ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΑΠΟ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ

ΜΕΧΡΙΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

(ΕΤΗ 1815—1864.)

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΧΙΩΤΟΥ.

ΤΟΜΟΣ Α΄.

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩι

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Η ΕΠΤΑΝΗΣΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΥ Σ. ΧΙΩΤΟΥ

1874

«Ἐπεὶ δ' οὐ τινὲς, οὐδ' ἐπὶ ποσὸν, ἀλλὰ πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, »ἀρχῇ καὶ τέλει κέχρηνται τούτῳ· φάσκοντες, ἀληθινωτάτην μὲν εἶναι »παιδείαν καὶ γυμνασίαν πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις, τὴν ἐκ τῆς ἱστορίας »μάθησιν· ἐναργεστάτην δὲ καὶ μόνην διδάσκαλον τοῦ δύνασθαι τὰς τῆς τύ- »χης μεταβολὰς γενναίως ὑποφέρειν, τὴν τῶν ἀλλοτρίων περιπετειῶν ὑ- »πόμνησιν.»

(ΠΟΛΥΒΙΟΣ Α, 1.)

ΤΗι ΒΟΥΛΗι

ΤΟΥ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΦΙΛΟΤΙΜΩΣ

ΤΑΣ ΠΑΤΡΙΟΥΣ ΕΥΚΛΕΙΑΣ ΠΡΟΑΓΟΥΣΗι

ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΤΟΜΟΝ

ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΥΓΝΩΜΟΝΩΣ Ο ΣΥΓΓΡΑΨΑΣ

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙ

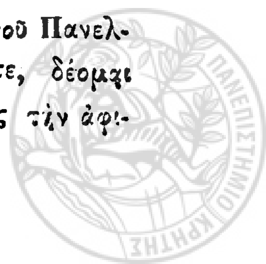
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Ἀξιοσέβαστε Κύριε Πρόεδρε τῆς Βουλῆς

Ὁ Ἑπτανήσιος συναισθανόμενος τὴν ἐθνικὴν ἀξιοπρέπειαν, ἀεὶ συνειργάσθη μετὰ τοῦ ὁμοεθνοῦς πρὸς παγίωσιν Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας καὶ εὐνομίας. Τοιαῦται συνέργειαι ἀκριβῶς ἐνδεικνύονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἰονίου Κράτους, ἣν πρὸ ὀλίγου συνέταξα καὶ νῦν ἐκδίδω.

Καθῆκον δὲ εὐγνωμοσύνης ἐκπληρῶν ἀπέναντι τοσαύτης γενναίας συνδρομῆς, ἣν φιλοτίμως ἡ ΒΟΥΛΗ ἐπεψήφισε πρὸς τύπωσιν τοῦ παρόντος συγγράμματος, ἀφιερῶ τὸν πρῶτον τόμον πρὸς τὴν ΒΟΥΛΗΝ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους.

Προϊστάμενος, Ὑμεῖς, Κύριε Πρόεδρε, τοῦ Βουλευτηρίου τούτου, ἐν ᾧ συμφέροντα καὶ μεγαλεῖον τοῦ Πανελληνίου μεριμνῶνται καὶ προάγονται, συστήσατε, δέομαι ταπεινῶς, τὸ νὰ προσδέξηται ἡ ΒΟΥΛΗ εὐμενῶς τὴν ἀφι-

έρωσιν· συνάμα δὲ νὰ διατάξητε, ὅπως κατατεθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην αὐτῆς τὸ προσφερόμενον ἀντίτυπον.

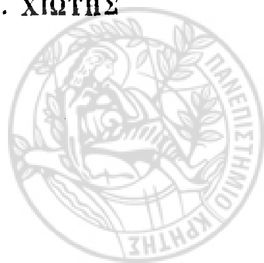
Εἴθε αἱ ἐξιστορούμεναι ἀρεταὶ τῶν πατέρων ἡμῶν ἐγείρουσι τὴν ἅμιλλαν τῶν ἀπογόνων εἰς ὅμοια ἔργα Ἑλληνικῆς εὐκλείας καὶ εὐημερίας.

Δέξασθε, Κύριε Πρόεδρε, τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἄκρου πρὸς Ὑμᾶς σεβασμοῦ καὶ ὑπολήψεως, μεθ' ὧν ὑποσημειοῦμαι

Ἐν Ζακύνθῳ 30 Ἰουλίου 1874,

Εὐπειθῶς
Π. ΧΙΩΤΗΣ

Πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Βουλῆς
τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΕΛΗ ἤθελον εἶσθαι τὰ Ἱστορικὰ Ἀπομνημονεύματα τῆς Ἑπτανήσου, ἐὰν μὴ παρηκολούθει ἡ Ἱστορία τοῦ Ἰονίου Κράτους. Ἐν μὲν τοῖς πρώτοις βλέπομεν πῶς ἐγεωργήθησαν οἱ ὑπὸ ξενοκρατίας ριφθέντες σπόροι τῆς νέας Εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γῇ τοῦ Ἰονίου, ἐνῷ ὁ ἐπιπεσὼν ἄγριος χειμὼν βαρβάρου κατακτήσεως εἰς τὴν πρώτην Εὐρωπαϊκὴν χώραν, ἥτις ἐξεπολίτισεν ὅλον τὸν ἀρχαῖον κόσμον, παρεκώλυε τοῦ ν' ἀναβλαστήσῃ ἀγλαόκαρπον δένδρον πολιτισμοῦ καὶ ἐλευθερίας. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ διακρίνομεν, ὁποίους καρποὺς πολιτισμοῦ συναισθήσεως ἐθνικῆς παρήγαγον ἐν Ἑπτανήσῳ οἱ σπόροι ἐκεῖνοι ὑπὸ προστασίαν ἰσχυροῦ πολιτισμένου ἔθνους, ἅμα ὁ χειμὼν ἐκεῖνος κατέπαυσεν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὁρίζοντος, καὶ λαμπρὸς ἥλιος ἐλευθερίας ἀνατέλλων, ἐθέρμανε τὰ ζώπυρα ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως καὶ εὐνομίας.

Βεβαίως ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἑπτανησίου οὐδόλως ἀναφαίνονται οὔτε πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις πρὸς καταστροφὴν εταίρων λαῶν, οὔτε περισπασμοὶ καὶ περιπλοκαὶ διπλωματίας πρὸς ἐπιβουλὴν συμφερόντων ἀλλοτρίου ἡγεμόνος, οὔτε στρατιωτικαὶ δυνάμεις ἐπὶ ὑποστηρίξει ἀδίκων ἀπαιτήσεων. Ὁ Ἑπτανήσιος λαὸς μικροσκοπικώτατος τὴν χώραν καὶ ὀλιγαριθμώτατος τὴν πληθύν, οὐδὲν βάρος ἠδύνατο ποτὲ νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὴν πολιτικὴν πλάστιγγα τῆς Εὐρώπης. Ἀσθενής, ἠναγκάζετο ὑπὸ τῶν μεγάλων πολιτικῶν περιπετειῶν νὰ ὑποβάλῃ τὸ μικρὸν Κράτος του ὑπὸ προστασίαν ἰσχυρᾶς Δυνάμεως. Ἕνεκα τούτου νόμος καὶ πολιτικὰ συμφέροντα διείποντο κατὰ βούλησιν Προστάτου. Πολιτικὴ ὕπαρξις ἀνεξάρτητος, ἰδιοσυντήρητος καὶ ἀνεπιρρέαστος πάσης ἀλλοτρίου βουλήσεως, οὐδέποτε αὐτῷ ἐδόθη, καὶ μὲ ὅσας αὐτονομίας καὶ ἀνεξαρτησίας ὑπὲρ αὐτοῦ διεσάλπισαν συνθῆκαι Βασιλέων καὶ πολιτεύματα Κυ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

βερνήσεων. Ἓν μόνον δύναται ν' ἀνακαλύψῃ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἑπτανησίου ὁ ἔμφρων πολιτικὸς, ὁ συνετῶς ἐναποβλέπων εἰς τὸ κάτοπτρον τοῦ πολιτικοῦ ὀργασμοῦ, ἰσχυρὰν συναίσθησιν ἐθνικότητος, δι' ἧς συνωθεῖτο ἀεὶ εἰς τὸ ν' ἀπολαύσῃ τ' ἀγαθὰ αὐτονομίας καὶ ἀνεξαρτησίας. Δι' αὐτὰ, καθ' ὅλας τὰς πολιτικὰς περιπτώσεις, μὲ πλήρη αὐταπάρνησιν περιεφρόνει ὁ Ἑπτανήσιος ὑλικὰ συμφέροντα, κινδύνους καὶ εὐημερίας, καὶ προσέφερεν ἑαυτὸν ὁλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς κοινῆς πατρίδος.

Εἰς τὴν ἐθνικὴν συναίσθησιν ἀποδίδεται πᾶσα αὐτοῦ ἰδιόρυθμος γεωργία τῶν πολιτικῶν σπερμάτων ἐκείνων τῆς ἐν ξενοκρατίᾳ κοινωνικῆς ἀναπλάσεως πᾶσα πάλη ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως, πᾶσα φωνὴ καὶ ἐπιχείρησις οὐχὶ αἱματηρὰ καὶ βιαία, ἀλλὰ διὰ μόνου τοῦ λόγου δικαιοσύνης ἐνισχυομένη ἀπέναντι κραταιῶν Μοναρχῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν δικαιωμάτων του. Διὰ δικαιοσύνης μόνης ἐπάλαισε, καὶ διὰ δικαιοσύνης ἐξῆλθεν ὁ Ἑπτανήσιος νικητὴς κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἐθνικῆς του ἀποκαταστάσεως, ἑνώσας χώραν καὶ τύχην μὲ τ' ἄλλα τῶν βασιλευομένων ὁμογενῶν. Μοναδικὸν τοιοῦτο φαινόμενον πάλης λαῶν κατ' ἰσχυρᾶς ξενοκρατίας, καὶ ἐκπληκτικώτατον διὰ τὴν ὅσον τάχιον αἰσίαν ἐκπεραίωσιν, μόνος ὁ Ἕλλην ἐκ τοῦ Ἰονίου παρέχει ἕως τοῦ νῦν εἰς τὴν νέαν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης. Εἰσέτι ξενοκρατοῦνται ἔθνη καὶ λαοὶ ἑκατομμυριάριθμοι, ἀναπτύσσοντες ἰσχυρὰς δυνάμεις ἀντιτάξεως. Ἰρλανδοὶ, Ἰλλυριοὶ, Οὖγγροι, Πολωνοὶ, Σλάβοι, Βούλγαροι μ' ὅλας τὰς αἱματηρὰς ἐπαναστάσεις καὶ μεταπολιτεύσεις αὐτῶν, ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ πολιτικὴν ὕπαρξιν δὲν ἀπήλαυσαν. Ἀλλ' ὁ Ἰόνιος οὔτε ὅπλα, οὔτε στρατὸν, οὔτε στόλον οὔτε πληθὺν ἱκανὴν εἶχεν ἢ ἄλλο τι, ὅπως δυνηθῇ νὰ ἐκβιάσῃ θελήσεις Μοναρχῶν εἰς πολιτικὴν χειραφέτησιν. Διατήρησις ἀνεξάλειπτος ἐθνικῶν χαρακτήρων, εὐαισθησία καρδίας εἰς τὰς δεινοπαθείας ὁμογενοῦς, φιλοτιμία εἰς προγονικὴν δόξαν, ἐπιμονὴ καὶ καρτερία εἰς ἐθνικὰς δοξασίας καὶ ἀπαιτήσεις ἐχρωμάτισαν ὅλον τὸν πολιτικὸν βίον του, καὶ ὡδήγησαν τὰς ἐπιχειρήσεις εἰς πραγματοποίησιν

τῶν ἐθνικῶν πόθων. Αἱ δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος αἰῶνος διὰ τῆς δημοσιογραφίας γενόμεναι ἀλλοιώσεις δοξασιῶν καὶ φρονημάτων διπλωματίας καὶ Κυβερνήσεων εἰς τὸ συσχετίζεσθαι πρὸς ἡγεμόνας καὶ διέπειν λαούς, κατέφερον τὸ πολιτικὸν ζήτημα τοῦ Ἑπτανησίου ἐνώπιον τῆς κοινῆς γνώμης τῆς Εὐρώπης. Ἔπεισαν τοὺς μεγαλόφρονας πηδαλιούχους τῆς προστατευούσης Ἀγγλίας εἰς ἀπόφασιν χειραφετήσεως, καὶ προσείλκυσαν τὴν συναίνεσιν τῶν Μοναρχῶν εἰς αὐτήν. Οὕτως ἐλήφθη ὑπὸ σκέψιν ἡ δικαία αἴτησις τοῦ εὐγενοῦς τούτου λαοῦ, καὶ ἐδικαιώθη οὗτος.

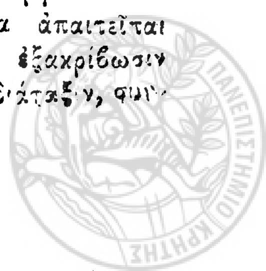
Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοσοῦτον ἰσχυρὰ συναίσθησις τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας, καὶ αἱ γενόμεναι μεταβολαὶ τῶν πολιτικῶν δοξασιῶν ἐγένοντο τὰ αἴτια τῆς πολιτικῆς ἀποκαταστάσεως, ἔκρινα χρήσιμον νὰ συντάξω τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰονίου Κράτους κατὰ τὴν ἐθνικὴν ταύτην συναίσθησιν, συνυφαίνων τὰς μὲν αἰτίας καὶ παρωθήσεις καθ' ὅλας τὰς ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος κινήσεις, τὰς δὲ διαστάσεις καὶ ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν πολιτικὸν φρόνημα τῆς Εὐρώπης τὸ πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τῶν ἐθνικοτήτων. Ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ εἰς τὰς διηγήσεις μου περὶ Ἰονίου πολιτείας συμπεριέλαβον τὰς συνεργείας τῶν Ἑπτανησίων ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ Βασιλείας, καὶ τὰς φάσεις ἃς ἐλάμβανε τὸ Ἰονικὸν ζήτημα εἰς τοὺς κύκλους τῆς διπλωματίας. Οὕτως ὁ ἀναγνώστης θέλει ὁδηγεῖται εὐκόλως εἰς τὰς ἐξιχνιάσεις τοῦ μοναδικοῦ φαινομένου ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ὁ Ἑπτανήσιος παρέχει ὡς μάθημα ἱστορίας κοινωφελὲς εἰς τὸν θέλοντα νὰ ἐκτιμήσῃ τὰ συντείνοντα πρὸς εὐημερίαν ἢ δυσημερίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τοῦτο θὰ μὲ συγχωρήσῃ ὁ ειδήμων ἱστορικός, ἐάν, ἐνῷ ἱστορῶ τὴν πολιτικὴν τύχην τῶν Ἰονίων, συνέταξα καὶ ὁλόκληρα κεφάλαια, διαλαμβάνοντα τὴν λύσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος.

Εἰς τὴν ἱστορικὴν ἔκθεσιν συγκατεχώρησα διπλωματικὰ ἔγγραφα, ἰδιωτικὰς ἐπιστολάς, καὶ σημειώσεις ἰδιοχείρους ἐπιφανῶν ἀνδρῶν εὑρεθέντων ἐν τοῖς πράγμασι. Πολὺ δὲ σαφῶς ἅπαντα ἐνδεικνύουσιν οὐ μόνον τὴν ἀληθῆ κατά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

στασιν Ἑλληνικοῦ καὶ Ἰονικοῦ ἀγῶνος, καὶ τὰς πολιτικὰς δοξασίας περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μέγα φῶς δίδουσιν εἰς τὸν κατέχοντα τὸ πηδάλιον τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας, ἐὰν, ἐκ τοῦ παρελθόντος αὐτὸς ὁδηγούμενος, θελήσῃ νὰ φέρῃ εἰς ἀσφαλέστερον λιμένα τὸ σκάφος. Ταῦτα ἔτυχον κατὰ τὰς πολυχρονίους ἱστορικὰς ἐρεύνας μου, εἴτε σωζόμενα ἐν διπλωματικοῖς ἀρχειοφυλακείοις, εἴτε δημοσιευθέντα ἐν σπουδαίαις συγγραφαῖς σοφῶν τῆς Εὐρώπης. Ὡς δὲ μέρος ἐξ αὐτῶν ὀλίγιστον, ἢ περικοπαί τινες διεμνημονεύθησαν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἱστορικῶν τοῦ ἀγῶνος, ἢ οὐδόλως ἀνεφέρθησαν καὶ ἀπεσιωπήθησαν, ἀφανῆ καὶ ἄγνωστα τὰ πλείονα κεῖνται, καὶ ἴσως ἀπολεσθῶσιν μετὰ χρόνους ἐκ τῆς γνώσεως τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος. Ἔδραξα ὅθεν τὴν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ δημοσιεύσω αὐτὰ κατὰ τὴν συγγραφὴν ταύτην, καταχωρῶν καταλλήλως τῆς ἱστορικῆς ἐκθέσεως, καὶ ἐπισημοποιῶν τὴν μαρτυρίαν τῶν διηγήσεων. Οὕτω νομίζω, ὅτι δὲν θέλει μοὶ ἐλεγχθῇ παρὰ τοῦ εἰδήμονος παρέκβασίς τις ἢ ἀποπλάνησις ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ μου ἀντικειμένου, ἐὰν, εἰς χρῆσιν ἱστορικῆς μαρτυρίας καὶ διατήρησιν κοινωφελῆ τῷ Ἑλληνικῷ ἔθνει, ἠθέλησα νὰ συρράψω ταῦτα μετὰ τῆς προσηκούσης σχετικῆς ἀφηγήσεως.

Δύσκολος ὅμως ἡ ἱστοριογραφία συγχρόνων γεγονότων καὶ προσώπων, καὶ μάλιστα ὅτε οὐδεὶς ἄλλος μέχρι τοῦ νῦν εἰδικῶς τὸ ἐξιστορούμενον ἀντικείμενον ἐπεχειρίσθη νὰ οἰκοδομήσῃ, ὡς ἡ παροῦσα ἱστορία τοῦ Ἰονίου Κράτους. Ὕλη, μνημεῖα, καὶ ἐνδείξεις αὐτῆς σποράδην κεῖνται εἰς δημόσια ἔγγραφα, εἰς πολιτειογραφίας, εἰς ὑπομνήματα καὶ ἐκθέσεις, διαλαμβάνοντα περὶ τῶν πολιτικῶν ζητημάτων κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, εἰς μονογραφίας καὶ συζητήσεις, ἐλθούσας εἰς γνῶσιν τοῦ κοινοῦ ἐξ ἐφημερίδων καὶ παντὸς ἄλλου ὀργάνου δημοσιογραφίας, εἰς παραδόσεις καὶ ἀφηγήσεις στοματικὰς ζώντων, οἵτινες ἐγένοντο ἢ αὐτόπται καὶ αὐτουργοὶ, ἢ σχετικοὶ τῶν ἀποβιωσάντων αὐτουργῶν. Πολὺς δὲ κόπος, διανοητικὴ σκέψις καὶ ἐργασία ἀπαιτεῖται πρὸς ἐράνισιν τοσαύτης ἱστορικῆς ὕλης, πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας, πρὸς ὁλοσχερῆ συμπαράληψιν, διάταξιν, συν-

ἄφειαν, καὶ ὀρθὴν κρίσιν τῶν γεγονότων, ὅπως συντελεσθῇ τὸ χρήσιμον καὶ κοινωφελὲς εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ κατόπτρου. Ἰδιοπάθεια, ὑπερφιλοτιμία, ἐγωϊσμὸς καὶ προσωποληψία συμπράττουσιν ἅπαντα, ὥστε πολλάκις ἡ ἀλήθεια νὰ παραμορφωθῇ, περιστάσεις ἀξιομνημόνευτοι νὰ ἀποσιωπηθῶσι, σκοπεὶ καὶ διαθέσεις εἰλικρινεῖς ἐνεργήσαντος προσώπου νὰ παρεξηγηθῶσι. Καὶ εἰς τὸν λαβύρινθον τοῦτον πολλάκις εὑρέθην ἐγὼ ὁ ἴδιος, συνάγων τὰς στοματικὰς πληροφορίας, ἢ παρασυρόμενος εἰς ἐκθέσεις δημοσιογράφων, οἵτινες ἀσυνειδότως τὸν κάλαμον ἔχουσιν ἕρμαιον ἰδιοπαθείας καὶ αἰσχροκερδείας. Διὰ τοῦτο ὁμολογῶ τὸν φόβον μου μὴ ἡ συγγραφὴ ἐκηλιδώθη μὲ παραλείψεις, ἀνακριβείας καὶ λάθη. Ἀλλ' ὅλα τ' ἁμαρτήματα ταῦτα ἂς ἀποδίδωνται εἰς ἄγνοιαν καὶ πληροφορίαν ἀνακριβῆ καὶ οὐχὶ εἰς δολίευσιν τοῦ ἱστορικοῦ μου καθήκοντος. Διὸ παρακαλῶ πάντα εἰδήμονα καὶ γνωρίζοντα ἀκριβέστερον τὰ πράγματα, ὁσάκις εὕρῃ ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐκθέσει τοιοῦτο πλημμέλημα, νὰ μὲ τὸ κοινοποιήσῃ, ὅπως ἐν παραρτήματι παντὸς ἀκολούθου τόμου, διορθώσω τ' ἁμαρτηθέντα ἢ παραλειφθέντα. Ἐκφράζω δὲ τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς κοινότητας, Δήμους τῆς Ἑπτανήσου, Συλλόγους καὶ Ἑταιρίας σπουδαίας, καὶ πρόσωπα διὰ τὴν γενναίαν συνδρομήν των εἰς τύπωσιν τοῦ παρόντος συγγράμματος.

Ἐν Ζακύνθῳ 22 Ἰουνίου 1871.

Ὁ ὁμογενής
Π. ΧΙΩΤΗΣ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Οἱ ἀριθμοὶ σημειοῦσι τὴν σελίδα τοῦ ἡμαρτημένου

13· Lemonier—15· ἀπορροφοῦσιν οἱ Ἄγγλοι—17· ἀπεκρίθη γενναιοφρόνως—48· καὶ δικαιοσύνης;—83· παρ' ὅ,τι—93· τεθειμένου—97· δικαίωμα πολιτικὸν λαὸς ἐλευθέρου—120 Προβληματικὴ ἡ πολιτική—126· Σουμὼν—134· ἐφιλοδόρησεν—135· τύχαι σας—155· συνθήκης—172· παραμυθίαν—183· ἐπεδοκίμασε—186· ἐλάττωσις—223· ἄμισθος ὑπηρεσία—317· συνεισφορὰς—324· οἱ Ἑπτανήσιοι—354· καὶ ἐλπίδας ἀνεπτέρωσαν—355· ὁ Κεφαλὴν Γεώργιος Τυπάλδος Κωζάκης—363· ὅλοι δὲ σχεδὸν ἐθυσιάσθησαν—391· δυσμενῶς δὲ οἱ πολιορκοῦντες τὰς Πάτρας ἐδεικνύοντο—392· Μπελέτης—394· Διότι κατεκλονίζετο—416· Πιεράκος—ἐπεξιβάσθησαν—440· δημοπραθέντων—451 συγκροτήσωμεν—461· ἐνταῦθα καὶ ὁ Ἰωάννης Αναστασίου Γραμματικόπουλος—διατρίβων—497· κατέλαβον τὰ Ἁγιανίτικα—509· εἰς χεῖρας—523· Γαλλιστῶν—526· αὐτονόμους—527. περὶ τῶν ὅσα—532· Νεμοὺρ—543· ἀνεξαρτησίαν—553· ἀλλὰ—572· Κόνταρης—581· τὰς 24 Ἰουνίου 1826—639. τῆς ὑγείας του—641· Δούδλεϋ;—649· ὁ κόμης Γρέπης—diplomazia—667· πρὸς καταστολὴν—668· Κραντὼκ—Περτὲφ—674· Γαλλία—678· Ottobre—684·—σκηνὴν—687· Κορανίου—688· οὔτε—694· κοτσαμπασίδων—734· ἐφαρμόσωσιν.

Διὰ τὰ λοιπά, τὰ διαφυγόντα τὴν προσοχήν μας λάθη, ἐξαιτούμεθα συγγνώμην παρὰ τῶν Κ.ων ἀναγνωστῶν.

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΑΠΟ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ 1815,

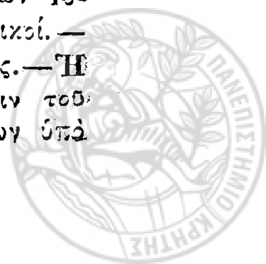
ΜΕΧΡΙΣ ΕΝΩΣΕΩΣ 1864.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΩΝ 5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1815.

Σύστασις τοῦ Ἰονίου Κράτους ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν.—Συνθήκη ἐν Παρισίοις 5 Νοεμβρίου 1815 καὶ ἑρμηνεία αὐτῆς.—Οἱ ὅροι τῆς συνθήκης περιστέλλουσι τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἰονίου Κράτους ὡς αὐτοκυριάρχου.—Ἐπιστολὴ ἰδιαιτέρα Ι. Καποδιστρίου τῶν 17[29 Σεπτεμβρίου 1815 πρὸς τὸν λόρδον Καστελερήν.—Γνωμάτευσις τοῦ Καποδιστρίου πῶς ἐννοοῦνται οἱ ὅροι τῆς συνθήκης.—Αἴτια τῶν δοξασιῶν τοῦ Καποδιστρίου.—Πολιτικὴ θέσις τοῦ Ἰονίου Κράτους, ἀδυναμία καὶ κίνδυνος.—Δοξασία τοῦ Καποδιστρίου πῶς ὤφειλε νὰ μετέλθῃ ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις τὴν Προστασίαν ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Ἰονίου.—Ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια ἀποτρέπει παρεξηγήσεις καὶ παραμορφώσεις τῶν γεγονότων.—Ἀπορίαι τοῦ λόρδ Βαθοῦρστ, περὶ αὐτοκυριαρχίας τοῦ Ἰονίου Κράτους.—Ἡ ἀντιπολίτευσις δίδει ἔννοιαν εἰς τὴν συνθήκην περὶ πλήρους ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἰονίου Κράτους.—Ἑρμηνεία τοῦ Φωσκόλου ἐπὶ τῆς συνθήκης.—Αἴτια παρὰ Φωσκόλου ἐκφερόμενα εἰς τὸ νὰ ὑπάγηται ἀεὶ εἰς

προστασίαν ἰσχυρᾶς δυνάμεως ἡ Ἑπτάνησος.—Βαθμολογία τῆς ἐλευθερίας καὶ δυναστείας ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν κατοχήν.—Σκέψεις τοῦ Φωσκόλου ἐπὶ τῆς συνθήκης.—Συμπεράσματα ἐκ τῶν σκέψεων.—Ἑρμηνεία τῆς συνθήκης ὑπὸ τοῦ ὑποκόμητος Κέρκουωλ.—Ὁ Κέρκουωλ δὲν γνωματεύει καλῶς περὶ Καποδιστρίου ὡς ἀπατηθέντος ἐν τῇ συνθήκῃ.—Φρόνημα τοῦ Καποδιστρίου, ὅτι ἡ Προστασία πρέπει νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἰονίου.—Τὸ ἐπὶ τούτῳ ὑπόμνημα τοῦ Καποδιστρίου πρὸς τὸν λόρδον Καστελερήν.—ά. Παρατηρήσεις περὶ τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως τῶν Ἰονίων νήσων.—β΄. Περὶ τῆς Βενετικῆς Κυβερνήσεως.—γ΄. Περὶ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως.—δ΄. Ἑπτανησία Κυβέρνησις.—έ. Ἐκπαίδευσις.—ς΄. Περὶ τῆς Κυβερνήσεως τῶν νήσων.—ζ΄. Συμπέρασμα.—Αἱ ὑπαγορεύσεις τοῦ Καποδιστρίου καθιδρύουσι τὰς βάσεις τοῦ συντάγματος τῶν 1817.—Συμβουλαὶ Φωσκόλου περὶ ἑνότητος, ἐκπαιδεύσεως καὶ πολιτεύσεως.—Συμφωνία Φωσκόλου καὶ Καποδιστρίου εἰς γνωματεύσεις περὶ Ἰονίου Κυβερνήσεως.—Πολιτικὴ ὠφέλεια τῆς Ἀγγλίας ἐκ τῆς εὐνομίας τῶν Ἰονίων.—Ἐπιχείρησις κατὰ κομμάτων φιλορώσσων καὶ φιλογάλλων ἐν ταῖς νήσοις.—Πνεῦμα φιλαγγλον διαχέεται εἰς τὸ Ἰόνιον.—Ὁ Κάμπελ κατὰ τῶν φιλοναπολεοντίων.—Φιλοδικαιοσύνη καὶ αὐστηρότητες τοῦ Κάμπελ.—Οἱ ἐπαινέται καὶ θιασῶται τῆς Ἀγγλικῆς διαχειρήσεως ἐν ταῖς νήσοις.—Ὁ Βαρὼν Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης καὶ Ἀντώνιος Δάνδολος διασαλπίζουσι πρῶτοι τὰ εὐεργετήματα τοῦ ἐκ τῆς Προστασίας νέου πολιτεύματος τῶν Ἰονίων. — Αἱ Γαλλικαὶ ἐφημερίδες ψέγουσι τὴν Ἀγγλικὴν διαχείρησιν. — Διαψεύδουσι τοὺς ψόγους οἱ Ἑπτανήσιοι. — Πανώλης ἐν Λευκίμνῃ Κερκύρας.—Ὁ Κάμπελ κοινοποιεῖ ἐπισήμως τὴν συνθήκην πρὸς τὴν Γερουσίαν.—Ἀγαλλίασις τῶν Ἰονίων ἕνεκα τῆς συνθήκης.—Ἀνεξάρτητοι, γνωστικοί.—Προσφωνήματα πρὸς τοὺς Ἄγγλους Κυβερνήτας.—Ἡ συνθήκη σωτήριος καὶ χρησιμωτάτη πρὸς ὕπαρξιν τοῦ Ἰονίου Κράτους καὶ τὰ συμφέροντα τῶν Ἰονίων ὑπὸ

τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν.—Βαρώνου Θεοτόκη ἐκφώνησις ὑπὲρ τῆς συνθήκης.

Αἱ ἑπτὰ νῆσοι τοῦ Ἰονίου μετὰ τῶν νησιωτικῶν παραρτημάτων, διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης (5 Νοεμβρίου 1815) τῶν συνδεομένων εἰς ἱερὰν συμμαχίαν Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης, ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν Προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ὡς κράτος ἀνεξάρτητον καὶ ἐλεύθερον, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν, «Ἡνωμένα Κράτη τῶν Ἰονίων Νήσων.» (1) Οἰωσδήποτε ἐνοεῖτο ἡ ἀπόλυτος ἀνεξαρτησία καὶ ἐλευθερία τοῦ Κράτους τούτου, περιεστέλλετο ὅμως διὰ τῶν καταχωρουμένων ἐν τῇ συνθήκῃ ὅρων. Οἱ ὅροι διέτασσον 1.ον Ἡ ἐσωτερικὴ διοργάνωσις τοῦ Ἡνωμένου Κράτους θὰ κανονισθῇ διὰ τοῦ κύρους τῆς προστατευούσης δυνάμεως. 2.ον Ὑψηλὸς ἐπιτετραμμένος παρὰ τοῦ Βασιλέως Προστάτου, ὁρισθεὶς καὶ περιβληθεὶς τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν ὑπ' αὐτοῦ, θὰ ἐπιβλέπῃ εἰδικῶς τὰ ἀφορῶντα τὴν νομοθεσίαν, καὶ τὴν γενικὴν διαχείρησιν τοῦ Κράτους, ὅπως παρέχηται κῦρος, δύναμις καὶ ἐνέργεια πρὸς ἕκαστον μέρος τῆς ἐσωτερικῆς διοργανώσεως. 3.ον Ὁ ὑψηλὸς ἐπιτετραμμένος θὰ συντάξῃ τοὺς κανόνας πρὸς συγκάλεσιν νομοθετικῆς συνελεύσεως, καὶ θὰ διευθύνῃ αὐτὴν εἰς σύνταξιν νέου συνταγματικοῦ χάρτου, ὃ θὰ κυρώσῃ ὁ Βασιλεὺς Προστάτης. Ἕως οὗ δὲ κυρωθῇ αὐτὸς, θὰ διαμένωσιν ἐν ἰσχύει τὰ νῦν ἐν ἑκάστῃ νήσῳ διαμένοντα συντάγματα, ἅτινα δύνανται ν' ἀλλοιωθῶσι μόνον παρὰ τῆς Α. Μ. ἐν συμβουλίῳ. 4.ον Ὅλα τὰ φρούρια καὶ ὀχυρώματα τοῦ Κράτους τούτου θὰ κατέχωνται ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Προστάτου, ὅστις θὰ ἔχῃ καὶ τὸ δικαίωμα νὰ κρατῇ φρουρὰς ἐν αὐτοῖς πρὸς ἀσφάλειαν τῶν συμφερόντων τῶν ἐγκατοίκων τοῦ Κράτους καὶ ἐξάσκησιν τῶν δικαιωμάτων τῆς Προστασίας. Ἡ δὲ στρατιωτικὴ δύναμις θὰ ἦναι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Βρεττανικοῦ στρατοῦ. 5.ον Εἰδικὴ σύμβασις μεταξὺ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Κράτους, καὶ τοῦ Προστάτου Βασιλέως θὰ κανονίσῃ ἀναλόγως τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Κράτους τὰς δαπάνας, ὅσαι ἀφορῶσι τὴν μισθοδοσίαν καὶ διατροφὴν τοῦ Βρεττανικοῦ στρατοῦ, ὅσος ἀναγκαῖος ἐγκριθῇ εἰς τὸ νὰ διατηρῇ

(1) Ἡ συνθήκη ἐξετέθη ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν Ἑπτανησίων, ὑπὸ Π. Χιώτου Τόμος Γ', σελὶς 951.

ἀσφάλειαν συμφερόντων, τῶν πολιτῶν καὶ ἐξάσκησιν δικαιωμάτων ἐν καιρῷ εἰρήνης. 6.ον Ἡ ἐμπορικὴ σημαία τοῦ Ἰονίου Κράτους ἀναγνωρίζεται παρ' ὅλων τῶν συνθηκολογούντων μερῶν, ὡς σημαία κράτους ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου, καὶ θὰ προσεπιφέρῃ εἰς τὰ ἐμβλήματα αὐτῆς καὶ ἄλλο, οἷον ἐγκρίνῃ ἡ Προστασία πρὸς παράστασιν ἑαυτῆς. Ἅπαντες δὲ οἱ λιμένες τοῦ Κράτους ὑποβάλλονται εἰς τὴν Βρεττανικὴν δικαιοδοσίαν, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τιμὰς καὶ δικαιώματα στρατιωτικά. Μόνοι δὲ Ἐμπορικοὶ Πράκτορες καὶ Πρόξενοι περὶ ἐμπορικῶν συμφερόντων ξένης ἄλλης ἐπικρατείας ἀνεξαρτήτου γίνονται δεκτοὶ ἐν τῷ Κράτει, καὶ λαμβάνουσι τὰ ἐκτελεστήρια παρὰ τοῦ Κράτους αὐτοῦ. 7.ον Ὅλαι αἱ δυνάμεις αἱ ὑπογράψασαι τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην τῶν 30 Μαΐου 1814, καὶ ὁ Βασιλεὺς τῶν δύω Σικελιῶν, ὡς ἔτι καὶ ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη προσκαλοῦνται ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν συνθήκην. 8 ον Ἐντὸς δύω μηνῶν, ἢ ταχύτερον θὰ ἐπικυρωθῇ καὶ ἀνταλλαγῇ ἡ παροῦσα συνθήκη

Οἱ ὅροι λοιπὸν διασαφίζουσιν ὅτι τὴν εἰδικὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἐπιστασίαν πάσης ἐσωτερικῆς διοργανώσεως καὶ νομοθεσίας καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἰονίου συνελεύσεως πρὸς ἐγκαθίδρυσιν τοῦ συντάγματος, θὰ ἔχῃ ὁ ὑψηλὸς ἐπιτετραμμένος τοῦ Βασιλέως Προστάτου. Τὰ φρούρια θὰ κατέχωνται καὶ διακρατῶνται ὑπὸ μόνης τῆς Προστασίας, καὶ ὅλοι οἱ λιμένες ὑποβάλλονται αὐτῇ. Ἡ δὲ σημαία τοῦ Κράτους θὰ φέρῃ καὶ τὸ σύμβολον τῆς Προστασίας. Ποία λοιπὸν ἐλευθερία καὶ ἀνεξαρτησία ὡρίζετο εἰς τὸ Ἰόνιον Κράτος ὡς αὐτοκυρίαρχον καὶ παραστατικὸν πάσης πολιτικῆς ὑπάρξεως καὶ ἀνεξαρτησίας, ἐὰν ἔμελλε ἐσωτερικὴ διοργάνωσις καὶ νομοθεσία νὰ διευθύνωνται ὑπὸ ἀντιπροσώπου ἄλλης ξένης ἐπικρατείας, ἥτις δικαιώματι Προστασίας ἔπρεπε νὰ κατέχῃ φρούρια καὶ λιμένας, νὰ ἔχῃ αὕτη μόνην φρουρὰν ἰδίων στρατιωτῶν, νὰ ἐνισχύῃ διὰ τοῦ ἐθνικοῦ της συμβόλου τὴν σημαίαν τοῦ Ἰονίου Κράτους, αὐτὸ δὲ τέλος τὸ σύνταγμα νὰ κυροῦται ὑπὸ μόνου τοῦ ἀποκλειστικοῦ Προστάτου Βασιλέως ξένου καὶ ἀλλοφύλου τῆς Ἰονίου ἐθνικότητος; Πασιφανῶς οὖν ἐκδηλοῦται, ὅτι ἀνεξαρτησία καὶ ἐλευθερία, ὁποίαν ἔχει καὶ ἐξασκεῖ οἱονδήποτε Κράτος αὐτόνομον, αὐτοκυρίαρχον καὶ αὐτελεύθερον, μὴ ὑπαγόμενον εἰς Προστασίαν ἢ εἰς ἀνωτέραν δύναμιν ἄλλου ξένου Ἡγεμόνος, διὰ τῆς συνθήκης ἐκείνης δὲν ὑφίστατο πρὸς τὸ Ἰόνιον Κράτος. Οὔτε καὶ αὐτὴν τὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τῶν ἐσωτερικῶν νόμων ἠδύνατο νὰ λάβῃ καὶ ἐξασκῇ ἀφ' ἑαυτοῦ δυνάμει αὐτονομίας, ἐὰν μὴ ἐλάμβανεν τὴν ἰσχὺν ἐκ τῆς Προστασίας.

Τίνι τρόπῳ ἐνοεῖτο ἡ ἀνεξαρτησία καὶ ἐλευθερία τοῦ Ἰονίου

Κράτους; Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ὁ πληρεξούσιος τῆς Ρωσσίας, καὶ ὁ κατ' ἐντολὴν τῆς Ἰονίου Γερουσίας ἐπιτραπεὶς τὸ νὰ συνταχθῇ ἡ συνθήκη περὶ πολιτικῆς ὑπάρξεως τοῦ Ἰονίου Κράτους καὶ ἀνασυστάσεως, μᾶς τὸ ἐξηγεῖ ἐν τῇ ἑξῆς ἰδιαιτέρᾳ ἐπιςολῇ αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν πρὶν τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης ἔγραψεν πρὸς τὸν τότε ὑπουργὸν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας Καστελερὴν κατὰ τὰς 17/29 7βρίου 1815.

« Μιλόρδε!

»Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ πέμψω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα »τὴν συνθήκην τὴν προταθεῖσαν περὶ τῶν Ἰονίων Νήσων. Εὐτυχὴς »δὲ εἶμαι ὅτι ἠδυνήθην ταὐτοχρόνως νὰ ἐκπληρώσω τὰς εὐνοϊκὰς »διαθέσεις τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ νὰ ἐκτελέσω τὰ ἐπιβληθέντα »μοι καθήκοντα παρὰ τῆς Πατρίδος. Ἡ πατρίς μου ἐπαξιοῦται, »Μιλόρδε, τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως, τὴν ὁποίαν ἡ πατρικὴ μέρι»μνα τοῦ Αὐτοκράτορος αὐτῇ παρέχεται. Τεθεῖσα ὑπὸ τὴν Βρετ»τανικὴν Προστασίαν αὐτη, θέλει δικαιολογήσει μὲ τὴν εὐημερίαν »της καὶ τὰς μαρτυρίας τῆς εὐγνωμοσύνης ὅλα τὰ εὐεργετήματα, »τὰ ὁποῖα θὰ ἐπισφαλίσῃ αὐτὴ ἡ κηδεμονικὴ ἐπαγρύπνησις τῆς »Α. Μ. κατὰ νομοθεσίαν αὐτῆς καὶ Κυβέρνησιν. Ἐὰν δὲ ἠδυνά»μην ἀκόμη νὰ προσθέσω εὐχήν τινα, ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν »τῶν ἀρχῶν, τῶν νοουμένων ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς συνθήκης, ἤθε»λον νὰ ἴδω συσταινομένας ἐπὶ στερεῶν βάσεων τὰς σχέσεις, ἐκ »τῶν ὁποίων ἡ προστάτις δύναμις θὰ δώσῃ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς »πατρίδος μου σταθερὰν τὴν διεύθυνσιν, καὶ ἀμετάβλητον πρὸς »τελειοποίησιν τῶν ἐθνικῶν της θεσμοθεσιῶν. Τὸ Βρεττανικὸν ὑ»πουργεῖον θὰ εὕρῃ τοὺς κατοίκους τῶν νήσων σφόδρα εὐδιαθέτους »εἰς τὸ νὰ διακρίνωσι τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν ὠφέλειαν ὅλων »τῶν ἀμοιβαίων παραχωρήσεων καὶ συμβιβασμῶν (arrangements), »οἵτινες θὰ προταθῶσιν ἐπὶ τοιούτου ἀντικειμένου. Ἡ πεῖρα τοῦ »παρελθόντος ἀπέδειξεν ἱκανῶς, ὅτι ἡ ἀστυκὴ ἐλευθερία (civile) »καὶ ἡ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία δὲν θὰ εὐδοκιμήσωσιν ἐπὶ τοῦ ἐδά»φους τῶν Ἰονίων νήσων, εἰμή, ὅτε τεθῶσιν ὑπὸ αἰσίους οἰωνοὺς »Προστασίας ἐλευθερίου καὶ ἰσχυρῶς ἐπιτηδείας (capace) νὰ περι»στέλλῃ ἐντὸς δικαίων ὁρίων τὴν σφόδρα ἐνεργετικὴν ἐπιρροὴν τῶν »δημοκρατικῶν θεσμῶν, τόσον καὶ κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τό»που, ὅσον καὶ εἰς τὰς γειτονικὰς χώρας, καὶ ἱκανῆς νὰ διαφυ»λάττῃ ἐκ πάσης ἀποπείρας ἐξωτερικῆς τὴν ὕπαρξιν τούτου τοῦ »μικροῦ Κράτους. Ἐπὶ τοιαύτῃ οὖν διπλῇ ἐπόψει, ἐφ' ὧν ἡ αὐτεξού»σιος Προστασία τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐθεμελιώθη διὰ τῆς

»πλήρους καὶ ὁλοκλήρου ἀναθέσεως αὐτῇ τῶν δικαιωμάτων, ὅσα »αἱ ἄλλαι Δυνάμεις ἤθελον ἑαυταῖς ἐπιφυλάξωσιν, καθίσταται ἡ »Προστασία ἀναντιρρήτως κατάλληλος, καὶ πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν »ἀσφάλειαν τοῦ Κράτους τούτου, καὶ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν. »Ἐκεῖνο δὲ, ὃ συνιστᾷ καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἀσφάλειαν, καὶ τὴν »ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν ὑπ' ὄψιν τὴν μᾶλλον ἀσφαλεστέραν τόσον »πρὸς τὴν προστάτιδα δύναμιν, ὅσον καὶ πρὸς τὸν προστατευόμε-»νον λαὸν, θὰ καταρτίσωσιν αἱ ἀμοιβαῖαι σχέσεις, τὰς ὁποίας θὰ »συστήσῃ τὸ συνταγματικὸν συμβόλαιον, τὸ ὁποῖον θὰ συζητήσω-»σιν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ τόπου ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς Προστά-»τιδος δυνάμεως, καὶ τὸ ὁποῖον θὰ καθιερώσωσιν, ἀφοῦ κυρωθῇ »ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Τὸ σύνολον τοῦ εὐ-»εργετήματος τούτου θὰ κάμῃ τὰς Ἑπτὰ Νήσους, νὰ ἐκτιμήσω-»σιν πόσον ἀξίζει ἡ μεταβολὴ τῆς θέσεως, ἥτις θὰ καταπαύσει τὰ »ἀναπόφευκτα ἄτοπα προσωρινῆς διοικητικῆς διαχειρήσεως. Αὐτὰ »δ' εἶναι βαρέα καὶ χαλεπά· διότι ἐπιζημιοῦσι τὸ αἴσθημα ἀξίας »ἑνὸς λαοῦ, ὅστις δὲν στοχάζεται ὅτι θ' ἀπολέσει τὴν ἐλευθερίαν »του καὶ ἀνεξαρτησίαν. Ἐγὼ κάμνω εἰλικρινεῖς εὐχὰς, Μιλόρδε, »ὅπως ἡ προτεινομένη μετάβασις τύχῃ κύρους παρὰ τῆς Αὐτοῦ »Βασιλικῆς Ὑψηλότητος τοῦ Πρίγγιπος Ἀντιβασιλέως. Ἀφ' ἧς »στιγμῆς θὰ ὑπογραφῇ ἡ συνθήκη, θὰ παρακαλέσω τὴν Ὑμετέ-»ραν Ἐξοχότητα νὰ εὐαρεστηθῇ εἰς τὴν εἰλικρινεστέραν συν-»έργειαν ἐκ μέρους μου, ὅπως ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς τύχῃ τὰ αἰσι-»ώτερα ἀποτελέσματα. Βεβαίως τοσοῦτον εὐθὺς δὲν θὰ ἐπιστρέψω »εἰς τὸν τόπον μου, ἀλλὰ τὴν διάνοιάν μου ἐξ αὐτοῦ δὲν ἐγκατα-»λείπω, καὶ οὐδέποτε θὰ ἐγκαταλείψω. Πρὸς αὐτὸν ὀφείλω τὰ »πρῶτα βήματα τοῦ δημοσίου σταδίου μου. Οἱ συμπατριῶταί μου »δὲν παύουσι ποτὲ νὰ μοὶ παρέχωνται εὐγνωμοσύνην. Θέλω δὲ »τοὺς κάμει νὰ μάθωσι τὰς δοξασίας μου ἐπὶ τῆς καταστάσεως ἐν »ᾗ μέλλουσι νὰ εὑρεθῶσι χάριν εὐνοίας τῶν συμμαχικῶν μυστι-»κοσυμβουλίων καὶ ἐκείνης, ἣν θὰ ἐπιδαψιλεύσει αὐτοῖς ἡ Μεγάλη »Βρεττανία. Εὐαρεστηθῆτε, Μιλόρδε, εἰς ταύτην τὴν ὑπόκλισιν τῆς »ἀγαθῆς μου βουλήσεως, ὡς καὶ εἰς τὴν διαβεβαίωσιν τῆς μεγά-»λης ὑπολήψεως, δι' ἧς ἐντιμοποιοῦμαι νὰ ἦμαι Ὑμῖν κλ.

»Ἰωάννης Α. Καποδίστριας.»

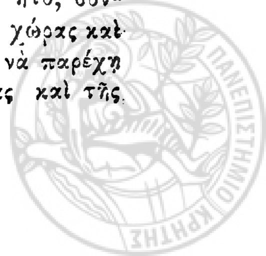
Ἐκφράζεται λοιπὸν ὁ κόμης Καποδίστριας ὅτι ἡ ἀστικὴ ἐλευθερία καὶ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία δὲν θὰ εὐδοκιμήσωσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν Ἰονίων, ἐὰν μὴ τεθῶσιν ὑπὸ αἰσίους οἰωνοὺς προστασίας ἐλευθέρας καὶ ἰσχυρῶς ἐπιτηδείας νὰ περιστέλλῃ τὰς ἐσωτε-

ρικὰς παρεκτροπὰς τῶν ταραχοποιῶν, καὶ τὰς ἐξωτερικὰς ἐπιθέσεις ἀλλοτρίας δυνάμεως. Τί δὲ ἐξάγεται ἐκ τούτου; ὅτι αἱ νῆσοι διὰ τὴν μικρότητα αὐτῶν καὶ τὸ ἀνίσχυρον, μὲ τὴν μόνην ἰδίαν αὐτῶν δύναμιν οὔτε τὴν ἐσωτερικὴν κυβέρνησιν ἠδύναντο νὰ διευθύνωσιν, οὔτε καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἀνεξαρτησίαν κατὰ πᾶσαν ἀλλοφύλλων ἐπιδρομὴν ν' ἀσφαλίσωσι. Πολλὰ δ' ἦσαν τὰ αἴτια εἰς τὸ νὰ στοχάζηται οὕτω καὶ γνωματεύῃ περὶ πολιτικῆς ὑπάρξεως καὶ αὐτονομίας τοῦ Ἰονίου ὁ μεγαλοφυὴς ἐκεῖνος ἀνήρ. Νησιώτις ἡ χώρα τῶν Ἰονίων, καὶ περιεσταλμένη ἐντὸς μικροτάτων θαλασσίων ὁρίων, ἀνίκανος ἦτο δι' ὀλιγανθρωπίαν καὶ εὐτελεστάτους πόρους εἰς τὸ ν' ἀναπτύξῃ ἰσχυρὰς δυνάμεις, δι' ὧν νὰ δύναται, ἐπὶ πολεμικῶν περιστάσεων, ν' ἀποκρούῃ τοὺς πολλάκις καταπλεύσαντας εἰς τὰς θαλάσσας της ἐχθρούς, καὶ κατακτήσαντας τοὺς τόπους της. Κειμένη δὲ εἰς τὰ ἀνατολικὰ τῆς Μεσογείου, ἀπέναντι βαρβάρου δυνάμεως ἀλλοφύλου καὶ ἐχθροπαθοῦς, ἠδυνάτει ν' ἀντιτάσσηται εἰς τὸν μέγαν κύριον ἐκείνης, ὅστις ἐβούλετο νὰ κατέχῃ οἱονδήποτε τεμάχιον Ἑλληνικῆς χώρας, καὶ ἀεὶ ἐποφθαλμία τὴν ὑποδούλωσιν τῶν Ἰονίων. Ἕνεκα δὲ πολεμικῶν τότε περιστάσεων διὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνθήκης τῶν **1800** ὁ Σουλτάνος τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας προσελάβετο δικαίωμα ὑποτελείας τῆς Ἑπτανησίου Πολιτείας, ὑψηλὸς κυρίαρχος (suzerain) γενόμενος, καὶ ὃ ἤθελεν ἔκτοτε νὰ διατηρῇ. Διὸ οὐδὲν ἠδύνατο ἡ Ἰόνιος Πολιτεία ν' ἀντιτάττηται εἰς τὰς κατακτητικὰς Ὀθωμανοῦ ἐπιχειρήσεις καὶ κυριαρχικὰς ἀξιώσεις καὶ ἀπαιτήσεις. Οὔτε κἂν ἠδύνατο τοὺς τότε τὰς νήσους κατέχοντας στρατιωτικῶς Ἄγγλους (καίτοι ἦλθον προφάσει ἀπελευθερώσεως ἐκ τῆς Γαλλικῆς τυραννίδος) βιαίως ν' ἀποβάλῃ. Ἑπομένως ἡ πολιτικὴ αὐτῆς ὕπαρξις καὶ ἀνεξαρτησία διεκινδύνευε κατὰ πάντα, ἐὰν Κράτος θαλάσσιον δὲν παρεφύλαττεν αὐτὴν ἐκ πάσης ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς, καὶ ἐὰν ἡ Προστασία αὐτοῦ δὲν παρεῖχεν οἱανδήποτε δύναμιν εἰς ἐξάσκησιν τῶν πολιτικῶν καὶ ἐμπορικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων καὶ προνομίων, καὶ τῶν ἰδιωτικῶν συμφερόντων τοῖς πολίταις Κράτους αὐτονόμου, ἀπέναντι ἰσχυρῶν Δυνάμεων καὶ διαφιλονεικιῶν ξένων ἐπικρατειῶν ἐν πολιτικοῖς θορύβοις Εὐρώπης καὶ Ἀσίας κατὰ τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν.

Ἐξ ἄλλου μέρους ἕξεις καὶ συνήθειαι καὶ προλήψεις καὶ παρεκτροπαὶ ἀρχοντολογικῆς δυναστείας ἀνέπτυσσον βίαν καὶ ὑπεροχὴν καὶ καταπίεσιν ἐπὶ τῆς δημοτικῆς κλάσεως τῶν πολιτῶν. Αὕτη ἦτο καταδεδικασμένη εἰς δουλοφρόνησιν ὡς ἄλλη κλάσις Ἰνδῶν Παρείων, καὶ οὐδὲν δικαίωμα ὡς ἀνθρώπου πολίτου ἐχαίρετο. Ἡ

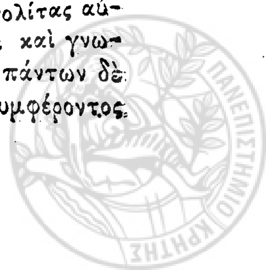
ἀρχοντολογικὴ τάξις κατὰ τὰς πιέσεις της ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τῆς Βενετικῆς ὀλιγαρχίας, ἥτις σκιὰ μόνης Πολιτείας Ἀριστοκρατικῆς ἀνεξαρτήτου καὶ ἀδιαφθόρου εἰς τὰς θεσμοθεσίας της κατήντησε, καὶ πολιτικῶς ἀδύνατος, καὶ οὐτιδανὴ ἐξεψύχει ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας περὶ τὰ τελευταῖα τοῦ πολιτικοῦ βίου της. Τὰ ἀρχοντικὰ ταῦτα στοιχεῖα τὰ δηλητηριάζοντα τὴν πολιτικὴν καὶ ἀστυκὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἰσότητα τῶν δικαιωμάτων ἀπέναντι τοῦ νόμου, καὶ τὴν ἰσχὺν πάντων τῶν νομίμων καθεστώτων, ἤθελε τὸ ἀρχοντολόγιον νὰ διατηρῶνται ἐν ταῖς νήσοις οὐ μόνον ἐπὶ Βενετοκρατίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς συστάσεως τῆς Ἰονίου πολιτείας. Αὐτὰ ὑπέσκαπτον πᾶσαν φιλοδίκαιον θεσμοθεσίαν πρὸς ἀνάπτυξιν ἐλευθερίου πνεύματος, πρὸς ἐθνικὴν ἀνάπλασιν, καὶ κοινωνικὴν μεταμόρφωσιν ἐπὶ ἰσοτιμίᾳ δικαιωμάτων καὶ δημοτικῇ ἐλευθερίᾳ μεταξὺ πάντων τῶν πολιτῶν, οἷα ἡ κοινωνικὴ πρόοδος τῶν χρόνων, καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως παρεῖχον εἰς ὅλας τὰς κλάσεις τοῦ λαοῦ. Ἐντεῦθεν διενέξεις μεταξὺ δημοτῶν καὶ ὀλιγαρχῶν ἐν ταῖς νήσοις, θόρυβοι καὶ πολιτικαὶ στάσεις, χύσεις αἱμάτων, ἐμφύλιοι σπαραγμοί, ἀναρχία καὶ πολιτικὸς σάλος, ἅτινα ἐπὶ τρία ἔτη κατ' ἀρχὰς τῆς συστάσεως τῆς Ἑπτανησίου Πολιτείας ἢ Δημοκρατίας κατεμόλυναν τὸ ἔδαφος τῆς Ἑπτανησίου χώρας, ἐμηδένισαν τὴν ἰσχὺν νόμου καὶ Πολιτεύματος, παρέλυον πᾶσαν δύναμιν εἰς ἐξάσκησιν τῆς ἐσωτερικῆς διοργανώσεως καὶ ἐφαρμογὴν φιλοδικαίου καὶ ἰσοτίμου πρὸς ὅλας τὰς κλάσεις τοῦ λαοῦ νομοθεσίας, ὥστε πολλάκις ἐπεκαλέσθη ἡ ἐξωτερικὴ βοήθεια ὅπλων Ρωσσίας καὶ Ἀγγλίας καὶ ἡ ὑποστήριξις τοῦ τότε Ὑπάτου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας Βοναπάρτου, ἵνα παύσῃ ἡ ἀναρχία, εἰρηνεύσῃ ἡ Πολιτεία, καὶ ἐνισχυθῇ ὁ νόμος εἰς τὴν ἐφαρμογήν.

Ζῶν οὖν τότε ἐν ταῖς νήσοις ὁ μεγαλόνους Καποδίστριας, καὶ λαβὼν μέρος ὡς ὀργανιστὴς καὶ ὑπουργὸς εἰρηνοφίλου Πολιτείας περὶ ἐκεῖνα τὰ ἔτη τῆς ταραχώδους ἐποχῆς, ἀρχίσας ἐν αὐταῖς τὸ πολιτικὸν στάδιον, ἠδυνήθη νὰ γνωρίσῃ καὶ πολιτικὴν κατάστασιν τῆς πατρίδος του, καὶ δύναμιν τῆς χώρας, καὶ φύσιν καὶ κλίσιν καὶ διάνοιαν τῶν συμπολιτῶν Ἰονίων. Ἐπ' ὠφελείᾳ δ' αὐτῶν μορφώσας πεποιθήσεις ἐκ τῶν γεγονότων, καὶ ὢν ἐν καταστάσει καλῶς νὰ διακρίνῃ τὴν πολιτικὴν θέσιν τοῦ Κράτους τῶν Ἰονίων πόσον μεγάλη ἢ μικρά, ἰσχυρὰ ἢ ἀνίσχυρος ἦτο, συνωμολόγησε πολιτικὴν συνθήκην, ἥτις κατὰ τὴν φύσιν τῆς χώρας καὶ τὰς διαθέσεις καὶ δυνάμεις τῶν ἐγκατοίκων ἠδύνατο νὰ παρέχῃ ὅλα τὰ ἐχέγγυα τῆς πολιτικῆς ἐξωτερικῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς

ἀστυκῆς ἐσωτερικῆς ἐλευθερίας, καὶ νὰ παύσῃ τὰς ταραχὰς καὶ νὰ εἰρηνοποιῇ καὶ προάγῃ τοὺς οἰκήτορας εἰς κοινωνικὴν βελτίωσιν ἐπ' εὐτυχίᾳ καὶ εὐνομίᾳ. Οὔτε ἠγνόει ὁ ἀληθὴς πατριώτης ὅτι οἱ Ἄγγλοι τότε κατεῖχον στρατιωτικῶς τὰς νήσους, καὶ ὅτι σκιάν τινα ἐγχωρίου Κυβερνητικῆς διαχειρήσεως ὑπ' αὐτοχθόνων ἄφησαν ἐν ἑκάστῃ νήσῳ. Αὐτοὶ ἦσαν κάτοχοι ταμείων, διαχειρισταὶ προσόδων, ἐπιστᾶται ὑγειονομείων καὶ ἀστυνομίας. Καθίδρυον καὶ διώριζον ἐξαιρετικὰ δικαστήρια, παρ' οἷς ἐδίκαζον Ἄγγλοι κυρίως, καὶ ὑπάλληλοι Ἰόνιοι πιστοὶ τῇ Ἀγγλοκρατίᾳ, ὅπως αὐστηρῶς τιμωρήσωσιν πᾶσαν παραβίασιν ἀστυνομικήν, ὑγειονομικήν, τελωνειακήν, καὶ πᾶσαν συνωμοσίαν ἢ πλεκτάνην πολιτικήν, ἢ συμπαθεῖς διαθέσεις τῶν πολιτῶν πρὸς Γάλλους καὶ τὰς δημοκρατικὰς δοξασίας. Οὐδεμίαν δ' ἔδιδον προσοχὴν καὶ πολιτικὴν σημασίαν εἰς τὰ ἐγχώρια θεσμὰ καὶ τὸ πολίτευμα τῆς Ἑπτανήσου. Μία στρατιωτικὴ κατάκτησις ἢ κατοχὴ Ἀγγλικὴ μᾶλλον ἐφαίνετο, ἥτις διὰ τρομοκρατίας ἔσπευδε νὰ ἐμπνέῃ φόβον καὶ κατέχῃ μὲ ἐξουσίαν αὐθαίρετον τοὺς ἐγκατοίκους εἰς τὰς βουλήσεις της.

Τοιαύτη οὖν ἦτον ἡ πολιτικὴ θέσις τῶν νήσων, ἣν ὁ ἐντελοδόχος τῆς Ἰονίου Γερουσίας ἐγνώρισεν, ὡς γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ, ὡς λειτουργὸς ὑψηλὸς χρηματίσας τῆς Ἑπτανησίου Πολιτείας (republica), ὡς πνεῦμα καὶ διαθέσεις τῶν συμπολιτῶν διακρίνας καὶ τὴν δύναμιν τοῦ μικροῦ Κράτους σταθμίσας. Καίτοι δὲ πρὸ χρόνων ἐκ τοῦ πατρίου ἐδάφους ἀπεδήμει, καὶ τὰ ἔσχατα τῆς καταστάσεως τῆς πατρίδος του ἰδίοις ὀφθαλμοῖς δὲν ἔβλεπεν, ἐμάνθανεν ἀκριβῶς καὶ ἐπληροφορεῖτο, καὶ διέκρινε τὰ ἄτοπα καὶ χαλεπά, οἷα ἐκ τῆς στρατοκρατίας ἐκείνης ὑπέφερον οἱ συμπολῖται. Ἔπρεπε λοιπὸν ὡς ἐπιδέξιος πολιτικὸς καὶ φιλόπατρις Ἰόνιος καὶ τὰ ἄτοπα ταῦτα νὰ ἐκριζώσῃ, καὶ τὰ δεινὰ τῆς ἀναρχίας δεσποτισμοῦ καὶ αὐθαιρεσίας ὅσον τὸ δυνατὸν νὰ θεραπεύσῃ, ἐνισχύων τὴν ἀστυκὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἀσφάλειαν δι' ἰσχυρᾶς προστασίας, καὶ φέρων εἰς πολιτικὴν συνεπαφὴν καὶ σχέσιν προστάτας καὶ προστατευομένους τοιαύτην, ὥστε νὰ μὴ διακρίνωνται διὰ συνθήκης καὶ συμβολαίων οἱ μὲν ὡς αὐθαίρετοι κατακτηταί, οἱ δὲ ὡς ἀνάξιοι πολῖται καὶ ὑπόδουλοι. Τὴν πολιτικὴν ταύτην θέσιν τοῦ Ἰονίου Κράτους καὶ τὴν δεινὴν κατάστασιν, εἰς ἣν ἔφερε τοὺς Ἰονίους ἡ στρατιωτικὴ κατοχὴ συνίστα πρὸς τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ καὶ τὴν Ἰόνιον Γερουσίαν νὰ ἐπιβλέψωσι, διακρίνωσι καὶ γνωρίσωσι, καὶ νὰ εὐαρεστηθῶσιν εἰς τὴν συνθήκην. Πρὸ πάντων δὲ παρεκέλευεν αὐτοῖς αὐταπάρνησιν παντὸς ἰδιωτικοῦ συμφέροντος.

καὶ λυσιτελοῦς πρὸς κοινὴν τῆς πατρίδος παῦσιν ἐσωτερικῆς διχονοίας καὶ ἀντιζηλίας νήσου κατὰ νήσου. Πνεῦμά δ' οὕτως (ἔλεγεν) ἐθνικὸν Ἑλληνικῆς δόξης καὶ εὐγενοῦς καταγωγῆς ἤθελεν ἐμφιλοχωρήσει εἰς τὰς καρδίας ὅλων, καὶ ἤθελε μορφώσει τὰς ψυχὰς τῆς νεολαίας δι' ἐθνικῆς ἀγωγῆς, δι' Ἑλληνικῆς παιδείας. Ἐξ αὐτῆς ἐθνικῶς μορφουμένης θὰ ἐκλαμβάνωνται ἅπαντες, ὅσοι θὰ ὑπηρετήσωσιν τὴν πατρίδα ἀδιακρίτως τῆς κλάσεως τοῦ λαοῦ, οἱαδήποτε ἀνήκουσιν. Αὐτοὶ θὰ συνεργασθῶσιν εἰς τὴν ὠφέλειαν τοῦ κοινοῦ, θὰ παρασκευάσωσι τὸ αἴσιον μέλλον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, θὰ συνεργήσωσιν εἰς τὴν παγίωσιν τῆς μικρᾶς ταύτης Ἑλληνικῆς πολιτείας, ἥτις ἐχρημάτισεν ἡ πρώτη πολιτικὴ ἀνάστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, καὶ ἀπέδειξεν εἰς τὴν Εὐρώπην ὅτι τὸ ἔθνος εἶχε μὲν θανατοφάνειαν ἐπ' αἰῶνας, δὲν ἀπέθανεν ὅμως ἢ ὁλοκλήρως ἐξωλοθρεύθη ἐκ τῆς γῆς. Αὐτὸ διέσωσε τοὺς ἐθνικοὺς χαρακτῆρας Χριστιανικῆς ἀγάπης, προγονικῆς καταγωγῆς, γλώσσης ἀμεταβλήτου, καὶ Ἑλληνικῆς δόξης καὶ αἰσθημάτων γενναίων. Κατὰ Ἑλληνικὸν λοιπὸν φρόνημα ὁ Καποδίστριας ἐδήλου τὰς προθυμίας, καὶ συνίστα πρὸς τὸν ὑπουργὸν φίλον Καστελερὴν ὅπως ἀναπλασθῇ καὶ μεταμορφωθῇ ἡ νέα Ἰόνιος κοινωνία, ἐὰν θελήσῃ ἡ γενναία καὶ θαλασσοκράτωρ Μεγάλη Βρεττανία νὰ εὐτυχήσωσιν ὑπὸ τὴν Προστασίαν της οἱ Ἰόνιοι, καὶ νὰ ἀπολαύῃ τὴν εὐγνωμοσύνην των διὰ τῶν γενναίων εὐεργετημάτων οὗ ἧς.

Τὰς ἐντυπώσεις ταύτας καὶ διανοίας τοῦ μεγαλόφρονος Ἕλληνος περὶ πολιτικῆς θέσεως τοῦ Ἰονίου Κράτους, καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῶν συμπολιτῶν δὲν περιεγράφομεν ἐνταῦθα ἀβασίμως καὶ ἀπερισκέπτως. Οὐδὲ παρενοοῦμεν ἢ παρεξηγοῦμεν τὰς πολιτικὰς δοξασίας αὐτοῦ καὶ γνωματεύσεις περὶ τῆς ποιηθείσης συνθήκης, διατρέφοντες ἀντεθνικὰ αἰσθήματα, ἢ χαριζόμενοι εἰς τοὺς ἄλλοτε προστάτας τοῦ Ἰονίου, ἢ κολακεύοντες ἀτομικὰ πάθη καὶ ἰδιωφελείας ἰσχυρῶν κομματικῶν ἀνδρῶν. Ἐπὶ πεντηκονταετίαν ζῶμεν μακρὰν τῶν πολιτικῶν θορύβων καὶ τῶν ἐξ ἰδιοπαθείας ταραχῶν κατὰ τὸν πολιτικὸν σάλον ἐκεῖνον τοῦ Ἰονίου, καθ' ὃν αἱ μερίδες ἐξουσίας καὶ κομμάτων τοῦ λαοῦ βιαίως ἀντήριζον καὶ ἐπολέμουν. Οὐδέποτε ἀνεμίχθημεν εἰς τὴν πάλην δι' ἀκορέστους ἐπιθυμίας εὐποριῶν καὶ ἀπολαύσεων· διότι ἐπαρκούμεθα εἰς τοὺς εὐτελεῖς πόρους, οἵους τὸ μικρὸν ἡμῶν ἐπάγγελμα χορηγεῖ. Πάντοτε δὲ ἐσεβάσθημεν τὰς πολιτικὰς δοξασίας ἑκάστης μερίδος, ἐὰν τὸ καλὸν τῆς πατρίδος καὶ τὸ κοινὸν ὄφελος ἀπέβλεπον αὐταί, ἄνευ τοῦ νὰ θεωρῶμεν τὴν πηγήν, ἐξ ἧς αὐτὸ ἀπορρέει. Διὸ ἐσπεύσαμεν ἀεὶ νὰ

ἐξακριβώσωμεν τὴν ἀλήθειαν, καὶ αὐτὴν ἐκδηλώσωμεν εἰς τὰς ἱστορικὰς φιλοπονίας μας. Διανοήματα δὲ ἀνδρῶν καὶ σκέψεις καὶ πράξεις πάντοτε ἐξεθέσαμεν ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς μαρτυρίας καὶ ἐπὶ τῶν μνημείων, ὅσα χρόνος καὶ ἐποχαὶ διασώζουσιν. Ὅλα δ' αὐτὰ ἐσταθμίσαμεν ἐπὶ τῶν γεγονότων, ὅσα φορὰ χρόνων καὶ περιπτώσεων τοῦ πολιτικοῦ βίου τῶν μεγάλων ἀνδρῶν κατώπτρισαν εἰς ἥλιον φωτεινὸν ὀρθονοίας καὶ σκέψεως. Ἡ προεκδοθεῖσα ἡμῶν ἱστορία τῆς Ἑπτανήσου, ἐκείνη τῆς πολιτικῆς καταστάσεως ἐπὶ Βενετῶν καὶ τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, ἡ ἄλλη ὑπὸ κόμητος Δούντζη, ἡ τοῦ ἰδίου συγγραφέως ἱστορία τῆς Ἑπτανησίου Πολιτείας, τὰ πολιτικὰ συγγράμματα περὶ Κερκύρας, ὑπὸ Βαρῶνος Ἐμμανουὴλ Θεοτόκη, καὶ τελευταῖον ἡ ἱστορικὴ κατάστασις τῶν Ἰονίων νήσων ἐπὶ Προστασίας ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Κέρκουωλ δεικνύουσιν οἵαν ἐξιστορήσαμεν τὴν πολιτικὴν θέσιν καὶ τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῶν Ἰονίων κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους. (1)

Ἄτοπον λοιπὸν ἤθελεν εἶσθαι καὶ ὅλως παράλογον, ἐὰν στοχασθῶμεν ὅτι ἡ ἐν Παρισίοις συνθήκη τῶν **1815** ἀπέδιδε πλήρη ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐλευθερίαν εἰς τὸ Ἰόνιον Κράτος, καὶ ὅτι ἠδύνατο αὐτὸ διὰ τῆς ἐν τοῖς πρώτοις ὅροις μόνον δηλουμένης ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλευθερίας νὰ ἐξασκῇ αὐτοκυριαρχίαν ἀμέσως, ἄνευ τινὸς ἐπιρροῆς ἀλλοτρίου Δυνάμεως ἱσταμένης ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἐχούσης δικαιώματα προστασίας, στρατιωτικῆς κατοχῆς καὶ διευθύνσεως εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν διοργάνωσιν τοῦ Ἰονίου, ὡς οἱ ἀκόλουθοι ὅροι τῆς συνθήκης περὶ τούτων διασαφίζουσι. Τὸ τοιοῦτον, ἐὰν ἀλήθευεν ἐν τῇ συνθήκῃ, ἤθελε παρέχει εἰς τὸ Ἰόνιον τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν εἰς τὸ νὰ ἐνεργῇ αὐτοβούλως καὶ κυριαρχικῶς τὰς οἰκείας δυνάμεις καὶ ἐξουσίας ἐπὶ πᾶσαν θεσμοθεσίαν καὶ πολιτικὴν διοργάνωσιν, ὡς αὐτόνομον καὶ αὔταρχον Κράτος καὶ ἀνεξάρτητον, ἀδιαφορὸν εἰς τοὺς προστάτας αὐτοῦ, καὶ ἀντιτασσόμενον εἰς τὰς πολιτικὰς αἰτήσεις καὶ περιπετείας ἐκείνων. Διὰ ταῦτα

(1) Π. Χιώτου, Ἱστορία τῆς Ἑπτανήσου Τόμος Γ'. Κεφ. Κ'.—ΚΑ'.—ΚΒ'.—ΚΓ'.—ΚΔ'.—Lunzi della condizione politica delle isole ionie, p 303—Le isole Ionie sotto i Republicani Francesi σελ. 119—Della Republica settinsulare Cap. VIII, X, XII, XIV—Lib. 1—Emmanuelle Theotoky sur l'état de Corfù 71 καὶ 188—Foscolo il libro di Parga VII—Bory de saint Vicent Histoire des iles jonnienes—Paolini memorie storiche—Kirkwal Four rear in the jonian islands their political and social condition with a History of the British protectorat vol. 2 cap. X—XI.

καὶ ὁ λὸρδ Βαθοῦρστ ὑπουργὸς τότε τῶν ἀποικιῶν τῆς Ἀγγλίας, καὶ μέλος τοῦ μυστικοσυμβουλίου τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, δὲν ἠδύνατο νὰ νοήσῃ τί δηλοῖ ἀνεξαρτησία μιᾶς χώρας, ἧς τὰ φρούρια ἅπαντα θὰ κατέχωνται ὑπὸ ξένης φρουρᾶς· Διότι ἡ μὲν Ἰόνιος Πολιτεία ἐν τῇ συνθήκῃ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκηρύσσετο ἀνεξάρτητον καὶ ἐλεύθερον Κράτος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξῃρεῖτο τοῦ δικαιώματος τῆς κατοχῆς φρουρίων καὶ λιμένων τοῦ Κράτους. Πῶς λοιπὸν ἤθελε χαίρῃ δικαιώματα αὐτοκυριαρχίας, ἐνῷ, ἐὰν ἐκήρυττέ ποτε πόλεμον κατὰ φίλης τινὸς δυνάμεως τῆς Προστασίας, ἢ συνεμερίζετο ἐχθροπραξίας τῆς ἐμπολέμου τῇ Προστασίᾳ δυνάμεως, δὲν ἠδύνατο νὰ διαθέτῃ κυριαρχικῶς τὰ φρούριά της; Κακῶς οὖν ἦχει εἰς τὰ ὦτα τῶν πολιτικῶν τῆς Ἀγγλίας, ἐὰν τὰ φρούρια τῆς Κερκύρας, κλειδὸς νομιζομένης τοῦ Ἀδριατικοῦ, κατεῖχε μὲν ἡ Ἀγγλία ὡς Προστάτις, διηύθυνε δὲ καθ' ἑαυτῆς ὑπὸ κέλευσμα καὶ βούλησιν Κράτους προστατευομένου μὲν ὑφ' ἑαυτῆς, λογιζομένου δὲ αὐτοκυριάρχου. Τοιαῦται ἀντιφάσεις πολιτικῆς ἐξηγήσεως ἐπὶ τῆς συνθήκης κατεθορύβουν τοὺς πολιτικοὺς τῆς Ἀγγλίας. Τὴν ἐξήγησιν περὶ ἀπολύτου ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλευθερίας τοῦ Ἰονίου ὡς Κράτους αὐτονόμου καὶ αὐτοκυριάρχου καθ' ὅλας τὰς πολιτικάς παραστάσεις του καὶ ἐξωτερικὰς καὶ ἐσωτερικὰς ἐνεργείας καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς αὐτοκυριαρχίας τοῦ Ἰονίου ἔδιδε τότε ἡ ἀντιπολίτευσις, ἥτις ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς Βρεττανικῆς Προστασίας συσταθεῖσα, καὶ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Ἰονίου Κράτους ἀντιτασσομένη, ἐπάλαισε τὰς διϊσχυρίσεις τῆς Προςασίας. Βεβαίως τοιαύτη ἔννοια ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτεύσεως διδομένη εἰς τὴν συνθήκην ἐγένετο κατὰ τῆς ξενοκρατίας τὸ ἰσχυρότερον ὅπλον τῆς πάλης, ἥτις νικηφόρος ἐντεῦθεν ἐξελθοῦσα, ἐθριάμβευσε μὲ τὴν ἕνωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου.

Δὲν δυνάμεθα ὅμως καθ' ὅλα ὡς ἀληθῆ καὶ βεβαίαν τὴν ἔννοιαν τῆς ἀπολύτου αὐτοκυριαρχίας τοῦ Ἰονίου νὰ παραδεχθῶμεν εἰς τὰς ἱστορικὰς ἐξακριβώσεις καὶ ἐκθέσεις ἡμῶν. Τὰ καθήκοντα ἀμερολήπτου ἱστορικοῦ ἐπιβάλλουσι τοιαύτην ἡμῖν ἀπαγόρευσιν. Τὰ πράγματα, ἡ ἀληθὴς σαφήνεια τῶν ὅρων, ἡ πολιτικὴ θέσις τοῦ μικροῦ Κράτους, ἡ κατάστασις τῶν Ἰονίων, αἱ πολιτικαὶ περιπέτειαι τῶν χρόνων ἐκείνων, αἱ κατισχύουσαι δοξασίαι τῶν τότε πολιτικῶν περὶ κυβερνήτεως καὶ πολιτεύματος λαῶν ἀνισχύρου Κράτους μᾶς πείθουσι νὰ ἔχωμεν ὅλως ἀντίφρονα τῆς ἀντιπολιτεύσεως τὴν ἔννοιαν τῆς συνθήκης. Τὴν σημασίαν ταύτην τῶν ὅρων τῆς συνθήκης καὶ ἐξήγησιν καθ' ὅλας τὰς ἐννοίας αὐτῆς εἰς περιεσταλμένην ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἰονίου, ὡς ἡμεῖς ἐκ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

λαμβάνομεν, ὑποστηρίζουσιν οὐ μόνον ἡ προεκτεθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ Ι. Καποδιστρίου, ἀλλὰ καὶ διάσημοι πολιτικοὶ, καὶ ἐπίσημοι δημοσιογράφοι καὶ ἀμερόληπτοι ἱστορικοί. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰόνιος συμπολίτης Φώσκολος ἐν τῷ πονήματι αὐτοῦ περὶ πολιτικῆς καταστάσεως τῶν Ἰονίων λέγει. (1)—«Ἡ Ἑπτάνησος δὲν ἔχει ἰδίαν αὐτῆς δύναμιν· καὶ ἐκτὸς τῶν ἠθικῶν λόγων τῶν περιεχομένων εἰς τὸ τρίτον μέρος τῆς παρούσης διατριβῆς, ἡ ἀσθένεια αὐτῆς προέρχεται ἐκ τριῶν γεωγραφικῶν αἰτιῶν· πρώτη τούτων εἶναι ἡ περιωρισμένη αὐτῆς ἔκτασις, καὶ ἡ ἐκ τούτου στασιμότης τοῦ πληθυσμοῦ· ἡ δευτέρα εἶναι ἡ ἀπόστασις ἢ μᾶλλον ὁ διὰ θαλάσσης χωρισμὸς ἑκάστης τῶν νήσων· ἡ τρίτη καὶ ἰσχυροτέρα τῶν ἄλλων δύο εἶναι ἡ ἀφρούρητος αὐτῆς θέσις ἐκτεθειμένης οὔσης εἰς τὰς ἐφόδους τῶν κραταιῶν γειτόνων της· Ἡ δὲ Κέρκυρα, ἥτις διὰ τὰ ὀχυρώματα αὐτῆς ἠδύνατο νὰ τεθῇ εἰς ἀμυντικὴν θέσιν, δὲν προσφέρει οὐδεμίαν ὑπεράσπισιν εἰς τὰς λοιπὰς ἓξ νήσους, ἀλλὰ μᾶλλον τὰς περιπλέκει εἰς πόλεμον.—Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι, αἱ νῆσοι αὗται, ἐν ὅσῳ ἡ Ἤπειρος δὲν εἶναι ἐλευθέρα καὶ ἀνεξάρτητος, πρέπει πάντοτε νὰ κατέχωνται ἢ νὰ προστατεύωνται ἀπὸ ξένην τινὰ δύναμιν.—Παρατηρητέον ἐνταῦθα ὅτι αἱ δύο λέξεις κατοχὴ τουτέστι καὶ προστασία, ὅσον διαφόρου σημασίας καὶ ἂν φαίνωνται νὰ ἔχωσι πρὸς ἀλλήλας, τὸ πολιτικὸν λεξικὸν καὶ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων τὰς ἀποκαθιστᾷ ταὐτοσήμους. Ἴδε περὶ τούτου εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τὰς ἐπὶ τῆς συνθήκης σκέψεις. Δὲν πρέπει λοιπὸν ν' ἀπατώμεθα ἐκ τῆς κοινῆς σημασίας τῆς λέξεως καὶ νὰ πιστεύωμεν ὅτι, ἐπειδὴ εἰς τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην ὡμολογήθη ἡ ἀνεξαρτησία τῶν νήσων ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν, οἱ νησιῶται δύνανται διὰ τοῦτο νὰ συστήσωσιν ἐλευθέρως Κυβέρνησιν διαχειριζομένην εἰρηνικῶς τὰ πράγματα, καὶ νὰ μὴ ἐνέχωνται ποσῶς μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἐκτὸς ἐν περιστάσει ἐχθρικῆς ἐφόδου, καθ' ἣν μόνον ἤθελον ζητήσει τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Βρεττανικῶν ὅπλων.—Ἡ Προστασία, ὅπως τηρήσῃ τὴν ὑπόσχεσίν της ἤθελεν οὐ-

(1) Τὸ πονημάτιον τοῦ Φωσκόλου «Πολιτικὴ κατάστασις τῶν Ἰονίων Νήσων» διατριβὴ γραφεῖσα ἰταλιστὶ ἐν Λονδίνῳ κατὰ τὸ 1817 μετεφράσθη ἑλληνιστί. Ἐξεδόθη δὲ ἡ μετάφρασις ἐν τῇ Ζακυνθίῳ ἐφημερίδι τὸ «Μέλλον» ἐν ἐπιφυλλίδι ἀρθ. 29—30—41—48—49. Τὸ δὲ ἰταλικὸν πρωτότυπον ἐν τῷ XI τόμῳ τῶν ἁπάντων Φωσκόλου ἐκδοθέντων ὑπὸ Λεμονιέρ.— Opere edite e postume di Ugo Foscolo, Firenze da felice Le Monier vol. XI.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

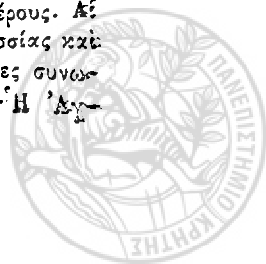
τως ἀναγκασθῇ νὰ ἀπαντᾷ μεγάλας δαπάνας, μὴ φειδομένη καὶ αὐτοῦ τοῦ αἵματος τὴν χύσιν. Ἀλλὰ τὰ χρήματα καὶ τὸ αἷμα δὲν προσφέρονται; οὔτε εἶναι δίκαιον νὰ δίδωνται, πάρεξ ὅταν πρόκειται ἴδιον συμφέρον. Περιπλέον οὔτε θέλει τις, οὔτε ὀφείλει νὰ ἐπιφορτισθῇ πόλεμον, τὸν ὁποῖον διήγειρεν ἄλλος, καὶ νὰ ὑπερασπίζηται ξένους τόπους πρὸς ζημίαν τοῦ ἰδικοῦ του.

»Καίτοι οἱ Ἄγγλοι διὰ τῆς λέξεως προστασίας ἐννοοῦσι καὶ θέλουσιν ἐννοήσει πάντοτε νὰ κρατοῦν τὰς νήσους οὕτως, ὥστε ἐν πρώτοις μὲν νὰ μὴ δύνανται νὰ διαπράττωσιν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς εἰμὴ διὰ τὰ συμφέροντα τῆς Ἀγγλίας, δεύτερον δὲ νὰ μὴ προσβληθῶσι παρά τινος ἐχθροῦ, ἐκτὸς μόνον εἰς πόλεμον ὑποκινηθέντα παρ' αὐτῆς τῆς Ἀγγλίας. Ἐὰν δέ τις ἤθελεν εἴπει ὅτι ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων καθιδρύει τὴν ἀνεξαρτησίαν εἰς τὰς νήσους, οἱ Ἄγγλοι ἤθελον ἀποκριθῇ ὅτι αὐτὴ ἡ συνθήκη ἐγγυᾶται εἰς τοὺς Ἄγγλους οὐ μόνον τὴν Προστασίαν ἐν δικαίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν πράγματι, καίτοι διωμολογήθη ὅτι οὗτοι δύνανται νὰ ἔχωσι καὶ νὰ διατηρῶσιν εἰς τὰς νήσους, ὅσον στρατὸν ἤθελον νομίσει ἀναγκαῖον διὰ τὴν ὑπεράσπισίν των. Ὅθεν πρέπει νὰ ἐξαπατηθῇ τις. Ἡ δικαιοσύνη εἶναι λέξις μεταφυσική, μένουσα ἄνευ τινος ἐφαρμογῆς, ἐν ὅσῳ δὲν ὑποστηρίζεται παρὰ τῆς δυνάμεως. Διὸ οἱ ἀστικοὶ νόμοι, τοὺς ὁποίους οἱ νησιῶται ἤθελον δυνηθῇ νὰ συντάξωσιν ἀφ' ἑαυτῶν, ἤθελον ἀποβῇ ἀνίσχυροι καὶ ἄκυροι, ἐὰν δὲν ἐτελοῦντο διά τινος οἱασδήποτε δυνάμεως. Τὸ ζήτημα λοιπὸν τῶν νήσων καταντᾷ σήμερον ὄχι πῶς νὰ ἦναι ἀνεξάρτητοι, ἀλλὰ πῶς νὰ ἦναι ἧττον ἐξαρτώμεναι ἐκ τῆς Δυνάμεως, ἥτις τὰς προστατεύει.—Τοῦτο ἐν πρώτοις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους, καὶ δεύτερον ἀπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς. Ποία δὲ ἡ βαθμολογία τῆς ἐλευθερίας καὶ δυναστείας, ἥτις θέλει προέλθει ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους ἢ ἀπὸ τοὺς νησιώτας;

»Πᾶς ὁ βουλόμενος νὰ προφέρῃ εἰκασίας ἐκ τῶν διατρεχόντων σήμερον κατὰ τὰς νήσους, ἤθελεν εἴπει, ὅτι οὐ μόνον ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐκλαμβάνει τὴν ἀνεξαρτησίαν των ὡς πάντη χιμαιρικήν, ἀλλ' ὅτι πλέον καὶ ἡ δουλεία των ὀφείλει νὰ διαπραχθῇ ὑπ' αὐτῶν τῶν Πολιτῶν —Παρατηρήσατε ὅτι αἱ ἐφημερίδες συντάττονται ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὅτι τὸ στέμμα τῶν Ἑλληνικῶν νήσων ἀντικατέστη παρ' ἐκείνου τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Περιπλέον ἡ προκήρυξις τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐκθέτουσα ἱστορικῶς τὰς παρελθούσας καταχρήσεις, καὶ ὑποσχομένη βελτίωσιν τῶν πραγμάτων, ἀφίνει καταφανὲς τὸ Ἀγγλικὸν τοῦ κυ-

βερνῶν σύστημα τῆς σήμερον, (τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ πολλῶν ἄλλων Κρατῶν τῆς Εὐρώπης), τουτέστι νὰ καταντήσῃ τὰς ἀρχὰς τῆς νομοθεσίας εἰς ἣν εὑρίσκοντο κατάστασιν τῆς Γαλλικῆς μεταπολιτεύσεως. Δὲν πρέπει ἐνταῦθα νὰ διαφιλονεικήσωμεν, ἐὰν τὸ τοιοῦτο σύστημα εἶναι λογικὸν ἢ ὄχι. Θέλομεν μόνον νὰ μάθωμεν, ἐὰν ἐφαρμόζηται ἢ ὄχι· ὅλοι δὲ οἱ λόγοι καὶ ἡ πεῖρα φαίνεται ὅτι τείνουσι πρὸς τὸ ἐναντίον. Ἐντεῦθεν πηγάζει καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην ὁ ἐμφύλιος ἀναμέσον τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων πόλεμος, οἵτινες ἤθελον νὰ ἐπαναφέρωσι τὰ πράγματα εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν κατάστασιν, καὶ μετ' αὐτῶν τοὺς λαοὺς, τοὺς θέλοντας ν' ἀποκτήσωσι τοὐλάχιστον ἕν τι μέρος τῶν πρὸ τοσούτων χρόνων κηρυχθεισῶν ἐλευθεριῶν, τὰς ὁποίας ὑπεστήριξε πρῶτον ἡ Γαλλία, ὕστερον οἱ μονάρχαι ἐναντίον τοῦ Βοναπάρτου καὶ ὁ Βοναπάρτης κατόπιν, ὅταν ἐνικήθη ἀπὸ τοὺς λαοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ βασιλεῖς ὑπεσχέθησαν τὴν ἐλευθερίαν. Ἀλλ' ὅσον σήμερον τὰ ἔθνη ζητοῦν ἐλευθερίαν, τόσον οἱ μονάρχαι καὶ οἱ ὑπουργοὶ αὐτῶν προσπαθοῦν νὰ τὴν περιστείλωσι καὶ μάλιστα ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, ἥτις ἔχει ὀλιγωτέραν ἀπόλυτον ἰσχὺν ἐπὶ τῶν ὑπηκόων της, ἐπιθυμεῖ νὰ τὴν αὐξήσῃ ὑποστηρίζουσα τὰ συμφέροντα καὶ τὰ πάθη τῶν Μοναρχῶν κατὰ τῶν λαῶν ἁπάσης τῆς Εὐρώπης, ὅπως, ὠφελουμένη ἀκολούθως ἀπὸ τὸ παράδειγμα αὐτῶν, περιστέλλῃ τὴν πλεονάζουσαν τοῦ λαοῦ ἐλευθερίαν. . . .» Παρατηροῦμεν δὲ ἐπὶ τῆς συνθήκης.

»Ἀπὸ τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην τῶν 5 Νοεμβρίου 1815 φαίνεται ὅτι αἱ Ἰονικαὶ Νῆσοι ἐθεωρήθησαν ὡς χῶραι, ἐπὶ τῶν ὁποίων πάντες οἱ σύμμαχοι εἶχον ἴσα δικαιώματα, καὶ ἴσην δύναμιν ὅπως τὰς καθέξωσιν.—Οὔτε κἂν λόγος, οὔτε κἂν νύξις ἔγεινεν οὐδεμία ὅτι αἱ νῆσοι εἶχον δικαίωμα ἢ ἀξίαν τινὰ νὰ ἦναι ἀνεξάρτητοι, ἢ ἐξουσίαν νὰ διαθέσωσι τὰ ἑαυτῶν, ἢ νὰ ζητήσωσι τὴν προστασίαν τούτου μᾶλλον, ἢ ἐκείνου ἀπὸ τοὺς μονάρχας.—Ἡ Ἀγγλία δὲν ἔκαμεν οὐδεμίαν συμφωνίαν μὲ αὐτὰς, ἀλλὰ μᾶλλον ἔκαμε συνθήκας μὲ τὴν Ῥωσσίαν, Πρωσσίαν καὶ Αὐστρίαν. Αἱ δὲ νῆσοι ἦσαν καὶ εἶναι ὁλονὲν εἰς παθητικὴν κατάστασιν.—Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τοὺς τύπους, ἡ Συνθήκη εἶναι γεγραμμένη μὲ φράσεις καὶ λέξεις τοιαύτας, ὥστε ν' ἀφίνῃ δικαιώματα, ἐπιχειρήματα καὶ συζητήσεις ἀδιαλύτους ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου μέρους. Αἱ διαφοραὶ λοιπὸν αὗται μόνον ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας, τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας δύνανται ν' ἀποφασισθῶσι, δυνάμεις αἵτινες συνωμολόγησαν τὴν ῥηθεῖσαν συνθήκην μετὰ τῆς Ἀγγλίας.—Ἡ Ἀγ-

γλία, ὡς εἶναι γνωστὸν, ἔχει φωνὴν καὶ δύναμιν. Αἱ νῆσοι οὔτε ὅπλα ἔχουσιν, οὔτε πρέσβεις, καὶ δυνάμει τοῦ ἑβδόμου ἄρθρου δὲν δύνανται νὰ πράξωσιν ἀφ' ἑαυτῶν, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸ δίκαιον τῶν ἐθνῶν· διότι αἱ Ἀγγλικαὶ πρεσβεῖαι ἀναλαμβάνουσι τοῦτο τὸ χρέος.—Αἱ νῆσοι καθ' ὅλην τὴν συνθήκην καλοῦνται τὰ «Ἡνωμένα Κράτη». Αἱ λέξεις αὗται αἰνίττονται, ὥστε ἑκάστη νῆσος νὰ ἀποτελῇ ἓν Κράτος καθ' ἑαυτὴν, καὶ ὅτι μέλλουσι νὰ συντάξωσι πολίτευμα. Μένει δὲ εἰς τὴν προαίρεσίν των νὰ συστήσωσι κυβέρνησιν ὁμοσπονδικὴν ἢ ἡνωμένην. Μόλον τοῦτο τὸ πρῶτον ἄρθρον λέγει ὅτι θέλουσι σχηματίσει ἓν Κράτος ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον. Ἡ ἐλευθερία καὶ ἀνεξαρτησία ἐμποδιζόμεναι ὅμως ἀπὸ αὐτὰς, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν στρατιωτικὴν ὑπεράσπισιν, φαίνεται ὅτι ὤφειλον νὰ ἦναι ἐλεύθεραι καὶ ἀνεξάρτηται ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν τοῦ πολιτεύματός των καὶ τὴν Κυβερνητικὴν διαχείρησιν, τοῦτο δὲ καὶ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἀπετέλουν ἓν ἡνωμένον Κράτος.—Τὸ τέταρτον ὅμως τῆς συνθήκης, οὐ μόνον ἀπαιτεῖ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ συντάγματος ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ ἐπιφορτίζει ἕνα μέγαν Ἁρμοστὴν, ὅστις παρὰ τὴν συγκάλεσιν τῆς συνταγματικῆς συνελεύσεως, ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ τὸ χρέος νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ νὰ διευθύνῃ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς.

»Ἕκαστος ἤθελεν ὑπολάβῃ, ὅτι ἐπικυρωθέντος τοῦ συντάγματος ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, αἱ νῆσοι ἤθελον διαχειρίζεσθαι τὰ ἑαυτῶν ἐλευθέρως, καὶ ὅτι αἱ λειτουργίαι καὶ αἱ ἐξουσίαι τοῦ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ ἔμελλον νὰ παύσωσιν. Ἀλλὰ τὸ τρίτον ἄρθρον τῆς συνθήκης παραχωρεῖ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν τὸ δικαίωμα καὶ τὸ χρέος τοῦ νὰ ἐφαρμόζῃ ἰδιαιτέραν μέριμναν εἰς τὴν νομοθεσίαν καὶ τὴν γενικὴν τῶν νήσων διοίκησιν.—Σημειωτέον ὅτι ἡ λέξις μέριμνα (solecitudine) εἴς τε τὴν Λατινικὴν, Ἰταλικὴν καὶ Γαλλικὴν (καὶ ἐνταῦθα παρατηροῦμεν ὅτι ἡ συνθήκη γέγραπται Ἰταλιστὶ) δηλοῖ ἄγρυπνον προσοχὴν πρόθυμον καὶ ἐπιούσιον. Ἕνεκα δὲ τούτου, καὶ διότι ἡ διαχείρησις ἐμπεριέχει καὶ τὰς λειτουργίας καὶ μέλλον κατεπεῖγον, ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ὀφείλει καὶ δύναται διὰ τοῦ ῥηθέντος 3. ἄρθρου νὰ ἔχῃ ἕνα Ἁρμοστὴν, ὅστις πρέπει νὰ διαμένῃ εἰς τὰς νήσους ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως· ἡ δὲ λέξις διαμένει δὲν ἐπιδέχεται ὅριον χρόνου. Οἱ λιμένες ὑπὸ τίτλον τιμῆς ὑπόκεινται στρατιωτικῶς δυνάμει τοῦ ἑβδόμου ἄρθρου εἰς τὴν ἀπόλυτον καὶ ἀποκλειστικὴν δικαιοδοσίαν.—Ὁ χρόνος τῆς στρατιωτικῆς κατοχῆς ἐν εἴδει προστασίας καὶ ὑπερασπίσεως τῶν νήσων εἶναι ἀόριστος δι' αἰῶνας αἰώνων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατιωτῶν τῆς φρουρᾶς ἐν καιρῷ εἰρήνης θέλει ἐξαρτᾶται

κατὰ τὴν συνθήκην ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν τῶν νήσων κατάστασιν. Ὁ Βασιλεὺς ὅμως δύναται νὰ ἔχῃ εἰς τὰς νήσους ὅσον στρατὸν θέλει, πληρόνων αὐτοὺς ἐξ ἰδίων του, ἔχων ὅμως πολὺν στρατὸν κατ' ἀρέσκειαν, ἐνδέχεται τότε νὰ ἀπαιτήσῃ συμφωνίαν τοιαύτην, ὥστε νὰ ἀπολαμβάνῃ ἐκ τῶν νήσων, ὅσον δύνανται νὰ παρέξωσι πλειότερον φόρον, καὶ οὕτως ἡ Ἀγγλία θέλει κρατῆ εἰς τὰς νήσους ταύτας, ὅσον εἶναι δυνατὸν, πλειοτέρους στρατιώτας εἰς βάρος τῶν νησιωτῶν.

» Ὁ ῥηθεὶς ἐν τῷ ἄνω παραγράφῳ κίνδυνος γίνεται καταφανὴς, διότι μολονότι μέλλει νὰ συνομολογηθῇ συμφωνία μεταξὺ τῶν νήσων καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως περὶ τῶν μισθουμένων δυνάμεων, καὶ νὰ κανονισθῶσιν αἱ σχέσεις μεταξὺ τῆς κυβερνήσεως τῶν νήσων καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀρχηγοῦ, εἶναι ἐπίσης ἀληθὲς, ὅτι τοιαῦται συμφωνίαι καὶ κανονισμοὶ θέλουσι γείνει ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὑπερστάθμισιν τοῦ Λόρδου Ἁρμοστοῦ. Ἡ συνθήκη λοιπὸν, ὡς διάκειται, παρέχει ἐν δικαίῳ πολλὰς δυνάμεις εἰς τὴν προστασίαν, καὶ ὀλιγωτάτας εἰς τοὺς προστατευομένους· δίδει κατὰ τὴν μεθερμήνευσιν πολλὰς εὐκαιρίας εἰς τὰ ἐπιχειρήματα καὶ τὰς διϊσχυρίσεις τῶν Προστατῶν, καὶ ἀφίνει ἐμπράκτως πᾶσαν αὐθαίρετον ἐξουσίαν εἰς τὸν ἰσχυρότερον.—Ἐν περιπτώσει ἐφέσεως ἐκ μέρους τῶν νήσων ἁρμόδιοι δικασταὶ ἤθελον εἶσθαι ἡ Πρωσσία, ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ῥωσσία.—Ἡ δὲ διαδικασία ὅμως θὰ διενεργῆται διπλωματικῶς. Αἱ νῆσοι οὔτε δικαίωμα ἔχουσι, οὔτε δύναμιν καὶ τούτου ἕνεκα δὲν ἤθελον ἴδει ποτὲ τὸ τέλος. Τελευταῖον ἐὰν ἡ Ἀγγλία ἤθελε παραιτηθῇ, ἢ χάσει τὴν προστασίαν τῶν νήσων, αὗται δυνάμει τῆς συνθήκης δὲν ἤθελον μείνει αὐτεξούσιοι, ἀλλὰ μᾶλλον ἤθελον ἐξαρτᾶσθαι ἀπὸ τὰς Δυνάμεις, αἵτινες τῇ συναινέσει ἁπάσης τῆς Εὐρώπης καὶ μὲ τὴν δεσποτικὴν ἐξουσίαν διέθεσαν τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν.»

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας αὐτῆς τοῦ Φωσκόλου εἰς τὴν συνθήκην τῶν συμμάχων Βασιλέων ἐξάγεται.—1.ον Αἱ νῆσοι διὰ τὴν σμικρότητα αὐτῶν καὶ ἀδυναμίαν, ἤτοι τὴν πολιτικὴν θέσιν των, καὶ αὕτη ἦτον ἐν ὅσῳ δὲν εἶναι ἐλευθέρα καὶ ἀνεξάρτητος ἡ ἀπέναντι Ἤπειρος, (καὶ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Φώσκολος διανοούμενος καὶ προσδοκῶν τὴν μέλλουσαν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος) ὑπόκεινται ἀεὶ εἰς ξένην κατοχὴν ἢ Προστασίαν, ἅτινα ἀπέναντι τοῦ ἰσχυροτέρου εἶναι ταυτόσημα.—2.ον Ἡ Προστασία αὕτη θὰ ἐξασκῆται ὑπὸ τῶν προστατευόντων μᾶλλον διὰ τὰ συμφέροντα τῶν Ἄγγλων ἢ τὰ τῶν προστατευομένων Ἰονίων.—3.ον Εἰς τὴν Προστασίαν αὐτὴν ἐτέθησαν οἱ Ἰόνιοι ὑπὸ τῶν πέντε Δυνάμεων, δυνάμει συνθήκης, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἰόνιοι δὲν ἠρωτήθησαν, οὔτε κἂν ἠ-

δύναντο νὰ ἐναντιωθῶσιν εἰς τοὺς ὅρους, καθ' οὓς ἡ ἀνεξαρτησία αὐτῶν, καὶ πολιτικὴ ἐλευθερία ἐκτείνεται ἢ περιστέλλεται.— 4.ον Ἀπαιτοῦσιν αἱ λέξεις ἀνεξαρτησία καὶ ἐλευθερία Ἰονίου Κράτους, ὡς ἤθελέ τις πιστεύσει, ὅτι αἱ νῆσοι δύνανται αὐτεξουσίως νὰ διαχειρίζωνται τὴν κυβέρνησίν των χωρὶς νὰ συμμετέχωσι ποσῶς οἱ Ἄγγλοι εἰς αὐτήν. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδέποτε ἤθελε τελεσθῇ, διότι Ἁρμοστὴς ὑψηλὸς ἐπιτετραμμένος παρὰ τοῦ Βασιλέως Προστάτου θὰ ἐπιστατῇ εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ συντάγματος, καὶ θὰ διαμένῃ ἀεὶ παρὰ ταῖς νήσοις διὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ, ἀφοῦ κυρωθῇ παρὰ τοῦ Βασιλέως Προστάτου. Αὐτὸς πρὸς τούτοις θὰ δίδει πᾶσαν ἰσχὺν καὶ δύναμιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀστικῶν νόμων, ὅσους ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις ἤθελε κανονίσει, καὶ δὲν θὰ παύσει ἡ ἐξουσία αὐτοῦ μετὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Πολιτεύματος.—5.ον Ἐπειδὴ αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι πρέσβεις, καὶ πολιτικὴν παράστασιν ἀπέναντι ἄλλης δυνάμεως, δυνάμει τοῦ 7 ἄρθρου, ὥστε νὰ δύνανται νὰ πράττωσιν ἀφ' ἑαυτῶν, ὅ,τι ἀνήκει αὐταῖς ἐκ τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν, καὶ ὑπόκεινται στρατιωτικῶς εἰς τὴν Προστασίαν, ἄρα αἱ νῆσοι εἶναι εἰς παθητικὴν κατάστασιν καὶ οὐχὶ ἐνεργητικὴν ὡς Κράτος προστατευόμενον ἀπέναντι τῆς ἰσχυρᾶς Προστασίας.—6.ον Ὡς δὲ ἡ συνθήκη διάκειται καὶ συνετέθη ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων Δυνάμεων, αἵτινες παρεχώρησαν ἅπαντα τὰ δικαιώματα αὐτῶν ὅσα εἶχον ἐν ταῖς νήσοις, μόνον δικαίωμα ἐφέσεως αἱ νῆσοι ἔχουσιν εἰς τὰς ἄλλας Δυνάμεις ἐν πάσῃ διϊσχυρίσει τῶν Προστατῶν κατ' αὐθαίρετον ἐξουσίαν τοῦ ἰσχυροτέρου εἰς τὴν διερμήνευσιν τῆς συνθήκης. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ διαδικασία αὕτη θὰ ἐνεργῆται διπλωματικῶς, καὶ οἱ Ἰόνιοι διπλωματικοὺς Πράκτορας ἢ παραστάτας ἐξ αὐτοχθόνων ἢ ἄλλους ξένους ἐπιτετραμμένους τὰ περὶ αὐτῶν αὐτεξουσίως δὲν δύνανται νὰ διορίσωσι, μηδενίζεται καὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο αὐτοῖς καὶ ἡ ἔφεσις αὐτῶν δὲν θὰ ἴδει τέλος.

Ὁμόφρονα τοῦ Φωσκόλου ἑρμηνείαν δίδει καὶ ὁ ὑποκόμης Κέρκουωλ ἐν τῷ ἱστορικῷ συγγράμματι αὐτοῦ περὶ τῶν Ἰονίων ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας. Ἐν αὐτῷ περαίνει τὰς παρατηρήσεις του περὶ συνθήκης ὡς ἑξῆς.—«Τὸ ἄρθρον 7.ον κανονίζει τὰ τῆς ἐμπορίας καὶ τὰ σύμβολα τοῦ Κράτους. Τὰ δὲ 8.ον καὶ 9.ον ἀποβλέπουσι τὸ τυπικὸν τῆς συνθήκης. Τὸ ἐπίσημον τοῦτο, τὸ ὁποῖον φέρει τὰς ὑπογραφὰς τοσούτων ἐπισήμων ἀνδρῶν, ἐνίσχυρος βεβαία ἀπόδειξις εἶναι τοῦ περιφήμου ῥητοῦ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Σβεκίας—«Μετὰ πάσης ὀλίγης τῆς φρονήσεως ὁ κόσμος κυβερνᾶται»—«Ἀρχίζει κηρύττον τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν νήσων,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

καὶ ἀκολούθως φιλοφρονέστατα δίδει εἰς αὐτὴν, ἴσα τοῦ ἐμπορίου δικαιώματα, ἅτινα καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Δὲν πρέπει πολὺ νὰ συλλογιζώμεθα περὶ τοῦ Καποδιστρίου ὡς πολιτικοῦ· διότι φαίνεται ὅτι ἐν πεποιθήσει αὐτὸς ἐπίστευεν ὅτι ἡ ἀνεξαρτησία τῆς πατρίδος του πράγματι ἀπεφασίσθη διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης. Συμφώνως πρὸς τὰς ἰδέας Ἰονίων τινῶν καὶ ἄλλων Γάλλων, ἡ Ἀγγλία καθῆκον εἶχεν ἁπλῶς νὰ προστατεύῃ τὰς νήσους διὰ τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν πλοίων της, ἀφίνουσα τοὺς Ἰονίους κατ᾽ ἀρέσκειαν ἰδίαν νὰ διεξάγωσι τὰ ἐσωτερικά των ζητήματα. Ἐὰν ἐθεώρουν καλὸν νὰ ἀναλάβωσι τὰς ἐθνικάς των διχονοίας, αἵτινες ἠνάγκασαν τὴν πρώτην Ἑπτανησιακὴν δημοκρατίαν νὰ ζητήσωσι συνδρομὴν ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα τῶν Ῥώσσων, ἡ Ἀγγλία ἔπρεπε νὰ ἀδιαφορῇ. Ἐὰν τὸ παλαιὸν Βενετικὸν σύστημα διαφθορᾶς, κερδοσκοπίας καὶ τυραννίας ἐπανήρχετο, ἡ Ἀγγλία ἔπρεπε νὰ μὴ ἐπέμβῃ, ἀρκουμένη νὰ ὑπερασπίζηται τὰς νήσους μόνον κατὰ ξένης ἐπιδρομῆς.—Ἀπεδείχθη ἤδη ὅτι οἱ ὑπαγορεύσαντες τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων ἐννόουν καθόλου τοιαύτην ἐντελῆ ἀνεξαρτησίαν, οἵαν πολλοὶ τῶν Ἰονίων ἐζήτουν περιπαθῶς διὰ τὴν ἀφανῆ των πατρίδα—Ὁ μόνος φόβος τοῦ τότε διασημοτέρου ὅλων τῶν πολιτικῶν Πρίγγιπος Μετερνίχου θὰ ἦτο μήποτε ἡ μεγάλη Βρεττανία δώσῃ σύνταγμα ὅλως δημοκρατικόν. Ἡ παλαιὰ ἱστορία τῆς Ἑπτανήσου ἔπεισε τοὺς σώφρονας πολιτικοὺς τῆς Εὐρώπης, ὅτι οἱ Ἰόνιοι εἶναι τόσον ἀνίκανοι εἰς τὸ κυβερνᾶν, ὅσον καὶ εἰς τὸ ὑπερασπίζεσθαι.—Καὶ ὄντως ἡ σύνοδος τῶν ἡγεμόνων πρέπει νὰ κατενόησεν ὅτι τὸ τοιοῦτον δὲν ἦτο σύνηθες, ἀλλὰ σπάνιον καὶ πρωτότυπος χαρακτὴρ ἐλευθερίας, νὰ ἀφήσωσι τὸ μέλλον τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὴν ἐλευθέραν διάκρισιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κυβερνήσεων. Προσέτι τοῦτο ἀντέκειτο φανερὰ εἰς τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης. Κράτος ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον μὴ ἔχον Βασιλέα εἶναι βεβαίως δημοκρατία· καὶ οἱ Ἰόνιοι πολὺ ἐπεθύμουν νὰ ὀνομάσωσι τὰς νήσους των δημοκρατίαν.

»Ἀλλ᾽ ἡ λέξις δημοκρατία δὲν εὑρίσκεται εἰς οὐδὲν τῶν ἐννέα ἄρθρων τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης, ἥτις τοὐναντίον τόσον συχνὰ ὀνομάζει τὸν Βασιλέα τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Οὔτε ὑπῆρχέ τι ἐπιτρέπον διαμαρτύρησίν τινα ἐνώπιον τῶν ἀποφάσεων τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης, αἵτινες ἔγειναν δυνάμει τῶν δικαιωμάτων, ἅπερ παραχωρεῖ αὐτὴ ἡ συνθήκη.—Τοιαῦται ἦσαν αἱ περιστάσεις, αἱ συμβουλεύσασαι εἰς τὸ συμβούλιον τὸ σύνταγμα τοῦ 1817. Ἐὰν σκοπὸς ἐκ μέρους τῶν συμμάχων ἦτο νὰ ἀπαιτήσωσιν ἀπὸ τὴν Προστάτιδα Δύναμιν παρατηρήσεις τινὰς περὶ τοῦ εἴδους τῆς ἐ-

λευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας ἁπλῶς πρὸς τὸ φαινόμενον, ἡ συνθήκη τότε ἤθελεν εἶσθαι καταληπτή. Ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ κόμης Καποδίστριας δὲν ἤθελε θέσει τὴν ὑπογραφήν του ἄνευ ἀποδείξεως.—Ἀνεπαύθη τὰ μέγιστα εἰς τὸ ἀσφαλὲς νόημα τοῦ ά. ἄρθρου καὶ ἠπατήθη, ἐν συνόλῳ θεωρήσας τὴν συνθήκην.—Δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις συνησθάνθη τὰς ἑπτὰ νήσους ἐντελῶς ὑπηκόους τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ἂν καὶ καλῶς διατιθέμενοι οἱ Ἄγγλοι ὑπουργοὶ διὰ νὰ ἐξασκήσωσι τὸ δίκαιον, εἶχον ἀνάγκην καταλλήλου καιροῦ, ἐμπειρίας καὶ περισσοτέρων τοῦ τόπου γνώσεων, ἀφ' ὅσας τότε εἶχον, ἵνα ἀποφανθῶσι μετ' ἐμπιστοσύνης, καθ' ὃν καιρὸν ἀνεπτύχθη τὸ ζήτημα περὶ ἐλευθερίας καὶ κυβερνήσεως τοπικῆς, καθότι δυνατὸν ἦτο νὰ διεξαχθῶσι κατ' εὐχήν. Αὐτοὶ ἔπρεπε ν' ἀναλογισθῶσι τὴν εὐδαιμονίαν ἢ εὐτυχίαν τοῦ λαοῦ, ἅπερ τοῖς ἐνεπιστεύθησαν, καὶ νὰ φροντίζωσι περὶ ἰσχυροῦ φρουρίου ἀξίας ὄχι ὀλιγωτέρας ἐκείνων τῆς Γιβιλτέρας καὶ τῆς Μάλτας. Αὐτὰ κατέχοντες, ἦρχον τῆς Μεσογείου, καὶ ἐπαισθητὴ ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἐπιρροὴ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας εἰς τὴν ἀνατολήν. Ἡ τότε εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐπιπολάζουσα ἀμάθεια ὡς πρὸς τὰς νήσους, καὶ ἡ ἀδιαφορία τῆς Ἀγγλικῆς βουλῆς καὶ τοῦ κοινοῦ πρὸς τὸ ἄρχειν ξένου πολὺ αὐτοῦ διαφέροντος (ἰδίως ὅταν ἦναι μικρὸς), κατέστησε πάντοτε σημαντικώτατον τὸ ἄτομον τὸ κατέχον τὴν θέσιν Ἁρμοστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ ἀόριστον τῆς συνθήκης ἔδιδε σχεδὸν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ὁ πρῶτος Ἁρμοστὴς εἶχε νὰ περαιώσῃ μίαν σημαντικὴν καὶ δύσκολον ἐντολήν. Αὐτὸς προὐτίθετο νὰ σχηματίσῃ νέαν καθ' ὅλου κυβέρνησιν σχεδὸν Κράτος ἐν Κράτει ὑπὸ τὸ νόημα τῆς συνθήκης. Πραγματικῶς ὁ Κύριος οὗτος ἔπρεπε νὰ ἦναι ὑπεύθυνος πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἀποικιῶν, καὶ κατὰ συνέπειαν πρὸς τὸ κοινοβούλιον. Πλὴν ἀμφότερα ἀπέδειξεν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ πρῶτος ὁρισθεὶς Ἁρμοστὴς πόσον φαινομενικὰ ἦσαν, καὶ ματαία ἡ εὐθύνη, εἰς ἣν περίπτωσιν ἦλθεν καὶ ὁ διάδοχός του. Οὔτε πρέπει νὰ θαυμάσωμεν σκεπτόμενοι ὅτι ἡ διαφορὰ τῆς γλώσσης, τῆς θρησκείας καὶ τῶν ἠθῶν καθίστα τὸν Ἁρμοστὴν ἀρκούντως δύσκολον καὶ διὰ πολλὰ ἐλαττώματα εἰς τὸ ἐννοεῖν τὴν σημασίαν τῶν τοπικῶν ζητημάτων καὶ τῶν διαλέξεων τῶν συχνῶς αναπτυσσομένων. Ἀπελπισθέντες περὶ τῆς εὑρέσεως τῆς ἀληθείας ἐν μέσῳ ταραχῆς καὶ περὶ τῶν ἀποδείξεων αὐτῆς, (ὅπερ περισσότερον παντὸς ἄλλου ἔθνους ὑπάρχει παρ' Ἕλλησιν), οἱ ὑπουργοὶ τῆς Ἀγγλίας ἔμεναν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀμέριμνοι καὶ ἀτάραχοι, ἐμπιστευόμενοι εἰς τοὺς Ἁρμοστάς.»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Τοιουτοτρόπως ὁ ὑποκόμης Κέρκουωλ ἑρμηνεύει τὴν συνθήκην, καὶ ἐξηγεῖ εἰς οἷον ἀπολυτισμὸν ἔμελλον νὰ καταφέρωσι τοὺς ἀποσταλησομένους Ἁρμοστὰς τὰ ἐννοούμενα τῶν ῥητῶν αὐτῆς ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἅμα ἤθελον λάβῃ τὴν ἐπιστασίαν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Ἰονίου πολιτεύματος, καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοργάνωσιν τῆς Ἰονίου νομοθεσίας. Οὐδόλως ὅμως πείθει ἡμᾶς ὁ ἱστορικὸς οὗτος ὅτι ὁ ὑπουργὸς Καποδίστριας ἦτο μικρὸς πολιτικὸς, καὶ ὅτι ἀναπαυθεὶς εἰς τὴν ἀπόλυτον σημασίαν τῶν λέξεων ἀνεξαρτησία καὶ ἐλευθερία τοῦ Ἰονίου Κράτους ἠπατήθη, καὶ ὅτι ἐσυμφώνησε πρὸς τὰς δοξασίας τινῶν Ἰονίων, ὡς ἡ Ἀγγλία κατὰ τὴν συνθήκην ὤφειλε μόνον νὰ προστατεύῃ τοὺς Ἰονίους, καὶ νὰ ἀφίνῃ αὐτοὺς κατ' ἀρέσκειαν ἰδίαν νὰ διεξάγωσι τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματά των. Ὁ κόμης Καποδίστριας ἱκανῶς ἐγνώριζε τὴν κατάστασιν τῆς Εὐρώπης ὡς καὶ ἐκείνην τῶν συμπολιτῶν. Εἰς ἓν μέλλον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀφορῶν, ἠθέλησε νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν πατρίδα ἐκ παντὸς ἐσωτερικοῦ κινδύνου, καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐσωτερικὴν κυβέρνησιν μὲ προστασίαν ἔθνους Εὐρωπαϊκοῦ, τὸ ὁποῖον ἐκαυχᾶτο εἰς συνταγματικὸν πολίτευμα ἐμφρόνως μετριάζον τὸ ἀχαλίνωτον ἐξημμένης ἐλευθερίας καὶ τὸ ἀπόλυτον δυναστικῆς τυραννίδος. Ὡς δὲ γενναῖον, πλουσιόδωρον καὶ φίλεργον τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος, καὶ αἰσθανόμενον σφόδρα τὴν περιφίλαυτον τιμὴν προαγωγοῦ τῆς εὐτυχίας καὶ εἰς ὑποδεεστέρους λαοὺς, ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸ πᾶσαν ἐπίβλεψιν κατὰ τὰς ἐξωτερικὰς καὶ ἐσωτερικὰς ἀνάγκας τοῦ μικροῦ καὶ ἀδυνάτου Ἰονίου Κράτους. Ἡ προαγωγὴ τῆς εὐτυχίας τῶν Ἰονίων ἀνετέθη εἰς τὴν Ἀγγλικὴν τιμιότητα. Οὐχὶ λοιπὸν ὁ κόμης Καποδίστριας ὡς μικρὸς πολιτικὸς ἠπατήθη, καὶ ἀνεπαύθη εἰς λέξεις κενὰς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλευθερίας, ἀλλ' ὡς μεγαλόφρων Ἕλλην ἐλπίζων εἰς αἴσιον μέλλον τῆς ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως, καὶ ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν πολιτικὴν θέσιν τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς του, καὶ τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῶν συμπολιτῶν, ὑπηγόρευσε τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην ἐν πλήρει γνώσει καὶ πεποιθήσει. Δι' αὐτῆς ἐνόμισε ὅτι θὰ θεραπευθῶσι τὰ δεινὰ τῆς πατρίδος του, θὰ ἐκριζωθῶσι τοσούτων αἰώνων πολιτικαὶ καχεξίαι καὶ ἀρχοντολογικαὶ προλήψεις, θὰ δαμασθῶσι τὰ πάθη τῶν συμπολιτῶν, θὰ ἐγκαθιδρυθῇ ἡ ἰσονομία μεταξὺ ὅλων τῶν κλάσεων, καὶ οἱ εὐτελεῖς χωρικοὶ θὰ λάβωσιν ἀξίαν πολίτου καὶ θὰ εὐτυχήσει τὸ Ἰόνιον Κράτος. Οὕτως οἱ κάτοικοι τοῦ Ἰονίου εἰς νέαν πολιτικὴν ζωὴν θὰ προάγωνται, ἑλληνικῶς ἀνατρεφόμενοι καὶ παιδαγωγούμενοι, καὶ φιλονόμως ἐξασκοῦντες τὰ καθήκοντα πολίτου καὶ ἀστικῆς ἐλευθερίας εἰς ἀνάπτυξιν ἑλληνικοῦ

φρονήματος καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν κοινὴν μητέρα Ἑλλάδα, ὑπὸ κραταιὰν Προστασίαν γενναίου καὶ μεγαλόφρονος ἔθνους. Πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος βούλεται ὁ ἀληθὴς πατριώτης νὰ προσελκύσῃ τὰς καρδίας τῶν συμπολιτῶν διὰ σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης, καὶ ν' ἀναθέσωσιν οἱ Ἰόνιοι ὅλας τὰς ἐλπίδας πρὸς αἰσίαν πρόοδον εὐτυχίας καὶ πολιτικῆς εὐημερίας κατὰ πᾶσαν προετοιμασίαν τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας.

Ἐκθέτει τοιούτους στοχασμοὺς ὁ μέγας Ἰόνιος πολίτης ἀπαντῶν εἰς δύο ἐρωτήσεις τοῦ Λόρδου Καστελερῆ ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης. Ἀφοῦ ἀπεφασίσθη ἐν Παρισίοις ἡ προστασία καὶ ἐπίβλεψις τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τῶν Ἰονίων, ὁ Λόρδ Καστελερὴς ἠρώτα τὸν κόμητα Καποδίστριαν, ὁποῖα μέτρα ὀφείλει νὰ λάβῃ ἡ Προστασία ἐπὶ εὐδοκιμήσει τῶν Ἰονίων εἰς δύο οὐσιώδεις κλάδους τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως τὸν δικαστικὸν καὶ τὸν ἐκπαιδευτικόν. Ὁ δὲ κόμης Καποδίστριας, βασίζων τοὺς διαλογισμοὺς ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ἐξέθετε τὴν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν κατάστασιν τοῦ Ἰονίου, καὶ ἀνέπτυσσε τὰς θεραπείας τῶν δεινῶν τῆς Ἰονίου κοινωνίας, ὑποδεικνύων τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ λάβῃ ἡ Προστασία ἐπὶ τοιούτων σημαντικῶν κλάδων τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως. Ἐπὶ τούτῳ μετεβίβαζε πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα Βρεττανὸν λειτουργὸν τὰς παρατηρήσεις του ἐγγράφως μὲ τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.

Ἐκ Παρισίων 10[22 Νοεμβρίου 1815.

«Μιλόρδε!

»Ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης μὲ ἐτίμησε, διευθύνασα πρὸς ἐμὲ δύο »ζητήματα ἀναφερόμενα εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἐσωτερικῶν τοῦ »τόπου μου. Τὸ μὲν ἀφορᾷ τὴν δικαστικὴν διαχείρησιν, τὸ δὲ τὴν »δημοσίαν παιδείαν. Συγκινημένος ὑπὸ τῆς ζωηροτέρας εὐγνωμο»σύνης ἕνεκα τοιούτου εὐνοϊκοῦ ἐνδιαφέροντος, τὸ ὁποῖον ἡ Ὑμε»τέρα Κυβέρνησις, Μιλόρδε, καταδέχεται νὰ διαδώσῃ πρὸς τὴν »πατρίδα μου, νομίζω καθῆκόν μου νὰ σᾶς κοινοποιήσω πα»ρατηρήσεις τινάς, αἱ ὁποῖαι ἀπαντῶσαι ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ δύο »εἰρημένα ζητήματα, προσφέρουσιν ἀξιοσημείωτά τινα περιστατι»κά, ἅτινα δύνανται νὰ προσελκύσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ ὑψηλοῦ »ἐπιτετραμμένου τὴν ἀποστολὴν εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους. Ἓν δὲ »μόνον καθῆκον νὰ ἐκπληρώσω πρὸς τὴν πατρίδα μου ἤδη μοὶ ἐ»ναπομένει, τουτέστι νὰ κοινοποιήσω τὰς παρατηρήσεις μου ἐπὶ »τῆς παρούσης θέσεως πρὸς τὰς Ἀρχάς, αἵτινες κατὰ τὸν Μάϊον

»τοῦ παρελθόντος ἔτους μοὶ ἔκαμον τὴν τιμὴν ἀναθέσασαι πρὸς »ἐμὲ τὰ συμφέροντά των. Πρὸς τὴν Ὑμετέραν οὖν Ἐξοχότητα θὰ »λάβω τὴν τιμὴν νὰ ἐγχειρίσω τὴν ἐπιστολήν μου πρὸς τὴν Ἰόνιον »Κυβέρνησιν, ὅπως διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῶν ἐκεῖ λειτουργῶν τῆς »Αὐτοῦ Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, παρακαλῶ Ὑμᾶς, Μιλόρδε, δοθῇ »πρὸς τοὺς συμπατριώτας μου αὐτὸ τὸ δεῖγμα τῆς ἀφοσιώσεώς »μου. Εὐαρεστήθητε εἰς τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ὑψηλῆς μου ὑπολή»ψεως· ἔχω τὴν τιμὴν κλ.»

α.) Παρατηρήσεις περὶ τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως τῶν Ἰονίων Νήσων.

«Αἱ ἑπτὰ Νῆσοι ἀνῆκον εἰς τὴν Βενετικὴν Ἀριστοκρατίαν. Αὗται ἀκολούθως μετέβησαν ὑπὸ τὴν κυριότητα τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας. Τῷ δὲ 1800 ἀποκατεστάθησαν εἰς Κράτος ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον. Ὁ νῦν πολιτισμὸς τοῦ Ἰονίου εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀνατροφῆς, ἣν ἔλαβεν ὑπὸ τὴν Βενετικὴν Κυβέρνησιν καὶ τῶν τροπολογιῶν, ἃς ὑπέστη ἡ ἠθικὴ αὐτοῦ κατάστασις ὑπὸ τὴν Γαλλικὴν διεύθυνσιν κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος καὶ τὴν ἀνύψωσιν αὐτοῦ εἰς ἀξίαν λαοῦ ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου.»

β'.) Περὶ τῆς Βενετικῆς Κυβερνήσεως.

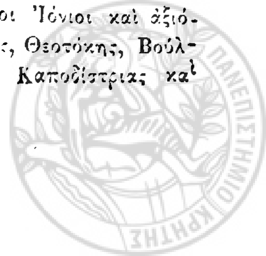
«Ἡ Βενετικὴ πολιτεία ἐκυβέρνα τὰς ἑπτὰ Νήσους μὲ τὸ σύστημα τῆς διαφθορᾶς. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἐκλέγοντο ἐκ τῆς κλάσεως τῶν εὐγενῶν ἀρχόντων, ἥτις ἦτον ἡ εὐκαταφρονεστέρα, ἀμαθεστέρα καὶ ἡ μᾶλλον διεφθαρμένη δι' ἀνηθικότητα καὶ ἐλεεινότητα. Ἡ δύναμις ταύτης τῆς κυβερνήσεως ὑφίστατο εἰς τὴν ἐπίβουλον τέχνην τοῦ νὰ ὑποθάλπῃ τὰς προλήψεις τῆς εὐγενείας, καὶ νὰ βάλῃ αὐτὰς εἰς ἀντίταξιν πρὸς τὰς ἀξιώσεις τῆς δευτέρας κλάσεως καὶ τὰ νόμιμα δικαιώματα τοῦ λαοῦ. Τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα τοιοῦτοι ἀντιπρόσωποι ἐσώδευον ἐκ τῶν δαπανῶν τῶν κομμάτων, ἅτινα ἦσαν εἰς ἔριδας ἀλλήλοις καὶ ἀντιθέσεις ἠθικὰς κατὰ πόλεις καὶ εἰς τὰ ὅπλα κατὰ τὸν ἀγρὸν, ἐπολλαπλασίαζον τὰ μέσα τοιαύτης ὀλεθρίας δυνάμεως, καὶ ἀποκαθίστων συστηματικὴν τὴν ἀνηθικοποίησιν καὶ διαφθορὰν τοῦ τόπου. Ἡ πολιτεία τῆς Βενετίας ἐφοβεῖτο τὸ ἔξοχον τῆς φυσικῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Ἕλληνος καὶ ἐπροσπάθει νὰ τὸ καταβάλῃ μὲ τὴν ἀμάθειαν. Ἡ Βενετικὴ Γερουσία οὐδέποτε συνεχώρησεν νὰ συστηθῶσι σχολεῖα δημόσια εἰς ταύτας τὰς νήσους. Μόνον εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὸ πανεπιστήμιον Παταβίου οἱ ἰθαγενεῖς τῶν Ἑπτανησίων ἔπρεπε νὰ πορευθῶσιν ὅπως ἐκπαιδευθῶσι. Πλὴν μᾶλλον κατὰ προνόμιον Μακιαβελικὸν ἠδύναντο

αὐτοὶ νὰ λάβωσι διπλώματα τῆς ἐπιστήμης τοῦ δικαίου καὶ τῶν ἄλλων σχολῶν, ἄνευ τοῦ νὰ διατρέξωσι πρότερον τακτικήν τινα σπουδὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ. (1). Τοιοῦτον εἶδος δεσποτισμοῦ ἐφαρμοζόμενον καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς Κυβερνητικῆς διαχειρήσεως τῶν Ἰονίων καθυπέβαλεν ἀνθρώπους καὶ περιουσίαν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἀσθενείας καὶ ἀμαθείας.»

γ'.) Περὶ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως

«Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἔφθασεν εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους. Αὕτη προσεδέχθη μὲ ἀπέχθειαν. Ἡ θρησκεία, ἡ ἀνηθικότης καὶ ὁ δεσποτισμὸς τῶν Γάλλων ἀντιπροσώπων ἔκαμε τοὺς νησιώτας κατ' ἀρχὰς νὰ ἐπιθυμῶσιν ἀκόμη τοὺς Βενετούς. Ἀλλὰ μολοντοῦτο οἱ δημοκρατικοὶ τύποι ἐξύπνησαν αἴσθημα ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἀποκοιμισμένον, ἐκεῖνο δηλαδὴ τῆς πατρίδος. Ἤρχισε νὰ λαλῆται ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ἥτις ἕως τότε ἦτον ἐξόριστος καὶ ἀποκηρυγμένη ἐκ τῆς καλῆς κοινωνίας. Συνεζήτουν ἑλληνιστί. Αἱ πράξεις τῆς Κυβερνήσεως ἐγράφοντο ἐν αὐτῇ τῇ γλώσσῃ. Ἡ θρησκεία τοῦ τόπου ἐκηρύχθη πρωτεύουσα, ἡ δὲ τῶν καθολικορωμαίων θρησκεία ἐκηρύχθη ἀνεκτή. Μὲ ὅλας τὰς καταχρήσεις τῆς στρατιωτικῆς ἐξουσίας καὶ τὰς τρομερὰς ἀντιδράσεις τῶν ἀντιφρόνων κομμάτων, ὁ λαὸς ἐγένετο εὐτυχής. Αὐτὸς ἀπελευθερώθη ἐκ τῶν Πρετοριανῶν ἁρπαγῶν τῆς Βενετικῆς διοικήσεως. Αὐστηρὰ ἀστυνομία ἐξηφάνισε τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ὅστις κατέστρεφε τὸν τόπον. Ὁ λαὸς ᾐσθάνθη λοιπὸν τὰ συμφέροντα μιᾶς κυβερνητικῆς διαχειρήσεως ὄχι Βενετικῆς· καὶ ἡ νεολαία ἐδόθη ἐγκαρδίως εἰς τὰς ἐλπίδας τῆς ἀνεξαρτησίας. Αὕτη ἠκολούθησε μὲ ζέσιν νέον διάφορον δρόμον εἰς τὴν παιδαγωγίαν της. Τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος προσῆλθεν εἰς τὴν βοήθειάν της καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὅλων τῶν ὑπερβολῶν καὶ ἐξάψεων τῆς ἐπαναστατικῆς ἐποχῆς ταύτης Ἰταλία καὶ Γαλλία ἐπρόσφερον εἰς τοὺς νέους τῆς Ἑπτανήσου νέον ἄθροισμα φωτισμοῦ καὶ γνώσεων ἐκ τῶν ὁποίων ἐπωφελήθησαν. Ἐπανερχόμενοι δὲ εἰς τὴν πατρίδα των ἀνεδείχθησαν ἱκανοὶ νὰ τὴν ὑπηρετήσωσιν, ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της.»

(1) Παρατηροῦμεν ὅτι τοιαῦται καταχρήσεις συνήθεις περὶ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐζημίουν τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων Ἰονίων. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα ν' ἀναιρέσωμεν ὅτι εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Βενετικῆς πολιτείας καὶ τὰ ἐκπαιδευτήρια ἐμορφώθησαν καὶ νομομαθέστατοι δικηγόροι Ἰόνιοι καὶ ἀξιόλογοι ἰατροὶ καὶ περιφανέστατοι συγγραφεῖς οἷοι Μηνιάτης, Θεοτόκης, Βούλγαρης, Φώσκολος, Βονδιόλης, Ἀρλιώτης, καὶ αὐτὸς ὁ Καποδίστριας καὶ τόσοι ἄλλοι.

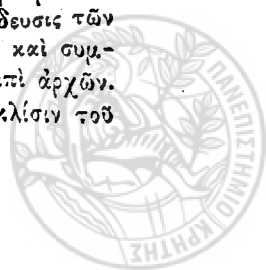

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

δ'.) Ἰόνιος Κυβέρνησις (Ἑπτανησία)

«Ἡ Κυβέρνησις αὕτη ἐθεμελιώθη τῷ 1800 ὑπὸ αἰσίους οἰωνοὺς καὶ μὲ τὴν Προστασίαν Ρωσσίας καὶ Ὀθωμανικῆς Πύλης. Ἡ διπλῆ αὕτη παρέμβασις ἐγέννησεν ἐξ ἀρχῆς διαίρεσιν πνεύματος καὶ συμφερόντων. Οἱ Τοῦρκοι ἔλαβον ἀξίωσιν νὰ συνενωθῶσι μετὰ τῶν εὐγενῶν. Οἱ δὲ Ρωσσικοὶ πράκτορες ἀκουσίως περιέθαλπον τὰς δημοκρατικὰς ἀνησυχίας τοῦ λαοῦ. Ἐκ τούτων παρήχθησαν αἱ πρῶται ἀταξίαι. Οἱ πράκτορες τῆς Γαλλίας καὶ ἐκεῖνοι τῶν ἄλλων δυνάμεων ἐπαγρυπνοῦντες καὶ διαφιλονεικοῦντες ἀλλήλοις, ὅπως ἀπολαύσωσιν ἐπιρροήν τινα κατὰ τὰς ὑποθέσεις τῶν νήσων, ἔδιδον εἰς τὰς φατρίας χαρακτῆρα μᾶλλον σφοδρώτερον καὶ προφανέστερον. Πᾶσα νῆσος κατ' ἰδίαν ἐζήτει νὰ λάβῃ ειδικὴν ἐξουσίαν ἀπόλυτον· ἑκάστη εἰς τὸ ἐσωτερικόν της ἐταράσσετο ὑπὸ τῆς ἀντιδράσεως τῶν κομμάτων. Ἀπαυδήσασαι καὶ κουρασθεῖσαι ἐκ τοιούτων διαρρήξεων αἱ ἀρχαὶ τῶν νήσων ἱκέτευσαν τὴν συνδρομὴν τῆς Ρωσσίας. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔστειλε στρατεύματα καὶ ἕνα πληρεξούσιον· ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης αἱ νῆσοι ἀπήλαυσαν κυβέρνησιν κανονιζομένην ὑπὸ συνταγματικοῦ χάρτου. Ὁ χάρτης οὗτος παρεμφαίνει τὴν ἐπαληθεστέραν εἰκόνα τῆς καταστάσεως, καθ' ἣν εὑρίσκετο τότε τὸ ἠθικὸν πνεῦμα τῶν ἑπτὰ νήσων. Αὐτὸς φέρει εἰς γνῶσιν τὰς ταχείας προόδους, ἃς αἱ Ἰόνιοι νῆσοι εἶχον ποιήσει εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ κυβερνᾷν. Αὐτὸς ἀποδεικνύει τὸ νὰ διαβλέπῃ τις, τί ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ τὸ ἔθνος ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχῶν, ἐὰν χρόνοι καὶ μαθήματα πείρας ἤθελε παρέξωσι τὰ μέσα ν' ἁπλοποιήσωσι τὰς ἰδέας των, καὶ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὰς πολιτικὰς δοξασίας καὶ τὴν δημοσίαν διαχείρησιν ἐκ πάσης ἐπιρροῆς ἐναντίας εἰς τὸ δημόσιον καλόν»

ε'.) Παρατηρήσεις

«Τοιοῦτος βαθμὸς τελειοποιήσεως εἰς τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα ἑνὸς ἔθνους, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, εἰς ἐκεῖνον τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες τὸν παριστῶσι καὶ τὸν κυβερνῶσιν, ἐξ ἄλλου τινὸς δὲν παράγεται, εἰμὴ ἐκ τῆς ἐκπαιδεύσεως τὸ ἄμεσον ἐξαγόμενον τὸ ἀδιάφορον τῆς δυνάμεως ἐκείνης τῆς πολιτικῆς ἀνατροφῆς, ἥτις διευθύνει τὰ Κράτη, καὶ τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν νεωτέραν διάλεκτον ὀνομάζεται δημοσία γνώμη. Εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ἡ δημοσία γνώμη δὲν ἔλαβε καιρὸν νὰ κατασταθῇ δύναμις ἠθική, καὶ ἡ ἐκπαίδευσις τῶν νέων ἐγένετο σταθερῶς τὸ ἀποτέλεσμα μᾶλλον τύχης καὶ συμβαμάτων, ἢ τὸ ἐξαγόμενον συστήματος θεμελιωμένου ἐπὶ ἀρχῶν. Ἀλλὰ τύχη καὶ συμβεβηκότα ἐβοήθησαν τὴν φυσικὴν κλίσιν τοῦ

λαοῦ πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης του.—«Ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς δυνά»μεως, ἥτις συγκατατίθεται εἰς τὸ νὰ παρέχῃ αὐτῷ τὴν προστα»σίαν της, νὰ τὸ θελήσῃ.»—Θέλω δὲ ἀποτολμήσει νὰ δείξω τὰ μέσα ταῦτα ὡς ἑξῆς

ϛ'.) Ἐκπαίδευσις.

«Ὁ νοῦς ἔχει τὸ κράτος του· καὶ διὰ λαὸν εὐαίσθητον πνευματώδη προικισμένον ὑπὸ φαντασίας καὶ πλουσίων ἱστορικῶν μνημείων, αὐτὸ τὸ κράτος εἶναι πηγὴ, ἐξ ἧς πρέπει ν' ἀντλήσῃ τὰ μέσα τῆς ἐντελείας του. Ἓν σύστημα ἐκπαιδεύσεως, ἵνα ἐφαρμόζηται εἰς ὠφέλειαν καὶ πραγματικὰς χρείας κατὰ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν Ἰονίων Νήσων, πρέπει νὰ θεμελιοῦται εἰς ὅσα γενικῶς ἀφορῶσι τὸ νὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς τὸ γενεθλιακὸν αὐτῶν ἔδαφος τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ ὡραῖα γράμματα (φιλολογίαν),καὶ εἰς τὸν ἀποτελεσματικώτερον σκοπὸν κυρίως τοῦ νὰ φέρῃ βαθμηδὸν τὸ Ἰόνιον ἔθνος εἰς κατάστασιν πολιτισμοῦ ἀναλόγου εἰς τὴν τύχην, ἥτις αὐτῷ ἐπιφυλάσσεται. Θέλει δὲ ἐπιτευχθῇ εὐκόλως αὐτὸ τὸ ἀντικείμενον μὲ τὰ ἑξῆς μέτρα.—1.ον Νὰ ἀνεγείρῃ ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει ἓν μόνον καὶ μέγα καθίδρυμα ἐκπαιδεύσεως δημοσίας καὶ ἐθνικῆς.—2.ον Νὰ ἐκλεχθῇ πρὸς ἐνίδρυσιν τοιούτου καταστήματος ἡ νῆσος Ἰθάκη.—3.ον Νὰ συνδεθῶσι περὶ τῶν προόδων τοῦ καθιδρύματος πολλαὶ διατάξεις εἰς τὸν νέον συνταγματικὸν χάρτην.

»Ὁ Νόμος πρέπει ταὐτοχρόνως νὰ κάμνῃ ἀμισθὶ συμμετόχους τῶν εὐεργετημάτων τοῦ καταστήματος τούτου, ἀριθμὸν ὡρισμένον καὶ ἀνάλογον μαθητῶν ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἀστῶν ἐνδεῶν καὶ τῶν τοῦ κοινοῦ λαοῦ. Ἐὰν ἐκτέλεσις αὐστηρὰ τῶν νόμων τούτων περικλείῃ εἰς τὸ ἴδιον τοῦτο ἐθνικὸν καθίδρυμα ὡρισμένον ἀριθμὸν νέων Ἑπτανησίων ἀνηκόντων εἰς διαφόρους τάξεις πολιτῶν, αἱ φατρίαι, αἵτινες διαιροῦσι ἑκάστην τῶν νήσων, καὶ αἱ συναλλήλων ζηλοτυπίαι θὰ ἐξαλειφθῶσιν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν. Ἅπασα δὲ ἡ Ἰόνιος οἰκογένεια θὰ λάβῃ τὸν ἴδιον ἠθικὸν χαρακτῆρα. Οἱ τῆς Ἑπτανήσου λαοὶ δὲν θὰ σχηματίσωσι πλέον εἰμὴ ἕνα μόνον, καὶ οὐδεμία αἰτία ἀντίθετος καὶ ξένη εἰς τ' ἀληθῆ συμφέροντα τοῦ τόπου τούτου, δὲν θέλει δυνηθῇ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ διαταράξῃ τὴν ἡσυχίαν της καὶ νὰ καταστήσῃ προβληματικὴν τὴν εὐτυχίαν της. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἀποδεικνύει τὸ πολιτικὸν κέρδος ἑνώσεως καὶ ἐξουδετερώσεως τοῦ ἐθνικοῦ τούτου δημοσίου καθιδρύματος. Τὸ κέρδος ὅμως τοῦτο δὲν δύναται παρευθὺς νὰ αἰσθανθῶσιν ἀπαξάπαντες οἱ ἐγκάτοικοι τῆς Ἑπτανήσου· διότι σπάνιον ὁ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

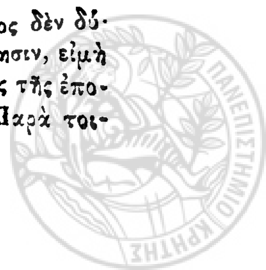
ἀσθενὴς νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ ἰατρικόν, εἰς ὃ ὀφείλει τὴν θεραπείαν τῆς νόσου του καὶ ἐνίοτε τὴν ὕπαρξίν του.

»Μ᾽ὅλον τοῦτο ἀντὶ νὰ ἐπιβληθῇ αὐστηρῶς εἰς τὰς Ἑπτὰ Νήσους τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος καθίδρυμα, θὰ ἦτο ἴσως προσφορώτερον νὰ τοὺς παρακινήσῃ τις νὰ τὸ παραδεχθῶσι, ὑποκινῶν ἐπιτηδείως τὰ ἰσχυρὰ ἐλατήρια τοῦ συμφέροντος καὶ τῆς τιμῆς τῆς ἐθνικῆς· Ἐὰν ὁ νέος συνταγματικὸς χάρτης διακηρύττῃ, ὅτι αἱ πράξεις τῆς δημοσίας διαχειρήσεως πρέπει νὰ γράφωνται Ἑλληνιστί, καὶ ὅτι αἱ ἀναφερόμεναι πρὸς τὴν Προστασιαν ἀναγκαίως πρέπει νὰ μεταφράζωνται Ἀγγλιστί· ἐὰν μόνον ἐν τῷ καθιδρύματι τῷ κεντρικῷ διαταχθῇ αὗται αἱ δύω γλῶσσαι νὰ διδάσκωνται κατὰ τὰς νεωτέρας μεθόδους τῆς ἐπιστήμης (αἵτινες νῦν ἀγνοοῦνται ἐν ταῖς νήσοις), δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι πατέρες καὶ οἰκογένειαι, αἵτινες φιλοτιμοῦνται εἰς τιμὴν καὶ συμφέροντα τοῦ νὰ ὑπηρετήσωσι τὴν πατρίδα, θὰ στείλωσι τὰ τέκνα των εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον τῆς Ἰθάκης μᾶλλον, ἢ εἰς ἐκεῖνα Ἰταλίας, Γαλλίας καὶ Γερμανίας.

»Τὸ συμφέρον καὶ ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία θὰ ὑποκινηθῶσιν ἐξ ἴσου, ἐὰν τὸ ἐκπαιδευτήριον προικισθῇ μὲ ὅλα τὰ μέσα τῆς προαγωγῆς τῆς παιδείας, ἐὰν διδάσκαλοι διακεκριμένοι ἐπὶ φιλοθρησκείᾳ καὶ ἔρωτι πρὸς τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν ἐκλέγωνται μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες δικαίως ὑπολήπτονται ἐν τῷ κόσμῳ γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν· ἐὰν ἐξ ἀρχῆς τῆς θεμελιώσεως τὸ κατάστημα προικισθῇ διὰ βιβλιοθήκης, ἑνὸς τυπογραφείου, ἑνὸς ταμείου φυσικῆς ἱστορίας καὶ πειραματικῆς φυσικῆς· ἐὰν τέλος καθηγηταὶ ἐπιδέξιοι προσφέρωσιν ἐν τῷ πατρίῳ ἐδάφει πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν νεολαίαν ἐκείνην τὴν διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν πορεύεται ν᾽ ἀπολαύσῃ ἀκορέστως εἰς Ἀκαδημίας ξένων χωρῶν. Ἡ Ἑπτάνησος δὲν δύναται νὰ προβλέψῃ ἐξ ἀρχῆς τὰ προσδέοντα χρηματικὰ κεφάλαια πρὸς ἐγκαθίδρυσιν τοῦ ἐκπαιδευτηρίου, ἀλλ᾽ ἡ Προστάτις δύναμις ὀφείλει νὰ ἐπέλθῃ εἰς συνδρομήν. Αὐτὴ δὲ θ᾽ ἀπολαύσῃ ὡραίαν ἀμοιβὴν μὲ τὸ νὰ τακτοποιήσῃ ἀμετακλήτως τὰς προόδους ἑνὸς ἔθνους, τὸ ὁποῖον εἶναι προσδιωρισμένον ἐξ αὐτοῦ τοῦ φυσικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἐκ σειρᾶς γεγονότων ν᾽ ἀπολαύσῃ πολιτικὴν ὕπαρξιν.»

ζ'.) Περὶ τῆς κυβερνήσεως τῶν νήσων.

«Τὰ ἐξαγόμενα εὐεργετήματα ἐκ τοιούτου καθιδρύματος δὲν δύνανται νὰ βελτιώσωσιν ἀξιολόγως τὴν δημοσίαν διαχείρησιν, εἰμὴ μετὰ παρέλευσιν ἐνιαυτῶν τινων. Ἐν τοσούτῳ μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς Ἐθνικὴ Κυβέρνησις πρέπει νὰ ὑπάρχῃ. Παρὰ τοι-

αὕτη Κυβερνήσει ὁ λαὸς θ' ἀπαιτήσῃ τάξιν δημοσίαν, διαχείρησιν δικαιοσύνης, προόδους γεωργίας, ἐμπορίας, βιομηχανίας καὶ τέχνης. Ἀντὶ νὰ διαγράψωμεν ἐνταῦθα τὸν ὀργανισμὸν τοιαύτης Κυβερνήσεως, περιοριζόμεθα εἰς τὸ νὰ ὑποδείξωμεν ἀρχάς τινας, κατὰ τὰς ὁποίας εἶναι εὔκολον νὰ συνταχθῇ διοίκησις ἁρμοδία εἰς τὰ συμφέροντα τῶν Ἡνωμένων Κρατῶν τῶν Ἰονίων Νήσων, καὶ συμμορφουμένη κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς συνθήκης, ἥτις ἀποδίδει αὐτῷ ἀστικὴν ἐλευθερίαν καὶ πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν. Αἱ ἀρχαὶ αὗται δὲν θὰ ἔχωσι σχέσιν λοιπὸν, εἰμὴ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν σύνδεσμον μεταξὺ Προστατευούσης δυνάμεως, καὶ προστατευομένου ἔθνους, ὅπως δοθῇ εἰς τὴν νομοθεσίαν καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν πορεία κανονικὴ καὶ συνεχής.—Ἡ Προστάτις δύναμις, ἐπαξιουμένη τοῦ νὰ περιέχῃ πατρικὴν ἐπαγρύπνησιν καὶ δραστηρίαν ἐνίσχυσιν εἰς τὴν νομοθεσίαν καὶ τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἰονίων Νήσων, δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς τοὺς πράκτοράς της ἐπ' οὐδεμιᾷ περιπτώσει τὸ νὰ λαμβάνωσι μέρος ἄμεσον εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν νόμων καὶ τὴν διαχείρησιν.—Ἡ ἐπίσημος ἐξάσκησις τῶν δικαιωμάτων τούτων θὰ ἐξήλειφε τὰ ἴχνη ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας τῶν νήσων, θὰ προσέβαλλε τὴν φιλαυτίαν τῶν ἐγκατοίκων, θὰ ἀπεστέρει τὰ δημόσια συμφέροντα ἐκ τῆς συνεργείας ἀνδρῶν μᾶλλον διακεκριμένων, θὰ ἐπέρριπτε τὴν ὅλην εὐθύνην τῆς διαχειρήσεως ἐπὶ τῶν ξένων διαχειριστῶν. Ὑποκείμενα ἀκόρεστα φιλοκερδείας ἀπλήστου (καὶ ἕκαστος τόπος ἔχει τοὺς ἰδικούς του) θὰ ἐπωφελῶνται ἐξαιρετικῶς ἐπὶ ζημίᾳ τῆς πατρίδος των καὶ τῆς δόξης τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως.

»Ἐπειδὴ νομοθεσία καὶ κυβέρνησις τῶν νήσων ἀποκλειστικῶς ἐμπιστεύεται εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς, ἡ Προστάτις δύναμις πρέπει μόνον νὰ ἦναι βεβαία καὶ ἀσφαλὴς πράγματι καὶ θετικότητι, ὅτι νομοθέται καὶ κυβερνήτορες ἅπαντες ἄλλο δὲν θὰ ἀποβλέπωσι καὶ διανοῶνται, ἐξασκοῦντες τὰ καθήκοντα τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, εἰμὴ τὸ νὰ στερεώσωσι τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος των.—Ἡ Προστάτις Δύναμις δύναται νὰ ἐξασκῇ αὐτὴν τὴν ἐνεργητικὴν ἐπιρροήν.—1.ον Διευθύνουσα τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν εἰς τὰς ἐργασίας της.—2.ον Δεχομένη ἐξ αὐτῆς τὸ δικαίωμα τὸ νὰ ὀνοματίζῃ εἰς τὰς κυριωτέρας θέσεις τῆς γενικῆς Κυβερνήσεως, ἐκ τῆς ὁποίας πρέπει νὰ ἐξαρτῶνται αἱ τοπικαὶ διαχειρήσεις ἑκάστης νήσου καὶ τὰ δικαστήρια. Συνθέτουσα τὴν δημοσίαν γενικὴν διαχείρησιν ἢ ἐκτελεστικὴν ἀρχὴν ἐξ ἀνδρῶν τῶν μᾶλλον διακεκριμένων τοῦ τόπου, καὶ ἐκλέγουσα αὐτοὺς μεταξὺ τῶν μᾶλλον ἀξίων πίστεως δημοσίας ἐκ τῶν ἰθαγενῶν καὶ ἐκείνων τῆς Προ-

στάτιδος δυνάμεως, καὶ περιστοιχοῦσα αὐτοὺς μὲ τὴν προσήκουσαν σπουδὴν καὶ ἀξιοπρέπειαν, ἡ Προστάτις δύναμις θὰ ἐξασκήσῃ διὰ μέσου αὐτῆς σωτήριον ἐπιρροὴν ἐφ' ὅλων τῶν κλάδων τῆς Κυβερνήσεως ἄνευ τινὸς προσβολῆς τῶν καθεστώτων, ἀλλ' ἐπωφελῶς ἐνισχύουσα τὰς προόδους τοῦ δημοσίου πνεύματος.

»Τὰ δικαστήρια πρὸ πάντων εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μᾶλλον προσδέονται ἐνεργητικωτέρας ἐπαγρυπνήσεως συνεχοῦς. Ἀλλ' ἡ Προστάτις δύναμις δὲν θὰ ἠδύνατο αὐτὸ νὰ ἐνεργῇ ἀμέσως. Διὰ μέσου τῆς ἐκτελεστικῆς δυνάμεως αὕτη θέλει γνωρίσει τὰς καταχρήσεις εὐκόλως, ὅσαι δύνανται νὰ λάβωσι χώραν. Καὶ αὐτὴ θὰ διακρίνει ὅσα μέτρα δύνανται νὰ βελτιώσωσι βαθμηδὸν αὐτὸν τὸν ἐνδιαφέροντα κλάδον διαχειρήσεως. Αὐτὸς ἕως τοῦ νῦν περιτυλίσσεται εἰς τὰ σκότη, δι' ὧν τὸν ἐκάλυπτον ἕως τοῦ νῦν πονηρία καὶ διαφθορὰ Βενετική. Ἀλλὰ νὰ διαλυθῇ διὰ μιᾶς καὶ μὲ ἓν μόνον κτύπημα τοιοῦτο σκότος εἶναι ἀδύνατον. Καὶ πάλιν νὰ τὸ ἐξαφανίσῃ ἡ Προστασία μὲ βίαν ἀντισυνταγματικὴν θὰ ἀπεμακρύνετο μᾶλλον ἐκ τοῦ σκοποῦ, καὶ θὰ προκαλέσει μεγάλας ἀτοπίας.»

η.) Συμπέρασμα.

«Αἱ ἐν τῷ ὑπομνήματι τούτῳ ἐμπεριεχόμεναι παρατηρήσεις ἐξήχθησαν ἐκ τῆς πείρας, καὶ ὑπηγορεύθησαν ἐξ εἰλικρινῶν σκοπῶν καὶ διανοημάτων, ὡς ἔτι ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ εὐδαιμονήσῃ εἰς ἐκπολιτισμὸν ἐθνικὸν τὸ Ἰόνιον Κράτος. Ἴσως αὗται θὰ ἀπαρέσκωσιν εἰς τὴν κενοδοξίαν προσώπων τινῶν ἐν ταῖς Ἑπτὰ Νήσοις. Ἀλλὰ μόλον τοῦτο θὰ ἀπαντήσωσιν ἐπιδοκιμασίαν γενικήν· διότι ὁ λαὸς δὲν ἀκούει καὶ δὲν αἰσθάνεται εἰμὴ τὴν φωνὴν τῆς ἀληθείας.—Αὕτη μόνη εἶναι τὸ μέσον τοῦ νὰ προάγῃ τὸ ἀγαθόν· καὶ αὐτὴ λοιπὸν ἡ φωνὴ ἂς παραδεχθῇ εὐνοϊκῶς ὑπὸ τῆς προστάτιδος αὐλῆς. Οἱ πράκτορες τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας δὲν ἠδυνήθησαν καὶ δὲν θὰ δυνηθῶσιν εἰσέτι ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ μὴ ἔχωσιν ἀνάγκην τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες κέκτηνται ἐπιρροὴν ἐν τῷ τόπῳ. Οἱ πράκτορές της περικυκλοῦνται ἕως τοῦ νῦν ἐξ ὑποκειμένων, ἅτινα δὲν παριστῶσι τὴν γενικότητα τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ μόνον μίαν μερίδα, δηλαδὴ ἐκείνην, ἥτις καθόλου δὲν ὑπωπτεύετο διὰ τὰς ἀρχαίας του σχέσεις μὲ Ρωσσίαν καὶ Γαλλίαν.

»Συνθήκη πολιτικὴ ἀποφασίζει ἀμετακλήτως τὴν τύχην τῶν νήσων, ἄρα τὸ ἄχρι τοῦδε ὑπάρξαν φαίνεται ὅτι δὲν πρέπει ν' ἐξακολουθῇ ὑπάρχον.—Ὅλαι αἱ ἀρχαῖαι σχέσεις, ὅλαι αἱ πολιτικαὶ σχέσεις, ὅλαι αἱ πολιτικαὶ κλίσεις πρέπει ν' ἀναμιχθῶσι.—Μόνα

ἡ Μεγάλη Βρεττανία νῦν προστατεύει τὰς Ἰονίους Νήσους. Εἰς αὐτὴν μόνην ἅπασαι αἱ εὐχαὶ πρέπει ν' ἀνατίθενται.—Καὶ ἐξ αὐτῆς μόνης πρέπει αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι νὰ προσδοκῶσι τὴν ἐξωτερικήν των ἀσφάλειαν τὴν ἡσυχίαν των, καὶ τὴν ἐσωτερικὴν εὐτυχίαν.— Τὴν ἀλήθειαν ταύτην θὰ αἰσθανθῶσι καὶ ἐκτιμήσωσιν οἱ ἐγκάτοικοι τῶν Ἰονίων Νήσων. Καὶ τότε ὁ ὑψηλὸς ἐπιτετραμμένος τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως θὰ εὕρῃ εἰς ἅπαντας τοὺς πολίτας τοῦ Ἰονίου Κράτους τὸν αὐτὸν ζῆλον διὰ τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος των, καὶ τὴν αὐτὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὴν αὐλήν, ἥτις παρέχει αὐτοῖς τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν της.» (1)

Τὸ ὑπομνημάτιον τοῦτο τοῦ κόμητος Ἰ. Καποδιστρίου πρὸς τὸν Καστελερὴν δεικνύει, ὅτι αὐτὸς ὁ μέγας Ἰόνιος πολίτης συνέταξε συνθήκην καὶ ὑπηγόρευσεν ὁδηγίας πρὸς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν ἐκ πατρίου ἀγάπης, ἀληθῶς καὶ ἐκ πείρας γνωρίζων τὰς πολιτικὰς διαθέσεις τῶν συμπολιτῶν, καὶ σκοπεύων κατάπαυσιν ὅλων τῶν κινδύνων των. Οὕτω διανοούμενος καὶ ὁδηγῶν τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν, ἠθέλησε νὰ συντελέσῃ εἰς ἐξευγενισμὸν τῶν Ἰονίων ὅλως ἐθνικὸν ἐπισπεύδοντα τὸ γενικὸν συμφέρον, καὶ μορφοῦντα Ἕλληνας πολίτας, ἐλευθεροφρόνως καὶ ἐθνικῶς σκεπτομένους διὰ τὸ αἴσιον μέλλον τῆς πατρίδος. Ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ ἐνεπιστεύθη εἰς τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος, τοῦ ὁποίου γνωστὴ ἡ φιλοτιμία ἐπὶ προαγωγῇ τῶν λαῶν, τὴν πραγματικὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εὐνομίαν τὴν ἀποτελεσματικὴν ἀληθοῦς εὐτυχίας, καὶ καθυπέβαλε τὸν Ἰόνιον λαὸν εἰς τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν του. Ὑπηγόρευσε δὲ πρὸς τὴν Προστατεύουσαν Δύναμιν οὐ μόνον τὸ νὰ λάβῃ τὴν ἐπιστασίαν τῆς ἐξωτερικῆς ἀσφαλείας, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ κρατῇ ἀνὰ χεῖρας ἀεὶ ὅλην τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐσωτερικῆς κυβερνήσεως τῆς Ἰονίου χώρας ἐπ' ἀγαθῷ ἀποτελέσματι πάσης καλῆς νομοθεσίας καὶ τῆς γενικῆς Κυβερνήσεως, ἔχουσα τὴν ἐποπτείαν ἐπὶ ὅλων τῶν ἀτόμων τόσον Ἄγγλων ὅσον καὶ Ἰονίων, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις μέλλει νὰ δώσῃ λειτουργίας παντὸς κλάδου κυβερνητικοῦ καὶ δικαστικοῦ. Ἐπὶ πᾶσιν ὤφειλεν ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Προστασίας νὰ προσέχῃ ἰδίως εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν δικαστικῶν ὑποθέσεων, κλάδου τοσούτῳ μᾶλλον προσεγγίζον-

(1) Τὸ ὑπομνημάτιον τοῦ Καποδιστρίου μετεφράσθη ἐξ ἰταλικῆς τινος μεταφράσεως, τὴν ὁποίαν μοὶ ἐχορήγησεν ὁ ἀγαθόφρων Κερκυραῖος Νικόλαος Μάνεσης φίλος μου, καὶ συμπαρεβλήθη μετὰ τοῦ Γαλλικοῦ πρωτοτύπου, ὅ ἐδημοσιεύθη ἐν ταῖς σημειώσεσι τοῦ πολιτικοῦ φυλλαδίου τοῦ Βιάρου Καποδιστρίου κατὰ Δούγλα Ἀγγλιστὶ ὑπὸ τίτλον **Remarks**.

τος τὰ συμφέροντα παντὸς ἀτόμου τῆς πολιτείας. Ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἄς τὸ ὁμολογήσωμεν ἐλευθέρως, ἐν τῷ ὑπομνηματίῳ τοῦ Καποδιστρίου ἐξηγοῦνται καθαρῶς αἱ βάσεις τοῦ νέου πολιτικοῦ συμβολαίου τῶν 1817, δι' οὗ ἔμελλον νὰ κανονισθῶσιν ὅλαι αἱ σχέσεις μεταξὺ Προστάτου καὶ Προστατευομένου ἐν τῷ Ἰονίῳ συντάγματι.

Συνῳδὰ καὶ ὁ Ζακύνθιος Φώσκολος φίλος καὶ σχετικὸς τοῦ λειτουργοῦ Καποδιστρίου ἐκδηλοῖ τὰς διαθέσεις καὶ τὰ φρονήματα τῶν συμπολιτῶν Ἰονίων, καὶ ἱστορεῖ αἰτίας πολιτικῶν σάλων καὶ θορύβων τῆς χώρας. Ὡς δὲ ἂν συνωμίλουν ἀλλήλοις καὶ συνεσκέφθησαν ἐπὶ τῆς θεραπείας τῆς πολιτικῆς νόσου τῶν νήσων, ὡς ἄριστος ἰατρὸς ὁ Φώσκολος ἀνακαλύπτει τὰς πληγὰς, ὑποδεικνύει καὶ συμβουλεύει τοῖς συμπολίταις τὰ αὐτὰ μέσα τῆς θεραπείας,ὁποῖα καὶ ὁ μέγας ἐκεῖνος πολιτικὸς τῆς Εὐρώπης.Χρήσιμον νὰ καταχωρήσωμεν ἐνταῦθα ὀλίγα τεμάχια ἐκ τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος τοῦ Φωσκόλου,ὃ πρώην διεμνημονεύσαμεν.Οὕτως ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἤθελεν ἐπιδειχθῇ πόσον εὐκρινῆ τὴν περιστολὴν τῆς ἀνεξαρτησίας ἐστοχάζοντο, καὶ πόσον πλείονα τὰ μέσα πρὸς χρῆσιν καὶ ἐξάσκησιν τῆς ἐκ τῆς συνθήκης περιεχομένης ἐλευθερίας ὑπηγόρευον, οὐ μόνον ὁ συντάξας τὴν συνθήκην ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ ἅπαντες οἱ ἐχέφρονες τῶν φιλοπατρίδων Ἰονίων. Εἶναι δὲ τὰ ἑξῆς

α.) Αἴτια διχονοίας παρὰ τοῖς Ἰονίοις.

«Οἱ Ἑπτανήσιοι ἅπαντες ὀφείλουν νὰ συμφωνήσωσιν ἐπὶ τοῦ κεφαλαιώδους θέματος ἀνάγοντες αὐτὸ εἰς τοὺς ἀκολούθους ὅρους.

»Ἡ Βενετικὴ Κυβέρνησις, ἐνῷ ἐβύζανε τὸ αἷμα ἡμῶν, μᾶς διέφθειρεν ἐνταυτῷ. Ἐὰν ἤμεθα ἡνωμένοι, ἴσως μᾶς ἤθελε καταπιέζει, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐξαχρειόνει, ἤθελε μᾶς τυραννεῖ, καὶ οὐχὶ μᾶς ἀπατᾷ ἐνταυτῷ. Ἐν καιρῷ δὲ τῆς ἐπαναστάσεως ἡ ἀμάθεια, ἡ ταπείνωσις, καὶ ἡ ἀστικὴ διχόνοια ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὅταν μᾶς ἐπαρουσιάσθη ἡ εὐκαιρία δὲν ἠξεύραμεν νὰ ὠφεληθῶμεν κυβερνῶντες ἡμᾶς αὐτούς.

»Ὅταν οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Ρῶσσοι μᾶς ἥρπασαν ὑπὸ τὴν προστασίαν των, οἱ πολῖται ἀντὶ νὰ ἑνωθῶσι μὲ τὴν πατρίδα, διῃρέθησαν ὅπως ἑνωθῶσι μὲ τὰ φατριαστικὰ κόμματα τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ρώσσων, τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Γάλλων. Ὑπήρξαμεν ἔπειτα τὸ θέατρον τοῦ πολέμου. Κυριευόμενοι πότε ὑπὸ τῶν Γάλλων, καὶ πότε ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ἀναγκασθέντες παθητικῶς νὰ ὑποκύψωμεν εἰς ὅλας τὰς δυσμενείας τῶν καιρῶν, χωρὶς νὰ συνάξωμεν οὐδένα

καρπὸν, καὶ χωρὶς ν' ἀποκτήσωμεν τὸ σέβας τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὴν ἐν Βιέννῃ σύνοδον ἐθεωρήθημεν ὡς ποίμνια προβάτων, διδόμενα εἰς τοῦτον μᾶλλον, ἢ εἰς ἐκεῖνον τὸν δεσπότην διὰ νὰ συμβιβάσωμεν τὰς διϊσχυρίσεις τῶν δυναστῶν.

»Ἡ Αὐστρία ἐζήτει νὰ μᾶς καταβροχθίσῃ διὰ τῆς ὑπερτόλμου αὐτῆς κυριαρχίας, νὰ μᾶς πλημμυρήσῃ μὲ στρατεύματα βαρβάρων, νὰ μᾶς διοικήσῃ μὲ Ἁρμοστὰς, φύσει θηριώδεις καὶ συστηματικῶς ἀμαθεῖς, νὰ μᾶς πτωχεύσῃ διὰ μέσου μιᾶς ἀπλήστου κυβερνήσεως, ἥτις ζῇ αἰωνίως εἰς κατάστασιν χρεωκοπίας, καὶ νὰ μᾶς ἀναγκάσῃ, ὡς καὶ ὑπὸ τὴν Βενετικὴν Κυβέρνησιν, νὰ διευθύνωμεν τὰ ἡμέτερα κατὰ τὴν ἀρέσκειαν τῶν δεσποζόντων ἡμᾶς, καὶ νὰ φέρωμεν τὰ προϊόντα μας εἰς τοὺς λιμένας της, ὑποκείμενοι εἰς τὰ βάρη μιᾶς ἀντελευθέρου Κυβερνήσεως.

»Σήμερον ὑποκείμεθα εἰς μίαν Κυβέρνησιν, ἥτις δι' ὅσον καὶ ἂν κλίνῃ εἰς ἀπόλυτον ἐφ' ἡμῶν δεσποτείαν, τόσον διὰ τὰ ἐθνικὰ αὐτῆς ἔθιμα, ὅσον διὰ τὸ πολίτευμα καὶ τοὺς πρὸς τὸ θεαθῆναι τύπους τοῦ Συντάγματος τοῦ ὑποσχομένου ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν, ἀναγκάζεται νὰ μὴ ἐμποδίσῃ τὴν ἠθικὴν ἡμῶν βελτίωσιν καὶ ἐξευγενισμὸν, ὡς ὁμοίως ἐμποδίζεται νὰ μᾶς καταπιέζῃ μὲ βιαίαν ἀναίδειαν.

»Περιπλέον ἐπειδὴ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, δὲν ἐπεμβαίνει αὐθαιρέτως ὡς ἐκ τῶν θεσμῶν αὐτῆς εἰς τὰ πράγματα τῶν ἄλλων, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς Ἀγγλίας εἶναι πλουσιώτατοι, καὶ κύριοι τῶν κεφαλαίων των χωρὶς τοὺς ἀπαγορευτικοὺς νόμους τῶν ἄλλων Κυβερνήσεων, δυνάμεθα νὰ ἐμπορευώμεθα πλέον ἐλευθέρως καὶ ἑπομένως πλέον ἐπωφελῶς μετὰ τῶν Ἄγγλων, ἄνευ τῆς ὀλεθρίου ἐκείνης δουλικότητος, ἥτις ἄλλοτε ἐδέσμευε τὴν ἐκποίησιν τῶν προϊόντων μας, καὶ πολλῷ μᾶλλον, ὅταν μέγα μέρος τῶν καρπῶν τῆς γεωργίας ἡμῶν ἐξοδεύωνται καὶ ἀγοράζωνται ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν.—Ἡ Ἀγγλικὴ σημαία θέλει προσέτι ὑπερασπισθῆ τὴν ναυτιλίαν μας ἐναντίον οἱασδήποτε δυνάμεως, καὶ ἰδίως κατὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες εἶναι οἱ ἄσπονδοι ἡμῶν ἐχθροὶ κα ἅρπαγες.—Ὅθεν μολονότι μᾶς λείπει ἡ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία, δυνάμεθα ὁπωσδήποτε νὰ προσκτήσωμεν τὴν ἐσωτερικὴν εὐδαιμονίαν διὰ τῆς παιδείας, διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ διὰ τῆς γεωργίας. Ὅσον δὲ εἴμεθα ὀλιγώτερον ἀμαθεῖς καὶ πτωχοὶ, τόσον ὀλιγωτέρας προφάσεις θέλουσιν ἔχει οἱ ξένοι νὰ μᾶς καταδυναστεύωσι· τόσον μεγαλειτέραν ἀξιοπρέπειαν χαρακτῆρος θέλομεν ἀπολαύσει· τόσον πλειοτέραν ἐμπιστοσύνην θέλομεν θέσει ἐπὶ τῶν δυνάμεών μας ἑτοιμαζόμενοι νὰ μὴ χάσωμεν τὴν εὐκαιρίαν, ἐάν ποτε ἡ τύχη καὶ ὁ

χρόνος μᾶς τὴν προσφέρῃ, ὅπως ἀποκτήσωμεν ἀληθῆ ἀνεξαρτησίαν.—»

«Κανὼν ἄνευ ἐξαιρέσεως—«Ἡ ἀνεξαρτησία δὲν δίδεται, οὔτε δύναταί τις νὰ τὴν δεχθῇ ὡς δῶρον, ἀλλ' ἀποκτᾶται διὰ τῆς καθολικῆς καὶ προαιρετικῆς θελήσεως ἑνὸς ἔθνους τῇ συνδρομῇ ἁπάντων τῶν ἀτομικῶν ἡνωμένων Δυνάμεων—»

«Ἀλλ' οὔτε θέλομεν δυνηθῇ νἀποκτήσωμεν ἀνεξαρτησίαν τώρα, ἢ μὲ τὸν καιρόν· οὔτε θέλουσιν ἰσχύσει ποσῶς ἡ παιδεία καὶ τὰ πλούτη· οὔτε θέλει ὑπάρξει ποτὲ καθολικὴ θέλησις, ἢ συνδρομὴ δυνάμεων ἐν ὅσῳ δὲν ὑπάρχει ἡ Ἑνότης. Περὶ ἑνότητος θέλομεν πραγματευθῇ εἰς τὸ ἀκόλουθον κεφάλαιον, ἐφαρμόζοντες τὰς θεωρίας εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν Ἑπτανησίων, καὶ εἰς τὴν παροῦσαν τῶν νήσων κατάστασιν.»

β'.) Περὶ Ἑνότητος.

«1—Πᾶς ὁ γινώσκων τὸν διάφορον χαρακτῆρα, τὰ ἔθιμα, τὰ δημοκρατικὰ μίση, καὶ τὰς οἰκιακὰς ἔριδας τῶν περισσοτέρων πολιτῶν τῶν Ἰονίων νήσων, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν ἀρχίσῃ νὰ σκέπτηται περὶ τῆς πολιτικῆς αὐτῶν ὁμονοίας, αἰσθανόμενος ἐνταυτῷ ὡς ἐπιχείρημα ἐσχάτης ἀπογνώσεως τὸ νὰ θελήσῃ νὰ τὴν διδάξῃ.

»2—Ὅταν τὰ ἄτομα ἔθνους τινὸς εὑρίσκωνται εἰς ἀθλιεστάτην ἀστυκῆς διχονοίας κατάστασιν, ὡς αἱ Ἰονικαὶ Νῆσοι, ἡ μόνη θεραπεία ἐναπόκειται εἰς τὸν αὐθαίρετον βραχίονα ἑνὸς κραταιοῦ Νομοθέτου. Ἤθελεν ὅμως εἶσθαι πιθανότατος, μάλιστα δὲ αναπόφευκτος κίνδυνος μήπως ὁ Νομοθέτης οὗτος ἐξ εἰρηνοποιοῦ γίνῃ τύραννος τοῦ λαοῦ.

»3—Ἡ πιθανότης αὕτη αὐξάνει ἔτι μᾶλλον τὸν κίνδυνον, αἱ δὲ πράξεις τοῦ τυράννου καταντοῦν ὀλεθριώτεραι, ὅταν οὗτος ἦναι ξένος, τὸ δ' ἔθνος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν ἔθνους μεμακρυσμένου καὶ ἰσχυροῦ.

4—Εἰς τοιαύτην περίστασιν ἡ Ἑνότης ἀντὶ νὰ ὑποθάλπηται τεχνιέντως καταστρέφεται ὑπὸ τῶν ξένων Κυβερνητῶν, καὶ ἀπὸ τοὺς πολίτας ἐκείνους, οἵτινες πωλοῦνται εἰς τοὺς ξένους διὰ τὸ ἴδιον συμφέρον.

5—Μ' ὅλα ταῦτα, ἐπειδὴ δὲν δυνάμεθα νὰ προσφέρωμεν οὐδεμίαν δραστήριον θεραπείαν κατὰ τῆς διχονοίας, θέλει ἀποβῇ ἴσως λυσιτελὲς ν' ἀποδείξωμεν περιληπτικῶς τὰς πηγὰς τῆς λύμης ταύτης, καὶ τὴν πιθανὴν καταφυγὴν, τὴν ὁποίαν ὁ χρόνος ἐνδέχεται ἴσως νὰ συνεισφέρῃ.

6—Τρεῖς εἶναι αἱ κατὰ τὰς Νήσους πηγαὶ τῆς διχονοίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

»Η α΄. εἶναι τὰ πεπαλαιωμένα ἐλαττώματα τῆς ἐπονειδίστου καὶ αἰσχρᾶς Βενετικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις οὖσα καθ' ἑαυτὴν ἀσθενὴς καὶ ἑτοιμόρροπος διετήρησε τὴν ὕπαρξίν της οὐχὶ τόσον διὰ τῆς ἀξιοπρεπείας τῆς αὐστηρότητος ἢ τῆς ἱερότητος τῶν νόμων, ὅσον διὰ τῆς αἰωνίας τοῦ λαοῦ διαιρέσεως. Ὁ δὲ λαὸς οὕτω διαιρούμενος ἀποκαθίσταται ἔτι ἀσθενέστερος τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἑπομένως μὲ μεγαλειτέραν εὐκολίαν κατεπιέζετο.

»7—Ἡ β΄. προέρχεται ἀπὸ ἐκδικητικὸν αὐθόρμητόν τι κοινὸν εἰς τοὺς Νησιώτας, ἐξ οὗ πηγάζει τὸ αἰώνιον πάθος, οὐχὶ τῆς γενναίας ἁμίλλης, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ κενοῦ καὶ ἀθλίου φθόνου, δι' οὗ ἕκαστος ἐπιθυμεῖ μᾶλλον τὸ κακὸν τοῦ ἐναντίου του παρὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον. Ἅπαντες δὲ ἀντὶ νὰ ζητοῦν νὰ ὑπερέχωσι τοὺς ἄλλους κατὰ τὴν βιομηχανίαν, τὴν ἀγχίνοιαν, τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας καὶ τὴν καλοήθειαν, θέλουν νὰ τοὺς ὑπερτερῶσι κατὰ τὴν κακοτροπίαν, τὰς συκοφαντίας, τὰς ῥαδιουργίας καὶ κατὰ πᾶσαν δολιότητα, μὴ ἔχοντες δὲ ἰδίαν αὐτῶν ἰσχὺν ὠφελοῦνται τῆς ἰσχύος τῶν ξένων.

»8—Τῆς ἀθλίας ἕξεως καὶ τῶν ὀλεθρίων αὐτῆς ἀποτελεσμάτων, ἐλάβομεν αἰσχρὸν παράδειγμα ἐν καιρῷ τῆς Δημοκρατίας, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Νησιῶται ἠσπάζοντο τὴν μερίδα, τινὲς μὲν τῶν Ῥώσσων, ἄλλοι τῶν Τούρκων, τῶν Ἄγγλων ἢ τῶν Γάλλων, μόνον καὶ μόνον, ὅπως ἐκτελέσωσι τὰ χαμερπῆ καὶ αἰσχρὰ πάθη των· οὐδεὶς δὲ πρὸς τιμὴν ἢ πρὸς τὸ παραμικρὸν τῆς πατρίδος ὄφελος.

»9—Ἡ γ΄. τῆς διχονοίας αἰτία προέρχεται κατὰ τὰς Νήσους, ἀπὸ τὴν προφανῆ καὶ ἴσως φυσικὴν διαφορὰν τῶν ἠθῶν, εἰς τρόπον ὥστε καὶ αὐταὶ αἱ ἀρεταὶ διαφωνοῦσι μεταξὺ μιᾶς καὶ ἄλλης Νήσου, καὶ ὁ μὲν οἰκονόμος Ζακύνθιος καλεῖται ἀπὸ τὸν Κερκυραῖον φιλάργυρος, ὁ δὲ ἐλευθέριος Κερκυραῖος καλεῖται ῥαδιοῦργος καὶ ὑποκριτὴς ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Νησιώτας. Ἐκτὸς τούτου ἡ φιλαργυρία, ἡ ἀσωτεία, καὶ ἡ ὑποκρισία, εἶναι ἐλαττώματα πλείστων πολιτῶν τῶν τριῶν εἰρημένων νήσων. Τὰ αὐτὰ καὶ περὶ ἄλλων ἰδιαιτέρων ἐλλειμμάτων καὶ ἄλλων νοθευμένων ἀρετῶν, ἠδυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν ὡς ἔγγιστα καὶ περὶ τῶν λοιπῶν Νήσων.

»10—Αὗται εἶναι ἐν περιλήψει αἱ τρεῖς ἐκτεθεῖσαι αἰτίαι τῆς λαοφθόρου διχονοίας τῶν Νησιωτῶν· καὶ δι' ὅσον ἀποβλέπει τὰς ἤδη μνημονευθείσας θεραπείας, περιορίζομεν αὐτὰς εἰς τρεῖς κεφαλαιώδεις.

»11—Πρώτη θεραπεία ἤθελεν εἶσθαι νὰ δοκιμάσωμεν βαθμηδόν, ὅπως ἐκλείψωσι τὰ πεπαλαιωμένα ἔθιμα τῆς Βενετικῆς κατὰ

τὰς Νήσους Κυβερνήσεως καὶ νὰ ἐκριζώσωμεν κατὰ πάντα τὴν διαδοθεῖσαν εἰς πάντας σχεδὸν δόξαν τοῦ ὅτι τὰ ἀτομικὰ πλούτη καὶ ἡ ὑπερτεροῦσα ἰσχὺς, ὡς καὶ ἡ πονηρία τῶν σχετλιασμῶν εἶναι ἀνωτέρα αὐτῶν τῶν νόμων καὶ τῆς δικαιοσύνης. Ἡ θεραπεία αὕτη θεωρεῖται κατὰ τρεῖς τρόπους. ά. Διὰ μέσου τῶν συμβουλῶν καὶ τοῦ παραδείγματος ἑκάστου οἰκογενειάρχου β'. Διὰ τῶν συγγραμμάτων τῶν πεφωτισμένων συμπολιτῶν, οἵτινες ἀνενθυμίζοντες τὴν ἱστορίαν τοῦ παρελθόντος, νὰ δείχνωσι τὰς πληγὰς καὶ τὸ ὄνειδος τῆς ζωῆς τῶν πατέρων καὶ τῶν πάππων μας. γ'. Διὰ τῶν λειτουργῶν τῆς θρησκείας, οἵτινες ἐξασκοῦσι καὶ κηρύττουσι τὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐφαρμόζοντες αὐτὰ εἰς τὴν ἀνάπλασιν τοῦ ἔθνους.

12—Ἐκ τῆς πρώτης ταύτης θεραπείας θέλει προκύψει μὲ τὸν καιρὸν τὸ σωτήριον ἀποτέλεσμα τοῦ ὅτι οἱ Ἕλληνες τῶν Νήσων τούτων θέλουσιν ἀποστρέφεσθαι πᾶν ξένον καὶ τυραννικὸν ἔθιμον, παραδεχόμενοι πᾶν τὸ ἰδιαιτέρως ἁρμόζον εἰς ἑαυτοὺς ὡς ἀρχὴν ἑνότητος καὶ ἀνεξαρτησίας.

13—β'. θεραπεία.—Ἅπασα ἡ κατὰ τὰς Νήσους νεολαία, ὀφείλει νὰ συμφωνήσῃ εἰς δύο ἢ τρία γενικὰ ἀξιώματα, καὶ νὰ τείνῃ διηνεκῶς εἰς τὸν προορισθέντα ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀξιωμάτων σκοπόν.

14—«λ. χ. Νὰ δεχθῶσιν ἀξίωμα ὅτι ἡ Πατρὶς πρέπει νὰ »ὑπηρετῆται μᾶλλον διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν νήσων, καὶ πρὸς τιμὴν »τοῦ ὑπαλλήλου παρὰ διὰ τὸ ὄφελος τῶν Ἄγγλων, καὶ διὰ τὸ »συμφέρον τοῦ ὑπηρετοῦντος ἀτόμου.

»Νὰ παραδεχθῶσιν ὅτι οἱονδήποτε ἄτοπον πράξῃ τις πρὸς ἐξ»αχρείωσιν καὶ ὑποδούλωσιν τῆς πατρίδος, καὶ ἐπιδαψιλεύῃ κολα»κείας εἰς τοὺς ξένους ἀνακαλύπτων τὰ κρυφὰ τῶν πολιτῶν, νὰ »θεωρῆται ὡς μεμολυσμένον καὶ κατηραμένον ζῶον ἀπομακρυνό»μενον παντὸς οἴκου καὶ πάσης κοινωνίας.

»Νὰ παραδεχθῶσιν ὅτι τοῦ λοιποῦ, οὐδεμία κακοφροσύνη μιᾶς »νήσου πρὸς ἄλλην δὲν πρέπει οὔτε νὰ λέγηται, οὔτε νὰ πιστεύη»ται. Τὰ δὲ ἐλαττώματα ἐκ τῶν ὁποίων πᾶς τόπος ἔχει τὸ μέ»ρος του, ν' ἀποσιωπῶνται καὶ νὰ ἀποτρέπωνται, ὑπὸ τὴν κακόβουλον ἐπωνυμίαν τοῦ ἐλαττώματος.—»

15—Τὸ ἀξίωμα τοῦτο δὲν ἀντίκειται εἰς τὸ προηγούμενον· διότι εἶναι ἀνάγκη νὰ διακρίνῃ τις τὰ ἐγκλήματα ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα. Τὰ μὲν ἐγκλήματα ἀποδεικνύονται καὶ τιμωροῦνται διὰ τῆς ἐκθέσεως τῶν πραγμάτων, τὰ δὲ ἐλαττώματα διορθοῦνται διὰ προτροπῶν καὶ παραινέσεων· ἀφ' ἑτέρου πρέπει νὰ διακρίνω-

μεν τὰ ἀτομικὰ ἐλλείμματα ἀπ' ἐκεῖνα τῶν ἐθνῶν. Τὰ πρῶτα συχνὰ διορθοῦνται, τὰ τελευταῖα εἶναι ἔμφυτα εἰς τὸν χαρακτῆρα ἑνὸς λαοῦ, καὶ εἶναι τρόπον τινὰ μία ἄλλη φύσις, τὰ δὲ ἐθνικὰ ἐλλείμματα ταὐτοχρόνως ἐνεργοῦσι καὶ ἐπὶ καλοῦ καὶ ἐπὶ κακοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκριζώσωμεν, πρέπει τοὐλάχιστον νὰ ὠφεληθῶμεν ἐξ αὐτῶν, ὑποκρύπτοντες σωφρόνως τὸ κακὸν, τὸ ὁποῖον ἀτιμάζει τὸ ἔθνος ἀπέναντι τῶν ξένων διατεθειμένων τὴν διχόνοιαν μεταξὺ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου λαοῦ, καὶ προτρέποντες τὸ καλόν.

16—Ταῦτα καὶ ἄλλα γνωμικὰ παραλαμβανόμενα ὡς ἀξιώματα παρὰ πάσης τῆς νεολαίας, καὶ ἀγωνιζομένου ἑκάστου πολίτου εἰς τήρησίν των δύνανται νὰ καταφέρωσι τὰς ψυχὰς καὶ τοὺς νόας εἴς τινα ἠθικὴν ὁμόνοιαν, ἥτις μέλλει νὰ πράξῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν πολιτικὴν ἀνάπλασιν.

17—Καίτοι πρὸς τὸ παρὸν εἶναι ἀδύνατον νὰ παραδεχθῶμεν τὰ αὐτὰ ἀξιώματα, ἅπασα ἡ τῶν Νήσων νεολαία, καὶ ἂν τὰ παρεδέχετο, δὲν ἠδύνατο ποτὲ νὰ πράξῃ διαφόρως ἀπὸ τὰς συνηθείας, τὰς ὁποίας ἐθήλασε μὲ τὸ γάλα τῶν δουλοφρόνων πατέρων των, καὶ ὑπὸ τὴν διεφθαρμένην ἀμάθειαν. Μ' ὅλον τοῦτο, ἐὰν ἡ νεολαία συνήρχετο δι' ἓξ ἢ ὀκτὼ μῆνας ἑκάστου ἔτους εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ἡ θεραπεία ἤθελεν εἶσθαι δύσκολον οὐχὶ ὅμως καὶ ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθῇ. Καὶ περὶ τούτου πλατύτερον εἰς τὸ περὶ ἐκπαιδεύσεως ἑπόμενον κεφάλαιον.

γ'.) Περὶ ἐκπαιδεύσεως.

«Ἐκ τῶν ἤδη ῥηθέντων δὲν πρέπει νὰ εἰκάσῃ τις ὅτι πρέπει νὰ ἐξαιρεθῶσιν αἱ ἐπιστημονικαὶ μελέται ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νησιωτῶν, ἀλλ' ὅτι πρέπει νὰ τὰς διακρίνωμεν ἀπὸ τὰς φιλολογικὰς, ὅπως ὠφεληθῶμεν ἐξ ἀμφοτέρων, διευθύνοντες αὐτὰς πρὸς τὸν μόνον σκοπὸν τοῦ ν' ἀναθρέψωμεν ἄνδρας ὠφελίμους εἰς τὴν πατρίδα καθ' ὅλην τὴν ἔννοιαν. Ἠθελήσαμεν προσέτι ἐνταῦθα νὰ κάμωμεν παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ πολλῆς καταχρήσεως τῶν ἐπιστημονικῶν σπουδῶν, καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν αὐτῶν ἀποτελεσμάτων, διὰ νὰ μὴ ἀφήσωμεν τοὺς Νησιώτας νὰ δελεασθῶσιν ἀπὸ τὸν ἀκαδημιακὸν συρμὸν, σπουδάζοντες τὴν χημείαν καὶ τὰ μαθηματικὰ, καὶ καταφρονοῦντες τὴν ῥητορικὴν καὶ τὴν Ἱστορίαν.

»Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τοσούτων ἱστορικῶν ἀληθειῶν, καὶ ἐξ ἄλλων ἐπὶ τῶν αὐτῶν τούτων σκέψεων δυνάμεθα ν' ἐξάξωμεν παγκοσμίους ἀληθείας ἐφαρμοζομένας εἰς τὴν ἐνεστῶσαν καὶ μέλλουσαν τῆς Δημοκρατίας κατάστασιν.

»Ἀλλ' ὅπως εὑρεθῶσι καθηγηταί ἱκανοὶ διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ-

των τῶν μαθημάτων, ὡς ὁμοίως καὶ ἀκροαταὶ προητοιμασμένοι νὰ τὰ ἀκροασθῶσι καὶ νὰ ὠφεληθῶσιν ἐξ αὐτῶν, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ὑπάρχωσι καὶ προκαταρκτικὰ καὶ πρότυπα σχολεῖα, τὰ ὁποῖα νὰ προετοιμάζωσι τοὺς νέους, πρὶν εἰσέλθωσιν εἰς πανεπιστήμιον.

»Τὰ πρότυπα σχολεῖα πρέπει νὰ συστηθῶσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εἰς ὅλας τὰς Νήσους. Ἐκτὸς τούτου οἱ νέοι ὀφείλουν νὰ μανθάνωσι πρακτικῶς καὶ τὰ θεωρητικὰ στοιχεῖα (ἡ πρᾶξις ὅμως νὰ προηγῆται πάντοτε τῆς θεωρίας) τῶν τριῶν γλωσσῶν τῆς Ἑλληνικῆς τουτέστι Λατινικῆς καὶ Ἀγγλικῆς, οὐδεὶς δὲ νὰ μὴν ἦναι δεκτὸς εἰς πανεπιστήμιο , ἐκτὸς ἀφοῦ δώσῃ ἐξετάσεις εἰς τὰς τρεῖς ταύτας γλώσσας καὶ ἐννοῇ τοὺς συγγραφεῖς ἐκ πρώτης ὄψεως.

»Εἰς τὰ πρότυπα σχολεῖα πρέπει νὰ πέμπωνται ἄνευ ἐξαιρέσεως βαθμοῦ εὐγενείας, ἢ πλεονεκτημάτων, ὅλοι οἱ παῖδες ἀπὸ τῶν 8, μέχρι τῶν 18 ἐτῶν, ὅτε θέλουσιν εἶσθαι δεκτοὶ εἰς τὸ πανεπιστήμιον.

»Τὰ πρότυπα σχολεῖα πρέπει νὰ συστηθῶσιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ νὰ διευθύνωνται ἐξ ἰδιαιτέρων διδασκάλων, ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν ἑνὸς μέλους τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου.

»Τὸ πανεπιστήμιον πρέπει νὰ καθιδρυθῇ εἰς μίαν τῶν ἧττον πολυανθρώπων Νήσων, καὶ τὴν ὀλιγωτέραν εἰθισμένην εἰς τὰς ξένας συνηθείας καὶ ἐλαττώματα, ὡς ἡ Ἰθάκη, ὅπου συνερχομένη ὅλη ἡ νεολαία τῶν νήσων. ἀκροωμένη τοὺς αὐτοὺς διδασκάλους καὶ ἀκολουμένη εἰς τὰ αὐτὰ μαθήματα εἰς ἡλικίαν, καθ' ἣν ἡ ἀνθρώπινος καρδία περιθάλπει τὴν φιλίαν ἑτοιμάζουσα καὶ ἐνισχύουσα αὐτὴν διὰ τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν, δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι βαθμηδὸν ἡ αὐξάνουσα καὶ ἡ μέλλουσα γενεὰ, θέλει χάσει τὰ μίση, τὸν φθόνον, καὶ τὰ πονηρὰ αἰσθήματα, ἅτινα σήμερον διαιροῦσι τὰς ψυχὰς τῶν Νησιωτῶν.

»Τρία τινὰ πρέπει νὰ προβλέψωμεν ά. Οἱ καθηγηταὶ νὰ ἐκλέγωνται καὶ νὰ πληρώνωνται ἀπὸ τὴν ἐγχώριον Κυβέρνησιν. Ἡ εὐχὴ δὲ τῶν μαθητῶν αὐτῶν ὀφείλει νὰ ἦναι ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ μέλλουσα ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος. β'. Οἱ αὐτοὶ καθηγηταὶ ὀφείλουν νὰ ὑποκινοῦν ἀμέσως καὶ ἐμμέσως τὴν ὁμόνοιαν, καὶ τὴν μέλλουσαν ἑνότητα τῆς Ἑλληνικῆς Νεολαίας, καὶ οὐ μόνον μὲ τὰς λέξεις, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ παράδειγμα, πρέπει δὲ νὰ προσέχῃ τις μήπως μεταξὺ τῶν καθηγητῶν διεγερθῶσιν ἀντιζηλεῖαι, καὶ ἔριδες, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνει εἰς πολλὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν πανεπιστημίων. γ'. Οἱ καθηγηταὶ νὰ μὴν ἔχωσιν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν Κυβέρνησιν, οὐδὲ νὰ ἐκλέγωνται ὡς ἀρχαὶ, ἐπειδὴ τότε ἡ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

φιλαρχία καὶ ἡ φιλοδοξία ἠδύνατο νὰ τοὺς κάμῃ ν' ἀρνηθῶσι τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ὁμολογίαν, καὶ νὰ μολυνθῶσιν ἐμπλεκόμενοι εἰς τὰς ἔριδας, πωλοῦντες τὸν κάλαμον καὶ τὴν εὐγλωττίαν των διὰ τὰ χρήματα τῶν ξένων καὶ δι' ἐκεῖνα τῶν φατριῶν.

»Νὰ κανονισθῇ διὰ νόμου ἡ μηνιαία τῶν μαθητῶν χρηματικὴ ἐκ τῶν οἰκογενειῶν των προμήθεια. Ἐὰν δὲ τὰ μέσα των εἶναι περιωρισμένα καὶ δὲν ἐπιτρέπωσι περισσότερον τῶν 10 ταλλήρων ἀνὰ μῆνα, ἂς ἔχωσι πλειότερα, ποτὲ ὅμως περισσότερα τῶν δέκα.

»Διὰ δύο αἰτίας ἡ πρόβλεψις αὕτη καθίσταται ἀναγκαία. ά. Ἐπειδὴ τὰ χρήματα περισπῶσι τὸν νέον ἀπὸ τὴν σπουδὴν, ὑποθάλποντα τὰ ἐλαττώματα καὶ τὴν ὀκνηρίαν. β'. Ἐπειδὴ ἤθελον δώσει ἀφορμὴν εἰς ἀντιζηλείαν καὶ διακρίσεις μεταξὺ τῶν νέων, ὑπερηφάνειαν ἀφ' ἑνὸς, καὶ ταπείνωσιν ἀφ' ἑτέρου, δυναμένας νὰ διεγείρωσι τὴν διχόνοιαν, τὴν ὁποίαν πρέπει ὁπωσδήποτε ν' ἀπομακρύνωμεν.

»Ἡ σειρὰ τῶν μαθημάτων τοῦ πανεπιστημίου πρέπει νὰ διαρκῇ ἓξ τὸ πολὺ ἔτη καὶ τὸ ἐλάχιστον πέντε.

»Ἕκαστον σχολαστικὸν ἔτος θέλει διαρκῇ ὀκτὼ μῆνας, συγχωροῦντες τέσσαρας μῆνας διακοπῶν, ὅπως ἐπισκέπτωνται οἱ νέοι τοὺς γονεῖς των, βοηθοῦντες αὐτοὺς κατὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν προϊόντων, καὶ ὅπως ἀναπαύωνται τόσον οἱ διδάσκαλοι, καθὼς καὶ οἱ μαθηταὶ, ἑτοιμαζόμενοι καὶ ἐπιστρέφοντες εἰς τὸ ἔργον των μετ' εὐφροσύνης καὶ φαιδρότητος.

»Καλὸν ἤθελεν εἶσθαι νὰ ὑπάρχῃ μία καθέδρα Ἀγγλικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας.

»Ἅμα οἱ νέοι τελειώσωσι τὴν σειρὰν τῆς σπουδῆς των εἰς τὸ Ἰόνιον πανεπιστήμιον, ἐὰν τὰ μέσα τοὺς συγχωροῦσι, δύνανται πρὸς περισσοτέραν τῆς ἐπιστήμης των τελειοποίησιν νὰ περιηγηθῶσι σπουδάζοντες καὶ εἰς τ' ἄλλα τῆς Εὐρώπης πανεπιστήμια.

»Ἤθελεν εἶσθαι προσέτι ὠφέλιμον, ὥστε εἷς ἢ δύο τῶν πλέον διακεκριμένων κατὰ τὴν σπουδὴν νέων ἑκάστης νήσου, νὰ περιηγηθῶσι δι' ἓξ ἢ ἑπτὰ ἔτη ἕκαστος δημοσίοις ἀναλώμασιν, ὅπως ἐπιστρέφοντες ἐπιστήμονες νὰ δύνανται νὰ καθέξωσι τὰς χηρευούσας ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν καθέδρας τοῦ ἐν Ἰθάκῃ πανεπιστημίου.

»Αἱ ἐπιχειρούμεναι μετὰ τὴν σειρὰν τῆς σπουδῆς περιηγήσεις καὶ εἰς ἀνδρικὴν σχεδὸν ἡλικίαν, θέλουσι φυλάξει τὴν νεολαίαν ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα, καὶ ἀπὸ τὴν ματαιοφροσύνην, τὴν ὁποίαν ἀποκτᾷ, ὅταν κατὰ τὴν νηπιότητα αὐτοῦ ἀναχωρῇ ἀπὸ τὰς Νήσους, διάγουσα ἐγκαταλελειμμένη εἰς τὴν ἀμάθειαν καὶ ἀπειρίαν της εἰς τὰ σχολεῖα καὶ εἰς τὰς πρωτευούσας τῆς Εὐρώπης.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

»Καὶ ἰδίως ὅπως ἐκριζωθῇ ἐγκαίρως ἡ ἐπικρατοῦσα ἕξις τοῦ νὰ στέλλωσιν ἐκτὸς τῆς πατρίδος των πολλοὺς νέους, διὰ νὰ σπουδάσωσι εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀλλαχοῦ, ἤθελεν εἶσθαι ἐπιθυμητὸν νὰ τεθῇ νόμος ἀπαγορεύων τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἐπιστήμης τοῦ ἰατροῦ καὶ τοῦ Δικηγόρου ἢ τοῦ Συμβολαιογράφου, ὅταν οὗτος δὲν ἐτελείωσε τὴν σπουδὴν εἰς τὸ Ἰόνιον πανεπιστήμιον. Παρομοίως οὐδεὶς πολίτης νὰ ἐκλέγηται διοικητικὸς ὑπάλληλος, ἐὰν δὲν ἐξετέλεσεν ἀκριβῶς τὸν αὐτὸν νόμον, ὅστις καὶ δι' ἄλλους λόγους θέλει ἀποβῇ λυσιτελέστατος.

»Ἤθελεν εἶσθαι εὐχῆς ἔργον νὰ σχηματισθῇ ἐκτὸς τοῦ πανεπιστημίου, οὐ μόνον μία βιβλιοθήκη καὶ ἓν Μουσεῖον, ἀλλὰ καὶ ἓν Τυπογραφεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ ἐκδίδηται μία μηνιαία ἀποθήκη περιέχουσα μεταφράσεις τῶν ὠφελιμωτέρων ἄρθρων ἀπὸ τὰς Ἀγγλικὰς, Γαλλικὰς, Γερμανικὰς καὶ Ἰταλικὰς ἐφημερίδας· ἔτι δὲ καὶ ἀποσπάσματα συγγραμμάτων τῶν καθηγητῶν καὶ μαθητῶν, πρωτοτύπων ὑπομνημάτων, καὶ ἐπὶ τέλους μία συνοπτικὴ ἔκθεσις τῆς προόδου καὶ τῶν μαθημάτων τοῦ πανεπιστημίου.

»Τὸ περιοδικὸν τοῦτο πρέπει νὰ γράφηται εἰς τὴν ἁπλοελληνικὴν, εἰς ἐκείνην ἰδίως τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη εἰς τὰ προλεγόμενά του ὁ ἔνδοξος Κοραής.»

δ'.) Περὶ πολιτεύματος.

«Ἐφαρμόζοντες νῦν τὰς προρηθείσας παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων εἶναι βέβαιον ὅτι εὐκολώτατον ἤθελεν εἶσθαι νὰ προσχεδιάσῃ τις καὶ νὰ συζητήσῃ ἓν πολίτευμα νὰ τὸ ἐπικυρώσῃ καὶ νὰ τὸ κάμῃ δεκτὸν ἀπὸ τὸν λαόν· ἔτι δὲ καὶ νὰ τύχῃ τῆς ἐπιδοκιμασίας τῆς Προστατευούσης δυνάμεως· τὸ πᾶν ὅμως συνίσταται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν παραβίασίν της.

»Ὅπως ἐκτελῆται ἓν οἱονδήποτε πολίτευμα θρησκευτικῶς, ἀνάγκη πᾶσα νὰ συμμορφοῦται μετὰ τῆς δλομελείας καὶ νὰ ἦναι ἀνώτεροι τῶν ἀρχῶν ἐκεῖνοι οἵτινες μέλλουσι νὰ τὸ θέσωσιν εἰς ἐκτέλεσιν.

»Τὸ τελευταῖον τοῦτο προσὸν δυσκόλως δύναται νὰ προσκτηθῇ, καθ' ὅτι ἡ δύναμις, δι' ἧς οἱ δικάζοντες ἐκτελοῦσι τοὺς νόμους, πρέπει νὰ τοῖς δοθῇ παρὰ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ περιπτώσει ὁ λαὸς δύναται ν' ἀπαιτήσῃ λόγον ἀπὸ τοὺς δικαστὰς, τιμωρῶν αὐτοὺς διὰ τὴν μὴ ἐκτέλεσιν καὶ τὰς παραβιάσεις τῶν νόμων. Κατὰ τὰς Νήσους ὅμως ἡ δύναμις διάκειται εἰς τὰς χεῖρας ξένων, οἵτινες ὑποχρεοῦνται νὰ ἐκτελέσωσι τοὺς νόμους ἐπὶ τῶν πολιτῶν, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ τοὺς σέβωνται αὐτοὶ οἱ ἴδιοι. Καὶ μολονότι οἱ γε-

νικοὶ Ἁρμοσταὶ, ὁσάκις τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους αὐτῶν τ' ἀπαιτεῖ, δύνανται νὰ παραβιάζωσι τὸ σύνταγμα τῶν Νήσων καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐν καιρῷ πολέμου.

»Κανὼν ἄνευ ἐξαιρέσεως.—Ὅταν ὁ παραβάτης ἑνὸς νόμου δὲν τιμωρῆται δυνάμει τοῦ αὐτοῦ νόμου, ὁποῖον διέταξεν ὁ λαὸς, ἢ ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα, ὅστις συνέταξε τὸν νόμον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ νόμους καὶ δικαστὰς ἄλλων τόπων, τὸ πολίτευμα ἐκεῖνο εἶναι γελοιωδέστατον.

»Δοθέντος νῦν ὅτι καὶ οἱ γενικοὶ Ἁρμοσταὶ Ἄγγλοι ἀπεδεικνύοντο ἔνοχοι ἐνώπιον τῶν νόμων τῶν Ἰονίων Νήσων, ἐκηρύττοντο δὲ ἀξιόποινοι καὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς Ἄγγλους δικαστὰς, καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐκτελεῖτο αὐστηρῶς (ὅπερ δὲν εἶναι τόσον πιθανὸν) ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, τὸ ἐνοχοποιηθὲν ἄτομον ἤθελε δικασθῇ μὲ νόμους διαφόρους ἐκείνων, τοὺς ὁποίους παρεβίασεν.

»Ὑποθέτοντες λοιπὸν ὅτι αἱ νῆσοι, ὡς ἐμπράκτως ἔχουσιν ἀνάγκην ἑνὸς πολιτεύματος, καὶ τὸ τοιοῦτον μέλλει νὰ ταῖς δοθῇ παρὰ τῆς Ἀγγλίας, ἢ οἱ πολῖται τῶν νήσων δύνανται ἐλευθέρως νὰ ἐκφράζωσι τὴν γνώμην αὐτῶν καὶ νὰ ἐξετάσωσιν ἢ νὰ ἐπιδοκιμάσωσιν ἓν πολίτευμα δυνάμενον νὰ ἦναι ἐπωφελὲς καὶ διαρκὲς, τὸ τοιοῦτον φαίνεται ὅτι ἔπρεπε νὰ θεμελιοῦται ἐπὶ τεσσάρων βάσεων καὶ εἶναι αἱ ἑξῆς.

»Πρώτη βάσις τοῦ πολιτεύματος—Τὸ κράτος ὀφείλει νὰ ἦναι Ὁμοσπονδιακὸν μᾶλλον ἢ ἡνωμένον. Δευτέρα βάσις.—Ὅτι ἡ ἐνεργὸς πολιτικὴ καὶ τὰ πολιτικὰ τῶν ἀτόμων δικαιώματα πρέπει νὰ παράγωνται ἐκ μόνης τῆς κτήσεως τῶν γαιῶν. Τρίτη βάσις—Τὸ πολιτικὸν, τὸ ἐγκληματικὸν, καὶ τὸ διορθωτικὸν σύστημα, νὰ ἦναι ἀνεξάρτητον τοῦ τελεσιουργοῦ, οἱ δὲ δικασταὶ νὰ ἐκλέγωνται ἀπὸ ἅπαντας τοὺς πολίτας τοὺς κατέχοντας γῆν, ἡ δ' ἀναγκαία εἰς αὐτοὺς δύναμις νὰ ἦναι ἀστικὴ ἐκ δημαρχικῶν χωροφυλάκων, χωρὶς νὰ ἐπεμβαίνῃ οὐδαμῶς ἡ Ἀγγλικὴ, οὔτε νὰ ἦναι δεκταὶ αἱ γνωμοδοτήσεις τῶν ἀνακριτικῶν ἐκείνων ἀρχείων, ἅτινα τὴν σήμερον καλοῦνται ἀστυνομίαι. Καὶ τ' ὄνομα καὶ τὸ πρᾶγμα πρέπει νὰ ἐξαιρεθῇ τῶν Ἰονίων Νήσων, τόσον δὲ ἡ ἐπὶ τῶν ἠθῶν ἀγρύπνησις, ὅσον καὶ ἡ ἡσυχία τῆς πόλεως, πρέπει νὰ διανέμηται ἀπὸ δικαστὰς ἐκλελεγμένους κατὰ νόμον, καὶ ὑπευθύνους διὰ πᾶσαν αὐθαιρεσίαν, τὴν ὁποίαν ἤθελον πράξει κατὰ τῶν ἀτόμων. Τετάρτη βάσις.—Οἱ ἱερεῖς, ἂν καὶ τὸν ἀριθμὸν ὀλίγιστοι, ἔπρεπε νὰ ἦναι δεκτοὶ εἰς τ' ἁπλῶς νομοθετικὰ σώματα, ὅπως προβλεφθῶσι μὲ πλουσίας ἐφημερίας, πρὸ πάντων δὲ νὰ ἦναι πα-

τέρες οἰκογενείας. Μεταξὺ δὲ καὶ αὐτῶν τῶν λαϊκῶν πρέπει νὰ ἐξαιρῶνται ὅσον ἔνεστι πάντες οἱ ἄγαμοι.

»Αἱ Νῆσοι ὅμως δὲν εὑρίσκονται εἰς τοιαύτην θέσιν· οὐ μόνον δὲν δύνανται νὰ ὁπλισθῶσιν ἐπιθετικῶς, ἀλλ' οὔτε κἂν ἀμυντικῶς, πρὸς ἰδίαν τουτέστι ὑπεράσπισιν, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὰ Βρεττανικὰ ὅπλα. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ὑπάρχει τὸ ὄφελος τῆς Ἡνωμένης Κυβερνήσεως τὸ νὰ καταστήσῃ τις ἓν Κράτος τὰς νήσους ταύτας, ἤθελε προάξειν ὅλα τὰ ἔμφυτα εἰς μίαν τοιαύτην ἕνωσιν κακά, ἄνευ οὐδενὸς τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς. Ἑνουμένου λ. χ. τοῦ Κράτους ἐν Κερκύρᾳ, ἅπαντες οἱ Προτιμώτατοι τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ ὑπερτάτου Συμβουλίου τῆς Δικαιοσύνης ἤθελον ἐξοδεύει πολλὰ χρήματα εἰς μόνην ἐκείνην τὴν πόλιν συνεισφερόμενα ἐκ πάντων τῶν λοιπῶν νήσων. Ἡ γεωγραφικὴ αὐτῶν διαίρεσις ἤθελε βραδύνει τὴν διάδοσιν τῶν διαταγῶν τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως, συχνάκις δὲ ἡ θάλασσα καὶ ὁ χειμὼν ἤθελον ἐμποδίσει τὴν κοινωνίαν. Ἡ ἠθικὴ διαίρεσις ἤθελεν ἐξάπτεσθαι ἐντὸς τῆς Βουλῆς, ἕκαστος δὲ πληρεξούσιος, θέλων νὰ ὑπερασπίσῃ ἐντόνως τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πόλιν ἀπὸ τοὺς καθ' ἑκάστην γενομένους σφετερισμοὺς τῆς πρωτευούσης, ἤθελε διαιωνίσει τὰς ἐμφυλίους δυσαρεσκείας. Τελευταῖον ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, ἔχουσα ἐν Κερκύρᾳ Βουλὴν ὑπὸ τὴν αἰωνίαν αὐτῆς ἐπιτήρησιν, ἠδύνατο ν' ἀποπλανήσῃ καὶ νὰ καταπτοήσῃ ἅπαντας συνάμα τοὺς πληρεξουσίους τῶν νήσων, ἤθελε προτρέπει τὰς συνελεύσεις αὐτῶν, ὅπως τοὺς διαιρῇ, καὶ οὕτω νὰ οἰκειοποιῆται τὰς ψήφους τῆς πλειονότητος, Διὰ τοῦτο ἑκάστη τῶν νήσων, ἂς διοικῆται ἀφ' ἑαυτῆς, ἕκαστον δ' ἔτος νὰ συνέρχηται μία γενικὴ δίαιτα δι' ἕνα ἢ δύο μῆνας, πότε μὲν εἰς Κέρκυραν πότε εἰς Κεφαλληνίαν καὶ πότε εἰς Ζάκυνθον πρὸς διεκπεραίωσιν τῶν κοινῶν πραγμάτων.

»Παρατηρητέον ὅτι οἱ δικασταὶ πρέπει νὰ ἐκλέγωνται, εἰ δυνατὸν ἀπὸ μίαν νῆσον καὶ νὰ πέμπωνται εἰς ἄλλην. Οὕτως ἀποφεύγονται αἱ προστασίαι, τὰ μίση, αἱ προλήψεις τῶν κομμάτων, καὶ αἱ οἰκιακαὶ ἐκδικήσεις.

»Καλὸν ἦτο τοῦ λοιποῦ οἱ δικασταὶ νὰ ἐκλέγωνται ἀπὸ τοὺς εὐδοκιμήσαντας πλειότερον εἰς τὴν σπουδὴν αὐτῶν κατὰ τὸ Ἰόνιον Πανεπιστήμιον, ὕστερον ἀφοῦ περιηγηθῶσι καὶ τὴν Εὐρώπην. Τοιουτοτρόπως ἤθελον ἀποκτήσει πλειοτέρας πολιτικὰς ἰδέας.

»Ἤθελεν εἶσθαι εὐχῆς ἔργον ν' ἀπαγορευθῶσι διὰ νόμου οἱ ἄγαμοι δικασταί, καὶ οἱ μετερχόμενοι σπουδαίαν τινὰ ἀρχήν. Κακῶς κυβερνᾶται ὁ λαὸς ὅταν δὲν διοικῆται ἀπὸ πατέρας οἰκογενειῶν, οἵτινες ἕνεκα τῶν τέκνων αὐτῶν ὑποχρεοῦνται νὰ σκέπτων-

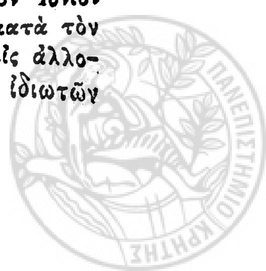
ται διὰ τὸ μέλλον, νὰ φοβῶνται τὴν ἀτιμίαν καὶ τὴν ἐξορίαν, καὶ νὰ μὴ κυριεύωνται τοσοῦτον ὑπὸ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν.

»Τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ ἐξετέθησαν ἐν εἴδει πιθανῆς συμβουλῆς. Ὅπως διευθετηθῶμεν ὅμως ἁρμοδίως ἐπὶ τοῦ δικαιώματος, τὸ ὁποῖον ἔχουσι οἱ Ἰόνιοι τοῦ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος, καὶ ἐπὶ τῆς πιθανότητος τοῦ νὰ πραγματοποιήσωσι τὰς ἀγαθάς των προαιρέσεις, πρέπει νὰ προσέξωμεν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Συνθήκης ἥτις ἔθεσε τὰς Νήσους ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας—.»

Καὶ Φώσκολος λοιπὸν καὶ Καποδίστριας ἀπέδιδον εἰς δύο κυρίως αἴτια τὴν πολιτικὴν ἀδυναμίαν, καὶ τὰς ταραχὰς τοῦ Ἰονίου Κράτους· τὸ μὲν τὴν παχυλὴν ἀμάθειαν τοῦ λαοῦ, τὸ δὲ τὰ προνόμια τῆς ἀρχοντολογίας. Μὲ ἀμφότερα ταῦτα ἤθελε νὰ κατέχῃ ταπεινοὺς ἡ Βενετικὴ Ἀριστοκρατία τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ἕλληνας ὑπηκόους· διότι ἡ μὲν ἀμάθεια ἐπέχεε παχυλὸν σκότος ἐπὶ τῆς διανοίας, καὶ ἐκράτει ἀποκοιμισμένον τὸ Ἑλληνικὸν φρόνημα, ἡ δὲ ἀρχοντικὴ προνομιουχία καὶ πρόληψις ὑπέθαλπον τὴν διαφθορὰν τῶν ἠθῶν καθ' ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας. Ἐκ τῶν αἰτιῶν τούτων ἐχαυνώθη ὁ νοῦς, ἀπεσβέσθη ὁ ἔρως τῆς πατρίδος, ἀνεφύησαν μίση καὶ ἰδιοπάθειαι μεταξὺ τῶν πολιτῶν, παρεμορφώθη ὁ ἑλληνικὸς χαρακτὴρ, κατεβλήθη τὸ πάτριον φρόνημα, ἐξήφθησαν αἱ ἀντιζηλεῖαι, καὶ ἰδιωφέλειαι νήσου πρὸς νῆσον. Οὐδὲν πλέον κοινὸν συμφέρον ὑπῆρχεν εἰς ἕνωσιν ὅλων τῶν Νησιωτῶν πρὸς σύστασιν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Κράτους ἰσονόμου καὶ αὐτοκυβερνήτου. Οὐδεμία παγίωσις ἢ κοινωνικὴ συμμόρφωσις τῶν ἑπτὰ λαῶν πρὸς μίαν συμπαγῆ καὶ κραταιὰν ἐπικράτειαν. Ὅθεν ὅπως ἰατρευθῇ τὸ κοινωνικὸν σῶμα τοῦτο, καὶ δοθῇ ζωὴ εἰς αὐτὸ ὑγειὴς καὶ μακροχρόνιος, συνεβούλευον οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῶν Ἑπτανησίων ὅτι ὁ Ἰόνιος λαὸς ἔπρεπε νὰ λάβῃ ὅλως νέαν πολιτικὴν ἐθνικὴν ἀνατροφήν. Δι' αὐτῆς ἤθελε διατρέφηται τὸ αἴσθημα τῆς πατρίου ἀγάπης, καὶ ἀναπτύσσηται ὁ Ἑλληνικὸς νοῦς τῶν ἐγκατοίκων, ἂν ἡ προστασία καθίδρυεν ἐθνικὸν ἐκπαιδευτήριον ἐπιστημῶν καὶ γραμμάτων ἐν Ἰθάκῃ, καὶ διέχεε κοινὸν φωτισμὸν καθ' ὅλας τὰς κοινωνίας ἐν ταῖς λοιπαῖς νήσοις. Τὸ τοιοῦτον ἤθελε συμβιβάσῃ τ' ἀντίθετα συμφέροντα τῶν νήσων, ἤθελε δώσῃ ἐνίσχυσιν τοῦ νόμου, ἤθελε προάξῃ τὴν εὐνομίαν καὶ εὐτυχίαν τῶν Νησιωτῶν καὶ ἐφελκύσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν Ἑπτανησίων πρὸς τὴν Προστασίαν. Οὕτω δὲ ὑποδειγματίζουσα ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ μὲ τοὺς Ἰονίους, τὸ πόσον εὐτυχοῦσιν οἱ κηδεμονευόμενοι αὐτῆς, Ἕλληνες, ἤθελον προσκτήσῃ μεγάλην δύναμιν, καὶ ἐξασκῇ

ἐπιρροὴν πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἀνατολῆς, πλείονα ἢ ὅσοι τῶν δυναστῶν τῆς Εὐρώπης ἐπειράθησαν διὰ βίας καὶ ὅπλων.—»

Αἱ τοιαῦται σκέψεις καὶ τὰ ἄμεσα ὠφελήματα, ἃ ἤθελε λάβει ἡ Προστασία, δὲν ἀπέφευγον καὶ τὴν διάνοιαν τῶν κυβερνώντων τότε τὴν Ἀγγλίαν καὶ τῶν ἐν ταῖς νήσοις πρακτόρων αὐτῆς. Τὰ δημοκρατικὰ φρονήματα καὶ ἡ ἐλευθερία, τὰ ὁποῖα αἱ δᾷδες τῆς Γαλλικῆς μεταπολιτεύσεως ἤναψαν καὶ κατὰ τοὺς ἀνατολικοὺς λαούς, οἱ πολιτικοὶ θόρυβοι καὶ αἱ ταραχαὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας, αἱ μεταβολαὶ δυναστειῶν, θρόνων καὶ ἐπικρατειῶν διὰ τὴν ἰσχὺν τῶν ὅπλων τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος καὶ τὴν ἔκπτωσιν αὐτοῦ, ἐπέφερον εἰς τοὺς ἀνατολικοὺς λαοὺς δσημέραι διαφόρους δοξασίας, ἔτρεφον νέας ἐλπίδας, μετέβαλλον φρονήματα. Ἐν ταῖς νήσοις διεκρίνοντο φιλόρωσσοι, φιλόγαλλοι, φιλοβενετοί. Οὗτοι εἰς πᾶν κίνημα ἐν Εὐρώπῃ ἐσαλεύοντο, συνεταράττοντο, ἐκραταίονον ἐλπίδας, συνωθοῦντο εἰς ἐπιχειρήσεις. Οἱ κατέχοντες τὰς νήσους τότε Ἄγγλοι δὲν ἔμενον ἀμέριμνοι εἰς τὰ κινήματά των. Ἔπρεπε νὰ διατηρήσωσιν ἡσυχίαν ἐν τοῖς πολίταις, καὶ νὰ κραταιώσωσι πνεῦμα τῶν ὑποκειμένων λαῶν ὑποταγῆς καὶ εὐπειθείας εἰς ἑαυτοὺς πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἐν τῇ μεσογείῳ κτήσεών των, πρὸς συμπαγίωσιν τῆς διαπραγματευομένης εἰρήνης μεταξὺ τῶν συμμάχων Δυνάμεων, πρὸς εὐδοκίμησιν τῆς νέας πολιτικῆς διοργανώσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐπικρατειῶν, ἣν οἱ λειτουργοὶ τῶν συμμάχων ἐν Βιέννῃ καὶ Παρισίοις ἐσχεδίαζον καὶ συνεφώνουν. Ὅλα τὰ ἐν ταῖς νήσοις πολιτικὰ κόμματα, καὶ αἱ σχέσεις μετ' ἀλλοτρίων Δυνάμεων, αἵτινες ἔλαβον ἄλλοτε κατοχὴν ἢ ἐπιρροὴν ἐν ταῖς νήσοις, ἢ ἔμελλον νὰ ἔχωσιν, ἔπρεπε νὰ ἐκλείψωσι καὶ ἐξοντωθῶσιν. Ἀπ' ἐναντίας ἅπασα ἡ προσοχὴ καὶ ἀφοσίωσις τῶν Ἰονίων ὤφειλε νὰ προσελκυσθῇ πρὸς τοὺς Ἄγγλους Προστάτας. Ἐξ αὐτῶν ἔμελλον οἱ Ἰόνιοι νὰ ἐλπίζωσι πᾶσαν εὐτυχίαν, πλουτισμὸν καὶ εὐδοκίμησιν εἰς πᾶν πραγματικὸν ἀγαθόν. Τοῦτο ἔμφρων, δραστηρία, δικαία καὶ προοδευτικὴ Κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ παρέχῃ πρὸς εἰρηνόφιλον λαὸν λαμπρᾶς ἀρχαίας καταγωγῆς, καὶ ἐπὶ ἑλληνικῇ φιλοτιμίᾳ πολιτικῶς ἀνατρεφόμενον, καὶ εἰς εὐνομίαν ὁδηγούμενον ὑπὸ κραταιᾶς Προστασίας φιλοτιμουμένης τὴν εὐημερίαν τῶν λαῶν. Τοιοῦτο πνεῦμα δὲν ἐβράδυναν οἱ Ἀγγλικοὶ πράκτορες νὰ ἐμφυσήσωσιν εἰς τὸν Ἰόνιον λαόν, τιμωροῦντες ὅλας τὰς παρεκτροπὰς τῶν Ἰονίων κατὰ τὸν ἀναβρασμὸν τῶν πολιτικῶν παθῶν, διατέμνοντες τὰς εἰς ἀλλοτρίους προστάτας ἐλπίδας, ἐμποδίζοντες τὰς καταχρήσεις ἰδιωτῶν καὶ δημοσίων πρὸς βλάβην τοῦ κοινοῦ συμφέροντος.

Ἡ δραπέτευσις τοῦ Ναπολέοντος ἐκ τῆς νήσου Ἔλβας τῷ 1815 εἶχε παρακινήσει φανατικοὺς φιλογάλλους τῶν Ἰονίων ἐν Κερκύρᾳ νὰ κινηθῶσι, καὶ ἐμπνέωνται εἰς χρηστὰς ἐλπίδας πολιτικῆς τινος μεταβολῆς ἐν ταῖς νήσοις. Μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς Γαλλικῆς φρουρᾶς διαμένοντες Γάλλοι, Γερμανοί, Κόρσοι, Ἰταλοί, συνεκινοῦντο καὶ κατεσκόπευον τὰ γεγονότα, καὶ συνεννοοῦντο μὲ τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἰωακεὶμ Μουρὰτ εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Νεαπόλεως. Ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Κάμπελ διὰ προκηρύξεως τῶν 26 Ἀπριλίου 1815 ἐκ τοῦ στρατοπεδαρχείου Κερκύρας διέτασσεν αὐστηρὰν ὑψηλὴν ἀστυνομίαν νὰ ἐπιτηρῇ τὰ κινήματα αὐτῶν. Ἅπαντες δὲ οἱ διαμένοντες ξένοι στρατιωτικοὶ εἴτε ἐν τῇ πόλει, εἴτε ἐν τοῖς προαστείοις, εἴτε ἐν ταῖς κώμαις προσεκαλοῦντο νὰ καταγράψωσιν ὄνομα, ἐπώνυμον, διαμονὴν καὶ ἐπιτήδευμα, καὶ ἐγγυηθῶσιν ἡσυχίαν καὶ ἀποχὴν παντὸς κινήματος τῶν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἤπειρον γενομένων. Πάντες δε οἱ Ἄγγλοι οἱ τῶν ἄλλων νήσων κυβερνῆται ὤφειλον νὰ ἐπιτηρῶσι τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν τῶν πολιτῶν, τοὺς δὲ πολιτικῶς ἀντιδοξοῦντας, καὶ εἰς τ' Ἀγγλικὰ συμφέροντα ἀντιπράττοντας εἴτε ἰθαγενεῖς, εἴτε ξένους ἔπρεπε νὰ καταγγείλωσιν εἰς τὰ ἐξαιρετικὰ ἐπὶ τούτῳ στρατοδικεῖα. (1) Τότε κατηγορηθεὶς ὡς μέτοχος πολιτικῆς συνωμοσίας ὁ ἱερεὺς Ἰωάννης Καλούλης Πάργιος, τῇ 20 Αὐγούστου 1814 ἐφυλακίσθη ἀλυσσόδετος, καταδικασθεὶς εἰς διὰ βίου δεσμά. Πρὸς διόρθωσιν δὲ τῶν καταχρήσεων ϛρατοδικεῖα καὶ ἐξαιρετικὰ δικαστήρια ἐτιμώρουν αὐϛηρῶς λαθρεμπόρια, λοιμοκαθαρτικὰς παραβιάσεις, ἀντιπολιτεύσεως φρονήματα, ὑποκινήσεις στασιαστικάς, ἀπανθρώπους ἀντεκδικήσεις, σκληρὰς δολοφονίας, ἰδιωφελεῖς καὶ ἀδίκους καταχρατήσεις χρημάτων, ἢ καθυστερήσεις προσόδων, ἢ σπαταλεύσεις θησαυροῦ καὶ κτημάτων δημοσίων ταμείων καὶ ἀγαθοεργῶν καταστημάτων. Τρόμος δὲ μέγας κατεῖχε τότε τοὺς ἐγκατοίκους ἅπαντας τῶν νήσων, βλέποντας τὰς ἐπιβαλλομένας τιμωρίας ὑπὸ τῶν ἐξαιρετικῶν ἐκείνων δικαστηρίων τοῦ Κάμπελ ἐπὶ τοὺς καταδικαζομένους εἰς κιφωνισμόν, ραβδισμόν, πόμπευσιν ἐπὶ γαδάρων, αὐγοβολὴν κατὰ προσώπου, μαστίγωσιν καὶ ἀγχόνην. Ὅλα δὲ ταῦτα ἐπράττοντο ὅπως συντηρῆται ἡ τάξις, καταρτίζηται ἡ εἰρήνη, ἐνισχύηται ὁ παραλυθεὶς νόμος ἐπὶ φιλοδικαίῳ καὶ ἰσονόμῳ διανομῇ τῆς δικαιοσύνης πρὸς ἅπαντας τοὺς πολίτας ἀνεξαιρέτως, εἴτε ἐξ εὐγενῶν εἴτε ἐκ τοῦ ὄχλου καταγομένους, ὅπως ἡ Ἀγγλικὴ Δύναμις καὶ δικαιοσύνη ριζηδὸν κα-

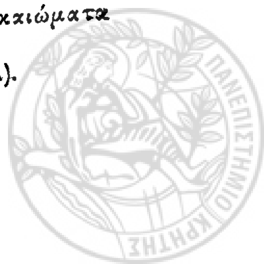
(1) Gazetta Ionia 1814.

ταστρέψῃ τὰ ἀνομήματα καὶ καταχρήσεις τιμαριούχου δυνάστου ὑπερισχύοντος ἀδίκου, καὶ φιλάρπαγος ἰδιωτελοῦς (1)

Τοιαῦται αὐστηρότητες τῶν Ἄγγλων πρακτόρων, κατὰ τὰς ἐμπνεομένας διαθέσεις ἐμπιστοσύνης εἰς μόνην τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν, εὕρισκον ἐπαινέτας καὶ διασαλπιγκτὰς ἐκ τῶν Ἰονίων. Αἱ μὲν τότε Γαλλικαὶ ἐφημερίδες τῶν Παρισίων ἐδημοσίευον, ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἐν ταῖς νήσοις ὑπεστηρίζοντο διὰ πλεκτανῶν, συνωμοσιῶν, ἐξατιμώσεων τῶν παραπιπτόντων εἰς ἔγκλημα, καὶ στρατοσυλλεξιῶν τυχοδιωκτῶν, οἵτινες ἐφέροντο πολλάκις εἰς συμπλοκὰς μὲ τοὺς πολίτας καὶ εἰς διαμάχας. Ὅλοι δ' οἱ πολῖται ὑποφέρουσιν δι' ἀχρηματίαν ἐπειδὴ ἀπορροφοῦσι, οἱ Ἄγγλοι τὰς προσόδους. Ἀλλ' οἱ δημοσιογράφοι τῶν Ἰονίων διὰ τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τῶν 1815 ἐδημοσίευσαν τ' αὐτὰ ἄρθρα καὶ ἐχλεύαζον τὰς ψευδολογίας. (2) Ὁ δὲ Βαρὼν Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης ἐν τῷ περὶ Κερκύρας πονηματίῳ αὐτοῦ ἐδημοσίευε τότε. (3)— «Δυνάμεθα νὰ μακαρίσωμεν τοὺς ἐγκατοίκους τῆς νήσου ταύτης, ὅτι ἐξήχθησαν ἐκ μιᾶς καταστάσεως ταραχῆς καὶ δυναστείας, ἣν δὲν ἀποτολμῶ νὰ περιγράψω, καὶ ὅτι κατὰ τὰς διενέξεις των μόνην τὴν ἰσχὺν τοῦ λόγου δύνανται ἤδη νὰ μεταχειρίζωνται εἰς συνδιαλλαγήν. Ταῦτα δὲ τὰ ὠφελήματα ἀπετελέσθησαν μετὰ τὴν εἰρήνην τῆς Βιέννης· εἰσέτι ὅμως ἀπέχουσι πολὺ μακρὰν ἐκείνου τοῦ σκοποῦ τῆς εὐτυχίας καὶ ἡσυχίας, ὃν ἡ παροῦσα Κυβέρνησις διὰ τοῦ συνταχθησομένου πολιτεύματος σκοπεύει. Τὴν βραδύτητα ταύτην ἀποδίδουσί τινες εἰς τοὺς Βενετικοὺς θεσμοὺς καὶ τὰ ἔθη, ἅτινα μέχρι τοῦ νῦν ἐπικρατοῦσι, καὶ τῶν ὁποίων χρησιμευόμενοι οἱ μεγαλοκτήμονες, καὶ μὴ θέλοντες νὰ ἐπιστατῶσιν αὐτοὶ τῶν γαιῶν των, ἐπειδὴ διατρίβουσιν ἐν τῇ πόλει, σπεύδουσι νὰ δυναστεύωσι τοὺς χωρικοὺς, ἀγρολήπτας, καὶ αὐτοὶ ἀμοιβαίως νὰ τοὺς ἀπατῶσι καὶ νὰ καθυστερῶσι. Τοῦτο παράγει διενέξεις, διαπληκτισμοὺς καὶ διαιρέσεις μεταξὺ τῶν ἐγκατοίκων, διαιρεῖ τὸν λαὸν εἰς δυνάστας καὶ δυναστευομένους καὶ χαλαρόνει τὸ κοινὸν φρόνημα καὶ τὸν πατριωτισμόν. Μόνη δημοσία ἀνατροφὴ δύναται νὰ διευθύνῃ τὰς ἠθικὰς δυνάμεις τοῦ λαοῦ τῇ ἰσχύει τῆς Προστασίας. Δι' αὐτῆς θὰ κατασταθῇ ἀδάμαστος ἡ ἀνεξαρτησία καὶ πολιτικὴ ἐλευθερία, μόλις ἀναπτυχθῇ τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ, ἵνα γνωρίσῃ τὴν ἀληθῆ κατάστασίν του καὶ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα

(1) Ὅρα εἰς τὸ τέλος τοῦ συγγράμματος τὴν σημείωσιν (Α).
(2) Gazetta Ionia 1815 ἀριθ. 51.
(3) Details sur Corfù pag 101 par B. E. Theotocky.

Ἐν δὲ τῷ ὑπομνήματι τοῦ αὐτοῦ Βαρόνου Θεοτόκη τὸ δημοσιευθὲν τῷ 1815 (1) ἀναγινώσκεται «—Τέσσαρες αἰῶνες ἀναλγησίας ἐν οἷς περιεπέσαμεν, ἐπειδὴ οὐδὲν ἡμῖν ἐπετρέπετο νὰ ἐπιχειρισθῶμεν, ἠδυνήθησαν νὰ χαλαρώσωσιν ἐν ἡμῖν τὸ αἴσθημα ἐκεῖνο τὸ νὰ ἐκτιμῶμεν ἑαυτοὺς, καὶ νὰ προτιμῶμεν ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ κοινὸν ἡμῖν συμφέρον. Λαὸς ἄνευ εὐπορίας ἐκπίπτει τῆς ἠθικῆς του ἀξίας. Παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὅμως αἱ προσπάθειαι τῆς ἀπορίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποτελέσωσι τὸ τοιοῦτον ὁλοκλήρως. Ἐξαρτᾶται βεβαίως ἐκ τῆς μεταλλαγῆς τῆς ἑαυτοῦ καταστάσεως νὰ ὑποδουλοῦται λαός. Ἀλλὰ δὲν ἐξαρτᾶται καὶ ἐξ αὐτῆς νὰ χαυνωθῶσι τὰ φυσικὰ αὐτοῦ προτερήματα, οὔτε νὰ φοβηθῇ ἐκ τῆς δικαιοσύνης τῶν μεταγενεστέρων. Ἡ ἀμερόληπτος διαχείρησις νόμου, ἥτις ἐκτελεῖ τὴν ἐφαρμογήν του μὲ ἀμετάτρεπτον θέλησιν καὶ ἀφιλοκερδῆ ἐκτέλεσιν, δυνάμει ἰσχυρᾶς καὶ ἀνεπηρεάστου Προστασίας τοῦ μεγάλου Ἀγγλικοῦ ἔθνους καταστρέφει τὰς εὐταξίας, καταδαμάζει τὰ πάθη τῆς τυραννίας, ἀπομακρύνει τὴν παραλυσίαν τῆς Κυβερνήσεως, προκαταλαμβάνει τὰς ἐνέδρας, ὅσαι ἐπιβουλεύουσι τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ.—»

Ἀμερολήπτως δὲ διεκήρυττε πρὸς τὴν Ἀγγλίαν τὴν ἀφοσίωσιν τῶν Ἰονίων καὶ ἀνάθεσιν πάσης χρηστῆς ἐλπίδος ὁ Ἀντώνιος Δάνδολος ἐν τῷ τότε ἐν Φλωρεντίᾳ δημοσιευθέντι πολιτικῷ φυλλαδίῳ (1)—«Ἡ φθορὰ τῶν ἠθῶν προερχομένη ἐκ τῆς παραμελείας τῶν νόμων ἐπροξένησε μέγα κακὸν εἰς τοὺς λαούς. Προσήκει λοιπὸν τοῖς νόμοις καὶ ταῖς ἀρχαῖς νὰ διατηρῶσι καθαρὰ καὶ αὐστηρὰ τὰ ἤθη. Ἡ ἀνάβλεψις ἐπὶ τοῦ παρελθόντος καὶ ἡ πεῖρα ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔστωσαν ὁδηγοί. Μόνη δὲ ἡ ἐθνικὴ ἀνατροφὴ τοῦ λαοῦ ἐνισχύει εἰς τοιαύτην προαγωγήν. Ἐπ' αὐτῆς δ' ὀφείλει ἡ Κυβέρνησις τοῦ Ἰονίου τὸ πρῶτον νὰ θεμελιωθῇ. Οὕτως ὁ ζῆλος τοῦ πολίτου δὲν θὰ ἦναι ψυχρὸς καὶ ἀνενέργητος, ἀλλὰ θὰ ἐνεργῇ τὰς δυνάμεις του δραστηριωτέρας πρὸς ἐξέγερσιν τοῦ πατρίου ἔρωτος μὲ τὸ νὰ θεμελιωθῇ Ἰόνιον γυμνάσιον καὶ ἐθνικὸν πανεπιστήμιον, ἔνθα ἕκαστος ἀμισθὶ καὶ εὐκόλως δύναται νὰ ἐκπαιδεύῃ τὰ τέκνα του μὲ ἑλληνικὴν ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν. Ἐκ τῶν ἐκπαιδευτηρίων τούτων ὀφείλει νὰ προσλαμβάνῃ ἡ Κυβέρνησις τοὺς λειτουργούς της εἰς τὴν δημοσίαν διαχείρησιν, ἥτις πρέπει νὰ ἦναι δραστηρία ἄμεσος καὶ ἀμερόληπτος. Μὲ τὴν δημοσιότητα δὲ συγγραφῶν ἀφορω-

(1) Memoires imprimès 1815 par baron Em. Theotoky.

(1) Discorso ai Greci moderni del' Ionio del cavalier A. Dandolo Corcirese Parigi 1817.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

των το δημόσιον αγώνων, δι' ὧν ἕκαστος ἐλευθέρως δύναται νὰ δημοσιεύσῃ τὰς δοξασίας του ὑγιεῖς, ἀδιαφθόρους καὶ βασιζομένας ἐπὶ τῆς δημοσίας ἠθικότητος καὶ χρηστοηθείας, θέλει σχηματισθῇ δημοσία γνώμη, ἥτις θὰ ὁδηγῇ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Ἰονίου εἰς ὅλας τὰς πράξεις της· διότι ὅπου ἐλευθερία δὲν ὑπάρχει τοῦ τύπου, δι' ἧς ἤθελε μεταδίδει πρὸς ἅπαντας ἕκαστος τὰς ἰδέας του γραπτὰς, ὡς τὸ πρῶτον στοιχεῖον καὶ σχεδὸν τὸ κυριώτερον θεμέλιον πάσης ἐλευθέρας καὶ ἀνεξαρτήτου Κυβερνήσεως, ἐνταῦθα χωλαίνει ἡ ἐπικράτεια καὶ κλονίζεται καὶ διαφθείρεται ἕως καὶ αὐτὴ ἡ ὕπαρξις τοῦ Κράτους.—» Ἐν δὲ τῇ συνταγματικῇ τῆς Γαλλίας ἔγραφεν (1) «—Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι παριστῶσι τὸ μοναδικὸν φαινόμενον λαοῦ ἀποδιδομένου εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν ἄνευ τινὸς ἀμέσου βίας, καὶ ἐν ὑπομονῇ διελθόντος τὰ δεινά του ἄνευ ἐσωτερικῶν ταραχῶν, ὧν τὸ ἀποτέλεσμα ὁ ὄλεθρος. Ἐκφυγοῦσα ἡ Ἰόνιος πολιτεία διὰ τῶν πολεμικῶν συμβαμάτων ἐκ τῆς ἀριστοκρατικῆς δυναστείας τῶν Βενετῶν, καὶ ἔπειτα διὰ τῶν Ρωσσικῶν ὅπλων ἀπαλλαγεῖσα ἐκ τῆς κατακτήσεως καὶ τοῦ ζυγοῦ τῶν Ὀθωμανῶν (ὃ τὸ δυσκολώτερον), διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων τῇ 5 Νοεμβρίου 1815 ἀπήλαυσε παρὰ τῶν συμμάχων Δυνάμεων πολιτικὴν ὕπαρξιν, ἥτις τὴν διασώζει ἐκ πάσης ξενοκρατίας καὶ ἐξαρτήσεως ἐξ ἀλλοτρίου. Ἵνα δὲ διατηρηθῇ τοιαύτη πολιτεία, ὀφείλει ἡ Προστάτις δύναμις οὐχὶ μόνον ν' ἀπαλλάττῃ τὸ Κράτος τοῦτο ἐκ πάσης ἐξωτερικῆς προσβολῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν καὶ ἀδιαφορίαν νόμων καὶ κυβερνήσεως ἀνεξαρτήτου καὶ ἰσχυρᾶς πρὸς διαχείρησιν δικαιοσύνης καὶ προαγωγὴν παντὸς ἐθνικοῦ καὶ ὠφελίμου συμφέροντος ἐπὶ κοινῷ ἀγαθῷ.—»

Τὰ πολιτικὰ ὅμως χρονικὰ τῆς Γαλλίας ἔγραφον (1) ὅτι «Πολλοὶ τῶν Ἰονίων δὲν ἐννοοῦσι τοιαύτην ἑλληνικὴν πολιτικὴν ἀνατροφὴν, οἵαν ἀποδίδει ὁ Δάνδολος ἐν τῷ πολιτικῷ πονηματίῳ του πρὸς τοὺς Ἰονίους Ἕλληνας συμπολίτας, διότι καὶ γλῶσσα καὶ ἔθιμα Ἑλληνικὰ πρὸ πολλοῦ παρ' αὐτοῖς ἐξέλειψαν. Οἱ Ἄγγλοι ἐκ τοιούτου διεφθαρμένου λαοῦ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσι στρατιώτας. Χρειάζεται πολὺς καιρὸς πρὶν οἱ Ἰόνιοι καταστῶσι πολῖται. Τοῦτο ὅμως δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν εἰς τὸ ἔργον περὶ ἐλευθέρου πολιτεύματος τοῦ Ἰονίου Κράτους τὸ ὁποῖον ἐπέτραπε ἀποσταλεὶς εἰς Κέρκυραν ὁ Σὶρ Θωμᾶς Μαιτλάνδ.»—Ὁ Δάνδολος ὅμως ὑπὸ αἰσθήματος πατρίου φιλοτιμίας παρορμώμενος ἀπε-

(1) Costitutionel journal politique et litteraire 19 Février 1817,
(1) Analcs politiques morales et Litteraires 11 Juin 1817.

γενναιοφρόνως εἰς τοιαύτας κατηγορίας λέγων. «—Οἱ Ἕλληνες τῶν Ἰονίων Νήσων ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουσιν ἀεὶ ἀγαθοὶ πολῖται. Ἐνόησαν δὲ τὴν πολιτικὴν γλῶσσαν τὴν ὁποίαν πρὸς αὐτοὺς μεχειρίσθησαν. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν μόνην κατάστασιν ἐξαρτήσεως πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ τῶν νήσων θέσις ἀναγκάζει αὐτοὺς ὑπέκυψαν μὲν, ἀλλὰ δὲν ἀφωσιώθησαν, οὔτε ἐξηυτελίσθησαν τόσον, ὥστε νὰ κολακεύωσι τὴν ξενοκρατίαν. Ἅπαντες δ' οἱ ξένοι οἱ κυριεύσαντες τὰς νήσους ἐγνώρισαν τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὰ Ἑλληνικὰ φρονήματα αὐτῶν, καὶ ὅτι μικρὸς σπινθὴρ δύναται αὖθις ν' ἀνάψῃ τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς ἀνεξαρτησίας των, πῦρ ὑποκαῖον μὲν, ἀλλ' οὐδέποτε ἀπεσβυμένον. Τοῦτο ἀποδεικνύουσι τοσοῦτοι ἐκ τῶν Ἰονίων τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἐπιστήμας καλλιεργήσαντες καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας τῆς ξενοκρατίας, καὶ ὅτι οὐδεὶς Ἰόνιος ὑπάρχει, ὅστις δὲν θέλει νὰ θυσιάζῃ ἀγαθὰ καὶ ζωὴν διὰ τὴν ἀληθῆ ἀνεξαρτησίαν τῆς πατρίδος. Ἐὰν δὲ ὑμεῖς λέγητε ὅτι ἐπειδὴ οἱ Ἄγγλοι δὲν εὗρον νὰ στρατολογήσωσιν ἄνδρας ἐκ τοῦ Ἰονίου, δὲν θὰ τύχωσι οὔτε κἂν πολίτας ἀγαθοὺς, ἀγνοεῖτε ὅτι, ἂν Ἕλληνες εἶναι καταδεδικασμένοι εἰς τὸ νὰ στρατολογῶνται ἵνα ὑπηρετῶσι τοὺς ξένους κυρίους των, αὐτοὶ ἀγαπῶσι μᾶλλον νὰ καλλιεργῶσι τὴν γῆν, ἐφ' ἧς ἐγεννήθησαν, καὶ τοιουτοτρόπως μόνον θὰ ὑπηρετῶσι τὴν πατρίδα των. Συνεπείᾳ δὲ τῆς συνθήκης τῶν 5 Νοεμβρίου 1815 αἱ Ἰόνιοι νῆσοι πρέπει νὰ συστήσωσι Κράτος ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον. Οὕτως αἱ νῆσοι δὲν ἠδύναντο νὰ προσδοκῶσι αἰσιωτέραν ἔκβασιν. Μετὰ μεγάλης δὲ εὐαρεστήσεως ἐβεβαιώθησαν περὶ τῆς Βρεττανικῆς Προστασίας ὅτι ὀφείλει ν' ἀσφαλίσῃ πρὸς τοὺς ἐγκατοίκους ὄχι μόνον τὴν διάσωσιν τῆς περιουσίας των ἐσωτερικῶς, ἀλλὰ καὶ ἐξωτερικῶς πᾶν συμφέρον ἀπέναντι ἐχθρῶν. Ἐὰν δὲ Βενετοὶ, Ῥῶσσοι καὶ Γάλλοι διετήρησαν καὶ ὑπεράσπισαν Πάργαν καὶ Κέρκυραν, ἡ Ἀγγλία, ἥτις εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ προάγῃ πᾶν ἀγαθὸν αὐτοῖς, δύναται ν' ἀποστερήσῃ αὐτοὺς ἐκ παντὸς ἀγαθοῦ τιμῆς καὶ δικαιοσύνης. Οὐδὲν τὸ ἀντίθετον τοιούτων ἀγαθῶν σκοπῶν πολιτικῆς εἰλικρινοῦς καὶ ἀδιαφθόρου δύναμαι πρὸς τοὺς προστάτας νὰ ἀποδώσω, ὃ δύναται νὰ προσβάλῃ τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα τῶν Ἄγγλων, οἵτινες διακρίνονται μεταξὺ ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἐπὶ δικαίᾳ πολιτικῇ καὶ συνέσει, καὶ οἵτινες εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπείαν συναριθμοῦσι τοὺς ἐνθερμοτέρους ζηλωτὰς πατρίδος καὶ φιλανθρωπίας, καὶ διαγινώσκουσιν ὅτι οἱ λαοὶ δὲν θεωροῦνται ὡς μάνδραι χρησιμεύουσαι εἰς ἰδιοτροπίας καὶ συμφέροντα τοῦ ἰσχυροτέρου ἐπὶ προσβολῇ τῆς δικαιοσύνης τοῦ πλάστου.—»

Καίτοι δὲ τότε αὐστηρῶς ἔπραττον οἱ Ἄγγλοι πράκτορες, καὶ ἐτιμώρουν τὰς παρανομίας ἐν ταῖς νήσοις, δὲν παρέλειπον πᾶσαν μέριμναν καὶ πρόβλεψιν ἐπὶ σιτοδείας καὶ ἐπισκήπτοντος λοιμοῦ. Ἐπέσκηψεν ἡ πανώλης ἐν Λευκίμνῃ τῷ 1815 δι' εἰσαγωγῆς λαθρεμπορίου ἐκ λοιμοφθόρου χώρας, ὡς διεθρυλλεῖτο. Ὁ στρατηγὸς Κάμπελ ἔλαβεν ὅλα τὰ χρειώδη ὑγειονομικὰ μέτρα. Διέταξεν ἀμέσως ὑγειονομικὴν ἐπιτροπὴν ἐξ Ἄγγλων καὶ ἐγχωρίων ἐπιτόπιον. Ἐπυρπολήθη τὸ χωρίον Μαραθιῶν, ἐτέθη γραμμὴ στρατιωτικὴ Ἄγγλων καὶ Ἰονίων ὑγειονομική, ἥτις ἀπεχώρισε τὰ λοιμόβοτα, καὶ παρεσκευάσθησαν εἰς τὰ περίχωρα Πελαγίας καὶ Χλομοῦ τέσσαρα λοιμοκαθαρτήρια. Διεχωρίσθη ἡ περίχωρος ἐκ τῆς πόλεως μὲ διάφραγμα, καὶ κατέστη ἀγορὰ κατὰ τὴν Βασιλικὴν Πύλην, ἔνθα ἐπωλοῦντο τὰ χρειώδη πρὸς τοὺς χωρικοὺς τὰ ἐκ τῆς πόλεως καὶ τὰ ἐκ τῶν χωρίων εἰς τὴν πόλιν. Ἡ ἀγορὰ ἠνοίγετο, ἅμα ὑψοῦτο περὶ τὸ μέσον ἱστοῦ κιτρίνη σημαία τὸ πρωῒ τὰς 8, καὶ ἐκλείετο κατὰ τὴν κατάβασιν αὐτῆς περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἐπυροβολεῖτο ὁ διερχόμενος ἐκ τοῦ διαφράγματος καὶ μὴ ἀποκρινόμενος εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἐρώτησιν τῶν φυλάκων «Τίς εἶ»· καὶ ὁ ῥίπτων τι ἄνευ ἀδείας. Πάντα δὲ τὰ εἰσαγόμενα ἐκαθαρίζοντο. Οἱ θορυβοῦντες καὶ ἀτακτοῦντες ἐτιμωροῦντο. Κύνες δὲ καὶ ἄλλα ζῶα πλησιάζοντα τὰ διαφράγματα ἐφονεύοντο. Μεταξὺ δὲ τοῦ διαφράγματος τῆς πόλεως ἐτέθη ἄλλη στρατιωτικὴ σειρὰ ὑγειονομική, ἐφ' ἧς ἐπεστάτει ἄλλη ἐπιτροπὴ ἀστυνομική. Στρατοδικεῖον κατὰ τὴν πανωκλειασμένην περίχωρον ἐδίκαζε τοὺς παραβάτας. Προεκηρύχθη 1000 ταλλήρων ἀμοιβή, πρὸς ὅν τινα ἤθελεν ἀποκαλύψει εἰς τὴν Κυβέρνησιν τίνι τρόπῳ εἰσήχθη ἡ πανώλης εἰς τὴν νῆσον. Ἡ λοιμικὴ ἐπεξετάνθη εἰς τὰς κώμας Ἀργυράδες, Ρουμανάδες, Περιβόλι, Χλομόν, καὶ εἶτα εἰς ἅγιον Θεόδωρον, Ποταμούς, Μελίχια, Ριγγλάδες. Ὁ στρατηγὸς Κάμπελ ἐξ ἰδίων προσέφερε 400 τάλληρα καὶ ἕτερα 1000 συνεισέφερον αἱ ἄλλαι νῆσοι, τὰ ὁποῖα διενεμήθησαν εἰς τοὺς πτωχοὺς Κερκυραίους τῶν πανωκλειασμένων μερῶν. Λοιμόβοτος ἀπέθανεν ὁ Ἄγγλος ἰατρὸς στρατιωτικὸς Θόριες, πρὸς ὃν κελεύσει τῆς Γερουσίας, ὑψώθη μνημεῖον εὐγνωμοσύνης. Πολλάκις διεύθυνεν ὁμιλίαν ὁ μέγας Οἰκονόμος Κερκύρας Κεφαλᾶς πρὸς τοὺς Λευκιμνιώτας, παραινῶν ὑπομονὴν κατὰ τὰ δεινοπαθήματα καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ἀπόστασιν συγκοινωνίας, καὶ χρῆσιν τροφίμων καὶ μέσων ζωῆς τῶν παρεχομένων παρὰ τῆς Κυβερνήσεως. Παρεκίνει δ' αὐτοὺς ν' ἀποκαλύπτωσι πρὸς τὰς ὑγειονομικὰς ἀρ-

χὰς τῆς περιχώρου τοὺς πανωκλιασμένους καὶ ἀποθνήσκοντας, καὶ νὰ μὴ κρύπτωσι ἢ θάπτωσι τὰ πράγματα τῶν λοιμοβότων, ἀλλὰ νὰ τὰ καίωσι· διότι, ὡς συμβαίνει ἐπὶ τοιούτων περιπτώσεων, ἀτυχῶς οἱ ἰδιῶται κακῶς ἤκουον ν' ἀποσύρωνται ἐκ τῶν οἰκιῶν καὶ συγγενῶν ἐὰν ἐμολύνοντο, ἢ νὰ παραδίδωσι τοὺς μολυνομένους εἰς τὰς ἀρχὰς πρὸς κάθαρσιν. Ἐσπερμολογεῖτο δὲ παρ' αὐτοῖς ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἰδίως διαβασανίζουσα τοὺς χωρικοὺς, διέδιδεν ὅτι ἦτο λοιμὸς, ἐνῷ ἦτο ἄλλη τις ἀσθένεια καὶ ἐπὶ τούτῳ παρέδιδεν εἰς αὐτοὺς φαρμακευμένα φαγώσιμα, ἵνα ἀποθάνωσι, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν καὶ πράγματα ἐκράτουν καὶ ἐσφετερίζοντο οἱ ἀστυνομικοὶ ὑπάλληλοι. Διὰ ταῦτα καὶ δυσκόλως ἐπείθοντο εἰς τὰς ὑγειονομικὰς διαταγὰς, καὶ πολλάκις ἀντέστησαν ἐνόπλως.

Ὁ Κάμπελ ἔλαβε καὶ αὐστηρὰ μέτρα διὰ τὰς προσελεύσεις ἐκ Βάρης τοῦ Βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, καὶ ἐκ Σπαλάτου τῆς Δαλματίας, ὅπου καὶ ἐκεῖ ἐμάστιζεν ὁ λοιμός. Κατέστη δὲ εἰρηνοδίκης ὁ εὐγενὴς Βικέντιος Βερβετσιώτης εἰς Γαστράδας, ἵνα δικάζῃ ἀστυκὰς ὑποθέσεις καὶ πλημμελήματα τῶν χωρικῶν τοῦ διαχωρισμένου ἀγροῦ ἐκ τῆς πόλεως καὶ συγκοινωνούντων ἐλευθέρως, καὶ τὰς κλήσεις μεταξὺ χωρικῶν καὶ πολιτῶν. Τότε κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὁ προεστὼς Ἀναπλάδων Θεόδωρος Καλογερόπουλος, ὡς παραβιαστὴς τῶν διαταγῶν. Ἀλλ' ἐνῷ αὐτὸς, ἐφέρετο εἰς τὴν καταδίκην, καθ' ἣν παρίστατο ἅπασα ἡ ἐπὶ τούτῳ πληθὺς τῶν συγχωρικῶν, καὶ ἐδόθη τὸ σύνθημα τουφεκισμοῦ, ἔφθασεν ἡ χάρις παρὰ τοῦ Κάμπελ καὶ ἀπεδόθη τῇ οἰκογενείᾳ. Τὸ πλῆθος ἠγαλλιάσατο εἰς τὴν ἀγγελίαν, αὐτὸς δὲ ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν τοῦ προεστῶτος. Καίτοι δὲ τοσαῦτα ἐπὶ ἀγαθῷ κοινῷ ἔπραττον οἱ Ἄγγλοι κατὰ τὸν λοιμὸν, οἱ ἀποπλανώμενοι χωρικοὶ δὲν ἀπέβαλλον τὰς προλήψεις καὶ τὰς κακὰς εἰσηγήσεις τῶν λαοπλάνων ὅτι ἦτο κοινὴ ἀσθένεια διὰ κάκωσιν αὐτῶν ἐφευρεθεῖσα κατὰ δυσμένειαν τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως. Καὶ διὰ ταῦτα, ὅτε ἦλθε τὸ πρῶτον ὁ Μαιτλὰνδ εἰς Κέρκυραν τῷ 1816 καὶ ἐτέθη εἰς ὑγειονομικὴν φύλαξιν, προέτρεπε τοὺς ἐγκατοίκους διὰ προκηρύξεώς του τῶν 17 Φεβρουαρίου 1816 εἰς τὸ νὰ διακρίνωσι τὴν ἀληθῆ ὕπαρξιν τοῦ λοιμοῦ, καὶ ν' ἀπέχωσι παντὸς ἀπηγορευμένου παρὰ τῆς κυβερνήσεως. Ἐπειδὴ δὲ τότε ὑψώθησαν αἱ τιμαὶ ζωοτροφιῶν καὶ σίτου καὶ παντὸς εἰσαγομένου διὰ τὴν δύσκολον ἀποστολὴν τροφίμων εἰς Κέρκυραν ἐξ ἀλλοδαπῆς, ὁ Μαιτλὰνδ διὰ προκηρύξεως κατεβίβασε τὴν τιμὴν ἑκάστης λίτρας τοῦ ἄρτου, ἀφ' ὅ,τι ἠγοράζετο ὑπὸ τοῦ προ-

βλέψει σιτηρῶν προσυσταθέντος μονοπωλείου, καὶ ἔδιδεν ἐλευθερίαν ἐμπορίου εἰς τὰ λοιπὰ εἴδη. Ἀπέθανον δὲ λοιμόβοτοι ἀπὸ 1. Νοεμβρίου 1815 ὅτε ἐφάνη ἡ νόσος, μέχρι τῶν 10 Μαΐου 1816 ἅπαντες 414 καὶ ἐμολύνθησαν 1031. Τὰς 15 Ἰουνίου 1816 ὁ Μαιτλὰνδ προεκήρυξε τελείαν λῆξιν τοῦ λοιμοῦ· ἦρε τὰ ὑγειονομικὰ κωλύματα, καὶ ἔδιδεν ἐλευθέραν συγκοινωνίαν μεταξὺ πόλεως καὶ ἀγρῶν. Ἐπὶ τούτῳ ὡρίσθη δοξολογία εἰς τὸν Ὕψιστον, ἐξεφράσθησαν εὐχαριστήρια πρὸς τὸν Μαιτλὰνδ, ὡς ἀναγεννητὴν Κερκύρας παρὰ τῆς Γερουσίας, προεδρεύοντος τοῦ Βαρῶνος Ἐμ. Θεοτόκη καὶ προσεκλήθησαν ἱππόται εἰς Γιόστραν (ἱππηλασίαν) ν' ἀγωνισθῶσι τὰς 8 Ἰουνίου. Καὶ πρὸς τὸν νικητὴν ἐδόθη ἆθλον ἀρχαία Μακεδονικὴ σπάθη τῇ ἐπιγραφῇ — «ΜΑΙΤΛΑΝΔ ΑΝΑΓΕΝΝΗΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ».—Κατὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ ἐξ Ἀγγλίας, ὁ Βαρὼν Θεοτόκης πρόεδρος τῆς Γερουσίας ἐξέφραζε εὐχαριστήρια διὰ τὰς πατρικὰς φροντίδας, τὰς ὁποίας ἔλαβε περὶ ἡσυχίας, ἀσφαλείας, προμηθείας ζωαρκείων καὶ ἔκλειψιν τοῦ λοιμοῦ ἐκ τῆς νήσου ὡς πατὴρ φιλόστοργος. Προσέθετο δὲ καὶ τοὺς κολακευτικοὺς λόγους ὧδε.—«Μιλόρδε ἀρχαὶ μὲν δειλαὶ καὶ φιλόδοξοι ἐν Σοὶ καυχῶνται διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς πατρίδος των, ἀρχαὶ δὲ πισταὶ σᾶς ὁμιλοῦσι περὶ τῶν ἀναγκῶν της. Μετὰ δουλείαν τεσσάρων αἰώνων καὶ τριάκοντα ἐτῶν ἀμφιβολίαν, μεταξὺ τοσούτων δεινῶν, τὰ ὁποῖα ἀναγκαιοῦσι τῆς θεραπείας σου καὶ τόσων συμφερόντων, τὰ ὁποῖα θὰ συμμορφώσῃ ἡ σοφία σου, προσθέτονται καὶ οἱ κίνδυνοι, ἐκ τῶν ὁποίων θ' ἀπαλλάξει αὕτη, καὶ θὰ καταστήσει Ἕλληνας εὐτυχεῖς παραδοθέντας εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Ἀγγλίας.» (1)

Πνεῦμα λοιπὸν φίλαγγλον καὶ ἐπαῖρον ἐλπίδας χρηστὰς εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν διὰ παντὸς τρόπου, παρεσκεύαζεν ὁ Ἀγγλικὸς ἐπιτετραμμένος εἰς ὅλας τὰς νήσους κατὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς Συνθήκης. Ὑπογραφεῖσα δ' αὕτη καὶ ἀνταλλαγεῖσα ἀπεστέλλετο ἐπισήμως παρὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου πρὸς τὸν στρατηγὸν Κάμπελ, ὅπως γνωστοποιηθῇ τοῖς νησιώταις ἡ νέα τύχη των. Ὁ στρατηγὸς τὴν 22 Ἰανουαρίου 1816 ἐκοινοποίει πρὸς τὴν Γερουσίαν Κερκύρας. —«Κατὰ τὴν δήλωσιν τῶν 14 Ἰουλίου 1815 ἀνήγγειλα πρὸς τὴν Γερουσίαν Κερκύρας καὶ τὰς ἐγχωρίους Κυβερνήσεις τῶν ἄλλων νήσων, αἵτινες ἐξαρτῶνται ἀμέσως ὑπὸ τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος τὴν εὐτυχῆ προ-

(1) Gazetta Ionia 1816 ἀριθ. 124.

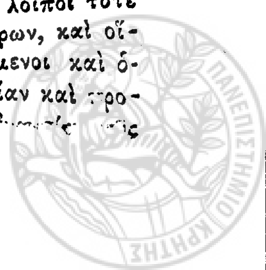

αγωγὴν τῶν διαπραγματεύσεων περὶ τῆς πολιτικῆς συστάσεως τῶν Ἰονίων Νήσων. Νῦν δὲ σπεύδω νὰ διαδηλώσω ὅτι αὗται ἐξεπεραιώθησαν αἰσίως, ἀνασυσταθείσης τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν καὶ πολιτικῆς ὑπάρξεως καὶ ἐλευθερίας ὡς ἀνήγγειλαν ἅπασαι αἱ διακηρύξεις τῶν Βρεττανικῶν ἀρχῶν, ὅτι τὰ Βρεττανικὰ ὅπλα ἠλευθέρωσαν τὰς ἰδίας νήσους. Συνθήκη δ' ὑπεγράφη παρὰ τῶν συμμάχων ἐν Παρισίοις τῇ 5 Νοεμβρίου 1815 ὅτι αἱ ἑπτὰ Ἰόνιοι Νῆσοι καὶ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν, οἷα καταγράφονται ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν 1800 μεταξὺ τοῦ Αὐτοκράτορος Πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης, ἀνεγείρονται εἰς ἓν μόνον Κράτος ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἡνωμένα Κράτη τῶν Ἰονίων Νήσων.» Ταῦτα δὲ τίθενται ὑπὸ τὴν Προστασίαν τῆς Α. Β. Μ. καὶ τῶν αὐτοῦ κληρονόμων καὶ διαδόχων. Ἑκάστη δὲ ἄλλη δύναμις τῶν συμβαλλομένων παραιτεῖται παντὸς δικαιώματος καὶ εἰδικῆς ἀξιώσεως, ἣν ἠδύνατο ν' ἀπολαύῃ ἐν αὐτῷ. Εἷς λόρδος ὑψηλὸς ἐπίτροπος ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Α. Β. Μ. θὰ ἑδρεύῃ ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει περιβεβλημένος τὰς ἀναγκαίας δυνάμεις καὶ ἐξουσίας, ἵνα ἐκτελέσῃ τὰ προνοούμενα παρὰ τῆς συνθήκης περὶ τῶν συνταγματικῶν δικαιωμάτων. Ἐμπορικοὶ δὲ πράκτορες ἢ πρόξενοι ἄλλων ἐπικρατειῶν, ἔχοντες τὰ πιστὰ παρὰ τῇ Κυβερνήσει θὰ ἐπιμελῶνται τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα τῶν ὑπηκόων αὐτοῖς. Ἂς δοξάσωσι λοιπὸν τὴν θείαν πρόνοιαν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν θλίψεων τοῦ μαστίζοντος λοιμοῦ ἅπαντες οἱ λαοὶ τῶν Νήσων ὅτι, μετὰ τοσαῦτα δεινὰ διαχωρισμοῦ, διαπληκτισμοῦ, ἐμφυλίων ταραχῶν καὶ κινδύνων διὰ τὸν πόλεμον ἐν ταῖς νήσοις, ὁ Θεὸς προέβλεψε περὶ τῶν Νησιωτῶν, καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν συμμάχων Βασιλέων θέσις ἔντιμος καὶ πρὸς τοὺς Νησιώτας μεταξὺ τῆς μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας. Ἐν τούτοις ἐνῷ ὁ ὑπογεγραμμένος αἰσθάνεται ἐκ τῶν προτέρων ὅλας τὰς εὐεργεσίας δικαιοσύνης ἐλευθερίας καὶ ἀσφαλείας, ἅτινα τὸ Ἡνωμένον Ἰόνιον Κράτος θὰ ἀπολαύῃ παρὰ τῆς ὑψηλῆς Προστασίας, εἰς ἣν ἀποκλειστικῶς ὑπεβλήθησαν, ταυτοχρόνως συναισθάνεται πλήρη εὐχαρίστησιν, ὅτι βεβαίως ὁ λαὸς ὁ Ἰόνιος θὰ δηλώσῃ καὶ τὴν ἐνδόμυχον αὐτοῦ ἀφοσίωσιν καὶ προσήλωσιν εἰς τὴν Βρεττανικὴν Αὐτοκρατορίαν, τῆς ὁποίας τὸ μεγαλεῖον, ἡ δόξα, καὶ ἡ γενναιότης παρέχονται αὐτῷ ἱκανὰ τὰ ἐχέγγυα διαρκοῦς εὐδαιμονίας καὶ εὐτυχίας. Πρὸς τὴν Γερουσίαν Κάμπελ.»

Ἀπήντα ἡ Γερουσία πρὸς τὴν δήλωσιν τοῦ στρατηγοῦ ἐκφράζουσα τὴν εὐχαρέσκειαν ἑαυτῆς καὶ τῶν Ἰονίων λαῶν εἰς ὅσα ἔπραξαν οἱ Αὔγουστοι σύμμαχοι περὶ τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως

καὶ ἀνεξαρτησίας τῶν Ἰονίων Νήσων, ἀναγνωρίσαντες εἰς αὐτὰς τὴν πρὸ χρόνων σύστασιν αὐτῶν εἰς Κράτος αὐτόνομον καὶ ἀνεξάρτητον καὶ πολιτικῶς ὑφιστάμενον. Ἐξεδήλου δὲ καὶ τὴν ἀφοσίωσιν καὶ εὐγνωμοσύνην τῶν Ἰονίων, ἕνεκα ὅσων ἀγαθῶν ἤθελεν ἀπολαύωσι τυχόντες προστασίαν ἰσχυρὰν καὶ φιλελεύθερον καὶ Μονάρχην προστατεύοντα αὐτοὺς εὐνοϊκὸν καὶ κραταιόν. Θέλει δὲ προσέλθη ἐπιτροπὴ τῆς Γερουσίας πρὸς τὸν στρατηγὸν, ἵνα ἐκδηλώσῃ τὰ αἰσθήματα τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν προστάτην Βασιλέα. Ἀκολούθως διέτασσε δοξολογίαν τῷ Θεῷ, ἐν ᾗ συνῆλθον ἅπασαι αἱ ἀρχαὶ ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ Ἀνατολικῷ καὶ δυτικῷ Κορυφῶν. Διενεμήθησαν 3000 γρόσια εἰς τοὺς πένητας Κερκύρας, καὶ ἐγένετο φωταψία γενικὴ καθ' ὅλας τὰς νήσους. Πανηγυρικῶς δὲ ἑώρτασαν καὶ αἱ λοιπαὶ νῆσοι τὴν πολιτικὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Κράτους παρὰ τῶν συμμάχων καὶ τὴν τύχην ὑπὸ τὴν κραταιὰν προστασίαν τοῦ Βασιλέως τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ἡ συνθήκη οὕτως ἐθεωρεῖτο σωτήριος εὐμενὴς καὶ λυσιτελὴς, οὐ μόνον πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ Κράτους καὶ ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἅπαντα τὰ ὑλικὰ ὠφελήματα τῶν ἰδιωτῶν καὶ τὰ κοινὰ συμφέροντα τοῦ δημοσίου. Τινὲς ὅμως ἐστοχάζοντο, καὶ κυρίως οἱ ἐπιφανέστεροι καὶ προὔχοντες, ὅτι ἀπέδιδεν ἡ συνθήκη πλήρη ἀνεξαρτησίαν, καὶ ὅλως ἀπόλυτον ἐλευθερίαν, ἐξηγοῦντες τὴν ἐκ τῆς κοινοποιήσεως τοῦ Κάμπελ πρὸς τὴν Γερουσίαν ἐμφαινομένην ἀναγνώρισιν τοῦ πρώην ἀνεξαρτήτου καὶ αὐτάρχου Ἰονίου Κράτους παρὰ τῶν Βασιλέων συμμάχων, καὶ τῶν ἄλλων μὴ σημειουμένων ἐν τῇ συνθήκῃ ἐκείνῃ. Διὸ καὶ ἰδεάζοντο ὅτι κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς καὶ ἐν τῷ νέῳ συνταχθησομένῳ πολιτεύματι ἡ Προστασία καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος αὐτῆς θὰ ἔχῃ ἁπλῆν μόνον ἐποπτείαν καὶ οὐδεμίαν ἄλλην δύναμιν ἢ ἐξουσίαν. Συνάμα δὲ ἤθελε παύσει καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ κατάστασις, καθ' ἣν ἡ δεσποτεία τοῦ Κάμπελ κατεκράτει ἀλυσσοδέτους τὰς Ἰονίους ἀρχάς.

Ἕτεροι ὅμως καὶ οἱ ἰδιοτελέστεροι ἐθεώρουν ὅτι ἐνεχείριζεν ἡ συνθήκη πλήρη ἐξουσίαν εἰς τοὺς Ἄγγλους. Παρ' αὐτῶν θὰ ἠδύναντο νὰ ὠφελῶνται, ἐὰν προσήνιοι καὶ εὐπειθεῖς καὶ ἄνευ ἀντιρρήσεως προσέφερον πολιτικὰς ὑπηρεσίας πρὸς αὐτούς. Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Γερουσίας κόμης Σολδίνας καὶ οἱ λοιποὶ τότε Γερουσιασταὶ ἦσαν οἱ συμφρονοῦντες μετὰ τῶν προτέρων, καὶ οἵτινες ἀνεξάρτητοι τότε ἐλέγοντο. Οἱ πρῶτοι καυχώμενοι καὶ ὁμολογοῦντες ὅτι ἡ συνθήκη ἐγένετο κατὰ πρωτοβουλίαν καὶ προτροπὴν ἑαυτῶν ἄνευ τῆς γνώσεως, κα. [illegible]

θελήσεως τοῦ Κάμπελ, ἐπῄροντο εἰς δοξασίας αὐτοκυβερνήσεως καὶ αὐτοκυριαρχίας τοῦ Κράτους, καὶ ὅτι ἠδύναντο νὰ διαχειρίζωνται τὰ δημόσια ἄνευ περιστολῆς ὑπὸ ξενοκρατίας. Ἀλλ' αὐθάδεις καὶ ματαιόδοξοι ἐνομίζοντο οὗτοι παρὰ τῶν δευτέρων, οἵτινες καὶ γνωστικοὶ ἐλέγοντο καὶ ἐθνόφρονες καὶ ἀληθεῖς πατριῶται, τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος εὑρίσκοντες ὑπὸ τὴν στιβαρὰν χεῖρα τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Αὐτοὺς προσῳκειοῦντο οἱ Ἄγγλοι, μετερχόμενοι ἀρχὰς ἐν ταῖς νήσοις, καὶ ἤθελον νὰ ἔχωσι συνεργοὺς εἰς τὴν μελετωμένην νέαν πολῖτικὴν διοργάνωσιν τοῦ Ἰονίου Κράτους. Θιασῶται οὗτοι τῆς συνθήκης προήγγειλαν ἐπιφανῶς εὐπορίας, πλουτισμόν, καὶ ὠφελείας, ἃς ἤθελον ἀπολαύωσιν οἱ συμπολῖται ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν καθ' ὅλας τὰς βιοποριστικὰς καὶ ναυτιλιακὰς ἐπιχειρήσεις. Διεκηρύττοντο οὗτοι ὀπαδοὶ τοῦ νέου συστήματος καὶ τῆς προόδου εἰς διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπλασιν τῆς Ἰονίου Κοινωνίας ἐν Ἑλληνικῷ φρονήματι καὶ πατρικῇ ἀγάπῃ· ἀρχηγὸς δ' αὐτῶν ἦτο ὁ Βαρὼν Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης. Τοῦτον προσελάβετο ὁ Μαιτλὰνδ εἰς τὴν προεδρείαν τῆς Γερουσίας ἀντὶ τοῦ γηραιοῦ δημοκρατικοῦ κόμητος Σολδίνα ἀνήκοντος εἰς τὴν μερίδα τῶν ἀνεξαρτήτων. Πρὸς τὸν Βαρῶνα Θεοτόκην ὁ Κάμπελ δὲν ἤθελε νὰ παραδώσῃ τὴν προεδρείαν, ὅσον καὶ ἂν ἐπιμόνως ἐζήτει, νομίμως προσαγορευθεὶς ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς Κυριότητος ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Βερτιέρου. Ὁ δὲ στρατηγὸς ἀπεκώλυε τὰς ἀξιώσεις τοῦ αἰτοῦντος διὰ τὴν ἀμφίβολον πολιτικὴν κατάστασιν τοῦ Ἰονίου ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν κατοχήν. Διό, ὅτε ἀνέλαβε ὁ Βαρὼν τὴν προεδρείαν, ἀπηύθυνε τόνδε λόγον πρὸς τὴν Γερουσίαν ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει τῶν 21 Μαρτίου 1816.—«Ὁ Θωμᾶς Μαιτλὰνδ ὁ ἐπιτετραμμένος παρὰ τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Αὐγούστου Προστάτου ἠξιώσατό με νὰ μοὶ ἀποδώσῃ τὰ δικαιώματά μου, καὶ διὰ προκηρύξεως αὐτοῦ τιμώσης με λίαν νὰ μὲ ἀναθέσῃ ἐπὶ τῆς πρώτης ὑψηλῆς θέσεως, ἐφ' ἧς μὲ ὕψωσαν αἱ εὐλογίαι τῶν συμπατριωτῶν μου. Δὲν εἶναι θαῦμα ἐὰν Ἄγγλος ἔφθασεν ἐδῶ δίκαιος. Ὁ χαρακτὴρ αὐτός, βάσις τοῦ ἐνδόξου τούτου ἔθνους, εἶναι ὁ μόνος ἀξιοσύγκριτος πρὸς ἐκεῖνον τῶν προγόνων ἡμῶν, καὶ τοῦ ὁποίου μόνον ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ γίνωμεν ἄξιοι. Ἐγὼ δὲ ἀγάλλομαι περὶ ἑνὸς συμβάματος, ὃ θὰ γίνῃ αἴτιον τοῦ νὰ ἐξασκήσω τὸν ζῆλόν μου, ἐν ἐποχῇ τῳόντι εὐτυχεῖ, καὶ ἥτις μὲ καθιστᾷ χρήσιμον τῇ πατρίδι, ὅσον ἐπιθυμῶ. Τοῦτο δ' εἶναι πολὺ πρὸς Ἕλληνα προσκολλημένον εἰς τοὺς τάφους τῶν πατέρων του, καὶ τὴν κοιτίδα τῶν τέκνων του. Τὴν ἡμέραν δὲ ταύτην

παρατηρήσατε ὡς τὴν ὡραιοτέραν των ἡμερῶν τοῦ βίου μου. Ἀφοῦ τοσαῦτα ὑπεφέραμεν καὶ ἐδιδάχθημεν, πέποιθα ὅτι θὰ προσκολληθῶμεν εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἄλλο αὐτῆς δὲν θὰ προτιμήσωμεν.

»Εὐτυχῶς ὁ Θεὸς διέταξε περὶ ἡμῶν, οἷα οἱ ἄλλοι δὲν ἠθέλησαν, ὅπως ἀπολαύσωμεν εὐδαιμονίας, τῆς ὁποίας ἡμεῖς εἴμεθα ἄξιοι κληρονόμοι. Ἡ Ἀγγλία δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ συνομιλήσῃ μετ' ἀνδρῶν, οἵτινες δὲν θέλουσι τὸ ἀγαθὸν τῆς πατρίδος των. Ἡ ποινή, εἰς τὴν ὁποίαν καταδικάζονται οἱ τοιοῦτοι, εἶναι ἡ εὐδαιμονία τῆς πατρίδος ἡμῶν, χωρὶς αὐτοὶ νὰ τὴν θέλωσιν. Αὐτὸς ὁ σκοπὸς εἶναι ὁ κώδηξ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας βεβαίως. Διὸ μὴ φοβώμεθα πλέον μήτε τὰ κακὰ τοῦ πολέμου καὶ τῆς πείνης, οὔτε τὰς ἐμφυλίους ταραχάς, ἐν αἷς ἐκυμάνθησαν ἐπὶ πολὺ αἱ νῆσοι ἡμῶν. Ἡ θάλασσα μᾶς ἀνοίγεται ὑπὸ σκέπην στραχίας στολιζομένης μὲ τρόπαια. Θὰ μεταφέρωμεν τὰ προϊόντα μας, καὶ θὰ πραγματευώμεθα εἰς τὰς πλέον μεμακρυσμένας χώρας τοῦ κόσμου, ὅθεν θὰ ἐπαναφέρωμεν εὐκόλως τὰ χρειώδη εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὰ πρὸς καλλφνὴν τῆς πατρίδος. Ἡ ἐπασχόλησις αὐτη ἀπομακρύνει ἡμᾶς κατὰ τοὺς μεγάλους πολιτικοὺς ἐκ τῆς ὀκνηρίας, καὶ θὰ συνειθίσει εἰς τὸν κόπον καὶ ἀπόλαυσιν τιμῶν καὶ ἀγαθῶν. Μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ὑμεῖς πότε μὲν εὐτυχεῖς, ἄλλοτε δὲ δυστυχεῖς, καὶ πότε μὲν νικῶντες ἢ νικημένοι διὰ τὰς ματαιοδοξίας μας οὐδέποτε ἠθελήσαμεν νὰ ὠφεληθῶμεν ἐκ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐμπορίας, ἃ ἡ νησιῶτις θέσις ἡμῖν προσφέρει, ἀλλὰ πάντοτε ὑπεκύψαμεν εἰς τὰς θελήσεις καὶ ὁδηγίας ἀλλογενῶν κερδοσκόπων, οἵτινες ἐπὶ τῶν παρελθόντων αἰώνων μᾶς ἐδυνάστευσαν. Διὰ τὰς ματαιοδοξίας ἡμῶν καὶ ἰδ ωφελείας ἐπέπεσον εἰς ἡμᾶς τὰ δεινὰ ἅπαντα ἀναρχίας καὶ ὑποδουλώσεως εἰς ἀλλοτρίους.

»Ἤδη ὁ χρόνος τῶν ὑποθετικῶν τοιούτων δοξασιῶν ἐξηλείφθη, ἡ ὀρθοφροσύνη μόνον νῦν ἐπικρατεῖ. Τὸ πνεῦμα πλέον δὲν θὰ εὐχρεστῆται εἰς θεωρίας καὶ συςήματα πολιτευμάτων λαμπρῶν μὲν κατ' ἐπιφάνειαν, ἀστερεώτων δὲ ἐπὶ τὰς βάσεις τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας καὶ πολιτικῆς θέσεως. Ἀπεμακρύνθη ὁ χρόνος τῶν ἀνησυχιῶν, δὲν πρέπει πλέον ν' ἀναμιμνησκώμεθα αὐτοῦ. Εὐτυχεῖς εἴμεθα ὅτι τὰ συμφέροντα ἡμῶν ἔτυχον τὸν μὲν Πρίγγιπα Ἀντιβασιλέα τῆς Ἀγγλίας ἐχέγγυον προστάτην καὶ προαγωγόν, τὸν δὲ ἔντιμον αὐτοῦ ἐπιτετραμμένον Θωμᾶν Μαιτλὰνδ διευθυντὴν τῆς λαμπρᾶς τύχης μας. Αἱ ἀρεταὶ αὐτοῦ εἶναι τὸ ἰσχυρότερον ἐχέγγυον τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀληθῶν πολιτικῶν ἐργασιῶν,

ἐν αἷς ὀφείλομεν νὰ προσκολληθῶμεν. Μαρτυροῦσι τοῦτο αἱ προβλέψεις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ λοιμοῦ, ἡ προστασία καὶ ἐγκατάστασις τῆς ἐκκλησίας μας εἰς τὰ πρεσβεῖα αὐτῆς ὡς κυριεύουσα θρησκεία τοῦ Κράτους, ἡ ἀσφάλεια εἰς τὰς ἰδιοκτησίας μας καὶ ἡ ἔκτακτος πρόβλεψις καὶ θεραπευτικὴ εἰς τὰς ἀνάγκας μας καὶ τὰ ζωάρκεια. Νῦν ἂς μὴ παραμελήσωμεν καθ' ὅσα οἱ πατέρες μας ἐδοξάσθησαν. Ἂς γίνωμεν ἄξιοι τῆς εὐνοίας τοῦ ἐνδόξου Προστάτου μας διὰ τῆς ἡμετέρας ἀφοσιώσεως καὶ εὐλαβείας πρὸς τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες διὰ τὰς ἀρετὰς ἡμῶν κατὰ ταύτην τὴν ἀναγέννησιν θὰ λάβωσι τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ὀνομάζωσιν ἡμᾶς ἀληθεῖς Ἕλληνας, ἡμεῖς δὲ αὐτοὺς ἐπίσης ἀληθεῖς Ἄγγλους. Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης εὐελπίζεται ἐπὶ τοῦ ζήλου ὅλων τῶν οἰκητόρων, καὶ οὐχ ἧττον ἐπὶ τοῦ ἀκεραίου χαρακτῆρος φώτων καὶ εἰλικρινῶν μέσων τῆς δημοσίας διαχειρήσεως τῆς Κυβερνήσεως.—»

Εἰς τὸν λόγον τοῦ προέδρου τῆς Γερουσίας καὶ κορυφαίου τῆς Ἰονίου ἀναπλάσεως ἀπήντα ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐγχωρίου Κυβερνήσεως Κερκύρας τάδε. «—Τύχαι καὶ εὐδαιμονίαι τοῦ Ἰονίου ἤδη ἠσφαλίσθησαν διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν. Ἡμεῖς, τὰ τέκνα μας, οἱ ἔγγονοί μας καὶ ἡ ἐσχατιὰ τῶν ἀπογόνων μας θὰ εὐλογῶσι τὴν συνθήκην, καὶ θὰ θεωρῶσι τοὺς Ἄγγλους ὡς ὄργανα τῆς ἀμέσου εὐτυχίας ἡμῶν. Ἡμεῖς δ' ἀεὶ θὰ συνδεώμεθα πρὸς τὸ μέγα τοῦτο ἔθνος μὲ ἀγάπην καὶ εὐγνωμοσύνην, τοὺς ἀδιαλύτους δεσμοὺς ἑκάστης εἰλικρινοῦς καρδίας.—»

Πανταχόθεν οὖν οὕτω διεσαλπίζετο καὶ ἐσπεύδετο νὰ πιστευθῇ ὑπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς διεδήλουν ὅλαι αἱ προκηρύξεις τῶν τοποτηρητῶν ἐν ταῖς νήσοις τοῦ τε στρατηγοῦ Ριβαρόλη, ἐν Ζακύνθῳ, καὶ τοῦ ταγματάρχου Πατρικίου Ρῶσσελ ἐν Λευκάδι, ὅτι κύριος σκοπὸς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἦτο ἡ εὐτυχία καὶ εὐημερία τοῦ Ἰονίου λαοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο Ζακύνθιοι, Κεφαλλῆνες, Λευκάδιοι, Πάξιοι συνετίθεντο προσφωνήματα πρὸς τὸν ἐλευσόμενον εἰς τὰς νήσους, πρῶτον ὑψηλὸν ἐπιτετραμμένον τῆς Προστασίας. Ἐν αὐτοῖς ἐξέφραζον εὐγνωμοσύνην ὅτι ἡ πολιτικὴ ἀποστολὴ αὐτοῦ εἰς τὰς νήσους των θὰ γίνῃ ἡ ἀξιοσημειωτέρα τῶν ἐποχῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν νήσων, ὡς καθιδρυτοῦ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀναγεννητοῦ τῆς εὐτυχίας διὰ τῶν φρονίμων καὶ καταλλήλων θεσμῶν, οὓς ἔσπευδε νὰ ἐγκαταστήσῃ. Διὸ ἀφοσιῶσιν πᾶσαν ἑαυτῶν καὶ χρηστὰς ἐλπίδας ἀνατίθενται εἰς τὸ ἔνδοξον καὶ γενναῖον τῆς Βρεττανίας ἔθνος, οὗ ἡ δόξα θὰ διαλάμψῃ διὰ πάσης χρησίμου θεσμοθεσίας εἰς τὴν ἀ-

νάπλασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ φρονήματος τῶν Ἰονίων, ἥτις εἰσάγεται ὑπὸ τοῦ μεγαλόνοος ἀντιπροσώπου τοῦ Αὐγούστου Προστάτου. (1)

Οὐχὶ ἀνόμοια ἔπραττε καὶ τὸ κοινὸν τῆς Κερκύρας ἵνα πανηγυρίσῃ περιφανέστερον τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἐπιτετραμμένου εἰς τὰς νήσους. Διὰ συνεισφορᾶς ἐπρότεινε νὰ ἀνεγερθῇ μνημεῖον ἐν τῇ πλατείᾳ μὲ τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν.

Εἰς ἀνάμνησιν αἰσίου ἡμέρας
τῆς ἐκ τῆς μεγάλης Βρεττανίας ἐπανόδου
ΘΩΜΑ ΜΑΙΤΛΑΝΔΙΟΥ
Λόρδου Ἁρμοστοῦ ὑπερτέρου τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος
τοῦ Προστάτου Βασιλέως παρὰ ταῖς Ἰονικαῖς Νήσοις
τοῦ Πολιτικοῦ καταστήματος.
Κερκυραῖοι Πολῖται ὑπόμνημα τόδε ἀνέστησαν
τῆς Σφῶν αὐτῶν καὶ κοινῆς χαρμοσύνης
τοῖς ἐπιγενομένοις τεκμήριον
Τῇ κϛ΄. Ὀκτωβρίου
ϛ΄. 9βρίου ͵αωιϛ΄.

Δι' ἄλλης δὲ συνεισφορᾶς τῶν Ζακυνθίων ἀπεφασίσθη νὰ ὑψωθῇ προτομὴ τῷ ά. ἐπιτετραμμένῳ, εἰς σημεῖον εὐγνωμοσύνης καὶ τῶν χρηστῶν ἐλπίδων τῶν Ζακυνθίων, καὶ καθυπέβαλον οἱ Ζακύνθιοι προσφώνημα ὑπογεγραμμένον παρὰ τῶν προὐχόντων. Τοῦτο προσήχθη ἐν ἐπιτροπῇ ὑπὸ Ἀνδρέου Κοκκίνη, Δημ. Ἀρβανιτάκη, Καμήλου Ρώμα, Δόκ. Παναγιώτου Στεφάνου. Τὰ αὐτὰ ἀπεφασίσθησαν καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ περὶ ὑψώσεως ἀνδριάντος, καὶ προσφωνήματα ἐστάλησαν πρὸς τὸν Θωμᾶν Μαιτλὰνδ Ἀριστείδην ἐπικληθέντα ἐξ Ἰθάκης, Λευκάδος καὶ Παξῶν.

Ὑπὸ αἰσίους λοιπὸν οἰωνοὺς ἐνεκαθιδρύετο ἡ Βρεττανικὴ Προστασία ἐν ταῖς νήσοις, ηὐλογεῖτο τ' ὄνομα τῶν συμμάχων Βασιλέων διὰ τὴν σύνταξιν τῆς συνθήκης καὶ ἀνυψοῦτο καὶ ἀνετίθετο πᾶσα χρηστὴ ἐλπὶς εἰς τὸ γενναιόφρον Ἀγγλικὸν ἔθνος, ὅτι διὰ τῆς προστασίας καὶ διευθύνσεως αὐτοῦ θὰ εὐδοκιμήσει τὸ Ἰόνιον Κράτος εἰς εὐνομίαν καὶ εὐτυχίαν. Πόσον δὲ οἱ Ἁρμοσταὶ ὑπερέβησαν τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης, τοὺς διαγράφοντας τὰ ὅρια τῆς Προστασίας κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν διοργάνωσιν τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως καὶ τὴν κατάρτισιν τοῦ Ἰονίου συντάγματος θὰ δηλώσωσι τὰ ἑξῆς ἱστορικὰ κεφάλαια.

(1) Gazetta Ionia 1816 ἀριθ. 162.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΘΩΜΑΣ ΜΑΙΤΛΑΝΔ.

Ἄφιξις Θωμᾶ Μαιτλὰνδ βασιλικοῦ ἐπιτετραμμένου τῆς προστασίας ἐπ' ἐφαρμογῇ τῆς συνθήκης.—Ἰδέαι τοῦ ἀρχιγραμματέως Βαρθοῦρστ περὶ τῆς ὁριζομένης ἐν τῇ συνθήκῃ ἀνεξαρτησίας τῶν Ἰονίων.—Ὑπόμνημα τῶν Παργίων πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλάνδ.—Τὰ πηγάζοντα Βρεττανικὰ συμφέροντα ἐκ τῆς συνθήκης τῶν 1815.—Ἀναγκαία ἡ ἐνίσχυσις τῶν Ἁρμοστῶν διὰ τοῦ Ἰονίου πολιτεύματος πρὸς διεξαγωγὴν τῶν Ἰονίων συμφερόντων.—Δοξασίαι πολιτικαὶ τῶν Νησιωτῶν περὶ τῆς συνθήκης καὶ τοῦ νέου πολιτεύματος.—Ἀνακάλυψις ἐγγράφου τινὸς κατὰ τῶν καθεστώτων τοῦ Ἰονίου.—Βαρὼν Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης ἀνακαλεῖται εἰς τὴν προεδρείαν τῆς Γερουσίας.—Λόγος πανηγυρικὸς Βαρῶνος Ἐμ. Θεοτόκη, ἐπ' ἄμβωνος περὶ προστασίας. —Περιοδεία τοῦ Μαιτλὰνδ εἰς τὰς νήσους.—Λόγος προσφωνητικὸς Στυλιανοῦ Μιχαλίτση πρὸς τὸν Μαιτλὰνδ ἀποβιβαζόμενον ἐν Ζακύνθῳ.—Ἀντωνίου Μαρτινέγγου ἀποποίησις εἰς συμμετοχὴν τῆς Ἰονίου Πολιτείας.—Μομφαὶ καὶ ἀντιδράσεις τῆς ἐν Κερκύρᾳ Γερουσίας εἰς τὰς ἐξηγήσεις τῆς συνθήκης.—Πρόσοψις πραγμάτων παρὰ τῆς Γερουσίας πρὸς τὸν Μαιτλάνδ. —Καθαίρεσις τῶν τεσσάρων Γερουσιαστῶν Στεφανίτση, Μεταξᾶ, Δ. Ρώμα καὶ Α. Φλαμπουριάρου.—Προκήρυξις τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ περὶ τῆς καθαιρέσεως. —Ἐπιταγὴ τοῦ Μαιτλὰνδ πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Γερουσίας Θεοτόκην περὶ τοῦ πῶς ὀφείλει αὐτὸς νὰ μετέρχηται τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Γερουσίας ἐπὶ τῆς καθαιρέσεως.— Ἑρμηνεία δοθεῖσα παρὰ τοῦ ἐν Λονδίνῳ ἀνακτοβουλίου εἰς τὸν ὅρον τῆς συνθήκης περὶ τῶν ἐν ἰσχύει νομίμων συνταγμάτων.—Θωμᾶ Μαιτλὰνδ ἐπιστολὴ πρὸς Ἀντώνιον Μαρτινέγγον περὶ τῆς

καθαιρέσεως τῶν Γερουσιαστῶν.—Ἐρεθισμὸς τῶν ἀντιπολιτευομένων Ἰονίων διὰ τὴν καθαίρεσιν.—Ἐπιστολὴ Ἰωάννου Καποδιστρίου πρὸς ἐξήγησιν τοῦ ὅρου περὶ τῶν ἐν ἰσχύει συνταγμάτων. — Δικαιολόγησις Μαιτλὰνδ ὅτι δὲν παρεξηγήθη ὁ ὅρος.—Ἀποδημία τοῦ Μαιτλὰνδ εἰς Ἀγγλίαν, ὅπως λάβῃ ὁδηγίας παρὰ τοῦ ἀνακτοβουλίου εἰς σύνταξιν τοῦ Ἰονίου πολιτεύματος. —Πανώλης ἐν Κεφαλληνίᾳ.—Ἐπάνοδος τοῦ Μαιτλὰνδ εἰς τὰς νήσους.—Συγκάλεσις τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου πρὸς παρασκευὴν τοῦ συντάγματος.—Συνωμοσία χαλκευθεῖσα κατὰ τῶν προυχόντων Κερκύρας ὡς ἐναντίων τοῖς καθεστῶσι.—Τιμωρία Λεπενιώτου καὶ Χαρακοπούλου ὡς σκευωρησάντων τὴν συνωμοσίαν καὶ συκοφαντησάντων τοὺς προύχοντας ὡς συνωμότας.

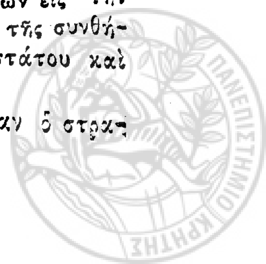
ΘΩΜΑΣ Μαιτλὰνδ ἀρχηγὸς ὅλων τῶν ἐν Μεσογείῳ Βρεττανικῶν δυνάμεων, καὶ Κυβερνήτης τῆς Μάλτας, διωρίσθη παρὰ τοῦ ὑπουργείου πρῶτος ὑψηλὸς Ἁρμοστής. Οὗτος κατὰ τὸ ἄρθρον Δ΄. τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης ἔμελλε νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν μεγάλην Βρεττανίαν ὡς προστάτιδα δύναμιν παρὰ τῷ Ἰονίῳ Κράτει καὶ νὰ διευθύνῃ κατὰ τὰ ἐν ἰσχύει πολιτεύματα τὴν σύνταξιν τοῦ νέου συντάγματος τῶν Ἰονίων, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ κυρωθῇ παρὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Μ. Βρεττανίας Δὲν ἠδύνατο ὅμως ὁ Λὸρδ Βαρθοῦρστ τότε ὑπουργὸς τῶν ἀποικιῶν, πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ ὁποίου ἐπετράπη ἡ ἐκτέλεσις τῆς συνθήκης καὶ ἡ ἐφορία τοῦ προστατευομένου Κράτους, νὰ ἐννοήσῃ τί δηλοῖ ἐλευθερία καὶ ἀνεξαρτησία χώρας τινὸς, ἧς τὰ φρούρια ἅπαντα θὰ κατέχωνται ὑπὸ ξένης φρουρᾶς. Διὸ προσκαλέσας αὐτὸς τὸν Σὶρ Θωμᾶν Μαιτλὰνδ, ἐξεφράζετο ἀπορίας περὶ τούτου λέγων, ὅτι κατὰ τοὺς διαλογισμούς του ἡ συνθήκη δυσκόλως ἠδύνατο νὰ πραγματοποιηθῇ καθ' ὅλας τὰς ἐννοίας της. Πρότερον οἱ Ἄγγλοι εἶχον ἐξηγηθῇ διὰ τοῦ στρατηγοῦ Κάμπελ τοῦ παραλαβόντος τὴν Κέρκυραν, ὅτι ἡ κατάργησις τῆς Ἑπτανησίας Πολιτείας διὰ τῆς ἐν Τιλσὶτ συνθήκης, δὲν ἐπέτρεπε τοῖς Ἰονίοις πολιτικήν τινα παράστασιν. Ἅπασα ἡ ἐσωτερικὴ διαχείρησις τῶν νήσων συνεκεντρώθη εἰς χεῖρας Βρεττανῶν λειτουρ-

γῶν, οἵτινες δικαιώματι κατοχῆς διηύθυνον. Ἀστυνομία αὐστηρὰ κατὰ βούλησιν Ἄγγλων ἀρχηγετῶν, καὶ διαρκῆ μόνιμα στρατοδικεῖα διέσπειρον τρόμον εἰς τοὺς ἐγκατοίκους ἐπὶ ἐκτελέσει πάσης ὑπ' αὐτῶν ἐκδιδομένης διαταγῆς. Δι' αὐτῆς αἱ Ἀγγλικαὶ ἀρχαὶ ἐπέβαλλον νόμον κατ' ἰδίαν θέλησιν ὡς ἐν δικαιώματι δορυκτησίας. Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἱερὰ συμμαχία, ἥτις ἐθέσπιζε νέαν πολιτικὴν διοργάνωσιν τῆς Εὐρώπης, δημιουργοῦσα νέα Κράτη, καὶ καταστρέφουσα παλαιά, ἐνῷ συνωμολόγει τὰς ἐν Βιέννῃ καὶ Παρισίοις συνθήκας ἐκ τῶν 1815, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνέχηται συστήματα καὶ ἰδέας δημοκρατικάς, οὔτε ἀποπείρας λαῶν πρὸς ἀναγέννησιν ἐθνικοτήτων. Μόναι αἱ ἐκδηλώσεις τοιούτων ἀποπειρῶν καὶ ἰδεῶν ἠπείλουν ν' ἀνατρέψωσι τὸ θεμέλιον τοῦ συστήματος τῶν νέων δυναστειῶν, ἃς ἔμελλον αὐτοὶ νὰ κραταιώσωσι διὰ τῶν ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπαγορευομένων συνομολογιῶν. Ὁπωσδήποτε οὖν καὶ ἂν ἤθελεν ἐννοηθῇ ἡ διὰ τῆς συνθήκης τῶν 1815 ὁριζομένη ἀνεξαρτησία καὶ ἐλευθερία τοῦ μικροῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους τῶν Ἰονίων, ἐθνική τις ἀναγέννησις καὶ παγίωσις ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, καὶ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία διὰ συντάγματος καὶ νόμων ἐκτελεστικῶν ἀπεκωλύοντο ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς νήσοις Βρεττανικῶν ἀρχῶν, αἵτινες κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης, ἤθελον κατέχει τὰ φρούρια ἀντιθέτως τῆς ἐν τῇ συνθήκῃ ἀποφαινομένης ἀνεξαρτησίας τῶν Ἰονίων. Διὸ σύνταγμα καὶ νόμοι ὀργανικοὶ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑπτανήσου ἔμελλον ν' ἀσφαλίζωσι τὸ Βρεττανικὸν τοῦτο συμφέρον τῆς κατοχῆς τῶν φρουρίων. Συγκεντροῦντες δὲ πᾶσαν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖράς των οἱ Ἀντιπρόσωποι τῆς προστασίας, ἠδύναντο ν' ἀπομακρύνωσι πᾶσαν ἀντενέργειαν, ἥτις ἤθελε παραλύσῃ συμφέροντα καὶ δικαιώματα τῆς Προστασίας. Ἐξ ἄλλου μέρους ἔχοντες οἱ Ἄγγλοι ὑπουργοὶ ὑπ' ὄψιν τὸ ὑπόμνημα τοῦ Καποδιστρίου περὶ ἐσωτερικῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ἰονίου ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν ἐπιστασίαν, καὶ θέλοντες πάντοτε νὰ εὐδοκιμήσῃ ἀκωλύτως ἡ εὐτυχία καὶ πᾶσα βελτίωσις τοῦ Ἰονίου ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν καθ' ὅλα τὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ συμφέροντα, ἐπεσκόπευον ὅπως ἀμερολήπτως ἐφαρμόζηται καὶ δραστηρίως ἐνεργῆται πᾶς φιλοδίκαιος νόμος. Οὕτως ἤθελε προάγηται ἡ ὑλικὴ εὐημερία καὶ διανοητικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἑλληνικοῦ Ἰονίου λαοῦ. Ἐκ τούτου ἔπρεπε ν' ἀντιτάξωσι τὴν στιβαρὰν χεῖρα τοῦ ἀντιπροσώπου των εἰς πᾶν ἐμπόδιον ὃ ἡ συνήθης τῶν τότε χρόνων φιλαρπαγία καὶ φιλοδοξία τῶν φιλεκδίκων ἰσχυρῶν Ἰονίων ἤθελε παρεμβάλῃ εἰς χαλάρωσιν δικαιοσύνης καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ἐξ ἴσου πρὸς πᾶσαν κλάσιν πολιτῶν. Τὸ τοιοῦτον ἄλλως δὲν ἤθελε ἐπιτευχθῇ κατὰ τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Καποδιστρίου, ἐὰν μὴ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Προστασίας εἶχεν ἅπαντα τὰ ἐχέγγυα, ὅτι ὅλοι οἱ Ἰόνιοι, ὅσοι θὰ ἀναδέχωνται ἀρχὰς καὶ ἀξιώματα νομοθετικά, εἴτε δικαστικά, εἴτε τελωνειακὰ καὶ ἄλλα τῆς ἐσωτερικῆς διαχειρήσεως, ἤθελον ἀδιαφθόρως καὶ δραστηρίως ἐνεργῶσι τὰ δημόσια καθήκοντα τὰ κανονιζόμενα ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ των. Ἕνεκα τούτου ἔπρεπε τὸ νέον συμβόλαιον μεταξὺ Προστάτου καὶ προστατευομένου ν' ἀναθέσῃ τοιαύτην ἐποπτείαν καὶ ἐπιστασίαν ἐπὶ τῶν Βρεττανῶν τῶν ἐν ταῖς νήσοις ὑψηλῶν ἐπιτετραμμένων τοῦ Βασιλέως Προστάτου. Αὐτὸ ἐνισχύσαν τὴν ἐξουσίαν των ἔμελλε νὰ κανονίσῃ τὴν δημοσίαν διαχείρησιν δι' ἀμέσου μετοχῆς καὶ συμπράξεως αὐτῶν καὶ τοποτηρητῶν καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς Κυβερνήσεως. Οὕτως ἤθελε προστατεύηται πᾶσα τάξις πολιτῶν ἐνώπιον τοῦ νόμου, ἐνισχύηται ἡ διαχείρησις τῆς δικαιοσύνης, προάγηται ἀδιάφθορος ἡ Κυβέρνησις, ἐξομαλύνωνται αἱ δυσχέρειαι, προλαμβάνωνται στάσεις καὶ ἀντιτάξεις δυναστῶν καὶ φιλοταράχων, ἤθελε καταβάλλεται ὑπεροχὴ ἀρχοντολογίου καὶ ὑπεροψία ὀλιγάρχου αὐθέντου. Οὕτως ἠδύναντο νὰ ἀρθῶσι διαφοραὶ καὶ ἀνισότητες μεταξὺ πολιτῶν ἀπέναντι τοῦ νόμου καὶ διὰ κοινῆς πολιτικῆς ἀνατροφῆς καὶ προστασίας νὰ ἰσοπεδωθῶσιν ὅλα τὰ κοινωνικὰ στρώματα τοῦ Ἰονίου λαοῦ ἐν ἰσονόμῳ πολιτείᾳ. Ἐν τῷ συμφέροντι οὖν τοῦ Ἰονίου λαοῦ τὸ νέον σύνταγμα ἔπρεπε νὰ δώσῃ ἐξουσίαν πρὸς τοὺς Ἁρμοστάς, ἵνα τῇ συμπράξει αὐτῶν ἐκτελῆται πᾶς νόμος καὶ ἐκλέγηται ὁ λειτουργός, ὅστις ἔμελλε νὰ ἐκτελέσῃ τὸν νόμον. Τὰ δύω λοιπὸν ταῦτα Βρεττανικὰ συμφέροντα, ἡ διαρκὴς κατοχὴ τῶν φρουρίων καὶ ἡ συμμετοχὴ τῶν Ἁρμοστῶν εἰς πᾶσαν διεύθυνσιν τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ὅπως δραστηρίως ἐνεργῆται πᾶς νόμος ἐπὶ βελτιώσει τῶν καθεστώτων τοῦ Ἰονίου ἦσαν αἱ κύριαι βάσεις, ἐφ' ὧν ἔπρεπε νὰ οἰκοδομηθῇ ὁ θεμελιώδης νόμος τοῦ Ἰονίου Κράτους. Ταύτας ἀνέθετο ὁ ὑπουργὸς Βαρθοῦρστ συμφώνως μὲ τὰ τοῦ Καστελερῆ πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλάνδ. Αὐτὸς περιεβλήθη πάσας τὰς ἐξουσίας τοῦ Βρεττανικοῦ ὑψηλοῦ ἀπεσταλμένου παρὰ τῆς Προστασίας, ὅπως διευθύνῃ τὴν νομοθετικὴν Συνέλευσιν τῶν Ἰονίων εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ νέου πολιτεύματος κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης, καὶ συναφθῇ ὁ ἀμοιβαῖος σύνδεσμος μεταξὺ Προστάτου καὶ προστατευομένου λαοῦ.

Τὰς 10 Φεβρουαρίου 1816 ἀπεβιβάσθη εἰς Κέρκυραν ὁ στρα-

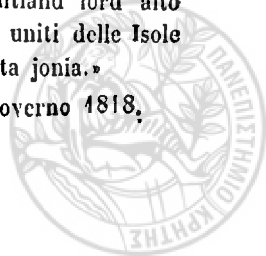

τηγὸς Μαιτλάνδ, ἀφιχθεὶς ἐκ Μελίτης καὶ τεθεὶς ὑπὸ ὑγειονομικὴν κάθαρσιν διὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν πανώλη εἰς τὴν νῆσον. Τὰς 17 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς προεκήρυττεν εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἰονίων, ὅτι ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἐπεδοκίμαζεν ὅλας τὰς πράξεις τοῦ προκατόχου του στρατηγοῦ Κάμπελ, καὶ περιεβάλλετο ἑαυτῷ ἴσην ἐξουσίαν ἐκείνου. (1) Οἱ Ἰόνιοι ἔκπληκτοι εἰς τοιαύτην προκήρυξιν, δι' ἧς πάλιν ἀνενεοῦτο ἐξουσία αὐθαίρετος, ἥτις ἠλπίζετο νὰ καταργηθῇ δυνάμει τῆς νέας συνθήκης, ἐμεμψιμοίρουν τοὺς Ἄγγλους ὡς παραβάτας τῶν ἐπιτετραμμένων καθηκόντων αὐτοῖς παρὰ τῶν Βασιλέων συμμάχων. Ὁ Λὸρδ Μαιτλάνδ πρὸς κατεύνασιν τῶν μεμψιμοιριῶν κατηργει πολλὰς πράξεις τοῦ προκατόχου του, παύων τὰς στρατιωτικὰς ἐπιτροπάς, καὶ ἀκυρῶν τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν, ὅσαι ἕως τότε δὲν ἐξετελέσθησαν. Μόνον ἐξηκολούθησε τὰ αὐστηρὰ μέτρα τοῦ Κάμπελ διὰ περιστολὴν τῆς ἐν Λευκίμνῃ πανώλους, ἥτις ἔπαυσε τὰς 17 Ἰουνίου 1816, καὶ ἐδόθη τέλος ἐλευθέρα ἐν Κερκύρᾳ κοινωνία μεταξὺ πόλεως καὶ ἐξωχώρου. Οἱ Πάργιοι βλέποντες ὅτι ἡ ἐν Παρισίοις συνθήκη δὲν ἀνέφερέ τι περὶ τῆς χώρας των, ἀπέστειλαν δύω πληρεξουσίους μὲ ἓν ὑπόμνημα πρὸς τὸν Λόρδον Μαιτλάνδ. Δι' αὐτοῦ ᾐτοῦντο ὅτι, ἐπειδὴ ἡ Ἰονικὴ ἐφημερὶς ὑπ' ἀριθμὸν 85 ἐδημοσίευσε τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην, χωρὶς νὰ περιλαμβάνηται εἰς τὴν νέαν κατάστασιν τῶν ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ ἡ χώρα των, «ὁ λαὸς τῆς Πάργας χάριν τῆς ἡσυχίας του παρακαλουθεῖ διὰ τῶν ὑποσημειουμένων προυχόντων του τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα, ὅπως εὐαρεστηθῇ νὰ ἀποκαλύψῃ αὐτῷ τὴν μέλλουσαν τύχην του, καὶ ἐκ μέρους του ὑπόσχεται ἄκραν τιμιότητα καὶ πίστιν, συνδέων αὐτὰς μετὰ τῆς προθυμοτάτης καὶ ζωηροτάτης ἐπιθυμίας τοῦ νὰ χύσῃ τὸ αἷμά του ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν σημαίαν —Πάργα 20 Μαΐου 1816 —»

Ὁ Μαιτλάνδ, λαβὼν τὸ ὑπόμνημα, οὐδὲν ἀπήντησεν, ἀλλ' ἐνησχολεῖτο νὰ ἐξιχνιάσῃ τὸ πνεῦμα τῶν ἐγκατοίκων, ἐννοήσῃ τὰς διαθέσεις τῶν προυχόντων πρὸς τὴν νέαν πολιτικὴν κατάστασιν, καὶ γνωρίσῃ μέχρι τίνος οἱ εἰς τὰ πράγματα τῶν νήσων

(1) Raccolta di tutte le proclamazioni pubblicati durante il giorno di sua eccelenza l' onorevolissimo Sir Thomas Maitland lord alto commissionario del sovrano protettore degli stati uniti delle Isole Jonie, estratte dal passato foglio uffiziale «la gazetta jonia.»

Corfù nella stamperia del governo 1818.

ἀναμιγνύμενοι, ἠδύναντο νὰ προσαρμόζωνται εἰς τὰ Βρεττανικὰ συμφέροντα κατὰ τὴν νέαν πολιτικὴν διοργάνωσιν τῆς πατρίδος των. Ἐν ταῖς νήσοις τότε διαφόρως διετίθεντο οἱ νησιῶται πρὸς τὴν νέαν πολιτικὴν τύχην των. Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀντέκειντο αἱ δοξασίαι τῶν προὐχόντων τῆς Ἑπτανήσου. Οἱ μὲν νοημονέστεροι καὶ ἀκεραιότεροι τὸν χαρακτῆρα, καὶ λεγόμενοι ἀνεξάρτητοι, δοκιμάσαντες τὰ καλὰ τῆς ἐλευθερίας, ὅσα παρεῖχε τοῖς Ἑπτανησίοις, ἡ αὐτόνομος Ἑπτανησία Πολιτεία, προστατευομένη ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, ἐθεώρουν τὴν μὲν συνθήκην τῶν Παρισίων ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους νὰ διατηρῇ πολιτικὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν τῷ Ἰονίῳ Κράτει, τὸν δὲ Ἁρμοστὴν ὡς τὸν ἄλλοτε Πληρεξούσιον τῆς Ῥωσσίας μέλλοντα νὰ διευθύνῃ τὸ νέον σύνταγμα οὐδόλως ἀναμιγνύμενον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κυβέρνησιν, μόνον ἰσχὺν νὰ δίδῃ εἰς τὰ νομοθετικὰ καὶ ἐκτελεστικὰ σώματα. Οἱ δὲ χαμαίζηλοι καὶ οἱ εἰς ἰδιοπάθειαν καὶ φιλοδοξίαν τὸ κοινὸν συμφέρον τῆς πατρίδος ἔχοντες, οἵτινες καὶ σκιόφοβοι χλευαστικῶς ἐκαλοῦντο, τυφλὴν ὑποταγὴν τοῖς παρακελεύμασι τοῦ Ἄγγλου Ἁρμοστοῦ ἐβούλοντο νὰ παρέχωσι. Πᾶν δὲ συμφέρον τῶν προστατευόντων πρὸς θεμελίωσιν τῆς πολιτικῆς ἐκείνων, ὃ ἤθελεν ἐπιβληθῇ μὲ βλάβην τοῦ τόπου των, ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ ὑποστηρίξωσιν. Οἱ μὲν ἀνεξάρτητοι ἐπροφασίζοντο ὅτι συνθήκη μεταξὺ Βασιλέων συνομολογηθεῖσα, καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ πολιτικὴν ὕπαρξιν τοῦ Ἰονίου Κράτους ἀνακηρύξασα, δὲν ἠδύνατο νὰ παραβιασθῇ ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας, ἄνευ ἐρεθισμοῦ τῶν συμμάχων αὐτῆς, καὶ ἐξαιρέτως τῆς Ῥωσσίας· διότι οἱ Βασιλεῖς σύμμαχοι συνομολογήσαντες τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἰονίου Κράτους, ἀπὸ κοινοῦ ἐγγυήθησαν τὴν Ἰόνιον ἀνεξαρτησίαν καὶ αὐτονομίαν. Ἀλλ' οἱ σκιόφοβοι τὸ ἰσχυρὸν τῆς στρατιωτικῆς κατοχῆς τῶν Βρεττανῶν φοβούμενοι, διελογίζοντο δημεύσεις ἰδιοκτησίας καὶ φυλακίσεις καὶ καταδίκας προσώπων παρὰ τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας, πρὸς τοὺς ἐναντιωθησομένους εἰς τοὺς σκοποὺς τῶν Βρεττανικῶν ἀρχῶν. Ὁ κοινὸς λαὸς τῶν νησιωτῶν ἄνευ τινὸς πολιτικῆς ἀνατροφῆς, καὶ ἐπὶ πολυετίαν συνειθισμένος νὰ βλέπῃ μόνον εἰς τὴν πατρίδα πολιτικὰς μεταβολάς, ἃς ξένων δυνάμεων καὶ ἀλλοεθνῶν περιπτώσεις ἐπέφερον, δὲν ἐνδιεφέρετο τὸ παράπαν κατὰ τὸ νέον πολιτικὸν οἰκοδόμημα, ὃ ἐπρόκειτο νὰ οἰκοδομηθῇ κατὰ σχέδιον Βρεττανικῆς διπλωματίας καὶ στρατιωτικῆς κατοχῆς. Ἡ Θρησκεία, τὸ μόνον ἀντικείμενον δι' οὗ ἤθελε συγκινηθῶσιν οὗτοι εἰς ἀντίδρασιν, ἐὰν προσεβάλλετο αὕτη, κατ' ἐξυδέρκειαν τοῦ

Μαιτλάνδου περιεθάλπετο· διότι ἡ ἐκκλησία ἀνέλαβε τότε τὰ ἁρπαγέντα πρώην ὑπὸ τῶν Γάλλων κτήματα, καὶ ἐνεδύθη μείζονα λαμπρότητα, καὶ ἀσφάλειαν πλείονα ἢ ἐπὶ τῆς παρελθούσης ξενοκρατίας. (1)

Ἔλειπεν ἐκ τῶν νήσων πρὸς τούτοις, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, παρεκωλύθη παρὰ τῆς Ἀγγλικῆς κατοχῆς πᾶσα δημοσία γνώμη, ἐκφραζομένη δι' ἐλευθεροτυπίας καὶ ὑπευθύνου τοὐλάχιστον δημοσιογραφίας. Αἱ ἐλευθερίαι αὗται τῶν λαῶν, καὶ μάλιστα τῶν γευθέντων τὰ καλὰ ἰσότητος καὶ ἐλευθερίας, ἀναπτύσσουσαι καὶ διασαφίζουσαι τὰ κοινὰ θεσμά, καὶ ἐπικρίνουσαι τὰς δημοσίας πράξεις τῶν προστατευόντων καὶ προστατευομένων, βεβαίως ἤθελον περιστρέψει τὴν προσοχὴν τῶν Ἰονίων εἰς τὰ τεκταινόμενα τῆς ξενοκρατίας. Ἀλλ' ἀμάθεια ἐξ ἑνός, ἔλλειψις δημοσιογραφίας ἐξ ἄλλου, παχυλῶς ἐπεσκότιζον τὸν πολιτικὸν ὁρίζοντα τῆς Ἑπτανήσου. Μικρὸν δέ, ἢ οὐδὲν ἠδύναντο νὰ ὠφελήσωσι τ' ἀπλησίαστα εἰς γνῶσιν τοῦ πλήθους ἡμίφυλλα, ἅτινα χειρογράφως καὶ κρυφίως ἰταλιστὶ διεδίδοντο πρὸς ὀλίγους, καὶ δι' ὧν διεπραγματεύοντό τινες τὰ περὶ τῶν Ἰονίων ζητήματα καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλάνδου. Δύω δὲ ὑπομνήματα, τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο ὅτι συνετάχθησαν εἰς Παρισίους, καὶ ἐτυπώθησαν ἐν τῷ δημοσίῳ τυπογραφείῳ Κερκύρας ἑλληνιστὶ καὶ ἰταλιστί, διεσάλπιζον εἰς τὸ κοινόν, ὅτι εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους οὐδεμία προστασία κατάλληλος ἦτο, εἰμὴ ἡ παρεχομένη ὑπὸ ἰσχυρᾶς θαλασσίου Εὐρωπαϊκῆς δυνάμεως. Πρὸς τοῦτο ὅμως οἱ Ἴονες ἠθικῶς ἦσαν ἀνίκανοι νὰ καταστήσωσι σύνταγμα πολιτικόν, καὶ νὰ διευθύνωνται ὑφ' ἑαυτῶν μὲ κυβέρνησιν ἐλευθέραν καὶ ἀνεξάρτητον. Τὰ δύω ἐπιχειρήματα ταῦτα σφόδρα ἠρέθισαν τοὺς πολιτικοὺς Ἴονας, καὶ ἐξαιρέτως τοὺς τότε Γερουσιαστάς. Ἐπὶ τούτῳ ἔγραψε παράστασιν ἡ Γερουσία πρὸς τὸν Μαιτλὰνδ λέγουσα. (2) «—Σπουδαῖον ἐπιχείρημα, ὃ προσβάλλει ἀπ' εὐθείας τὴν τιμὴν καὶ τὰ δικαιώματα ὁλοκλήρου ἔθνους, ἅτινα συνωμολογήθησαν καὶ προσδιωρίσθησαν ὑπὸ ἐπισήμου Εὐρωπαϊκῆς συνθήκης, διασπείρει τὴν ἀγανάκτησιν εἰς τὴν καρδίαν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα ὅλων, καὶ θέτει τὴν Γερουσίαν εἰς τὴν ἀναπόφευκτον ἀνάγκην τοῦ νὰ μὴ σιγᾷ πλέον τὸν πόνον καὶ τὰς παραστάσεις τῶν Ἰονίων. Τὰ δύω δημοσιευθέντα ἔγγραφα δισ-

(1) Προκήρυξις 19 Μαρτίου 1816.

(2) Ἡ παράστασις τῆς Γερουσίας ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «Confutazioni» ὑπὸ Μουστοξύδου Anesso I.° Ὅρα καὶ ὄπισθεν ἐν τοῖς ἐνδεικτικοῖς.

νεμήθησαν μυστικῶς εἰς τὰς νήσους καὶ ἀντίτυπα αὐτῶν ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπως δημοσιευθῶσι διὰ τῶν μᾶλλον ἀξιοπίστων ἐφημερίδων. Καὶ καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν Προστασίαν μεγάλης ναυτικῆς δυνάμεως ἐχάρησαν ἅπαντες οἱ νησιῶται ἕνεκα τῆς γενομένης συνθήκης. Καθ' ὅσον δὲ δυσφημεῖται ὡς ἀνίκανος ὁ Ἰόνιος λαὸς ἐκπλήσσεται καὶ ἀγανακτεῖ ἡ Γερουσία βλέπουσα ἀτιμαζόμενον λαὸν διὰ τὰ ἔθη του, καὶ καθυβριζόμενον εἰς τὰ ἱερώτερα καὶ προσφιλέστερα καθ' ἅπαντας τοὺς λαοὺς δικαιώματα, ἤτοι τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ τιμὴν καὶ πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ εὐημερίαν. Πολὺ δὲ μᾶλλον ὀργίζεται ἡ Γερουσία διότι θεωρεῖ τοιαύτας συκοφαντίας τοῦ λαοῦ διαδιδομένας παρὰ τοῦ ἰδίου τυπογραφείου τῆς Κυβερνήσεως. Διὸ ἐξαιτεῖται παρὰ τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, ὅπως δι' ὑμῶν ἐπιδοθῇ ἡ προσήκουσα ἐπανόρθωσις εἰς τὰ συκοφαντούμενα κατὰ τοῦ λαοῦ, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ παροῦσα σοβαρὰ περίστασις, ὅπως μὴ διακινδυνεύωνται τὰ ἱερὰ καὶ σοβαρὰ αἰσθήματα καὶ δικαιώματα τοῦ ὁλοκλήρου ἔθνους.—» Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ὑποκρύψῃ τὴν πολιτικήν του, ἀλλὰ βουλόμενος ἐξ ἄλλου νὰ καλυφθῶσι τὰ σχέδια, ἕως οὗ τοὐλάχιστον διεκπεραιώσῃ τὸ πολιτικόν του δημιούργημα, ὑπεκρίθη ἄγνοιαν τῶν δημοσιευθέντων ὑπομνημάτων καὶ ἀγανάκτησιν. Καὶ δὴ ἐν τῇ προκηρύξει αὐτοῦ τῶν 15 Μαρτίου ἔλεγεν «—Οὐδόλως δύναται διὰ τοιούτων μέσων ἡ Μεγάλη Βρεττανία νὰ συντελέσῃ αἰσίως εἰς τοὺς μεγάλους σκοπούς, οἵτινες παρήγαγον τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην. Κατὰ τοὺς δυστυχεῖς ἐπανειλημμένους θορύβους, ὑφ' ὧν τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη κατεσπαράχθησαν, καὶ οἱ ὁποῖοι, ὡς πέποιθεν ἡ Α. Ε. ἤδη εὐτυχῶς ἔπαυσαν, μετέσχον αὐτῶν τὸ πλεῖστον καὶ οἱ λαοὶ τοῦ Κράτους τούτου. Τοιαύτη δὲ κατάστασις φυσικῶς κατέφερεν αὐτοὺς εἰς τοσαύτην διχογνωμίαν, ἀντίθεσιν καὶ ἔριδα, ὥστε διηνεκῶς ἐκυμαίνοντο εἰς στάσιν καὶ πολιτικὸν ἀγωνισμόν. Ἀλλ' ἤδη ἡ ἀστασία τῶν πραγμάτων ἔληξεν. . . . Ἐκ τῶν Ἰονίων λαῶν περιμένει ἡ Α. Ε. τὸ νὰ λησμονηθῶσιν ὅλαι αἱ μέχρι τοῦ νῦν διαφωνίαι καὶ ἔριδες, καὶ νὰ ἐκλείψῃ πᾶσα ἰδέα ἀλλόκοτος καὶ ἀντίθετος εἰς τοὺς σκοπούς, οἵτινες θ' ἀναπτυχθῶσι διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων, ἣν θέλει ποιήσει ἡ κατὰ διαταγὴν τοῦ κυριάρχου προσκληθησομένη συνέλευσις τῶν Ἰονίων ἐπὶ καταρτήσει τοῦ συντάγματος.—»

Τὰς 20 Μαρτίου 1816, διὰ προκηρύξεως ὁ Μαιτλὰνδ ἀνήγγειλε πρὸς τοὺς Ἰονίους, ὅτι εὑρὼν δικαίαν τὴν αἴτησιν τοῦ

Βαρῶνος Ἐμμανουὴλ Θεοτόκη, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν προεδρείαν τῆς Γερουσίας, ἧς καθυστερεῖτο μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διὰ τὴν ἀστασίαν τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν τῶν νήσων, ἀντικαθίστα αὐτὸν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θέσιν, ἣν λίαν τιμίως ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη πρὸς ὠφέλειαν τῆς πατρίδος κατέσχε. Τὰς δὲ 23 Ἀπριλίου Τρίτην τοῦ Πάσχα πανήγυρις ἐγένετο ἐν Κερκύρᾳ. Ἐνῷ δὲ ἐτελεῖτο κατ' αὐτὴν παράκλησις ἐν τῷ ναῷ τοῦ θαυματουργοῦ Σπυρίδωνος, ἐνώπιον τῆς ἀνοιχθείσης λάρνακος τοῦ ἱεροῦ λειψάνου, καὶ πολὺς λαὸς ἐκ τῶν Κερκυραίων πάσης κλάσεως συνέρρευσεν, ὁ Βαρὼν Ἐμ. Θεοτόκης καὶ πρόεδρος τῆς Γερουσίας, ἀναβὰς τὸν ἱερὸν ἄμβωνα ἐξεφώνησε τόνδε λόγον. «—Ἡ θεία πρόνοια, ὦ ἀγαπητοί μου συμπατριῶται, μ' ἐπαξιοῖ τοῦ νὰ ὁμιλήσω πάλιν πρὸς ὑμᾶς, καὶ νὰ σᾶς ἐκδηλώσω τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας μου. Αὕτη πρὸς τούτοις μὲ ἠξίωσε μετὰ τέσσαρα ἔτη ἀπουσίας καὶ μετὰ δύο ἄλλα ἰδιωτικοῦ βίου τὸ νὰ σᾶς ὁμιλήσω ἐκ τοῦ ἱεροῦ τούτου ὕψους τοῦ θείου ναοῦ, κατὰ ταύτην τὴν ἁγίαν ἡμέραν καὶ νὰ σᾶς δώσω μαρτύριον τῆς ὁμιλίας μου, τῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς ὑμᾶς, πρὸς τὰ τέκνα, πρὸς τὸ ἀγαθόν σας ἐνώπιον τοῦ θαυματουργοῦ προστάτου τῆς Πατρίδος μας, ἐκείνου τοῦ θαυματουργοῦ τοῦ ὁποίου τὸ ἅγιον λείψανον σεβόμεθα θρησκευτικῶς· ἐκείνου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου μὲ βλέπετε καθ' ἑκάστην ἡμέραν νὰ προσέρχωμαι καὶ νὰ εὔχωμαι ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας καὶ παντὸς ἀγαθοῦ τῶν νήσων τούτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ἡμετέρα νῆσος ἀπήλαυσε τὸ πλεονέκτημα νὰ κατέχῃ τὴν ἁγίαν του Λάρνακα.

»Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν, ὦ Κερκυραῖοι, καὶ ἐγκάτοικοι ὅλων τῶν Ἰονίων Νήσων, νὰ δώσητε προσοχὴν εἰς τὴν φωνὴν ἑνὸς συναδέλφου σας, ὁ ὁποῖος παρίσταται πρὸς σᾶς, ἀφοῦ εἶδε τοσαῦτα καὶ ἐγνώρισε τοιαῦτα· ἀνδρὸς τὸν ὁποῖον οἱ ὑψηλοὶ βαθμοὶ μόνον μὲ τίτλους ἐπλούτισαν, καὶ τὸν ὁποῖον αἱ τιμαὶ μάταιον καὶ ὑπερήφανον δὲν κατέστησαν, καὶ ὅστις οὐδέποτε κατεχράσθη τὴν ἐμπιστοσύνην σας. Ἡ παροῦσα κατάστασις καὶ ἡ εὐτυχία σας θὰ εἶναι τὸ ἀντικείμενον τοῦ λόγου μου.

»Ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων συνομολογηθεῖσα ὑπὸ δύο λειτουργῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ δύω τῆς Ρωσσίας, εἷς τῶν ὁποίων εἶναι σεβαστὸς ἡμῶν συμπολίτης, μᾶς κατέστησεν εὐτυχεστάτους, θέσασα ἡμᾶς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ἕως ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν ᾀδομένων ὑπὸ Ὁμήρου οὐδεμία ἄλλη ἐποχὴ εἶναι ἐπιτηδειοτέρα τοῦ νὰ μᾶς εὐτυχίσῃ ἢ ἡ παροῦσα. Ἀναγνώσατε τὴν ἱστορίαν τὴν ἀρχαίαν καὶ νεωτέραν, ἀνενθυμήθητε

ὅσα συνέβησαν ἐπὶ τριάκοντα ἔτη εἰς ταῦτα τὰ μέρη. Ἀναμνήσθητε τὰ γεγονότα ὅσα ἐκ παραδόσεων ἔχομεν ἐκ τῶν πατέρων μας, καὶ θὰ βεβαιωθῆτε ὅτι αὐτοὶ καὶ ἡμεῖς ἐξωδεύσαμεν τὸν ὡραιότερον καιρὸν τῆς ζωῆς μας πότε μὲν μεταξὺ πικρίας καὶ διχονοίας, πότε δὲ ὑπὸ κυβερνήσεις αὐθαιρέτους καὶ κυματιζομένας, καὶ πότε ὡς ὑπήκοοι ξένων ἐθνῶν, οἵτινες μᾶς κατεφρόνησαν, καὶ ἐνίοτε ὑπὸ Προστασίαν ἐθνῶν, ἅτινα εἰλικρινῶς μὲν ἐπεθύμησαν τὸ καλόν μας, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο νὰ μᾶς τὸ χορηγήσωσι διὰ τὰς ἡμετέρας ἀκαταστασίας καὶ ἀντιπαθείας, καὶ διὰ τὴν μεγάλην ἀπόστασιν τῆς χώρας μας ἐκ τῆς ἰδικῆς των. Τίς ἠδύνατο νὰ διευθύνῃ χωρὶς νὰ παραπίσῃ εἰς περιστάσεις καὶ ἀτυχίας τῶν Ἑλληνικῶν ψυχῶν; Τὰ μόνα ἐθνικὰ πλεονεκτήματα τῆς φύσεως μας ἠδύναντο ν' ἀντιταχθῶσιν εἰς τὰς περιπτώσεις τοῦ χρόνου τοῦ δαμάζοντος τὰ πάντα, καὶ νὰ μᾶς διατηρήσωσιν ἱκανοὺς, ὅπως συνεργήσωμεν εἰς τὴν εὐτυχίαν μας. Ἂς δοξάσωμεν λοιπὸν τὸν Ὕψιστον, ὅστις δὲν ἠθέλησε νὰ ἐξουδενισθῶμεν ὑπὸ τοσούτων δυστυχημάτων. Ἂς τὸν δοξάσωμεν· διότι τὴν πίστιν ἡμῶν ἐθεμελίωσεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς χύσας τὸ αἷμά του. Ἂς τὸν δοξάσωμεν· διότι ἀκόμη ἡ γλῶσσά μας εἶναι ἐκείνη τῶν προγόνων μας. Ἂς τὸν δοξάσωμεν· διότι ἀκόμη διασώζονται τὰ ἔθη μας ὅμοια τῶν ἀπ' αἰώνων. Ἂς τὸν δοξάσωμεν καὶ εὐχαριστήσωμεν τέλος· διότι ὁ ἔρως ἐκεῖνος τῆς πατρίδος, ὁ τόσον διακαίων Ἑλληνικὰ στήθη δὲν ἀπεσβέσθη εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ἐμψυχόνει τὰς καρδίας μας, καὶ θὰ μᾶς ἀξιώσῃ τῆς εὐτυχίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπροσκαλέσθημεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

»Ἀλλ' αἱ τύχαι αὗται πρέπει ἴσως ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν παροῦσαν ἡμῶν κατάστασιν; Ἂς τὸ ἐξετάσωμεν. Εἴμεθα εἰς πολλὰς στενοχωρημένας περιστάσεις διὰ τὴν ἀκαλλιέργειαν τοῦ ἐδάφους μας; ἀλλὰ τὸ ἔθνος τὸ πλουσιώτερον ἔθεσεν αὐτὸ ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Ὑποκείμεθα εἰς κινδύνους ἐμπορίας καὶ εὐπορίας προερχομένας ἐκ δεινῶν πολέμου; ἀλλὰ τὸ δυνατὸν ἐκεῖνο ἔθνος, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ὑπεχώρησε εἰς τὸν δυνατὸν καταστροφέα τοῦ αἰῶνός μας, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε μετ' αὐτοῦ ἐφιλιώθη, καὶ τὸ ὁποῖον συνδεθὲν σφιγκτὰ μὲ τὰς Δυνάμεις τῆς Ἄρκτου, ἐδίωξεν αὐτὸν διὰ παντὸς ἐκ τοῦ θρόνου, θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ τῶν πολεμικῶν κινδύνων. Χρειαζόμεθα δύναμιν θαλασσίαν, ὅπως μᾶς φυλάξῃ; ἀλλὰ τὸ ἔθνος τὸ ὁποῖον μᾶς προστατεύει, εἶναι εἰς τὴν οἰκουμένην τὸ ἰσχυρότερον τῶν θαλασσίων δυνάμεων. Χρειαζόμεθα ἐμπορίου ὅπως πλουτίσωμεν,

εὐτυχήσωμεν καὶ ἀπολαύσωμεν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν; ἀλλὰ τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον κηδεμονεῖ τὴν εὐτυχίαν μας εἶναι τὸ ἐμπορικώτερον ὅλων. Χρειαζόμεθα ὅπως γεωργία, τέχναι καὶ βιομηχανία συστηθῶσι καὶ εἰς ἡμᾶς; ἀλλὰ τὸ ἔθνος τὸ ἐμπειρότερον εἰς γεωργίαν καὶ τέχνας, καὶ τὸ εὐφημότερον εἰς βιομηχανίαν μᾶς προσφέρει μὲ τὴν προστασίαν του. τρόπον τοῦ νὰ τὸ μιμηθῶμεν καὶ νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν ἱκανότητα, ἣν ἄλλοτε εἰς αὐτὰ εἴχομεν. Χρειαζόμεθα ἀγαθότητα καὶ γλυκύτητα φυσικὴν τοῦ χαρακτῆρός μας, ὅπως συγκινῆται μὲ μετριότητα καὶ κανονικότητα; ἀλλὰ τὸ Βρεττανικὸν ἔθνος διὰ τῆς εὐσυνειδήτου ἠθικῆς, ἥτις τὸ διακρίνει, δύναται ὑπὲρ πᾶν ἄλλο νὰ μᾶς ἐμπνεύσῃ τὴν εὐγενῆ φιλοδοξίαν, δι' ἣν ἀπολαμβάνομεν τιμὴν καὶ θαυμασμὸν αἰώνων. Οὐδὲν ἄλλο ἔθνος Εὐρωπαϊκὸν ἀπέδωκεν εἰς ἡμᾶς δικαιοσύνην ἐπαξίαν ἐθνικῆς τιμῆς, ὅσον οἱ Ἄγγλοι συγγραφεῖς μὲ τὰ σοφὰ συγγράμματά των. Αὐτοὶ μόνοι ἀνεῦρον καὶ ὡμολόγησαν περὶ ἡμῶν ἐκεῖνα τὰ προτερήματα, τὰ ὁποῖα Γάλλοι, Γερμανοί, Ἰταλοὶ καὶ Ρῶσσοι συχνάκις ἐζήτησαν νὰ κατασκευάσωσι μὲ τὰ συγγράμματά των. Αὐτοὶ ἀνεκάλυψαν μὲ πάθος τὰ μνημεῖα καὶ τὰ σημεῖα καὶ τὰ ἀποκτήματα τῆς μεγαλοφροσύνης. Οὐδὲν ἔθνος ὅσον τὸ Ἀγγλικὸν ἔχει κοινοτέραν τὴν σπουδὴν τῆς γλώσσης μας. Οὐδὲν ἄλλο καυχᾶται εἰς μεταφράσεις τόσον ἀφθόνους καὶ χρησίμους τῶν συγγραμμάτων τῶν προγόνων μας.

»Χαίρετε λοιπόν, ὦ κάτοικοι τῶν Ἰονίων Νήσων, διὰ τὴν μέλλουσαν τύχην σας. Ἔφθασεν εἰς ἡμᾶς ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Αὐτοῦ Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος. Ἔφθασεν ἐν τῷ μεταξὺ ἡμῶν ἡ Α. Ἐξοχότης ὁ Αὐθέντης Θωμᾶς Μαιτλάνδ, ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα προφέρεται μετὰ σεβασμοῦ. Ἤδη ἡ σωτηρία καὶ ἡ εὐτυχία μετ' αὐτοῦ εἰς ταύτην τὴν νῆσον ἄρχεται. Αὐτὸς ἤνοιξε τοὺς ναούς μας καὶ θ' ἀποδώσῃ τὰ κτήματα αὐτῶν. Αὐτὸς ἀφήρεσε τὰ ἐμπόδια τῆς ἐμπορίας εἰς τοὺς λιμένας μας, καὶ αἱ ζωοτροφίαι ἤδη ἀφθονοῦσιν εἰς ἡμᾶς. Αὐτὸς σᾶς ἀπέδωκεν ὅ,τι ἀδίκως σᾶς ἀφηρέθη. Τὰ μέτρα τὰ προσληφθέντα περὶ αὐτῶν συνηνωμένα μὲ τὰς φροντίδας τοῦ ὑποστρατήγου Φίλιψ, ἀπέρριψαν τὰς ἀπορίας ἐκ τοῦ λοιμοῦ, καὶ ἐλπίζομεν τελείαν ἀπαλλαγήν. Αὐτὸς θὰ σᾶς ἀποδώσῃ τὴν θέσιν σας, καὶ ἡ τάξις τῶν λιμένων θ' ἀντικατασταθῇ νομίμως. Θ' ἀναλάμψῃ ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία, καὶ θὰ λάβῃ τὴν ὀφειλομένην ὑπεροχὴν ἐπὶ πάσης ἄλλης. Οἱ ἀριστοκρατικοὶ νόμοι δὲν θὰ διαφθείρωσι πλέον τὰ ἔθη σας, ἀλλὰ θὰ ἔχετε ἐλευ-

θέρους καὶ δικαίους ὁμοίους τῶν μεγάλων ἐθνῶν, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἐκτέλεσιν θὰ ἐκλεχθῶσιν ἄνδρες, οἱ σοφώτεροι, καὶ οἱ ἀκεραιοτέρου χαρακτῆρος οἱ σωτῆρες καί, οἱ φίλοι τοῦ λαοῦ.

»Ἀφοῦ ἐπανέλθῃ ἡ κίνησις εἰς τὴν βιομηχανίαν, θὰ ἴδητε βελτιωμένην τὴν γεωργίαν, θὰ δύνανται τὰ πλοῖά σας νὰ μεταφέρωσι τὰ προϊόντα σας ὑπὸ σημαίαν ἀνίκητον, ἥτις ἐγγυᾶται πᾶσαν ζημίαν τῆς ἐμπορίας σας. Θ' ἀνοιχθῶσιν οἱ λιμένες τῆς Ἀγγλίας πρὸς ἰδιαιτέραν ἡμῶν ὠφέλειαν. Θὰ εὐπρεπισθῇ ἡ πόλις σας. Θὰ κατασκευασθῶσι νέοι εὐρύχωροι δρόμοι καθ' ὅλην τὴν νῆσον. Θὰ πλουτήσει ἡ πατρὶς ὑπὸ ἐμπόρων, τεχνιτῶν καὶ παντοίου εἴδους σοφῶν. Θὰ συστηθῶσι νοσοκομεῖα, καταφύγια ὀρφανῶν καὶ πτωχῶν καὶ ἀθλίων. Τὸ ἐνεχυριαστήριον τοῦ ἐλέους, θὰ ἦναι εἰς κατάστασιν νὰ βοηθῇ τοὺς ἐνδεεῖς. Θὰ ἐγερθῶσι σχολεῖα, ἐκπαιδευτήρια, βιβλιοθῆκαι εἰς πᾶσαν τῶν Ἰονίων Νήσων, ὅπου θὰ θησαυρίζωνται ἡ ἀρχαιοτέρα καὶ πιστωτέρα παιδεία, ἡ τιμὴ τῆς πατρίου ἡμῶν γλώσσης. Θὰ μᾶς προάξῃ τέλος ὁ ἔνδοξος κυριάρχης ὁ προστατεύων ἡμᾶς, καὶ θὰ μᾶς καταστήσῃ ἀξίους τῶν εὐεργετημάτων, καὶ ἱκανοὺς τῆς εὐφημίας τῶν προγόνων μας διὰ νὰ ζήσωμεν ἐντελῶς καὶ εὐτυχῶς.

»Σᾶς ἐγγυῶμαι εἰς τὴν τιμήν μου, καὶ δίδω λόγον καὶ ὑπόσχομαι, ὦ ἀγαπητοί μου συμπολῖται, ἐπικαλοῦμαι μάρτυρα τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου αὐτὸν τὸν θαυματουργὸν προστάτην μας, καὶ σᾶς ὑπόσχομαι ἐνώπιον αὐτοῦ ὅτι οὐδέποτε θὰ παρεκκλίνω κατὰ πᾶσαν περίστασιν εἰς τὸ νὰ προαχθῶσιν ὅλα τ' ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα σᾶς ἔδειξα καὶ θὰ προστεθῶσι καὶ ἄλλα.

»Ἐὰν δέ ποτε παραμελήσω τὸ κοινὸν καλὸν εἴτε διὰ φόβον δυνατοῦ τινος ἀνδρός, εἴτε δι' ὠφέλειαν, εἴτε διὰ ματαιότητα, εὔχομαι, ὅπως ὁ Θεὸς μηδέποτε εἰσακούσῃ τὰς προσευχάς μου, οὔτε νὰ χύσῃ τὸ ἔλεος εἰς ἐμὲ καὶ τὰ τέκνα μου, ἀλλὰ νὰ μὲ καταδιώξῃ πάντοτε ὁ ἄγγελος τοῦ ἐξολοθρευμοῦ, καὶ νὰ ἦναι πάντοτε ζοφερὰ καὶ ἐξολοθρευμένη ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς μου, ἡ οἰκογένειά μου ἔρημος, καὶ ἀκατοίκητα τὰ οἰκήματά μου. (1)—»

Τοιαῦται χρησταὶ ἐλπίδες εἰς εὐτυχίαν κοινὴν τῶν Ἰονίων Νήσων, προαχθησομένην ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν προστασίαν καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου Μαιτλὰνδ ἀντήχουν εἰς τὰ ὦτα τοῦ Ἰονίου

(1) Gazetta jonia 1816 Aprilé. Μετέφρασα ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῇ Ἰονίῳ ἐφημερίδι, μὴ τυχὼν τὸ πρωτότυπον ἑλληνιστὶ ἐκφωνηθέν.

λαοῦ. Ἀλλ' ὁ κοινὸς λαὸς ἐὰν μὲν ἐπίστευε, τοὐλάχιστον ἠδιαφόρει, ἐνόσῳ δὲν ἔβλεπε πραγματικῶς ταῦτα. Προὔχοντες ὅμως καὶ ἄστοι ὅσοι ἤθελον νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς νέας καταστάσεως κολακευτικῶς ὑπεδέχοντο τὸν Μαιτλὰνδ, καὶ ἐπευφήμουν ὡς σωτῆρα καὶ εὐεργέτην τῶν νήσων. Προσφωνήσεις, εὐχαριστήρια, ἐκδηλοῦντα τὰς χρηστὰς ἐλπίδας ὑλικῆς εὐημερίας καὶ πάσης διανοητικῆς προόδου ἠκούοντο εἰς ὅλας τὰς νήσους κατὰ τὰ ἀποβατήρια. Ὁ νομοδιδάκτωρ Στυλιανὸς ὁ Μιχαλίτσης, εὐγενὴς πρόεδρος τῆς ἐγχωρίου Κυβερνήσεως Ζακύνθου, ὑποδεχόμενος τὸν ὑψηλὸν ἐπιτετραμμένον Μαιτλὰνδ ἀφιχθέντα εἰς Ζάκυνθον τὸ πρῶτον κατὰ τὸν Ἀπρίλιον, προσεφώνει αὐτῷ. «—Ἐὰν πρὸς δόξαν τῶν Κυριαρχῶν Μοναρχῶν συμμάχων δυνάμεθα νὰ καυχώμεθα ἕνεκα τῆς πολιτικῆς ἡμῶν ἀναγεννήσεως, τὸ δῶρον τοῦτο δὲν θὰ ἠσφαλίζετο, ἐὰν μὴ εἶχε τὴν αἰγίδα τῆς Προστασίας τοῦ Μεγάλου Βρεττανικοῦ ἔθνους. Αἱ εὐεργετικαὶ ἐπιμέλειαι τοῦ Αὐγούστου τούτου Μονάρχου ἐδηλώθησαν, ἅμα ἐπατήσατε ὑμεῖς τὸ πάτριον ἡμῶν ἔδαφος. Ἡ βαθεῖά σας διάνοια, ἡ νουνεχὴς σοφία, ἡ ἀγαθόφρων μεγαλοφυΐα ἐμπνέουσιν εἰς ἅπαντας τὴν αἰσίαν ἐλπίδα μελλούσης εὐτυχίας. Ἀναφέρετε πρὸς τὸν Μέγαν ἡμῶν Μονάρχην τὰς εὐχάς μας καὶ ἐπιθυμίας, ὅπως δαψιλεύσῃ τὰς εὐεργεσίας του ἐπὶ ἑνὸς ἀρχαίου ἔθνους, τὸ ὁποῖον ἀγαλλόμενον ἐν καρδίᾳ, εὐλογεῖ τὸ τρισέβαστον ὄνομά του. Ἐκφράσατε πρὸς αὐτὸν τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν διὰ τὸ δῶρον τῆς Προστασίας του πρὸς ἡμᾶς τοὺς Ἰονίους, οἵτινες ὑποσχόμεθα ὁμοθύμως ὅτι θὰ συνταυτίσωμεν τὸ συμφέρον μας κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πολιτικῆς τοῦ Μεγάλου ἔθνους, μὲ τὸ ὁποῖον ἀδιαλείπτως θὰ συνδεόμεθα —» (1)

Πανηγύρεις, φωταψίαι, εὐωχίαι καὶ προπόσεις ὑπὲρ τῆς νέας εὐημερίας τῶν νήσων, ὑπὲρ τοῦ Βρεττανικοῦ ἔθνους, ὑπὲρ τοῦ σοφοῦ καὶ εὐεργετικοῦ Αὐθέντου Θωμᾶ ἐγένοντο κατὰ τὴν περιοδείαν του εἰς ὅλας τὰς νήσους. Συνεισφορὰς ὑπὲρ ἀνεγέρσεως ἀνδριάντων καὶ προτομῶν αὐτοῦ ὑπέγραφον οἱ προὔχοντες καὶ οἱ εὔποροι ἐν ἑκάστῃ τῶν μειζόνων νήσων ἐκδηλωτικὰ εὐγνωμοσύνης εἰς τὰς χαριτοδοσίας του οἱ ἐκ τῶν μικροτέρων ἐπίσημοι. Ὁ Ἁρμοστὴς ἐδέχετο ἅπαντα, ἐδημοσίευεν ἐν τῇ Ἰονίῳ ἐφημερίδι, ἀνέφερεν εἰς τὴν αὐλήν του, ὡς δείγματα κοινῆς εὐχαριστήσεως τοῦ Ἰονίου λαοῦ εἰς τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν, ἥτις ἀγαθοεργὸς καὶ εὐεργέτης καὶ προαγωγὸς πλεονεκτημάτων ἀπογόνων

(1) Gazetta Ionia 1816 ἀριθ. 162.

ἀρχαίου ἱστορικοῦ ἔθνους ἔπρεπε ν' ἀναδειχθῇ μὲ τὴν κηδεμονίαν της.

Περιοδεύων δὲ τότε τὰς νήσους, ὅπως ἐξιχνιάσῃ τὸ φρόνημα τῶν νησιωτῶν, ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλάνδ, ἐποίει γεύματα καὶ προσεκάλει τοὺς προὔχοντας ἑκάστης νήσου. Ἠπίως δὲ καὶ φιλοφρόνως παρέχων ἑαυτὸν πρὸς αὐτούς, ἐξεδήλου προθυμίαν εἰς τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος ἑκάστου, καὶ ζῆλον διὰ τὸ δημόσιον καλὸν τῶν νήσων μὲ πᾶσαν θυσίαν παρὰ τῆς Α. Μ. τῆς Μ. Βρεττανίας. Καὶ τῶν μὲν ἐξήρει τὰς φρένας εἰς φιλοδοξίας καὶ μικροφιλαυτίας καὶ φιλοκερδείας, καὶ εἰς ἄλλους ὑπέσχετο χρυσοῦν αἰῶνα τοῦ Ἰονίου διὰ τῆς οἰκοδομῆς νέου Κράτους ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν προστασίαν. Πρὸς αὐτὴν πνεῦμα ἀφοσιώσεως διήγειρε, καὶ χρηστὰς ἐλπίδας αἰσίου καὶ εὐτυχοῦς μέλλοντος ἀνετίθετο. Σχέδια λοιπὸν συνταγμάτων καὶ νόμων, καὶ πληροφορίας περὶ τῆς ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῶν νήσων ἐζήτει ὁ Μαιτλάνδ ἐγγράφως παρ' αὐτῶν, ὅπως ἐξακριβώσῃ καλλίτερον τὰς διαθέσεις των καὶ τὴν τάσιν τοῦ πνεύματος, καὶ δοκιμάσῃ τὸν βαθμὸν τῆς ἰσχύος τοῦ νοός. Τούτων οἱ μὲν ἁπλούστεροι καὶ εἰλικρινέστεροι ἔγραφον ὑπομνήματα καὶ συντάγματος σχέδια, καὶ πραγματείας περὶ ἐφαρμογῆς τῆς συνθήκης ἐνεχείριζον αὐτῷ. Οἱ δὲ ἀγχινούστεροι, καὶ οἱ διαγινώσκοντες τὸν σκοπὸν τῶν ἐξιχνιάσεων ἔλεγον μέν, ὅτι προθύμως θὰ συνεργήσωσιν εἰς τὸ νέον πολιτικὸν οἰκοδόμημα, ἀλλ' οὐδὲν ἠδύναντο νὰ ὑπομνηματίσωσιν, ἐὰν μὴ ἴδωσι παρὰ τοῦ Βασιλικοῦ ἐπιτρόπου τὰς βάσεις, ἐφ' ὧν ἤθελε θεμελιωθῇ ὁ σύνδεσμος μεταξὺ Βρεττανίας καὶ Ἰονίου. Οἱ ἰδιωφελέστατοι ὅμως πειθήνιοι καὶ ταπεινοὶ προσεφέροντο εἰς τὰς παρακελεύσεις τοῦ Μαιτλάνδ. Τότε καὶ ὁ Ἀντώνιος Μαρτινέγγος, ἀνὴρ ὑπερόπτης μὲν καὶ ἀλαζονευόμενος εἰς πλούτη, μὲ ἓν δὲ μόνον νεῦμα ὑποκινῶν τὸν λαὸν τῆς Ζακύνθου, καὶ ἐκ πολλοῦ ἀντιπαλαίσας τὸ ἀρχοντολόγιον δι' ἀξιώσεις εὐγενείας, προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Μαιτλάνδ, ἵνα συνεργήσῃ εἰς τὴν νέαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Ἀλλ' αὐτὸς κατ' εἰσήγησιν τοῦ κόμητος Ἰωάννου Δεσίλλα, ἑνὸς τῶν περιφανεστέρων τότε πολιτικῶν τοῦ Ἰονίου, καὶ συνδεομένου μὲ ὅλους τοὺς ἐναντιόφρονας τοῦ Μαιτλάνδ, δὲν ἠθέλησε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰ πράγματα, ὡς ἀντίθετα εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ τὰς δοξασίας ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας της Ἰονίου Κυβερνήσεως. Διὸ ἐπροφασίσθη ὅτι γῆρας καὶ σωματικὴ ἀδιαθεσία δὲν συγχωροῦσιν αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ τοῦ τόπου του καὶ νὰ ἐργασθῇ πολιτικῶς, ἐνῷ ὁ Μαιτλάνδ ὑπέσχετο

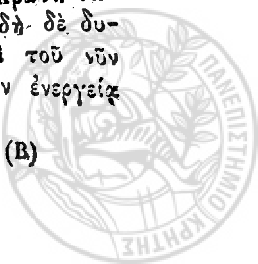
αὐτῷ τὴν θέσιν Γερουσιαστοῦ, ἀφοῦ ἤθελεν ἐγκατασταθῇ ἡ νέα Κυβέρνησις. Ἐν τῇ οἰκίᾳ του ὅμως συνηθροίζοντο ἅπαντες οἱ ἐν Ζακύνθῳ ἐναντιόφρονες τοῦ Μαιτλάνδ, καὶ διεβουλεύοντο νὰ χαλαρώσωσιν ὅλα τὰ κινήματα τοῦ Μαιτλάνδ, καὶ νὰ παρεμποδίσωσιν ὅλους, ὅσους ἐζήτει νὰ συνεργασθῶσιν μετ' αὐτοῦ, ὅπως ἀποτύχῃ εἰς εὕρεσιν ὁμοφρόνων ἐκ τοῦ Ἰονίου. Διὸ κατ' εἰσήγησιν τῶν πολιτικῶν φίλων του ἔγραψε πρὸς τὸν ἄρχοντα ἐκ Κεφαλληνίας Ἀναστάσιον Ἄννινον ὁ Μαρτινέγγος ν' ἀποποιηθῇ πᾶσαν σύμπραξιν, οἵαν ἤθελε ζητήσει παρ' αὐτοῦ ὁ Μαιτλάνδ διαβαίνων ἐκ Κεφαλληνίας. Οὐδεὶς, ἤλπιζον οἱ ἀντιπολιτευόμενοι, ἤθελεν ἀποτολμήσει νὰ συμπράξῃ ἐκ Ζακύνθου ἢ ἐκ Κεφαλληνίας, ἐνῷ οἱ δύο οὗτοι ἰσχυροὶ ὁ μὲν Μαρτινέγγος ἐν Ζακύνθῳ, ὁ δὲ Ἄννινος ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀπεποιοῦντο. Διὸ καὶ ὁ Ζακύνθιος Δ. Φωσκάρδης, ὁ ἕως τότε φίλος τοῦ Μαρτινέγγου, συμφωνήσας μετὰ τοῦ Μαιτλάνδ, ἐπέσυρε καθ' ἑαυτοῦ τὸ μῖσος ἁπάντων.

Ἡ Γερουσία ὅμως ἔβλεπε τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Προστασίας, καὶ μάλιστα ὅτι αὐτὸς ἄνευ τινὸς διακοινώσεως πρὸς τὴν Γερουσίαν καθ' ὅλον τὸ Ἰόνιον διεχειρίζετο τὴν κυβέρνησιν, εἰσήγαγε καὶ ἀπέβαλλεν ἄνδρας ἐκ τῶν ἐπαγγελμάτων, διηύθυνε τὰς προσόδους, κατήργει ἐγχωρίους ἀρχὰς, ἐδημοσίευε προκηρύξεις, καὶ διὰ τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας τρόμον διέσπειρε πρὸς ἅπαντας. Ἕνεκα τούτων ἐμέμφετο αὐτὸν κατ' ἀρχὰς ἡ Γερουσία, ἅμα τῇ ἀφίξει του, καὶ παρεπονεῖτο δικαιολογουμένη, ὅτι ὀλιγωρεῖται τοιαύτη ὑψηλὴ ἀρχὴ τοῦ Ἰονίου Κράτους, ἥτις δυνάμει τοῦ συντάγματος τῶν 1803 αὐτὴ μόνη περιβάλλεται ἰσχὺν νὰ διαχειρίζηται τὸ Ἰόνιον Κράτος ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης ἐξωτερικῆς ἀρχῆς καὶ δυνάμεως. Μάλιστα δὲ, ἐνῷ ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων ἐδήλου ὅτι, ἕως οὗ συντελεσθῇ τὸ νέον σύνταγμα, αἱ ἰσχύουσαι θεσμοθεσίαι καὶ συνταγματικαὶ διατάξεις ἐπὶ τοῦ νῦν θέλουν διατηρεῖσθαι, παραβιάζεται ἀπ' ἐναντίας πᾶς Ἰόνιος νόμος. Ὁ Μαιτλάνδ ὅμως ἀπεκρίνετο εἰς τὰς μεμψιμοιρίας ὧδε. «— Ἡ ἑπτανησία Γερουσία κατὰ τὸ σύνταγμα τῶν 1803 κατηργήθη ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς κατοχῆς. Ὅτε δὲ αἱ μεσημβριναὶ νῆσοι κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, αὗται ἐσχημάτιζον κυβέρνησιν ἰδίαν, ἐν ὅσῳ διέμενεν εἰς τὴν κυριότητα τῶν Γάλλων ἡ Κέρκυρα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Γάλλοι διεκήρυξαν τὴν Ἑπτάνησον ἐπαρχίαν Γαλλικὴν, οἱ ἀπαρτίζοντες τὴν Γερουσίαν δὲν ἀντεπροσώπευον τὰς νήσους κατὰ τὸ ἑπτανήσιον σύνταγμα, ἀλλ' ἐγχώριόν τι σωματεῖον χαρακτηριζόμενον

ὡς Γερουσίαν ἰδίαν τῆς Κερκύρας. Νόμιμα δὲ καθεστῶτα ἢ συντάγματα, ἃ ἀναφέρει ὁ ὅρος τῆς συνθήκης ἐννοοῦνται ἡ κυβέρνησις, ἥτις ὑπῆρχεν ἐν ἑκάστῃ τῶν νήσων, καθ' ἣν ἐποχὴν συνετάσσετο ἡ συνθήκη. Ἐπομένως οὐδεμίαν κοινοποίησιν ἢ συμμετοχὴν ὀφείλει ἡ Ἐξοχότης Αὐτοῦ πρὸς τοιαύτην Γερουσίαν, ἥτις δὲν μετέρχεται τὴν γενικὴν διαχείρησιν τοῦ Κράτους. (1) Οἱ τότε ὅμως τέσσαρες Γερουσιασταὶ Στεφανίτσης, Μεταξᾶς, Δ. Ρώμας καὶ Ἀνάστασιος Φλαμπουριάρης διενοοῦντο νὰ συντάξωσι παράστασιν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Βασιλέως Προστάτου καὶ ὅπου ἄλλου ἔπρεπε. Δι' αὐτῆς ἔμελλον νὰ κατηγορήσωσι τὸ αὐθαίρετον τοῦ Μαιτλὰνδ καὶ τὰς παρ' αὐτοῦ περιφρονήσεις τῆς Γερουσίας, ἥτις διετέλει ἐν ἐνεργείᾳ, παριστῶσα τὴν ὑψηλοτέραν ἀρχὴν τοῦ Ἰονίου Κράτους κατὰ τὸ Ἑπτανήσιον σύνταγμα, τὸ ἐν ἰσχύει ὂν κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης. Διότι ἡ Ἑπτανησία Πολιτεία ἐγκαθιδρυθεῖσα ὑπὸ Ρωσσίας, Τουρκίας καὶ Ἀγγλίας συμμάχων, καὶ ἀναγνωρισθεῖσα παρὰ τοῦ Ναπολέοντος καὶ ὅλων τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης, καὶ καθυποβληθεῖσα ἐσχάτως διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, οὐδέποτε ἐξηλείφθη, καὶ ἡ πολιτικὴ αὐτῆς ὕπαρξις ἦτο διαρκὴς καὶ διηνεκής.

Ἀλλ' οἱ τέσσαρες Γερουσιασταὶ πρὶν διαβιβάσωσι τὴν παράστασιν πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν συνέταξαν πρόσοψιν πραγμάτων, ἔγγραφον οὕτω κληθέν, ὃ ὑπογράψαντες ἄνευ τοῦ Προέδρου, ἀλλ' ἐν συνεδριάσει εἰδικῇ τῆς Γερουσίας, ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Μαιτλὰνδ διατρίβοντα εἰσέτι ἐν Ζακύνθῳ. Διὰ τοῦ ἐγγράφου τούτου ἔλεγον πρὸς τὸν Ἁρμοστήν. Ἡ μὲν συνθήκη τῶν 1803 οὐδέποτε κατηργήθη, ἡ δὲ Ἑπτανήσιος Πολιτεία ἢ Δημοκρατία δὲν εἶχε παύσει τοῦ νὰ ὑπάρχῃ πολιτικῶς· διότι συσταθεῖσα ὁμοθύμως ὅλης τῆς Εὐρώπης, καὶ ἀναγνωρισθεῖσα ὑφ' ὅλων τῶν Δυνάμεων ὡς Κράτος αὐτόνομον, ἔπαθε μὲν ὅσα ἠδυνήθη νὰ ἐπιφέρῃ ὁ πόλεμος καὶ εἰς ἄλλα κράτη, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐν Παρισίοις Συνθήκης ἐπανελάμβανε τὴν θέσιν της, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἀντὶ νὰ ἦναι Κράτος ὑποτελὲς πρὸς τὸν Σουλτάνον, καθίστατο ἤδη Κράτος αὐτόνομον ὑπὸ τὴν Προστασίαν τῆς Ἀγγλίας καὶ ὑπὸ νέον ὄνομα «Ἡνωμένα Κράτη τῶν Ἰονίων Νήσων» ἀντὶ «Ἑπτανήσιος Πολιτεία.» Ἐπειδὴ δὲ δυνάμει τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τὰ ἐνισχύοντα ἐπὶ τοῦ νῦν ἐν ταῖς νήσοις συντάγματα πρέπει νὰ διαμένωσιν ἐν ἐνεργείᾳ

(1) Ὅρα εἰς τὸ τέλος τοῦ συγγράμματος τὴν σημείωσιν (B)

μέχρι τῆς συντάξεως τοῦ νέου Ἰονίου πολιτεύματος, καὶ ὅπως μὴ ἐκληφθῇ ὅτι οἱ ὑπογεγραμμένοι θέλουσι νὰ διατηρηθῶσιν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, ἂς ἐκλεχθῇ κατὰ πρῶτον μία Γερουσία νέα τῶν νήσων κατὰ τὰ ὡρισμένα ἐν τῷ συντάγματι τῶν 1803 καὶ ἂς ἐκλεχθῶσιν ὅλαι αἱ συνταγματικαὶ Ἀρχαὶ αἱ ὡρισμέναι ὑπὸ τοῦ ἰδίου συντάγματος, ὅσαι μέχρι τοῦ νῦν κατηργήθησαν. Οὕτω δὲ θ' ἀνασυσταθῇ αὕτη ἡ Ἑπτανήσιος Πολιτεία μὲ ὅλην τὴν κανονικὴν Κυβέρνησίν της, καὶ αὕτη θὰ διατηρηθῇ μέχρι τῆς συστάσεως τῆς νέας Ἰονίου Κυβερνήσεως.—» Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Προστασίας Μαιτλὰνδ λαβὼν τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἠρεθίσθη. Ἐγίνωσκε δὲ προλαβόντως τὰ πολιτικὰ φρονήματα τῶν Γερουσιαστῶν, οἵτινες ἐπὶ ἀξιώσεων τῆς πάλαι πότε ἑπτανησίου Δημοκρατίας ἤθελον αὐτοὶ νὰ διευθύνωσι τὰ τῆς Κυβερνήσεως τῶν νήσων ἄνευ συμμετοχῆς αὐτοῦ, καὶ ὅτι αὐτοὶ διεκώλυον πᾶσαν πορείαν του. Διὸ καὶ προλαβόντως φαίνεται ὅτι εἶχε γράψει πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του, ὅπως ἀπαλλάξῃ αὐτὸν ἐκ τοιούτου σώματος αὐτοκαλουμένου Ἑπτανησία Γερουσία. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐβράδυνε τότε ὁ χρόνος τῆς ἀπαντήσεως διὰ τὴν δύσκολον συγκοινωνίαν, δὲν εἶχε λάβει ἀπάντησιν ταχέως. Μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ἐνεργήσῃ ἀμέσως τὰ διαβουλευόμενα, ἐπέστρεψε τὸ ἔγγραφον τῶν τεσσάρων Γερουσιαστῶν πρὸς τοὺς ὑπογράψαντας λέγων, ὅτι ἐπειδὴ ἡ Γερουσία εἶχε πρόεδρον, δὲν ἠδύναντο τὰ μέλη αὐτῆς νὰ ἔχωσιν ἐπίσημον σχέσιν μετὰ τῆς Α. Ε τοῦ Βρεττανικοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Προστασίας εἰμὴ διὰ τοῦ αὐτοῦ Προέδρου. Οἱ τέσσαρες λοιπὸν Γερουσιασταὶ λαβόντες τοιαύτην ἀπάντησιν ἠναγκάσθησαν νὰ περιμένωσιν ἐν τῇ πρώτῃ ἐπισήμῳ συνεδριάσει τῆς Γερουσίας ὅπως προτείνωσι τὸ ἔγγραφον, καὶ νὰ ζητήσωσιν ἵνα ὡς ἐπίσημον ἔγγραφον τῆς Γερουσίας διὰ πλειοψηφίας ἢ καὶ ὁμοθύμως τοῦ Προέδρου προσυπογραφὲν, ἀποσταλῇ πρὸς τὸν Βρεττανικὸν ἀντιπρόσωπον Μαιτλὰνδ. Ἀνέβαλεν ὅμως ὁ Πρόεδρος Θεοτόκης τὸν χρόνον τοιαύτης συνεδριάσεως, ὡς ὁμόφρων καὶ συμπολιτευόμενος τῷ Μαιτλὰνδ, καὶ ἵνα φθάσῃ ἡ ἐπίσημος ἀπάντησις ἐκ Λονδίνου. Ἅμα δὲ ἐβεβαιώθη τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν Γερουσιαστῶν ὁ Μαιτλὰνδ δι' ἰδιωτικῆς ἐπιστολῆς τοῦ ὑπουργοῦ λὸρδ Βαθοῦρστ, δὲν παρεκώλυσεν τὴν ἀπαιτουμένην Γερουσιαστικὴν συνεδρίασιν ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων. Ἐν πλήρει οὖν συνεδριάσει ἀπήτησαν οἱ ἀντιφρονοῦντες τῷ Μαιτλὰνδ Γερουσιασταὶ περὶ τῆς ἐπισήμου ἀποστολῆς τοῦ ἐγγράφου των, διὰ τοῦ Προέδρου των Θεοτόκη. Καὶ ἐὰν μὲν αὐτὸς ἀντέκειτο

καὶ μὴ ἤθελε νὰ ὑπογράψῃ, ὤφειλε ν'ἀποστείλῃ τὸ ἔγγραφον ὡς ἀποφασισθὲν ὑπὸ Γερουσιαστικῆς πλειοψηφίας πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν· καὶ τοῦτο ἐγένετο. Ἀλλ' ἐπιστρέψας ὁ Μαιτλὰνδ εἰς Κέρκυραν ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῶν νήσων, τὰς 22 Μαΐου 1816 διεβίβασε τὴν ἑξῆς διαταγὴν πρὸς τὸ σῶμα τῆς Γερουσίας. «—Ὁ λὸρδ μέγας Ἁρμοστὴς τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος κατὰ συνέπειαν τῶν δυνάμεων, αἵτινες περιεβλήθησαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ χαριτοβρύτου κυριάρχου του, διατάσσει τὸν προτιμώτατον πρόεδρον τῆς Γερουσίας Κορυφῶν Κ. Βαρῶνα Θεοτόκην, ἵνα συγκαλέσῃ ἐκτάκτως τὰ μέλη τοῦ σώματος τούτου, καὶ νὰ κοινοποιήσῃ αὐτοῖς τάδε «—Ὁ λὸρδ μέγας Ἁρμοστὴς ἀναγκάζεται ἀκουσίως καὶ δυσαρέστως νὰ καθαιρέσῃ τοὺς Γερουσιαστὰς Στεφανίτσην, Μεταξᾶν, Ρώμαν, Φλαμπουριάρην καὶ τὸν γραμματέα Κατσαΐτην, οἵτινες κατεῖχον τὴν θέσιν Γερουσιαστοῦ Κορυφῶν. Ἐξουσιοδοτεῖ δὲ αὐτὸν νὰ δηλώσῃ πρὸς τὸν Ἰόνιον λαὸν τὴν καθαίρεσιν.—» Η προκήρυξις δὲ ἐδημοσίευε καθ' ὅλον τὸ Ἰόνιον τὰ αἴτια τῆς καθαιρέσεως, στιγματίζουσα τοὺς καθαιρεθέντας ὡς ἀνικάνους καὶ διεφθαρμένους. Ἔλεγε δὲ ἡ προκήρυξις· «—Ἕως ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀφίξεως τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος εἰς τὰ Κράτη ταῦτα ἐπιθυμία ἀκάθεκτος αὐτοῦ καὶ σταθερὰ προσπάθεια ἐγένετο τὸ νὰ καταπραΰνῃ τὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν παθῶν, ἅτινα ἕως τοῦ νῦν ἐτάραττον τὸ δημόσιον πνεῦμα, καὶ νὰ γλυκάνῃ πᾶσαν ἀτυχῆ διένεξιν, ἥτις ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς ἀμφιβόλου καταστάσεως τῶν πρώην πολιτικῶν σχέσεων. Ἑπόμενος τοιαύτῃ ἀρχῇ ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης, ὑπ' ἄλλου τινὸς δὲν παρεκινεῖτο, εἰμὴ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ καταθάψῃ εἰς αἰωνίαν λήθην τὴν ἀνάμνησιν τοῦ παρελθόντος, καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ ἀκριβῶς τὰ εὐεργετικὰ διανοήματα τοῦ χαριτοβρύτου Κυριάρχου του πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, ὅστις διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων ἐτέθη ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν Προστασίαν του. Ἀλλ' ὅσον ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ἠθέλησε νὰ ῥίψῃ κάλυμμα ἐπὶ τοῦ παρελθόντος, δὲν ἤθελέ ποτε ὑποτεθῇ, ὅτι ἠδύνατο ν' ἀδιαφορήσῃ καθ' ὁλοκληρίαν καὶ μετὰ τὴν ἄφιξίν του ἐπὶ παντὸς κινήματος, ὁ ἤθελεν ἐξάψει πάλιν καὶ διατηρῇ τὰς ἐπὶ τοῦ παρελθόντος ἀντιζηλείας, καὶ δημιουργήσῃ νέας αἰτίας διενέξεων καὶ σχισμάτων. Ὑπὸ τοιούτων ἀρχῶν ἐμφορούμενος ὁ Ἐξοχώτατος, παρετήρησε ἐξ ἑνὸς μὲν μετὰ ζωηρᾶς ἀγαλλιάσεως τὴν ἐν γένει παραδειγματικὴν διαγωγὴν τοῦ λαοῦ τῶν Κρατῶν τούτων, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου δυσαρέστως ἐγνώρισεν ὅτι ὀλίγα μεμονωμένα ἄτομα χαρακτῆρος πάντῃ ἀντιθέτου ἐδήλωσαν προδιαθέσεις φύσει ἀποτεινομένας

εἰς τὸ νὰ ἐμφυσήσωσι τὰ παλαιὰ πάθη τῆς ἀντιζηλείας, καὶ νὰ πλάσωσι ψευδεῖς καὶ κατὰ φαντασίαν ἀξιώσεις, καὶ τέλος νὰ στεφανώσωσιν τὴν καταχρηστικὴν αὐτῶν ἐξουσίαν τὴν ὁποίαν ποτὲ ἀφήρπασαν, σπεύδοντες νὰ καταστήσωσι διαχώρισιν συμφερόντων μεταξὺ τοῦ Κυριάρχου προστάτου καὶ τῶν προστατευομένων Κρατῶν. Καίτοι ἡ Α. Ε. ἐβεβαιώθη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου τὴν ὕβριν, ἥτις διὰ τοιαύτης καταχρηστικῆς πορείας αὐτῶν ἐζημίου τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἠθέλησεν ὅμως εἰσέτι νὰ δοκιμάσῃ πῶς τοιαῦτα ὑποκείμενα, ἀνεξαρτήτως τῶν πρὸς τὴν πατρίδα αὐτῶν καθηκόντων, ἤθελε τοὐλάχιστον πεισθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῶν συμφέροντος, εἰς τὸ νὰ λάβωσι φρονιμωτέραν ἰδέαν περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν θέσεως. Ἐπὶ τοιαύτῃ προσδοκίᾳ ἡ Α. Ε. ἐπὶ χρόνον τινὰ ὑπέμεινεν ὅπως ἡ Γερουσία Κερκύρας διαμένῃ εἰς τὰ ἴδια αὐτῆς καθήκοντα, καὶ ἐπιδιορθώσῃ τὰς παρανοίας της αὐτὴ ἀφ᾽ ἑαυτῆς, καὶ τὸ τοιοῦτον ἤθελε δώσει ἀφορμὴν μετριοφροσύνης καὶ εὐθύτητος πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα ἐπὶ ἀναγκαίας ἀπολογίας. Ἀλλὰ πᾶσα ἔννοια μετριοπαθείας πρέπει νὰ παύσῃ ἐνώπιον τοῦ πρὸς τὸν Κυριάρχην καὶ τὸν λαὸν τῶν Κρατῶν τούτων καθήκοντος τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος. Τὸ μὲν πρὸς τὸν Κυριάρχην καθῆκον ἀπαγορεύει αὐτὸν τὸ νὰ συγχωρῇ περαιτέρω τοιαύτην ἐξακολούθησιν σκηνῶν ἀταξίας. Ἡ δὲ πρὸς τὸν λαὸν τοῦ Ἰονίου ὑποχρέωσις ἀπαιτεῖ τὸ νὰ μὴ ἀνέχεται πλέον, ὥστε αἱ εἰλικρινεῖς τοῦ λαοῦ τούτου διανοήσεις νὰ δυσφημῶνται δι᾽ αἴτια φιλοδοξίας, προσωπικὰς ἀντιπαθείας καὶ ἀξιώσεις ὀλίγων τινων ὑποκειμένων. Ἔφθασε τέλος ὁ χρόνος καθ᾽ ὃν πρέπει νὰ δηλωθῇ ὁ Βρεττανικὸς χαρακτὴρ τῆς ὑπομονῆς, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ φανερωθῶσιν αἱ βάσεις τῆς μετριοφροσύνης του. Εἶναι νῦν καιρὸς τοῦ νὰ δειχθῇ ὅτι τοιαύτη μετριοφροσύνη δὲν γεννᾶται ἐξ ἀδυναμίας ἢ ἐλλείψεως ἐξουσίας, ἀλλὰ προέρχεται ἐκ κανονισμοῦ τινὸς πρὸς τακτικωτέραν διεύθυνσιν πορείας τῆς Δυνάμεώς του· καὶ ὅτι ἡ μετριοφροσύνη του λαμβάνει πηγὴν ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ πεποιθήσεως εἰς τοὺς δικαίους σκοπούς του. Ὁ Λόρδ Μέγας Ἁρμοστὴς ἐπὶ τοιούτων ἀρχῶν πράττων μετὰ δυσαρεσκείας σήμερον ἐναπέθετο πρὸς τὸν προτιμώτατον πρόεδρον τῆς Γερουσίας Κερκύρας τὰ ἔγγραφα τὰ καταχωρηθέντα πρὸς δημοσίευσιν ἐν ἰσχύει τῆς παρούσης προκηρύξεως. Καθ᾽ ὅσον δὲ χαλεπὸν αἰσθάνεται ἡ Α. Ε. τὸ νὰ λάβῃ τοιαῦτα μέτρα ἐφ᾽ οἱασδήποτε περιστάσεως καὶ ὁμοίας φύσεως πραγμάτων, θέλει γνωστοποιεῖ ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις κατέχει τὴν ἀναγκαίαν ἐξουσίαν,

ὅπως διευθύνῃ καὶ πραγματοποιῇ τοὺς δικαίους καὶ φρονίμους σκοποὺς της, καὶ ὅτι ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος δὲν παραδέχεται ἀξιώσεις οὐδενὸς εἴδους, αἵτινες ἤθελον θέσῃ ἐμπόδια ἢ ἀνατροπὰς τοῦ συνδέσμου τῶν συμφερόντων μεταξὺ τοῦ Αὐγούστου Κυριάρχου Προστάτου καὶ τοῦ προστατευομένου Κράτους κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην. — Παλάτιον Κορυφῶν 22 Μαΐου 1816.—»

Ταὐτοχρόνως ἔγραψε τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πρόεδρον Ἐμ. Θεοτόκην «—Καίτοι χαλεπῶς καθήρεσα μέρος τῶν συμπρακτόρων ὑμῖν μελῶν τῆς Γερουσίας, ἀναγκαῖον κρίνω τὸ νὰ σᾶς κοινοποιήσω ὅτι οἱαδήποτε μέτρα λάβω ἀκολούθως, δὲν στοχάζομαι ἐπὶ τοῦ νῦν ν' ἀναπληρώσω δι' ἄλλων μελῶν τοὺς καθαιρεθέντας. Θεωρῶ δὲ ὑμᾶς μὲν Προτιμώτατε, ὡς πρόεδρον, τοὺς δὲ λοιποὺς διαμένοντας εὐγενεῖς ἐν Γερουσιαστικῇ θέσει, ὡς μόνους νομίμους ἀντιπροσώπους τῆς νήσου Κερκύρας. Ἴσως τὸ μέτρον αὐτὸ μεταβληθῇ κατὰ τὰς περιστάσεις. Ἐπὶ τοῦ νῦν δὲ ὑμεῖς ὀφείλετε νὰ μετέρχεσθε καθήκοντα Γερουσίας, καθ' ὅσον ἀποβλέπουσι τὰς ὑποθέσεις τῆς μόνης Νήσου Κερκύρας, αἵτινες οὐδόλως συσχετίζονται μὲ τὰς ἐκδηλωθείσας ἀντιποιήσεις καὶ δοξασίας τῶν καθαιρεθέντων προσώπων ὡς ἀνικάνων καὶ διεφθαρμένων, ἢ ἀναφέρονται μὲ τὰς γενικὰς ὑποθέσεις τοῦ ἡνωμένου Κράτους, ὃ προσωρινῶς διευθύνεται κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην τῶν 3 Νοέμβρ. ὑπὸ τὰ διάφορα καθεστῶτα καὶ θεσμά, ἅτινα ὑφίσταντο καὶ ἐνίσχυον, καθ' ἣν ἐποχὴν ὑπεγράφετο ἡ συνθήκη. (1)

Ταὐτοχρόνως, ἔλεγεν ὁ Μαιτλάνδ, ὅτι θέλει ἀναφερθῇ ἐγγράφως πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του, ἵνα ἐν συμβουλίῳ ὑπουργικῷ μετὰ τῆς αὐτοῦ Ὑψηλότητος τοῦ Πρίγγιπος ἀντιβασιλέως Γεωργίου Γ΄. διασαφισθῇ εὐκρινῶς τὸ 4ον ἄρθρον τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τὸ ὁρίζον τὰ ἤδη ἰσχύοντα νόμιμα καθεστῶτα, ἅτινα θὰ διατηρῶνται μέχρι καταρτίσεως τοῦ συντάγματος. Ὁ πρόεδρος τῆς Γερουσίας Βαρὼν Ἐμ. Θεοτόκης ἀπήντα αὐτῷ.

(1) Σημειώσεως ἄξιον, ὡς μοὶ ἐβεβαίου τις, ὅτι τὴν ἰδίαν ἡμέραν, καθ' ἣν καθηροῦντο ὡς ἀνίκανοι καὶ ἀνήθικοι Μεταξᾶς, Φλαμπουριάρης καὶ Ρώμας ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐλάμβανον προσκλητήρια αὐτοῦ, ἵνα προσέλθωσιν εἰς ἑσπερίδα τῆς αὐτῆς ἡμέρας

«Κερκύρᾳ 23 Μαΐου 1816.

»Μιλόρδε!

»Μόλις ἔλαβον τὰς δύο ἐπιστολὰς τῶν 22 τοῦ παρόντος,
»τὰς ὁποίας ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης εὐηρεστήθη νὰ μοὶ ἀπευ-
»θύνῃ, εὐθέως αἱ ἐν αὐτῇ διαταγαὶ ἐξεπληρώθησαν. Ἡ Γερουσία
»Κορυφῶν κατὰ σοφὴν αὐτῆς δικαιοσύνην ἐλευθερωθεῖσα παντὸς
»κωλύματος εἰς τὴν πορείαν της καὶ προσκληθεῖσα νὰ παρα-
»στήσῃ νομίμως τοὺς ἐγκατοίκους τῆς νήσου ταύτης, εὑρίσκεται
»εἰς εὐτυχῆ θέσιν τοῦ νὰ ἀποκατασταθῇ ὄργανον ἀληθὲς τῶν εὐ-
»χῶν αὐτῶν, καὶ νὰ ἐπωφεληθῇ τοῦ ἀγαθοῦ τούτου δικαιώ-
»ματος, ὅπως παρακαλέσῃ τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, εἰς τὸ
»νὰ θελήσῃ νὰ καταθέσῃ ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ θρόνου τῆς Α. Μ.
τοῦ Αὐγούστου προστάτου τοῦ Ἰονίου Κράτους, τὰ αἰσθήματα
»σεβασμοῦ πρὸς ἄθικτον προσκόλλησιν καὶ εἰλικρινῆ ἀφοσίωσιν
»καὶ εὐγνωμοσύνην, ἐξ ὧν βαθέως καὶ ἀμεταβλήτως κατέχεται
»αὕτη ἡ ὡραία μερὶς τοῦ Ἰονίου λαοῦ, ὅστις ὑπ' Αὐτῆς εὐτυ-
»χῶς προστατεύεται διὰ τῆς ὑψηλῆς τιμῆς ἥτις συνδέει αὐτοὺς
»ἀδιαλύτως ἐκ τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐκτελοῦσα τὰς
»ὑμετέρας διαταγὰς ἡ Γερουσία συμμετέχει τῆς ζωηρᾶς ὑμῶν
»λύπης, ἀκούουσα ὅτι ἡ Υ. Ε. εὑρέθη ἀκουσίως ὑποχρεωμένη
»νὰ καθυποβάλῃ πρᾶξιν προκληθεῖσαν μὲν ὑπὸ ἀξιώσεων ἀτόπων
»καὶ παραλόγων, ἀλλ' ἐπιφέρουσαν τὴν εὐτυχίαν τοῦ Προστα-
»τευομένου λαοῦ οὐχ ἧττον καὶ τὴν τιμὴν τοῦ Προστατεύοντος.

»Ἡ Γερουσία Κορυφῶν ἀναμφιβόλως εἶδε μετὰ λύπης τὰ ἐ-
»πίσημα ἔγγραφα με τὰ ὁποῖα μέλη τινὰ αὐτῆς διὰ δολίων
»καὶ ἀπατηλῶν μέσων ἀπετόλμησαν νὰ τύχωσιν ἐξαιρετικοῦ
»δικαιώματος τοῦ νὰ ἐξηγήσωσιν τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην τῆς
»5 Νοεμβρίου Συνετῶς λοιπὸν ὑμεῖς ἐθεωρήσατε ὅτι αἱ ἀντι-
»δράσεις αὐτῶν διὰ τοιαύτης ἀποδοκιμασμένης διαγωγῆς πα-
»ρεμπόδιζον τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἰδίας συνθήκης, ἐνῷ ταυτοχρόνως
»ὡς ἔπρεπε αὗται ἀπεδοκιμάζοντο ὑπὸ πράξεων καὶ ἀναφορῶν
»τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῖς κατὰ τὰς μεσημβρινὰς νήσους. Τοι-
»αύτη ἀλλόκοτος διαγωγή, τοσοῦτον ἀντίπαλος διὰ προσωπικοὺς
»σκοποὺς καὶ ἐπιζημίους εἰς τὰ συμφέροντα τῆς δημοσίας ὑπη-
»ρεσίας, ἐφείλκυσε τὸν ψόγον τῶν ἀγαθῶν πολιτῶν καὶ τὴν
»ἐσχάτην ἀποδοκιμασίαν τῆς Κυβερνήσεως. Εὐτυχὴς δὲ περίστα-
»σις δι' ἐμὲ τοῦ νὰ λάβω τὴν τιμήν, ὅπως ἐκδηλώσω πρὸς
»τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ὡς ἑρμηνεὺς τῆς Γερουσίας Κορυφῶν
»τὴν εὐγενῆ ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ συνεργαζώμεθα μεθ' ὑμῶν, καὶ νὰ

»ἔχωμεν ἐλεύθερον τὸν ζῆλον, ὅστις μᾶς ἐνισχύει τοῦ νὰ συν»δράμωμεν παντοίαις δυνάμεσι εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην μὲ τὴν »ὁποίαν μᾶς τιμᾷ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης.

»Βαρῶν ΘΕΟΤΟΚΗΣ πρόεδρος τῆς Γερουσίας Κορυφῶν.» (1)

Τὰς 29 οὖν Μαΐου ἐδημοσιεύθη ἡ ἐν συμβουλίῳ τοῦ Ἄνακτος τῆς Ἀγγλίας δοθεῖσα ἑρμηνεία τοῦ διαφιλονεικουμένου ὅρου τῆς συνθήκης ὧδε, «—Ἐπειδὴ τὸ ῥηθὲν σύνταγμα μέχρι τοῦδε δὲν παρεσκευάσθη, καὶ ὡς ὤφειλε δὲν ἐπεκυρώθη, ἡ Α. Β. Υ. σκεπτομένη ἐπὶ τοῦ προκειμένου, καὶ παρατηροῦσα ὅτι προσήκει νὰ διαδηλώσῃ τὴν θέλησιν καὶ εὐαρέστησιν τῆς Α. Μ. κατὰ τὴν προσωρινὴν διαχείρησιν τῶν νήσων, εὐαρεστεῖται νὰ διατάξῃ ἐν ὀνόματι τῆς Α. Μ. καὶ τῇ γνώμῃ τοῦ ἰδιαιτέρου συμβουλίου τῆς Α. Μ. τὰ ἑξῆς... Αἱ Κυβερνήσεις, αἵτινες διετηροῦντο ἐν ταῖς νήσοις καθ' ἣν ἐποχὴν συνετάσσετο ἡ συνθήκη π έπει νὰ μείνωσιν ἐν ἰσχύει ὡς Κυβερνήσεις προσωριναὶ ἐπὶ ἰδιαιτέρᾳ διαχειρήσει ἑκάστης νήσου, ἕως κατασταθῇ καὶ κυρωθῇ τὸ σύνταγμα, ἢ συμβῇ ἀλλοίωσίς τις ἐν τῇ διοικήσει τῶν νήσων κατὰ διάταγμα ἐν συμβουλίῳ τῆς Α. Μ. ὡς ὁρίζει ἡ συνθήκη. Ἑπομένως οὐδεὶς ἐκλεχθεὶς, ἢ ὀνομασθεὶς πρώην ἢ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ παρόντος διατάγματος ἀντιπρόσωπος, ἢ μέλος οἱασδήποτε Βουλῆς ἢ Γερουσίας ἐν τῇ νήσῳ Κερκύρᾳ, διαρκούσης τοιαύτης προσωρινῆς Κυβερνήσεως, δύναται νὰ ἐνεργῇ ὡς μέλος αὐτῆς, ἐὰν μὴ ἐγεννήθη ἐν τῇ ῥηθείσῃ νήσῳ. Ταῦτα δὲ θὰ διατηρῶνται ἀκριβῶς, μέχρις οὗ καταρτισθῇ τὸ νέον σύνταγμα. Ὁ δὲ ἐντιμότατος κόμης Βαθοῦρστ εἷς τῶν πρώτων ὑπουργῶν τῆς Α. Μ. θέλει δώσει τὰς ὀφειλομένας διαταγὰς πρὸς ἐκτέλεσιν τούτου.—»

Ταὐτοχρόνως δὲ ἔγραψε πρὸς τὸν Ἀντώνιον Μαρτινέγγον ὁ Μαιτλάνδ μακρὰν ἐπιστολὴν περὶ τῶν πραχθέντων. Ἐν αὐτῇ δὲ ἐπρόσθετεν ὅτι πᾶν αἴσθημα μετριοφροσύνης ἐπειδὴ πρέπει νὰ ἔχῃ τὰ ὅριά του, εὑρέθη εἰς ἀνάγκην νὰ λάβῃ τοιοῦτον μέτρον αὐστηρὸν μὲν, ἀλλ' ἐπάναγκες καὶ κατάλληλον εἰς τὰς περιστάσεις. Ἤλπιζεν ὅθεν ὅτι ὁ Κύριος Ἀντώνιος Μαρτινέγγος ὡς ἐχέφρων καὶ ἐπιεικὴς δὲν ἤθελε λάβει ἀφορμὴν δυσαρεσκείας ν' ἀντιφρονήσῃ εἰς τοιοῦτον μέτρον.—Ὁ Μαρτινέγγος συσκεφθεὶς μετὰ τῶν ὁμοφρονούντων πολιτικῶν Ζακυνθίων, ἀπήντα πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Μαιτλὰνδ, ἐπιτηδείως ὑπεκφεύγων τὰ ἀν-

(1) Gazetta jonia 1816 num. 100.

τικείμενα τῆς καθαιρέσεως τῶν Γερουσιαστῶν, ὡς ὡδήγησεν αὐτὸν καὶ συνέταξε τὴν ἀπάντησιν ὁ Διονύσιος Φλαμπουριάρης.

Λίαν ἠρέθισε τοὺς νησιώτας τοιαύτη διαγωγὴ τοῦ Μαιτλὰνδ πρὸς τὴν καθαίρεσιν τῶν Γερουσιαστῶν καὶ διὰ τὴν ἀπάντησιν τοῦ ἀνακτοβουλίου πρὸς λύσιν τῆς διαφορᾶς. Ἕκαστος ἐννόησε ὅτι ὁ Βρεττανικὸς ἀπεσταλμένος παρὰ τοῖς Ἰονίοις εἶχε μέτρον καὶ σκοπὸν τὴν ὑπερίσχυσιν τῶν Βρεττανικῶν συμφερόντων καὶ τὴν θεμελίωσιν ἀπολύτου Κράτους ἐν Κράτει, ὡς λέγει ὁ Κέρκουωλ. Λαμβάνων ὁ αὐθέντης Θωμᾶς Μαιτλὰνδ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ ἀνακτοβουλίου εἰς ὅλας τὰς πράξεις του, ἤθελεν ἐξουδενώσει οἱονδήποτε δικαίωμα ἡ ἐν Παρισίοις συνθήκη παρείχετο τοῖς Ἰονίοις. Ἀλλὰ τί ἠδύναντο ν' ἀντιτάξωσιν οἱ ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῶν Ἰονίων δικαιωμάτων; Ποία αὐτῶν παράστασις ἠδύνατο νὰ καθυποβληθῇ πρὸς τοὺς ἐγγυηθέντας τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἰονίου Βασιλεῖς κατὰ τῶν πραττομένων ἐν τῷ Ἰονίῳ εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους, καθ' οὓς οἱ σύμμαχοι Μονάρχαι συνεδέοντο πρὸς ἐξουδένωσιν παντὸς δικαιώματος καὶ παραπόνου λαῶν καὶ ἐθνικοτήτων; Ἐὰν δε ἡ παράστασις αὕτη καθυπεβάλλετο εἰς σύνοδον τῶν συνθηκολογησάντων Βασιλέων, ἤθελεν ἐπιβλέψωσί ποτε αὐτοὶ πρὸς τοὺς μικροπολίτας Ἰονίους, ἢ μᾶλλον θὰ προέκριναν τὰ ἐπιδοκιμαζόμενα παρὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ ἀνακτοβουλίου τῆς μεγάλης καὶ ἰσχυρᾶς συμμάχου Ἀγγλίας; Ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε ἤθελεν ἀφήσῃ ἐλευθέρας διαμαρτυρήσεις νὰ γίνωνται κατὰ τῆς Ἁρμοστείας, δυσφημούσας τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν ἀπέναντι τῶν συμμάχων, ὁ πρῶτος Ἁρμοστὴς Θωμᾶς Μαιτλὰνδ ὁ ἀδελφὸς τοῦ κόμητος Λαουδερδὲρ, ἀνὴρ κατὰ τὸν Ἄγγλον ἱστορικὸν Κέρκουωλ βιαίου χαρακτῆρος, συμπεριφορᾶς βαρβάρου, καὶ γλώσσης δεσποτικῆς τραχείας καὶ ἐπιτακτικῆς. Ἡ μεγάλη αὐτοῦ ἱκανότης καὶ ὁ σεβασμὸς, ὃν ἐκέκτητο ἐν Ἀγγλίᾳ διὰ δραστηρίαν ἐνεργητικότητα καὶ στρατιωτικὴν ἀφέλειαν, ὅσον βίαιος καὶ ἂν ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τοῦ Κέρκουωλ ὁ Μαιτλὰνδ, ὕψονεν αὐτὸν παρὰ τῷ ἀνακτοβουλίῳ, καὶ ἠδύνατο νὰ χαλαρώσῃ ἀντιδράσεις καὶ ἀντιπολιτεύσεις εὐτελῶν φαινομένων ἐνώπιόν του Ἰονίων. Διὰ ταῦτα καὶ τὸ ἀνακτοβούλιον τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἐπεδοκίμαζε τὰς πράξεις τοῦ Μαιτλὰνδ, καὶ συνεφώνει εἰς τὰς γνώμας, καὶ ὠλιγόρει τὰς κατ' αὐτοῦ ἐκφερομένας μομφὰς ὑπὸ τῶν Ἰονίων. Τοῦτο ἀπεδείχθη κατὰ τὰς ἐνστάσεις ὑπὸ κόμητος Καποδιστρίου περὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ, ἃς καθυπέβαλε τῷ Βρεττανικῷ ὑπουργῷ, περὶ ἐπανορθώσεως τῶν κακῶς διακειμένων ἐν τῷ Ἰονίῳ συντάγματι κατὰ προθέσεις τοῦ Ἁρμοστοῦ

Μαιτλάνδ, ὡς θέλομεν ἴδῃ ἀκολούθως ἐν τῇ ἱςορικῇ ἡμῶν ἐκθέσει. Ὅτι δὲ ἐν τῇ συνθήκῃ ἐννοοῦντο ὡς ἰσχύοντα συντάγματα τὰ ἐπὶ τῶν παρελθουσῶν Κυβερνήσεων τῆς Ἑπτανήσου πολιτείας τῶν 1803, καὶ οὐχὶ αἱ ἐπὶ τοῦ Κάμπελ κυβερνήσεις ἑκάςης νήσου, ἀποδεικνύεται προφανέστατα ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κόμητος Καποδιστρίου πρὸς τὸν Λόρδον Βαθοῦρστ· ἔλεγε δὲ αὕτη

«Πετρουπόλει 4 Φεβρουαρίου 1820.

»Προσφέρων τῇ Υ. Ε. τὰς προσηκούσας χάριτας διὰ τὴν ἐπιστολὴν, τὴν ὁποίαν εὐηρεστήθη νὰ μοὶ διευθύνῃ ἡμερολογουμένην τῇ 11 Δεκεμβρίου, καθὼς ἐπίσης καὶ δι' ὅλας τὰς χρηστὰς ἐλπίδας, τὰς ὁποίας μοὶ ἐμπνέει ὡς πρὸς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν παραπόνων ἕνεκα τῆς ἀτελοῦς ἐκτελέσεως τῶν οὐσιωδεστέρων ὅρων τῆς συνθήκης τῶν 5 Νοεμβρίου 1815, λαμβάνω τὴν ἐλευθερίαν νὰ σᾶς δώσω διασαφήσεις τινὰς, Μιλόρδε, ἀφορώσας τὸ ζήτημα, περὶ οὗ εὐηρεστήθητε νὰ ἐνασχοληθῆτε προηγουμένως. Τὸ 4 ἄρθρον τῆς Συνθήκης λέγει, τὰ ὑπάρχοντα συντάγματα καὶ οὐχὶ τὸ σύνταγμα τοῦ 1803, τὸ ὁποῖον ἡ Υ. Ε. θεωρεῖ ἐπομένως ὡς μὴ ὑπάρχον εἰς τὰς νήσους, καθ' ἣν ἐποχὴν συνωμολογήθη ἡ συνθήκη τῆς 5 Νοεμβρίου. Ἡ συζήτησις αὕτη ἔλαβε χώραν τῷόντι κατὰ τὸν καιρὸν τῶν ἐν Παρισίοις διαπραγματεύσεων· καὶ ἂν οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ρωσσίας δὲν ἐπέμειναν εἰς τὸν ρητὸν ὅρον τὸν ἀναφέροντα ὀνομαστὶ τὸ σύνταγμα τῶν 1803, ὡς τὸν χάρτην τὸν περιέχοντα τὰ δικαιώματα τῶν Ἰονίων, ὁ λόγος εἶναι· διότι ὁ Αὐτοκράτωρ ἠθέλησε καὶ κατὰ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην νὰ δείξῃ πόσον εἶναι ἀπεριόριστος ἡ ἐμπιστοσύνη, ἣν ἐμπνέουσιν αὐτῷ αἱ ἀρχαὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλευθεριότητος, αἵτινες χαρακτηρίζουσι τὴν πεφωτισμένην πολιτικὴν τοῦ Ἀνακτοβουλίου τοῦ ἁγίου Ἰακώβου. Ἄλλως τὸ σύνταγμα τῶν 1803 εἶχε γίνει ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἑπτὰ νήσων ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τῆς Ρωσσικῆς προστασίας. Ἡ σκέψις αὕτη μετὰ τῆς ἀνασκοπῆς, τὴν ὁποίαν ὁ Αὐτοκράτωρ εὐχρεστεῖται νὰ δηλοῖ πρὸς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν, παρεκίνησε τὴν Α. Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα νὰ παραιτηθῇ τὴν ρητὴν ἔκφρασιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὅρου. Ἐπιμένουσα ὡς εἰς ἀπαραίτητον συνθήκην ἡ Ρωσσία ἤθελεν ἴσως ἐπιστηρίξει τὰ περιωρισμένα καὶ δύσπιστα πνεύματα εἰς τὴν ψευδῆ ἰδέαν ὅτι, καίτοι ἀποποιουμένη τὴν δημοσίαν καὶ φανερὰν προστασίαν τῶν Ἑπτὰ Νήσων ἡ Α. Α. Μ. ἐπεφυλλάττετο διὰ τῆς διατηρήσεως

τοῦ συντάγματος τοῦ ἔτους 1803 πλάγια μέσα ἐπιρροῆς εἰς τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον ἐπίσημος συνθήκη ἔμελλε νὰ θέσῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ὁ Αὐτοκράτωρ ὤφειλε νὰ διατηρήσῃ πρὸς τὴν Ἑπτάνησον τὴν ὑπόσχεσίν του. Ἡ Α. Α. Μ. τῇ εἶχεν ὑποσχεθῆ ἐπισήμως τὴν διατήρησιν τῆς αστικῆς καὶ πολιτικῆς ὑπάρξεως, ἣν ἔχαιρε πρὶν τῆς ἐν Τιλσὶτ συνθήκης ἕνεκα τῶν μεγάλων θυσιῶν, τὰς ὁποίας οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶχον κάμει ὑπὲρ τῆς ἀγαθῆς μερίδος, καὶ νομίζει ὅτι ἐξεπλήρωσε τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην, ἐγκαταλείψας εἰς τὴν ὑψηλὴν φρόνησιν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ὅλην τὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὴν δόξαν νὰ τὴν ἐκτελέσῃ. Ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῆς ἀληθοῦς ταύτης ἐκθέσεως, ὡς ἐκ τοῦ γράμματος ἐπίσης τῆς συνθήκης, ὅτι αἱ προσωριναὶ πράξεις, αἵτινες ἐξεδόθησαν ὑπὸ ξένων εἰς τὴν Ἑπτάνησον ἀρχῶν εἶναι τὰ ὑπάρχοντα συντάγματα; Εἶναι ταὐτὸν ὡς ἂν ἐλέγομεν ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν τούτων, πρὶν ἢ τὰ Βρεττανικὰ στρατεύματα κατάσχωσι τὸν τόπον των, καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως (δηλ. κατὰ τὸν καιρὸν τῶν ἐν Παρισίοις διαπραγματεύσεων τοῦ ἔτους 1815) δὲν ἐκυβερνῶντο δι' οὐδενὸς θεσμοῦ, ὅτι οὐδὲν δίκαιον, οὐδεὶς νόμος ἦτο πλέον ἐν ἰσχύϊ παρ' αὐτοῖς, καὶ ὅτι αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις εἶχον ἐξουσίαν νὰ διαθέσωσι περὶ τῶν Ἑπτανησίων ὡς περὶ δορυκτήτου λαοῦ, ὅστις δὲν δύναται ν' ἀντιποιῆται προνόμια καὶ δίκαια, εἰμὴ ὅσα εὐχαρεστεῖται νὰ τῷ δώσῃ ὁ κατακτητής. Τοιαύτη ὅμως ἤθελεν εἶσθαι ἡ κατάστασις τοῦ τόπου τούτου ἐνώπιον τῶν συμμάχων Δυνάμεων, ἂν τὰ ὑπάρχοντα συντάγματα, τὰ ἀναφερόμενα ἐν τῷ τετάρτῳ ἄρθρῳ, δὲν ἦσαν ἄλλο, εἰμὴ οἱ προσωρινοὶ κανονισμοὶ οἱ στρατιωτικῶς δοθέντες ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν διοικητῶν, οἵτινες εἶχον τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς διοικήσεως τῶν Νήσων. Ἀλλ' οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ῥωσσίας οὔτε ἠδύναντο, οὔτε ἔπρεπε νὰ ὑποθέσωσιν, ὅτι τὸ ἀνακτοβούλιον τοῦ Λονδίνου ἤθελέ ποτε παραδεχθῇ τοιαύτην γνώμην. Ἡ προκήρυξις τοῦ στρατηγοῦ Ὄσβαλ τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1809 (ἧς τὸ ἀντίγραφον ἐπισυνάπτεται) τοῖς ἔδιδε ὀρθωτέραν ἰδέαν τῶν ἀρχῶν, καθ' ἃς ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος ἐθεώρει τὰς νέας σχέσεις, αἵτινες ἔμελλον νὰ καθιδρυθῶσι νομίμως μεταξὺ τοῦ προστατευομένου λαοῦ καὶ τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως.

»Ἂν τῳόντι δὲν εἶχεν αὐτὴ προσφέρῃ εἰς τοὺς κατοίκους τῶν νήσων τὴν βοήθειαν τῶν ἑαυτῆς ὅπλων, εἰμὴ διὰ νὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς ν' ἀπαλλαχθῶσιν ἀπὸ τοὺς καταδυνάστας αὐτῶν (τοὺς

Γάλλους), καὶ διὰ νὰ ἐγκαθιδρύσῃ κυβέρνησιν ἐλευθέραν καὶ αὐτόνομον καὶ νὰ τοῖς ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἁγίας αὐτῶν θρησκείας, τῶν πολιτικῶν καὶ ἐμπορικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων· πῶς δύναταί τις ἄλλως νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὰ κατὰ τὸ 1815 ὑπάρχοντα συντάγματα εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους δὲν ὑφίσταντο κατὰ τὴν Βρεττανικὴν γνώμην, εἰμὴ εἰς τὰς προσωρινῶς δημιουργηθείσας ἀρχὰς εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως διὰ μόνης τῆς ἐξουσίας τῶν Ἄγγλων διοικητῶν, οἵτινες στρατιωτικῶς ἐκυβέρνων τὸν τόπον τοῦτον; Ἐπερειδόμενος τῷ 1815 καθὼς καὶ τώρα εἰς τὴν πεποίθησιν ὅτι οὐδὲν μέτρον ἐναντίον εἰς τὸ δίκαιον ἤθελε δυνηθῇ νὰ ἐπιβαρύνῃ ἐπὶ μακρὸν χρόνον λαὸν χαίροντα τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν, ἐπιμένω νὰ θεωρῶ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 4 ὡς ἐξασφαλιζούσας τὰ προσφιλέστερα συμφέροντα τῆς πατρικῆς μου γῆς.

»Ἂν τῳόντι αἱ διατάξεις αὗται δὲν προσδιορίζωσι κατὰ γράμμα τὸ σύνταγμα τοῦ ἔτους 1803 ὡς ὑπάρχον, αὗται δὲν ἀναγνωρίζουσιν ὅμως οὔτε τὰς στρατιωτικὰς διαταγάς, αἵτινες ἦσαν τότε ἐν ἰσχύϊ ὡς θεμελιώδης νόμος τῶν νήσων, ἔτι δὲ ὀλιγώτερον τὰς ἀναγνωρίζουσι ὡς τὴν βάσιν, ἐφ' ἧς ἔμελλε νὰ δημιουργηθῇ ὁ νέος χάρτης τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων Νήσων.

»Ἡ ἀγαθὴ πίστις, Μιλόρδε, ἡ χαρακτηρίζουσα τὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας, καὶ τιμῶσα πάντοτε τὴν δύναμιν ἑνὸς μεγάλου βασιλείου κάλλιον ἐξηγεῖ, παρ' ὅτι δύναμαι νὰ ἐκφράσω τὴν ἔννοιαν, καθ' ἣν δύναταί τις καὶ ὀφείλει νὰ δώσῃ ἐπιεικῆ ἑρμηνείαν εἰς τὸ 4 ἄρθρον, ἂν τυχὸν μία ἑρμηνεία ἐκρίνετο ἀναγκαία. Τὸ σύνταγμα ἑνὸς τόπου δὲν ὑφίσταται μόνον εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχῶν, ἢ τῶν δικαστηρίων ἢ εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν διαμόρφωσιν τῶν δημοσίων ἀρχῶν, ἀλλ' εἰς τὸν ὁρισμὸν τῶν καθηκόντων, τὰ ὁποῖα ἐπιβάλλουν εἰς ἑαυτοὺς οἱ ἄνθρωποι ἐλεύθεροι εἰς κοινωνίαν συνελθόντες, καὶ τῶν δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐξ αὐτῶν προκύπτουσιν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην αἱ νῆσοι εἶχον ἐν παντὶ καιρῷ τὰ συντάγματά των· ὡς ἐκεῖνο ἀκόμη τοῦ ἔτους 1803 δὲν εἶναι, εἰμὴ ἐξαγωγὴ τῶν προγενεστέρων θεσμῶν, τῶν ὁποίων εἶχον κάμει οἱ ἀντιπρόσωποι τὴν ἐφαρμογὴν ἐκείνην, ἥτις ἦτο καταλληλοτέρα πρὸς τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν τότε εὑρίσκετο ὁ Ἰόνιος λαὸς καὶ ὡς πρὸς τὸ ἐσωτερικόν του καὶ ἀπέναντι τῶν Δυνάμεων ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐπροστατεύετο. Ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης, εὔκολον νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὰ ὑπάρχοντα συντάγματα, περὶ ὧν λαλεῖ τὸ 4 ἄρθρον δὲν προκύπτουσιν ἐκ τῆς ἐξουσίας, τὴν ὁποίαν προσωρινῶς εἶχον ἄτομά τινα, ἢ ἔξιν πρὸς

τὸν τόπον, ἢ πραγματικῶς ξένα πρὸς τοὺς νόμους τοῦ τόπου; ἀλλ' ἐκ τῶν συγκλήτων ἢ τῶν ἐνεργῶν πολιτῶν, οἵτινες ἦσαν κεκλημένοι ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ τόπου νὰ ἐκλέγωσιν ἐλευθέρως τοὺς ἀντιπροσωπεύοντας αὐτῶν, εἴτε εἰς τὸ νομοθετικὸν σῶμα, εἴτε εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν ἀρχὴν καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς διοικήσεως. Μόλις παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Ἰόνιος λαὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κανονίσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ νομοθεσίαν καὶ τὴν κυβέρνησιν, τότε εὐκολώτατον εἶναι νὰ συμφωνήσωμεν περὶ τῶν τύπων, καθ' οὓς ἡ Προστάτις Δύναμις δύναται νὰ τῷ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν δικαιωμάτων τούτων. Τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐνομοθέτησεν ἡ συνθήκη τῶν 5 Νοεμβρίου· καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ ἁρμοστὴς δὲν ἤξευρεν, ἢ δὲν ἠθέλησε νὰ κάμῃ ἐκπληρῶν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπιφορτισθῇ ἔντιμον ἀποστολήν. Μένω ἐδῶ, Μιλόρδε, διὰ νὰ μὴ σᾶς δώσω πολὺ μεγάλην ἐνόχλησιν. Ἠδυνάμην ν' ἀναπτύξω τὸ ζήτημα τοσοῦτον ἐναργῶς, ὥστε νὰ καταπείσῃ καὶ τὰ δυσκολώτερα πνεύματα. Ἡ ὑπόθεσις ὑπὲρ ἧς συνηγορῶ ἐνώπιον τοῦ κριτηρίου σας, κύριε κόμη, εἶναι δικαιοτάτη καὶ οὐδὲν θέλει τὸ ἀποδείξει μᾶλλον τῆς πείρας. Τὰ ἐπιχειρήματά μου ἠντλήθησαν ἀπὸ μίαν μόνην πηγήν. Ἐπιθυμῶ τὴν εὐημερίαν τῆς πατρίδος, καὶ νομίζω, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμβιβασθῇ εἰμὴ μὲ τὴν τιμὴν αὐτῆς, τουτέστι μὲ τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης τῶν 5 Νοεμβρίου, καὶ ἐπομένως μὲ τὴν ἀπόλαυσιν ἐλευθέρας καὶ αὐτονόμου κυβερνήσεως ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν Προστασίαν τῆς μεγάλης Βρεττανίας.

»Συγχωρήσατέ μοι, Μιλόρδε, τὴν διεξοδικὴν ταύτην ἐπιστολήν. Διὰ ταύτης ὅμως σᾶς ζητῶ εὐάρεστον ἀπάντησιν εἰς τὰς διακοινώσεις τὰς ὁποίας ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀπευθύνω ἐκ Βαρσοβίας τῇ 6/18 τοῦ τελευταίου Ὀκτωβρίου. Περιμένω αὐτὴν μὲ ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν ὁποίαν φέρω εἰς τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων σας καὶ εἰς ἐκεῖνα τῶν συναδέλφων σας.

»Δέχθητε»

Ἀλλ' ὁ ἁρμοστὴς Μαιτλάνδ, παρεξηγῶν καὶ γράμμα καὶ πνεῦμα τῆς συνθήκης, ἔλεγε κατὰ τὰς ἐνστάσεις αὐτάς, ὅτι ἡ συνθήκη ἀνέθετεν εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας τὴν διεύθυνσιν καὶ συγκάλεσιν τῆς Ἰονίου Βουλῆς. Πρὸς τὴν διεύθυνσιν καὶ συγκάλεσιν ταύτην ὁ ἁρμοστὴς ἦτο ἄνευ ἐπιτηρήσεώς τινος τῶν κανονιζομένων τύπων ὑπὸ τῶν προτέρων τῆς Ἑπτανήσου συνταγμάτων. Συντάγματα δὲ ἰσχύοντα ἐννοοῦντο αἱ προσωριναὶ τότε Κυβερνήσεις, αἱ διευθύνουσαι τὴν Ἰόνιον χώραν, καθ' ὃν χρόνον ὑπεγράφετο ἡ συνθήκη. Ἐὰν δὲ τὰ συντάγ-

ματα τῶν 1803 ἐννοοῦντο ἐν τῇ συνθήκῃ, αὐτὴ ἤθελε ῥητῶς μνημονεύεσθαι ἐν αὐτῇ κατὰ λέξιν καὶ χρονολογίαν. Ἐδικαιολόγει δὲ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Μαιτλὰνδ καὶ ὁ λὸρδ Βαθοὺρστ ὑπουργός. Αὐτὸς ἀπαντῶν πρὸς τὸν Καποδίστριαν ἔλεγεν.—«Κακῶς ἐξηγεῖ τὴν συνθήκην ὅστις διϊσχυρίζεται ὅτι ὁ Ἁρμοστὴς ὀφείλει νὰ συγκαλέσῃ τὴν συνέλευσιν περὶ τῆς συντάξεως τοῦ Ἰονίου πολιτεύματος κατὰ τὰ ὡρισμένα ὑπὸ ἀρχαιοτέρων συνταγματικῶν τύπων. Ἡ συνθήκη ῥητῶς λέγει· ὅτι ὁ ὑψηλὸς ἐπιτετραμμένος τῆς Μ. Βρεττανίας ὀφείλει νὰ κανονίσῃ τὸν τρόπον τοῦ συγκαλεῖν νομοθετικὴν συνέλευσιν, τῆς ὁποίας θὰ διευθύνει αὐτὸς τὰς ἐργασίας, ἵνα συνταχθῇ ὁ χάρτης τοῦ πολιτεύματος. Ἄρα ὁ ἁρμοστὴς συγκαλέσας τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν, καὶ συντάξας τοὺς τύπους αὐτῆς, οἵους ἐνέκρινε καταλλήλους, ἐφήρμοσε καλῶς καὶ ὀρθῶς τὸν εἰρημένον ὅρον τῆς συνθήκης, διότι αὐτῷ διὰ τοῦ ὅρου ἀνατίθεται ἀπολύτως διεύθυνσις καὶ κανονισμὸς τῆς συγκαλέσεως τῆς συνελεύσεως ἄνευ τινὸς ὡρισμένου τύπου ὑπὸ τοῦ ἀρχαιοτέρου συντάγματος τῶν 1803.»—Οὕτω λοιπὸν ἀντιπρόσωπος τῆς Προστασίας ἐν τῷ Ἰονίῳ καὶ κυβέρνησις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐν Ἀγγλίᾳ ἡρμήνευσεν τὰς ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ ἀνεξαρτησίᾳ τοῦ μικροῦ Ἰονίου Κράτους ῥήτρας τῆς συνθήκης κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς ἐν τῷ προστατευομένῳ Κράτει. Ἀπολύτως ὅθεν ἐβούλοντο νὰ διευθύνωσιν οἱ Ἁρμοσταὶ ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει. Ἀπολύτως ἠθέλησαν νὰ συγκαλέσωσι καὶ τὴν συντακτικὴν συνέλευσιν, νέον τύπον αὐθαίρετον καὶ ἀνήκουστον εἰς χρονικὰ συνταγματικῆς πολιτείας ἐπινοήσαντες.

Ἀσφαλὴς ὅθεν καθ' ὅλα ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ τὰς 16 Ἰουνίου ἀνήγγειλεν ὅτι ἐπανέρχεται εἰς Λονδῖνον, ὅπως λάβῃ ὁδηγίας ἀμέσους παρὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ τοῦ ἀντιβασιλέως πρὸς παρασκευὴν τοῦ συντάγματος. Ἐπιτροπὴ δὲ παρὰ τοῦ ὑποστρατήγου Σμὶθ προέδρου, καὶ τῶν ὑπασπιστῶν Οὐὸδ καὶ Μέγερ θὰ διαχειρίζεται τὴν Ἁρμοστείαν τῶν νήσων μέχρις ἐπανελεύσεως αὐτοῦ. Η ἐπιτροπὴ αὕτη κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ ἔλαβεν αὐστηρὰ ὑγειονομικὰ μέτρα, ὅτε ἐνέσκηψε πανώλης ἐν τῇ κώμῃ Κομητάτων τῆς νήσου Κεφαλληνίας. Ἐπὶ τούτῳ οὖν διώρισε γραμμὴν ὑγειονομικὴν περὶ τὴν Κεφαλληνιακὴν περίχωρον Ἔρισον, καὶ λοιμοκομεῖον εἰς τὸ νησίδριον Διδασκαλεῖον. Ἐν δὲ τῇ Ζακύνθῳ ἐτέθησαν ἀκτοφύλακες καθ' ὅλα τὰ προσβόρεια παράλια τῆς νήσου, ὅπως ἀποκωλύωνται αἱ ἐκ Κεφαλληνίας εἰς Ζάκυνθον προσελεύσεις. Τὰς 10 Ὀκτωβρίου 1816 ἐδίδετο πλήρης ἐλευθέρα συγκοινωνία Κεφαλληνίας πρὸς ὅλας τὰς νήσους κατ'

αἴτησιν τοῦ τότε τοποτηρητοῦ Κεφαλληνίας Ριβαρόλα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ πανώλης δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐξαλειφθῇ ἐκ τῆς ἀπέναντι στερεᾶς, ἀπηλευθεροῦτο μὲν ἡ συγκοινωνία μεθ' ὅλων τῶν νήσων, ἐξῃρεῖτο δὲ ἡ Λευκὰς καὶ ἡ Πάργα ὡς πλησιάζουσαι τοῖς λοιμοφθόροις τόποις.

Τὰς 6 Νοεμβρίου 1816 ἐπανῆλθεν εἰς Κέρκυραν ἐξ Ἀγγλίας ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ, συσκεφθεὶς μετὰ τοῦ ἀνακτοβουλίου τῆς Βρεττανικῆς ἀρχῆς, καὶ προσχεδιάσας τὸ σύνταγμα, ὃ ἔμελλε νὰ συντάξῃ τὸ συγκαλεσθησόμενον προκαταρκτικὸν συμβούλιον. Ἐκδηλῶν δὲ πρὸς τοὺς Ἰονίους τὴν πολιτικὴν πορείαν, ἣν ἤθελε βαδίσει ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ πολιτεύματος κατὰ τὰς ἐξηγήσεις καὶ ὁδηγίας τοῦ Ἀνακτοβουλίου, ἔλεγεν ἐν τῇ προκηρύξει τῶν 19 Νοεμβρίου.—«Ἐπειδὴ ἐξηλήφθη πᾶσα ἀντίδρασις διανοίας, δι' ἧς μεθηρμήνευον παράφρονές τινες καὶ κακόβουλοι τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην, ἡ Ἐξοχότης του πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιτετραμμένων καθηκόντων δύο τινὰ κυρίως σκοπεύει· πρῶτον τὸ νὰ συμμορφωθῇ κατὰ τὰς ἐννοίας τῶν μεγαθύμων συμμάχων Δυνάμεων, αἵτινες συνωμολόγησαν τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων· καὶ δεύτερον τὸ νὰ ἐφαρμόσῃ κατ' εὐκρινῆ καὶ φιλοδικαίαν ἔννοιαν τὴν συνθήκην, ἀσφαλίζων πρὸς τὸν ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν προστασίαν τῆς Μ. Β. Ἰόνιον λαὸν ἐλευθερίαν καὶ εὐτυχίαν κατὰ μείζονα βαθμὸν, ὁποῖον παρέχεται ἡ παροῦσα ἠθικὴ καὶ φυσικὴ κατάστασις τῶν Ἰονίων. Οὐδεὶς δὲ νεωτερισμὸς ἐπὶ τῶν καθεστώτων δύναται νὰ ἐξέλθῃ τοιούτων ὁρίων, κατὰ τὰ ἀμοιβαδὸν καθήκοντα τοῦ Προστάτου Κυριάρχου καὶ τῶν προστατευομένων λαῶν. Βεβαίως ἀλλόκοτον, ἐὰν ὁ Ἀντιπρόσωπος ἐκείνης τῆς Αὐτοκρατορίας, ἥτις ἐν πάσῃ περιπτώσει μόνη εἰδικῶς ἠδυνήθη ν' ἀντιταχθῇ εἰς τὸ ἀνατρεπτικὸν καὶ ἐπαναστατικὸν ἐκεῖνο πνεῦμα τῶν λεγομένων ἀναγεννητῶν τῆς Γαλλίας, ἐκείνης τῆς Αὐτοκρατορίας τέλος, ἥτις μετὰ τῶν συμμάχων κατέστρεψεν ἐκείνας τὰς διδασκαλίας καὶ ἐκείνην τὴν δύναμιν, τὰ ὁποῖα ἐμαστίγονον καὶ ὡς ἄλλη πανώλης κατέφθειρον τὴν ἀνθρωπότητα, προέβαινεν αὐτὸς καὶ ὑπεστήριζε πρὸς τοὺς ἀποκλειστικῶς προστατευομένους λαοὺς τούτους, ἐκείνας τὰς φαντασιώδεις καὶ κατὰ θεωρίαν πολιτικὰς διδασκαλίας, πρὸς καταστροφὴν τῶν ὁποίων τὸ Βρεττανικὸν ἔθνος ἔχυσεν ἀφειδῶς τὸ ἄνθος οἰκείου αἵματος, καὶ ἀπείρους θησαυροὺς ἀνηκούστους εἰς τὰ χρονικὰ τοῦ παρελθόντος. Τοιοῦτος σκοπὸς δὲν εἶναι βεβαίως ὁ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Β. Μ. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ἀποστρέφεται τὰς αἰφνιδίους καὶ βιαίας μεταπολιτεύσεις. Ἡ βάσις τῆς κοινωνίας διατη-

ρεῖται σφα, οἷα ὑφίσταται. Αἱ μὲν πρῶται κλάσεις τῆς κοινωνίας διασώζουσι τὰ δικαιώματα ἑαυτῶν, αἱ δὲ κατώτεραι προστατεύονται ὑπὸ τῶν οἰκείων. Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης οὐδέποτε θὰ ἐξέλθῃ τοιούτου ἐπουσιώδους κανόνος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐγκαυχᾶται ἡ Βρεττανικὴ πολιτική, ὡς εὐστοχώτερον ἄλλου ἔθνους ἠξεύρουσα νὰ συμβιβάζῃ τὰ συμφέροντα πάσης τάξεως ἀνθρώπων. Μόναι δὲ κατεπείγουσαι μεταβολαὶ ἐπί τινων πολιτικῶν συστημάτων θὰ γίνωσι πρὸς μείζονα ἀσφάλειαν προσώπων καὶ ἰδιοκτησίας. Ἡ πεῖρα δὲ θὰ ὁδηγῇ πᾶν βῆμα νομοθεσίας. Ἡ Βενετικὴ τυραννία, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη οἱ λαοὶ τοῦ Κράτους τούτου, οἱ τοσοῦτον πεπροικισμένοι ἐκ φύσεως, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἡ Μητρόπολις τῆς Ἀριστοκρατίας ἐκείνης κατεπόνει τὸν λαόν, διατηροῦσα αὐτὸν ἐν διαρκεῖ ἀμαθείᾳ καὶ δουλείᾳ, ἀπὸ τοῦ νῦν ἐκλείπει. Οὐδόλως δὲ μνημονεύω ὅτι ἐκ θείας προνοίας ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος διέσωσε τὰς νήσους ἐκ τῆς ταραχωδεστάτης ἀναρχίας, λαβὼν αὐτὰς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μ. Βρεττανίας, οὔτε ἀναφέρω ὅτι τὸ σύνταγμα τῶν 1803 οὐδόλως ἐφάνη κατάλληλον εἰς τὴν φύσιν τῶν νήσων καὶ ἐγκατοίκων· διότι, μόλις παρῆλθον δύο ἔτη, μετερρυθμίσθη καὶ ἠλλοιώθη καθ' ὁλοκληρίαν διὰ τὰ ἐπακόλουθα τοῦ ἀτυχοῦς πολέμου, ἐφ' οὗ ὑπέπεσον εἰς τὴν τυραννικὴν κυριαρχίαν τοῦ ἅρπαγος τῆς Γαλλίας οἱ Ἰόνιοι. Διὰ ταῦτα τὸ σύνταγμα τῶν 1803, ὡς μὴ λαβὸν αἴσιόν τι ἀποτέλεσμα, οὐδεμίαν πραγματικὴν ὁδηγίαν δύναται νὰ παρέξηται πρὸς ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ παρόντος. Προκαταρκτικὸν λοιπὸν συμβούλιον προσκαλεῖται ἐν Κερκύρᾳ παρὰ τῆς Α. Ε. Τοῦτο δὲ θέλει προπαρασκευάσει νέον σύνταγμα ὑποβληθησόμενον εἰς συζήτησιν καὶ ἔγκρισιν τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως.

Ἐν τούτοις ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ πράγματα οἱ ἐκ τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τῶν ἀστῶν νησιῶται. Ἀλλὰ βουλόμενος ἕκαστος ν' ἀπολαύσῃ μεγάλα ἀξιώματα καὶ ἀρχὰς τοῦ ἱδρυθησομένου πολιτεύματος, ἤριζον καὶ ἀπηχθάνοντο ἀλλήλοις. Ἐν Κερκύρᾳ τοῦ μὲν ἀριστοκρατικοῦ στοιχείου προΐστατο ὁ Στάμος Χαλικιόπουλος, τῶν δὲ ἀστῶν ὁ βαρὼν Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης. Ὁ δεύτερος οὗτος καίτοι πρόεδρος τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου, καὶ πρώην πρόεδρος τῆς Γερουσίας διορισθείς, δὲν ἤθελε οὐδένα τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ νὰ ἔχῃ ἐφάμιλλον εἰς ἀξιώματα καὶ θέσεις, τὰς ὁποίας αὐτὸς ἤθελε νὰ ἐπικαρποῦται καὶ διανέμῃ πρὸς οἰκείους καὶ εὐνοϊκούς. Διὸ ἐσκέφθη ν' απομακρύνῃ αὐτούς, ἐὰν ὕποπτοι καὶ συνωμόται κατὰ τῶν καθεστώτων ἤθελον ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Μαιτλάνδ. Τὸ μη-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

χάνευμα τοῦτο καθησύχασε τὸν Μαιτλάνδ· διότι οὐδεὶς πλέον τῶν ἀντιφρονούντων αὐτῷ καὶ ἀντιπολιτευομένων ἐν τῷ Ἰονίῳ ἤθελεν ἀνακύψῃ κεφαλὴν κατὰ τοῦ νέου πολιτεύματος, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐκλεχθησομένων ἀντιπροσώπων ἤθελεν ἔχει ψυχὴν νὰ φέρῃ μικρὰν παρατήρησιν εἰς τὰ φαινόμενα ἐπιβλαβῆ τῶν Ἰονίων συμφερόντων, ἐὰν κατεδιώκοντο καὶ ἐτιμωροῦντο αὐστηρῶς ὡς συνωμόται προὔχοντες καὶ ἐπιφανεῖς τῶν Ἰονίων. Ἐχαλκεύθη λοιπὸν συνωμοσία πολιτική. Διὰ ταύτης κατηγοροῦντο οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν ἐν Κερκύρᾳ προὐχόντων καὶ ἀντίπαλοι τοῦ Θεοτόκη καὶ ἄλλοι νησιῶται οἱ ἀντιδραστικώτεροι φαινόμενοι, ὅτι συνενοοῦντο ν' ἀναφερθῶσιν εἰς τὰς αὐλὰς περὶ τῶν πραττομένων καὶ τεκταινομένων ὑπὸ τοῦ Μαιτλάνδ, ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἠρεθίζετο ὁ λαὸς τῆς Κερκύρας καὶ τῶν ἄλλων νήσων νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν οἰκιῶν τῶν ἐπιφανεστέρων καὶ κατασπαράξωσιν αὐτούς, καὶ μάλιστα τοὺς συνεργοῦντας μὲ τὰς Βρεττανικὰς ἀρχάς. Ὑπογραφαὶ δὲ τῶν διαβαλλομένων τούτων καὶ ἔγγραφα καὶ σφραγῖδες ἐμιμήθησαν πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τοῦ ἀξιοπίστου τῶν ἐγγράφων. Συνελήφθησαν ὡς ἀρχισυνωμόται ὁ Στάμος Χαλικιόπουλος καὶ ἀδελφὸς Αὐγουστῖνος, Δημήτριος Βράϊλας πατὴρ τοῦ Σὶρ Πέτρου διασήμου ἐν συγγραφῇ, ὁ δόκτωρ Καβέλης, ὁ Κανονικὸς Ἰουστινιάνης καὶ Σταμούλης Μάστραχας, ὁ Στανέλος καὶ ἄλλοι. Ὁ Μαιτλάνδ τὰς 25 Ἰανουαρίου 1817 διὰ προκηρύξεως ἐκδηλούσης πρὸς τὸ Ἰόνιον τὴν ἀνακάλυψιν τῆς συνωμοσίας, διώριζε εἰς ἐπιτροπὴν τὸν γραμματέα Μέγερ, τὸν νομομαθῆ Καπάδοκαν, τὸν θησαυροφύλακα Πλάσκετ, τὸ μέλος τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου Εὐτύχιον Ζαμπέλην καὶ τὸν πάρεδρον τῆς Α. Μ. Φορέστην, ὅπως ἀνακρίνωσι τοὺς συνωμότας καὶ κατηγόρους αὐτῶν Σ. Λεπενιώτην καὶ Ν. Χαρακόπουλον, καὶ ἀποφασισθῶσι δικαστικῶς.

Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη τὰς 2 Φεβρουαρίου ἐξέδοτο ἔκθεσιν δικαστικήν, δι' ἧς ἡ μὲν συνωμοσία διεκηρύσσετο ἀνυπόστατος, οἱ δὲ κατηγορούμενοι σενωμόται ἀθῷοι καὶ ἀμέτοχοι τοιούτου πράγματος. Ἀπεφαίνετο δὲ ὅτι ἡ μὲν κακοβουλία κατὰ τοῦ Κράτους αὕτη ἐμηχανεύθη καὶ ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ συκοφάντου Σ. Λεπενιώτου, αἱ δὲ ὑπογραφαί, σφραγῖδες, ἐντάλματα, ἐπιστολαὶ καὶ ἀντιγραφαὶ τῶν ἐγγράφων τῆς συνωμοσίας κατεσκευάσθησαν καὶ ἐπλαστογραφήθησαν ὑπὸ τοῦ συνενόχου Χαρακοπούλου, πρὶν παρουσιασθῶσιν εἰς τὸ δημόσιον. Διὸ τὸν μὲν Λεπενιώτην, ὡς αἴτιον συκοφαντίας ἐντίμων πολιτῶν ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, κατεδίκασεν εἰς θανατικὴν ποινήν, τὸν δὲ Χαρακόπουλον εἰς ἑνὸς

ἔτους δεσμά. Ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ διὰ προκηρύξεως αὐτοῦ τῶν 11 Φεβρουαρίου 1817 ἐκοινοποίει τοῖς Ἰονίοις τὸ ἀνυπόστατον τῆς συνωμοσίας, καὶ τοὺς διαβληθέντας συνωμότας ὡς ἄνδρας ἀκεραίου χαρακτῆρος καὶ πατριωτισμοῦ ἐπῄνει. Τροπολογῶν δὲ τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν τῆς ἐπιτροπῆς, ἀπήλαττε τῆς θανατικῆς ποινῆς τὸν καταδικασθέντα Λεπενιώτην, καὶ ἐτιμώρει αὐτὸν εἰς ὀκταετῆ δεσμὰ ἐν Κυθήροις, καὶ μετὰ τὴν πλήρωσιν αὐτῶν εἰς ἀειφυγίαν, τὸν δὲ Χαρακόπουλον κατεδίκαζεν εἰς εἱρκτὴν ἐπὶ ἓν ἔτος ἐν τῷ νησιδρίῳ Βίδῳ (1). Ηὐχαρίστει πρὸς τούτοις δημοσίως τὸν Καππάδοκαν καὶ Ζαμπέλην, οἵτινες γνωρίζοντες τόπον καὶ ἄνδρας, δραστηρίως συνήργησαν πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας.· (2)

(1) Ἐξασκῶν τὸ δικαίωμα χάριτος ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Κυριάρχου ὁ Μαιτλὰνδ, τὰς 7 Ἀπριλίου 1817 ἡμέραν τῶν γενεθλίων τοῦ Πρίγγιπος τῆς Γάλλης καὶ ἀντιβασιλέως τῆς Α. Μ. διὰ προκηρύξεως αὐτοῦ, μετέβαλε τὴν ἐτήσιον εἱρκτὴν τοῦ Χαρακοπούλου εἰς ἑξάμηνον ἁπλῆν φυλάκισιν, τὸν δὲ ἱερέα Ἰωάννην Καλούδην Πάργιον καταδικασθέντα ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ Κάμπελ 20 Αὐγούστου 1815 ἀπέλυε τῶν δεσμῶν.

(2) Ὁ Κόμης Ἀντώνιος Δούσμανης ἐν τῷ πονηματίῳ αὐτοῦ «La Missione di sua signoria onorevolissima william Ewart Gladstone nelle isole jonie» γράφει (σελ. 161)—ὁ Λεπενιώτης αὐτὸς ἦτο νέος ὑπάλληλος τοῦ γραφείου τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ, διὸ καὶ ἐνεδύετο στολὴν στρατιωτικοῦ σωματοφύλακος, καὶ ἐφόρει εἰς τὴν κεφαλὴν πῖλον στρατιωτικὸν πτερωτόν. Ὡς τοιοῦτος δὲ ἐχαίρετο μεγάλην ἐμπιστοσύνην παρὰ τῷ προέδρῳ τῆς Γερουσίας Θεοτόκη, καὶ εἰσήγετο ἐλευθέρως εἰς τὸ γραφεῖον αὐτοῦ, ὅστις καὶ κατὰ τὴν χάλκευσιν τῆς συνωμοσίας κατεῖχε τὴν προεδρείαν τῆς Γερουσίας, τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου καὶ τῆς συντακτικῆς συνελεύσεως. Αὐτὸς δὲ καίτοι καταδικασθεὶς εἰς κεφαλικὴν ποινὴν ἀπολυθεὶς ἔφυγεν εἰς τὴν στερεάν, ἐφοδιασθεὶς μὲ πολλὰ χρήματα. Ἀλλ' ὁ δυστυχὴς νέος καταφυγὼν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Ἤπειρον, εὗρε τάφον πρὸ πολλοῦ παρασκευασθέντα αὐτῷ, ὡς ἀσφαλῆ καὶ αἰώνιον ἄσυλον. ! Ὁποῖον αἶσχος εἰς τοὺς χαλκεύσαντας τὴν συνωμοσίαν, ἐὰν εἰς δυστυχῆ ἀλλότριον τῶν ῥαδιουργιῶν ἐπεβλήθησαν αἴτια καταδίκης καὶ ἐξόντωσις ἕνεκα τῶν ὅσων αὐτοὶ ἐσκευώρησαν; Τοῦτο μόνον ἀνακαλύπτει τὸ κακούργημα αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΤΟ ΙΟΝΙΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑ.

Ἐναρκτήριος λόγος τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ πρὸς τὸ προκαταρκτικὸν συμβούλιον.—Ἀπάντησις τοῦ προέδρου τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου Ἐμμανουὴλ Θεοτόκη.—Προπαρασκευὴ τοῦ Ἰονίου συντάγματος καὶ ἐπιθεώρησις.—Συγκάλεσις εὐγενοῦς συγκλήτου πρὸς ἀνάδειξιν ἀντιπροσώπων κατὰ τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν.—Συντακτικὴ συνέλευσις Ἰόνιος.—Ἐναρκτήριος λόγος τοῦ Ἁρμοστοῦ πρὸς τὴν συντακτικὴν συνέλευσιν.—Ἀπάντησις τοῦ προέδρου Ε. Θεοτόκη.—Εἰσηγητικὸς λόγος τοῦ Βαρῶνος Εμ. Θεοτόκη περὶ συντάγματος.—Συζήτησις τοῦ Ἰονίου συντάγματος ἐν τῇ συνελεύσει.—Ὑπογραφὴ τοῦ συντάγματος ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων.—Σκέψεις Φωσκόλου περὶ τοῦ Ἰονίου συντάγματος.—Ἐκλογὴ ἐπιτετραμμένων παρὰ τῆς συνελεύσεως, ὅπως καθυποβάλωσι τὸ σύνταγμα εἰς κύρωσιν τοῦ Πρίγγιπος Ἀντιβασιλέως τῆς Μεγάλης Βρεττανίας.—Δεξίωσις τῶν ἐπιτετραμμένων Ἀντωνίου Θεοτόκη, Βίκτωρος Καρύδη καὶ Διονυσίου Βούλτσου ἐν Λονδίνῳ.—Παράστασις τῶν ἐπιτετραμμένων πρὸς τὸν Πρίγγιπα Ἀντιβασιλέα.—Προσλαλιὰ τῶν ἐπιτετραμμένων.—Ἀπάντησις τοῦ Πρίγγιπος Ἀντιβασιλέως κατὰ τὴν ὑποβολὴν τοῦ συντάγματος τῇ Βασιλικῇ κυρώσει.—Ἐπιστροφὴ τῶν τριῶν ἐπιτετραμμένων.—Ἐπανάληψις τῶν ἀναβληθεισῶν ἐργασιῶν τῆς συντακτικῆς συνελεύσεως πρὸς ἐκπεραίωσιν τοῦ συντάγματος.—Ἔκθεσις τῶν ἐπιτετραμμένων περὶ τῶν πραχθέντων ἐν Λονδίνῳ ἐπὶ κυρώσει τοῦ συντάγματος.—Λόγος τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ εἰς τὰ περὶ ἐκπεραιώσεως τοῦ συντάγματος καὶ ἀπάντησις τοῦ Προέδρου Βαρῶνος Θεοτόκη.—Περικόσμησις διὰ παρασήμων τῶν Ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου πρὸς τὸν Βαρῶνα Θεοτόκην καὶ τοὺς τρεῖς

ἐπιτετραμμένους.—Ὁ εἰδικὸς ἀπεσταλμένος παρὰ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος κομίζει τὸ σύνταγμα εἰς Κέρκυραν ἐπικυρωθὲν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως προστάτου.—Τὸ Βασιλικὸν θέσπισμα περὶ κυρώσεως τοῦ Ἰονίου συντάγματος.—Ἑορτὴ πάνδημος τῶν 28 Δεκεμβρίου 1817 ἐν ταῖς νήσοις ἐπὶ δημοσιεύσει τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου.—Ἐγκαθίδρυσις τῆς νέας Ἰονίου συνταγματικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἡ Α΄. Γερουσία—Καταστατικὸν τοῦ ἱπποτικοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ καὶ Ἁγίου Γεωργίου.—Α΄. νομοθετικὴ συνέλευσις.—Ἐργασίαι αὐτῆς.—Ἐκκλησιαστικὸς κανονισμὸς προσωρινός.—Τὰ ἀλληλοδιδακτικὰ σχολεῖα.—Προσφώνησις τῆς Ἰονίου συνελεύσεως κατὰ τὴν Α΄. σύνοδον περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ Ἰονίου συντάγματος.

ΤΟ προκαταρκτικὸν συμβούλιον συνεκαλέσθη τῇ 7 Ἰανουαρίου 1817 κατὰ προκήρυξιν τοῦ Ἁρμοστοῦ. Συνέκειτο δὲ ἐκ δύο ἰθαγενῶν ἀντιπροσώπων ἑκάστης νήσου τῶν τριῶν μεγαλητέρων καὶ ἐξ ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων μικροτέρων. Ἦσαν δὲ εὐγενεῖς Κερκυραῖοι μὲν Στυλιανὸς Χαλικιόπουλος καὶ Ἀλέξανδρος Μαριέτης. Κεφαλλῆνες δὲ Νικ. Ἄννινος καὶ Βίκτωρ Καρύδης. Ζακύνθιοι· Δημ. Φωσκάρδης καὶ Διον. Βοῦλτσος. Λευκάδιος· Εὐτύχιος Ζαμπέλης. Ἰθακήσιος· Βασίλ. Ζαβός. Κυθήριος· Βαλέριος Στάϋς. Πάξιος· Ἰωάν. Μωρύκης. Ἅπαντες δὲ οὗτοι ὡς καὶ ὁ διορισθεὶς πρόεδρος Βαρὼν Ἐμ. Θεοτόκης, ἦσαν ἐκ τῶν εὑρεθέντων ὁμοφρόνων τῷ Μαιτλὰνδ, ὅτε περιώδευεν αὐτὸς τὰς νήσους. Οὐδεμία δὲ ἐκλογὴ αὐτῶν κατὰ τύπους ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ ἢ συγκλήτου εὐγενῶν ἐγένετο διὰ ψηφοφορίας ἐλευθέρας καὶ λαοκλήτου. Ἁπλῶς μόνον προσελήφθησαν τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἀφοῦ πρότερον συνωμίλησαν μὲ τὸν Ἁρμοστὴν περιοδεύοντα, καὶ κατεγράφησαν τὰ ὀνόματα αὐτῶν γνώμῃ καὶ ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ, ἄνευ προηγηθέντος τινὸς νόμου ἐκλογικοῦ ἢ Κυβερνητικῆς ἐξουσιοδοτήσεως παρὰ Ἰονίου τινὸς Ἀρχῆς. Τοιαύτη παραβίασις δικαιώματος λαοῦ, ὃς ἔμελλε νὰ κυβερνᾶται συνταγματικῶς, καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ λα-

σκλήτως ἔπρεπε νὰ συνέλθωσιν εἰς κατάρτησιν τοῦ συντάγματος Κράτους ἀνεξαρτήτου καὶ ἐλευθέρου ἀποφανθέντος διὰ συνθήκης Βασιλέων, ἐξέκαυσεν αὖθις τὴν ὀργὴν τῶν ἀντιπολιτευομένων Ἰονίων καὶ ὅλων τῶν ἐχεφρόνων πατριωτῶν. Ἅπαντες οὗτοι ἐθεώρησαν τὸν Ἁρμοστὴν ἐκ τῆς πράξεως ταύτης ὡς πρῶτον παραβάτην καὶ ἐμπαίκτην τῶν ὁριζομένων ἐν τῇ συνθήκῃ δικαιωμάτων τοῦ Ἰονίου ἀνεξαρτήτου Κράτους. Εἶδον λοιπὸν ἐναργῶς ὅτι διὰ τῶν προσληφθέντων ὀργάνων ὁ Ἁρμοστὴς ἔμελλε νὰ θεμελιώσῃ Κράτος ἐν Κράτει κατὰ συμφέροντα ἰσχυροτέρου.

Ἠγόρευσεν ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ πρὸς τὸ προκαταρκτικὸν συμβούλιον συνεδριάσαν τὸ πρῶτον τὰς 3 Φεβρ. 1817. Ἐν τῷ λόγῳ του προσεκάλει τοὺς Βουλευτὰς, ὡς ἄνδρες οὗτοι ἀεὶ δειχθέντες νοήμονες, πειραματικοὶ καὶ ἐπιρροῆς εἰς τὸ Ἰόνιον, ἀμερολήπτως καὶ μετὰ ζήλου νὰ ἐπασχοληθῶσιν εἰς παρασκευὴν συντάγματος ἀποτελεσματικοῦ εἰς νέαν μορφὴν Κυβερνήσεως ἐχέφρονος καὶ πρακτικῆς, ἀφορώσης βελτίωσιν ἠθικῆς τοῦ λαοῦ, διατήρησιν θρησκευτικῶν καθηκόντων, καὶ βαθμιαίαν προστασίαν καὶ ἀσφάλειαν ζωῆς καὶ περιουσίας ὅλων τῶν κλάσεων, ὅσον τὸ δυνατὸν μείζονα ἢ ἐν ἄλλοις μέρεσιν. Ὤφειλον δὲ πρὸ πάντων νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων συνάπτεται σύνδεσμος ἄθραυστος μεταξὺ προστάτου δυνάμεως καὶ προστατευομένου λαοῦ. Πᾶσα διαχώρισις τούτων ἔχει ὀλεθρίους συνεπείας πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Ἰονίου Κράτους, καὶ ἐξυβρίζει χαρακτῆρα καὶ τιμὴν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Τοιοῦτος σύνδεσμος θὰ προάξῃ αἴσια τὰ ἀποτελέσματα. Ἀληθῶς μὲν διὰ τοῦ πρώτου ἄρθρου τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης καθίστανται αἱ νῆσοι τοῦ Ἰονίου Κράτους συμπαγὴς ἐλευθέρα καὶ ἀνεξάρτητος Πολιτεία ὁμόσπονδος. Ἀλλ' ἐὰν τοῦτο μόνον ἐννοεῖτο εἰς τὴν συνθήκην περιττὸς ἦτο ὁ διορισμὸς Ἁρμοστοῦ ἀντιπροσωπεύοντος τὴν προστάτιδα δύναμιν πρὸς διεύθυνσιν τῶν καθεστώτων κατὰ τὸν ἄλλον ὅρον τῆς συνθήκης· διότι τότε ἀνεξαρτήτως τὸ Ἰόνιον Κράτος ἐδικαιοῦτο νὰ ἐκλέξῃ Κυβέρνησιν, οἱανδήποτε τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐφαίνετο κατάλληλος τῶν δυνάμεων ἑαυτοῦ καὶ ἰσχύος, καὶ νὰ χαίρηται τὰ δικαιώματα Κυριαρχίας, οἷα ἔχωσι Κυβερνήσεις ὁλοκλήρως ἐλεύθεραι καὶ ἀνεξάρτητοι. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἀκόλουθοι ὅροι τῆς συνθήκης τῶν ὑψηλῶν συμβαλλόντων Κρατῶν εἰδικῶς ὁρίζουσι περιορισμοὺς τῆς Κυριαρχίας αὐτῆς καὶ ἀνεξαρτησίας, ἡ ἰσχὺς αὐτῆς, ὅσον σφόδρα περιορίζεται πρὸς τοὺς προστατευομένους ἀπεριορίστως, τοσοῦτον ἐναποτίθεται εἰς τὴν προστάτιδα ἐξουσίαν. Ἡ ἐλευθερία ὅθεν καὶ ἀνεξαρτησία οἱου-

δήποτε Κράτους τεθημένου ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν προστασίαν ἄλλου, καθίσταται προβληματική. Ἀλλ' ἂν θεωρηθῇ ὅτι ἡ ὁλόκληρος διοργάνωσις τοῦ Κράτους ὑπόκειται εἰς τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῆς Προστασίας, ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας εἰδικῶς θὰ προσέχει ἐπὶ πάσης νομοθεσίας καὶ γενικῆς διαχειρήσεως τοῦ Κράτους τούτου, καὶ ὅτι ἐπὶ τούτῳ διωρίσθη ὑψηλὸς ἐπίτροπος τῆς Α. Μ. περιβεβλημένος πᾶσαν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν, καὶ ὅτι εἰς αὐτὸν ἀνῆκε νὰ προσκαλέσῃ νομοθετικὴν συνέλευσιν, κανονίσῃ δὲ καὶ διευθύνῃ τὰς ἐργασίας της ὅλας, αἵτινες ὑπόκεινται εἰς τὸ κῦρος τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, πᾶς νουνεχὴς ἀνὴρ θ' ἀποφανθῇ, ὅτι ἡ διὰ τοῦ πρώτου ὅρου τῆς συνθήκης ἐκδηλουμένη ἐλευθερία καὶ ἀνεξαρτησία εἶναι ἐλευθερία καὶ ἀνεξαρτησία τροπολογουμένη. Καὶ διὸ ἡ Προστατεύουσα δύναμις χρεωστεῖ καὶ δικαιοῦται κατ' οὐσίαν καὶ ἔκτασιν ν' ἀναμιγνύηται. Πᾶσα δὲ ἄλλη διάφορος ἑρμηνεία καὶ ἔννοια, ἥν τινα ἐπὶ τῆς συνθήκης καὶ τῶν ὅρων τούτων ποιοῦνται ὑποκείμενα ἀντιθέτου γνώμης, ἐκλαμβάνεται παρ' ἐμοῦ περιττή. Διὸ ἂς διατηρήσωσιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι τὰς διδασκαλίας των, οἵας δοξάζουσι καὶ στοχάζονται καταλλήλους. Καίτοι δὲ ἕκαστος δικαιοῦται νὰ ἑρμηνεύῃ τὴν συνθήκην κατ' ἰδίαν αὐτοῦ θεωρίαν, δὲν δύναμαι ὅμως ἐγὼ ὡς ὑψηλὸς Ἁρμοστὴς νὰ ὑποφέρω νὰ δίδῃ ἄλλος τις ἔννοιαν τῆς συνθήκης, ἥν τινα αὕτη πραγματικῶς δὲν ἐπιδέχεται, καὶ ἥτις μόνον δύναται νὰ ἐφαρμόζηται παρ' ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι πρεσβεύουσι μὲν τοιαύτας δοξασίας, ἐνῷ τρέφουσι σκοποὺς ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ διαφόρους ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι παρεκίνησαν τὰς μεγαθύμους συμβαλλούσας δυνάμεις εἰς σύνταξιν τῆς συνθήκης. Διότι καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ὅρων περὶ στρατιωτικῆς δυνάμεως καὶ ὑπεροχῆς, καὶ τῆς συμφωνίας μετὰ τῆς προστασίας καὶ τοῦ προστατευομένου Κράτους, δι' ἧς θὰ συντηρῆται ἡ στρατιωτικὴ δύναμις, ἀριδήλως ἐμφαίνεται, ὅτι ἡ στρατιωτικὴ κατοχὴ τοῦ Κράτους τούτου παρεχωρήθη διηνεκῶς εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, ἥτις ἀπέναντι τούτων θὰ ἐξασφαλίσῃ αὐτῷ ἅπαντα τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα κατ' ἀκμάζουσαν εὐτυχίαν τῶν νήσων. Οὐδὲν ἄλλο σκοπεύει ἡ Μεγάλη Βρεττανία. Καθῆκον δὲ μόνον ἔχει, καὶ τοῦτο κατ' ἔννοιαν τῆς συνθήκης, τὸ νὰ ἐξασκῇ πρόδηλον ἀνάμιξιν εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἥν τινα, ὡς ἔδειξεν ἡ ἱστορία τοῦ παρελθόντος τοῦ Ἰονίου Κράτους, μετήρχετο δι' ἀσφάλειαν τῆς χώρας ὁ ἄλλοτε πληρεξούσιος λειτουργὸς τῆς τότε Προστάτιδος δυνάμεως, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς χεῖρας ἐναπέκειτο ἡ ὑπεράσπισις τῆς χώρας, καὶ

κατ' οἰκείαν αὐτοῦ βούλησιν ἐκανονίζοντο αἱ ἐξωτερικαὶ σχέσεις τοῦ Κράτους, ἐνῷ ἡ πλήρης ἐξουσία τῆς Κυριαρχικῆς δυνάμεως προσῆκε τῇ Κυβερνήσει τοῦ Κράτους. Ἑπομένως οὐδεὶς δύναται ν' ἀντιτείνῃ ὅτι, ἐνῷ ἡ στρατιωτικὴ δύναμις ἀνήκει τῇ Προστασίᾳ, αἱ σχέσεις αἱ ἐξωτερικαὶ τοῦ Κράτους, καὶ πᾶσα ἀνάμιξις εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διαχείρισιν αὐτοῦ, ὡς μικροῦ καὶ ἀνισχύρου εἰς οἰκείαν ἀσφάλειαν, δὲν ἀνήκουσιν ἀποκλειστικῶς τῇ Προστασίᾳ. Αὕτη πατρικῶς καὶ ἰσχυρῶς θέλει παρέχεται πᾶσαν ὑποστήριξιν καὶ σύμπραξιν τόσον κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν, ὅσον καὶ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ διοργάνωσιν καὶ ἐνέργειαν. Ὁπωσδήποτε δὲ ἐννοηθῇ ἀμείωτον τὸ ἡμέτερον χρηματικὸν συμφέρον, καὶ ὁλοσχερὴς ἡ ἡμετέρα στρατιωτικὴ κατοχὴ, ἀρχὴ τῆς Βρεττανικῆς πολιτικῆς ὑπάρχει, τὸ νὰ θεωρῇ τὴν εὐτυχίαν τούτου τοῦ Κράτους ὡς εὐτυχίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Καὶ διὸ διὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν τῶν Βρεττανῶν τιμὴν ὀφείλεται νὰ δοθῇ εἰς τὸ Κράτος τοῦτο σύνταγμα δίκαιον καὶ ὀρθόν. Καὶ ἕνεκα τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἡμῶν τιμῆς, ἅπαντες οἱ περίδοξοι τῶν πολιτικῶν Βρεττανῶν ἀνδρῶν, τοῦτο προκρίνουσι μᾶλλον παντὸς συμφέροντος τοῦ πηγάζοντος εἴτε ἐκ στρατιωτικῆς κατοχῆς, εἴτε ἐξ ἐμπορικῆς καὶ ἐπικερδοῦς ἐμπορίας.»—

Μὲ τοιαῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ, ἐν τῷ λόγῳ ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ ἀνέπτυσσε τὰς δυνάμεις καὶ ἐξουσίας, ὅσας ἤθελε περιβάλλεται ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Προστασίας, καὶ διέκρινεν ὅρια καὶ σχέσεις, δι' ὧν αἱ ἀρχαὶ τοῦ Ἰονίου Κράτους συναπτόμεναι μετὰ τοῦ Ἀντιπροσώπου ἐκείνου, ἤθελον διατηρεῖ τὸν αἰώνιον δεσμὸν μεταξὺ προστατευούσης ἰσχυρᾶς δυνάμεως, καὶ προστατευομένου ἀδυνάτου μικροῦ Κράτους. Ἀπήντα πρὸς ταῦτα ὁ Βαρὼν Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης καὶ πρόεδρος τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου τὰς 11 Φεβρουαρίου. Ἐπαινέσας δὲ τοῦ Μαιτλανδ τὴν σοφίαν, δικαιοσύνην, πολιτικὴν καὶ ἀληθῆ ἑρμηνείαν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν συνθήκην καὶ ἐφαρμογὴν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ νέου συντάγματος ἔλεγεν. «Ἡ δημοσία γνώμη ἐπέφερεν ἀνέκκλητον κρίσιν ἐπὶ τῆς φύσεως τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων, ἥτις ἑνόνει διὰ δεσμῶν ἀλύτων καὶ φωτεινῶν τὴν ἡμετέραν τύχην μετ' ἐκείνης τοῦ Αὐγούστου ἡμῶν Προστάτου. Καίτοι δὲ ἡ συνθήκη ἀποφαίνεται κατὰ πρῶτον ὁριστικὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἰονίου Κράτους, τροπολογεῖ ὅμως αὐτήν. Εἶτα συμμορφόνει κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ κατάστασιν τὰς προόδους ἀπαλλάττουσα φόβους καὶ ἀδράνειαν ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας. Ὁπωσδήποτε ἄλλως ἑρμηνευθῇ αὕτη ἀντίθετως τῆς διδομένης ἐννοίας παρὰ τῆς Ὑμετέρας

Ἐξοχότητος, ἐξολοθρεύονται τὰ συμφέροντα τῆς ἡμετέρας πατρίδος, καὶ ἐπιζημιοῦται οὐσιωδῶς ἡ γενναία πρᾶξις τῶν δύω μεγάλων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης. Λυπούμεθα σφόδρα, ὅτι εὑρέθησαν ἄνθρωποι, οἵτινες ἐκ δοκησισοφίας, ψευδῶς καὶ ἀποτόλμως παρεξήγησαν τὰ ὁρισθέντα ὑπὸ τῶν μεγάλων Κυριαρχῶν. Ἡ εὐτυχία τῶν κατοίκων πάσης κλάσεως τῶν νήσων δὲν ἔχει ἀνάγκην ψευδολόγων προφάσεων ἐπὶ προαγωγῇ ὀλεθρίων καὶ ψευδῶν ἀποτελεσμάτων. Ἐὰν ἡ συνθήκη ἐξ ἑνὸς μὲν ἀναβιβάζῃ τοὺς Ἰονίους εἰς ὑψηλὴν περιωπὴν, ἀπ' ἄλλου μέρους ἐναποθέτει ἐπὶ ἐντίμων καθηκόντων. Αὐτὰ δὲ εἶναι αἱ ὑποχρεώσεις, ἐφ' ὧν ἡμεῖς οἱ ἀντιπρόσωποι ὀφείλομεν νὰ προσοικειώσωμεν τοὺς συμπατριώτας ἡμῶν, ἀπαλάττοντες διὰ τῆς ὑμετέρας πατρικῆς φροντίδος αὐτοὺς, ἐκ πάσης δεινῆς ἀπορίας, καθ' ἃς εὑρίσκονται αἱ πρόσοδοι τῶν νήσων ἡμῶν. Αἱ προηγηθεῖσαι παρωθήσεις ψυχῶν Ἑλληνικῶν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν παρελθόντων πολιτευμάτων παρέχουσιν ἡμῖν ἱκανὰ μαθήματα πείρας. Κατὰ δὲ τὰς ἐκφράσεις τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος θὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχήν μας ἐπὶ τῶν στοιχείων τοῦ νέου συντάγματος τοῦ Κράτους τούτου.»

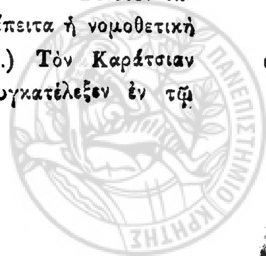
Ταχύτατα συνεζήτησε τὸ προκαταρκτικὸν συμβούλιον τὸ Μαιτλάνδιον συνταγματοσχέδιον, καὶ εὐφήμως ἀπεφάνθη περὶ αὐτοῦ τὰς 11 Μαρτίου 1817. Προκήρυξις τοῦ Μαιτλάνδου διώριζεν ἐπιτροπὴν ἐν ἑκάστῃ νήσῳ, ὅπως τακτοποιήσῃ τοὺς καταλόγους τῶν εὐγενῶν συγκλήτων, κατὰ προσόντα προσωπικῆς ἱκανότητος ἐξ εἰσοδήματος ἐτησίου 337 ταλλήρων, καὶ ἐπιστημονικοῦ διπλώματος καὶ τέχνης ἐλευθερίου, καὶ προβῇ ἀκολούθως ἡ συνέλευσις τῆς συγκλήτου διὰ φανερᾶς ψηφοφορίας εἰς ἐκλογὴν νομοθετῶν ἐκ διπλοῦ καταλόγου ὑποψηφίων, οὓς ὠνομάτισε τὸ προκαταρκτικὸν συμβούλιον τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ἁρμοστοῦ. Τούτων ὁ ἀριθμὸς προσδιωρίζετο ἀνὰ ἑπτὰ μὲν ἐκ Κερκύρας καὶ Ζακύνθου, ὀκτὼ ἐκ Κεφαλληνίας, τέσσαρας ἐκ Λευκάδος, καὶ ἀνὰ ἕνα ἐξ Ἰθάκης, Κυθήρων καὶ Παξῶν. Διὰ τοῦ νέου τούτου ἐφευρετικοῦ καὶ μοναδικοῦ τρόπου εἰς τὴν ἱστορίαν συνταγματικῶν θεσμοθεσιῶν ἐπὶ ἐκλογῇ ἀντιπροσωπείας ἀνεξαρτήτου καὶ ἐλευθέρου λαοῦ, τῇ ἐπιστασίᾳ Ἄγγλων διευθυνόντων τὰς συγκλήτους ἐξελέχθησαν οἱ 29 οὗτοι νομοθέται ἢ μᾶλλον 29 ὄργανα τοῦ Βρεττανικοῦ ἀντιπροσώπου. (1) Ταῦτα ἑνωθέντα μετ' ἐκεί-

(1) Ἐν Κυθήροις ἐξελέχθη νομοθέτης Γεώργιός τις Μασέλος χωρικὸς, τὸ ἐπώνυμον Κακομοίρης, ἄλλοτε ὑπηρέτης Ἄγγλου τινὸς ἐν Κων-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

νων τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου ἔμελλον νὰ ποιήσωσι τὸν ἀδιάρρηκτον σύνδεσμον μεταξὺ Ἰονίων καὶ Βρεττανίας. Ὁ τρόπος τοιαύτης ἐκλογῆς ἀντέκειτο εἰς τὰ ὡρισμένα τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων, ἥτις ὥριζε νὰ ἐνισχύωσι τὰ ἐν ἰσχύει συντάγματα. Διότι τὸ σύνταγμα τῆς Ἑπτανησίου Πολιτείας τῶν 1803 ἐγένετο ὑπὸ ἀντιπροσώπων ἑκάστης νήσου. Οὗτοι ἐξελέχθησαν ἐλευθέρως ὑπὸ τῶν συγκλητικῶν συλλόγων, οἵτινες ἀπήρτησαν τὰς πρώτας ἐγχωρίους Βουλευτικὰς συνελεύσεις καὶ προέτειναν τοὺς ὑποψηφίους ἰδίᾳ βουλήσει ἄνευ τινὸς μεσολαβήσεως τῶν ὑψηλῶν ἀρχῶν τοῦ Κράτους ἢ τοῦ Πληρεξουσίου τῆς Ρωσσικῆς Προστασίας. Κατὰ τὸν τρόπον λοιπὸν τοῦτον ἔπρεπε νὰ ἐκλεχθῶσι καὶ τότε οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν νήσων πρὸς σύνταξιν τοῦ νέου πολιτεύματος τοῦ Ἰονίου Κράτους ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν· διότι ὡς ὁ Μαιτλὰνδ διετήρησε τὰς συγκλήτους, οὕτως ὤφειλε νὰ διατηρήσῃ καὶ τὸν ἐλεύθερον τρόπον τῆς ἐκλογῆς ἀντιπροσώπων ὑπὸ τῶν ἰδίων συγκλήτων τῇ αὐτοπροαιρέσει ὑποψηφίων, ὡς ὥριζε τὸ σύνταγμα ἐκεῖνο. Ναὶ μὲν τὸ μεταρρυθμισθὲν τοῦτο σύνταγμα ἀκολούθως ὥρισεν, ὅτι αἱ συγκλητικαὶ ἐγχώριοι συνελεύσεις ὤφειλον νὰ ἐκλέγωσι τοὺς νομοθέτας ἐκ διπλοῦ καταλόγου ὑποψηφίων συντασσομένου ὑπὸ τῆς πρώην ὑφισταμένης νομοθετικῆς συνελεύσεως, καὶ ἀφιεμένου εἰς τὴν ἔγκρισιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ Πληρεξουσίου τῆς Ρωσσικῆς Προστασίας. Ἀλλ' ἐὰν ὁ τρόπος οὗτος ἐκλογῆς περιεσταλμένης πρὸς εὐαρέστησιν τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς τότε προστατευούσης Δυνάμεως ὑπηγορεύετο πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλὰνδ ἐπὶ προφάσει διατηρήσεως τῶν καθεστώτων τῆς Ἑπτανησίου Πολιτείας, ὁ Ἀντιπρόσωπος τῆς Βρεττανικῆς Προστασίας Μαιτλὰνδ, ἐγκαινιάζων τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα, ὤφειλεν εἰλικρινῶς νὰ ἐφαρμόσῃ συνταγματικὰς θεσμοθεσίας ἐλευθέρους ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει, καὶ ἀναθρέψῃ τὸν Ἰόνιον λαὸν κατ' ἐλευθερίους ἕξεις καὶ ἐξασκήσεις πολιτικῶν δικαιωμάτων, ὁποῖα ἔχει ὁ πολίτης τῆς Μεγάλης Βρεττανίας πατρίδος καὶ ὑποδείγματος συνταγματικοῦ πολιτεύ-

σταντινουπόλει. Οὗτος πρὸς ἀμοιβὴν τῆς ὑποτελείας του διωρίσθη ἔπαρχος Κυθήρων, καὶ ἐπαύθη μετ' οὐ πολὺ διὰ καταχρήσεις. Τὸν δὲ Βενετὸν ἱππότην Λευκόκοιλον ὠνομάτισε νομοθέτην, καὶ τοῦτον ἔπειτα ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις ἐπολιτογράφησεν (Atto II del 1.° parl.) Τὸν Καράτσιαν μὴ ὄντα συγκλητικόν, ἐπειδὴ ἦτο ξένος Δαλματός, συγκατέλεξεν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν συγκλητικῶν καὶ νομοθετῶν.

ματος. Οὕτως ἡ Βρεττανικὴ Προστασία ἤθελεν ἀποδώσει εἰς τὸν Ἰόνιον λαὸν τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας ἐκλογῆς ἀντιπροσώπων, ὃ πρώην καθυστερήθη αὐτὸς ὑπὸ τῶν προτέρων Κυβερνήσεων. Καὶ βεβαίως τότε οἱ ἐναντιόφρονες τοῦ Μαιτλὰνδ καὶ εἶτα ἡ ἀντιπολίτευσις δὲν ἤθελεν ἔχωσιν ἀφορμὴν ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη νὰ καταβοῶσι κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας, ὅτι αὕτη ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐγκαθιδρύσεώς της ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει παρεβίαζε τὰς συνταγματικὰς θεσμοθεσίας, ὅπως προσλαμβάνῃ ἴδια ὄργανα ἐκ τῶν Ἰονίων χρήσιμα εἰς τὰς ἰδιωφελείας της, καὶ συντάξῃ τὸν θεμελιώδη νόμον τοῦ Ἰονίου Κράτους καὶ πᾶσαν Ἰόνιον νομοθεσίαν, ὑποσκελίζουσα οἱονδήποτε δικαίωμα πολιτικὸν λαὸς ἐλευθέρου καὶ αὐτονόμου Κράτους ἀποκτᾷ ἐν τῇ συμμετοχῇ τῶν δημοσίων. Πρὸς τούτοις ἤθελε κατακρατηθῶσιν αἱ διεγειρόμεναι ἀεὶ ὑποψίαι εἰς τὸν Ἰόνιον λαὸν, ἕως καὶ κατὰ τὰ ἀθωότερα καὶ ὠφελιμώτερα νομοθετήματα τῶν Ἰονίων συνελεύσεων, ὡς ὑπαγορευόμενα ὑπὸ τῶν Ἁρμοστῶν ἐπὶ δολίῳ σκοπῷ ἰδιωφελείας τῆς Προστασίας καὶ ζημίᾳ τῶν Ἰονίων. Ἀλλ' ἐπέπρωτο νὰ γίνωσι ταῦτα, ἵνα ὑφίσταται ἀεὶ διάρρηξις μεταξὺ προστάτου καὶ προστατευομένου, ὁ δὲ Ἰόνιος λαὸς νὰ ἀποκαταστῇ εἰς τὰ πολιτικὰ δικαιώματά του διὰ πάσης δοκιμασίας.

Οἱ οὕτω λοιπὸν ἐκλεχθέντες ἀντιπρόσωποι, συνῆλθον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ἰονίου, καὶ συνεκρότησαν τὴν πρώτην συνεδρίασιν τῆς συντακτικῆς συνελεύσεως. Πρόεδρος αὐτῆς καὶ πάλιν ὡρίσθη ὁ τοῦ προκαταρκτικοῦ Συμβουλίου Ἐμμανουὴλ Βαρὼν Θεοτόκης. Τὰς 23 Ἀπριλίου ἤνοιγε τὴν συνέλευσιν ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ διὰ λόγου οὐχὶ τοσοῦτον διεξοδικοῦ ὡς ἐπὶ τοῦ προκαταρκτικοῦ, ὅσον ἐπιτακτικοῦ. Δι' αὐτοῦ ἐπανελάμβανε τὰς αὐτὰς ἰδέας περὶ ἐννοίας τῆς συνθήκης καὶ ἐφαρμογῆς αὐτῆς ἐπὶ τοῦ νέου συντάγματος, ὃ ἔμελλον αὐτοὶ νὰ ἐγκρίνωσι, συνεργοῦντες εἰς πᾶσαν μέλλουσαν εὐτυχίαν τῶν Ἰονίων. Ἐξεδήλου δὲ πρὸς τὴν συνέλευσιν, ὅτι αἱ συζητήσεις τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου εἰς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ συντάγματος, οὗ τὰς βάσεις αὐτὸς ἔδωκε, καὶ πᾶσα ἔκφρασις γνώμης καὶ δοξασίας ἑκάστου μέλους ἐπ' αὐτοῦ ἀφέθησαν ἐλεύθεραι καὶ ἀνεπηρέαστοι παρὰ τοῦ ὑψηλοῦ ἐπιτετραμμένου εἰς τὰ δικαιώματα τῆς Προστασίας. Τὸ αὐτὸ δὲ προκαταρκτικὸν συμβούλιον ἐν ἐπιτροπῇ θὰ καθυποβάλῃ εἰς τὴν συνέλευσιν σύνταγμα, τὸ ὁποῖον αὐτὸ ἐλευθέρως παρεσκεύασε, καὶ θὰ δώσει τῇ νομοθετικῇ συνελεύσει τὰς προσηκούσας πληροφορίας. Κατὰ μίμησιν δὲ τοῦ συμβουλίου μὲ πᾶσαν δραστηριότητα, πατριωτισμὸν καὶ φιλοδικαιοσύνην ὀφείλει

νὰ ἐπασχοληθῇ καὶ ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις, ὅπως συντελέσῃ εἰς τὸν ἀδιάρρηκτον κρῖκον μεταξὺ προστατεύοντος καὶ προστατευομένου, ἐξ οὗ θὰ προαχθῇ πᾶσα εὐτυχία τοῦ Ἰονίου, οἵαν ἀπολαύει καὶ ἕκαστος ἄλλος ὑπήκοος τοῦ Αὐγούστου Προστάτου τῆς πατρίδος. Εὐχαρίστει τὸν Μαιτλὰνδ καὶ πάλιν διὰ τῆς ἀπαντήσεως τῶν 25 Ἀπριλίου ἐκ μέρους τῆς συνελεύσεως ὁ πρόεδρος Ἐμ. Θεοτόκης λέγων—«Μὲ τὰ ἴδια ἡμῶν μέσα, ἅτινα προσήκουσιν εἰς ἄνδρας γεννωμένους ἐν Ἑλληνικῷ ἐδάφει, καὶ μὲ τὰς σοφὰς ὁδηγίας σου καὶ ἀρετὰς ἐλπίζομεν νὰ πραγματοποιήσωμεν τὰς προσδοκίας τῶν ἡμετέρων ἐντολέων, καὶ τὰς μεγαθύμους εὐχὰς τοῦ Λόρδου μεγάλου ἐπιτρόπου τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως Προστάτου. Ἀρκούντως ἡ συνέλευσις εὐηρεστήθη ἀκούσασα παρὰ τῆς φωνῆς σου τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀρχῶν, ἐφ' ὧν θεμελιοῦται ὁ συνταγματικὸς χάρτης.»

Ὡς εὔστοχος δὲ μαθητής, εὐδοκιμήσας παρ' ἀρίστῳ διδασκάλῳ, ἐπανέλαβεν ὁ Ἐμ. Θεοτόκης πρὸς τοὺς Νομοθέτας τὰς αὐτὰς διδασκαλίας τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλάνδου ἐν τῷ εἰσηγητικῷ λόγῳ τοῦ συντάγματος κατὰ τὰς 25 Ἀπριλίου. Ἀφοῦ δὲ ἐπήνεσε τὰς ἀρετὰς τοῦ Ἁρμοστοῦ, τὸν ζῆλον καὶ προθυμίαν, ὃν ἐνεδείξατο ὑπὲρ δικαιοσύνης καὶ ἀσφαλείας ζωῆς καὶ περιουσίας τῶν ἐγκατοίκων, ἀνέλυσε τὰ διάφορα μέρη τοῦ συντάγματος, πρὸς τὴν δύναμιν καὶ ἰσχὺν τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, καὶ τὰ ὠφελήματα τοῦ Ἰονίου λαοῦ, ἅτινα ἐπήγαζον ἐκ τῆς συναφείας προστάτου καὶ προστατευομένου διὰ τῶν ὁριζομένων ἐν τοῖς συνταγματικοῖς καθεστῶσιν. Ἐξηγῶν δὲ τὴν ἔννοιαν τῆς ὁριζομένης ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἰονίου Κράτους ὑπὸ τῆς συνθήκης ἔλεγε—«Τὸ ὄνομα ἀνεξαρτησία, ὡς κακῶς ὁρίζεται ἐν τῷ λεξικῷ κακοβούλων ἀνδρῶν, δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ κατ' ἀπόλυτον ἔννοιαν ἐπὶ ἔθνους, τὸ ὁποῖον δὲν κέκτηται ἰδίαν κυριαρχίαν. Ἔθνος λοιπὸν δὲν εἶναι κυρίαρχον, ἐὰν μὴ ἔχῃ θετικὴν καὶ ἐπαρκῆ δύναμιν ἰδίας αὐτοῦ ὑπερασπίσεως, ἐὰν μὴ δύναται ν' ἀπαλλοτριόνῃ μέρη τῆς οἰκείας περιχώρου, νὰ μεταβάλῃ τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν, νὰ προσθέτῃ ἐπαρχίαν, νὰ κηρύττῃ πόλεμον ἢ εἰρήνην, νὰ παρίσταται πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς δυνάμεις, νὰ εἰσέρχηται εἰς διαπραγματεύσεις, νὰ ποιῆται συνθήκας πολέμου ἢ εἰρήνης οὐδετερότητος καὶ ἐμπορίου, νὰ στρατολογῇ ἐκ τῶν ὑπηκόων ἑαυτοῦ ἢ τῶν πλησιοχώρων, νὰ μισθοδοτῇ ἢ προσκαλῇ ξένους στρατούς, νὰ διαθέτῃ κατὰ τὸ δοκοῦν τὰ μισθούμενα ὑφ' ἑαυτῆς κ.τ.λ. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ Πρίγγιπες, αἱ ἀρχαὶ, οἱ δικασταὶ καὶ οἱ ὑποπάρχαι τοῦ ἔθνους τούτου δὲν δύνανται ἀπολύτως νὰ ἦναι

ἀνεξάρτητοι καθ᾽ ἅπαντας τοὺς κλάδους τῆς Κυβερνήσεώς των ἐκ τοῦ Μονάρχου, ὅστις περιεβλήθη τὰ δικαιώματα, ἅτινα ἀμέσως συσχετίζονται μὲ τὰς ὁρισθείσας δυνάμεις καὶ μὲ τὰ ἐξ αὐτῶν ἐξαρτώμενα. Τὸ ἔθνος τοῦτο προσκληθὲν εἰς σύνταξιν πολιτεύματος δὲν πρέπει νὰ συγκεντρώσῃ τὰς ἐπιθυμίας του κατὰ δοξασίας μιᾶς φατρίας, ἥτις δὲν ἐμπνέεται ὑπὸ τοῦ δημοσίου πνεύματος. Αὐτὸ πρέπει μᾶλλον νὰ προσπαθήσῃ εἰς τὸ νὰ συνταὐτίσῃ τὰ οἰκεῖα συμφέροντα μετ᾽ ἐκείνων τοῦ κυριάρχου, πρὸς ὃν ἡ Εὐρώπη ἐναπέθετο τὴν εὐτυχίαν του. Αὐτὸ πρέπει νὰ ἀπαρνηθῇ ἀδιστάκτως πᾶσαν δοξασίαν ἀποδοκιμαζομένην ὑπ᾽ ἀληθείας, πείρας καὶ γενικοῦ καλοῦ, ἡ ὁποία ἀντὶ νὰ στερεώσῃ τὸ Κράτος, ἐγκαταλείπει αὐτὸ εἰς τὸν βυθὸν καὶ τοὺς διαπληκτισμούς, ἅτινα καταφέρουσιν εἰς ὄλεθρον τὴν Κυβέρνησιν. Ἰδοὺ ὅ,τι τὸ συμβούλιον ὁμοθύμως συνετέλεσε καὶ προθύμως θὰ ὑποστηρίξει. Οὕτω δὲ πέποιθε, ὅτι θὰ προσελκύσῃ τὴν ὀρθὴν ἔννοιαν τῶν ἐγκατοίκων τοῦ Ἰονίου, ἀσφαλίζον αὐτῷ τὰ ἀληθῆ συμφέροντα, καὶ διακωλύον ὅ,τι δύναται νὰ ἐξευτελίσῃ τοιοῦτον ὡραῖον μέρος τῆς Ἑλλάδος.»

Εἰς τρεῖς συνεδριάσεις τὸ σύνταγμα ἐκ 250 ἄρθρων συγκείμενον, ἀνεγνώσθη, συνεζητήθη, ἐψηφίσθη καὶ ὑπεγράφη παρὰ τῆς νομοθετικῆς ἢ συντακτικῆς συνελεύσεως. Κατὰ τὸ Μαιτλάνδιον, οὕτως εἰπεῖν σύνταγμα, ὁ Ἁρμοστὴς ἀποκαθίστατο διαχειριστὴς τοῦ δημοσίου, νομοθέτης καὶ ὑπέρτατος δικαστὴς τοῦ Ἰονίου Κράτους.

Ἡ Γερουσία συνέκειτο ἐξ ἑνὸς Προέδρου καὶ πέντε μελῶν. Τὰ μὲν τέσσαρα παρίστων ἑκάστην τῶν μειζόνων νήσων· εἰς δὲ τὰς τρεῖς μικρὰς κατὰ περιτροπήν. Ἐξελέγοντο δὲ καὶ οἱ πέντε ἐκ νομοθετῶν παρὰ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος τῇ κυρώσει τοῦ Ἁρμοστοῦ. Οὗτος δὲ, ἐὰν ἀπήρεσκε τοῖς ἐκλεχθεῖσι, μετὰ δύο ἐκλογὰς ἀκυρωθείσας ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἐπρότεινε δύο ὀνόματα κατ᾽ ἰδίαν βούλησιν ἐκ τῶν νομοθετῶν, καὶ ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις διὰ ψηφοφορίας ἀνεδείκνυε τὸ ἓν αὐτῶν. Τὸ αὐτὸ ἐπράττετο καὶ ἐπὶ ἐκλογῆς Προέδρου τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, καὶ τῶν ἐπάρχων ἑκάστης νήσου προτεινομένων ὑπὸ τῆς Γερουσίας, καὶ ἐγκρινομένων ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ. Ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας ἀνεδεικνύετο παρὰ τοῦ Προστάτου Βασιλέως κατ᾽ ὀνομάτισιν τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἀπολύτως ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων πολιτῶν. Εἶχε τὴν ἐκτελεστικὴν δύναμιν, καὶ συνάμα συνεψήφιζε πάντα νόμον τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, ὅστις ἐκυροῦτο ἢ ἠκυροῦτο παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ. Εἰ δέ τις τῶν νόμων ἐγκριθεὶς παρὰ τῶν τριῶν τού-

των δυνάμεων ἐνομίζετο μὴ συντελῶν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ἐπὶ ἀπουσίᾳ τῆς συνελεύσεως, ὁ Προστάτης Βασιλεὺς κατὰ παράστασιν τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐν ἀνακτοβουλίῳ ἀκυροῖ αὐτόν. Τὰ μέλη τῆς Γερουσίας ψηφίζουσιν, ἀλλὰ δὲν προτείνουσι. Τὸν μὲν ἀπουσιάζοντα ἢ ἀποβιώσαντα Γερουσιαστὴν ἀναπληροῖ νομοθέτης τις λαμβανόμενος κατὰ βούλησιν τοῦ Ἁρμοστοῦ, τὴν δὲ κενωθεῖσαν θέσιν νομοθέτου ἀναπληροῖ ἄλλος ἐκλεχθεὶς παρὰ τῆς συγκλήτου. Οἱ νομοθέται ἐξελέγοντο διὰ φανερᾶς ψηφοφορίας τῶν συγκλήτων, ἐκ διπλοῦ καταλόγου ὑποψηφίων ἐξ ἑκάστης νήσου, καταγραφομένων ὑπὸ τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου, συγκειμένου ὑπὸ 11 μελῶν, ἅτινα ἦσαν δικαιωματικῶς ἡ πενταμελὴς Γερουσία μετὰ τοῦ Προέδρου, καὶ οἱ πέντε ἔπαρχοι τῶν νήσων. Αἱ σύγκλητοι (ψηφοφόροι ἐκλέκτορες) ἀνεδεικνύοντο ἐξ ἰθαγενῶν ἑκάστης νήσου ἐκ τῶν προσοδοφορούντων ἐτήσιον ποσὸν 365 ταλλήρων, ἐμπόρων καὶ βιομηχάνων, καὶ τῶν ἐπιστήμην τινὰ ἐλευθέριον ἐξασκούντων. Τὸ δικαίωμα δὲ τῆς ἐκλογῆς ἦν προσωπικὸν καὶ οὐχὶ διαδοχικόν. Κατελέγοντο οἱ συγκλητικοί, καὶ διευθύνοντο αἱ συνελεύσεις αὐτῶν ὑπὸ ἐπιτροπῆς συγκειμένης ὑπὸ τοῦ ἐπάρχου, τοῦ εἰσαγγελέως καὶ τοῦ γραμματέως τοῦ ἐπαρχείου. Γραμματεὺς δὲ ἦν ὁ ἀρχειοφύλαξ.

Πᾶς νόμος, ἵνα λάβῃ ἰσχὺν ἔπρεπε νὰ διέλθῃ καὶ ψηφισθῇ παρὰ τῶν τριῶν δυνάμεων τῶν συνιστώντων τὸ καλούμενον Παρλαμέντον. Συνίστατο δὲ αὐτὸ ἐκ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, τῆς Γερουσίας καὶ τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἔχοντος τὴν ἀπόλυτον δύναμιν κυρώσεως ἢ ἀκυρώσεως αὐτοῦ, καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπείργω. Τὰ καθημερινὰ πρακτικὰ τῆς Γερουσίας, ἧς τὸν γενικὸν γραμματέα ἀπολύτως διώριζεν ὁ Ἁρμοστής, αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς, καὶ πᾶς διορισμὸς προσώπου εἰς ἐπάγγελμα τοῦ Κράτους, ὃν ἐδικαιοῦτο νὰ πράξῃ ἡ Γερουσία, ὑπέκειντο εἰς τὸ κῦρος τοῦ Ἁρμοστοῦ. Αἱ πρόσοδοι τοῦ Κράτους καὶ αἱ δαπάναι διεχειρίζοντο παρὰ τῆς Γερουσίας τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ καθυπέβαλλεν αὕτη τὸν ἀπολογισμὸν καὶ προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν διὰ τοῦ γενικοῦ ταμίου, ὃς διωρίζετο ἀπόλυτος παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ. Ἡ ὑψηλὴ ἀστυνομία καὶ ὅλη ἡ δύναμις τοῦ Κράτους ὑπέκειντο ἀπολύτως εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Ἁρμοστοῦ. Διὰ τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας ἠδύνατο ἀπολύτως ὁ Ἁρμοστὴς νὰ φυλακίσῃ, ἐξορίσῃ καὶ τιμωρήσῃ, ὡς ἐβούλετο, οὐ μόνον τὸν ἀποδειχθέντα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐν ὑποψίᾳ γενόμενον παραβάτην τῶν καθεστώτων, ἢ στασιαστὴν ἢ ἀντιπολιτευόμενον. Στρατιωτικὴ συμβίβασις μεταξὺ Προστασίας καὶ

Ἰονίου ἔπρεπε νὰ διορίσῃ τὸ ἀναγκαῖον ποσὸν πρὸς τὴν στρατιωτικὴν δαπάνην τῆς Βρεττανικῆς φρουρᾶς ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει, καὶ τῆς ὀχυρώσεως αὐτοῦ. Ἠδύνατο δὲ καὶ τὸ Ἰόνιον Κράτος νὰ συντάξῃ τάγμα στρατιωτικὸν, ἀλλ' αὐτὸ ὤφειλε νὰ ὑπόκηται εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει ἀρχηγοῦ τῆς Βρεττανικῆς φρουρᾶς. Θρησκεία καὶ γλῶσσα ἐπικρατοῦσα τοῦ Κράτους ὡρίζετο ἡ Ἑλληνική, αἱ τῶν Καθολικορωμαίων καὶ Διαμαρτυρομένων καὶ τῶν Ἑβραίων ἐξησκοῦντο ἐλευθέρως. Ἡ σημαία τοῦ Κράτους ἐπὶ τῆς ὁποίας πρὸς τὸν Λέοντα σύμβολον τοῦ Ἰονίου ἄνευ τῶν πρώην λογχῶν, ἐπετίθετο καὶ τὸ Βρεττανικὸν σύμβολον, ἐφέρετο . ἐφ' ὅλων τῶν ἐμπορικῶν πλοίων τοῦ Ἰονίου, καὶ ἀνεμίζετο μόνον ἡ μεγάλη σημαία τοῦ Κράτους ἐπὶ τοῦ φρουρίου Κερκύρας, ἑορταζομένης τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ συντάγματος ἢ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Παρλαμέντου. Ἐφ' ὅλων δὲ τῶν φρουρίων τοῦ Κράτους ὑψοῦτο ἀεὶ ἡ Ἀγγλικὴ σημαία. Τελωνεῖα, λιμεναρχεῖα καὶ ὑγειονομεῖα, ὡς καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἀστυνομία, ἐξ ἧς ἐξηρτῶντο αἱ φυλακαὶ, ὑπέκειντο τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὅστις διώριζε τοὺς προϊσταμένους καὶ ὑπαλλήλους τῶν ἀρχείων αὐτῶν. Φόροι δὲ τέλη καὶ εἰσπράξεις ὡρίζοντο ὑπὸ τοῦ Παρλαμέντου.

Ἑκάστης νήσου ἡ ἐγχώριος κυβέρνησις συνίστατο παρὰ τοῦ Ἐπάρχου ἐκλεγομένου παρὰ τῆς Γερουσίας τῇ κυρώσει τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ πενταμελοῦς Ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου, ἀναδεικνυομένου ἐκ διπλοῦ καταλόγου μετιόντων τὰς ὑπογραφὰς, ἢ τὴν φανερὰν ψηφοφορίαν τῶν συγκλητικῶν. Τὰ πέντε όριστικὰ μέλη τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου ἐνέκρινεν ὁ ἐν τῇ νήσῳ τοποτηρητὴς τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄγγλος διωρισμένος ἀπολύτως ὑπ' αὐτοῦ, ἐφορεύων καὶ ἐγκρίνων ὅλας τὰς πράξεις καὶ ἐγχωρίους κανονισμοὺς, καὶ τὰ καθημερινὰ πρακτικὰ τοῦ ἐπάρχου καὶ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου. Οὐδεμία δὲ δαπάνη ἐγχώριος ἠδύνατο νὰ γίνῃ παρὰ τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου ἢ κανονισμὸς, ἄνευ τοῦ κύρους τῆς Γερουσίας τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ἁρμοστοῦ. Ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ ὤφειλε νὰ προάγηται κατ' ἐκδιδομένην δικονομίαν καὶ κώδηκας νόμων τοῦ Ἰονίου Κράτους κυρουμένους παρὰ τοῦ προστάτου Κυριάρχου, καὶ μέρος ἀποτελέσοντας τοῦ Ἰονίου συντάγματος. Οἱ δικασταὶ ὤφειλον νὰ διορίζωνται κατὰ πενταετείαν παρὰ τῆς Γερουσίας τῇ κυρώσει τοῦ Ἁρμοστοῦ. Ἐν δὲ τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Κράτους καθέδρευε τὸ ὑπέρτατον συμβούλιον τῆς δικαιοσύνης τετραμελὲς, συγκείμενον ἐκ δύο Βρεττανῶν ἀπολύτως ἐκλεγομένων παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ δύο Ἰονίων παρὰ τῆς Γερουσίας. Ἐν

περιπτώσει δὲ ἰσοψηφίας αὐτῶν κατ' ἔκδοσιν ἀποφάσεως, προσεκαλοῦντο νὰ συνδικάσωσιν Ἁρμοστὴς καὶ ὁ Ὑψηλότατος Πρόεδρος τῆς Γερουσίας, ἡ δὲ ψῆφος τοῦ Ἁρμοστοῦ ὑπερίσχυεν ἀεὶ κατὰ τὴν ἰσοψηφίαν. Τὸ ἀνώτατον συμβούλιον μετ' ἄλλων μελῶν, ἀναδεικνυομένων παρὰ τῆς Γερουσίας ἐκ τῶν ἐπάρχων κατ' ἔγκρισιν τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἐδίκαζε τὰ κατὰ τοῦ Κράτους ἐγκλήματα καὶ πάντα ἀνώτατον ἀξιωματικὸν, παρεκτρεπόμενον τῶν δημοσίων αὐτοῦ καθηκόντων. Ὁ γενικὸς εἰσαγγελεὺς παρίστατο ὡς κατήγορος καὶ ἐγνωμοδότει κατὰ τὰς ἀναγομένας δίκας εἰς τὸ Ὑπέρτατον Συμβούλιον, καὶ εἰσηγεῖτο παντὸς νομοσχεδίου καὶ πράξεως πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν καὶ τὴν Γερουσίαν. Ἡ παράστασις πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ Κράτους, ὡς πᾶσα δημοσία συγκοινωνία καὶ πρᾶξις τοῦ Ἰονίου Κράτους, ἀνετίθεντο εἰς τοὺς παραστάτας τῆς Προστασίας πρὸς ἄλλα Κράτη. Οὐδεὶς δὲ τῶν Ἰονίων ἠδύνατο νὰ δεχθῇ παράστασιν ἐξωτερικῆς δυνάμεως ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει. Ἐστερεῖτο τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ὁ λαμβάνων ὑπηρεσίαν στρατιωτικὴν παρ' ἀλλοτρίῳ ἡγεμόνι. Οἱ γραμματεῖς τῆς Γερουσίας, ὡς καὶ οἱ τῆς νομοθετικῆς Βουλῆς ἦσαν ἀνεύθυνοι καὶ ἀνεξέλεγκτοι ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως. Ἡ Γερουσία ἥτις ὡς σῶμα μὲν νομοθετικὸν ἐν ἀπουσίᾳ τῆς Βουλῆς ἠδύνατο νὰ συντάσσῃ νόμους καὶ νὰ τροπολογῇ τοὺς ἐκδοθέντας καὶ δημοσιεύῃ κατὰ βούλησιν τῇ κυρώσει μόνον τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὡς δὲ ἐκτελεστικὴ ἀρχὴ κατεῖχε τὴν εἰς ἄλλα συνταγματικὰ Κράτη θέσιν ὑπουργείου, εἰς οὐδεμίαν ἐξέλεγξιν ἢ εὐθύνην ὑπέκειτο διὰ τὰς πράξεις της, ἢ δι' ὅσα ἔπραττε κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Ἁρμοστοῦ. Ἄρα ἔλειπεν ἐκ τοῦ Ἰονίου συντάγματος ἡ ἀπαιτουμένη ὑπὸ παντὸς συνταγματικοῦ πολιτεύματος ἐγγύησις, ἥτις περιστέλλει τὰς παρεκτροπὰς καὶ τιμωρεῖ τοὺς ὑπευθύνους ἐκδότας ἢ ἐκτελεστὰς ὑπουργοὺς παντὸς νόμου ἀδίκου καὶ ἀσυμφόρου τῷ Κράτει, ἢ παραβιάσεων τῶν νομίμων καθεστώτων. Τοσοῦτον ἀνεύθυνος ἀρχὴ ἐγκαθιδρύθη διὰ τοῦ Μαιτλανδίου πολιτεύματος ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει, ἄνευ τινὸς ὑπολόγου κυβερνῶσα, ἀλλ' ἀπολύτως διέπουσα αὐτὸ καὶ διαχειριζομένη τὰ δημόσια. Μόνοι αἱ διαχειριζόμεναι κατώτεραι ἀρχαὶ οἷον ἔπαρχοι, δημοσύμβουλοι καὶ ἄλλοι ἐγχώριοι ἀξιωματικοὶ Ἰόνιοι ἦσαν ὑπεύθυνοι τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Ἰονίου Κράτους. Ἀλλ' ἡ τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ τῶν τοποτηρητῶν αὐτοῦ, ἀνεύθυνος μὲν παρὰ τῇ Ἰονίῳ Κυβερνήσει, εἶχεν ὅμως ἐπιδοκιμασίαν τινὰ παρὰ τῇ Α. Μ. ἐν ἀνακτοβουλίῳ. Πᾶσα δὲ παράστασις τῶν Ἰονίων προσήγετο τῷ προστάτῃ Βασιλεῖ διὰ τῶν χειρῶν τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὅς-

τις ἠδύνατο νὰ χαλαρώσῃ οἱανδήποτε ἀντίθεσιν τῶν Ἰονίων εἰς τὰς πράξεις του.

Τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ Μαιτλανδίου συντάγματος ἐχαλκεύθη κρῖκος συναφείας τῆς προστατευούσης Δυνάμεως μετὰ τῶν Ἰονίων ἀρχῶν, κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν πολιτικὴν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν διαχείρησιν, καὶ τὴν στρατιωτικὴν δικαστικὴν οἰκονομικὴν καὶ διοικητικήν. Ἐντεῦθεν διαγινώσκεται ὅτι διὰ τύπων Ἰονικῆς κατὰ τὸ φαινόμενον Κυβερνήσεως, πᾶσα δύναμις καὶ ἐξουσία τοῦ Ἰονίου Κράτους, τόσον ἐσωτερική, ὅσον καὶ ἐξωτερική, ἐφέρετο τεχνιέντως εἰς τὰς χεῖρας καὶ τὸ αὐτόγνωμον τοῦ Ἁρμοστοῦ. Οὐδὲν ἄλλο λοιπὸν ἢ τὸ Βρεττανικὸν μόνον συμφέρον ἐχάλκευσε πρὸς περιφροσύνην τοῦ Ἰονίου ὁ Μαιτλάνδ. Διὸ καὶ ὁ Φώσκολος λέγει. (1)—«Τὸ Μαιτλάνδιον σύνταγμα εἶναι τὸ πρῶτον καὶ μοναδικὸν παράδειγμα πολιτικοῦ μηχανουργήματος ἐν τῇ ἱστορίᾳ διπλωματίας, συνταγμάτων καὶ κυβερνήσεων. Ἴσως ἀνθρώπινος φαντασία οὐδέποτε ἤθελε δυνηθῇ νὰ συνδυάσῃ τοσοῦτον ἀλλόκοτα καὶ ἀντίθετα συμφέροντα καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν τοσοῦτον ἀπραγματοποίητοι θεωρίαι ἐλευθερίας, καὶ τοσαῦτα μηχανουργήματα δεσποτισμοῦ ἀπέδειξαν πραγματικῶς, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος παρορμᾶται διηνεκῶς εἰς ἀπόλαυσιν ἐλευθερίας, καὶ ἐνῷ εἰσέτι ὑποβάλλεται εἰς ζυγὸν δουλείας. Ὅπως δὲ ἐπιτύχῃ ὁ δεσποτισμὸς νὰ ἀλυσοδέσῃ τὴν ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν, προσπαθεῖ μὲ δολίαν ἀπάτην καὶ ἐλπίδα νὰ τὴν κατακρατήσῃ. Διὸ βλέπομεν, ἐνῷ ἄνθρωποι στοχάζονται νὰ συνθηκολογήσωσι μὲ ἄνδρας ἰσχυρούς, οἵτινες μέλλουσι νὰ κυβερνήσωσιν αὐτούς, ἄλλο δὲν κάμνουσιν, εἰμὴ νὰ ἐπιβεβαιώσωσιν ἀμετακλήτως τὴν σκλαβίαν των ἐπὶ ἑνὸς συνταγματικοῦ χάρτου, δι' οὗ ὑπὸ σκιὰν δικαιοσύνης καὶ γενναιότητος ἡ γνώμη τοῦ κόσμου ἐξαπατᾶται.... Ἰδοὺ ἡ Κυβέρνησις, ἥτις ἐξ ὀνόματος τῶν συμμάχων Δυνάμεων ἔμελλε νὰ ἱδρυθῇ ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει διὰ τοῦ ὅρου «Ἡ Α. Β. Μ. εἰδικῶς θὰ προσέχῃ κατὰ τὴν γενικὴν νομοθεσίαν καὶ διαχείρησιν τοῦ Κράτους τούτου. Καὶ μόλον τοῦτο ὁ κόμης Καποδίστριας ἄλλως διενοεῖτο, εἰσάγων τὴν λέξιν ἐπιστασίαν ἐναντίον τῆς θελήσεως τοῦ Λόρδου Καστελερῆ, βουλομένου τὴν ἀντικατάστασιν αὐτῆς διὰ τῆς λέξεως ἐπαγρύπνησις»

Μὲ ὅλα ὅμως τὰ ἐλαττώματα ταῦτα καὶ τὰ πρὸς θεμελίωσιν

(1) Foscolo Narrazione delle fortune e della cessione di Parga.

τοῦ Κράτους τῶν Ἁρμοστῶν ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει διαταχθέντα ὑπὸ τοῦ Μαιτλανδίου συντάγματος, δὲν ἔλειψαν θιασῶται αὐτοῦ καὶ πανηγυρισταί. Οἱ ὁμόφρονες τῷ Μαιτλὰνδ Ἰόνιοι πολιτικοὶ καὶ νομοθέται ἔλεγον ὅτι καταλληλότερον πολίτευμα πρὸς παγίωσιν εἰρήνης καὶ εὐτυχίας τοῦ Ἰονίου ἡ ἐποχὴ ἐκείνη, καὶ σοφία ἀνθρωπίνη δὲν ἠδύνατο νὰ συντάξῃ. Ὁ Νομοθέτης Ἰάκωβος Χαλικιόπουλος Μάντσαρος Κερκυραῖος κατὰ τὴν λῆξιν τῆς συντακτικῆς συνόδου τῆς συνελεύσεως ἠγόρευεν ἐν αὐτῇ.— «Ἡμεῖς κατὰ διαφορὰν ἄλλων λαῶν ἐτέθημεν ὑπὸ αὐτεξούσιον καὶ ἄμεσον Προστασίαν Κυριάρχου τοῦ μᾶλλον ἀηττήτου, καλλιεργημένου καὶ εἰλικρινεστέρου τῶν ἐθνῶν, ὅστις θέλει ζωοποιήσει, διασώσει καὶ διαλάμψει μὲ τὴν εὐτυχίαν μας. Ἐντεῦθεν ὀφείλεται ὁ ἀδιάλυτος δεσμὸς ἑνότητος καὶ συναφείας παντὸς συμφέροντος μεταξὺ Προστάτου καὶ προστατευομένου. Ἐντεῦθεν ἡ διάκρισις τῶν ἐξουσιῶν καὶ ἡ σχέσις καὶ συνάφεια αὐτῶν διὰ τοῦ κρίκου νόμου καὶ ἐκτελέσεως αὐτῶν, ἅτινα ἐπεκτείνουσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ εὐτυχίαν. Νόμος καὶ ἐκτέλεσις θὰ ἰσχύονται, ὁδηγοῦνται πηδαλιουχοῦνται, προστατεύονται, ἀμύνωνται καὶ βελτιοῦνται διὰ τοῦ ἰσχυροῦ Ἁρμοστοῦ τοῦ μόνου καὶ ἀμέσου ἀντιπροσώπου τοῦ Κυριάρχου Βασιλέως. Ὁ ὁδηγήσας ἡμᾶς Ἁρμοστής, ὁ μοναδικὸς οὗτος ἀνὴρ βεβαίως ἐξελέχθη ἵνα ποτίσῃ μὲ τὰς πηγὰς τῆς σοφίας του, καὶ ἐπισφραγίσῃ μὲ τὴν ἀμεροληψίαν του τὸ συνταγματικὸν φυτόν, ἀφοῦ διεκήρυξεν ὅτι ἡ πεῖρα εἶναι ἡ μόνη σοφία εἰς τὴν νομοθεσίαν. Αὐτὸς εἶδε ὅτι μὲ τὸ μόνον ὄφελος τοῦ κλίματος, καὶ μὲ τὸ μόνον πνεῦμα καὶ τὴν εὐφυίαν τοῦ ἔθνους μετὰ τέσσαρας αἰῶνας ἐξαρτησίας καὶ ὑποκύψεως, μετὰ εἴκοσιν ἔτη πολιτικῆς τρικυμίας καὶ ταραχῆς, ἥτις ἠδυνήθη νὰ ἀνατρέψῃ κατὰ τὴν ποικιλίαν τῶν φάσεων πᾶσαν ἰδέαν ὀρθοῦ καὶ δικαίου καὶ νὰ ἐνεργήσῃ μίση καὶ σχάσεις, τὸ αὐτὸ φῶς τῆς ψευδοελευθερίας ἤθελε μᾶς ἐκθαμβώσει, ἐὰν μὴ διηυθύνετο ἐπιδεξίως ἡ χεὶρ τοῦ ὑψηλοῦ Ἁρμοστοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ διατηρῶνται κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ καθήκοντος ὅλα τὰ μέρη τῆς Κυβερνήσεως ὅπως ὁλόκληρος καὶ πλήρης διαδίδεται ἡ εὐτυχία εἰς ὅλους τοὺς κυβερνωμένους λαούς. Ἐκ τούτου ἡ ἀληθὴς ἀρχὴ πάσης νομοθεσίας. Οἱ νόμοι οἱ τιμῶντες τοὺς ἀγαθοὺς τιμωρῶσι μόνους τοὺς παραβάτας. Ἄθλιος δὲ ὁ μὴ τιμῶν τοιαύτην ἀρχήν.»

Τὰς 5 Ἰουνίου 1817 ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις διώρισεν ἐπιτροπὴν ἐξ οἰκείων μελῶν τοῦ τε κόμητος ταγματάρχου Ἀντωνίου Θεοτόκη Κερκυραίου, καὶ τῶν εὐγενῶν Βίκτορος Καρύδου

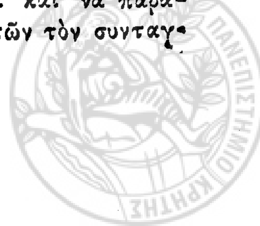
Κεφαλλῆνος καὶ Διονυσίου Βούλτσου Ζακυνθίου, ὅπως μεταβῶσιν εἰς Ἀγγλίαν δαπάνῃ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, καὶ παραθέσαντες τὸν συνταγματικὸν χάρτην ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Α. Υ. τοῦ Πρίγγιπος Ἀντιβασιλέως τῆς Α. Β. Μεγαλειότητος, ἐξαιτήσωσι τὸ κῦρος αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην. Ἐφοδιαστικὴ δὲ ἐπιστολή, προσυπογραφεῖσα ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως Βαρῶνος Θεοτόκη, ἐξ ὀνόματος αὐτῆς, ἐδόθη τῇ ἐπιτροπῇ, ὅπως ἐγχειρισθῇ τῷ κόμητι Βαθοῦρστ ἑνὶ τῶν γραμματέων τῆς ἐπικρατείας τῆς Α. Μ. καὶ ἵνα αὐτὸς ὁδηγήσῃ τὴν ἐπιτροπὴν πρὸς κατάλληλον παράστασιν τῷ Προστάτῃ Κυριάρχῃ. Τούτων περανθέντων, ὁ μὲν Ἁρμοστὴς διὰ προκηρύξεως τῶν 5 Μαΐου 1817 ἀνέβαλε τὴν συνέλευσιν ἐπ' ἀορίστῳ, καὶ ἀνεχώρησε διὰ Μάλταν, ἧς ἦν κυβερνήτης, καταλιπὼν ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει τὸν συνταγματάρχην Πατρίκιον Στούαρτ. Τοῦτον εἰς τὴν Ἁρμοστείαν ἀντικατέστησεν ὁ στρατηγὸς Φριδερῖκος Ἀδὰμ διὰ προκηρύξεως τοῦ Μαιτλάνδου ἐκ τοῦ Βίδου, ὅπου ἐτέθη ὑπὸ κάθαρσιν αὐτὸς τὰς 3 Ἰουλίου 1817, καὶ εἶτα μετέβη εἰς Ἰταλίαν διὰ τὰ λουτρά. Ὁ στρατηγὸς Ἀδὰμ ἦτο ἱππότης τοῦ λουτροῦ τῆς Α. Β. Μ. τοῦ στρατιωτικοῦ Αὐτοκρατορικοῦ τῆς Ρωσσίας τῆς ἁγίας Ἄννης πρώτης τάξεως, καὶ στρατηγὸς τῶν ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει Βρεττανικῶν δυνάμεων. Ταὐτοχρόνως ὁ Φραγγῖσκος κόμης Ριβαρόλας ταγματάρχης καὶ ἰδιοκτήτης ἑνὸς τάγματος ὡρίσθη γενικὸς ἔφορος τῆς ἀστυνομίας τῆς Μάλτας. Ἀναχωρῶν δὲ ἐκ Ζακύνθου, ἔνθα ἦν φρούραρχος καὶ ἀρχηγὸς ὅλου τοῦ ἐκεῖ Βρεττανικοῦ στρατοῦ, ἀπεχαιρέτα τοὺς Ζακυνθίους διὰ προκηρύξεως, καὶ ἐπῄνει τὴν εὐταξίαν αὐτῶν καὶ εὐπείθειαν εἰς τοὺς νόμους, δι' ἣν ἐπὶ 14 μῆνας οὐδὲν ἐπράχθη ἔγκλημα ἐπιφέρον τὴν θανατικὴν αὐστηρότητα τοῦ νόμου. Ἄφινε δὲ εἰς τὴν θέσιν του τὸν Ἰωάννην Ἰορδὰν ταγματάρχην, νὰ διοικήσῃ αὐτοὺς μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νέου συντάγματος.

Ἡ τριμελὴς ἐπιτροπὴ τῶν Ἰονίων ἀντιπροσώπων ἡ κομίζουσα τὸ σύνταγμα πρὸς τὸν Βασιλέα Προστάτην, ἐπιβιβαζομένη τοῦ Βασιλικοῦ Σκοῦνερ ὁ Πρίγγιψ Ἀντιβασιλεύς, ἐχαιρετήθη ὑπὸ τῆς ἀκροπόλεως Κερκύρας μὲ 17 κανονοβολισμοὺς καὶ ἀπέβη εἰς Ἀγκόναν. Διελθοῦσα δὲ Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν, ὅπου ἐδεξιοῦτο παρ' ἁπάντων τῶν ἐκεῖσε διαμενόντων Ἰονίων ἔφθασεν εἰς Λονδῖνον τὰς 27 Ἰουνίου 1817. Ὁ λόρδ Βαθοῦρστ ὑπουργὸς τῶν ἀποικιῶν καὶ ἄλλοι μεγιστᾶνες ἐδεξιώθησαν κατὰ πρῶτον τὴν ἐπιτροπήν. Τὰς 12 Ἰουλίου παρουσιάσθη αὕτη πρὸς τὴν Α. Β. Υ. τὸν Πρίγγιπα ἀντιβασιλέα

Γεώργιον Δ'. καὶ καθυπέβαλλε τὸ σύνταγμα. Περιφανεστάτη ἐγένετο ἡ ὑποδεξίωσις αὐτῶν καὶ παράστασις πρὸς τὸν Πρίγγιπα Ἀντιβασιλέα, λέγει ἡ ἐπίσημος ἐφημερὶς τοῦ Λονδίνου. (1) Ἐν τῇ Βασιλικῇ αἰθούσῃ τοῦ Κάρλτον Χάους (οἴκου Καρόλου) ὑπουργοὶ καὶ μεγιστάνες τοῦ Βρεττανικοῦ Βασιλείου ἐν μεγάλῃ στολῇ, παρευρέθησαν περιστοιχοῦσαι τὴν Α. Β. Υ. τὸν Ἀντιβασιλέα. Καὶ πρῶτον ἓν ἀπόσπασμα Βασιλικῆς σωματοφυλακῆς τοῦ Α'. τάγματος παρετάχθη παρὰ τῇ πλατείᾳ τοῦ Πάλμαρ, ὅπου ἐπαιάνιζεν ἡ στρατιωτικὴ τοῦ τάγματος μουσική, καὶ ἐπρόσφερε τὰς πρώτας στρατιωτικὰς τιμὰς πρὸς τὴν διαβᾶσαν ἐπιτροπὴν ἐπὶ Βασιλικῆς ἁμάξης. Ἄλλο δὲ στρατιωτικὸν τάγμα γρανατήρων ἐπιλέκτων τῆς σωματοφυλακῆς, τὴν λαμπροτάτην στολὴν ἐνδυμένον μετὰ τῆς μουσικῆς ἐποίησε τὰς δευτέρας στρατιωτικὰς τιμὰς τῆς δεξιώσεως παρατεχθὲν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Βασιλικοῦ παλατίου Κάρλτον. Ὁ Βασιλικὸς πρίγγιψ Ἀντιβασιλεὺς Γεώργιος ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ Βασιλικοῦ θρόνου, καὶ περιεστοιχεῖτο ὑπὸ τοῦ Λόρδου αὐλάρχου, τοῦ θησαυροφύλακος, καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀνακτόρων ἐπιμελητοῦ, τοῦ ἀντικόμητος Λίη ὡς θαλαμηπόλου καὶ θεράποντος τοῦ Κράτους. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀκολουθουμένη ὑπὸ τοῦ γραμματέως Ἄνκη ὡδηγήθη ἐνώπιον τοῦ Ἀντιβασιλέως ὑπὸ τοῦ Λόρδου Κλειδούχου. Ὁ Καρύδης ὡς πρεσβύτερος τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς καθυπέβαλεν ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Πρίγγιπος Ἀντιβασιλέως τὸ σύνταγμα τὸ ὁμοθύμως παραδεχθὲν ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, καὶ ἐξεφώνησεν Ἀγγλιστὶ τὸ ἑξῆς προσφώνημα.

«Βασιλικὴ Ὑψηλότης! Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων Νήσων, κατὰ τὰ ὡρισμένα ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν Παρισίων συγκαλεσθεῖσα, καὶ διευθυνομένη ὑπὸ τῆς Α. Ε. τοῦ Κ. Θωμᾶ Μαιτλάνδ, ὑψηλοῦ ἐπιτετραμμένου τῆς Α. Μ. τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, προσεδέξατο ὁμοθύμως, καὶ ἀποκατέστησε τὸν συνταγματικὸν χάρτην, ὃν ἡ αὐτὴ συνέλευσις μὲ ἄκρον σεβασμὸν καὶ προσήλωσιν πρὸς τὴν Υ. Β. Υ. ἀπεφάσισε νὰ καθυποβάλῃ ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Υ. Β. Υ. δι' ἑνὸς τῶν εὐγενῶν ἐξ ἑκάστης τῶν μειζόνων νήσων τοῦ Ἰονίου. Πρὸς ἐκτέλεσιν οὖν ταύτης τῆς ἀποφάσεως ἡμεῖς ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ παρουσιασθῶμεν πρὸς τὴν Υ. Β. Υ. καὶ νὰ παρακαταθέσωμεν ἐν ὀνόματι τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν τὸν συνταγ-

(1) Gazette officiel of the London.

ματικον χάρτην ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Υ. Β. Υ. εὐελπιζόμενοι, ὅτι αὐτὸς θὰ ἐπαξιωθῇ τῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ τῆς χαριτοβρύτου ἐπικυρώσεως τῆς Υ. Β. Υ. Καθῆκον δὲ πρὸς τούτοις ἔχομεν τὸ νὰ ἐκδηλώσωμεν τὴν ἐντελῆ καὶ ἀπεριόριστον ἀφοσίωσιν τοῦ Ἰονίου λαοῦ πρὸς τὴν Υ. Β. Υ. καὶ τὴν ἰσχυρὰν Αὐτοκρατορίαν, ἧς ἡ Υ. Β. Υ. προΐσταται. Εὐαίσθητος ὁ Ἰόνιος λαὸς εἰς τὴν ὑπερτάτην εὐεργεσίαν, τὴν ὁποίαν ἡ θεία πρόνοια ἐπένευσε τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι, συγκατατάσσουσα αὐτὸν διηνεκῶς ὑπὸ τὴν αἰγίδα πίστεως καὶ δικαιοσύνης τῆς Βρεττανίας ἐνῷ βεβαίαν ἔχει τὴν ἀπόλαυσιν πάσης εὐδαιμονίας, ἣν ἡ Βρεττανικὴ Προστασία καὶ ἡ παραμυθητικὴ χεὶρ τῆς Υ. Β. Υ. δὲν θὰ λείψωσι τοῦ νὰ παρέχωνται αὐτῷ, προςλαμβάνει διὰ τοῦ στοχασμοῦ τὴν εὐτυχῆ ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ νῦν μὲν ἐξασθενοῦσα εὐφυΐα λαοῦ ἐπιφανοῦς τῆς ἀρχαιότητος, αὖθις μέλλει νὰ ἀναπτύξῃ τὴν αὐτὴν μεγαλοφυΐαν καὶ ἐνδόξους ἀρετὰς τῶν προγόνων Ἑλλήνων, οἵτινες ἐγένοντο τὸ θαῦμα τοῦ κόσμου »—Τῇ προσλαλιᾷ τῆς ἐπιτροπῆς ἀπήντα εὐθὺς ὁ Πρίγγιψ Ἀντιβασιλεύς.

«Κύριοι! Εὐαρέστως δέχομαι τὸν συνταγματικὸν χάρτην τῶν Ἡνωμένων Κρατῶν τοῦ Ἰονίου, τὸν ὁποῖον ἡ προσωρινὴ συνέλευσις ἡ ἐπὶ τούτῳ συγκαλεσθεῖσα κατὰ τὰ προνοούμενα ὑπὸ τῆς συνθήκης τοῦ Νοεμβρίου 1815, μεθ' ὥριμον σύσκεψιν παρεδέξατο, ὡς Ὑμεῖς κατὰ διαταγὴν τῆς συνελεύσεως αὐτῆς ἐξεθέσατε ἐνώπιον ἐμοῦ. Ὡς δὲ ἐξάγεται, ὅτι ὁ συνταγματικὸς χάρτης ἔτυχε τὴν ὁμόθυμον συναίνεσιν παρ' ὁλοκλήρου τῆς συνελεύσεως, ἐγὼ δὲν δυσκολεύομαι ὅπως ὁριστικῶς τύχῃ κύρους ἐν ὀνόματι καὶ ἐκ μέρους τῆς Α. Μ. Εὐελπίζομαι ὅτι ὁ χάρτης αὐτὸς θὰ στερεώσει τὴν ὑμετέραν εὐτυχίαν καὶ εὐδαιμονίαν. Αἱ τύχαι τῆς πατρίδος ὑμῶν ἀνατίθενται εἰς τὰς χεῖράς σας. Βλέμμα εὐμενὲς, ἔδαφος καρποφόρον, φυσικὴ ἐνέργεια τοῦ ἐθνικοῦ ὑμῶν χαρακτῆρος, καὶ πᾶν τοπικὸν ὄφελος ἐκ τῆς θέσεως τῆς ὑμετέρας χώρας, ἅπαντα συνενοῦνται πρὸς τὸ ὑμέτερον ὄφελος. Ἀλλὰ καθ' ὅσον συμφέρουσαι ὑμῖν εἶναι τοιαῦται περιστάσεις, οὐδὲν δύνανται νὰ συντελέσωσιν, ἐὰν μὴ χειραγωγῶνται ὑπὸ ἀμεροληπτου διαχειρίσεως νόμων, οἵτινες προσφυεῖς τοῦ ὑμετέρου ἐθνικοῦ πνεύματος θὰ προσελκύωνται εὐσταθῆ τὴν ὑπακοὴν τοῦ λαοῦ. Ἐν ἐμοὶ θὰ εὕρητε ζωηρὰν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ συνεισφέρω, καθ' ὅσον δύναμαι, εἰς ἐπιτυχίαν τοσούτου μεγάλου ἀντικειμένου. Μόνη ἡ πλήρης πεποίθησις, ὅτι τὰ συμφέροντα τοῦ Ἰονίου λαοῦ ἰσχυρῶς θὰ συνδέωνται μετὰ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, εἰς ἐμὲ ἐστερέωσαν τὴν ἐπιθυμίαν, ἥτις πανταχόθεν ἐ-

δηλώθη, ἵνα ὁ Μονάρχης τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας γένηται προστάτης τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων. Σφόδρα δὲ θὰ εὐαρεστηθῶ ἐὰν διὰ τῆς εὐλογίας τῆς θείας Προνοίας διαχειριζόμενος αἰσίως τὴν κυβέρνησιν τοῦ Πατρός μου, ἀναζωπυρήσω ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας τὴν ἀρχαίαν λαμπρότητα ἑνὸς Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τοσοῦτον ἐνδόξου ἐν τῇ ἱστορίᾳ.»

Αὐθημερὸν οἱ Ἰόνιοι ἐπιτετραμμένοι προσεκλήθησαν ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἀκροάσει τοῦ Πρίγγιπος Ἀντιβασιλέως. Τὰς 15 δὲ Ἰουλίου, ὁ ὑπουργὸς τῶν ἀποικιῶν κόμης Βαθοῦρστ ἐγευμάτισε τὴν ἐπιτροπὴν καὶ γραμματέα αὐτῆς, ὁπότε συνευωχήθησαν ἡ Α. Υ. ὁ Δοὺξ Ὑόρκης, ὁ γενικὸς στρατηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ, ὁ κόμης Λωδενδερδάλ. Ἐν ἄλλῳ δὲ γεύματι ἐν τῷ ἐν Λονδίνῳ ξενοδοχείῳ, ὁ ὑπουργὸς Κάνιγγ προέπιεν εἰς εὐτυχίαν καὶ εὐδαιμονίαν τῶν Ἰονίων Νήσων, ἐκφωνήσας πρὸ τῆς προπόσεως συγκινητικώτατον λόγον. Πολλὰς δὲ ἄλλας εὐνοίας καὶ δεξιώσεις ἐνεδείξαντο πρὸς τοὺς Ἰονίους παραστάτας ἐπισκεπτομένους διὰ τῆς Βασιλικῆς λέμβου τοῦ Κράτους, καὶ συνοδευομένους ὑπὸ τοῦ Βασιλικοῦ ϛρατηγοῦ τοῦ πυροβολικοῦ βασιλικὰ ναύσταθμα καὶ καταστήματα τὰ παρὰ τὸν Τάμεσιν. Ἀφοῦ δὲ ἐπεσκέφθησαν καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Ἀγγλίας καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἐπαύλεις τῶν μεγιστάνων καὶ λόρδων, ἀπεχαιρέτων τὸν λὸρδ Βαθοῦρστ τὰς 12 Αὐγούστου πρὸς ἀναχώρησιν. Ἐγκατέλειπον δὲ αὐτῷ τὸν συνταγματικὸν χάρτην, ὅπως ἐπιτεθῇ τὸ Βασιλικὸν θέσπισμα, ἡ ὑπογραφὴ τοῦ Πρίγγιπος Ἀντιβασιλέως, καὶ ἡ μεγάλη σφραγὶς τοῦ Βρεττανικοῦ Κράτους. Ἔλαβον δὲ οὗτοι ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ Λόρδου Βαθοῦρστ, δι' ἧς ἐξεφράζετο αὐτὸς ὡς γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας πλήρη εὐαρέσκειαν αὐτοῖς, καὶ εὐχὰς εὐδαιμονίας πρὸς τὸν Ἰόνιον λαόν. Ὑπέσχετο δὲ ὅτι, ἅμα ἐκπεραιωθῇ πᾶσα προσήκουσα τοπικὴ ἔγκρισις ἐπὶ τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου, θέλει πεμφθῇ πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν δι' εἰδικοῦ ἀπεσταλμένου παρὰ τῆς Α. Μ. εἰς Κέρκυραν, ὅστις ἀφεύκτως θέλει ἀφιχθῇ τὰς 5 Νοεμβρίου. Πρὸς τούτοις ἵνα δείξῃ εὐαρέσκειαν ἡ Α. Μ. πρὸς αὐτοὺς καὶ τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν, διέταξε τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλὰνδ νὰ περικοσμήσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ παρασήμου τῶν Ταξιαρχῶν τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου, τὸ ὁποῖον ἡ Α. Μ. συνέστησε διακριτικὸν καὶ κύριον σημεῖον ἀμοιβῆς τῶν ἀξιοχρέων ὑπηρεσιῶν πρὸς τὸ Ἰόνιον Κράτος καὶ τὴν βασιλευομένην Μάλταν. Προετοιμάζοντο δὲ συνάμα καὶ μετάλλια μνείας τῆς παραστάσεως καὶ παραδοχῆς τοῦ Ἰ-

Ἰονίου πολιτεύματος, ὅπως κοσμηθῶσιν αὐτοὶ καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ μέλη τῆς συνελεύσεως. (1)

Ἐπέστρεψαν εἰς Κέρκυραν οἱ Ἰόνιοι ἐπιτετραμμένοι τὴν καθυποβολὴν τοῦ συντάγματος εἰς κύρωσιν τοῦ Βασιλέως προστάτου. Ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ ἐπανελθὼν ἐκ Μάλτας τὰς 29 Ὀκτωβρίου συνεκάλεσε τὴν ἀναβληθεῖσαν νομοθετικὴν συνέλευσιν τὰς 27 Νοεμβρίου 1817, ὅπως ἐπαναλάβῃ τὰς ἐργασίας της. Ἤδη καὶ ὁ Βασιλικὸς ἀπεσταλμένος ἐκόμισεν εἰς Κέρκυραν τὸ σύνταγμα ἐπικυρωμένον ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ὡς ὁ Ἁρμοστὴς προεκήρυττεν εἰς τὸ Ἰόνιον. Ὅτε δὲ ἤνοιξε τὴν συντακτικὴν Βουλήν, ἀφοῦ συνεχάρη τοὺς ἀντιπροσώπους διὰ τὴν ἄφθονον εὐπαροχίαν τῶν προϊόντων ἔλεγεν αὐτοῖς.—«Θέλω σᾶς καθυποβάλῃ τὸ σύνταγμα ὡς ἐκυρώθη παρὰ τοῦ Βασιλέως Προστάτου. Προσεκάλεσα καὶ τοὺς τρεῖς ὑμῶν εὐγενεῖς ἀπεσταλμένους εἰς Λονδῖνον νὰ σᾶς καθυποβάλωσιν ἔκθεσιν τῶν πραχθέντων κατὰ τὴν παράστασιν αὐτῶν πρὸς τὴν Α. Υ. τὸν Πρίγγιπα Ἀντιβασιλέα. Μένει μόνον νὰ ὁρισθῇ συμφώνως μεθ' ὑμῶν ἡ ἡμέρα τῆς δημοσιεύσεως τοῦ συντάγματος τρεῖς ἡμέρας πρὶν τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς νέας Κυβερνήσεως κατὰ τὰ ὡρισμένα ὑπὸ τοῦ ἰδίου συντάγματος. Τότε παύουσιν αἱ λειτουργίαι ὑμῶν ὡς μελῶν συντακτικῆς συνελεύσεως, καὶ μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς Κυβερνήσεως ἀμέσως λαμβάνετε καθήκοντα νομοθετῶν τῆς πρώτης Ἰονίου Βουλῆς.»—Εὐθὺς οἱ τρεῖς ἐπιτετραμμένοι τῆς συνελεύσεως ἐξέθεσαν πρὸς αὐτὴν τὰ ἐν τῇ ἀποστολῇ ποιηθέντα ὧδε. —«Κατὰ τὰς ὑμετέρας ὁδηγίας ἐπελάβομεν τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐπιτετραμμένων ἡμῖν καθηκόντων παρὰ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως καὶ τοῦ Προέδρου. Ἀφίχθημεν εἰς Λονδῖνον τὰς 27 Ἰουνίου, καὶ εὐθὺς ἐκοινωνήσαμεν μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ Βαθοῦρστ τὴν φύσιν καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἡμετέρας ἀποστολῆς. Περιφιλαυτίαν δὲ ἠθέλομεν δείξει, ἐὰν ἐκδηλώσωμεν τὰς φιλοφρόνους περιποιήσεις τοῦ διακεκριμένου ἐκείνου ὑπουργοῦ. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ παραλείψωμεν ὅτι αἱ παντοῖαι καὶ μεγάλαι περιποιήσεις ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ πρὸς ἡμᾶς καθ' ὅλην τὴν διαμονὴν ἡμῶν ἐν Ἀγγλίᾳ διεγείρουσι πρὸς ὅν τινα συναισθάνεται τὴν ἀγάπην καὶ ἀξίαν τῆς πατρίδος, καὶ βούλεται ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἀσφαλεῖς καὶ σταθερὰς τὰς οἰωνιζομένας σχέσεις καὶ συναφείας τῆς πατρίδος ἡμῶν μετὰ τοῦ Βρεττανικοῦ στέμματος. Ὑποσυνάπτομεν τὸ προσφώνημα κατ' ἀντίγραφον πρὸς τὴν Α.

(1) Processi Verbali dell' assemblea legislativa del 1817.

Β. Υ. τὸν Πρίγγιπα Ἀντιβασιλέα, ὅτε ἐπαρουσιάσαμεν τὸν συνταγματικὸν χάρτην, καὶ κατεθέσαμεν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ θρόνου του. Ἐνῷ μὲν ἐξ ἑνὸς ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἐπιδοκιμάσητε τὸ προσφώνημα καθ' ὅλα τὰ μέρη του, ἀφ' ἑτέρου πεποίθαμεν ὅτι πᾶσα ὑπερτέρα ἔκφρασις ἀδυνατεῖ νὰ λεπτολογήσῃ τὰ φυσικὰ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης καὶ θαυμασμοῦ, ὅσα ἐμπνέει ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀντιβασιλέως, πρὸς ὅντινα συναισθάνεται τὸ ἐνδιάφορον ὑπὲρ τιμῆς καὶ συμφερόντων τοῦ Κράτους τούτου. Ἀντίγραφον δὲ ἐπιστολῆς τοῦ λόρδου Βαρθοῦρστ πρὸς ἕκαστον ἡμῶν πρὶν τῆς ἀναχωρήσεώς μας ἐκ Λονδίνου σᾶς καθυποβάλλομεν. Αὕτη ἐπιδοκιμάζει τὴν πορείαν ἡμῶν κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην, ὅτι συνεμορφώθημεν καθ' ἁπάσας τῆς ὁδηγίας σας ἐπὶ τῆς ἀποστολῆς μας.—Βίκτωρ Καρύδης, κόμης Ἀντώνιος Θεοτόκης, Διονύσιος Βοῦλτσος.» Ἐπειδὴ δὲ ἕως τότε ὁ βασιλικὸς ἀπεσταλμένος ὁ κομίζων τὸ σύνταγμα δὲν εἶχε φθάσῃ εἰς Κέρκυραν, ἀνέβαλεν ἐπὶ ἡμέρας τινὰς τὰς συνεδριάσεις ἡ συντακτικὴ συνέλευσις,

Ὁ Ἁρμοστὴς ἀκολούθως περιεκόσμει ἐπιφανῶς τὸν Πρόεδρον τῆς συνελεύσεως Ἐμμανουὴλ Θεοτόκην διὰ τοῦ μεταλλίου τοῦ συντάγματος. Ἐν αὐτῷ ἐνετυποῦτο ἡ εἰκὼν τοῦ βασιλέως Γεωργίου Γ'. Προστάτου τοῦ Ἰονίου. Προσεφώνει δὲ αὐτῷ.» — Προςετάχθην παρὰ τοῦ βασιλέως κυρίου μου νὰ σᾶς περικοσμήσω μὲ τὸ μετάλλιον ἐξ ὀνόματός του εἰς μνείαν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ β. Α. Υ. ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ Βρεττανικοῦ θρόνου ἐπισήμως ἐδήλωσε πρὸς τοὺς εὐγενεῖς ὑμῶν ἀντιπροσώπους τὴν θέλησίν του, ὅτι τὸ σύνταγμα τὸ μεταβιβασθὲν εἰς Λονδῖνον ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως ὀφείλει νὰ κυρωθῇ. Εἰς σημεῖον δὲ ἐπιδοκιμασίας καὶ μαρτυρίας πρὸς τὰς ἀξιοτίμους ὑπηρεσίας καὶ διακεκριμένας πατρίους ἀρετάς, μετὰ τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς θὰ περικοσμηθῆτε μὲ τὸν μεγαλόσταυρον τοῦ παρασήμου τάγματος τοῦ ἁγίου Γεωργίου, δι' οὗ θὰ βραβεύωνται ἅπαντες οἱ ἐκ τοῦ Ἰονίου καὶ τῶν ἐν Μεσογείῳ χωρῶν αὐτῆς οἱ διακρινόμενοι ἐπὶ εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ τῶν παρὰ τῆς Α. Β. Μ.» — Ὁ δὲ βαρὼν Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης περικοσμηθεὶς ἀπήντα αὐτῷ πρὸς τὸ προσφώνημα τοῦ Μαιτλάνδου ὧδε.—«Καὶ Ὑμεῖς Μιλόρδε, ὅστις καθὼς ἀστὴρ εὐτυχίας ἐτέθητε ἐφ' ἡμῶν, ὅπως καταστήσητε εὐτυχεῖς τοὺς συγχρόνους ὑμᾶς καὶ τοὺς υἱοὺς καὶ απογόνους ὑμῶν, ἐγκρίνατε ἐν ἐμοὶ τὸ νὰ πιστεύσω ὅτι οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ δύναται νὰ ἐξαλείψῃ τὴν γλυκεῖαν μνείαν τῶν ὅσων ἡ προσφιλὴς πατρίς μου σᾶς χρεωστεῖ, καὶ ὅσων ἐγὼ κατ' ἰδίαν

ὑμῖν προσφιλῶς ἕως οὗ μόνος σπινθὴρ ζωῆς θὰ ἀναζωπυρῇ τοῦτο τὸ στῆθος, τὸ περικοσμημένον παρ' Ὑμῶν διὰ τῆς εἰκόνος ἑνὸς Κυριάρχου, ἥτις πρὸ πολλοῦ ἐνεχαράχθη ἐν τῇ καρδίᾳ μου.» —Ἀπαντῶν δὲ ὁ αὐτὸς εἰς τὸν ἐναρκτήριον λόγον τοῦ Ἁρμοστοῦ κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως τὰς 27 Νοεμβρίου 1817, ἔλεγεν.—«Ἤδη ἡμεῖς οὐδὲν ἔχομεν νὰ φοβηθῶμεν ἐκ τῶν δεινῶν, ὅσα τὸ ἐθνικὸν συμφέρον μᾶς ἐπιβάλλει νὰ προλάβωμεν ἀντὶ νὰ προσδοκῶμεν. Ἡ ἐλευθερία ἀπεδόθη εἰς τὴν ἀρχαίαν πατρίδα της, καὶ ἡ πολιτικὴ εὐτυχία, ἧς αὕτη καθίστατο τὸ στοιχεῖον εἰς πόλεις συγχρόνους καὶ ἀντιζήλους Σπάρτης καὶ Ἀθηνῶν δὲν ἔχει πλέον ὅρια, ὡς δὲν θὰ ἔχει τέρμα οὔτε ἡ δόξα τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, οὔτε ἡ γενναιότης τοῦ κυριαρχοῦντος αὐτῆς ἡγεμόνος, οὔτε ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν προστατευομένων αὐτῆς.... Ἅπαντα τὰ ἀγαθὰ, ἅτινα βρύουσιν ἐκ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν τὸ καθῆκον τοῦ νὰ γίνωμεν ἄξιοι τῶν ἡμετέρων προγόνων. Αὕτη εἶναι εὐχὴ ἐξελθοῦσα ἐκ τῶν χειλέων ἑνὸς Ἄγγλου ἡγεμόνος, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ πρὸς Ἕλληνας. Ἔπαινος ἐντελὴς παντὸς λαοῦ παρωθουμένου πρὸς τὴν δόξαν. Τὸ τρισέβαστον ὄνομα τοῦ Κυριάρχου τούτου, τοῦ ὁποίου τὸ μεγάθυμον ἐξισοῦται πρὸς τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ δόξαν καὶ δύναμιν, θὰ δέσει ὅλας τὰς καρδίας καὶ θὰ ἐπιτάξει ὅλων τὴν διάνοιαν. Ἡμέρα δημοσιεύσεως τοῦ συνταγματικοῦ ἡμῶν χάρτου, ὡς ἐγκρίνει καὶ ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης διωρίσθη ἡ 28 Δεκεμβρίου. (Ἰανουαρίου 1 ε. ν.) Αὕτη δὲ ἡ ἡμέρα κατετάχθη καὶ ἐποχὴ τῆς ἡμετέρας ἀναγεννήσεως.» —Ἀκολούθως ὁ βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἀπέστειλεν πρὸς τὸν Ἐμ. Θεοτόκην καὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτοῦ ἐν συμβουλίῳ, ὅπως ἐνδύηται κατ' ἐπιφανεῖς ὁμηγύρεις.

Εἶτα ἀνεγνώσθη ἐν τῇ νομοθετικῇ συνελεύσει τὸ θέσπισμα τοῦ Βασιλέως Προστάτου τὸ προταχθὲν ἐπὶ κυρώσει τοῦ συντάγματος καὶ ὃ ἔφερε τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Πρίγγιπος Ἀντιβασιλέως καὶ τὴν μεγάλην σφραγῖδα τοῦ Βρεττανικοῦ Κράτους, ἔλεγε δὲ τὸ θέσπισμα τοῦ βασιλικοῦ κύρους ὧδε—«Γεώργιος Γ'. θείᾳ χάριτι βασιλεὺς τοῦ Ἡνωμένου βασιλείου τῆς Μ. Βρετ. καὶ Ἰρλανδίας, προστάτης τῆς πίστεως καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἀνοβέρου κτλ. Ὑγεία ἅπασι τοῖς ζῶσιν Ὑμῖν καὶ μεταγενεστέροις. Ἐπειδὴ κατὰ τὸ 2, 3 καὶ 4 ἄρθρον τῆς ἐν Παρισίοις προσυπογραφείσης συνθήκης 5 Νοεμβρίου 1815 ἔτους σωτηρίου παρὰ τῆς Α. Μ. καὶ τῶν Α. Μ. τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ Βασιλέων Αὐτ. τῆς Αὐστρίας, βασ. Οὐγγαρίας καὶ Βοημίας,

τοῦ Α. Πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, καὶ τοῦ Βασιλέως τῆς Πρωσσίας, ὁρίζεται ὅτι τὸ Ἡνωμένον Κράτος τῶν Ἰονίων πρέπει διὰ τοῦ κύρους τῆς προστατευούσης δυνάμεως νὰ κανονίσῃ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ ὀργάνωσιν, καὶ ὅτι, ὅπως δώσῃ ἑκάστῳ μέρει τῆς διοργανώσεως αὐτῆς ἀναγκαίαν σύστασιν καὶ ἐνέργειαν, ἡ Α. Β. Μ. πρέπει νὰ διορίσῃ λόρδον μέγαν ἐπιτετραμμένον ἐκεῖσε ἑδρεύοντα, καὶ περιβεβλημένον τὰς προσδεούσας δυνάμεις καὶ ἐξουσίας, ἵνα βασισθῇ ἡ πολιτικὴ ἀναδιοργάνωσις τοῦ Ἰονίου Κράτους ἐπὶ τῇ ἰσχυούσει διοργανώσει, ὁ δὲ ῥηθεὶς λόρδος μέγας ἐπιτετραμμένος παρὰ τῆς Προστατευούσης δυνάμεως πρέπει νὰ κανονίσῃ τοὺς τύπους πρὸς συγκάλεσιν νομοθετικῆς συνελεύσεως εἰς παρασκευὴν νέου συνταγματικοῦ χάρτου τοῦ ῥηθέντος Κράτους, καὶ τοῦτον ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἡνωμένου βασιλείου Μ. Βρετ. καὶ Ἰρ. θὰ προςαιτηθῇ νὰ κυρώσῃ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἡμέτερος πιστότατος καὶ προσφιλέστατος σύμβουλος Σὶρ Θωμᾶς Μαιτλὰνδ, ἱππότης μεγαλόσταυρος τοῦ ἐντιμωτάτου στρατιωτικοῦ τάγματος τοῦ λουτροῦ, ἀντιστράτηγος τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ, καὶ ἀρχηγὸς ὅλων τῶν σσρατιωτικῶν ἡμῶν δυνάμεων ἐν Μεσογείῳ, διορισθεὶς παρ' ἡμῶν ὡς τοιοῦτος Λὸρδ μέγας ἐπιτετραμμένος κατὰ τὴν συνθήκην, ἐκανόνισεν τοὺς τύπους τῆς συγκαλέσεως τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως. Καὶ ἐπειδὴ ἡ νομοθετικὴ αὕτη συνέλευσις παρεσκεύασε τὸν νέον συνταγματικὸν χάρτην τοῦ Κράτους ἐκείνου, καὶ διὰ τριῶν εὐγενῶν ἐξ ἑκάστης τῶν πρωτίστων νήσων ἐκείνων καθυπέβαλεν ἡμῖν τὸ ῥηθὲν σύνταγμα, τὸ ὁποῖον συνετάγη κατὰ τὰ ὡρισμένα, καὶ ὑπεγράφη παρὰ τῆς ὁλομελείας τῆς συνελεύσεως· τὸ δὲ ῥηθὲν σύνταγμα εἶναι τὸ ἐν πρωτοτύπῳ ἰταλιστὶ, ᾧ προσαρτᾶται καὶ ἡ αὐτοῦ Ἀγγλιςὶ μετάφρασις (ἐξακολουθεῖ τὸ σύνταγμα). Ἡμεῖς θεωρήσαντες καὶ σκεφθέντες τὸν ῥηθέντα συνταγματικὸν χάρτην, ἐν ὀνόματι καὶ ἐκ μέρους τῆς Α. Μ. κυροῦμεν αὐτὸν ἐν συνόλῳ καὶ κατὰ μέρος τὰ ἄρθρα αὐτοῦ καὶ τὰς ῥήτρας. Ὡς ἔτι διὰ τοῦ παρόντος ἐπικυροῦμεν αὐτὸ διὰ τῆς Α. Μ. καὶ τῶν κληρονόμων καὶ διαδόχων αὐτοῦ. Ἐπὶ δὲ μείζονι μαρτυρίᾳ καὶ ἰσχύει αὐτοῦ ὑπογράφομεν τὰ παρόντα ἐν ὀνόματι καὶ ἐκ μέρους τῆς Α. Μ. καὶ καθ' ἡμετέραν ἐπιταγὴν ἐπιτίθεται ἡ μεγάλη σφραγὶς τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῆς Μ. Β καὶ Ἰρ. Ἐξεδόθη ἐκ τῆς ἡμετέρας βασιλικῆς σκηνῆς ἐν Βριχτόνι 6 Αὐγούστου 1817 ἔτους σωτηρίου καὶ 57.ου ἔτους τῆς βασιλείας τῆς Α. Μ — Ἐν ὀνόματι τῆς ἐν μέρει τῆς Α. Μ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. Α. (Τ. Σ.) (1)

(1) Le tre costituzioni delle sette isole jonie 1849. Pag. 189.

Μετ' ὀλίγον ἐξετέθη ἐν τῷ στρατάρχείῳ Κορυφῶν κατὰ πρῶτον ἡ ἐμπορικὴ σημαία τῶν Ἰονίων φέρουσα τὸν Λέοντα τῆς Ἑπτανησίου Πολιτείας κρατοῦντα τὸ εὐαγγέλιον κεκλεισμένον μὲ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ κατὰ πλάγια τοῦ πανίου γαλαζίου χρώματος πυκνοῦ ἐτίθετο τὸ σύμβολον τῆς Ἀγγλίας. Ὁ ταγματάρχης Ρωβινσὼν διὰ προκηρύξεως τῶν 9 Δεκεμβρίου 1817, προσεκάλει ὅλους τοὺς πλοιάρχους τῶν Ἰονίων νὰ λάβωσι γνῶσιν καὶ σχέδιον αὐτῆς καὶ ποιήσωσι τὰς σημαίας τῶν πλοίων των.

Τὰς 29 Δεκεμβρίου 1817 ἐδημοσιεύετο τὸ σύνταγμα κατὰ πάνδημον ἑορτὴν, προκηρυχθεῖσαν καθ' ὅλην τὴν Ἰόνιον ἐπικράτειαν. (1) Πομπὴ καὶ παράταξις παρεσκευάσθη ἐν τῇ πόλει Κορυφῶν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Ἰονίου. Ἐκ τοῦ Ἁρμοστείου, ὃ ἔκειτο τότε κατὰ τὴν ἀκρόπολιν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ γενικοῦ Κυβερνήτορος τῶν νήσων ἐπὶ Βενετοκρατίας, κατέβησαν οἱ νομοθέται, ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ, οἱ ἐν τέλει τοῦ Ἰονίου, τὸ ἐπιτελεῖον καὶ ἅπασα ἡ ἐγχώριος Κυβέρνησις. Τέσσαρες νομοθέται ἔφερον τὸν μέγαν χάρτην. Τούτου δὲ προηγοῦντο ὁ ἱερὸς κλῆρος μετὰ τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Ἐξελθόντες τῆς ἀκροπόλεως, μετέβησαν εἰς τὴν πλατεῖαν Κερκύρας, ἔνθα ἦν παρατεταγμένος ὅλος ὁ Βασιλικὸς στρατός. Ἀφοῦ ἀνέβησαν οἱ νομοθέται ἐπὶ παραπήγματος ἐστολισμένου μὲ σημαίας Ἀγγλικὰς καὶ Ἰονικὰς καὶ στεφάνους μυρσίνης καὶ δάφνης, ηὐλόγει αὐτὸ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κλήρου ἐπίσκοπος Μακάριος, παρουσίαζον τὰ ὅπλα οἱ στρατιῶται, καὶ ἐκανονοβόλουν τὰ φρούρια Κερκύρας. Μετὰ ταῦτα ὁ γραμματεὺς τῆς συνελεύσεως κόμης Βαλσαμάκης ἀνέγνωσε τὸ βασιλικὸν θέσπισμα τῆς κυρώσεως καὶ τὰ κυριώτερα μέρη. Εἶτα ἐπανελήφθησαν οἱ Βασιλικοὶ ἀσπασμοὶ καὶ αἱ ζητωκραυγαί. Διενεμήθη ἄρτος καὶ κρέας βοῶν καὶ ἀρνῶν, ἅτινα περιχρυσωθέντα τοῖς κέρασιν, ὡς συνειθίζουσιν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπὶ ἐκλογῇ ἀντιπροσώπων, ἐψήθησαν κατὰ τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως Κορυφῶν. Τὸ ἑσπέρας ἐγένετο μέγας χορὸς ἐν τῷ Ἁρμοστείῳ, καὶ τὴν 1 Ἰανουαρίου ἐπανελήφθη ἐπὶ εὐθυμίᾳ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς νέας Κυβερνήσεως. Ἀλλ' οἱ ἀλλαλαγμοὶ οὗτοι καὶ αἱ ἐπιδείξεις δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξαλείψωσι τὴν θλιβερὰν ἐντύπωσιν, ἣν ἐποιήσατο εἰκὼν μεγάλη προσηλωθεῖσα λάθρα εἰς

(1) Ἡ μὲν προκήρυξις φέρει χρονίαν 28 Δεκεμβρίου, ἡ δὲ δημοσίευσις δι' ἄλλης προκηρύξεως ἀναβληθεῖσα ἐγένετο τὰς 29 ἰδίου.

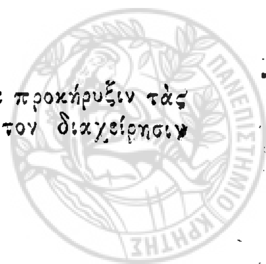
τὰ πέριξ τῆς πλατείας. Αὕτη εἰκόνιζεν ἅμαξαν μεγάλην, ἥντινα ἀντὶ ἵππων ἔσυραν οἱ τεσσαράκοντα νομοθέται τοῦ Ἰονίου. Ὡς ἡνίοχοι δὲ αὐτοὺς ὡδήγουν κρατοῦντες τὴν μάστιγα ἡνιόχου οἱ γραμματεῖς Μέγερ καὶ Πλάσκετ. Ὁ δὲ βαρὼν Ἐμ. Θεοτόκης, ἐν εἴδει θεράποντος κρατῶν τὴν κλίμακα τῆς ἁμάξης μὲ τὴν μίαν χεῖρα, τὴν ἑτέραν ἔδιδε πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλάνδ, ἵνα ἀναβῇ εἰς τὴν ἅμαξαν. Τοῦτο κατεθορύβησε τὸν Ἁρμοστὴν καὶ διὰ τῆς ἀστυνομίας προσεπάθει ν' ἀνακαλύψῃ τοὺς αὐτουργούς, οὓς ἐξελάμβανεν ἀναμφιβόλως, ὅτι ἦσαν οἱ τῶν προὐχόντων Κερκύρας καὶ ἄλλων νήσων, καὶ οὕςινας ὡς ἐναντιόφρονας καὶ ἀντιπολιτευομένους αὐτῷ στασιαστὰς ἐβούλετο νὰ χαρακτηρίσῃ. Τῇ 4 Ἰανουαρίου 1818 ἐνεκαθιδρύετο ἡ νέα Κυβέρνησις τοῦ Ἰονίου, ἡ δὲ πρώτη δημοσιευομένη Γερουσία διὰ προκηρύξεως τοῦ Ἁρμοστοῦ συνίστατο ἐκ τοῦ ὑψηλοτάτου Προέδρου Ἐμ. Θεοτόκη βαρῶνος, καὶ τῶν προτιμοτάτων Γερουσιαστῶν Στάμου Χαλικιοπούλου Κερκύρας, Νικολ. Ἀννίνου Κεφαλληνίας, Δημητ. Φωσκάρδου Ζακύνθου, Εὐτυχίου Ζαμπέλη Λευκάδος καὶ Βασιλ. Ζαβοῦ Ἰθάκης διὰ τὰς ἄλλας μικρὰς νήσους. Ὅμοιαι ἀγαλλιάσεις ἐπετάχθησαν παρὰ τῶν ὀργάνων τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς νήσοις. Δοξολογία ἐψάλη ἐν τοῖς ναοῖς, καὶ φωταψίαι ἐγένοντο. Συνεισέφεραν δὲ συνδρομὴν χρηματικὴν οἱ τῶν προὐχόντων καὶ τῶν εὐπόρων, οἱ μὲν ἐκ κολακείας, οἱ δὲ ἐκ φόβου πρὸς κατασκευὴν περιδόξου μνημείου πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλάνδ. Αὐτὸν δὲ ἐκάλουν Σωτῆρα Ἀριστείδην καὶ δημιουργὸν πολιτικῆς ἀναπλάσεως τοῦ Ἰονίου τὰ ὄργανα αὐτοῦ. Δεξαμενὴ ἐκτίσθη ἐν τῇ πλατείᾳ Κερκύρας τῇ Ἑλληνικῇ ἐπιγραφῇ

Αἰσίοις οἰωνοῖς
τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Κράτους
ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν
τῇ διευθύνσει τοῦ ἁρμοστοῦ
ΜΑΙΤΛΑΝΔ.

Ἐν δὲ Κεφαλληνίᾳ ὑψοῦτο ἀνδριάς, καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἡ προτομὴ αὐτοῦ μετὰ συμβόλου τεχνουργηθέντος ὑπὸ τοῦ περικλεοῦς γλύπτου Θεοβάλδου, καὶ τῇ ἐπιγραφῇ

ΘΩΜΑι ΜΑΙΤΛΑΝΔΙΩι
Ζακύνθιοι χρησταῖς ἐλπίσιν.

Ἡ πρώτη ἐγκαθιδρυθεῖσα Γερουσία ἐδημοσίευε προκήρυξιν τὰς 4 Ἰανουαρίου 1818. Δι' αὐτῆς ἐδήλου ἀμερόληπτον διαχείρησιν

τῶν νόμων πρὸς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ Ἰονίου λαοῦ ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐτυχίας τῶν νήσων.—«Αἱ νῆσοι (ἔλεγε) νῦν ἐπαγίωσαν Κυβέρνησιν ἐπὶ ἰδίων αὐτῶν νόμων, καὶ αὐτόνομα τὰ τέκνα των θὰ ἀπολαύσωσι πᾶν δικαίωμα, τὸ ὁποῖον τοσοῦτοι αἰῶνες ἀτυχιῶν παρεκώλυον, καὶ τῶν ὁποίων αἱ μεγάλαι σύμμαχοι Δυνάμεις συνεφαμιλλῶνται νὰ ποιήσωσι μετόχους. Οὕτως ἡ ταραχὴ τῶν προσωπικῶν παθῶν καὶ ἡ ἰδιοτέλεια τῶν κομμάτων δὲν δύνανται νὰ διακόψωσι τὴν ἕνωσιν τῶν γενικῶν συμφερόντων. Μόνη δὲ ἡ ὑπακοὴ καὶ ἡ εὐπείθεια εἰς τοὺς νόμους εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὰ ἐλατήρια, τὰ ὁποῖα θὰ ἑνώσωσι τοὺς νησιώτας εἰς τὸ νὰ συνεργήσωσι τὴν ἀναγέννησιν τῆς πατρίδος καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς. Ἡ ἐξουσία τῆς Κυβερνήσεως θὰ εἶναι διὰ τοὺς νησιώτας γλυκεῖα διαχείρησις, παρέχουσα πᾶν ἀγαθὸν, ὃ ἡ θεία πρόνοια χορηγεῖ πρὸς χρῆσιν καὶ ὠφέλειαν τῆς ἀνθρωπίνου κοινωνίας. Ἐὰν δὲ ἀδάμαστα καὶ ἀπειθῆ ὄντα ἀντιφρόνως στοχάζωνται νὰ παρεξηγῶσι πᾶν ἔργον τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἕκαστον εὐνοϊκὸν σκοπὸν, θὰ εὕρωσιν ἄμεσον τὴν αὐστηρότητα τοῦ νόμου, ἀφοῦ τὰ μέσα τῆς νουθεσίας καὶ ἀνοχῆς παρ' αὐτοῖς δὲν ἐνισχύσωσιν. Ἡ Γερουσία ἐρείδεται εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἰονίων. Αὐτοὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ δείξωσιν ὡς Ἕλληνες εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Εὐρώπης, ὅτι ἄνευ κέντρου τινὸς ὠθοῦνται εἰς τὴν ἐλευθερίαν των, καὶ ἐπαξιοῦνται ἀνεξαρτησίας, ἀεὶ συνδεόμενοι μετὰ ἰσχυρᾶς προστασίας τοῦ Αὐγούστου βασιλέως τοῦ μεγάλου Βρεττανικοῦ ἔθνους, πρὸς ὃν εὐγνωμονοῦσιν ἅπαντες οἱ σοφοὶ ἄνδρες, οὓς ἱστορία καὶ παράδοσις εὐφημεῖ διαδοχικῶς καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας· καὶ ἐντέλλονται τοῖς ἀπογόνοις ἡμῖν τιμὴν καὶ δόξαν. Ἡ παροῦσα θὰ τυπωθῇ Ἑλληνιστὶ καὶ ἰταλιστί.

»Βαρῶν Ε. ΘΕΟΤΟΚΗΣ.

»Πρόεδρος τῆς Γερουσίας.»

Ἀκολούθως ἐγένετο ἡ παρασημοφόρος περιβολὴ τῶν πρώτων ἱπποτῶν τοῦ βασιλικοῦ ἱπποτικοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου. Τὸ ἱπποτικὸν τάγμα τοῦτο συστηθὲν πρὸς διακόσμησιν τιμῆς τῶν μεγάλων πολιτῶν τοῦ Ἰονίου Κράτους καὶ τῶν παρὰ τῇ Μάλτα καὶ Μεσογείῳ δυνάμεων τῆς Μ. Βρεττανίας ὑπηρετούντων, καθιδρύθη ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Γ'. τῷ 1817. Ὁ βασιλεὺς ἐν ἀνακτοβουλίῳ συνέταξε τὸ καταστατικὸν καὶ τὸν κανονισμὸν καὶ βαθμολογίαν κατ' ἀξιωματικοὺς, ταγματάρχας καὶ μεγαλοσταύρους. Πρῶτος δὲ περιεβλήθη ὁ Μαιτλὰνδ τῇ 19 Νοεμβρίου 1817 διὰ χειρὸς τοῦ στρατηγοῦ

Ἀδὰμ ὡς ἱππότου ἀρχαίου διαφόρων ταγμάτων. Προτάσει δὲ τοῦ προέδρου τῆς Γερουσίας Θεοτόκη τὸ δοθὲν πρὸς τὸν Μαιτλὰνδ παράσημον ἀδαμαντεκοσμήθη πρὸς ἐκδήλωσιν κοινῆς εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστήσεως πρὸς τὸν δημιουργὸν τοῦ Πολιτεύματος τοῦ Ἰονίου Κράτους, ὡς διέταξεν ἡ νομοθετικὴ αὐτοῦ συνέλευσις. Ἔλεγε δὲ ἐν τῇ ἐκδηλώσει ὁ βαρὼν Θεοτόκης.— «Δι᾿ αὐτοῦ τοῦ σημείου θὰ ἐκδηλώσωμεν ἐπιφανῶς τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων νῦν ἡ πατρὶς εὐνομουμένη προάγεται εἰς δόξαν, δύναμιν καὶ πολιτισμόν. Ἤδη ὁ Ἰόνιος λαὸς ὅστις ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, καίτοι Ἑλληνικός, ἐδείχθη ἀχάριστος εἰς τὰς εὐεργεσίας τῆς φύσεως τῆς χώρας του, κωφὸς εἰς τὰς φωνὰς τῶν προγόνων του, καὶ ἐγκαταλελειμμένος εἰς αὐθαίρετον σύστημα νόμων εὐμεταβόλων καὶ φθοροποιῶν, ἀπολαμβάνει ὅλα τὰ καθυστερούμενα ἕως τοῦ νῦν ἀγαθά.»—Λαμπρὰ δὲ καὶ περιφανὴς ἐγένετο ἡ τελετὴ τῆς παρασημοφορίας. Ὁ στρατιωτικὸς ἱερεὺς Οὔϊνκ ἐποίησε δέησιν τῷ κυρίῳ καὶ εὐχὴν κατάλληλον ὑπὲρ τοῦ τάγματος καὶ τῶν περιβληθησομένων. Εἶτα ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ὁ εὐλογήσας τὸ σύνταγμα διεκηρύχθη ἱερατικὸς προεστὼς τοῦ τάγματος. Ὁ Γεώργιος Μέϋλερ ἱππότης καὶ στρατοπεδάρχης, ὁ Ριχάρδος Πέπερ Ἄρδεν γραμματεύς. Οὗτοι ἅπαντες δώσαντες ἀμέσως τὸν ὅρκον, περιεβλήθησαν τὰ ὡρισμένα παράσημα. Ταυτοχρόνως ὁ προσαγορευθεὶς μέγας Μαγίστωρ τοῦ τάγματος Μαιτλὰνδ περιέβαλε τὸ μεγαλόσταυρον παράσημον πρὸς τὸν βαρῶνα Ἐμμανουὴλ Θεοτόκην. Ἄλλο μεγαλοσταύρου παράσημον, ὁ μέγας μανδύας καὶ πῖλος πτερωτὸς τοῦ τάγματος καὶ ὁ ἱματισμὸς τοῦ βασιλέως ἐν συμβουλίῳ ἐπέμφθησαν πρὸς Ἀντώνιον τὸν Κομοῦτον, πρώην Πρίγγιπα τῆς Ἑπτανήσου πολιτείας, ὡς ἔτι ὁ αὐτὸς βασιλικὸς ἱματισμὸς καὶ μανδύας τοῦ τάγματος πρὸς τὸν Ἐμμανουὴλ Θεοτόκην. Σταμάτιος δὲ Χαλικιόπουλος, Βίκτωρ Καρύδης, Ἀντώνιος Θεοτόκης καὶ Διονύσιος Βοῦλτσος ἐγένοντο ἱππόται ταξίαρχοι, ὁ δὲ Ἄνκυς γραμματεύς.

Ἡ συντακτικὴ συνέλευσις μετετράπη εἰς ά. νομοθετικὴν συνέλευσιν ἀμέσως τὰς 2 Ἰανουαρίου 1818 καὶ ἄνευ τινὸς νέας ἐκλογῆς, ὡς ὥριζε τὸ σύνταγμα. Μόνον τὰ ἀντικατασταθέντα εἰς κενωθείσας θέσεις διὰ διοικητικὰς μεταθέσεις ἐξελέχθησαν ὑπὸ τῆς συγκλήτου. Μαρῖνος Βέγιας ἀνεδείχθη πρόεδρος τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς συστάσεως αὐτῆς, ἀντὶ τοῦ βαρῶνος Ἐμ. Θεοτόκη. Ἀπελύετο ἡ βουλὴ τῆς ά. συνόδου ἐκ τῶν ἐργασιῶν ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ δι᾿ εὐχαριστηρίου λόγου τὰς 15 Ἀπριλίου 1818. Τὰς

δὲ 9 Ἰουλίου 1818 διωρίσθησαν προσωρινῶς εἰς τὰς κενὰς ἀρχιεπισκοπικὰς Κεφαλληνίας καὶ Παξῶν, τῆς μὲν ὁ Ἀγαθάγγελος Τυπάλδος πρώην ἐπίσκοπος Τριπόλεως, τῆς δὲ ὁ θεοφιλέστατος Χρύσανθος πρώην Παραμυθίας, τῆς δὲ Κερκύρας ἐξηκολούθει ὡς τοποτηρητὴς ὁ Μακάριος. Ἐν δὲ Ζακύνθῳ χωρεπίσκοπος ὁ Γεώργιος Γαρζώνης. Ἔκτοτε ἑκάστη διοίκησις ἐκκλησιαστικὴ τῶν νήσων ἐνήργει ἀνεξαρτήτως ἄλλης, μὴ χορηγουμένης χειροτονίας μέχρις ἐκδόσεως νέου ἐκκλησιαστικοῦ νόμου. Ἡ Γερουσία διὰ ψηφίσματος τῶν 28 Δεκεμβρίου 1818 ἐκανόνισε προσωρινῶς τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἑκάστης νήσου, συστήσασα προσωρινὴν ἐπιτροπὴν ἐκ τοῦ προϊσταμένου ἐπισκόπου ἢ πρωτοπαπᾶ ἑκάστης νήσου, δύο ἐκκλησιαστικῶν συμβούλων ἀξιωματικῶν τῆς ἐκκλησίας· τοῦ Πρωτοσυγγέλου, συμβούλου κανονικοῦ δικηγόρου, καὶ γραμματέως. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ὤφειλε νὰ δικάζῃ πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἤτοι τοὺς ἀργοὺς ἱερεῖς ὑπὲρ τοὺς τρεῖς μῆνας ἢ ἄλλα ἀφορῶντα τὴν πειθαρχίαν καὶ τάξιν. Τῶν δὲ διαζυγίων αἱ ἀποφάσεις τοῦ ἱεροῦ δικαστηρίου ἐφεσιβάλλοντο εἰς τὴν Γερουσίαν. Ὁ κανονικὸς συνήγορος ὤφειλε νὰ ἔχῃ ψῆφον εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐπιτροπῆς συμβουλευτικὴν μόνον καὶ οὐχὶ ἀποφασιστικήν.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ συνόδῳ τῶν 1819 ἡ πρώτη νομοθετικὴ συνέλευσις κατήργησε δασμοὺς καὶ ἐξίσωσε τοὺς λοιποὺς εἰς ὅλας τὰς νήσους. Εἶτα διηύθυνε προσφώνημα πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλὰνδ ἐκθειάζουσα τὰς ἐπιδαψιλευθείσας εὐεργεσίας του εἰς τὸ Ἰόνιον διὰ τοῦ καθιδρυθέντος συντάγματος. Πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ ἔλεγε — «Τὸ συνταγματικὸν φυτὸν αὐξανόμενον ὑπὸ τὴν σκιὰν ἐνδόξων οἰωνῶν, τρεφόμενον ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς εὐφυΐας ἔνδον ἑνὸς ἐδάφους σκεπομένου μὲ ἀθάνατα κατορθώματα προγόνων δὲν θὰ βραδύνει νὰ ἐμψυχώσῃ, καρποφοροῦν ἐπὶ τῶν διαφόρων κλάδων τὸ δημόσιον πνεῦμα, στοιχεῖον καὶ ὑποστήριγμα τῆς ἠθικῆς ἄνευ τῆς ὁποίας, ὡς ἀναντίρρητον, οἱ νόμοι οὐδέποτε θὰ τύχωσι σεβασμὸν καὶ ὑποταγήν. Ὅλας τὰς ἐξαισίους προόδους, Μιλόρδε, καὶ ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν ἧς ἀπολαύουσιν οἱ λαοὶ τοῦ Ἰονίου, ἃς ἡ ἀγαθόφρων ψυχὴ τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἀποδίδει εἰς τὸ γόνιμον τῆς χώρας ἡμῶν, καὶ εἰς τὰς εἰρηνικὰς περιπτώσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ τὰς ἐμπορικὰς ἐπιρροάς, οἱ Ἰόνιοι λαοὶ καὶ ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις ἀναγνωρίζουσι καὶ διακηρύττουσιν ὡς δωρεὰν τῆς θείας Προνοίας, ἥτις ἀναθέτουσα εἰς χεῖρας τῶν Μοναρχῶν τῆς γῆς τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν, τὴν εὐτυχίαν ἢ τὴν δυστυχίαν τῶν λαῶν, εἰσήκουσε τὰς

εὐχὰς ἡμῶν, θέτουσα ἡμᾶς, μετὰ τοσαύτας πολιτικὰς περιπτώσεις καὶ μετὰ τοσαύτας ζημίας ἐπιγεννηθείσας ἡμῖν ἐκ τῆς ἐπαναστατικῆς περιστροφῆς, ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν προστασίαν τοῦ Αὐγούστου θρόνου τῆς Μ. Βρεττανίας, ὅςτις διέπει αἰσίως ἔνδοξον, μεγαλόφρον καὶ γενναιόψυχον ἔθνος μὲ τὴν σοφίαν τῶν νόμων του. Δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς, Μιλόρδε, καὶ δὲν θὰ δυνηθῶσιν οἱ μεταγενέστεροι ἡμῶν τῶν Ἰονίων νὰ ὑμνήσωσιν ἐποχὴν, ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως αἰσιωτέραν ἐκείνης καθ' ἣν ἐδόθη ἡ ὑπογραφὴ ἐπισήμου συνθήκης, ἥτις ἀπέδωκεν εἰς ἡμᾶς τὴν πολιτικὴν ζωὴν καθυποβαλοῦσα ὑπὸ τὴν κραταιὰν αἰγίδα Πατρικοῦ Μονάρχου, ὅςτις αἰσθάνεται δι' ἡμᾶς καὶ δεικνύει τοὺς γενναιοτέρους πόθους, καὶ ὅςτις κατεδέξατο νὰ ἐναγκαλισθῇ ἡμᾶς ὡς ἀνήλικας παῖδας χρειαζομένους πάσης βοηθείας, ἵνα αὐξήσωμεν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν εὐεργεσιῶν του, καὶ νὰ φθάσωμεν εἰς ἀκμὴν εὐτυχίας, ἥτις ἐπίφθονος εἶναι ταῖς παρούσαις γενεαῖς, καὶ ἥτις ἀντίζηλον καθιστᾷ τὸ ὄνομα Ἀγγλοελλήνων διὰ τὴν δόξαν τῶν προγόνων των. Τὸ πρῶτον δὲ καὶ μεγαλήτερον τῶν εὐεργετημάτων, ὃ ἐχορήγησεν ἡμῖν ἡ προστάτις χεὶρ (ὑποφέρατε Μιλόρδε τὴν εὐγνώμονα ἔκφρασιν τῶν λαῶν τούτων) εἶναι τὸ νὰ βλέπωμεν τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα νὰ πηδαλιουχῆτε τὸ σκάφος τῆς Πολιτείας ἡμῶν ὡς ἀντιπρόσωπον τῆς Α. Μ. Τὸ ὄνομα τῆς Υ. Ε. συνάπτει ὅλας τὰς καρδίας, συνάγει ὅλα τὰ πνεύματα, φωτίζει ὅλας τὰς διανοίας, χαροποιεῖ τὰ αἰσθήματα. Τὸ βῆμά σας αὐστηρῶς καὶ σοβαρῶς ὁδεῦον, ἡ ψυχή σας φιλοδικαίως καὶ ἀμερολήπτως ἐξιχνιάζουσα ὅλα τὰ παρελθόντα δεινά μας, ἐν μέσῳ ἀναβρασμοῦ παθῶν, ἅτινα ἀνεκόχλασαν ὡς καὶ ἀλλαχοῦ βιαίας καὶ ἀτόπους δοξασίας, ἀξιώσεις καὶ διαφωνίας, καὶ ὑποδαυλίσαντα ἥναψαν φλογερὰ μίση διχονοίας καὶ ἀπεχθείας,—παρεσκεύασαν ἐκείνην τὴν κατάστασιν τῆς πολιτικῆς συνεργείας ἑκάστης δυνάμεως τοῦ Κράτους, ἥτις ἀφαιρεῖ τὴν δύναμιν τῶν παθῶν, καὶ συνωθεῖ ὅλα εἰς τὸ κέντρον ἑνὸς συντάγματος, ὃ σπεύδει τὴν ἀτομικὴν εὐτυχίαν μετὰ τῆς δημοσίας, καὶ συνάπτει εἰς ἕνα δεσμὸν τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν μετ' ἐκείνης τοῦ Κράτους, οὗ ἡ ἰσχὺς ὑπάρχει τὸ νῦν σύνταγμα καὶ οἱ παραγόμενοι σοφοὶ νόμοι οἱ ἀφορῶντες τὴν δημοσίαν καὶ ἀτομικὴν εὐημερίαν καὶ πρόοδον. . . . Ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις ἅμα ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς πατρικὰς ἑστίας τὰ μέλη της, θὰ δυνηθῇ νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς λαοὺς τοῦ Ἰονίου. «Ἡμεῖς σᾶς φέρομεν τὴν εὐτυχίαν, τὴν ὁποίαν σᾶς χορηγεῖ ὁ ἀδιάρρηκτος δεσμὸς, ὅςτις διὰ παντὸς θὰ συνδέει καὶ ἑνόνει ἡμᾶς μετὰ τῆς μεγάλης

Βρεττανίας. Ἡ θρησκεία τῶν πατέρων μας ἡ ἐπὶ τοῦ παρελθόντος ταπεινωθεῖσα, νῦν ἀγαλλιῶσα καὶ πρωτεύουσα κάθηται ἐπὶ τοῦ θρόνου της, καὶ ἁγιάζει μὲ τὰ θεῖά της δόγματα νόμους καὶ πολιτικὴν ἠθικὴν ἐπ' ἔργοις ἀρετῶν καὶ ἀγάπης τῆς πατρίδος. Ἡ ἐθνικὴ εὐφυΐα εὑρίσκει διατροφὴν εἰς τὰ νεοσύστατα ἐκπαιδευτήρια, ὅπου ἐναπόκειται ἡ ἐλπὶς τῆς πατρίδος. Ἡ δὲ ἀνδρία καὶ τιμὴ εἰς ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος ἀναγεννῶνται ὑπὸ τὴν πειθαρχίαν στρατιωτικῶν κανονισμῶν. Ἡ δημοσία ὑγεία ἠσφαλίσθη. Τὸ σύνταγμα ἐνεργεῖται δραστηρίως δσημέραι. Οἱ δὲ καρποί του εἶναι ἄφθονος πολιτισμὸς, δικαιοσύνη, φωτισμὸς, ἄσειστος φόβος εἰς τὸν Ὕψιστον. Οὐδέποτε τοσαύτη εὐτυχία ἔρρευσεν εἰς τὸ Ἰόνιον. Διὸ δοξάζομεν τὴν θείαν Πρόνοιαν ἅπαντες οἱ Ἰόνιοι.» (1)

(1) Gazetta straordinaria degli stati uniti delle isole jonie 21 Marzo 1819.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΠΑΡΓΑΣ.

Προβληματικὴ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Πάργας.—Ἀναφορὰ τῶν Παργίων πρὸς τὸν στρατηγὸν Κάμπελ περὶ ὑποταγῆς καὶ παραδόσεως αὐτῶν ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν.—Ὁ Λὸρδ Βαθοῦρστ παραδέχεται τὴν ὑποταγὴν τῶν Παργίων.—Οἱ Πάργιοι αἰτοῦσιν, ὅπως ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Βιέννης ἀποφασισθῇ ἡ συσσωμάτωσις τῆς χώρας των μετὰ τῆς Ἑπτανήσου.—Κάμπελ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Βοῦλτον περὶ ὀχυρώσεως τῆς Πάργας.—Συζήτησις διπλωματικὴ περὶ Πάργας καὶ πρωτόκολλον ἐν τῇ Βιενναίᾳ συνόδῳ.—Πρότασις Μετερνὶχ πληρεξουσίου Αὐστρίας περὶ Ἑπτανήσου καὶ ἐξαρτημάτων.—Τὰ ἐν συνόδῳ τῶν Παρισίων σχέδια συνθήκης τῶν Πληρεξουσίων.—Ἡ ἀποτελειωτικὴ συνθήκη περὶ Ἰονίου Κράτους τῶν 5 Νοεμβρίου 1815 οὐδεμίαν μνείαν ποιεῖται περὶ Πάργας.—Ἀπορίαι περὶ τῆς ἐξαιρέσεως τῆς Πάργας ἐκ τῆς Ἰονίου χώρας.—Ὁ Φώσκολος εἰς λύσιν τῶν ἀποριῶν.—Τὰ διατρέξαντα περὶ παραδόσεως τῆς Πάργας πρὸς τοὺς Ἄγγλους.—Ἀλῆ-πασᾶ συννενοήσεις καὶ πλεκτάναι περὶ Πάργας.—Γαλλικὴ σημαία καὶ φρουρὰ εἰς Πάργαν, ἄρνησις τοῦ Αὐτοκράτορος Ναπολέοντος εἰς παράδοσιν τῆς Πάργας πρὸς τὸν Σουλτάνον.—Ἀλῆ συνεντεύξεις μετ' Ἄγγλων πρακτόρων κατὰ Πάργας.—Μεμψίμοιροι παραστάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἄγγλου πρέσβεως κατὰ τοῦ Γάλλου πρὸς τὸ Διβάνιον.—Ὁ Ἀλῆς ἐπιτίθεται κατὰ Πάργας.—Οἱ Πάργιοι στρέφονται πρὸς τοὺς Ἄγγλους.—Ἐξέλασις τῶν Γάλλων ἐκ τῆς Πάργας καὶ κατοχὴ αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων.—Ἡ διακήρυξις τοῦ Κάμπελ ἐκ μέρους τῶν συμμάχων Δυνάμεων καὶ αἱ συνέπειαι αὐτῆς.—Ἡ πολιτικὴ τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ συνόδῳ.—Εὔνοια τῆς Ρωσσίας ἐπὶ τῆς

Ἑπτανήσου καὶ σχέδια τῆς Αὐστρίας.—Ὁ πληρεξούσιος τῆς Ρωσσίας Καποδίστριας ἀνατρέπει ἐν τῇ συνόδῳ τὰ σχέδια τῆς Αὐστρίας περὶ Ἑπτανήσου.—Χαρακτῆρες πολιτικοὶ Καστελερῆ καὶ Καποδιστρίου.—Τρόπος προβληματικὸς καθ' ὃν ἐτέθη ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν 1815 ἡ λέξις «Ἐξαρτήματα τῶν νήσων».—Ὁ Σουλτάνος ἀναστέλλεται ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν συνθήκην τῶν 1815 περὶ τοῦ Ἰονίου Κράτους.—Ὁ Λὸρδ Ροβέρδος Λίστων προτείνει συμβιβασμὸν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Πάργας.—Συνθήκη μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας περὶ παραδόσεως τῆς Πάργας εἰς τὴν Τουρκίαν.

ΠΑΡΓΑ καὶ περίχωρος αὐτῆς εἶχε παραχωρηθῇ μετὰ τῶν ἄλλων Βενετικῶν ἐν Ἠπείρῳ τῆς Ἑλλάδος χωρῶν Πρεβέζης, Βονίτσης καὶ Βουθρωτοῦ πρὸς τὴν ὑψηλὴν Πύλην, διὰ τῆς συνθήκης τῶν 21 Μαρτίου 1800 μεταξὺ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας καὶ τοῦ Σουλτάνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ κάτοικοι αὐτῶν διὰ τοῦ 18 ἄρθρου τῆς συνθήκης αὐτῆς διεκρίνοντο ραγιάδες καὶ φόρου ὑποτελεῖς τοῦ Σουλτάνου. Μόνον διετηρήθησαν αὐτοῖς ἐλευθέρα ἀνοχὴ θρησκείας καὶ κατὰ τὰ ἐπικρατοῦντα ἔθη τοῦ τόπου αἱ πολιτικαὶ καὶ ἐγκληματικαὶ δίκαι. Καὶ τὰς μὲν περιχώρους Πρεβέζης, Βονίτσης καὶ Βουθρωτοῦ ἐκυρίευσε πραγματικῶς ὁ Ἀλη-πασᾶς διὰ τῶν ὅπλων, ἐκδιώξας τοὺς Γάλλους καταλαβόντας αὐτὰς μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Βενετικῆς Ἀριστοκρατίας. Ὁσάκις δὲ ἐπεχειρίσθη αὐτὸς νὰ καταλάβῃ καὶ τὴν Πάργαν δυνάμει τῆς συνθήκης ἐκείνης ἢ ἄλλῃ βίᾳ καὶ ἀπάτῃ, ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῶν Παργίων, οἵτινες οὐδέποτε ἠθέλησαν νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς αὐτὸν, καὶ ἀεὶ ἐπεκαλοῦντο τὴν βοήθειαν Γάλλων καὶ Ρώσσων ἐξ Ἑπτανήσου. Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τοῦτο, ἀφοῦ διωργανώθη ἡ Ἑπτανήσιος Πολιτεία, καὶ ἐκυβερνᾶτο ὡς αὐτόνομον Κράτος, οἱ Πάργιοι καίτοι ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἀεὶ συνηνωμένους μετὰ τῆς Ἑπτανησίου Πολιτείας καὶ ἀνεξαρτήτους τῆς Τουρκίας, ἀντιθέτως τῶν ὁριζομένων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνθήκης τῶν 1800, οὐδέποτε προσεκλήθησαν ὑπὸ τῆς ἐν Κερκύρᾳ Κυβερνήσεως νὰ πέμψωσιν ἀντιπροσώπους εἰς τὴν Ἑπτανήσιον βουλὴν κατὰ τὴν σύνταξιν

τοῦ πολιτεύματος καὶ τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν, ὡς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐπικρατείας τέκνα. Διὸ ἡ πολιτικὴ θέσις αὐτῶν ἦτο προβληματικὴ καὶ ἀμφιρρεπής. Ὅτε δὲ κατέλαβον οἱ Ἄγγλοι τὰς νήσους, οἱ Πάργιοι προσεκάλεσαν αὐτοὺς, ὅπως ἐξελάσωσιν ἐκ τοῦ φρουρίου των τοὺς Γάλλους καὶ συγχωνευθῇ ἡ χώρα τῆς Πάργας μετὰ τῆς Ἑπτανήσου. Συνεπῶς τῆς δοθείσης ἐγγράφως τοιαύτης ὑποσχέσεως οἱ Ἄγγλοι κατέλαβον τὴν Πάργαν καὶ περίχωρον, καὶ διέταξαν τὸν Ἀλῆ-πασᾶν νὰ μὴ παρενοχλῇ τοὺς Παργίους. (1) Πέντε δὲ ἡμέρας μετὰ τὴν Ἀγγλικὴν κατοχὴν τοῦ φρουρίου τρεῖς προὔχοντες τῆς Πάργας ἐλθόντες εἰς Ζάκυνθον, ἔνθα ἦν τότε τὸ γενικὸν τῶν Ἄγγλων στρατασχεῖον ἐν ταῖς ἐλευθερωμέναις νήσοις, ἐνεχείρισαν τὴν ἑξῆς ἀναφορὰν πρὸς τὸν στρατηγὸν Κάμπελ τὰς 29 Μαρτίου 1814.—«Διὰ τὰ αἴτια τῆς καλῆς τύχης τῆς πατρίδος ἡμῶν, ἥτις ἑκουσίως ἐδόθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἐνδόξων δυνάμεων τῆς Αὐτοῦ Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, καὶ εἶδε νὰ ὑψωθῇ ἡ λαμπρὰ αὐτῆς σημαία ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου μας, καὶ ἐσώθησαν οἱ ἐγκάτοικοι ἐκ τῶν κινδύνων, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν διὰ τῆςπαρούσης ἡμῶν ἀναφορᾶς καὶ τῶν παριστα μένων ἀντιπροσώπων μας Παναγιώτου Δεσίλλα καὶ Εὐσταθείου Παγοτέλου νὰ προσφέρωμεν πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὰς εὐχαριστήσεις μας, ὅτι τὰ Βρεττανικὰ ὅπλα ἐδέχθησαν κατὰ τὰς αἰτήσεις μας τὴν προστασίαν τῆς χώρας μας καὶ ἡμῶν αὐτῶν. Ταὐτοχρόνως δὲ ἱκετεύομεν ἡμεῖς ὅλοι οἱ ἐγκάτοικοι τὴν χάριν τοῦ νὰ πληροφορήσητε πρὸς τὴν αὐλὴν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ βασιλέως ἡμῶν τὴν σταθερὰν ἡμῶν προσκόλλησιν καὶ ὑποταγὴν πρὸς τὸ λαμπρὸν ἔθνος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ὅπως συνευδοκήσῃ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης εἰς τὸ νὰ ἑνωθῇ ἡ χώρα μας μὲ τὰς Ἰονίους Νήσους, ὡς πάντοτε εἴμεθα μὲ αὐτὰς ἡνωμένοι. Ἡ ἀρίστη ψυχὴ τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, Κύριε στρατηγὲ, θὰ δεχθῇ τὰς παρακλήσεις μας, προβλέπουσα τὴν ἀσφάλειαν τοῦ τόπου μας, τὸν ὁποῖον κατέχει νῦν ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ ἐξαφανίζων κτήματα καὶ περιουσίαν μας. Μένοντες δὲ ἡμεῖς βέβαιοι ὅτι ἡ Ἐξοχότης σας θὰ λάβῃ κάθε μέτρον ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἡσυχίαν καὶ καλὴν κατάστασιν τοῦ τόπου μας τόσον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἀσφάλειαν τῆς πατρίδος μας, σεβασμίως φιλοῦμεν τὰς χεῖράς σας.—Διὰ τὸ ἴσον καὶ ἀπαράλλακτον τῆς ἀναφορᾶς.

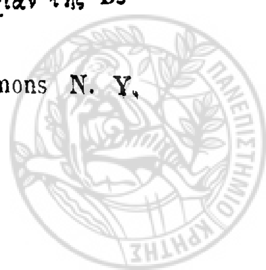
»ΑΘ. ΠΕΤΣΑΛΗΣ.»

(1) Π. Χιώτου ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα τόμ. Γ'. σελ. 925.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Παρεδέχετο τὴν ἀναφορὰν τῶν Παργίων ὁ στρατηγὸς Κάμπελ, λέγων ὅτι περιέμενε τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ βασιλέως του ὡς πρὸς τὴν ἕνωσιν τῆς Παργίου χώρας μετὰ τῶν Ἰονίων Νήσων, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποδιώξῃ τὸν Ἀλη-πασᾶν ἐκ τοῦ Παργίου συνόρου, ὡς γῆς κατακτηθείσης ὑπ' αὐτοῦ, θέλει δὲ λάβῃ πᾶν μέτρον ὅπως μὴ παρενοχλῶνται. Διέταξε δὲ ταὐτοχρόνως, μέχρι διορθώσεως τῶν πραγμάτων ὅλαι αἱ γαῖαι τῶν Παργίων, αἱ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἀγιᾶς, καὶ αἱ ἀνήκουσαι εἰς τοὺς Ἀγιώτας αἱ ἐντὸς τοῦ συνόρου τῆς Πάργας, νὰ μένωσιν ἀκαλλιέργητοι. Διὸ οἱ Πάργιοι ἀγαπῶντες τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν εὐχαριστήθησαν προςκαίρως νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ κτήματα αὐτῶν ἐντὸς τῶν διαγραφομένων ὁρίων. Ἐν τοσούτῳ ὁ λόρδ Βαθοῦρστ ἀνήγγειλεν ἐπισήμως ὅτι ὁ Πρίγγιψ Ἀντιβασιλεὺς ἐπεδοκίμαζεν ὅλα τὰ πραχθέντα ὑπὸ τοῦ Κάμπελ περὶ κατοχῆς τῆς Πάργας. Ἐνετέλλετο δὲ δι' ἐγγράφου τοῦ ἀντιγραμματέως τοῦ ὑπουργείου τῶν ἀποικιῶν πρὸς τὸν στρατηγὸν νὰ κρατῇ τὴν Πάργαν προςκαίρως ὡς καὶ τὰς λοιπὰς νήσους, ἕως οὗ ἐν τῇ μελλούσῃ γενικῇ εἰρήνῃ αἱ τύχαι αὐτῶν ἀποτελειωτικῶς ὁρισθῶσι. (1) Τότε πρὸς τὴν ἐν Βιέννῃ σύνοδον προὔχοντες τῶν Παργίων συνέταξαν ἀναφορὰν, δι' ἧς ἱκέτευον οἱ Πάργιοι ὅπως πόλις καὶ περίχωρος συμμετέχῃ τῶν τυχῶν τῆς Ἑπτανήσου. Ὤθουν δὲ οἱ Πάργιοι καὶ τὴν Ἑπτανήσιον Γερουσίαν ἵνα, ἐν τῇ ἀποσταλησομένῃ πρὸς τὴν σύνοδον ἐκείνην αἰτήσει αὐτῆς περὶ ἐγκαταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου, διαμνημονεύσῃ καὶ τὴν συμπερίληψιν τῆς Πάργας εἰς τὴν Ἑπτανησιακὴν ἐπικράτειαν. Συνάμα καθυπέβαλλον τῷ στρατηγῷ Κάμπελ ὅτι διενοοῦντο νὰ στείλωσιν ἐπὶ τούτῳ ἴδιον ἀπεσταλμένον πρὸς τὴν ἐν Βιέννῃ σύνοδον, ὅπως ἐπισήμως ἡ πατρίς των ἀναγνωρισθῇ παρακόλουθος τῆς πολιτικῆς τύχης τῆς Ἑπτανήσου. Καὶ ἡ μὲν Ἑπτανήσιος Γερουσία ἐν τῷ πληρεξουσίῳ γράμματι αὐτῆς, δι' οὗ ἔδιδεν ἐντολὴν πρὸς τὸν κόμητα Ἰωάννην Καποδίστριαν, ἵνα ποιήσῃ συνθήκην πρὸς ἀνέγερσιν καὶ ἀναγνώρισιν τῆς Ἑπτανησίου Πολιτείας ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν συμμάχων τῆς Βιενναίας συνόδου, ἔγραφε πρὸς τὸν κόμητα ᾧδε.=«Ἡ Γερουσία συνιστᾷ κυρίως ὑμῖν νὰ μὴ χάσητε ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν σας καθ' ὅλας τὰς ἐνεργείας σας τὴν ἕνωσιν τῆς ἠπειρώτιδος χώρας τῆς ἄλλοτε ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Βε-

(1) Paper printed by order of the House of commons N. Y. —Quartely Review N. 45, Μαΐου 1820, σελ. 117.

νετίας. Αἱ περίχωροι αὗται διὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν ἀείποτε ἐθεωρήθησαν ὡς ἰσχυρῶς ἀναγκαῖαι πρός τε ἀσφάλειαν τῆς νήσου καὶ πόλεως Κερκύρας καὶ χρῆσιν ἐμπορικὴν τῶν λοιπῶν νήσων.»—Ὁ δὲ στρατηγὸς Κάμπελ, καίτοι παρεμπόδιζε τὴν Γερουσίαν ὅπως ἀποστείλῃ ἐπισήμως ὡς Ἑπτανήσιος Γερουσία, καὶ ὡς παριστῶσα ὅλα τὰ δικαιώματα ὑφισταμένου καὶ ἀνεξαρτήτου Κράτους, ἔλεγε πρὸς τοὺς Παργίους, ὅτε ἤθελον καὶ αὐτοὶ ν' ἀποστείλωσι πληρεξούσιον πρὸς τὴν ἐν Βιέννῃ σύνοδον. «Μέχρι νέων διαταγῶν ἡ Πάργα νομίζεται χώρα Κορυφῶν. Οἱ δὲ ἐγκάτοικοι ὀφείλουσι νὰ ἐμπιστεύωνται τῇ προστασίᾳ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, καὶ τῇ δικαιοσύνῃ τῆς Κυβερνήσεως αὐτῆς.»

Ταὐτοχρόνως δὲ ἔγραφεν ὁ Κάμπελ πρὸς τὸν ἐν Πάργᾳ τοποτηρητὴν αὐτοῦ Βροῦτον.—«Τὸ φρούριον Πάργας θεωρεῖται ὡς ἐξάρτημα τῶν ἑπτὰ Ἰονίων νήσων, καὶ διὰ τὸ χρήσιμον εἰς στρατηγικὰ ὡς ἔργον ὀχυρωματικῆς προϊστάμενον τῆς φρουρήσεως Κερκύρας κατὰ τὸ ὅριον τῆς Τουρκίας. Ἡ Πάργα διὰ τὴν τοποθεσίαν αὐτῆς ἐν τῇ στερεᾷ Ἑλλάδι, διὰ τὴν ἰσχυρὰν θέσιν της ὡς τόπος ὠχυρωμένος, καὶ διὰ τὴν αὔξουσαν ὑπερίσχυσιν ἣν ἡ κατοχὴ αὐτῆς ἤθελε δώσῃ πρὸς τοὺς Τούρκους, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν βεζίρην Ἀλη-πασᾶν τῶν Ἰωαννίνων, τοῦ ὁποίου τὸ πασαλίκιον αὐτὴν περικυκλόνει, αὕτη ἐγένετο πάντοτε αἰτία μεγάλης ἀντιζηλίας μεταξὺ ὅλων τῶν ξένων Δυνάμεων, αἵτινες παντοίαις δυνάμεσιν ἐπροσπάθησαν νὰ βάλωσι τὸν πόδα των εἰς τὴν Πάργαν, ἢ νὰ ἀποχωρήσωσιν. Ἕνεκα τοιούτων αἰτίων πολιτικὴ ὀξυδέρκεια ἠνάγκασε τὰς Δυνάμεις, αἵτινες κατέλαβον τὰς ἑπτὰ Νήσους καὶ ἰδίως τὴν Κέρκυραν, νὰ κρατῶσι στερεῶς τὴν κατοχὴν τοῦ φρουρίου τῆς Πάργας καὶ περιχώρου. Οἱ κάτοικοι τῆς Πάργας εἶναι Ἑλληνοαλβανοί, καὶ ὑπερβολῇ ἔνθερμοι ζηλωταὶ τῆς ἐλευθερίας ἑαυτῶν καὶ ἀνεξαρτησίας τοῦ μικροῦ δήμου των. Συνεπῶς δὲ τούτοις ἀπεστράφησαν ἀεὶ τὸ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς Τούρκους. Εἶναι λαὸς ἐνθέρμου ψυχῆς, εὐτόλμου καὶ ἀνεξαρτήτου, ὡς συνάμα δεικνύονται πρᾷοι καὶ εὐάγωγοι εἰς κυβέρνησιν τακτικήν, ἥτις μεταχειρίζεται αὐτοὺς μὲ δικαιοσύνην καὶ ἐλευθεριότητα. Ἔμαθον ἐγὼ ὅτι ὁ Ἀλη-πασᾶς ἔχει ἀλληλογραφίαν μέ τινας Παργίους· καὶ τοῦτο οὐδενὸς πιθανώτερον ἐὰν θεωρήσωμεν αὐτοῦ τὰς δολίους διαθέσεις καὶ τὴν συνήθη πλεκτάνην τῆς πολιτικῆς. Πρέπει ὅμως ν' ἀναπαυώμεθα ἐπὶ τῶν περισσοτέρων πολιτῶν, οἵτινες ἀτρόμητοι καὶ ἀνίκητοι ἐφάνησαν εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ καταντήσωσιν ὑπήκοοι Ὀθωμανοί. Εἰς πᾶσαν δὲ συγκοινωνίαν, ἀνταπόκρισιν καὶ σχέσιν

πρὸς τὸν Βεζίρην 'Αλη-πασᾶν ἢ πρὸς οἱονδήποτε ἄλλον ὑποκείμενον αὐτῷ 'Αγᾶν ἢ Βέην· θὰ διατηρῆτε συμπεριφορὰν φιλοφρονητικὴν μὲν, ἀλλὰ σταθερὰν, δεικνύοντες πάντοτε ὅτι θέλετε μὲν διατηρῆτε καλὴν συνενόησιν ὡς καλοὶ γείτονες, οὐδέποτε δὲ θὰ παραμελήσετε ἐπὶ πάσης παραβιάσεως, οἵαν δύναται ν' ἀποπειραθῇ βιαία καὶ αὐθαίρετος αὐτοῦ ἰδιοτροπία καὶ ὑπερηφάνεια. 'Ανάγκη πρὸς τούτοις νὰ προβλέψητε, ὅπως ἐπισκευασθῶσι καὶ ἐπεκτανθῶσι τὰ ὀχυρώματα τοῦ φρουρίου τῆς Πάργας, παρατείνοντες καὶ ἐνισχύοντες τοὺς περιβόλους καὶ παραπετάσματα τῆς προσόψεως κατὰ τὴν στερεὰν, καθ' ὅσον τὸ ἔδαφος συγχωρεῖ. Θὰ ἐπιμεληθῆτε ὅπως ἀνακαινισθῶσιν ἢ ἀνακτιθῶσιν ἁμαξοδρόμια, οἰκοδομηθῶσι χαλάστραι ἢ ῥήγματα, καὶ κάμνετε διαφράγματα εἰς ἐκείνας τὰς οἰκίας, αἵτινες στρέφονται κατὰ τῶν προμαχόνων τοῦ φρουρίου. Ὅμοιαι προφυλάξεις δὲν θὰ εἶναι περιτταὶ νὰ ἐνεργηθῶσιν καὶ κατ' ἐκείνας τὰς οἰκίας τὰς χρησίμους εἰς ὑπεράσπισιν τῶν εἰσόδων τῆς πόλεως μὲ σκοπὸν πάντοτε ἐπιτυχοῦς ἀποσυρμοῦ πρὸς τὸν βράχον τῆς Πάργας. Κατὰ τοὺς μῆνας τῆς ἀνοίξεως, καὶ ὁσάκις τὸ ἐπιτρέπει ὁ καιρὸς, θὰ εἶναι τακτικὴ συγκοινωνία ἑβδομαδιαία διὰ πλοίου ἐνόπλου μεταξὺ Κορυφῶν καὶ Πάργας, παρεκτὸς τῶν ἰδιαιτέρων περιστάσεων ἃς τοιαύτη ὥρα προςφέρει. Ἡ φρουρὰ ἐξ ἀνάγκης εἶναι μικρά. 'Αλλ' ἡ ἀληθὴς ὑπεράσπισις καὶ ἡ πρωτίστη ἀνατίθεται εἰς τὴν ἀνδρίαν καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἐγκατοίκων, ἐκ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἐκλεχθῇ καὶ τακτοποιηθῇ μικρὸν σῶμα πολιτοφυλακῆς πρὸς ἕτοιμον ὑπηρεσίαν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ. (1)

'Εξ ὅλων τούτων πασιφανῶς ἀποδεικνύεται, ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἐπὶ σκοπῷ στρατηγικῆς χρήσεως, καὶ κατὰ τὰς δοθείσας πρὸς τοὺς Παργίους ὑποσχέσεις, διενοοῦντο νὰ διακρατῆται ἡ Πάργα ὡς ἀνήκουσα τῇ Ἑπτανήσῳ· Γερουσία δὲ 'Ιόνιος, καὶ Ἄγγλοι διοικηταὶ καὶ διπλωμάται διετίθεντο καὶ συνήργουν, ὅπως παρακολουθήσει τὴν πολιτικὴν τύχην τῆς Ἑπτανήσου κατὰ τὴν νέαν διαμόρφωσιν τῶν ἐπικρατειῶν τῆς Εὐρώπης ἐν τῇ Βιενναίᾳ συνόδῳ. Κατὰ τὰς συνεδριάσεις λοιπὸν τῶν πληρεξουσίων τῶν συμμάχων δυνάμεων ἐν τῇ συνόδῳ ἐκείνῃ ἐγράφη πρωτόκολλον περὶ τῆς μελλούσης πολιτικῆς συστάσεως τῶν 'Ιονίων Νήσων, καὶ τῶν ἐν τῇ στερεᾷ περιχώρων. Ἔλεγε δὲ τὰ ἑξῆς.—«'Εν Βιέννῃ 30 Μαΐου 1815. Ἄρθρον 1.ον Αἱ νῆσοι τοῦ 'Ιονίου ἤτοι Κύθηρα, Ζάκυνθος, Κεφαλληνία, 'Αγία Μαύρα, Παξοὶ, Κορφοὶ

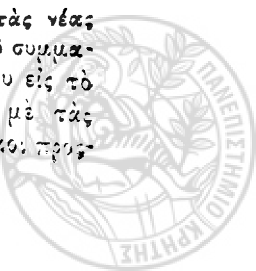
(1) De Bossets Appendix documents V.

καὶ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν τὰ ἐν θαλάσσῃ καὶ παρακειμένῃ ξηρᾷ θὰ κατασταθῶσιν εἰς Κράτος ἐλεύθερον, ἀνεξάρτητον καὶ οὐδετερωμένον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ἑπτανήσιος Πολιτεία. Ἄρθρον 2.ον Αἱ δυνάμεις αἱ ὑπογράψασαι τὴν ἐν Σουμὰντ συνθήκην, ἤτοι ἡ μεγάλη Βρεττανία, Αὐστρία, Ρωσσία καὶ Πρωσσία ἐπιφυλάττουσι τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ συμφωνήσωσιν, ἀφοῦ τελειωθῇ ὁ παρὼν πόλεμος, τὰ προσήκοντα μέτρα, δι᾽ ὧν θ᾽ ἀσφαλισθῶσι πρὸς τὴν ῥηθεῖσαν Πολιτείαν, ἡ ἐσωτερικὴ αὐτῆς ἥσυχος προστασία καὶ ἐγγύησις ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας.»(1) Ὅτε δὲ οἱ Ἄγγλοι πληρεξούσιοι κατὰ τὰς προκαταρκτικὰς περὶ Ἰονίων συζητήσεις προέτεινον νὰ παραιτηθῶσι τῆς κατοχῆς καὶ προστασίας τῶν ἑπτὰ Νήσων πρὸς τὴν Αὐστρίαν, ὁ πληρεξούσιος τῆς Αὐστρίας ἐπρότεινε τὰ ἑξῆς.—«Αἱ ἑπτὰ νῆσοι ἤτοι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι μὲ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν Πάργας κλ. τοιαῦτα οἷα ἀνῆκον ἄλλοτε τῇ ποτὲ Βενετικῇ ἐπικρατείᾳ, θὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν κληρονόμων καὶ διαδόχων αὐτοῦ, Ἡ Α. Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης ὑπόσχεται νὰ διατηρῇ τοὺς νόμους καὶ τὰς ἐλευθερίας, ἀκροσφαλῶς δὲ τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν θρησκείας καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου ἡ Α. Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης καὶ ἡ Α. Μ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἡνωμένου βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, θὰ συμφωνήσωσι κατ᾽ ἰδίαν τοὺς ὅρους, καθ᾽ οὓς ὀφείλουσι νὰ ἐκτελεσθῶσιν αἱ δοθεῖσαι ὑποσχέσεις ἐξ ὀνόματος τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος ὑπὲρ ὠφελείας τῶν ἐξ εἰρημένων νήσων, ὅτε κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν ὅπλων τῷ 1809.»

Κατὰ τὰ τέλη τῆς ἐν Βιέννῃ συνόδου, ὡσαύτως πρωτόκολλον ἐγράφη, δι᾽ οὗ ἀνεβλήθη ἡ συζήτησις περὶ τῶν Ἰονίων ὑπὸ τὴν Προστασίαν τῆς Αὐστρίας, μέχρις οὗ ἔλθῃ καὶ ὁ ἄλλος πληρεξούσιος τῆς Ρωσσίας καὶ τελειώσῃ τὸ ζήτημα ὁριστικῶς. Ἔλεγε δὲ τὸ πρωτόκολλον τὰ ἑξῆς —«Συνεδρίασις ΜΒ΄. Παρόντες ὁ Πρίγγιψ Μετερνὶχ, ὁ Πρίγγιψ Ταλλυρὰν, ὁ Πρίγγιψ Ἀνρτεμπὲργ, ὁ κόμης Νεσελρῶστ, ὁ βαρὼν Οὔμβολδ, ὁ βαρὼν Οὐεσσεμβέργ. Συζήτησις τῇ 4 Ἰουνίου 1815, ἑσπέρας. Ὁ πληρεξούσιος τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος ἤνοιξε τὴν συνεδρίασιν καλέσας τὴν προσοχὴν τῶν πληρεξουσίων διὰ τὴν ἀπόφασιν, ἣν θὰ ποιήσωσι περὶ τῶν εἰρημένων Ἑπτὰ Νήσων. Αὐτὸς εἶπε, ὅτι ἐπειδὴ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις μόνη μὲν καὶ ἀφ᾽ ἑαυτῆς κατέ-

(1) Les actes de congresse en Vienne 1814.

λαβε τὰς ἐξ τῶν ἑπτὰ Νήσων, τὴν δὲ ἑβδόμην ἐξ ὀνόματος τῶν συμμάχων, ἔλαβε δὲ πάντοτε αἰτίαν εὐαρεστήσεως εἰς εὐνοϊκὰς διαθέσεις καὶ καλὰς προσοικειώσεις τὰς δειχθείσας πρὸς αὐτὴν ὑπὸ τῶν ἐγκατοίκων τῶν εἰρημένων νήσων. Διὰ ταύτας οὖν τὰς αἰτίας ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ὑπεσχέθη πρὸς τοὺς ἐγκατοίκους αὐτοὺς ὅτι θὰ μεριμνήσει ἐνδιαφερόντως ὑπὲρ τῆς τύχης των. Ἐπειδὴ δὲ ἤδη ἔφθασεν ὁ καιρὸς τοῦ νὰ ἐκπληρώσῃ τοιαύτας ὑποσχέσεις, αὐτὸς προτείνει νὰ θέσῃ τὰς ἑπτὰ Νήσους καὶ ἐξαρτήματα αὐτῶν ὑπὸ τὴν Προστασίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, καὶ ν' ἀσφαλίσῃ ταὐτοχρόνως πρὸς τοὺς ῥηθέντας ἐγκατοίκους τὴν ἐγγύησιν ἐλευθερίας καὶ ἐμπορίας. Διὸ ὁ λὸρδ Κλάγκαρτυς προτείνει νὰ καταχωρηθῇ ἄρθρον προσηκόντως ἀναφερόμενον περὶ τούτου, καὶ ἐγχειρίζει σημείωσιν ἐπιπρόσθετον εἰς τὸ πρωτόκολλον τοῦτο. Οἱ Αὐστριακοὶ πληρεξούσιοι διακηρύττουσιν ὅτι ἡ κατοχὴ τῶν εἰρημένων νήσων, ἐπειδὴ συνδέεται μὲ τὴν ἡσυχίαν τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν ἄλλων συμφερόντων τοῦ Ἀδριατικοῦ καὶ τῶν παλαί ποτε Βενετικῶν ἐπαρχιῶν, ἡ αὐλὴ αὐτῶν ἤθελε νὰ λάβῃ τὰς νήσους ὑπὸ τὴν προστασίαν των, καὶ ἐγγυηθῇ αὐταῖς τὴν διατήρησιν τῶν νόμων, καὶ προνομίων των. Οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ῥωσσίας παρατηροῦσιν, ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν, ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖ ν' ἀσφαλίσῃ πρὸς τοὺς ἐγκατοίκους τῶν εἰρημένων νήσων ὅρους ἐπωφελεστέρους, καὶ ἐνταυτῷ καὶ στερεωτέρους εἰς τὴν πολιτικὴν θέσιν των, νομίζει καθῆκον τὸ νὰ βοηθήσῃ τὴν δηλωθεῖσαν ἐπιθυμίαν τῶν ἐγκατοίκων, τοῦ νὰ μένωσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας »—Ὁ λὸρδ Κλάγκαρτυς ἀποκρίνεται ὅτι αἱ ὁδηγίαι τῆς Αὐλῆς του δὲν τῷ συγχωροῦσιν οὔτε κἂν νὰ θέσῃ ὑπὸ συζήτησιν τὴν ἐξακολούθησιν τῆς παρούσης καταστάσεως τῶν πραγμάτων ἐν ταῖς νήσοις. Παρατηρεῖ δὲ συνάμα ὅτι ἔφθασεν ἤδη ἡ στιγμὴ τοῦ νὰ ληφθῇ ἀπόφασις τελειωτικὴ πρὸς τὴν τύχην τῶν εἰρημένων νήσων. Οἱ Ῥῶσσοι πληρεξούσιοι παρατηροῦσιν, ὅτι ἐπειδὴ ὁ κόμης Καποδίστριας εἶναι ἐπιτετραμμένος νὰ συζητήσῃ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο μὲ τοὺς Ἄγγλους πληρεξουσίους, καὶ ἤδη εὑρίσκεται ἀπών, αὐτοὶ δὲν ἔχουσιν ἄδειαν νὰ συντελέσωσιν ἀποτελειωτικῶς τοιαύτην διαπραγμάτευσιν καὶ προτείνουσι ν' ἀναβληθῇ ἡ ἀπόφασις εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν θὰ ἐπαναλάβῃ τὰς νέας ἐργασίας της ἡ σύνοδος εἰς τὸ γενικὸν στραταρχεῖον τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ.»—Ὁ λὸρδ Κλάγκαρτυς ἐπανῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὸ κατεπεῖγον τοῦ ν' ἀποτελειώσῃ αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις ὁμοῦ μὲ τὰς ἄλλας ἀναβολὰς τῆς συνόδου. Μάλιστα δὲ ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι προσ-

διώριζον εἰς προθεσμίαν τὴν λῆξιν τῆς συνόδου ὡς περίοδον, καθ' ἣν ἤθελε παύσει ἡ προσωρινὴ ςτρατιωτικὴ κατάληψις τῶν νήσων. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Ρῶσσοι πληρεξούσιοι δὲν ἐξουσιοδοτήθησαν εἰς ἀποτελεσματικὸν πέρας,οἱ Ἄγγλοι πληρεξούσιοι διαδηλοῦσιν ὅτι δὲν ἀναδέχονται, τὸ νὰ θεωρῶνται αἱ ἓξ νῆσοι, αἵτινες εἶναι ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς μόνης Ἀγγλίας, εἰς τὴν διάθεσιν τῶν συμμάχων δυνάμεων. Ἡ συζήτησις οὕτως ἀνεβλήθη κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν οἱ πληρεξούσιοι ἤθελον ἐκ νέου ἐπανέλθει εἰς συνέλευσιν ἐν τῷ γενικῷ ςρατοπεδαρχείῳ.»

Ἡ σύνοδος συνεπῶς τῶν ἀποφασισθέντων ἐπανέλαβε τὰς ἐργασίας της ἐν Παρισίοις τῷ **1815**. Καὶ τότε ἡ Ἀγγλία ἐπείσθη ὑπὸ τοῦ Καποδιςρίου νὰ μένωσιν νῆσοι καὶ περίχωροι τῆς στερεᾶς καὶ ὅλα τὰ ἐξαρτήματα οὐχὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἀλλ' εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν. Προέτειναν δὲ οἱ αὐτοὶ πληρεξούσιοι τῆς Ἀγγλίας τὸ ἑξῆς σχέδιον συνθήκης, δι' οὗ αὖθις περιελαμβάνετο ἡ συνένωσις τῆς Πάργας μετὰ τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἡ συμμετοχὴ τῶν ἐγκατοίκων αὐτῶν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῶν Ἰονίων· ἔλεγε δὲ— «Αἱ Αὐτῶν Αὐτοκρατορικαὶ καὶ Βασιλικαὶ Μεγαλειότητες Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, ὁ Αὐτοκράτωρ Πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, ὁ βασιλεὺς τοῦ ἡνωμένου βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρετταννίας καὶ Ἰρλανδίας καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας. Λαβόντες ἐκ νέου ὑπὸ σκέψιν τὰς μελλούσας σχέσεις τῶν ἑπτὰ Νήσων ἢ Ἰονίων Νήσων καὶ τῶν περιχώρων, αἵτινες αὐταῖς ἀνήκουσι, καὶ ἐπειδὴ αἱ διαπραγματεύσεις περὶ αὐτῶν ἀνεβλήθησαν κατὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐν Βιέννῃ συνόδου, ἐπιθυμοῦντες πρὸς τούτοις νὰ ἀσφαλήσωσι πρὸς τοὺς ἐγκατοίκους τῶν εἰρημένων νήσων τοιαύτην πρόστασίαν, ἥτις δύναται ν' ἀσφαλήσῃ αὐτοῖς τὴν ἀπόλαυσιν ἀστικῆς ἐλευθερίας καὶ ἐλευθέρας ἐξασκήσεως τῆς θρησκείας των, καὶ τὰ ὠφελήματα ἐλευθέρας ἐμπορίας συνεφώνησαν, ὅπως ἐπιτευχθῇ ὁ τοιοῦτος σκοπὸς καὶ ἐκπεραιωθῇ συνθήκη κατὰ συμπλήρωμα τῆς μεγάλης πράξεως ἢ συνθήκης τῆς μεγάλης συνόδου, ἥτις ὑπεγράφη τὰς 9 Ἰουνίου παρελθόντος καὶ θεωρεῖται ὡς μέλος ἀπαρτιζόμενον ἐκείνης. Ἐπὶ τούτῳ ὠνομάτισαν πληρεξουσίους ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας κλ. οἵτινες ἐνδείξαντες τὰ πληρεξούσια αὐτῶν καὶ εὑρόντες εἰς καλὴν τάξιν ἀπεφάσισαν τὰ ἑξῆς ἄρθρα. **1**.ον Αἱ νῆσοι Κορυφῶν, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Παξῶν, Ἁγίας Μαύρας, Ἰθάκης καὶ Κυθήρων μὲ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν τὰ περιέχοντα ὅλα τὰ κτήματα καὶ πᾶσαν χώραν καὶ περιχώρους, καθ' οἱονδήποτε τρόπον συναπτόμενα μὲ τὰς νήσους αὐτὰς εἴτε ἐπὶ τῆς στερεᾶς, εἴτε ἀλλαχοῦ θὰ κατέχωνται καὶ

κρατῶνται ἀεὶ ὑπὸ τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος καὶ τῶν κληρονόμων καὶ διαδόχων αὐτοῦ. Ἄρθρον 2ον Ἡ Α. Β. Μεγαλειότης ὑπόσχεται συμφώνως μετὰ τῶν πρωτίστων κατοίκων τῶν εἰρημένων χωρῶν καὶ νήσων καὶ ἐξαρτημάτων αὐτῶν νὰ συστήσῃ κυβέρνησιν ἐπιτηδείαν εἰς τὸ ν' ἀσφαλίσῃ τοῖς λαοῖς ἐκείνοις τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας των, καὶ δίκαιον καὶ κατάλληλον βαθμὸν πολιτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἐλευθέρων ἐμπορίων. Ἄρθρον 3ον Αἱ δαπάναι Κυβερνήσεως καὶ φρουρᾶς τῆς προςδεούσης εἰς προστασίαν αὐτῶν θὰ ἦναι εἰς βάρος τῶν εγκατοίκων. Ἡ Α. Β. Μ. ὁ βασιλεὺς τοῦ ἡνωμένου βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας ὑπόσχεται νὰ παραχωρήσῃ πρὸς τοὺς ῥηθέντας ἐγκατοίκους τὰ αὐτὰ προνόμια τῆς ἐμπορίας, ἅτινα κέκτηνται οἱ λοιποὶ ἐγκάτοικοι, οἱ ὑπήκοοι τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος κατὰ τοὺς κανονισμοὺς τοὺς θεωρουμένους ἀναγκαίους, ὅπως συμμορφόνωνται θέσις καὶ προνόμια αὐτῶν κατὰ τοὺς νόμους τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἄρθρον 4.ον Αἱ αὐτῶν Μεγαλειότητες ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, Ἰσπανίας, Δανίας, ἡ Αὐτοῦ Βασιλικὴ Ὑψηλότης ὁ Ἀντιβασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας καὶ αἱ Α. Μ. οἱ βασιλεῖς Σβεκίας, καὶ Νορβεγίας τῶν δύω Σικελιῶν Σαρδινίας, καὶ Κάτω Χωρῶν θὰ προςκληθῶσιν, ὅπως συναινέσωσιν εἰς τοιαύτην συνθήκην. Ἐν Παρισίοις 1815.

Ὁ πληρεξούσιος ὅμως τῆς Ρωσσίας Καποδίστριας δὲν εὐηρεστεῖτο εἰς τὴν ῥῆσιν τοῦ ἀνωτέρου σχεδίου συνθήκης ἥτις ἐδήλου κατοχὴν καὶ κυριότητα τοῦ βασιλέως τῆς Μ. Βρεττανίας ἐπὶ τῶν νήσων καὶ περιχώρων τῆς στερεᾶς, διότι οὕτω παρεδίδοντο αἱ χῶραι αὗται εἰς αἰωνίαν κατοχὴν καὶ κυριότητα ἀλλοτρίου βασιλέως, καὶ ἀπεστεροῦντο τῶν δικαιωμάτων πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἤθελε οὖν ν' ἀφαιρέσῃ τὰς ῥήσεις τῆς κατοχῆς ὅπως καταστήσῃ τὰς Ἰονίους χώρας καὶ ἐξαρτήματα εἰς ἴδιον ἀνεξάρτητον Κράτος ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν. (1) Ἐπὶ τούτῳ αὖθις ἐπρότεινε νέον σχέδιον συνθήκης, ἐν ᾧ ἐπανελαμβάνετο ἡ συσσωμάτωσις Πάργας καὶ τῶν λοιπῶν τῆς στερεᾶς περιχώρων εἰς τὴν Ἰόνιον ἐπικράτειαν. Ἔλεγε δὲ τὸ σχέδιον.— «Παρίσιοι 8 Σεπτεμ. 1815.—Τὰ ὅπλα τῆς Α. Μ. τοῦ ἡνωμένου βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐπειδὴ ἠλευθέρωσαν κατὰ τὸ 1809 ἐξ ἐκ τῶν Ἰονίων Νήσων, ἤτοι Κύθηρα, Ζάκυνθον, Ἰθάκην, Κεφαλληνίαν, Ἁγίαν Μαύραν καὶ Παξοὺς, ἡ δὲ νῆσος τῶν

(1) Ἐπιστολὴ Καποδιστρίου τῇ 6 Ἀπριλίου 1815 πρὸς τὸν κόμητα Κλάγκαρτον. Ἱστορ. Ἀπομν. Π. Χιώτου τόμος Γ', σ. 911.

Κορυφῶν μὲ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν ἔλαβον τὴν αὐτὴν τύχην κατὰ συνέπειαν τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τῶν 30 Μαΐου 1814. Αἱ Δυνάμεις αἵτινες ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην Σουμῶντ, ἤτοι Αὐστρία, Ἀγγλία, Ρωσσία, καὶ Πρωσία κατὰ τὰ προσήκοντα αὐταῖς δικαιώματα, ἐπιθυμοῦσαι νὰ τὰ ἐξασκήσωσι μόνον ἐπὶ σκοπῷ τοῦ ν' ἀσφαλίσωσι τοῖς ἐγκατοίκοις τῶν προειρημένων νήσων τὴν ἀπόλαυσιν ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλευθερίας μὲ τὸ νὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν διαφύλαξιν ἰσχυρᾶς προστασίας, συνῆλθον ὅπως ἀποτελεσματικῶς συστήσωσι δι' εἰδικοῦ τινος πρακτικοῦ, ὅ,τι δύναται νὰ ἔχῃ σχέσιν περὶ τοιούτου ἀντικειμένου, καὶ νὰ θεωρήσωσι τὸ πρακτικὸν τοῦτο, ὡς ἀπαρτίζον μέρος τῆς γενικῆς συνθήκης, ἥτις περιλαμβάνει ὅλα τὰ διορισθέντα καὶ συμφωνηθέντα παρὰ τῆς συνόδου ἐν Βιέννῃ, καὶ τὸ ὁποῖον ὑπεγράφη ἐν Βιέννῃ τὰς 9 Ἰουνίου 1815. Ἐπὶ τοιούτῳ οὖν σκοπῷ αἱ συμβαλλόμεναι δυνάμεις ὠνομάτισαν πληρεξουσίους κλ. οἵτινες ἀφοῦ συνήλλαξαν τὰ πληρεξούσια αὐτῶν ἔγγραφα καὶ τὰ εὗρον ἐν τάξει, συνεφώνησαν τὰ ἑξῆς ἄρθρα. Ἄρθρον 1.ον Αἱ νῆσοι Κερκύρας, Παξῶν, Ἁγίας Μαύρας, Ἰθάκης, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Κυθήρων μὲ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν εἴτε τὰ ἐν θαλάσσῃ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς παρακειμένης ἀπέναντι στερεᾶς ἐκ νέου ἀνασυνιστῶνται εἰς κατάστασιν Κράτους ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου ὑπὸ τὸ ὄνομα Πολιτεία τῶν ἑπτὰ Νήσων ἡνωμένων. 2 ον ἡ ῥηθεῖσα Πολιτεία θὰ κανονίσῃ τὴν ἐσωτερικήν της διοργάνωσιν κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ συντάγματος τοῦ ἐνισχύοντος τῷ 1807. Κατὰ δὲ τὰς ἐξωτερικὰς αὐτῆς σχέσεις θὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν μόνην καὶ ἄμεσον προστασίαν τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, τῶν κληρονόμων αὐτοῦ διαδόχων, καὶ ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν ἄλλων συμβαλλομένων δυνάμεων. Ἄρθρον 3.ον Ὅπως ἀσφαλισθῇ πρὸς τοὺς ἐγκατοίκους τῶν εἰρημένων νήσων, ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ, ἡ ἀπόλαυσις συμφερόντων, ἅτινα ἀμέσως πηγάζουσιν ἐκ τῆς ῥηθείσης Προστασίας, ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, καὶ Ἰρλανδίας, θὰ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διατηρῇ ἐφεδρίας εἰς τοὺς λιμένας τῆς ῥηθείσης Πολιτείας. Ἡ δὲ Α. Μ. θὰ ἱκετευθῇ τοῦ νὰ παρέχῃ ἐπὶ ἁρμοδίου διαστήματος χρόνου ἐπαγρύπνησιν κηδεμονικὴν ἐπὶ τῆς νομοθεσίας καὶ ὑψηλῆς κυβερνήσεως τοῦ Κράτους ἐκείνου. Ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ θὰ ἐξουσιοδοτήσει ἕνα ὑπουργὸν πληρεξούσιον πρὸς τὴν Πολιτείαν τῶν ἡνωμένων ἑπτὰ Νήσων· αἱ δὲ λοιπαὶ δυνάμεις αἱ συμβαλλόμεναι θὰ ἔχωσιν ὡς τοποτηρητὰς μόνον γενικοὺς προξένους διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων,

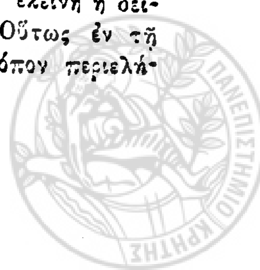
Ἄρθρον 4ον Ἐπὶ δέκα ἔτη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς παρούσης ἐπανορθώσεως τὸ νομοθετικὸν σῶμα τῆς προειρημένης Πολιτείας δὲν θὰ προτείνει ἢ κυρώσει μεταρρύθμισίν τινα συνταγματικὴν, ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ λειτουργοῦ Πληρεξουσίου τῆς Προστατευούσης δυνάμεως. Ἄρθρον 5.ον Ἐπὶ δέκα ἔτη ἡ Προστατεύουσα δύναμις θὰ ὀνοματίζει τὰ μέλη τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἤτοι τὴν Γερουσίαν τῆς Πολιτείας. Τοιαύτη ὀνομάτισις θὰ γίνεται ἐκ τριπλοῦ καταλόγου ὑποψηφίων καταρτιζομένου ὑπὸ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος. Ἄρθρον 6.ον Συμφωνία ποιουμένη μεταξὺ προστατευούσης δυνάμεως καὶ τῆς Ἑπτανησίου Γερουσίας, θὰ κανονίσει τὰς ἀπαιτουμένας δαπάνας τῆς ξένης φρουρᾶς καὶ θὰ διατάξει τὰς σχέσεις μεταξὺ τῆς δυνάμεως ταύτης καὶ τῆς Κυβερνήσεως τῆς πολιτείας. Ἄρθρον 7.ον Ἡ σημαία τῆς πολιτείας, οἷα ὑφίστατο τῷ ἔτει 1807 θὰ προστατεύεται ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν συμβαλλομένων δυνάμεων, καὶ θ' ἀναγνωρίζηται διὰ κοινῆς συναινέσεως; ὡς σημαία Κράτους ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου Ἄρθρον 8ον Αἱ Αὐτῶν Μεγαλειότητες οἱ βασιλεῖς Γαλλίας, Ἱσπανίας ἡ Δανικὴ Α. Μ, ἡ Α. Βασιλικὴ Ὑψηλότης ὁ Πρίγγιψ Ἀντιβασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας, αἱ Αὐτῶν Μεγαλειότητες οἱ βασιλεῖς τῶν δύω Σικελιῶν, Σβεκίας καὶ Νορβεγίας, ἡ Α. Μ ὁ βασιλεὺς τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη θὰ προςκαλεσθῶσι νὰ συναινέσωσιν εἰς τὴν παροῦσαν συμφωνίαν. Ἡ δὲ ἐκτέλεσις αὐτῆς θὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὴν Δύναμιν τὴν Προςατεύουσαν τὴν Ἑπτανήσιον Πολιτείαν.»

Καθ' ὅλα λοιπὸν ταῦτα τὰ σχεδιάσματα συνθήκης περὶ παραδόσεως τῆς Ἑπτανησίου Πολιτείας εἴτε εἰς τὴν κυριότητα τῆς Αὐστρίας, ὡς ἀπήτουν οἱ Αὐστριακοὶ πληρεξούσιοι, εἴτε εἰς τὴν κυριαρχίαν καὶ κατοχὴν τῆς Ἀγγλίας, ὡς οἱ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. ἢ περὶ ἐπανορθώσεως τοῦ Ἑπτανησίου Κράτους ὑπὸ τὴν Προστασίαν τῆς μεγάλης Βρεττανίας, ὡς ἐβούλετο ὁ τῆς Ρωσσίας πληρεξούσιος Καποδίστριας, ἀεὶ ἐδηλοῦτο καὶ ἐνεγράφετο ἡ μετὰ τῆς Ἑπτανήσου συσσωμάτωσις Πάργας καὶ ὅλων τῶν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι στερεᾶς περιχώρων καὶ ἐξαρτημάτων. Πάντοτε δὲ ἐπράττετο καὶ ὑπεστηρίζετο κατὰ τὰς συζητήσεις ἡ ἀνεξαρτησία τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῶν περιχώρων τούτων ἐκ τῆς Ὀθωμανικῆς ὑποδουλώσεως. Παράδοξον ὅμως εἰς τὴν ἀποτελειωτικὴν συνθήκην τῶν 5 Νοεμβρίου 1815 ἐν Παρισίοις περὶ τοῦ Ἰονίου Κράτους, ἥτις ἐγένετο κατὰ συγχώνευσιν τῶν δύο αὐτῶν σχεδίων τοῦ Ἀγγλικοῦ καὶ Ρωσσικοῦ, δὲν ἀναφέρονται ὡς μέρη τοῦ συναρτωμένου Κράτους Πάργα καὶ τὰ λοιπὰ ἐπὶ τῆς στερεᾶς ἐξ-

αρτήματα τῆς Ἑπτανήσου. Τὸ ἄρθρον ά. τῆς συνθήκης αὐτῆς περιγράφει ὡς συνιστῶντα τὴν Ἰόνιον ἀνεξάρτητον ἐπικράτειαν τὰς ἑπτὰ μόνας νήσους καὶ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν, ὅσα μόνα διαλαμβάνει ἡ συνθήκη τῶν 21 Μαρτίου 1800, ἡ γενομένη μεταξὺ τοῦ Αὐτοκράτορος Πασῶν τῶν Ρωσσιῶν καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης. Βεβαίως τὸ 2.ον ἄρθρον τῆς συνθήκης ἐκείνης καταγράφει μόνας τὰς ἑπτὰ Νήσους καὶ τὰ ἐν θαλάσσῃ ἐξαρτήματα αὐτῶν ἤτοι νησίδρια καὶ σκοπέλους. Τὰς χώρας ὅμως Πρεβέζης, Βουθρωτοῦ καὶ Πάργας, ἐπειδὴ κεῖνται αὐταὶ ἐπὶ τῆς στερεᾶς ἀπεσπασμέναι ἐκ τῆς Βενετίας καὶ ἅπασαι συνέχονται μετὰ τῆς Ἀλβανίας Τουρκικῆς Ἐπαρχίας, διαθέτει διὰ τοῦ 8.ου ἄρθρου αὐτὰς καὶ ἐγκατοίκους ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν καὶ κυριότητα τοῦ Σουλτάνου. Ποῖον λοιπὸν τὸ αἴτιον τοιαύτης παραλείψεως ἢ ἐξαιρέσεως ἐπὶ ἀνακαλέσει τῆς συνθήκης τῶν 1800 κατὰ τὴν ἀποτελειωτικὴν συνθήκην τῶν 5 Νοεμ. 1815; Ἆρα ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη, ἐπειδὴ ἔμαθε τὰ διαπραγματευόμενα ἐν Παρισίοις περὶ χωρῶν, τὰς ὁποίας διὰ προηγουμένης συνθήκης ἔλαβεν εἰς κυριότητα, εἰσήγαγεν ἐνστάσεις εἰς τὴν ἐν Παρισίοις σύνοδον, καὶ ἀντέτεινεν εἰς τὰ περὶ Ἑπτανησίου Κράτους καὶ χωρῶν αὐτοῦ προταθέντα σχέδια τῶν Πληρεξουσίων τῶν συμβαλλομένων Δυνάμεων; Ἀλλὰ τίς ὁ παραστάτης ἢ Πληρεξούσιος τῆς Πύλης ἐν τῇ συνόδῳ ἐκείνῃ; ἢ τίνες αἱ διπλωματικαὶ δηλώσεις τοῦ Διβανίου; Ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ἀποροῦνται καὶ ἀγνοοῦνται.

Ὁ Φώσκολος ἐν τῷ ά. βιβλίῳ τοῦ περὶ Πάργας πολιτικοῦ συγγράμματος αὐτοῦ γράφει τάδε·—«Ὁ ἀφανισμὸς ἢ ἡ σωτηρία τῆς Πάργας ἐξαρτᾶται παρομοίως ἐκ τῆς ἐξηγήσεως, ἥτις ἠδύνατο νὰ δοθῇ ἐπὶ ὀλίγων λέξεων τοῦ πρώτου ὅρου τῆς συνθήκης. Καθ' ὅλας τὰς προλαβούσας προτάσεις, πασιδήλως περιελαμβάνοντο ὅλοι οἱ τόποι οἱ καθ' οἱονδήποτε τρόπον συνδεόμενοι μετὰ τῶν ἑπτὰ νήσων, εἴτε ἐπὶ τῆς στερεᾶς, εἴτε ἀλλαχοῦ ὁπουδήποτε. Ἡ συνθήκη τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῶν 1800, ἥτις συνεσωμάτου τὰς πόλεις τῆς παραλίας τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας, μολονότι φαίνεται ὅτι παρεδέχθη ἐν τῇ συζητήσει, ὠνοματίσθη (ὡς ἐδηλώθη μετὰ ταῦτα) μόνον χάριν ἁπλῆς διηγήσεως. (1) Ὡς δήλωσις ὅμως χρησιμωτέρα καὶ καλλιτέρα περιγράφουσα τὰ ὅρια τῆς Ἰονίου Πολιτείας, ἐφάνη ἐκείνη ἡ δεικνύουσα αὐτὰ καθαρῶς μὲ γεωγραφικὰ ὀνόματα. Οὕτως ἐν τῇ λέξει «ἐξαρτήματα», ἡ Πάργα κατ' ἀμφίβολον τρόπον περιελή-

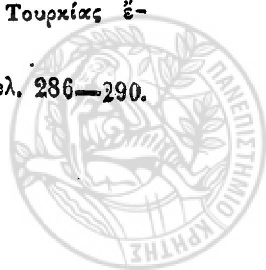
(1) Quarterlå Review n. 195 1820 pag. 148,

φθη ὑπὸ τὴν Προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐνῷ διὰ τῶν ἐκφράσεων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνθήκης ἡ Πάργα κατ' ἀμφίβολον τρόπον παρεδόθη εἰς τοὺς Τούρκους. Ἐλέχθη ὑπό τινων καὶ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Κάμπελ πρὸς δικαιολογίαν τῶν Ἄγγλων λειτουργῶν καὶ ὑπό τινος συγγράψαντος ἐπὶ ὑπερασπίσει τῆς Πάργας »—Ἡ συνθήκη τῆς Κωνσταντινουπόλεως πράγματι καὶ δικαιώματι κατηργήθη πρότερον μὲν τῷ 1807 ὑπὸ τῆς Ρωσσίας ὅτε παρεχώρησε τας νήσους πρὸς τὸν Ναπολέοντα· εἶτα δὲ κατὰ τὸ 1809 ὑπὸ τῆς Πύλης, ὅτε παρήτησε τὸ δικαίωμα τῆς Προστατίας, καὶ τέλος κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ὅτε ἐπισήμως διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς Γαλλικῆς κατοχῆς καὶ τῆς συνεννοήσεως τοῦ Διβανίου. Καὶ ἐδήλωσεν ἄκυρον μίαν συνθήκην τὴν ὁποίαν αἱ διαφιλονεικοῦσαι Δυνάμεις πανδήμως συνήνεσαν νὰ καταργήσωσι. Παρεκτὸς τούτου, κατὰ τὰς ἐμμέσους προτάσεις τὰς ἀφορώσας τὰς νήσους καὶ τὰς ἐπὶ τῆς παραλίου χώρας τῆς στερεᾶς, ἡ σύνοδος εἶχε διανοηθῇ νὰ ζητήσῃ τὴν συναίνεσιν ὅλων τῶν Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης, χωρὶς οὔτε κἂν ἅπαξ, νὰ ὀνομαστίσῃ τὴν Πύλην, ἐνῷ εἰς τὴν συνθήκην τὴν ἀποτελειωτικὴν, τὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων Δυνάμεων ἐξαιροῦνται, καὶ ἀντικαθίσταται ἐκεῖνο τῆς Πύλης. Μάλιστα ἡ Πύλη δὲν εἶχε οὔτε δικαίωμα οὔτε ἐξουσίαν νὰ δηλώσῃ ἢ ἀρνηθῇ τὴν συναίνεσίν της. Ἐπειδὴ διὰ τὴν σύμβασιν τῆς ὁμοσπονδίας, ὅλαι αἱ χῶραι αἱ καταχτηθεῖσαι ὑπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Ναπολέοντος ἔπρεπε νὰ διαμένωσιν εἰς τὰς διαθέσεις τῶν συμμάχων Δυνάμεων, αἵτινες ἐνήργουν κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, μόνη ἡ Πύλη ἔμεινεν εἰς εἰρήνην μετὰ τῆς Γαλλίας. Εἶχε δὲ παραβιάσει τὴν οὐδετερότητα αὐτῆς, καὶ ἑπομένως δὲν ἀπέστειλε πληρεξούσιον εἰς τὴν σύνοδον. (1)

»Ἵνα δὲ ἀπαντήσωσι πρὸς τὰ ῥηθέντα ἀνωτέρω τινὲς ὑπεστήριζον, ὅτι ἡ συνθήκη τῶν 1800 ἦτο κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐν πλήρει ἰσχύει, διότι ἀνεκαινίσθη καὶ ἀνεκυρώθη ὑπὸ τῆς ἐν Βουκουρέστῃ συνθήκης τῷ 1812 μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Πύλης. (2) Ἀλλ' ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς Βουκουρέστης οὐδεμία μνεία ἐγένετο τῆς συνθήκης τῶν 1800. Ἡ δὲ ἰσχὺς καὶ μηδαμινότης ἤθελεν ἐπιφέρεσθαι εἰς τὸν γενικὸν ὅρον, καθ' ὃν ὅλαι αἱ προλαβοῦσαι συνθῆκαι εἰρήνης καὶ φιλίας μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας ἐ-

(1) Edimburgh Review n. LXIV Ὀκτωβρίου 1819 σελ. 286—290.
(2) Quarteley Review ἀνωτ.

μενον ἐν ἰσχύει εἰς κάθε μέρος, πλὴν ἐκείνων καθ' ὅσας ἠλλοιώθησαν (1). Ἐξ ἄλλου μέρους ὅπως ἀποδείξωμεν καλλίτερον, ὅτι οἱ περὶ Πάργας ὅροι τῆς συνθήκης τῶν 1800 δὲν διετηρήθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀνῃρέθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ναπολέοντος μετὰ τὴν ἐν Τιλσὶτ συνθήκην, καθ' ἣν ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας παρεχώρησε τὴν προστασίαν τῆς Ἑπτανήσου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Γαλλίας, ἀνεφέρομεν τὰ διατρέξαντα περὶ παραδόσεως Πάργας πρὸς τοὺς Ἄγγλους. Κατὰ τὸ 1807 (2) ὁ Ἀλῆς ἐνόμισεν ὠφέλιμον καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν του ἐπὶ τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ τῆς Πάργας ν' ἀποστείλῃ πράκτορα ἴδιον παρὰ τῷ Ναπολέοντι τὸν Μωάμεθ ἐφένδην. Οὗτος ἦτο πρώην καλόγηρος ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Δομενικάνων, καὶ ἱερὸς ἀνακριτὴς ἐν Μάλτᾳ. Κατὰ δὲ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς ὑπὸ Ναπολέοντος, καθ' ἣν κατηργήθη ἡ κυριότης τῆς νήσου ἐκείνης ὑπὸ τοῦ τάγματος τῶν ἱπποτῶν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ὁ καλόγηρος αὐτὸς ἐξεκαλογηρεύθη, καὶ παρηκολούθησεν ὡς διερμηνεὺς τὸν στρατηγὸν Βοναπάρτην εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατεύσαντα. Ἐπιστρέφων ἐκεῖθεν ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ πειρατοῦ Δουλτσινώτου, ὅστις ἐφιλοδώρησεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀλῆν. Δὲν ἔλαβε οὗτος δυσκολίαν νὰ ἀρνηθῇ τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸ Κοράνιον, καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα Μωάμεθ Ἐφέντης. Οὗτος λοιπὸν ὡς πράκτωρ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἐν Τιλσὶτ συνόδου, ἐνήργει ὅπως παραχωρηθῇ ἡ κυριότης τῶν ἑπτὰ Νήσων πρὸς τὸν κύριόν του Ἀλῆν. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔπεμψεν αὐτὸν πρὸς τοὺς πληρεξουσίους Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, οἵτινες ἀπηρνήθησαν νὰ ἀναγνωρίσωσι πράκτορα ἑνὸς ὑποτελοῦς τῇ Πύλῃ Πασᾶ. Ἐπειδὴ οὖν ἡ παραχώρησις τῶν νήσων ἦτο ἓν τῶν κυριωτέρων προκαταρκτικῶν τῶν διαπραγματεύσεων, οἱ Γάλλοι ἔλαβον τὴν κατοχήν. Ἡ συνθήκη τοῦ Τιλσὶτ ὥρισεν ὅτι «ἡ Μολδαυΐα θὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν Σουλτάνον. (3) Διὰ δὲ μυστικοῦ τινος ὅρου τῆς συνθήκης ἐστέρησαν οἱ δύο συνθηκολογοῦντες Αὐτοκράτορες τὸν Σουλτάνον τοῦ δικαιώματος τῆς προστασίας τῶν νήσων. Καὶ ἡ μὲν Ρωσσία ἐξηκολούθει τὸν πόλεμον κατὰ Τουρκίας, ὁ δὲ Ναπολέων ὑπέσχετο νὰ μὴ ἐπέμβῃ. . . .

(1) Συνθήκη ἐν Βουκουρέστῃ ἀριθ. 3

(2) Ἐξήχθη ἐκ τοῦ § VI καὶ VII τοῦ βιβλίου περὶ Πάργας ὑπὸ Φωσκόλου. Αἱ δὲ λοιπαὶ παράγραφοι συνεφηρμώσθησαν κατὰ τὸν ἱστορικὸν σκοπὸν τοῦ παρόντος συγγράμματος.

(3) Συνθήκη ἐν Τιλσὶτ ἀρ. 21 καὶ 23.

»Ἀποτυχὼν οὕτως ὁ Ἀλῆς εἰς τὰς πλεκτάνας κατὰ τῶν νήσων, ἐσκέφθη διὰ τοῦ Διβανίου καὶ τοῦ Γάλλου πρέσβεως ἐν Κωνσταντινουπόλει ν' ἀπολαύσῃ τὸ φρούριον καὶ τὴν περίχωρον τῆς Πάργας, ἀπαιτῶν τὰ μέρη ταῦτα δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν 1800. Ἐπὶ τούτῳ δὲ μόλις οἱ Γάλλοι καθιδρύθησαν ἐν ταῖς νήσοις, ἀπέστειλε πράκτορας πρὸς τὸν ἐν Κερκύρᾳ στρατηγὸν Βερτιὲρ, νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἀμέσως κατάληψιν τῆς Πάργας. Ὁ στρατηγὸς ἀπεκρίθη, ὅτι ὤφειλε πρότερον περὶ τούτου νὰ ἐρωτήσῃ τὴν Κυβέρνησίν του ἐν Παρισίοις. Ὁ δὲ Ἀλῆς περιέζωσε μὲ τὸ ἱππικόν του τὴν περίχωρον τῆς Πάργας. Οἱ Πάργιοι, ἐνῷ μόνοι ἀνθίσταντο εἰς ἀπόκρουσιν καὶ ὑπερασπίζοντο τὴν χώραν των, ἀπέστειλαν ἐπιτροπὴν εἰς Κέρκυραν, ὅπως ἐξηγήσωσι πρὸς τὸν Βερτιὲρ τὰ νόμιμα καὶ προνόμια τῆς χώρας των· ἔλεγον δὲ ἐν τέλει τῆς αἰτήσεως αὐτῶν.—«Ἐὰν χρησιμεύῃ πρὸς τὴν Γαλ»λικὴν Αὐτοκρατορίαν, ὅπως τὸ μικρὸν τοῦτο σημεῖον ἐδάφους »τῆς γῆς, ὃ περιέχει τὴν χώραν μας δοθῇ εἰς τὸν ἐχθρόν μας, »δότε μας τοὐλάχιστον ἕνα σκόπελον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ δυνά»μεθα νὰ ὑπερασπίζωμεν τὴν ἀνεξαρτησίαν μας.» Ἔμενον δὲ εἰσέτι ἐν Κερκύρᾳ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Παργίων, ὅτε ὁ στρατηγὸς παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας ἐλάμβανε διαταγὰς καὶ ὁδηγίας εἰς παραχώρησιν τῆς Πάργας. Ἀλλὰ μὲ ὅλα ταῦτα, ἐσυμβουλεύθη νὰ καταλάβῃ στρατιωτικῶς τὸ φρούριον, καὶ περιέμενε νέας διαταγάς. Ἀπολύων δὲ τὴν ἐπιτροπὴν, ἐνεχείρησεν αὐτοῖς ἰδιόχειρον ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς προὔχοντας τῶν Παργίων τήνδε.—«Σᾶς ὑπεσχέθην ὅτι ἤθελον παρακινήσει τὸν Αὔγουστον Αὐτοκράτορα ἡμῶν Ναπολέοντα τὸν μέγαν, νὰ ἐπινεύσῃ ὅπως ἡ περίχωρός σας ἀποτελέσῃ μέρος τῆς Κυβερνήσεως τῶν ἑπτὰ Νήσων. Ἔχω δὲ τοσαύτην πεποίθησιν εἰς τὴν εὐνοϊκὴν τοῦ Αὐτοκράτορος κυριάρχου μου, ὅτι θὰ προστατεύσει λαὸν γενναῖον καὶ πολεμικὸν, ὥστε ἠρνήθην νὰ παραχωρήσω τὴν γῆν σας πρὸς τὸν βεζίρην Ἀλη-πασᾶν. Σᾶς ἀποστέλλω τὴν σημαίαν τῆς Γαλλίας καὶ στρατιὰν Γάλλων εἰς ἀσφάλειάν σας. Καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ δυνηθῶ νὰ σᾶς ἀναγγείλω ὅτι εἰσηκούσθησαν αἱ παρακλήσεις σας, καὶ ὅτι αἱ τύχαι σας ἀπεφασίσθησαν κατ' ἰδίαν σας εὐαρέστησιν. Ἐν τοσούτῳ ζῆτε ἥσυχοι, δὲν θὰ ἐπιτεθῇ οὐδεὶς ἐχθρὸς καθ' ὑμῶν. Ἐγὼ ὁ ἴδιος μένω ἐγγυητὴς πάσης ἀσφαλείας καὶ σωτηρίας ἐκ τῶν ἐχθρῶν σας. Θέλω δὲ φροντίσει νὰ εἴπω πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα καὶ βασιλέα μου, ὅτι σεῖς εἴσθε ἄξιοι τῆς προστασίας αὐτοῦ καὶ εὐνοίας. Ὁ στρατηγὸς ἐπὶ κεφαλῆς ἀρχηγέτης, Κυβερνήτης γενικὸς Κορυφῶν καὶ

τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῆς, ταγματάρχης τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς καὶ ἱππότης μεγαλόσταυρος τοῦ λέοντος τῆς Βαυαρίας. Καῖσαρ Βερτιὲρ, ἐν Κερκύρᾳ 10 Σεπτεμβρίου 1807.—Ἴσον τῷ πρωτοτύπῳ, ὁ προὔχων ἀντιπρόσωπος ἐν Λονδίνῳ Γρηγόριος Μαυρογιάννης.»—Αἱ ἀποσταλεῖσαι πληροφορίαι πρὸς τὸν Ναπολέοντα παρὰ τοῦ Γάλλου ἐν Κερκύρᾳ στρατηγοῦ κατέπεισαν τὸν Αὐτοκράτορα, νὰ διατάξῃ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν νὰ ἀποσύρῃ τὰς ὑποσχέσεις πρὸς τὸν Σουλτάνον περὶ παραχωρήσεως αὐτῷ τῆς Πάργας δι' αἰτίαν ὅτι, «ἐπειδὴ ὁ βεζίρης Ἀ»λῆς παρεβίασεν ὅλους τοὺς ὅρους τοὺς πρὸς εὔνοιαν τῶν Βενε»τικῶν πόλεων κατὰ τὴν στερεὰν διαλαμβανομένους ἐν τῇ »συνθήκῃ τῶν 1800, ἡ ῥηθεῖσα συνθήκη ἐξ ἀνάγκης ἐμηδενίσθη »καὶ κατηργήθη. Καὶ ὅσον ὅμως ἐκκλησία, καὶ ἀστικὴ καὶ πο»λιτικὴ κυβέρνησις ἐκείνων τῶν πολέων ἤθελον ἐπανέλθωσιν εἰς »τοὺς ὅρους τῆς ἀναφερομένης συνθήκης, ἡ ὑψηλὴ Πύλη δὲν εἶχε »δικαίωμα νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν κυριότητα ἢ τὴν προστασίαν τῆς »Πάργας.» (1)

»Ἀσθενὴς δὲ ὁ Ἀλῆς νὰ διαλύσῃ τὰ παρεμβληθέντα ἐμπόδια εἰς ἐκτέλεσιν τῶν περὶ Πάργας σκοπῶν του, ἐδείκνυεν ὁπωσοῦν οὐδετερότητα κατὰ τὸ φαινόμενον. Κρυφίως ὅμως ἐκολάκευε τὴν Βρεττανικὴν κυβέρνησιν, ἥτις ἤδη μυστικῶς ἐπρότεινεν αὐτῷ καὶ διεπραγματεύετο, ὅπως ἐπαυξήσῃ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ἐπισημότητα μεσιτεύοντος καὶ παροτρύνοντος τὴν ὑψηλὴν Πύλην εἰς τὸ νὰ ποιήσῃ εἰρήνην ἡ Τουρκία πρὸς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, τῆς ὁποίας ἡ συνθήκη, ὅσον καὶ ἂν ἔσπευδεν ὁ Κύριος Α. Πάγετ, ἐματαιοῦτο διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς Γαλλίας. Ἐνῷ οὖν ὁ Κύριος Ἀδαῒρ πληρεξούσιος τῆς Ἀγγλίας ἐπορεύετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, πράκτωρ τις τῆς Ἀγγλίας ἀπέβη τὴν νύκτα κρυφίως εἰς τὰ τῆς Πρεβέζης παράλια, καὶ συνωμίλησε μετὰ τοῦ Ἀλῆ ἐπὶ τούτῳ ἐξελθόντος ἐκ τῆς Πρεβέζης εἰς τὰ ἐκεῖ. Οἱ Γάλλοι ἀξιωματικοὶ ἐπληροφορήθησαν τὰς γενομένας ταύτας συνεντεύξεις καὶ τὸν σκοπὸν τῶν συνομιλησάντων, καὶ ἀνέφεραν περὶ πάντων πρὸς τὸν γενικὸν αὐτοκυβερνήτορα ἐν Κερκύρᾳ. Ὁ δὲ Ἀλῆς, ὅπως διασκεδάσῃ τὰς ὑπονοίας, καὶ προσοικειωθῇ τὴν ἔννοιαν τοῦ Ναπολέοντος, ἀπεκάλυπτεν ἀντίγραφα διαφόρων ἐπισήμων ἐγγράφων Ἀγγλικῶν, καὶ ἐνεχείριζε πρὸς τὰς ἐν ταῖς νήσοις Γαλλικὰς ἀρχάς. Κατὰ δὲ τὰς διηγήσεις ἀμεροληπτου καὶ καλῶς πληρο-

(1) Instruction de ministre de la guerre au proveditcur General Dandolo a Zara.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

φορημένου συγγραφέως. (1) «Ὁ Ἀλῆς κατὰ τὰς συντάξεις ἐ»κείνας προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν Ἀδαΐρ νὰ συνεργήσῃ μετ' »αὐτοῦ. ὅπως κυριεύσῃ τὴν Πάργαν, ἐξελάσας τοὺς Γάλλους. »Ἀλλ' ὁ χρηστὸς ἐκεῖνος εὐγενὴς οὐχὶ μόνον παρέστησε τὴν »συμβίβασιν καὶ πρότασιν ταύτην ἄτιμον, ἀλλὰ καὶ παρεμπόδισεν »αὐτὸν, ὅπως μόνος του καὶ ἄνευ τινὸς ξένης βοηθείας ἀποπει»ραθῇ τὴν κατάκτησιν. Μόλις τὰ προκαταρκτικὰ τῆς εἰρήνης »ἐτελείωσαν, ὁ Ἀλῆς ἀπέστειλε τὸν Σεΐδ Ἀχμὲτ ἐφένδην πρέ»σβυν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπως ὅσον κατὰ τὸ μᾶλλον δυνατὸν ἐκδη»λώσῃ τὰς προσφερθείσας ὑπηρεσίας πρὸς τὴν Βρεττανικὴν Κυ»βέρνησιν. Αὕτη δὲ ἐκτιμῶσα ταύτας εἰς δεῖγμα εὐχαριστήσεως »ἀπέστειλεν αὐτῷ ἐπὶ ἑνὸς ἀγγλικοῦ πλοίου μίαν καλὴν κανο»νοστοιχίαν μέ τινας ἑκατοντάδας πυραύνων νεωστὶ τότε ἐφευ»ρεθέντων. Ὁ δὲ ταγματάρχης Λὶκ, ὅστις συνώδευσε τὸ δῶρον, »διετάχθη νὰ μένῃ εἰς Ἤπειρον, ὅπως διδάξῃ τοὺς Ἀλβανοὺς »ὁπλοφόρους τοῦ Ἀλῆ εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζωνται εὐδοκίμως τὴν »κανονοστοιχίαν ἐκείνην, αὐτὸς δὲ διαμένῃ τοποτηρητὴς πρά»κτωρ ἐν Ἰωαννίνοις.» Ἡ ἀναμφίλεκτος ἀξιοπιστία τοῦ ἀναφέροντος ταῦτα συγγραφέως, λαμβάνει μεγαλητέραν βαρύτητα παρὰ τοῦ αὐτοῦ ταγματάρχου Λὶκ, τοῦ ὁποίου ἡ φρόνησις καὶ φιλαλήθεια ἔχουσι πλήρη πίστιν εἰς τὰς ἑξῆς ῥήσεις του. «Αἱ ἀπόπειραι τοῦ Ἀλῆ, ὅπως ἀποτελειώσῃ εἰρήνην μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Πύλης, ἦσαν εἰλικρινεῖς. Καὶ ἂν δὲν ἐπέτυχον πλήρη ἐντελῆ ἔκβασιν, ὅμως εἰς τὴν συνεχῆ αὐτοῦ συνέργειαν οἱ Ἄγγλοι λειτουργοὶ ὀφείλουσι τὴν ἔναρξιν τῆς συνθήκης.» (2)

»Οὐχ ἧττον ὅμως, ἐὰν αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ λόρδου Κολλιγουὸδ περὶ τῶν ἔργων τούτων δὲν ἐγράφησαν μὲ πολλὴν σπουδαιότητα, καὶ ἐὰν ἐπιτρέπηται νὰ πιστεύσωμεν δημόσια ἐνδεικτήρια ἐξ ἐγγράφων, ὁ Ἀλῆς, ὅταν παρεκινεῖτο εἰς μεσιτείαν, ἀπεκρίθη ὅτι ἦτο ἀβέβαιος εἰς τὰς πρὸς ἑαυτὸν διαθέσεις τοῦ Διβανίου. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ Ἄγγλος πληρεξούσιος, ὅστις συνωδεύετο ὑπὸ τοῦ Ἀχμὲτ Ἐφέντου, ἐστοχάσθη ἀναγκαῖον νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν πράκτορα τοῦτον τοῦ Ἀλῆ. Διὸ ἔγραψεν εἰς Λονδῖνον ὅτι «ὁ Μέγας βεζίρης τοῦ Διβανίου μᾶλλον ἀπωθεῖ τὸ νὰ διαπραγματευθῇ εἰρήνην διὰ μεσολαβήσεως τοῦ Ἀλῆ. Ἀλλ' ὁ λὸρδ Κολλιγουδτ, νομίζων τὸν Ἀλῆ διατεθειμένον ὑπὲρ τῶν Ἄγγλων, διέ-

(1) **Th. Smart Hughes Travels. Τομ. β. σελ. 186.**

(2) Περὶ τῶν συνεννοήσεων τούτων ὅρα Π. Χιώτου Ἱστ. ἀπομν. τόμ. 3. σελ. 891.

ταξε τὸν πλοίαρχον Ἄρβεην ἀρχηγέτην τοῦ πλοίου Στάνδαρ νὰ παρέχῃ αὐτῷ βοήθειαν εἰς ὁποιανδήποτε ἐπιχείρησιν, καθ' ἣν ὁ Ἀλῆς ἐνόμιζε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Γάλλων ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις. Πάραυτα ὅμως ὁ ἄγγλος πλοίαρχος διεκήρυττεν, ὅτι ἔχασε πᾶσαν ἐλπίδα εἰς τὸ νὰ χρησιμεύσῃ παρὰ τῷ Ἀλῇ ἐφ' ὁποιουδήποτε ἐπιθετικοῦ μέτρου αὐτοῦ κατὰ τῶν νήσων ἢ καὶ αὐτῆς τῆς Λευκάδος, ἀπὸ τῆς ὁποίας παρίστατο κατὰ διάστημα μιᾶς κανονοβολῆς.—Ἀλλὰ μὲ ὅλα ταῦτα, ἐπειδὴ ὁ Ἀλῆς ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ἀποστολὴν στρατιᾶς, ἥτις κατέλαβε τὰς νήσους, ἠθέλησε νὰ ἀπολαύσῃ δικαίωμα μερίδος εἰς τὰς κατακτήσεις των. Γίνεται μνεία τοῦ ὀνόματος στρατηγοῦ τινος Ἄγγλου, ὅστις ὑπεσχέθη εἰς τὸν Ἀλῆν νὰ παραχωρηθῇ ἡ ἁγία Μαύρα ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ' αὐτὴ ἀπέρριψε τὴν πρότασιν. Μετὰ τοῦτο ὁ Ἀλῆς ἔλαβεν ἄδειαν τοῦ νὰ ἐπισκευάσῃ δύο οἰκοδομήματα τελωνιακὰ ἐπὶ λόφου τινὸς κατὰ τὰ ἀπέναντι ὅρια τῆς Λευκάδος τῷ 1809. Καὶ ταῦτα μετεσχημάτισεν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τότε διοικοῦντος τὴν Ἁγίαν Μαύραν Οὔτσων Λὼβ, (1) εἰς δύο ὀχυρώματα μὲ κανονοστοιχίας, τὰ ὁποῖα καταδαμάζοντα τὴν πόλιν δύνανται ὁσάκις θελήσωσι πανταχόθεν, νὰ τὴν ἀφανίσωσιν

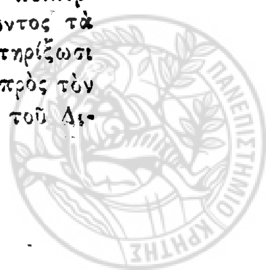
»Ἡ Πύλη ἐντοσούτῳ ἔκλειεν εἰρήνην μὲ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν. Ἀλλ' ἀντὶ τοῦ νὰ διισχυρισθῇ αὕτη τὸ δικαίωμα τῆς προστασίας ἐπὶ τῶν Ιονίων Νήσων, παρέδωκεν αὐτὰς σιωπηλῶς τῷ Ναπολέοντι, ὅστις τὰς ἔκαμε ἀποικίαν. (2) Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Γαλλίας ἐφυλάκισε τὸν γραμματέα τῆς Ἑπτανησίου Πρεσβείας παρὰ τῷ Σουλτάνῳ. Ἀλλ' ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας ἀπήτησε τὴν ἀποφυλάκισιν τοῦ γραμματέως παρὰ τοῦ Διβανίου δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Ἀμιανσ, δι' ἧς ἡ Πύλη τῷ 1802 ἀνεγνώρισε τὸν βασιλέα τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ὡς ἐγγυητὴν τῆς συνθήκης των 2 Μαρτίου 1800 καὶ ὡς ἕνα τῶν προστατῶν καὶ φυλάκων ἐπὶ διατηρήσει τῆς πολιτείας τῶν ἑπτὰ Νήσων. Ὑπεστήριζε δὲ ὁ Ἄγγλος πρέσβυς ὅτι ἐκείνη ἡ συνθήκη

(1) Ὁ σὶρ Οὔτσων Λὼβ τότε διοικητὴς Ἁγίας Μαύρας, διωρίσθη εἶτα δεσμοφύλαξ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος ἐξορισθέντος εἰς Ἁγίαν Ἑλένην νῆσον τῆς Ἀφρικῆς.

(2) Ὁ Φώσκολος ἴσως ἐννοεῖ ἀποικίαν Γαλλικήν, ὅτι κατώρθωσε τὸ ὑφιστάμενον πολίτευμα τῆς Ἑπτανήσου διὰ τοῦ διατάγματος ἢ Αὐτοκρατορικοῦ θεσπίσματος τοῦ ἐκδοθέντος ἐν Φοντενεβλῷ τὰς 10 Νοεμβ. 1807. Ὅρα Ἱστορικὰ ἀπομνημ. Π. Χιώτου τόμ. γ. σελ. 892.

διετηρεῖτο ἀεὶ ἐν ἰσχύει, ὡς ὁ Γεώργιος Γ'. ἀπηρνήθη τὸ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰς μεταβολὰς διὰ τῆς ἐν Τιλσὶτ συνθήκης. Εἰς τὰς παραστάσεις τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως ὁ βεζίρης ὑπουργὸς τῆς Τουρκίας ἐδήλωσε πρὸς τὸν Γάλλον πρέσβυν, ὅτι παύει πᾶσα ἐπίσημος συγκοινωνία μεταξὺ τοῦ Διβανίου καὶ αὐτοῦ, ἕως ὁ γραμματεὺς μὴ ἐλευθερωθῇ ἐκ τῆς εἱρκτῆς. Ἐν τοσούτῳ ἤρχισαν αἱ διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Γάλλων, καὶ πρὸς τὰ τέλη τοῦ ἔτους ἐγένετο συμβίβασις μετὰ τοῦ Ναπολέοντος, καθ' ἣν ἡ Πύλη ἐγκαταλείπουσα τὰς Ἰονίους Νήσους, καὶ ἐκδηλωτικῶς παραιτοῦσα πᾶν δικαίωμα προστασίας ἐπ' αὐτῶν, κατήργει συνεπῶς τὴν συνθήκην τῶν 1800. Πρὸς τοῦτο ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας διεμαρτυρήθη πανδήμως καὶ ἔλεγεν. «Ἐπειδή τινες τῶν Ἰονίων Νήσων παρεδόθησαν εἰς τὰ ὅπλα τῆς Α. Μ. τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἄνευ τῆς βοηθείας οὐδεμιᾶς τῶν ἄλλων δυνάμεων τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑπτανησίου πολιτείας ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας δικαιοῦται ἀφ' ἑαυτοῦ χωρὶς νὰ συμβουλευθῇ ἄλλο ξένον Κράτος νὰ ἐπιδιορθώσῃ τὴν Κυβέρνησιν τῶν νήσων ἐκείνων. Ἐὰν δὲ ὁ Σουλτάνος ἀναγνωρίζῃ ἕως τότε τὴν πολιτείαν ἐκείνην, αἱ παλαιαὶ αὐτοῦ ἀξιώσεις θὰ ἀκροασθῶσιν. Ἐὰν δὲ ἄλλως μὴ βούληται, οὐχί. Ἡ Πύλη ὄχι μόνον δὲν ἀπεκρίθη κατὰ τὴν διακήρυξιν, ἀλλὰ διέκοψε τὴν οὐδετερότητα, ἣν ὑπεσχέθη νὰ διατηρήσῃ. Ὁ Κάνιγγ ὅθεν ὁ τότε γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, ἔλαβεν ἐπίσημον πληροφορίαν, ὅτι τὰ Ἀγγλικὰ πλοῖα ἐπειρατεύοντο ὑπὸ τῶν Γάλλων καταδρομέων μέχρις αὐτῶν τῶν Ὀθωμανικῶν λιμένων, καὶ ὅτι αἱ λεῖαι πολέμου ἐτίθεντο εἰς δημοπρασίαν εἰς Ὀθωμανικὰς πόλεις. Τοῦτο δὲ ἦτο ἀναφανδὸν διακήρυξις πολέμου κατὰ παράβασιν διεθνοῦς πολεμικοῦ δικαίου ἐκ μέρους τῆς Πύλης κατὰ Ἀγγλίας.

Ὁ ταγματάρχης Λὶκ διὰ ν' ἀφαιρέσῃ τὸν Ἀλῆν ἀπὸ τοῦ νὰ πωλῇ σῖτον καὶ ζῶα πρὸς τοὺς ἐν ταῖς νήσοις Γάλλους, ἔδειξεν αὐτῷ τὸ βιβλίον τοῦ Πουκεβὶλ, ἔνθα περιεγράφοντο ὄχι μόνον τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα τοῦ βεζίρου Ἀλῆ, ἀλλ' ἔτι καὶ αἱ κατ' οἶκον αὐτοῦ αἰσχρουργίαι καὶ αἱ βδελυραὶ ὠμότητες. Ὁ βεζίρης ἀπεκρίθη, ὅτι ἡ Πύλη κρυφίως συνεφώνησε μετὰ τῶν Γάλλων νὰ προμηθεύῃ τῇ Κερκύρᾳ τὰς ζωοτροφίας διαρκούσης τῆς πολιορκίας αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, τὰ δὲ ὅπλα τοῦ Ναπολέοντος τὰ ἱστάμενα ἐν Δαλματίᾳ καὶ Ραγούσῃ ὀφείλουσι νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συμφωνίας. Προέτεινεν ὅμως ὁ Ἀλῆς πρὸς τὸν πράκτορα Λὶκ νὰ καταισχύνῃ δημοσίως τὰς πανουργίας τοῦ Δι-

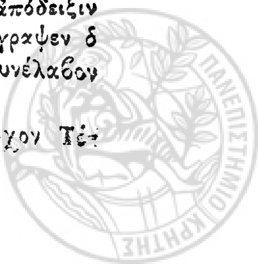

ϐανίου καὶ τὰς παρασκευάσεις τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἐγνωμοδότει νὰ δοθῇ δηλητήριον τῷ Πουκεβίλ. Ὁ ταγματάρχης Λὶκ ἀπεκρίνατο, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας δὲν ἀποστέλλει τοὺς διπλωματικοὺς πράκτορας νὰ διορθώνωσι τὰς ὑποθέσεις μὲ μέτρα ἐμποδιζόμενα παρὰ τῶν νόμων τῆς θρησκείας καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ χαρακτῆρος, τὰ ὁποῖα ὁμοθύμως θὰ καταδικασθῶσιν ὑφ᾽ ὅλου τοῦ ἔθνους. Ἐὰν δὲ συμϐαίνῃ ὥστε κατὰ τὴν γενικὴν φορὰν τῶν πραγμάτων ἔθνη καὶ ἀρχαὶ πολλάκις νὰ καταντήσωσι συνένοχοι εἰς ἀθεμιτουργίας, ὁ Ἀγγλικὸς χαρακτὴρ τὰ ἀποδοκιμάζει καὶ ἐμποδίζει. Ἐν τοσούτῳ οἱ Γάλλοι ἐνῷ διέχεον καθ᾽ ὅλην τὴν Ἑλλάδα τὰς ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας, ἔθετον τὰ θεμέλια τῆς δεσποτείας τοῦ Ἀλῆ, ἀφίνοντες αὐτὸν ἐλεύθερον νὰ εἰσϐάλῃ εἰς τὰς πλησιοχώρους πόλεις. Ἡ Ρωσσία ἀνέλαϐε τὰς ἐχθροπαθείας κατὰ τῆς Πύλης μὲ τὴν πολλάκις ἐχομένην πρόθεσιν νὰ προστατεύσῃ τοὺς Χριστιανοὺς Μολδαυΐας καὶ Βλαχίας. Ἀλλ᾽ ὅμως ψυχρῶς ἐθεώρει καὶ ἀπαθῶς κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη τὴν δουλείαν καὶ τὰς σφαγὰς τῶν Χριστιανῶν φυλῶν ἐν Ἀλϐανίᾳ. Οἱ Σουλτάνοι καὶ οἱ βεζίραι, ἐνῷ ἐφοβοῦντο τὴν δύναμιν τοῦ Ἀλῆ, καὶ ἐσχεδίαζον τοὺς τρόπους ἵνα τὴν καταστρέψωσι, τῷ παρεχώρουν τὰ μέσα νὰ γίνῃ ὁ πρίγγιψ ὁ δυνατώτερος καὶ ἀλαζονικώτερος τῆς Οθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐνῷ δὲ οὕτω κατὰ μέγα μέρος ἡ φιλοδοξία καὶ φιλαργυρία αὐτοῦ διετρέφετο, φαίνεται ὅτι οἱ Ἄγγλοι, καίτοι ἀπεστρέφοντο αἷμα καὶ προδοσίας, παρεσύροντο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τυφλοῦ πεπρωμένου, καὶ ἄφιναν τὸν Ἀλῆν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς των νὰ χορτάσῃ ἀσέλγειαν καὶ ἐκδίκησιν. Οὔτε ἀδυναμία, οὔτε δύναμις, οὔτε βία ἢ μετάνοια, οὔτε ὑψηλοφροσύνη οὔτε ταπείνωσις εἶναι ἱκανὰ νὰ διασώσωσιν, ὅσους προεκαλοῦντο τὴν δυσμένειαν αὐτοῦ. Κατέφθανεν αὐτούς, καὶ συνελάμϐανεν εἰς χώρας μακρυνάς, τοὺς ἐτιμώρει μὲ ἐξορίαν καὶ φυλακήν, τοὺς κατεδίωκε καὶ ἕως εἰς αὐτὰ τὰ ἱερὰ ἄσυλα τὰς μοσχέας καὶ τὴν αὐλὴν τοῦ Σουλτάνου, καὶ οὐδέποτε ἐσταμάτα, ἐὰν μὴ ἐπετύγχανε τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἐχθροῦ του Χριστιανοῦ ἢ Μωαμεθανοῦ.

»Ἅμα ἔμαθεν ὁ Ἀλῆς τὰ πρῶτα δυστυχήματα τῆς εἰς Ρωσσίαν ἐκστρατείας τοῦ Ναπολέοντος 1814, αἴφνης παραϐὰς πᾶσαν οὐδετερότητα μὲ τοὺς Γάλλους, ἐφώρμησεν εἰς τὴν κωμόπολιν τῶν Παργίων Ἁγιάν, κατεκυρίευσεν αὐτὴν καὶ σφάξας ἅπαντας τοὺς ἄρρενας, ᾐχμαλώτισε γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ διέταξε νὰ πωληθῶσι, καὶ ἀπέστειλε πειρατὰς νὰ καταδιώξωσι καὶ συλλάϐωσι τοὺς φεύγοντας εἰς Κέρκυραν Παργίους. Πρὸς

ἀσφάλειαν τῆς νέας κατακτήσεως ἐπῳκοδόμησεν ὀχύρωμα καὶ ἐκίνησεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μουχτὰρ κατὰ τῆς Πάργας. Οἱ Πάργιοι ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Γάλλου φρουράρχου τῆς Πάργας βοήθειαν, καὶ παρεκίνουν αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ καὶ ἀποκρούσῃ τοὺς ἐπιτεθέντας κατὰ τῆς χώρας των. Ἀλλ' αὐτὸς ἀπήντησεν «Ὅτι ἐπειδὴ οἱ Γάλλοι ἔχουσιν εἰρήνην μετὰ τῆς Πύλης, δὲν δύναται νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν Τούρκων.» Καὶ παρευθὺς ἐκλείσθη εἰς τὸ φρούριον τῆς Πάργας μετὰ τῶν Γάλλων. Αὐτὸς ἦτο Ἄραψ τις προσκυνητὴς τῆς Μέκας, διὸ καὶ Χατσῆς ἐπωνυμεῖτο. Κατὰ δὲ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ναπολέοντος εἰς Αἴγυπτον ἐβαπτίσθη ἐν Καΐρῳ, καὶ μετωνομάσθη Νικόλαος. Στρατολογηθεὶς δὲ εἰς τὸ Γαλλικὸν τάγμα τῶν κυνηγῶν τῆς ἀνατολῆς, ἐγένετο ἀξιωματικὸς καὶ ἐχρησίμευεν ὡς διερμηνεὺς τῆς Τουρκικῆς γλώσσης εἰς τὰ ἐκεῖσε. Εἶτα ἀκολουθήσας τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα, ἐπολέμησεν εἰς Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν, καὶ ἐκεῖθεν ἐπέμφθη μετὰ τοῦ τάγματος εἰς Κέρκυραν ἀκολουθῶν τὸν στρατηγὸν Δονζελῶτ, παρ' οὗ διωρίσθη φρούραρχος Πάργας. Ὅλαι αἱ τοιαῦται περιπτώσεις Τουρκοχριστιανοῦ ἔδωκαν ὑποψίαν εἰς τοὺς Παργίους, ὅτι αὐτὸς συνενοεῖτο μετὰ τοῦ Ἀλῆ. Οἱ Πάργιοι στερούμενοι οὕτω πάσης βοηθείας παρὰ τῶν Γάλλων, καὶ βλέποντες τὸν ἐχθρὸν πλησίον τῆς πόλεως, καὶ κατέχοντα τὰ πέριξ ὑψώματα, καὶ ἕτοιμον νὰ ἐπιπέσῃ τῆς πόλεώς των, ἐξῆλθον ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἰς ἐπίθεσιν, καὶ ἐβάσταξαν τοσοῦτον πῦρ κατ' αὐτοῦ (ὅτε αἱ ἴδιαι γυναῖκαι ἐγέμιζον τὰ ὅπλα, καὶ τὰ ἔδιδον πρὸς τοὺς ἄνδρας), ὥστε οἱ Τοῦρκοι μετὰ πολλὰς ἀγόνους ἀντιστάσεις, ἵνα ὀπισθοδρομήσωσι τοὺς Παργίους εἰς τὴν πόλιν ἠναγκάσθησαν τέλος αὐτοὶ νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν, ἀφήσαντες τὸ πτῶμα τοῦ φονευθέντος Δαοὺτ βέη, ἐγγόνου τοῦ βεζίρου. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τὸ σῶμα τούτου ἐτάφη ἀπέναντι τῆς Πάργας, καὶ ὁ Ἀλῆς ἀνήγειρε τύμβον, ὡς μνημεῖον μελλούσης ἐκδικήσεως. Ἐν τοσούτῳ ἐπολιόρκει τὴν πόλιν διὰ ξηρᾶς, καὶ περιέμενεν ἀπάντησιν ἐκ Κερκύρας παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Δονζελῶτ, προτείνας αὐτῷ νὰ τὸν ἐφοδιάσῃ μὲ νέας ζωοτροφίας πολιορκούμενον ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων μὲ συμφωνίαν ἡ Πάργα νὰ παραδοθῇ εἰς χεῖρας του. Ὁ στρατηγὸς ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν. Καίτοι δὲ οἱ Πάργιοι ὑπώπτευον ὡς προδότην τὸν Χατσῆν Νικόλαν, οὐδεμίαν ἀπόδειξιν περὶ τούτου ἔχουσιν, εἰμὴ ἐπιστολήν τινα, ἣν αὐτῷ ἔγραψεν ὁ Ἀλῆς προκαλῶν τὴν παράδοσιν τῆς Πάργας, καὶ αὐτὴν συνέλαβον οἱ Πάργιοι εἰς χεῖρας.

Οἱ Πάργιοι ἐν τούτοις προσέδραμον πρὸς τὸν πλοίαρχον Τέ-

ϋλωρ καὶ παρεκίνουν αὐτὸν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Γαλλικῆς φρουρᾶς λέγοντες, ἐπειδὴ οἱ Γάλλοι οἱ ἐν Κερκύρᾳ πολιορκούμενοι ἀλλαχόθεν δὲν ἐλπίζουσι νὰ λαμβάνωσιν ζωοτροφίας, εἰμὴ παρὰ τοῦ Ἀλῆ, προθύμως ἤθελον ἐκπληρώσει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, προσφέροντες φρούριον τὸ ὁποῖον δὲν δύνανται νὰ ὑπερασπίσωσι πολιορκούμενοι ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ τὸ ὁποῖον προσεπάθει νὰ κυριεύσῃ ὁ Ἀλῆς.—Ὁ πλοίαρχος Τεΰλωρ δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπενδώσῃ, ἐπιχειριζόμενος πρᾶγμα ἄνευ ἀδείας τοῦ στολάρχου. Ταὐτοχρόνως ὁ ἐν Ἰωαννίνοις Ἄγγλος τοποτηρητὴς ἐξέθετο πρὸς τὸν στρατηγὸν Κάμπελ.—«Ἐὰν ἀφήσωσι τὸν Ἀλῆν οἱ Ἄγγλοι νὰ ἐκτελέσῃ τὰ σχέδιά του κατὰ Πάργας, οἱ Γάλλοι ἤθελον ἐπιρρίψει τὴν αἰτίαν πρὸς τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες ἀποκρούοντες τὸ νὰ ἐνεργήσωσι κατὰ τῆς ἐν Πάργᾳ Γαλλικῆς φρουρᾶς, ἐνῷ αἱ Βρεττανικαὶ δυνάμεις ἐκράτουν τὰς ἀπέναντι Ἰονίους νήσους, καὶ ἠδύναντο νὰ διακόψωσι πᾶσαν συγκοινωνίαν διὰ θαλάσσης,—ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν συνένοχοι εἰς τὰς ἁρπαγὰς τοῦ Ἀλῆ. Ἤδη ἡ σύνοδος συνῆλθε κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐν Βιέννῃ, καὶ ἐὰν αὕτη ἤθελε μάθει ὅτι ἡ Πάργα ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ πρὸς τὸν Ἀλῆν, καὶ οἱ ἐγκάτοικοι αὐτῆς ἤθελον διαπερασθῇ ἐν στόματι μαχαίρας. δυσαρέστως θὰ κρίνωσιν οἱ σύμμαχοι κατὰ τῶν Ἀγγλικῶν παρὰ τῷ Ἰονίῳ βημάτων, ἐπὶ τοιαύτῃ συμφορᾷ Χριστιανων.» Κατὰ πρῶτον οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ τοποτηρητοῦ ἐφάνησαν ἀνίσχυροι νὰ πείσωσι τὸν στρατηγὸν Κάμπελ. Ἀλλὰ τέλος ἐνέδοτο εἰς τὰς ἐπαναληφθείσας ἐνστάσεις τῶν Παργίων καὶ διέταξε τὸν λοχαγὸν Ἄγγελον διαγγελέα, νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τῶν Παργίων, ἀποστείλας εὐθὺς στρατιώτας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ταγματάρχου Γόρδων, ὅπως βοηθήσωσι τοὺς Παργίους ἐν περιπτώσει ἐφόδου τοῦ Ἀλῆ κατὰ τῆς πόλεώς των. Ἡ βοήθεια αὕτη ἐνισχύετο παρακολουθουμένη ὑπὸ τῶν πλοίων Βακχίδος καὶ Ἀβάνης ἀρχηγετουμένων τῆς μὲν ὑπὸ τοῦ Ὄστη τῆς δὲ ὑπὸ Βλάκ Ἀλλ' ὁ μὲν Ὄστης, ὅστις ἦτο ἀξιωματικὸς ἀρχαιότερος, ἐπειδὴ δὲν ἐξουσιοδοτήθη νὰ προσβάλῃ τὴν Γαλλικὴν φρουρὰν, εἶπε πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Παργίων, ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν ἤθελε καθυποβληθῇ εἰς τὴν Προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ὑπὸ δύο ὅρους 1 ον ἐὰν διασάφησις ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τῶν προὐχόντων τῆς πόλεως ἤθελεν ἀποδεικνύει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν, ὅτι καθυποβάλλονται ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν 2.ον ὅτι ἅμα ἐμφανισθῶσιν αἱ δύο φρεγάται ἔμπροσθεν τῆς Πάργας, οἱ Πάργιοι ἤθελον καταλάβῃ τὴν ἀκρόπολιν καὶ ὑψώσωσι τὴν Βρεττανικὴν σημαίαν.» Ἡ ἐπιτροπὴ παρεδέχθη

τὰς προτάσεις καὶ παραλαβοῦσα μίαν σημαίαν Ἀγγλικὴν παρὰ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς φρεγάτας, συνήγαγε τοὺς προὔχοντας ἐντὸς ἐκκλησίας, ὅπως ἀποφασίσωσι τὰ μέτρα, δι' ὧν ἤθελον ἀπαλλαχθῇ τῆς Γαλλικῆς φρουρᾶς.

»Ἐξελθόντες οἱ Πάργιοι τῆς Ἐκκλησίας, πρὶν ἐξημερώσῃ, ἀπέστειλαν πρὸς τοὺς ἀξιωματικοὺς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεων τὴν ἑξῆς διαδήλωσιν. «Ὑμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι ἐγκάτοικοι τῆς Πάργας ὑποχρεούμεθα ἐξ ὀνόματος καὶ διὰ τὸ καλὸν τῶν συμπατριωτῶν μας νὰ ὑποτάξωμεν τὴν πόλιν μας καὶ τὴν χώραν μας εἰς τὰ ἅρματα τὰ ἀνίκητα τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, καὶ νὰ σηκώσωμεν ἐπάνω εἰς τὰ τείχη τοῦ κάστρου μας τὴν ἔνδοξον σημαίαν, μόλις αἱ φρυγάδες τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος φανῶσιν ἐμπρὸς μας.» (λέγεται ὅτι προσετέθησαν αἱ ἑξῆς δηλωτικαὶ ῥήσεις) «Ἐπειδὴ εἶναι σταθερὰ θέλησις τῆς πατρίδος μας νὰ ἀκολουθήσωμεν τὰς τύχας τῆς Ἑπτανήσου, εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν ὁποίων ἕως τώρα στοχαζόμεθα νὰ μείνωμεν.» Καὶ τοιαύτη τῷ ὄντι ἐδημοσιεύθη ἡ διακήρυξις ὑπό τινων συγγραφέων. Οὐχ ἧττον ὅμως ἐν τοῖς ἀποδεικτικοῖς χαρτίοις, ἅτινα προήχθησαν ὑπὲρ τῶν ὑπουργῶν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν βουλὴν τῶν κοινοτήτων, ἡ δήλωσις αὕτη μετεφράσθη ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου οὕτως, «Ἡμεῖς προὔχοντες καὶ οἰκογένειαι Πάργας ὑποχρεούμεθα ἀπ' εὐθείας, ὅτι ἅμα αἱ δυνάμεις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐμφανισθῶσιν εἰς ἡμᾶς, θα παραδώσωμεν τὴν χώραν μας, καὶ θὰ κάμωμεν ὅ,τι διὰ λόγου παρεκίνηθη ὑπὸ Σπυρίδωνος Μαυρομάλη (1)» Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, ἅμα ἐνεφανίσθη ἡ φρεγάτα Βακχὶς ὕψωσαν τὴν Ἀγγλικὴν σημαίαν οἱ Πάργιοι καὶ ἀνήγγειλαν πρὸς τὸν ταγματάρχην Γόρδων καὶ τὸν πλοίαρχον Χόρτ, ὅτι ὁ Χατσὴ Νικόλας ἐσχάτως εἶχε δημοσιεύσει προκήρυξιν, δι' ἧς προσέταττε «ὅτι οὐχὶ περισσότεροι τῶν δύο ἀνθρώπων τὴν φορὰν δύνανται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ φρούριον, καὶ ὅτι κατὰ πρῶτον κίνημα τὸ ὁποῖον ἤθελε κάμωσιν οἱ ἐγκάτοικοι, παραβιάζοντες τοιαύτην διαταγὴν, αὐτὸς εὐθὺς θὰ βάλει φωτίαν εἰς τὴν πυριταποθήκην.» Ἡ συνήθης του αὐστηρότης, ἡ ἔμφυτος ἀγάπη εἰς τὴν ἐκδίκησιν, χάριν τῆς ὁποίας δὲν ἤθελε βδελυχθῇ νὰ μένῃ θῦμα καὶ αὐτὰ συνετέλουν εἰς τὴν πιθανότητα, ὅτι ἤθελεν ἐκτελέσῃ τὰς ἀπειλάς του. Πρὸς ἀποφυγὴν τοσούτων ἀτοπημάτων, ὁ Καπετὰν

(1) Papers relating to the occupation of Parga ordeved by the House of Commons to be printed 2 June 1819. Enclosure n. 4.

Ἄγγελος λοχαγὸς τῆς Ἀγγλικῆς βοηθείας ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν ξηράν, καὶ ἐπρότεινεν συμφωνίας παραδόσεως πρὸς τὴν γαλλικὴν φρουράν. Ὁ Χατσὴ Νικόλας δακτυλοδεικτῶν τὴν πυριταποθήκην (1814 Μαρτίου 21) ἀπεκρίθη· «δὲν ἔχει χρείαν συνθήκης· ἔλαβε τὰ ἀναγκαῖά του μέτρα προετοιμασίας ἵνα κατέχῃ ἡσύχους τοὺς Παργίους, ἢ νὰ τοὺς ἐνταφιάσῃ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς πόλεώς των.» Τότε οἱ Ἄγγλοι ἀξιωματικοὶ ἐδήλωσαν πρὸς τὸν ἐν Παξοῖς ἐπίτροπον τῶν Παργίων. «Ἐὰν μὴ οἱ Πάργιοι μόνοι των καὶ ἀφ' ἑαυτῶν ὑψώσωσι τὴν Ἀγγλικὴν σημαίαν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ φρουρίου, τὴν ἐπαύριον ἡ Ἀγγλικὴ φρεγάτα θὰ ἐγκαταλείψει αὐτοὺς εἰς τὴν τύχην των.»

»Τὴν ἐπαύριον πρὸς τὸ ἐξημέρωμα ἡ χήρα Τουρκογιάννενα πλύτρα τῆς Γαλλικῆς φρουρᾶς προσελθοῦσα εἰς τὴν πύλην τοῦ φρουρίου εἶπε πρὸς τὸν φύλακα ὅτι ἔχει χρείαν νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν Γάλλον διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας, καὶ θὰ τὸν περιμένῃ ἕως ἐγερθῇ ἐκ τῆς κλίνης καὶ νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ εἰσέλθῃ. Ὁ φύλαξ ἀγνοῶν ἔδωκε τὴν ἄδειαν καὶ αὐτὴ ἐμβῆκεν εἰς τὸ φρούριον, φέρουσα ἀγγλικὴν σημαίαν ὑπὸ τὰ ἐνδύματά της κεκρυμμένην. Οἱ δύο υἱοί της παρηκολούθουν μακρόθεν. Ὁ μεγαλήτερος αὐτῶν, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἦτο εἰς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἔνοπλος παρουσιάσθη εἰς τὴν Πύλην καὶ ἔφερεν ἐπιστολὴν ἥτις, ὡς ἔλεγεν, ἐδόθη εἰς τοὺς πρωτοφύλακας ὑπὸ ἑνὸς Ἀλβανοῦ ἐκ τῶν φυλάκων τοῦ Βεζίρου, ὅπως ταχέως δοθῇ εἰς χεῖρας τοῦ Γάλλου ἀρχηγοῦ. Ὁ φύλαξ τῆς πύλης ἠρνήθη νὰ ἀφήσῃ αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐπέπεσεν αὐτοῦ ἐνῷ ὁ ἕτερος ἀδελφὸς διέτρεχε τὰς ὁδοὺς φωνάζων ἑλληνιστὶ λέξιν, ἥτις ἦτο τὸ σύνθημα τῆς ἐφόδου τῶν Παργίων. Ἄφνω οἱ ἐν ταῖς πλησίον τῆς πύλης οἰκίας κρυφθέντες ἐπὶ τούτῳ τὴν νύκτα Πάργιοι ἐκδραμόντες ἐπέπεσον κατὰ τῶν Γάλλων στρατιωτῶν τῶν φυλασσόντων τὴν πύλην, ἄλλοι πολιορκοῦσι τὰς ἐξόδους τῶν καταλυμάτων τῆς φρουρᾶς καὶ ἕτεροι ἀναβάντες διὰ κλιμάκων τὰ τείχη εἰσεπήδησαν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ὁ ἀστυνόμος ὅστις ἐκ τοῦ παραθύρου ἐφώναξε τὸν φρούραρχον νὰ ἐξυπνήσῃ, ἐφονεύθη. Ὁ Χατσὴ Νικόλας κατελήφθη ἐν τῷ οἰκήματι καὶ τῷ ἀφήρεσαν στρατιωτικὰ ἐνδύματα, ὅπλα, σπάθην καὶ παράσημα. Καὶ τότε ἠναγκάσθη νὰ γράψῃ προκήρυξιν πρὸς τοὺς Γάλλους στρατιώτας νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα. Ἐρωτήσας δὲ εἶτα τίνος αἰχμάλωτος ἐγένετο ἔλαβεν ἀπάντησιν, οὐδενός. Ἐν τούτοις ἡ Βρεττανικὴ σημαία, ὑψώθη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ἀκροπόλεως, καὶ μία κανονοβολὴ ἀνήγγειλε τὰ γενόμενα πρὸς τὴν φρεγάταν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Βακχίδα. Ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῇ ἀξιωματικοὶ Ἄγγλοι ὑποπτευόμενοι προδοσίαν εἴτε παρὰ τῶν Παργίων εἴτε παρὰ τοῦ φρουράρχου, ἀπηρνήθησαν νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὰς κανονοστοιχίας τοῦ φρουρίου, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὴν ξηρὰν τὸν καπιτὰν Ἄγγελον νὰ βεβαιωθῇ ἀκριβῶς τὰ διατρέχοντα. Αὐτὸς ἐλθὼν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐπέμενε νὰ δοθῶσιν αὐτῷ τὰ ὅπλα τοῦ Χατσῆ Νικόλα, καὶ ἐπληροφορήθη περὶ τοῦ ἀλαβρασμοῦ τῶν πολιτῶν διὰ τὴν μεταλλαγὴν τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν προσέγγυσιν τῶν δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ. Παραλαβὼν δὲ τὰς κλεῖς τῆς πόλεως, τὸν Γάλλον φρούραρχον καὶ τὴν Γαλλικὴν σημαίαν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν φρεγάταν, καὶ ἐνεχείρησε πρὸς τοὺς ἀξιωματικοὺς ἅπαντα. Ὁ δὲ Κάρολος Γόρδων ἀποβιβασθεὶς τὴν ἐπιοῦσαν εἰς τὴν πόλιν μετὰ δυνάμεως νὰ λάβῃ τὴν κατοχὴν τοῦ φρουρίου Πάργας, ἠρώτησε τοὺς προὔχοντας μὲ τίνας συμφωνίας παρεδόθη ἡ Γαλλικὴ φρουρά. Αὐτοὶ δὲ ἀπεκρίθησαν· οἱ Γάλλοι θὰ λάβωσι τὴν ἄδειαν νὰ ἐξέλθωσι τοῦ φρουρίου μὲ ὅλα τὰ ὅπλα των καὶ ἐφόδια ἀπείρακτοι, καὶ ν' ἀποσταλῶσιν εἰς Κέρκυραν μὲ πλοῖα χρήσιμα εἰς μεταβίβασιν. Ὁ Κύριος Κάρολος διέταξε νὰ γράψωσι τὰς συμφωνίας ταύτας καὶ ὑπογράψωσιν οἱ προὔχοντες. Τὴν διακήρυξιν τῶν συμφωνιῶν ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Ἄγγλους ἀξιωματικοὺς τοῦ στόλου, οἵτινες ἄφησαν τοὺς Γάλλους νὰ διαπλεύσωσι τὸ ἀναμεταξὺ πέλαγος, καὶ μεταβιβασθῶσιν εἰς Κέρκυραν. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας οἱ Πάργιοι προσέφεραν τὴν ὑποταγὴν τῆς ἑαυτῶν πόλεως καὶ περιχώρου πρὸς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν καὶ ἐξέφραζον πρὸς τὸν στρατηγὸν Κάμπελ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν νὰ συνακολουθήσωσι τὴν πολιτικὴν τύχην τῆς Ἑπτανήσου, ὡς συνδεόμενοι μετ' αὐτῆς· ἐνταυτῷ δὲ νὰ τοὺς προστατεύσῃ ἐκ πάσης προσβολῆς τοῦ Ἀλη πασᾶ. Βεβαίως ὁ βεζίρης Ἀλῆς κατέχων τὸ ἀπέναντι τῆς Πάργας φρούριον μὲ δυνατὴν φρουρὰν, καὶ ἀπειλῶν τὴν καταστροφὴν τῶν Παργίων οὐδέποτε ἤθελε κρατήσει τὰς ἐπιθέσεις του, ἐὰν μὴ ἡ σταθερότης τοῦ Κάμπελ ἀνέστελλε τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ. Ὁ σὶρ Ἰάκωβος Κάμπελ ἦτο ψυχῆς γενναίας, ἐγκρατὴς, πλήρης καλῶν στοχασμῶν καὶ πλούσιος διανοητικῶν δυνάμεων, καὶ ἰσχυρῶς ᾐσθάνετο τὴν δικαιοσύνην ἐν τῇ καρδίᾳ. Ταύτην δὲ ἐξήσκει αὐστηρῶς, ὡς ἐκπαιδευθεὶς ἐγκρατῶς τὰ στρατιωτικὰ, καὶ ὡς δεσποτικὸς κυβερνήτης μεμακρυσμένων ἀποικιῶν. Τὸ βίαιον ὅμως, δι' οὗ μετεχειρίζετο τὴν δικαιοσύνην, παρέλυε τὴν γενναιότητα τῶν εὐγενῶν προθέσεων αὐτοῦ. Ἐνῷ δὲ ἡ ἀκεραιότης τοῦ χαρακτῆρός του διεφύλαττε τὰς νήσους ἐξ ἁρπαγῶν καὶ λεηλασιῶν παρά τινων

πολιτῶν, τὸ ἀμείλικτον αὐτοῦ καὶ ἡ βεβαιότης, ἣν ἀπέδιδεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἱκανότητα, τὸν ἔπεισαν ἀντὶ νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς ὑπάρχοντας νόμους τῶν νήσων νὰ γίνῃ ἐξ ἀνάγκης νομοθέτης καὶ δικαστὴς ἀνατρεπτικὸς αὐτῶν, ἐπιβάλλων ποινὰς ἀσυνειθίστους εἰς τοὺς παραβάτας.

»Ἀπειράριθμα σχέδια καὶ μακραὶ συζητήσεις δὲν ἐξήρκεσαν ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Βιέννης εἰς ἀπόφασιν ὁριστικὴν τῶν νέων κυρίων τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν κατὰ τὴν ἐν στερεᾷ παραλίαν. Οἱ πληρεξούσιοι καθίστων συνέλευσιν κατακτητῶν μεθυσμένων ἐξ ἀνηκούστου νίκης καὶ τρομασμένων ὑπὸ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ Ναπολέοντος, τοῦ νέου αὐτοῦ τίτλου Αὐτοκράτορος τῆς Ἔλβας, τῆς ἀνησυχίας καὶ τῆς ταπεινώσεως τῆς Γαλλίας καὶ τῶν προσδοκιῶν τῆς Εὐρώπης, διὰ τὰς ὁποίας ἅπαντες οἱ ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης ἐφλέγοντο καὶ ὡπλίσθησαν ἐν ὀνόματι δικαιοσύνης καὶ ἐλευθερίας. Ἐνῷ δὲ αἱ ἄλλαι δυνάμεις ἐσκόπευον μόνον τὸ νὰ διανεμηθῶσιν ἀναμεταξύ των τ' ἀφαιρεθέντα λάφυρα ἐκ τοῦ κοινοῦ ἅρπαγος, ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἀπέβλεπεν ἀεὶ εἰς τὸ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐπάνοδον τοῦ κινδύνου. Ὁ σκοπὸς τοῦ νὰ καθυποβληθῶσι τὰ μικρότερα Κράτη εἰς τὰ ἰσχυρώτερα, ὅπως ἀμοιβαίως προστατεύωνται τὰ ἀδύνατα ὑπὸ τῶν δυνατῶν, ἐφαίνετο ὁ καταλληλότερος τρόπος νὰ χορτάσῃ τὰς ἐπιθυμίας τῶν μεγάλων ἠπειρωτικῶν δυνάμεων, καὶ νὰ καταπραΰνῃ τοὺς φόβους τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου. Ἐξ ἑνὸς μέρους ἡ πλειονότης τῆς συνόδου ἐθεώρει, ὅτι ἡ ἰσχυρὰ θέσις Κερκύρας καὶ ἡ τοποθεσία τῆς Ἑπτανήσου ἤθελον ἐπιφέρῃ αὔξησιν δυνάμεων λίαν μειζόνων εἰς δύναμιν πρώτης τάξεως· ἐνῷ ἐξ ἄλλου, ἐὰν παρεχωροῦντο αἱ νῆσοι λόγῳ ἀποζημιώσεως πρός τι τῶν μικροτέρων Κρατῶν τῆς ἠπείρου, ἅτινα κατεστερήθησαν τὰς χώρας των ἐπὶ τοῦ πολέμου, ὁ τόπος καὶ ὁ νέος κυριάρχης αὐτοῦ ἤθελον ἔχῃ χρείαν τοῦ νὰ προστατεύωνται παρά τινος τῶν ἰσχυρωτέρων Δυνάμεων· καὶ ἐὰν ἄφιναν τὰς νήσους πάντῃ ἀνεξαρτήτους, ἡ ἀδυναμία αὐτῶν, ἐν τῇ πρώτῃ ἐκρήξει νέου πολέμου, βεβαίως ἤθελεν ἐφελκύσῃ τινὰ τῶν πολεμίων ἰσχυρὸν νὰ ἀποπειραθῇ προσβολὰς καὶ ἐπιθέσεις κατ' αὐτῶν. Τὰ μέλη τῆς συνόδου συνεζήτησαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Μεσογείου θαλάσσης ἐκ τῶν Ἀλγερίνων πειρατῶν. Τὸ τάγμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ὑπέσχετο νὰ κινηθῇ πάλιν εἰς καταδίωξιν τῶν πειρατῶν, ὑπερμαχόμενον τῶν καταδιωκομένων χριστιανῶν, καὶ ἀνεζήτει τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς κυριαρχίας του ἐν Μάλτᾳ. Καί τινες τῶν μᾶλλον ἐπιρροὴν ἐχόντων ἐν τῇ συνόδῳ σφόδρα ἐπε-

θύμουν τὴν ἀνασύστασιν τοῦ τάγματος. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐπροτάνθη, ὅπως οἱ ἱππόται τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἀποζημιωθῶσι μὲ τὴν κατοχὴν τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ἐξαρτημάτων. Ἀλλὰ στρατιωτικὴ ἀριστοκρατία συγκειμένη ὑπὸ τυχοδιωκτῶν ἐκ πάσης πρωτευούσης τῆς Εὐρώπης, καὶ συγγενευόντων διὰ οἰκείας ἀφιερώσεως εἰς ἀγχιμίαν μὲ ἰσχυροὺς δυνάστας, ἤθελεν ἐξαγριώσει τὰς μεταξὺ τῶν Ἰονίων πολιτῶν φατρίας, καὶ διαφθείρει τὰ ἀνέκαθεν οἰκεῖα αὐτῶν ἔθη. Κατὰ δὲ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ἐπειδὴ οἱ ἱππόται διὰ τὴν κλίσιν τοῦ καθιδρύματος αὐτῶν ἦσαν ἐχθροὶ θανάσιμοι τῶν Μωαμεθανῶν, ἀναγκαίως ἤθελον διακόψει πᾶσαν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ καταστρέψη τὸ ἐμπόριον αὐτῶν, ἐξ οὗ ὑφίσταται ἡ ἀναγκαία διατήρησις τῆς χώρας ἐκείνης. Οὕτως ἡ νέα Ἰόνιος ἐπικράτεια θὰ ἀπετέλει νέον τιμάριον τοῦ Πάπα, τοῦ ὁποίου πρωτεῖον καὶ ἀλάνθαστον δὲν ἀνέχονται ὑπὸ Χριστιανῶν τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

»Ἐπὶ τοιούτων ὅθεν ἀντιρρήσεων ἡ Ρωσσία ἐπρότεινε ν' ἀνασυσταθῇ ἡ Ἑπτανήσιος Πολιτεία μὲ τὸ νὰ συνδεθῶσι μετ' αὐτῆς ἅπασαι αἱ ἐπὶ τῆς παραλίας περίχωροι, καὶ νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν προστασίαν Ρωσσίας, Αὐστρίας, Γαλλίας καὶ Πρωσσίας. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ καταστάσει, αἱ νῆσοι προστατευόμεναι ὑφ' ὅλων τῶν μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ἢ θὰ ἐλάμβανον φρουρὰν ἐκ τῶν στρατευμάτων τῶν πέντε ἐθνῶν, καὶ τότε, ἐὰν ἀνενεοῦντο αἱ ἀναμεταξὺ αὐτῶν ἐχθροπάθειαι, ἤθελον καταντήσει θέατρον πολέμου, ἢ ἐὰν ἡ ὑπεράσπισις καὶ φύλαξις τῆς πολιτείας ταύτης ἐνεπιστεύετο εἰς τὰς οἰκείας δυνάμεις, ἑκάστη τῶν προστατίδων Δυνάμεων ἠδύνατο νὰ θελήσῃ νὰ λάβῃ τὴν κατοχὴν αὐτῶν, καὶ τότε ἡ ἀνεξαρτησία τῆς πολιτείας δὲν θὰ ἐσέβετο ὑπ' οὐδεμιᾶς ἐκείνων. Ἡ μὲν Αὐστρία διϊσχυρίζετο ὑποστηρίζουσα ἐν τῇ συνόδῳ ὅτι ἡ ἡσυχία τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ ἀσφάλεια τῶν νέων της ὑπηκόων κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Τουρκικῆς Ἀλβανίας ἀπήτουν ὅπως ὑπεράσπισις καὶ κυβέρνησις ὅλων τῶν Βενετικῶν κτημάτων τῆς Ἰονίου Θαλάσσης νησιωτικῶν καὶ ἠπειρωτικῶν ἀνατεθῶσιν εἰς αὐτὴν μόνην. Ἡ Αὐστρία οὕτως ἐφαίνετο ἡ πονηροτέρα μὲν ἀλλ' ἡ ὀλιγώτερον τολμηρὰ ὅλων τῶν Δυνάμεων, ἐνῷ διὰ τὴν στρατιωτικὴν καὶ γεωγραφικὴν θέσιν της διωρίζετο νὰ χαλιναγωγῇ τὰς εἰσβολὰς τόσον τῆς Ρωσσίας, ὅσον καὶ τῆς Γαλλίας. Καὶ ἕνεκα τούτου οἱ Ἄγγλοι οἱ διαπραγματευόμενοι ἐν τῇ συνόδῳ ἔσπευδον νὰ τὴν μεγαλύνωσι καὶ ἐνισχύσωσι, ἐπαυξάνοντες τὴν Αὐτοκρατορίαν της μὲ τὸ καλλίτερον μέρος τῆς

Ἰταλίας ἐξ ἑνὸς μέρους καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου μὲ τοὺς λιμένας καὶ ναυστάθμους Βενετίας, Φιουμίου, Τριεστίου, Ζάρας, Κούρτσολας, Ραγούσης· καὶ πρὸς τούτοις συνενοῦντες τὴν Ἰστρίαν καὶ ὅλα αὐτῆς τὰ δάση καὶ ξυλικὴν ναυπηγήσιμον, καὶ ἅπασαν τὴν Δαλματίαν ἕως τῆς ὑπωρίας τῶν Ἀλβανικῶν ὀρέων. Τοιουτοτρόπως τὸ Ἀδριατικὸν ἐγίνετο ἐκτεταμένος ναύσταθμος τῆς Αὐστριακῆς Αὐτοκρατορίας. Οἱ Ἄγγλοι πληρεξούσιοι ὑπεστήριζον τὰς ἀξιώσεις τῆς Αὐστρίας ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν νήσων, καὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ συνδυάσωσιν Αὐστρία καὶ Ἀγγλία διαταγάς τινας, ὅπως ἐκπληρωθῶσιν αἱ ὑποσχέσεις, αἱ δοθεῖσαι ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς Αὐτοῦ Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος πρὸς τοὺς ἐγκατοίκους νήσων καὶ περιχώρων, ὅτε τὸν τόπον αὐτῶν ἔλαβον ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Γάλλων. Ἐπὶ τοιούτων λόγων φαίνεται ὅτι οἱ Ἄγγλοι ὑπουργοὶ παρεδέχθησαν ὡς ἐνισχυούσας τὰς διαδηλώσεις τοῦ λόρδ Καλιγγουδτ ἅς τινας ἐν ὀνόματι τῶν ἰδίων αὐτῶν ὑπουργῶν δεν παρεδέχθη ὁ στρατηγὸς Κάμπελ ἐν ταῖς νήσοις. Οἱ Ρῶσσοι ἀπεκρίνοντο. «Ἐπειδὴ οἱ ἐγκάτοικοι εἶχον τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐμπιστευθῶσιν εἰς τὴν γενναιότητα μεγάλης τινος Δυνάμεως καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεων, τὰς ὁποίας αὐτὴ ἔδωκε πρὸς Κράτος τι μικρὸν, ἦτο φρονιμώτερον καὶ δικαιότερον πρᾶγμα ν' ἀφήσωσι τας νήσους καὶ τὰς ἐπὶ τῆς παραλίας πόλεις (Πάργαν κλ.) εἰς τας χεῖρας τῆς Ἀγγλίας. Μάλιστα δε διότι οἱ ἐγκάτοικοι, ἂν καὶ δεν ἐδόθη ἄδεια αὐτοῖς τοῦ ν' ἀποστείλωσιν ἀντιπροσωπεῖαν εἰς τὴν σύνοδον, ηὐδοκίμησαν ὅμως νὰ φθάσῃ εἰς Βιέννην κατ' ἰδίαν αἴτησιν αὐτῶν τοῦ ν' ἀφήσωσιν αὐτοὺς νὰ διαμένωσιν ὑπὸ τὴν Προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας.

»Αἱ μὲν συζητήσεις τῶν διαπραγματεύσεων τούτων κάποτε ἐπανελαμβάνοντο ἕως τῆς τελευταίας συνεδριάσεως τῆς ἐν Βιέννῃ συνόδου, ἡ δὲ ἀποτελεστικὴ ἀπόφασις ἀνεβλήθη εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς ἐν Παρισίοις συνόδου. Ἐπειδὴ δὲ ὀλίγοι μὲν ἔλαβον τὰ ὅπλα τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκου Α'. ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Οὐατερλῶ, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας Ἀλέξανδρος ἀπέκτησε τὴν μεγαλητέραν ἐπιρροὴν καὶ δύναμιν κατα τας διαπραγματεύσεις τῆς ἐν Παρισίοις συνόδου, οἱ Ἄγγλοι πληρεξούσιοι οὐδὲν πλέον ἠδύναντο νὰ προσθέσωσιν εἰς τὰς χώρας τῆς Αὐστρίας. Ἡ συζήτησις περὶ τῶν νήσων καὶ τῶν περιχώρων τῆς κατὰ τὴν Ἀλβανίαν (Ἠπείρου) παραλίας Πάργας καὶ λοιπῶν ἀνετέθη εἰς τους πληρεξουσίους τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ρωσσίας. Ὁ λόρδ Κλάγκαρτυς τότε ἐπρότεινεν,

«Αἱ ἑπτὰ Νῆσοι μὲ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν τὰ περιέχοντα ἅπαντας τόπους καὶ περιχώρους ἁπανταχοῦ, ὅπου ὑπάρχουσι, καὶ ὁπωσδήποτε συνδέονται μὲ τὰς ῥηθείσας νήσους ἐπὶ τῆς στερεᾶς ἢ ἀλλαχοῦ θὰ κυριεύωνται αἰωνίως καὶ κατέχωνται ὑπὸ τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος καὶ τῶν κληρονόμων αὐτῆς καὶ διαδόχων ἐν πλήρει καὶ ὁλοκλήρῳ κυριαρχίᾳ.» Οἱ Ῥῶσσοι ἐπρότειναν νέαν ἄλλην συνθήκην, δι' ἧς αἱ νῆσοι καὶ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν τὰ ἐπὶ τῆς παραλίας στερεᾶς καὶ αἱ πέριξ αὐτῶν περίχωροι ἔμελλον νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν ἐλευθέραν καὶ ἀνεξάρτητον κατάστασιν ὑπὸ τὸ ὄνομα πολιτεία τῶν ἑπτὰ ἡνωμένων νήσων, καὶ νὰ τεθῶσιν ὑπὸ μόνην καὶ ἀποκλειστικὴν προστασίαν τῆς Α. Μ τοῦ Βασιλέως τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Αἱ δύο αὗται ἐπανορθώσεις ἐφάνησαν ἀσυμβίβαστοι. Ὁ λὸρδ Καστελερὴς ἐνήργει ἵνα ἀσφαλίσῃ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ Κυβερνήσει δικαίωμα κατακτήσεως καὶ ἐξουσίαν ἀπεριόριστον, διότι ἡ ἰσχὺς τοῦ Βρεττανικοῦ Ὑπουργείου ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπαγγελμάτων, ἅτινα ἤθελε συνδιανέμηται μὲ τὰ ἄτομα τῶν οἰκογενειῶν, καὶ τὰ ὁποῖα οἰκονομοῦσι τας ψήφους τῆς Βουλῆς τῶν κοινοτήτων, ἢ τας ἐκλογας τῶν ἀντιπροσόπων. Ὁ κόμης Καποδίστριας ἤθελε να συνομολογήσῃ ἐν τῇ συνθήκῃ, ὅπως αἱ μὲν παλαιαὶ ὑποσχέσεις τῆς Ῥωσσίας πρὸς τὰς νήσους ἀμεταθετως διατηρηθῶσι, τὸ δὲ σύνταγμα αὐτῶν τὸ ὁποῖον παρεβίασεν ὁ Ναπολέων ἐπανορθωθῇ ὑπὸ τῶν νέων κατόχων Αὐτὸς δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ, ὡς γεννηθεὶς ἐν τῇ νήσῳ Κερκύρας, ἐπεθύμει νὰ τύχῃ ὑπὲρ τῆς πατρίδος του. ὅσῳ μείζονα ἀνεξαρτησίαν ἤθελε δυνηθῇ.

»Ὁ πατὴρ τοῦ κόμητος Καποδιστρίου ἐγένετο εἷς τῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν τριῶν ἀπεσταλμένων ἀντιπροσώπων τῆς Ἑπτανήσου διὰ τὴν συνθήκην τῶν 1800. Ἅμα ἐπέστρεψεν εἰς Κέρκυραν ἡ μὲν οἰκία του ἐφωρμήθη ὑπὸ τοῦ πλήθους, αὐτὸς δὲ ἐκινδύνευσε νὰ λιθοβοληθῇ ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν διότι συγκατένευσεν εἰς τὸ νὰ παραδοθῶσιν αἱ ἐπὶ τῆς στερεᾶς περίχωροι καὶ νὰ συσσωματωθῶσι μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔπειτα ἐγένετο ὑπουργὸς γραμματεὺς τῆς Ἑπτανησίου Κυβερνήσεως. Ὅτε δὲ οἱ Γάλλοι ἐπανῆλθον εἰς τὰς νήσους, αὐτὸς κατέφυγεν εἰς Ῥωσσίαν, ὅπου ἀπήλαυσεν ἐπάγγελμα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν. Ὅτε ἤνοιξεν ἡ ἐν Βιέννῃ σύνοδος, ἀπεστάλη εἰς Ἐλβετίαν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου. Ἡ ἐν Ἐλβετίᾳ ἀξιοπρεπῶς καὶ εὐδοκίμως διατηρηθεῖσα διαγωγὴ τοῦ κόμητος Καποδιστρίου προσήγαγεν αὐτῷ τὸ ν' ἀποσταλῇ πληρεξούσιος εἰς τὴν σύνοδον ἐν Παρισίοις. Ἀνὴρ αὐτὸς

προικισμένος ἐκ φύσεως μὲ εὐφυΐαν καὶ αἴσθημα Ἑλλήνων, εἶχε μάθῃ νὰ συναρμολογῇ ἀμφότερα ταῦτα μὲ τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς συνδιαλλαγῆς τὸ προσῆκον εἰς ἄνδρας διπλωμάτας. Εἰ δὲ καὶ ἔνθερμος φιλόπατρις καὶ πρόμαχος τῆς ἐλευθερίας, φαίνεται ὅμως ὅτι συνεμορφοῦτο μὲ τὸ νέον σύστημα τοῦ διεθνοῦς δικαίου, οἷον ἐξελάμβανον οἱ σύμμαχοι. Εἷς δημοκρατικὸς λειτουργὸς δὲν εἶναι κινδυνώδης εἰς μίαν Αὐτοκρατορίαν ἔνθα οἱ ὑπήκοοι δὲν μετέχουσι τῆς νομοθεσίας, ἔνθα αἱ φεουδαλικαὶ (τιμαριωτικαὶ) ἀξιώσεις τῶν εὐγενῶν δύνανται μόνον νὰ χαλιναγωγηθῶσιν ἐκ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου τῶν κλάσεων μετριωτέρας καταστάσεως ἔνθα αἱ μὲν ἐπαρχίαι κυβερνῶνται ὑπὸ στρατιωτικῶν κυβερνητόρων, οἱ δὲ χωρικοὶ ἀναγινώσκουσι μόνον τὸ βιβλίον τῶν θρησκευτικῶν παρακλήσεων. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ Καποδιστρίου, αἱ ἕξεις τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὡς καὶ ἡ ἱκανότης διετήρησαν αὐτὸν εἰς τὴν ὑψηλὴν θέσιν, ἣν ἀξίως ἀπήλαυσεν. Αὐτὸς εἶναι μακρόθυμος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις, ἀποφασιστικὸς εἰς τὰ μέσα τὰ ὁποῖα ἐκλέγει, ὀξύς, ἀξιόπιστος, αὐθεντικὸς καὶ γενναιόφρων εἰς τὴν ὁμιλίαν, ἀνοικτόκαρδος, προσφιλὴς καὶ σεμνοπρεπὴς εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, καὶ ἀείποτε διαμένων πτωχός.»

Ὁ λὸρδ Καστελερής, εἴτε δι' εἰλικρίνειαν τῆς παιδιόθεν ἀδιακρισίας του, εἴτε κατὰ συνέπειαν τῆς ἀγχινοίας του, καὶ φρονήματος ὅτι εἰς τὰς κυβερνήσεις μᾶλλον ὠφελεῖ τὸ νὰ ἐπισύρωσιν ἐχθροὺς ἢ νὰ προσλαμβάνωσι φίλους, ὑπεστήριξε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Καθολικῶν καὶ τὰς ἐπαναστατικὰς διδασκαλίας τοῦ καιροῦ ἐκείνου, διὰ τὰς ὁποίας ὑπεχρεώθη μετ' ὀλίγον νὰ τιμωρήσῃ ἅπαντας τοὺς πρεσβεύοντας αὐτὰς οἰκείους συμπολίτας. Μὲ ὅλα ταῦτα διαπραγματευόμενος μὲ τοὺς πληρεξουσίους, καὶ ἀποκρινόμενος πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἠπείρῳ ἀσθενεστέρων ἐθνῶν μὲ ἐκδηλωτέραν αὐθεντίαν καὶ ἐπιτακτικωτέραν ἔκφρασιν, ἐξέφρασε σταθερῶς τὴν γνώμην του ὧδε. «Ἓν ἔθνος δύναται μᾶλλον νὰ ἐμπιστεύηται πρὸς τὰς εὐνοϊκὰς διαθέσεις μιᾶς βασιλευούσης οἰκογενείας, ἢ εἰς ἓν σύνταγμα. Κυβέρνησις δέ τις, οἷα ἡ τῆς Αὐστρίας, δύναται μᾶλλον οἱουδήποτε ἄλλου νὰ ἐξασφαλίζῃ πρὸς τοὺς ὑπηκόους διαχείρησιν κυβερνήσεως πατρικῆς. Τὰ δὲ συνταγματικὰ πολιτεύματα ἐπάγουσι μᾶλλον κίνδυνον ἢ ὠφέλειαν εἰς τὸν κόσμον.» Παλαιά τις δοξασία (σπανίως ψευσθεῖσα) ἀποφαίνεται ὅτι οἱ Ἄγγλοι ὁσάκις δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ εὐδοκιμήσωσιν εἰς πολιτικὰς διαπραγματεύσεις, ἐπωφελοῦνται ὅμως ἐκ τῶν περιστάσεων τοῦ νὰ κρύπτωσι τὴν πολιτικὴν πονηρίαν καὶ νὰ δράττωσι τὰς ἀδυνάτους στιγμὰς μιᾶς συνελεύσεως, ὅπως κερδί-

σωσι τὰς ψήφους. Τοῦτο δὲ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν εὐγενοῦς τινος Ἄγγλου ἀντιπροσώπου. Ἐκτὸς δὲ τούτων αἱ σύμμαχοι τότε δυνάμεις ὀφείλουσι τὴν ἀποτελεσματικὴν ἔκβασιν τῆς νίκης των εἰς τὴν καρτερίαν τῆς Ἀγγλίας. Ἀφοῦ δὲ αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι διετέλουν κατεχόμεναι ὑπὸ τῶν ἀγγλικῶν ὅπλων, ὁ λὸρδ Καστελερὴς κατὰ τὰς συνεντεύξεις μετὰ τοῦ κόμητος Καποδιστρίου ἦτο ὁ ἀληθὴς διαιτητὴς τοῦ Ἰονίου ζητήματος. Ἀμφότεροι οἱ πληρεξούσιοι διεξῆγον τὴν συζήτησιν μὲ τὴν αὐτὴν γενναιότητα καὶ ζέσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ μὲ ἀπειλὰς, ἅςτινας ἕκαστος αὐτῶν ἐγίνωσκεν ἄνευ ἀποτελέσματος. Εἴτε λοιπὸν ἐπειδὴ αἱ κατ' ἐπιφάνειαν φαινόμεναι μεγάλαι ὑποθέσεις ἀφ' ἑαυτῶν οὐσιωδῶς εἶναι μικραὶ, εἴτε ἐπειδὴ ὁ νοῦς τῶν ἀνδρῶν ἐνίοτε ὑπάρχει μικρότερος τῶν περιστάσεων, τὰς ὁποίας βούλονται νὰ οἰκονομήσωσι, βέβαιον καθίσταται ὅτι ἔσπευσαν σχεδὸν ἀείποτε μὲ παιδικὰ τεχνάσματα νὰ ἐπιδιορθώσωσιν οἱ πολιτευόμενοι σπουδαιότερα συμφέροντα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Λέγεται ὅτι ὁ λὸρδ Καστελερὴς (καὶ νομίζω ἀληθὲς) ἐδήλωσεν, ὅτι ἐὰν ἡ πρότασις αὐτοῦ περὶ Ἰονίων Νήσων μὴ παρεδέχετο, ἡ κυβέρνησίς του δὲν ἤθελε νὰ πληρώσῃ τὰ ἐπὶ λόγῳ χορηγίας τριάκοντα ἑκατομμύρια φιορινίων, τὰ ὁποῖα ἡ Ρωσσία ὤφειλε πρὸς τὴν Ὀλλάνδαν.» Πρὸς δὲ ταῦτα ὁ Καποδίστριας ἀπήντησεν ἐκ μέρους τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ὅτι «ἐπροτίμα μᾶλλον ὁ Αὐτοκράτωρ ν' ἀπολεσθῇ διὰ τὰ τριάκοντα ἑκατομμύρια, ἢ νὰ ἐγκαταλείψῃ λαὸν, ὃν ὑπέσχετο πανδήμως νὰ συντηρήσῃ, καὶ ἐπειδὴ διὰ τὰς περιπτώσεις τοῦ πολέμου ἀφῃρέθη αὐτῷ ἡ δύναμις τοῦ νὰ ἐκπληρώσῃ τοιαύτας ὑποσχέσεις ἐν Τιλσὶτ, νῦν καθῆκον ἔχει καὶ δικαίωμα νὰ ἴδῃ αὐτὰς πραγματοποιουμένας ἐν Παρισίοις.» Οἱ δύω πληρεξούσιοι ἐλθόντες εἰς τοιαύτην θέσιν, ἐξ ἧς δὲν ἠδύναντο οὔτε νὰ προχωρήσωσιν, οὔτε νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν ἐκ τῆς συζητήσεως ἄνευ ἀτιμωτικῆς μεταμελείας, διετήρησαν πεισματώδη σιωπὴν περὶ τῶν Ἰονίων ὑποθέσεων, ἕως ὅτου ἐμεσολάβησεν ὁ δοὺξ Οὐελιγκτὼν, καὶ διὰ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ χαρακτῆρός του ἐνήργησε νὰ ἐπαναλάβωσι τὰς συζητήσεις.

Τὰ δύο συνθηκοσχέδια συνεχωνεύθησαν εἰς ἓν μόνον, καὶ οἱ ὅροι τῆς συνθήκης ἐνετυπώθησαν ὅπως ἐξομαλύνωσι μὲν ὀλίγον, οὐχὶ δὲ τελείως καὶ πληρέστατα συμβιβάσωσι τὰς διαφοράς. Τὸ ἄτοπον τοῦτο διατελεῖ σχεδὸν κοινῶς καθ' ὅλας τὰς συνθήκας. Καίτοι δὲ σπουδάζεται ἐν τοῖς διπλωματικοῖς τούτοις ἐγγράφοις ἡ σαφὴς ῥῆσις, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἀναφύεται διάρρηξις ἐπὶ πιστῆς ἑρμηνείας, καὶ ἀνεπιτήδευτος ἡ ἀνέκαθεν ἀποφασισθεῖσα

ἔννοια τῆς συνομολογίας... Μόνη μέθοδος ἀληθῶς ὅπως παύσωσι λογομαχίαι καὶ ἀμφιβολίαι εἶναι νὰ διατυπώνωσι τὰς συνθήκας καὶ συντάττωσιν αὐτὰς μὲ λέξεις τοιαύτας, ὥστε ἕκαστος τῶν ἐνδιαφερομένων νὰ δύναται νὰ μεθερμηνεύῃ αὐτὰς κατ' οἰκεῖον ὄφελος. Οὕτως ὁ λόρδ Καστελερὴς καὶ ὁ κόμης Καποδίστριας συνεφώνησαν νὰ παραδεχθῶσι συνθήκην, ἐν ᾗ σχεδὸν πᾶσα ἔκφρασις ἐπενοήθη εἰς τρόπον, ὥστε νὰ συνομολογῇ τόσον τὴν ἀπόλυτον ἀνεξαρτησίαν, ὅσον καὶ τὴν ἀπεριόριστον δουλείαν τῶν Ἰονίων Νήσων. Ὁ δὲ Θωμᾶς Μαιτλὰνδ μεθερμήνευσεν αὐτὴν ἐπὶ τῆς δε-τῆς ἀρχῆς «Ἡ ἀνεξαρτησία ἑνὸς ἔ-»θνους, τὸ ὁποῖον τίθεται ὑπὸ προστασίαν ἑνὸς »ἄλλου εἶναι προβληματική.»

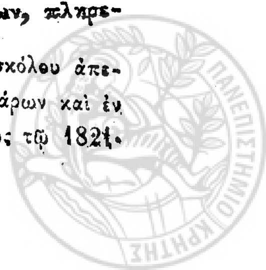
«Τὰ ὑπομνήματα τῆς συνόδου οὐδὲν ἀναφαίνουσιν ἴχνος προσώπων ἢ αἰτιῶν, ἅτινα ἐνήργησαν νὰ παραδεχθῇ ἡ ἀμφίλογος ῥῆσις «ἐξαρτήματα» καὶ ν' ἀναστήσωσιν αὐτὴν τὴν κατηργημένην συνθήκην. Καίτοι δὲ (καὶ δὲν εἶναι ἀμφίβολον) ἐννοεῖτο ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων, ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ κρατῇ τὴν Πάργαν ἀκουσίως τῆς Πύλης, ἀλλὰ καὶ οὕτως, οὐδὲν παρεμπόδιζεν εἰς τὸ νὰ γίνῃ περὶ τούτου κανονισμός τις ἢ συνομολογία, δι' ἧς ἠδύναντο ν' ἀσφαλισθῶσι μὲ καταλληλότερον καὶ καλλίτερον τρόπον τὰ συμφέροντα τῶν Παργίων. Γενικὸν δὲ αἴσθημα ἁπασῶν τῶν συμμάχων Δυνάμεων ἐπεκράτει ὅπως πρὸς τὸν λαὸν τῶν Παργίων προβλεφθῶσιν ἐπὶ τῆς ἐλευθεριωτέρας πολιτικῆς τὰ περὶ τῆς μεταβάσεως αὐτῶν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Πύλης,» (1) Οὕτω λοιπὸν ἀφοῦ ὁ στρατηγὸς Κάμπελ ἐξ ὀνόματος τῶν συμμάχων Δυνάμεων ἀνήγγειλε πρὸς τὴν Γερουσίαν Κορυφῶν ὅτι Ρωσσία, Τουρκία, Γαλλία, Ἀγγλία κατήργησαν τὴν συνθήκην τῶν 1800, καὶ ὅτι συνεπῶς τούτου αἱ νῆσοι ἐθεωροῦντο ὡς γῆ κατακτημένη, οἱ ἴδιοι σύμμαχοι παρεδέχοντο ἐκ νέου τὴν αὐτὴν συνθήκην. Ἀλλ' ἐὰν καὶ παρεδέχετο ἡ ἰσχὺς μιᾶς συνθήκης, ἥτις πλέον πράγματι δὲν ὑφίστατο, οἱ σύμμαχοι παρεβίαζον αὐτὴν κατὰ τρεῖς διαφόρους τρόπους. 1ον Ἀπεστέρουν τὴν Τουρκίαν τῆς προστασίας τῆς Ἑπτανήσου. 2ον Δὲν ἀπέδιδον εἰς τὰς νήσους τὰ κεκτημένα δικαιώματα αὐτῶν, δι' ἐκείνης τῆς συνθήκης. 3.ον Καὶ παρεξηγοῦντες τὴν ἀκριβῆ συνομολόγησιν κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἄρθρων ἐκείνων, καθ' ἃ ἡ Πάργα ἀπηλλάσσετο τοῦ ζυγοῦ τοῦ Ἀλῆ, οἱ μεγάλοι

(1) Discorso di lord Castlereagh alla camera de' comuni.—Times 4 Giugno 1819.

πολιτικοὶ τῆς Εὐρώπης ἐναπετίθεντο τὴν τύχην μικρᾶς τινος κοινότητος πρὸς ἕνα ὑπουργὸν, ὅστις διὰ τὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεώς του, καὶ διὰ τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα τῆς ἐμπορικῆς ἑταιρίας τῆς Ἀνατολῆς, ὤφειλε νὰ ἱλαρύνῃ τὴν Τουρκίαν, καὶ νὰ βοηθήσῃ τὰς ἀξιώσεις τοῦ Ἀλῆ. Εἶναι ὅμως σαφέστατον ὅτι ἡ συνθήκη αὕτη τοσοῦτον ἀμφιλόγως παρεδέχθη, ὅπως μόνον τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον δυνηθῇ κατ' ἰδίαν αὐτοῦ θέλησιν νὰ παραχωρῇ ἢ κατακρατῇ τὴν Πάργαν. Τοιαῦται παραβιάσεις τοσοῦτον συμπεπλεγμέναι καὶ ἀντιφάσκουσαι πρὸς τὰς ἀναγνωρισθείσας ἀρχὰς τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν, αἵτινες παρατηροῦνται ὡσαύτως καθ' ὅλα τὰ πρακτικὰ τῶν συνόδων Βιέννης καὶ Παρισίων, ἀποδίδονται εἰς τὸν στενὸν νοῦν πληρεξουσίων τινῶν, εἰς τὴν γνωστὴν ἀνηθικότητα ἄλλων, καὶ εἰς τὴν μέριμναν, ἣν ἕκαστος αὐτῶν ἔθηκε πρὸς ὄφελος τῶν ἰδίων αὐτοῦ στιγμιαίων συμφερόντων, ἄνευ τοῦ νὰ φροντίσῃ περὶ τοῦ κοινοῦ καλοῦ, καὶ περὶ τῶν ἀναποφεύκτων συνεπειῶν ἐξ ἀδίκων διαπραγματεύσεων. Οὐχ ἧττον ὅμως φαίνεται ὅτι, οἱ μεγάλοι πολιτικοὶ ἐκεῖνοι καίτοι ἀπεμακρύνοντο ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς δικαιοσύνης, εἶχον ἀεὶ ἐν διανοίᾳ τὸ ν' ἀσφαλίσωσι τὴν ἡσυχίαν τῆς Εὐρώπης. Καὶ ὅμως, ἐνῷ ἐλπίζουσι νὰ σβύσωσι διὰ παντὸς τὰς προσδοκίας καὶ συγκινήσεις τῶν λαῶν εἰς ἐλευθερίαν, ἀνεκαίνισαν νέον σύστημα, τὸ ὁποῖον ὅσον ἥκιστα διὰ κακοβουλίας τῶν ἀνθρώπων, τόσον μάλιστα διὰ τὰ κακῶς ὑπολογισθέντα διαβούλια τῆς συνόδου, πιθανῶς τὸ παραμικρὸν ἢ οὐδὲν θὰ ὠφελήσῃ» (1)

Ὁ Φώσκολος λοιπὸν καθ' ὅλας τὰς διηγήσεις αὐτὰς παρέχει τὴν ἱστορικὴν ἐξακρίβωσιν, ὅτι οἱ Πάργιοι, ἵνα ἀποφύγωσι τὸν ζυγὸν τῆς Τουρκίας, καὶ ἀπαλλαχθῶσι τοῦ ὅρου τῆς συνθήκης τῶν 1800 δι' οὗ παρεδίδετο ὁ τόπος των εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Πύλης, καὶ ἵνα ἀντιταχθῶσιν εἰς τὰς ἐπιθέσεις καὶ ἀξιώσεις τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ κατὰ τῆς πατρίδος των, προσεκάλουν ἀεὶ εἰς φύλαξιν τοῦ τόπου των, Ρώσσους, Γάλλους καὶ Ἄγγλους. Παρέδιδον δὲ αὐτοῖς τὸ φρούριον καὶ περίχωρόν των, ὡς νομίζοντες ἑαυτοὺς συνδεομένους μετὰ τῆς Ἑπτανησίου πολιτείας, καὶ ὅτι ἤλπιζον καὶ ἤθελαν νὰ παρακολουθήσωσι τὴν πολιτικὴν τύχην τῆς Ἑπτανήσου. Πρὸς τούτοις καθ' ὅλας τὰς διπλωματικὰς συζητήσεις περὶ Ἑπτανήσου ἐν τοῖς συνόδοις Βιέννης καὶ Παρισίων, πληρε-

(2) Ἡ πρόρρησις αὕτη καλῶς διανοηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φωσκόλου ἀπεδείχθη ἀμέσως μὲ τὰς ἐπαναστάσεις ἐν Ἰταλίᾳ τῶν Καρβονάρων καὶ ἐν Ἰσπανίᾳ ὑπὸ τῶν συνταγματικῶν τοῦ 1820 καὶ τῆς Ἑλλάδος τῷ 1821.

ξούσιοι Ρῶσσοι, Ἄγγλοι καὶ Αὐστριακοὶ περιελάμβανον. εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ Ἰονίου Κράτους καὶ τὰς περιχώρους Πάργας καὶ ἄλλας τῆς παραλίας ἐπὶ τῆς στερεᾶς ἐν ταῖς συνομολογήσεσι των συνθηκοσχεδιασμάτων, ἡ δὲ ῥῆσις «ἐξαρτήματα», τεθεῖσα ἐν τῇ ἀποτελειωτικῇ συνθήκη τῶι 1815 κατ' ἀμφιβολίαν ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ ἀορίστως καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου, ἐὰν ἐννοεῖτο διὰ τὰ ἐπὶ τῆς στερεᾶς ἐξαρτήματα ἢ τὰ παρὰ ταῖς κυρίαις νήσοις τοῦ Ἰονίου κόλπου νησίδια. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει ὁ λόγος καὶ ἡ διασάφησις, ἣν ἐποιήσατο ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τῆς Ἀγγλίας ὁ τὴν συνθήκην ἐν Παρισίοις τῶν 1815 περὶ Ἰονίου Κράτους συνομολογήσας Καστελερής. Ἐν αὐτῷ ἔλεγεν ὅτι οἱ πληρεξούσιοι τῶν Δυνάμεων συνενοήθησαν νὰ μὴ κρατῇ τὴν Πάργαν ἡ Ἀγγλία ἐναντίον τῆς θελήσεως τῆς Πύλης. Ἕνεκα δὲ τούτου δὲν θὰ ἦτο δύσκολον διὰ κανονισμοῦ τινος ἐπὶ συνομολογηθησομένου συμβολαίου μετὰ τῆς Πύλης ἡ Ἀγγλία ν' ἀσφαλίσῃ ἐπὶ τὸ βέλτιον τὰ δικαιώματα τῶν Παργίων, καὶ προβλεφθῶσι τὰ περὶ τούτου μὲ τὴν ἐλευθεριωτέραν πολιτικὴν ὡς ἐπεθύμουν ἐν γένει αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις αἱ συμβαλλόμεναι περὶ τῶν Ἰονίων.» Ἐκ τῶν διασαφήσεων τούτων τοῦ λὸρδ Καστελερῆ ἐξάγεται ὅτι ἡ Ἀγγλία ἠδύνατο μὲν νὰ κρατήσῃ τὴν Πάργαν, ἐὰν μὴ ἀπήτει αὐτὴν ἐπιμόνως ἡ Τουρκία δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν 1800. Ἀλλ' ἡ Τουρκία παρωθουμένη ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅστις ἀδιακόπως ἐνήργει νὰ κυριεύσῃ τὴν Πάργαν, καὶ ἐκδικηθῇ τοὺς Παργίους διὰ τὰς ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ἀποκρούσεις καὶ περιφρονήσεις αὐτοῦ, πρὸς τούτοις δὲ βουλομένη νὰ συμπληρώσῃ τὰ κατὰ τὴν Ἀλβανίαν περὶ τὸ Ἰόνιον πέλαγος ὅρια της, καὶ μὴ ἔχουσα ἄλλον ξένον νὰ θέτῃ πόδα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους της, ἠναντιώνετο νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν συνθήκην τῶν 1815 τὴν ἐν Παρισίοις, ἥτις διὰ τῆς λέξεως ἐξαρτήματα προσήκοντα ταῖς Ἰονίοις Νήσοις, ἀφήρει ἐξ αὐτῆς περιχώρους ἐπὶ τῆς στερεᾶς αἵτινες διὰ τῆς συνθήκης τῶν 1800 παρεχωρήθησαν καὶ κατείχοντο ὑπ' αὐτῆς πράγματι, περὶ δὲ τῆς Πάργας, ἀείποτε ἐνίστατο καὶ παρεκέλευε τὰς προστατευούσας τὴν Ἑπτάνησον Δυνάμεις νὰ παραδώσωσιν αὐτήν.

Ἐξ ἄλλου μέρους ἡ Ἑπτανήσιος Πολιτεία ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς, ἕως τῆς καθιδρύσεως τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης, ἐνομίζετο ὑπόφορος τοῦ Σουλτάνου, καὶ οἱ Ἑπτανήσιοι ὑποτελεῖς αὐτοῦ ἔχοντες δικαιώματα Κυριάρχου, ὥς ποτε ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς Ραγούσης. (1) Ἀφοῦ δὲ ἐγένετο ἡ ἐν Παρισίοις συνθήκη ἡ

(1) Π. Χιώτου ἱστορ. ἀπομν. τόμ. γ'. σελ. 814.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ἀναγνώρισις τοῦ ἡνωμένου Ἰονίου Κράτους ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν προστασίαν τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἐκ μέρους τῆς Πύλης συνέπεφερεν πολιτικῷ τῷ λόγῳ καὶ τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἰονίων ὑπηκόων ἐκ τῆς κυριαρχίας τοῦ Σουλτάνου. Διὸ ἔπρεπε νὰ παύσῃ πᾶσα φαινομένη ἀπαίτησις ὑποτελείας καὶ κυριαρχίας τοῦ Σουλτάνου ἐπὶ τῆς πάλαι ποτὲ Ἑπτανησίου πολιτείας, καὶ οἱ Ἰόνιοι ν' ἀπολαύωσιν ἐν τῇ Τουρκικῇ ἐπικρατείᾳ πᾶν δικαίωμα καὶ προνόμιον, οἷα ἄλλοι ὑπήκοοι ἀνεξαρτήτων Κρατῶν ἐκέκτηντο ἐν αὐτῇ καὶ μάλιστα οἱ τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος, καίτοι παρεχώρησεν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ναπολέοντα μετὰ τὴν ἐν Τιλσὶτ συνθήκην, ὅσα δικαιώματα κυριαρχικὰ ἐκέκτητο ἐπὶ τῆς Ἑπτανήσου, ὡς ἔπραξεν ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας, ἐθεώρει τὴν Ἑπτανήσιον πολιτείαν ὡς διηνεκῶς ὑφισταμένην καὶ ὑποτελῆ ἑαυτῷ. Ἕνεκα τούτου ἀντέτεινε καὶ τῷ τότε πρέσβει τοῦ Ναπολέοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτε ἠναντιώθη αὐτὸς ἐπὶ τῆς ὑψώσεως τῆς Ἑπτανησίου σημαίας, καὶ τῆς ἀνασυστάσεως τῆς Ἑπτανησίου πρεσβείας, ὅτε διηύθυνεν ὁ Ἰθακήσιος Δενδρινὸς, ὡς γραμματεὺς τῆς ἀνοιχθείσης καγγελαρίας τῷ 1809. Ἐγκαρδιούμενος δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως, ὅστις ἔλεγεν, ὅτι αἱ νῆσοι, ἀπελευθερωθεῖσαι ὑπὸ τῶν Βρεττανικῶν ὅπλων, ἔμελλον ν' ἀναλάβωσι τὸ ἴδιον αὐτῶν Κράτος καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν, δὲν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐν Τιλσὶτ συνθήκην, καὶ τὰ ὑπὸ τῆς Γαλλίας ἐν Ἑπτανήσῳ ποιηθέντα, ἀφοῦ παρεχωρήθη ἡ προστασία αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου. (1) Ὁ Σουλτάνος λοιπὸν προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἄγγλου πρέσβεως τῷ 1816, κατὰ τὸ ἄρθρον ἡ. τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τῶν 1815 νὰ συναινέσῃ καὶ ἀναγνωρίσῃ τὰ περὶ ἀνασυστάσεως τοῦ Ἰονίου Κράτους ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν προστασίαν ἀποφασισθέντα ὑπὸ τῶν τεσσάρων συμμάχων Δυνάμεων ἐν Παρισίοις, δυσκόλως προσετίθετο εἰς τὴν πρόσκλησιν, πολλῷ δὲ μᾶλλον οὐδέποτε ἤθελεν εὐδοκιμήσει εἰς τὰς ὑπὲρ τῶν Ἰονίων ἀπαιτουμένας ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως παραχωρήσεις πρὸς τὴν Βρεττανικὴν προστασίαν, ἐνόσῳ ἔβλεπεν ὅτι ἐκρατοῦντο ὑπὸ τῶν Βρεττανικῶν ὅπλων ἡ Πάργα, καὶ ὑψοῦτο Ἀγγλικὴ σημαία ἐπὶ τοῦ φρουρίου αὐτῆς, χῶραι αὗται, αἵτινες διὰ προγενεστέρας συνθήκης ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεδόθησαν εἰς αὐτὸν, καὶ ἐν τῇ νέᾳ συνθήκῃ ἐν Παρισίοις δὲν συνηριθμοῦντο ὀνομαστικῶς ὡς χῶραι τοῦ Ἰονίου μετὰ τῶν ἄλλων κτημάτων τῶν συνιστώντων

(1) Π. Χιώτου Ἱστορ. ἀπομν. τομ. γ'. σελ. 900.

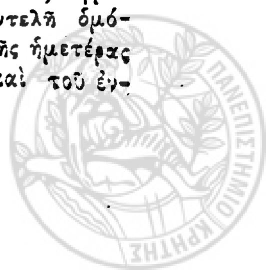
τὴν νέαν ἐπικράτειαν, ἥτις περιελάμβανε μόνα τὰ κτήματα τὰ καταγραφόμενα ὑπὸ τῆς συνθήκης τῶν 1800,καὶ δι'ἧς παρεδίδοντο πρὸς τὴν Πύλην Πάργα καὶ ὅλα τὰ ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς στερεᾶς ἐξαρτήματα. Ἡ Ἀγγλία οὕτως εὑρέθη εἰς πολιτικὴν ἀνάγκην ἢ νὰ κρατῇ τὴν Πάργαν ἀκουσίως τῆς Πύλης, καὶ νὰ μὴ ἀναγνωρισθῇ Προστάτις τοῦ Ἰονίου, ἢ νὰ παραδώσῃ τὴν Πάργαν πρὸς τὴν Πύλην, καὶ νὰ παραιτήσῃ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα ὁ Σουλτάνος ἃ εἶχεν ἐπὶ τῆς Ἑπτανήσου. Ἀλλὰ θὰ εἴπῃ τις χριστιανικῶς ἔπραττεν ἡ Ἀγγλία, παραδίδουσα εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων χριστιανούς, οἵτινες ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ἀπέκρουσαν τὰς ἐπιθέσεις τῶν βαρβάρων; Καὶ δὲν ἤθελον ἀποστραφῇ οἱ Πάργιοι ἀμέσως τοὺς Ἄγγλους καὶ προδότας αὐτοὺς ἀποκαλῇ, καὶ ὡς παραβάτας καλῆς πίστεως καὶ πανδήμων ὑποσχέσεων χαρακτηρίζῃ, διότι ἐνῷ παρέδωσαν ἑαυτοὺς καὶ τὸν τόπον των εἰς τὴν προ τασίαν καὶ διάσωσιν ἐκ τῶν ἐπιθέσεων τοῦ Ἀλῆ, καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι παρεδέχθησαν ἐπὶ τοιούτοις ὅροις τὴν ἔγγραφον διακήρυξίν των, τώρα οἱ ἴδιοι παρέδιδον αὐτοὺς εἰς τας χεῖρας τοῦ Ἀλη-πασᾶ τοῦ ἀσπόνδου ἐχθροῦ των; Τί λοιπὸν ἤθελεν εἴπῃ περὶ τοιαύτης πολιτικῆς τῆς φιλελευθέρου Ἀγγλίας ἡ Εὐρώπη; ἢ πόσον ἤθελε δυσφημισθῆ ἡ τιμὴ τοῦ πολιτικοῦ χαρακτῆρός της, ἐὰν ὁ βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας δωρεὰν καὶ δι' ἁπλοῦς λόγους πολιτικῆς ἀνάγκης παρέδιδε τὴν Πάργαν, χωρὶς οὔτε κἂν νὰ προβλέψῃ τὰ περὶ ἀσφαλείας τῆς ἰδιοκτησίας τῶν παραδιδομένων Παργίων καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν ὡς ἤθελον καὶ αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις ἐπὶ ἐλευθεριωτέρᾳ πολιτικῇ νὰ γίνῃ περὶ παραδόσεως κανονισμός τις;

Πολλαὶ διακοινώσεις ἐγένοντο μεταξὺ τοῦ Ἄγγλου ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως καὶ τοῦ Ῥέϊζ ἐφέντου τῷ 1816. Τέλος πάντων ἐπῆλθε συμβιβαστικὴ λύσις τοῦ Ἰονίου καὶ τοῦ Παργίου ζητήματος, ὥστε ὁ μὲν Σουλτάνος νὰ παραχωρήσῃ τὰ ἐπὶ τῆς Ἑπτανήσου κυριαρχικὰ αὐτοῦ δικαιώματα, ἡ δὲ Ἀγγλία νὰ παραδώσῃ τὴν Πάργαν καὶ τὴν περίχωρον αὐτῆς ὡς μὴ περιλαμβανομένας καὶ καταγραφομένας εἰς τὰ κτήματα τοῦ Ἰονίου Κράτους κατὰ τὰς ἐν Παρισίοις καὶ Κωνσταντινουπόλει συνθήκας, ἀλλὰ παραχωρηθείσας πρὸς τὸν Σουλτάνον πρὸ πολλοῦ ἐκ τῶν 1800. Συνθήκη λοιπὸν περὶ τοιούτου συμβιβασμοῦ μεταξὺ Σουλτάνου καὶ βασιλέως τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐγένετο τῷ 1816 ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Βρεττανικοῦ πρέσβεως Ῥοβέρτου Λίστων καὶ τοῦ τότε Ῥέϊζ ἐφέντου. Ταύτην ἡ Ἰόνιος ἐφημερὶς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13[25 Δεκεμβρίου 1817 ἐδημοσίευε

μὲ τὸ ἑξῆς προοίμιον (1)—«Εὐαρέστως κοινοποιοῦμεν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας ἐπίσημον πολιτικὸν ἔγγραφον ὃ παρελάβομεν παρ' ἀξιοπίστου ἐφημερίδος ξένης. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, καίτοι δὲν δυνάμεθα νὰ κοινοποιήσωμεν μὲ ὅλους τοὺς ἀναγκαίους αὐτοῦ αὐθεντικοὺς τύπους, θεωροῦντες ὅμως τὴν αὐτοῦ βαρύτητα μὲ τὰ συμφέροντα καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τούτου τοῦ Κράτους, δὲν θὰ ἀργοπορήσωμεν νὰ τὸ δημοσιεύσωμεν κατὰ τὸ σχῆμα, ὃ εἰς ἡμᾶς παρίσταται. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶναι νέα συμβίβασις γενομένη μεταξὺ τῆς Α. Μ. τοῦ μεγαλοδώρου Προστάτου τούτου τοῦ Κράτους καὶ τῆς ὑψηλῆς Πύλης, ὅπως ἀσφαλίσῃ ἀεὶ τὴν ἐθνικὴν καὶ προσωπικὴν εὐτυχίαν τῶν Ἰονίων ὑπηκόων, εὐτυχῶς καὶ ἀδιαλύτως ἡνωμένων μετὰ τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας.

»ΣΥΝΘΗΚΗ.—Ἡμεῖς ὁ χάριτι τοῦ ὑπερτάτου Κυριαρχοῦντος τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ ἀμετρατρέπτως θεμελιώσαντος τὸ ἄσειστον οἰκοδόμημα τοῦ Καλιφάτου, καὶ διὰ τῆς θαυμασίας ἐμπνεύσεως τοῦ ὑποδείγματος τῶν Ἁγίων τοῦ Ἡλίου τῶν δύο κόσμων τοῦ ἡμετέρου Μεγάλου Προφήτου Μωάμεθ, Μουσταφᾶς καὶ ὁ ἐνεργῶν οὐχ ἧττον μὲ τὴν βοήθειαν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ διαδόχων Μαχμοὺδ Χὰν Θριαμβευτής, υἱὸς τοῦ Ἀβδοὺλ Χαμὶδ Χὰν τοῦ νικηφόρου, τοῦ ὁποίου τὰ ὕψιστα διπλώματα λαμπρύνονται μὲ τὸν κυριαρχικὸν τίτλον τοῦ Σουλτάνου τῶν δύω ἡμισφαιρίων, καὶ τοῦ ὁποίου αἱ ὑπέρταται προσταγαὶ ἐπικοσμοῦνται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν δύο θαλασσῶν, καὶ τοῦ ὁποίου τὰ καθήκοντα συνδεόμενα μετὰ τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἡμῶν ἀξίας συνίστανται εἰς τὴν διαχείρησιν τῆς δικαιοσύνης, εἰς τὴν ἐπαγρύπνησιν μιᾶς καλῆς κυβερνήσεως, καὶ εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς εὐτυχίας τῶν λαῶν μας. Κύριος καὶ φύλαξ τῶν δύο ἐνδοξωτέρων πόλεων τοῦ κόσμου, πρὸς τὰς ὁποίας στρέφονται αἱ εὐχαὶ ὅλων τῶν λαῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι αἱ ἅγιαι πόλεις Μέκας καὶ Μεδίνας τὸ ἐσωτερικὸν ἁγιαστήριον τῆς ἁγίας γῆς, Καλίφης ὑπέρτατος τῶν ἐκτεταμένων χωρῶν καὶ ἐπαρχιῶν, ὅσαι κεῖνται κατ' ἀνατολὴν καὶ Ρούμελην κατὰ τὰς θαλάσσας ἄσπρην καὶ μαύρην καὶ εἰς Ἀραβίαν καὶ Χαλδαίαν. Ἔνδοξος κυριάρχης τέλος τόσων φρουρίων, ὀχυρωμάτων, ὁρμητηρίων καὶ πόλεων, διακηρύττομεν ὅτι κατὰ τὴν ἐντελῆ ὁμόνοιαν καὶ αἰώνιον φιλίαν, ἥτις βασιλεύει μεταξὺ τῆς ἡμετέρας Πύλης, τῆς ὁποίας ἡ διάρκεια εἴη διαιωνιζομένη, καὶ τοῦ ἐν-

(1) Gazetta Ionia ἀρ. 101.

δοξωτέρου μεταξὺ τῶν μεγαλητέρων ἡγεμόνων, οἵτινες πιστεύουσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ὅςτις εἶναι ὑπόδειγμα παντὸς ὑπερτάτου ὑποκειμένου ἐκ τοῦ ἔθνους τοῦ Μεσίου, καὶ μεσίτης τῶν δημοσίων συμφερόντων μεταξὺ χριστιανικῶν λαῶν, καὶ κοσμεῖται μὲ τὰ βραβεῖα μεγαλειότητος· ὁ ἡμέτερος πολυτιμότατος, παλαιὸς, εἰλικρινὴς, εὔθυμος, καθαρὸς καὶ σταθερὸς φίλος ὁ κυριάρχης βασιλεὺς τῶν ἡνωμένων βασιλείων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας καὶ ἑνὸς μεγάλου μέρους χωρῶν ἐξαρτωμένων ἐξ αὐτῶν, Γεώργιος Γ΄. τοῦ ὁποίου τὰ τέλη τῆς ζωῆς εἴησαν εὐτυχῆ καὶ πολλά. Διατηροῦντες ἀεὶ τόσον τὸ ἓν ὅσον καὶ τὸ ἄλλο μέρος τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν τελειοτέραν διάθεσιν εἰς τὸ νὰ συστήσωμεν εὐθυτέρους τρόπους, ὅπως περισσότερον θεμελιόνηται ἡ πρὸς ἀλλήλους φιλία, καὶ συσφίγξωμεν στερεώτερον τοὺς δεσμοὺς καλῆς ὁμονοίας καὶ ἀμοιβαίας ἀγάπης, ποιεῖται γνωστὸν ἅπασιν. Ὅτι αἱ περίχωροι Πρεβέζης, Βονίτσης, Βουθρωτοῦ καὶ Πάργας, αἵτινες γειτονεύουσι καὶ κεῖνται ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Ἀλβανίας, μιᾶς τῶν Αὐτοκρατορικῶν ἡμετέρων ἐπαρχιῶν, παρεχωρήθησάν ποτε κατὰ τὰ σοφὰ μέτρα τῆς ἡμετέρας ὑψηλῆς Πύλης, καὶ συνηνώθησαν μὲ τὰ Αὐτοκρατορικὰ ἡμῶν Κράτη, καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἀκολούθως μία ἐξ αὐτῶν τῶν περιχώρων, ἤτοι τὸ φρούριον καὶ περίχωροι τῆς Πάργας διά τινας παρατυχούσας περιπτώσεις ἐπέρασεν εἰς ἄλλας χεῖρας, καὶ μετά τινα χρόνον ἠλευθερώθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ὡσαύτως ἐπειδὴ αὕτη ἡ περίχωρος συγκατελέχθη μεταξὺ τῶν ἐπικρατειῶν τοῦ ἡμετέρου Κράτους, διὰ τοῦτο ἡ αὐλὴ τῆς Ἀγγλίας· τῆς ὁποίας ἡ εἰλικρίνεια πρὸς τὴν ἡμετέραν ὑψηλὴν Πύλην εἶναι καθαρωτέρα ἡμέρας, καὶ τῆς ὁποίας αἱ ἀποδείξεις εἰλικρινεστέρας φιλίας ἀεὶ πολλαπλασιάζονται, ἤδη ἀπέδωσεν πρὸς τὴν ἡμετέραν ὑψηλὴν Πύλην τὸ ῥηθὲν φρούριον Πάργας μὲ ὅλα τὰ ἐξαρτήματα καὶ προςήκοντα αὐτῇ. Καὶ ἐπειδὴ αἱ νῆσοι Κορυφῶν Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Ἁγίας Μαύρας, Παξῶν, Ἰθάκης καὶ Κυθήρων, γνωσταὶ νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα νήσων ἡνωμένων, ἀρχαιότερον, καὶ αὗται ὑπέκειντο εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς ἡμετέρας ὑψηλῆς Πύλης, καὶ ἀνεγνωρίζοντο ὡς ὑποτελεῖς αὐτῇ καὶ προστατευόμεναι, ἀλλὰ κατὰ τὰς μεταβολὰς τῶν χρόνων, ἐπειδὴ καὶ αὗται παθοῦσαι μετέβαλον πολιτικὴν κατάστασιν, καὶ ἐδόθησαν καὶ αὗται αἱ νῆσοι εἰς τὰς χεῖρας τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἡ φιλικὴ εἰς ἡμᾶς αὕτη αὐλὴ ἔκαμεν εἰς ἡμᾶς νὰ μάθωμεν, ὅτι ἐξαιρουμένων τῶν εἰρημένων τεσσάρων περιχώρων, ἅτινα συνιστῶσι μέρη τῶν ἡμετέρων Αὐτοκρατορικῶν ἐπικρατειῶν, αἱ ῥη-

θεῖσαι νῆσοι ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ ἐξαιρετικὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. Βασιλέως καὶ Κυριάρχου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Καὶ τοῦτο κατὰ συμμόρφωσιν ἐκείνης τῆς συνθήκης, ἥτις εἰδικῶς περὶ τούτων τῶν μνημονευομένων νήσων συνεκλείσθη μεταξὺ τῶν τεσσάρων μεγάλων Δυνάμεων.

»Συνεπείᾳ οὖν ταύτης παρέστησε φιλικὴν αἴτησιν, ὅπως ἀπ' ἐδῶ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἡ μὲν Α. Βρεττανικὴ Μεγαλειότης θεωρῆται ὡς προστάτης κυρίαρχος τῶν νήσων τούτων, οἱ δὲ αὐτῶν ἐγκάτοικοι θεωροῦνται ὡς προστατευόμενοι ὑπήκοοί της, καὶ μεταχειρίζωνται εἰς τὸ ἑξῆς ὡς ὑπήκοοι τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Θέλουσα δὲ περιπλέον ἡ Α. Β. Μ. ὅπως οἱ ὑπήκοοι οὗτοι συχνάζωσι τὴν Τουρκικὴν Αὐτοκρατορίαν, καὶ ἐμπορευόμενοι, νὰ ἦναι ἀπηλλαγμένοι παντὸς βάρους καὶ κωλύματος, τὰς δὲ ἐμπορικὰς ὑποθέσεις των νὰ μεταχειρίζωνται κατὰ τὰς ἰδίας συμφωνίας καὶ τοὺς ὅρους, οἵτινες ἐθίζονται καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς λοιποὺς ὑπηκόους τῆς Α. Β. Μ. καὶ αὐτοὶ ἔπειτα νὰ δέχωνται μὲ καλοσύνην καὶ περιποίησιν. Ὅθεν ἐπειδὴ ἡ Αὐλὴ τῆς Ἀγγλίας ἔκπαλαι ἐγένετο πρόθυμος φίλη τῆς ἡμετέρας Ὑψηλῆς Πύλης, καὶ εἰς αὐτὴν εἰσέτι τὴν περίπτωσιν διὰ τῆς τιμῆς, ἣν ἐδήλωσε πρὸς αὐτὴν ἐγχειρίζουσα τὴν Πάργαν, ἔκαμεν ἡμᾶς νὰ γνωρίσωμεν τὴν φιλικήν της καὶ εἰλικρινῆ διαγωγὴν, καὶ προςφάτους ἀποδείξεις ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης πρὸς ὁμόνοιαν καὶ καλὴν συνενόησιν μεθ' ἡμῶν. Οὕτως οὖν ἐξόχως εὐαρεστηθεῖσα ἡ ἡμετέρα Ὑψηλὴ Πύλη ἐπιδοκιμάζει καὶ ἐπικυρόνει ἐπὶ τοῦ νῦν ταύτην τὴν φιλικὴν αἴτησιν. Διὸ ἀναγνωρίζει ἀπ' ἐδῶ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τοὺς ἐγκατοίκους τῶν μνημονευομένων νήσων ἐνταῦθα ὡς προστατευομένους κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς αὐλῆς. Καὶ ἡ ἡμετέρα Ὑψηλὴ Πύλη ὑπόσχεται καὶ ὑποχρεοῦται ὅτι αἱ ἴδιαι αὐταὶ συνθῆκαι καὶ ὅροι, ἅτινα διατηροῦνται πρὸς ὄφελος τῶν ἄλλων ὑποκειμένων Ἄγγλων, θὰ διατηρῶνται ἀκριβῶς καὶ ἐν παντὶ χρόνῳ μὲ τοὺς ἐγκατοίκους τῶν πολλάκις ὀνομαζομένων ἐδῶ νήσων. Ἐκεῖνοι δὲ μεταξὺ τῶν ἐγκατοίκων των, οἵτινες εὑρίσκονται εἰς τὰ Ὀθωμανικὰ Κράτη, οἵτινες ἀπέκτησαν ἀγροὺς, ἀγαθὰ, οἰκίας ἢ ἄλλα ὁμοειδῆ κτήματα, ἢ ἴσως θέλουσιν ἐδῶ νὰ μετέρχωνται τὴν ἐμπορίαν των, καὶ ν' ἀναδεχθῶσιν ἐλευθέρως τὴν κατάστασιν τοῦ Ραγιᾶ, ὡς τοιοῦτοι θὰ συγκαταλεχθῶσιν. Ἐὰν δὲ αὐτοὶ μὴ θελήσωσι νὰ μείνωσιν εἰς τὴν ἰδίαν ἐπικράτειαν, ἀλλὰ προτιμῶσι νὰ πωλήσωσι τὰς ἰδιοκτησίας καὶ ἀγαθά των, καὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς νήσους

ὑπόσχεται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἡμετέρα Ὑψηλὴ Πύλη νὰ συνδράμῃ τὰς θελήσεις των μὲ τὴν βοήθειάν της, καὶ νὰ παραχωρήσῃ αὐτοῖς τὴν προθεσμίαν δώδεκα μηνῶν, ὅπως δυνηθῶσι νὰ διαθέσωσι τὰ κτήματά των, καὶ νὰ συντελέσωσι τὰς ὑποθέσεις των, ὑποχρεουμένη αὐτὴ νὰ θεωρῇ καὶ μεταχειρίζηται αὐτοὺς ὡς ἀληθεῖς ὑπηκόους Ἄγγλους.

»Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ πάντα περὶ αὐτῶν οὕτως ἀπεφασίσθησαν καὶ ἐσυμφωνήθησαν μεταξὺ τῶν δύο Αὐλῶν, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἔκτακτος πρέσβυς καὶ πληρεξούσιος τῆς Α. Β. Μ. ἱππότης Ροβέρτος Λίστων (τοῦ ὁποίου πολλὰ τὰ ἔτη) ὑπεχρεώθη ἐγγράφως, ὅπως προμηθεύσῃ τὴν κύρωσιν τῆς Αὐλῆς του ἐντὸς διαστήματος ὀλίγων μηνῶν, πασιδηλοῦται καὶ διακηρύττεται, ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὅροι παραδέχονται ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἡμῶν Μεγαλειότητος διατηροῦνται καὶ βεβαιοῦνται· ἕως δὲ οὐδέν τι ἐναντίον τῶν συμφωνηθέντων μὴ γίνῃ ἐκ μέρους τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τὸ ὁποῖον οὐδὲν φοβούμεθα, οὐδὲν ἐναντίον ὡσαύτως ἐκ μέρους τῆς ἡμετέρας Ὑψηλῆς Πύλης κατ' οὐδεμίαν περίπτωσιν θὰ παρακολουθήσει εἰς τὴν παροῦσαν σύμβασιν»

Ὑπογραφαὶ τῶν συμβαλλομένων μερῶν ἐτέθησαν ἐν τῇ συνθήκῃ, καὶ τὸ κῦρος καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ ἐκ μέρους τοῦ Διβανίου καὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ Ὑπουργείου ἐποιήθη κατὰ τὰ ὡρισμένα. Ἡ Πάργα οὕτως ἔμελλε νὰ παραδοθῇ εἰς χεῖρας τῆς Τουρκίας καὶ συσσωματωθῇ μὲ τὰ Κράτη αὐτῆς ὡς ἀπήτει ἡ συνθήκη τῶν 1800, οἱ Ἄγγλοι ὤφειλον νὰ ἐξέλθωσι τοῦ φρουρίου καὶ παραδώσωσιν αὐτὸ εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ, καὶ οἱ βουλόμενοι τῶν Παργίων νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῆς Πατρίδος των ἀποζημιούμενοι παρὰ τοῦ Ἀλῆ, ὡς ἐκ μέρους τοῦ Σουλτάνου διὰ τὰς ἰδιοκτησίας των. Τοιαῦται ἐγένοντο αἱ διπλωματικαὶ συζητήσεις περὶ Πάργας εἰς τὰς ἐν Βιέννῃ καὶ Παρισίοις συνόδους. Χριστιανικαὶ Δυνάμεις εἰς τὰ τέλη καὶ τοὺς σκοποὺς ἰδίων συμφερόντων ἀποβλέπουσαι διεπραγματεύθησαν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν χριστιανικοῦ λαοῦ ἄνευ τοῦ νὰ ἐπιβλέψωσιν εἰς τὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς δοθείσας αὐτῷ ὑποσχέσεις ὅτε ἐν καλῇ πίστει καὶ διὰ μόνον αἴτιον αἰτήσεως καὶ προστασίας ἵνα διασωθῇ αὐτὸς ἐκ τοῦ βαρβάρου ἐχθροῦ των, παρέδιδεν ἑαυτὸν καὶ τὸν τόπον του. Τίνι τρόπῳ δὲ ἐγένετο ἡ παράδοσις θέλομεν ἴδῃ εἰς τὸ ἑξῆς κεφάλαιον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΠΑΡΓΑΣ.

Νέον υπόμνημα των Παργίων προς τον Ἁρμοστὴν Μαιτλάνδ.—Ἀλῆ-πασᾶ συνεννοήσεις μετὰ τοῦ Μαιτλάνδ.—Ἀλληλογραφία Δεβοσὲτ καὶ Μαιτλάνδ διὰ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Παργίων.—Διαδήλωσις τοῦ Μαιτλάνδ πρὸς τοὺς Παργίους.—Ἀντιτεχνάσματα τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ εἰς τὰ πραττόμενα ὑπὲρ Παργίων ὑπὸ τῶν Ἄγγλων.—Ἀντίταξις Μαιτλάνδ εἰς τὰς διανοουμένας ἐπιθέσεις τοῦ Ἀλῆ.—Ὁ Κατουράϊτ ἀπεσταλμένος τοῦ Μαιτλάνδ διαπραγματεύεται τὴν προκαταρκτικὴν συμφωνίαν περὶ παραδόσεως.—Προκήρυξις τοῦ Ἀνθαρμοστοῦ Στούαρτ πρὸς τοὺς ἀγανακτοῦντας Παργίους.—Προσέλευσις τοῦ Ἀχμὲτ Βέη εἰς Πάργαν ἐπὶ ἐκτιμήσει τῆς περιουσίας τῶν Παργίων.—Ἀναφορὰ τῶν Παργίων κατὰ τοῦ Ἀχμὲτ Βέη καὶ ἀπάντησις πρὸς αὐτοὺς παρὰ τοῦ Μέγερ γραμματέως τοῦ Ἁρμοστοῦ.—Ἀντίδρασις τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ εἰς τὰ περὶ διακωλύσεως τῶν Τούρκων εἰς τὸ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς Πάργαν.—Προκήρυξις τοῦ Κατουράϊτ περὶ ἐκτιμήσεως τῆς περιουσίας τῶν Παργίων.—Δολοπλοκίαι τοῦ Χαντσερῆ καὶ Μάνθου ἐν Πάργᾳ κατὰ τῶν Ἄγγλων.—Τεχνάσματα τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ, ὅπως ὑπεκφύγῃ τὴν χρηματικὴν ἀποζημίωσιν τῶν Παργίων.—Βλαντῆ Λευκαδίου ἡ ἀντίθεσις εἰς τὰς προτάσεις τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ.—Παῦσις τοῦ Δεβοσὲτ ὡς φρουράρχου Πάργας καὶ ἀντικατάστασις τοῦ Στούαρτ.—Ἰάκωβος Μαιτλάνδ ἀνεψιὸς τοῦ Ἁρμοστοῦ, διοικητὴς Πάργας.—Προκήρυξις τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλάνδ περὶ τῆς παραχωρήσεως τῆς Πάργας.—Ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλάνδ καταταβιβάζει τὸ ποσὸν τῆς ἐκτιμήσεως.—Δυσαρέσκεια τῶν Παργίων εἰς τὸν καταβιβασμὸν τῆς ἐκτιμήσεως.—Ὁ Φώσκολος ὑπὲρ τῶν Παργίων ἐν Λονδίνῳ.—Τὰ περὶ κατοχῆς Πάργας συ-

ζητηθέντα μεταξὺ Παργίων καὶ Ἁρμοστοῦ.—Ὁ ἀντιστράτηγος Φρεδερίκος Ἄδαμ εἰς Πάργαν κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς στρατιωτικῆς κατοχῆς τῶν Τούρκων.— Ἡ ἀγανάκτησις τῶν Παργίων, ὁ ἀποχαιρετισμὸς τῆς πατρίδος των καὶ μετάβασις εἰς Κέρκυραν καὶ Παξούς.—Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ καὶ Βοὺδ εἰς Πρέβεζαν, καὶ συνέντευξις μετὰ τοῦ Ἀλῆ ἵνα παραλάβωσι τὰ χρήματα τῆς πληρωμῆς.—Καταβίβασις τῆς Ἀγγλικῆς σημαίας καὶ εἰσέλευσις εἰς Πάργαν τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ.—Πολιτογράφησις τῶν Παργίων ὑπὸ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως. —Ἀθλιότης τῶν Παργίων καὶ ἐπιτροπὴ ἐν Κερκύρᾳ διὰ τὴν διανομὴν τῶν χρημάτων τῆς ἀποζημιώσεως.—Πρόσκλησις τοῦ Ἰσμαὴλ-πασᾶ Σερασκέρη τοῦ Σουλτάνου πρὸς τοὺς ἐν τοῖς Ἰονίοις Νήσοις Παργίους, ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των.—Ἡ ὀργὴ τοῦ Ἁρμοστοῦ διὰ τὴν συνεννόησίν των μὲ τὸν Ἰσμαὴλ πασᾶ.—Τέλος τῆς αὐτονομίας τῶν Παργίων.

ΗΘΥΜΟΥΝ ἐν τούτοις οἱ Πάργιοι βλέποντες τὸ μὲν ὄνομα τῆς πατρίδος των μὴ ἀναφερόμενον ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν 1815, ἑαυτοὺς δὲ μὴ προσκληθέντας εἰς ἐκλογὴν ἀντιπροσώπων κατὰ τὸ Μαιτλάνδιον σύνταγμα, ὅπως συμμεθέξωσιν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου τῶν Ἰονίων. Νέον δὲ ὑπόμνημα τῆς κοινότητος διὰ τῶν πληρεξουσίων Γρηγορίου καὶ Γεωργίου Βασιλάδων προσήγαγον πρὸς τὸν Μαιτλανδ τὰς 21 Δεκεμβρίου 1816 Ἐν αὐτῷ ἔλεγον οἱ πληρεξούσιοι τῶν Παργίων.

»Ἐξοχώτατε! Οἱ ὑποσημειούμενοι πολῖται Πάργας ἐκλεχθέντες πληρεξούσιοι ὅλου τοῦ λαοῦ, λογιζομένου ὑπὲρ τὰς τέσσαρας χιλιάδας κατοίκων, ὠφελοῦνται ἐκ τῆς εὐτυχοῦς ἐπανόδου τῆς Ἐξοχότητός σας, εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ἵνα παρουσιάσωσι τὴν ἔκφρασιν τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ὑπακοῆς του. Οὐδὲν δύναται νὰ ἦναι πλέον εὐχάριστον εἰς τοῦτον τὸν λαὸν, ἢ τὸ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ καθῆκον τοῦτο πρὸς τὸ ὑψηλὸν πρόσωπον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναθέτει ἅπασαν τὴν ἐμπιστοσύνην περὶ τῆς ἡσυχίας του, καὶ τοῦ ὁποίου ἐπικαλεῖται τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ

τὴν φιλανθρωπίαν. Ὁ λαὸς οὗτος ἐπὶ τόσους αἰῶνας διαρκῶς ἡνωμένος μὲ τὴν πολιτικὴν τύχην τῶν Ἰονίων νήσων, καὶ δυνάμει τοῦ ἁγνοῦ πατριωτισμοῦ του διατηρηθεὶς, ἀπέναντι τῶν προδοτικῶν ἐπηρειῶν καὶ τῆς καταχθονίου μοχθηρίας, ἐλεύθερος τοῦ σιδηροῦ ζυγοῦ, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἤδη στενάζει τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἑλλάδος, παρεχωρήθη ὑπὸ τῶν Ρώσσων εἰς τοὺς Γάλλους. Καὶ ἐσχάτως ἰδὼν τὴν πολιτικήν του ὕπαρξιν εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν Γάλλων, ἀπεφάσισε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τῶν Βρεττανικῶν ὅπλων, καὶ θέσῃ τὸν ἑαυτόν του ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν Προστασίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τοῦ ἡνωμένου Βασιλείου. Τρία ἔτη παρῆλθον ἀπὸ ἐκείνης τῆς ἐπικινδύνου περιόδου, κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὁποίων ὁ λαὸς οὗτος ἐχάρη τὰ ἀγαθὰ τῆς προστασίας ἐν ἐντελεῖ ἡσυχίᾳ, καὶ ἐν τῇ βεβαίᾳ ἐλπίδι τοῦ ν' ἀξιωθῇ διὰ τῆς ἰσχυρᾶς παρεμβάσεως τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, ὅπως ἀσφαλίσῃ διὰ παντὸς τὸ μόνιμον τῆς τύχης του. Ἀπονέμει οὖν Ὑμῖν τῷ συνεργῷ ὅλων τῶν ἀγαθῶν τὰς ὀφειλομένας εὐχαριστήσεις διὰ τὰς ἀγαθοεργίας του, καὶ παρακαλεῖ Ὑμᾶς νὰ τὸν ὁδηγήσητε εἰς τὴν εὐημερίαν ὡς προστάτης τῆς εὐτυχίας του καὶ τῆς καλῆς τύχης. Ὑποσημειούμεθα Γρηγόριος Βασιλᾶς, Γεώργιος Βασιλᾶς πληρεξούσιοι.»—Οὐδὲν ἀπήντα πρὸς ταῦτα ὁ Μαιτλάνδ, ἀλλ' ἐν σιγῇ ἐχαλκεύετο ἡ δουλεία τῶν Παργίων ὑπὸ τὴν Τουρκίαν. Ὁ Ἀλη-πασᾶς Τεπελενλῆς τῶν Ἰωαννίνων ἠρέθιζεν ἀεὶ τὸ Διβάνιον κατὰ τῶν Παργίων, ὅπως προςλάβῃ τὴν χώραν των εἰς τὴν τοπαρχίαν του. Ὁ χρυσὸς αὐτοῦ κατηλέκτριζε τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Κερκύρᾳ φίλους. Οἱ πράκτορές του περιστοιχοῦντες τὸν Μαιτλάνδ συνήργουν εἰς τοὺς σκοπούς του. Ἀδιαφοροῦντες ἢ μᾶλλον περιφρονοῦντες Ἑλληνικὸν λαὸν, ὅστις ποτὲ ἐστερεοῦτο ἐλπίδας εἰς τὴν ὁμόδοξον Ρωσσίαν, ἧς τὴν πολιτικὴν καὶ τὰς σχέσεις πρὸς τοὺς ὁμοθρήσκους Ἕλληνας ἀντεμάχοντο, ἕτοιμοι ἦσαν νὰ συγκλίνωσιν εἰς ἀπαιτήσεις τυράννου ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἐπὶ τούτῳ συνεντεύξεις μυστικαὶ ἐγένοντο ἐν Πρεβέζῃ, Βουθρωτῷ καὶ Σαϊάδῃ μεταξὺ ἀπεσταλμένων τοῦ Ἀλη-πασᾶ καὶ τοῦ Μαιτλάνδ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1817 ἐφημίζετο ὅτι συνθήκη ἐγένετο μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, δι' ἧς ἔμελλε νὰ παραχωρηθῇ Πάργα καὶ περίχωρος αὐτῆς πρὸς τὸν Σουλτάνον. Ἡ συνθήκη διεβιβάσθη πρὸς τὸν Ἀλη-πασᾶν, καὶ οὗτος διὰ ταχυδρόμου ἔπεμψεν αὐτὴν τὰς 13 Μαρτίου 1817 πρὸς τὸν Μαιτλάνδ. Ἔλεγε δὲ ὅτι ὤφειλεν ὁ ἁρμοστὴς νὰ πέμψῃ εὐθὺς Ἄγγλον ἐπίτροπόν του

εἰς Ἰωάννινα, ἔνθα ἔφθασε καὶ ὁ ἐπίτροπος τῆς Πύλης, ὅπως γίνῃ ἡ προκαταρκτικὴ συμφωνία περὶ παραδόσεως τῆς Πάργας. Ὁ Ἁρμοστὴς γινώσκων πόσον κακῶς ἤθελον ἀκούσει οἱ Πάργιοι τὴν ὑποδούλωσίν των, ἵνα προλάβῃ τὰς ἀντιδράσεις, ἀπέστειλεν εἰς Πάργαν τὸν ἀντισυνταγματάρχην Δεβοσὲτ Ἐλβετὸν μετὰ 300 Ἄγγλων στρατιωτῶν, ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν ἐκεῖσε φρουρὰν, καὶ συνάμα ἀναγγείλῃ πρὸς τοὺς Παργίους τὴν παράδοσιν τῆς χώρας των εἰς τὸν Ἀλη-πασᾶν.

Οἱ Πάργιοι ἐμβρόντητοι ἔμειναν εἰς τοιαύτην διαδήλωσιν τοῦ Δεβοσέτ. Παρεκάλουν ὅμως, ὅπως στείλωσιν ἀντιπροσώπους εἰς Κέρκυραν, καὶ παραστήσωσιν τὰς ἀπελπιστικὰς πράξεις των, ἐὰν μὴ ὁ ἁρμοστὴς ἤθελε λάβει δραστήρια μέτρα ὑπὲρ τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας των. Ὁ Δεβοσὲτ δι' ἐπιστολῆς του τῶν 19 Μαρτίου ἀνήγγειλε πρὸς τὸν ἀντισυνταγματάρχην Φριδερῖκον Ἀγκεῦν, τότε στρατιωτικὸν γραμματέα ἐν Κερκύρᾳ τὰς ἐκδηλώσεις τῶν Παργίων. Ἐν ἄλλῃ δὲ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Μαιτλὰνδ τὰς 20 Μαρτίου ἔλεγεν.—«Ὁ λαὸς ἐλπίζει ὅτι ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης θέλει εὕρῃ τρόπον, ἵνα ἐμποδίσῃ ἐκ τῶν Παργίων ὅ,τι φοβοῦνται. Ἐὰν δὲ τοῦτο ἀδύνατον, ἅπαντες εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν χώραν των, καὶ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς Ὑμετέρας προστασίας. Ἐὰν δὲ τοῦτο ἐπιτευχθῇ αὐτοῖς, τότε ἐλπίζουσι νὰ λάβωσιν προθεσμίαν ἱκανὴν, ὅπως συλλέξωσι τὸ εἰσόδημά των, καὶ ἐξαιρέτως τὸ τῶν ἐλαιῶν καὶ εἶτα πράξωσι τὰ ἀναγκαιοῦντα τῆς ἀναχωρήσεως. Τὸ φρούριον δὲ εἶνε ἐν ἀτελεῖ καταστάσει ἀμύνης.»—Ἀπήντα δὲ ὁ Μαιτλὰνδ πρὸς τὸν Δεβοσὲτ τὰς 24 Μαρτίου.—«Δὲν δύναμαι νὰ ἡσυχάσω τὰ πνεύματα τῶν Παργίων διὰ προκηρύξεως ἀφορώσης τὴν μέλλουσαν τύχην των· διότι τὰ περὶ τῆς ὑποθέσεως αὐτῶν ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἡ Α. Μ. μοὶ ἔπεμψε, παρέπεσαν. Μόνον δύναμαι νὰ συμπεράνω περὶ τῆς πραγματικῆς ἀποφάσεως τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως ἐκ τῶν ἐγγράφων, ἃ ἔλαβον ἀπὸ τὸν Κύριον Φρὲρ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Μὲ πρόθεσιν ὅμως τοῦ νὰ βασίσω καθαρῶς τὴν ὑπόθεσιν τῶν Παργίων, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα νὰ σταθῶμεν, σᾶς ἐσωκλείω τὴν ἀκόλουθον διαδήλωσιν, ἥτις δύναται νὰ τροπολογηθῇ ὅμως ὑπὲρ τῶν Παργίων, καὶ οὐδέποτε κατ' αὐτῶν. Καὶ ταύτην θὰ διακοινώσετε πρὸς τοὺς προὔχοντας τῆς Πάργας. Διαδήλωσις . . . Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ Α. Μ. ὑποχρεωθεῖσα διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τῶν 25 Νοεμβρίου 1815 (καὶ ἐπὶ βάσεων τὰς ὁποίας δὲν γνωρίζω) ἐσυμφώνησε νὰ παραχωρηθῇ ἡ Πάργα ἐντὸς ὡρισμένου καιροῦ εἰς

τὴν Πύλην. Νομίζω, καὶ τοῦτο μοὶ ἐπιτρέπεται, (καθ' ὅσον δὲν ἀμφιβάλλω) ὅτι πρὸς τοιαύτας παραχωρήσεις ἅπαντες οἱ κάτοικοι, ὅσοι ἤθελον μεταναστεύσει, θὰ λάβωσιν ἀποζημίωσιν διὰ τὰς οἰκίας καὶ τὴν περιουσίαν των καὶ ἀνεξόδως θέλουσι μεταβῇ εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους. Δύνασθε νὰ βεβαιώσητε τοὺς Παργίους, ὅτι ἕως οὗ τὰ ῥηθέντα δὲν πραγματοποιηθῶσιν, οὐδεμία παραχώρησις τοῦ τόπου των θὰ λάβῃ χώραν. Νομίζω ὅτι καὶ τοῦτο δύναται δυστυχῶς νὰ συμβῇ. Ἀλλὰ πρέπει νὰ παρατηρήσητε εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Πάργας μὲ τὸν σοβαρώτερον τρόπον, ὅτι ἐν καιρῷ, καθ' ὃν ἡμεῖς προσπαθοῦμεν οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς ἀνακουφήσεως τῶν μελλόντων νὰ μεταναστεύσωσιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς ἀξίας τῆς περιουσίας των, ἤθελον οὗτοι δοκιμάσει διὰ τῆς βίας καὶ τῆς αἱματοχυσίας νὰ ἐπιτύχωσι τὴν ἐλαχίστην ἱκανοποίησιν, ἡ τύχη των ἀφίνεται τότε εἰς αὐτούς, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦδε θεωρῶ ὅλως ἀνεύθυνον τὴν Βασιλικὴν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία ἤδη παρεμβαίνει ὑπὲρ αὐτῶν χάριν τῆς τιμῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρός της.»—Ἐν ἄλλῃ δὲ ἐπιστολῇ αὐτοῦ περὶ τὰ τέλη Μαρτίου πρὸς τὸν Δεβοσὲτ παρεμπόδιζεν οἱονδήποτε ὑπόμνημα οἱ Πάργιοι ἤθελον παρουσιάσει πρὸς αὐτὸν ὡς μάταιον καὶ ἀνωφελές, διότι ἡ Πάργα παρεχωρήθη ὁριστικῶς εἰς τὴν Πύλην παρὰ τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως. Ἕνεκα τούτου ἔπεμψεν ὁδηγίας πρὸς τὸν ἐν Ἰωαννίνοις Ἄγγλον πληρεξούσιόν του, ὅπως μὴ ποιήσῃ οὐδεμίαν συμφωνίαν μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, πρὶν συνταχθῇ ἡ προκαταρκτικὴ σύμβασις τῆς παραδόσεως τῆς Πάργας ἐν προθεσμίᾳ ἓξ μηνῶν μετὰ τὴν ἡμερομηνίαν τῆς συμβάσεως. Ὤφειλε δὲ πρὸς τούτοις ὁ Δεβοσὲτ νὰ ἐμποδίζῃ τὴν εἰς τὸ φρούριον Πάργας εἴσοδον παντὸς ξένου Τούρκου ἢ ἄλλου ἐκ μέρους τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπεσταλμένου. (1)

Οἱ Ἄγγλοι οὕτως ἔσπευδον νὰ ὑπεκφύγωσι τὰς μεμψιμοιρίας τῶν ἀντιπολιτευομένων, παραδίδοντες εἰς τὴν δουλείαν τοῦ ἀπίστου λαὸν χριστιανικόν, ὅστις ἐζήτησε προστασίαν ἐξ αὐτῶν. Ἀλλ' ὁ Ἀλῆ πασᾶς μὴ ἀκούων τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Ἄγγλου ἀπεσταλμένου εἰς Ἰωάννινα Δάλτονος, ἐπωφελεῖτο πάσης περιστάσεως, ὅπως τὰ προτεινόμενα παρὰ τοῦ Μαιτλὰνδ ὑπὲρ Παργίων, ὅσον τάχιστα κατ' αὐτῶν ἐπιτευχθῶσιν. Ἐκ τούτων οἱ Πάργιοι ἐξέλαβον, ὅτι ὁ Θωμᾶς Μαιτλὰνδ συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ Ἀλῆ πρὸς βλάβην ἑαυτῶν καὶ δυστυχίαν, δυναμένας νὰ

(1) De Bosset Parga and the Ioniam Islands Appendix.—Μονογραφία περὶ Πάργας, σελ. 179.

ἐμποδισθῶσι παρὰ τοῦ Μαιτλάνδ. Διέσπειρε δὲ ὁ Ἀλῆς διὰ τῶν πρακτόρων του, ὅτι οἱ στρατηγοὶ καὶ πραγματευταὶ Ἄγγλοι ἠγοράσθησαν μὲ τὸ χρυσίον του καὶ ἐπροθυμοποιοῦντο εἰς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του! Μὲ γερμανικὰς ἐφημερίδας καὶ ἑλληνικὰ ἡμίφυλλα διεδίδετο ἡ φήμη, ὅτι ὁ Σὶρ Μαιτλὰνδ δι' ἀμοιβὴν τῆς φιλίας του πρὸς τὸν Ἀλῆ καὶ τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Πύλην, ἔλαβε τὸ παράσημον τῆς Σελήνης. Ἀπηλπίσθησαν οἱ Πάργιοι ἅμα ἐκοινοποιήθη αὐτοῖς ἡ δήλωσις τοῦ Μαιτλάνδ. Διέκοψαν τὰς ἐργασίας των, δὲν ἤθελον νὰ καλλιεργῶσι τὰς γαίας των, ὧν τὸ εἰσόδημα ἠγνόουν ἐὰν ἔμελλον νὰ συνάξωσιν. Ἕκαστος ἐπώλει τὰ κτήματά του μετὰ μεγίστης ζημίας, χώνων κατὰ γῆς τὰ χρήματα τῆς πωλήσεως, καὶ μηδὲν ἐμπορευόμενος. Τοιαύτη ἀδράνεια κυκλοφορίας εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἔφερε τὸν λαὸν εἰς ἐσχάτην πενίαν. Ὁ Πρωτοπαπᾶς καὶ ὅλοι οἱ δημόσιοι ἐπαγγελματικοὶ ἄφησαν τοὺς μισθοὺς, ἵνα προμηθευθῇ σῖτος διὰ τὸν πεινῶντα λαόν. Οἱ προὔχοντες πρὸς θεραπείαν ἀπήτησαν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Στούαρτ, τοῦ ἐν Κερκύρᾳ ἀντιπροσωπεύοντος τότε τὸν ἀπόντα Ἁρμοστὴν Μαιτλὰνδ, νὰ πεμφθῇ αὐτοῖς σῖτος ἐκ Κερκύρας 4,000 ταλλήρων ἰσοτιμώμενος, ὃν ὑπέσχοντο οὗτοι νὰ πληρώσωσιν ἐκ τοῦ χρηματικοῦ τῆς ἀποζημιώσεως, ἣν ὁ Ἀλῆς ὤφειλε νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Παργίους πρὸς ἀμοιβὴν τῶν κτημάτων. Ὁ δὲ λαὸς τῆς Πάργας ἐζήτει παρὰ τοῦ Δεβοσὲτ, παραδοθείσης τῆς πατρίδος, νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὴν Ἑπτάνησον.

Ἀλλ' ὁ Ἀλῆς ἐβούλετο οὐ μόνον ν' ἀποφύγῃ ἐκ πάσης χρηματικῆς δόσεως, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἄγγλους νὰ καταστήσῃ μισητοὺς πρὸς τοὺς Παργίους, ὅπως ἀφεθῶσιν αὐτοὶ ἀπροστάτευτοι, ἐὰν εἰσέβαλεν ἐνόπλως εἰς τὴν χώραν των, καὶ πίῃ τὸ αἷμά των ἐκδικούμενος διὰ τοσαύτας πολυχρονίους ὕβρεις παρ' αὐτῶν. Διέσπειρεν ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἀλῆς διὰ τῶν κατασκόπων του ἐν Πάργᾳ, ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἤθελον ἀδιαφορήσει, ἐὰν τὰ ὅπλα του κατεκυρίευον τὴν χώραν των, καὶ ὅτι, ἐὰν ἡ Πάργα καὶ τὸ φρούριον δὲν παρεδίδοντο, οἱ Πάργιοι καὶ ἡ Ἀγγλικὴ φρουρὰ ἤθελον κατακοπῆ. Ὁ Σταμάτιος Τουρκογιάννης Πάργιος, ἐξ Ἰωαννίνων ἐλθὼν, ἐμαρτύρει διαθέσεις καὶ λόγους τοῦ Ἀλῆ περὶ Παργίων. Ἔλεγεν αὐτὸς πρὸς τὸν Δεβόσὲτ ὅτι ὁ Ἀλῆς, ὅστις μὲ ἐπροσκάλεσε νὰ παρουσιασθῶ μὲ εἶπε νὰ ἔλθω εἰς Πάργαν, καὶ νὰ παρακινήσω τοὺς συμπατριώτας μου ὅπως τὸν βοηθήσωσι καὶ διώξῃ τοὺς Ἄγγλους. Ὑπέσχετο δὲ πρὸς ἀμοιβὴν νὰ μὴ κακοποιήσῃ ὅσους δὲν συννενοοῦνται μὲ τοὺς Ἀγ-

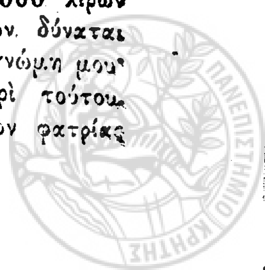
γλους, διότι μόνον έκατὸν οἰκογένειαι Παργίων συμφωνοῦσι μὲ αὐτούς. Διέταξε πρὸς τούτοις τὸν Δεσύλαν Πάντσαν, ἵνα παρουσιάσῃ ἐκτίμησιν τῆς ἀκινήτου περιουσίας τῶν Παργίων, διότι μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἔμελλε νὰ καταλάβῃ τὸ φρούριον, καὶ πληρώσῃ τοὺς ἰδιοκτήτας. Ὅπως δὲ εὐκολύνῃ πᾶν κίνημα, ἐμπόδισε τὰ σιτηρὰ τοῦ νὰ ἔλθωσιν εἰς Πάργαν, καὶ ἀπέστειλε τὸν Σπυρίδωνα Μανιάκην, καλούμενον Γαλιῶτον, εἰς Ἁγιὰν, ὅπως συμπροευοδίσῃ τοὺς σκοποὺς των. Ὁ Δεβοσὲτ ἔγραφε περὶ τοιούτων κινημάτων τοῦ Ἀλῆ πρὸς τὸν Ἄγκεϋν τῇ 31 Μαρτίου 1817, ζητῶν ὁδηγίας παρὰ τοῦ Μαιτλάνδου ἐν περιπτώσει ἐπιθέσεως τοῦ Ἀλῆ κατὰ Πάργας. Ὁ δὲ Μαιτλὰνδ δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ τῶν 2 Ἀπριλίου ἀπήντα λέγων — «Ἐν πρώτοις σοὶ λέγω, ὅτι οἱαδήποτε πιθανότης ὑπάρχει περὶ τούτου, δὲν δύναμαι νὰ φαντασθῶ ὅτι ὁ Βεζίρης δύναται νὰ ἔχῃ ἐχθρικοὺς σκοπούς. Ἐπειδὴ ὅμως γνωρίζω, ὡς καὶ αὐτὸς γνωρίζει, ὅτι ἡ Βρεττανικὴ κυβέρνησις παρεχώρησε την Πάργαν εἰς τὴν Πύλην ὑπὸ ῥητοὺς ὅρους δὲν μοὶ φαίνεται πιθανὸν, ὅτι θὰ ἀποπειραθῇ νὰ περιπλέξῃ αὐτὸν και τὴν Πύλην εἰς τὰς συνεπείας ἐχθρικῆς ἐπιχειρήσεως κατὰ τῆς Μ. Βρεττανίας, ἀφοῦ μάλιστα μετ' ὀλίγον καιρὸν καὶ μὲ ὀλίγην ὑπομονὴν θὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν του χωρὶς νὰ περιέλθῃ εἰς τοιαῦτα μέτρα. Πρότεξε ὅμως μὴ ταῦτα τὰ κινήματα τοῦ Ἀλῆ γίνωνται ὄχι μὲ ἐχθρικοὺς σκοπούς, ἀλλ' ὅπως παραδώσωμεν τὴν Πάργαν ἐντὸς βραχυτέρου χρόνου. Ἑπομένως εἶμαι τῆς ἰδέας, ἐὰν ἦναι ἀκριβεῖς αἱ πληροφορίαι σου περὶ τῶν κινημάτων τοῦ Βεζίρη, μὴ πάντα γίνωνται ὄχι μὲ ἐχθρικοὺς σκοπούς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ παραδώσωμεν τὴν Πάργαν ἐντὸς βραχυτέρου χρόνου. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ μοὶ ζητεῖς ὁδηγίας εἰς περίστασιν, καθ' ἣν ὁ Βεζίρης ἤθελεν ἀποπειραθῇ διὰ δυνάμεων νὰ εἰςβάλῃ εἰς τὴν χώραν, καὶ νὰ κατάσχῃ τὴν Πάργαν, πρᾶγμα ἀπίθανον μὲν, ἀλλα δυνάμενον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, σοὶ λέγω, ὅτι ἐν πρώτοις ὀφείλεις νὰ παραστήσῃς αὐτῷ, ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης διαταγῆς προςβάλλει τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν. Καὶ ἂν ἡ περίστασις αὕτη δὲν φέρῃ ἀποτέλεσμα, τότε σοὶ δίδω πλήρη πληρεξουσιότητα ν' ἀποκρούσῃς τὴν τοιαύτην ἐπίθεσιν, ἀποδιώκων τοιαύτην δύναμιν ἀπὸ τὴν χώραν τῆς Πάργας. Γνωρίζω καλῶς ὡς ἐκ τῆς φύσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως οὐ μόνον πολλὰ πράττονται ὑπὸ ἀπερισκέπτου καὶ πλημμελοῦς τίτλου, ἀλλὰ καὶ πολλὰ παρὰ τὴν θέλησιν καὶ σκοπὸν τῆς Πύλης. Διὰ ταῦτα παραγγέλλω ὑμᾶς νὰ ἐνεργῆτε μετὰ μεγίστης

περισκέψεως, σταθμίζοντες τὴν ἀλήθειαν πάσης περιστάσεως, ἂν ἠθέλατε διατάξῃ τι, καὶ νὰ μὴν ἀρχίσητε ἐχθροπραξίας, πρὶν ἢ ἀναγκασθῆτε εἰς τοῦτο, ὑπ' ἀκαθέκτου ἀνάγκης, ἢ πρὶν ἂν πεισθῆτε ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς Πύλης εἶναι νὰ βιάσῃ ἡμᾶς εἰς ἐχθροπραξίας, καὶ οὐχὶ ὡς νομίζω ἐπὶ τοῦ προκειμένου, νὰ ἀναγκάσῃ ἡμᾶς εἰς πρόωρον παραχώρησιν τῆς Πάργας δι' ἀπερισκέπτου ἐπιδείξεως. Ὑποθέτω ὅτι ἂν ἐξετάσητε, θέλετε εὕρειν ὅτι, ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπῆρξεν ἀμφισβήτησις περὶ τὴν ὁροθεσίαν τῆς Πάργας. Ἐὰν λοιπὸν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπάρχῃ ἡ αὐτὴ αἰτία, δὲν θέλετε ἔλθει εἰς ἐχθροπραξίας μετὰ τῶν Τούρκων προκειμένου περὶ τοῦ οὕτω διαφιλονεικουμένου μέρους τῆς χώρας ταύτης. Ἑπομένως ἡ μόνη περίστασις, καθ' ἣν δύνασθε ν' ἀντικρούσητε πᾶσαν ἐχθροπραξίαν, δυνάμει τῶν ὑπαρχουσῶν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας φιλικῶν σχέσεων, καὶ σᾶς ἐπιτρέπεται νὰ διαπράξητε ἐχθροπραξίας, εἶναι ἡ δικαιολόγησις τῆς ἀνάγκης, καθ' ἣν ὀφείλετε νὰ ὑποδείξητε δύο τινὰ 1.ον ὅτι ἐπροσπαθήσατε διὰ παντὸς μέσου νὰ ἱκανοποιήσητε τὴν πρὸς Ἀγγλίαν προσβολὴν ἕνεκα ἐχθρικῆς ἐπιθέσεως δυναμένης νὰ λάβῃ χώραν 2.ον ὅτι πασῶν τῶν παραστάσεων ἀποβασῶν ματαίων, ἠναγκάσθητε ν' ἀποκρούσητε τὴν ἐχθρικὴν ἐπίθεσιν, οὐχὶ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν περὶ Πάργας διαπραγματεύσεων, ἀλλὰ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀξίας τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Ἑπομένως σοὶ παραγγέλλω ἀνοχὴν, ἀλλ' ἐνταυτῷ εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον, ὥστε νὰ μὴ ὑποφέρῃ ὑπὸ ταύτης ἡ τιμὴ καὶ ὁ χαρακτὴρ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Πλὴν ἡ πρωτίστη σκέψις τῆς Α. Μ. καὶ ἡ ἰδική μου, εἶναι νὰ μὴν ἔλθωμεν ἄνευ ἀκαθέκτου ἀνάγκης εἰς ἐχθροπραξίας μετὰ τῆς Τουρκίας. Εἰς τὰς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολάς σου πάντοτε ἀναφέρεις τὸν Βεζίρην· ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἂν καὶ γνωρίζωμεν ὅτι ἡ Πάργα μέλλει νὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας αὐτοῦ, μόλοντοῦτο τὸ μόνον πρόσωπον μετὰ τοῦ ὁποίου δύνασθε νὰ διαπραγματευθῆτε περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, εἶναι ὁ ἐπὶ ταύτης Πληρεξούσιος τῆς Πύλης. Καίτοι δὲ εἶναι ἀνάγκη ὥστε ἐγὼ ἐκ Κερκύρας νὰ προσπαθῶ, ὅπως διατηρήσω φιλικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ, ὑμεῖς ἐκ Πάργας δὲν θὰ ἀναγνωρίζετε ἄλλον, ἢ τὸν πληρεξούσιον τῆς Πύλης, καλούμενον Ἀχμὲτ-βέην.

»Ἔχω τὴν τιμὴν, κτλ. κτλ. κτλ.»

Σιωπὴ διήρκεσε ἐπί τινα χρόνον, καὶ διὰ ταύτην οἱ Πάργιοι ἐστοχάζοντο ὅτι ἡ χώρα των ἤθελε παραχωρηθῇ ὑπὸ τοὺς ἄ-

ρους τῆς συνθήκης τῶν 21 Μαρτίου 1800. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία ἐπισπεύδουσα τὴν ἐκπεραίωσιν, ἵνα διαπραγματευθῇ τὴν σύμβασιν μὲ τὸν Ἀλῆ πασᾶν, ἀπέστειλεν εἰς Ἰωάννινα τὸν Ἰωάννην Κατουράϊτ τὸν πρώην ἐμπορευόμενον ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τότε ἀρχιγραμματέα τοῦ ἐν Πάτραις Ἀγγλικοῦ προξενείου. Ὁ ἀνὴρ αὐτὸς, ὡς γνωστὸς εἰς τὸν Ἀχμετ-πασὰν υἱὸν τοῦ Ἀλῆ, ἠδύνατο νὰ ἐξομαλύνῃ εὐκολώτερον τὰς ἐγερθησομένας δυσκολίας. Ἤρξατο λοιπὸν διαπραγματεύσεις προκαταρκτικῆς συμφωνίας μυστικῆς, δι' ἧς ἔμελλε νὰ κανονισθῇ πῶς ἔπρεπε νὰ παραχωρηθῇ ἡ Πάργα, καὶ νὰ ἐκτιμηθῶσιν ὅλα τὰ κτήματα τῶν Παργίων, καὶ ἀποζημιωθῶσιν παρὰ τοῦ Ἀλῆ. Ἡ συμφωνία αὕτη διεπραγματεύετο μεταξὺ τοῦ Ἄγγλου ἀπεσταλμένου Κατουράϊτ, καὶ τοῦ Ὀθωμανικοῦ Ἀχμετ βέη. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ πονηρὸς Ἀλῆς ὑπωπτεύετο μὴ εἰσχωρήσῃ ἐν τῇ συμφωνίᾳ ἄρθρον τι ἐπιζήμιον καθ' ἑαυτοῦ, παρέθετο ἐν τῇ διαπραγματεύσει τὸν γραμματέα του Μάνθον. Τούτου ἡ κακοβουλία προεδηλώθη, συνεργήσαντος εἰς ὑποδούλωσιν τῶν χριστιανικῶν φυλῶν πρὸς τοὺς Τούρκους. Μετ' αὐτοῦ ἔμελλε νὰ συνεργασθῇ καὶ ὁ διερμηνεὺς Χαντσερῆς, υἱὸς τοῦ ἀποκεφαλισθέντος ἡγεμόνος Βλαχίας, ὁ ἐπιτηδειότατος εἰς ῥαδιουργίας. Βουλόμενος δὲ ὁ Ἀλῆς νὰ προσελκύσῃ τὸν Κατουράϊτ εἰς τὰ οἰκεῖα συμφέροντα, ἐπεριποιεῖτο αὐτὸν καὶ ἐφιλοφρόνει, φρουρὰν τιμῆς παραθεὶς τῇ οἰκίᾳ. Καίτοι δὲ ὁ Δεβοσὲτ εἰδοποίει αὐτὸν ὅλα τὰ τεκταινόμενα παρὰ τοῦ Ἀλῆ κατὰ τῆς τιμῆς τῶν Ἄγγλων, καὶ τὰς πολεμίους ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς φρουρᾶς ἐν Πάργᾳ, ὁ Κατουράϊτ διέψευδε τοιαῦτα, ὡς ᾀδόμενα παρὰ τῶν δυσηρεστημένων. Συνάμα δὲ παρεκέλευε τὸν φρούραρχον Δεβοσὲτ νὰ πέμψῃ αὐτῷ καταστατικοὺς πίνακας ἀριθμοῦ τῶν βουλαμένων οἰκογενειῶν νὰ μεταναστεύσωσι, καὶ τοῦ ποσοῦ τῆς ἐκτιμήσεως τῆς περιουσίας αὐτῶν πρὸς ἀποζημίωσιν. Ἀπήντα ὁ φρούραρχος διὰ τῆς ἐπιστολῆς του τῶν 3 Μαΐου 1817.—«Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Πάργας ὀλίγιστοι θὰ μείνωσι καὶ αὐτοὶ θὰ εἶναι οἱ ἐστερημένοι περιουσίας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων φθάνει εἰς 3040 ψυχὰς, ἀποτελούσας 800 περίπου οἰκογενείας. Ἡ ἀξία τῆς κτηματικῆς περιουσίας τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐμπεριεχομένων δύναται νὰ ὑπολογισθῇ εἰς 400 ἕως 500,000 λιρῶν στερλινῶν, ἂν καὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν κατοίκων δύναται αὕτη νὰ ἦναι πολὺ ἀνωτέρα. Πλὴν αὕτη εἶναι ἡ γνώμη μου· ἐλπίζω ὅμως νὰ σᾶς πέμψω ἐντελεῖς πληροφορίας περὶ τούτου. Πρὸ καιροῦ γίνονται προσπάθειαι πρὸς σχηματισμὸν φατρίας

ἐκ τῶν ἐγκατοίκων ἐναντίον μας διὰ τῶν δυνάμεων τῶν χρημάτων καὶ ὑποσχέσεων, ὅπως προξενήσωσιν ἀταξίας κατὰ τὸ συμφέρον τοῦ Βεζίρου· διότι οὗτος φαντάζεται, ὅτι μεταχειριζόμενος βίαν κατὰ τῆς Κυβερνήσεώς μας καὶ τῆς φρουρᾶς τῆς Βρεττανίας, ἤθελε μᾶς βιάσει ν' ἀποσύρωμεν τὴν Προστασίαν ἐκ τῆς Πάργας. Ἐγὼ ἔλαβον τὰς ἀναγκαίας προφυλάξεις, ἐπὶ τούτῳ. Σᾶς προσθέτω δὲ ὅτι οἱ Τοῦρκοι πυροβολισταὶ ἔφθασαν ἐξ Ἰωαννίνων εἰς Ἁγιὰν, καὶ πάντες οἱ κατὰ τὰ μεθόρια ἀρχηγοὶ προσεκλήθησαν εἰς Ἰώαννινα, ἵνα λάβωσι νέας διαταγάς. (1) Μετ' οὐ πολὺ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Κατουράϊτ ὁ Δεβοσὲτ ἀκριβεστέρας πληροφορίας περὶ τῆς περιουσίας. Περὶ αὐτῶν ἔβαλε πραγματογνώμονας, οἵτινες ἠρίθμησαν καὶ ἐξετίμησαν ἐλαίας, ἀμπέλους χωράφια, οἰκίας δημοσίας καὶ ἰδιωτικὰς ναοὺς, σημειοῦντες λεπτομερέστερον τὴν τιμὴν ἑκάστου ἐν διαφόροις πίναξιν. Ἠρίθμουν 81,000 ἐλαιόδενδρα, ἕκαστον δὲ αὐτῶν ἐξετιμήθη, ὡς εἴθιστο τότε ἐν ταῖς νήσοις εἰς 50 γρόσια, ἤτοι 2 λίρας στερλίνας περίπου, τὸ ὅλον δὲ 200 000 λίτρας, ἡ δὲ λοιπὴ περιουσία τῶν ἀκινήτων ἐπέκεινα τῶν 250,000. Καίτοι δὲ ἡ ἐκτίμησις αὕτη ἐπαληθεύθη, ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλάνδ δὲν ἐκύρωσεν αὐτὴν, ὅτι ἐγίνετο ἄνευ τῆς διαταγῆς αὐτοῦ. Ἐπέτασσε δὲ τοὺς ἀπεσταλμένους, ὅπως ταχύτερον συντάξωσι, καὶ κυρώσωσι τὴν σύμβασιν περὶ παραδόσεως. (2)

Ἡ σύμβασις δὲ τέλος αὕτη μετὰ δύω μῆνας, ἀφοῦ συνῆλθον εἰς Ἰώαννινα οἱ ἀπεσταλμένοι, συνετάχθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ ὑπεγράφη τὰς 17 Μαΐου 1817 ὑπὸ τῶν Πληρεξουσίων Βρεττανίας, καὶ Τουρκίας. Ἔλεγε δὲ τάδε.— «Συνομολογηθείσης τῆς παραχωρήσεως Πάργας καὶ τῆς περιχώρου αὐτῆς εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην μεταξὺ τῆς Αὐλῆς τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας, οἱ ὑποφαινόμενοι προσδιωρίσθημεν Πληρεξούσιοι, ἵνα κανονίσωμεν τελειωτικῶς τὰς ἀποζημιώσεις τῶν διανοουμένων νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πατρίδα κατοίκων τόσον διὰ τὴν περιουσίαν, τὴν ὁποίαν ἤθελον ἐγκαταλείψει, ὅσον καὶ διὰ τὰ ἔξοδα τῆς μεταβάσεώς των εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους. Δηλαδὴ ὁ Κύριος Ἰωάννης Κατουράϊτ πρόξενος ἐν Μωρέᾳ ἐκ μέρους τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὁ Ἀχμὲτ Βέης ποτὲ Σιλικτὰρ Κεαπὶτ, ἐκ μέ-

(1) De Bosset, ἀνωτ. μονογραφία περὶ Πάργας, σελ. 191.

(2) Foscolo narrazione della cessione di Parga, ἀνωτ. 111

ρους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἀπεφάσισαν τ' ἀκόλουθα ἄρθρα 1.ον Ὁ ὅρος τῆς παραχωρήσεως τῆς Πάργας μετὰ τῆς χώρας της ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ῥηθεισῶν ἀποζημιώσεων ὑπὲρ τῶν μελλόντων νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πατρίδα κατοίκων. Οἱ δύω πληρεξούσιοι ὑποχρεοῦνται νὰ ἐπιστήσωσιν ὅλην των τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν, καὶ νὰ ἐνεργήσωσιν ἐπ' αὐτῶν μετὰ ζήλου καὶ ἐνεργητικότητος 2 ον Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς παρούσης συνθήκης ὑπὸ τῶν δύω πληρεξουσίων, οὗτοι θέλουσιν ὑπάγῃ εἰς Πάργαν διὰ νὰ προσδιορίσωσι διὰ τοὺς κατοίκους τοὺς μέλλοντας νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν χώραν των τὴν δικαίαν ἀξίαν τῆς περιουσίας, τὴν ὁποίαν θὰ ἀφήσωσι καθὼς καὶ τὸ ποσὸν τῶν ἐξόδων τοῦ ταξειδίου εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους. 3 ον Διὰ νὰ δυνηθῶσιν οἱ ὑποφαινόμενοι νὰ κάμωσι ταχεῖαν καὶ δικαίαν ἐκτίμησιν θέλουσιν ἐπικαλεσθῇ ἐκ τῶν νήσων καὶ τῆς στερεᾶς τὴν συνδρομὴν ἀνθρώπων ἐμπείρων περὶ τὰ τοιαῦτα. 4 ον Ὅταν ἡ ἀξία τῆς περιουσίας τῶν ξενιτευθησομένων κατοίκων βεβαιωθῇ, καὶ προσδιορισθῇ ὑπὸ τῶν δύω πληρεξουσίων ἡμῶν μὲ τὰ ἔξοδα τῆς μεταβάσεώς των εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους, οἱ ὑποφαινόμενοι θέλουσι σημειώσει καὶ προσδιορίσει τὴν ἐποχὴν τῆς πληρωμῆς τοῦ ὅλου ποσοῦ εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ ἐκλεγόμενον Ἄγγλον πληρεξούσιον, καὶ μετὰ τὴν ῥηθεῖσαν πληρωμὴν καὶ τὴν ἀναχώρησιν τῶν ξενιτευθησομένων κατοίκων θέλει ἀποσυρθῇ ὁ Ἀγγλικὸς στρατὸς ἀπὸ τὸ φρούριον. Ἡ δὲ χώρα τῆς Πάργας θὰ μεταβιβασθῇ εἰς τὸν Πληρεξούσιον τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Πρὸς πίστωσιν τῶν προηγουμένων οἱ δύω Πληρεξούσιοι ὑπέγραψαν τὴν παροῦσαν σύμβασιν, καὶ ἔθεσαν τὰς σφραγίδας των. Ἐγένοντο ἐν Ἰωαννίνοις κατὰ τὸ ἔτος Ἐγείρα 1232, τὸ τρίτον τῆς Σελήνης τοῦ Ριτζὰν, καὶ τὸ χριστιανικὸν ἔτος 1817 Μαΐου 17 ὑπογ. Ἰωάννης Κάρτράϊτ, Ἀχμὲτ Βέης, πληρεξούσιοι.» (1)

Ἅμα ὑπεγράφη ἡ σύμβασις προσήχθη εἰς γνῶσιν τοῦ Ἀλη-πασᾶ, ὅστις ἠγάλλετο μὲν διὰ τὴν ἐπίτευξιν, ἀλλ' ἐδυσαρεστεῖτο διὰ τὸ ποσὸν τῆς ἀποζημιώσεως, ὃ ἐβούλετο νὰ ὑπεκφύγῃ. Ὁ Ἀχμὲτ Βέης ἐκίνησε κατὰ τῆς Πάργας μετὰ συνοδίας ἀνδρῶν, ἣν ἔλαβεν ἐπὶ προφάσει ἐκτιμητῶν, καὶ οἵτινες ἦσαν οἱ πλείονες ἐξόριστοι Πάργιοι, καταφυγόντες καὶ πρόθυμοι εἰς τὰς ῥαδιουργίας τοῦ Ἀλῆ. Περιπλέον δὲ ὁ Ἀλη-πασᾶς, ἀπέστειλε

(1) Παρελήφθη ἡ σύμβασις ὡς μετεφράσθη ἐν τῇ μονογραφίᾳ Πάργας, σελὶς 223.

σῶμα 250 Ἀλβανῶν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Κατουράϊτ εἰς Παραμυθίαν 7 ὥρας ἀπέχουσαν τῆς Πάργας. Ὡς δὲ οἱ Πάργιοι ἤκουσαν τὴν προσέλευσιν τοῦ Ἀχμὲτ Βέη ἠγανάκτουν καὶ ἐταράσσοντο, ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἤθελον νὰ καταλάβωσι τὴν χώραν των, μὴ διδομένης πρότερον τῆς ἀποζημιώσεως. Διὸ ἐφοβεῖτο ὁ Δεβοσὲτ μὴ κινηθῶσιν εἰς ἀπελπιστικόν τι κίνημα οἱ Πάργιοι κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς φρουρᾶς· διότι κατηγοροῦντο φανερῶς οἱ Ἄγγλοι, ὅτι συνεννοηθέντες μετὰ τοῦ Ἀλῆ ἐπώλησαν τὴν Πάργαν. Οἱ προὔχοντες τῆς Πάργας προσελθόντες πρὸς τὸν Δεβοσὲτ ἐξέφραζον αὐτῷ, ὅτι οἱ ἐγκάτοικοι δὲν ὑπωπτεύοντο τὴν φρουρὰν συνεννοουμένην μετὰ τῶν Τούρκων κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ἡ ἀπελπισία των διὰ τὴν ἀπροσδόκητον προσέλευσιν Τούρκων εἰς τὴν πατρίδα των, ἤθελε παρωθήσει αὐτοὺς εἰς ἀπευκταῖα κινήματα. Ἀπήντα ὁ Δεβοσὲτ πρὸς τὴν ἔνστασιν τῶν προὐχόντων, ὅτι ἐν ὀνόματι τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ ὁ φρούραρχος εἶχε προκηρύξει, ὅτι ἐπὶ παντὸς ἀπελπιστικοῦ κινήματος ἡ Πάργα ἤθελε ἐγκαταλειφθῇ παρὰ τῆς φρουρᾶς ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς τύχῃ. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἤθελε θέσει τὸ φρούριον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀλῆ καὶ ἑπομένως, ὅπως προληφθῇ πᾶν ἀπευκταῖον ἡ φρουρὰ καὶ πᾶς Ἄγγλος ἐν Πάργᾳ ὤφειλε νὰ ἀποσυρθῇ εἰς τὸ φρούριον. Ἕως οὗ δὲ τὸ φρούριον δὲν προσεβάλλετο ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὁ φρούραρχος δὲν θὰ ἐπιχειρισθῇ πολέμιον κίνημα κατὰ τῶν προσερχομένων Τούρκων, οἵτινες καίτοι ἔνοπλοι, ἔμελλον νὰ εἰσέλθωσι φιλικῶς εἰς τὸ φρούριον, τὸ ὁποῖον κατὰ συνθήκην ἔπρεπε νὰ παραδοθῇ εἰς αὐτούς. Ἐὰν δὲ ὁ Ἀλῆς ῥᾳδιουργῶν ἤθελεν ἀνάψει πῦρ διχονοίας μεταξὺ τῶν Παργίων καὶ τῶν Ἄγγλων, ὅπως σύρῃ εἰς τὰ δίκτυα ζωὴν καὶ περιουσίαν τῶν Παργίων καὶ τιμὴν τῆς Ἀγγλίας, τότε θὰ ἀναγκασθῇ νὰ ἐπιτεθῇ. Θέλει δὲ γράψει παρευθὺς πρὸς τὸν Κατουράϊτ, ὅπως διακωλυθῶσιν οἱ προςελάσαντες Ἀλβανοὶ εἰς παραμυθίαν, καὶ ὁ Ἀχμὲτ Βέης μετὰ τῆς συνοδίας. Συνάμα δὲ θὰ ἐξαιτήσει καὶ ὁδηγίας ἐκ Κερκύρας περὶ τῶν πρακτέων.

Κατεπραΰνοντο ὁπωσοῦν εἰς τοιούτους λόγους τοῦ Δεβοσὲτ οἱ Πάργιοι. Οἱ δὲ Ἀλβανοὶ ἀπεσύροντο εἰς Μαργαρίτι κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀλη-πασᾶ, προφάσει ὅμως ὅτι ἐπικρατεῖ λοιμὸς εἰς Ἤπειρον. Ὁ Ἀχμὲτ Βέης καὶ συνοδία δὲν ἔγιναν δεκτοὶ εἰς Πάργαν. Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐν Κερκύρᾳ λαβοῦσα γνῶσιν τῶν διατρεχόντων ἐν Πάργᾳ, ἐνέκρινε τὰ προταθέντα ὑπὸ τοῦ Δεβοσέτ. Ταὐτοχρόνως δὲ ἔστειλε προκήρυξιν τὰς 26 Μαΐου πρὸς τοὺς Παργίους τὴν ἑξῆς.—Ἐγκύκλιος τοῦ Πατρικίου Στού-

ἀρτ ἀρχηγοῦ τῶν κατὰ τὰς Ἰονίους νήσους Βρεττανικῶν δυνάμεων, καὶ ἀναπληρωτοῦ τοῦ ἐν ἀπουσίᾳ ἁρμοστοῦ τῶν Ἰονίων Νήσων. — «Ἐπειδὴ συνωμολογήθη συνθήκη μεταξὺ τῶν αὐλῶν τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως περὶ παραχωρήσεως τῆς Πάργας εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ὑπὸ συνωμολογηθέντας ὅρους, σπεύδω διὰ τῆς παρούσης νὰ πληροφορήσω τοὺς κατοίκους αὐτῆς, ὅτι δύο πληρεξούσιοι διωρίσθησαν παρὰ τῶν Αὐλῶν διὰ νὰ πραγματοποιήσωσι καὶ παραχωρήσωσι καὶ τὴν ἐκτίμησιν ἐπὶ πληρωμῇ τῆς ἀξίας τῆς περιουσίας τῶν κατοίκων, ὅσοι ἤθελον μεταναστεύσει μετὰ τὴν παραχώρησιν τῆς χώρας των. Ὅπως δὲ οἱ ρηθέντες πληρεξούσιοι ἐκτελέσωσι τοὺς περὶ ἐκτιμήσεως καὶ ἀποζημιώσεως τῶν Παργίων ὅρους θέλουσι καταβάλῃ πρὸς τοῦτο πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν. Ἐπειδὴ ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις σκοπὸν ἔχει νὰ προστατεύσῃ πάντας τοὺς Παργίους, ὅσοι ἐσκόπευον νὰ μεταναστεύσωσι, καὶ νὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτοὺς ἀποζημίωσιν διὰ τὴν ἐγκαταλειπομένην ὑπ' αὐτῶν περιουσίαν, ἐλπίζει ὅτι οἱ κάτοικοι θέλουσι δείξει ὑπακοὴν καὶ εὐπείθειαν πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν κυβέρνησιν κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν. Ἐδημοσιεύθη κατὰ διαταγὴν τοῦ διοικητοῦ συνταγματάρχου Δεβοσέτ.—Πάργα 28 Μαΐου 1817.»

Ὁ ἀνθαρμοστὴς Στούαρτ πληροφορηθεὶς παρὰ τοῦ Δεβοσὲτ τὴν τοῦ Ἀχμὲτ Βέη προσέλασιν εἰς Πάργαν, καὶ τὴν ἐκ τῆς περιχώρου διακώλυσιν αὐτοῦ παρὰ τοῦ διοικητοῦ φρουράρχου, ἐπεκύρου τὰ πραχθέντα ὑπὸ Δεβοσέτ. Ἔγραψε δὲ καὶ ὁδηγίας αὐτῷ λέγων. Ὁ Ἀχμὲτ Βέης εἶναι μόνον δεκτὸς εἰς Πάργαν ἐὰν τὰ ὑποκείμενα τὰ ὁποῖα τὸν συνοδεύωσι περιορισθῶσιν εἰς 36 τὸν ἀριθμὸν, καὶ τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα καὶ ἐπώνυμα θὰ γνωστοποιηθῶσι πρὸς τὸν διοικητὴν, ὅπως ἐξαιρεθῶσιν ὅσοι ἐξ αὐτῶν τύχωσι Πάργιοι πρώην ἀποκηρυχθέντες δι' ἐγκλήματα. Ἡ συγκοινωνία αὐτῶν μὲ τὴν Ἤπειρον θέλει γίνεσθαι ἀποκλειστικῶς διὰ μιᾶς μόνης ὁδοῦ προσδιωρισμένης ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ καὶ ἐν γνώσει αὐτοῦ. Πᾶσα δὲ ἐργασία αὐτῶν, ὡς διαλαμβάνει ἡ ἐν Ἰωαννίνοις συνθήκη περὶ ἐκτιμήσεως καὶ ἀποζημιώσεως τῆς περιουσίας τῶν Παργίων, θὰ ἐνεργηθῇ διὰ παντὸς ζήλου καὶ ἀμεροληψίας. Ἡ δὲ αὐτῶν διατριβὴ ἐπὶ τούτοις ἐν Πάργᾳ δὲν θὰ ὑπερβῇ τὸ διάστημα 2 μηνῶν.» (1) Ἀλλ' οἱ Πάργιοι δυσανασχετοῦντες εἰς τὰ γινόμενα, καὶ ἐνταυτῷ βλέποντες ἄφευκτον τὸν ὄλεθρον, ἐὰν ὅλη ἡ συνοδία τοῦ Ἀχμὲτ Βέη ἐμ-

(1) De Bosset Proceedings in Parga.

βαινεν εἰς τὴν πόλιν των, ὑπέγραψαν τεσσαράκοντα προὔχοντες τὴν ἑξῆς ἀναφορὰν πρὸς τὸν Δεβοσέτ.—«Πάργα 28 Μαΐου 1817. Ἐξοχώτατε! Ὁ δυστυχὴς λαὸς τῆς Πάργας, ἀτυχὲς λείψανον τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων τῆς Ἠπείρου ὑπεστήριξε τὴν ἐλευθερίαν του ἐπὶ πλεῖον ἀς ἢ τέσσαρας ἑκατονταετηρίδας, καὶ δὲν ὑπάρχει μέρος γῆς κατὰ τὴν χώραν του μὴ καταποντισθὲν ὑπὸ τοῦ αἵματος τῶν προγόνων του, ὑποστηριξάντων τὴν ἀνεξαρτησίαν των κατὰ τοῦ τυράννου τῆς Ἑλλάδος. Αἱ μᾶλλον πεπολιτισμέναι Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, παρακινηθεῖσαι ὑπ' αὐτῶν τῶν γενναίων αἰσθημάτων, ἀλληλοδιαδόχως ἑκάστη ἐπροστάτευσε τὴν Πάργαν, καὶ οὐδεμία ἐγκατέλειπεν αὐτήν, ἐὰν μὴ ἠναγκάζετο ὑπὸ πολιτικῶν συμβάντων. Ἡ τελευταία καὶ ἡ μᾶλλον εὐεργετικὴ αὐτῶν τῶν δυνάμεων ὑπῆρξεν ἡ Μεγάλη Βρεττανία, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Πάργα ἑκουσίως παρεδόθη κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1814, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀφώπλισε τὴν ἐκ 200 στρατιωτῶν τῆς γραμμῆς Γαλλικὴν φρουράν, τὴν ὁποίαν, ὡς αἰχμάλωτον παρέδωκε τῷ Διοικητῇ τοῦ στρατοῦ τῆς Μ. Β. ἡ ὁποία ἐπὶ τὰ τρία παρελθόντα ἔτη ὑπεστήριζε καὶ ἐπροστάτευε τὴν χώραν ἀπὸ τὰς καταδιώξεις τοῦ γείτονος αὐτῆς τυράννου. Οἱ κάτοικοι τῆς Πάργας διῆγον ἐν ἡσυχίᾳ σκιρτῶντες εἰς τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν ἔθνους ἰσχυροῦ, τὸ ὁποῖον διὰ τῶν δειγμάτων τῆς φιλανθρωπίας, ἅτινα παρέσχεν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, ἀπήλλαξεν αὐτοὺς παντὸς φόβου, ὅτι θέλουσιν ἐγκαταλειφθῇ ὑπ' αὐτοῦ. Ἐνῷ οἱ Πάργιοι ἤλπιζον καθημερινῶς ὅτι ἡ ἐλευθερία αὐτῶν ἐστερεώθη, ὑμεῖς Ἐξοχώτατε, ἐν ὀνόματι τῆς αὐτοῦ Ἐξοχότητος τοῦ Σὶρ Θωμᾶ Μαιτλάνδου, πατρικίου ὑψηλοῦ πληρεξουσίου τῶν Ἰονίων Νήσων, ἐδηλώσατε εἰς αὐτοὺς κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον, ὅτι ἡ Πάργα παρεχωρήθη εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην. Ὁ κεραυνὸς οὗτος, τόσον ὀλέθριος, ὅσον καὶ ἀπροσδόκητος διὰ τοὺς δυστυχεῖς Παργίους, διέδωκε γενικὴν κατάπληξιν εἰς αὐτούς, μὲ ὅλας τὰς διαβεβαιώσεις ὑμῶν ἐν ὀνόματι τῆς Α. Ἐξοχότητος ὅτι ἅπασαι αἱ οἰκογένειαι, αἵτινες ἤθελον ἀποφασίσει νὰ ξενιτευθῶσι, θέλουσιν ἐξακολουθῇ, νὰ ἦναι ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν προστασίαν, μεταναστεύουσαι εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους, καὶ ὅτι ἡ ἀξία τῆς ἀκινήτου περιουσίας αὐτῶν θέλει πληρωθῇ, ὡς θέλει παραχωρηθῇ καὶ ἀνάλογος καιρὸς πρὸς διευθέτησιν τῶν οἰκιακῶν ὑποθέσεών των, ὅστις δὲν θέλει εἶσθαι ὀλιγώτερον τῶν ἓξ μηνῶν ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς τελειωτικῆς συνθήκης. Ποία ἀμοιβὴ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὑπὸ τῶν Παργίων ἀνάλογος τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ ἐδάφους τῆς γεννήσεώς των, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ

αὐτοὶ καὶ αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν ἀφιέρωσαν τὴν ζωήν των πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐλευθερίας; Καὶ ποία χώρα ἐν ταῖς Ἰονίοις δύναται νὰ παραβληθῇ κατὰ τὴν εὐφορίαν καὶ τὸν πλοῦτον μὲ τὴν Πάργαν; Ἀλλ' ἐν τούτοις παθητικῶς ὑπακούοντες εἰς τὰς ἀνωτέρω διαταγὰς τῆς προστάτιδος Κυβερνήσεως, ὑποτάσσονται ἀγογγύστως, πλὴν μετὰ βαθυτάτης λύπης, εἰς τὴν κακὴν τύχην, ἥτις ἐπερίμενεν αὐτούς, ἐπιθυμοῦντες καὶ οὕτω νὰ δώσωσι δεῖγμα τῆς ἐμπιστοσύνης των πρὸς τὸ εὐεργετικὸν Βρεττανικὸν ἔθνος, καὶ γνωστοποιοῦσιν Ὑμῖν ἐξοχώτατε, ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ μεταναστεύσωσι καὶ σύρωσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν ἀπανθρώπων βαρβαροτήτων, ἐν αἷς ὑπετάγησαν πολλοὶ τῶν γειτόνων των. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἀναμένουσιν ὡς ἔνοχοι τὴν στιγμὴν τῆς ἐκτελέσεως τῆς καταγνωσθείσης αὐτοῖς κεφαλικῆς ποινῆς, ἀφοῦ ἔμαθον οὗτοι διὰ τῆς διακοινώσεώς σας πρὸς τοὺς προὔχοντας τῇ 24 τρέχοντος, καὶ διὰ τῆς σημερινῆς ὡσαύτως προκηρύξεως, ὅτι ἡ τελειωτικὴ συνθήκη περὶ παραχωρήσεως τῆς πατρίδος μας ὑπεγράφη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ ὅτι οἱ δύω πληρεξούσιοι Ἄγγλοι τε καὶ Ὀθωμανοὶ μέλλουσι νὰ ἔλθωσιν εἰς Πάργαν, ὅπως βεβαιωθῶσι περὶ τῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες μέλλουσι νὰ μεταναστεύσωσι, καὶ οὕτω νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἐκτίμησιν καὶ πληρωμὴν τῆς περιουσίας αὐτῶν. Ἡ δευτέρα αὕτη περίπτωσις τῆς ῥηθείσης συνθήκης κατέθλιψε τὸν δυστυχῆ τοῦτον λαόν, ὅστις πληροφορηθεὶς περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῆς συνοδίας τῆς ῥηθείσης ἀποστολῆς, καὶ γινώσκων καλῶς ἐκ πείρας τὰ στρατηγήματα τοῦ καταδιώκτου αὐτοῦ γείτονος, δὲν ἀμφιβάλλει ὅτι τοιαύτη πρᾶξις ἐκ μέρους τοῦ Βεζίρου Ἀλη-πασσᾶ εἶναι συνέπεια φρικωδεστάτης δολιότητος, πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ ἀδιαλλάκτου μίσους του κατ' αὐτοῦ τοῦ λαοῦ διὰ τὴν παντελῆ καταστροφήν του. Οἱ κάτοικοι τῆς Πάργας δύνανται νὰ φέρωσιν ἀποδείξεις καθαράς, ὡς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, περὶ τῶν ἐπιβούλων μέτρων τοῦ Βεζίρου Ἀλη-πασᾶ, ἅτινα μετεχειρίσθη πάντοτε διὰ νὰ ἐνσπείρῃ διχονοίας μεταξὺ αὐτῶν, ὁσάκις τις τῶν δορυφόρων του ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν χώραν μας. Ἤδη δὲ ὁπόταν τὰ ἰσχυρότερα ὄργανα τῶν ἀπαισίων σκοπῶν του μέλλουσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν χώραν μας, τίς δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ, ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα δὲν θὰ εἶναι ἡ ῥαδιουργία, ἡ ἀπιστία καὶ ἡ μᾶλλον ἀνήκουστος προδοσία; Τὸ πλεῖστον τῆς συνοδίας τῆς ῥηθείσης ἐπιτροπῆς σύγκειται ἐκ Παργίων, προγραφέντων ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς καὶ Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἐπὶ ἐνοχῇ προδοσίας τῆς πατρίδος των τῇ διαφθορᾷ τοῦ Ἀλη-πασᾶ. Εἰ ἀπαιτῆται νὰ

βεβαιωθῶσι περὶ τῶν μελλουσῶν νὰ μεταναστεύσωσι οἰκογενειῶν, καὶ νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ περιουσία αὐτῶν, οὐδεμία ὑφίσταται ἀνάγκη τοσούτων ἐξουσιῶν ἐν τῇ χώρᾳ, ἡ τοσαύτης πολυπληθοῦς συνοδίας συνισταμένης ἐκ τῶν πρώτων ἀξιωματικῶν τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ. Ἡ φρόνησις τῆς Κυβερνήσεως δύναται εὐκόλως ν' ἀποφασίσῃ ἁπλούστερον καὶ ἁρμοδιώτερον τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας ταύτης, χωρὶς νὰ συγχωρήσῃ, ὥστε οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι τῆς Πάργας νὰ βλαφθῶσιν ὑπὸ τῆς παρουσίας τῶν δημίων τῶν ἐντὸς τῶν τειχῶν. Οἱ Πάργιοι δὲν φοβοῦνται νὰ συναντήσωσι μυριάδας Τούρκων, ὡς ἐχθρούς, ἀλλ' αἰσθάνονται ἀφόρητον ἀποστροφὴν νὰ ἴδωσιν ὀλίγους ὑπὸ τὸ ἔνδυμα τῆς φιλίας! Ὅθεν ἡμεῖς οἱ ταπεινότατοι προῦχοντες, ἀντιπροσωπεύοντες τὸν ἀτυχῆ λαόν, ὄργανα τῆς κοινῆς θελήσεως, ἀποπειρώμεθα καὶ πάλιν πρὸς ἀνακούφησιν τῶν αἰσθημάτων μας (ἂν καὶ αἱ παρακλήσεις μας δὲν ἀπερρίφθησαν) νὰ κάμωμεν ταύτην πρὸς ὑμᾶς, ἐξοχώτατε, τὴν ἀντιπροσώπευσιν, παρακαλοῦντες, ὥστε αἱ παρακλήσεις μας νὰ κοινοποιηθῶσιν εἰς τὴν αὐτοῦ ἐξοχώτητα τὸν Πατρίκιον Ἁρμοστήν, ὅστις, ὡς πατὴρ τοσούτων δυστυχῶν, θὰ εὐδοκήσῃ, ὅπως λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ὑπόθεσίν μας, νὰ λάβῃ τοιαῦτα μέτρα, ὁποῖα ἤθελε θεωρήσῃ ἡ φρόνησις τῆς Κυβερνήσεως ἁρμόδια πρὸς ἀναβολὴν τῆς εἰσόδου τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν ἐντὸς τοῦ τόπου, μέχρις οὗ οἱ κάτοικοι ἤθελον ἐκκενώσει αὐτόν. Ἐπειδή, ἐξοχώτατε, καθὼς ἐπανειλημμένως διεκοινώσατε, εἴμεθα ὑπεύθυνοι διὰ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ λαοῦ, δὲν δυνάμεθα ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ ἐγγυηθῶμεν διὰ τὰς συνεπείας, αἵτινες δύνανται νὰ προκύψωσιν ἐκ ῥαδιουργιῶν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐκ τῆς καταπλήξεως ὅλων τῶν κατοίκων, οἱ ὁποῖοι βεβαιοῦσι δι' ἡμῶν, ὅτι εἰσὶν ἕτοιμοι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς οἰκίας των καὶ τὴν χώραν των, ὅπως ἀρχῆθεν ἀπεδείξατε αὐτοῖς, καὶ οὕτω νὰ δώσωσι τὸ τελευταῖον δεῖγμα τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς πίστεως τῶν Παργίων πρὸς τὸ Βρεττανικὸν ἔθνος.»

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Δεβοσὲτ κατ' αὐστηρὰν διαταγὴν τοῦ Μαιτλὰνδ ἠρνήθη πρὸς τοὺς προῦχοντας τῶν Παργίων νὰ δεχθῇ τὴν ἀναφοράν, οἱ Πάργιοι ἔπεμψαν αὐτὴν μὲ δύο ἐπιτρόπους εἰς Κέρκυραν, ἵνα ἀπ' εὐθείας φέρῃ τὰ παράπονά των πρὸς τὴν κεντρικὴν Κυβέρνησιν καὶ ἐνταυτῷ ζητήσῃ καὶ δάνειον ὑπὲρ τοῦ ἀποθνήσκοντος τῆς πείνης λαοῦ. Ὁ δὲ Καντουράϊτ ἔλαβε τὴν ἑξῆς διαταγὴν τοῦ Δεβοσέτ, τὴν ὁποίαν ὤφειλε νὰ ἐγχειρίσῃ πρὸς τὸν Ἀχμὲτ Βέην ὄντα ἐν

Μαργαρίτη.—«Πάργα 28 Μαΐου 1817. Σᾶς ἐσωκλείω ἐνταῦθα ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον θὰ κοινοποιηθῇ καὶ ἐξηγηθῇ πρὸς τὸν Ἀχμὲτ Βέην, πρὸ τοῦ νὰ ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Πάργαν. Τὰ ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς συνοδίας τοῦ Ἀχμὲτ Βέη ἀναφερόμενα πρόσωπα καθιστῶσιν ἀναγκαιοτάτην πᾶσαν προφύλαξιν. Τὰ ἑπόμενα ἑπτὰ ἄρθρα συνετάχθησαν ἐπὶ τῶν ληφθεισῶν ὁδηγιῶν τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας καὶ τῶν περιστάσεων τῆς χώρας ταύτης. 1.ον Ἡ συνοδία τοῦ Ἀχμὲτ Βέη δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ τὰ 34 ἄτομα. Διαρκούσης δὲ τῆς ἐν Πάργᾳ διαμονῆς του, δὲν δύναται οὗτος νὰ αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. 2.ον Τέλειος κατάλογος τῶν ὀνομάτων καὶ ἐπωνύμων τῶν ἀτόμων τῆς συνοδίας του θὰ δοθῇ καὶ ὑποβληθῇ εἰς ἐξέλεγξιν. 3.ον Ὁ ἴδιος Ἀχμὲτ Βέης καὶ ἡ συνοδία θὰ ἐκπληρώσωσιν αὐστηρὰν κάθαρσιν δέκα ἡμερῶν. 4.ον Ἐνόσῳ διαρκεῖ ἡ ἐν Πάργᾳ διαμονή του, ἡ μετὰ τῆς μεγάλης ξηρᾶς συγκοινωνία του θὰ ἐκτελῆται δι' ἑνὸς καὶ μόνου μέρους, τὸ ὁποῖον θὰ ὁρισθῇ καὶ ὑποβληθῇ εἰς τοὺς τῆς καθάρσεως κανονισμούς. Πᾶς δὲ ἐκ τῆς συνοδίας του εἴτε ταχυδρόμος, εἴτε ἄλλος τις διαβαίνων τὰ ὅρια θὰ ὑποτάσσεται εἰς τοὺς ἰδίους περιορισμούς. 5.ον Ἕκαστον ἄτομον τῆς συνοδίας ὑπόκειται εἰς τοὺς ὑπάρχοντας ἢ ὑπάρξαντας νόμους καὶ κανονισμοὺς τῆς ἐπιτοπίου Κυβερνήσεως. 6.ον Αἱ οἰκίαι καὶ πᾶσα ἀκίνητος περιουσία τῶν Παργίων ἐντὸς τοῦ φρουρίου θὰ ἐκτιμηθῶσιν, ἀφοῦ ἐκπεραιωθῇ ἡ ἐκτίμησις τῶν ἐν τῇ περιχώρῳ τῆς Πάργας εὑρισκομένων κτημάτων. 7.ον Ἐπειδὴ δὲ ἡ προθεσμία 60 ἡμερῶν ἐξαρκεῖ πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς ἐκτιμήσεως τῆς περιουσίας τῶν Παργίων, οἵτινες μέλλουσι νὰ μεταναστεύσωσιν, ὁ Ἀχμὲτ Βέης καὶ ἡ συνοδία αὐτοῦ θὰ ἀποσυρθῶσιν ἐκ τῆς Πάργας ἀμέσως ἅμα ἐνάρξῃ ἡ προθεσμία αὕτη τῆς ἐκτιμήσεως. Θὰ ἐπανέλθωσι δὲ ἅμα ἑτοιμασθῇ ἡ εἰς χρήματα ἀποζημίωσις, ἵνα καὶ μὲ τὴν πληρωμήν, ἀποτελειώσῃ τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς του. Ἐὰν δὲ ἐπὶ τῆς ῥηθείσης προθεσμίας τῶν 60 ἡμερῶν δὲν τελειώσῃ ἡ ἐκτίμησις, ὁ Ἀχμὲτ Βέης δὲν δύναται νὰ ἐπιστρέψῃ ἀφοῦ τελειώσωσιν αἱ ἑξήκοντα ἡμέραι.»—Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Παργίων ἐντοσούτῳ ἀφιχθεῖσα εἰς Κέρκυραν τὸν μὲν Πατρίκιον Στούαρτ ἀνθαρμοστὴν δὲν εἶδε, προσκληθεῖσα δὲ παρὰ τοῦ γραμματέως τοῦ Ἁρμοστοῦ Μέγερ τὰς 2 Ἰουνίου ἐλάμβανε τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν.—«Ἐπιφορτίζομαι ἐκ μέρους τοῦ Πατρικίου Στούαρτ τοῦ ἀναπληροῦντος τὸν Ἁρμοστὴν νὰ σᾶς πληροφορήσω, ὅτι ἡ ἀπὸ 28 Μαΐου αἴτησίς σας ἀφίχθη, καὶ ὅτι ὁ Πατρίκιος ἔλα-

θεν ὑπ' ὄψιν τὰ ἐκτεθειμένα. Πρὸς παρηγορίαν σας διαβεβαιῶ ὑμᾶς ἐκ μέρους του, ὅτι θὰ ληφθῶσιν ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα, καθόσον ἀφορᾷ τὴν Πάργαν, πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων σας. Προσθέτω δὲ ὅτι ἡ αἴτησίς σας περὶ δανείου πρὸς ἀνακούφησιν τῶν δυστυχούντων συμπατριωτῶν σας, ὑπεβλήθη τῷ Κυρίῳ Πατρικίῳ Στούαρτ, ὅστις ἔχων ὑπ' ὄψιν τὰς περιστάσεις σας, θὰ συνεννοηθῇ περὶ τούτου μετὰ τοῦ Κυρίου Δεβοσέτ.» — Ἡ ἐπιτροπὴ ἀκούσασα ταῦτα, ἐπανῆλθεν εἰς Πάργαν ἄπρακτος.

Ὁ Ἀλῆς μαθὼν ὅτι διεκωλύοντο τὰ στρατεύματά του νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν περίχωρον τῆς Πάργας, προσεκάλει εἰς Ἰωάννινα τὸν ἐκ Μαργαριτίου Κασίμβεην Τσαπάραν, καὶ τὸν ἐκ Παραμυθίας Μπάκον Ποπόβαν εἰς Ἰωάννινα, οὓς ἐστοχάζετο ἀντιπράττοντας εἰς τὰ κατὰ Πάργας σχέδιά του, καὶ ἐστρατολόγει ἐκ Τσαμουρίας, καὶ προητοιμάζετο δι' ἐπίθεσιν κατὰ Πάργας. Ὁ δὲ Ἀχμὲτ Βέης λαβὼν παρὰ τοῦ Κατουράϊτ τὴν διαταγὴν τοῦ Δεβοσὲτ, καὶ ὑποκλίνας εἰς τοὺς ὅρους τῆς προσκλήσεως, ἐκίνησε μετὰ τῆς ὁριζομένης συνοδίας. Τὰς 5 Ἰουνίου εἰσῆλθεν εἰς τὴν Πάργαν, φέρων καὶ πλῆθος ἡμιόνων φορτωμένων μὲ πλούσια δῶρα, ὅπως δωροδοκήσῃ τοὺς κατοίκους τῆς Πάργας. Ἀλλ' αὐτοὶ βαρυθύμως ἀπεστρέφοντο πάντα Ὀθωμανὸν πλησιάζοντα αὐτούς. Προσκαλούμενοι δὲ παρὰ τῶν Ἀγγλικῶν ἀρχῶν νὰ παρουσιασθῶσι πρὸς τὸν Ἀχμὲτ Βέην καὶ συνομιλήσωσιν, αὐτοὶ ἀπηρνοῦντο λέγοντες· «δὲν ἐπισκεπτόμεθα τοὺς δημίους μας, οἵτινες θὰ μᾶς καταστήσωσι χωρὶς πατρίδα, καὶ σπήτια καὶ νὰ χανώμεθα εἰς τὰ ξένα, ζητοῦντες ἐλεημοσύνην.» Ἐνταυτῷ δὲ ὑπέγραψαν προσφώνημα εὐχαριστήριον εἰς τὸν πληρεξούσιον τῆς Ἀγγλίας Κατουράϊτ. Ἐν αὐτῷ δὲ ἔλεγον ὅτι ὁ λαὸς τῆς Πάργας ἀφιερώσας κατ' ἐκλογήν του ἑαυτὸν εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, καὶ στήσας μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του τὴν Βρεττανικὴν σημαίαν ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου τῆς χώρας του, εἶναι ἐντελῶς ἀποφασισμένος νὰ ζήσῃ καὶ ν' ἀποθάνῃ ὑπὸ τοιαύτην προστασίαν, καὶ ἐὰν ἀπαιτῆται θὰ ἐγκαταλείψει τὴν πατρίδα του, καὶ θέλει ὑπακούσει εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ἡ ὁποία μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας ἐδέχθη αὐτὸν, καὶ μετὰ πατρικῆς μερίμνης ἐξησφάλισεν αὐτὸν ἐπὶ τρία ἔτη. Δέχθητε λοιπὸν Σὶρ δι' ἡμῶν τῶν προὐχόντων ἀντιπροσωπευόντων τὸν ῥηθέντα λαὸν τὴν καθαρὰν καὶ ἀμετάτρεπτον ἐξομολόγησιν αὐτοῦ, ἐμπνευσθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως, καὶ μὴ λησμονήσητε νὰ ἐξακολουθῆτε τὴν ἀγαθοεργὸν διάθεσίν σας πρὸς λαὸν, ὅστις προτιμᾷ νὰ χύσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ῥανίδα τοῦ αἵματός του

ἢ νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν αἰώνιον τύραννον καὶ καταδιώκτην του.» Μάτην ὁ Μάνθος ὁ γραμματεὺς τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ, καὶ ὡς πληρεξούσιος αὐτοῦ εἰσελθὼν εἰς Πάργαν μετὰ τῆς συνοδίας τοῦ Ἀχμὲτ Βέη ὑπέσχετο τοῖς Παργίοις, καὶ παρεκίνει αὐτοὺς νὰ ἐμπιστευθῶσιν εἰς τὴν γενναιότητα καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Ἀλῆ μᾶλλον, ἢ εἰς ἐκείνην τῶν Ἄγγλων. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐσυμβούλευεν νὰ ποιήσωσιν ἀναφορὰν πρὸς τὸν Ἀλῆν, δι' ἧς νὰ ζητήσωσιν ἀπαλλαγὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ζυγοῦ, καὶ τιμωρίαν τῶν προὐχόντων, οἵτινες παρέδωκαν τὸν λαὸν εἰς τοὺς Ἄγγλους. Ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ ἐκώφευον εἰς τοιαύτας εἰσηγήσεις, διαγινώσκοντες τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ Ἀλῆ πρὸς ἐνοχοποίησιν αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἄγγλους. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλῆ πασᾶς καὶ τοῦτο ἀπέτυχεν, καὶ ὁ Μάνθος οὐδὲν περὶ αὐτοῦ ἐποιεῖτο, διά τινος Ἀλβανοῦ Γιάννη Θανάση Ψίκου ἐπροσπάθησε νὰ φαρμακεύσῃ τὰ ὕδατα, ἐξ ὧν ἔπινεν ἡ Ἀγγλικὴ φρουρὰ ἐν Πάργᾳ, καὶ συνάμα τὸν ἄρτον τὸν ἐν Κερκύρᾳ διανεμόμενον εἰς Ἄγγλους, ὅπως ἐξολοθρεύσῃ αὐτούς, καὶ τοῦ ἐγκλήματος ἀποδοθέντος εἰς τοὺς Παργίους, κατασφάξωσιν οἱ Ἄγγλοι αὐτούς. Ἀλλ' ὁ αὐτουργὸς ἀνακαλυφθεὶς καὶ φυλακισθεὶς ἐδραπέτευσεν. Οἱ μὲν ἀδελφοὶ αὐτοῦ ὡμολόγησαν πρὸς τὸν Δεβοσὲτ τὴν μεγάλην ποσότητα τοῦ ἀρσενικοῦ, ἣν ἠγόρασεν ὁ Γιάννης Θανάσης καὶ εἶχεν ἑτοίμην ἐν Πάργᾳ, καὶ ὅτι ἀπεστάλη ἄλλο ποσὸν εἰς Κέρκυραν. Ὁ δὲ Δεβοσὲτ ἐξέθηκε τὴν ἀνάκρισιν τῆς στρατιωτικῆς ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῆς πρὸς τὴν κεντρικὴν Κυβέρνησιν τῶν Ἄγγλων ἐν Κερκύρᾳ. Ἀλλ' ὁ Στούαρτ ἀνάλγητος ἔμεινε, καὶ οὔτε κἂν μομφὴν ἔγραψε διὰ τὸν Ἀλῆπασᾶν. (1)

Ὁ Δεβοσὲτ ἐντοσούτῳ ἔγραψε πρὸς τὸν Κατουράϊτ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συστηθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἐξ 9 ἀτόμων καὶ 15 πραγματογνωμόνων πρὸς ἐκτίμησιν τῆς περιουσίας καὶ ἀπαρίθμησιν τῶν ἐλαιοδένδρων. Ὁ δὲ Κατουράϊτ ὅλα τὰ περὶ τούτων ἔγγραφα διεβίβασε πρὸς τὸν Ἀχμὲτ Βέην. Εἶτα διὰ προκηρύξεως αὐτοῦ τῶν 18 Ἰουνίου 1817 ἐξεδήλου πρὸς τοὺς Παργίους.—«Ὅσοι ἐξ ὑμῶν δὲν θέλουσι νὰ μείνωσιν ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πατρίδα των εἶναι ἐλεύθεροι νὰ πράξωσιν οὕτως. Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δὲν ἀναμιγνύεται εἰς τὴν ἀπόφασίν σας, οὔτε τὸ ἐπιβάλλει. Ὅσοι δὲ μέλλουσι ν' ἀφήσωσι τὴν πατρίδα των, θὰ ἀποζημιωθῶσι διὰ τὴν ἐγκαταλειπομένην περιουσίαν των, ὡς

(1) Μονογραφία περὶ Πάργας σελ. 261.

αὕτη εἰδικῶς καὶ δικαίως ἐξετιμήθη, καὶ περιπλέον θὰ λάβωσι καὶ τὰ ἔξοδά των διὰ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. Ἕως δὲ διασαφισθῇ τί ἁρμόζει εἰς τοὺς προτιθεμένους ν' ἀναχωρήσωσι, τὸ φρούριον καὶ ἡ χώρα τῆς Πάργας μένουσιν εἰς τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Κατάλογος δὲ θὰ ἀνοιχθῇ διὰ νὰ καταγραφῶσιν, ὅσοι σκοπεύουσι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πατρίδα των.» — Ταὐτοχρόνως ὁ Ἀχμὲτ Βέης ἐξέδιδε τὴν ἑξῆς προκήρυξιν. — «Κάτοικοι τῆς Πάργας! Ἡ ὁλόκληρος παραχώρησις τοῦ φρουρίου καὶ τῆς χώρας τῆς Πάργας ἐκ μέρους τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην συνωμολογήθη φιλικῶς καὶ ἰσχυρῶς μεταξὺ τῶν δύο ἰσχυρῶν Αὐλῶν. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη μὲ διέταξε νὰ λάβω τὸ ρηθὲν φρούριον, καὶ ἐπίσης νὰ ἐπαγρυπνήσω ἐπὶ τῆς πωλήσεως καὶ τῆς δικαίας ἀποζημιώσεως τῆς περιουσίας τῶν κατοίκων ἐκείνων, οἵτινες ἐσκόπευον διὰ παντὸς νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πατρίδα των, καὶ ἐνταυτῷ νὰ προβλέψω τὰ ἔξοδα τῆς μεταβάσεώς των εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἦλθον εἰς ταύτην τὴν χώραν μετὰ τοῦ ἐντίμου Κυρίου Ἰωάννου Κατουράϊτ τοῦ Βρεττανικοῦ πληρεξουσίου. Πατριωτισμὸς καὶ ἀφοσίωσις εἶναι φυσικὰ καθ' ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς φιλανθρωπίας, καὶ βεβαίως δίδουσιν ἀρκετὴν δύναμιν εἰς πᾶσαν καρδίαν. Ὅθεν ἐκ μέρους τῆς Πύλης, βεβαιῶ ὅτι ἅπαντες ὅσοι δυνάμει αὐτῆς τῆς ἀφοσιώσεως ἤθελον μείνει εἰς τὴν ἀγαπητήν των πατρίδα, θέλουσιν ἀπολαμβάνει ἐλευθερίας παντοίου εἴδους, καὶ ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὴν θρησκείαν των ἄνευ οὐδενὸς προσκόμματος. Ἀπ' ἐναντίας δὲ θέλουσιν ἔχει πᾶσαν ἀσφάλειαν περὶ τὴν διατήρησιν αὐτῶν, καὶ θέλουσι χαίρει βαθυτάτην ἡσυχίαν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν γενικὴν κατάστασιν τῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπολήψεώς των. Ἅπαντες ὅσοι ἐσχημάτισαν τοιαύτην ἀπόφασιν, δύνανται ἐλευθέρως καὶ ἀνυπόπτως νὰ τὴν ἐκφρασθῶσι, καθόσον κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις οὔτε δύναται, οὔτε θέλει δι' οὐδενὸς μέσου νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὴν ἀπόφασίν τινος τῶν κατοίκων τῆς Πάργας. Ὅθεν διὰ γενικὴν πληροφορίαν τῶν κατοίκων τῆς Πάργας συνετάγη τὸ παρόν.»

Κατὰ τὰς προκηρύξεις οὖν ταύτας προσεκλήθησαν εἷς ἕκαστος τῶν Παργίων ὀνομαστὶ καὶ ἐνώπιον τῶν δύο πληρεξουσίων, ὅπως ἐκδηλώσωσι τὴν γνώμην των, ἐὰν θέλωσι νὰ μεταναστεύσωσιν, ἢ νὰ διαμείνωσιν. Ἅπαντες δὲ ὁμοφώνως εἶπον ὅτι προτιμῶσι ν' ἀφήσωσι τὴν πατρίδα των καὶ ἐξορισθῶσι, καὶ ὅτι ἤθελον νὰ ξεθάψωσιν τὰ ὀστᾶ τῶν πατέρων των καὶ νὰ τὰ λάβωσι μαζύ

των. Εἷς βωβὸς μάλιστα ἐρωτηθεὶς καὶ αὐτὸς περὶ τούτου, ὀργίλως στραφεὶς πρὸς τὸν Βέην, νεύων μὲ τὰς χεῖρας, ἐσημείου, ὅτι ἤθελε νὰ πιάσῃ καὶ σφάξῃ τοὺς Τούρκους ὅλους. Εἶτα ἔστρεψε φαιδρὸν πρόσωπον πρὸς τοὺς Ἄγγλους ἀξιωματικοὺς, καὶ διὰ τοῦ δακτύλου ἔδειξε τὴν Βρεττανικὴν σημαίαν ἐπὶ τοῦ φρουρίου. Καίτοι δὲ ἐξετιμήθη ἡ περιουσία τὸ πέμπτον ὀλιγώτερον τῆς ἀκριβοῦς ἀξίας της, ὁ Ἀλῆς ἐδυσχέραινε εἰς τὸ ὁριζόμενον ὁλικὸν ποσὸν, καὶ συνήργησεν ὅπως ἀνακοπῶσιν αἱ ἐργασίαι τῆς ἐκτιμήσεως, καὶ ἀποσυρθῇ ὁ Κατουράϊτ ἐκ Πάργας δι' ἀναβολὴν χρόνου, ἐνῷ ὁ Ἀχμὲτ Βέης διέμενεν ἐν Πάργᾳ. Ἐπροσπάθει δὲ ἵνα ὁ Μάνθος καὶ ὁ Χαντζερῆς διασπείρωσι τὴν διχόνοιαν εἰς τοὺς ἐγκατοίκους, καὶ νὰ διαφθείρωσι καὶ αὐτὸν τὸν ἀστυνόμον τῆς Πάργας Σπυρίδωνα Βλαντῆν. Ὁ ἔντιμος αὐτὸς ἀστυνόμος, Λευκάδιος τὴν πατρίδα, ἀνέφερε πρὸς τὸν Δεβοσὲτ τὰ πάντα· καὶ ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ τῇ 24 Ἰουνίου ἔλεγε πρὸς τὸν διοικητὴν ὅτι ὁ κύριος Μάνθος χθὲς ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μου ἵνα μὲ ἐπισκεφθῇ, καὶ μοὶ ἐπρόσφερε τοὺς χαιρετισμοὺς τοῦ Βεζίρη, ὅστις ἐξεδήλου αὐτῷ, ὅτι ἐπειδὴ μὲ ἔχει φίλον του, μὲ παρακαλεῖ νὰ φανῶ πρὸς τὸν Κύριον Μάνθον ὠφέλιμος κατὰ τὴν παροῦσαν στιγμὴν, καθ' ἣν ἔχει ἀνάγκην συνδρομῆς. Ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην πρὸς τὸν Μάνθον, αἰσθάνομαι μεγάλην τιμὴν εἰς τὸ να μὲ ἐνθυμηθῇ ὁ Ὑψηλότατος Βεζίρης, καὶ εἶμαι ἕτοιμος νὰ ἐκπληρώσω τὰς προθυμίας του συμφώνως μὲ τὰς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων μου, καὶ τὰς καλὰς σχέσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν δύω Κυβερνήσεων. Ἐπροσπάθει δὲ ὁ Χαντζερῆς νὰ δελεάσῃ τὸν Βλαντῆν ὑποσχόμενος αὐτῷ καὶ τὸ γενικὸν προξενεῖον τῆς Ἑπτανήσου. Ἀλλ' ὁ γενναῖος Λευκάδιος ἀπέρριψε τὰς προτάσεις, πιστῶς διαμένον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος του. Ἐπειδὴ λοιπὸν οὕτως ἐγνωστοποιοῦντο αἱ ῥαδιουργίαι τοῦ Ἀλῆ πρὸς τοὺς Ἄγγλους καὶ διεματαιοῦντο, ὁ τύραννος αὐτὸς θέλων νὰ ἐκφύγῃ πᾶσαν ἀνακάλυψιν ἐκ μέρους τῆς ἀστυνομίας τῆς Πάργας εἰς τὰ σχέδιά του, καὶ ἐνταυτῷ νὰ ἐπιπέσῃ αἰφνιδίως, ἡτοίμασεν ἐν Πρεβέζῃ στόλον ὀκτὼ πλοίων, καὶ τὰ δύο αὐτῶν εἶχεν ἕτοιμα ὅπως δι' αὐτῶν μεταβιβάζῃ τὰ γράμματα τῆς ἀνταποκρίσεώς του πρὸς τὸν Ἀχμὲτ Βέην, καὶ τοὺς ἐν Πάργᾳ πράκτοράς του. Ἐκοινολόγει ἐπὶ τούτῳ πρόφασιν, ὅτι ὁ στόλος ἔμελλε νὰ ἐκπλεύσῃ κατὰ τὰ παράλια τοῦ ἀρχιπελάγους, ὅπως προμηθευθῇ σιτηρά. Ἐνεδυνάμωσε δὲ καὶ τὴν φρουρὰν τῆς Πρεβέζης διὰ νέων στρατιωτῶν, καὶ κατέλαβεν ὁ ὁπλαρχηγός του Γιάννης Ψύλλης μὲ στρατὸν ὅλα τὰ ἀπὸ Γουμενίτσας μέχρι Ρι-

νιάσης πλησιόχωρα τῆς Πάργας. Οἱ Πάργιοι δὲ ἅμα ἔμαθον ὅτι ἐπέστρεψεν ὁ Μαιτλὰνδ εἰς Κέρκυραν ἐξ Ἀγγλίας, ἔστειλαν αὐτῷ ὑπόμνημα τῇ 1 Ἰουλίου 1817. Ἐν αὐτῷ ἔλεγον.—«Ἐξοχώτατε! Οἱ κάτοικοι τῆς Πάργας, ἡσύχως ἐν τῇ χώρᾳ λαμβάνοντες τὰ εὐεργετήματα, τὰ ὁποῖα ἐπιδαψιλεύει αὐτοῖς τὸ ἰσχυρὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον προστατεύει αὐτοὺς διὰ μέσου τῆς πατρικῆς ὑμῶν φροντίδος, μετὰ ζέσεως ἐπεθύμουν τὴν ἐπιστροφήν σας. Ἡ εὐτυχὴς αὕτη στιγμὴ δὲν ἠδύνατο, ἢ μετὰ ζέσεως ν' ἀναμένεται παρὰ λαοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ὕπαρξις ἐν τῇ μητρικῇ του χώρᾳ εἶναι τόσον ἀμφίβολος, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐν αὐτῇ διαμονῇ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς δυνάμεως καὶ ἐξουσίας τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος, ὅσον ἰσχυρᾶς τόσον καὶ γενναίας. Ναί, ἐξοχώτατε! οὐ μόνον ἡ ὕπαρξίς μας ἐν τῇ πατρικῇ χώρᾳ μας εἶναι ἀμφίβολος, ἀλλὰ καὶ πᾶν πρᾶγμα δι' ἡμᾶς κλονεῖται, μηδ' αὐτῆς τῆς οἰκιακῆς ἀσφαλείας ἐξαιρουμένης, ἂν ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης δὲν ἔλθῃ εἰς βοήθειαν ἡμῶν. Ἡ εἰς τὴν χώραν μας Ὀθωμανικὴ ἀποστολὴ δὲν σκοπεῖ ἄλλο, ἢ τὸν ἀφανισμόν μας διὰ τῆς ἀναβολῆς τῆς ἐκτελέσεως τῶν ὑπὸ τῶν δύο Κυβερνήσεων ἀποφασισθέντων μέτρων, τῶν ἀφορώντων τὴν παραχώρησιν τῆς Πάργας. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, καθόσον ἡ παρουσία τοῦ πληρεξουσίου ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν παρήγαγεν ἐντελῆ στάσιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας, ἡ ὁποία ἀφεύκτως θέλει τελειώσει μὲ τὴν ἐντελῆ καταστροφὴν τῶν κατοίκων. Ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ἡμεῖς οἱ ἀρχηγοὶ τῶν οἰκογενειῶν καὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ ἱκετεύομεν τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα, ὡς πατέρα εὐαρίθμου καὶ δυστυχοῦς λαοῦ, ὅπως εὐαρεστηθῇ καὶ λάβῃ ὁποῖα μέτρα ἤθελε νομίσει ἀναγκαῖα πρὸς ἀσφάλειαν καὶ εὐτυχίαν μας, καὶ ὅπως φέρῃ ἀποτελεσματικῶς εἰς πέρας τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν ἐξόχους σκοποὺς τοῦ γενναίου ἔθνους τῆς Μ. Β. καὶ οὕτω νὰ καταστραφῶσιν αἱ μηχανορραφίαι τῶν καταδιωκτῶν μας, ἐνῷ ἀπεφασίσαμεν προηγουμένως νὰ ἀποθάνωμεν ἐλεύθεροι ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν σημαίαν, καὶ ν' ἀποθανατίσωμεν μεταξὺ ἡμῶν τ' ὄνομα τοῦ Σὶρ Θωμᾶ Μαιτλάνδου.»—Ἀνεχώρησεν ὅμως ὁ Ἁρμοστὴς διὰ Μάλταν καὶ Ἰταλίαν, καὶ οἱ ἀτυχεῖς Πάργιοι οὐδὲν ἀνεκουφίζοντο.

Ὁ Ἀλῆς βλέπων, ὅτι ὁ Δεβοσὲτ ὡς ἱστὸν ἀράχνης διέθλα τὰς πλεκτάνας του, ἀπέστειλεν ἐπιτετραμμένον εἰς Μάλταν, ὅπως δείξῃ τῷ Μαιτλάνδ, ὅτι τῶν Παργίων τὸ πεῖσμα τοῦ νὰ μὴ παραδοθῶσιν εἰς τὴν Πύλην ἀνεμοχλεύετο ὑπὸ τοῦ φρουράρχου διοικητοῦ Δεβοσέτ. Ἕως δὲ λάβῃ ἀπάντησιν ὁ Χαντζερὴς ἐ-

λεγε πρὸς τοὺς Παργίους.—«Τὸ Διβάνιον ἀπεδοκίμασε τὴν συνθήκην ἐν Ἰωαννίνοις. Ἐσυμφώνησαν δὲ μετὰ τοῦ Κυρίου Ροβέρτου Λίστων, οἱ Ἄγγλοι στρατηγοὶ νὰ λάβωσιν 1,200,000 γρόσια τουρκικὰ (25,000 λίρας στερλίνας) καὶ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν μετανάστευσίν των. Ἀλλ' ὁ Ἀλῆς περιγελᾷ καθ' ἡμέραν τὰς ἐλπίδας τῶν Παργίων, περιμένων ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ φιρμάνιον τοῦ νὰ κυριεύσῃ πόλιν καὶ φρούριον διὰ τῆς βίας. Ὠφέλιμον διὸ ἦτο νὰ ἀντενεργήσωσιν οἱ πτωχοὶ Πάργιοι, καὶ νὰ κτυπήσωσι τοὺς ἐπιβούλους των Ἄγγλους. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀκούοντες οἱ Πάργιοι καὶ μάλιστα οἱ πένητες ἠγανάκτουν κατὰ τῶν Ἄγγλων. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ ῥαδιουργία τοῦ Ἀλῆ κατὰ τοῦ Δεβοσὲτ ἐπιτυγχάνει ἐν Μάλτᾳ. Κατὰ διαταγὴν τοῦ Μαιτλὰνδ ὁ προσωρινὸς Ἁρμοστὴς ἐν τῷ Ἰονίῳ Σὶρ Φριδερῖκος Ἄδαμ γράφει πρὸς τὸν Δεβοσὲτ ἐκ Κερκύρας 16 Ἰουλίου 1817.—«Κατὰ συνέπειαν τῶν ὁδηγιῶν τῆς Α. Ε. ὁ διοικητὴς τῆς φρουρᾶς συνταγματάρχης Στούαρτ μεταβαίνει ὡς φρούραρχος καὶ πολιτικὸς διοικητὴς τῆς Πάργας ἐπὶ τοῦ παρόντος. Πρὸς αὐτὸν λοιπὸν παραδώσατε τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν ἐξουσίαν, μένοντες ὁδηγὸς αὐτοῦ καὶ πληροφοροῦντες ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ ἐν ὅσῳ διαμένετε ἐν Πάργᾳ»—Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἀνήγγειλεν αὐτῷ νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ Πάργας ὡς περιττὸς, καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Κέρκυραν, ἔνθα πολλὰ ἀντικείμενα ἀνυπομόνως ἀναμένουσι τὴν συνδρομήν του. Ὁ Κατουράϊτ, ἀναχωρήσας ἐκ Πάργας, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν πρόξενος γενικός. Ὁ δὲ Μαιτλὰνδ, ἐπανελθὼν εἰς Κέρκυραν, μετέβη μετὰ λαμπροῦ ἐπιτελείου εἰς Πρέβεζαν περὶ τὸν Ὀκτώβριον, ὅπου περιέμενεν αὐτὸν ὁ Ἀλῆς, ὅπως συνομιλήσωσιν. Ἐνταῦθα ὁ Ἁρμοστὴς ἐνέκρινε τὰ παράπονα τοῦ Ἀλῆ διὰ τὴν ἀργοπορίαν τῆς παραδόσεως τῆς Πάργας, καὶ τὴν ὑπερεκτίμησιν τῆς περιουσίας τῶν Παργίων. Συνεφώνησαν λοιπὸν ἀμφότεροι, ὅτι εἶναι ἄκυρος ἡ πρώτη γενομένη ἐκτίμησις καὶ ὅτι νέοι ἐκτιμηταὶ, οἱ μὲν ἐκ τῶν ὑπηκόων τοῦ Ἀλῆ, οἱ δὲ ἐκ μέρους τῶν Ἄγγλων, νὰ ἐκτιμήσωσι τὴν περιουσίαν, ἣν ἔμελλον νὰ καθυποβάλωσιν εἰς τὸν νέον διοικητὴν τῆς Πάργας Ἰάκωβον Μαιτλὰνδ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὅστις διωρίσθη νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν Στούαρτ, καὶ νὰ δώσῃ ταχυτέραν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφασισθέντων περὶ παραδόσεως. Ὁ νέος διοικητὴς λοιπὸν, τῇ 2 Ἀπριλίου 1818, ἐδημοσίευε τὴν ἑξῆς προκήρυξιν τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ, τὴν συνταχθεῖσαν ἐν Κερκύρᾳ τὰς 20 Μαρτίου 1818.—«Τελειωτικὴ συμφωνία συνωμολογήθη μεταξὺ τῶν Αὐλῶν τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθ' ἣν ἡ Πάργα

μετὰ τῆς χώρας της παραχωροῦνται εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ὑπὸ τοὺς ὅρους καθ' ὃν τρόπον διεκοινώθη εἰς τοὺς κατοίκους διὰ προκηρύξεως, δημοσιευθείσης ὑπὸ τῶν Βρεττανικῶν ἀρχῶν κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1817. Ἐπειδὴ συμφώνως μὲ τὴν ἐν Ἰωαννίνοις ὑπὸ τῶν 2 ἐπὶ τούτῳ πληρεξουσίων ὑπογραφεῖσαν συνθήκην, πρέπει αὐτὴ νὰ ἐκτελεσθῇ ἄνευ ἀναβολῆς, καὶ νὰ ἐκπληρωθῇ διὰ τοῦ μᾶλλον δικαίου καὶ ἁρμοδίου τρόπου. Ἐπειδὴ ἀπρόβλεπτοι δυσκολίαι ἀνεφύησαν, καὶ παράπονα ἐπομένως ἐγένοντο ἐκ μέρους τῆς Α. Ε. τοῦ Ὀθωμανοῦ πληρεξουσίου. Διὰ ταῦτα ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀμετατρέπτου παραχωρήσεως τῆς Πάργας ἀνεβλήθη μέχρι σήμερον. Διὰ ταῦτα πάντα ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης ὁ πατρίκιος Ἁρμοστὴς τῆς Α. Β. Μ. ἐπιθυμῶν νὰ περαιώσῃ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, συμφώνως μὲ τὸν σκοπὸν τῶν δύο Κυβερνήσεων, διακηρύττει ὅτι, ἐπειδὴ ἡ παραχώρησις τοῦ φρουρίου τῆς Πάργας μετὰ τῆς χώρας αὐτῆς εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ἐγίνετο ἀνεκκλήτως, πάντες οἱ κάτοικοι, ὅσοι ἀπεφάσισαν νὰ ἐκπατρισθῶσιν, ὀφείλουσιν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν δύο πληρεξουσίων νὰ διακηρύξωσι τὴν πρόθεσίν των ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν, ἵνα μετὰ ταύτην τὴν διακήρυξιν ἐκτιμηθῇ δικαίως καὶ πρεπόντως. ἡ περιουσία των ὑπὸ τῶν δύο πληρεξουσίων, συμβοηθουμένων ὑπὸ ἐκτιμητῶν ἐκλεγομένων ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν κατ' ἀμοιβαίαν συμφωνίαν. Ἐννοεῖται δὲ καλῶς ὅτι πᾶσα μέχρι τοῦδε ἐκτίμησις, ὡς γενομένη ἄνευ τῆς ἀναγκαίας ἀδείας, εἶναι ἄκυρος, καὶ δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἰσχὺν, καθόσον ἀφορᾷ τὰ ἄρθρα τῆς ῥηθείσης συνθήκης, καὶ ὅτι τέλος τὸ ποσὸν, μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν καὶ τὸν προσδιορισμὸν αὐτοῦ, θέλει ἐντὸς προθεσμίας τεθησομένης ὑπὸ τῶν δύο πληρεξουσίων ἐγχειρισθῇ εἰς ἕτερον ἐπὶ τούτῳ Βρεττανικὸν πληρεξούσιον κατὰ τὸ 4.ον ἄρθρον τῆς ῥηθείσης συνθήκης, καὶ τὸ ὁποῖον θέλει διανεμηθῇ μεταξὺ τῶν μεταναστῶν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκπατριώσεώς των κατὰ λόγον τῆς ἀξίας τῆς περιουσίας ἑνὸς ἑκάστου. Ἐπίσης διακηρύττεται, ὅτι ὅσοι ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Πάργας ἀπεφάσισαν νὰ μείνωσιν ἐν τῇ πατρίδι των, δύνανται, ὁπόταν νομίσωσι κατάλληλον τὸν καιρὸν, νὰ κάμωσι γνωστὴν τὴν ἀπόφασιν ταύτην. Προσέτι ἡ Βρεττανικὴ κυβέρνησις μὴ ἐνδιαφερομένη, ἂν γίνῃ μετανάστευσις ἢ ὄχι, θέλει χορηγήσει πλήρη τὴν προστασίαν της εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Πάργας, μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς παραδόσεως αὐτῆς εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, καὶ προσέτι θέλει ἐπεκτείνει τὴν αὐτὴν προστασίαν καὶ εἰς τοὺς μετανάστας Παργίους.

Τέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὴν δημοσιευθεῖσαν προκήρυξιν τοῦ

Ἁρμοστοῦ, ὁ διοικητὴς τῆς Πάργας Ἰάκωβος Μαιτλὰνδ προεκήρυττε πρὸς τοὺς Παργίους νὰ δηλώσωσιν ἀπέναντι τοῦ διοικητοῦ ὅσοι τῶν Παργίων θέλουσι νὰ μεταναστεύσωσιν, ἵνα ἐκτιμηθῇ ἡ περιουσία των. Καὶ πάλιν ἅπαντες οἱ παρουσιαζόμενοι Πάργιοι εἷς μεθ' ἕνα κατ' ὄνομα καὶ ἐπώνυμον διεκήρυττον.— «Φεύγομεν ἀπὸ τὸν τόπον μας διὰ νὰ μὴ μένωμεν σκλάβοι, καὶ ὑπάγομεν εἰς τὰ ξένα διὰ νὰ ζῶμεν ἐλεύθεροι.»—Συνῆλθον εἰς Πάργαν οἱ ἐκτιμηταί. Κερκυραῖοι μὲν ἦσαν οἱ ἐκλεχθέντες ἐκ μέρους τῶν Ἄγγλων, Τοῦρκοι δὲ Ἰωαννῖται οἱ τῶν Τούρκων. Οἱ μὲν Τοῦρκοι δὲν ἤθελον νὰ ἐκτιμήσωσιν ἐκκλησίας καὶ ἀκαλλιεργήτους γαίας, λέγοντες ἄχρηστα εἰς αὐτούς. Οἱ δὲ Κερκυραῖοι συμπεριελάμβανον καὶ αὐτά, λέγοντες ὅτι αἱ ἐκκλησίαι καὶ αἱ ἀκαλλιέργητοι γαῖαι ἀνῆκον εἰς τὴν κοινότητα τῆς Πάργας. Ἡ ἐκτίμησις δὲ ἐγένετο ἐπὶ συμβολαίων καὶ πληροφοριῶν τῶν ἰδιοκτητῶν κατὰ τὴν προκήρυξιν τοῦ διοικητοῦ Πάργας. Καὶ οἱ μὲν Κερκυραῖοι ἐξετίμησαν ἅπασαν τὴν περιουσίαν μετὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν τῆς κοινότητος κτημάτων εἰς 2,300,000 τάλληρα. Οἱ δὲ Τοῦρκοι μὴ περιλαμβάνοντες ἐκεῖνα εἰς 1,025,700. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Κερκυραῖοι ἐκτιμηταὶ δὲν συνεβιβάζοντο εἰς τὸ ποσὸν με τοὺς Τούρκους, ἀνεχώρησαν, καὶ τὰ πράγματα τοσοῦτον ἐπὶ πολὺ διέμενον ἄπρακτα, ὥστε οἱ Πάργιοι ἀνέλαβον ἐλπίδας, ὅτι δὲν θὰ πωληθῇ ἡ πατρίς των, καί τινες ἐκαλλιέργουν τὰς γαίας αὐτῶν. Ἀλλ' ἅμα ἐπανῆλθεν εἰς Κέρκυραν ἐκ Μάλτας ὁ Ἁρμοστής, ὁ Ἀλη-πασᾶς ἔπεισε διὰ τῶν ῥαδιουργιῶν του αὐτόν, ὅτι ἡ δευτέρα ἐκτίμησις ἀνεβιβάσθη εἰς ποσὸν ὑπέρογκον καὶ ἀνώτερον τῆς ἀξίας τῆς περιουσίας. Ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ τὰ πάντα χαριζόμενος τῷ Ἀλῇ, καὶ τῇ ἰσχύει τοῦ αὐθαιρέτου αὐτοῦ παραβιάζων πάντα νόμιμον δικαίωμα ἰδιοκτησίας, διὰ προκηρύξεως αὐτοῦ τῶν 4 Μαρτίου 1819 κατεβίβασε τὸ ὡρισμένον ποσὸν εἰς 150,000 λίτρας ἤτοι 666,000 τάλληρα. Ὥρισε δὲ νὰ λάβῃ ἕκαστος τῶν γεγραμμένων μόνον εἰς τὸν κατάλογον, ἀφοῦ μεταναστεύσωσι, τὸ κατ' ἀναλογίαν καὶ νὰ πληρωθῶσι τὰ ἔξοδα τῆς μεταβάσεώς των εἰς τὰς νήσους. Δικαιολογῶν δὲ τοῦτο ἔλεγεν ἐν τῇ προκηρύξει του.—«Πάργα 4 Μαρτίου 1819. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν, συνδρομῇ τῶν ἡνωμένων δυνάμεων τῶν συμμάχων, ἡ εἰρήνη καὶ ἡσυχία τῆς Εὐρώπης ἀποκατεστάθη, σταθερὰ ἀπόφασις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξεν ἡ παραχώρησις τῆς Πάργας μετὰ τοῦ φρουρίου καὶ τῆς χώρας αὐτῆς εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην. Πρὸς τοῦτο συνθήκη συνωμολογήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῆς ὁποίας ἡ ἐκτέλεσις ἀνεβλήθη μέχρι

τοῦδε ἕνεκα διαφόρων ἐμποδίων, τῶν ὁποίων τὰ πλεῖστα ἐξέλιπον. Τὰ ἐμπόδια ταῦτα ἀνεφύησαν οὐ μόνον ἐκ τῶν αἰτίων, ἅτινα παρέπονται εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων περιστάσεων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἰδιαιτέραν θέσιν αὐτῆς τῆς ἰδίας χώρας. Ἦτο ἀδύνατον ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν παραχώρησιν τῆς Πάργας, χωρὶς νὰ ἐπιστήσῃ τὴν ἀπαιτουμένην προσοχὴν ἐπὶ τῶν συμφερόντων τῶν κατοίκων, καὶ ἰδίως χωρὶς νὰ συνομολογήσῃ δικαίαν καὶ λογικὴν ἀποζημίωσιν δι' ἐκείνους, ὅσοι ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν χώραν των, μέτρον οὐ μόνον τελείας δικαιοσύνης, ἀλλὰ καὶ ἀνωτάτης ἀνάγκης. Ἐν τούτοις ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ποσοῦ τῆς ἀποζημιώσεως ταύτης ἦτο ὑπόθεσις δυσκολωτάτη, καὶ ἀπαιτοῦσα χρόνον πολύν. Ἀφ' ἑνὸς ἦτο δύσκολον νὰ τεθῇ ἀρχή, ἐφ' ἧς νὰ βασισθῶσιν αἱ ἐκτιμήσεις, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἦτο ἀνάγκη νὰ ληφθῶσιν ἐγγυήσεις τινὲς κατὰ τῆς φυσικῆς ἐπιθυμίας τῶν Παργίων, τοῦ νὰ δοθῇ ὑπερτίμησις εἰς τὴν περιουσίαν, τὴν ὁποίαν ἔμελλον νὰ ἐγκαταλείψωσι. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παραδεχθῇ ὡς ἀρχή, ἐφ' ἧς νὰ βασισθῇ ἡ ἐκτίμησις, ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς Πάργας περιουσία ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐν ταῖς ἡνωμέναις πολιτείαις τῶν Ἰονίων Νήσων, καὶ κατὰ φυσικὴν σκέψιν ἦτο ἀδύνατον νὰ προσδιορισθῇ τόπος ἐκτιμήσεως, ἑνόνων πάσας τὰς περιπτώσεις, τὰ διάφορα ἀντικείμενα καὶ τὰς διαφόρους περιστάσεις τὰς ἡνωμένας μὲ ταύτας τὰς ἐργασίας. Ὅθεν ἐξετάσας φυσικῶς καὶ ἐλευθέρως ὅμως πάσας τὰς περιστάσεις μὲ πᾶσαν περίπτωσιν αὐτῆς τῆς ἐργασίας, ἡ Α. Ε. ὁ πατρίκιος Ἁρμοστὴς παρεκινήθη νὰ κηρύξῃ μέσον ὅρον τοῦ ποσοῦ τῆς ἐκτιμήσεως, καὶ νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς τοὺς Παργίους, ὅτι κατὰ πρῶτον ἐπροτάθη εἰς αὐτοὺς καὶ ἀκριβὴς γνῶσις νὰ δοθῇ εἰς αὐτοὺς περὶ τοῦ ἀληθοῦς ποσοῦ, τὸ ὁποῖον ἤθελον λάβει μεταναστεύοντες, ἀπέναντι τῆς ἐγκαταλειπομένης ὑπ' αὐτῶν περιουσίας, ὅτι ἐπομένως νέα εὐκαιρία παρουσιάζεται εἰς αὐτοὺς νὰ περατώσωσι τελειωτικῶς αὐτὴν τὴν ἐργασίαν. Παρατηρεῖ αὐτοῖς πρὸς τούτοις ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις οὐδόλως ἐνδιαφέρεται εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοιαύτης ἀποφάσεως, εἴτε δειχθῇ ὠφέλιμος εἰς τὴν μετανάστευσιν ἢ ὄχι. Ἡ ἀποζημίωσις κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ αὐξηθῇ, καὶ τὸ μέγιστον τῆς ποσότητος προσδιωρίσθη εἰς 150,000 λίρας στερλίνας ἤτοι 666,666 τάλλαρα, καὶ ὅτι αὐτὸ μόνον τὸ ποσὸν θέλει διανεμηθῇ τότε, ὁπόταν ἅπαντες μεταναστεύσωσιν, ἢ τουλάχιστον μεταξὺ ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἐσημειώθησαν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἀποζημιώσεων τοῦ ἐπιμελητοῦ Κερκύρας. Ἀνάλογος δὲ ἐλάττωσις

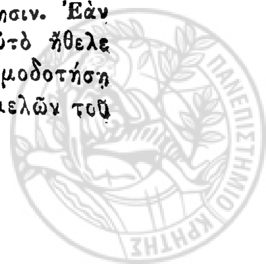
θέλει γίνει ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τούτου, ὁπόταν τινὲς ἐκ τῶν καταγεγραμμένων ἐν τῷ ῥηθέντι καταλόγῳ ὡς μελλόντων νὰ ἀναχωρήσωσιν, ἀποφασίσωσι νὰ μείνωσιν, ἢ ἐν περιπτώσει ἀπαιτήσεώς τινος προερχομένης ἀναφορικῶς πρὸς ἑκάστην ἐκτίμησιν καὶ ἀποζημίωσιν ἐξ ἀμφιβόλου ἢ κακῶς βασιζομένης ἀποζημιώσεως. Οἱ Πάργιοι ἐντὸς δέκα ἡμερῶν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς παρούσης προκηρύξεως ὀφείλουσι νὰ φανερώσωσι τὴν τελειωτικήν των ἀπόφασιν τῷ ἀρχηγῷ τῆς Κυβερνήσεως, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς χεῖρας κατετέθησαν τὰ πρωτόκολλα τῆς ἀποζημιώσεως. Πάντες οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ μεταναστεύσωσι πληροφοροῦνται ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δὲν θέλει ἀνεχθῆ τὰς ἐκτάκτους δαπάνας διὰ τὴν μετανάστευσίν των, καὶ ὅτι τὸ προσδιορισθὲν ποσὸν θέλει λάβῃ ἐν τῷ μέλλοντι, ἀφ' οὗ δημοσιευθῇ τελειωτικῶς πρωτόκολλον ὑπὲρ ὅλων τῶν ἀποφασισθέντων νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πατρίδα των κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Πάργας εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην,

Κατὰ διαταγὴν τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος,

(Ὑπ.) ΦΡΕΔΕΡΙΚΟΣ ΧΑΓΚΕΫ,
ἰδιαίτερος γραμματεύς.

(Ὑπ.) ΡΙΧΑΡΔΟΣ ΓΟΥΒΕΗΣ,
ἀντιτισυνταγματάρχης διοικητής.

Οἱ Πάργιοι ἠγανάκτησαν πρὸς τοιαύτας πράξεις τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλάνδ. Οἱ νοημονέστεροι δὲ αὐτῶν ἠθέλησαν νὰ προβῶσι μέχρι Λονδίνου ὡς ἀδικηθέντες ὑπὸ τοῦ Μαιτλάνδου, καὶ νὰ προσάξωσι τὰ παράπονά των περὶ ὅλων τῶν καθ' ἑαυτῶν πραχθέντων εἰς τὸ Παρλαμέντον τῆς Ἀγγλίας. Συνήθροισαν ἐπὶ τούτῳ ὅλα αὐτῶν τὰ ἔγγραφα τῆς κοινότητος ἐκ τῶν 1401 μέχρι τῶν 1814, καὶ ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Φώσκολον Ζακύνθιον διάσημον σοφόν, διατρίβοντα τότε ἐν Λονδίνῳ, ὅπως συντάξας ἀναφορὰν ἐπ' αὐτῶν, παρουσιάσῃ τὰ παράπονά των εἰς τὸ κοινοβούλιον καὶ τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλ' ὁ Φώσκολος ἀπεκρίθη, ὅτι ὢν πολίτης Ἄγγλος δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ παρουσιάσῃ ἀναφορὰν ἐξ ὀνόματος αὐτῶν. Πρὸς τούτοις ἀνεκπεραίωτον ὂν τὸ ζήτημα αὐτῶν, δὲν ἠδύνατο νὰ φερθῇ εἰς συζήτησιν. Ἐὰν δὲ καὶ ἤθελε προσάξει εἰς τὸ ὑπουργεῖον τὰ ἔγγραφα, αὐτὸ ἤθελε τὰ παραπέμψῃ πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλάνδ, ὅπως γνωμοδοτήσῃ ἢ ἀπολογηθῇ, καὶ τότε αἱ προσωπικαὶ σχέσεις τῶν μελῶν τοῦ

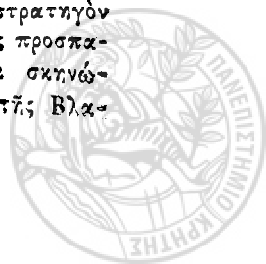
Ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου ἤθελε συνάψωσι τὰς ψήφους αὐτοῦ μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλάνδ, ἢ ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ λαοῦ τῆς Πάργας. Ἐπεφυλάσσετο ὅμως νὰ ἐνεργήσῃ ὑπὲρ αὐτῶν μετὰ τὴν ἐκπεραίωσιν τοῦ ζητήματος, καὶ μόνον θὰ γράψει ἐν ταῖς Ἀγγλικαῖς ἐφημερίσιν. (1) Ὁ Ἀλῆς ἅμα ἔμαθεν τὴν ῥηθεῖσαν προκήρυξιν τοῦ Μαιτλάνδ, καὶ τὰ ἀποφασισθέντα πρὸς ὄφελος αὐτοῦ περὶ ἀποζημιώσεως, εὐθὺς διέταξε τὰ στρατεύματά του νὰ κινήσωσιν εἰς Πάργαν. Τὰς 15 Μαρτίου 1819 φρεγάτα Ἀγγλικὴ ἀπεβίβασεν 150 στρατιώτας. Ὁ δὲ φρούραρχος ἀναγγέλλει εἰς ἐπήκοον ὅλων τῶν προὐχόντων, ὅτι συνεπείᾳ τῆς συνομολογηθείσης συμφωνίας μεταξὺ τοῦ Ἀλη-πασᾶ καὶ τοῦ μεγάλου Ἁρμοστοῦ, στρατεύματα Τουρκαλβανῶν τοῦ Ἀλῆ θὰ εἰσέλθωσιν εἰρηνικῶς εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῆς Πάργας.» — Οἱ Πάργιοι ἔκπληκτοι εἰς τοιαύτην ἀγγελίαν εἶδον πραγματικῶς ὅτι ἐνεπαίχθησαν εἰς ὅσα ἤλπιζον παρὰ τῶν Ἄγγλων. Διότι ἐνῷ οὗτοι διεκήρυξαν, ὅτι ὁ Ἀλῆς ἔπρεπε πρῶτον νὰ δώσῃ τὰ χρήματα τῆς ἀποζημιώσεως καὶ εἶτα νὰ εἰσέλθῃ ὡς κύριος τοῦ τόπου των, ἔμελλον τὰ τουρκικὰ στρατεύματα νὰ καταλάβωσι τὴν Πάργαν, χωρὶς νὰ δοθῶσι τὰ χρήματα εἰς αὐτούς. Ἐθορύβουν διὸ, καὶ οἱ προὔχοντες τῶν Παργίων φοβούμενοι, μὴ ἡ ἀπελπισία καὶ ἡ ἀγανάκτησις ἤθελε ῥίψει τὸν λαὸν εἰς ἀτόπημα καὶ κατὰ τῶν Ἄγγλων καὶ κατὰ τῶν ἐρχομένων Τούρκων, ἔπεμψαν ἐνυπόγραφον ἱκετήριον πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλάνδ τας 15 Μαρτίου 1819, δι' αὐτῆς δὲ ἔλεγον.—«Ἡ ἀποτρόπαιος εἴδησις παρὰ τοῦ φρουράρχου τῆς Πάργας καὶ τοῦ Ἄγγλου ἀπεσταλμένου, ὅτι τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλη πασᾶ θὰ κάμωσι κατοχὴν τῆς χώρας μας, καὶ πρὶν ἀναχωρήσωμεν οἱ ἐγκάτοικοι, διέχυσε λυπηροτάτην ταραχὴν εἰς τὰς ψυχάς μας. Ἵνα δὲ μὴ ἀναγκασθῶμεν νὰ ἴδωμεν μὲ τὰ ἴδια ὀμμάτιά μας τὸν ἀδιάλλακτον ἐχθρόν μας νὰ κυριεύσῃ τὴν χώραν μας, προτιμῶμεν νὰ ἀναχωρήσωμεν πρὶν ἔμβῃ αὐτὸς εἰς τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν διὰ τόσους χρόνους ἐφυλάξαμεν ἐλευθέραν. Ἀλλά, Ἐξοχώτατε, ἀποφασίσαν-

(1) Foscolo ἀνωτ. III ἔγραψε δὲ οὗτος ἄρθρα τφόντι περὶ τοῦ ζητήματος τῆς Πάργας ἐν τῷ Edimburgh Review. Συνέταξε δὲ καὶ τὴν ἀναφορὰν περὶ τοῦ ζητήματος τῆς Πάργας, ὅπως καθυποβληθῇ εἰς τὸ Ἀγγλικὸν Κοινοβούλιον μὲ ὅλα τὰ ἔγγραφα. Αὐτὰ δὲ συναρτισθέντα εἰς ὁλόκληρον βιβλίον μετὰ τῆς ἀναφορᾶς καὶ διηγήσεως συνεξεδόθησαν ὑπὸ Ὀρλανδίνου ἐν τῷ Prose politiche di Foscolo ὑπὸ τὸν τίτλον narazione delle fortune e della cessione di Parga.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

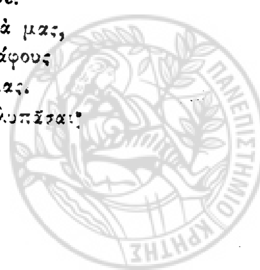
τες οἱ Πάργιοι νὰ φύγωμεν, παρακαλοῦμεν τὴν Υ. Ε. νὰ μὴ συγχωρήσῃ κανένα Τοῦρκον νὰ ἔμβῃ εἰς Πάργαν, πρὶν οἱ Πάργιοι μὲ τέκνα καὶ γυναῖκάς των ἀναχωρήσωσιν ἀπὸ τὸν τόπον τους.» —Ὁ Μαιτλὰνδ ὑπεσχέθη εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τὴν προσαγαγοῦσαν τὴν ἱκετήριον ὅτι θὰ ἐμποδίσῃ τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλῆ νὰ εἰσέλθωσιν, ἕως οὗ αὐτὸς μὲν δὲν πληρώσῃ τὰ χρήματα, οἱ δὲ Πάργιοι μὴ ἀναχωρήσωσι πρότερον. Ἀλλ' εἴκοσι ἡμέραι δὲν εἶχον παρέλθη μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ διὰ προκηρύξεως αὐτοῦ ἐκδοθείσης ἐν Κερκύρᾳ τῇ 4 Ἀπριλίου 1819 καὶ δημοσιευθείσης ἐν Πάργᾳ τὰς 9 τοῦ αὐτοῦ. Ἔλεγε πρὸς τοὺς Παργίους.—«Ἡ ἐποχὴ τῆς παραδόσεως τῆς Πάργας πλησιάζει, τελειωτικὰ μέτρα θὰ ληφθῶσιν, ὅπως ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δυνηθῇ νὰ θέσῃ τὴν Ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν εἰς κατοχὴν τῆς χώρας αὐτῆς, ὁπόταν οἱ περὶ παραχωρήσεως ὅροι ἐκτελεσθῶσι. Μεταξὺ τῶν ἄλλων μέτρων ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς μικρὸν μέρος τοῦ στρατοῦ τῆς Α. Υ. τοῦ Βεζίρη Ἀλη-πασᾶ νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν Πάργαν, καὶ περὶ τούτου ὁ φρούραρχος ἔλαβε τὰς ἀναγκαίας διαταγάς. Ἡ Α. Ε. ὁ Ἁρμοστὴς παραδεχόμενος τὰ μέτρα, χρεωστεῖ νὰ βεβαιώσῃ τοὺς Παργίους ὅτι σταθερὰ καὶ ἄγρυπνος προστασία θὰ δοθῇ εἰς αὐτοὺς παρὰ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως, ἐὰν δείξωσιν αὐτοὺς ἀξίους αὐτῆς. Ἡ εἴσοδος λοιπὸν τῶν Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων δὲν πρέπει νὰ βιάσῃ τοὺς ἐγκατοίκους ν' ἀφήσωσι τὸν τόπον των παρευθὺς, καὶ ἀμέσως, ἐκτὸς ἐὰν αὐτοὶ οὕτω θελήσωσιν. Ὅσοι δὲ θελήσωσιν οὕτω νὰ πράξωσι, πρὶν ἔμβωσι τὰ Ὀθωμανικὰ στρατεύματα, ὀφείλουσι νὰ διαδηλώσωσιν ἀμέσως τὸν σκοπόν των μετὰ τὴν προκήρυξιν πρὸς τὸν φρούραρχον, ὅπως δυνηθῇ αὐτὸς νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν μετακόμισιν πλοῖα. Ἡ Α. Ε. ὁ Ἁρμοστὴς καθῆκον ἔχει νὰ ἐπαναλάβῃ πρὸς τοὺς Παργίους, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν χώραν των πρὶν ἐκπληρωθῇ ἡ συνθήκη περὶ παραχωρήσεως ἐντελῶς, δηλαδὴ καθ' ὅλους τοὺς ὅρους της.»

Οἱ Τοῦρκοι ὅμως ἐπλησίασαν εἰς τὸ ὄρος Πετζεβολόν. Ἅμα εἶδον αὐτοὺς οἱ Πάργιοι, ἐφώναζον· «Θάνατος καλλίτερον καὶ τάφος παρὰ ν' ἀφήσωμεν τοὺς Τούρκους νὰ ἔμβωσιν εἰς τὴν πατρίδα μας.»—Ὁ φρούραρχος ειδοποιεῖ τὰ διατρέχοντα εἰς τὸν Ἁρμοστὴν, καὶ οὗτος αὐθωρεὶ πέμπει εἰς Πάργαν τὸν στρατηγὸν Φριδερῖκον Ἄδαμ, ὅστις προσκαλέσας τοὺς προὔχοντας προσπαθεῖ νὰ πείσῃ αὐτοὺς, ὅπως συναινέσωσιν, ἂν οἱ Τοῦρκοι σκηνώσωσιν ὀλίγον μακρὰν τῆς πόλεως κατὰ τὸ μοναστήριον τῆς Βλα-

χέρενας, ἕως ὅτου πληρώσωσι τὰ χρήματα, καὶ ἀρχίσωσι νὰ ἀναχωρῶσιν. Οἱ προὔχοντες ἀπήντων γενναίως.—«Εἶσθε ἰσχυροὶ σεῖς οἱ Ἄγγλοι καὶ δύνασθε νὰ μᾶς βιάσητε. Ἀλλ' εἰξεύρετε, ὅτι καὶ ἐὰν ὅλοι οἱ στόλοι τῆς Ἀγγλίας ἔλθωσι καὶ μᾶς φοβερίσωσι, Τούρκου ποδάρι δὲν θὰ πατήσει τὸν τόπον μας, ἐὰν μὴ ἡμεῖς πρῶτοι φύγωμεν, καὶ λάβωμεν τὴν ἀξίαν τῶν κτημάτων μας.» —Ὁ στρατηγὸς Ἀδὰμ ἰδὼν ἀκλόνητον τὴν ἀπόφασιν τῶν Παργίων, ἀντὶ νὰ στραφῇ πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ πείσῃ αὐτοὺς νὰ σταματήσωσιν, ἀνεχώρησε κρυφίως εἰς Κέρκυραν. Οἱ ἄθλιοι Πάργιοι ἐστοχάσθησαν, ὅτι αὐτὸς ἔδειχνε συμπάθειαν πρὸς αὐτούς, ὡς ἔχων ἑταίραν τινα Παργίαν, καὶ ὡς ἐκ τούτου μετέβη εἰς Κέρκυραν, ὅπως μεσιτεύσῃ ἐκ νέου πρὸς τὸν Μαιτλάνδ, καὶ ἐμποδισθῶσιν οἱ Τοῦρκοι. Τέσσαρας ἡμέρας περιέμενον, ἀλλ' οὐδεμία φωνὴ ἐκ Κερκύρας προήρχετο. Οἱ Πάργιοι ἰδόντες ἑαυτοὺς ἐγκαταλελειμμένους εἰς Ἄγγλους καὶ Τούρκους συνεννοημένους κατ' αὐτῶν, ἔλαβον τὰ ὅπλα νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ ἀποδιώξωσιν. Ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι τοὺς ἐμπόδιζαν. Τότε ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἔτρεξαν εἰς τοὺς ναούς, καὶ ἤθελον ν' ἀφαιρέσωσιν εἰκόνας καὶ ἀργυρᾶ σκεύη, καὶ ἀναθήματα. Ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι παρεμπόδισαν αὐτοὺς λέγοντες, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Τούρκους. Τινὲς ἠθέλησαν νὰ κόψωσι καρποὺς καὶ ξύλα· ἀλλὰ πάλιν οἱ Ἄγγλοι τοὺς ἔλεγον, ὅτι οὔτε φύλλον ἐκ τοῦ δένδρου των δύνανται νὰ λάβωσι, διότι ὅλα τὰ ἐπλήρωσαν οἱ Τοῦρκοι. Τότε τὰς **15** Ἀπριλίου **1819** στρέφουσιν εἰς τὸ κοιμητήριον, ξεθάπτουσι τὰ κόκκαλα τῶν γονέων των, φωνάζοντες ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Ἄγγλοι ἐπώλησαν καὶ ναοὺς καὶ ἱερὰ ἕως καὶ τὴν καλύβην των, ἐλησμόνησαν νὰ πωλήσωσιν τὰ κόκκαλα τῶν γονέων των, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι κύριοι νὰ λάβωσι τοὐλάχιστον αὐτά. Ἔφεραν λοιπὸν αὐτὰ εἰς τὴν πλατεῖαν, καὶ ἀνάψαντες πῦρ τὰ ἔκαυσαν ὅλα ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Ἄγγλων. Συνάξαντες δὲ εἶτα τὴν κόνιν ἔβαλαν εἰς σάκκους, καὶ προπορευόμενοι οἱ ἱερεῖς μετὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων, καὶ ἀκολουθῶν ὅλος ὁ λαός, γυναῖκες, παῖδες μικροὶ καὶ μεγάλοι, μὲ δάκρυα ἐκίνησαν κατὰ τὴν προκυμαίαν τραγῳδοῦντες τὴν κατάραν·

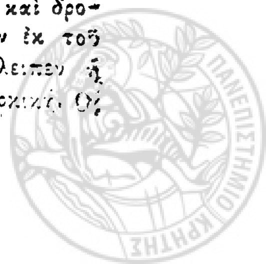
Ἀστροπελέκια τ' οὐρανοῦ καὶ τῆς δικαιοσύνης
Κάψετε τὸν Ἀλη-πασᾶ καὶ τοὺς κακοὺς Ἰγγλέζους.
Γιὰ νὰ ἰδοῦν οἱ τύραννοι πῶς ὁ Θεὸς παιδεύει·
Καὶ σὺ φωστῆρα Ἥλιε 'ποῦ 'δες τὴν συμφορά μας,
Κ' ἐτήραξες ν' ἁρπάζωμε μέσα ἀπὸ τοὺς τάφους
Τὰ κόκκαλα τὰ ἱερὰ γονιῶν καὶ συγγενῶν μας.
Σβῦσε τὸ φῶς σου παρευθύς, δεῖξε πῶς μᾶς λυπᾶσαι·

Καὶ σεῖς παιδιὰ τοῦ οὐρανοῦ σελήνη καὶ ἀστέρες,
Ποῦ φέγγετε ὁλόνυχτα σ' ἀνατολὴ καὶ δύσι,
Κρύψετε 'στὰ σκεπάσματα τώρα τὰ πρόσωπά σας,
Σκεπάσματα κατάμαυρα τῆς λύπης τῆς μεγάλης.
Καὶ κλάψετε τοὺς Παργινοὺς τοὺς κακομοιριασμένους
Καὶ κλάψετε πολλαῖς φοραῖς καὶ σεῖς κι' ὁ κόσμος ὅλος.

Ἐνῷ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὰ πλοιάρια, Ἄγγλοι στρατιῶται δραμόντες ἐκ τοῦ φρουρίου, ἀφήρπασαν ἕως 30 Παργίους ἀπὸ τὰς οἰκογενείας των, ἵνα τοὺς ὑπηρετήσωσι κατὰ τὴν μετακόμισίν των. Τέσσαρες δὲ χιλιάδες ψυχαί, ἀφοῦ ἠσπάσθησαν τὴν γῆν τῆς πατρίδος των, πεινασμένοι, ρακένδυτοι καὶ ἄποροι ἐρρίφθησαν εἰς τὰ πλοῖα, καὶ διεβιβάσθησαν οἱ μὲν εἰς Κέρκυραν, οἱ δὲ εἰς Παξοὺς μὲ μόνην τὴν βοήθειαν, ἣν οἱ πλουσιώτεροι αὐτῶν δι' ἐλεημοσύνην ἔδωκαν εἰς τοὺς πτωχοτέρους. Ἀλλ' ἀποροῦντες οἱ πλείονες, καὶ ἐλπίζοντες μὴ λάβωσι τίποτε ἐκ τῶν χρημάτων τῆς ἀποζημιώσεως, συνεκεντρώθησαν εἰς Κέρκυραν.

Μάτην οἱ συναχθέντες ἐν Κερκύρᾳ Πάργιοι ζητοῦσι νὰ παρουσιασθῶσι πρὸς τὸν Ἁρμοστήν. Ὁ Μαιτλὰνδ μετέβη εἰς Πρέβεζαν μετὰ τοῦ Βοὺδ, ἐπιτετραμμένος παρὰ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, νὰ παραλάβῃ τὰ χρήματα τῆς περιουσίας. Ἐνταῦθα ὁ Ἀλῆς τὸν περιέμενε, καὶ ἀφοῦ συνεχάρησαν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς πραγματείας των, ὁ Μαιτλὰνδ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Ἀλῆ τὰς 150000 λίτρας στερλίνας, διότι ἡ ναυπηγήσιμος ξυλία ἐκ τῶν δασῶν τῆς Ἀλβανίας καὶ Ἠπείρου, δὲν ἐχρησίμευεν εἰς τοὺς Ἄγγλους, ὡς ἐξηκρίβωσεν ὁ πεμφθεὶς ἐκεῖσε μηχανικός. Ὁ Ἀλῆς εἶπεν ὅτι ἦν ἕτοιμος νὰ δώσῃ τὰ χρήματα, ἐὰν οἱ Ἄγγλοι ἀποχωρήσωσιν ἐκ τοῦ φρουρίου. Μέχρις οὗ δὲ τοῦτο γίνῃ, νὰ δώσῃ ἐνέχυρον εἰς πίστιν δύο τῶν ἀξιωματικῶν Ἄγγλων. Ὁ Μαιτλὰνδ λοιπὸν συμφωνήσας μετ' αὐτοῦ καὶ παραδοὺς τὸν Ἀγκεῦν καὶ Ρόμπινσον ὡς ὁμήρους, ἔλαβε τὰ χρήματα καὶ ἀνεχώρησε. Παράυτα (9 Μαΐου) οἱ Ἄγγλοι ἀπεχώρουν τοῦ φρουρίου τῆς Πάργας, καὶ οἱ Τοῦρκοι εἰσήρχοντο ξιφήρεις μετὰ τοσούτων κραυγῶν καὶ θηριωδίας, ὥστε αἱ Ἀγγλίδες κατεφοβήθησαν, καὶ δρομαῖαι κατέβησαν εἰς τὴν προκυμαίαν, καί τις ἐξ αὐτῶν ἐκ τοῦ φόβου ἀπέθανε. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν 10 Μαΐου 1819 ἐξέλειπεν ἡ Ἀγγλικὴ σημαία ἐκ τῶν ἐπάλξεων, καὶ ὑψώθη ἡ Τουρκική. Οἱ

ἐναπομείναντες τριάκοντα δυστυχεῖς Πάργιοι, οἵτινες ἠργάγησαν δι' ὑπηρεσίαν, ἀπωθήθησαν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, θελήσαντες νὰ εἰσέλθωσι μετ' αὐτῶν εἰς τὴν φρεγάταν, ὅπως μὴ παραδοθῶσιν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Τούρκων. Οὗτοι δὲ οἱ βάρβαροι ἐβεβήλωσαν πᾶν ἱερὸν τῆς Πάργας, μετατρέψαντες καὶ αὐτὸν τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος εἰς μοσχέαν· οἱ δὲ ἀπωθηθέντες τριάκοντα λαμβάνουσι λέμβον τινά, καὶ σώζονται εἰς τὴν ἀπέναντι παραλίαν. Μετ' ὀλίγον ἔφθασε καὶ ὁ Ἀλῆς ἐκ Πρεβέζης, καὶ ἐμαγεύθη διὰ τὴν ὡραιότητα τῆς Πάργας. Διέταξεν αὐθημερὸν τὴν ἀνέγερσιν παλατίου, συστήσας ἐν αὐτῷ χαρέμια. Ὁ Μαιτλάνδ, ἀφοῦ ἔφερε τὰ χρήματα εἰς Κέρκυραν, οὐδὲν ἀπήντησεν πρὸς τοὺς Παργίους, οἵτινες δι' ἀναφορᾶς εἴκοσι προὐχόντων ὑπογεγραμμένων τῇ 18 Μαΐου 1819, ἐζήτησαν τὴν ἀποζημίωσίν των ἐκ τῶν χρημάτων, ἃ ἔδωκεν ὁ Ἀλῆς. Ἔβαλε δὲ τὴν Ἰόνιον Βουλήν, καὶ ἐξέδωκε τῇ 22 Μαΐου πρᾶξιν τοῦ πρώτου παρλαμέντου λέγουσαν.—«Ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως τοῦ φρουρίου καὶ τῆς ἐπικρατείας τῆς Πάργας πάντοτε ἐθεωρήθησαν ὡς πολῖται τοῦ Ἰονίου Κράτους, μολονότι ἡ χώρα των δὲν συμπεριελήφθη εἰς τὴν συνθήκην τὴν συνομολογηθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ὑψηλῶν δυνάμεων τῇ 5 Νοεμβρίου τοῦ 1815, διὰ τοῦτο οἱ ῥηθέντες κάτοικοι δὲν ἐννοοῦνται ὡς ὑστερημένοι τοῦ δικαιώματος τοῦ πολίτου. Ἐπειδὴ δὲ φαίνεται τὸ μεγαλήτερον μέρος τῶν κατοίκων τῆς Πάργας, ἅμα παρεχωρήθη ἡ πατρίς των, μετῴκησαν ἐνταῦθα, διὰ νὰ προληφθῇ πᾶσα ἀμφιβολία καὶ δυσκολία ἐπὶ τοῦ προκειμένου τῇ αὐθεντίᾳ τῆς Α. Υ. τοῦ προέδρου τοῦ εὐγενεστάτου Σενάτου, τῇ ἀδείᾳ καὶ συναινέσει τοῦ ἐντίμου νομοθετικοῦ σώματος συνελθόντος ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ ταύτῃ συνόδῳ, τῇ ἐπιδοκιμασίᾳ καὶ τοῦ Πατρικίου τοῦ ὑψηλοῦ πληρεξουσίου τῆς προστασίας, δηλοποιοῦμεν τὰ ἑξῆς. 1.ον Ὅτι ἡ ῥηθεῖσα παραχώρησις κατ' οὐδένα τρόπον καταργεῖ τὸ ῥηθὲν δικαίωμα τῶν Παργίων εἰς ὅσους ἤθελον μεταναστεύσει καὶ καθυποβληθῇ εἰς τας ἑξῆς διατάξεις. 2.ον Ἕκαστος μεταναστεύτης τῆς ῥηθείσης χώρας δύναται ἀπὸ τοῦδε νὰ ἐκλέξῃ ἐλευθέρως μίαν τῶν νήσων τῆς αὐτῆς πολιτείας ὡς τόπον τῆς ἐξασκήσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ πολίτου, πλὴν ὑποχρεοῦται νὰ παρουσιασθῇ ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς ἐν τῇ Κερκύρᾳ καὶ ἐντὸς τεσσάρων ἐν ταῖς λοιπαῖς νήσοις τοῦ ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων νήσων. καὶ ἐνώπιον τῆς Κυβερνήσεως τοῦ ῥηθέντος Κράτους καὶ νὰ ἐγγραφῇ τὸ ὄνομά του ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ βίβλῳ. Πρός δε ὀφείλει νὰ παρουσιάσῃ πιστοποιητικὰ τῆς ἐν Πάργᾳ γεννήσεώς του. Κατὰ συνέπειαν

τούτων ἕκαστον ὄνομα οὕτως ἐγγεγραμμένον θεωρεῖται ὡς πολίτης τῆς νήσου, ἐν ᾗ ἐπαρουσιάσθη καὶ ἐνήργησε τὰ ῥηθέντα, καὶ χαίρεται πάντα τὰ προνόμια καὶ τὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν τῆς Ἰονίου πολιτείας.

Ἀλλ' ἡ πολιτογράφησις τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, καὶ ἡ ἀπόλαυσις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, δὲν ἐχόρταινε τὴν πεῖναν τῶν Παργίων, οἵτινες ῥακένδυτοι καὶ ἀνέστιοι περιεφέροντο εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Κερκύρας, τὸν οἶκτον συγκινοῦντες τῶν φιλελεημόνων Κερκυραίων καὶ ξένων. Νέαν ἀναφορὰν πρὸς τὴν Α. Ε. συνυπογραφεῖσαν παρὰ πάντων προσάγουσιν, ἐξαιτούμενοι ὅπως δι' ἔλεος διατάξῃ ἡ Α. Ε. νὰ ἐνεργηθῇ ταχέως ἡ τοσοῦτον ἀναγκαία πληρωμή. Ἀλλὰ μανθάνουσιν ὅτι ὁ Μαιτλὰνδ μέλλει ν' ἀναχωρήσῃ διὰ Μάλταν. Ἀπηλπισμένοι δὲ συνάγονται ἅπαντες μικροὶ καὶ μεγάλοι μὲ τὰς γυναῖκας καὶ παιδιά των, καὶ περιστοιχοῦσι τὸ παλάτιον τοῦ Ἁρμοστοῦ. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν ἐξερχόμενον εἰς ἐπιβίβασιν, φωνάζουσι νὰ τοὺς δώσῃ ἄρτον. Ἀλλ' ἀνάλγητος μὲν αὐτὸς ἐναπομένει εἰς τὰς φωνάς, ἡ δὲ ἀγγλικὴ λόγχη τοὺς ἀπωθεῖ. Τέλος προκηρύσσεται, τῇ 7 Ἰουνίου 1819, ὅτι κατὰ διαταγὴν τοῦ Σὶρ Θωμᾶ Μαιτλάνδου συνέστη ἐπιτροπὴ τριμελής, προεδρευομένη ὑπὸ Ροβέρτου Φωρέστου, καὶ μέλη μὲν ἔχουσα τὸν κόμητα Λάνδον, καὶ Ἐδουάρδον Μπαὶνς, γραμματέα δὲ τὸν Σπυρίδωνα Βλαντῆν. Αὕτη δὲ θέλει ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν διανομὴν τοῦ ποσοῦ κατὰ τὰς ὁδηγίας, ἃς αὐτῇ ἐπάφησεν ὁ Ἁρμοστής. Τὰς 9 Ἰουνίου κοινοποιοῦνται αἱ ὁδηγίαι· δι' αὐτῶν διετάσσετο 1.ον ἡ ἐπιτροπὴ νὰ διανείμῃ τὸ ποσὸν 666,000 ταλήρων μὲ τὸ τέταρτον ὀλιγώτερόν ἤτοι 500,000 μόνον· διότι τὸ τέταρτον ὅλον ἐδαπανήθη εἰς ἔξοδον μεταφορᾶς καὶ ἄλλα· 2.ον αἱ ἀποζημιώσεις καθαραὶ νὰ δοθῶσιν πρὸς ὅσους ἔχουσιν ἔγγραφα καὶ δικαιοῦνται ν' ἀπολαύωσι· 3.ον οἱ ἔχοντες λογαριασμὸν μετὰ τοῦ Βεζίρη Ἀλῆ, αὐτοὶ ὀφείλουσι νὰ λάβωσι τὴν ἀποζημίωσιν, ἀφοῦ καθαρισθῶσιν οἱ λογαριασμοί των μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ Ἀλῆ, ὅστις θὰ συμπαρίσταται εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ χρηματικὴ ἀποζημίωσις θέλει δοθῇ εἰς νομίσματα τὸ τέταρτον, ἢ εἰς Ἱσπανικὰ τάλληρα ὁλόκληρος, ἐὰν κρατῆται ἡ ἔκπτωσις τοῦ Τουρκικοῦ νομίσματος. (1)

(1) Γενομένης τῆς διανομῆς, Πάργιός τις ἔγραφε πρὸς φίλον του Κερκυραῖον ἐν Λονδίνῳ. «Ἡ ἐπιτροπὴ προσεκάλεσεν ἡμᾶς νὰ πληρωθῶμεν τὸ τέταρτον ὀλιγώτερον τῆς πραγματικῆς πληρωμῆς, καὶ ἐὰν θέλωμεν νὰ ζητήσωμεν καὶ γῆν διὰ νὰ κτίσωμεν νέαν πατρίδα. Ἐγὼ ἔπρεπε

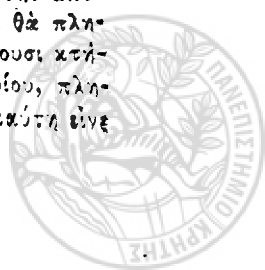
Τὰς 8 Ἰουλίου ὁ Ἀρχιστράτηγος Ἀδὰμ, προσωρινὸς Ἁρμοστὴς, ἐδηλοποίει πρὸς τοὺς Παργίους, ὅτι ἦλθεν ἐπίτροπος τοῦ Βεζίρη Ἀλῆ διὰ τὴν διανομὴν καὶ τὴν ἐπιστασίαν τῶν λογαριασμῶν του ὁ Βεϊζανδὲς Χαντσερῆς. Ἡ δὲ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς διανομῆς, τῇ 17 προσεκάλει τοὺς Παργίους, ὅπως παρουσιάζῃ ἕκαστος τὰ ἔγγραφα τῶν θεωρηθέντων λογαριασμῶν, καὶ ἐκκαθαρισθέντων, νὰ λάβῃ τὸ ἀνάλογον. Οἱ Πάργιοι ἠγανάκτησαν ἰδόντες αὖθις τὸν Ἀλῆ πασᾶ ἀναμιχθέντα εἰς τὴν ἀποζημίωσιν τῆς περιουσίας των μὲ σκοπὸν νὰ καταφάγῃ τὸ ἐπίλοιπον, ὃ αὐτὸς ὤφειλε νὰ πληρώσῃ. Ἐφώναζον δὲ, ὅτι οὐδένα λογαριασμὸν ἔχουσι μετ' αὐτοῦ, οὔτε ὀφείλουσιν αὐτῷ· διότι ἡ περιουσία των ἀνῆκεν εἰς αὐτοὺς καὶ ἐξετιμήθη πολὺ κατωτέρω τῆς ἀξίας της, ὡς ἤθελεν ἐκεῖνος. Ἐπὶ ματαίῳ οἱ Πάργιοι διεμαρτύροντο κατὰ τοιαύτης ἐπεμβάσεως τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ Ἀλῆ, προσαγαγόντες ἀναφορὰς πρὸς τὸν ἀνθαρμοστὴν Ἄδαμ καὶ τὴν ἐπιτροπήν. Τῇ 23 Νοεμβρίου 1819 ἡ ἐπιτροπὴ ἐδηλοποίει πρὸς τοὺς Παργίους.—Διαταγὴ ἐδόθη περὶ τοῦ ἐκπεσμοῦ ἑνὸς τετάρτου ἕνεκα ναύλου καὶ ἐξόδων. Ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Μ. προτίθεται νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς Παργίους πᾶσαν εὐκολίαν συμβιβαζομένην μὲ τὴν κατάστασιν τοῦ τόπου τῶν Ἰονίων, ἐὰν οἱ Πάργιοι προτίθενται νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὸ μέρος αὐτοῦ. Ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ὡς προστάτρια τῆς πολιτείας ταύτης, θὰ ἀναγκάσει τὸ Σενάτον νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς Παργίους ἐκ τῶν γαιῶν τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου, καὶ αἱ ὁποῖαι εἰσὶν ἀδέσποτοι. Ἡ κυβέρνησις ὡσαύτως θὰ ἀναδεχθῇ τὰ ἔξοδα πρὸς ἀνέγερσιν ἐκκλησίας καὶ παντὸς κτιρίου ἀναγκαίου διὰ τὴν νέαν κοινότητα. Πᾶσα προστασία θὰ χορηγηθῇ εἰς τοὺς Παργίους συμφώνως μὲ τὴν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως, προτιθεμένης νὰ καταστήσῃ τὴν παροῦσαν αὐτὴν κατάστασιν προτιμωτέραν τῆς πρώτης. Δηλοποιοῦσα ταῦτα ἡ ἐπιτροπὴ πληροφορεῖ συγχρόνως τοὺς Παργίους, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἔχωσιν οὐδεμίαν ἐλπίδα περὶ αὐξήσεως τῆς ἤδη προσφερθείσης αὐτοῖς ἀποζημιώσεως, καθ' ὅσον ἡ ἤδη διανεμηθεῖσα, θεωρεῖται ὡς τελειωτική.—Αὐτοὶ δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν ἐξεφράζοντο, ὅτι εὐχαρίστως μὲν ἐδέχοντο τὴν πρότασιν τοῦ νὰ λάβωσι γαίας τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, καὶ νὰ κτίσωσι νέαν πατρίδα, ἀλλ' ἐδικαιοῦντο τὰ μέγιστα, ἂν ἀπελάμβανον τὴν ἀποζημίωσιν μὲ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ 1[4.—Ἀλλὰ τέλος στενοχωρούμενοι ὑπὸ

»νὰ λάβω 1500 τάλληρα ἀντὶ 3000, τὰ ὁποῖα ἤξιζεν ἡ περιουσία μου καὶ »τὸ 4.ον μοὶ ἐδόθη εἰς τουρκικὸν νόμισμα ἐξ οὗ ἔχασα 60.»

πείνης καὶ στερήσεως, ἐδέχθησαν οἱ πλεῖστοι τὴν οὐτιδανὴν ταύτην προσφορὰν εἰς ἀποζημίωσιν. Ἐδόθησαν εἰς ἐργασίαν, κατοικοῦντες τινὲς μὲν αὐτῶν καὶ οἱ ἐνδεέστεροι τὰ οἰκήματα, τὰ ὁποῖα παρὰ τῷ προαστείῳ Μάνδουκι Κερκύρας ᾠκοδόμησεν δι᾽ αὐτοὺς ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις, καὶ ἄλλοι εἰς Γαρίτσαν καὶ Στρατιὰς καὶ οἱ λοιποὶ εἰς Παξοὺς καὶ τὰς ἄλλας Ἰονίους Νήσους.

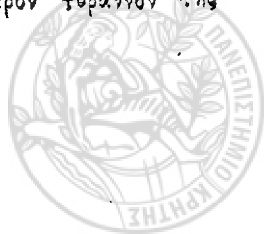
Ὁ Ἀλη-πασᾶς, ἀφοῦ ἔβαλε μετοίκους εἰς τὴν ἐρημωθεῖσαν Πάργαν Ἀλβανούς τινας, ἐπροσπάθει νὰ κερδίσῃ τοὺς Παργίους, ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, καὶ αὐτὸς λάβῃ παρ᾽ αὐτῶν ἐκ νέου τὴν ἀποδοθεῖσαν ἀποζημίωσιν, δίδων εἰς αὐτοὺς τὰ κτήματά των. Μαθὼν δὲ ἐν Πάργᾳ, ὅτι ὁ Σουλτάνος ἀπέστειλε στρατὸν ἵνα τὸν καθυποτάξῃ ὡς ἀποστάτην, παρήτησε τὸν ἔγγονόν του Μεχμὲτ. καὶ τὸν πρωτότοκον τοῦ Βελη πασᾶ μὲ 250 στρατιώτας εἰς φύλαξιν τῆς Πάργας, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ἰωάννινα (1820). Ἔγραψε δὲ πρὸς τὸν Μαιτλάνδ νὰ μεσολαβήσῃ πρὸς τὸν Σουλτάνον, καὶ λάβῃ ἐξ αὐτοῦ βοήθειάν τινα. Ὁ Σαὴν Βέης υἱὸς τοῦ Μουσταφᾶ-πασᾶ, τοῦ δολοφονηθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ τῷ 1812, ὑποκινήσας τὸν Σουλτάνον κατὰ τοῦ Ἀλῆ δι᾽ ἐκδίκησιν τοῦ φόνου τοῦ πατρός του, ἀπεβιβάσθη ἐκ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου μετὰ στρατοῦ, ἐκυρίευσε τὴν Ἀγυιὰν καὶ Ῥαπέτσαν, καὶ εἰσέβαλεν εἰς Πάργαν. Ὁ ἔγγονος τοῦ Ἀλῆ, ἰδὼν τὸ ἀνίσχυρον τῆς φρουρᾶς, παρέδωκεν αὐτὴν καὶ τὴν Πάργαν εἰς τὸν ὑποναύαρχον τοῦ Σουλτάνου, οὗτος δὲ παραλαβὼν τὴν Πάργαν διώρισε διοικητὴν αὐτῆς τὸν Σαὴν Βέην. Ὁ δὲ Ἰσμαὴλ-πασᾶς ὁ σερασκέρης τῆς ξηρᾶς φθάσας εἰς Ἤπειρον ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐν Κερκύρᾳ Παργίους ἀπὸ Ζεβέλας τῇ 13 Σεπτεμβ. 1820.

«Ἀγαπητοὶ καὶ ἀξιότιμοι Πάργιοι σᾶς χαιρετῶ. Εἰδοποιῶ σας ὅτι ὁ ἰσχυρός μας κύριος μὲ διώρισε διοικητὴν εἰς Ἰωάννινα καὶ ἀφήρεσεν αὐτὰ ἀπὸ ἐκεῖνον, ὅστις τὰ ἐκρατοῦσε πρότερον καὶ ὅστις ἐστάθη ἡ αἰτία ὅλων τῶν δυστυχιῶν σας. Σᾶς προσκαλῶ λοιπὸν ἅπαντας νὰ ἐπιστρέψετε εἰς τὴν πατρίδα σας ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους. Ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔλαβον τὸ ὅλον τῆς ἀποζημιώσεως τῆς περιουσίας των, ἐὰν ἀναδώσουν αὐτὴν, θὰ ξαναλάβουν τὰ κτήματά των, πληρώνοντες κατ᾽ ἔτος τὸ χαράτσι καὶ τὸ δέκατον τῆς ἐσοδίας, καθὼς πληρόνουσι ὅλοι οἱ ὑπήκοοι τοῦ Σουλτάνου. Ἐκεῖνοι δὲ, ὅσοι δὲν ἔχωσι νὰ δώσωσιν ὀπίσω τὴν ἀποζημίωσιν, θὰ λάβωσι παρομοίως τὰ κτήματά των, καὶ θὰ πληρώνουν τὸ ἕν τρίτον τοῦ εἰσοδήματος. Καὶ ὅσοι δὲν ἔχουσι κτήματα θὰ καλλιεργοῦν τὰ κτήματα τοῦ μεγάλου Κυρίου, πληρόνοντες καὶ αὐτοὶ τὸ ἕν τρίτον τοῦ εἰσοδήματος. Τοιαύτη εἶνε

ἡ ὑψηλὴ διαταγὴ τοῦ Ἀφεντός μας. Σᾶς προσκαλῶ λοιπὸν νὰ γυρίσητε εἰς τὴν πατρίδα σας καὶ σᾶς βεβαιῶ ὅτι θὰ ἔχετε ἀσφαλῶς τὴν εὐτυχίαν σας καὶ ἡσυχίαν.»—Πρὸς τὴν πρόσκλησιν δὲ ἀπήντων οἱ Πάργιοι δι' ἐπιστολῆς τῶν 28 Ὀκτωβρίου 1820.—«Ἔχοντες ἐντελῆ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ἰσχυρὸν καὶ ἀήττητον Σουλτάνον Μαχμούτην, εἰς τὸν ὁποῖον εὐχόμεθα τ' ἀπολλὰ τὰ ἔτη, καὶ εἰς τὴν εὐσυνείδητον διατήρησιν ὅλων τῶν συνθηκῶν, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσίν των, ἀπεστείλαμεν τινὰς ἐξ ἡμῶν τῶν προυχόντων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μὲ σκοπὸν τοῦ νὰ ὑποβάλωσι τὴν κατάστασίν μας εἰς τὸν Σουλτάνον, καὶ νὰ τὸν παρακαλέσωσι νὰ ξαναλάβωμεν τὴν προτέραν μας εὐτυχίαν, τὴν ὁποίαν εἴχαμεν κατὰ τὴν συνθήκην τῶν 1804, καὶ τὴν ὁποίαν διὰ τῆς βίας ἐστερήθημεν· φρικτὸν παράδειγμα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας. Ὅθεν ἅπασαι αἱ ἐλπίδες μας ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιστολῆς τῶν ἐπιτρόπων μας. Ἀναμένοντες λοιπὸν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, θὰ σᾶς διαβιβάσωμεν τὴν ἀπόφασίν μας συμφώνως μὲ αὐτό. Τῆς Ὑμετέρας Ὑψηλότητος ταπεινότατοι δοῦλοι ὑποσημειούμεθα μὲ τὴν θέλησιν ὅλων τῶν Παργίων.—Ὑπογεγραμμένοι Γ. Βασιλᾶς, Δ. Πετσάλης, Πολύδ. Δεσίλας, Σ. Κολυτᾶς, Ν. Δεσίλας, Γιάν. Μαυρογιάννης, Μπαλάκος Δημουλίτσας, Κ. Ζούλας, Π. Στανέλος, Ἰωάν. Μανιάκης.»

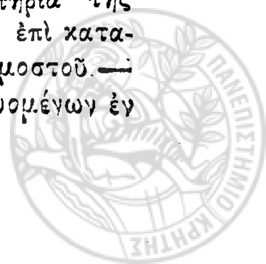
Οἱ Πάργιοι ἀποστείλαντες τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὸν Ἰσμαὴλ πασᾶν, ἔκριναν εὔλογον νὰ διακοινώσωσιν αὐτὴν καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἰσμαὴλ πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν τοῦ Ἰονίου, ὡς κυβερνήτην τοῦ τόπου, ἐπικαλούμενοι τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Βασιλέως τῆς Μ. Βρεττανίας. Ἀλλ' ὁ μέγας Ἁρμοστὴς ἐρεθισθεὶς, ἐκάλεσε τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτῶν, καὶ ἔδωκεν τὴν ἑξῆς ἔγγραφον ἀπάντησιν.—«Ἡ πρᾶξις αὐτῶν, διὰ τῆς ὁποίας ἠθέλησαν νὰ συνεννοηθῶσι μὲ ξένας ἀρχὰς ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Κυβερνήσεως εἶνε ἐγκληματική, διότι θεωροῦνται οἱ κάτοικοι τῆς Πάργας ὡς Ἰόνιοι πολῖται· διὰ τὸ ὁποῖον τοιαύτη πρᾶξις νὰ μὴ λάβῃ χώραν, ἀφοῦ ἡ Κυβέρνησις προτίθεται νὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτοὺς πᾶσαν εὐκολίαν διὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των.—Ἄφωνοι καὶ ἔντρομοι ἔμειναν οἱ προσκληθέντες, ἀκούσαντες τοιαύτην ἀπάντησιν καὶ τεθλιμμένοι διέδωσαν αὐτὴν εἰς τοὺς συμπατριώτας των. Οὕτω παρεδόθη χώρα καὶ λαὸς τῆς Πάργας, ὅστις ἐπὶ 400 ἔτη ἔμεινεν ἀδούλωτος εἰς τὸν βάρβαρον τύραννον τῆς Ἑλλάδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.

Ἀγανάκτησις διὰ τὴν πώλησιν τῆς Πάργας.—Μάστρακας Δεσίλας καὶ Γρηγόριος Μαυρογιάννης ἀποστέλλονται εἰς Ἀγγλίαν ὑπὸ τῶν Παργίων.—Φώσκολος ἐν Λονδίνῳ ὑπὲρ τῶν Παργίων.—Ἀνδρέου Μουστοξύδου παῦσις.—Ἡ διαχείρησις τῆς Ἁρμοστείας τοῦ Μαιτλάνδ.—Παλάτιον Ἁγίου Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου ἐν Κερκύρᾳ.—Ἔλευσις Ἰωάννου Καποδιστρίου εἰς Κέρκυραν. —Ἐπιστολὴ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου πρὸς τὸν Κόμητα Ἀντώνιον Μαρίαν Καποδίστριαν.—Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι περιστοιχοῦσι τὸν Κόμητα Καποδίστριαν ἐν Κερκύρᾳ.—Συνδιάλεξις Καποδιστρίου μετ' αὐτῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων ὁπλαρχηγῶν.—Μετάβασις Καποδιστρίου εἰς Λονδῖνον.—Συνδιάλεξις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Καστελερῆ, Δουκὸς Οὐελιγκτῶνος καὶ Λόρδου Βαθοῦρστ περὶ Ἰονίων.—Ἐπιστολαὶ συστατικαὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου περὶ τῶν Ἰονίων πρὸς τὸν Καστελερῆ καὶ δοῦκα Οὐελιγκτῶνα.—Ἀπαντήσεις αὐτῶν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα.—Σφάλμα τῆς Ἰονίου ἀντιπολιτεύσεως τοῦ νὰ παρασταθῇ ἡ Ρωσσία εἰς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον ἐ διαφερομένη ὑπὲρ τῶν Ἰονίων.—Στάσις τῶν χωρικῶν Λευκάδος.—Ὁ Στόβενς κατὰ τῆς στάσεως.—Ἁρμοστοῦ Μαιτλάνδ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Γερουσίας περὶ τῶν συκοφαντιῶν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἀντιδράσεων ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων Ἰονίων.—Ἀπάντησις τοῦ ὑψηλοτάτου προέδρου Βαρῶνος Θεοτόκη. —Τὰ εὐχαριστήρια τῶν πολιτῶν Λευκαδίων πρὸς τὸν Στόβενς καὶ τὸν Ἁρμοστήν.—Τὰ εὐχαριστήρια τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως διὰ τὰ πραχθέντα ἐπὶ καταβολῇ τῆς στάσεως ὑπὸ Γερουσίας καὶ Ἁρμοστοῦ.— Ἀπέχθειαι συμπολιτευομένων καὶ ἀντιπολιτευομένων ἐν

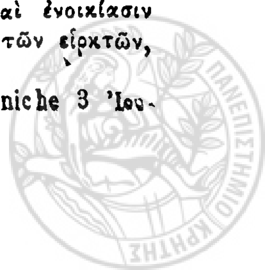
ταῖς νήσοις.—Λόγος Ἁρμοστοῦ ἐν τῇ συνελεύσει κατὰ τῶν σπερμολογιῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως.—Στάσις Ζακυνθίων χωρικῶν ἐν Σχουλικάδῳ.—Σκευωρία συμπολιτευομένων κατὰ τοῦ Ἀντωνίου Μαρτινέγγου καὶ ἀπαγωγὴ αὐτοῦ εἰς τὰς φυλακὰς Κερκύρας καὶ τῶν λοιπῶν κατηγορηθέντων ὡς συνωμοτῶν.—Διονυσίου Φλαμπουριάρη ἀντίταξις εἰς τὰς σκευωρίας.—Πέτας Κουχῆς, Ἰωάννης Καρβελλᾶς, Σπ. Μεταξᾶς, Διον. Πλατυμέσης, Ἰωάν. Λεονδαράκης, Π. Μαρκεσίνης καὶ Ἀντ. Καλαμαρᾶς συγκατηγορούμενοι.—Προσφώνημα Ζακυνθίων καὶ Ζακυνθιομωραϊτῶν πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλάνδ.—Σύστασις ἐξαιρετικοῦ δικαστηρίου ἐπὶ ἐγκλημάτων τῆς ἐπικρατείας.—Ἀπόλυσις τῶν συγκατηγορουμένων.—Καταδίκη Μαρτινέγγου καὶ Κουχῆ.—Λόγος Ἁρμοστοῦ πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν περὶ συνωμοσίας Μαρτινέγγου.—Ἡ ἀειφυγία τῶν φυγοδίκων συνωμοτῶν ἱερέως Πλαίσα, Γ. Σολωμοῦ καὶ Κολυβᾶ.—Τροπολογία παρὰ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Δ΄. εἰς τὴν ἐπιβληθεῖσαν ποινὴν τοῦ Μαρτινέγγου.—Χαρακτὴρ τοῦ Μαρτινέγγου.

ΤΗΣ Πάργας ἡ δούλωσις, ἂν καὶ ἐγένετο ἐκ πολιτικῆς ἀνάγκης, ἐπέσυρεν ὅμως τὴν ἀγανάκτησιν ὅλου τοῦ πολιτισμένου χριστιανικοῦ κόσμου. Ἐφημερίδες τῆς Εὐρώπης ἔγεμον ἄρθρων ἐπονειδιζόντων τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, ὅτι ὡς ὄργανον μετεχειρίσθη τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλὰνδ εἰς πώλησιν χριστιανῶν ἐλευθέρων πρὸς τὸν ἄπιστον Μωαμεθανόν. Οἱ Πάργιοι ἔστειλαν τὸν Μάστρακαν Δεσίλαν καὶ Γρηγόριον Μαυρογιάννην εἰς Λονδῖνον, ὅπως διὰ τοῦ Φωσκόλου προσάξῃ παράπονα εἰς τὸ Ἀγγλικὸν Κοινοβούλιον. Ὡς λέγεται, ὁ ὑπουργὸς μαθὼν τοῦτο, ἠπείλησε τὸν Φώσκολον, ὅτι ἤθελε τὸν παραδώσει εἰς τὴν καταδιώκουσαν τότε αὐτὸν Αὐστρίαν, ἐὰν ἐξετέλει τὸ τοιοῦτον. Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι τοῦ Ἰονίου καὶ οἱ σφόδρα ἐναντιούμενοι τῷ Μαιτλὰνδ, ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ καταβοῶσι κατ' αὐτοῦ, ὡς αὐθαιρέτου καὶ παραβιαστοῦ τῆς συνθήκης. Αὐτὸς, ἔλεγον, παρερμηνεύσας τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην κατὰ τὸ δοκοῦν, ἠθέτησε τὴν ὁρισθεῖσαν ἀνεξαρτησίαν τῶν

Ἰονίων ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συντάγματος, καὶ ἐπώλησε τὴν Πάργαν. Τὸ βίαιον καὶ ἐπιτακτικὸν αὐτοῦ δὲν ἀνείχοντο καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι οἱ διοριζόμενοι εἰς ἐπαγγέλματα. Ὁ Ἄγγλος Ἕνρης, πρώην δικαστὴς ἐν ταῖς δυτικαῖς Ἰνδίαις, διορισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τοιοῦτος ἐν τῷ ὑπερτάτῳ συμβουλίῳ, ἐπετάχθη παρὰ τοῦ Μαιτλὰνδ νὰ δικάζῃ οὐχὶ κατὰ νόμον καὶ συνείδησιν, ἀλλὰ κατὰ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Ἀλλ' αὐτὸς εὐσυνείδητος ὢν, παρῃτεῖτο. Ἐδικαιολογεῖτο δὲ λέγων.—«Αἱ διαφωνίαι μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ Σὶρ Θωμᾶ Μαιτλὰνδ, πρὸς ὅσα μοὶ ἐφαίνοντο παράνομα μὲ ἀναγκάζουσι νὰ παραιτηθῶ τῆς προεδρείας τοῦ ὑπερτάτου δικαστηρίου τῶν Ἰονίων, ἀγαπήσας νὰ ζῶ μᾶλλον ἐν εὐσυνειδησίᾳ μεταξὺ τῆς οἰκογενείας μου ἢ ἐν ἀσυνειδησίᾳ μεταξὺ τῶν μεγάλων μισθῶν τοῦ Μαιτλὰνδ.» (1) Ἀπέβαλε τὸν γενικὸν ταμίαν Μάστρακαν, καὶ ἀντικατέστησε τὸν εὐνοούμενον αὐτοῦ Ρομπινσῶν. Ἔπαυσε δὲ καὶ τὸν μισθὸν τοῦ ἱστοριογράφου Μουστοξύδου, διότι αὐτὸς ἐδημοσίευσεν ἄρθρα γαλλιστὶ ὑπὲρ τῶν Παργίων. Ἐκανόνισε τὰ θησαυροφυλάκια ὡς ἐβούλετο, διορίσας Ἄγγλους ταμίας καὶ τελωνάρχας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Τὰς δὲ δαπάνας ἐξ αὐτῶν διέτασσεν οὗτος τακτικὰς καὶ ἐκτάκτους, ἐνῷ ἡ Γερουσία κατέγραφε τὰ ἐντάλματα εἰς τὰ πρακτικά της. Ἁπλαῖ δὲ σημειώσεις λογαριασμῶν τοῦ Κράτους ἐφέροντο παρὰ τοῦ γενικοῦ ταμείου εἰς γνῶσιν τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως. Τῷ 1819 ἐτέθη ὁ ἰσολογισμὸς εἰς τάλληρα ἔσοδα, 157,552 ἔξοδα τακτικὰ 304.241 τάλληρα καὶ 184 γαζέται, καὶ ἔκτακτα 160,216 καὶ 289 γαζέται. Εὑρίσκετο δὲ περίσσευμα 125,385 τάλληρα ἐν τοῖς ταμείοις.

Πειθήνιος εἰς τὰς παρακελεύσεις τοῦ Μαιτλὰνδ ἡ πρώτη νομοθετικὴ συνέλευσις, ἀπεκήρυξεν ὡς διεφθαρμένους, ὅσους ὁ Κύριος αὐτῆς προέτεινε, καὶ ἐπευφήμει τὰς αὐθαιρέτους πράξεις, ὅσας ὁ δεσπότης αὐτῆς καθυπέβαλεν. Ἐπάλαιε μὲν καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν βουλευτικὴν περίοδον κατὰ τῶν ἐναντιοφρόνων τοῦ Μαιτλὰνδ. Παρεδέχετο ἐν σιγῇ ὅλα τὰ νομοσχέδια ὅσα αὐτὸς ἐπενόει, ὡς ἔλεγε, πρὸς πραγματικὸν ὄφελος πάντοτε τῶν Ἰονίων. Ἀφῃρέθη ὁ φόρος 5 τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῶν βαρελίων ἐλαιολάδου. Διωργανίσθησαν τὰ λιμεναρχεῖα καὶ τελωνεῖα, καὶ κατηργήθη ἡ ἕως τότε δημοπρασία εἰς ἐκμίσθωσιν αὐτῶν καὶ ἐνοικίασιν πάσης προσόδου. Ἐκανονίσθησαν τὰ καταστήματα τῶν εἱρκτῶν,

(1) Ἐπιστολὴ τοῦ M. Henry ἐν τῷ Morning chroniche 3 Ἰουλίου 1820.

καὶ ἐξεδόθησαν ἐγχώριοι δικαστικοί τινες ὠφέλιμοι κανονισμοί, δι' ὧν ἐτροπολογήθη τὸ δικαστικὸν σύστημα ἐπὶ βελτιώσει. Καθίδρυσεν ἡ Γερουσία τὰ ἀλληλοδιδακτικὰ σχολεῖα τῷ 1819, καὶ διώρισεν ἔφορον αὐτὸν τὸν Ἰάκωβον Λουζηνιάνην ἰθαγενῆ μὲν Λονδίνου, καταγωγῆς δὲ Κυπρίου. Ἐκτίσθη τὸ νέον παλάτιον τοῦ Ἰονίου Κράτους κατὰ τὴν πλατεῖαν Κερκύρας, ἔχον ἐπὶ τῆς κορωνίδος τοῦ ἀετώματος τῆς προςόψεως τὰ ἐμβλήματα τῶν ἑπτὰ νήσων δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν καὶ ἐν τῷ μέσῳ τὸ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ἐνταῦθα ᾤκουν οἱ Ἁρμοσταί· πρῶτος δὲ ᾤκησεν ὁ Μαιτλὰνδ τῷ 1823, καὶ ἐτέθησαν αἱ γραμματεῖαι τῆς Γερουσίας Ἁρμοστοῦ καὶ νομοθετικῆς συνελεύσεως. Δύο αἴθουσαι διωρίσθησαν διὰ τὰς συνεδριάσεις τῶν δύο Βουλευτηρίων τοῦ Κράτους Γερουσίας καὶ συνελεύσεως. Ἡ μὲν αἴθουσα τῆς Γερουσίας ἐκοσμεῖτο μὲ τὰς εἰκόνας ὅλων τῶν χρηματισάντων ὑψηλοτάτων προέδρων καὶ μὲ τοὺς ἀνδριάντας καὶ προτομὰς τῶν Ἁρμοστῶν. Ἡ δὲ τῆς συνελεύσεως εἶχε θρόνον τοῦ Ἁρμοστοῦ μὲ τὸ Ἀγγλικὸν στέμμα, παρ' αὐτῷ δὲ εὑρίσκοντο δύο μικρότεροι θρόνοι ὁ τοῦ προέδρου τῆς συνελεύσεως καὶ ὁ τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου. Ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ παλατίου ἦτον ἡ αἴθουσα τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, ὅστις ἐσκέπετο μὲ οὐρανὸν ἐρυθρὸν κοσμούμενον ἐπὶ κορυφῆς μὲ τὸ στέμμα τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἵστατο ἐπὶ ἀναβαθμίδων ἐπεστρωμένων μὲ κοκκίνους τάπητας καὶ ἔφερε βασιλικὸν σκῆπτρον καὶ ῥάβδον. Ἐπὶ τῶν τοιχῶν τῆς αἰθούσης αὐτῆς ἐκρέμαντο αἱ εἰκόνες τοῦ τάγματος τῶν Ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου ὡς προστατῶν τοῦ βασιλικοῦ τάγματος τῶν ἱπποτῶν Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου, τοῦ ὁποίου αἱ περιβολαὶ ἐγένοντο ἐντὸς τῆς αἰθούσης ταύτης τοῦ θρόνου. Αἱ ζωγραφίαι δὲ αὗται ἦσαν ἔργα διασήμων ζωγράφων τῆς Ἀγγλίας. Δεξιὰ δὲ χεὶρ εἰς ὅλα τὰ πραττόμενα ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ, λέγει ὁ περιηγητὴς Κουζάνης, ἦτον ὁ ὑποκλινὴς πνευματώδης καὶ φιλοδοξώτατος βαρὼν Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης πρόεδρος τῆς Γερουσίας ὑψηλότατος. (1)

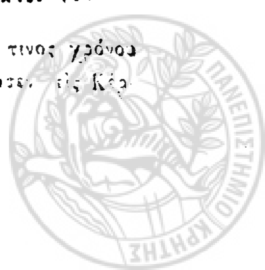
Ἐντοσούτῳ οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἀντεφέροντο εἰς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλὰνδ ὡς παραβιάσαντα τὴν συνθήκην διὰ τῆς συγκεντρώσεως πάσης ἐξουσίας εἰς τὰς χεῖρας του. Τὰς καταβοὰς αὐτῶν δὲν ἠργοπόρησε νὰ μάθῃ ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας. Αὐτὸς ἐλθὼν εἰς Κέρκυραν τὸν Μάρτιον τῶν 1819 ἐκ Βαρλέτας, ἵνα ἀσπασθῇ πατέρα ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς ἐνεχείρησε τὴν ἑξῆς ἐ-

(1) Cusani, la Dalmazia le isole jonie e la Grecia σελ. 44.

πιστολὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου πρὸς τὸν πατέρα του. Ἔφερε δὲ ἡ ἐπιστολὴ τὴν ἐπιγραφὴν «Πρὸς τὸν Κύριον Κόμητα Ἀντώνιον Μαρίαν Καποδίστριαν, ἱππότην τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλήμ.» Ἔλεγε δὲ «Ἐκ τῶν υἱῶν σας ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον φυλάττω πλησίον μου πρὸ πολλῶν ἐτῶν μὲ εὐχαρίστησιν τὴν αὐτὴν πάντοτε, θὰ σᾶς ἐγχειρίσει τὴν παροῦσαν. Ἡ μὲν ἄφιξίς του θὰ πληρώσει τὴν εὐχὴν τῆς πατρικῆς σας στοργῆς, ἡ δὲ ἰδική μου εὐχὴ εἶναι νὰ μὲ ἀποδώσητε τὸν υἱόν σας, ἀφ' οὗ εἰς την γῆν τῆς γεννήσεώς του ἀναλάβῃ τὴν ὑγείαν του, τὴν ὁποίαν ἐκ ψυχῆς καὶ καρδίας τὸν ἐπεύχομαι. Αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ διερμηνεὺς τῶν ὑπὲρ ὑμῶν αἰσθημάτων μου. Δι' αὐτοῦ θὰ μάθετε, κύριε Κόμη, τὴν ὁποίαν ἔλαβον εὐχαρίστησιν, ἰδὼν τὸν ἀδελφόν του, (1) καὶ εἰς αὐτὸν θὰ εὕρητε τὴν βεβαίαν ἀπόδειξιν τῆς τιμῆς καὶ εὐμενείας, τὴν ὁποίαν θὰ ἔχω πάντοτε διὰ την οἰκογένειάν σας. Περιστάσεις, τὰς ὁποίας καλῶς ἐκτιμᾶτε δὲν μ' ἐπιτρέπουσι νὰ σᾶς δώσω περὶ τούτου προσωπικὴν μαρτυρίαν. Ἀλλὰ σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν περὶ τούτου εἰλικρινῆ καὶ εὐμενῆ βεβαίωσιν. Ἐν Βιέννῃ τὴν 10[22 Δεκεμβρίου 1818.—Ἀλέξανδρος ὁ Αὐτοκράτωρ.» Ὁμοῦ μὲ τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν ἔλαβεν ὁ γέρων Καποδίστριας καὶ χρυσῆν ταμβακοθήκην, φέρουσαν τὴν εἰκόνα τῆς Α. Α. Μ. γύρωθεν ἀδαμαντοκόλλητον. Ὢν δὲ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς, ἔλαβε τὸν μεγαλόσταυρον τῆς Ἁγίας Ἄννης, περιβληθεὶς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Ἰωάννου κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἐν Κερκύρᾳ.

Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας οἱ ἀντιπολιτεύμενοι τῷ Μαιτλάνδ Ἰόνιοι περιεκύκλωσαν τὸν Καποδίστριαν. Πρὸς αὐτὸν ἐξέθεσαν τὰς αὐθαιρεσίας τοῦ Μαιτλάνδου καὶ τὴν παρερμηνείαν τῆς συνθήκης ἐπὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἰονίου, καὶ τὰ βίαια μέτρα εἰς συγκάλεσιν νομοθετικῆς συνελεύσεως κατὰ τὴν ἐνίδρυσιν τοῦ Ἰονίου συντάγματος. Ἀνέφεραν αὐτῷ τὸν καταδιωγμὸν τῶν ἀντιπολιτευθέντων, τὴν δυστυχίαν τῶν Παργίων καὶ τέλος τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ Ἰονίου εἰς τὴν αὐτογνωμίαν τοῦ Ἁρμοστοῦ διὰ τοῦ συντάγματος τῶν 1817. Οἱ Πάργιοι προσήχθησαν αὐτῷ καὶ ὠδύροντο ἕνεκα τῆς δυστυχίας των. Οἱ Ἕλληνες ὁπλαρχηγοὶ Κολοκοτρώνης, Βότσαρης, Ἀναγνωσταρᾶς, Κ. Πετιμεζᾶς καὶ λοιποί, προσῆλθον εἰς Κέρκυραν τότε ἐπὶ προφάσει τοῦ νὰ

(1) Ὁμιλεῖ ἐνταῦθα διὰ τὸν Αὐγουστῖνον, ὅστις πρό τινος χρόνου ἀπελθὼν εἰς Βιένναν, εὗρε τὸν ἀδελφόν του, καὶ τὸν συνώδευσεν εἰς Κέρκυραν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ζητήσωσιν ἀποζημιώσεις καὶ ἐξέφρασαν πρὸς αὐτὸν παράπονα κατὰ τῶν Ἄγγλων. Ὁ Καποδίστριας πρὸς ταῦτα τοὺς μὲν ὁπλαρχηγοὺς καὶ Παργίους παρηγόρει, γλυκαίνων μὲ ἀγαθοεργίας τοῦ Αὐτοκράτορος, τὴν δὲ αἰχμαλωτισθεῖσαν οἰκογένειαν τοῦ Μόστρα ἠλευθέρωσεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀλῆ. (1)

Περὶ δὲ τούτων ἁπάντων γράφει ἐν ἐμπιστευτικῇ τινι ἐπιστολῇ. —«Ἡ μὲν μήτηρ μου δὲν ὑπῆρχε πλέον, ὁ δὲ πατήρ μου ἐκέρδισε μῆνας ὀλίγους ζωῆς ἰδών με· καὶ πρὶν ἀναχωρήσω κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ἐν τῇ πατρίδι μου ἐπανόδου ἠδυνήθη νὰ μοὶ δώσῃ τὰς εὐλογίας του. Αὕτη ἦτον ἡ μόνη διασκέδασις δι' ἣν ἔλαβον κατὰ τὰς ὀλίγας ἑβδομάδας διατριβὴν ἐν τῇ πατρίδι μου. Ἡ δὲ πατρίς μου τότε ἐστέναζε δι' ἰδικά της καὶ ἀλλοτρίων κακά. Ἡ καταστροφὴ τῆς πωληθείσης Πάργας συνέβη ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου. Ἠσθάνθην πόνον καὶ θλῖψιν ἐγὼ καὶ μετ' ἐμοῦ ἅπας ὁ τόπος μου νὰ ἴδω ν' ἀποβαίνῃ εἰς τὰς παραλίας Κερκύρας διωγμένος ἀπὸ τὰς ἑστίας του καὶ ἀναγκασθεὶς νὰ τὰς ἐγκαταλείψῃ δι' ὀλίγους ὀβολούς, πρὸς πλείονα χλεύην ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ ἐκεῖνος ὁ καθ' ὅλα δυστυχὴς λαὸς τῆς Πάργας, φέρων μαζύ του τὰ κόκκαλα τῶν πατέρων του, μόνην καὶ ἀθλίαν παρηγορίαν εἰς τοσαύτας ταλαιπωρίας. Πρὸς ἐπαύξησιν τῶν θλίψεων μου ἦλθον ἐξ Ἀκαρνανίας, Πελοποννήσου, Ἠπείρου οἱ Βότσαροι, οἱ Κολοκοτρῶναι καὶ ἄλλοι ἀρχηγοὶ τῶν μερῶν ἐκείνων ἵνα μὲ τιμήσωσιν, ὡς ἔλεγον, καὶ ἀναμνήσωσι τὰς παλαιάς μας φιλίας, ὅταν ἐγὼ ὑπηρέτουν μετ' αὐτῶν ὑπερασπιζόντων τὴν Λευκάδα, ἀλλὰ κυρίως ὅπως ἀκούσωσιν ἐκ τῶν χειλέων μου ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος θὰ τοὺς ἐλάμβανε ὑπὸ τὴν μεγάλην αἰγίδα του. Κατὰ τοὺς διαλόγους ἐκείνους μετ' αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν τοσοῦτον ἀτυχῶν, ὅσον ἀξιοτίμων, ἐσπούδαζον νὰ διακοινώσω αὐτοῖς τὰς ἐννοίας τοῦ Αὐτοκράτορός μου. Ἔλεγον δε αὐτοῖς ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ὑπ' οὐδεμιᾶς αἰτίας διετίθετο νὰ γυμνώσῃ τὸ ξίφος κατὰ Τουρκίας, οὔτε νὰ συμπλεχθῇ μετὰ τῆς Ἀγγλίας. Αὐτὸς ἀπεναντίας ἐνομίζετο εὐτυχὴς ὅτι ἔδωκεν εἰρήνην εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἐκαυχᾶτο νὰ τὴν διατηρῇ. Δι' ἄλλου δέ τινος τρόπου ἦτον ἀδύνατον νὰ ὠφελήσῃ πράγματι τὴν Ἑλλάδα. Ὤφειλον διὸ ν' ἀποθέσωσι τὰς κακῶς ληφθείσας ἐλπίδας καὶ νὰ ὁπλισθῶσι μὲ ὑπομονήν. Ἂς δώσωσιν ὅμως ἐθνικὴν ἀνατροφὴν εἰς τὰ τέκνα των, καὶ ἂς περιμένωσιν ἐκ τοῦ χρόνου

(1) Μετεφράσθη ἐκ τῆς ἰταλικῆς, ἥτις κατεχωρήθη ἐν Vita di Conte Giovanni Capodistria scritta da Demetrio Arlioti σελ. 56.

τὴν σωτηρίαν των.—Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα (ἀπεκρίνοντο)· διότι οἱ Ἄγγλοι, οἵτινες διὰ χάριν ἰδικήν σας, κατέχουσι τὰς νήσους αὐτάς, δὲν μᾶς βοηθοῦσιν. Αὐτοὶ μᾶς βιάζουσιν ἀπὸ καθὲν μέρος· θέλουσι χιλιάδας μίλια νὰ μᾶς απομακρύνωσι ἐδῶθεν. Σεῖς γινώσκετε ὅτι ἀφοῦ ἐκυριεύθη τὸ Σοῦλι, ἡ Πάργα καὶ αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἦσαν τὰ μόνα καταφύγια τὰ ὁποῖα μᾶς ἔμεναν. Ἀσφαλεῖς τοῦ νὰ εὑρίσκωμεν ἄσυλον διὰ τὰς γυναῖκας ἡμῶν καὶ τὰ τέκνα, ἠδυνάμεθα νὰ ὑπερασπιζώμεθα ἐπὶ τῶν ὀρέων μας πολεμοῦντες καὶ νὰ φοβίζωμεν τοὺς Τούρκους. Τώρα καὶ αὐτὰ τὰ τελευταῖα καταφύγιά μας ὠλιγόστευσαν. Ἡ Πάργα εἶναι τοῦ Ἀλῆ. Καὶ ὅπως ἐμποδίζηται ἡ διαμονὴ εἰς ταύτας τὰς νήσους, δυσκολεύουσι τὰς βοσκὰς τῶν ποιμνίων μας, μὲ τὰ ὁποῖα μόνα δυνάμεθα νὰ διατηρώμεθα. Τί θὰ γείνωμεν; Τί θὰ γείνωσιν αἱ ἄθλιαι οἰκογένειαί μας; Ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως δὲν δέχεται τὴν ὑπηρεσίαν μας. Ἄχ! ἐὰν ἡ Ρωσσία μᾶς ἐγκαταλείψη, ὁ Θεὸς ὅμως βεβαίως δὲν θὰ μᾶς ἀφήση νὰ χαθῶμεν. Θεμένοι εἰς τόσας σκληρὰς στενοχωρίας ὑπὸ τῶν δυναστῶν τῆς γῆς, ἡμεῖς θὰ σηκώσωμεν, ἐὰν μὴ ἐπιτύχωμεν, τὸ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, καὶ θ' ἀποθάνωμεν τοὐλάχιστον ὄχι ἀναξίως τῶν προγόνων μας. Σεῖς μᾶς ὁμιλεῖτε ὡραῖα διὰ μακρυνὰς ἐλπίδας, δι' ἀνατροφὴν τῶν τέκνων μας, ἐνῷ στερούμεθα τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, καὶ δὲν ἔχομέν τι νὰ ἑορτάσωμεν τὸ ἐρχόμενον Πάσχα.—Ἡ ἀπάντησις αὕτη μὲ ἔθλιψε ζωηρῶς τὴν καρδίαν ἀλλὰ τί ἐδυνάμην νὰ πράξω; Ἀντέτεινα μολοντοῦτο ὅσον ἠδυνήθην ἰσχυρώτερον, καὶ ἐπέμεινα εἰς τὰς προτροπάς μου. Ἔκαμα αὐτοὺς νὰ ἐλπίζωσιν ἐκ τῆς μεγαλοδωρίας τοῦ Αὐτοκράτορος βοήθειάν τινα εἰς τὰς οἰκογενείας των, καὶ ἔδωκα αὐτοῖς ἐκ τῶν ἰδίων μου χρημάτων, καθ' ὅσον ἠμπόρουν ἵνα βοηθήσω τὰς ἀνάγκας των.» (1)

Δὲν ἔλειψε τότε καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλη-πασᾶς διὰ τῶν συνήθων

(1) Arlioti vita di Giovanni Capodistria 55 —Ε. Στούρτσα βιογραφικὴ ἀφήγησις Καποδιστρίου 39.—Θεοδώρου Κολοκοτρώνη ἀπομνημονεύματα 58.—Ὑποσημειοῦμεν ὅτι ὁ Παπαρηγόπουλος, ὅστις μετέβη λάθρα τῶν Ἄγγλων εἰς Ἰωάννινα καὶ συνδιελέχθη ἐκ μέρους τοῦ Καποδιστρίου μὲ τὸν Ἀλη-πασᾶ ἐπὶ ἀπελευθερώσει τῆς οἰκογενείας Μόστρα, καὶ παρήγγειλε νὰ ἦναι πιστὸς ὁ Ἀλῆς εἰς τὸν Σουλτάνον καὶ δίκαιος εἰς Χριστιανοὺς καὶ Μωαμεθανοὺς ὑπηκόους, κατεδιώχθη ὑπὸ τῆς ἐν Κερκύρᾳ Ἀγγλικῆς ἐξουσίας, ἀποστειλάσης ἱν κότερον νὰ τὸν συλλάβῃ, ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς Κέρκυραν ἡ οἰκογένεια Μόστρα.

πανουργιῶν νὰ κολακεύσῃ τὸν Καποδίστριαν πέμψας ἀπεσταλμένους εἰς Κέρκυραν, καὶ ἐπιδεικνύμενος προθυμίαν καὶ χάριτας. Ἐπροσπάθει δὲ καὶ νὰ ἐπισύρῃ τὴν εὔνοιαν τῆς Ρωσσίας, γενόμενος ἀντάρτης τοῦ Σουλτάνου. Τοὺς Ἰονίους ἀνεψύχει ὁ Καποδίστριας, δίδων ἐλπίδας, ὅτι θέλει ἀναφερθῇ περὶ πάντων πρὸς τοὺς Ἄγγλους ὑπουργούς, χρώμενος καὶ τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Αὐτοκράτορος. Με τεθλιμμένην δὲ καρδίαν ἀπεχαιρέτησε τὴν πατρίδα του. Ἐπιβὰς εἶτα εἰς τὴν Ἀγγλικὴν φρεγάταν, τὴν ὁποίαν ὁ Μαιτλάνδ διέθεσεν αὐτῷ, μὴ ἀπολείψας πρώην τῆς πρεπούσης τῷ βαθμῷ αὐτοῦ ἐπισκέψεως καὶ τιμῆς, καθ' ἃ καὶ ὁ τῆς Ρωσσίας οὗτος λειτουργὸς τὰ τῷ Ἁρμοστῇ προσήκοντα ἀπένειμε, διέβη εἰς Βαρλέταν, καὶ δι' Ἰταλίας μετέβη εἰς Γαλλίαν καὶ ἐκεῖθεν ἀφίχθη εἰς Λονδῖνον. Ἐνταῦθα ὅλοι οἱ ὑπουργοὶ φιλοφρονέστατα ἐδεξιώθησαν αὐτόν, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Πρίγγιψ Ἀντιβασιλεὺς διάσημος τὴν βασιλικὴν συμπεριφορὰν δὲν ἐδείχθη ὀλιγώτερον φιλόφρων αὐτῷ. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐξενίσθη ὡς ἐγκάρδιος φίλος εἰς τὰς πλουσίας καὶ τερπνὰς ἐπαύλεις τῶν Λόρδων Καστελερῆ καὶ Βαθοῦρστ. Ὁ πρῶτος δὲ αὐτῶν εἰλικρινῶς ἐξηγήθη αὐτῷ τὰς ἐννοίας τοῦ Ἀγγλικοῦ μυστικοσυμβουλίου περὶ τῶν ἕως τότε ἐκκρεμῶν ζητημάτων ἐν τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς ἀνακτοβουλίοις. Ὅσον δὲ περὶ τῶν Ἰονίων νήσων ἕνεκα τῶν ὁποίων ὁ κόμης Καποδίστριας ἐπεχειρίσθη τὸ ταξείδιον ἐκεῖνο, ἐδήλωσεν ὁ Ἰόνιος οὗτος μέγας πολίτης πρὸς τὸν λόρδον Βαθοῦρστ, ὅτι ὁ Μαιτλάνδ παρεβίασε τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων, ὅτι αὐτὸς καταθλίβων τοὺς Ἑπτανησίους, ἐδυσφήμει τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἔθνος, ὅτι ἡ πώλησις τῆς Πάργας κατελύπει τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅτι ἡ φιλοξενία, ἣν οἱ Ἕλληνες τῆς στερεᾶς εὕρισκον ἐν ταῖς νήσοις ἐμηδενίσθη ὑπὸ τῶν μηχανευμάτων τοῦ Μαιτλάνδ, καὶ ὅτι ἀδιακόπως ὁ Ἀλη-πασᾶς σκληρῶς κατεδίωκεν αὐτοὺς καὶ οἰκογενείας ἐκ τῶν οἰκιῶν των. Καὶ διὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες θὰ ἀναγκασθῶσι μίαν ἡμέραν νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα, ἢ νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἐκ τῆς τυραννίας τῶν Τούρκων ἢ ἀπολεσθῶσιν. Ἐὰν δὲ τοῦτο συμβῇ εἰς ποίαν συμπτωματικὴν ἀντίκρουσιν ἤθελεν εὑρεθῇ ἡ Ἀγγλία ἀφ' ἑαυτῆς, ἐὰν μὴ προκατελάμβανε τὰς ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις ἀφορμάς, καὶ μὴ ἐγλύκαινε τὰς δυσαρεσκείας; Ὁ Βαθοῦρστ ἐπεθύμησεν ὅπως περὶ πάντων τούτων ὁ φίλος του Καποδίστριας καὶ ἀγαθὸς πολίτης Κερκυραῖος διαπραγματευθῇ ἐγγράφως Ἀλλ' ὁ κόμης ἀπεκρίνατο ὅτι τοιοῦτο αὐτῷ δὲν ὑπέσχετο ἐὰν μὴ τῷ ἐπέτρεπεν ὁ Αὐτοκράτωρ. Πλήρης δὲ ἐλπίδων ἐκ τοῦ κόμητος Βαθοῦρστ περὶ βελτιώσεως τῶν κακῶς ὀργανισθέν-

των πρὸς πολιτείαν τῆς πατρίδος του ὑπὸ Μαιτλάνδ, ἔγραψε πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον. Ὁ κόμης Καποδίστριας καὶ διέθεσεν αὐτὸν εὐμενῶς εἰς τὰ περὶ Ἰονίων. Ἐζήτησε δὲ οὐ μόνον ἄδειαν ὅπως ἐγγράφως ἐκθέσῃ τὰς μεμψιμοιρίας καὶ παράπονα τῶν Ἰονίων πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν μυστικοσυμβούλιον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Αὐτοκράτορος. Ὁ Αὐτοκράτωρ εὐμενῶς διετέθη εἰς τὴν χάριν τοῦ λειτουργοῦ του καὶ ἔγραψεν ἰδικῶς τὰς ἑξῆς δύο ἐπιστολὰς, τὴν μὲν πρὸς τὸν Λόρδον Καστελερὴν τὴν δὲ πρὸς τὸν δοῦκα Οὐελιγκτῶνα· καὶ ἔπεμψε τῷ Καποδιστρίᾳ ἔτι διατρίβοντι ἐν Λονδίνῳ ὅπως ἐγχειρσίῃ προσωπικῶς.

Ἡ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Καστελερὴν εἶχεν οὕτως· —«Ζαροκοεσελῷ 23 Ἰουλίου 1819. Ἓν αἴτιον ἄξιον τῆς ὑμετέρας προσοχῆς καὶ τῆς ὁποίας ἀπολαμβάνετε ὑπολήψεως, μὲ παρακινεῖ, Μιλόρδε, νὰ συνδιαλεχθῶ πρὸς ὀλίγον μὲ ὑμᾶς. Πρόκειται λόγος περὶ τῶν Ἰονίων νήσων. Ὁ κόμης Καποδίστριας, διαβιβάζων ὑμῖν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, θέλει σᾶς ἐκθέσει τὰς εὐχάς των. Ἔχω κατὰ διπλοῦν λόγον τὸ δικαίωμα νὰ τὰς συστήσω εἰς τὴν προθυμίαν σας, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸ Κράτος τοῦτο διηνεκῆ σπουδήν μου καὶ διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην μεθ' ἧς κατὰ τὸ 1815 ἔκρινα πρῶτος ἐγὼ, ὅτι ἡ εὐημερία τοῦ Κράτους τούτου ὤφειλε νὰ ἦναι τὸ ἔργον τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Εὐαρεστήθητε, Μιλόρδε, νὰ μὴ ἀποποιηθῆτε τὴν ὑποστήριξίν σας εἰς τοὺς κατοίκους τῶν Ἰονίων νήσων. Συνεισφέρων εἰς τὴν εὐημερίαν των, θέλετε δείξει εἰς τὸν κόσμον νέαν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἐσχάτως διεπρεσβεύσατε εἰς ἐπίσημον εὐκαιρίαν μετὰ τοσαύτης εὐφυΐας καὶ ἀγαθῆς ἐπιτυχίας. Λογίζομαι δὲ εὐτυχὴς ὅτι δύναμαι νὰ σᾶς ἐπαναλάβω, Μιλόρδε, τὰς διαβεβαιώσεις τῶν διακεκριμένων αἰσθημάτων μου.» —Ἡ δὲ πρὸς τὸν Οὐελιγκτῶνα ἐπιστολὴ τοῦ Αὐτοκράτορος ἔχει ὧδε —«Ζαροκοεσελῷ 23 Ἰουλίου 1819.—Ὁ Κόμης Καποδίστριας θέλει σᾶς γνωστοποιήσει, Κύριε Δοὺξ, τὴν κατάστασιν εἰς ἣν εὗρε τὴν γενέθλιον αὐτοῦ γῆν. Ἔχω ὑπ' ὄψιν τὴν ἔκθεσιν, τὴν ὁποίαν περὶ αὐτῆς μοὶ ἔκαμεν. Ὅσον οὐσιώδη ἂν φαίνωνται τὰ συμφέροντα τῶν Ἰονίων νήσων, οὐχ ἧττον εἶναι ἄξια τῆς προσοχῆς τῶν συναλλαξαμένων Δυνάμεων τὴν συνθήκην, ἥτις ἔθεσε τὸ Κράτος τοῦτο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Καὶ ἐπειδὴ ἰδιαιτέρως ὑμῶν, Κύριε Δοὺξ, ἐπεμελήθητε περὶ τῆς διαπράξεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συνθήκης, διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι ἰδιαιτέρως ἔργον ὑμέτερον εἶναι νὰ λάβητε ὑπ' ὄψιν τὰ γεγονότα, ἐφ' ὧν ἐπερεί-

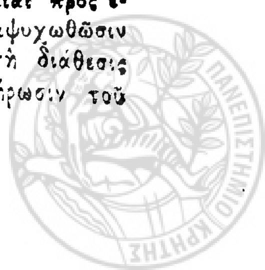
δονται αἱ εὐχαὶ τῶν Ἰονίων. Παρεδέχθην ὡς συνήθειαν νὰ διακδινῶ πρὸς ὑμᾶς τοὺς στοχασμούς μου μετὰ πάσης ἐμπιστοσύνης καὶ παρρησίας. Ἕνεκα τούτου παρακαλῶ ὑμᾶς νὰ ἐνασχοληθῆτε περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἥτις μὲ ἐνδιαφέρει τὰ μέγιστα. Ἡ σπουδή, τὴν ὁποίαν φέρω πρὸς τὰς Ἰονίους Νήσους, πηγάζει ἐκ τῶν προγενεστέρων σχέσεων, ἃς ἡ Ρωσσία μετ' αὐτῶν ἔσχε. Καὶ ἀναμφιβόλως ἐνθυμεῖσθε, Κύριε στρατάρχα, ὅτι κατὰ τὸ 1815 ἡ Ρωσσία δὲν ἐδίσταζε νὰ διακηρύξῃ πρώτη αὐτὴ ὅτι ἡ τύχη των ἔπρεπε νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν Βρεττανικὴν κυβέρνησιν. Θέλω νὰ μάθω μετὰ ζωηρᾶς εὐχαριστήσεως, ὅτι αὗται ὀφείλουσι πρὸς αὐτὴν ὅλην αὐτῶν τὴν εὐδαιμονίαν. τὴν ὁποίαν ἡ προστασία αὐτῆς οἰωνίζεται πρὸς αὐτάς. Δέχθητε Κύριε στρατάρχα τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ὑψηλῆς ὑπολήψεώς μου καὶ φιλίας»

Μετὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Αὐτοκράτορος ὁ κόμης Καποδίστριας παρέδωκε πρὸς τὸν Καστελερὴν καὶ Οὐελιγκτῶνα καὶ ἔγγραφον ἀναφορὰν περὶ Ἰονίων. Ἀπήντα δὲ ὁ Οὐελιγκτὼν πρὸς τὸν κόμητα Καποδίστριαν ἐκ Λονδίνου τὰς 26 Αὐγούστου 1816.

«Ἀνέγνων τὰ ὁποῖα μὲ ἀφήσατε ἔγγραφα περὶ τῶν Ἰονίων νήσων, ἅτινα καὶ σᾶς ἐπιστρέφω μεθ' ὅλης τῆς προσοχῆς τὴν ὁποίαν φέρω εἰς πᾶν ὅ,τι λαμβάνω ἐκ μέρους τῆς Α. Α. Μ. Ἀφοῦ κατὰ τὸ 1815 ὑπέγραψα τὴν συνθήκην τὴν ὁρίζουσαν περὶ τῶν Ἰονίων νήσων, ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἐπεμελήθην οὐδαμῶς πλέον περὶ αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὡς ἠξεύρετε ἀπεστάλην εἰς Γαλλίαν, ἐπειδὴ αὗται ὑπάγονται εἰς τὴν ἐπὶ τῶν ἀποικιῶν γραμματείαν τῆς ἐπικρατείας, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν συνήθειαν νὰ ἀναμιγνυώμεθα παραπολὺ εἰς ὅσα συμβαίνουσιν εἰς τὰ τῶν ἄλλων ὑπουργῶν, ὁμολογῶ ὅτι οὐδέποτε ἐφρόντισα περὶ τῶν νήσων τούτων μετὰ τὴν εἰς Ἀγγλίαν ἐπάνοδόν μου. Σοβαρὰ εἶναι ὅσα ἀποφαίνεσθε εἰς τὰ ἐσώκλειστα ἔγγραφα, καὶ ἤθελον δυσαρεστηθῇ ἐὰν ἦσαν βάσιμα. Ἀλλὰ συμφερώτατον εἶναι νὰ ἐξετασθῇ διὰ βάθους ἡ κατάστασις τῶν νήσων τούτων ὅπως ἡ ἐνταῦθα Κυβέρνησις φωτισθῇ, καὶ ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης καὶ ἡ Α. Μ. νὰ εὐχαριστηθῆτε. Δυστυχία ὅτι ὁ Λόρδος Βαθοὺρστ ἀνεχώρησε σήμερον εἰς τὴν ἐξοχήν. Πλὴν σᾶς παρακαλῶ νὰ δείξητε τῷ Λόρδῳ Καστελερῇ, τὰ ὁποῖα σᾶς ἐπιστρέφω ἔγγραφα, καὶ νὰ τῷ ὁμιλήσητε μὲ τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐμπιστοσύνην, μεθ' ἧς καὶ πρὸς ἐμέ. Ἔστε βέβαιος, ὅτι θέλει σᾶς ἀκροασθῇ μὲ τὴν αὐτὴν προσοχὴν καὶ ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ περὶ τὴν τύχην τῶν ἐνδιαφερουσῶν τούτων νήσων. Θέλω δὲ καὶ ἐγὼ αὐτὸς τὸν ὁμιλήσει, ὡς

καὶ πρὸς τὸν λορδον Βαθοῦρστ, καὶ θέλουσιν ἐπιστήσει, δὲν ἀμφιβάλλω, ὅλην αὐτῶν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Πιστεύσατέ μοι πάντοτε, Κύριε Κόμη, μετὰ τῆς πλέον διακεκριμένης ὑπολήψεως.» —Ἀπήντα δὲ πρὸς τὸν Καποδίστριαν καὶ ὁ Καστελερῆς λαβὼν τὰ ἔγγραφα περὶ τῶν Ἰονίων ᾧδε.—«Κραϋφάρμ, 3 Σεπτ. 1819. Μεγίστην αἰσθάνομαι δυσαρέσκειαν μὴ δυνάμενος νὰ ἔλθω σήμερον νὰ σᾶς ἐπισκεφθῶ εἰς Καμβδενπλές. Ἤθελον μεγάλως εὐχαριστηθῆ νὰ σᾶς ἀποχαιρετήσω προσωπικῶς. Ἀλλ' ἡ ἄρτι ἄφιξις τοῦ Λόρδου Κλάγκαρτυ μὲ στερεῖ τῆς εὐχαριστήσεως ταύτης. Συγχωρήσατέ μοι νὰ σᾶς διαβεβαιώσω, ὅτι ἡ ἐπίσκεψίς σας μοὶ ἐπροξένησεν εἰλικρινῆ χαρὰν, καὶ θέλγομαι ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ὅτι τὰ πράγματα θέλουσιν ἐπαισθητῶς προχωρήσει ἐπὶ τὸ κρεῖττον διὰ τοῦ τύπου, καθ' ὃν διεπραγματεύθημεν τὰ ζητήματα ὅσα ἐνδιαφέρουσιν ἀμφοτέρας τὰς Κυβερνήσεις. Σᾶς στέλλω τὰ Ἰόνια ἔγγραφα μετὰ τῶν πολλῶν χαρίτων, διότι μοὶ παρέσχετε αὐτὰ πρὸς ἐξέτασιν. Καὶ ἐπειδὴ θέλετε λάβῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνεντευχθῆτε μετὰ τοῦ Λόρδου Βαθοῦρστ περὶ τῶν ζητημάτων τούτων, δὲν θέλει λείψει, πέποιθα, νὰ ἐπιστήσῃ τὴν σπουδαιοτέραν προσοχὴν εἰς τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα. Προσδέχθητε ἐκ μέρους μου τὴν διαβεβαίωσιν τῶν εἰλικρινεστέρων σεβασμάτων μου, καὶ τῆς πρὸς ὑμᾶς διακεκριμένης ὑπολήψεως, μεθ' ἧς εἶμαι .... Τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος ὁ πιστὸς δοῦλος Καστελερῆς .... Ὑστερόγραφον. Λαμβάνω τὴν ἐλευθερίαν νὰ σᾶς πέμψω μίαν ἀπάντησιν πρὸς τὴν ἐπιστολὴν, τὴν ὁποίαν ἡ Α. Α. Μ. ἠξίωσε νὰ μοὶ διευθύνῃ πρὸ τῆς εἰς Γρέμβυ ἀφίξεώς σας.»

Τοῦ Ἀντικόμητος Καστελερῆ ἡ ἀπάντησις πρὸς τὴν Α. Α. Μ. ἐκ Κραϋφάρμ τὰς 3 Σεπτεμβρίου 1819, εἶχεν ᾧδε.—«Βασιλεῦ! ὠφελοῦμαι τῆς εὐμενείας, ἧς ἡ Υ. Α. Μ. μὲ παρέσχε πολλὰ δείγματα, ἵνα διευθύνω πρὸς αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην Ἀγγλιστί. Ἐκείνη δι' ἧς ἡ Υ. Α. Μ. ἠξίωσε νὰ μὲ τιμήσῃ ὡς πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ Ἰονίου λαοῦ, μοὶ διεβιβάσθη ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου. Ἡ Υ. Α. Μ δύναται νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῶν φροντίδων, τὰς ὁποίας τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Ἀντιβασιλέως δὲν θέλει παύσει τοῦ νὰ καταβάλῃ εἰς βελτίωσιν παντὸς ὅ,τι δύναται νὰ εὑρεθῇ ἀτυχὲς εἰς τὰς πρώτας διατάξεις, αἱ ὁποῖαι ἔγειναν διὰ τὴν εὐημερίαν τῶν κατοίκων τῆς Ἑπτανήσου. Αἱ προσπάθειαι πρὸς ἐπιτυχίαν τόσον ἐνδιαφέροντος σκοποῦ, πρέπον νὰ ἐμψυχωθῶσιν ἀπὸ ἀγάπης καὶ καθήκοντος αἰσθήματα καὶ ἡ γνωστὴ διάθεσις τῆς Υ. Α. Μ. δὲν θέλει λείψει νὰ εὐοδώσῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ

ἔργου τούτου τοῦ κατὰ διπλοῦν λόγον περισπουδάστου. Ὁ Κ. κόμης Καποδίστριας ὁμοῦ μετὰ τοῦ Κ. κόμητος Λιέβεν εὑρίσκεται κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην εἰς τὴν ἐξοχὴν τοῦ Λόρδου Βαθοῦρστ, ὅπου θέλει λάβῃ ἁρμοδίαν εὐκαιρίαν νὰ δώσῃ αὐτῷ ὅλας τὰς πληροφορίας τὰς δυναμένας νὰ ἐφελκύσωσιν ἀξίως τὴν προσοχὴν τοῦ ὑπουργείου τοῦ ἀντιβασιλέως, καὶ ἡ Υ. Α. Μ. δύναται νὰ πεισθῇ, ὅτι ὁ κόμης Βαθοῦρστ εἶναι διατεθειμένος νὰ διερευνήσῃ τὰ πάντα ἄνευ προλήψεως καὶ ἀναβολῆς. Μεγίστην εὐχαρίστησιν μοὶ προὐξένησεν ἡ ἐνταῦθα ἐπίσκεψις τοῦ κόμητος Καποδιστρίου, χορηγήσαντός μοι τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσω μετὰ πάσης ἐλευθερίας καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνακοπῆς πάντα τὰ Εὐρωπαϊκὰ συμφέροντα, τὰ ὁποῖα ἤδη ἐπασχολοῦσι τὴν προσοχὴν τῶν διαφόρων ἀνακτοβουλίων. Ἐλπίζω ὅτι ἡ Α. Μ. θέλει εὐχαριστηθῇ ἐκ τῆς ἀναφορᾶς, τὴνὁποίαν ἡ Αὐτοῦ ἐξοχότης θέλει δυνηθῇ νὰ τῇ παρουσιάσῃ κατὰ τὴν ἄφιξίν της, καὶ ὅτι θέλει εὑρεῖ τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Ἀντιβασιλέως ἀμετάβλητον εἰς τὴν τήρησιν καὶ διατήρησιν τοῦ ἐν Ἀκουϊσγράνῃ τοσούτῳ σαφῶς καὶ συντόμως συμφωνηθέντος συστήματος, ἐπὶ σκοπῷ νὰ διατηρηθῇ ἀπαραβιάστως ἡ πίστις τῶν συνθηκῶν, καὶ διαιωνισθῇ ἡ ἕνωσις ἐκείνη τῶν συμμάχων Δυνάμεων, ἐφ' ἧς καὶ μόνη ἡ τῆς Εὐρώπης εἰρήνη δύναται ἀσφαλῶς νὰ στηριχθῇ. Ἔχω τὴν τιμὴν κτλ.

Δὲν ἔλειψε καὶ ὁ δοὺξ Οὐελιγκτὼν ν' ἀπαντήσῃ ὧδε ἐκ Στάφιλδ-Σάϋ τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1819.—«Βασιλεῦ! ὁ κόμης Καποδίστριας μὲ διεβίβασε τὴν ἐπιστολήν, ἣν ἡ Υ. Α. Μεγαλειότης μὲ ἐτίμησε, ὅπως μοὶ γράψῃ περὶ τῶν Ἰονίων νήσων· καὶ μὲ θέλγει ἡ ἐμπιστοσύνη διὰ τῆς ὁποίας ἡ Υ Μ. ἀξιοῖ νὰ συνδιαλέγηται μετ' ἐμοῦ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ λάβω ἐπιστολὴν τῆς Υ. Μεγαλειότητος, ἔλαβον δύο συνδιαλέξεις μετὰ τοῦ κόμητος περὶ τῶν ἐνδιαφερουσῶν τούτων νήσων, τὸν ὁποῖον καὶ παρεκάλεσα νὰ συνδιαλεχθῇ μετὰ τοῦ κόμητος Βαθοῦρστ γραμματέως τῆς ἐπικρατείας, εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ ὁποίου ὑπάγονται αἱ ὑποθέσεις αὐτῶν, ἐπειδὴ ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης διενοεῖτο νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ διερχόμενος διὰ τοῦ τόπου. Ὁ κύριος Κόμης θέλει διακοινώσει πρὸς τὴν Α. Μ. ὅτι ἀφοῦ ὡς πληρεξούσιος τῆς Α. Β. Μ. ὑπέγραψα ἐν Παρισίοις, ἐν ἔτει 1815 τὴν συνθήκην τὴν διαλαμβάνουσαν περὶ τῶν Ἰονίων νήσων, ὑπηρετήσας ἔξω τῆς Ἀγγλίας ἐπί τινα ἔτη, καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν μου νομίσας, ὅτι τὰ πάντα διετάχθησαν εἰς τὰς νήσους ταύτας εὐχαρίστῳ τρόπῳ, καὶ ἐπειδὴ αἱ ὑποθέσεις των ὑπάγονται εἰς τὴν ἐπὶ τῶν

ἀποικιῶν γραμματείαν τῆς ἐπικρατείας, δὲν ἐφρόντισα ὅλως περὶ αὐτῶν. Ἀλλ' ἡ Υ. Α Μ. δύναται νὰ διαβεβαιωθῇ ὅτι οἱ ὑπουργοὶ θέλουσιν ἐπιστήσει ὅλην τὴν προσοχὴν εἰς πάντα τὰ ἀφορῶντα τὴν κατάστασιν τῶν νήσων τούτων, ὅσα ὁ κόμης Καποδίστριας ἐξέθεσεν. Ὁ τρόπος, τὸν ὁποῖον ἡ Υ. Α. Μ. μετεχειρίσθη διὰ νὰ μᾶς γνωστοποιήσῃ τὴν περὶ τούτων γνώμην αὐτῆς καὶ τὰς εὐχάς, εἶναι ἄξιος τῆς προνοίας της καὶ τῆς προσοχῆς, ἣν ἔχει ὑπὲρ τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ συμμάχου της. Ἡ Υ. Α. Μ. ἐνθυμεῖται ὅτι προεβλέφθησαν εἰς τὰς διατάξεις τῆς συνθήκης τὰ ἄτοπα, ὅσα ἠδύναντο νὰ προκύψωσιν, ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως ξένων Δυνάμεων εἰς τὰ πράγματα τῶν νήσων τούτων, ἢ εἰς τὰς μετὰ τῆς προστάτιδος Δυνάμεως συζητήσεις, ὅπερ νομίζω ὅτι ἀπεφύγαμεν διὰ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ὁ κόμης Καποδίστριας ἐνδιαφερόμενος καὶ αὐτὸς εἵλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν ὑπουργῶν. Καὶ εὐχῆς ἔργον εἶναι εἰς ὅ,τι περὶ τούτου ἠδύνατο νὰ γίνῃ εἰς τὸ ἑξῆς, νὰ μὴ φανῇ κατ' οὐδένα τρόπον, εἰ δυνατόν, ἡ παροῦσα ἐπέμβασις.—Ἔχω τὴν τιμὴν κτλ. Ὑμέτερος πιστὸς δοῦλος Δοὺξ Οὐελιγκτών »

Ἡ εὐχὴ αὕτη τοῦ Δουκὸς Οὐελιγκτῶνος, ὅπως μὴ φανῇ ἡ σύστασις τοῦ Αὐτοκράτορος περὶ τῶν Ἰονίων ὑποθέσεων ὡς ἐπέμβασις διπλωματικὴ τῆς Ρωσσίας, ἣν ἀπέκρουον αἱ προβλέψεις τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης, δὲν ἐγένετο αἰσία. Τὸ ἀπρόβλεπτον σφάλμα τοῦτο τοῦ πολιτικοῦ τῆς Ρωσσίας κατεκλόνισε τὴν ἔνστασιν. Οὐ μόνον τὸ Ἀγγλικὸν μυστικοσυμβούλιον, ἀλλὰ καὶ πᾶς διπλωμάτης ἄλλης Δυνάμεως οὐδέποτε ἤθελεν ἀνεχθῇ ἐνστάσεις περὶ τῆς ἐσωτερικῆς διαχειρήσεως ἑνὸς Κράτους, οὔτινος τὴν ἀποκλειστικὴν προστασίαν ἀνεδέχθη ὁ Κυριάρχης του, ἐνῷ οἱ ἄλλοι Μονάρχαι παρητήθησαν παντὸς δικαιώματος ἐπὶ τῶν νήσων. Τοῦτο ἐνομίσθη ὡς ἐπιβολὴ καὶ ἐπέμβασις Ρωσσικὴ ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου. Καὶ μολονότι ὁ Ἄγγλος ὑπουργὸς Βαθοῦρστ μετ' ἐπιστασίας διῆλθε τὰς ἐνστάσεις, καὶ ἀπέρριψεν αὐτάς, οὐχὶ ἐπὶ αἰτίᾳ Ρωσσικῆς ἐπεμβάσεως, ὡς θέλομεν ἐπομένως ἰδῆ, καὶ ἠδύναντο οἱ Ἰόνιοι νὰ ἐπιτύχωσι καλλίτερον εἰς τὰς ἐνστάσεις, ἐκθέτοντες πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Ἀγγλίας τὰ παράπονα αὐτῶν, καὶ αἰτούμενοι ἐπανόρθωσιν τῶν φαινομένων παραβιάσεων, οἱ ἀντιπολιτευόμενοι τῶν Ἰονίων οὐδόλως λογισθέντες τοιαύτην ἐπέμβασιν, ἔλεγον ὅτι ὁ Καποδίστριας διὰ τῆς Ρωσσίας θὰ καταστρέψει ὅ,τι ᾠκοδόμησεν ὁ Μαιτλὰνδ ἐν ταῖς νήσοις πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Ἀγγλίας. Διέσπειραν δυσαρεσκείας εἰς τὸ πλῆθος κατὰ τοῦ Μαιτλὰνδ καὶ τῶν συμπολιτευομένων Ἰονίων. Ἐδυσ-

φήμουν αὐτὸν ὡς βίαιον καὶ καταχραστὴν, καὶ ὑπεκίνουν τοὺς χωρικοὺς εἰς στάσεις. Ἠρέθιζον δὲ ἐπὶ μᾶλλον τὸν λαὸν λέγοντες ὅτι Γερουσιασταὶ, Νομοθέται καὶ ὅσοι λαμβάνουσι δημόσια ἐπαγγέλματα, πληρόνονται ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ὅπως προδώσωσι τὴν πατρίδα, καὶ συνεργασθῶσιν ἐπὶ πτωχεύσει καὶ τυραννίᾳ τῶν Ἰονίων, οἵτινες ἐβαρύνοντο μὲ μεγάλα τέλη καὶ ὑπέκειντο εἰς στρατολογίας, αἵτινες ἤθελον ἀπομακρύνει αὐτοὺς ἐκ τῆς οἰκίας καὶ φέρωσιν εἰς τὰς Ἰνδίας.

Κατ' ἔφεσιν τῶν Λευκαδίων ἐζήτησε τὸ δημοσυμβούλιον Λευκάδος παρὰ τῆς Γερουσίας νὰ ἐπιθέσῃ φόρον, ὅπως ἐκκαθαρίσῃ καὶ ἀνοίξῃ διώρυγα, καὶ διαπλέωσιν εὐκόλως τὰ πλοῖα. Ἡ Γερουσία ἐνέκρινε τοῦτον, μὴ δυναμένη νὰ χορηγήσῃ τι ἐκ τοῦ κυβερνητικοῦ ταμείου, πρὶν τύχῃ τοῦ κύρους τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως. Ἀλλ' οἱ ἐν Λευκάδι ἀντίπαλοι τῶν κυβερνητικῶν ἔπεισαν τοὺς χωρικοὺς νὰ μὴ πληρόνωσι τὸν φόρον καὶ ἀργυρολογῶνται. Οἱ πορευθέντες εἰς κώμην Σφακιὰ εἰσπράκτορες τοῦ δημοσυμβουλίου ἵνα ζητήσωσι τὸν φόρον, τὰς 14 Σεπτεμβρίου 1819 οὐ μόνον δὲν ἠδύναντο νὰ συνάξωσιν, ἀλλὰ καὶ ἐξυβρίζοντο ὑπὸ τῶν χωρικῶν. Ἐπειδὴ δὲ αὐτοὶ ἐρεθισθέντες ἠσχημολόγησαν καὶ ὕβρισαν βαρβάρως αὐτοὺς καὶ τὰς γυναῖκάς των, οἱ Σφακιῶται ἐξώρμησαν ἐνόπλως κατ' αὐτῶν, νὰ τοὺς φονεύσωσιν, ἐὰν ὁ εὑρεθεὶς τότε κατὰ περίστασιν εἰς τὸ ἐκεῖ πλησίον μοναστήριον Ἐπισκοπῆς, χωρεπίσκοπος Λευκάδος ἱερεὺς Ἀποστόλης Σφακιώτης, μὴ ἐλάμβανεν αὐτοὺς καὶ ἐφύλαττεν εἰς τὸ μοναστήριον. Τὴν νύκτα οἱ εἰσπράκτορες εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀνήγγειλαν τὰ διατρέξαντα πρὸς τοὺς ἐπαρχιακοὺς συμβούλους, οἱ δὲ ἀνέφερον τὸ κίνημα ὡς στάσιν πρὸς τὸν τοποτηρητὴν Στόβενς, καὶ ὅτι συνηθροίζοντο ἔνοπλοι ἐκ διαφόρων χωρίων. Ὁ Στόβενς ἐξῆλθε τὴν ἐπιοῦσαν μετὰ πεντήκοντα Ἄγγλων στρατιωτῶν, καὶ συνοδευόμενος μὲ τὸν Φουντούλην χωροφύλακα ὡς διερμηνέα. Ἀλλὰ πορευόμενος εἰς Σφακιὰ, ἀπήντησε τοὺς ἐπαναστάτας χωρικοὺς εἰς τὴν πλησίον τῆς κώμης Ῥάχην, καὶ παρεκέλευεν αὐτοὺς να διαλυθῶσιν. Αὐτοὶ δὲ ἀπήντησαν νὰ ἀπομακρυνθῇ αὐτὸς μὲ τοὺς στρατιώτας του, διότι δὲν ἔχουσι νὰ κάμωσι τίποτε μὲ τοὺς Ἄγγλους, ἀλλὰ μὲ τοὺς ἄρχοντας, οἵτινες θέλουσι νὰ τοὺς ἀφανίσωσι καὶ πτωχύνωσι. Ἰδὼν ὁ τοποτηρητὴς τὴν πληθὺν καὶ τὸ ἀμετάτρεπτον τῶν ἐπαναστατῶν, ἔλαβε τοὺς στρατιώτας καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. Τότε ἀπέστειλε τὸν ἔπαρχον Καβαδὰν νὰ τοὺς προτρέψῃ εἰς διάλυσιν, ἀλλ' αὐτὸς φοβηθεὶς δὲν ἐπορεύθη, διὸ καθῃρέθη τοῦ ἀξιώματος,

Μαθὼν δὲ ὁ Στόβενς ὅτι ἐπορεύοντο καὶ ἀπὸ ἄλλας κώμας ἐπαναστάται, καὶ ἤρχοντο πρὸς τὴν πόλιν, ὅπου ἔφθασαν εἰς τὴν μεγάλην Βρύσιν, θέσιν ἡμισείαν ὥραν μακρὰν τῆς πόλεως, ἤθελον δὲ νὰ κατακαύσωσι τοὺς ἄρχοντας, ἐξῆλθε μὲ πλείονας ςρατιώτας ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἐστρατοπέδευσεν. Ἔθεσε πυροβόλα πεδινὰ εἰς τὸν Ἅγιον Μηνᾶν κατὰ τὴν τότε πύλην τῆς πόλεως, ὅπου ἦτο καὶ χάνδαξ κατασκευασθεὶς ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ Ἀλη-πασᾶ, καὶ παρέθεσε στρατόν. Διέταξε δὲ καὶ περιπολίας στρατιωτικὰς καὶ ἐπισκοπείας, προσερχόμενος δὲ καθημερινῶς εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν ἐπαναστατῶν, προέτρεπεν αὐτοὺς νὰ διαλυθῶσι, καὶ θέλει λάβῃ ἡ Κυβέρνησις τὰ παράπονα αὐτῶν ὑπ' ὄψιν, ὅπως τὰ θεραπεύσῃ. Τότε ἤκουσε παρὰ τοῦ ἱερέως Ἀσπρογέρακα Σφακιώτου ἑνὸς τῶν ἀρχιεπαναστατῶν. «Κολονέλο! Κολονέλο! ἐὰν ἔχῃς ἐσὺ »μπαρούταις καὶ κανόνια ἔχομεν κ' ἐμεῖς καρυοφίλλια διὰ νὰ σὲ »πολεμήσωμεν.» Ἐν τούτοις ὁ Στόβενς ἔγραψεν εἰς Κέρκυραν, ὅπως ἀποσταλῶσι στρατιῶται, πολεμοφόδια καὶ πλοῖα πολεμικά. Κατὰ πρῶτον μὲν ἤρχοντο μὲ ταχυδρομικὰ πλοῖα ὀλίγοι στρατιῶται, εἶτα δὲ ἔφθασαν φρεγάται, βρίκια καὶ ἄλλα πλοῖα μὲ στρατιώτας πολλούς. Ταῦτα ἅμα εἶδον ἀπὸ τὸ ὕψωμα, ὅπου ἐστρατοπέδευον, οἱ χωρικοὶ νὰ φθάνωσιν, εὐθὺς ὥρμησαν κατὰ τῶν Ἄγγλων τῶν πρὸ τοῦ χάνδακος. Ἐπήδησαν αὐτόν, ἐπετέθησαν τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἐφόνευσαν αὐτούς. Τότε ἐφονεύθη καὶ εἷς ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, ἑνὸς δὲ πυροβολιστοῦ, ὁ ἱερεὺς Μελᾶς, ὁ παρακολουθῶν τοὺς ἐπαναστάτας, ἔκοψε τὴν χεῖρα. Οἱ χωρικοὶ ἐπῆραν τὰ κανόνια τὰ ὁποῖα ἐβούλωσαν, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ τὴν ἀτραπὸν τῶν Μήλων καίοντες τὰς οἰκίας τοῦ ἄρχοντος Σταύρου. Οἱ πολῖται ὅλοι σχεδὸν ἔφυγον ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ μέρος αὐτῶν ἐσώθησαν εἰς τοὺς Μήλους, μέρος δὲ ἔξω τοῦ φρουρίου, ἐπειδὴ οἱ στρατιῶται δὲν τοὺς ἐδέχοντο ἔσω, καὶ ἄλλοι τρέμοντες ἐκλείσθησαν εἰς τὰς οἰκίας των ἢ εἰς τὰ περίχωρα. Οἱ ἐπαναστάται ἐζήτουν νὰ συλλάβωσι τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἀντίφρονάς των νὰ τοὺς φονεύσωσιν. Ἤθελον δὲ διαρπάσει τὰς οἰκίας των καὶ κατακαύσει τὴν πόλιν ἅπασαν, ἐὰν πολῖται τινὲς φίλοι των καὶ σχετικοὶ δὲν τοὺς ἐμπόδιζον. Διέμειναν δὲ ἐν τῇ πόλει ἕως τὸ ἑσπέρας, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τοῦ φρουρίου οἱ Ἄγγλοι ἔρριψαν τρεῖς κανονοβολισμοὺς μὲ μύδρους κατ' αὐτῶν καὶ τῶν εὑρισκομένων ἔξω εἰς τὰς ἐλαίας, οἱ χωρικοὶ ἀπεσύρθησαν.

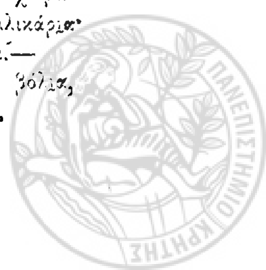
Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, ὁ στρατὸς ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Στόβενς διῃρέθη εἰς τρία σώματα καὶ διευθύνθησαν τὸ μὲν κατὰ

τὴν Μεγάλην Βρύσιν, τὸ δὲ κατὰ τὰ Ζερβάτα, καὶ τὸ ἄλλο κατὰ τοῦ Φρύνη μὲ σκοπὸν νὰ περικυκλώσωσι τοὺς ἐπαναστάτας, ἀλλ' αὐτοὶ ἐννοήσαντες τοῦτο ἐπυροβόλουν καὶ ἔφευγον εἰς τὰ ὄρη. Οἱ Ἄγγλοι τοὺς ἐδίωκον τουφεκίζοντες καὶ φονεύοντες, ἀλλὰ φθάσαντες οἱ χωρικοὶ εἰς Ἄσπρα Χαλίκια, θέσιν ὀχυρὰν δι' αὐτούς, ἐτοποθετήθησαν καὶ ἐπυροβόλουν τοὺς Ἄγγλους, τῶν ὁποίων πάμπολλοι ἐφονεύθησαν, ἐπειδὴ ἦσαν ἐκθεμένοι παλαίοντες κατὰ πρόσωπον. Τὴν νύκτα οἱ ἐπαναστᾶται ὠφελούμενοι τῶν σκολιῶν ὁδῶν, καὶ μὴ ἔχοντες πλέον πολεμοφόδια, ἀπεσύρθησαν εἰς Σφακιά. Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Στόβενς ἰδὼν κενὴν τὴν ὀχυρὰν θέσιν τῶν ἐπαναστατῶν, ἐπορεύθη μετὰ τῶν στρατιωτῶν του εἰς Σφακιά· ἐκανονοβόλησεν εὐθὺς τὴν κώμην, ἐκρήμνισε τὰς οἰκίας τῶν χωρικῶν, κατεσύντριψε τὰ βαγένια χύνων τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον. Οἱ χωρικοὶ εἰς τὰ ὕψη καὶ εἰς ἄλλα ἀπώτατα μέρη ἀπέφευγον τὴν καταδρομήν, φόβος πανικὸς κατέλαβε τοὺς ἐξ ἄλλων κωμῶν συνενοουμένους αὐτοῖς, τὰ πάντα κατείχοντο ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς λόγχης, οἱ στασιασταὶ ἐγένοντο ἀφανεῖς. Τότε ὁ Στόβενς διεκήρυξεν ὅτι, ὅσοι ἑκουσίως παρουσιασθῶσι καὶ παραδώσωσι τὰ ὅπλα, λαμβάνουσιν ἀμνηστείαν. Εἰς τὸ κήρυγμα τοῦτο ὅλοι σχεδὸν ἐπαρουσιάσθησαν καὶ ἔδωσαν τὰ ὅπλα· ἀλλ' ὁ ἱερεὺς Μελᾶς παρουσιασθεὶς, ἐγνωρίσθη ὅτι αὐτὸς ἔκοψε τὴν χεῖρα τοῦ πυροβολιστοῦ καὶ κατεκρατήθη. Διὰ νυκτὸς ὅμως ἐδραπέτευσεν ὡς καὶ οἱ πλείονες τῶν ἀρχηγετῶν. Συνελήφθησαν καὶ ὁ ῥηθεὶς Ἀσπρογέρακας, ὁ ἱερεὺς Στραβοσκιάδης χωρικὸς Ἀπόλπανας, ὅστις εὑρέθη μετὰ τῶν χωρικῶν εἰς τὴν πόλιν, καὶ δύο ἄλλοι ἀρχηγέται χωρικοί, οἵτινες ἅπαντες ἐφυλακίσθησαν εἰς τὸ φρούριον. Ἆσμα δὲ δημοτικὸν διασώζεται μέχρι τοῦ νῦν ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ τῆς Λευκάδος ἀναμνημονεῦον τοὺς φόνους καὶ τὰ δεινά των.(1)

Ὁ στρατηγὸς Ἀδὰμ ἀνθαρμοστεύων, ἅμα ἔμαθε τὴν στάσιν

(1) Ἰδοὺ τὸ διασωζόμενον εἰσέτι ᾆσμα χορηγηθὲν ὑπὸ τοῦ φίλου μου Ἰ Σταματέλου, σχολάρχου Λευκάδος.

Τρία πουλάκια κάθονται 'ς τὴ ῥάχη τοῦ Διογάρη
Τὸ 'να ἦταν ὁ Χαλικιᾶς, καὶ τ' ἄλλο ὁ Πανάδας,
Τὸ τρίτο τὸ καλήτερο ὁ Νικολὸς Βελέντσας.
Παραπονοῦνταν καὶ ἔλεγαν—Βάστα χωριὸ καὶ χώρα·
—Τί νὰ βαστάξω, βρὲς παιδιά, κὴ' ἄχαρα παλλικάρια·
Δὲν εἶν' ἕνας, δὲν εἶναι δυό, εἶναι μεγάλ' ἀσκέρι.—
Τρεῖς 'μέραις κάνουν πόλεμο, δὲν ἔχουν ἄλλα βόλια,
Διακόσιους ἐσκοτώσανε, κ' ἐκάψανε καὶ 'σπίτια.

ἄφησε τοποτηρητὴν αὐτοῦ ἐν Κερκύρᾳ τὸν ταγματάρχην Φριδερῖκον Βρουδὲρ, καὶ ἀφίχθη εἰς Λευκάδα μετ' ἄλλου στρατοῦ ἐπὶ φρεγατῶν καὶ κανονιοφόρων. Οἱ ἀποβιβασθέντες Ἄγγλοι ἐπιτεθέντες ἐν σώματι καὶ ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἀδὰμ, διεσκόρπισαν τοὺς σποράδην ἀναφαινομένους ἐνόπλους, καὶ ἠνάγκασαν νὰ διαλυθῶσι, συλλαβόντες τινὰς αὐτῶν. Καίτοι δὲ ἐπροτάνθη ἀμνηστεία, τὸ στρατοδικεῖον ἐν Ἁγίᾳ Μαύρᾳ κατεδίκασεν εἰς τὴν ἀγχόνην δύο χωρικοὺς καὶ δύο ἱερεῖς τὸν Ἀσπρογέρακα καὶ Στραβοσκιάδην. Τῶν ἀπαγχονισθέντων τὰ σώματα ἐπίσσωσαν, καὶ θέσαντες εἰς κλωβία σιδηρὰ ἐκρέμασαν ἐπὶ λόφων πρὸς παραδειγματισμόν. Ἄλλοι δὲ τῶν στασιαστῶν ἀρχηγέται κατέφυγον εἰς τὴν Στερεὰν, καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος μετασχόντες, ἀπέδειξαν ἡρωϊσμὸν καὶ μεγαλοψυχίαν. Λέγουσι ὅτι ἐφονεύθησαν 200 Ἄγγλοι ἐκ δὲ τῶν χωρικῶν ὀλίγιστοι. Γελαδᾶν τινὰ χωρικὸν, ζημιώσαντα τοὺς Ἄγγλους πολὺ διὰ τοῦ ὅπλου του, προφθάσαντες, κατετρύπησαν αὐτὸν, καὶ εὗρον δεκαεπτὰ πληγὰς ἐπὶ τοῦ σώματος. Ἡ ἀνάκρισις προέβη πρὸς ἐξιχνίασιν τῶν ὑποκινησάντων τὴν στάσιν. Συνελήφθησαν πολλοὶ τῶν προυχόντων Ἁγιομαυριτῶν σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ Βαλαωρῖται Ἰωάννης καὶ Εὐστάθιος. Ὁ Σέρβος μὲν κατεδικάσθη, ἀλλὰ φερθεὶς μέχρις ἀγχόνης, ἀπελύθη. Ἅπαντες οὗτοι κατηγοροῦντο ὅτι αὐτοὶ ὑπεκίνησαν τοὺς χωρικοὺς ὡς δυσηρεστημένοι κατὰ τῶν κυβερνητικῶν συμπολιτῶν ἐξ ἀντιζηλείας. Ἀλλ' εἶτα ἀπελύθησαν ἅπαντες. Τὰς 19 Ὀκτωβρίου ἡ Γερουσία ἐξέφραζε τὰ εὐχαριστήρια πρὸς τὸν στρατηγὸν Ἀδὰμ διὰ τὴν ἀρίστην, ἔμφρονα καὶ δραστηρίαν διαγωγὴν, δι' ἧς κατέβαλε τὴν στάσιν. Ταὐτοχρόνως δὲ ἐδήλου διὰ προκηρύξεως. Ἐπειδὴ ἐνῷ τινες τῶν στασιαστῶν κατέφυγον εἰς Ἤπειρον, οἱ πρωταίτιοι ὅμως τῆς στάσεως, εἰ καί τινες αὐτῶν εἰς χεῖρας τῆς κυβερνήσεως ὑπάρχουσιν, δὲν ἀνεκαλύφθησαν. Ὡς δὲ λίαν ἀναγκαῖον ἐντελῶς νὰ γνωσθῶσι τὰ περὶ τοιούτου ἀντικειμένου, ἡ Αὐτοῦ Ὑψηλότης καὶ ἡ Γερουσία ἀποστέλλουσιν ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτῶν τὸν Γερουσιαστὴν Εὐτύχιον Ζαμπέλην εἰς Λευκάδα, ἵνα ἑνωθῇ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἀδὰμ, καὶ συνεργασθῇ μετ' αὐτοῦ πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ τιμωρίαν τῶν ἐνόχων. Ἕως δὲ ἀνακαλυφθῶσιν ἅπαντα, καίτοι ἐπανῆλθεν ἡ ἡσυχία εἰς ἐκείνην τὴν νῆσον, θὰ ἐξακολουθεῖ τὸ στρατοδικεῖον τὰς ἐργασίας του, καὶ θέλει παύσει τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ὅλους τοὺς δημοσίους λειτουργοὺς τοὺς φαινομένους ὑπόπτους τῆς συνωμοσίας. (1) Εὐθετήσαντες δὲ τὰ πάντα οὗτοι καὶ

(1) Gazzetta Ionia num. 95. 1819.

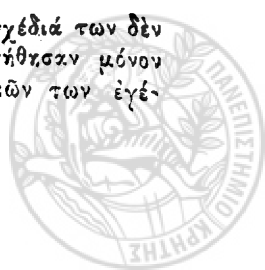
τιμωρήσαντες τοὺς ἐνόχους ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους μετὰ ὑποδοχῆς ἀναλόγου παρὰ τῆς Γερουσίας τῆς 6 Ὀκτωβρίου. Ἐδόθη δὲ ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου τακτικὴ ἐνέργεια τῶν ἀστυκῶν ἐμπορικῶν δικαστηρίων, εἰρηνοδικείων, πταισματοδικείων καὶ κακουργιοδικείων ἐκτὸς τῶν ἀφορώντων στάσεις καὶ ἐγκλήματα τοῦ Κράτους. ἅτινα ἀνετέθησαν εἰς στρατοδικεῖον προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ καὶ συνεδρεύοντος τοῦ ἐπάρχου μέχρι τελείας παύσεως τοῦ στρατοδικείου ἐν Λευκάδι.

Ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ ἐπανελθὼν εἰς Κέρκυραν ἐκ Μελίτης, σφόδρα δυσηρεστήθη εἰς τὰς δυσφημίας ἑαυτοῦ παρὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων Τούτους ἐθεώρει ὡς πρωταιτίους τῶν δυσαρεσκειῶν καὶ στάσεων τοῦ λαοῦ. Ταὐτοχρόνως ἔμαθεν τὰς ἐνστάσεις καὶ μομφὰς τοῦ Καποδιστρίου ἀπέναντι τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου διὰ τὸ δοθὲν ὑπ' αὐτοῦ πολίτευμα. Ἤκουε τὰς κραυγὰς ὅτι ἡ Ρωσσία θὰ καταστρέψει τὸ ἐν ταῖς νήσοις πολιτικὸν οἰκοδόμημά του. Διὸ σφόδρα ἐμέμφετο τοὺς ἀντιπολιτευομένους, γράφων πρὸς τὴν Γερουσίαν τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν τὰς 6 Δεκεμβρίου 1819 —«Ὑψηλότατε! Μετὰ δυσαρεσκείας μου ἀναγκάζομαι νὰ διακοινώσω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ὑψηλότητα καὶ τὴν Προτιμοτάτην Βουλὴν, τὴν δοξασίαν μου ἐπὶ διαφόρων γεγονότων συνδεομένων μετὰ τῆς δημοσίας ἡσυχίας μὲ τὴν εὐταξίαν καὶ εὐτυχίαν τοῦ Κράτους τούτου. Ὁ χαρακτήρ μου ὡς μέγας Ἁρμοστὴς καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς Α. Μ. τοῦ Προστάτου Βασιλέως ἀπαιτεῖ τὸ νὰ ποιήσω τοιαύτην χρῆσιν. Καὶ ἐπειδὴ παρὰ τοῦ συντάγματος ἐτέθη ἡ φροντὶς ἐπ' ἐμοὶ τοῦ νὰ διατηρῆται ἡ δημοσία ἡσυχία τοῦ Κράτους. τὸ πρὸς τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν καθῆκόν μου τὸ ἐπιβάλλει. Τέσσαρα ἔτη παρῆλθον ἀφοῦ ἡ Α. Μ. εὐηρεστήθη νὰ μὲ διορίσῃ εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν τὴν ὁποίαν φιλοτίμως κατέχω. Καὶ δύναμαι νὰ βεβαιώσω τὴν Υ. Ὑψηλότητα, καὶ τὴν Προτιμοτάτην Γερουσίαν, ὅτι ἡ εὐαρέσκειά μου ἐπὶ τοιαύτῃ Βασιλικῇ τιμῇ δὲν ἐξισοῦται πρὸς ὅσην εὐχαρίστησιν αἰσθάνομαι, θεωρῶν τὰς προόδους τῆς γενικῆς ἀσφαλείας, καὶ τὴν καθημερινὴν κατάσβεσιν τῶν παθῶν, ὅσα ἐπὶ πολὺν χρόνον κατετάραξαν τὸ Κράτος τοῦτο, καὶ τὴν συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπον εὐημερίαν τὴν κοινὴν εἰς ὅλας τὰς νήσους ἀπόδειξιν ἱκανὴν πόσον εὐδοκίμησαν αἱ συναφθεῖσαι σχέσεις μεταξὺ τοῦ προστατεύοντος ἔθνους καὶ τοῦ προστατευομένου λαοῦ. Τρία δὲ ἔτη λογίζονται καθ' ἃ προσηκόντως ὑποστηρίζει ἡ Κυβέρνησις νόμους καὶ σύνταγμα τοῦ Κράτους. Ἡ δὲ ἀστυνομία οὐδόλως μετεχειρίσθη αὐστηρόν τι μέτρον, οὔτε δραστήρια μέσα ἐνεργείας καταδιωγμῶν,

Ἡ διαγωγὴ ἅπαντος τοῦ λαοῦ ἐν γένει ἠξιώθη τῆς ἐπιδοκιμασίας τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ δημοσία ἡσυχία διετηρήθη διὰ μετριότητος ἀγνώστου εἰς τὰ χρονικὰ τῶν τόπων τούτων. Ἡ δὲ εὐπείθεια τοῦ λαοῦ ἀποδεικνύει ὄντως τὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ τοπου.

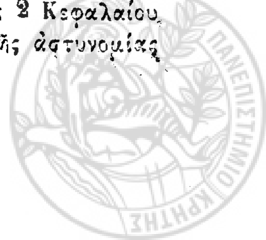
»Ἀληθὲς ὅμως ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τούτου τοῦ χρόνου διάφορα ἀποπλανημένα ἄτομα ἐδήλωσαν διαθέσεις, ὅπως δυσφημισθῇ καὶ καταφρονηθῇ ἡ Κυβέρνησις καὶ τὰ ληφθέντα μέτρα αὐτῆς. Καὶ τοῦτο ἔπραξαν οὐχὶ φανερῶς καὶ προδήλως, (διότι τὰ ἀμφισβητούμενα μέτρα ἠδύναντο νὰ καταβάλωσι τὰς προκλήσεις) ἀλλὰ κρυφίως διαδίδοντες κατὰ τῆς Κυβερνήσεως τὰ μᾶλλον δειλοκάρδια γελοῖα καὶ παράλογα ψεύδη Ὅτι δε τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἶναι ἀναντίρρητον δὲν χρειάζονται ἀποδείξεις πρὸς τὴν Υ. Ὑψηλότητα καὶ τὰ μέλη τῆς Γερουσίας, οἵτινες αἰσθάνεσθε πληρεστάτην τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων μου. Νῦν δὲ ἐὰν μόνον τὰ πρόσωπα ταῦτα περιεστέλλοντο εἰς ἁπλῆν ἱκανοποίησιν τῶν ποθουμένων νεωτερισμῶν αὐτοῖς καὶ ἀντιδράσεων τῶν ἀξίων καταφρονήσεως, ἤθελε ἀδιαφορήσω ἐπὶ τῆς διαγωγῆς των, καὶ περιφρονήσω τὰς ψευδεῖς σπερμολογίας καὶ διαβολάς των. Ἀλλὰ μετὰ δυσαρεσκείας μου λέγω, ὅτι κατὰ τοὺς τελευταίους ἕξ μῆνας οἱ κακόβουλοι ἀποπεπλανημένοι οὗτοι ἔλαβον τόνον ἀλαζονικόν, καὶ ἀναφανδὸν αὐθαδειάζουσι νὰ ἐπαναλαμβάνωσι τὰς ἄλλοτε ὑποκρυφίους διαβολάς Καὶ τοσοῦτον ἐπήρθησαν, ὥστε ἐφάνησαν κατά τινας περιπτώσεις σχεδὸν ἔνοχοι προδοσίας καὶ ἐγκλήματος κατὰ τοῦ Κράτους. Αὐτοὶ ταράσσουσι τὸ δημόσιον πνεῦμα, διαδίδοντες ψευδεῖς καὶ ὑπονοουμένας μεταλλαγάς. δημιουργηθείσας καὶ πλασθείσας μόνον ἐν τῇ διανοίᾳ των, οἵτινες διὰ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. δὲν δύνανται νὰ ἐπαληθεύσωσι καὶ αἵτινες ὄχι μόνον ἐπὶ πλεῖστον ἀπέχουσι τῆς ὁμοιαληθείας, ἀλλὰ καὶ πάσης πιθανότητος. Ἐὰν μὴ εἶχον προχωρήση περισσότερον, ἤθελον τοὐλάχιστον ἀποφύγῃ τὴν ἀνάγκην, καθ' ἣν εὑρίσκομαι τοῦ νὰ ἐκτελέσω τοῦτο τὸ δυσάρεστον χρέος. Ἀλλ' αὐτοὶ παρεξετράπησαν εἰσέτι τοῦ νὰ ἀποστείλωσιν ἀποστόλους εἰς τὰς περιχώρους τῶν νήσων, ὅπως διαταράξωσι τὸ δημόσιον πνεῦμα, καὶ ἐρεθίσωσι κατὰ τῶν καθεστώτων τῆς Κυβερνήσεως ἀκόμη καὶ τὰς κατωτέρας κλάσεις τοῦ λαοῦ εἰς τὸ νὰ ἐκραγῇ γενικὴ ἐπανάστασις καὶ δημεγερσία.

»Κατὰ τὰ γενόμενα ἀπαίσια ἐν Λευκάδι, τὰ σχέδιά των δὲν ἔλαβον εἰμὴ δευτερεῦον τέλος· καὶ αὐτοὶ εὐηρεστήθησαν μόνον ν' ἀποδείξωσιν, ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ῥᾳδιουργιῶν των ἐγέ-

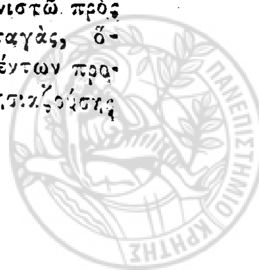
νετο ἡ ἀποπλάνησις τῶν χωρικῶν ἐκείνης τῆς νήσου εἰς τὸ νὰ δειχθῶσιν ἀπειθεῖς πρὸς τὴν Κυβέρνησίν των, ἥτις εὑρίσκεται εἰς ἀνάγκην νὰ παιδεύσῃ αὐτοὺς μὲ τὰς αὐστηρὰς καὶ παραδειγματικὰς τιμωρίας, αἵτινες ἔδειξαν ἐνταυτῷ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς, καὶ τὴν ἀδυναμίαν καὶ μωρίαν ἐκείνου τοῦ ἀπατηθέντος λαοῦ. Οὐδόλως δυνάμεθα ν' ἀμφιβάλωμεν περὶ τῶν σκοπῶν καὶ τῶν ἰδιοτελειῶν τοιούτων κακοβούλων ὑποκειμένων. Αὐτοὶ προσπαθοῦσι μὲ ψευδολογίας καὶ ἀνοησίας ν' ἀποπλανήσωσι τοὺς εὐπειθεῖς, εἰλικρινεῖς καὶ ἀθώους χωρικοὺς τῶν νήσων, καὶ νὰ τοὺς ὑποκινήσωσιν εἰς ἔργα ἀπεχθείας κατὰ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ τόπου. Ἐνῷ δὲ γινώσκουσι καλῶς ὅτι ἡ φυσικὴ καὶ ἀναπόφευκτος συνέπεια πάσης τοιαύτης ἀποπείρας μέλλει νὰ ἦναι ὁ ἀφανισμὸς, ὁ ὄλεθρος καὶ ἐξουδένωσις τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν, ἀδιαφοροῦσιν εἰς ἅπαντα τὰ δεινὰ ταῦτα, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχωσι τὸν σκοπόν των, ἐκεῖνον δηλαδὴ τοῦ νὰ διαθέσωσιν αὐτοὺς ἑτοίμους εἰς περαιτέρω ψεύδη καὶ δολιότητας ἐπινοηθείσας ἐπὶ ἰδιωφελείᾳ ἑαυτῶν καὶ ἰδιοπαθείᾳ. Καὶ τῷ ὄντι ἐπειδὴ δὲν εἶδον νὰ ἐπιτύχωσιν, ὡς ἐβούλοντο τὰ σχέδιά των καὶ ἡ παράλογος φιλοδοξία των, ἐνῷ ἡ δημοσία τάξις διετηρεῖτο εἰς τὸ Κράτος, αὐτοὶ ἐπενήργησαν νὰ ὑποκινηθῇ στάσις καὶ ἀταξία γενικὴ, ὅπως δι' αὐτῆς παρεκταθῶσι αἱ ἔνοχοι κακοβουλίαι των, διότι καθ' ὅσον διαρκεῖ ἡσυχία καὶ τάξις ἐν ὅλῳ τῷ Κράτει, δὲν δύνανται αὐτοὶ νὰ ἐκτελέσωσι τὸν μόνον σκοπὸν πρὸς ὃν ἀφορῶσιν ἅπαντα τὰ σχέδιά των, ἤτοι τὸ νὰ τυραννῶσι τοὺς συμπολίτας των. Αὐτοὶ προτιμῶσιν οἱονδήποτε πρᾶγμα, ἢ τὴν τάξιν κανονικῆς καὶ νομίμου Κυβερνήσεως. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἀλήθεια μᾶλλον ἀναντίρρητος ταύτης ὅτι μόνον αἴτιον τῆς ἀθεμίτου καὶ κακοβούλου τόλμης των εἶναι ἡ ψευδὴς καὶ ἀπατηλοτάτη δοξασία, ὅτι ὁπότε ἡ κυβέρνησις δὲν μεταχειρίζεται χεῖρα ἰσχυρὰν τῆς δυνάμεώς της, ἀσθενεῖ μέσων καὶ ἐνεργείας ἀναγκαίας πρὸς ὑποστήριξιν τῆς νομίμου ἐξουσίας της.

»Καίτοι ἐγὼ γινώσκω ὅτι τοιαύτη εἶναι ἡ ἀληθὴς κατάστασις τῶν πραγμάτων ἐν γένει, δὲν θέλω ὅμως νὰ λάβω αὐστηρόν τι μέτρον χωρὶς νὰ δοκιμάσω τὸ πρᾶον καὶ ἀσφαλὲς, ὅπως ἀποδείξω εἰς αὐτοὺς ὅτι ἡ Κυβέρνησις καλῶς διαγινώσκει διαγωγὴν καὶ σκοποὺς αὐτῶν, καὶ ὅτι δύναται νὰ χαλιναγωγήσῃ τὰ παράνομα αὐτῶν κινήματα, καὶ τιμωρήσῃ αὐστηρῶς καὶ παραδειγματικῶς αὐτοὺς διὰ τὰς παρεκτροπάς των καὶ ἀντιστάσεις. Ἐστοχαζόμην καίτοι διὰ τοῦ Ἄρθρου 4, τμήματος 2 Κεφαλαίου 7.ου τοῦ συντάγματος ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας

τοῦ Κράτους κατέχονται εἰς τὰς χεῖράς μου, καὶ ἐγὼ μέχρι τοῦ νῦν οὐδέποτε αὐτὰς μετεχειρίσθην, ἐστοχαζόμην λέγω νὰ καθυποβάλω εἰς τὰς σκέψεις τῆς Προτιμοτάτης Γερουσίας ἓν νομοσχέδιον, ὅπως κανονισθῶσι καὶ διακριθῶσιν εἰδικῶς τὰ ἐγκλήματα τοῦ Κράτους, καὶ ὁρισθῇ ἡ ποινὴ ἑκάστου εἴδους αὐτῶν, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ νομοσχεδίου ἀπαλλαχθῶ τῶν ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων, αἵτινες ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τούτων ἀνατίθενται εἰς ἐμὲ ὑπὸ τοῦ συντάγματος. Ἀλλ' αἱ παροῦσαι περιπτώσεις δὲν μὲ εὐκολύνουσιν οὐδὲν τοιοῦτον νὰ καθυποβάλω, ὅσον ἐντελὲς καὶ ἂν ἦναι τὸ νομοσχέδιον. Διὸ καὶ ἀποφασίζω νὰ κρατῶ ἁπάσας τὰς ἐξουσίας αὐτὰς καὶ ἐξασκῶ αὐστηρῶς, ὁσάκις ἀπαιτοῦσιν αἱ περιπτώσεις, ὅπως ἀσφαλίσω τὴν Κυβέρνησιν πάσης ἐπιβούλου ἀποπείρας τούτων τῶν ματαιοδόξων ἀνθρώπων τῶν ἀκορέστων πάσης κακοβούλου φιλοδοξίας.

»Δὲν μοὶ φαίνεται δὲ καὶ τοσοῦτον ἀναγκαῖον τὸ νὰ προσελκύσω τὴν προσοχὴν εἰς τοὺς μύθους, τοὺς ὁποίους ἔπλασαν οἱ σπερμολόγοι οὗτοι, διότι δυσαρεστοῦμαι ν' ἀπασχολήσω τὸν πολύτιμον καιρόν σας εἰς τὰς ψευδολογίας καὶ παραφροσύνας μὲ τὰς ὁποίας δολιεύονται τὸν κοινὸν λαὸν τοῦ Ἰονίου διὰ τῶν χωροφυλάκων καὶ πολιτοφυλάκων. Ἐνῷ αἱ ἐπελθοῦσαι ταραχαὶ τῆς Λευκάδος εἰς τοιαύτας σπερμολογίας δυνατὸν ν' ἀποδοθῶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐν Κεφαλληνίᾳ φανερωθεῖσα δυσαρέσκεια. Μᾶλλον διατίθεμαι νὰ ἐκθέσω τὴν διαδοθεῖσαν διαβολὴν κατὰ τοῦ ὑποκειμένου μου. Αὕτη δὲ ὑφίσταται ὅτι ἐγὼ ἐδέχθην τὰ ὀφειλόμενα χρήματα παρὰ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως πρός τινας ἰδιοκτήτας Ἰονίους, καὶ ὅτι ἐγὼ ἐκράτησα τὸ πεμφθὲν τοῦτο ποσόν. Ἐπὶ τούτῳ δὲ μοὶ προσήγαγον καὶ δύο ἀναφορὰς ὑπογεγραμμένας ὑπὸ τῶν ἐγκατοίκων τῶν δύω πολυανθρώπων προαστείων Κερκύρας Γαστράδων καὶ Μαντουκίου, δι' ὧν μοὶ ἀπαιτοῦσι πάραυτα ν' ἀποδώσω αὐτοῖς τὰ παραληφθέντα χρήματα. Καίτοι δὲ πληροφορῶ περὶ τούτων τὴν Ὑμετέραν Ὑψηλότητα, ὅπως δηλωθῶσι καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέλη τῆς Γερουσίας πόσον εἶναι ἀξιοκαταφρόνητοι καὶ γελοῖαι αὗται αἱ εἰδήσεις. Νομίζω δὲ ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς τὸν χαρακτῆρά μου τὸ νὰ συζητήσω περὶ τοιούτων ἀπαιτήσεων. Ἀλλ' ἐνῷ θέλω νὰ περιφρονήσω τοιούτους τρόπους τῶν δολίων ἐκείνων, οἵτινες θέλουσι νὰ δυσφημήσωσι τὴν Κυβέρνησιν μὲ τοσαῦτα ψεύδη καὶ κακοβουλίας, συνιστῶ πρὸς τὴν Γερουσίαν νὰ διαβιβάσῃ τὰς ὀφειλομένας διαταγάς, ὅπως καθαιρεθῶσι τῆς θέσεώς των οἱ δήμαρχοι τῶν ῥηθέντων προαστείων. Ἄλλαι δὲ εἰδήσεις σπερμολογοῦνται περὶ πλησιαζούσης

μεταλλαγῆς προσώπων τῶν διαχειριζομένων δημοσίους ἀρχάς, ἕως καὶ αὐτῶν τῶν μεγάλων ἀξιωματικῶν τοῦ Κράτους. Αὗται δὲ ἅπασαι συμφέρουσι μὲν εἰς τοὺς ἀπαιτιῶνας νὰ διεδίδωνται ἀλλὰ κατ' οὐδὲν δύνανται νὰ κλονίσωσι τὴν εὐσταθῆ Κυβέρνησιν εἰς τὸ νὰ μετέρχηται ἀκωλύτως καὶ ἀμεροληπτως τὰς ἀναγκαίας ἐξουσίας καὶ νὰ ἔχῃ ὄμμα ὀξυδερκές, ἐπιβλέπουσα καὶ καταλύουσα τὰς ἀντιδράσεις καὶ ἐνεργείας τῶν κακοβούλων. Τὸ κατ' ἐμὲ, ἐπειδὴ ἀπεφάσισα, ὡς καὶ ἡ Κυβέρνησις τοῦ προστάτου, τὸ ἐλάχιστον νὰ μὴ μεταβληθῇ ἢ βιασθῇ ὁ συνταγματικὸς χάρτης. ἀγνοῶ ποῖαι μεταλλαγαὶ ἢ μεταρρυθμίσεις δύνανται νὰ γίνωσιν εἴτε εἰς πρόσωπα εἴτε εἰς τὰ καθεστῶτα, ἐκτὸς τοῦ ἐπιφυλαχθέντος ἐμοὶ δικαιώματος κατὰ τὴν λῆξιν τῶν δύο ἥμισυ ἐτῶν μεταλλαγῆς προσώπου εἰς τὴν ὑψηλοτάτην προεδρείαν τῆς Γερουσίας. Συνεπῶς δὲ τῆς ἐπιφυλάξεως ταύτης ἐντὸς τῆς ὁριζομένης ὑπὸ τοῦ συντάγματος περιόδου, θέλω διασαφήσει τὰς ἀποφάσεις καὶ δοξασίας μου. ἐὰν τὸ ὑποκείμενον τοῦτο, καίτοι εὐάρεστόν μοι καὶ ἄξιον τῆς ὑψηλῆς θέσεώς του, δὲν πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ περαιτέρω τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικαιώματός του. Ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλα ταῦτα πρὸς τὴν ὀνομάτισιν νέου προσώπου εἰς τὴν ὑψηλὴν θέσιν ταύτην λέγω ἀπὸ τοῦ νῦν, ὅτι ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ συμφέροντα τοῦ Κυριάρχου προστάτου καὶ τοῦ προστατευομένου λαοῦ τοῦ Ἰονίου Κράτους, ὅτι κατὰ τὴν προθεσμίαν ταύτην τὴν ὑπὸ τοῦ συντάγματος ὁριζομένην, θέλω ὀνοματίσει τὸ ἴδιον διακεκριμένον πρόσωπον, ὃ τὴν σήμερον κατέχει τὴν ὑψηλὴν ταύτην θέσιν, ἡ διαγωγὴ τοῦ ὁποίου ἐνεκρίθη καὶ ἐπεδοκιμάσθη πληρέστατα ὑπὸ τοῦ Προστάτου Μονάρχου, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου ἐγὼ ὡς ὑψηλὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ Βασιλέως μου δὲν δύναμαι προσηκόντως νὰ ἐκφράσω τὰ καλὰ αἰσθήματα, ἅτινα τοιαύτη διαγωγὴ ἐμπνέει εἰς τὴν καρδίαν μου.

»Ἀφοῦ πρὸς τὴν Υ. Ὑψηλότητα καὶ τὴν προτιμοτάτην Γερουσίαν ἀνήγγειλα τὰ ἀντικείμενα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὤφειλον νὰ προσελκύσω τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεως, σπεύδω ἤδη νὰ ὑπαγορεύσω τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα μέλλουσι νὰ ληφθῶσιν ἐπὶ τοιούτων περιπτώσεων. Καὶ κατὰ πρῶτον μοὶ φαίνεται ἀναγκαῖον νὰ διακηρυχθῇ πρὸς τὸν λαὸν, ὅτι ἐγὼ ἀπεφάσισα νὰ ἐξασκῶ τὰς δυνάμεις τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας, τὰς ὁποίας ἀναθέτει εἰς ἐμὲ τὸ σύνταγμα, καὶ ἅστινας ἐνόμιζα νὰ διατηρήσω ἀνενεργήτους εἰς χεῖρας. Συνάμα δὲ ὀφείλει νὰ διδαχθῇ ὁ λαὸς τοῦ Κράτους τούτου τὸν δεσποτισμὸν, ὃν οἱ κακόβουλοι μετέρχονται ἐπὶ τῆς εὐπιστίας του, καὶ ὅτι οὐδόλως πρέπει ν' ἀκροάζηται τὰς σπερμολογίας καὶ

τὰ ψεύδη τῶν ἀποπλανημένων, καὶ νὰ μάθῃ τὴν κυριεύουσαν ἐπὶ τοῦ νῦν ἀλήθειαν, ὅτι παρῆλθεν ὁ χρόνος τῶν ἐπαναστάσεων καὶ ὅτι ἀντὶ τῶν πάλαι ταραχῶν ἀκαταστασιῶν καὶ μεταβολῶν κυβερνήσεως, νῦν ὑπὸ Κυβέρνησιν τακτικὴν, σταθερὰν καὶ ἰσχυρὰν καὶ προστατευομένην ὑπὸ τοῦ Βρεττανικοῦ ἔθνους, ἀπολαύει ἡσυχίαν καὶ εὐημερίαν, ἃ οἱ ἄθλιοι ἐκεῖνοι ἀπατεῶνες καὶ κακόβουλοι μὲ τας ἀντιδράσεις των πειρῶνται νὰ διακλονίσωσι καὶ καταστρέψωσι, ἀλλὰ τοῦτο οὐδέποτε θὰ ἐπιτύχωσιν.—Ἔχω τὴν τιμὴν τοῦ νὰ ἦμαι τῆς Υ. Ὑψηλότητος ταπεινότατος καὶ εὐπειθὴς θεράπων Θωμᾶς Μαιτλάνδ.»

Ἀπήντα ὁ πρόεδρος βαρῶν Θεοτόκης ἐκ μέρους τῆς Γερουσίας πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλάνδ, ἐκδηλῶν ὅτι ἓν Κράτος εὐτυχὲς κατὰ κλίμα, τὰ μέσα των κατοίκων καὶ τὴν γονιμότητα τῆς γῆς, θεμένον ὑπὸ τὴν σκιὰν ἑνὸς θρόνου Ἡγεμόνος εἰς τοῦ ὁποίου τὴν δύναμιν καὶ ἐπιτήρησιν ὀφείλει ἅπασα ἡ Εὐρώπη τὴν παροῦσαν ἀσφάλειαν, πρὸ ἓξ μηνῶν αἰσθάνεται τὰ ἄθλια ἀποτελέσματα ῥαδιουργιῶν καὶ μηχανευμάτων τῶν ὀλίγων ἐκείνων κακοβούλων καὶ ἀνάνδρων φιλοδόξων ἐν τῷ μεταξὺ τοσαύτης χαρᾶς καὶ εὐτυχιας στηριζομένης ὑπὸ τῶν μεριμνῶν τῆς Ἐξοχότητός του, πρὸς ἣν μνημεῖα εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστήσεως καθ' ὅλον τὸ Κράτος ἀνεγείρονται. Ὅτι ἀναίσθητοι οὗτοι οὐδόλως ἐννοοῦσι τὸ ἀγαθὸν τὸ ὁποῖον ἀπολαύουσι, ἀλλ' ὡς ταραχοποιοὶ καὶ φιλόδοξοι θυσιάζουσιν ἅπασαν τὴν περιουσίαν εἰς τας ἀνάνδρους ἐκδικήσεις των καὶ ἰδιωφελείας. Ὅτι καταφαγόντες οὗτοι τὴν περιουσίαν τῶν πτωχῶν καὶ τοῦ δημοσίου, ἀχάριστοι πρὸς τοσαῦτα εὐεργετήματα, συνειθίσαντες πρὸ πολλοῦ νὰ καταθλίβωσι καὶ δυναστεύωσι τὸν λαὸν, ὠφελούμενοι ἐκ διαφόρων μεταβολῶν καὶ ἐπαναστάσεων, συνεννοήθησαν οἱ φιλόδοξοι οὗτοι μὲ τοὺς δορυφόρους των εἰς συνωμοσίας κατὰ τῶν νομίμων καθεστώτων, προσλαβόντες καὶ ἄλλους διεφθαρμένους συμφατριαστάς. Τεσσαράκοντα δὲ πολῖται ἐνδιαφερόμενοι εἰς τὴν νομιμότητα τάξιν καὶ εὐτυχίαν τῆς πατρίδος, ληφθέντες οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν πρώην Γερουσιαστῶν καὶ νομοθετῶν τῶν παρελθουσῶν Κυβερνήσεων, συνῆλθον εἰς συνέλευσιν νομοθετικὴν κατὰ τὰ ὡρισμένα ὑπὸ συνθήκης Εὐρωπαϊκῆς, καὶ ὁμοθύμως καὶ ὁμοψήφως ἐκύρωσαν χάρτην συνταγματικὸν, ὃν ἐκύρωσεν ὁ Προστάτης Μονάρχης. Ὁ χάρτης αὐτὸς ἀναθέτει πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν πᾶσαν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ Κράτους. Ταύτην δὲ παρακάλει τὸν Ἁρμοστὴν, εἰ καὶ ἠθέλησεν ἐπί τινα χρόνον νὰ μὴ ἐνεργήσῃ, νῦν νὰ ἐξασκήσῃ ἀκωλύτως καθ' ὅλον τὸ Κράτος, διότι αἱ περιπτώσεις

αἱ παροῦσαι ἀναγκάζουσι χρησιμώτατον τοιοῦτον μέτρον πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν τῶν πιστῶν καὶ καλῶν ὑπηκόων καὶ διατήρησιν τῆς εὐτυχίας των. Ὀφείλει δὲ νὰ διαδηλώσῃ ἡ Γερουσία ὅτι οἱ νόμοι τῆς ποτὲ Βενετικῆς Κυβερνήσεως κατὰ τῶν ταραχοποιῶν τῆς δημοσίας ἡσυχίας τῶν δημεγερτῶν καὶ στασιαστῶν, οἵτινες ἐτέθησαν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων τῶν Ἰονίων νήσων τότε ὑπὸ προστασίαν Ῥωσσίας καὶ Γαλλίας εἰς ὁμοίας περιπτώσεις, πρέπει νὰ τεθῶσιν ἅπαντες ἐν ἐνεργείᾳ. Παρευθὺς δὲ προεκηρύττετο διὰ ψηφίσματος τῆς Γερουσίας τῶν 18 Δεκεμβρίου 1819 τὸ στρατοδικεῖον εἰς ὅλας τὰς νήσους καὶ τὴν Ἰόνιον περίχωρον, καθ' ὅσην διάρκειαν χρόνου νομίζει χρήσιμον ἡ Α. Ἐξοχότης κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἀνικήτων ὅπλων τῆς Α. Μ. καὶ τῶν συμφερόντων τοῦ Ἰονίου λαοῦ. Διέτασσε δὲ ἡ Γερουσία ὅπως ἡ ῥηθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ μεταφρασθεῖσα ἑλληνιστὶ, διακηρυχθῇ εἰς ὅλας τὰς πόλεις, προάστεια καὶ κώμας τοῦ Ἰονίου, ὅπως μάθῃ ὁ Ἰόνιος λαὸς τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, καὶ ἦναι προσεκτικὸς εἰς τὰς δολίους καὶ ψευδεῖς εἰσηγήσεις τῶν σπερμολόγων ῥαδιούργων.

Οἱ Λευκάδιοι ἐν τούτοις διὰ προσφωνήματος ἐξέφραζον πρὸς τὸν ταγματάρχην Στόβενς τὰς εὐχαριστήσεις των διὰ τὴν ἀνδρίαν, δι' ἧς ἀπεδίωξεν τοὺς πλημμυρίσαντας τὴν πόλιν χωρικοὺς στασιώτας μὲ σκοπὸν νὰ καταστρέψωσι τοὺς πολίτας. Ἐνταυτῷ δὲ προσέφερον καὶ μετάλλιον χρυσοῦν μὲ ἐπιγραφήν.

Ἀστοὶ Λευκάδιοι

ΣΙΡ ΦΡΙΔΕΡΙΚΩ ΣΤΟΒΕΝΣ

τῷ σωτῆρι

ἱππεῖ,

Λαδὼν δὲ ὁ ταγματάρχης καὶ τοποτηρητὴς Στόβενς τὰ προσφερόμενα, ἔλεγε πρὸς τοὺς Λευκαδίους. Ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι διαχείρησις εὐσυνείδητος καὶ εἰλικρινὴς ἐκ μέρους τῶν ἐγχωρίων ἀξιωματικῶν, βασιζομένη ἐπὶ τοῦ θαυμασίου συντάγματος, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὁποίου ἔχετε τὴν τύχην νὰ κυβερνᾶσθε, δὲν δύναται εἰμὴ νὰ φέρῃ τὰ αἴσια ἀποτελέσματα εὐτυχίας. (1) Ὁ δὲ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ κατὰ τὸν ἐναρκτήριον λόγον πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν ἐπὶ τῆς Γ'. Συνόδου τῷ 1820 ἀναφέρων τὴν ἐν Λευκάδι στάσιν ἔλεγεν·—«Ἐπὶ καταβολῇ τῆς ἐπαναστάσεως

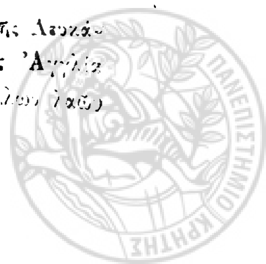
(1) Gazzetta ionia num. 102

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Λευκάδος, ἐνῷ αὐθάδεια καὶ σκληρότης δεινὴ ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν ἐνεδείχθη· σταθερότης, μετριοπάθεια καὶ φρόνησις ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἐχράσθη, ἅτινα εἶναι γνωστὰ εἰς τὰς ἱστορίας τοῦ προστατεύοντος ἔθνους. (1) Τὸ στρατοδικεῖον τέσσαρας μόνους κατεδίκασεν ἐκ τοσαύτης πληθύος ἀπεγνωσμένων καὶ πλανηθέντων, κατ' ἔγκρισιν τῆς ἐκτελεστικῆς δυνάμεως. Τὰ κτήματα τῶν δραπετευσάντων ἐδημεύθησαν, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνάνδρων καὶ ἀπειθῶν ἀφωπλίσθησαν. Ὅλους δὲ τοὺς λοιποὺς συνδραμόντας εἰς τὴν ταραχὴν ἢ ὑπόπτους ἡ Γερουσία ἀπέλυσεν. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ὀφείλει ἡ συνέλευσις νὰ καταστήσῃ ἐπιτροπὴν ἐκ μελῶν τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, ὅπως διεξέλθῃ ὅλα τὰ περὶ τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης ἔγγραφα, καὶ συντάξῃ ἔκθεσιν πρὸς τὴν συνέλευσιν περὶ πάντων οἵτινες ἔδωκαν αἰτίαν, ἀρχὴν, κίνησιν καὶ κατάπαυσιν τῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις ὑπεκινήθη κυρίως ὑπὸ τῶν σπερμολόγων καὶ κακοβούλων ἐκείνων, τῶν πρὸ μηνῶν τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἀκολούθως ἐργαζομένων, ὅπως ἐπαναστατικὴ ἐπίδειξις παρὰ τῶν Ἰονίων δυσφημίσῃ τὴν παροῦσαν Ἰόνιον Κυβέρνησιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας ὡς τυραννικὴν καὶ ἄδικον. Αἱ κακοβουλίαι δὲ αὗται πράττονται, ὅπως ἀποθαρρύνωσιν εἰς πᾶν ἀγαθὸν ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Ἰονίου καὶ τὴν ἐκτελεστικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὴν προστάτιδα Δύναμιν καὶ αὐτοὺς τοὺς νομοθέτας τοὺς ὁποίους δυσφημοῦσι καὶ ἐξυβρίζουσιν ὡς ἐπὶ ἰδιωφελείᾳ παραμελήσαντας τὰς κυρίας ὑποθέσεις καὶ δίκαια, ἃ ὁ λαὸς τῶν νήσων ἐναπέθετο πρὸς αὐτούς. Πρὸς ἐρήμωσιν τοιούτων φλυαριῶν καὶ ἐξουδένωσιν τῶν σκανδαλοποιῶν ἡ Γερουσία παρεκάλεσε τὸν Ἁρμοστὴν νὰ ἐξασκήσῃ τὰς δυνάμεις τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας. Ταῦτα δὲ ὅμως θὰ μεταχειρισθῇ μὲ ὅλην τὴν μετριοπάθειαν, ἐπιείκειαν φρόνησιν, ἀνοχὴν καὶ ἔλεος, ἅτινα προσαρμόζονται εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον Μεγάλου Μονάρχου ἔθνους ἐλευθέρου, εἰς ὃ ἀνήκει, καὶ μετὰ πάσης προσοχῆς ἐπὶ ἑαυτοῦ, ἣν ὡς Ἄγγλος αὐτὸς φυσικῶς αἰσθάνεται, χρώμενος ἐξουσίαν φύσεως τοσοῦτον ἐκτενοῦς καὶ ἐκτάκτου.

Κατὰ πρότασιν λοιπὸν τοῦ προέδρου τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου Ἰακώβου Μαντσάρου ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις κατέστησε τὴν ἐπιτροπὴν περὶ ἐρεύνης τῶν ἐγγράφων τῆς στάσεως. Τὴν ἔκθεσιν αὐτῆς, δι' ἧς ἐπεδοκιμάζοντο ἅπαντα τὰ

(1) Ἐνῷ ἐφονεύθησαν ἕως 200 Ἄγγλοι κατὰ τὴν στάσιν τῆς Λευκάδος, καὶ ἀπηγχονίσθησαν μόνον 4. ἐκ τῶν χωρικῶν, ἡ προστάτις Ἀγγλία ἔδειξε μέγα παράδειγμα ἐπιεικείας ἀσυνειθίστου ἐπὶ στάσεων ἄλλων λαῶν ἐξουσιαζομένων ὑπὸ ἰσχυρᾶς Δυνάμεως.

πραχθέντα ἐπὶ καταβολῇ τῆς στάσεως ὑπὸ Γερουσίας, Ἁρμόστου καὶ τῆς δυνάμεως τῶν Βρεττανικῶν ὅπλων, ὡς καὶ τὰ εὐχαριστήρια διὰ τὰ ἐχέφρονα καὶ μετριοπαθῆ μέτρα τοῦ Ἁρμοστοῦ προσήγαγεν ἐπιτροπὴ σύγκειμένη ἐκ τοῦ προέδρου τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου καὶ τῶν νομοθετῶν ἀντιπροσώπων Λευκάδος. Ὁ δὲ ὑψηλότατος πρόεδρος τῆς Γερουσίας Βαρῶν Θεοτόκης λαβὼν αὐτὴν ἀντεφώνει πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τάδε.—«Ἡ Γερουσία ἐκτελεστικὴ ἐξουσία τοῦ Κράτους εὐαισθητεῖ εἰς τὰς ἐκφράσεις τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως. Τοιαύτη διαγωγὴ ἐκδηλοῖ τὸν ὁσημέραι ζῆλον καὶ τὴν φρόνησιν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἰονίου λαοῦ ἑλκύει τὴν πίστιν τῆς Γερουσίας, ἀσφαλίζει τὰ συμφέροντα τῶν Ἰονίων. Ἓν τῶν ἐλαττωμάτων τῶν ἐκπτωθέντων συνταγμάτων τῶν νήσων τούτων ἐπὶ τῶν παρελθουσῶν Κυβερνήσεων ἦτον ἡ ἔξαψις τῆς διχονοίας μεταξὺ τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ μέσον τοῦτο ἐνομίζετο ὠφέλιμον κατὰ χρόνους μικρᾶς ἐμπορίας· διότι βεβαίως τὸ μονοπωλεῖα, ἡ πώλησις ἐπικερδῶν ἐπαγγελμάτων, καὶ πράξεων δικαιοσύνης, ὁ περιορισμὸς τῆς γεωργίας, οἱ φόροι ἐπὶ πραγματειῶν πρώτης ἀνάγκης, τὸ τελωνιακὸν σύστημα, οἱ κεφαλικοὶ καὶ ἔκτακτοι φόροι, καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ψευδεῖς θεσμοί, ἅτινα δυσαρεστοῦσι καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἀπαρίθμησιν, προκαλοῦσι παράπονα, βαρυκαρδίας καὶ συνεχεῖς μεταλλαγὰς τῶν πολιτικῶν διατάξεων. Ἀλλ' οἱ χρόνοι μετηλλάγησαν. Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα ἀνάπτυξιν εὗρε εἰς εὐγενῆ ἅμιλλαν. Οἱ ἀστικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἡμῶν θεσμοὶ ἠσφαλίσθησαν. Αἱ ἡμέτεροι πρόσοδοι εὐδοκιμοῦσιν ἐνῷ οἱ ὑπήκοοι πληρόνουσιν ὀλιγώτερον ἢ ἄλλοτε. Τὸ ἐμπόριόν μας ἀκμάζει. Αἱ εὐπορίαι τῶν ἰδιωτῶν αὐξάνουσι, καὶ ἡ ὁμόνοια βασιλεύει μεταξὺ ὅλων τῶν ἀρχῶν τῆς Κυβερνήσεως, ὃ ἐγγυᾶται τὴν μέλλουσαν ἡμῖν προαγωγὴν πάσης εὐημερίας. Ἡ πεῖρα δὲ μᾶς φέρει εἰς αἴσθησιν πάσης εὐνοίας παρὰ τοῦ Αὐγούστου ἡμῶν Μονάρχου καὶ προστάτου, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἐν ἰσχύει συντάγματος. Τὰ ἐν Λευκάδι γενόμενα, καθ' ἃ ἡ κακοβουλία ἀτόμων τινῶν ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ μας, ὥπλισεν ὑπηκόους κατὰ τῆς Κυβερνήσεώς των, ἀποδεικνύουσι πόσον σωτήριον τὸ νὰ παραχωρήσωμεν πρὸς τὸν παρ' ἡμῖν ἀντιπρόσωπον τοῦ Βασιλέως τὰς ὡρισμένας ἐπὶ τοιούτων κινδύνων ὑπὸ τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου ἐξουσίας. Ἐξουσίας νομιμοποιουμένας καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης, καὶ τὰς ὁποίας προσκληθεῖσας ὑπὸ τῶν νῦν περιπτώσεων ἔνδοξον καὶ ὑψηλὸν ὑποκείμενον ἐξασκεῖ διὰ πάσης ἀξιεπαίνου προνοίας, προβλέψεως καὶ ἐπιεικείας.»

Ἀλλ' οὔτε ἀπειλαί, οὔτε στρατοδικεῖα, οὔτε ἐπιθεωρήσεις Ἁρμοστοῦ κατὰ τὰς νήσους ἠδυνήθησαν νὰ καθέξωσι τὰς ἀντιδράσεις τῶν ἀντιπολιτευομένων, ἢ ἐπευφημίαι καὶ ἐκθέσεις τῆς πλεοναζούσης εὐτυχίας τῶν Ἰονίων ὑπὸ νόμιμον προοδευτικὴν καὶ σταθερὰν Κυβέρνησιν ἴσχυσαν νὰ μετριάσωσι τὰς δυσαρεσκείας τῶν πολιτευομένων, ἢ φιμώσωσι τοὺς δυσφημοῦντας τὸ Ἰόνιον σύνταγμα ὡς καταστρεπτικὸν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ὑπὸ τῶν Βασιλέων δοθείσης εἰς τὸ Ἰόνιον Κράτος. Συμπολιτευόμενοι καὶ ἀντιπολιτευόμενοι ἀπεστρέφοντο, ὕβριζον ἀλλήλους. Ἄνθρωποι, οὕτως εἰπεῖν, δορυφόροι ἑκάστης φατρίας διεπληκτίζοντο, ἤρχοντο εἰς χεῖρας. Οὐδεμία σύμπνοια ἢ συμπάθεια ἐξ αὐτῶν οὔτε πρὸς τὰς πράξεις τῆς Κυβερνήσεως, ὅσον ὠφέλιμοι καὶ ἂν ἦσαν εἰς τὸ κοινόν, οὔτε πρὸς τὴν δραστηριότητα καὶ εἰς ὑψηλὰ ἀξιώματα τῶν κρατούντων, ὅσον ἐγκρατεῖς σοφοὶ καὶ ἐπιεικεῖς εἰς τὴν μετερχομένην ἐξουσίαν ἐδηλοῦντο. Ἐδυσφημοῦντο ὡς προδόται τῆς πατρίδος οἱ συμπολιτευόμενοι, ἐκακίζοντο ὡς κακόβουλοι καὶ φθονεροὶ οἱ ἀντιπολιτευόμενοι.- Τὸ μεταβληθὲν φορολογικὸν σύστημα, ἡ ὕψωσις τελῶν τινων ἐπὶ τῶν οἴνων καὶ τοῦ ἐλαίου, ἡ αὔξησις τοῦ μισθολογίου κατηγοροῦντο ὡς μέσα πτωχεύσεως τῶν ὑποδεεστέρων, ἵνα ἐντρυφῶσιν οἱ κρατοῦντες καὶ πλουτοκράται Τῆς Πάργας ἡ παραχώρησις πρὸς τὴν Τουρκίαν διεκηρύσσετο ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων ὡς ἀτιμωτάτη πρᾶξις τῆς Ἀγγλίας πρὸς περιφρόνησιν λαοῦ ἐπὶ ἑκατονταετηρίδος ἀνθισταμένου τοῖς βαρβάροις ὑπὲρ ἐλευθερίας, καὶ συνδέσαντος ἀεὶ τὰς πολιτικὰς τύχας μετὰ τῶν ἀδελφῶν Ἰονίων. Καὶ πάλιν ὁ Μαιτλανδ περὶ μὲν τῶν φόρων ἔλεγε πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν.—«Λέγουσί τινες ὅτι ἀνωφελῶς ἐπηυξήθη τὸ μισθολόγιον, ὅτι ὁ πατριωτισμὸς τῶν συμπολιτῶν δύναται νὰ ἐφελκύσῃ τοὺς Ἰονίους εἰς ἄμισθον ὑπηρεσίαν τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὁ μέγας μισθὸς τοὐναντίον δύναται νὰ παρεκτρέπῃ τὰς καρδίας τῶν ὑπαλλήλων ἐκ τῶν καθηκόντων πρὸς δικαιοσύνην καὶ πατρίδα. Ἀλλ' ἀπεναντίας, ὡς ἀναδεικνύεται ἐκ τῆς πείρας καθ' ὅλα τὰ πολιτισμένα ἔθνη, ἡ ἄμισθος ὑπηρεσία φέρει ἀκηδίαν μάλιστα εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ ὑπαλλήλου, καὶ καθιστᾷ τὸν ὑπάλληλον οὐ μόνον ἀμελῆ, ἀλλὰ καὶ εὔκολον νὰ καταχρᾶται καὶ διαφθείρεται ὑπὸ τοῦ βουλομένου ν' ἀδικήσῃ τὸ δημόσιον ἢ τὸν ἰδιώτην. Ἐκτὸς δὲ τούτων, οὐδέποτε εἰς τὸ Κράτος τοῦτο μὲ ὅλην τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν ἑκούσιον ὑπηρεσίαν τῶν ἀγαθῶν πατριωτῶν ὑπῆρξεν ἐπὶ τῶν παρελθουσῶν Κυβερνήσεων ἀκμαία καὶ ἀνθηρὰ ἡ δημοσία πρόσοδος καὶ ἐπαρκὴς εἰς τὰς ἀνάγκας

τῆς Κυβερνήσεως, ὥστε ἡ Κυβέρνησις τότε ἠναγκάζετο νὰ ἐπιβάλλῃ πολλάκις νέους φόρους καὶ τὸ πλεῖστον ἀμέσους καὶ διὰ βιαίων συνεισφορῶν τοῦ πλήθους. Ὁ πρώην δὲ ἐθιζόμενος ἀποκλεισμὸς τῶν προϊόντων μιᾶς νήσου ὑπ' ἐγχωρίων φόρων ἐπιβαλλομένων ὑπ' ἄλλης, ἐζημίου οὐ μόνον τὴν ἀνάπτυξιν τῶν προϊόντων ἑκάστης νήσου, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἐν γένει τὴν ἐμπορίαν ὅλου τοῦ Κράτους καὶ τὴν γενικὴν ὠφέλειαν. Ὡς ἀπόδειξιν δὲ ἔφερε τὴν νῆσον Κεφαλληνίαν, καθ' ἣν πρόοδος γεωργίας ναυτικοῦ καὶ ἐμπορίου, εὐπορία πολιτῶν καὶ καλλωπισμὸς τῆς πόλεως διὰ πληθύος οἰκοδομῶν, τοσαῦτα οὐδέποτε ἀνεφάνησαν, ὅσα μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ παρόντος συντάγματος. Τοῦτο δὲ προέκυψε, διότι ἡ Κυβέρνησις ἐσκόπευεν ἀεὶ εἰς τὸ νὰ συμβαδίζῃ ἡ εὐπορία τῶν ἰδιωτῶν μὲ τὴν τοῦ δημοσίου, ὥστε ὁ πλουτισμὸς τῶν ἀτόμων, ἀσφαλιζόμενος ὑπὸ Κυβερνήσεως δραστηρίου καὶ ἐνεργητικῆς, νὰ πηγάζῃ τὸν πλουτισμὸν τοῦ δημοσίου. Καὶ διὸ πληρονόμενοι οἱ ὑπάλληλοι ἑτοίμως καὶ ἀναλόγως θέσεως καὶ δραστηριότητος εἰς ἐξάσκησιν τοῦ ἰδίου καθήκοντος, ἐπαγρυπνοῦσι σταθερῶς εἰς τὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν κοινωνικὴν προαγωγὴν καὶ εὐημερίαν. Ἐντεῦθεν ἄνευ προσθήκης νέου τέλους, ἀλλὰ μόνον διὰ τροπολογίας καὶ ἐπιδιορθώσεως τοῦ κανονισμοῦ τῶν εἰσπράξεων τοῦ πρότερον εἰθιζομένου εἰς τὴν Ἰόνιον πολιτείαν, καὶ τῆς ἀμέσου καὶ αὐστηρᾶς προσοχῆς παρὰ τῆς ἐκτελεστικῆς ἀρχῆς, ὁ δημόσιος θησαυρὸς ηὔξησε καὶ ἀκμάζει. Μία δὲ τῶν κατηγοριῶν τῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τῶν ῥαδιούργων εἶναι ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐβουλήθη νὰ συστήσῃ χωροφυλακὴν ἐπὶ προφάσει μὲν νὰ ἐκτελῇ τὰς πράξεις τῶν δικαστηρίων, καὶ συντελῇ μετὰ τοῦ Βασιλικοῦ στρατοῦ εἰς φύλαξιν τῆς χώρας, κυρίως δὲ ὅπως στρατολογήσῃ ἐκ τῶν νήσων καὶ πέμψῃ αὐτοὺς εἰς τὰς μακρινὰς χώρας τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Καὶ τοῦτο δυσαρεστεῖ τοὺς χωρικοὺς τῶν νήσων, καὶ ἐνσπείρει φόβον, καὶ ἠρέθισε τοὺς πλανηθέντας ἐκείνους Λευκαδίους εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλ' οὐδὲν ψευδέστερον τούτων οὔτε ἀτοπώτερον. Ἡ μεγάλη Βρεττανία δὲν ἔχει ἀνάγκην στρατολογίας ἀλλοφύλων. Ὁ διοργανισμὸς δὲ τῆς χωροφυλακῆς καὶ ἡ ὑπηρεσία αὐτῆς θέλει δείξει τὴν ὠφέλειαν αὐτῆς ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ δημοσίου καὶ ἀσφαλείᾳ τῶν ἰδιωτῶν. Διὰ τοῦ ἰδίου ἐναρκτηρίου λόγου τῶν ἐργασιῶν τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ ἔλεγεν ὅτι ὁ Σουλτάνος τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἀνεγνώρισε διὰ συνθήκης τὴν ἀποκλειστικὴν προστασίαν τοῦ Βασιλέως τῆς Μεγάλης Βρεττανίας τοῦ Ἰονίου Κράτους καὶ πα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

κτήσατο ἁπάντων τῶν δικαιωμάτων καὶ ἀξιώσεων, ὅσας ἡ συνθήκη τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῶν 21 Μαρτίου 1800 ἀπέδιδεν εἰς αὐτὸν, καὶ ὅτι παρεχώρει πρὸς τοὺς Ἰονίους ὅλα τὰ δικαιώματα καὶ προνόμια, ὅσα οἱ Ἄγγλοι ὑπήκοοι ἀπολαύουσιν ἐν ταῖς χώραις τῆς Τουρκίας. Συνεπῶς δὲ τῆς συνθήκης αὐτῆς ἡ Μεγάλη Βρεττανία παρεχώρησε Πάργαν καὶ περίχωρον αὐτῆς, ἥτις εἶχε δοθῇ κυριαρχικῶς εἰς τὴν Πύλην δυνάμει τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνθήκης τῶν 1800, καὶ ἐξῃρέθη ἐκ τῶν περιγραφομένων χωρῶν καὶ ὁρίων τῶν συνιστώντων τὸ Ἰόνιον Κράτος διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης. Κατὰ δὲ τὴν παράδοσιν τῆς Πάργας ἐλήφθησαν ὅλα τὰ μέτρα τῆς φιλανθρωπίας. ὅπως ἡ Μεγάλη Βρεττανία καὶ τὸ προστατευόμενον ὑπ' αὐτῆς Ἰόνιον Κράτος καταστήσῃ ἐλαφρωτέραν τὴν ἀθλιότητα ἑνὸς Χριστιανικοῦ λαοῦ, ὅστις εὑρίσκει καταφύγιον καὶ πρόνοιαν πάσης ἀσφαλείας καὶ προαγωγῆς τῶν συμφερόντων του εἰς Κράτος ἀδελφῶν ὁμοφύλων καὶ ὁμοθρήσκων ὑπὸ τὴν προστασίαν ἰσχυροῦ λαοῦ, και ἀπολαύει ὅλων τῶν πολιτικῶν δικαιωματων. ὡς ἐπεθύμησεν ἡ Κυβέρνησις τοῦ Προστάτου Βασιλέως. Ἔληγε δὲ τὸν λόγον του ὁ Ἁρμοστὴς διακηρύσσων ὅτι «τὸ σύνταγμα τῶν 1817 τόσον καλῶς ἐφαρμόζεται καὶ καταλλήλως διέπει τὰ πρὸς εὐτυχίαν τοῦ Ἰονίου Κράτους, ὥστε οὐδέποτε ἤθελε διατεθῇ αὐτὸς νὰ ποιήσῃ ἢ ὑπαγορεύσῃ τὴν ἐλαχίστην μεταβολὴν εἴς τε τὸ σύνολον καὶ τὰ καθέκαστα αὐτοῦ, μὲ ὅσα καὶ ἂν αἱ θεωρητικαὶ δοξασίαι τῶν ἀντιδρώντων κατὰ τῆς Κυβερνήσεως διασαλπίζωσιν.» (1)

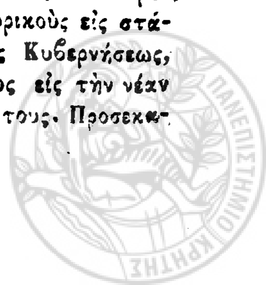
Ὅσον καὶ ἂν ἀληθεῖς ὅμως ἐφαίνοντο πρὸς τοὺς νομοθέτας καὶ τοὺς λοιποὺς κυβερνητικοὺς οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὅσον καὶ ἂν ἐν τῇ νομοθετικῇ συνελεύσει ἐνεκωμιάζοντο ὑπὸ τῶν νομοθετῶν Χαλικιοπούλου, Σπυρ. Γιαλινᾶ καὶ Δανιὴλ Χοϊδᾶ, αἱ πράξεις καὶ πρόνοιαι τοῦ Μαιτλὰνδ περὶ εὐημερίας τῶν Ἰονίων νήσων (2), ὅσον μετριοπαθὴς καὶ ἂν ἐδεικνύετο ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία εἰς τὰς ἀντενεργείας τῶν ἀντιτασσομένων, αἱ μεμψιμοιρίαι ἐξηκολούθουν, τὰ παράπονα ἐπλεόναζον, οἱ διαπληκτισμοὶ μεταξὺ κυβερνώντων καὶ κυβερνωμένων διετάρασσον τὰ καθεστῶτα. Πρᾶξις τῆς Γερουσίας τῇ 24 Ἰουνίου 1824, δι' ἧς ἀνεγνωρίσθη ὁ διορισθεὶς παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ ταγματάρχης Οὐε-

(1) Gazzetta straordinaria delle isole ionie 7 Marzo 1820.

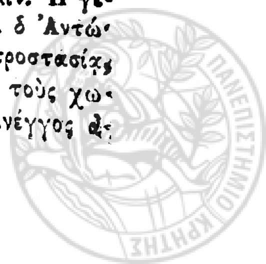
(2) Processo verbale della nobilissima assemblea legislativa degli stati uniti delle isole ionie nella sua terza sessione del primo parlamento di 7 Marzo 1820.

λιαμ Ροβινσὼν, γενικὸς διαχειριστὴς τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰσοδημάτων ὅλου τοῦ Κράτους, καὶ δι' ἧς παρεκελεύετο παρὰ τῆς Γερουσίας ὅπως καταγράψῃ ὅλα τὰ κτήματα, σκεύη καὶ εἰσοδήματα τῶν ἐκκλησιῶν, ἐγένετο ἡ αἰτία σκανδάλου πρὸς ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς ἐν ταῖς νήσοις. Λόγος διεδίδετο τότε καθ' ὅλας τὰς νήσους ὅτι ἔμελλον νὰ δημευθῶσιν ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα, καὶ νὰ καταργηθῶσιν αἱ μοναί. Ἐπὶ τούτῳ διωρίσθησαν ἀρχιερεῖς καὶ προεστῶτες τοῦ κλήρου, καὶ οἱ πρωτοπαπάδες νὰ περιέλθωσιν εἰς τὰς κώμας καὶ ἀγροὺς καὶ νὰ καταγράψωσι σκεύη ἱερὰ καὶ κτήματα. Ἐκ τούτου λαβόντες ἀφορμὴν οἱ ἐκ τῶν Ἰονίων ἐναντιόφρονες τῷ Μαιτλάνδ, ἠρέθιζαν τὸν λαὸν καὶ ἐξῆπτον κατὰ τῶν Ἄγγλων ὡς καταστροφέων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Εὔπιστος ὁ λαὸς ἠγανάκτει καὶ παρεσκευάζετο εἰς ἀντίστασιν. Ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1819 ὁ πρωτοπαπᾶς Γεώργιος Γαρζώνης, εἷς τῶν σφόδρα μισουμένων ὑπὸ τῶν ἀντικυβερνητικῶν ὡς πιστὸς τῷ Μαιτλάνδ, περιεφέρετο εἰς τὰς κώμας ἵνα ποιήσῃ τὰς συνήθεις ἐρωτήσεις πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν ἐκκλησιῶν περὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ κτημάτων. Κατ' αὐτοῦ λοιπὸν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἐκίνησαν τὸ πλῆθος εἰς σφοδρὰν ἀγανάκτησιν. Οἱ χωρικοὶ τῆς κώμης Σκουληκάδου παρορμούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀναστασίου Πέτα Κουκῆ, ἀνθρώπου τοῦ Ἀντωνίου Μαρτινέγγου κορυφαίου τῶν ἀντιπολιτευομένων, ἔνοπλοι κατεδίωξαν τὸν πρωτοπαπᾶν ἐρχόμενον εἰς τὴν κώμην των, ἤθελον δὲ νὰ τὸν λιθοβολήσωσι καὶ θανατώσωσι. Παραμορφωμένος τὸ ἔνδυμα ὁ πρωτοπαπᾶς, ἐσώθη εἰς τὴν πόλιν, ἀναφέρων τὴν ἐξέγερσιν καθ' ἑαυτοῦ.

Προητοιμάσθησαν ταὐτοχρόνως προσφωνήσεις ἐν τῷ ἐπαρχείῳ Ζακύνθου ὑπὸ τῶν κυβερνητικῶν. Ἐν αὐταῖς ἐγράφετο ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς δυσαρεσκείας κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἡ ἐξεγερθεῖσα στάσις τῶν χωρικῶν ἐν Σκουλικάδῳ κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ πρωτοπαπᾶ ἦσαν τεχνάσματα παραφρόνων, φιλοδόξων καὶ χαμαιζήλων τινῶν οἵτινες βλέποντες ὅτι ἀφῃρέθη ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν τὸ νὰ δεσπόζωσι τὸν τόπον των, ὡς ἄλλοτε ἔκαμαν, καὶ νὰ σφετερίζωνται τὴν νῆσον κατὰ τὰς ἰδιοπαθείας καὶ τὴν πλεονεξίαν των, δυσαρεστοῦνται εἰς τὴν νέαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων καὶ ἀντίκεινται εἰς τὸ σύστημα τῆς τακτικῆς καὶ προοδευτικῆς Κυβερνήσεως. Διὸ καὶ ἠρέθισαν τοὺς χωρικοὺς εἰς στάσεις, καὶ ἔλαβον ὅπλα κατὰ τῶν ἐν ὑπηρεσίᾳ τῆς Κυβερνήσεως, ἐνῷ ὅλος ὁ λαὸς τῆς Ζακύνθου εἶναι εὐχαριστημένος εἰς τὴν νέαν Κυβέρνησιν καὶ τὸ νέον σύνταγμα τοῦ Ἰονίου Κράτους. Προσεκα-

λοῦντο λοιπὸν οἱ προὔχοντες ἅπαντες καὶ τοῦ λαοῦ οἱ ἐγκριτώτεροι καὶ ὑπέγραφον. Προσκληθεὶς δὲ καὶ ὁ κόμης Διονύσιος Φλαμπουριάρης προσωρινὸς τότε εἰσαγγελεὺς Ζακύνθου νὰ ὑπογράψῃ καὶ ἄλλοι τινὲς ὁμόφρονες τοῦ Μαρτινέγγου, ἐγνώρισε τὴν πλεκτάνην τῶν κυβερνητικῶν, ὧν οἱ ἀρχηγοὶ ἦσαν Φ. Μουτσᾶς, Δ. Φωσκάρδης γερουσιαστὴς καὶ Δ. Βοῦλτσος νομοθέτης. Ἠρνήθησαν διὸ νὰ ὑπογράψωσιν, ὁ δὲ Διονύσιος Φλαμπουριάρης ἐδικαιολόγησε τὴν ἄρνησιν εἰπών, ὅτι ἐνόσῳ τὸ ἔγγραφον τοῦτο δὲν σημειοῖ ἀκριβῶς τὰ ὀνόματα τῶν ὑποκινησάντων τὴν στάσιν, ἢ τῶν διακρινομένων ἐπὶ δυσαρεσκείᾳ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, δὲν θὰ θέσει ὑπογραφήν. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ὑπογραφέντα ὑπὸ τῆς πληθύος μᾶλλον διὰ φόβον ἢ ἐλευθέραν θέλησιν ἐδόθησαν πρὸς τὸν τοποτηρητὴν παρὰ τοῦ ἐπάρχου Μουτσᾶ. Ὁ τοποτηρητὴς ἐχαρακτήρισε πρὸς τὸν Ἁρμοστεύοντα στρατηγὸν Ἀδὰμ τὸ κίνημα τῶν χωρικῶν ὡς στάσιν κατὰ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως καὶ τοῦ συντάγματος. Ἀμέσως ὁ στρατηγὸς Ἀδὰμ τὰς 24 Ἰουλίου ἀνεχώρησεν ἐκ Κερκύρας καὶ ἀφίχθη εἰς Ζάκυνθον. Προσεκάλει τὸν εἰσαγγελέα Διονύσιον Φλαμπουριάρην, καὶ ἠρώτα ὁποῖοι νόμοι ὑπάρχουσιν εἰς τὴν τότε ἰσχύουσαν Βενετικὴν νομοθεσίαν παρὰ ταῖς νήσοις, οἵτινες τιμωροῦσι τὰ ἐγκλήματα κατὰ τοῦ Κράτους. Ἀπήντα ὁ εἰσαγγελεὺς ὅτι οἱ Βενετοὶ οὐδένα τοιοῦτον κατέγραψαν ἐν τῇ πρακτικῇ νομοθεσίᾳ των· διότι ἐτιμώρουν καὶ ἐδίκαζον αὐθωρεὶ τοιαῦτα ἐγκλήματα ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἡ δὲ Ἑπτανήσιος πολιτεία οὐδένα τοιοῦτον ὥρισεν. Ἐντεῦθεν ὁ στρατηγὸς Ἀδὰμ ἐποίησε τὰς ἀνακρίσεις κατὰ τὸ δοκοῦν. Ἐπειδὴ ὅμως κατηγορεῖτο ὁ Ἀντώνιος Μαρτινέγγος ὅτι αὐτὸς παρεκίνησε τὸν Πέταν Κουκῆν ὡς ἄνθρωπόν του, καὶ ἐκίνησε τὴν στάσιν διὰ περιφρόνησιν καὶ ἔχθραν τῶν κυβερνητικῶν, περιεκύκλωσεν ἡ ἀστυνομία τὴν οἰκίαν τοῦ Μαρτινέγγου μὲ στρατιώτας καὶ χωροφύλακας, καὶ εὗρε πλῆθος ὅπλα, σφαῖρας καὶ πυρίτιδα, ὡς εἴθιζον ἅπαντες οἱ Ζακύνθιοι ἔκπαλαι νὰ ἀποθέτωσιν εἰς τὰς οἰκίας των. Ἀλλὰ ταῦτα ἐξηγήθησαν ὡς προπαρασκευὴ καὶ ἐνίσχυσις τῆς στάσεως. Καὶ οὕτως ὁ Μαρτινέγγος εὐθὺς κατεκρατήθη ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ διὰ νυκτὸς μὲ λόχον στρατιωτῶν ἐξήχθη ἐκεῖθεν, καὶ ἐπεβιβάσθη εἰς φρεγάταν Ἀγγλικήν, ἥτις ἔφερεν αὐτὸν εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἐφυλακίσθη εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ἡ γενομένη ἀνάκρισις ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἀδάμ, ἔλεγεν ὅτι ὁ Ἀντώνιος Μαρτινέγγος, σφόδρα ἀντίπαλος τῇ Ἀγγλικῇ προστασίᾳ, κατὰ συνενόησιν τῶν λοιπῶν ἀντιπολιτευομένων ἠρέθισε τοὺς χωρικοὺς εἰς στάσιν κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι ὁ Μαρτινέγγος ἀ-

κούων τὰ περὶ ἐκκλησιαστικῶν διαθρυλλούμενα, ἔλεγε πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ δορυφόρους ὅτι πρῶτος θὰ λάβῃ τὸ ὅπλον του καὶ θὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ λαοῦ, ἐξαφανίζων ὅλους τοὺς προδότας τῆς πατρίδος, οἵτινες ἐπώλησαν αὐτὴν εἰς τοὺς Ἄγγλους. Ἅπαντα δὲ ὅμως ταῦτα ἐμεγαλοποιήθησαν κατὰ σκευωρίαν τῶν συμπολιτευομένων τῷ Μαιτλὰνδ ἐν Ζακύνθῳ, οἵτινες δὲν ἠνείχοντο τὸν Μαρτινέγγον καὶ τοὺς ἀνθρώπους του ἐξυβρίζοντας αὐτούς, καὶ ἀντιπράττοντας εἰς τὰς πολιτικὰς ἐνεργείας των, τὸν δὲ Μαιτλὰνδ ὑπηρέτουν βουλόμενον νὰ καταστρέψῃ ἅπαντας τοὺς ἀντιπολιτευομένους Ἰονίους. Μετὰ τοῦ Μαρτινέγγου δέσμιοι ἐφέρθησαν εἰς Κέρκυραν ὡς συνωμόται οἱ οἰκεῖοί του, ὁ Ἀναστάσιος Πέτας Κουκῆς, ὅστις κατηγορεῖτο ὅτι ἵστατο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στασιαστῶν καὶ ὡδήγει νὰ λιθοβολήσωσι τὸν πρωτοπαπᾶν, καὶ ἔθεσε πῦρ εἰς τὰ κτήματα, ὁ Σπυρίδων Μεταξᾶς, ὁ Διον. Πλατυμέσης, Ἀναστ. Μαρκεσίνης, Πέτρος Λογοθέτης καὶ Ἀντ. Καλαμαρᾶς. Τὸν δὲ Ἰωάννην Καρβελᾶν κατηγορηθέντα ὅτι κατ' εἰσήγησιν τοῦ Μαρτινέγγου ἔμελλε νὰ ἐρεθίσῃ τοὺς χωρικοὺς Γερακαριώτας εἰς τὸ νὰ καθυβρίσωσι τὸν πρωτοπαπᾶν Γαρζώνην μέλλοντα νὰ διαβῇ ἐκ τῆς κώμης των, καὶ ἔλαβεν ἐπιστολὴν αὐτοῦ ἡ ἀστυνομία, ἐφυλάκισαν ἐπὶ δύο μῆνας, καὶ ἤργευσαν τοῦ συμβολαιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος, ἔπειτα δὲ ἀποφυλακίσαντες κατεκράτησαν αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἐπὶ ἓξ μῆνας ἐφυλακίσθη ὡσαύτως ἐν Κερκύρᾳ καὶ ὁ Ἰωάννης Λεονταράκης κατηγορηθεὶς ὡς συνένοχος· διότι ἄνθρωπος καὶ αὐτὸς τοῦ Μαρτινέγγου, κατεκρατήθη ὡς ὕποπτος μετὰ τῶν ἄλλων. Ἡ δὲ ἀστυνομία ἐρευνήσασα τὸ ἐμπορικὸν κατάστημά του, εὗρεν ἐνυπόγραφον ἐμπορικὴν σημείωσιν πυρίτιδος, ἣν ἐξέλαβον οἱ ἀστυνομικοὶ ὅτι ἦτο διὰ προμήθειαν τῶν στασιαστῶν κατ' ἐντολὴν τοῦ Μαρτινέγγου. Ἀλλ' ὁ υἱός του Ἀντώνιος ἐβεβαίωσεν, ὅτι ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ πατρός του δι' ἐμπορικὴν δοσοληψίαν, καὶ οὕτως ἀπελύθη μετ' ὀλίγον, ἐνεργῶν ἐν Κερκύρᾳ ὡς ἐπίτροπος τοῦ φυλακισθέντος Μαρτινέγγου.

Περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου ἐπέστρεψεν εἰς Κέρκυραν ὁ στρατηγὸς Ἀδὰμ τελειώσας τὴν ἀνάκρισιν. Ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλάνδ, ἀποδημῶν τότε εἰς Μάλταν, ἅμα εἰδοποιήθη τὴν ἐν Ζακύνθῳ στάσιν, ἐπανῆλθεν εἰς Κέρκυραν, καὶ μόλις ἀπεβιβάσθη, εὐθὺς μετέβη εἰς Ζάκυνθον. Τῇ 3 Ὀκτωβρίου οἱ Ζακύνθιοι ἀπηύθυνον τὴν ἑξῆς προσφώνησιν.—«Ἡμεῖς οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Ζακύνθου αἰτοῦμεν τὸ νὰ σὲ πλησιάσωμεν μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ εἰλικρινείας. Ἐπὶ πολλῶν περιστάσεων ἀπέσχομεν τοῦ νὰ ἀπευθυν-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

θῶμεν πρὸς τὴν Υ. Ἐξοχότητα, ὅπως ἐκδηλώσωμεν τὴν εὐαρέστησιν εἰς τὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Βασιλέως πρὸς εὐημερίαν ἡμῶν καὶ κοινὴν ἀσφάλειαν προσώπων καὶ περιουσίας ἐν τῷ Κράτει. Ἀλλ' ἤδη δὲν θὰ σιγήσωμεν ἐπὶ γεγονότο. τινος ἀφορῶντος τιμὴν καὶ χαρακτῆρα τῶν ἐγκατοίκων τῆς νήσου ταύτης. Ἐννοοῦμεν δὲ παρακοὴν καὶ παραβίασιν, ἅτινα ἐδηλώθησαν πρὸ ὀλίγου κατὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας κώμας, διεγερθείσας ἐπὶ ψευδολόγῳ ἀφορμῇ, ὅτι ἡ κυβέρνησις θὰ διαχειρισθῇ μέτρα παρεκτροπῆς ἐκ τῆς συνειθιζομένης μέχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ συντάγματος ἡμῶν, ὑφ' ὃ εὐτυχοῦμεν, μετριοφροσύνης, ἀνοχῆς καὶ ἐπιμελείας εἰς προαγωγὴν τῶν ἀτομικῶν καὶ κοινῶν δικαιωμάτων καὶ συμφερόντων. Ἐνῷ δὲ συγχαιρόμεθα ὅτι ὁ λαὸς τῶν κωμῶν τούτων, ὁ ἀποπλανηθεὶς ὀλίγον, οὐδὲν βίαιον θὰ πράξῃ πλέον. ἔχομεν τὴν εὐαρέστησιν νὰ βεβαιώσωμεν τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ἀντικείμενον δυσαρεσκείας, ἀλλ' ὅτι ἡ διάθεσις ἡ δηλωθεῖσα ἐνδεικνύεται εἰς τὰς ἐρεθιστικὰς ὁμιλίας καὶ εἰς τὰς ψευδεῖς καὶ κακοβούλους εἰσηγήσεις ὀλίγων ἀχρείων δυσαρεστημένων, οἵτινες μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ δεσπόζωσι τοὺς συμπολίτας των, ἐπροσπάθησαν νὰ ἐμφυσήσωσι πνεῦμα ταραχῶδες καὶ ἀντίθετον τοῦ ἐμπνέοντος τὴν εὐπείθειαν καὶ εὐαρέσκειαν τοῦ λαοῦ καθ' ὅλην ταύτην τὴν νῆσον, ὅστις ὁδηγούμενος ἐκ τῆς πείρας τοῦ παρελθόντος πέποιθεν εἰς τὴν πατρικὴν μέριμναν τῆς παρούσης Κυβερνήσεως, ἥτις εἰς ἅπαντας τοὺς ὑπηκόους διαφυλεύει προσωπικὴν ἐλευθερίαν, ἀνακούφισιν κακοῦ, περίθαλψιν ἀγαθοῦ, δημοσίαν ἡσυχίαν καὶ εὐημερίαν, ἣν οὐδέποτε κατὰ παρελθοῦσαν ἐποχὴν ἀνέδειξεν ἡ ἱστορία τῆς Ζακύνθου.—Ζάκυνθος 3 Ὀκτωβ. 1820.—Εὐπειθῶς, ἕπονται αἱ ὑπογραφαί.—Τὸ προσφώνημα τῶν πολιτῶν, ἠκολούθει τὸ τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν Πελοποννησίων. οἵτινες πρὸ πολλοῦ εἶχον ἐγκατασταθῇ ἐν Ζακύνθῳ, εἶχε δὲ ὧδε.—«Ἐκτὸς τῆς διακαοῦς ἐπιθυμίας εἰς τὸ νὰ πλησιάζωμεν πάντοτε καὶ ὑποκλίνωμεν μὲ πίστιν καὶ σεβασμὸν πρὸς τὸν θρόνον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ἡμῶν καὶ προστάτου, καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν Κυβέρνησιν τοῦ Ἰονίου, βεβαιοῦμεν τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ὅτι μία παρενόησις κατὰ τὸ ἀτυχὲς ἐκεῖνο γεγονὸς, καὶ μία παρεξήγησις θά ἔβαλε εἰς ἀμφιβολίαν τὴν εὐτυχίαν, ἣν νῦν ἀπολαύομεν, καὶ ἥτις εἶναι ἀσύγκριτος πρὸς τὴν ταραχώδη ἐκείνην ἐποχὴν, ἥτις διήγειρε ἀπειθείας καὶ παραβιάσεις παντὸς εἴδους εἰς τὴν ἐγκατάστασιν καὶ τὰ συμφέροντά μας. Ἐστάθη στιγμή τις, καθ' ἣν κακαὶ καὶ βίαιαι εἰσηγήσεις κακοβούλων κατεσκότισαν τὰ πνεύματά τινων, οἵτινες νῦν κλαί-

ρωσι τὰ λάθη των. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ περίπτωσις ἀντὶ νὰ ἐξασθενίσῃ ἀγάπην, σέβας καὶ ὑπακοὴν πρὸς τὸν αἴτιον τῆς εὐτυχίας ἡμῶν καὶ τοῦ λαοῦ, ὅστις νομίζει ἑαυτὸν εὐτυχῆ καὶ εὐνομούμενον, τοὐναντίον ἐνισχύει ἅπαντας ἡμᾶς εἰς τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν καὶ ἐνταὐτῷ καθιστᾷ ἡμᾶς προβλεπτικοὺς εἰς τὸ μέλλον, ὅπως ἀπέχωμεν τῶν ῥαδιουργιῶν τῶν κακοβούλων.»—Ὅμοια προσφωνήματα ἀφοσιώσεως καὶ πίστεως προσέφερον ἅπασαι αἱ κῶμαι καὶ τὰ προάστεια τῆς Ζακύνθου.

Ἀκολούθως διευθετήσας ὁ Μαιτλὰνδ τὰ τῆς Ζακύνθου, καὶ ἐξιχνιάσας αἴτια καὶ ἐνεργείας τῆς στάσεως, διευθύνθη εἰς τὰς ἄλλας νήσους, παρ' ὧν ἔλαβε ἄλλα προσφωνήματα, ἐν οἷς ἐξεφράζετο ἡ κοινὴ εὐαρέσκεια καὶ εὐγνωμοσύνη τῶν ἐγκατοίκων πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα καὶ τὴν κυβέρνησιν, ἐξεθειάζετο τὸ σύνταγμα, καὶ ἀπεδοκιμάζοντο αἱ στάσεις Λευκάδος καὶ Ζακύνθου καὶ αἱ ἀντιδράσεις τῶν ἀντιπολιτευομένων. Ἐξαιρέτως δὲ οἱ Κερκυραῖοι ἐξεφράζοντο.—«Ἐὰν ἐθρηνήσαμεν διὰ τὰς παραφροσύνας Λευκάδος, ἐὰν μετὰ θλίψεως συνῃσθάνθημεν τὰς ἐσχάτως ἐνόχους κινήσεις ἐν Ζακύνθῳ, καὶ τὰς κακὰς εἰσηγήσεις ἀτόμων τινῶν κακοβούλων ἐκ τῆς νήσου ἐκείνης, δυνάμεθα ἡμεῖς οἱ Κερκυραῖοι μετὰ τῶν Κεφαλλήνων νὰ εἴπωμεν, ὅτι οἱ σαρκασμοὶ ὀλίγων δυσηρεστημένων ἀτόμων πάντοτε ἐχθρῶν τῆς ἡμετέρας ἑνώσεως μετὰ τῆς μεγάλης Βρεττανίας, ἐπὶ οὐδεμιᾶς στιγμῆς κατεκλόνισαν τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τοῦ εἰλικρινοῦς λαοῦ τῶν Κερκυραίων.»—Τὰς 27 Ἰανουαρίου 1821 ἡ Γερουσία διὰ προκηρύξεως τοῦ προέδρου αὐτῆς Βαρῶνος Ἐμμανουὴλ Θεοτόκη ἐδημοσίευε πρᾶξιν, δι' ἧς ἔπαυεν ὁ τρόπος τοῦ καταδιωγμοῦ τῶν ἐγκλημάτων τοῦ Κράτους, ὃς ἄλλοτε μετεχειρίζετο κατὰ τὰς διαταγας τοῦ συμβουλίου τῶν Δέκα καὶ τῶν τριῶν ἐφόρων ἀνακριτῶν τοῦ Κράτους τῆς Βενετικῆς πολιτείας, καὶ καθιδρύετο δικαστήριον εἰδικὸν δι' ἐγκλήματα καθοσιώσεως. Τοῦτο δὲ συνίστατο ὑπὸ τῶν ὅλων μελῶν τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου καὶ 6 μελῶν προεδρεύοντος τοῦ Πέτρου Χοϊδᾶ ἐπάρχου, καὶ γραμματέως Πλάτωνος Πετρίδου. Ἐξεδίδοντο δὲ κανονισμοὶ καὶ εἰδικὴ διαδικασία εἰς διεξαγωγὴν τῆς δίκης τοῦ ἐναχθέντος Ἀντωνίου Μαρτινέγγου ὡς συνωμότου κατὰ τοῦ Κράτους, καὶ πράξαντος ἔγκλημα καθοσιώσεως. Κατηγορήθη δὲ ὑπὸ τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως Μαντσάρου ὁ Ἀντ. Μαρτινέγγος ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τούτου ἐπὶ ἐγκλήματι ἐσχάτης προδοσίας, ὡς ἐπιχειρήσας ἵνα κατακυριεύσῃ τῆς νήσου Ζακύνθου καὶ ἀποσπάσῃ αὐτὴν τῆς γενικῆς ἑνώσεως μετὰ τῶν ἄλλων νήσων τῆς Ἑπτανησίου πολιτείας. Νῦν

δὲ δυσαρεστούμενος ὅτι δὲν δύναται νὰ πράξῃ αὐθαιρεσίας καὶ ἰδιοτελείας ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ, συνενοήθη μετὰ τῶν ἄλλων κακοβούλων καὶ ἀντικειμένων εἰς τὴν νέαν εὐτυχίαν καὶ εὐνομίαν τοῦ Ἰονίου Κράτους, καὶ ὑπεκίνησε τὴν στάσιν ἐν Σκουλικάδῳ, προκινητὴν καὶ κορυφαῖον αὐτῆς ἐπιστήσας τὸν δορυφόρον του Πέταν Κουκὴν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς στάσεως συλληφθέντα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ δικηγόροι τοῦ Μαρτινέγγου Γιανατᾶς καὶ Καποδίστριας ἐνίσταντο ὅτι δὲν ἀναγνωρίζουσι δικαστήριον ἐξαιρετικὸν ὃ συνέστη ἄνευ τινὸς νόμου, ἀλλ εἰς μόνα τὰ τακτικὰ δικαςήρια, καὶ διὰ τῆς τακτικῆς ἰσχυούσης δικονομίας ὀφείλει νὰ δικασθῇ. κατεδικάσθη ὁ Μαρτινέγγος ἐρήμην ἄνευ ἀπολογίας. Ὁ δὲ πρωτουργὸς Ἀναςάσιος Πέτας Κουκὴς κατεδικάσθη εἰς ἑξαετῆ δεσμὰ καὶ δημοσίας ἐργασίας, καὶ εἶτα ἐξωρίσθη τῆς ἐπικρατείας ὑπὸ τῆς Γερουσίας. Προτοῦ δὲ καταδικασθῇ ὁ Μαρτινέγγος ἀπελύθησαν οἱ λοιποὶ συνεργοί του ὑπὸ τῆς Γερουσίας. Ἔλεγε δὲ ἡ προκήρυξις περὶ ἀπολύσεως τάδε

«Προκήρυγμα —Βαρῶν Θεοτόκης.— Ἐκ μέρους τῆς Αὐτοῦ Ὑψηλότητος τοῦ Προέδρου, καὶ τῶν ἐκλαμπροτάτων Βουλευτῶν τοῦ ἠνωμένου Κράτους τῶν Ἰονικῶν νήσων.—Ἐπειδὴ ὁ γενικὸς συνήγορος τοῦ Κράτους τούτου ἐπαράστησε δι᾽ ἀναφορᾶς του πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα τὸν Πρόεδρον, και πρὸς τὴν ἐκλαμπροτάτην Βουλήν, ὅτι μ᾽ ὅλον ὁποῦ εὑρίσκονται ὁλονένα ἀκόμη φυλακωμένοι διάφοροι ἄνθρωποι ὁποῦ ἐκατηγορήθησαν διὰ ἐγκλήματα μικρότερα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι σχέσιν μὲ τὰς στασιώδεις πράξεις ὁποῦ ἔγιναν τὸν ἀπερασμένον Ἰούλιον εἰς τὸ χωρίον Σκουλικάδον τῆς νήσου Ζακύνθου, αὐτὸς ὅμως δὲν κρίνει εὔλογον ὁποῦ αὐτοὶ νὰ παρρησιασθῶσιν ἔμπροσθεν εἰς τὸ Ἐπιτροπικὸν Κριτήριον, ὁποῦ ὁλονένα κατὰ τὸ παρὸν συγκάθεται διὰ νὰ κρίνῃ τὰ ὑποκείμενα ὁποῦ ἐκατηγορήθησαν δι᾽ ἐγκλήματα ἐναντίον τοῦ Κράτους, ἡ Αὐτοῦ Ὑψηλότης καὶ ἡ ἐκλαμπροτάτη Βουλὴ κάμνουσι γνωστὸν καὶ δημοσιεύουσι τοῖς πᾶσι διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι ἡ συνεδρίασις τοῦ Ὑπερτάτου Συμβουλίου τῆς Δικαιοσύνης, ὡς ἐσυστάθη μὲ δυνάμεις ἐκτεταμένας διὰ μέσου τῆς πράξεως τῆς διοικήσεως, ταῖς 27 τοῦ ἀπερασμένου Ἰανουαρίου σημειωμένης, πρέπει νὰ ἐννοῆται ὡς τελειωμένη.

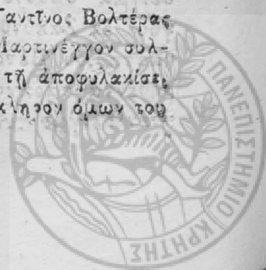
»Ἡ ἐκλαμπροτάτη Βουλή, ἀφοῦ ἐσκέφθη καλῶς τὸ βαρὺ παράδειγμα ὁποῦ ἐδόθη εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦ Ἀντωνίου Μαρτινέγγου ἐκ Ζακύνθου, καὶ τοῦ παραστάτου αὐτοῦ καὶ συνενόχου Ἀναστασίου Πέτα, λεγομένου Κουκῆ, μὲ τὸ νὰ στοχάζηται ὅτι τὰ ῥηθέντα ταραχοποιὰ φερσίματα προῆλθον μόνον ἀπὸ τὴν ὁδηγίαν ὀλίγων τινῶν πλανεμένων ἀνθρώπων, καὶ μὲ τὸ νὰ ἐνθυμῇ

ἐκ ψυχῆς νὰ κάμῃ γνωστὸν τοῖς πᾶσι, πόσον εἶναι γλυκεῖα καὶ μετρία ἡ διάθεσις τῆς διοικήσεως, καθόσον τὸ συγχωρεῖ τὸ χρέος ὁποῦ ἔχει πρὸς τὸ Κράτος, προστάζει ὅτι ὅλοι οἱ ἄνωθεν ἄνθρωποι ὁποῦ κατὰ τὸ παρὸν εὑρίσκονται φυλακωμένοι διὰ ὁποιανδήποτε κατηγορίαν, ἔχουσαν σχέσιν μὲ τὰς ἀνωειρημένας στασιώδεις πράξεις, νὰ ἐλευθερωθῶσι διὰ μέσου μιᾶς ἀξιοπίστου ἐγγυήσεως, ὁποῦ αὐτοὶ πρέπει νὰ δώσωσι πρὸς τὴν τοπικὴν διοίκησιν τῆς Ζακύνθου, ἐξαιρουμένων τοῦ Πέτρου Λογοθέτη, καὶ τοῦ Διονυσίου Πλατυμέση, μὲ τὸ νὰ ἔγραψεν ἡ Βουλὴ πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν λόρδ μέγαν Ἁρμοστὴν, παρακαλῶντάς τον νὰ μεταχειρισθῇ τὴν Ἐξουσίαν τῆς ὑψηλῆς Ἀστυνομίας, τὴν ὁποίαν τοῦ δίδει ὁ χάρτης τοῦ πολιτεύματος διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν Ζάκυνθον δι᾽ ἕνα χρόνον, καὶ ἀφοῦ τελειώσῃ τὸ διάστημα τοῦ χρόνου τούτου, νὰ ἦναι εἰς χρέος νὰ δώσωσι μίαν ἐγγύησιν, ὁποίαν ἡ διοίκησις κρίνει ἀξιόπιστον, διὰ νὰ ἦναι βεβαία εἰς τὴν ἥσυχον διαγωγήν των. Προστάζεται, τέλος πάντων διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι οἱ ἄλλοι τρεῖς ὀνομαζόμενοι Ἀναστάσιος Μαρκεσίνης, Σπυρίδων Μεταξᾶς καὶ Ἀντώνιος Καλαμαρᾶς, νὰ σταλθῶσιν ἀμέσως εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην, καὶ νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐκτελεστικῆς Ἀστυνομίας, πρὸς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ δώσωσι τὰς ἐγγυήσεις ὁποῦ τοὺς ζητήσει διὰ τὴν ἥσυχην διαγωγήν των, προτοῦ νὰ λάβωσι τὴν ἐλευθερίαν των.

»Τὸ παρὸν θὰ τυπωθῇ καὶ εἰς τὰς δύω γλώσσας τὴν Νεοελληνικὴν καὶ τὴν Ἰταλικὴν, καὶ θὰ δημοσιευθῇ ἁπανταχοῦ διὰ νὰ τὸ μάθωσιν ὅλοι.—Κορφοί, ταῖς 22 Φεβρουαρίου 1821.

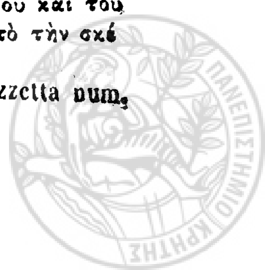
Ἡ ἀπόφασις τοῦ ἐξαιρετικοῦ δικαστηρίου τὰς 29 Ἰανουαρίου 1821 κατεδίκασε τὸν Ἀντώνιον Μαρτινέγγον εἰς δωδεκαετῆ φυλάκισιν ἐν τῷ φρουρίῳ οἱασδήποτε νήσου τῆς Μεσογείου κυριευομένης ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Προστάτου Βασιλέως καὶ εἰς πληρωμὴν ὅλων τῶν δικαστικῶν ἐξόδων, καὶ καθῄρει ὅλων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων (1) Ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ προεκήρυττεν εἰς τὸν Ἰόνιον

(1) Ὁ ποιητὴς Adisson εἰς τὸ assay travels ἀναφέρει τὴν δίκην τοῦ Μαρτινέγγου καὶ σημειοῖ τοὺς λόγους τοῦ Μαντσάρου κατὰ τοῦ ὑποδίκου Μαρτινέγγου. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ διεξαγαγὼν τὴν δίκην γενικὸς εἰσαγγελεὺς τοῦ Κράτους Μάντσαρος [illegible] 5000 τάλληρα δι᾽ ἀνταμοιβὴν τῶν κόπων του, ποσὸν ληφθὲν ἐκ τῶν ἐξόδων τῆς δίκης. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Βολτέρας Μαρτινέγγο[illegible] παρακολουθήσα[illegible] εἰς [illegible] τὸν Ἀντ. Μαρτινέγγον συλληφθέντα, καὶ εἶτα μεταβὰς εἰς Λονδῖνον εἰργάσθη ἐπὶ τῇ ἀποφυλακίσει αὐτοῦ καὶ ἐλευθερίᾳ, ἐγένετο υἱὸς αὐτοῦ θετὸς καὶ εἰς τῶν κλήρον ὅμων του

λκὸν ὅτι ἐπὶ ἐκτελέσει μὲν τῆς ἀποφάσεως, ἀπέστειλεν αὐτὸν δέσμιον εἰς Λευκάδα, ὅπως ἐν τῷ ἐκεῖ φρουρίῳ περαιώσῃ τὴν ποινήν του, θέλει δὲ συστήσῃ εἰς τὸ ἔλεος τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τὴν ἐλάφρωσιν τῆς ποινῆς πρὸς ὄφελος τοῦ καταδικασθέντος. Τοὺς δὲ παρευρεθέντας ἐν τῇ στάσει καὶ συμμεθέξαντας ὡς ἀρχηγοὺς Παπᾶν Ἰωάννην Πλέσαν, Θεόδωρον Κολυβᾶν, Σκουλικαδιώτας, καὶ τὸν Γερακαριώτην Γεώργιον Σολομὸν, οἵτινες διέφυγον εἰς Πελοπόννησον, ὅπως μὴ συλληφθῶσιν, ἡ Γερουσία ἀπεκήρυξεν ὡς φυγοδίκους εἰς ἀειφυγίαν. Μετὰ τοῦ Μαρτινέγγου κατεδικάσθη εἰς ἑξαετῆ δεσμὰ καὶ ἐργασίας, ὁ πρωτουργὸς τῆς στάσεως Ἀναστάσιος Πέτας Κουκής. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς ἐδραπέτευσεν, ὁ Μαιτλὰνδ διὰ προκηρύξεως αὐτοῦ ἀπεκήρυξεν εἰς ἀειφυγίαν ἐκ τῶν νήσων. (1) Λαλῶν δε περὶ τῶν γενομένων κατά τὴν στάσιν ἐν Ζακύνθῳ ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν ἐπὶ τῆς τρίτης συνόδου αὐτῆς τῶν 6 Μαρτίου 1821 ἔλεγεν·—«Περιττὸν νὰ σᾶς ἀναφέρω τὰ ἀρχικὰ αἴτια τῆς συνωμοσίας Ἀντωνίου Μαρτινέγγου ἐν Ζακύνθῳ ὡς λίαν γνωστὰ πρὸς ὑμᾶς. Πέπεισμαι ὅμως ὅτι τὸ βαρὺ παράδειγμα τοῦτο, τὸ νὰ τιμωρηθῇ εἷς τῶν πλουσιωτέρων καὶ τῶν ἀρχόντων, οἵτινες ἔχουσι τὴν μεγαλητέραν ἐπιρροὴν ἐν ταῖς νήσοις ταύταις (παράδειγμα ὃ λίαν μὲ ἔθλιψε) θὰ κατακρατήσει σταθερῶς εἰς τὸ μέλλον τοιαύτην ἀξιοκατάκριτον διαγωγὴν πολιτῶν, καὶ θὰ πείσῃ τοὺς ἐγκατοίκους ἐν γένει τῶν νήσων τούτων περὶ τῆς δικαιοσύνης τῆς ἐκτελεστικῆς δυνάμεως τοῦ Κράτους. Συνάμα δὲ τὸ παράδειγμα τοῦτο θὰ διανοίξει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἑκάστου πολίτου εἰς τὸ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι μολονότι σύστημα γλυκύτητος καὶ μετριοφροσύνης, καθόσον ἐφαρμόζεται εἰς τάξιν καὶ νομιμότητα εὐθείας Κυβερνήσεως, διατηρεῖται ἐν τῷ Κράτει τούτῳ παρὰ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, οὐδέποτε ὅμως θὰ ἰσχύσωσι πλούτη ἢ δυνάμεις αὐθαιρεσίας καὶ βίας, ὥςε νὰ μετριάσωσιν ἢ ἐξουδενώσωσι τὴν ἰσχὺν τῶν παραβιαζομένων νόμων. Ἐὰν δὲ ἐνίοτε ἡ Κυβέρνησις ἠθέλησε νὰ μὴ μεταχειρισθῇ αὐστηρότητα καὶ τὴν προσήκουσαν ἐξάσκησιν τῆς δυνάμεως καὶ ἐξουσίας της, αὐτὴ ὅμως διακρατεῖ εἰς τὰς χεῖρας πάντοτε ἐνεργείας καὶ μέσα ἀναγκαῖα τοῦ νὰ καταβάλῃ καὶ τιμωρήσῃ οἱανδήποτε ἀπόπειραν κατὰ τοῦ Κράτους. Ἅπασα ἡ δικογραφία περὶ τοῦ ἐγκλήματος τῆς καθοσιώσεως ὑπὸ Ἀντωνίου Μαρτινέγγου καὶ τοῦ συνεργοῦ του Ἀναστασίου Πέτα θέλει καθυποβληθῇ ὑπὸ τὴν σκέ

(1) Proclamazione T. Maitland Corfù 5[17 Febraio gazzetta num. 164.—Proclamazione T. Maitland gazzetta nu , 168

ψιν σας. Ἐν αὐτῇ θὰ ἴδῃ ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις μετ' ἐκπλήξεως, ὅτι ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες ἐμαρτύρησαν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ὅτι ἐπληρώθησαν μαχαιράδες καὶ παλληκάρια (bravi) ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἑνὸς ἰδιωτικοῦ τούτου ἀτόμου, καὶ θέλουσι παρατηρήσει τὰς αὐθάδεις αὐτοῦ καὶ τολμηρὰς ἀξιώσεις, ὅταν εὑρίσκετο ὑπὸ κράτησιν πρὶν δικασθῇ. Ἡ δικαστικὴ ὁμόθυμος ἀπόφασις τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου πληρωθέντος κατ' ἔκτασιν μεθ' ἑτέρων ὀκτὼ μελῶν, ἀποδεικνύει πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν ὅτι τοιαῦτα ἀξιοκατάκριτα γεγονότα, ἐὰν καὶ ἄλλοτε συμβῶσι, δὲν θὰ ἀνεχθῶσι πλέον ἐν ταῖς νήσοις ταύταις· διότι ὁ πλούσιος καὶ ὁ πτωχὸς, ὡς ἔτι ὁ εὐγενὴς ἄρχων ἐν τῷ παλατίῳ του, ὅσον καὶ ὁ χωρικὸς ἐν τῇ καλύβῃ παρομοίως ὑποβάλλονται εἰς δίκασιν καὶ ποινὴν δικαίου νόμου. Κυρίως ἡ διαγωγὴ τοῦ Μαρτινέγγου ἀποδεικνύει βασιμώτερον τὰ πρὸ ἑνὸς ἔτους ῥηθέντα μου πρὸς τὴν συνέλευσιν τῆς ἄλλης συνωμοσίας ἐν Ἁγίᾳ Μαύρᾳ· ὅτι ὀλίγιστοι παράφρονες φιλόδοξοι καὶ κακόβουλοι ἐν ταῖς νήσοις προσπαθοῦσι νὰ παραστήσωσιν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἰδίων ῥᾳδιουργιῶν καὶ ἰδιωτικῶν παθῶν, ὡς ἀπόδειξιν γενικῆς δυσαρεσκείας τοῦ λαοῦ ὑπὸ τὴν παροῦσαν συνταγματικὴν κυβέρνησιν. Ἡ πολιτικὴ ἱστορία τῶν νήσων τούτων οὐδέποτε δεικνύει ἄλλην κατάστασιν εὐτυχεστέραν, ἀσφαλεστέραν καὶ προοδευτικωτέραν, ὅσον ἐπὶ τοῦ νῦν προστατευομένου Κράτους ὑπὸ τῆς αἰγίδος τοῦ κραταιοῦ Μονάρχου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡνώθητε μετὰ τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐδοκιμάζετε τοὺς θορύβους, οἵτινες κατετάρασσον τὸν πολιτικὸν ὁρίζοντα τῆς Εὐρώπης. Αἱ δὲ μεταβολαὶ καὶ παρεκτροπαὶ αἱ κινδυνεύουσαι τὰ πέριξ τῶν χωρῶν σας ἀνησύχουν καὶ ὑμᾶς, καὶ ἐζημίουν ἀμέσως τὰ συμφέροντά σας. Ἀλλὰ τοιαύτη κινδυνώδης ὑμῶν κατάστασις παντελῶς μετεβλήθη. Σωζόμενοι ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν προστασίαν, ἀποφεύγετε ἀφόβως ἐξ ἑνὸς μὲν τὰς αἱματώδεις καταστροφὰς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐξ ἄλλου δὲ τὰς βιαίας μεταβολὰς ὀχλοκρατίας ἐσχάτως γενομένας ἐν τῷ Βασιλείῳ τῶν δύο Σικελιῶν. (1) Ἐνῷ δὲ περικυκλοῦσθε ὑπὸ Κυβερνήσεων κακῶς ὠργανισμένων καὶ ἐπικλινόντων εἰς ἀναρχίαν, καὶ ἐν μέσῳ θορύβων καὶ κινδύνων ἐμφυλίου πολέμου καὶ αἱμοδιψῶν πολιτικῶν ἐκδικήσεων, σεῖς

(1) Ὁ Μαιτλὰνδ ἐννοεῖ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τῶν 1821, καὶ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Καρβονάρων ἐν τῷ πλησιοχώρῳ Βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως.

ἀπολαύετε παντελῆ ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν, μὴ φοβούμενοι οὔτε ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν περιπλωτήρων, οὔτε ἐκ τῶν ἐπαναστατικῶν ἀντιδράσεων τῆς Νεαπολιτικῆς κυβερνήσεως. Ὁποία λοιπὸν ἄλλη εὐτυχεστέρα καὶ ἀσφαλεστέρα κατάστασις ὑμῶν ἢ ἡ παροῦσα; Τὸ κατ' ἐμὲ οὐδὲν ἄλλο ἢ τοῦτο μόνον ἐπιθυμῶ καὶ εὔχομαι, ἵνα ἡ θεία παντοδυναμία διατηρῆται παρ' ὑμῖν, καὶ διὸ οὐδεμία μεταλλαγὴ τοῦ διέποντος ὑμᾶς συστήματος πολιτικῆς διοργανώσεως ἀναγκαιοῖ.»

Ὁ Ἀντώνιος ὁ Μαρτινέγγος ὅμως διεκήρυττεν ἀεὶ ὅτι οὐδὲν ἐγίνωσκεν ἐκ τῆς συνωμοσίας, καὶ ὅτι ὅλα ταῦτα ἐπλάσθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων Κυβερνητικῶν Φωσκάρδου καὶ Μουτσᾶ καὶ τῶν ἄλλων συμπολιτευομένων τῷ Μαιτλὰνδ θέλοντι νὰ ἐκδικηθῇ, ὅτι αὐτὸς οὐδόλως συνήνεσεν εἰς τὰς προσκλήσεις του, ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὸ σύνταγμα, καὶ νὰ δώσῃ παράδειγμα ἐξοντώσεως εἰς τοὺς κορυφαίους τῆς ἀντιδράσεως. Διὸ καὶ οἱ οἰκεῖοι αὐτοῦ μέχρι τέλους ἐκοινολόγουν εἰς τὸ πλῆθος, ὅτι ἅπασα ἡ συνωμοσία ἐσκευωρήθη κατὰ τοῦ αὐθέντου Μαρτινέγγου καὶ τῶν ἀνθρώπων του, διότι οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ κυβερνητικοὶ ἐξυβριζόμενοι ἀναιδῶς* ὡς προδόται τῆς πατρίδος, καὶ ἀπειλούμενοι ἐκδίκησιν ὑπὸ τοῦ λαοῦ, συνέταξαν ἀναφορὰν, καὶ κατηγορήσαν αὐτὸν ὡς κορυφαῖον τῶν δυσηρεστημένων κατὰ τῆς κυβερνήσεως, καὶ ὑποκινήσαντα τὴν στάσιν ἐν Σχουληκαδῳ. Οὕτως ἐξεδικήθησαν τὰς ὕβρεις, καὶ ἀπηλλάγησαν τῶν ἀπειλῶν. καὶ ἐδόθη ἀφορμὴ διαρπαγῆς τῶν θησαυρῶν του. Ὁ εὐγενὴς οὗτος ἄρχων πολλὰ εἶχεν ἀποθησαυρίσει ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἐπὶ χρόνους πολλοὺς διαχειριζόμενος τὴν μεγάλην περιουσίαν τῶν ἀδελφῶν Καπνίση, οἵτινες κατὰ τὰ ἔσχατα τῆς Βενετικῆς πολιτείας ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Βενετίας, καὶ δανείζων χρήματα εἰς τοὺς ἐμπόρους, κτηματίας καὶ εἰς ἄλλους, ἀπέκτησεν ἄπειρα πλούτη· ἦτο τὸ κοινὸν δανειστήριον Ζακύνθου, καὶ εἶχε διὰ τοῦτο τὴν ὑπεροχὴν καὶ δύναμιν ἐπὶ τοῦ λαοῦ. Περικυκλούμενος δὲ ἀεὶ ὑπὸ κολάκων καὶ μισθοφόρων, τῶν μὲν ἐγκωμιαζόντων τὴν φιλοπλουτίαν του, τῶν δὲ προθύμως ἐκτελούντων τὰς ἐπιθυμίας τῆς φιλοδοξίας του, ἐδέσποζε τῶν ἐνδεῶν, περιεφρόνει τοὺς ὁμοτίμους εὐγενεῖς, κατέστρεφε τοὺς ἀποτολμῶντας νὰ ἀντιταχθῶσιν εἰς τὰς αἰτήσεις του. Οἱ ἀδελφοί του Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας, ὁ καὶ διὰ τὴν διαρπαγὴν του Τζαφαδρίας ἐπονομασθεὶς ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν, ὡς βίαιοι καὶ πλεονέκται, ἤθελον νὰ σωρεύσωσι θησαυρούς, ἀδιακόπως διαρπάζοντες ἐπὶ ποταπῇ τιμῇ πλουσίας ἰδιοκτησίας, τοκογλυφοῦντες καὶ δυναστεύοντες τοὺς ἀπόρους. Πολλάκις ὁ ὀφειλέτης

ἐπλήρωνε τὸν τόκον τοῦ δανείου, καὶ ὁ τόκος δὲν ἐγράφετο ἐν τῷ ὁμολόγῳ ἄλλοτε ἐξώφλει ὅλον τὸ δάνειον, καὶ τὸ ὁμόλογον δὲν ἐσχίζετο οὔτε ἐπεστρέφετο Διὸ καὶ αὖθις προσεκαλεῖτο νὰ ἀποτίσῃ τόκους καὶ δάνεια, ἃ πρὸ χρόνων ἐξώφλησεν Ἀπειλὰς δὲ φόνου καὶ κακοποιήσεως ἤκουεν ὁ δυστυχὴς παρὰ τῶν περιστοιχούντων τὸν αὐθέντην μαχαιράδων καὶ κολάκων, ἐὰν ἀπετόλμα νὰ φωνάξῃ κατὰ τοῦ ἀδικήματος. καὶ ν' ἀποδείξῃ ψεύστην τὸν Αὐθέντην αἰτήσαντα τὸ ὀφειλόμενον ποσόν του. Δὶς καὶ τρὶς ἐπληρώθησαν ὁμόλογα, ὡς οἱ σύγχρονοι μαρτυροῦσι Ναὶ μὲν ἐδεικνύετο εὐεργετικὸς πρὸς τοὺς πλησιάζοντας αὐτὸν ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἦτο ἰδιοτροπία μᾶλλον ἢ προδιάθεσις φιλαγάθου καρδίας. Εἰς τὴν περιφρόνησιν καὶ χλεύην τῆς ἀλαζονείας του ὑπέκειντο ἅπαντες συγγενεῖς καὶ φίλοι, ευγενεῖς καὶ δυσγενεῖς, εὔποροι καὶ ἄποροι Τριῶν εἰδῶν κέρατα εἶχεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς ἀκαθάρτου καὶ κονιορτώδους αἰθούσης τῆς ὑποδοχῆς, χρυσοῦν ἀργυροῦν καὶ σιδηροῦν Εἰς τὸν εἰσερχόμενον πρὸς χαιρετισμὸν ἢ ἄλλην συνάντησιν εὐγενῆ, ὁ Μαρτινέγγος ἐπὶ παλαιοῦ θρονίου καθήμενος, τοὺς πόδας δὲ ἐξηπλωμένους ἔχων ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐκείνης, ὑπεδέχετο αὐτὸν τείων την χεῖρα μὲ τὸ μειδίαμα χλεύης καὶ περιφρονήσεως. Καὶ ἐὰν μὲν ὁ προσερχόμενος ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀρχοντολογικὴν τάξιν, μειδιῶν ἔλεγε· «ἰδοὺ μωρὲ τὸ κέρατό σου», δεικνύων τὸ χρυσοῦν ἐὰν δὲ εἰς τὴν τῶν ἀστῶν, ἐδείκνυε τὸ ἀργυροῦν, καὶ ἐὰν εἰς τὴν τῶν ὑποδεῶν, τὸ σιδηροῦν Ἅπαντες δὲ ἔκλινον ἀποκαλυπτόμενοι τὴν κεφαλὴν πρὸς αὐτὸν ἐξερχόμενον. Ἐζήτουν τὴν εὔνοιαν, ἤθελον τὴν προστασίαν του, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ πρὸ χρόνων ἐγκατασταθέντες Πελοποννήσιοι καὶ Ζακυνθιομωραΐται. Οὐαὶ εἰς τὸν ἐρχόμενον ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς καὶ μὴ ἐρχόμενον εἰς τὴν οἰκίαν του νὰ τὸν προσκυνήσῃ, ἢ εἰς τὸν θελήσαντα νὰ κερδοσκοπήσῃ ἄνευ τῆς προστασίας του. Εἰς τὸ νεῦμά του ἐκινεῖτο ἅπας ὁ λαὸς τῆς Ζακύνθου· καὶ διεμνημονεύσαμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡμῶν ὅτι, ἵνα καταβάλῃ τό ἀντιπαλαῖον τὴν φιλοδοξίαν του ἀρχοντολόγιον ἐπὶ τῆς Ἑπτανησίου πολιτείας, ἐμίσθωσε πληθὺν, κατέστρεψε τὴν ἐγχώριον κυβέρνησιν Ζακύνθου, ἀπέσπασε τὴν νῆσον ἐκ τῆς συναφείας της μετὰ τῆς ὁμοσπονδίας τῶν ἄλλων, καὶ ἐγένετο ἐξουσιαστὴς αὐτός. Ἐπὶ ἐννέα μῆνας ἐδέσποσεν αὐτῆς, καὶ πολὺ αἷμα τῶν συμπολιτῶν Ζακυνθίων ἤθελε ῥεύσει ἐπὶ τῆς ἀναρχίας ἐκείνης, ἐὰν ὁ Ἄγγλος Κάλενδερ μὴ ἤθελε ἐμφανισθῇ ἐν τῷ μέσῳ καὶ καταχρατήσῃ τὸν κίνδυνον. (1) Τοιούτου ἤθους καὶ δυνάμεως ὁ ἀνὴρ, ὅστις ἠθέλησε ν' ἀντιταχθῇ εἰς τὸν

(1) Π. Χιώτου ἱστ. Ἀπομνημ. Τόμος Γ'. σελὶς 745 καὶ 784 | 785.

Μαιτλάνδ, καὶ κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ ἐξαιρετικοῦ δικαστηρίου ὡς συνωμότης καὶ στασιαστής.

Μετὰ τὴν καταδίκην ἐποίησαν ἀναφορὰν οἱ δικηγόροι τοῦ Μαρτινέγγου ἐν ὀνόματι καὶ ὑπογραφῇ αὐτοῦ, αἰτούμενος παρὰ τοῦ Βασιλέως Προστάτου τὴν κατάργησιν τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως 1.ον ὅτι παρανόμως κατέστη ἐξαιρετικὸν δικαστήριον καὶ κατεδίκασεν αὐτὸν ἄνευ ἀπολογίας 2.ον ὅτι τὸ δικαστήριον κατεδίκασεν αὐτὸν ἄνευ ἀπολογίας εἰς τὰ κατηγορηθέντα καὶ ψευδομαρτυρηθέντα ἐπὶ ἐνοχοποιήσει ἐσχάτης προδοσίας καὶ στάσεως κατὰ τῆς Κυβερνήσεως 3.ον ὅτι ἡ καταδίκη ὑπερβαίνει τὰ ὅρια ποινῆς κατ' οὐσίαν καὶ φύσιν τοῦ ἐγκλήματος. Τὴν ἀναφορὰν παρέλαβεν ὁ Κωνσταντῖνος Βολτέρας Μαρτινέγγος, καὶ μεταβὰς εἰς Λονδῖνον, ὑπέβαλεν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Δ΄. διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἀποικιῶν λόρδου Βαθούρστ. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀπέρριψε μὲν τὴν αἴτησιν, ἐπιδοκιμάσας ὅλα τὰ πραχθέντα περὶ δίκης Μαρτινέγγου, χρώμενος δὲ τὸ προνόμιον τῆς χάριτος, ὃ τὸ Ἰόνιον σύνταγμα αὐτῷ ἀπονέμει, καὶ θέλων νὰ δείξῃ αἴσθημα ἐλέους καὶ φιλανθρωπίας, καθ' ἣν περίπτωσιν ἀνέβη τὸν θρόνον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐχάρισε διὰ Βασιλικοῦ θεσπίσματος τὴν τελείαν ἀποφυλάκισιν πρὸς τὸν καταδικασθέντα Μαρτινέγγον. λαβὼν οἶκτον διὰ τὰ γηρατεῖα αὐτοῦ,ὡς ἔλεγε τὸ Βασιλικὸν ἔνταλμα. Καὶ ἐπὶ τριετείαν ἐξώρισεν αὐτὸν ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τῶν ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν Αὐτοκρατορίαν, λογιζομένου τοῦ χρόνου τῆς ἐξορίας ἀπὸ τῆς πρώτης κατακρατήσεως αὐτοῦ. Προσετέθη καὶ ὅρος ἐπὶ τοῦ ἐντάλματος, ὅτι ἐὰν ἐντὸς τοῦ χρόνου τῆς ἐξορίας αὐτῆς ἤθελεν εὑρεθῇ διατρίβων ἐπὶ τοῦ Ἰονικοῦ ἐδάφους, ἔπρεπε νὰ συλληφθῇ αὖθις, καὶ ἀρχίσῃ ἐξ ἀρχῆς τὴν δωδεκαετῆ φυλάκισιν ἐντὸς φρουρίου. Προκηρύττων ὁ Ἁρμοστεύων Ἀδὰμ τὰς 2 Ἰουλίου 1821 τὴν κατὰ Βασιλικὴν χάριτα μεταβολὴν τῆς ποινῆς ἔγραφεν —«Ἡ Α Μ αἰσθάνεται ἐνδομύχως ὅτι ἡ ἐκτελεστικὴ Κυβέρνησις καταθέσασα ὑπὸ δίκην τὸν εγκληματίαν τοῦτον, ἐσκόπευε μόνον τὴν διατήρησιν τῆς δημοσίας ἡσυχίας τοῦ Κράτους τῶν Ἰονίων νήσων. Πέποιθε δε ὅτι τόσον ἡ Αὐτοῦ Ὑψηλότης ὁ πρόεδρος τῆς Γερουσίας, ὅσον καὶ ὁ λαὸς ἅπας τῶν Ἰονίων, θὰ γνωρίσωσιν ὅτι χαριζόμενος ἡ Α. Μ τὴν ἀποφυλάκισιν, ἐπιθυμεῖ ἐγκαρδίως, ὅπως διαχειρίζεται ἡ δικαιοσύνη οὐχὶ ἀποχωρισμένη ἐλέους, καὶ ὅτι ἐνῷ κλίνῃ εἰς διαθέσεις ἐλέους, δὲν θέλει ὅμως παραβλέψῃ μελλούσας ταραχὰς ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει, προνοῶν τὰ πρὸς τιμωρίαν ἀνθρώπου τοσοῦτον βαρέως ἐνοχοποιηθέντος εἰς ἔγκλημα καθοσιώσεως κατὰ τοῦ Κράτους. Ἡ δὲ Γε-

ρουσία πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν λοιπῶν ἀμεταθέτων ὅρων τῆς ἀποφάσεως διέταξε τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ὀνόματός του ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν συγκλήτων Ζακύνθου, καὶ τὴν πληρωμὴν ὅλων τῶν δικαστικῶν δαπανῶν.» (1)

Ὁ Μαρτινέγγος ἀποφυλακισθεὶς, ἀνεχώρησεν ἔμπλεως φόβου εἰς Βενετίαν. Τελειώσας δὲ ἐνταῦθα τὸν χρόνον τῆς ὑπερορίας, ἐπέστρεψεν εἰς Ζάκυνθον μωρὸς, φοβούμενος καὶ αὐτὰ τὰ οὐτιδανὰ ὄντα, καὶ δυσπιστῶν εἰς ἅπαντας καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς οἰκειοτέρους, ὡς δῆθεν κατασκοπεύοντας αὐτὸν ἐκ μέρους τῆς ἐξουσίας. Οὕτως ἐτελείωσεν ἡ δίκη τοῦ Μαρτινέγγου, καὶ πᾶσα ἀπόπειρα τῆς ἀντιδράσεως τῶν ἀντιπολιτευομένων κατεβάλλετο ὑπὸ τῆς πανισχύσεως τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλάνδ.

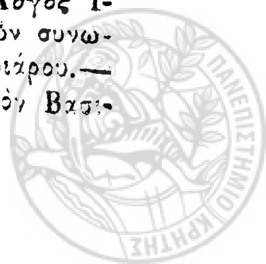
(1) Gazzetta ionia num, 184.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΙΤΛΑΝΔ.

Ἰωάννου Καποδιστρίου ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν λόρδον Βαθοῦρστ καὶ δοῦκα Οὐελιγκτῶνα συστατικαὶ περὶ τοῦ ὑπομνήματος.—Ὑπόμνημα τοῦ Καποδιστρίου περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τοῦ Ἰονίου Κράτους.—Μέρη τοῦ ὑπομνήματος.—Συνθήκη τῶν 5 Νοεμβρίου.—Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν συνομολογιῶν.—Συνταγματικὸς χάρτης 2 Μαΐου 1817.—Παρατηρήσεις.—Ἀποτελέσματα τοῦ κατὰ τὰς νήσους καθιδρυθέντος συστήματος διὰ τοῦ χάρτου τῶν 2 Μαΐου 1817.—Παρατηρήσεις.—Μέσα τοῦ ἐπαναγαγεῖν τὰ πράγματα εἰς τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τῶν 5 Νοεμβρίου.—Παράρτημα Β'.—Κατάστασις τῶν ἑπτὰ νήσων ἐπὶ τῆς Βενετικῆς Κυβερνήσεως.—Ἑπτανήσιος Πολιτεία.—Ἡνωμένον Κράτος τῶν Ἰονίων νήσων ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν προστασίαν.—Ἐπιστολὴ τοῦ λόρδου Βαθοῦρστ πρὸς τὸν Καποδίστριαν περὶ ἐρεύνης τοῦ ὑπομνήματος.—Ἡ ἀντιπολίτευσις ἐν τῷ Ἰονίῳ κατὰ Μαιτλὰνδ βοηθεῖ τὸν Καποδίστριαν κατὰ τὰς ἐνστάσεις.—Ὁ Μαιτλὰνδ προσκαλεῖται παρὰ τοῦ Βαθοῦρστ εἰς ἀπολογίαν.—Ἀναφορὰ Ζακυνθίων ἐγκρίτων αἰτούντων παρὰ τοῦ Βασιλέως μεταρρύθμισιν τοῦ συντάγματος.—Σύλληψις τῆς ἀναφορᾶς καὶ καταδίωξις τῶν ὑπογραψάντων.—Φυλάκισις τοῦ ὑπογράψαντος κόμητος Ἀναστασίου Φλαμπουριάρου καὶ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Διονυσίου.—Φυγὴ Γεωργίου Ρώσση.—Διάγγελμα τοῦ Ἁρμοστοῦ πρὸς τὴν Γερουσίαν περὶ ἀναφορᾶς.—Ὁ Ἀναστάσιος Φλαμπουριάρης κατηγορεῖται ὡς συνωμότης καὶ ἐπίορκος ἐν τῇ νομοθετικῇ συνελεύσει.—Λόγος Ἰακώβου Μαντσάρου ἐν τῇ συνελεύσει κατὰ τῶν συνωμοτῶν.—Καθαίρεσις Ἀναστασίου Φλαμπουριάρου.—Αἴτησις τῆς νομοθετικῆς Συνελεύσεως πρὸς τὸν Βασι-

λέα, ὅπως διατηρῆται ἀνέπαφος ὁ συνταγματικὸς χάρτης τῶν 1817.—Ἀπάντησις τοῦ λόρδου Βαθούρστ πρὸς τὸν Καποδίστριαν ἀναιροῦσα τὸ ὑπόμνημα.—Ὀργὴ Μαιτλάνδου κατὰ Καποδιστρίου καὶ τῶν συμπραττόντων οἰκείων αὐτῷ.—Ἐξορία Διονυσίου Φλαμπουριάρου, Σ. Στραβοπόδη, Β. Πέτα καὶ Θ. Συγούρου—Καταδιωγμὸς αὐτῶν ἐν ταῖς Αὐστριακαῖς χώραις, καὶ ἐπάνοδος εἰς τὴν πατρίδα.—Πρότασις Χοὺμ ἐν τῇ Βουλῇ τῶν κοινοτήτων τῆς Ἀγγλίας ἀπορρίπτεται—Ὁ Μαιτλὰνδ καὶ ὁ ἱππότης Καπάδοκας ἐν τῇ στέψει τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Δ'.

ΕΝΩ ἐγένοντο τοιαῦται αἱ ἐκβάσεις πάσης ἀντιδράσεως ἐν ταῖς νήσοις, ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας δὲν παρημέλησε τὰς ὑποσχέσεις πρὸς τὴν ἀντιπολίτευσιν, ἐπιμένων εἰς τὰς ἐνστάσεις του πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως ἐπιδιορθωθῇ τὸ Ἰόνιον σύνταγμα, καὶ ἀποδοθῇ πρὸς τοὺς Ἰονίους ἡ ὁριζομένη κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην ἀνεξαρτησία καὶ αὐτοκυβέρνησις. Ἀναχωρήσας ἐκ Λονδίνου, καὶ πορευόμενος εἰς Ρωσσίαν. ἔγραφεν ἐκ Βαρσοβίας τῇ 1|13 Ὀκτωβρίου 1819 πρὸς τὸν λόρδον Βαθούρστ.—«Διαβιβάζων ἰδιαιτέρως τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐξοχότητι τὰ περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν Ἰονίων νήσων ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα εὐηρεστήθη νὰ μοὶ ζητήσῃ, ἐξαιτοῦμαι κατὰ πρῶτον συγγνώμην ὅτι ἐβράδυνα νὰ ἐκπληρώσω τὸ χρέος τοῦτο. Συλλέξας πρότερον, Μιλόρδε, τὰς ἐξηγήσεις, ὅσας μετὰ τῆς εὐμενοῦς εἰλικρινείας, ἥτις σᾶς χαρακτηρίζει, εὐηρεστήθητε νὰ μοὶ δώσητε, περὶ πολλοῦ ἐποιούμην ν' ἀπαντήσω εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην, δι' ἧς μὲ ἐτιμήσατε, καὶ νὰ ἐκπληρώσω συγχρόνως τὰ χρέη, τὰ ὁποῖα μὲ παρεκίνησαν εἰς τὸ νὰ συνηγορήσω ἐνώπιόν σας ὑπὲρ τῆς γενεθλίου μου γῆς. Ἡ ἐργασία, τὴν ὁποίαν ἐπεχειρίσθην νὰ ἐπιτύχω τὸν διπλοῦν τοῦτον σκοπόν, ἀπήτησεν ἑπομένως καιρόν. Μόλις τελειωθεῖσαν σᾶς διαπέμπω τὴν ἐργασίαν ταύτην, ὅπως δεχθῆτε αὐτὴν εὐμενῶς. Θέλετε εὕρῃ ἐν αὐτῇ ἀπαρακάλυπτον τὴν ἀλήθειαν. Διηγοῦμαι μόνον τὰ πράγματα, καὶ ἀφίνω κατὰ μέρος τὰ πρόσωπα. Τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἐξετάζω μαρτυροῦνται ὑπὸ δημοσίων πράξεων, καὶ ἄνευ τῆς ἀνεξαιρέτου ταύτης μαρτυρίας, ἤθελον προσφέρει

τὴν ἰδίαν μου εὐθύνην. . . Ὅθεν οὐδὲν εἶπα, ὃ οὐχ ὑπόσχομαι δι' ἐπισήμων ἐγγράφων. Εὐαρεστήθητε, κύριε κόμη, νὰ σκεφθῆτε σπουδαίως τὰ συμφέροντα τῶν νήσων. Ὅσον ἐπουσιώδη καὶ ἂν φαίνωνται, ἀξίζουσι, πιστεύσατέ μοι, τὴν πεφωτισμένην προστασίαν τῆς ὑμετέρας κυβερνήσεως. Ἀφ' ἧς στιγμῆς, ἐξοχώτατε, γνωρίσητε τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων κατάστασιν, θέλετε ἐπιφέρει ταχεῖαν ἐπ' αὐτῆς θεραπείαν· διότι ἐὰν ἦτο βραδεῖα, δὲν ἤθελε φανῆ πλέον θεραπεία. Τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα λαμβάνω τὴν ἐλευθερίαν νὰ σημειώσω ἐπὶ τούτῳ, μοὶ φαίνονται ἁπλᾶ, εὔκολα καὶ τολμῶ εἰπεῖν σωτήρια. Ἂν καὶ μοὶ εἶναι δυσάρεστον νὰ ἐνοχλήσω καὶ πάλιν ὑμᾶς καὶ τοὺς ὑμετέρους συνυπουργοὺς περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, χαίρω μολοντοῦτο διὰ τὰς ὁποίας μοὶ παρέσχετε φιλικὰς σχέσεις, τὰς ὁποίας λογίζομαι εὐτυχὴς νὰ διατηρήσω πρὸ πάντων μὲ ὑμᾶς, Κύριε, πρὸς ὃν ἡ πατρίς μου θέλει χρεωστεῖ, ἐλπίζω τὴν ἀποκατάστασίν της εἰς εὐτυχῆ καὶ ἔντιμον ὑποστήριξιν. Δέχθητε τὴν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν εἰλικρινεστάτων τούτων εὐχῶν ὡς ἐπίσης καὶ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ὑψηλῆς μου ὑπολήψεως.»

Θελήσας δὲ ὁ κόμης Καποδίστριας νὰ λάβῃ ὑποστήριξιν εἰς τὰς ἐνστάσεις του καὶ παρὰ τοῦ δουκὸς Οὐελιγκτῶνος ἔγραψε πάλιν τὰς 11|3 Ὀκτωβ. 1819 τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.—«Κύριε Στρατάρχα! Ὠφελούμενος ἐκ τῆς ἀδείας, τὴν ὁποίαν ἡ Υ. Ε. εὐηρεστήθη νὰ μοὶ δώσῃ ἔρχομαι νὰ τῇ ἀναφέρω ἐν συνόψει τὰς συνεντεύξεις, ἃς ἔλαβον μετὰ τοῦ λόρδου Βαθοῦρστ περὶ τῆς ἀτυχοῦς ὑποθέσεως τῆς πατρίδος μου. Εἰς τὴν πρώτην ὑμῶν συνδιάλεξιν ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ πεισθῶ ὅτι δὲν ἠγνόει τοὐλάχιστον τὰ καθέκαστα αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ὅμως συνιστῶσι τὴν οὐσίαν ἑκάστης ὑποθέσεως. Διεξελθὼν τὰ ἔγγραφα εἰς τὰ ὁποῖα εὐηρεστήθητε, Κύριε Δούξ, νὰ ἐπιστήσητε τὴν προσοχήν σας ὁ Κόμης Βαθοῦρστ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀρνηθῇ ὅτι παρεισέδυσαν καταχρήσεις τινες· Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐλευθέραν καὶ εἰλικρινῆ τοῦ ὑπουργοῦ τούτου γνώμην δύο τινὰ μεγάλα προσκόμματα ἀντιτείνονται εἰς βελτίωνα τῶν πραγμάτων κατάστασιν. Τὸ Α΄ εἶναι ἡ συνθήκη τῆς Ε΄ Νοεμβρίου. Τὸ Β΄ τὰ ἀπὸ τριῶν ἤδη ἐτῶν παραδεχθέντα καὶ ἐκτελεσθέντα μέτρα εἰς τὰς νήσους. Ὡς πρὸς τὴν συνθήκην ὁ κόμης Βαθοῦρστ κρίνει ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῇ. Ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης δὲν δύναται νὰ καταλάβῃ τί ἐστιν ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ αὐτονομία ἑνὸς τόπου, τοῦ ὁποίου τὰ φρούρια κατέχωνται ὑπὸ ξένης φρου-

ρᾶς, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ σύνταγμα πρέπει νὰ ἐγκριθῇ ὑπὸ τῆς προστάτιδος Δυνάμεως τοῦ μόνου Κράτους, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτρέπεται εἰς τὸν προστατευόμενον λαὸν νὰ ἔχῃ πολιτικὰς σχέσεις. Δὲν ἀνῆκεν εἰς ἐμὲ ν' ἀναιρέσω τὴν γνώμην ταύτην· διότι δεχόμενος αὐτὴν ὡς θέσιν, δὲν εἶχον πλέον τίποτε νὰ εἴπω, καθότι αὕτη ἀπεφάσιζε τὸ ζήτημα κατὰ τὰς εὐχὰς τῶν νήσων, νομιμοποιοῦσα ὅλα τὰ παράπονα ὅσα δι' ἐμοῦ ἐκθέτουσιν. Περιωρίσθην λοιπὸν νὰ συζητήσω τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἀναχωρῶν ἀπὸ τὴν ἐναντίαν ἀρχὴν, τουτέστιν ἀπὸ τὸ πραγματικὸν συμφέρον καὶ οὐχὶ τὸ ἀφῃρημένον. Ἐπροσπάθησα νὰ καταδείξω τὰς δυσαρέστους συνεπείας τοῦ ἐνεστῶτος συστήματος, ὅθεν καὶ εὐκόλως ἐσημείωσα, τὰς ὁποίας ἐπέφερε παραβιάσεις εἰς τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τῶν 5 Νοεμβρίου. Ἐξέτασα αὐτὸ εἰς τὴν ἐφαρμογήν του, καὶ ἀπέδειξα μετὰ τοσαύτης λύπης, μεθ' ὅσης καὶ ἐνεργείας πόσον ἡ πατρίς μου ὑπέφερεν ἐκ τῆς δι' αὐτοῦ ἐγκαθιδρυθείσης Διοικήσεως. Ὁ κόμης Βαθοῦρστ ἠκροάσθη μὲ μεγάλην ἐπιείκειαν τοὺς μακροὺς μου συλλογισμοὺς, καὶ μοὶ ὑπεσχέθη ὅτι θέλει ἐνασχοληθῇ περὶ αὐτῶν, ἐκφράσας ὡσαύτως τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν ἔχει νὰ ἐξάξῃ ἀντίγραφον ἢ σημειώσεις ἐκ τῶν ἐγγράφων, ὅσα ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ τῷ παρουσιάσω. Προσεφέρθην ν' ἀναλάβω ἐγὼ ὁ ἴδιος τὴν ἐργασίαν ταύτην καὶ ὁμολογῶ μὲν ὅτι ἐβράδυνα νὰ ἐκτελέσω αὐτήν. Ἀλλὰ θέλετε ἴδεῖ, Κύριε Δοὺξ, τὰ αἴτια εἰς τὴν ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν διευθύνω πρὸς τὸν συνυπουργόν σας, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὸ ὀγκῶδες ἔγγραφον τοῦ ὁποίου λαμβάνω τὴν ἐλευθερίαν νὰ σᾶς διαβιβάσω ἀντίγραφον. Εὐαρεστήθητε νὰ διατρέξητε καὶ πάλιν τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, καὶ νὰ ἐξετάσητε καὶ κατὰ τὸ σύνολον καὶ κατὰ τὰ καθέκαστα αὐτῶν πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ἀναπτυσσόμενα ζητήματα. Κρίνατε αὐτὸς περὶ αὐτῆς μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης ὑμᾶς εὐθύτητος καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἀποφασίσατε ἀνεκκλήτως. Δέχομαι δὲ προηγουμένως τὴν ἀπόφασίν σας ἐν ὀνόματι τῶν συμπολιτῶν μου, διότι οὗτοι θέτουσι, τολμῶ εἰπεῖν, εἰς ἐμὲ ὅλην αὐτῶν τὴν ἐμπιστοσύνην, ὡς καὶ ἐγὼ θέτω εἰς ὑμᾶς ἅπασαν τὴν ἰδικήν μου. Λέγων ὅτι οἱ συμπολῖταί μου μὲ τιμῶσι μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην των, δὲν διϊσχυρίζομαι νὰ δικαιώσω αὐτὴν, ἀποβάλλων τὴν ἐθνικότητά μου, ἢ συγχέων αὐτὴν μὲ τὸ ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον μὲ χορηγεῖ ἡ εὐτυχία τοῦ πλησιάζειν τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας. Συνηγορῶ ὑπὲρ τῆς γενεθλίου μου χώρας ὡς πολίτης αὐτῆς. Καὶ ἂν ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἔχῃ γνῶσιν τῆς συνηγορίας μου ταύτης, ἂν εὐαρεστῆται

νὰ μὲ συνδράμη διὰ τῆς εὐμενοῦς αὐτοῦ συμπράξεως, τοῦτο συμβαίνει, διότι πρὸ πάντων ὁ Αὐτοκράτωρ εἶναι ἄνθρωπος, διότι εἶναι Χριστιανὸς, καὶ διότι ὁμολογῶν ἐκ βάθους καρδίας τὰς ἐντολὰς τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν καὶ ὑπόθεσιν, δὲν ἀπαξιοῖ νὰ προστατεύῃ ἐκείνην ἥτις συνταυτίζεται μὲ τὰ προσφιλέστερα καὶ ἱερώτερα καθήκοντά μου. Διὸ ἐξέθεσα αὐτῆς πιστώτατα τὰς ὁποίας ἔλαβον μετὰ τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος καὶ τῶν συνυπουργῶν τὰς συνδιαλέξεις, καὶ παρουσιάσας αὐτῇ τὴν ὑμετέραν ἐπιστολὴν, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν τοῦ λόρδου Καστελερῆ, δὲν ἔλειψα ἀπὸ τοῦ νὰ βάλω συγχρόνως ὑπ' ὄψιν του καὶ τὸ ἔγγραφον τῆς ἡμέρας καὶ τὰς ἐπισυναπτομένας αὐτῷ ἐπιστολάς. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπιδοκιμάζων κατὰ πάντα τὴν ὁποίαν ἐνταῦθα ἐσημείωσα διάκρισιν, καὶ μὴ θεωρῶν ἑαυτὸν ἐκ τοῦ παρόντος ὡς συναλλαξαμένην Δύναμιν ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν 5 Νοεμβρίου 1815, σᾶς ἀποδίδει μὲ ὅλα ταῦτα, Κύριε στρατάρχα, τὰ μαρτύρια τῆς εὐγνωμοσύνης του, διὰ τὸ ὁποῖον ἀπολαμβάνετε μέρος εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ταύτην διαπραγματείαν. Ἡ Α. Α. Μ. θέλει ἐπίσης αἰσθανθῇ μεγάλην εὐχαρίστησιν, ἂν μάθῃ διὰ τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν τὴν ὁποίαν ὑπόσχεται, καὶ θέλει εἶναι εὐτυχής, διότι ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος ἀφεύκτως θέλει εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν δικαιοσύνην. Πρόκειται ν' ἀνακουφισθῇ ταχέως ὁ λαὸς τῆς Ἑπτανήσου, συγχωρήσατέ μοι νὰ τὸ εἴπω καὶ πάλιν, ἀπὸ διοίκησιν πραγματικῶς μὲν καταπιεστικὴν, αὐθαίρετον δὲ καὶ παράνομον ὡς πρὸς τὴν ἀρχήν της. Τολμῶ ν' ὑποδείξω μέσους τινὰς ὅρους, τοὺς ὁποίους ἀφίνω εἰς τὴν δικαιοσύνην σας. Ἀδιάφορον δὲ περὶ τοῦ τρόπου... Πλὴν κάμε εἰς τρόπον, ὥστε οἱ Ἑπτανήσιοι νὰ εὐλογῶσι τέλος πάντων τὸ ὄνομα τοῦ προστάτου αὐτῶν. Τὴν εὐεργεσίαν ταύτην περιμένουσιν ἀνυπομόνως, ἀλλὰ τὴν περιμένουσιν ἀπὸ τὴν αὐθόρμητον καὶ ἀποκλειστικὴν δικαιοσύνην τῆς ὑμετέρας κυβερνήσεως. Σᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνω καὶ σᾶς τὸ ἐγγυῶμαι εἰς τὴν τιμήν μου. Οὐδεμίαν ἄλλην ἐλπίδα περιλαμβάνει ἡ εὐχὴ, τὴν ὁποίαν ἐν ὀνόματι αὐτῶν σᾶς ἐκφράζω. Ὑπῆγα ἐπὶ τόπου καὶ γνωρίζω τὴν πατρίδα μου, καὶ διὰ ταῦτα σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ συγχωρήσατε νὰ ἐκτεθῇ εἰς ζωηρὸς καὶ εὐαίσθητος λαὸς εἰς μακροτέραν δοκιμασίαν. Κάθε τι ἔχει τὰ ὅριά του. Ἡ μικρὰ ὑπόληψις τὴν ὁποίαν ὡς ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐκδουλεύσεών μου χαίρω παρὰ τοῖς συμπολίταις μου, δύναται μόνον νὰ τοὺς κάμῃ νὰ περιμείνωσιν μὲ ἠρεμίαν καὶ μαρτυρίαν τὰ ἐξαγόμενα τῶν ὅσων ἕως τώρα ἐνήργησα παρὰ τῷ Βρεττανικῷ ὑπουργείῳ. Μὲ ἤκουσαν ἀπὸ τοῦ

1816. Ἐλπίζω δὲ ὅτι θέλουσιν εἰσέτι μὲ ἀκροασθῇ. Μὴ ἔστω εἰς μάτην, Μιλόρδε, σᾶς ἐξορκίζω. Συγχωρήσατέ μοι τὴν μακρὰν ταύτην ἐπιστολήν. Δέχθητε τὰ δικαιολογήματά μου, ἔτι δὲ καὶ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ὑπολήψεώς μου, μεθ' ἧς διατελῶ.»

Τὸ ὑπόμνημα δὲ τοῦ Καποδιστρίου ἐπιγράφεται «Περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων νήσων,» καὶ διηυθύνθη ἰδιωτικῷ τύπῳ πρὸς τὸν κ. κόμητα Βαθοῦρστ εἶναι δὲ τὸ ἑξῆς. (1)

Περὶ τῆς συνθήκης τῆς 5 Νοεμβρίου 1815 καὶ τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου τῆς 2 Μαΐου 1817.

Συνθήκη τῆς 5 Νοεμβρίου.

(Ἄρθ. 1, 2.) Αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι συγκροτοῦσιν ἐλεύθερον καὶ αὐτόνομον κράτος ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ ἀποκλειστικὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας.—Αἱ συναλλάττουσαι Δυνάμεις παραιτοῦνται ὧν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν νήσων τούτων δικαιωμάτων, καὶ ὑπόσχονται νὰ ἐγγυηθῶσι πάσας τὰς διατάξεις τῆς παρούσης Συνθήκης.—(Ἄρθ. 3, 4.) Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι τῇ ἐγκρίσει τῆς προστατευούσης Δυνάμεως θέτουσι νέον Σύνταγμα· ἀλλ' ἕως οὗ τοῦτο τεθῇ εἰς ἐνέργειαν, τὰ μέχρι τότε ἐν ἰσχύϊ Συντάγματα θέλουσιν ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχωσιν, ἐξαιρουμένων τῶν μεταβολῶν ὅσας ἤθελεν ἐπιφέρει εἰς αὐτὰ ὁ Βασιλεὺς ἐν Συμβουλίῳ.—(Ἄρθ. 4.) Ὁ νέος χάρτης θέλει συνταχθῇ ὑπὸ συνταγματικῆς Συνελεύσεως, ἧς ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς προστάτιδος Δυνάμεως θέλει κανονίσει τοὺς τύπους τῆς συγκαλέσεως, καὶ διευθύνει τὴν πορείαν.—(Ἄρθ. 4, 6.) Ὁ Ἀγγλικὸς στρατὸς θέλει κατέχει τὰ φρούρια τῶν νήσων. Ἰδιαιτέρα τις συνθήκη μετὰ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως θέλει κανονίσει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν διατήρησιν τῶν φρουρίων καὶ τῶν φρουρῶν. Ἡ συνθήκη αὕτη θέλει ὁρίσει περιπλέον τὰς σχέσεις τὰς μεταξὺ τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ καὶ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως. Τὰ ἐπιχώρια στρατεύματα θέλουσι διατελῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ. (Ἄρθ. 7)—Τῶν νήσων οἱ λιμένες θέλουσι διακηρυχθῇ, ὡς πρὸς τὰς τιμὰς καὶ τὰ στρατιωτικὰ δι-

(1) Ἠδυνάμεθα περιληπτικῶς νὰ διαλάβωμεν ἐνταῦθα περὶ αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἠδύνατο νὰ μᾶς διαφύγῃ φράσις διπλωματική, ἥτις ἤθελε ζημιώσει τὸ πολιτικὸν ζήτημα, ἐκρίναμεν εὔλογον νὰ περιλάβωμεν ὅλον τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔγγραφον μὲ τὸ παράρτημα αὐτοῦ,

καιώματα ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν δικαιοδοσίαν. Ἡ Ἰόνιος σημαία θέλει ἀναγνωρισθῆ ὡς ἐλευθέρου καὶ αὐτονόμου Κράτους. Αἱ ξέναι Δυνάμεις δύνανται νὰ συνιστῶσι παρὰ τῇ Ἰονίῳ Κυβερνήσει τοὺς ἐμπορικοὺς αὐτῶν πράκτορας καὶ προξένους.

Παρατηρήσεις.

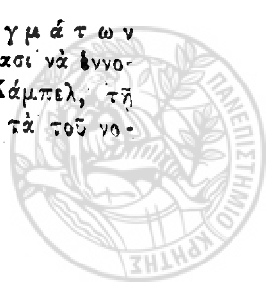
Ἐκ τῶν συνομολογιῶν τούτων προκύπτει 1.ον Ὅτι τῶν Ἰονίων νήσων ἡ ἀνεξαρτησία εἶναι ὑπὸ ὅρον. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἔλαβεν αὐτὰς ὑπὸ τὴν ἰδίαν προστασίαν. Τὸ χρέος τοῦτο τῇ ἐχορήγησε δικαιώματα, ἅτινα εἰσὶ ῥητῶς καὶ θετικῶς ὡρισμένα ὑπὸ τῆς Συνθήκης, καὶ ὡς ἐκ τούτου εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν συναλλαξαμένων δυνάμεων.

Τὰ δικαιώματα ταῦτα εἶναι. α΄) Νὰ ἔχῃ φρουρὰν εἰς τῶν Νήσων τὰ φρούρια ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐπιχωρίων στρατευμάτων, καὶ δυνάμει συνθήκης συνομολογουμένης μετὰ τῆς Κυβερνήσεως αὐτῶν. —β΄. Νὰ ἐπιστήσῃ ἰδιαιτέραν προσοχὴν εἰς τὸν ἐσωτερικὸν διοργανισμὸν τῶν νήσων, εἴτε κανονίζουσα τοὺς τύπους, καθ' οὓς ὀφείλει νὰ συγκαλεσθῇ συντακτικὴ Συνέλευσις, εἴτε ἐγκρίνουσα τὸν συνταγματικὸν χάρτην, τὸν ὁποῖον ἡ Συνέλευσις αὕτη θέλει νομοθετήσει.

Πᾶσα ἐξουσία τῆς προστάτιδος Δυνάμεως ἐπὶ τοῦ προστατευομένου λαοῦ ἐκ τῶν δύο τούτων καὶ μόνων δικαιωμάτων ἀπορρέει. καὶ ἑπομένως ὀφείλει νὰ περιορίζηται εἰς τὴν ἐξάσκησιν τούτων 2.ον Ὅτι ἡ πολιτικὴ Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ μείνῃ ὡς εἶναι μεχρισοῦ ἐκδοθῇ ὁ νέος συνταγματικὸς χάρτης, καὶ ὅτι τὰ ἐν ἰσχύει συντάγματα θέλουσι διατηρῇ ὅλην αὐτῶν τὴν ἰσχὺν καὶ δύναμιν.

Ἡ διάταξις αὕτη ἐδείκνυε τῷ λόρδῳ Ἁρμοστῇ τὸν τρόπον, δι' οὗ ὤφειλε νὰ συγκαλέσῃ τὴν συνταγματικὴν Συνέλευσιν. Δὲν ἠδύνατο οὗτος νὰ διευθύνῃ τὰς νέας ἐκλογὰς εἰμὴ δυνάμει τῶν ἀρχαίων νόμων. Πάντες οἱ πρὸ τῆς συνθήκης τῆς 5 Νοεμβρίου ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Κάμπελ γενόμενοι νεωτερισμοὶ εἴς τε τὴν διοικητικὴν καὶ συνταγματικὴν τῶν νήσων κυβέρνησιν, ἔπρεπε νὰ θεωρῶνται ὡς μὴ γενόμενοι μετὰ τὴν ὑπογραφὴν καὶ κύρωσιν τῆς αὐτῆς ταύτης Συνθήκης.

Τῳόντι λαλοῦσαι περὶ τῶν ἐν ἰσχύει συνταγμάτων αἱ συναλλαττόμεναι Δυνάμεις, δὲν ἠδύναντο παντάπασι νὰ ἐννοῶσι τὰς αὐθαιρέτους πράξεις, δι' ὧν ὁ στρατηγὸς Κάμπελ, τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ χρώμενος ἐξήσκει εἰς τὰς νήσους ἅπαντα τὰ τοῦ νο-

μοθέτου καὶ ὑπερτάτου διοικητοῦ δικαιώματα· Τὰ συντάγματα, ἅτινα ἡ Συνθήκη θεωρεῖ ἐν ἰσχύει εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα αἱ νῆσοι εἶχον θέσει κατὰ τὸ 1803· ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα οἱ Γάλλοι αὐτοὶ εἶχον σεβασθῆ· ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐν καιρῷ τῆς διαπραγματεύσεως καὶ ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τῆς 5 Νοεμβρίου 1815 ἴσχυον εἰς ἁπάσας τὰς νήσους, ὡς χάρται συνιστῶντες τὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν, καὶ τὴν φύσιν τῶν δημοσίων ἀρχῶν, καὶ τὰ ὁποῖα ἐν Κερκύρᾳ ἦσαν ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ.

Συνταγματικὸς χάρτης 2 Μαΐου 1817.—Ἀντὶ νὰ στηρίξῃ τὸν χάρτην τοῦτον ἐπὶ τῶν νόμων, οἵτινες πρότερον συνίστων τὰς πολιτικὰς καὶ διοικητικὰς ἀρχὰς τῶν νήσων, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς προστάτιδος δυνάμεως προτιμᾷ νὰ τὸν βιάσῃ ἐπὶ στοιχείων παρ' αὐτοῦ δημιουργηθέντων. Ἑπομένως 1ον Θεωρεῖ ὡς ἰσχύον Σύνταγμα εἰς τὰς νήσους τὰς Βρεττανικὰς στρατιωτικὰς ἀρχὰς, αἵτινες κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου εἶχον συστηθῆ. —2.ον Ἐπιχειρεῖ πραγματικῶς τὴν διάλυσιν τῆς Ἰονικῆς Γερουσίας, συνισταμένης ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἑπτανήσου, καὶ διακηρύσσει δι' ἐπισήμου προκηρύξεως ὡς ἀνικάνους καὶ διεφθαρμένους ἐκείνους ἐκ τῶν Γερουσιαστῶν, οἵτινες ἀνθίσταντο εἰς τὸ ἄνομον καὶ αὐθαίρετον τοῦτο μέτρον. (Προκήρυξις τοῦ στρατηγοῦ Μαιτλὰνδ τῇ 22 Μαΐου 1816, καὶ ἔγγραφα ἐπισυνημμένα.)

Ἡ προκήρυξις τῆς 29 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀγγέλλει, ὅτι ἡ Α. Β Υ. ἐν συμβουλίῳ ἀναγνωρίζει ὡς ἰσχύοντα συντάγματα τὰς ἐν ταῖς νήσοις ὑπαρχούσας κυβερνήσεις κατα τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης, τουτέστι τοὺς Ἄγγλους στρατιωτικοὺς, οὓς ὁ στρατηγὸς Κάμπελ κατέστησε κατὰ τὸν πόλεμον αὐτεξουσίους τῶν νήσων δεσπότας. Ἀλλ' εἴδομεν, ὅτι τὸ 4 ἄρθ. τῆς συνθήκης διατάσσει, ὅτι μέχρι τῆς ἐπικυρώσεως καὶ ἐνεργείας τοῦ νέου συνταγματικοῦ χάρτου, τὰ ἐνεστῶτα συντάγματα θέλουσι μένει ἐν ἰσχύει. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου τῆς Α. Β. Υ. τοῦ ἀντιβασιλέως, δημοσιευθεῖσα ἐν ταῖς νήσοις διὰ προκηρύξεως τῆς 29 Μαΐου 1816, φέρει.

«Ὅτι αἱ ὑπάρχουσαι εἰς τὰς Νήσους Κυβερνήσεις κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ὑπογραφῆς θέλουσι μένει ἐν ἰσχύει. Πλὴν ἀμφιβάλλομεν ἂν δύναταί τις νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἐνεστῶτα συντάγματα σημαίνουσιν ἐνεστώσας κυβερνήσεις. Ἄλλως ὁποῖαι ποτ' ἦσαν αἱ ἐνεστῶσαι κυβερνήσεις; στρατιῶται Ἄγγλοι πάσας τὰς ἀρχὰς ἐνδεδυμένοι, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς δικαστικῆς.

Ἂς παραδεχθῶμεν διὰ μίαν στιγμὴν τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

παραβιάζειν τὸν νοῦν καὶ τὸ γράμμα τῆς συνθήκης· ἐρωτῶμεν τότε ἐπί τινι λόγῳ καὶ διά τινος ἀρχῆς ἀνεγνωρίσθησαν ὡς συνταγματικὴ ἐξουσία ἢ ὡς ἰσχύον σύνταγμα τὰ μέλη ἐκεῖνα τῆς προτέρας Γερουσίας τὰ μὴ ἀντιτείναντα εἰς τὸν λόρδ. Μ. Ἁρμοστήν;

Ἂν ἡ Ἑπτανήσιος Γερουσία ἡ οὖσα ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ κατὰ τὴν ἐν Κερκύρᾳ ἄφιξιν τῶν Βρεττανικῶν στρατευμάτων ἦτο κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Λόρδου Ἁρμοστοῦ καταχρηστική τις ἀρχή, πῶς ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ ἐν ἐνεργείᾳ μέλη τινὰ τοῦ σώματος τούτου, νὰ ὀνομάσῃ αὐτὰ Γερουσίαν Κερκύρας (ἀρχὴν οὐδέποτε ὑπάρξασαν), καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὸ ὄνομα τοῦτο ἵνα δώσῃ πρόσχημα νομιμότητος εἰς ὅλας τὰς πράξεις, δι' ὧν ἐπρόκειτο νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ ἐπικύρωσις τοῦ νέου χάρτου;

3.ον Οὕτω προπαρασκευάσας τὰ πνεύματα, ὁ βρεττανικὸς Ἁρμοστής, διορίζει καὶ συνιστᾷ διὰ τῆς προκηρύξεως τῆς 7 Ἰανουαρ. 1817 προκαταρκτικὸν Συμβούλιον ἐπὶ σκοπῷ νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν μὲ τὰ φῶτά του εἰς τὴν σύνθεσιν σχεδίου συντάγματος

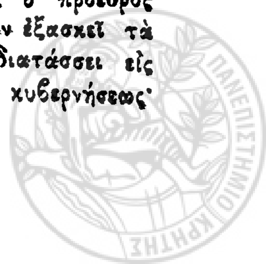
Εἰς τὸν πρὸς τὸ Συμβούλιον τοῦτο διευθυνόμενον λόγον ὁ Βρεττανικὸς Ἁρμοστὴς ἐξηγεῖ τὴν ἔννοιαν τῆς Συνθήκης τῆς 5 Νοεμβρίου 1815, καὶ ταὐτοχρόνως διακηρύττει πρὸς τοὺς συμβούλους αὐτοῦ, ὅτι δὲν διανοεῖται νὰ ἔμβῃ εἰς συζήτησιν μετὰ τῶν δυναμένων νὰ ἔχωσιν ἄλλην γνώμην παρὰ τὴν ἰδικήν του, περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν πρέπει νὰ θεωρῶνται αἱ συνομολογίαι τῆς Συνθήκης ταύτης. (Λόγος τῆς 3 Φεβρουαρίου 1817.)

Χωρὶς ἐνταῦθα νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν βεβιασμένην τῆς Συνθήκης ἐξήγησιν, ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ εὑρίσκεται χωρίον, ἐν ᾧ ὑποσημαίνεται, ὅτι ἡ Α. Β, Μ. ἔχει ἀπόλυτον ἐν ταῖς νήσοις ἐξουσίαν.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ λόγου τούτου καταργεῖ λοιπὸν ὅλους τοὺς ὅρους τῆς Συνθήκης, ὅσοι ἐγένοντο πρὸς ὄφελος τῶν Ἑπτανησίων.

Ἀλλὰ χρῄζει ἄρα ἐξηγήσεως ἡ Συνθήκη; Ἐὰν τοῦτο, αἐν μόνον τῶν συναλλαξαμένων μερῶν ἔχει δικαίωμα νὰ κάμῃ τὴν ἐξήγησιν ταύτην, ἐξαιροῦνται τὰ ἄλλα;

4.ον Διορίσας ὁ ἁρμοστὴς εἰς τὴν προκήρυξιν τῆς 11 Μαΐου 1817 τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντιπροσώπων εἰς 29, καὶ διὰ τῆς ἀπὸ 19 Ἀπριλίου διακηρύξας ὅτι τὰ μέλη τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου (ἅτινα ὡσαύτως διωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Βρεττανικοῦ ἁρμοστοῦ) ἀπετέλουν μέρος τῶν ἀντιπροσώπων, καὶ ὅτι ὁ πρόεδρος καὶ οἱ γραμματεῖς τοῦ ῥηθέντος συμβουλίου ἤθελον ἐξασκεῖ τὰ αὐτὰ καθήκοντα εἰς τὴν νομοθετικὴν Συνέλευσιν, διατάσσει εἰς τὸν ἐπιτετραμμένον του Κ. Μέϋερον, γραμματέα τῆς κυβερνήσεως·

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς νήσου Κερκύρας, καὶ ἐπισυνάπτει εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔλεγχον ὑποψηφίων ἐκ τῶν ὁποίων καὶ μόνων, ἐξαιρουμένου παντὸς ἄλλου, ἠδύναντο νὰ ἐκλεχθῶσιν οἱ ἀντιπρόσωποι. Ἡ αὐτὴ ἐργασία εἶχε χώραν καὶ εἰς τὰς ἄλλας νήσους, καὶ τὸ μάλιστα ἀξιοσημείωτον εἶναι, ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐκλεχθέντων ἀντιπροσώπων μεταξὺ τῶν προβληθέντων ὑποψηφίων, εἶναι οἱ λαβόντες τὴν μειοψηφίαν. Εὐκολώτατον εἶναι νὰ ἐπαληθεύσωμεν τὸ γεγονὸς τοῦτο, διερευνῶντες τὰ πρακτικὰ τῶν ἐκλογικῶν ἤτοι συγκλητικῶν συνελεύσεων.

5ον Ἡ οὕτω συγκροτηθεῖσα συντακτικὴ συνέλευσις ὑπέγραψε τὸν συνταγματικὸν χάρτην, τὸν ὁποῖον παρουσίασεν εἰς αὐτὴν ὁ ἁρμοστής, καὶ τὸ λεγόμενον προκαταρκτικὸν συμβούλιον.

Ὁ χάρτης οὗτος εἶναι πολυάριθμος συλλογὴ τμημάτων, κεφαλαίων καὶ ἄρθρων, ὧν ἡ οὐσία δυνατὸν ν' ἀναχθῇ εἰς τοὺς ἐφεξῆς ὅρους.

Ὁ μέγας ἁρμοστὴς κυβερνᾷ τὰ ἡνωμένα κράτη τῶν Ἰονίων νήσων ἀπολύτως καὶ χωρὶς εὐθύνης οὔτε πρὸς τὴν παρ' αὐτοῦ ἀντιπροσωπευομένην Προστάτιδα Δύναμιν, οὔτε πρὸς τὸν προστατευόμενον λαόν, τοῦ ὁποίου ἀποφασίζει τὴν τύχην

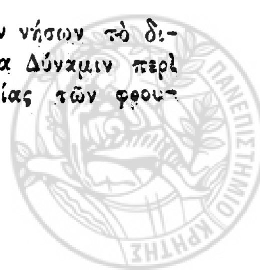
Ἡ κυβέρνησις αὐτοῦ εἶναι ἀπόλυτος, διότι οὐδεὶς συνταγματικὸς τύπος ἀνεξάρτητος τοῦ ἁρμοστοῦ περιορίζει τὴν ἐξουσίαν του. Δὲν εἶναι οὐδαμῶς ὑπεύθυνος εἰς τὴν προστάτιδα Δύναμιν, διότι ἅπασα παρ' αὐτοῦ ἐξασκουμένη ἐξουσία τῷ δίδοται ὑπὸ τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου. Δὲν εἶναι ὑπεύθυνος οὔτε πρὸς τὸν προστατευόμενον λαόν, διότι οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, οἵτινες ὤφειλον νὰ ἦναι οἱ φύλακες καὶ ἐγγυηταὶ τῶν συμφερόντων καὶ δικαιωμάτων αὐτοῦ, εἶναι πράκτορες ἐκλεγόμενοι, μισθοδοτούμενοι καὶ δυνάμενοι νὰ ἀνακαλῶνται ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ.

Ἡ ἐνταῦθα ἐπισυναπτομένη περίληψις ὑπὸ τὸ στοιχ. Α. περιέχει ὅλον τὸν συνταγματικὸν χάρτην.

Παρατηρήσεις.

Τὰ μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντα ἀποδεικνύουσιν ὅσῳ λυπηρῶς τοσούτῳ καὶ ἀναντιρρήτως αἱ ῥῆτραι τῆς κατὰ τὸ **1815, 5** Νοεμ. γενομένης συνθήκης, ὅσαι εἶναι πρὸς ὠφέλειαν τῶν νήσων, ἐθεωρήθησαν ὡς ἀποφευκταῖα ἄτομα καὶ οὐχὶ ὡς ἐκτελεσθησόμεναι συνομολογίαι.

Τὸ 6 ἄρθρον τὸ δίδον εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν νήσων τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ συνθηκολογήσῃ μὲ τὴν Προστάτιδα Δύναμιν περὶ τῆς διατηρήσεως τῶν φρουρίων καὶ τῆς μισθοδοσίας τῶν φρου-

ρῶν (ἀνάλογος πάντοτε μὲ τὰς προσόδους τοῦ τόπου), ἀναφανδὸν παρεβιάσθη ὑπὸ τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου. Οὐδεμία συνθήκη ἐγένετο. Καὶ τὰ ἐν τῷ 7 κεφ. τμήμ. 2, 3 ἄρθρα τοῦ χάρτου, δίδουσιν εἰς τὸν Βρεττανικὸν διοικητὴν τὸ δικαίωμα τοῦ αὐξάνειν τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατευμάτων, καὶ κανονίζειν τὰ ἔκτακτα στρατιωτικὰ ἔξοδα.

Ὑπολείπεται νὰ μάθωμεν ἂν ἡ προστάτις δύναμις, διοικοῦσα μέχρι τοῦδε ἄνευ ἐλέγχου διὰ τῶν ἰδίων πρακτόρων τὰς προσόδους τοῦ τόπου, νομίζῃ ὅτι πληρόνεται διὰ τὰ στρατεύματα τὰ ὁποῖα ἔχει εἰς τὰ φρούρια. Ὑπολείπεται νὰ μάθωμεν ἂν τὰ στρατεύματα ταῦτα εἶναι τῳόντι 3,000 ἄνθρωποι· ἂν ἡ ἐν τῷ Ζ'. κεφ. τμ. β'. ἄρθ. ἀμφίβολος σύνταξις τοῦ 7 κεφαλαίου τῇ δίδῃ τὸ δικαίωμα νὰ πληρόνεται καὶ προσθήκην φρουρᾶς, ἐὰν ἔκρινεν εὔλογον νὰ τῇ πέμψῃ.

Ἀποτελέσματα τοῦ κατὰ τὰς νήσους καθιδρυθέντος συστήματος διὰ τοῦ χάρτου τῆς 2 Μαΐου 1817.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἑπτανήσου εἶναι ἄρα εὐχαριστημένοι εἰς τὴν ἐνεστῶσαν αὐτῶν κατάστασιν; Διὰ νὰ κρίνωμεν περὶ τούτου ἀμερολήπτως, ἂς θεωρήσωμεν τὴν κατάστασιν αὐτῶν ὑπὸ τὴν Ἑνετικὴν διοίκησιν, τὴν κατάστασιν, ἣν ἠδυνήθησαν ν' ἀπολαύσωσι διὰ μακρῶν διαπραγματεύσεων, ἃς οἱ ἴδιοι αὐτῶν πρέσβεις καὶ ὑπουργοὶ διεπραγματεύθησαν ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ 1800 ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης συνθήκης, καὶ ἔπειτα ὅτε ἡ Ρωσσία ἀνέπτυξεν εἰδικώτερον τὴν ἐπὶ τῶν νήσων προστασίαν, καὶ ἐκείνην εἰς τὴν ὁποίαν ἤθελε καταδικάζει αὐτοὺς ὁ χάρτης τῆς 2 Μαΐου 1817, ἐὰν ἡ δικαιοσύνη τῆς προστατευούσης Δυνάμεως ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ ὡς νόμιμον καὶ ἀμετάθετον τὴν πρᾶξιν ταύτην. (Τὸ ἐδῶ ἐπισυναπτόμενον ἔγγραφον ὑπὸ στοιχ. Β'. διαγράφει πιστῶς τὰς τρεῖς ταύτας καταστάσεις)

Ἡ δυσαρέσκεια εἶναι γενική· καὶ πῶς νὰ μὴ ἦναι; Ἐὰν θεωρήσωμεν τὴν τάξιν τῶν εὐπορωτέρων πολιτῶν, οἵτινες ἐν παντὶ καιρῷ διεχειρίσαντο τὰ συμφέροντα τῶν ἰδίων νήσων, τίνος ἕνεκα ἤθελον νομίζεσθαι ἔκπτωτοι τῶν ὁποίων ἀπήλαυσαν δικαιωμάτων καὶ τὰ ὁποῖα ἐπίσημος συνθήκη ἐξασφαλίζει αὐτοῖς ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν πρώτων τῆς Εὐρώπης Δυνάμεων;

Εἰ δὲ θεωρήσωμεν τὸν λαὸν, πῶς δύναται οὗτος νὰ εὐχαριστηθῇ εἰς μίαν διοίκησιν ἀπαιτοῦσαν παρ' αὐτοῦ καὶ λαμβάνουσαν εἰς φόρον ὑπὲρ τὸ διπλάσιον τοῦ ὅ,τι ἄλλοτε ἐπλήρονε; διοίκησιν

ἥτις ὡσεπιτοπολὺ κατά τε τοὺς ἀνωτέρους καὶ ὑποδεεστέρους αὐτῆς κλάδους εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἐμπεπιστευμένη εἰς ξένους, οἵτινες διττῶς ἐπιβαρύνουσι, τόσον διὰ τοὺς ὁποίους ἀπολαμβάνουσιν ἁδροὺς μισθοὺς, ὅσῳ καὶ διὰ τὴν ἀπειρίαν αὐτῶν καὶ σκληρότητα εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων.

Τὸ ρηθὲν ὑπὸ τὸ στοιχ. Β΄. ἔγγραφον καὶ οἱ ὑπὸ τὰ στοιχ. Γ΄. Δ΄. Ε΄. συμπληρωτικοὶ πίνακες ἀποδεικνύουσι μὲ πόσην ἀγανάκτησιν οἱ κάτοικοι τῶν ἑπτὰ νήσων ὑπόφερουσι τὴν παροῦσαν κατάςασίν των.

Θέλομεν τώρα περιορισθῇ εἰς τὸ νὰ ἀνακεφαλαιώσωμεν τὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα φαίνονται ἄξια ἑτοίμης καὶ σπουδαίας προσοχῆς ἐκ μέρους τῆς προστάτιδος Δυνάμεως.

1.ον Τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου τῆς 2 Μαΐου 1817 παραβαίνοντος καθόλου τὴν συνθήκην τῆς 5 Νοεμβ. 1815, δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἑπτανήσου νὰ ἐλπίσωσιν, ὅτι ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Β Μεγαλειότητος θέλει ἀκυρώσει τὸν χάρτην τοῦτον καὶ ἀντικαταστήσει ἄλλον συντεταγμένον κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τῆς ρηθείσης Συνθήκης,

Ἐπὶ ἐναντίας περιπτώσεως αἱ Δυνάμεις αἱ ὑπογράψασαι τὴν συνθήκην ταύτην δὲν θέλουσιν ἀναλάβει ὅλα αὐτῶν τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ἀξιώσεις ἐπὶ τῶν νήσων· δικαιώματα καὶ ἀξιώσεις, τῶν ὁποίων δὲν παρητήθησαν εἰμὴ ἐγγυώμεναι πάσας τὰς διατάξεις τῆς αὐτῆς Συνθήκης τῆς 5 Νοεμβρίου;

Καθότι ὅταν ἐγγυᾶταί τις διάταξιν τινὰ, εἶναι ὑπεύθυνος τῆς αὐτῆς ἐκτελέσεως.

2.ον Ὁ χάρτης τῆς 2 Μαΐου καθίστησι τοὺς πράκτορας τῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας δημιουργεῖ ἡ κυβέρνησις τῶν νήσων, ἀνευθύνους, συγκεντρόνων ὅλας τὰς ἀρχὰς εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐξουσία, ἥτις ἀφ᾽ ἑαυτῆς κατέστη ἀνεύθυνος καὶ πρὸς τὴν προστάτιδα Δύναμιν καὶ πρὸς τὸν προστατευόμενον λαόν.

Γνωστοποιῶν τὸν χάρτην τοῦτον εἰς τὰς Βρεττανικὰς βουλὰς, καὶ συνοδεύων αὐτὸν μὲ τὰς εὐχὰς καὶ τὰ παράπονα τοῦ Ἰονίου λαοῦ, δὲν δύναται οὗτος νὰ ἐλπίσῃ ἐν αὐτοῖς ὑποστήριξιν;

Καὶ διατί δὲν ἤθελε τὸ κάμει, ἐὰν τὸ ὑπουργεῖον ἀπεποιεῖτο νὰ δεχθῇ καὶ νὰ δικαιώσῃ τὰς ταπεινὰς παρακλήσεις, ἃς ἡ παροῦσα ἰδιωτικὴ διακοίνωσις τῷ διευθύνει;

3.ον Οἱ Ἑπτανήσιοι ἤθελον κάμει τὸ κίνημα τοῦτο ἀπὸ αἴσθημα τὸ ὁποῖον τιμᾷ πάντα λαὸν, τὸ αἴσθημα τῆς ἰδίας ὑπάρξεως.

Ὑπὸ οἱουςδήποτε ὅρους καὶ ἂν ἐτέθησαν ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ αὐτονομία, τὰς ὁποίας τῷ ἐξασφαλίζει ἡ Συνθήκη τῆς 5 Νοεμβρίου, αὗται μόλον τοῦτο ὑπόσχονται εἰς αὐτὸν τὴν ἀπόλαυσιν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀχώριστα ἀπὸ παντὸς λαοῦ μὴ κατακτηθέντος, καὶ ἀπολαύοντος ἀστικοὺς καὶ πολιτικοὺς νόμους ἐθνικούς.

Τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα τῷ ἀφίνει ὁ χάρτης τῆς 2 Μαΐου δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ἔχῃ, καὶ τὰ ὁποῖα πλέον δὲν ἀπολαύει ἐν ὅσῳ ὁ χάρτης τῆς 2 Μαΐου δύναται νὰ θεωρῇ ὡς θεμελιώδης νόμος τῆς ἐπικρατείας ταύτης

Ἂν τὰ δικαιώματα ταῦτα εἶχον ἀκυρωθῇ διὰ τοῦ τῆς κατακτήσεως δικαιώματος, οἱ κατακτηθέντες ἤθελον εὕρει κατὰ τὴν δυστυχίαν ταύτην τὴν δικαίωσίν των.

Ἀλλὰ τῶν δικαιωμάτων τούτων κυρωθέντων δι' ἐπισήμου Συνθήκης, καὶ τῆς προστάτιδος Δυνάμεως ὑποσχεθείσης νὰ τὰ σέβηται αὐτὴ καὶ νὰ κάμνῃ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ τὰ σέβωνται, πῶς εἶναι δυνατὸν οἱ Ἰόνιοι νὰ βλέπωσι μετ' ἀδιαφορίας καὶ χωρὶς μεγάλης ἀγανακτήσεως εἰς τὸν χάρτην τῆς 2 Μαΐου τὸν τάφον τῆς πολιτικῆς αὐτῶν ὑπάρξεως;

4 ον Λέγοντες πολιτικὴν ὕπαρξιν, δὲν διϊσχυριζόμεθα νὰ εἴπωμεν οὔτε ἐλευθερίαν, οὔτε αὐτονομίαν ἀπόλυτον, οὔτε κυριαρχίαν. Ὁ Ἰόνιος λαὸς οὐδέποτε ὕψωσε τοσοῦτον τὰς εὐχάς του. Ἐπροστατεύθη καὶ μολαταῦτα ἐσχημάτισε κράτος ἐλεύθερον καὶ αὐτόνομον καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐσωτερικὰς σχέσεις. (Συνθήκη 1800. Σύνταγμα 1803.) Ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶναι ἀναντίρρητος, καὶ ἐπ' αὐτῆς μάλιστα ἐστηρίχθη ἡ Συνθήκη τῆς 5 Νοεμβρίου. Οἱ ὅροι αὐτῆς εἶναι θετικοὶ, καὶ δὲν ἀφίνουσιν οὐδὲν ζήτημα ἄλυτον.

Τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἐξηντλήθη.

Προσθέτομεν μόνον ἐνταῦθα, ὅτι τὸ 3 ἄρθ. λέγει· «Ἡ Αὐτοῦ Βρεττανικὴ Μεγαλειότης θέλει ἐπιστήσει ἰδιαιτέραν προσοχὴν εἰς πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν νομοθεσίαν καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων Νήσων.»

Ἀλλ' ἐπιστῆναι τὴν προσοχὴν δὲν θέλει νὰ εἴπῃ διατάσσειν περὶ τοῦ πολυτιμοτέρου τῶν δικαιωμάτων τοῦ προστατευομένου λαοῦ, ἐκείνου δηλονότι τοῦ πολιτογραφεῖν τοὺς ξένους· καὶ πολὺ ὀλιγώτερον ἀκόμη τὸ ἐπιστῆναι τὴν προσοχὴν σημαίνει τὸ διορίζειν εἰς ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, θέτειν ὅλας τὰς ἀρχὰς ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον ἐξάρτησιν τοῦ προστάτου, συνιστᾷν τὰς ἀρχὰς ταύτας κατὰ μέγα μέρος ἐκ Βρεττανικῶν ὑπηκόων, διοικεῖν ἀνελέγκτως τὰς προσόδους τοῦ τόπου, νεωτερίζειν εἴς τε τὰ δικαστικὰ καὶ τὴν ἀστικὴν νομοθεσίαν, ἄνευ γνώσεως τῶν ἐπιχωρίων πραγμά-

των καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀφαιρεῖν τέλος τῶν ἰθαγενῶν τὰ ἐπαγγέλματα καὶ τοὺς ὑποδεεστέρους πόρους καὶ ἀπονέμειν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἀλλογενεῖς, οἵτινες δυσκόλως εὕρισκον πόρον ζωῆς εἰς τὴν πατρίδα των.

Δύναταί τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τοιαύτη κατάστασις πραγμάτων εἶναι ὑποφερτή, καὶ ὅτι ὑπομένοντες αὐτὴν, θέλουν δυνηθῆ νὰ τὴν ὑποφέρωσιν ἐπὶ μακρὸν χρόνον;

5.ον Αἱ νῆσοι πληρόνουσιν εἰς συνεισφορὰς ὅ,τι οὐδέποτε ἐπλήρωσαν· καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῶν δὲν ἀπολαύουσιν ἐκ τῶν προσόδων τούτων οὔτε ἀναλόγως πρὸς τὰς θυσίας των, οὔτε ἀναλόγως πρὸς τὰ ὠφελήματα, τὰ ὁποῖα τοῖς ἐξασφαλίζει ἡ Συνθήκη τῆς 5 Νοεμβρίου (ὅρα πίνακας Γ, Δ.)

Οἱ τύποι καθ' οὓς διαχειρίζονται οἱ πρόσοδοι τῶν Νήσων τουτέστιν ὁ Βρεττανικὸς ταμίας, ὅστις φυλάττει αὐτὰς, καὶ ὁ γενικὸς διαχειριστὴς ὅστις εἶναι ὁ κύριος πράκτωρ, μᾶς ἀναγκάζουσι νὰ πιστεύσωμεν δυοῖν θάτερον· ἢ ὅτι ἡ προστάτις Δύναμις δὲν κρίνει τὰς Ἰονίους Ἀρχὰς τὰς ὁποίας αὕτη πραγματικῶς ἐκλέγει ἀξίας τῆς ἰδίας ἐμπιστοσύνης, ἢ ὅτι δὲν θέλει νὰ γνωρίζωσι τὰς προσόδους καὶ τὴν δαπάνην τοῦ δημοσίου ταμείου.

Ἐὰν δὲ ἤθελέ τις ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο διὰ τοῦ γράμματος τῶν διατάξεων τοῦ κεφ. 7. τμήμ. 3 ἀριθ. 1 μέχρι τοῦ 12 τοῦ χάρτου, παρατηροῦμεν τότε, ὅτι οἱ ἐπιχώριοι ταμίαι ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἕνα γενικὸν ταμίαν διοριζόμενον ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ ὅτι ἡ Γερουσία καὶ ἡ Βουλὴ ἐξαρτῶνται ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ· ὥστε οὐδεμίαν ἐγγύησιν ἔχει ὁ λαὸς περὶ τῆς νομίμου χρήσεως τῶν προσόδων του.

Περιπλέον ὁ Βρεττανικὸς διαχειριστὴς τῶν προσόδων ὁ ἐσχάτως δημιουργηθεὶς κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθ. 9 τοῦ αὐτοῦ τμήματος καὶ κεφαλαίου, εἶναι νέα ἀπόδειξις τῶν καταχρήσεων, τὰς ὁποίας ἀφεύκτως παράγει διάταξις πραγμάτων τόσον παράδοξος.

Παρατηρήσεις.

Ἂν ἡ μεγάλη πλειονότης τῶν Ἑπτανησίων κρίνωσιν οὕτω περὶ τῆς ἐνεστώσης αὐτῶν τύχης, διατί οἱ ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ ὡς ἀντιπρόσωποι καὶ διοικηταὶ τῶν νήσων ἐκλεχθέντες ὑπέγραψαν τὸν χάρτην τῆς 3 Μαΐου; διατί ἔσπευσαν νὰ ζητήσωσι τὴν ἐπικύρωσίν του; διατί δέχονται οὗτοι ὑπουργήματα; διατί τέλος πάντων, ἀνεξαρτήτως τῶν ἀρχῶν τούτων, οὐδὲν σῶμα, οὐδεὶς πολίτης δὲν διηύθυνεν οὐδεμίαν περὶ τούτου ἀπαίτησιν; Ὁ χάρτης

τοὺς δίδει τὸ δικαίωμα τοῦτο. Τὰ πράγματα ταῦτα, καὶ αἱ πολυάριθμοι ἐκεῖναι προσφωνήσεις, πλήρεις ὑποκλίσεως καὶ ἀφοσιώσεως, ἃς οἱ ἀντιπρόσωποι καὶ διοικηταὶ πέμπουσιν ἀνὰ πᾶσαν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Ἁρμοστὴν, δὲν εἶναι μαρτυρίαι ἀντιτασσόμεναι εἰς τὰ ἐν τῷ παρόντι σημειούμενα παράπονα; Τούτου ἕνεκα μή τι τὰ παράπονα ταῦτα ἐκφράζωσι τὰς εὐχὰς ὀλίγων τινῶν φιλοδόξων καὶ φιλοταράχων ἀτόμων, ἐνῷ οἱ ἐν τοῖς πράγμασι συνιςῶντες ἀφ᾽ ἑτέρου κόμμα ἡσυχώτερον καὶ μετριώτερον, ἀντιπροσωπεύουσι τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπερείδονται εἰς τὴν ψῆφόν του;

Ἀπεδείξαμεν, ὅτι ὁ λαὸς καταθλίβεται. Αἱ παρ᾽ ἡμῶν δοθεῖσαι ἀποδείξεις δὲν ἐπιδέχονται ἀντίρρησιν. Ἐκεῖναι δὲ τὰς ὁποίας θέλει προσφέρει ὁ χρόνος (ἂν δὲν ληφθῶσιν αἱ ταχεῖαι θεραπεῖαι) θέλουσιν ἐμπνεύσει τὴν λυπηρὰν ταύτην πεποίθησιν καὶ εἰς τοὺς πράκτορας τῆς προστάτιδος Δυνάμεως, καὶ εἰς ἐκείνους μεταξὺ τῶν Ἑπτανησίων, οἵτινες τὴν ὑπηρετοῦσι.

Τούτου τεθέντος παραδεχόμενοι πρὸς στιγμὴν, ὅτι οἱ Ἑπτανήσιοι ὑπάλληλοι σχηματίζουσιν ἓν κόμμα, καὶ ὅτι ὅσοι εἶναι ἕτοιμοι νὰ ὑψώσωσι τὴν φωνὴν ἐναντίον, σχηματίζουσιν ἓν ἄλλο, ἐρωτῶμεν· ὁποῖον τῶν δύο ἀντιπροσωπεύει νομιμώτερον τὸ ἔθνος; Καὶ τωόντι οἱ ἀπομακρυνθέντες πολῖται, ὅσοι ἐπιμελῶς ἀπέχουσι τῶν δημοσίων πραγμάτων, ἀπολαύουσι μεγάλην ὑπόληψιν, καὶ οἱ ὑπάλληλοι δὲν τολμῶσι νὰ παρουσιασθῶσι πλέον εἰς τὸ κοινόν.

Ἀλλ᾽ οἱ τελευταῖοι οὗτοι δύνανται νὰ παρέξωσι καμμίαν ὠφέλειαν εἰς τὴν προστάτιδα Δύναμιν, ἀφ᾽ ἧς στιγμῆς ἀπώλεσαν ὅλην τὴν δημοτικότητά των; Καὶ πῶς δύνανται οὗτοι νὰ τὴν διατηρήσωσιν, ἂν, ἀφοῦ ὑπέγραψαν εἰς πάντα τοῦ Ἁρμοστοῦ τὰ θελήματα, δέχωνται παρ᾽ αὐτοῦ (μὲ βλάβην τῶν συμπατριωτῶν των) μισθοὺς ἁδροτάτους; Καὶ ἂν ἐκ τούτου εὑρίσκωνται εἰς θέσιν τοιαύτην ὥστε εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἔχωσι γνώμην ἐλευθέραν καὶ ἀνεξάρτητον καὶ νὰ τὴν προσφέρωσι; Δὲν ἐπιχειροῦμεν νὰ λεπτογραφήσωμεν ἐνταῦθα τὰς περιπτώσεις, ὅσαι ἐπέφερον τὴν συγκατάθεσιν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ὁ Ἁρμοστὴς ἐξελέξατο ἵνα ὑπογράψωσι τὸν χάρτην τῆς 2 Μαΐου, καὶ φέρωσιν αὐτὸν εἰς τοὺς πόδας τοῦ θρόνου... Ἀλλ᾽ ἡ συγκατάθεσις αὕτη ἔχει κῦρος; Οὐδαμῶς, διὰ διπλοῦν λόγον. Εἶναι παράνομος διὰ τοὺς τύπους της, καὶ πραγματικῶς ἄκυρος, καθὸ προσβάλλουσα τοὺς ὅρους τῆς Συνθήκης. Οἱ πολῖται οἱ τὸν χάρτην ὑπογράψαντες ἐπροβλήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ τῆς προστάτιδος Δυνάμεως εἰς τὰς ἐκλογικὰς Συνελεύσεις ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων Νήσων, ἐνῷ ἀπ᾽ ἐναντίας αἱ Συνελεύσεις αὗται ἔπρεπε νὰ

ἐκλέξωσιν ἐλευθέρως τοὺς ἀντιπροσώπους των κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐν ἰσχύει Συντάγματα.

Οἱ ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐκλεχθέντες ἀντιπρόσωποι ἔφεραν λοιπὸν ἐν ὀνόματι τῶν ἰδίων νήσων ἄκυρον ψῆφον, ὡς μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξασκήσωσιν ἀρχὴν, τὴν ὁποίαν δὲν ἦσαν ἐπιτετραμμένοι· ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχον τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἠδύναντο οὗτοι νὰ ἐξασκήσωσιν αὐτὴν παραβιάζοντες τὴν Συνθήκην τῆς 4 Νοεμβρίου: Πῶς λοιπὸν ἠδύναντο οὗτοι νὰ ὑπογράψωσι τὴν πρὸς τὸν λόγον τοῦ Ἁρμοστοῦ ἀπάντησιν, καὶ ἀκολούθως τὸν χάρτην τῆς 2 Μαΐου; Ἂν ἠδύναντο νὰ ἀναιρέσωσι μέρος τῆς Συνθήκης, διατί δὲν ἤθελον ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀκυρώσωσιν ὁλοκλήρως καὶ ἐντύπως τὴν σύμβασιν ταύτην ὑπογράφοντες πρᾶξιν θέτουσαν τὰς νήσους ὑπὸ τὴν πλήρη κυριαρχίαν τῆς προστάτιδος Δυνάμεως;

Ἀλλ' ἤθελε παραδεχθῇ τοιαύτην πρᾶξιν ἡ προστάτις Δύναμις χωρὶς τὴν συγκατάθεσιν τῶν Δυνάμεων, αἵτινες ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην τῆς 5 Νοεμβρίου; Ἂν ἡ συγκατάθεσις αὕτη ἦτο ἀναγκαία διὰ τὴν πλήρη ἀκύρωσιν τῆς Συνθήκης, διατί δὲν ἤθελεν εἶναι αὕτη ἐπίσης ἀναγκαία διὰ τὸ ὁμολογούμενον ἀνεκτέλεστον πολλῶν αὐτῆς ὅρων; Λέγομεν ὁμολογούμενον, διότι ὁ λόγος τοῦ Ἁρμοστοῦ τῆς 3 Φεβρουαρίου 1817 εἶναι δημοσία καὶ ἐπίσημος διακοίνωσις.

Μέσα τοῦ ἐπαναγαγεῖν τὰ πράγματα εἰς τοὺς ὅρους τῆς Συνθήκης τῆς 5 Νοεμβρίου.

Δὲν ὑποκρύπτομεν τὰς δυσκολίας ὅσαι ἀντιτείνονται εἰς τὸ νὰ διακηρυχθῇ ὡς μὴ γεγονὸς ὅ,τι συνέβη εἰς τὰς νήσους ἀπὸ τοῦ 1816 μέχρι τῆς σήμερον, οὐδὲ θέλομεν τὸ ἀπαιτήσει. Ἀλλ' ἐὰν ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις θελήσῃ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ γεγονότα ὅσα τὸ ἔγγραφον τοῦτο καὶ τὰ ἐπισυναπτόμενα ἀναφέρουσιν, ἂν αἰσθάνεται τὸ δίκαιον τῶν αἰτήσεών μας, ἂν τέλος ἀγαπᾷ νὰ δικαιώσῃ αὐτὰς αὐθορμήτως καὶ χωρὶς νὰ περιμείνῃ ὥστε ἡ βία τῶν πραγμάτων νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀνάγκην, τότε θέλει εἶναι εὐκολώτατον.

1.ον Νὰ ἀνακουφίσῃ ὅσον τάχιον τοὺς Ἑπτανησίους ἐκ τῶν περισσοτέρων αὐτῶν δεινῶν τὰ ὁποῖα τοὺς καταθλίβουσι.

2.ον Καὶ νὰ ἀνοίξῃ ταὐτοχρόνως τὰς ὁδοὺς, δι' ὧν δύναται νὰ τεθῇ ἡ ἐσωτερικὴ τοῦ Κράτους τούτου κατάστασις εἰς πλήρη συμφωνίαν μὲ τὰς διατάξεις τῆς Συνθήκης τῆς 5 Νοεμβρίου.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον.—Ὅ,τι μᾶλλον ἐπιβαρύνει εἶναι ἡ κατάχρησις τῆς ἀρχῆς, ἥτις σύμπασα καὶ καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Διοικήσεως συνεκεντρώθη εἰς μόνον τὸν Ἁρμοστήν. Ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι ὡσαύτως συγκεντρωμένη εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτοῦ διοριζόμενον ὑπάλληλον, τουτέστιν εἰς ὅλους τοὺς δημοσίους ἐπαγγελματικοὺς ἀπὸ τοῦ προέδρου τῆς Γερουσίας μέχρι τοῦ ἐσχάτου κλητῆρος τῶν κατωτέρω δικαστηρίων.

Οἱ Ἑπτανήσιοι λοιπὸν δὲν εἶναι μόνον ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον δεσποτείαν ἑνὸς μόνου δεσπότου, ἀλλὰ στενάζουσι καὶ ὑπὸ τὴν δεσποτείαν ἑνὸς ἑκάστου τῶν ὑπ' αὐτὸν ὑπαλλήλων. Τὸ νὰ ὑποθέσῃ δέ τις ὅτι οἱ πράκτορες οὗτοι τῆς ἀρχῆς δὲν εἶναι εἰμὴ τὰ πιστὰ ὄργανα τῶν βουλευμάτων τοῦ Ἁρμοστοῦ, εἶναι ταὐτὸν καὶ νὰ ὑποθέσῃ τὸ ἀδύνατον. Οὐδεὶς ἄνθρωπος τῳόντι δύναται νὰ ἐνασχολῆται ἐνταυτῷ εἰς τοσαύτας καὶ τοσοῦτον πολυπλόκους ὑποθέσεις, ὡς ἐκεῖναι ἑνὸς μικροῦ κράτους, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον ἀκόμη ὁ νῦν Ἁρμοστὴς δύναται ν' ἀφοσιώσῃ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς πάσας τὰς λεπτομερείας τῆς Νομοθεσίας, τῆς Διοικήσεως καὶ τῆς δικαιοσύνης τῶν ἑπτὰ νήσων, ὅστις ἐνταυτῷ εἶναι ἐπιτετραμμένος καὶ τὴν στρατιωτικὴν ἐξουσίαν, τὴν Κυβέρνησιν τῆς Μελίτης, καὶ πάσας τὰς ἐν τῇ Μεσογείῳ Βρεττανικὰς σχέσεις.

Τὸ μέτρον λοιπόν, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ἦναι ταχύτερον σωτηριῶδες, ἤθελον εἶναι ν' ἀπαλλαχθῇ ὁ στρατηγὸς Μαιτλὰνδ τῆς ἁρμοστείας, καὶ νὰ χορηγηθῇ εἰς ὑποκείμενον ἀνῆκον εἰς τὴν ὑπαλληλίαν τοῦ ὑπουργείου ἢ τῆς διπλωματίας.

Οὗτος ὁ νέος Ἁρμοστὴς ἠδύνατο νὰ κάμῃ ὥστε ν' ἀπολαύσῃ ἀμέσως ὁ τόπος διοίκησιν νόμιμον καὶ κανονικήν. Ἡ ὑπέρμετρος δύναμις τῆς θέσεώς του, ὁποία ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ χάρτου τῆς 2 Μαΐου 1817, τῷ προσφέρει τὰ μέσα. Ἀπεκδυόμενος αὐθορμήτως τῶν καθηκόντων, τὰ ὁποῖα ἡ Συνθήκη τῆς 5 Νοεμβρίου δὲν τῷ ἐπιτρέπει, ἀπονέμων τὰ καθήκοντα ταῦτα εἰς τὰ καθεστῶτα σώματα τοῦ Ἑπτανησίου Κράτους, καὶ ἐπιφυλλασσόμενος τὸ δικαίωμα νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐκ τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς τῆς θέσεώς του εἰς τὴν πορείαν τόσον τῆς βουλῆς ὅσῳ καὶ τῆς Γερουσίας, ὁ ἁρμοστὴς οὗτος ἤθελε πραγματικῶς ἐξαλείψει ὅλα τὰ κακὰ διὰ τὰ ὁποῖα παραπονοῦνται οἱ κάτοικοι τῶν Ἰονίων Νήσων.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον.—Ἀλλ' ἵνα παύσωσι τὰ παράπονα ταῦτα διὰ παντὸς καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ δικαίου, ἄλλο τι πλέον δὲν ὑπολείπεται εἰμὴ νὰ συμβουλευθῇ τὸ ἔθνος περὶ τῶν τροπολογιῶν, αἵτινες πρέπει νὰ γίνωσιν εἰς τὸν χάρτην τῆς 2 Μαΐου.

Αὐτὸς οὗτος ὁ χάρτης (ἄρθ. 5. τμ. 7 κεφ. 7) φαίνεται τρόπον τινὰ ὅτι συγχωρεῖ τὴν μεταρρύθμισιν ταύτην· ἀλλ' αὕτη δὲν ἤθελεν εἶναι νόμιμος χωρὶς τῆς ἐπισήμου συνενέσεως τῶν ἀντιπροσώ-

πων τοῦ ἔθνους ἐλευθέρως ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν ἐκλογικῶν Συνελεύσεων, καὶ παρ' αὐτῶν λαμβανόντων τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐξουσίαν.

Οὐδὲν εὐκολώτερον παρὰ τὸ νὰ ἐπιφέρῃ τις τοσοῦτον ἐπιθυμητὸν ἀποτέλεσμα, χωρὶς νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ κρότου εἰς τὸ παρελθὸν, χωρὶς νὰ προσκρούσῃ οὐδενὸς τὴν φιλοτιμίαν, συμβιβάζων αὐτὸ μὲ τὴν πλήρη καὶ ὁλόκληρον ἐκτέλεσιν τῶν ὅρων τῆς Συνθήκης τῆς 5 Νοεμβρίου

Τολμῶμεν νὰ ἐνδείξωμεν τὰ πρὸς τοῦτο μέσα.—Ὁ νέος Ἁρμοστὴς τῆς προστάτιδος Δυνάμεως ἠδύνατο ν' ἀπευθύνῃ πρὸς τοὺς ἐπάρχους τῶν Νήσων (α) διάγγελμα, δι' οὗ ἤθελε προσκαλέσει αὐτοὺς νὰ συγκαλέσωσι τὰς συγκλήτους ἤτοι τὰς ἐκλογικὰς Συνελεύσεις.

Αἱ συνελεύσεις αὗται ἤθελον προσκληθῇ νὰ ἐκλέξωσι κατὰ δεδομένας ἀναλογίας τοὺς πολίτας, τοὺς ὁποίους ἤθελον κρίνει ἀξίους τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς προστάτιδος δυνάμεως καὶ τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἐντολὴ αὐτῶν ἤθελε τοῖς παρέχει τὴν ἐξουσίαν νὰ νομοθετήσωσι καθὸ ἔκτακτοι ἀντιπρόσωποι τῆς νήσου ὡς πρὸς τὰς βελτιώσεις τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν.

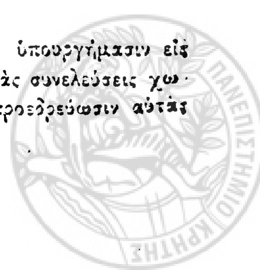
Ὑποτιθεμένου ὅτι ἤθελε κριθῇ εὔλογον νὰ περιορισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκτάκτων τούτων ἀντιπροσώπων εἰς 7, αἱ ἀναλογίαι αὗται ἠδύναντο νὰ ἦναι αἱ ἑξῆς· 2 διὰ τὴν Κέρκυραν, 2 διὰ τὴν Κεφαλληνίαν, 2 διὰ τὴν Ζάκυνθον, 1 διὰ τὴν ἁγ. Μαῦραν.

Αἱ ἐκλογικαὶ συνελεύσεις τῶν νήσων Κυθήρων, Ἰθάκης καὶ Παξῶν ἤθελον ἐκλέγει διαδοχικῶς μεταξὺ τῶν 7 ἀντιπροσώπων τῶν μεγαλητέρων νήσων, ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἑκάστη αὐτῶν ἤθελε προκρίνει νὰ συστήσῃ ἐντολοδόχον της, εἰς ὃν ἤθελε δώσει τὰς ὁδηγίας της.

Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἤθελεν ἐργάζεσθαι ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ Ἁρμοστοῦ πρὸς διόρθωσιν τοῦ χάρτου. Οὕτω μεταρρυθμισθεὶς, ἤθελε παρουσιασθῇ εἰς τὴν προστάτιδα δύναμιν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀντιπροσώπων ἢ ὑπ' ἐκείνου ἢ ἐκείνων μεταξὺ αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἤθελον ἐκλέξει καὶ ἐπιφορτίσει τὴν ἀποστολὴν ταύτην ἵνα λάβῃ τὴν ἐπικύρωσίν της.

Ἐπὶ τῇ ὑποθέσει (καὶ τοῦτο δεχόμεθα μόνον διὰ νὰ προλάβωμεν πᾶσαν δυσκολίαν), ὅτι ἡ προστάτις Δύναμις ἔκρινεν ὠφέλι

(α) Ἂν οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ Ἁρμοστοῦ ἦσαν ἔτι ἐν ὑπουργήμασιν εἰς τὰς νήσους, ἠδύναντο τὸ πολὺ νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς συνελεύσεις χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει τὸ δικαίωμα νὰ προεδρεύωσιν αὐτὰς ἢ νὰ ψηφοφορῶσι.

τούτων ἀντιπροσώπων, τολμῶμεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἀντὶ νὰ ὀνομάσῃ κατ' εὐθεῖαν ἢ νὰ προτείνῃ καταλόγους εἰς τὰς ἐκλογικὰς συνελεύσεις, ὡς ἔγεινε μέχρι τοῦδε, ἤθελεν εἶσθαι δικαιότερον νὰ ἐπιφυλαχθῇ νὰ ἐκλέξῃ τὴν ἐλευθερίαν μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων, ὅσοι ἤθελον λάβῃ ὑπὲρ αὐτῶν πλειονοψηφίαν· ὥστε, ἄν, ὡς προαπεδείξαμεν, ἑκάστη νῆσος ἀντιπροσωπεύηται εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὑπὸ δύο βουλευτῶν, ἡ ἐκλογικὴ Συνέλευσις ἠδύνατο ἐλευθέρως νὰ ἐκλέγῃ 4 ἢ 5 πολίτας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Ἁρμοστὴς ἤθελεν ἐκλέξει τοὺς δύο, τοὺς ὁποίους ἡ ἐκλογὴ αὕτη ἤθελεν ὡρισμένως ἐγκαταστήσει ἐκτάκτους ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ.

Ὁ περιορισμὸς οὗτος, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν, μᾶς φαίνεται τοὐλάχιστον ἀνωφελής· διότι εἴμεθα ἐντελῶς πεπεισμένοι ὅτι αἱ ἐκλογικαὶ Συνελεύσεις, ἀφεθεῖσαι εἰς ἑαυτάς, ἤθελον δικαιώσει ταχέως διὰ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκλεγομένων τὴν προσδοκίαν τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως.

Ἐλπίζοντες ὅτι ἀπεκρίθημεν προηγουμένως διὰ τῆς ἁπλότητος καὶ εὐκολίας τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα προτείνομεν εἰς ὅ,τι ἠδύνατό τις νὰ ἀντιτείνῃ ὑπὲρ τῆς παρατάσεως τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος συστήματος, τὸ ὁποῖον μεγάλως ἐπιβαρύνει τὰς νήσους, πεποίθαμεν ὡσαύτως ὅτι ἐδώκαμεν νέαν ἀπόδειξιν τῶν εἰλικρινῶν εὐχῶν τὰς ὁποίας κάμνομεν, ὅπως ἡ πολιτικὴ ὕπαρξις, ἡ εὐημερία καὶ ἡ εὐτυχία τοῦ γενεθλίου μας τόπου ἀφεθῇ ὅλως εἰς τὴν ὑψηλὴν σύνεσιν καὶ δικαιοσύνην τοῦ Βρεττανικοῦ ὑπουργείου.

Κατάστασις τῶν ἑπτὰ Νήσων ἐπὶ τῆς Ἑνετικῆς Κυβερνήσεως, τῆς Ῥωσσικῆς καὶ Ἀγγλικῆς προστασίας.

Ἑνετικὴ Κυβέρνησις.

Ἐπὶ τῆς Ἑνετικῆς κυριαρχίας ἡ Ἑπτάνησος ἐπλήρονε τάλληρα 360,000.

Διὰ τὴν διοίκησιν αὐτῆς περιλαμβανομένης καὶ τῆς Κυβερνήσεως Πάργας, Πρεβέζης, Βονίτσης καὶ Βουθρωτοῦ ἐδαπανῶντο τάλληρα 140,080.

Οἱ κάτοικοι τῶν Ἑπτὰ Νήσων εἶχον ὅλην τὴν δημοτικὴν διοίκησιν τῶν πόλεων.

Ὁ λαὸς ἀντεπροσωπεύετο ὑπὸ τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν καθ' ὁμοίωσιν τῆς Ἑνετικῆς ἀριστοκρατίας.

Τὰ προνόμια, ὅσα ἔχαιρεν ἡ ἀριστοκρατία τῶν Νήσων ἦσαν ἐξησφαλισμένα κατὰ παντὸς σφετερισμοῦ ἐκ μέρους τῆς Ἑνετικῆς Κυβερνήσεως.

Ὁσάκις γενικὸν συμβούλιον ἡ βουλὴ τῶν Νήσων ἔκρινεν εὔλογον νὰ ἀναφερθῇ εἰς τὴν Ἑνετικὴν Σύγκλητον, ἔστελλε πρέσβυν πρὸς αὐτήν. Ἡ ἀποστολὴ αὕτη εἶχε χώραν, καὶ ἡ γενικὴ Κυβέρνησις οὔτε ἠδύνατο, οὔτε εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐναντιωθῇ ἢ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτήν.

Αἱ πρόσοδοι τοῦ τόπου ἐδιοικοῦντο ὑπὸ ἐπιχωρίου ἀρχῆς. Τὸ ταμεῖον ἦτο ὡσαύτως ἐπιτετραμμένον εἰς Ἰόνιον ὑπήκοον. Οἱ ὑπάλληλοι, ὡς οἱ πρόεδροι ἢ σύνδικοι τοῦ τόπου, καθὼς καὶ ἄλλαι ἀρχαὶ ἐξελέγοντο ἐλευθέρως ὑπὸ τῶν γενικῶν συμβουλίων ὑπὸ τὴν προεδρείαν Βαΐλου Ἑνετοῦ ἐπάρχου. Ὁ πρόεδρος δὲν εἶχεν εἰμὴ τὸ δικαίωμα τοῦ ψηφοφορεῖν, καθὼς καὶ πᾶς ἄλλος εὐγενὴς τοῦ τόπου, περὶ τῶν προτάσεων τὰς ὁποίας οἱ ἐκλογεῖς ἔκαμνον εἰς τὸ μέγα συμβούλιον. Τὸ δικαίωμα τῆς πολιτογραφήσεως καὶ τὸ τῆς εὐγενείας ἐχορηγοῦντο μόνον ὑπὸ τῶν γενικῶν συμβουλίων. Ὁ κυριάρχης δὲν ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν νὰ τὰ διανέμῃ εἰς οὐδένα οἱοσδήποτε καὶ ἂν ἦτο.

Ἑπτανήσιος Πολιτεία.

Ἡ Ἑπτάνησος ἐπλήρονε τάλληρα 329,213.

Διὰ τὴν διοίκησιν αὐτῆς, περιλαμβανομένης καὶ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἐδαπανῶντο τάλληρα 101,294.

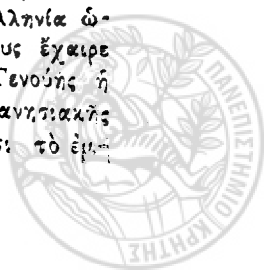
Τὰ ἐπαγγέλματα διαδοχικῶς ἐξησκοῦντο ὑπὸ τῶν πολιτῶν. Δύο ἢ τρεῖς ἀλλογενεῖς δεδοκιμασμένης ἀξίας ἐπολιτογραφήθησαν, καὶ ἔλαβον δημοσίαν ὑπηρεσίαν μὲ μεγάλας δυσκολίας, τὰς ὁποίας μόνη ἡ ὑπόληψις καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς Κυβερνήσεως ἠδυνήθη νὰ ὑπερνικήσῃ Η ξένη προστασία, ἤθελεν εἰς ταῦτα ἐξάπαντος ἀποτύχῃ.

Ὁ συνταγματικὸς χάρτης τοῦ ἔτους 1803 ὁ κανονίσας τὴν Κυβέρνησιν τῆς πολιτείας ταύτης συνετάχθη ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τῆς Ρωσσικῆς Προστασίας. Ὁ χάρτης οὗτος ἐπεστηρίζετο ἐπὶ προγενεστέρων συνταγμάτων διαφερόντων αὐτοῦ κατά τινας τυπικὰς διατάξεις. Ὅλα ὅμως ὁμοιάζουσιν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ δικαίου. Ἡ ὑπερτάτη ἀρχὴ ἥ τε νομοθετικὴ καὶ ἡ διοικητικὴ ἀπὸ τοῦ 1796 ἀνῆκεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν τόπον.

Ὁ πληρεξούσιος, τὸν ὁποῖον ἡ αὐλὴ τῆς Ρωσσίας ἐσύστησε παρὰ

τῇ κυβερνήσει τῶν Νήσων, ἦτο καὶ αὐτὸς Ἑπτανήσιος. Ἡ ἐπέμβασις αὐτοῦ οὐδόλως ἐμπόδισε τὰς ἐργασίας τῆς Κυβερνήσεως, οὔτε τῶν νομοθετῶν· ἀλλὰ τὴν μὲν ὑπεστήριζε, τοὺς δὲ περιέστελλεν ἐντὸς νομίμων ὁρίων. Πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν ἐσωτερικὴν Κυβέρνησιν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀστυνομίαν καὶ τὰς προσόδους τῆς πολιτείας ἦτο πάντῃ ἀλλότριον τοῦ πληρεξουσίου τῆς Ρωσσίας, καὶ ἡ ἐπιρροὴ αὐτοῦ περιωρίζετο εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν κυριωτέρων δημοσίων ὑπαλλήλων. Οἱ δὲ τύποι, καθ' οὓς διενηργεῖτο, δὲν προσέβαλλον οὐδενὸς τὴν φιλοτιμίαν. Οἱ ὑπάλληλοι, ἅμα διορισθέντες ὑπὸ τῶν ἐκλογέων, ἀνεδέχοντο μεγάλην πρὸς αὐτοὺς εὐθύνην, καὶ δὲν ἐξηρτῶντο εἰμὴ ἐκ μόνου τοῦ νόμου. Τὰ φρούρια τῶν νήσων κατείχοντο ὑπὸ Ρωσσικῆς φρουρᾶς, ἀλλ' ὡς παρακαταθήκη εἰς αὐτὴν δεδομένα, καὶ ἡ φρουρὰ αὕτη διετηρεῖτο δι' ἐξόδων τῆς πολιτείας. Ἀλλ' ὅμως ἡ κυβέρνησις εἶχε τὰ στρατεύματά της ὑπηρετοῦντα ἡνωμένως μετὰ τῶν Ρωσσικῶν, εἶχε δὲ καί τινα πολεμικὰ πλοῖα. Μισθόνουσα ἅπαντας τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους, ἀναλόγως ὅμως πάντοτε πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ τόπου καὶ τὴν μετριότητα αὐτοῦ, προνοοῦσα περὶ τὴν διατήρησιν τῆς Ρωσσικῆς φρουρᾶς, ἔχουσα τρεῖς ὑπουργοὺς ἐκτὸς τοῦ Κράτους τὸν μὲν εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὸν δὲ εἰς Ρωσσίαν, καὶ τὸν ἕτερον εἰς Παρισίους, ὡς ἐπιτετραμμένους τὰς ὑποθέσεις, τροφοδοτοῦσα Ἑπτανήσια στρατεύματα καί τινας λεγεῶνας Ἀλβανῶν, ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑπτανήσου κατὰ τὸ 1807 ἀφῆκεν εἰς τὸ ταμεῖόν της 180,000 ταλλήρων, ἅτινα μετέβησαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Γάλλου στρατάρχου, ὅστις κατέστη δεσπότης τῶν νήσων μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Τιλσίτ. Οἱ Ρῶσσοι ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου, οἵτινες διέτριβον εἰς Κέρκυραν, οὐδὲν οὐδέποτε ἔλαβον μέρος, οὔτε ἐπιρροὴν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῶν νήσων. Οἱ δὲ ἐν Ζακύνθῳ καὶ Κεφαλληνίᾳ, καθ' ὅσον ἡ ἀστυνομία τῶν νήσων τούτων ὑπηρετεῖτο ὑπὸ τῶν ὑπ' αὐτοῦ στρατευμάτων, ἐξηρτῶντο ἐκ τῆς ἀστυκῆς Κυβερνήσεως, τουτέστι ἐκ τοῦ Πρυτάνεως.

Ἡ πολιτεία εἶχεν ἐμπορικὸν ναυτικὸν ἀκμάζον. Εἰς τὸ βραχὺ διάστημα 7 ἐτῶν ἡ κυβέρνησις αὐτῆς εἶχε δώσει ὑπὲρ τὰς 400 σημαίας εἰς πλοῖα κατασκευασμένα εἰς τὰς νήσους. Διὸ ἡ Ἰθάκη ἔσχε πόλεις ἐκεῖ ὅπου πρότερον ἦσαν καλύβαι. Ἡ Κεφαλληνία ὡσαύτως. Ἡ ἐμπορικὴ σημαία τοῦ μικροῦ τούτου κράτους ἔχαιρε μεγάλην ὑπόληψιν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως, τῆς Γενούης ἡ πολιτεία, ἡ αὐλὴ τῆς Ρώμης ἐζήτησαν παρὰ τῆς Ἑπτανησιακῆς Γερουσίας τὴν ἐμπορικήν της σημαίαν, ἵνα ἐξασφαλίσωσι τὸ ἐμ-

πόριόν των ἀπὸ τὰς βαρβαρικὰς πειρατείας. Ἡ Γερουσία ὅμως συνετῶς ποιοῦσα ἀπεποιήθη. Αἱ Δυνάμεις τῆς πρώτης τάξεως ἐτίμων τὴν πολιτείαν μὲ τὴν εὔνοιάν των. Σώζονται εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν νήσων αὐτόγραφοι ἐπιστολαὶ ἡγεμόνων, ὧν ἡμεῖς ἔχομεν τὰ ἀντίγραφα· ἐκείνη μάλιστα δι' ἧς ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐσύσταινε παρ' αὐτῇ ἕνα ὑπουργὸν ὑπὸ τὸν τίτλον ἀπεσταλμένου, καὶ ἐζήτει παρὰ τῆς Γερουσίας νὰ συστήσῃ καὶ αὐτὴ ὑπουργὸν παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου μὲ τὸν αὐτὸν τίτλον καὶ χαρακτῆρα.

Ἡνωμένον Κράτος τῶν Ἰονίων Νήσων ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν Προστασίαν.

Ἐξητάσαμεν ἐν τῷ ὑπομνήματι τὸν χάρτην τῆς 2 Μαΐου 1817 συγκρίνοντες τὰς διατάξεις τῆς πράξεως ταύτης πρὸς τοὺς ὅρους τῆς Συνθήκης τῶν 5 Νοεμβρίου 1815. Θέλομεν δ' ἐνταῦθα ἐξετάσει τὸν αὐτὸν τοῦτον χάρτην ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων του κ α υετα βαθυτατης λύπης θέλομεν ἀποδείξει ὅτι αὐτὸς ἀκυροῖ ὅλα τα δικαιώματα, ὅσα οἱ Ἑπτανήσιοι ἀπήλαυον καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν Ἐνετικὴν δεσποτείαν, καὶ ὅτι ἡ ἐξ αὐτοῦ προκύπτουσα διοίκησις καταπιέζει πολὺ ὅλους τοὺς κατοίκους τῶν Νήσων πάσης τάξεως Τωόντι αἱ ἀνώταται ἀρχαὶ ἐξουθενοῦνται τὸ πλεῖστον μέρος τῶν δημοσίων θέσεων ἀφηρπάσθησαν ἀπὸ τῶν ἰθαγενῶν καὶ ἐδόθησαν τοῖς ἀλλογενέσιν. Οἱ πόροι τοὺς ὁποίους ἡ ναυτιλία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία ἐχορήγουν τοῖς Επτανησίοις εἶναι εἰς χεῖρας τῶν ξένων ἢ κατεστράφησαν Τὸ Κράτος τέλος πάντων ἐπλήρονεν ἀνέκαθεν καὶ μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων 329,213 τάλ. κατ' ἔτος και ἤδη πληρόνει 730,000 Ἡ διοίκησις αὐτοῦ ἀπήτει τάλ. κατ' ἔτος 101,294, καὶ ἤδη ἐπιφέρει δαπάνην 282,000.

Δικαιώματα ἀκυρωθέντα.

Αἱ ἐκλογικαὶ συνελεύσεις δὲν ἔχουσι τὸ ἐλεύθερον δικαίωμα νὰ ἐκλέγωσι τοὺς ἀντιπροσώπους των, οὐδὲ τὴν γενικὴν κυβέρνησιν· ἀλλ' οὔτε αὐτη ἔχει τὸ ἐλεύθερον δικαίωμα νὰ ἐκλέγῃ τοὺς ὑπουργούς της, οὔτε τοὺς διοικητάς, οὔτε τοὺς δικαστάς, ἐπειδὴ παντες οἱ διορισμοὶ εἰς οἱασδήποτε δημοσίας θέσεις ὑπόκεινται ἐν τέλει εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ἁρμοστοῦ.

Ἀρχαὶ ἐξουθενημέναι.

Πάντες οὗτοι οἱ ὑπάλληλοι καὶ ἐπαγγελματίαι, καίτοι ὑπὸ τοῦ

λόρδου ἐκλεγόμενοι, δὲν δύνανται νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὸν λαόν, ὡς κατέχοντες τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ προστατεύοντος· αἱ πράξεις τῆς διαχειρίσεώς των ὡς καὶ αἱ νομοθετικαὶ δὲν ἔχουσι κῦρος εἰ μὴ διὰ μόνης τῆς ρητῆς ἐγκρίσεως τοῦ Ἁρμοστοῦ.

Ἐπαγγέλματα διδόμενα εἰς τοὺς ἀλλογενεῖς.

Ἡ ἀρχικὴ Γραμματεία τῆς βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας, τὸ γενικὸν ταμεῖον, ἡ κυβέρνησις τῶν Νήσων ἐν αἷς ὁ ἁρμοστὴς δὲν διατρίβει, τὸ οὐσιωδέστερον μέρος τῶν ὑπουργημάτων εἰς τὸ ὑπέρτατον δικαστήριον, πᾶσαι αἱ θέσεις αὗται καὶ ἄλλαι πολλαὶ δικαιωματικῶς ἀπονέμονται ὑπὸ τοῦ χάρτου εἰς Βρεττανικοὺς ὑπηκόους, καὶ ὑπ' αὐτῶν ἤδη κατέχονται.

Ἐπειδὴ τὰ δικαιώματα τῆς πολιτογραφίας ἔμειναν πρὸς καιρὸν ἀόριστα, ἡ δε βουλὴ ἐπὶ προτάσει τῆς Γερουσίας ἢ τοῦ ἁρμοστοῦ δύναται νὰ πολιτογραφήσῃ ἀλλογενεῖς δι' ἐπίτηδες νόμου, Μελιταῖοι, Σικελοί, Κόρσοι καὶ ἄνθρωποι πλανήρεις ἐπολιτογραφήθησαν, καὶ ἔκτοτε διωρίσθησαν εἰς θέσεις ἐπὶ ζημίᾳ τῶν γνησίων πολιτῶν τοῦ Κράτους.

Ὁ συνταγματικὸς χάρτης ἀφίνων εἰς τὸν ἁρμοστὴν τὴν διεύθυνσιν παντὸς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀστυνομίαν, τὸ ὑγειονομεῖον καὶ τὴν τῶν λιμένων ἐπιστασίαν, εἰς αὐτὸν μόνον δίδει εἰδικώτερον τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζειν ὑπαλλήλους εἰς τοὺς κλάδους τούτους, καὶ τούτους Βρεττανικοὺς ὑπηκόους.

Τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῶν τελωνείων.

Πόροι τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας.

Ἡ σιτεμπορεία ἦτο μὲν ἐλευθέρα, τώρα δὲ ὑπόκειται εἰς μονοπωλεῖον. Μονοπώλης εἶναι ὁ εἰσπράκτωρ τῶν προσόδων τῆς Κερκύρας, ὁ συνταγματάρχης Ροβινσών Ἐν γένει τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον εἶναι εἰς χεῖρας τοῦ αὐτοῦ πράκτορος. Ὡς διοικητὴς τῶν τελωνείων ἔχει οὗτος τὴν ἐξουσίαν νὰ οἰκειοποιῆται πᾶσαν πραγματείαν φθάνουσαν εἰς τὸν λιμένα, δίδων εἰς τὸν ἰδιοκτήτην 15 τοῖς 0/0 ὑπεράνω τῆς τιμῆς τῆς ἀγορᾶς. Ἔκτοτε πᾶσα ἐμπορικὴ ἐπιχείρισις ἀπενεκρώθη· πολλοὶ κεφαλαιοῦχοι Ἰόνιοι ἐγκατέλιπον τὰς νήσους καὶ ἐπορεύθησαν ἀλλαχοῦ νὰ ζήσωσι. Τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον ἐγίνετο προηγουμένως διὰ δανείων, τὰ ὁποῖα οἱ κεφαλαιοῦχοι ἔκαμνον εἰς τοὺς κτηματίας καὶ εἰς τοὺς ἀγρολήπτας. Τὰ δάνεια ταῦτα δὲν συγχωροῦνται πλέον εἰμὴ μετὰ

περιορισμῶν· ἐξ ὧν συμβαίνει ὥστε οὐδεὶς πλέον δανείζει τὰ χρήματά του. Οἱ κτηματίαι καὶ οἱ ἀγρολῆπται στερούμενοι τοῦ πόρου τούτου, τὸν ὁποῖον εἶχον ἀπό τινων ἑκατονταετηρίδων, εὑρίσκονται εἰς ἀμηχανίαν καὶ εἰς ἔνδειαν. Τότε ὁ αὐτὸς συνταγματάρχης Ροβινσὼν ὁ διοικητὴς τῶν οἰκονομικῶν ἔρχεται εἰς βοήθειάν των, κάμνων αὐτοῖς δάνεια εἴτε διὰ διανομῆς σίτου, εἴτε χρηματικά. Ὡς δὲ πρὸς τὴν ναυτιλίαν, ὄχι μόνον αἱ νῆσοι δὲν ἔχουσι πλοῖα ἐμπορικά, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐσωτερικὴ ναυτιλία εἶναι βεβαρυμένη ἀπὸ ὑπερόγκους φόρους, οἱ ἐπιχώριοι ναῦται ἠναγκάσθησαν νά ἐγκαταλείψωσι τὸ ἐπιτήδευμά των. Διὸ οἱ λιμένες τῶν νήσων οἱ πάλαι ποτὲ ἀκμάζοντες εἶναι σήμερον ἔρημοι, καὶ ἐντὸς ὀλίγου λέμβοι μόνον τινὲς Σικελῶν καὶ Μελιταίων θέλουσιν ὑπηρετεῖ τὸ ἐσωτερικὸν τῶν νήσων. Πρὸς τούτοις ὁ καταρτισμὸς τῶν πλοίων, τὰ ταχύπλοα τὰ συντηρούμενα δι' ἐξόδων τοῦ Κράτους, ὑπηρετοῦνται καὶ ταῦτα ὑπὸ Μελιταίων καὶ Σικελῶν.

Διαχείρησις τῶν οἰκονομικῶν.

Τῶν νήσων αἱ πρόσοδοι διοικοῦνται ἀνεξελέγκτως καὶ ἀνευθύνως. Ἀγνοεῖται δὲ ἂν ἡ ἐνεστῶσα φρουρὰ θεωρῆται ὡς μισθουμένη ὑπὸ τοῦ ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων νήσων.

Αἱ πρόσοδοι ἄλλοτε ἐνοικιάζοντο, καὶ ἑπομένως τὸ ἐξαγόμενον αὐτῶν ἦτο γνωστόν, νῦν δέ, τοὐλάχιστον καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν Κέρκυραν, διαχειρίζονται ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Ροβινσῶνος. Ὁ ὑπάλληλος οὗτος ἐξαρτᾶται κατ' εὐθεῖαν ἐκ τοῦ Ἁρμοστοῦ, μὴ ὑποκείμενος εἰς οὐδεμίαν ἐγχώριον ἀρχήν.

Οἱ Ἰόνιοι ὑπήκοοι ἵνα νομιμοποιῶνται καὶ θαλασσοπορῶσιν, ὀφείλουσι νὰ προστρέχωσιν εἰς τὸν Ἁρμοστήν. Μόνος αὐτὸς δίδει τὰ διαβατήρια. Εἰς τὰς ἐμπορικὰς καὶ οἱασδήποτε ἄλλας ὑποθέσεις εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικαλῶνται τοὺς Βρεττανικοὺς πράκτορας καὶ ὑπουργούς. Ἡ κυβέρνησις αὐτῶν δὲν ἔχει εἰς τοῦτο οὐδὲν μέρος. Οὕτω διατάσσει ὁ χάρτης.»

Ὁ κόμης Βαθοῦρστ δὲν ἄφησεν ἀνεξερεύνητον τὸ ὑπόμνημα καὶ τὰ ἔγγραφα τοῦ Καποδιστρίου. Πλὴν θελήσας ν' ἀπαντήσῃ θετικώτερον καὶ σαφέστερον ὡς ἔλεγε πρὸς τὸν Καποδίστριαν, ἐποιήσατο σύνοψιν τῆς ἐκθέσεως τοῦ Καποδιστρίου, καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλὰνδ ὅπως ἀπολογηθῇ. Ἐβεβαίου δὲ Κα[illegible]στριαν διὰ τῆς ἐπιστολῆς του, τῶν 11 Δεκεμβρίου [illegible]ονδίνου, ὅτι διετίθετο μετὰ τῶν συναδέλφων του νὰ

ἐπανορθώσῃ ὅλα τὰ δίκαια παράπονα, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσιν ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις.

Ἐντοσούτῳ ἐκοινοποιοῦντο εἰς τὰς νήσους αἱ παρασταθεῖσαι ἐνστάσεις καὶ μομφαὶ παρὰ τοῦ Καποδιστρίου πρὸς τὸ ἀνακτοβούλιον τοῦ Λονδίνου. Διεθρυλλεῖτο δὲ πρὸς τούτοις ὅτι ἡ ἐπιρροὴ τῆς Ρωσσίας, ἐπεμβαίνουσα εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῶν Ἰονίων, ἔμελλε νὰ ἀνατρέψῃ, ὅσα ἐστερεώθησαν δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν 1815. Τὸ Ἰόνιον σύνταγμα τῶν 28 Μαΐου 1818 βασισθὲν ἐπὶ ἑρμηνείας βάσεων ἀντιθέτου πνεύματος καὶ γράμματος τῆς συνθήκης, καὶ παραβιάζον τὰ ἀποφασισθέντα ἐν αὐτῇ, ἔπρεπε νὰ καταργηθῇ. Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι τῷ Μαιτλάνδ, ἐγκαυχώμενοι εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Καποδιστρίου, ἐξουθένουν τὸ στήριγμα τῶν συμπολιτευομένων τῷ Μαιτλάνδ Ἰονίων. Οἱ πρόκριτοι τῶν χωρικῶν Κερκύρας ἐδυσφήμουν τὸν Ἁρμοστὴν, καὶ προσήγαγον αὐτῷ ἀναφορὰν ζητοῦντες νὰ ἀποδώσῃ αὐτοῖς τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ μὲν ἐδάνεισαν τοῖς Γάλλοις, ὅτε κατεῖχον τὰς νήσους των, ὁ δὲ Ἁρμοστὴς διαβὰς ἐκ Παρισίων παρέλαβεν καὶ ἐσφετερίσθη πρὸς ἰδίαν του χρῆσιν. Ἐφώναζον οἱ Πάργιοι ὡσαύτως κατ' αὐτοῦ, ὅτι τὰ δοθέντα παρὰ τοῦ Ἀλῆ χρήματα τῆς περιουσίας των ἐβάστασε καὶ διεμοίρασε μετὰ τοῦ Ἄνκεϋ. Σφόδρα διὰ ταῦτα παρωργίσθη ὁ Μαιτλάνδ ἐπὶ τῆς κατακραυγῆς. Κατεδίωκεν ἅπαντας τοὺς ὑπόνοιαν δίδοντας εἰς τοιαύτας μομφάς. Ἵνα δὲ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ Ἰόνιοι εὐαρεστοῦνται εἰς τὴν νεαν κατάστασιν διὰ τοῦ νέου συντάγματος ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας, συνῆγε διὰ τῶν ὀργάνων του προσφωνήματα καὶ ἐγγράφους εὐχαριστήσεις, ἃς ὑπέγραφεν ὁ λαὸς ἑκόντες ἄκοντες. Ἔγραφεν ἀπολογούμενος εἰς τὰς κατηγορίας τοῦ Καποδιστρίου, πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ὑπομνήματα καὶ διατριβὰς περὶ Ἑπτανήσου ἐπὶ τῆς προλαβούσης πολιτικῆς καταστάσεως τῶν Ἑπτανησίων ἐπὶ Βενετῶν, Ρώσσων καὶ Γάλλων. Ἠρανίζετο δὲ πληροφορίας παρὰ τῶν ἐγκρίτων τῶν συμπολιτευομένων αὐτῷ τοῦ τε Βαρῶνος Θεοτόκη, Μαντσάρου, Εὐτυχίου Ζαμπέλη καὶ ἄλλων.

Ἀπολογούμενος δὲ πρὸς τὸν ὑπουργὸν Βαθοῦρστ, ἐξεδήλου ὅτι ἡ διὰ τοῦ συντάγματος ἐπὶ τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας ἐξουσία τοῦ Ἁρμοστοῦ περιεστέλλετο μᾶλλον τῆς τοῦ Πληρεξουσίου τῆς Ρωσσίας, ὅστις ἀπολύτως καὶ μὲ περιφρόνησιν πάσης Ἰονίου ἀρχῆς μετήρχετο τὴν οἰκείαν ἐξουσίαν, ὅτι πᾶσα μὲν ἀρχὴ ἐν τοῖς Ἰονίοις εἶναι ὑπεύθυνος τοῖς νόμοις τοῖς ἐγχωρίοις καὶ τῷ Ἁρμοστῇ, αὐτὸς δὲ τῷ κυριάρχῃ αὐτοῦ Βασιλεῖ τὴν προστασίαν μετερχομένῳ. Ἡ ἐξουσία δὲ ἣν περιβάλλεται ὁ Ἁρμοστὴς εἶναι, ἀ-

ποίαν ἀπέδειξεν ἡ ἀνάγκη ἡ πεῖρα καὶ οὐ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ προλαβόντως ἐπὶ τῆς παρελθούσης Ἑπτανησίου Κυβερνήσεως. Κακοβούλως δὲ παρηρμηνεύθη ἡ ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ πρὸς τὸ προκαταρκτικὸν συμβούλιον ἔκφρασις, ὅτι δὲν ἤθελε συζητήσει μὲ ἐκείνους, οἵτινες ἤθελον ἔχει γνώμην διαφορετικὴν τῆς ἰδικῆς του· διότι δὲν ἀπηγόρευσεν οὕτω τὴν συζήτησιν πρὸς τὴν συνέλευσιν περὶ τῆς καθιδρύσεως ἑνὸς συντάγματος συμφώνως πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης· ἀλλὰ διεδήλωσεν εὐλόγως πᾶσαν συζήτησιν καταστρεπτικὴν τῆς συνθήκης μὲ ἀνθρώπους μὴ ὄντας ἐπιτετραμμένους ν᾽ἀποφασίσωσι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἐπειδὴ δὲ αἱ νῆσοι ἅπασαι κατείχοντο στρατιωτικῶς ὑπὸ τῶν Βρεττανικῶν ὅπλων μέχρι τῆς συνθήκης, καθ᾽ ἣν μετέβησαν ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν, δὲν ὑπεχρεοῦτο ὡς Ἁρμοστὴς ὁ Μαιτλὰνδ νὰ λογομαχῇ μὲ τὸν τυχόντα κάτοικον Κερκύρας, ὅστις ἤθελε φαντασθῇ νὰ ἑρμηνεύσῃ τὴν συνθήκην κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ. Τὸ δὲ σύνταγμα τῶν 1803 ὡμολογήθη ἀνεπαρκὲς παρὰ τῆς Γερουσίας ὡς ἐλλειπούσης τῆς προσηκούσης πολιτικῆς ἀνατροφῆς ἐκ τοῦ Ἰονίου λαοῦ, ὅπως ἀπολαύῃ πλήρους ἐλευθερίας. Ἐπὶ δὲ τῇ βάσει τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ συντάγματος κατὰ τὸ 1806 συνετάχθη τὸ νέον σύνταγμα. Ὁ ἀριθμὸς 3,000 στρατοῦ, ὅστις διατρέφεται ἐν Ἑπτανήσῳ κατὰ σύμβασιν τοῦ Ἰονίου Κράτους μετὰ τῆς Ἀγγλίας, δὲν ὑπερβαίνει ἐκεῖνον τοῦ Ρωσσικοῦ τῶν 1803 ἐν Ἑπτανήσῳ, δι᾽ ὃν ἡ Ἑπτανήσιος πολιτεία ἐξώδευε ὑπὲρ τὰς 500,000 ταλλήρων. Δι᾽ ἀναφορᾶς δὲ αὐτῆς ἡ τότε Ἑπτανήσιος Γερουσία παρεκάλει τὸν Αὐτοκράτορα νὰ διαμένωσι τὰ Ρωσσικὰ στρατεύματα ἐν ταῖς νήσοις, διότι διαμαρτυρεῖται πᾶσα σύστασις στρατοῦ ἐξ Ἑπτανησίων ἰθαγενῶν, οἵτινες ἦσαν ἀπειθεῖς καὶ ἀνεπιτήδειοι εἰς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Δὲν ἀληθεύει ὅτι οἱ φόροι ἐδιπλασιάσθησαν· μάλιστα ἐξαιρέσει τοῦ ἐλαίου, περὶ οὗ ἕκαστον βαρέλιον πληρόνει 3/4, ὅπερ εἶναι ἐλαφρότερος δεσμὸς τοῦ ἀρχαιοτέρου, οὐδεὶς ἄλλος φόρος προσετέθη Τοὐναντίον καταργηθέντων τῶν ἐκμισθώσεων εἰς Τελωνεῖα, καὶ καταβληθείσης οὕτω πάσης καταχρήσεως τῶν ἐκμισθοδοτούντων καὶ τελωνειακῶν ὑπαλλήλων αὐτῶν, αἱ δημόσιοι πρόσοδοι τοῦ Κράτους ὑπερηύξησαν. Ψεῦδος δὲ ὅτι ὑπέρογγοι φόροι ἐτέθησαν ἐπὶ τῶν οἴνων, ζώων, πηγῶν καὶ κρηνῶν, μόνον εἷς δημοτικὸς φόρος ἐτέθη εἰς τὴν νῆσον Λευκάδα κατὰ πρότασιν τῶν ἰδίων ἐγκατοίκων αὐτῆς, ὅπως κτισθῇ προκυμαία καὶ πρόχωμα κατὰ τὸν λιμένα των. Ἴσως τοιαῦτα παρεννοηθέντα ἠρέθισαν τοὺς χωρικοὺς Λευκάδος εἰς ἀνυποταξίαν καὶ στάσιν. Ἀλλ᾽ ἡ νέα νομοθετηθεῖσα φορολογία ἐπὶ τῆς

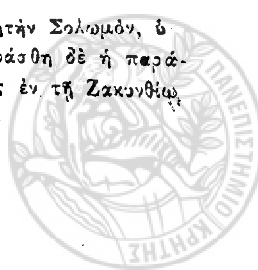
Λευκάδος διὰ ψηφίσματος τῆς Γερουσίας τῶν 20 Ἰουνίου 1819 ἀνεκούφισεν σφόδρα τὴν τάξιν τῶν πενομένων. Παρεπονεῖτο πρὸς τούτοις ὁ Μαιτλὰνδ πρὸς τὸν ὑπουργὸν Βαθοῦρστ, ὅτι οἱ ἀντιπολιτευόμενοι διέσπειραν ψευδολογίας καὶ ἀνυπόστατα πράγματα καθ' ἑαυτοῦ. ἅτινα ἔγραφον καὶ εἰς Πετρούπολιν, ὅπως ἐρεθίσωσι τὸν λαὸν εἰς δυσαρεσκείας, καὶ διὰ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἰονίου συντάγματος τῶν 1817 ἐπανέλθωσιν αὐτοὶ εἰς τὰ πράγματα. Πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ ἔλεγον ὅτι ἅμα ἤθελε διοργανισθῇ τὸ Ἰονικὸν στράτευμα, ἡ Α. Μ ὁ Βασιλεὺς τῆς Μ. Β. εἶχε σκοπὸν νὰ τὸ ἀποστείλῃ εἰς τὴν ἀποικίαν τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, καὶ ὅτι ὁ Θωμᾶς Μαιτλὰνδ ἐσφετερίσθη τὰ χρήματα τῶν Παργίων καὶ τῶν Κερκυραίων. οἵτινες ἐδάνεισαν τοὺς Γάλλους. Ἅπαντα δὲ ταῦτα εἶναι κατηγορίαι καὶ κακοβουλίαι ἀνδρῶν ῥᾳδιούργων καὶ φιλοδόξων, οἵτινες διεφθαρμένοι εἰς πολιτικὴν ἀγωγὴν, καὶ συνήθεις εἰς καταχρήσεις, μὴ δυνάμενοι νὰ μετέρχωνται τὴν παρελθοῦσαν καταστρεπτικὴν τῆς πατρίδος των δυναστείαν, προσπαθοῦσι νὰ καταργήσωσι τὸ σύνταγμα τῶν 1817, τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει αὐτοὺς ἐκ τοῦ νὰ ἐπαναλάβωσι τὰς προτέρας συνήθεις μοχθηρίας.

Τὰς ἀπολογίας τοῦ Μαιτλάνδου ἐκαινολόγουν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι εἰς Πετρούπολιν, ὁ δὲ Καποδίστριας, ἵνα διαλύσῃ καὶ ταύτας, καὶ παραστήσῃ πρὸς τὸ ἀνακτοβούλιον τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου γενικὴν τὴν δυσαρέσκειαν τῶν Ἰονίων πρὸς τὸ ἐπιβληθὲν σύνταγμα τῶν 1817 ὑπὸ τοῦ Μαιτλάνδου, ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐν Ζακύνθῳ φίλους του τὸν Ἀναστάσιον Φλαμπουριάρην, Δ. Ῥώμαν καὶ Ἰωάννην Δεσύλλαν, ὅπως ἐκθέσωσι δι' ἀναφορᾶς των τὰς δυσαρεσκείας τοῦ Ἰονίου λαοῦ, καὶ ζητήσωσι μεταρρύθμισιν τοῦ συντάγματος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Δεσύλλας, φοβηθεὶς μὴ καταδιωχθῇ ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τοῦ καταδιωγμοῦ τοῦ Μαρτινέγγου, μετέβη εἰς Βενετίαν, καὶ ὁ Ῥώμας ὡσαύτως ἀπεδήμει ἐκ τῆς νήσου ὁ Ἀναστάσιος Φλαμπουριάρης, εἰσαγγελεὺς τότε ἐν Ζακύνθῳ καὶ εἷς τῶν νομοθετῶν τῆς Ἰονίου συνελεύσεως συνέταξε τὴν ἑξῆς ἀναφορὰν, ἣν παρέδωκε τῷ ἰατρῷ Γεωργίῳ Ῥώσσῃ, καὶ τότε δικαστῇ ἐν Ζακύνθῳ, ὅπως ὑπογράψῃ αὐτὸς καὶ ἄλλοι συμπολῖται.— «Μεγαλειότατε! Ἐὰν τὸ ὕψος τῶν ὑμετέρων διανοημάτων, ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται ἡ εὐημερία τῶν λαῶν, δὲν ὀλιγωρῇ ἐπὶ στιγμήν τινα, οἱ ὑπογεγραμμένοι πολῖται Ζακύνθου ἱκετεύσωσι τὴν Υ. Μ. ὅπως ἀκροασθῇ λόγους τινὰς, οὓς προφέροντες συναισθάνονται τὰς αὐτὰς ἐλπίδας, ἅμα ἤκουσαν ὅτι ἡ συνθήκη τῶν 1815 κατέθεσεν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν Προστασίαν τῆς Υ. Μ. εἰς αὐτὴν ἤδη καὶ

νῦν θερμῶς στρέφονται, ὅτε ἡ παντοδυναμία ἑνὸς μόνου διεματαίωσεν ὅλας τὰς ἐλπίδας, ἐφ' ὧν διὰ τὰς γενναίας ἐννοίας τῶν ὑψηλῶν δυνάμεων, αἵτινες ἐδηλώθησαν ἐν ἐκείνῃ τῇ συνθήκῃ, αἱ ψυχαὶ ἁπάντων προσηλώθησαν· διότι ἐὰν ἡ διάνοια ἐκείνου, ὅστις προσδιώρισε τὰς τύχας τῶν νήσων τούτων ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν Προστασίαν τῆς Υ. Μ. ἦτο ν' ἀπολαύσωσι Κυβέρνησιν ἐλευθέραν, δι' ἧς ἤθελεν ἐπανέλθει ἡ εὐημερία ἐκείνη, ἥτις κατὰ κακὴν μοῖραν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀφῃρέθη ἐκ τῶν λαῶν τούτων, δὲν ἐξάγεται ὅτι σύνταγμα, ὃ ἐναποθέτει ἐπὶ τῆς ἀπολύτου δεσποτείας ἑνὸς μόνου ἅπασαν τὴν ἐξουσίαν, τείνει πρὸς ἐπίτευξιν τοιούτου καταλλήλου καὶ αἰσίου σκοποῦ. Καὶ οὐχ ἧττον τοιοῦτον κατέστη σύνταγμα, τὸ ὁποῖον ὁ λόρδος Ἁρμοστὴς παρεκέλευσε νὰ ὑπογράψῃ προκαταρκτικόν τι συμβούλιον, καὶ συνέλευσίς τις συντακτικὴ παρ' αὐτοῦ μόνου δημιουργηθεῖσα. Δυσάρεστον εἶναι ὑμῖν, Μεγαλειότατε, τὸ νὰ ἀναμνήσωμεν τὴν ἀποδειλίασιν αὐτῶν τῶν ἰδίων, οἵτινες ἔδωκαν χεῖρα εἰς τοσοῦτον ἔργον, καὶ τὴν γενικὴν θλῖψιν, ἥτις ἁπάντων τὰς καρδίας κατέλαβε κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχήν. Ἠλπίζομεν ὅμως ὅτι, γνωριζομένης ἐκ πείρας πάσης ζημίας ἐπιφερομένης τῷ ἔθνει, τοιούτου συντάγματος ἠδύνατο νὰ ποιηθῇ τις διοργάνωσις, ἥντινα ἡ εὐεργεσία τῆς Υ. Μ. διατεθειμένη ἀεὶ πρὸς ἀγαθοποιΐαν τοῦ προστατευομένου λαοῦ, οὐδέποτε ἤθελε λείψει νὰ ἐπιδοκιμάσῃ. Ἐν αὐτῇ καὶ ἡμεῖς διορῶμεν τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Ἀλλ' ὅμως ἡ σφόδρα βιαία βαρύτης τοῦ συντάγματος, κατεχομένη ὑφ' ἑνὸς μόνου δι' ἁλύσεων, περιτυλίσσει πᾶσαν ἐνέργειαν παρακωλύουσα τὰ μέσα τῆς σωτηρίας. Εἰ δὲ εὑρέθησαν ἄνθρωποι πρόθυμοι νὰ προκρίνωσι τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον ἐκείνου τῆς πατρίδος, καὶ παρεβίασαν τὰ ἱερὰ αὐτῶν καθήκοντα πρὸς τὴν πατρίδα, τὸ πλεῖον ὅμως καὶ τὸ εὐσυνειδητότερον μέρος τῶν πολιτῶν συναισθάνεται ἀγανάκτησιν ψυχικὴν, συγκινεῖται εἰς παράπονα καὶ μομφάς. Ὅπως δὲ τὰ παράπονα ταῦτα μὴ ἀντηχῶσιν ἀτελεσφόρητα ἐντὸς τῶν οἰκιακῶν τειχῶν, ἐπειδὴ τὰ πράγματα τοσοῦτον περιπλέκονται, ὥστε ἡ φωνὴ τῶν πολιτῶν οὐδέποτε δύναται νὰ ἐξέλθῃ τοῦ αὐθαιρέτου τοῦ ἑνὸς ἐκείνου, ὅστις προστάζει, ἤδη ἀνοίγεται ὁδὸς, δι' ἧς ἤθελεν ἐπέλθῃ ἀκρόασις τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Υ. Μ. ἐξ ἧς ἐλπίζεται θεραπεία. Οἱ ὑπογεγραμμένοι, ὦ αὐθέντα, ὁμιλοῦσι πρὸς ὑμᾶς ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος. Ἐὰν δὲ ὀλίγους αὐτοὺς νομίζετε, νὰ παραστήσωσι τὴν πατρίδα, θεωρήσατε, ὦ αὐθέντα, ὅτι ὀλίγοι εἶναι οἱ ἄνδρες, οἵτινες ἐπὶ τῶν περιστάσεων τούτων γενναίως φρονοῦσι καὶ συναισθάνονται τοσοῦτον ἐλευθέριον ἐνθουσιασμὸν, ὅντινα οὗ-

τε ἐλπίδες, οὔτε φόβοι δύνανται ἐξ αὐτῶν ν' ἀφαιρέσωσι. Ἐὰν δέ τινες ὑπεχρεώθησαν νὰ ὑπογράψωσι προσφωνήματα ἐν ὀνόματι τοῦ λαοῦ κατά τινα περίπτωσιν, εκδηλοῦντες εὐαρέσκειαν εἰς τὸ παρὸν σύστημα κυβερνήσεως, εὔκολον εἶναι, ὦ Κύριε, νὰ ἐννοηθῇ πόσον ἡ ἐπιρροὴ τοῦ ἐπιτάσσοντος δύναται κατ' ἰδίαν βούλησιν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀσθενεστέρων. Ἐκτὸς δὲ τούτου βεβαιούμεθα, ὅτι ἡ πλειονότης τοῦ λαοῦ ἤθελεν ἐνταῦθα ὑπογραφθῇ, ἐὰν ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ βαδίζωμεν διὰ συνετῆς κρυφιότητος διέθετεν ἡμᾶς εἰς πλείονα ἀσφάλειαν. Ἡ πατρὶς ἡμῶν λοιπὸν εἶναι ἐκείνη, ἥτις προσπίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ θρόνου τῆς Υ. Μ. ἱκετεύουσα ν' ἀνεγείρητε αὐτὴν ἐκ τοῦ βαράθρου τῆς ἀθλιότητος, ἔνθα ἐρρίφθη, ἐπιτάσσοντες διὰ τῆς δυνατῆς φωνῆς Ὑμῶν, ὅπως νομοθετικὴ συνέλευσις, ἐλευθέρως ἐκλεχθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐπισήμων ἑκάστης νήσου, ποιήσηται τὰς καταλλήλους μεταλλαγὰς καὶ τροπολογίας, αἵτινες κατ' ἔννοιαν καὶ γράμμα τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης θὰ προσδιορίσωσι δικαιοδοσίαν, καὶ ἐξουσίας τῷ λόρδῳ μεγάλῳ Ἁρμοστῇ καὶ τὰς προσηκούσας τῇ Ἰονίῳ Κυβερνήσει, μὴ ἐξερχομένων τῶν ἐξουσιοδοτήσεων τοῦ μὲν Ἁρμοστοῦ ὑπὲρ τοὺς ὅρους σωτηρίου καὶ ἀγαθοποιᾶς ἐπαγρυπνήσεως, τῶν δὲ Ἰονίων ἀρχῶν ὑπὲρ τὴν δικαιοδοσίαν φρονίμου, ἐλευθέρας καὶ μετριόφρονος ἀνεξαρτησίας. Ἡ μεταρρύθμισις αὕτη, Μεγαλειότατε θ' ἐπιταχύνῃ τὰ αἰσιώτερα ἀποτελέσματα, συντείνουσα εἰς τὸ νὰ διεγερθῇ ἡ ἀξία ἑνὸς ἔθνους, οὗτινος αἱ τύχαι ἐνεπιστεύθησαν εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν προστασίαν τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος. Οὕτως οἱ μεταγενέστεροι ἡμῶν περιεργαζόμενοι τὰς ἀτυχίας τῆς ἡμετέρας πατρίδος, καὶ ἀθλίας θυγατρὸς ἐνδόξου μητρὸς, ἐὰν ἐρωτήσωσι τίς ἀνέπλασε ὡραίαν αὐτὴν δι' ἐλευθερίας, ἡ ἱστορία θὰ ἀποκριθῇ Γεώργιος ὁ Δ΄. (1)—Ἐν Ζακύνθῳ, τῇ 23 Φεβρ. 1821. —Οἱ ὑπογεγραμμένοι, κόμης Ἀναστάσιος Φλαμπουριάρης δικηγ. δόκτωρ Γεώργιος Ρώσσης δικαστής· Διονύσιος κόμης Σολωμὸς Στυλ. Στραβοπόδης συνταγματάρχης στρατευσίμων· δόκτωρ Ν. Ρότας διαχειριστὴς τοῦ ἐνεχυροδανειστηρίου Ζακύνθου· Ἀντώνιος Σωμερίτης δικηγόρος· Δημήτριος Δαμουλιάνος δικηγόρος· Αὐγουστῖνος καὶ Ἀναστάσιος Δακουροὶ ἰδιοκτῆται καὶ ἔμποροι, Λέων Μομόνης Ποσιδέντες· Παῦλος δόκτωρ Βοῦτος πρωτοχειροῦργος τῆς

(1) Ἡ τελευταία αὕτη περίοδος ἀνήκει εἰς τὸν ποιητὴν Σολωμὸν, ὑπογράψαντα τὴν πρὸς τὸν Βασιλέα παράστασιν. Μετεφράσθη δὲ ἡ παράστασις ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ πρωτοτύπου τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῇ Ζακυνθίᾳ ἐφημερίδι «Ἡ Φωνὴ τῶν Ἰονίων» ἀρ. 38 ἔτους 1850.

Κυβερνήσεως· Γαετάνος Ρώσσης ἀρχειοφύλαξ· Γεώργιος Πέτας Ποσιδέντες· Νικόλαος Κούρτζολας Ποσιδέντες· Νικόλαος Λαμπέτης δημόσιος Νοτάριος· Μάρκος Φλαμπουριάρης δικηγόρος· κόμης Ἀντώνιος Κουερῖνος· Ἐμμανουὴλ Βλαστὸς ἰδιοκτήτης· Δημήτριος Πλέσας δικηγόρος· Νικόλαος Συγοῦρος ἰδιοκτήτης· Ἱερώνυμος Κανδούνης Ποσιδέντες· Νικόλαος Ψιμάρης δημόσιος Νοτάριος· Νικόλαος Μαρτινέγγος ἰδιοκτήτης· Γεώργιος Κανδιάνος κόμης Ρώμας· Θεόδωρος Συγοῦρος δικηγόρος· Δημήτριος Ζανετίνης Ποσιδέντες· Διονύσιος Συρῖγος Ποσιδέντες· Νικόλαος Χαλικιᾶς Ποσιδέντες καὶ συνήγορος, κόμης Διονύσιος Φλαμπουριάρης· Νικόλαος Κοριανίτης κτηματίας· Ροβέρτος Παδοβέρης κτηματίας.»

Τὴν πρὸς τὸν προστάτην Βασιλέα παράστασιν παρέδωκεν ὁ συντάξας Ἀναστ, Φλαμπουριάρης πρὸς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Διονύσιον Φλαμπουριάρην, ἵνα παραδώσῃ πρὸς τὸν Γεώργιον Ρώσσην. Οὗτος δὲ, ἀφοῦ ἤθελε λάβει τὰς ὑπογραφὰς τῶν βουλομένων συμπολιτῶν, ἔμελλε νὰ πέμψῃ αὐτὴν πρὸς τὸν ἐν Λονδίνῳ δὲ παρεπιδημοῦντα φίλον του καὶ συμπολίτην Φώσκολον, ὅπως ἐγχειρίσῃ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τὸ Ἀγγλικόν. Ἄλλαι δὲ ὅμοιαι παραστασεις ἐσκόπευεν ὁ Ἀν. Φλαμπουριάρης νὰ ποιηθῶσι καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις νήσοις, προσκαλῶν εἰς ὑπογραφὴν τινὰς τῶν οἰκείων του ἐκ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, ἧς καὶ αὐτὸς τότε ἦν μέλος. Ἀλλ' ὁ Ἐμμανουὴλ Βλαστὸς εἷς τῶν ὑπογραψάντων, ἐφανέρωσε πρὸς τὸν Διονύσιον Βοῦλτσον γυναικάδελφον καὶ μέλος ὄντα τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου, ὅτι ὁ Γεώργιος Ρώσσης προσέφερε αὐτῷ καὶ ὑπέγραψε παράστασιν πρὸς τὸν Βασιλέα Γεώργιον, δι' ἧς κατηγορεῖτο ἡ Κυβέρνησις καὶ ἐζητοῦντο μεταρρυθμίσεις τοῦ συντάγματος. Ὁ Βοῦλτσος τὰ δηλωθέντα ἀνήγγειλε τῷ τοποτηρητῇ Ρὸς, ὅστις προσκαλέσας λάθρα τὸν ἀστυνόμον διέταξεν ὅσον τὸ δυνατὸν ν' ἀφαιρεθῇ τὸ χαρτίον τῆς παραστάσεως ἐκ τοῦ Ρώσση, ὅστις τὸ εἶχε μαζύ του. Ἡ ἀστυνομία καιροφυλακτήσασα, ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Ρώσση, διαβαίνοντος ἐκ τοῦ καταστήματος τῶν φυλακῶν, καὶ ψηλαφήσασα τὰ ἱμάτια, ἀφήρεσεν ἐκ τοῦ θυλακίου τὸ χαρτίον τῆς παραστάσεως. Μὴ δυναμένη δὲ νὰ φυλακίσῃ τὸν Ρώσσην εἰς τὴν εἱρκτὴν, ὡς δικαστὴν ὑπουργηματίαν, ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν. Οὗτος δὲ, ἰδὼν τὸν κίνδυνον ἀφεύκτου καταδιώξεως, ἐνδυθεὶς γυναικεῖα, ἐδραπέτευσεν ἐκ τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως, καὶ λάθρα μετέβη εἰς Πάτρας, εἶτα εἰς Ἰταλίαν. Ὁ Μαιτλὰνδ σφόδρα παρωργίσθη διὰ τὰ πραχθέντα ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων ἐν Ζακύνθῳ περὶ παραστάσεως. Εὐθὺς ἐκινήθη εἰς καταδίωξιν αὐτῶν καὶ κα-

τεκρατήθη εἰς φυλακὴν ὁ Ἀναστάσιος Φλαμπουριάρης. Ἅπαντες οἱ ὑπογράψαντες τὴν παράστασιν δημόσιοι ἐπαγγελματικοί, δικηγόροι καὶ συμβολαιογράφοι ἐπαύθησαν ὑπὸ τοῦ ἐπάρχου Ζακύνθου Μουτσᾶ. Ἀλλ' ὁ Διονύσιος Φλαμπουριάρης, τότε ἀντεισαγγελεύς, θεωρήσας, ὅτι ὑπὲρ τὰς τριάκοντα οἰκογενείας τῶν ὑπογεγραμμένων ἐκινδύνευον, παρουσιασθεὶς πρὸς τὸν τοποτηρητὴν Ρός, ἐζήτησεν ὅπως τῷ ἐπιστραφῇ ἡ παράστασις, ἥτις κατ' οὐδὲν ἦν ἄνομος· διότι ἐδικαιοῦτο πᾶς πολίτης, κατὰ τὸ σύνταγμα ν' ἀναφέρηται πρὸς τὸν Βασιλέα Προστάτην. Αὕτη δὲ ἔμελλε ν' ἀποσυρθῇ παρὰ τῶν ὑπογραψάντων, ἐὰν μὴ ἐπιμένωσιν εἰς τὴν βούλησιν, ἢ αὖθις νὰ παρασταθῇ ἐκ νέου διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ προσυπογεγραμμένη καὶ παρ' ἄλλων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τοποτηρητὴς ἀπήντησε νὰ ζητήσῃ αὐτὸ ἐγγράφως, καὶ πεμφθῇ εἰς Κέρκυραν τὸ ζήτημα, ὅπως δοθῇ ἀπάντησις ἐκεῖθεν, ὁ Φλαμπουριάρης σκεφθείς, ὁπόσον ἐπεζημίου τοὺς ὑπογεγραμμένους ἡ βραδύτης τῆς ἀπαντήσεως, ἐκ νέου ἔγραψεν αὐτὴν καλῶς ἐνθυμούμενος, καὶ ὑπεγράφη ὑπὸ 300 συμπολιτῶν. Ὁ δὲ Σ. Τσιόλης καὶ Ἀλέξιος Λουκόπουλος, Ζακυνθιομωραῖται, ἐπιτραπέντες παρὰ τοῦ Φλαμπουριάρη ἐνεχείρισαν τῷ τοποτηρητῇ Ρός. Ἐξήφθη δὲ ὁ θυμὸς τοῦ τοποτηρητοῦ εἰς τὴν ἐπανάληψιν τῆς παραστάσεως. Μανιωδῶς ἠπείλει τοὺς ἐγχειρίσαντας Τσιόλην καὶ Λουκόπουλον ὅτι, ἐὰν μὴ ἀποσύρωσι τὴν παράστασιν, ἀλυσσοδέτους θὰ ρίψει εἰς τὴν κανονιοφόρον καὶ ἀποστείλῃ εἰς Κέρκυραν. «Οὐ μόνον τοὺς πόδας, ἀλλὰ καὶ τὰς »χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν μου ἕτοιμην ἔχω νὰ κόψῃς. Ποτὲ δὲ »ἀποσύρω τὸ χαρτίον μου» ἀπήντα ὁ Τσιόλης. Ἐπεβιβάσθησαν οὖν οὕτως εὐθὺς εἰς πλοῖον πολεμικόν, καὶ πλεύσαντες εἰς Κέρκυραν ἐφυλακίσθησαν. Ταὐτοχρόνως ἐφυλακίσθη καὶ ὁ Διονύσιος Φλαμπουριάρης προσαχθεὶς εἰς τὴν εἱρκτὴν τοῦ φρουρίου Ζακύνθου, ἔνθα μετ' ὀλίγον ἐφυλακίσθησαν ὡς δραστηριώτεροι συνεργοὶ Στυλ. Στραβοπόδης, Πέτας καὶ Θ. Συγοῦρος. Ἐπειδὴ δὲ μετ' ὀλίγον ἀπήντησεν ὁ Μαιτλὰνδ ὅτι θὰ ἐπιστραφῇ ἡ παράστασις πρὸς τὸν Φλαμπουριάρην, ἐὰν συνεννοηθῶσι μετ' αὐτοῦ νὰ τὴν ἀποσύρωσιν οἱ προσυπογράψαντες, καὶ οὗτοι ὅλοι διεκήρυξαν ὅτι ἐπιμένουσιν εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς βουλήσεως κατὰ τὴν παράστασιν, οἱ φυλακισθέντες ἐν Ζακύνθῳ καὶ οἱ τέσσαρες ἐφέρθησαν εἰς Κέρκυραν, καὶ ἐφυλακίσθησαν ἄνευ συγκοινωνίας ἀλλήλοις ἐν τῷ φρουρίῳ.

Ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ συνεπῶς τῇ ἀνακαλύψει ταύτῃ, ἀπέστειλε πρὸς τὴν Γερουσίαν τὸ ἑξῆς διάγγελμα.—«Κέρκυρα τῇ 7 Μαρτίου 1821.—Ὑψηλότατε!—Ἐντιμοποιοῦμαι νὰ κοινοποιήσω

πρὸς τὴν Υ. Ὑψηλότητα καὶ τὴν προτιμοτάτην Γερουσίαν, ὅτι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μοὶ ἐδήλωσεν ὁ Σὶρ Πατρίκιος Ρὸς, τοποτηρητὴς Ζακύνθου, ὅτι ἔλαβεν αἰτίαν τοῦ νὰ γνωρίσῃ ὅτι ὑπάρχει εἰς κυκλοφορίαν ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ χαρτίον τι ἐπαναστατικὸν καὶ λιβελογραφικὸν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν, «ἱκετήριος αἴτησις πρὸς τὸν »Προστάτην Βασιλέα»· καὶ μὲ ζητεῖ τὰς προςδεούσας περὶ τούτου ὁδηγίας. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ τοποτηρητὴς πρὶν ζητήσῃ τὰς ὁδηγίας, ἐνόμισεν ἀναγκαῖον, ὡς ἀρχηγὸς ἐκεῖ τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας, νὰ συλλάβῃ τὸ πρωτότυπον μὲ τὰς ἰδίας ὑπογραφὰς τῶν αἰτουμένων ἐξ ἑνὸς τῶν φερόντων αὐτὸ ὑποκειμένου καὶ ὑπογεγραμμένων, ὅστις ἐκυκλοφόρει αὐτὸ κρυφίως ἵνα ὑπογράψωσι καὶ ἕτεροι, καὶ μοὶ τὸ παρέπεμψε παρευθύς. Τοῦτο δὲ αὐτὸ καθυποβάλλω ὑπὸ τὴν σκέψιν ὑμῶν καὶ τῆς Γερουσίας. Ἐν πρώτοις δὲ ἐκδηλῶ τὴν πλήρη ἐπιδοκιμασίαν μου ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ σὶρ Πατρικίου Ρός.

»Τὸ μοναδικὸν τοῦτο ἔγγραφον κατὰ τοὺς ἐπαναςατικοὺς τούτους χρόνους, καθ' οὓς ζῶμεν, ἐπιφαίνεται μὲν ὡς ἱκετήριος πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Προστάτην Βασιλέα, μοὶ ἀνεφέρθη δὲ ὅτι τὸ ὑποκείμενον, ὃ ἐκυκλοφόρει αὐτὸ (ὁ Κύριος Δὲ Ρώσσης) ἐδικαιολογεῖτο κατὰ τὴν περίστασιν τῆς συλλήψεως, ὅτι ὡς ἱκετήριον ἐσκόπευον οἱ ὑπογράψαντες νὰ ἐσωκλείσωσιν ἐν ἐπιστολῇ διευθυνομένῃ πρὸς ἐμὲ, ὅπως ἐγὼ παραπέμψω πρὸς τὴν Α. Μ Οἱαδήποτε δὲ ἦτον ἡ γνώμη τῶν ἀστόχων ἐκείνων ὑπογραψάντων περὶ τῆς φύσεως τοιούτου ἐγγράφου, αὐτοὶ ἀσυνετώτατως ἠπατήθησαν, ἐὰν αὐτοὶ ἐνοήσαν ὅτι ὑπὸ τοιαύτην μορφὴν ἱκετηρίου ἤθελον ποτὲ ἀναγκασθῇ νὰ διαβιβάσω πρὸς τὸν Κυριάρχην μου αὐτὸ ἢ ἄλλην οἱανδήποτε αἴτησιν, ἐὰν μὴ πρότερον καθυπέβαλλον ὑπὸ τὴν σκέψιν καὶ παραδοχὴν τῆς Προτιμοτάτης Ὑμῶν Γερουσίας, καὶ ἄνευ τοῦ νὰ ληφθῶσι τὰ μέτρα περὶ τοιούτου εἴδους ἐπαναστατικοῦ καὶ λιβελογραφικοῦ ἐγγράφου.

»Ἀληθὲς μὲν ὅτι ὑπὸ τοῦ συντάγματος παραχωρεῖται πλήρης ἄδεια πρὸς τοὺς πολίτας τοῦ νὰ παρεισάγωσιν ἱκετηρίους πρὸς τὸν Προστάτην Κυριάρχην διατηροῦντες διατυπώσεις τινάς. Καὶ οὐδέποτε τοιαύτας νομίμους ἠρνήθην ἢ δύναμαι ποτὲ ν' ἀρνηθῶ νὰ παραπέμψω πρὸς τὴν Α. Μ. καὶ πολὺ μᾶλλον ὅταν αὗται ἀναφέρωσι παράπονα κατὰ τῆς διαγωγῆς ἐμοῦ ὡς λόρδου ὑψηλοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Α. Μ. ἐκ τῆς πρώτης ἡμέρας μέχρι τῆς νῦν, ὅτε διευθύνω εἰς τὸ Κράτος τοῦτο. Καὶ οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ μὲ εὐχαριστῇ περισσότερον, ὅσον τὸ νὰ δέχωμαι παρ' οἱουδήποτε ὑποκειμένου τοιούτου εἴδους ἱκετηρίους, ὅπως παραπέμψω πρὸς τὴν

Α. Μ. καὶ ταῦτα πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας, καὶ ὅπως οὐ μόνον ὁ κοινὸς λαὸς, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἄτομον τῶν Ἰονίων, ὃ ἤθελε λάβῃ οἱανδήποτε ἀμφιβολίαν, δυνηθῇ νὰ ὠφελῆται τῆς περιστάσεως τοῦ νὰ μανθάνῃ ἐκ ποίου τινὸς μέρους ἐκδηλοῦται ἡ ἀληθὴς πρόνοια τῶν συμφερόντων καὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ λαοῦ τῶν νήσων τούτων.

»Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἐξ ἑνὸς μέρους ἐπεκτείνεται τοιοῦτον δικαίωμα, βεβαίως ἐννοεῖται ὅτι αὐτὸ μὲν ἐφαρμόζεται εἰς νομίμους παραστάσεις, περιορίζεται δὲ καθ' ὅσον ἀφορᾷ αἰτήσεις ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον ἱκετηρίων περιεχουσῶν ψευδολογίας καὶ ἀτίμους συκοφαντίας καὶ λίβελλον καθ' οἱουδήποτε ἐπαγγελματικοῦ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπιβουλὰς καταστρεπτικὰς τῆς ἰδίας Κυβερνήσεως. Μία δὲ ἱκετήριος δύναται ν' ἀποβλέπῃ τὰς ἀτομικὰς πράξεις τοῦ Μ. Ἁρμοστοῦ καὶ ἄλλου τινὸς ἀρχηγοῦ ἢ ὑπαλλήλου ἄλλου Κυβερνητικοῦ τμήματος. Ἀλλὰ τὸ νὰ δύνανται ὅμως οἱ ὑπήκοοι τῶν νήσων τούτων νὰ προσάγωσι πρὸς τὸν Κυριάρχην Προστάτην ψευδωνύμους ἀναφορὰς ἐκφραζούσας βιαίας δυσφημίας κατὰ τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος τοῦ Κράτους, καὶ ἐξυβριζούσας τὸν προστάτην Κυριάρχην πρὸς ὃν ἀπευθύνονται, καὶ προσβαλλούσας τὸν χαρακτῆρα οἱουδήποτε ἀτόμου ἐκ τῶν νήσων τούτων ἐκτὸς τῶν 32 τῶν ὑπογεγραμμένων ἐν αὐτῇ, τοῦτο ἀντίκειται εἰς πᾶσαν ἀρχὴν καλῆς Κυβερνήσεως, καὶ καταστρέφει παντοίως τὴν ὕπαρξιν ὅλων τῶν εὐνομουμένων Πολιτειῶν, ὡς καλῶς Ὑμεῖς γινώσκετε, καὶ περιττὸν ἐγὼ νὰ ἐπασχοληθῶ εἰς πλείονας ἐξηγήσεις τοιούτου ἀντικειμένου. Ἐνῷ δὲ τοιοῦτοι οἱ στοχασμοί μου περὶ τοῦ πῶς δύναται νὰ μεθερμηνευθῇ τὸ δικαίωμα τῆς ἀπευθύνσεως ἱκετηρίων πρὸς τὸν Κυριάρχην Προστάτην, ἐπιθυμῶ ὅμως σφόδρα ὅπως ἀφήσωμεν κατὰ δυνατὸν μείζονα τὴν ἔκτασιν τοῦ δικαιώματος τούτου.

»Ἐπὶ τῆς παρούσης περιστάσεως ἰδεάζομαι ὅτι τινὲς τῶν ὑπογραψάντων τὸ ἔγγραφον ἔθεσαν τὴν ὑπογραφήν των ἐξ ἀμαθείας, ἢ παραπεισθέντες ἀτυχῶς καὶ ἐμπιστευθέντες εἰς ἐκεῖνα τὰ ὀλίγα ἄφρονα ὑποκείμενα, τὰ ὁποῖα ἀρχηγέται τοιούτου κινήματος παρίστανται. Περὶ δὲ τῶν τελευταίων τούτων ὑπάρχουσι περιστάσεις (ἃς ἀκολούθως θ' ἀναφέρω) συνδεόμεναι μετὰ τῆς διαγωγῆς των, αἵτινες μὲ ἀναγκάζουσι νὰ λάβω μέτρα ἀμέσως. Καθ' ὅσα δὲ ἀναφέρονται δύσφημα κατὰ τοῦ ἰδίου ἐμαυτοῦ, δὲν θέλω νὰ ἐκδηλωθῶ φιλέκδικος. Θὰ προσελκύσω ὅμως τὴν προσοχήν σας ἐπὶ τῆς ὑπερβολικῆς ὕβρεως πρὸς τὸν Κυριάρχην Βασιλέα καθ' ὅλον τὸ περιεχόμενον τοῦ παραλόγου τούτου ἐγγράφου. Ἴσως δὲ δικαιολογηθῶσιν

οἱ ὑπογεγραμμένοι ὅτι καθάπτονται ἀμέσως κατὰ τῆς διαγωγῆς μοῦ καὶ οὐχὶ κατὰ τοῦ Βασιλέως Κυρίου μου. Ἀλλ' ὅ,τι μὲ ἐξέπληξεν ἐν τῷ σασιώδει ἐγγράφῳ εἶναι ὅτι θὰ ἀποφύγωσιν τὴν ὀξυδέρκειαν τῆς Προτιμοτάτης Γερουσίας, νομίζοντες τὰ καθαπτόμενα κατ' ἐμαυτοῦ νὰ μὴ ἀφορῶσι τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως, ὡς ἐγὼ καὶ οὐχὶ ὁ Βασιλεὺς ὁ ὑπογράψας τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην νὰ ἐποίησε τὸ σύνταγμα τῶν 1817. Ἡ Βασιλικὴ ὑπογραφὴ τῆς Α. Μ. ἡ κυρώσασα τὸ σύνταγμα ἔθηκεν ἐν ἐνεργείᾳ τὴν παροῦσαν κυβέρνησιν ὑπὸ τὸ ἴδιον σύνταγμα, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τὸ κῦρος καὶ τὴν ἐξουσιοδότησιν αὐτοῦ λαμβάνουσι νόμιμον ἐνέργειαν καὶ ὑπόστασιν ὅλαι αἱ ἐξουσίαι, ὅσαι ὑπάρχουσιν εἰς τὸ Κράτος τοῦτο.

»Ἐνῷ δὲ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ Προτιμοτάτη Γερουσία δὲν θὰ λείψῃ ἐπὶ τοῦ νῦν νὰ ἐνεργήσῃ ἀπ' εὐθείας καὶ ἀναλόγως τιμῆς ἀξιοπρεπείας καὶ καθήκοντος πρὸς τὸν δυσφημούμενον καὶ ἀποθαρρυνόμενον λαὸν, ὅστις ὑπ' αὐτῆς διέπεται, πέπεισμαι ὅτι ἡ ἐκτελεστικὴ δύναμις δὲν θὰ παραβλέψει τὸ νὰ μὴ ἐπανορθώσῃ τὴν ἀποπειραθεῖσαν ταύτην περιφρόνησιν τὴν φθάνουσαν μέχρι τῶν θεμελίων τοῦ θρόνου μὲ πρόφασιν ἱκετηρίου πρὸς τὴν Α. Μ. Θὰ συμφωνήσει δὲ μετ' ἐμοῦ ὅτι τὸ ἔγγραφον καθάπτεται διαγωγῆς δυνάμεως καὶ προνομίων τοῦ Βασιλέως Κυρίου μου. Παρεκτὸς δὲ τούτων τὸ ἔγγραφον γέμει ψόγων κατὰ πάσης συνταγματικῆς Ἀρχῆς τοῦ Κράτους καὶ ειδικῶς κατὰ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, διότι ἐξυβρίζει καὶ λιβελογραφεῖ ψευδῶς καὶ στασιωδῶς τὰ μέλη τοῦ νομοθετικοῦ σώματος ὡς θυσιάσαντα τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος χάριν ἰδιωφελείας καὶ ἰδιοπαθείας. Ἀλλ' ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις συναισθάνομαι ὅτι ἔχει ὅλα τὰ συνταγματικὰ μέσα τοῦ νὰ ὑποστηρίζῃ τὰ προσήκοντα εἰς τὰς νομίμους ἐξουσίας της, καὶ τὸ νὰ ἀπολαύῃ ἐμπιστοσύνης, ἣν αὐτῇ ὁ λαὸς ἀνέθετο. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὑβριστικοῦ χαρακτῆρος τὸ ἔγγραφον περιέχει καὶ τὰς ὑπογραφὰς, αἵτινες ἐπιβαρύνουσι δύο τῶν ἐν ἀξιώμασι τῆς Κυβερνήσεως, ἐννοῶ τὸν κόμητα Ε. Ἀναστάσιον Φλαμπουριάρην καὶ τὸν κύριον Γεώργιον Ρώσσην.

»Αὐτὰ εἶναι τὰ δύο ὑποκείμενα περὶ ὧν μνείαν ἔκαμα κατὰ τὰ προλαβόντα τοῦ διαγγέλματος τούτου ὡς ἀρχηγετῶν καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἀποδίδεται ἡ ἀτυχὴς παρακίνησις τοῦ νὰ ὑπογραφῶσι καὶ οἱ ἄλλοι. Περὶ τούτων νομίζομαι εὐτυχὴς, ἐὰν μετὰ ὥριμον σκέψιν λάβωμεν ἀνοχὴν καὶ περιορισθῶμεν ἐπὶ τῆς διαγωγῆς μόνον τῶν δύο τούτων ὑποκειμένων.

»Ὁ μὲν πρῶτος εἶναι εἰσαγγελεὺς δημόσιος ἐν τῇ νήσῳ Ζακύνθου καὶ μέλος τῆς συνελεύσεως ἐκείνης, τὴν ὁποίαν αὐτὸς κατα-

φρονεῖ καὶ δυσφημεῖ· ὁ δὲ ἄλλος εἶναι ὁ κύριος Δὲ Ρώσσης, εἷς τῶν δικαστῶν τῆς νήσου ἐκείνης. Ἀμφότεροι ἔλαβον τὰς θέσεις αὐτὰς ἐπὶ τῆς παρούσης Κυβερνήσεως· ἀμφότεροι μισθοδοτοῦνται παρὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὁ κόμης Φλαμπουριάρης ἰδίως ἔδωκεν ὅρκον ὡς νομοθέτης καὶ εἰσαγγελεὺς ὅτι θὰ διατηρῇ τὸ σύνταγμα τοῦτο, τοῦ ὁποίου τὴν καταστροφὴν σκοπεύει τὸ ἐπίβουλον ἔγγραφον. Ὁρκισθεὶς δὲ καὶ ὡς εἰσαγγελεὺς, ὑπεχρεώθη νὰ ὑπερασπίζῃ καὶ ὑποστηρίζῃ δικαιώματα καὶ συμφέροντα τῆς κυβερνήσεως· ἐνῷ θέσας τὴν ὑπογραφὴν μετὰ τῶν ἄλλων, συνεργεῖ μετ' αὐτῶν εἰς προσβολὴν τῶν δικαιωμάτων τούτων καὶ καταστροφὴν τῶν αὐτῶν συμφερόντων. Ὡς ἐπίορκος λοιπὸν καὶ παραβιαστὴς ἐπαγγέλματος ὑψηλοτάτου βαθμοῦ ἐνοχοποιεῖται διὰ τοῦ στασιώδους ἐκείνου ἐγγράφου. Ὡσαύτως εἰς τὴν αὐτὴν ἐνοχοποίησιν ἐπιόρκου καὶ παραβιαστοῦ τοῦ ἰδίου ἐπαγγέλματος ἐνάγεται καὶ ὁ κύριος Δὲ Ρώσσης. Ἐπειδὴ δὲ ἀμφότεροι ὄντες ἐν ἀξιώμασιν μιᾶς Κυβερνήσεως, ἣν ἐπεβουλεύθησαν ἀπαρεσκόμενοι, καὶ καθ' ἧς μὴ δυνάμενοι νὰ ἐνεργήσωσι διὰ τῆς προσωπικῆς των ἐπιρροῆς, ἠθέλησαν νὰ θέσωσιν ὑπογραφὰς ὡς δημόσιοι ὑπουργηματίαι, ὅπως ἐξαπατήσωσι καὶ παραπείσωσι καὶ ἄλλους εἰς τὸ νὰ μεθέξωσι τῶν ἀξιοκατακρίτων στοχασμῶν καὶ σχεδίων των, πρέπει νὰ σκεφθῶμεν τὴν ἀπαραδειγμάτιστον αὐθάδειαν αὐτῶν καὶ ἀφροσύνην, ἣν ἀνέλαβον παραβιάζοντες ὅρκον καὶ καθῆκον ἐπαγγέλματος, ὅπως παρασύρωσι 32 ἄτομα ἐκ τῆς ἰδίας πατρίδος (εἰ καί τινα αὐτῶν ἥκιστα ἐπιφανῆ καὶ μικροῦ χαρακτῆρος διακρίνονται ἐν τῇ νήσῳ των) καὶ πιστεύσωσιν αὐτοῖς ὅτι ἡ φωνὴ αὐτῶν θ' ἀντηχήσῃ τὰ παράπονα τοῦ λαοῦ τῆς Ζακύνθου, καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ τὰ τῶν ἄλλων νήσων κατὰ τοῦ παρόντος συστήματος τῆς Κυβερνήσεως, ἐνῷ τοσοῦτον ὁ λαὸς ἅπας τῶν νήσων ἐθελουσίως διακηρύττεται ὑπερβολῇ εὐχαριστημένος εἴς τε τὸ σύνταγμα τῶν 1817 καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ διατυπουμένην Κυβέρνησιν, ὡς ἔτι καὶ εἰς τὰ πραγματικὰ ἀποτελέσματα τοῦ αὐτοῦ συνταγματικοῦ χάρτου.

Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ δὲν δύναμαι νὰ ἐκφράσω τὴν δυσαρέσκειαν τῆς ψυχῆς μου κατὰ τὰ γενόμενα ταῦτα. Πέπεισμαι δὲ ὅτι ἡ προτιμοτάτη Γερουσία θέλει προλάβει τὰ κατάλληλα μέτρα ἐνεργοῦσα δραστηρίως. Εἶμαι δὲ γνώμης ὅτι συνταγματικῶς πράττομεν, ἐὰν ἐν πρώτοις τὰ δύο ὑποκείμενα ταῦτα καθαιρεθῶσι τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν, ἅμα δὲ προσκληθῶσιν εἰς ἐγγυήσεις παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ὦσιν ἕτοιμοι τοῦ νὰ παρουσιασθῶσιν ὡς ὑπόδικοι εἰς τὰ κατάλληλα δικαστήρια. Περὶ δὲ τοῦ κόμητος Φλαμ-

πουριάρου, εἰσαγγελέως Ζακύνθου καὶ νομοθέτου, νομίζω ἀναγκαῖον ν' ἀναφερθῶμεν πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν, καὶ ἡ Γερουσία συμμορφουμένη κατὰ τὰ ὡρισμένα ὑπὸ τοῦ συντάγματος περὶ ἀξιοπρεπείας καὶ δικαιοδοσίας τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, διὰ διαγγέλματος αὐτῆς νὰ καταγγείλῃ τὸν πταίστην τοῦτον, μεταβιβάζουσα καὶ τὸ ἔγγραφον. Ἡ δὲ νομοθετικὴ συνέλευσις θὰ ἐγκρίνει, ἐὰν ὁ κόμης Φλαμπουριάρης ἐπαξιοῦται εἰς τὸ ἑξῆς τοῦ ν' ἀπαρτίζῃ μέλος τῆς αὐτῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, τῆς ὁποίας τὰ μὲν μέλη τοσοῦτον ἀναιδῶς καθύβρισε καὶ ἐσυκοφάντησε, αὐτὴν δὲ τὴν νόμιμον ἐξουσίαν καὶ στήριγμα ἐπεχείρησε νὰ καταστρέψῃ. Οὕτως ἡ ἰδία νομοθετικὴ συνέλευσις θ' ἀποφανθῇ ἐὰν ὁ κόμης Φλαμπουριάρης ἔπταισε, ἐξουθενήσας τὸν ὅρκον, ὃν ἔδωκεν ὡς μέλος τῆς συνελεύσεως, καὶ ποῖα μέτρα συνταγματικὰ δέον νὰ λαμβάνωνται εἰς τὸ ἑξῆς ἐπὶ τοιούτων περιπτώσεων. Καθ' ὅσα δὲ ἀναφέρει τὸ ἔγγραφον καθαπτόμενον τοῦ προσώπου μου, πράττων ἀκροσφαλῶς τῆς θέσεως, ἀπέχω πάσης δυνάμεως καὶ ἐνεργείας, ἃς ὡς Μ. Ἁρμοστὴς κατέχω καὶ δύναμαι νὰ πράξω κατὰ τῶν συνταξάντων αὐτό. Ἐὰν δὲ ἡ Γερουσία μὴ θελήσῃ νὰ ἐνεργήσῃ δραστηρίως καὶ ἀξιοπρεπῶς, τότε οὐδὲν αἴτιον θὰ μὲ βαστάξῃ τοῦ νὰ πραχθῇ ἀμέσως, ὅ,τι ἐπὶ τοῦ νῦν ἐπρότεινα, καὶ ὅσον ἐπιτρέπουσιν τὰ εἰς ἐμὲ παραχωρηθέντα ὑπὸ τοῦ συντάγματος δικαιώματα.

»Ἀκολούθως θέλω καθυποβάλῃ πρὸς τὴν Υ. Υ. καὶ τὴν Προτιμοτάτην Γερουσίαν τὰς σκέψεις μου καὶ περὶ δύω ἢ τριῶν ἄλλων προσώπων περιπλεχθέντων εἰς αὐτὴν τὴν στασιώδη ἀπόπειραν. Μὴ θέλων δὲ νὰ ἀναλάβω τὰ ἐγκριθέντα μοι ἀναγκαῖα μέτρα, ὅπως ἀμέσως ἐκδικηθῇ ἡ προσβληθεῖσα τιμὴ τῆς Κυβερνήσεως, δὲν θέλω νὰ ἐπασχολήσω περισσότερον τὸν πολύτιμον καιρὸν τῆς Υ. Ὑψηλότητος καὶ τῆς προτιμοτάτης Γερουσίας.—Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι τῆς Υ. Ὑψηλότητος ταπεινότ. θεράπ. Θωμᾶς Μαιτλάνδ.»

Κατηγορεῖτο λοιπὸν ὁ Φλαμπουριάρης ὡς ἐπίορκος πολιτεύματος τὸ ὁποῖον δὲν συνέταξε, καὶ ὡς νομοθέτης μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν αὐτοῦ ἐκλεχθείς, δὲν παρεβίασεν. Οὔτε παρεξετράπη τῶν δικαστικῶν αὐτοῦ καθηκόντων καὶ ὑποσχέσεων, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ δικαστὴς Δὲ Ρώσσης, ἐὰν ἠθέλησαν νὰ ἱκετεύσωσι τὸν Βασιλέα Προστάτην νὰ ἐπιδιορθωθῶσι τὰ ἐν τῷ συντάγματι φαινόμενα πλημμελήματα. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἄτοπα ἢ ἄδικα ἐζητοῦντο παρὰ τοῦ Βασιλέως, ὤφειλε μόνος ὁ Βασιλεὺς νὰ ἐπικρίνῃ, καὶ τὰ αἰτήματα ν' ἀπορρίψῃ, ἐὰν εὕρισκε πλημμελῆ. Οὐδὲν ὅμως ἐδικαιοῦτο ὁ Ἁρμοστής, κατασχὼν τὸ ἔγγραφον, καὶ τιμωρήσας τοὺς ὑπογράψαντας, ὡς στασιαστάς, πρὶν ἢ ἀποφανθῇ

ὁ Προςάτης Κυρίαρχος, ἂν ἔγγραφον καὶ ὑπογράψαντες ἦσαν ςασιώδεις καὶ προδόται ὅρκων καὶ καθηκόντων πρὸς τὸ δημόσιον Ἀλλ' ὁ Ἁρμοστὴς ἐν Ἑπτανήσῳ διέτταττεν, καὶ Γερουσία καὶ νομοθετικὴ Συνέλευσις παρεδέχοντο. Συνεπῶς τῷ διαγγέλματι τοῦ Ἁρμοστοῦ ἡ Γερουσία κατήγγειλε πρὸς τὴν συνέλευσιν τὸν κόμητα Φλαμπουριάρην. Ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις, συνεδριάσασα κατὰ πρῶτον συνέστησε τριμελῆ ἐπιτροπὴν νομοθετῶν ἀνακριτικὴν τῆς κατηγορίας. Ὁ νομοθέτης Ῥαζῆς ἐκ Κεφαλληνίας ἐγένετο εἰσηγητὴς τῆς ἀνακρίσεως, ὁ δὲ κόμης Φλαμπουριάρης συνοδευθεὶς ὑπὸ στρατιωτῶν, ἐνήχθη εἰς τὴν Συνέλευσιν, ἤκουσε τὴν κατηγορίαν, καὶ ἐβεβαίωσε τὴν ὑπογραφήν. Οὗτος ἐδικαιολόγει ὅτι τὸ ἔγγραφον οὔτε ςασιῶδες οὔτε ὑβριστικὸν ἐνόμισεν, ἀλλ' ὡς ἱκετήριον αὐτὸ ὑπέγραψε πρὸς τὸν Βασιλέα, δικαιώματι ὃ ἐπέτρεπε τὸ σύνταγμα εἰς ἕκαςον πολίτην ν' ἀναφέρηται πρὸς τὸν Βασιλέα. Ἀλλ' ἡ συνέλευσις καθήρεσεν αὐτὸν καὶ παρέδωκεν εἰς τὴν προσήκουσαν ἀρχὴν, ὅπως δικαστικῶς ἐπιβληθῇ τιμωρία ἐπιορκίας.—Ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς Συνελεύσεως, τῶν 10 Μαρτ. 1821, καθ' ἣν ἀνεγνώσθη τὸ ψήφισμα τῆς καθαιρέσεως, ὁ πρόεδρος τοῦ προκαταρκτικοῦ Συμβ. Ἰάκωβος Χαλικιόπουλος, ἠγόρευσε τάδε—«Συνεζητήσαμεν ἐν τῇ συνεδριάσει κατὰ τὴν παρελθοῦσαν πέμπτην τὸ ἀντικείμενον τὸ ἀφορῶν τὸν ποτὲ νομοθέτην κόμητα Φλαμπουριάρην διὰ πάσης ζέσεως προσδεούσης. Νομίζω, ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ συντάγματος, ἐγένετο ἡ καταλληλοτέρα τῆς ἀξιοπρεπείας τοιαύτης προϊσταμένης ἀρχῆς τοῦ Κράτους. Ἐπειδὴ δὲ συνῆλθον καὶ οἱ λοιποὶ ἡμῶν συνάδελφοι ἤδη μεθ' ἡμῶν, καὶ ἤκουσεν ἡ συνέλευσις τὴν πρότασιν τοῦ νομοθέτου Ῥαζῆ, νομίζω ἀναγκαῖον ἀκόμη νὰ ἐπασχοληθῶμεν μετὰ πλείονος ἡσυχίας καὶ σκέψεως ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, ὅπως διακρίναντες τὰς συνεπείας ζημιῶν καὶ φρικῶν, ἐξ αὐτοῦ ἀναλογισθῶμεν τὰς ὠφελείας, ἅςτινας ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ἐγκλήματος παρέχεται πρὸς τὸ Κράτος. Ἀνεγνώσθησαν καὶ τὸ στασιῶδες ἔγγραφον καὶ τὰ διαγγέλματα Ἁρμοστοῦ καὶ Γερουσίας πρὸς τὴν Συνέλευσιν. Ἡ ῥητογραφία τῆς παρελθούσης συνεδριάσεως δηλοῖ ποῖον ἔγκλημα κρύπτεται ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν ἱκετηρίου, καὶ πόσον ἀναγκαία καθίστατο ἡ ὁμόθυμος ἀπόφασις κατὰ τοῦ κατασκευαστοῦ αὐτῆς. Ἡ τόλμη βεβαίως πρωτοφανὴς μεταξὺ τῶν ἐπαναστάσεων, καὶ διὸ ὡς σοβαρώτατον τὸ ζήτημα, ἐπὶ τὸ μᾶλλον πρέπει νὰ μᾶς ἐπασχολήσῃ. Σύμφωνος καὶ ἐγὼ μετὰ τοῦ νομοθέτου Ῥαζῆ νομίζω, ὅτι μεῖζόν τι σήμερον πρέπει νὰ γείνῃ ἢ ἐπὶ τῆς παρελθούσης ἡμέρας. Ἐπὶ δὲ τούτῳ ἀναγκαῖον εἶναι εἰς ἡμᾶς ν' ἀπευθύνωμεν προσφώνημα πρὸς τὴν Α. Μ.

τὸν Προςάτην, δι' οὗ νὰ δηλωθῇ πρὸς αὐτὸν ἡ ἐξουδένωσις, τὸ παράτολμον ἔγκλημα καθοσιώσεως ὃ περιέχει τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο τὸ πλῆρες ψεύδους, ἐπιορκίας καὶ παραβάσεως τῶν ὑψηλοτέρων καθηκόντων, δι' οὗ ἠθέλησάν τινες νὰ φέρωσι συκοφαντίας ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ θρόνου, καὶ ἐπαναςατικὰς κραυγὰς πρὸς καταςροφὴν τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου, ὃς νομίμως καθιερώθη παρ' ἡμῶν, καὶ ἐγένετο ἡ βάσις τῆς πολιτικῆς ἡμῶν ὑπάρξεως, καὶ ἔνδειξις πάνδημος τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης διὰ τῆς κυρώσεως τοῦ ἡμετέρου Αὐγούστου Προςάτου Βασιλέως. Ἐνῷ δὲ ἐγὼ προτείνω τοιαῦτα, ἐπιτρέψατέ μοι, Κύριοι, νὰ σᾶς εἴπω πῶς δυνάμεθα νὰ ἐκδηλώσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἡμετέρου Κράτους, καθ' ὃν χρόνον ἡ τιμὴ ἑκάστου ἡμῶν σφοδρῶς ἐπεβουλεύθη. Πρὶν δὲ φθάσω εἰς τὸ κύριον θέμα μου, ἂς ἀναπτύξω διὰ λόγου ἅπασαν τὴν ἰσχὺν τοῦ κακοῦ, ὃ ἡμῖν ἐφίσταται, ὅπως δοξάσωμεν τὴν θείαν Πρόνοιαν διὰ τὴν ἀνακάλυψιν καὶ παρακώλυσιν.

»Μὴ κουράζεσθε, Κύριοι, ἀκροαζόμενοι μακροσκελεῖς λόγους, πολυπλόκους σκέψεις καὶ δυσαρέστους περιστάσεις τοιούτου ἀντικειμένου. Εἶπον ὅτι ἡ ἀπόπειρα αὕτη εἶναι πρωτοφανὴς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐπαναστάσεων. Ὅλαι αἱ κυβερνήσεις δύνανται νὰ ἔχωσιν ἐχθρούς, ἐὰν καὶ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον ἔχῃ τοιούτους. Μολονότι φύσει ὁ ἄνθρωπος διατίθεται εἰς ἀγάπην δικαιοσύνης, ἀδύνατον ὅμως ἅπαντες νὰ ἦναι δίκαιοι. Ἡ ἀντίκρουσις τῶν συμφερόντων, ὁ ἐκ φιλαυτίας πόλεμος τῶν ἰδιωφελειῶν κατὰ τῶν δημοσίων, ὁ ἀναβρασμὸς τῶν διαφόρων ψυχικῶν παθῶν, ἡ ἀντίδρασις τῶν δυνάμεων συμπαθείας καὶ ἀντιπαθείας, τὰ μίση καὶ οἱ πόθοι, κυρίως δὲ ἡ ὑπάρχουσα ἀνισότης μεταξὺ παθῶν, διαθέσεων καὶ σκοπῶν ἀνθρώπου καὶ κοινωνικῆς καταςάσεως, ἅπαντα ταῦτα διαθλῶσι τὸ σύςημα τῆς κοινωνικῆς ἁρμονίας. Τί ἐκ τούτου ἀποτελεῖται; ἢ ἡ ὑπερφιλαυτία ὑπερνικᾷ, καὶ τότε ἡ διχόνοια καὶ διαφωνία· ἢ ἡ φρόνησις διδάσκει ὑποταγὴν εἰς τὴν πλειονότητα, καὶ ἡ κοινωνία διὰ παντὸς ἀγαθοῦ ἐπισπεύδει νὰ ἀνακαλέσῃ τοὺς πλανηθέντας. Ἐὰν δέ ποτε ἡ χείρ, ἡ καρδία τῶν πλανηθέντων τέκνων τῆς κοινωνίας, ἐπιχειρισθῇ νὰ διαταράξῃ τὴν δημοσίαν εἰρήνην, τὰ δικαιώματα ἁπάντων καὶ τὸ κοινωνικὸν συμβόλαιον, τότε κατὰ καθῆκον τῶν ἐπιτετραμμένων τὴν διεύθυνσιν τῆς κοινωνίας, ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς ταραξίας ἡ ποινὴ ἀπωλείας τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, καὶ ὡς ἔνοχοι ἐγκλήματος τῆς πολιτείας καὶ ἐχθροὶ αὐτῆς τιμωρῶνται. Ἅπαντα ταῦτα, ὡς καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην πολιτείαν ἀρχαίαν καὶ νεωτέραν, συνέβησαν καὶ εἰς ἡμᾶς, οἵτινες νεωστὶ ἀποκατέστημεν εἰς Κράτος. Τοῦτο τὸ ἐλάττωμα

βλάπτει λίαν τὸ πολίτευμα, ἐπειδὴ ἅπαντες ἡμεῖς, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ συνωμόται, γινώσκομεν τί εἴμεθα, ὅταν προσεδέξατο ἡμᾶς εἰς τοὺς κόλπους ὁ κυριάρχης τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Οὐχὶ δι' ἀνικανότητα κλίματος τῆς χώρας ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν, καὶ τὸ ὁποῖον ἐμπνέον τὰς μεγάλας πολιτικὰς ἀρετὰς, καὶ τὸν πατριωτισμὸν παρήγαγε τοὺς μεγαλόνοας καὶ ἰσχυροὺς ἄνδρας τῆς Ἑλλάδος τὸ θαῦμα τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ καὶ σοφίας παρ' ἁπάντων τῶν ἐθνῶν οὔτε διὰ κακὰς προδιαθέσεις καὶ ἀσυγκερασίας κλίσεως τῶν ἐγκατοίκων ἡμῶν τοσοῦτον ζωηρῶν καὶ θερμῶν, ἀλλὰ διὰ τὸ εἱμαρμένον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καὶ εἰς ἔθνη καὶ εἰς λαοὺς καὶ εἰς ἅπαντα τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων ἐπίκειται, καὶ τὸ ὁποῖον ποτὲ μὲν τὸ πλούσιον καὶ περιφανὲς μέρος τῆς γῆς ἀναδεικνύει πτωχὸν καὶ ἀφανὲς, ἄλλοτε δὲ τὸ πολιτισμένον καὶ σοφὸν ἔθνος εἰς βαρβαρότητα καὶ θανατοφανείαν, ἡ ὑμετέρα πολιτεία ὑπέκυψεν εἰς τὰς τυχαίας περιπτώσεις, ὑπέφερε σάλους, καὶ ἐσώθη ἐκ κινδύνων.

»Τοιουτοτρόπως μετὰ τὰς ὡραίας ἡμέρας τῆς Ἑλλάδος κατεσαλεύθημεν ἡμεῖς, πότε μὲν ὑπὸ τῆς ἀναρχίας, ποτὲ δὲ ὑπὸ δεσποτισμοῦ, καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους τέσσαρας αἰῶνας ὑπὸ ἀδηφαγίας Κυβερνήσεως, ἥτις γλυκέως χαλκεύουσα ἁλύσεις δι' ἡμᾶς, ὑπεχρέου ὥστε νὰ συναισθανώμεθα ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ διαλυθῶσιν ἐν μέρει αὐτῶν. Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν τρικυμίαν, ἥτις ἐσχάτως ἠπείλησε νὰ καταπνίξῃ πᾶσαν κοινωνίαν, ἀγνοοῦμεν διὰ τὴν γεωγραφικὴν ἡμῶν θέσιν μᾶλλον, ἢ διὰ σκοπούμενον ἀγαθὸν ὑπὸ τῶν πολιτικῶν συμφερόντων, ἡμεῖς μόνοι κατὰ διαφορὰν ἄλλων λαῶν. ἐλάβομεν τὴν τύχην ν' ἀπολαύσωμεν ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Βρεττανικοῦ θρόνου. Καὶ ἤδη τὸ ἔθνος τοῦτο, ὁ ἐλευθερωτὴς τοῦ κόσμου, ὁ λάτρης καὶ διδάσκαλος αὐτοῦ, ὁ κύριος τῶν θαλασσῶν, ὅτε ἀνέλαβεν εἰλικρινῶς, γενναιοψύχως, θερμῶς, μᾶλλον διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ παραδείγματος ἢ τῆς ἰσχύος τῶν ὅπλων, τὴν ἀναγέννησιν ἡμῶν, εἰς ποίαν κατάστασιν εὗρεν ἡμᾶς καὶ τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ ὁ ὑψηλὸς αὐτοῦ ἐπιτετραμμένος, τὸ ὄργανον τοῦ Κυριάρχου Προστάτου, ἵνα διευθύνῃ τὰς συνελεύσεις ἡμῶν καὶ δώσῃ ἓν σύνταγμα; Ἀρκεῖ, ὦ Κύριοι, νὰ ρίψωμεν βλέμμα ἐπὶ τοῦ παρελθόντος, κατὰ τὸ εἰκοσαετὲς διάστημα ἐκεῖνο τοῦ σάλου, καὶ θὰ διακρίνωμεν ὁποία ἡ ἔξαψις τῶν φαντασιῶν, ἡ σύγχυσις τῶν ἀπαιτήσεων, ἡ διχόνοια μεταξὺ τῶν νήσων, ὁ πόλεμος μεταξὺ κλάσεων, καὶ ἐντεῦθεν πόσον δύσκολον μεταξὺ τοσούτω διῃρημένων καὶ συγκρουομένων μερῶν ἓν ὅλον σύστημα συναρμόζον νόμους πολιτικοὺς καὶ ἀστυκοὺς καὶ θεσμοθεσίας ἐξισοῦν καὶ ταυτίζον τὰ συμφέροντα καὶ διαθέσεις ἁπάντων τῶν πολιτῶν καὶ τεῖνον εἰς τὴν γενικὴν

ἀνάπλασιν. Ἀλλ' ἐν τούτοις φθάνει ἀνὴρ μοναδικὸς καὶ ἔξοχης ἵνα διαχύσῃ ἐνταῦθα τὰς εὐεργεσίας τοῦ Κυριάρχου του καὶ ἡμῶν Προστάτου. « Διὸ παράδοξον ἐάν, ὡς λέγει καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ λόγῳ του κατὰ τὴν παροῦσαν σύνοδον τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, ἐκτὸς τοιαύτης συναφείας τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν συντάγματος ἀπέμεινε κἀνὲν μέρος μιάσματος πολιτικοῦ ἐκ τῆς παλαιᾶς λίμνης; Σφόδρα τὰ ἐν Λευκάδι καὶ Ζακύνθῳ ἐσχάτως γινόμενα μᾶς ἀναγγέλουσιν ὅτι ὁ φεουδαλισμὸς εἰσέτι δὲν ἀπεσβέσθη, καὶ ὅτι ἄνθρωποι φιλόδοξοι ἐργάζονται ἀείποτε, ἵνα ἀποκτήσωσι τὴν παρελθοῦσαν ἰσχὺν καὶ ἐπιρροήν, βιαίως σκοπεύοντες νὰ ἀναρπάσωσι τὰς προσόδους τοῦ Κράτους, καὶ καταχρασθῶσι τοὺς πόρους τῆς ἐθνικῆς εὐπορίας. (1) Τὰς συνωμοσίας ταύτας, τὰ ἐγκλήματα ταῦτα ἔσπευσεν ἡ Κυβέρνησις διὰ πάσης δυνάμεως καὶ ἐνεργείας συνταγματικῆς νὰ καταλάβῃ »

» Ἀλλά, Κύριοι, ὁποία τόλμη καὶ αὐθάδεια! νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τοῦ παρεχομένου δικαιώματος τοῦ συντάγματος ὁκόμης Φλαμπουριάρης, ἵνα καταργήσῃ τὸ ἴδιον αὐτὸ σύνταγμα; Ἤδη τὸ ἔγκλημα τῆς καθοσιώσεως κατὰ τῆς ἐπικρατείας προεχώρησε μέχρι βωμοῦ τῶν ὑπερτάτων ἀρχῶν, ἃς τὸ σύνταγμα ὑποστηρίζει καὶ ἀμείβει. Οἱ νομοθέται, οἵτινες ὡρκίσθησαν ὑπὲρ διατηρήσεως καὶ ὑπερασπίσεως τοῦ συντάγματος, καλοῦνται κακοῦργοι καὶ ἔνοχοι ἐσχάτης προδοσίας ἐνώπιον τῆς Α. Μ. τοῦ Προστάτου. Οἱ δὲ ὑπερασπίζοντες τὴν Κυβέρνησιν, οἵτινες ὡρκίσθησαν νὰ ἐξασφαλίζωσι τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους ἐδῶ θέλουσι νὰ τὸ μηδενίσωσιν. Εἷς ἄνθρωπος, ὅστις ἑδρεύει ἤδη ἐν τῷ μέσῳ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως καὶ λαμβάνει μέρος εἰς τὸ κοινοβούλιον, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις τολμᾷ νὰ ἀρνῆται τὴν ὕπαρξίν του καὶ νὰ συκοφαντῇ τοὺς συνεταίρους μὲ τὰ ἐπίθετα οὐτιδανῶν, πωλημένων καὶ προδοτῶν, ὅστις ἐν ἑνὶ λόγῳ ἐσχεδίασε νὰ ἀνατρέψῃ τὴν κυβέρνησιν, καὶ ἀποτολμᾷ νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῦ θρόνου, ὅστις τὴν ἐδημιούργησε καὶ ἐπεκύρωσε τὸ σύνταγμα, τί ἄλλο ἔπραξεν οὗτος, εἰμὴ ὡς παράφρων καὶ ἀναίσχυντος, ἠθέλησε νὰ καλύψῃ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἐπώνυμον τῆς ἀτιμίας, ἥτις περιβάλλει τοὺς κακοὺς σκοπούς του καὶ τὰς πειρατείας, ἅς τινας κρύπτει ὑπὸ τὸ κάλυμμα τοῦ ψευδοῦς καὶ ἀπατηλοῦ ζήλου; Αὐτό, Κύριοι, εἶναι εἶδος ἐγκλήματος ὅλως ἀνέκφραστον καὶ ἀνήκουστον. Ἀλλά, πῶς οἱ ἄνθρωποι οὗτοι κομπορρημονοῦσιν εἰς

(1) Ἐνταῦθα ὁ ρήτωρ αἰνίττεται τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς διαθέσεις τοῦ καταδιωχθέντος Ἀντωνίου Μαρτινέγγου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

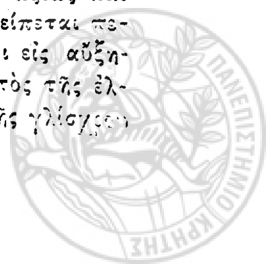
ὄνομα διορθωτῶν καὶ ἰσχυρῶν, ἐνῷ ὁ ἀρχηγὸς τούτων δὲν ἔλαβε θάρρος νὰ παραιτήσῃ τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ θέσιν, πρὶν σημειωθῇ ὡς συνωμότης; οὔτε τὸν ἐβάσταζεν ἡ ψυχή του νὰ ἀπέχῃ μιᾶς συνελεύσεως οὐτιδανῆς καὶ διεφθαρμένης; Ἀλλ' ἐνέδυσε τὸ θάρρος του μὲ τὴν στολὴν τῆς ἀληθοῦς ἀρετῆς, ἥτις εἶναι ἐκείνου τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἐπιορκίας. Αὕτη εἶναι ἰδέα ἀνθρώπου ἀληθῶς ἐπισήμου χαρακτῆρος, ὅστις ἐπιβούλως ῥαδιουργεῖ κατὰ τῶν συναδέλφων του, συμμετέχων τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως. Ὅπως δὲ ἐπιτύχῃ τοῦτο ἄλλο μέσον δὲν γινώσκει εἰμὴ νὰ συνθέσῃ λίβελλον καθ' ἡμῶν καὶ τοῦ Βρεττανικοῦ ἔθνους.

»Ἀλλὰ δὲν εἶναι οὗτος, ὅστις γερουσιαστής, ὢν τῷ 1816 παρεπονέθη πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Θωμᾶν Μαιτλὰνδ μόλις φθάσαντα εἰς τὰς νήσους τότε, ὅτι ὁ στρατηγὸς Κάμπελ παρεχώρησε νὰ τυπωθῇ εἷς λίβελλος κατὰ τοῦ Ἰονίου λαοῦ, καὶ ἀπήτησε τὴν καταστολήν του δικαιολογούμενος, ὅτι λυποῦνται ἐπὶ τοῖς νεωστὶ γενομένοις μόναι ἕως 20 οἰκογένειαι, πρὸς ἃς ἀνήκουσιν οἱ συντάκται τοῦ λιβέλλου καὶ αἵτινες νομίζουσιν νὰ ὀνομάζωνται Ἰόνιος λαός. Ὑπάρχει δὲ ἡ δήλωσις, ἡ περὶ τούτου ἀπευθυνθεῖσα πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλὰνδ, ὡς καὶ ἡ προκήρυξις τῆς Α. Ε. ἥτις διασκεδάζει τὰς κακὰς τότε ἐντυπώσεις, καὶ καταργεῖ τὴν λιβελλογραφίαν. Μέγα λοιπὸν εὐεργέτημα καὶ ἓν τῶν μᾶλλον διακρινόντων τὴν σωτηρίαν τοῦ Κράτους ἡ τοιαύτη ἀνακάλυψις. Ἀλλ' ὅπως καταλλήλως τοῦ εὐεργετήματος τούτου ἐπράξατε τὸ νὰ τὸν τιμωρήσητε, δὲν ἐξαρκοῦσιν οὔτε αἱ μέλλουσαι ποιναί, αἱ πρὸς διεκδίκησιν τῆς δικαιοσύνης ἐπιβληθησόμεναι. Ὀφείλετε νὰ εἰσχωρήσητε εἰς τὸν νοῦν τοῦ σώσαντος ἡμᾶς. Ὀφείλετε νὰ πράξητε ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ὑπόδειγμα πατριωτισμοῦ ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ μάθωσιν οἱ ὑποκριταὶ οὗτοι νὰ μὴ ἦναι ποτὲ ἡμικυβερνητικοί. Ὀφείλετε νὰ καθαρίσητε καὶ ἐπιβεβαιώσητε οὐ μόνον τὰ αἰσθήματα μὲ τὸ νὰ συνδέεσθε μὲ τὸ σύνταγμα ἡμῶν ὡς δένδρον πολιτικῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ ἀπομακρύνητε ἕως καὶ τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἀποπείρας. Ἐπὶ πλέον δὲ ὀφείλετε, ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες τόσον σοφιστικῶς καὶ πονηρῶς ἐργάζονται ἐπιβουλάς, καὶ ὑποσκάπτουσιν ὑπόνομον κατὰ τοῦ Κράτους, νὰ ὑπερασπίζεσθε οὐχὶ πλέκοντες ἐγκώμια τῆς πολιτικῆς διαγωγῆς σας καὶ τοῦ χορηγοῦντος χεῖρα στιβαρὰν πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς τὸν τελειοποιοῦντα τὸ σύνταγμα ἡμῶν, ἀλλὰ ὑπερασπιζόμενοι μὲ τὴν ἁπλῆν εἰκόνα τῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων διὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς συνταγματικῆς ἡμῶν Κυβερνήσεως, ἅτινα ἀποδεικνύουσι τὴν κοινὴν εὐτυχίαν. Ἡ εἰκὼν αὕτη φερομένη ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ τῆς Εὐρώπης θὰ

κάμη νὰ ἐρυθριάσωσιν οἱ ἐχθροί μας· θὰ τοὺς ἀπογυμνώσῃ ἐξ ὑποκρισίας καὶ ἀχρειότητος ἃς ἐνεδύθησαν, καὶ θὰ τοὺς καταδικάσῃ εἰς αἰωνίαν ἀτιμίαν, καὶ θὰ ἐπιφέρῃ τὴν διάκρισιν τῶν ἀληθῶν πατριωτῶν ἐκ τῶν προδοτῶν, τῶν φιλοδόξων, τῶν φιλαρπάγων, καὶ τῶν ἐπιποθούντων τὴν φιλαρχίαν καὶ ὑπερίσχυσιν πρὸς ἰδιωφελείας καὶ ἰδιοπαθείας. Βεβαίως δὲν θὰ δυνηθῶσιν οἱ ἴδιοι ἐχθροὶ νὰ ἀρνηθῶσιν, ὅτι ἄλλο δὲν ἐσκόπευσαν οἱ ὑψηλοὶ Θρόνοι τῶν συμμάχων, θέσαντες τὸ Κράτος τοῦτο ὑπὸ τὴν προστασίαν μεγάλης Δυνάμεως, εἰμὴ νὰ ἴδωσιν αὐτὸ ἀεὶ εἰρηνεῦον καὶ ἀπολαῦον ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα ἀστικῆς ἐλευθερίας, καὶ εὐνομούμενον νὰ ὑπόκηται εἰς ἐκείνους τοὺς νόμους, δι' ὧν διατηροῦνται αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ, τὰ δικαιώματα τῆς περιουσίας, ἡ προσωπικὴ ἀσφάλεια, καὶ οἱ βιομήχανοι πορισμοί. Τοῦτο εἶναι τὸ μόνον, ὃ δηλοῦσι αἱ λέξεις τῆς συνθήκης ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον Κράτος ὑπὸ τὴν μεγαλόθυμον καὶ ἀποκλειστικὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας.

»Καὶ λοιπὸν πῶς ἀποκρίνονται τὰ ἀποτελέσματα τῆς εὐεργετικῆς προστασίας τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς διευθυνούσης χειρὸς τοῦ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ ὑπὸ τοῦ ὁποίου τὴν συνταγματικὴν ἰσχὺν ἐγεννήθη, ηὔξησε καὶ πᾶσαν ἡμέραν ὑποθάλπεται ἡ Κυβέρνησις τοῦ ἡνωμένου Ἰονίου Κράτους; Ἂς ἀπαντήσωσι τὰ ἀποτελέσματα. Ὄνομα καὶ σημαία Ἰόνιον εὐδοκιμοῦσι, σέβονται ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἀναζῶσιν οὐ μόνον ἐν τῇ ἱστορικῇ μνείᾳ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἥτις τιμᾶται τοσούτῳ ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν σοφῶν, ἀλλ' αἱ ἑπτὰ νῆσοι Ἑλληνικαὶ ἐπανέρχονται εἰς τὸ ἀρχαῖον κλέος διὰ τῆς Βρεττανικῆς χειρὸς προθύμου εἰς βοήθειαν καὶ ὑποστήριξιν. Ὁποίαν εἰρήνην ἀπολαύομεν καὶ ἀταραξίαν ἐν τῷ μέσῳ δύο πλησιοχώρων μερῶν Νεαπόλεως καὶ Ἠπείρου, ἔνθα ἤδη διακαίουσιν αἱ φλόγες τοῦ πολέμου καὶ αἱ πολιτικαὶ ταραχαί; Ἐκεῖνος ὁ φόβος, ὃν ἄλλοτε ἓν Ὀθωμανικὸν πλοιάριον μόνον νὰ πλησιάζῃ τὰς θαλάσσας ταύτας διήγειρεν εἰς ἡμᾶς καὶ τοὺς Κυβερνῶντας, αὐτὸς οὗτος σαματᾶ τώρα ὁλόκληρον Ὀθωμανικὸν στόλον παρατασσόμενον ἐνώπιον ἡμῶν κατὰ τὰ παράλια τῆς ξηρεᾶς του, μόνον διότι ἐνθυμεῖται ὅτι πλησίον ἑαυτοῦ ὑπάρχουσι γαῖαι προστατευόμεναι ὑπὸ τῶν Βρεττανικῶν ὅπλων. Τὸ ἐμπόριον τῶν ζωοτροφιῶν μας δὲν διεκόπη μετὰ τῆς Ἠπείρου, καὶ οὔτε χρειαζόμεθα τὰς βοηθείας τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως. Διότι τὰ πρὸς ζωάρκειαν ἠσφαλίσθησαν καὶ ἡ ἀκρίβεια τῶν σιτηρῶν ἀποφεύγεται διὰ προμηθείας μέχρι τοῦ ἐλευσομένου Νοεμβρίου, ἄνευ φόρου ἢ δανείου, ἢ ὀφειλῆς πρὸς κεφαλαιοῦχόν τινα ἢ ἄλλης τινὸς ὁδοῦ ἀ-

ναιγομένης εἰς τὴν ἀδδηφαγίαν πλεονεκτῶν καὶ κερδοσκόπων ἐπὶ τοῦ ἄρτου τοῦ λαοῦ. Τὸ ταμεῖόν μας ἐπρομήθευσε τὰ κεφάλαια, ἡ μετριότης τῆς τιμῆς ἠσφαλίσθη, ἡ ὠφέλεια ἥτις διακεκριμένως παρήχθη 75,000 ταλ. ἐπλήρωσε τὸν δημόσιον θησαυρόν μας. Ποῦ δὲ εἶναι τώρα οἱ φόνοι οἵτινες καθημερινῶς πολυάριθμοι ἐμετροῦντο ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἐν τῇ ὡραίᾳ περιχώρῳ Λευκίμνης; Αὐτοὶ ἐξηφανίσθησαν καταργηθέντων τῶν νόμων, οὓς αἱ παρελθοῦσαι κυβερνήσεις ἔθεσαν πρὸς ὁπλοφορίαν καὶ ὑπόθαλψιν τῶν ἀναφυσώντων κομματικὰς ἰδιοπαθείας. Ποῦ δὲ ἀκούονται πλέον οἱ στεναγμοὶ τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἐκ βάθους καρδίας ὅλου τοῦ πλήθους ἐξήρχοντο κατὰ τὰς βαρείας ἐκείνας ἀργυρολογίας διεφθαρμένης Κυβερνήσεως καὶ πλεονεκτῶν κυβερνώντων ἀναδεχομένων νέαν στρατηγίαν ἢ ἐπιτήρησιν; Ποῦ εἶναι πλέον τὸ προστύχιον μὲ τὸ ὁποῖον ἀναιδῶς ἐμπορεύετο καὶ ἐχρηματολόγει ὁ ἀντιπρόσωπος ἐκείνης τῆς Κυβερνήσεως, ὅστις ἤρχετο ἐνταῦθα ἵνα ἐνεργήσῃ τὸν νόμον, τὸν ὁποῖον πρῶτος αὐτὸς ἤθελε νὰ παραβιάσῃ; Ποῦ τὴν σήμερον μὲ μίαν χιλιάδα σταφίδος ἢ μὲ ἕνα γραμμάτιον ἐλαίου δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἐμπάθειάν του ἢ ἰδιοτροπίαν ἢ τὴν μνησικακίαν ὁ ἀγοράζων παρὰ κυβερνήτορος καὶ δικαστοῦ τὸν φόνον ἑνὸς οἰκογενειάρχου, ἀδελφοῦ ἢ πατρὸς πολλῶν τέκνων; Ποῦ ἐκεῖνο τὸ σύστημα κακῶς ἢ ἀνεπαρκῶς μισθοδοτούσης κυβερνήσεως τοὺς ὑπαλλήλους της, ὅπερ κατέφερεν αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ χορταίνωσι τὴν κοιλίαν των ἢ ὑποκλέπτοντες τὰ δημόσια, ἢ παίρνοντες τὸ αἷμα τῶν πτωχῶν, ἢ διαρπάζοντες τὰ κτήματα τῶν ἐκκλησιῶν; Ποῦ ἡ κατάχρησις ἥτις κατήντησε πλέον εἰς ἔθος τοῦ νὰ πωλῆται ἡ δικαιοσύνη, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν αἰσχροκέρδειαν εἰς τὴν κατάραν μέχρι τοῦ νῦν διαδίδεται τὸ ὄνομα ἑνὸς συμβούλου Πιζάνη; Ποῦ τὴν σήμερον τὸ σύστημα δημοσίων εἰσπράξεων περιτυλιγμένων εἰς τὸ αἴνιγμα σημείων ἀκαταλήπτων, τὸ ὁποῖον κατεπλούτιζε εἰς ὕψος τοὺς εἰσπράκτορας καὶ κατεβίβαζεν εἰς κενὸν βάθος τὸν δημόσιον θησαυρόν; Τὸ δημόσιον ταμεῖον ἡμῶν ἤδη ἀπολαύει τὴν ἐξαιρετικὴν κατάστασιν ὡς πρὸς τὰ ταμεῖα τῶν ἄλλων Κυβερνήσεων τὸ νὰ μὴν ἔχῃ ἓν ὀβολὸν ὀφειλήν. Τὰ δημόσια οἰκοδομήματα ἐπεσκευάσθησαν, ἕτερα λαμπρὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομοῦνται, διώρυγες σκάπτονται, προκυμαῖαι κατασκευάζονται, γέφυραι κτίζονται, ναοὶ ἕτεροι καλλωπίζονται· χεὶρ βοηθὸς ἕτοιμος χορηγεῖ τὰ μέσα τοῖς πένησι. Οἱ δημόσιοι λειτουργοὶ ἐπαξίως καὶ δαψιλῶς ἀμείβονται, καὶ ἐν τῷ δημοσίῳ ταμείῳ καταλείπεται περίσσευμα 536,000 ταλλήρων, καὶ τόσα ἄλλα τίθενται εἰς αὔξησιν, ὡς θαυμασίως εἴδομεν κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος παρεκτὸς τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἐλαίου, τῆς μετριοκαρποφορίας σταφίδος, τῆς γλίσχρου

εἰσοδίας γεννημάτων καὶ οἴνου. Οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἐζήτησεν ἓν δάνειον ἐν ὀνόματι τῆς Κυβερνήσεως ὡς ἐπὶ τοῦ παρελθόντος, καὶ ὃ ἐγένετο ἀναπόδοτον, ἐπειδὴ ἀπερροφᾶτο, ὡς ἔθος, εἰς τὴν καταβόθραν, ἥτις κατέπινε πάντα δημόσιον θησαυρόν. Τίς πλέον ἀποστέλλει εἰς τὰς οἰκίας μας ἓν κλονίον σιταρίου ἵνα ἀγοράσωμεν βαρυτίμως, ἀφοῦ διεφθάρη, καὶ ὑποχρεώσῃ ἡμᾶς νὰ τὸ κρατήσωμεν καὶ τὸ πληρώσωμεν δυναστικῶς μᾶλλον ὡς τροφὴν θανάτου ἢ ζωῆς; Ποίαν τῶν οἰκιῶν μας ἔλαβον δυναστικῶς χωρὶς νὰ δώσωσι τὰ ἐνοίκια, ἢ ποία τῶν οἰκογενειῶν μας ἠναγκάσθη δυναστικῶς νὰ δεχθῇ εἰς τὰ καταλύματα της δημοσίους ἀνθρώπους; Μία φρουρὰ μᾶς προσατεύει, ταύτης χαρακτὴρ, τιμὴ, χρηστοήθεια μετριότης σχηματίζουσι στέφανον κοινωνικῶν ἀρετῶν.

»Τὰ ἀγαθὰ δὲ ταῦτα, ἅτινα θὰ ἦσαν μεγαλήτερα, ἐὰν μὴ διεκόπτοντο ἢ παρεκωλύοντο ὑπὸ τῆς ἀντιδράσεως τῶν κακοβούλων πόθεν ἄλλοθεν προέκυψαν, ὦ Κύριοι, εἰμὴ ἐκ καθαρᾶς, ἀφιλοκερδοῦς καὶ ἀμεροληπτου δημοσίας διαχειρήσεως καὶ τῆς παρ' ἡμῖν ἰσχυρᾶς βοηθείας τῆς Βασιλικῆς εὐεργεσίας; Ὁ γενικὸς δημόσιος εἰσπράκτωρ ἐπαξιοῦται βεβαίως ἐπαίνων· ἡ διαχείρησίς του ἐκπληροῦται ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν καὶ ἐξετάζεται ὑφ' ἑνὸς αὐστηροτάτου ἐπιθεωρητοῦ. Οἱ λογαριασμοὶ τοῦ Κράτους καθυποβάλλονται ἐτησίως εἰς ἐπιτροπὴν ἀνδρῶν εὐϋπολήπτων ὧν προεδρεύει ὁ συνάδελφος ἡμῶν Γιαλινᾶς. Αὐτοὶ ἐνώπιον τοῦ κόσμου ποιοῦνται τὰς ἐπαληθεύσεις τῶν ὑπολογισμῶν μας ἀναφέροντες τὰς περὶ αὐτοῦ ἐρεύνας εὐσυνειδήτως, πιστῶς καὶ μεθ' ὅρκου ὡς ἄξιοι λειτουργοὶ τοῦ δημοσίου. Τίς δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὰ γεγονότα ταῦτα; Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι ἀξιόζηλος ἡ εἰρήνη ἡμῶν, καὶ ἡ γαλήνη ἂς ἀπολαμβάνομεν μὲ τὴν ἐξαφάνισιν παντὸς φόβου; Ποίους δὲ ἄλλους φόρους ὀφείλομεν νὰ ἐπιβάλωμεν, ἐὰν καὶ τρεῖς ἑτέρους ἀφῃρέσαμεν τὸν ἐπὶ φωτισμοῦ, τῆς καθαριότητος καὶ τὸν ἐπὶ τῶν πρώτων ζωαρχίων; Ὅλη αὕτη ἡ εἰκὼν, ὦ Κύριοι, τῆς ὑμετέρας κυβερνήσεως καὶ ἐκείνη ἡ ἄλλη, ἣν δύνασθε νὰ ποιήσητε ἐκ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἠθικῆς τῶν συνωμοτῶν, οἵτινες ὑπέγραψαν ἐκεῖνο τὸ ἄτιμον χαρτίον καταφέρουσιν ἡμᾶς εἰς δύο διακριτέας ἀληθείας· ἡ πρώτη, ὅτι αὐτοὶ γινώσκουσι νὰ συκοφαντῶσι μίαν κυβέρνησιν τὴν ὁποίαν ἅπαντες εὐλογοῦσι· ἡ δευτέρα, ὅτι αὐτοὶ ἐπιβούλως ἀποπειρῶνται νὰ τὴν καταστρέψωσι· διότι αὐτοὶ, ὄντες τοιούτου ἐπιβούλου χαρακτῆρος, βλέπουσι ἀπομακρυνομένας τὰς προσδοκίας των, ἐνῷ θέλουσι νὰ ἐπανέλθῃ ἐκεῖνο ἐφ' οὗ ἐβασίλευον, ὅπως ἐξασκήσωσι τὰς ἐπὶ τοῦ παρελθόντος δυναστείας των, ὅλας ἀφορώσας εἰς τὸ νὰ ἁρπάσωσι τὰ ταμεῖα

καὶ νὰ ἀνοίξωσιν οὕτως εἰπεῖν, ὅλας τὰς φλέβας τῶν ὑπηκόων καὶ χορτάσωσι τὴν πλεονεξίαν των. Αὐτοὶ βεβαίως οὐδέποτε ἤθελον φροντίσει πῶς ἐγένετο καὶ πόθεν ἐδόθη τὸ σύνταγμα, ἐὰν εἶχον ἀνὰ χεῖρας τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κράτους. Θέλουσι τὴν Κυβέρνησιν, καὶ θέλουσιν. Ἰδοὺ διατί· δὲν τοῖς ἀρέσκει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅστις ὑψηλὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ προστάτου Βασιλέως ἀντιτάσσεται εἰς τὸν ἀγῶνά των, θυσιάζεται ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ ἡμῶν, ἀνέχεται τὰς ἐλλείψεις μας καὶ οἰκτείρει μᾶλλον ἢ τιμωρεῖ τοὺς παράφρονας· διότι ἀγαπᾷ εὐδαίμονα, ὡς ἀληθὴς Ἄγγλος, ἐκείνην τὴν ἀναγέννησιν ἡμῶν, ἥν τινα ἐπότισε μὲ τοὺς ἱδρῶτας καὶ τὰς θυσίας του, καὶ ὅστις δικαίως ἀπολαύει τιμῆς διὰ μνημείων ἐγειρομένων δημοσίως πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν εὐτυχούντων Ἰονίων λαῶν.

»Ἀποτερματίζω τὸν λόγον μου, ὦ Κύριοι, προτρέπων μέχρις ἐσχάτου νὰ τιμωρήσητε τοὺς εὐήθεις ἐχθροὺς τοῦ δημοσίου καὶ συνάμα νὰ ἐκθέσητε πανδήμως τὴν δημοσίαν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν ἄνδρα τοῦ ὁποίου ἡ πρόνοια ἀνακαλύψασα τὸ ἔγκλημα τοῦτο προεφύλαξεν ἡμᾶς καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν ἐκ παντὸς κινδύνου. Συνεπῶς τῷ ῥηθέντι προσφωνήματι πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν προστάτην προτείνω ἵνα ἐπιτροπὴ συστηθεῖσα ἐξ ἡμῶν παρεισάξῃ ἀντίγραφον τῆς ῥητογραφίας τῆς παρούσης συνεδριάσεως πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Ἁρμοστήν, καὶ ἐκφράσῃ πρὸς ἀφοσίωσιν καὶ εὐγνωμοσύνην τοῦ νομοθετικοῦ σώματος ὅτι ἐπὶ τῆς παρούσης περιπτώσεως διέσωσε τὸ Κράτος. Ζήτω τὸ σύνταγμα!»

Ὁ λόγος τοῦ Μαντζάρου ἐδημοσιεύετο διὰ τῆς Ἰονίου ἐφημερίδος αὐθημερὸν τῆς καθαιρέσεως τοῦ Φλαμπουριάρου ὅπως φιμώσῃ τὰς καταβοὰς τῶν ἀντιδραστικῶν κατὰ τῆς γενομένης παρανομίας. Ἡ δὲ νομοθετικὴ συνέλευσις ἐξέδωκε τὸ ἑξῆς ψήφισμα περὶ καθαιρέσεως.—«Ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις ὡρίμως σκεφθεῖσα τὸ παρὰ τῆς ἐκλαμπροτάτης Γερουσίας διευθυνθὲν αὐτῇ διάγγελμα, καὶ τὴν ἐσώκλειστον δήλωσιν τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ Λόρδου μεγάλου Ἁρμοστοῦ, τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὸ διαβιβασθὲν πρωτότυπον ἔγγραφον, ὃ φαίνεται διευθυνόμενον πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Προστάτην Βασιλέα, διὰ τοῦ ὁποίου προσκαλεῖται ἡ συνέλευσις, ὅπως κατεπειγόντως ἀποφασίσῃ εἰς τὰς συνεδριάσεις κατὰ τὸν κανονισμόν, ἐθεώρησε αὐτοῦ τοῦ ἐγγράφου τὸ ἀντικείμενον καὶ τὸν σκανδαλώδη σκοπόν, ὁ ὁποῖος καταστρέφει τὸ παρὸν ἡμῶν σύνταγμα μὲ πολὺ τολμηρὰς ἐκφράσεις, καὶ ἄνευ τοῦ προσήκοντος ἀξιοπρεποῦς σεβασμοῦ πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα Προστάτην καὶ πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Λόρδον Ἁρμοστὴν εἶναι γεμάτον ἀπὸ συ-

κορκυντίας, αἵτινες προσβάλλουσιν ὅλους τοὺς πρώτους λειτουργοὺς τῆς Κυβερνήσεώς μας καὶ κατ' εὐθείαν δυσφημίζει τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν τιμὴν τῶν μελῶν τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, ἅτινα ἀντιπροσωπεύουσι τοὺς λαοὺς τοῦ Κράτους, οὐχὶ δι' ὡρισμένην ἔλλειψιν καθηκόντων ἐπὶ παραβάσει τοῦ νόμου ἢ τοῦ συντάγματος. Εἶναι δὲ ὑπογεγραμμένος αὐτὸς ὁ λίβελλος μεταξὺ τῶν ἄλλων 32 ἐκ τῆς Ζακύνθου, καὶ ἀπὸ τὸν Ἀναστάσιον Φλαμπουριάρην εἰσαγγελέα ἐκείνης τῆς νήσου καὶ μέλος ταύτης τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν τολμηρῶς ἐπήρχετο αὐτὸς μὲ φανερὰν ἐπιβουλὴν καὶ χλεύην τῶν ἰδίων αὐτοῦ καθηκόντων ἐναντίον τῶν ὅρκων πίστεως, οὓς ἔδωκεν εἰς τὸ σύνταγμα πρὸς τακτικὴν διατήρησιν αὐτοῦ. Προσκληθεὶς αὐτὸς ὁ κόμης Φλαμπουριάρης, ὅπως ἀπολογηθῇ διὰ τὸ ρηθὲν ἔγγραφον καὶ διὰ τὴν ὑπογραφήν του, ἀφοῦ ἐστοχάσθη καὶ καθ' ὅσον ἐπέκρινε, ἐπεβεβαίωσε τὸ ἔγγραφον, καὶ διεκήρυξεν ὅτι ἦτο μία αἴτησις πρὸς τὸν Μέγαν Προστάτην, ἥτις συνταγματικῶς ἐπιτρέπεται. Αὕτη ἡ διακήρυξις μόνη ἀποκαθιστᾷ τὸν κόμητα Φλαμπουριάρην ἔνοχον, ὅτι κατεπάτησε καθήκοντα μέλους τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, καὶ ὅτι ἀντὶ νὰ ἐκτελῇ αὐτὰ καὶ συμμορφωθῇ μὲ τὸ σύνταγμα, τὸ ὁποῖον ὡρκίσθη φανερῶς, ἐπροσπάθησε νὰ τὸ καταστρέψῃ καὶ νὰ προσβάλῃ τὰ ἄλλα μέλη τῆς συνελεύσεως τὰ διαμένοντα εἰλικρινῆ εἰς τὴν πίστιν καὶ τὸ καθῆκόν των. Δι' ὅλα ταῦτα ὁ προτιμότατος Πρόεδρος καὶ τὰ εὐγενέστατα μέλη τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, δυνάμει τῶν δοθέντων αὐτοῖς δικαιωμάτων παρὰ τοῦ ἄρθρου 12, κεφαλαίου 7, τμήματος Α. τοῦ συντάγματος ὁμοφώνως ἀπεφάσισαν, ὅτι ὁ κόμης Ἀναστάσιος Φλαμπουριάρης καθαιρεῖται ὡς μέλος τοῦ εὐγενεστάτου νομοθετικοῦ σώματος.—Μαρῖνος Βέγιας πρόεδρος.—Φρεδερῖκος Ἄνκεϋ γραμματεὺς τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου.—Δημήτριος Βαλσαμάκης γραμματεὺς τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως. (1)»—Ἡ Γερουσία τὰς 15 Μαρτίου, ἐν συνεδριάσει, ἐξέδωκεν ἀπόφασιν ὑπογεγραμμένην ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ γενικοῦ διαμερίσματος Σίδνεϋ Ὀσβούρνου, δι' ἧς καθηρέθη ὁ Φλαμπουριάρης καὶ ἐκ τῆς εἰσαγγελίας Ζακύνθου. Ὁ δὲ Ἁρμοστὴς κατὰ τὸν ἀπολυτήριον λόγον πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν τῶν 30 Μαΐου ἔλεγεν.—«Ἐκτιμῶ τὰ σεβαστὰ αἰσθήματα, ἅτινα ὑπηγόρευσαν τὴν ὁμόθυμον ψηφοφορίαν

(1) IV. Sezione del primo parlamento degli stati uniti delle isole Ionie tenuta in virtù della costituzione del 1817. Uffizio della nobilissima assemblea legislativa. Corfù 11 Marzo 1821.

ὑμῶν ἐπὶ ἐξώσει τοῦ κόμητος Φλαμπουριάρη ἐκ τῆς συνελεύσεως. Αὐτὸς θέσας ἐπὶ κεφαλῆς τὴν ὑπογραφήν του, ἐπὶ ἑνὸς ἐγγράφου ὃ καταφρονεῖ καὶ δυσφημεῖ τὴν συνέλευσιν, προσβάλλει τὸ σύνταγμα ἐκεῖνο, ὑπὸ τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἔλαβε τὴν θέσιν τῆς εἰσαγγελίας Ζακύνθου. Ὡςπρὸς δὲ τὰ τελευταῖα μέτρα, ἅτινα ἡ ἐκτελεστικὴ ἀρχὴ ἐφήρμοσεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων τεσσάρων ἢ πέντε ὁμοφρόνων του Ζακυνθίων, λυποῦμαι νὰ εἴπω ὅτι καὶ ἡ Γερουσία συμφωνεῖ μετ' ἐμοῦ. Ἀναγκαῖον οὖν αὐτοὶ νὰ διατελῶσι φυλακισμένοι ἐν εἱρκτῇ, ἐν ᾗ θὰ ἀπολαύσωσι ἀεὶ παραμυθίας.»

Τὸ προσφώνημα τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως πρὸς τὸν Βασιλέα Προστάτην, δι' οὗ ἐζητεῖτο ἡ διατήρησις τοῦ συντάγματος τῶν 1817 καθ' ἐλοκληρίαν, ὡς χρησιμώτατον εἰς τὰς τότε περιστάσεις καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς εὐτυχίας τῶν Ἰονίων ἐπέμφθη πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Ἀγγλίας. Ὁ δὲ ὑπουργὸς Βαθοῦρστ ἀπαντα πρὸς αὐτήν.—«Ὁδὸς Δοουνὶνγγ, Λόνδρα 26 Μαΐου 1821.— Προτιμότατε κύριε! Ἐδέχθην καὶ καθυπέβαλον τῷ Βασιλεῖ τὸ προσφώνημα τῆς νομοθετικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἰονίων νήσων, καὶ τὸ ὁποῖον μοὶ μετεβίβασε δι' ἐπιστολῆς τῶν 17 Μαρτίου. Παρεκελεύθην δὲ ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν πλήρη αὐτῆς εὐαρέσκειαν εἰς τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ προτιμωτάτου Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, αἵτινες ἀποδεικνύουσιν ὅτι τὸ σύνταγμα τῶν 1817 ἀποτελεῖ αἰσίως, ὅσα προλαβόντως ἐστοχάσθη εὐδόκιμα ἡ Α. Μ. εἰς προαγωγὴν εὐημερίας καὶ ἀσφαλείας τῶν Ἰονίων λαῶν, καὶ ὅτι εὐδοκιμεῖ πρὸς αὐτοὺς τὰ πρὸς ἐλευθερίαν, εἰρήνην καὶ εὐχαρίστησιν πλείονα τῶν ὅσων ἀπήλαυσαν πρότερον ὑπ' ἄλλην μορφὴν Κυβερνήσεως. Ἡ Α. Μ. διακρίνει μὲν ἀλλ' ἄνευ φόβου ὅσα κατετάραξαν τὴν κοινὴν ἡσυχίαν· πέποιθε δὲ ὅτι ἕως ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις χορηγήσῃ βοήθειαν ὅπως διατηρῆται ἀπαραβίαστον σύνταγμα τοσοῦτον προάγον τὴν κοινὴν εὐτυχίαν τῶν λαῶν οὓς ἀντιπροσωπεύει, αἱ ἀπόπειραι τῶν δυσηρεστημένων καὶ στασιαστῶν ἄλλο δὲν θὰ ἐπιφέρωσιν εἰς αὐτοὺς εἰμὴ ἀπώλειαν καὶ ὄλεθρον.— Βαθοῦρστ»—Ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ πρὸς ὑποστήριξιν πάσης δικαιολογίας παρέπεμψε πρὸς τὸν ὑπουργὸν Βαθοῦρστ καὶ τὰς ἀγορεύσεις τῶν ἀντιπροσώπων Πιέρη, Βέγια καὶ Ραζῆ· ὁ δὲ Πετριτσόπουλος, ὁ ἐπιστρέψας ἐκ τῆς ἀποστολῆς του μετὰ τοῦ ἱππότου Ζαβοῦ εἰς Λονδῖνον κατὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Δ΄. ἐκ μέρους τῆς συνελεύσεως καὶ Γερουσίας ὅπως ἐκφράσωσι τὰ συγχαρητήρια τῶν Ἰονίων, ἐξέθετο πρὸς τὴν συνέλευσιν τοὺς λόγους, οὓς ἤκουσεν ἐκ στόματος τοῦ Βασιλέως τοὺς δε.—«Ἐγὼ θὰ ἐξακολουθήσω ἀ-

πάσας τὰς δυνάμεις, ἃς μοὶ παρέχει ἡ ἐν Παρισίοις συνθήκη, ἐπῶς θέσω στερέωσιν εἰς ὅλας τὰς θεσμοθεσίας τῶν Ἰονίων, καὶ ἐξασφαλίσω αὐτοῖς τὸ ἀπαιτούμενον σέβας καὶ ὑποστήριξιν τοῦ Κράτους αὐτῶν παρ' ὅλων τῶν συμμάχων Δυνάμεων, καὶ ἐπαυξήσω τὴν οἰκιακὴν αὐτῶν εὐτυχίαν, ἀνοίξω δὲ καὶ μέλλον ἔνδοξον αὐτοῖς ὅμοιον τοῦ λαμπροῦ ἐκείνου, ὃ ἡ ἀρχαία ἱστορία δεικνύει περὶ τῶν λαμπρῶν προγόνων των. (1)»

Ἐπὶ τῶν βάσεων τῶν ἀπολογιῶν τοῦ Μαιτλὰνδ πρὸς τὰς προηγηθείσας μομφὰς ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου, ὁ λόρδ Βαθοῦρστ ἀνταπέστειλε τὸ ἑξῆς ὑπόμνημα πρὸς τὸν ὑπουργὸν Καποδίστριαν ἀνασκευάζων ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα τῆς ἐνστάσεως.

«Συμφώνως μὲ τὴν ὑπόσχεσιν τὴν ὁποίαν σᾶς ἔδωκα ἐν τῇ ἀπὸ 11 Δεκεμ. ἐπιστολῇ μου ἔχω τὴν τιμὴν νὰ καθυποβάλω εἰς τὴν Υ. Ε. διὰ τῆς παρούσης λεπτομερεῖς ἐξηγήσεις ἐπὶ διαφόρων τινῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ ὑπόμνημα, τὸ ὁποῖον μὲ διεβιβάσατε μετὰ τῆς ἐπιστολῆς σας τὰς 6|18 Ὀκτωβρίου. Ἡ διακοίνωσις αὕτη αἰτιολογεῖται κυρίως ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ σᾶς παραστήσω ἀκριβῶς τὴν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ἐνεστῶσαν τῶν πραγμάτων κατάστασιν, καὶ νὰ σᾶς κάμω νὰ ἐκτιμήσητε τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα τῶν πρὸς ὑμᾶς περὶ τούτου γενομένων παραστάσεων.

Ἐλπίζω, ὅτι ἡ Υ. Ε. θέλει εὐαρεστηθῇ νὰ ἀναγνωρίσῃ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ καὶ εἰλικρινεῖ ἐκφράσει τῶν αἰσθημάτων μου, τὸν σκοπὸν καὶ τὸ ἀσφαλέστερον μέσον τοῦ νὰ ἐκπληρώσω τὸ ἀντικείμενον τὸ ὁποῖον διενοήθη, κοινοποιοῦσά μοι τὸ ῥηθὲν ὑπόμνημα. Μετὰ τὰς παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ καθυποβάλω εἰς τὴν Υ. Ε. διὰ τῆς τελευταίας μου ἐπιστολῆς ὡς πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ 14 ἄρθρου τῆς Συνθήκης τοῦ 1815, καὶ τὸ ἀντικείμενον τῶν διαπραγματεύσεων σχετικῶς πρὸς τὸ σύνταγμα τοῦ 1803, ἀνωφελὲς ἤθελεν εἶναι νὰ ἀνακαλέσω τὴν προσοχήν σας ἐπὶ τῶν αἰτίων, τὰ ὁποῖα μὲ παρακινοῦσι νὰ διαμαρτυρηθῶ κατὰ τῆς ὑπὸ τῶν αὐτουργῶν τοῦ ὑπομνήματος δοθείσης ἐξηγήσεως. Περιορίζομαι μόνον εἰς τὸ νὰ προσθέσω, ὅτι παραβάλλων τὴν ἐξήγησιν ταύτην πρὸς τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τοῦ 1815, ἐπληροφορήθην ὅτι ἡ γενομένη κατ' ἐμοῦ ἐπίπληξις ὅτι παρεβίασα τὴν συνθήκην ἀμελήσας νὰ ἀποκαταστήσω τὸ σύνταγμα τοῦ 1803, δὲν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ χωρὶς νὰ ἀλλοιωθῶσι τὰ πράγματα, νὰ συγχισθῶσιν αἱ λέξεις καὶ νὰ διαστραφῇ ἡ ἔννοια καὶ αὐτῶν ἐκείνων

(1) Ὅρα τὰς ἀγορεύσεις ταύτας καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Πετριτσοπούλου in gazetta Jonia n. 167.

τῶν ἄρθρων ἐφ' ὧν ἐπερείδονται οἱ ἀντιτείνοντες· Ὡς πρὸς τὰ ἄλλα δὲ παράπονα τὰ περιεχόμενα εἰς τὸ ὑπόμνημα, μοὶ φαίνεται, ὅτι δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν εἰς κλάσεις· τὴν μὲν ἀφορῶσαν, τὸ σχέδιον καθ' ὃ τὸ σύνταγμα ἔγινε, τὴν δὲ τὴν ὑπὸ τὸ Σύνταγμα τοῦτο πορείαν τῆς κυβερνήσεως.

Προτίθεμαι νὰ ζητήσω χωριστὰ τὰς δύο ταύτας κατηγορίας.

Καὶ πρῶτον ἡ Υ. Ἐξοχότης θέλει συμφωνήσει ἀναμφιβόλως μετ' ἐμοῦ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ ὑπομνήματος κακῶς ἡρμήνευσε τὴν Συνθήκην, διϊσχυριζόμενος ὅτι ἀπαγορεύει τῷ Ἁρμοστῇ τὸ νὰ διευθύνῃ τὰς ἐκλογὰς τῆς Ν. Συνελεύσεως ἄλλως παρ' ὅ,τι διορίζουσιν οἱ ἀρχαῖοι νόμοι, ἢ ὅτι προσδιορίζει αὐστηρῶς τὸν τρόπον καθ' ὃν ἡ συνέλευσις αὕτη πρέπει νὰ συγκαλεσθῇ διὰ τὴν σύνταξιν νέου συνταγματικοῦ χάρτου. Εἶναι φανερὸν ὅτι τοιαύτη ἐπιταγὴ δὲν ἐγένετο οὔτε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς στερεώσεως τῶν ἀρχαίων ἐκλογικῶν νόμων δηλ. κατὰ τὸ 1803, οὐδ' εἰς ἄλλην τινὰ ἐποχὴν, καὶ ὅτι ἐξ ἐναντίας ἡ συνθήκη ἀφίνει ὅλως διόλου τὸ ἀντικείμενον τοῦτο εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ἁρμοστοῦ. Οὐδέποτε ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν μέσων πρὸς ἐπιτυχίαν σκοποῦ τινος ἐδόθη εἰς ἄτομόν τι ἐλευθερία πλέον ἀπεριόριστος τῆς ἐκτελουμένης διὰ τῶν λέξεων τούτων τῆς Συνθήκης· «ὁ Ἁρμοστὴς τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως ὀφείλει νὰ κανονίσῃ τὸν τρόπον τοῦ συγκαλεῖν Νομοθετικὴν Συνέλευσιν, τῆς ὁποίας θέλει διευθύνει αὐτὸς τὰς ἐργασίας ἵνα συντάξῃ νέον συνταγματικὸν χάρτην.» Ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης δύναται νὰ ἴδῃ ἐκ τούτου ὅτι οὔτε τὰ ἐν ἰσχύϊ συντάγματα, οὔτε ἐκεῖνα τοῦ 1803 οὐδὲν ἔχουσι κοινὸν ἐν τῇ Συνθήκῃ πρὸς τοὺς τύπους, καθ' οὓς κρίνει νὰ συγκαλεσθῇ ἡ Συνέλευσις αὕτη. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ διατήρησις τῶν ἐν ἰσχύϊ συνταγμάτων κατὰ τὰς διαφόρους νήσους, καὶ ἡ προσωρινὴ ἐνέργεια αὐτῶν μέχρι τῆς ὁριστικῆς κτθιδρύσεως τοῦ χάρτου συνωμολογήθησαν εἰς τὴν συνθήκην· ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ τῶν τύπων πρὸς συγκάλεσιν νομοθετικῆς Συνελεύσεως καὶ ἡ διεύθυνσις τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς προφανῶς ἀφέθησαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ἁρμοςοῦ. Ἡ ἐξουσία αὐτοῦ δὲν εἶχε ὡς πρὸς τοῦτο ἄλλα ὅρια, εἰμὴ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ κάμῃ τὰς ἐργασίας τῆς Συνελεύσεως νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν σύνταξιν συνταγματικοῦ χάρτου, ὅπως ἐκπληρώσῃ τοὺς ὅρους τῶν ἄρθ. 1, 2, 3 τῆς συνθήκης, καὶ βασίσῃ τὸν πολιτικὸν ὀργανισμὸν τῶν Ἰονίων Νήσων ἐπὶ τοῦ ὄντος πρότερον ἐν ἰσχύϊ. Δὲν πρόκειται λοιπὸν πλέον εἰμὴ νὰ ἐξετάσητε ἂν τὸ σύνταγμα τοῦ 1817 ἐξεπλήρωσε τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἀντικείμενον. Ἡ Υ. Ε. δὲν θέλει ἀποποιηθῇ, πέποιθα, νὰ δεχθῇ θεμελιώδη τινὰ ἀλήθειαν· ὅτι ἵνα

δώση τις εἰς οἱονδήποτε σύνταγμα μονιμότητα καὶ ἐπιτυχίαν, (κύριος ὅρος ἀπαιτούμενος ὑπὸ τῆς συνθήκης) εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον νὰ τὸ ἐφαρμόση εἰς τὴν κατάστασιν, εἰς τὰ ἤθη, εἰς τὸ σύστημα τῆς ἀνατροφῆς τοῦ λαοῦ, εἰς ὃν μέλλει νὰ χρησιμεύση. Εἶναι λοιπὸν ἀπαραίτητον καθῆκον τοῦ Ἁρμοστοῦ νὰ μὴ παραβλέψη τὴν οὐσιώδη ταύτην σκέψιν. Δὲν διστάζω νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἂν εἶχε παρέλθει περισσότερος χρόνος μεταξὺ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἁρμοστοῦ εἰς Κέρκυραν καὶ τῆς συγκαλέσεως νομοθετικῆς συνελεύσεως, αἱ προσωπικαὶ αὐτοῦ παρατηρήσεις ἤθελον τὸν θέσει εἰς κατάστασιν νὰ λάβη ἐμβριθεστέραν γνῶσιν τῶν διαθέσεων καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν κατοίκων. Ὁμολογῶ ὡσαύτως ὅτι ὁ εἰς τὴν προστάτιδα Δύναμιν δοθεὶς ἐπὶ τούτου ὑπὸ τῆς Συνθήκης καιρὸς ἦτο ἀρκετὰ ἱκανὸς, ἀφίνων τῷ Ἁρμοστῇ τὴν ἀπόλυτον ἐκλογὴν τῶν τύπων διὰ τὴν συγκάλεσιν τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως· δὲν ἐπέβαλλεν οὐδεμίαν ῥητὴν προθεσμίαν, εἰς ἣν ἡ συνέλευσις αὕτη ἔπρεπε νὰ λάβη χώραν. Ἡ συνθήκη φέρει ἐπίσης ὅτι ὁ συνταγματικὸς χάρτης δὲν θέλει ἔχει ἰσχὺν, εἰμὴ ἀφοῦ πρεπόντως ἐπικυρωθῇ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, καὶ παραχωρῇ εἰς τὴν Α. Μ. μέχρι τῆς ἐπικυρώσεως τὴν ἐξουσίαν τοῦ μεταβάλλειν τὰ κατὰ τὰς νήσους προσωρινὰ συντάγματα, δη. τῷ δίδει πραγματικῶς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων ἐπὶ ἀόριστον χρόνον. Ἂν λοιπὸν ἡ συνταγματικὴ συνέλευσις συνεκλήθη, καὶ ὁ συνταγματικὸς χάρτης ἐπεκυρώθη, πρὶν ὁ Ἁρμοστὴς δυνηθῇ νὰ λάβη τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας, ἡ περίπτωσις αὕτη δεικνύει μόνον τὴν σπουδὴν ἣν ἔλαβεν ἡ Α. Μ. νὰ ἀποθέση τὴν ἀκόλουθον ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν συμμάχων αὐτοῦ τῷ εἶχε τοσοῦτον ἐλευθέρως παραχωρήσει.

Κεκλημένος ὑπὸ τῶν διομολογήσεων τῆς συνθήκης νὰ διευθύνη τὰς ἐργασίας τῆς Συνταγματικῆς Συνελεύσεως, ὁ Ἁρμοστὴς ὤφειλε συμφώνως μὲ τὸ καθῆκόν του νὰ ἐξετάση ἂν ὑπῆρχε τύπος τις συντάγματος, πρὸς ὃν νὰ ἦσαν ἰδιαιτέρως ᾠκειωμένοι οἱ κάτοικοι τῶν ἑπτὰ Νήσων· ἀλλ' ᾐσθάνθη πάραυτα τὸ ἀνωφελὲς τῶν ἐπὶ τούτῳ ἀναζητήσεών του.

Οἱ Ἑπτανήσιοι εἶχον δοκιμάσει ἐπὶ μακρὸν χρόνον τοσαύτας καὶ τοιαύτας μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις, ὥστε δὲν ἠδύνατό τις να ὑποθέση αὐτοὺς ἀρεσκομένους μᾶλλον εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς Κυβερνήσεως. Καταπειστικὴν ἀπόδειξιν τούτου ἔλαβεν ὁ Ἁρμοστὴς (παράρτ. Α΄.) ὡς πρὸς τὰ συντάγματα τὰ προηγηθέντα ἐκείνου τοῦ 1803 εἴς τινας ὁδηγίας, τὰς ὁποίας ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις εἶχε δώσει κατὰ τὸ 1802 εἰς τὸν ἐν Πετρουπόλει ἐπιτετραμ-

μένον τῶν Ἰονίων Νήσων, ἐν αἷς ἐλέγετο αὐτολεξεί. «Ὅτι αἱ τε-»λευταῖαι δυστυχίαι τῶν Ἰονίων Νήσων ἔπρεπε κυρίως ν' ἀπο-»δοθῶσιν εἰς τὸν συνταγματικὸν Κώδηκα, ὅστις ἐκ τῶν περι-»στάσεων εἶχε γενῆ πηγὴ φιλονικειῶν ἐπιτηδείων νὰ κρατήσωσι »τὰ πάθη εἰς διηνεκῆ ἔξαψιν· ὅτι ἐξαπτόμενα ὑπὸ τῶν μὲν, »καὶ καταθλιβόμενα ὑπὸ τῶν δὲ, παρώτρυνον καὶ ἐξηγρίονον »τὰς ἐλπίδας ὅλων· ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ λαοῦ ἦτο ἕτοι-»μον νὰ παραδεχθῇ τυφλοῖς ὄμμασιν οἱανδήποτε κυβέρνησιν, ἥτις »ἤθελε τῷ πασοφερθῇ, φθάνει μόνον νὰ μὴ προρουσιάζῃ μεγάλα »ἄτοπα, καὶ νὰ τῷ δοθῇ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, οὗ »ἡ θέλησις, λέγουσι, θέλει εἶναι δι' ἡμᾶς νόμος ἀπαραβίαστος, »καὶ ἡ ἐγγύησις τῆς ἀπταίστου καταλληλότητος τοῦ συντάγ-»ματος.»

(Παράρτ Β'.) Ἡ ἐξουσία τῆς Υ. Ε. φαίνεται ὅτι τῇ ἀπεκάλυψε προηγουμένως τινὰς τῶν ἀτελειῶν τοῦ συντάγματος τοῦ **1803**, ὅτε εἰς μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν αὐτὸν ἐπιτετρεμμένον ἔγραφετε «Ὅτι λαβὼν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσω πολλὰ ἐλαττώματα εἰς τὸ σύνταγμα, δὲν ἠδύνασθε ν' ἀποσιωπήσητε ὅτι ἐχρειάζετο νὰ ἐπιθεωρηθῇ καὶ διορθωθῇ· ὅτι τὸ ἐξαγόμενον διοικήσεως ἐνθουσιώσης ὑπὲρ ἀφῃρημένων ἀρχῶν, χωρὶς τινὸς ἀνασκοπῆς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν ἠδύνατο μὲν νὰ ἐκθαμβίσῃ τὸν μονήρη θεωρητὴν, ἀλλ' ἦτο μακρὰν τοῦ ν' ἀποκριθῇ εἰς τοὺς συνετοὺς σκοποὺς ἑνὸς οἰκογενειάρχου, τοῦ ὁποίου οἱ πολυάριθμοι ἀλλ' ἀπαθεῖς παῖδες εἶχον χρείαν νὰ λάβωσι τὴν ἀνατροφὴν, ἥτις ἀκόμη τοὺς ἔλλειπε.»

Ὁ δὲ πληρεξούσιος τῆς Α. Α. Μ. οὕτως ἐκφράζεται εἴς τινα μεταγενεστέραν ἐπιστολὴν σταλεῖσαν εἰς τὴν Γερουσίαν διὰ νὰ ζητήσῃ κατηγορικήν τινα ἀπάντησιν. «Ἡ εἰς τὰς Ἰονίους νή-»σους καθιδρυθεῖσα κυβέρνησις εἶναι, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν »τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ἀτελὴς καὶ ἀνίκανος νὰ ἐκπληροῖ »τοὺς κόπους τῆς ἐγκαταστάσεώς της.» Κατὰ συνέπειαν τῶν ἀναφορῶν τούτων καὶ ἄλλων οὐχ ἧττον κατεπειγουσῶν συνετάχθη νέον σύνταγμα, καὶ μία τῶν τελευταίων πράξεων τῆς Α. Α. Μ. καθὸ προστάτου τῶν νήσων ὑπῆρξεν ἡ ἐπικύρωσις τοῦ συντάγματος τοῦ **1806**, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε ν' ἀντικατασταθῇ εἰς ἐκεῖνο τοῦ **1803**. Ἡ ἐν τῷ μεταξὺ γενομένη συνθήκη τοῦ Τίλσιτ καὶ αἱ διάφοροι μεταβολαὶ, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν αἱ νῆσοι μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τοῦ **1815**, δὲν συγχωροῦσι νὰ ἐπιφέρῃ τὴν κρίσιν περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ νέου τούτου συντάγματος, ἐπειδὴ ἡ πρόσκαιρος καὶ εὐμετάβολος κατάστασις τῶν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Ἰονίων λαῶν δὲν τοὺς ἀφῆκε νὰ προςκολληθῶσι κατὰ προτίμησιν εἰς ὁποιονδήποτε εἶδος κυβερνήσεως.

Μετὰ τὴν λεπτομερῆ καὶ μακρὰν ταύτην ἔκθεσιν, διὰ τὴν ὁποίαν αἰτῶ συγγνώμην τῆς Ἐξοχότητός Σας, θέλετε συμφωνήσει (πέποιθα εἰς τὴν ὑμετέραν εἰλικρίνειαν καὶ χρηστότητα) ὅτι μερική τις παρεκτροπὴ τῶν ἀρχῶν τοῦ συντάγματος τοῦ 1803 δὲν ἀρκεῖ νὰ αἰτιολογήσῃ τὴν κατάγνωσιν ἐκείνου τοῦ 1817.

Ὡς πρὸς τὸ χωρίον τοῦ ὑπομνήματος τὸ ἀφορῶν τὴν ἐκλογὴν τῶν μελῶν τῆς συνταγματικῆς συνελεύσεως, ἐνῷ παρίσταται τὸ σῶμα τοῦτο ὡς συγκείμενον κατὰ μέγα μέρος ἐξ ἐκείνων τῶν ὑποψηφίων, οἵτινες ἔλαβον τὰς ὀλιγοτέρας ψήφους ὑπὲρ αὐτῶν, δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω τὴν Υ. Ε. ὅτι ὅλαι μου αἱ ἀναζητήσεις, ὅσας ἐπὶ τοῦτο ἔκαμα, εἰς ἄλλο δὲν ἐχρησίμευσαν εἰμὴ εἰς τὸ νὰ μὲ πείσωσι περὶ τοῦ ψεύδους τῶν περὶ τούτου λεγομένων. Ἐννοῶ μόλον τοῦτο, ὅτι οἱ συνειθίσαντες εἰς τὸν κατὰ τὸ 1803 τρόπον τοῦ ἐκλέγειν, δὲν δύνανται νὰ ἐγκρίνωσι τὰς εἰσαχθείσας μεταβολὰς διὰ τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος τοῦ 1817. Οἱ ἐκλογεῖς, οἵτινες ἦσαν συνειθισμένοι νὰ ἐκλέγωσι διὰ κρυφῆς ψηφοφορίας, καὶ ν' ἀκούωσι τοὺς ὑπαλλήλους τῆς κυβερνήσεως νὰ κηρύττωσι τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐκείνους, τοὺς ὁποίους αὐτοὶ ἔκρινον ὅτι εἶχον ἐκλεχθῇ, ἐθεώρησαν ἴσως ὡς ἀπροσδόκητον νεωτέρισμα τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ ἐκλέγωσι προσωπικῶς τὴν εἰς τὸ δημόσιον ἔκθεσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ψήφων, καὶ τὴν ἄμεσον ἀγγελίαν τοῦ ἀποβησομένου τῶν ἐκλογῶν. Ἐὰν δὲ ἡ μεταβολὴ αὕτη ὑπερασπίζεται τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ δικαίωμα τῶν Ἑπτανησίων τούτων, ἢ ἐὰν τὰ περιορίζῃ, τοῦτο εἶναι ζήτημα τοῦ ὁποίου τὴν ἀπόφασιν ἀφίνω εἰς τὴν Υ. Ἐξοχότητα. Συμφωνῶ ὅτι τὰ μέλη τοῦ νομοθετικοῦ σώματος ἐξήχθησαν ἀπὸ δύο ἐλέγχους ὑποψηφίων διαβιβασθέντας εἰς τὰς διαφόρους ἐκλογικὰς συνελεύσεις· ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ ὑπομνήματος δὲν θέλει παραπονεθῇ ἕνεκα συστήματος σχεδιασθέντος ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ 1803 ἐν ἰσχύϊ τύπων (παράρ Δ΄.)«ὅτε ὁ πληρεξούσιος τῆς Ῥωσσίας »διεκοίνωνε διττὸν ἔλεγχον ἐκλογίμων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξε»λέγοντο τὰ μέλη, καὶ ἐδέχετο ἐκ τῶν συγκλήτων τὴν ἔκφρα»σιν τῆς εὐγνωμοσύνης των, διὰ τὰς εὐεργεσίας τὰς ὁποίας ἔκα»μεν εἰς τοὺς κατοίκους.»

Τὸ ὑπόμνημα παραπονεῖται, ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ χάρτου δεδομέναι εἰς τὸν Ἁρμοστὴν ἐξουσίαι εἶναι παράπολυ ἐκτεταμέναι, ὑπ' οὐδεμιᾶς εὐθύνης ἀντισταθμούμεναι. Πᾶς δημόσιος ὑπάλληλος εἶναι ὑπεύθυνος εἰς τὸ σύνταγμα τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Ἁρμοστὴς εἶναι

ὑπηρέτης τοῦ Βασιλέως ὑπ' αὐτοῦ διοριζόμενος, καὶ ἐπομένως ὑπεύθυνος εἰς αὐτὸν, ἀλλ' ὅμως θεωρεῖται ἐξ ἴσου ὑπεύθυνος πρὸς τὴν βουλὴν ἕνεκα τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ ἀρχῆς. Ἡ ἐξουσία αὐτοῦ πρέπει νὰ ἦναι ἐπομένως σαφῶς προσδιωρισμένη, ὅπως προληφθῇ ἡ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς στιγμῆς προκαλουμένη τυχὸν αὐθαίρετος αὐτῆς ἐξάσκησις. Ἡ ἀνάγκη αὕτη δὲν ὑπῆρχεν ἐν ὅσῳ τὸ Ἰόνιον Κράτος εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν προςασίαν τῆς Α. Α. Μ. Ὁ πληρεξούσιος αὐτῆς δὲν ἦτο ὑπεύθυνος εἰμὴ εἰς αὐτὴν μόνην, καὶ ἡ οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο συνταγμάτων παραβαλλομένων κατὰ τὰς βάσεις των, συνίσταται εἰς τὸ ὅ,τι ὁ παρὼν χάρτης διορίζει ἀκριβῶς τὸν βαθμὸν τῆς ἐπιρροῆς, τὴν ὁποίαν ἡ Προστάτις Δύναμις ἔχει δικαίωμα νὰ ἐξασκῇ ἐπὶ τῶν προστατευομένων νήσων. Καὶ διὰ ν' ἀποδείξω ὅτι πάντοτε ᾐσθάνθησαν τὴν ὠφέλειαν ἀμέσου ἐπεμβάσεως εἴτε διακεκριμμένως ὑπὸ τοῦ χάρτου δεδομένης εἴτε ὑπονοουμένης, ἠδυνάμην ν' ἀναφέρω πολλὰς προηγουμένας συνθήκας γενομένας εἰς τὰς Ἰονίους νήσους καθ' ἣν ἐποχὴν ἦσαν αὗται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Α. Μ. ἂν δὲν ὑπέθετον ὅτι αἱ εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ κομητος Μοτσενίγου περιεχόμεναι πληροφορίαι, καὶ τὰ ἄλλα ἔγγραφα τ' ἀφορῶντα τὰς Ἰονίους νήσους, τὰ ὁποῖα κατέχω εἶναι εἰσέτι παρόντα εἰς ἐνθύμησιν τῆς Υ. Ἐξοχότητος. Ἂν λοιπὸν ἡ ἐξουσία τοῦ Ἁρμοστοῦ δὲν ὑπερβαίνῃ, ὡς εἶμαι πεπεισμένος, τὴν ὑπὸ τῆς πείρας ἀποδεδειγμένην ἀναγκαίαν αὐτῆς κατάστασιν πρὸς τὴν ὕπαρξιν τῶν Ἰονίων, ἡ ἐπίκρισις τῆς ἐξουσίας ταύτης δὲν δύναται ἐπομένως νὰ ἦναι εἰμὴ ἐπιζήμιος εἰς τοὺς σκοποὺς, διὰ τοὺς ὁποίους διωρίσθη. Τίς ἤθελε δυνηθῇ νὰ φαντασθῇ ὅτι οἱ σύμμαχοι τῆς Ἀγγλίας, ὑπογράφοντες τὴν συνθήκην τοῦ 1815 διϊσχυρίσθησαν νὰ ἐπιβάλωσιν ἁπλῶς εἰς τὴν Α. Μ. τὸ χρέος τοῦ διατηρεῖν φρουρὰς εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, καὶ ὑπερασπίζειν αὐτὰς κατὰ πάσης ἐξωτερικῆς προσβολῆς τῶν ἐναντίων, ἢ ὅτι παραιτούμενοι διὰ τοῦ 2 ἄρθρου πᾶσαν ἐπέμβασιν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς πολιτείας, ἐθεώρησαν τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην ὡς ὑποχρεωτικὴν καὶ διὰ τὴν Α. Μ. ἥτις εἶχεν ἀναγνωρισθῇ ὡς ἡ ἀποκλειστικὴ τῶν νήσων τούτων Προστάτις.

Ὁ συγγράψας τὸ ὑπόμνημα κατηγορεῖ τὸν Ἁρμοστὴν ὡς ἀναπτύξαντα ἐν τῷ λόγῳ, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐκφωνήσει εἰς τὸ μέγα συμβούλιον τῷ 1817, ἀρχὰς ἐσφαλμένας, καὶ προσθέσαντα τὴν παράδοξον διαδήλωσιν, ὅτι δὲν θέλει νὰ ἔμβῃ εἰς συζήτησιν μὲ ἐκείνους, οἵτινες ἤθελον ἔχει γνώμην διάφορον τῆς ἰδικῆς του. κ(Παράρτ. Ε'.) Ἀρκεῖ νὰ διατρέξῃ τις τὸν λόγον τοῦτον, ἵνα πλη-

ροφορηθῇ ὅτι ἡ παράθεσις αὕτη εἶναι τόσον ὀλίγον ὀρθή, ὅσῳ κακόβουλος εἶναι ἡ δεδομένη εἰς αὐτὴν ἑρμηνεία. Ὁ Ἁρμοστὴς δὲν ἀπεποιήθη τοῦ νὰ ἔμβῃ εἰς τὰς συζητήσεις τὰς ἀφορώσας τὴν καθίδρυσιν ἑνὸς συντάγματος συμφώνως πρὸς τὰς συνομολογίας τῆς συνθήκης τοῦ 1815, ἀλλὰ διεδήλωσε καὶ εὐλόγως πᾶσαν συζήτησιν καταστρεπτικὴν τῆς συνθήκης μὲ ἀνθρώπους μὴ ὄντας ἐπιτετραμμένους ν' ἀποφασίσωσι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἡ Υ. Ε. θέλει εὐαρεστηθῇ νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ἐξ τῶν Ἰονίων νήσων κατεκτήθησαν διὰ τῶν ὅπλων τῆς Α. Μ. ἡ δὲ ἑβδόμη ἐδόθη εἰς τοὺς συμμάχους οὐχὶ ὑπὸ Γερουσίας ἢ ἄλλης τοῦ τόπου ἀρχῆς, ἀλλ' ὑφ' ἑνὸς Γάλλου στρατηγοῦ, καὶ ἐν ὀνόματι τῆς κυβερνήσεως ἐξ ἧς τότε ἐξηρτᾶτο· ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τοῦ ἔτους 1815 ἡ Α. Μ. κατέσχεν αὐτὰς στρατιωτικῶς, καὶ ἐν ὀνόματι ὅλων τῶν συμμάχων, καὶ τέλος ὅτι δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ 1815 ἡ νῆσος αὕτη μετέβη μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν Προστασίαν τῆς Ἀγγλίας. Ὅθεν ὁ Ἁρμοστὴς ἐκτελῶν τὴν συνθήκην, ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἔμβῃ εἰς ἀμφισβητησίμους συζητήσεις, ἢ προσωπικὰς λογομαχίας μὲ τὸν τυχόντα κάτοικον τῆς Κερκύρας, ὅστις ἤθελε φαντασθῇ νὰ τὴν ἑρμηνεύσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ.

Τὸ ὑπόμνημα προτείνει ἀκόμη, ὅτι τὸ σύνταγμα ἔκαμε τὰς Ἰονίους νήσους νὰ χάσωσιν ὅλα τὰ ὠφελήματα τὰ ὁποῖα ταῖς ἐξησφάλιζεν ἡ Συνθήκη, στηρίζον τὴν πρότασιν ταύτην ἐπὶ τοῦ ὅτι δὲν ἔγινε κἀμμία συνθήκη μὲ τὸ Κράτος ὡς πρὸς τὴν διατροφὴν τῶν Βρεττανικῶν στρατευμάτων. Εἰς ἀπάντησιν ἀναφέρομαι μόνον εἰς τὸ 12 ἄρθ. τοῦ β'. τμ. τοῦ Ζ'. Κεφ. τοῦ χάρτου, τὸ ὁποῖον προσδιορίζει τὸν ἀριθμὸν τῶν Βρεττανικῶν στρατευμάτων εἰς 3000 ἀνθρώπους, ὧν ἡ διατροφὴ πίπτει εἰς βάρος τῶν Ἰονίων νήσων. Καὶ ἐρωτῶ τὴν Υ. Ἐξοχότητα νὰ μὲ εἴπῃ ἂν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὄργανον αὐθεντικώτερον καὶ ἐπισημότερον παρὰ τὴν καταχώρησιν τῶν συνομολογιῶν τῆς συνθήκης εἰς χάρτην ὑπογεγραμμένον ἐξ ἑνὸς μὲν ὑπὸ τῶν διασημοτέρων κατοίκων τῆς πολιτείας ἐν ὀνόματι ὅλων τῶν συμπολιτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ τῆς Α. Β. Μεγαλειότητος καθὸ προστάτιδος Δυνάμεως.

Τὸ ὑπόμνημα παραπονεῖται ἐπίσης καὶ διὰ τὸν ὑπέρογκον ἀριθμὸν τῶν εἰς τὰς νήσους σταθμευόντων Ἀγγλικῶν ϛρατευμάτων, καὶ κατηγορεῖ τὴν Προστάτιδα Δύναμιν, ὅτι μεταχειρίζεται τὰς προσόδους τοῦ Κράτους εἰς διατήρησιν αὐτῶν, ἀντὶ νὰ ἐφοδιάσῃ τοὺς στρατῶνας ἀπὸ Ἰονικὰ στρατεύματα, καθὼς ὤφειλε νὰ ἦναι κατὰ τὴν γνώμην τοῦ συγγραφέως. Κατὰ πρῶτον ὁ ἀριθμὸς τῶν

Βρεττανικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι διεσκορπισμένα εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, δὲν ὑπερβαίνει ἐκεῖνον τῶν Ρωσσικῶν, τὰ ὁποῖα τὸ Κράτος εἶχε κρίνει ἀναγκαῖα κατὰ τὸ 1803· δεύτερον, ὅλη ἡ μισθοδοσία τῶν φρουρῶν τούτων ἐλήφθη μέχρι τοῦδε οὐχὶ ἐκ τῶν προσόδων τῆς πολιτείας ἀλλ' ἐκ τοῦ ταμείου τῆς μεγάλης Βρεττανίας, ἐνῷ ἡ διατήρησις τῶν Ρωσσικῶν στρατευμάτων κατὰ τὸ 1803 ἐστοίχισε σχεδὸν 500 χιλιάδας τάλ. εἰς τὸ Ἰονικὸν Κράτος (Παράρτ. ϛ'.)

Ἂν ὁ ἀριθμὸς τῶν Ρωσσικῶν στρατευμάτων τῶν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πολιτείας σταθμευόντων ἔδωκεν κατὰ τὸ 1803 ὑποψίαν εἰς τὴν κυβέρνησιν, δὲν ἤθελον θαυμάσει βλέπων τὰς αὐτὰς ἀνησυχίας ἀνανεουμένας ὡς πρὸς τὰ Βρεττανικὰ στρατεύματα. Ἀλλ' ἡ Υ. Ε. δὲν δύναται ν' ἀγνοῇ, ὅτι ἡ Ἰονικὴ Κυβέρνησις διευθύνουσα ὁδηγίας τινὰς εἰς τὸν ἐπιτετραμμένον αὐτῆς ἑδρεύοντα εἰς Πετρούπολιν, ἀφιέρωσεν ὁλόκληρον κεφάλαιον (οὗ τὸ ἀντίγραφον ἐπισυνάπτεται) ἵνα τῷ ἀποδείξῃ, καὶ παρουσιάσῃ διὰ τοῦ πράκτορος αὐτῆς εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὅτι αἱ φρουραὶ τῶν νήσων ἔπρεπεν ἀναγκαίως νὰ σύγκεινται ἐξ ἀλλογενῶν, ὅτι τὸ τῆς βίας καὶ ἀνυποταξίας πνεῦμα τὸ χαρακτηρίζον τοὺς ἰθαγενεῖς, τοὺς καθίστανεν ὀλίγον ἐπιτηδείους εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν· ὅτι εἰς ἔλλειψιν Ρωσσικῶν στρατευμάτων, ἤθελον εὐχαριστηθῇ νὰ ἔχωσιν ἀλλογενεῖς ἄλλου τινὸς ἔθνους. Προσθέτουσιν ὅτι οἱ Ρῶσσοι στρατιῶται ἐσχημάτιζον τὴν ψυχὴν τοῦ Κράτους ὅτι ἦσαν αὐτοῖς ὑπόχρεοι ἕνεκα τῆς προσωπικῆς αὐτῶν ἀσφαλείας, καὶ τῆς εἰρηνικῆς ἀπολαύσεως τῆς ἰδιοκτησίας των· ὅτι ἦσαν ἐπιθυμητοὶ ὡς δῶρον τοῦ Θεοῦ· ὅτι ἡ ἀποδήμησις αὐτῶν ἤθελεν ἐπιφέρει τὸν ἀναπόφευκτον ὄλεθρον τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἤθελεν ἀναγκάσει αὐτοὺς νὰ ριφθῶσιν εἰς τὰς ἐξ ὧν περιεκυκλοῦντο θαλάσσας.

Ὁ συγγραφεὺς διϊσχυρίζεται, ὅτι ἡ φρουρὰ πρέπει κατὰ τὴν συνθήκην νὰ σύγκηται ἐκ Βρεττανικῶν καὶ Ἰονικῶν στρατευμάτων· ἀλλὰ τὸ 6.ον ἄρθρον λέγει ρητῶς ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ κατέχειν τὰ φρούρια ἀνήκει εἰς τὴν Α. Μ.

Ὡς πρὸς τὰ Ἰονικὰ στρατεύματα, ταῦτα δὲν ἀναφέρει ἡ Συνθήκη εἰμὴ μόνον ἅπαξ διὰ νὰ εἴπῃ, ὅτι αὐτὰ ἐξαρτῶνται ἀμέσως ἐκ τοῦ στρατάρχου τῶν Βρεττανικῶν στρατευμάτων. Ἀληθὲς ὅτι ἡ συνομολογία αὕτη δίδει τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν Ἄγγλον στρατηγὸν νὰ βάλῃ εἰς τὰ φρούρια Ἰονικὰ στρατεύματα, ἀλλὰ δύναται ἐπίσης καὶ νὰ τὰ ἐκβάλῃ ὁσάκις αἱ περιστάσεις ἤθελον ἐπιτάξει αὐτῷ τὴν ἀνάγκην.

Ἀφοῦ τοσοῦτον ἐξετάνθην ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν παραπόνων, ἡ Υ. Ε.

θέλει μοὶ συγχωρήσει ὀλίγας παρατηρήσεις περὶ τοῦ ὅ,τι ὁ συγγραφεὺς τοῦ ὑπομνήματος καλεῖ ἐξαγόμενον τοῦ ὑπὸ τοῦ χάρτου τοῦ 1817 εἰσαχθέντος συστήματος. Δὲν θέλει μοὶ εἶναι δύσκολον, νομίζω, νὰ ἀποκαλύψω εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Υ. Ε. τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον προφανῶς ἔχουσι νὰ τὴν ἀπατήσωσι, παραμορφόνοντες κατὰ τὸν παραδοξότερον τρόπον τὰ γινόμενα, τὰ ὁποῖα ἐπροσπάθησαν ν' ἀποδείξωσι.

Προτείνεται πρῶτον τὸ ζήτημα «ἂν οἱ κάτοικοι τῶν Ἰονίων Νήσων ἦναι εὐχαριστημένοι εἰς τὴν ἐνεστῶσαν αὐτῶν κατάστασιν.» Δὲν φοβοῦμαι ν' ἀπαντήσω μετὰ θετικότητος, καὶ νὰ προσθέσω ὅτι ἡ μεγάλη πλειονότης ἐξέφρασε τὴν εὐχαρίστησίν της δι' ἐκφράσεων, αἵτινες δὲν παρουσιάζωσιν οὐδεμίαν ἀσάφειαν, καὶ περὶ τῶν ὁποίων τὸ ὑπόμνημα συμφωνεῖ καὶ αὐτὸ ἀλλαχοῦ. Δὲν ἀγνοῶ, ὅτι εὑρίσκονται μεταξὺ αὐτῶν, ὡς καὶ πανταχοῦ, καὶ πάντοτε ἄνθρωποι ἐναντίοι εἰς τὰ καθεστῶτα, οἵτινες προσπαθοῦσι νὰ ὑποθάλψωσι τὴν ζύμην τῆς διχονοίας, καὶ νὰ στηρίζωσι τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ἰδίου συμφέροντος ἐπὶ ἐνδεχομένης τινος μεταβολῆς. Ἀλλὰ φαίνεται κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις τῆς κυβερνήσεως, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ὑπῆρχον ἀκόμη κατὰ τὸ 1803 καὶ κατὰ τὰ ἀκόλουθα ἔτη, ἂν καὶ δὲν διϊσχυρίζομαι ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦσαν οἱ αὐτοί. Ὁ κόμης Μοτσενῖγος, (παράρτ. Γ'.) διακηρύττει καὶ αὐτὸς εἰς μίαν του ἐπίσημον ἐπιστολὴν χρονολογουμένην τῇ 13 Ὀκτωβρίου 1805 ὅτι τὰ παράπονα τοῦ λαοῦ ἦσαν τοσαῦτα καὶ τοσοῦτον γενικὰ, ὥστε ἠδύναντο νὰ παρέξωσι πράγματα εἰς τὴν Α. Α. Μ. Χωρὶς νὰ ἐπιφέρω οὐδεμίαν κατηγορίαν εἰς τὰ ὑποκείμενα, παρ' ὧν ἡ Υ. Ε. ἔλαβε τὸ ὑπόμνημα τοῦτο, θέλω παρατηρήσει ἐν γένει ὅτι πανταχοῦ ὅπου αἱ μεταβολαὶ τῆς διοικήσεως καὶ τὰ πολιτικὰ συστήματα διεδέχθησαν ἄλληλα τοσοῦτον συνεχῶς καὶ κατεσπευσμένως, εὑρίσκονται ἀείποτε ἄνθρωποι πρόθυμοι νὰ κατηγορῶσι καὶ νὰ ἐκφαυλίζωσι τὰ καθεστῶτα ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ ἐπιτύχωσι διά τινος μεταβολῆς περισσοτέραν ἐπιρροὴν εἰς τὴν διοίκησιν, ἢ ἐπαύξησιν ἀτομικῶν ὠφελημάτων. Ἀλλὰ νὰ ἦναι οἱ ἀντιπολιτευόμενοι εἰς μείζονα ἀριθμὸν, ἢ νὰ φαίνωνται μᾶλλον φοβεροὶ παρ' ὅ,τι ἦσαν τὸ 1803 τοῦτο δὲν τὸ δέχομαι μὲ ὅλην τὴν ἀπειλὴν τῆς εἰς τὸ ὑπόμνημα ὑποσημαινομένης ἐπαναστάσεως, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι τὰ ἴχνη τῆς κακῆς ταύτης ἐλπίδος θέλουσιν ἐξαλειφθῇ πάραυτα ἐνώπιον ἑνὸς συστήματος, τοῦ ὁποίου ἡ μονιμότης καὶ σταθερότης ἀρκούντως ἐξησφαλίσθησαν. Δυνατὸν ἀναμφιβόλως νὰ ὑπάρχωσιν ὑπὸ τὸ ἐνεστὸς σύστημα ἄνθρωποι πικροθρηνοῦντες

τὴν στέρησιν καταθλιπτικῆς ἀρχῆς. Ἀλλ' ὅσῳ περισσότερον ἐξετάζει τις τὸ καθ' ἑαυτὸ σύνταγμα τοῦτο, τόσῳ μᾶλλον θέλει δυνηθῇ νὰ πληροφορηθῇ, ὅτι αὐτὸ ἐχορήγησεν εἰς τὸ ἔθνος ὅλα τὰ ὠφελήματα, ἅτινα εἰσὶν ὁ καρπὸς ἐντελοῦς συστήματος ἀρχῶν καὶ τρόπου φρονιμοτέρου εἰς τὴν εἴσπραξιν τῶν δημοσίων προσόδων, καὶ ἀμεροληπτου καὶ πεφωτισμένης διοικήσεως.

Ὁ συγγραφεὺς μεταβαίνει ἀκολούθως εἰς τὴν ἐπαρίθμησιν τῶν κατὰ μέρος ἀτοπημάτων. Διϊσχυρίζεται α΄. ὅτι οἱ φόροι ἐδιπλασιάσθησαν. Δὲν ἤθελε πιστεύσει τις, κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην, ὅτι ὁ λαὸς στενάζει ὑπὸ τὸ βάρος ἐπιπροσθέτων δασμῶν; Ἀλλὰ δύναμαι νὰ βεβαιώσω τὴν Υ. Ε. ὅτι ἐξαιρουμένου τοῦ ἐλαίου τοῦ ὁποίου τὸ βαρέλλιον πληρόνει 3[4 τοῦ ταλλήρου(παράρτ. Ζ΄.) (ὅπερ ὡς πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν ἀκρίβειαν τοῦ ἐμπορεύματος τούτου, ἐπιβαρύνει αὐτὸ ὀλιγώτερον τοῦ ἀρχαίου), οὐδεὶς ἄλλος φόρος προσετέθη. Θέλω παρατηρήσει εἰσέτι, ὅτι ἡ σημαντικὴ αὔξησις τῶν δημοσίων προσόδων κυρίως πηγάζει ἐκ τῆς ἐπανορθώσεως τῶν εἰς τὴν εἴσπραξιν αὐτῶν γενομένων καταχρήσεων, καὶ παρέχει οὕτω λαμπρὰν μαρτυρίαν τῶν εὐεργετημάτων τῆς διοικήσεως. Τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν κατάργησιν τῶν ἐκμισθώσεων τῶν διαφόρων κλάδων τῶν προσόδων, εἰς ἰδιώτας, οἵτινες ἀπήλαυον σημαντικὰς ὠφελείας πρὸς βλάβην τοῦ δημοσίου. Τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς μεθόδου ταύτης εἶναι πασίγνωστα· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ αἱ μισθώσεις αὗται ἐχορήγουν μεγάλα ὠφελήματα εἰς τὸ σῶμα τῶν εὐγενῶν, ἤθελα κατακρίνει καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος τὴν κατάργησιν, ἂν δὲν εἶχε βαθμηδὸν ἐκτελεσθῇ. Ἤθελον αἰσθανθῇ ὅτι ἡ καταστροφὴ ἑνὸς θεσμοῦ τόσον στενῶς συνδεδεμένου μὲ τὰ χρηματικὰ συμφέροντα τῶν προκρίτων τοῦ ἔθνους, ἔμελλεν ἐξ ἀνάγκης νὰ διεγείρῃ εἰς αὐτοὺς μῖσος κατὰ τῆς Προστάτιδος Δυνάμεως, ἐνῷ ὁ λαὸς οἰκειωθεὶς ὡς ἐκ τῆς ἕξεως μὲ ὅ,τι εἶχε τοσοῦτον χρόνον ὑπομείνει, ἤθελε γνωρίσῃ κατ' ἀρχὰς τὰ σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς μεταρρυθμίσεως. Ἀλλ' ἔχω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ δηλώσω εἰς τὴν Υ. Ε. ὅτι καταργουμένων τῶν μισθώσεων, ἐλήφθησαν ὅμως οἰκονομικά τινα μέτρα ὑπὲρ τῶν μισθωτῶν, τὰ ὁποῖα, καίτοι δυνάμενα νὰ τοὺς παρηγορήσωσι, δὲν ἦσαν ὅμως ἐξ ἴσου ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Δὲν ἤθελον δυνηθῇ κάλλιον ν' ἀποδείξω τὴν πρὸς αὐτοὺς συγκατάβασιν τῆς διοικήσεως, εἰμὴ ἀναφέρων τῇ Υ. Ε. τὸ περιστατικὸν τοῦ Κ. Μάστρακα τὸ ἀναπτυχθὲν εἰς τὴν ἐπισυνημμένην σύνοψιν τῆς περὶ τούτου ἀποφάσεως τῆς Γερουσίας. Ὁ εὐγενὴς οὗτος ἦτο ὁ μισθωτὴς τοῦ κυριωτέρου κλάδου τῶν δημοσίων προσόδων.

Φαίνεται κατὰ τὸ ἀνωειρημένον ἔγγραφον, ὅτι τὸ κεφάλαιον τῆς εἰς αὐτὸν δοθείσης ποσότητος πρὸς ἀποζημίωσιν ἕνεκα τῆς ἀκυρώσεως τοῦ συμβολαίου του ὑπερβαίνει τὰς 30 χιλιάδας ταλλήρων, οὔσης τὸ πενταπλάσιον τῶν ἑξακισχιλίων τὰ ὁποῖα ὁ συγγραφεὺς τοῦ ὑπομνήματος θεωρεῖ ὡς ὑπέρογκον ἀντιμισθίαν καὶ διὰ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς πρώτους ὑπαλλήλους τῆς πολιτείας. Ἀμφιβάλλω ἂν τὸ κοινὸν συμφέρον ἐλήφθη ἀρκούντως ὑπ' ὄψιν εἰς τὸν συμβιβασμὸν τοῦτον, ἀλλὰ τὸ μερικὸν τοὐλάχιστον δὲν δύναται νὰ παραπονεθῇ. Ἂν ἀληθεύῃ, ὅτι κατὰ τὴν ἐν Κερκύρᾳ διατριβήν σας ἐπληροφορήθητε ὅτι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μέτρων τούτων τῆς κυβερνήσεως δὲν ἔγινε πᾶσα ἀναγκαία περιποίησις εἰς τὰ ὑποκείμενα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι τὴν τιμὴν ν' ἀνήκουσιν ἐκ τοῦ πλησιεστέρου εἰς τὴν ὑμετέραν οἰκογένειαν, καὶ ὅτι ἡ κατάργησις τῶν μισθώσεων ἐχρησίμευσεν ὡς ἀπόδειξις τῆς ἀπροσεξίας ταύτης, ἐλπίζω ὅτι τὸ ἀναφερθὲν παράδειγμα ἀρκεῖ διὰ νὰ καταστρέψῃ τόσον ἀνυπόστατον κατηγορίαν. 6'. Διϊσχυρίζονται ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν θέσεων κατέχονται ὑπὸ Ἄγγλων, Μελιταίων καὶ Σικελῶν, καὶ ὅτι οἱ ὀλίγοι Ἰόνιοι ὑπάλληλοι οὐδόλως διακρίνονται διὰ τῆς γεννήσεώς των. Δὲν δύναμαι νὰ ἀποκριθῶ καλείτερα εἰς τὴν Υ. Ε. εἰμὴ στέλλων εἰς τὴν Υ. Ε. τὸν ἐνταῦθα ἐπισυνημμένον ἔλεγχον τῶν εἰς τὰς νήσους ὑπὸ Ἄγγλων ὑπηκόων κατεχομένων θέσεων (παράρτ. ς) Θέλετε εὐχαριστηθῇ νὰ παρατηρήσητε, ὅτι ἐξαιρουμένων τῶν ἓξ τοποτηρητῶν, οἵτινες ἀντιπροσωπεύουσι τὸν Ἁρμοστὴν εἰς τὰς διαφόρους νήσους, τὰ ἄλλα ὑπουργήματα, τὰ ὁποῖα κατέχουσιν ὑπάλληλοι Ἄγγλοι, ὑπάγονται κυρίως εἰς τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων, καὶ εἰς τὴν δικαστικὴν διαχείρησιν. Ἂς ἀποφασίσῃ ἡ Υ. Ἐξοχότης, ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐλαττωθῇ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, ὅταν πρόκηται νὰ εἰσαχθῇ καὶ παγιωθῇ νέον σύστημα, καὶ νὰ προληφθῇ ἡ ἐπάνοδος τῶν ἀρχαίων καταχρήσεων, τόσον φανερῶν καὶ προδήλων, ὥστε βεβαίως δὲν ἐξέφυγον τὰς ὑμετέρας παρατηρήσεις, οὔτε εἶναι ἀναγκαῖον ν' ἀναφερθῶσιν ἐνταῦθα κατὰ μέρος.

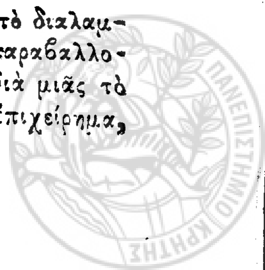
Καθ' ὅσον ἠδυνήθην νὰ βεβαιωθῶ περὶ τούτου, δὲν ὑπάρχει οὐδὲ εἷς ἰθαγενὴς τῆς Μελίτης ἐξασκῶν δημοσίας ὑπερεσίας εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. Ὑπάρχουσι καὶ Σικελοί τινες ὑπηρετοῦντες εἰς τὸ ναυτικὸν, εἰς τὸ ὑγειονομεῖον ἢ εἰς τὸ τελωνεῖον, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω οὐδένα κατέχοντα ὑψηλήν τινα θέσιν. Περὶ δὲ τῶν προμνηθέντων ὑπαλλήλων τολμῶ νὰ παρατηρήσω τῇ Υ. Ἐξοχότητι ὅτι κατὰ τὴν Μεσόγειον καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ὅπου ὁ κίνδυνος τῆς πανώλης ἀναγκαίως ἀπαιτεῖ μεγάλας προφυλάξεις, ἐκρίθη πάντοτε εὔλογον ν' ἀποχωρισθῶσιν ἀπὸ τὸ λοιπὸν τοῦ πλήθου-

σμοῦ οἱ ὑγειονόμοι καὶ οἱ φύλακες, καθὼς καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ὑπαλλήλων τῶν τελωνείων. Ἀλλ' ὑποθετουμένου καὶ ὅτι ὑπάρχει ἀλλογενής τις εἰς ὑψηλὴν θέσιν εἰς τὴν πολιτείαν τῶν Ἰονίων Νήσων, ἡ Α. Α. Μ. βεβαίως ἐκτιμᾷ παραπολὺ τὰς προφερθείσας αὐτῇ ὑπηρεσίας ὑπ' ἀνθρώπων διασήμων γεννημένων ἐκτὸς τῆς Ρωσσίας, διὰ νὰ θεωρήσῃ τὴν εἰς τὰ ὑπουργήματα παραδοχὴν τῶν ξένων οὐσιωδῶς ἐπιζήμιον εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους, ἢ ἐναντίον εἰς τὴν τιμὴν αὐτονόμου ἔθνους. Καθ' ὅσον δὲ ἀποβλέπει τὴν κοινωνικὴν θέσιν καὶ τὴν καταγωγὴν τῶν Ἰονίων ὑπαλλήλων τῆς διοικήσεως, θέλω παρακαλέσῃ μόνον τὴν Υ. Ἐξοχότητα νὰ εὐαρεστηθῇ νὰ διατρέξῃ τὸν ἐνταῦθα ἐπισυναπτόμενον κατάλογον (παράρτ. Κ΄.) τῶν ἰθαγενῶν, οἵτινες εἶναι κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πολιτείας, καὶ οἵτινες κατέσχον θέσεις καὶ κατὰ τὸ 1803, καὶ τολμῶ ν' ἀφήσω ἔπειτα τὴν Υ. Ε. νὰ κρίνῃ ἀφ' ἑαυτῆς περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ ὑπομνήματος.

Οἱ κάτοικοι κατὰ τὸν συγγραφέα ἀγνοοῦσι παντελῶς τὰς προσόδους καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ Κράτους. Ἀρκεῖ, διὰ ν' ἀναιρέσῃ τις τοῦτο, νὰ προβάλῃ τὸν ἐνταῦθα ἐπισυναπτόμενον λόγον τοῦ Ἁρμοστοῦ, καὶ τὸ ἔγγραφον εἰς ὃ ἀναφέρεται. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο παρουσιασθὲν εἰς τὴν Νομοθετικὴν Συνέλευσιν, καθ' ὃν καιρὸν ἡ Υ. Ἐξοχότης εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὰς Ἰονίους νήσους εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον καθ' ὅσον εἶναι ἡ πρώτη περὶ τῶν προσόδων καὶ ἐξόδων ἐπίσημος ἀναφορά, ἥτις ποτὲ ἔγινεν εἰς τὸν λαὸν ὑπὸ τὰ τόσα πολυάριθμα συντάγματά του.

Ὁ Ἁρμοστὴς εἶχε προτείνει ἐν καιρῷ εἰς τὴν Υ. Ἐξοχότητα νὰ τῇ δώσῃ περὶ τῶν μέτρων τῆς κυβερνήσεως ὅλας τὰς διασαφήσεις, ὅσας ἠδύνατο νὰ ἐπιθυμήσῃ· καὶ λυποῦμαι ὅτι ἠμελήσατε νὰ ὠφεληθῆτε ἐκ τῆς προσφορᾶς ταύτης. Ἀληθῶς ὅτι αὕτη δὲν σοὶ ἐγένετο εἰμὴ μόνον ἅπαξ· ἀλλὰ τὸ δικαιοῦν τὸν Ἁρμοστὴν ὡς μὴ ἐπαναλαβόντα αὐτήν, εἶναι ἡ ἀπάντησις τῆς Υ. Ἐξοχότητος ὅτι εἴχετε ἤδη ἀναγνώσει τὸ σύνταγμα. Ὅθεν ἐσυμπέρανε φυσικῷ τῷ λόγῳ ὅτι, καθὸ ὑπουργὸς τῆς Α. Α. Μ. δὲν ἠθέλατε νὰ ἐπεμβῆτε εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς πολιτείας συμφώνως μὲ τὸ 2 ἄρθ. τῆς συνθήκης, ἢ ὅτι ἄλλη αἰτία σᾶς ἐμπόδιζε ἀπὸ τοῦ νὰ συνδιαλεχθῆτε μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Ἔρχομαι ἤδη εἰς τὰ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ὑπομνήματος τὸ διαλαμβάνον περὶ τῶν ἐξόδων τῆς ἐνεστώσης κυβερνήσεως παραβαλλομένων πρὸς ἐκεῖνα τῆς προηγουμένης. Ἵνα ἀνατρέψω διὰ μιᾶς τὸ ἐπὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ συγγραφέως βασιζόμενον ἐπιχείρημα,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

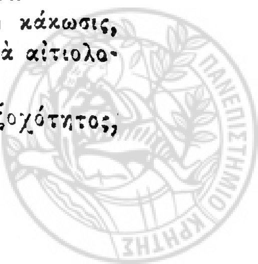
μὲ ἀρκεῖ νὰ κάμω τὴν Υ. Ἐξοχότητα νὰ παρατηρήσῃ ἓν μόνον ψεῦδος. Εἰσῆξαν ἁπλῶς εἰς τὸν πίνακα τῶν ἐξόδων τοῦ 1807 ὅ,τι ἐπεμελήθησαν ν' ἀφαιρέσωσιν ἐξ ἐκείνου τοῦ 1803, καὶ ὀνομαστὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἐξόδων διὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων. Ἂν ἡ Υ. Ἐξοχότης θέλῃ νὰ προσθέσῃ εἰς τὰ ἔξοδα τοῦ 1803 τὰ ὠφελήματα, τὰ ὁποῖα ἀπήλαυον οἱ μισθωταὶ ἐκ τῶν δημοσίων προσόδων, ὠφελήματα τὰ ὁποῖα δὲν ἦσαν τῷόντι εἰμὴ τὰ ἔξοδα τῆς εἰσπράξεώς των, καὶ τὰ ὁποῖα ἀναγκαίως ὀφείλουν νὰ κατέχωσι τὴν αὐτὴν θέσιν εἰς τὸν συγκριτικὸν πίνακα τῶν δύο τούτων ἐποχῶν, οὐ μόνον ἡ σύγκρισις αὕτη δὲν θέλει εἶναι κατὰ τοῦ συστήματος τοῦ 1817, ἀλλὰ θέλει δείξει, δὲν φοβοῦμαι νὰ τὸ εἴπω, πραγματικὴν ἐλάττωσιν εἰς τὰ ἔξοδα τοῦ Κράτους. Πρέπει νὰ παρατηρήσητε εἰσέτι, ὅτι δὲν ὑπολογίζομαι τὴν κατάργησιν πλείστων ὑπουργημάτων, ὧν ἡ διατήρησις ἐπεβάρυνε προηγουμένως τὸν λαόν, καὶ τὰ ὁποῖα ἐξασκούμενα αὐθαιρέτως πᾶς, καὶ συχνάκις αἰσχροκερδῶς, ἐσχημάτιζον κυριωτέρας ἀντιμισθίας τῆς πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν κυβέρνησιν συγκρινομένης διοικήσεως. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἤθελεν ἔχει οὕτως τὸ πρᾶγμα, ἡ Υ. Ἐξοχότης ἔχει ἀναμφιβόλως ἀρκετὴν παιδείαν, ἵνα θεωρήσῃ τὴν ὀνομαστικὴν δαπάνην τῆς κυβερνήσεως χωρὶς ἀνασκοπῆς πρὸς τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως (παράρτ. Μ'.) ὡς ἀλάνθαστον δεῖγμα τῆς φρονήσεως αὐτῆς καὶ οἰκονομίας.

Παραπονοῦνται ὅτι ἡ σιτεμπορία, ἥτις πρότερον ἦτο ἐλευθέρα, ἤδη ὑπόκειται εἰς μονοπωλεῖον. Τὸ παράπονον τοῦτο, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει τὸ ὑπόμνημα, παρουσιάζει κάποιαν ἀλήθειαν μετὰ πολλοῦ ψεύδους μεμιγμένην. Κατὰ πρῶτον τὸ μονοπωλεῖον περιορίζεται εἰς Κέρκυραν, καὶ δὲν ἐκτείνεται εἰς τὰς ἄλλας νήσους. Δεύτερον δὲν ἀφορᾷ εἰμὴ τὸν σῖτον, καὶ δὲν ἀγνοεῖται, ὅτι ὁ σῖτος οὗτος δὲν εἶναι ἐκεῖνος ἐκ τοῦ ὁποίου τὰ χωρία λαμβάνουσι τὴν κυρίαν αὐτῶν τροφήν. Ἡ σιτοεμπορία ἦτο ναὶ μὲν ἐλευθέρα εἰς Κέρκυραν, ἀλλ' εἶναι ἀρκετὰ παράδοξον ὅτι αὐτὸς ὁ Σὶρ Θωμὰς Μαιτλὰνδ ἠλευθέρωσεν αὐτὴν ἐκ τῶν προσκομμάτων τοῦ μονοπωλείου, τὸ ὁποῖον εὗρεν ἐγκατεστημένον, ἅμα ἔφθασε. Τὸ κατήργησε κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1816, καὶ ὑπεχρεώθη (παράρτ. Ν'.) νὰ τὸ ἀποκαταστήσῃ κατὰ τὸ 1818. Ἀλλὰ τὸ ἐνταῦθα ἐπισυνημμένον ὑπόμνημα βεβαιοῖ, ὅτι δὲν κατέφυγεν εἰς τοῦτο τὸ μέτρον εἰμὴ εἰς στιγμὴν κατεπειγούσης ἀνάγκης, ὅτε δὲν ὑπῆρχεν πλέον σῖτος εἰς Κέρκυραν εἰμὴ διὰ τρεῖς μῆνας, καὶ ὅτε οὐδεὶς ἤθελε νὰ ἐπιφορτισθῇ τὴν προμήθειαν τῆς νήσου δι' ἰδίων διακινδυνεύσεων τε καὶ ἐξόδων. Ἡ ἐξακολούθησις

ἢ ἡ κατάργησις τοῦ μονοπωλείου κρέμαται ἐξ ἀνάγκης ἐκ τῶν περιστάσεων· ἀλλ' ἡ Υ. Ἐξοχότης δὲν στοχάζεται, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἀνάγκη νὰ καταργηθῇ τὸ σύνταγμα τοῦ 1817, διότι κατὰ τὸ 1818 ἔγεινε παραδεκτὸν ἓν μέτρον τὸ ὁποῖον διέσωσε τοὺς κατοίκους ἐκ τοῦ λιμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐχορήγησεν ἄρτον πολὺ καλήτερον τοῦ χρησιμεύοντος εἰς τὴν κατανάλωσιν τῶν ἄλλων νήσων, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ τιμὴ δὲν ἦτο δυσανάλογος ὡς πρὸς τὴν ὑπεροχὴν τῆς ποιότητός του.

Ἄλλο κεφάλαιον κατηγορίας εἶναι, ὅτι ὁ διευθυντὴς τῶν τελωνείων εἶναι ἐπιτετραμμένος νὰ καταλαμβάνῃ οἱανδήποτε ἀρέσκουσαν εἰς αὐτὸν πραγματείαν, πληρόνων εἰς τὸν ἰδιοκτήτην 15 0[0 τῆς τιμῆς της. Ἂν ἐχρειαζόμην νέαν ἀπόδειξιν τοῦ μηχανεύματος τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθησαν, ἵνα ἀπατήσωσι τὴν εἰλικρίνειαν τῆς Υ. Ἐξοχότητος, δὲν ἤθελον εὕρει ἄλλην χαρακτηριστικωτέραν παρὰ τὴν μεταβολὴν συνήθους κανονισμοῦ εἰς μέτρον καταστρεπτικὸν τοῦ Ἰονικοῦ ἐμπορίου. Ὁ δασμὸς ἐπὶ τῆς τιμῆς, ὅστις εἶναι ὁ μᾶλλον ἐπωφελὴς εἰς τὸ ἐμπόριον, δὲν δύναται νὰ ἐπιτεθῇ, εἰμὴ ἀφοῦ προσδιορισθῇ ἡ ἀληθινὴ τιμὴ τοῦ φορολογουμένου πράγματος. Ὅθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἵνα προλάβωσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν πάντα δόλον ἐκ μέρους τοῦ εἰσάγοντος, ἀφ' ἑτέρου δὲ πᾶσαν ἐκβίασιν ἐκ μέρους τῶν τελωνῶν, ὁ μὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐκτιμήσῃ αὐτὸς τὸ ἐμπόρευμά του, ὁ δὲ δύναται ν' ἀποκτήσῃ αὐτὸ προσθέτων 10 0/0 εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου ὁρισθεῖσαν τιμήν. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐξετάνθη καὶ εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ ἔμπορος λαμβάνει περισσότερον κέρδος δηλ. 15 ἀντὶ 10 0[0, ὁσάκις ἡ δηλοποίησις ἤθελεν εἶναι ὕποπτος. Εἶναι ἀξιοσημείωτον, ὅτι ἀπὸ τῆς καθιδρύσεως τοῦ νόμου τούτου μέχρι τῆς ἡμερομηνίας τῶν τελευταίων εἰδήσεων τῶν ἀπὸ τὰς Ἰονίους νήσους ἀφιχθεισῶν, τὰ τελωνεῖα δὲν εὑρέθησαν οὐδὲ ἅπαξ εἰς τὴν περίστασιν νὰ κάμωσι χρῆσιν τῆς ἀδείας ταύτης πληρόνοντα 15 τοῖς 0/0 ἐπέκεινα τῆς ὑπὸ τοῦ εἰσάγοντος ὡρισμένης τιμῆς. Καὶ ὁ κανονισμὸς οὗτος, ἐπίσης ὠφέλιμος καὶ εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ τιμίου ἐμπόρου καὶ εἰς τὰ τοῦ δημοσίου, ὅστις ἔχει καὶ τὸ ἰδιαίτερον πλεονέκτημα νὰ μὴ ἦναι ἐπιδεκτικὸς οὐδεμιᾶς καταχρήσεως πρὸς βλάβην τῶν εἰσαγόντων, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ εἰρημένη διάταξις οὐδέποτε ἐφηρμόσθη μέχρι τῆς σήμερον ὑπὸ τῶν τελωνῶν, ὁ κανονισμὸς οὗτος, λέγω, θεωρεῖται ὡς μισητὴ κάκωσις, ὡς ἀπευκταία συνέπεια τοῦ νέου συντάγματος, ἱκανὴ νὰ αἰτιολογήσῃ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ 1803;

Ἀφοῦ, ἐξήγησα μὲ εὐχαρίστησιν, ἐλπίζω, τῆς Υ. Ἐξοχότητος,

τὴν ἀληθινὴν κατάστασιν τῶν θεσμῶν, οἵτινες ἐχορήγησαν εἰς τὸ ὑπόμνημα τὸ ὑποκείμενον τῶν παραπόνων του, δὲν δύναμαι νὰ ἀποσιωπήσω ἄλλα τινα παράπονα προταθέντα μετὰ τὴν ἀπὸ Κερκύρας ἀποδήμησίν σας. Ἔγραψαν εἰς Πετρούπολιν, ὅτι ἡ Γερουσία εἶχε βάλλει εἰς ὅλας τὰς νήσους νέους ὑπερόγκους φόρους ἐπὶ τῶν οἴνων, τῶν ζώων, τῶν πηγῶν καὶ τῶν βρύσεων. Ἐν ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἔλαβα, μοὶ ἔδωκε τὰς πληροφορίας ταύτης. Τολμῶ δὲ νὰ βεβαιώσω τὴν Υ. Ἐξοχότητα, ὅτι ἡ εἴδησις αὕτη ὅλως ψευδής, δὲν εἶναι εἰμὴ στρατήγημα ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐκφοβίσῃ τὸ ἀνακτοβούλιον τῆς Πετρουπόλεως ὡς πρὸς τὴν τύχην τοῦ Ἰονικοῦ Κράτους, περὶ τοῦ ὁποίου τοσοῦτον ἐνδιαφέρεται.

Εἶναι, ἀληθές, ὅτι τοπικὸς καὶ πρόσκαιρος φόρος ἐπεβλήθη ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων τούτων εἰς τὴν Λευκάδα, καὶ ἰδοὺ πῶς. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης εἶχον παρουσιάσει εἰς τὴν κεντρικὴν διοίκησιν ὑπόμνημα, δι' οὗ ἐζήτουν χρηματικήν τινα προκαταβολὴν ἐπὶ σκοπῷ νὰ κατασκευάσωσι πρόχωμα, καὶ νὰ σκάψωσιν ὀχετὸν προτείνοντες νὰ πληρώσωσι τὸ ὑπόλοιπον τοῦ κεφαλαίου διὰ τοπικοῦ φόρου. Ἡ κυβέρνησις ἔστρεξεν εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην, καὶ ἐπροτάνθη κατ' ἀρχὰς νὰ τεθῇ φόρος ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ σίτου· ἀλλ' ἐπειδὴ τοιοῦτος φόρος ἤθελε μάλιστα ἐπιβαρύνει τὰς κατωτέρας τάξεις, ἡ γνώμη αὕτη ἀπεβλήθη, καὶ ἀντεκατεστάθη πρόσθετος φόρος ἐπὶ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου. Τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἔγινε λόγος νὰ τροποποιηθῇ ὁ προμνησθεὶς φόρος, καὶ μετὰ πολλὰς συζητήσεις, ἀπεφασίσθη συμφώνως πρὸς τὰς γνωμοδοτήσεις ἐκείνων, οἵτινες ἐγνώριζον καλήτερα τὴν θέσιν τῶν Ἰονίων Νήσων ἡ διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς Γερουσίας ἐκδοθέντος τῇ 20 Ἰουνίου 1819 νομοθετηθεῖσα φορολογία. Ὁ ἄμεσος φόρος ἐπὶ τῶν εἰδῶν τούτων, ἐλαττόνων τὸ γενικὸν προϊὸν τῶν προσόδων, ἐπροξένησεν ὅμως ἐπαισθητὴν ἀνακούφισιν εἰς τὴν τῶν πενομένων τάξιν.

Ἴσως ἐπληροφορήθητε, κύριε κόμη, περὶ τῶν παρεννοήσεων, αἵτινες παρεκίνησαν τοὺς χωρικοὺς τῆς Λευκάδος εἰς ἀνυποταξίαν. Ἂν δὲ οἱ τοπικοὶ καὶ πρόσκαιροι φόροι οἱ διορισθέντες κατ' αἴτησιν τῶν ἰδίων κατοίκων δι' εἰδικὸν ἀντικείμενον, καὶ τροποποιηθέντες εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐλαφρυνθῇ τὸ βάρος αὐτῶν, καθόσον τοῦτο ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς κυβερνήσεως, παρίστανται ὑπὸ τοῦ ὑπομνήματος ὡς γενικοὶ φόροι εἰς ὅλας τὰς νήσους ἐπιβληθέντες. Ἡ Υ. Ἐξοχότης θέλει ἀναμφιβόλως συμφωνήσει, ὅτι εἶναι δύσκολον ν' ἀλλοιωθῶσι τὰ πράγματα μὲ περισσοτέραν κακὴν πίστιν καὶ πανουργίαν.

Ἐπειδὴ δὲ ἦτο εὔκολον ν' ἀποδειχθῇ ἐπὶ τόπου ἡ ἐνέργεια τοιούτου ψεύδους, δὲν ἐπειράθησαν νὰ διασπείρωσιν αὐτὸ εἰς τὰς ἄλλας νήσους. Ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἄλλοι λόγοι οὐχ ἧττον ἄμοιροι ἀληθείας τοὺς ὁποίους ἐπιδεξίως διέσπειραν μεταξὺ τῶν κατοίκων· εἶπον π. χ. ὅτι ἅμα ἤθελε διοργανισθῇ τὸ Ἰονικὸν στράτευμα, ἡ Α. Μ. εἶχε σκοπὸν νὰ τὸ στείλῃ εἰς τὴν ἀποικίαν τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, καὶ ὅτι ὁ Σὶρ Θωμᾶς Μαιτλὰνδ εἶχε κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις αὐτοῦ διατριβὴν δεχθῇ κρυφίως ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν κεφάλαιον ὀφειλόμενον εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους. Δὲν ἀναφέρω τοὺς λόγους τούτους ἐπὶ σκοπῷ νὰ τοὺς ἀναιρέσω, ἢ διὰ νὰ δείξω τὴν κακίαν αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξω μόνον ὅτι οἱ ἐχθροὶ τοῦ παρόντος συντάγματος, οὐδεμίαν εὑρίσκοντες ἀφορμὴν πραγματικοῦ παραπόνου, ἀναγκάζονται νὰ ἐφευρίσκωσι μύθους καὶ νὰ καταχρῶνται τῆς εὐπιστίας τοῦ λαοῦ, ὅπως διεγείρωσι τὴν δυσαρέσκειάν του κατὰ τῆς κυβερνήσεως.

Νομίζω ὅτι ἀπεκρίθην συντόμως εἰς τὰ κύρια κεφάλαια τῆς κατηγορίας, τὰ ὁποῖα περιέχει τὸ ὑπόμνημα, καὶ εἰς τὰ μετὰ ταῦτα ἐκφρασθέντα. Ἡ Υ. Ἐξοχότης θέλει εὐαρεστηθῇ νὰ μοὶ συγχωρήσῃ νὰ μὴ ἐπέμβω εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως προτεινόμενα μέσα πρὸς βελτίωσιν τοῦ ἐνεστῶτος συντάγματος. Εἶναι φανερὸν, ὅτι αἱ νομιζόμεναι αὗται βελτιώσεις εἶναι ἡ πρόδηλος καταστροφὴ ὅσων ἔγιναν συμφώνως πρὸς τὴν συνθήκην τοῦ **1815.** Δὲν θέλετε μοὶ ἀρνηθῇ, κύριε κόμη, ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν κακῶν, ὅσα κατέθλιψαν τὰς Ἰονίους νήσους, ἐχρημάτισαν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ταχείας ταύτης διαδοχῆς διαφόρων συστημάτων, καὶ τῆς πεποιθήσεως ὅτι οὐδὲν αὐτῶν θέλει διαρκέσει. Ἐντεῦθεν ἡ ἀστασία ἐκείνη τῶν ἠθῶν καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ λαοῦ, ἡ ἀδιάλειπτος ἐκείνη προσφυγὴ εἰς τὴν ἀπάτην καὶ τὴν ῥᾳδιουργίαν, οὐχ ἧττον συνεχὴς καὶ ἀξιοθρήνητος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ῥωσσίας ἢ ὑπὸ πάσας τὰς ἄλλας κυριαρχίας, εἰς τὰς ὁποίας οἱ Ἑπτανήσιοι οὗτοι διαδοχικῶς ὑπέκυψαν. Ὅθεν λοιπὸν, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦναι τὰ ἐλαττώματα τῆς ἐνεστώσης κυβερνήσεως, (καὶ πολὺ ἀπέχω τοῦ νὰ διϊσχυρισθῶ ὅτι δὲν παρουσιάζει οὐδὲν) οὐχ ἧττον εἶναι ἀναγκαῖον νὰ πεισθῶσιν οἱ Ἰόνιοι περὶ τῆς ἀνάγκης νὰ προσκολληθῶσιν εἰς τὸν χάρτην, ὅστις φρονίμως ἐπρονόησε περὶ πασῶν τῶν βελτιώσεων εἰς τὰς ὁποίας ἡ πρόοδος τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ μέλλουν βαθμηδὸν νὰ τοὺς ἑτοιμάσωσι. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἡ ἀνανεωθεῖσα δοκιμὴ ἰδανικοῦ τινος συντάγματος, ἥτις θέλει χρησιμεύσει νὰ τοῖς προμηθεύσει τὴν τάξιν, τὴν ἀσφάλειαν καὶ γενικὴν εὐχαρίστησιν,

ἅτινα εἶναι ὁ καρπὸς ἀγαθῆς κυβερνήσεως· ἔτι ὀλιγώτερον δύναται τις νὰ ἐλπίσῃ νὰ στηρίξῃ τὸ κοινὸν πνεῦμα ἐμψυχόνων τὴν ἰδέαν νέων μεταρρυθμίσεων, καὶ συνειθίζων τὸν λαὸν νὰ πιστεύῃ ὅτι αἱ ἐνεστῶσαι ἀρχαὶ δύνανται ἀτιμωρητὶ νὰ ἐξυβρισθῶσιν.

Ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῆς Υ. Ἐξοχότητος διέσπειραν μετὰ τοσαύτης ἐπιδεξιότητος μεθ' ὅσης καὶ ἐμπιστοσύνης πολλοὺς λόγους, τείνοντες ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ἡ ἐπιρροὴ ξένης ἐπεμβάσεως ἔμελλε ν' ἀνατρέψῃ ὅσα ἐστερεώθησαν δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ 1815. Τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῶν λόγων τούτων, τῶν ὁποίων ἀγνοῶ τὴν πηγὴν, δὲν δύνανται ν' ἀποδειχθῶσι καλλείτερα εἰμὴ διὰ τοῦ ἐφεξῆς παραδείγματος. Οἱ πρόκριτοι χωρίων τινῶν εἰς τὰ περίχωρα τῆς Κερκύρας μαθόντες τοὺς λόγους τούτους, τοιαύτην ἐντύπωσιν ἔλαβον, ὥστε λησμονήσαντες τὸ σέβας καὶ πᾶσαν συστολὴν ἀποβαλόντες, ἐτόλμησαν, νὰ παρουσιάσωσιν εἰς τὸν Ἁρμοστὴν ἀναφορὰν ἐν ᾗ ἐζήτουν τὴν ἀπόδοσιν τῶν κεφαλαίων, τὰ ὁποῖα ἤξευρον ὅτι τῷ εἶχον ἐγχειρισθῇ εἰς Παρισίους, καὶ τὰ ὁποῖα εἶχε σφαιτερισθῇ, ὡς ἔλεγον, πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ χρῆσιν. Ἐρωτῶ τὴν Υ. Ἐξοχότητα νὰ μὲ εἴπῃ τώρα ποία κυβέρνησις οὕτω δημοσίως ἐξυβριζομένη, δὲν ἤθελεν εἰς παρομοίαν περίστασιν προσφύγει εἰς ἀποφασιστικὰ μέτρα, ἵνα διεκδικήσῃ τὴν ἐξουσίαν της, καὶ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὕπαρξίν της; Ἡ Α. Μ. πεισθεῖσα, ὅτι αἱ μηχανορραφίαι τῶν ἀπ' ἀρχῆς δειχθέντων ἐναντίων εἰς τὴν προστασίαν τῆς Μ. Βρεττανίας δὲν τῷ ἀφίνουσιν ἄλλην ὁδὸν, εἰμὴ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ δικαιώματα αὐτῆς ὡς προστάτιδος Δυνάμεως, ἢ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀμετάπειστον ἀπόφασιν τοῦ νὰ τὰ ὑποστηρίξῃ, μοὶ διέταξε νὰ γνωστοποιήσω εἰς τὸν Ἁρμοστὴν τὴν πλήρη αὐτῆς ἔγκρισιν περὶ τῶν μέτρων, τῶν ὁποίων αἱ τοσούτων κατεπείγουσαι περιστάσεις τῷ ἐπέβαλλον τὴν ἀπαραίτητον ἀνάγκην.

Πεποιθὼς εἰς τὴν παιδείαν καὶ εἰς τὴν ὀρθὴν κρίσιν τῆς Υ. Ἐξοχότητος πιστεύω ὅτι δὲν θέλετε μὲ ἐπιπλήξει διὰ τὸν διατρέξαντα χρόνον μεταξὺ τῆς παραλαβῆς τοῦ ὑπομνήματος καὶ τῆς ἀπαντήσεως, ἣν ἔχω τιμὴν νὰ τῇ καθυποβάλω τὴν στιγμὴν ταύτην. Δὲν ἐπροσμένατε βέβαια ν' ἀμελήσω εἰς τοσοῦτον σημαντικὴν ὑπόθεσιν νὰ λάβω ἐπὶ τόπου πάσας τὰς ἀναγκαίας πληροφορίας, πρὸ πάντων ἀφοῦ ἐπληροφορήθην μέχρι τίνος ἠδυνήθησαν ν' ἀπαντήσωσι τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα.

Ἂν συγκαταβαίνων εἰς τὴν ἱκεσίαν μου, εἴχετε εὐαρεστηθῇ νὰ μοὶ συγχωρήσητε νὰ λάβω ἀντίγραφον τοῦ ὑπομνήματος τὴν πρώτην φορὰν, καθ' ἣν μοι τὸ ἐδείξατε τὸν Αὔγουστον μῆνα,

ἡ περὶ αὐτοῦ ἐξέτασις ἔθελεν εἶναι ἤδη πρὸ πολλοῦ ἀποπερατωμένη, ἀλλὰ δὲν μοὶ διεβιβάσθη εἰμὴ τρεῖς μῆνας βραδύτερον. Πολὺ ὅμως ἀπέχω τοῦ νὰ παραπονεθῶ διὰ τοῦτο, καὶ ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι τὸ ὑπόμνημα μετεσκευάσθη εἴς τινα τῶν μερῶν του, καὶ ἐπειδὴ τοιαύτη διακοίνωσις μὲ τὴν Κέρκυραν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκτελεσθῇ εἰς ὀλιγώτερον χρόνον, λαμβάνω τὴν ἐλευθερίαν ν' ἀνακαλέσω τὰ περιστατικὰ ταῦτα διὰ νὰ σᾶς ἀποδείξω κύριε κόμη, ὅτι ἐξαιρουμένων τῶν ἀναποφεύκτων ἀργοποριῶν, τὰς ὁποίας ἐπροξένησεν ὁ θάνατος τῆς Α. Μεγαλειότητος, κατέβαλα ὅλην τὴν δυνατὴν ἐπιμέλειαν εἰς τὸ νὰ συλλέξω τὰς ἀναγκαίας πληροφορίας καὶ διακοινώσω πρὸς ὑμᾶς ὅ,τι ἐξ αὐτῶν προέκυψε.»—

Ἀτελεσφόρητοι οὕτως ἐγένοντο ἅπασαι αἱ παραστάσεις τοῦ κόμητος Καποδιστρίου κατὰ τοῦ Μαιτλάνδ. Ὁ Ἁρμοστὴς αὐτὸς τὰ μένεα ἔπνεε κατὰ τοῦ Καποδιστρίου, καὶ τῶν οἰκείων του πάντων, οὓς ὄργανα Ρωσσικὰ ἐξελάμβανε, καὶ ὡς ῥαδιούργους τῆς Ρωσσικῆς πολιτικῆς παρὰ τῷ Ἰονίῳ καὶ τῇ Ἰταλίᾳ κατὰ Ἀγγλίας καὶ Αὐστρίας πράττοντας κατήγγειλε εἰς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ Αὐστριακὰς ἀρχάς. Διὸ συνηνώθη ὁ Μαιτλὰνδ μετὰ τῆς ἐν Βενετίᾳ Αὐστριακῆς ἀστυνομίας, καὶ διέβαλλεν τὸν Καποδίστριαν καὶ Μουστοξύδην, ὡς ἐπιβούλως ἐνεργοῦντας ἐν τῷ Ἰονίῳ καὶ ὑποκινήσαντας τὴν ἐν Λευκάδι στάσιν τῶν 1819, καὶ ὑποθάλποντας τὰς ἀντιπαθείας Μαυροβουνιωτῶν καὶ Δαλματῶν κατὰ Αὐστρίας. Ἐντεῦθεν ἐπείσθη ὁ ἀστυνόμος τῆς Βενετίας νὰ θέσῃ κατάσκοπον. Οὗτος δὲ παρηκολούθει τὸν Καποδίστριαν καθ' ὅλην τότε τὴν διάβασίν του ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ ὑπεκρίνετο φιλίαν πρὸς αὐτὸν καὶ μῖσος κατὰ τῆς Αὐστριακῆς καὶ Ἀγγλικῆς πολιτικῆς, καὶ περιέθαλπε τὴν ἐγκάρδιον στοργὴν τοῦ Καποδιστρίου πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν καὶ Ἰταλικὸν ἔθνος καὶ τὸν πόθον του ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας αὐτῶν. (1) Ἑπομένως ὁ τότε ἐν Βενετίᾳ ἀστυνόμος Σελδνιτσκυς (Seldnisky) καὶ πρόεδρος τοῦ αὐλικοῦ δικαστηρίου τῆς ἀστυνομίας ἔγραφε πρὸς τὸν Κυβερνήτην τῆς Βενετίας τὰς 12 Ἰανουαρίου 1820.—«Αἱ τοῦ λαοῦ στάσεις ἐκραγεῖσαι τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τὴν Ἰονικὴν νῆσον Ἁγίας Μαύρας ἔχουσι εἰδικὸν τὸ ὑψηλὸν ἐνδιάφορον πρὸς τὴν ἀστυνομίαν τοῦ Κράτους τῆς Αὐστρίας, καθ' ὅσον ἐν πρώτοις ὑπάρχουσι τεκμήρια τοῦ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ προετοιμασία, ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ διαγωγὴ τοιούτων συμβαμά-

(1) Antonio conte Dusmani «La Missione di sua signoria onorevolissima William Ewart Gladstone nelle isole Ionie» pag. 457.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

των δὲν εἶναι ἄγνωστα εἰς τὸ Ρωσσικὸν μυστικοσυμβούλιον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πρέπει ν' ἀποδοθῶσι εἰς τὰς ῥαδιουργίας τοῦ γραμματέως τοῦ Ρωσσικοῦ Κράτους κόμητος Καποδιστρίου, ὅστις τὸ παρελθὸν ἔτος μετέβη εἰς Κέρκυραν ὑπὸ πρόφασιν τοῦ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ ὅστις διὰ τοιαύτης Ρωσσικῆς ἐπιρροῆς ἤθελε δυνηθῇ ν' ἀποπειραθῇ, ὅπως φθάσῃ μὲ τὸν ἴδιον σκοπὸν τοῦ Μαυροβουνίου εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους καὶ νὰ περιλάβῃ τὰς περιχώρους Κατάρου καὶ Ραγούσης καὶ πρὸς τούτοις καὶ αὐτὴν τὴν Δαλματίαν . . . Ὑπογεγραμμένος Σελδνίσκυς.»

Μετὰ τοῦ Καποδιστρίου διεβάλλετο ὑπὸ τῶν ἀστυνομικῶν ὑπαλλήλων τῆς Αὐστρίας καὶ ὁ συγγραφεὺς Ἀνδρέας Μουστοξύδης οἰκεῖος τοῦ Καποδιστρίου, καὶ δυσαρεστήσας τὸν Μαιτλὰνδ διὰ τὰ περὶ παραδόσεως Παργίων δημοσιευθέντα. Διὸ ὁ ἐν Βενετίᾳ ἀστυνόμος Λαντσέτης ἔγραφε διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 3054 πρὸς τὸν κόμητα Κυβερνήτην τῆς Βενετίας τάδε — «Πρὸ πολλοῦ εἶναι ὑπὸ τὰς ὑποψίας μου ὁ κύριος Μουστοξύδης Ἕλλην φιλολόγος, περὶ τοῦ ὁποίου ἀναφέρει τὸ σεβαστὸν ἐπίσημον τῆς Υ. Ἐξοχότητος ἀρ. 4086. Ἕλλην εἶναι αὐτὸς τὴν καταγωγήν, καὶ ἐβραβεύθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου μὲ τὸ παράσημον τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου, ὡς ἔνθους θαυμαστὴς τῶν ἔργων ἐκείνου τοῦ Κυριάρχου. Εἶναι δὲ γνώριμος καὶ φίλος τοῦ κόμητος Καποδιστρίου ὁμοεθνοῦς αὐτοῦ, ὡς σύναμα καὶ τοῦ γενικοῦ προξένου τῆς Ρωσσίας ἱππότου Νεράντσου, καὶ ὅλων τῶν ὀπαδῶν ἐκείνης τῆς Κυβερνήσεως, ἢ τοὐλάχιστον, ἁπάντων τῶν ἐχθρῶν τῆς ἡμετέρας Κυβερνήσεως. Ἐγὼ εὗρον ἐν πάσαις ταῖς περιπλεκομέναις συνωμοσίαις πολλὰ αἴτια τοῦ ν' ἀμφιβάλλω περὶ τῶν διανοημάτων αὐτοῦ καὶ σκοπῶν, καὶ ἐκ τούτου μηδέποτε θὰ παραμελήσω τὴν ἐπ' αὐτοῦ ὀφειλομένην πολιτικὴν ἐπαγρύπνησιν. Τῷ ὄντι ὅτε αὐτὸς μετέβη εἰς Ἰστρίαν, ὅπως συνάξῃ φιλολογικὰς σημειώσεις ἐπὶ τῶν λειψάνων τῶν ἐκεῖ διασωζομένων ἀρχαιοτήτων, ἐγὼ δὲν παρέλειψα νὰ ἐφελκύσω τὴν προσοχὴν τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας Τεργέστης, ἵνα ἐπιστήσῃ τὸ βλέμμα ἐπ' αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ θὰ πράττω ἀδιακόπως, καὶ ὁσάκις αὐτὸς ἐξέρχεται τῆς πόλεως ταύτης, ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν ἦναι ὁ σκοπὸς τοῦ ταξειδίου του. — Ὑπογεγραμμένος Λαντσέτης.» — Ὁ δὲ ἄλλος ἀστυνόμος Γόες ἔγραφε. « — Βενετία 12 Νοεμβρίου 1827. — Μεταξὺ τῶν κρυφίων πρακτόρων, οὓς διατηρεῖ ἡ Ρωσσικὴ αὐλὴ ἐν Ἰταλίᾳ ὁ πρόεδρος τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ δικαστηρίου τῆς Ἀστυνομίας νομίζει ἀδίκως συμπεριλαμβανόμενον φιλολόγον τινὰ Ἕλληνα Μουστοξίδην γνωστὸν ὡς φίλον μέγαν τοῦ κόμητος Καποδιστρίου,

μετὰ τοῦ ὁποίου εὐκόλως ἀλληλογραφεῖ. Ὅθεν ἐπιφορτίζεται ὁ Σύμβουλος γενικὸς διευθυντὴς, ὅπως ὅσον δύναται νὰ ἐξιχνιάσῃ τὴν ἀλληλογραφίαν ταύτην, φροντίσῃ ὅπως κατασχεθῇ καὶ πληροφορηθῇ ἐκ διαλειμμάτων τ' ἀποτελέσματα. Ὑπογεγραμμένος Γός.»(1)

Μῆνες παρήρχοντο, καὶ οὐδεμία ἐγίνετο ἀνάκρισις πρὸς τοὺς φυλακισθέντας, ἕνεκα τῆς ὑπογραφῆς εἰς τὴν ἀναφορὰν περὶ μεταρρυθμίσεως. Ὁ Διονύσιος Φλαμπουριάρης κατὰ συνεννόησιν τοῦ συμφυλακισθέντος θείου του Ἀναστασίου, ἔγραψεν ἀναφορὰν πρὸς τὸν Μαιτλὰνδ, ὅπως δηλωθῇ αὐτοῖς τὸ ἔγκλημα, διὰ τὸ ὁποῖον ἐνομίζοντο παρὰ τῆς ἐξουσίας ὡς ἔνοχοι, ὅπως ἀπολογηθῶσι καὶ δικασθῶσιν. Ὀργίλως ἀπήντα διὰ τοῦ γραμματέως Ἄνκεϋ ὁ Ἁρμοστὴς, διακηρύττων αὐτοὺς ταραξίας τῶν καθεστώτων τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ἀναιδεῖς πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς Ἴονας, καὶ ἀσεβεῖς πρὸς τὸν Κυρίαρχον Προστάτην Βασιλέα τοῦ Κράτους. Μετὰ ἓν ἔτος, ἀφοῦ ὁ Ἀναστάσιος Φλαμπουριάρης πάσχων ὑπὸ αἱμοπτυσίας κατεκρατεῖτο ἐν τῇ οἰκίᾳ του, καὶ κατεδικάσθη ὁ Μαρτινέγγος, ἀνήγγειλε πρὸς ἅπαντας τοὺς φυλακισθέντας ὁ ἀστυνόμος Κερκύρας Κρόυν, ἢ νὰ μείνωσιν ἐν φυλακῇ, ἢ ν' ἀναχωρήσωσιν εὐθὺς ἐκτὸς τοῦ Ἰονίου Κράτους καὶ τῆς ἐπαναστατησάσης τότε Ἑλλάδος. Προτιμήσαντες οὖν οὕτως ἐξορίαν ἐκ τῆς πατρίδος, ἢ ἀειφυλάκισιν ἐν ταῖς εἱρκταῖς τοῦ Μαιτλὰνδ καὶ οἱ πέντε φυλακισθέντες, ἤτοι οἱ δύο Φλαμπουριάραι, Στραβοπόδης, Πέτας καὶ Θεόδωρος Συγοῦρος μετέβησαν εἰς Βενετίαν ὁμοῦ (1822). Ἀλλ' ἐξεπλάγησαν, ἅμα προσεκλήθησαν παρὰ τῆς ἐν Βενετίᾳ Αὐστριακῆς ἀστυνομίας, ἥτις εἰδοποιήθη παρὰ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Αὐστριακοῦ προξένου, καὶ ἤκουσαν ὅτι ὡς πολιτικοὶ φυγάδες δὲν ἦσαν δεκτοὶ ἐν Βενετίᾳ, καὶ ἑπομένως πρέπει ν' ἀναχωρήσωσιν ἐξ αὐτῆς καὶ νὰ μὴ διαμείνωσιν ἀλλαχοῦ τῆς Αὐστριακῆς ἐπικρατείας. Ἐπειδὴ δὲ ἠθύμουν αὐτοὶ καὶ ἐδικαιολογοῦντο ὅτι τὸ μέτρον τῆς Αὐστριακῆς ἀστυνομίας δὲν ἦτο τοσοῦτον ὀρθὸν, ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἦσαν πολιτικοὶ φυγάδες δι' αἰτίας καὶ σχέσεις πρὸς τοὺς ἀντιπολιτευομένους τὸ γενικὸν σύστημα τῶν κρατούντων τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ δι' ἐγχωρίους τῆς πατρίδος των βελτιώσεις πρὸς τὰς Ἰονικὰς ἀρχὰς, τὰς ἀσχέτους πρὸς ἄλλας δυνάμεις, κατ' ἐπιείκειαν καὶ εἰσήγησιν τοῦ ὑπαστυνόμου ἐζήτησαν ἄδειαν νὰ καταλύσωσιν ἐν Βενετίᾳ ἐπὶ ἓξ μῆνας ἕνεκα πασχούσης ὑγείας. Ἀκολούθως ἐπανῆλθεν ὁ δραπετεύσας Γεώργιος Ρώσσης εἰς Βενετίαν

(1) Carte secrete ed atti ufficiali della polizia Austriaca in Italia, Venezia 1848.

ἐκ Λονδίνου. Αὐτὸς εἶχε παρασταθῆ τῷ γραμματεῖ τοῦ ὑπουργοῦ Βαθοῦρστ, καὶ κατεβόησεν ἐν ὀνόματι ἁπάντων τῶν φυλακισθέντων τὸ ἄδικον τῆς καταδιώξεως τῶν ὁμοφρόνων του ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ διὰ παράστασιν πρὸς τὸν Βασιλέα Προστάτην, ἣν τὸ Ἰόνιον σύνταγμα ἐπέτρεπεν. Ὁ γραμματεὺς ἐκ μέρους τοῦ ὑπουργοῦ ἀπήντησεν αὐτῷ, ὅτι οὐδόλως ἡ καταμήνυσις αὐτοῦ ἦτο δεκτὴ, ὡς μὴ ἐπιφέροντος ἐπιτροπικὸν παρὰ τῶν καταδιωχθέντων, καὶ ὅτι πρὸς τὰς Ἰονίους ἀρχὰς ἀνάμιξις τοῦ ὑπουργείου, ἄνευ εἰσηγήσεως τοῦ Ἁρμοστοῦ διεκωλύετο. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ἑνὸς ἔτους οἱ 5 φυγάδες εἰς Βενετίαν ἔλαβον ἔνταλμα παρὰ τοῦ γραμματέως τοῦ Μαιτλάνδου (1823) ὅτι συγχωρεῖται αὐτοῖς ἡ εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδος, ἀλλ' ὑπὸ ἐπιτήρησιν τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας. Οὕτως ἐπανῆλθον οἱ πολιτικοὶ φυγάδες. Ἐπειδὴ δὲ εἰς οὐδένα τούτων τῶν δικηγόρων ἐπετρέπετο ἡ ἐξάσκησις τῆς δικηγορίας, ὁ Διονύσιος Φλαμπουριάρης, ἔγραψε πρὸς τὸν σχετικόν του ἐν Βενετίᾳ στρατηγὸν τῆς Αὐστρίας Σάλτερ καὶ φίλον τοῦ Μαιτλὰνδ τὸ ἄδικον τῆς κωλύσεως. Ὁ δὲ Μαιτλὰνδ χαριζόμενος τῷ φίλῳ του Σάλτερ, ἔγραψεν ἐν ταῖς σημειώσεσιν αὐτοῦ, ταῖς εὑρεθείσαις ὑπὸ τοῦ ςρατηγοῦ Ἀδὰμ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαιτλάνδου τὴν ἄδειαν τοῦ δικηγορεῖν πρὸς τὸν Δ. Φλαμπουριάρην, καὶ ἐπεδόθη ἀμέσως παρὰ τῆς Γερουσίας.

Τοσοῦτον ἀπηνῶς κατεδίωξεν τοὺς ἀντιπολιτευθέντας ὁ Μαιτλὰνδ· ὑπεστηρίζετο δὲ, ἐν τῷ ἀνακτοβουλίῳ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Λόδελδελ. Εἶτα πρότασις ἐν τῇ βουλῇ τῶν κοινοτήτων τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τοῦ τότε ἀντιπολιτευομένου Χοὺμ, ὅπως ἔλθη ἀνακριτικὴ ἐπιτροπὴ εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, καὶ ἐρευνήσῃ τὰ παράπονα τῶν Ἰονίων κατὰ τοῦ Μαιτλὰνδ, συνετάχθη τῷ 1822 καὶ ἀπερρίφθη διὰ πλειονοψηφίας, καὶ ὁ Μαιτλὰνδ ἀπέφυγε πάσης κατηγορίας. Ἐν πάσῃ ὑπερηφανείᾳ καὶ γαυριῶν διὰ τὴν νίκην αὐτὸς παρευρέθη ἐν Λονδίνῳ κατὰ τὴν ςέψιν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Δ'. μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ πατρὸς Γεωργίου Γ'. τὰς 30 Ἰουνίου 1820. Παρείπετο δὲ αὐτῷ ἐν τῇ βασιλικῇ τελετῇ ἐκείνῃ τῷ 1821 καὶ ὁ ἱππότης Καπάδοκας ὡς βασιλεὺς τῶν ὅπλων τοῦ ἐπισημοτάτου τάγματος τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ καὶ Ἁγίου Γεωργίου, φορῶν τὸ στέμμα καὶ χιτῶνα ἐρυθροῦν φέροντα ἐπὶ τοῦ στήθους τὰ ἐμβλήματα τοῦ τάγματος, καὶ κρατῶν σκῆπτρον. Αὐτὸς δὲ παρέθετο καὶ ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ θρόνου προσφώνημα τῆς Γερουσίας, δι' οὗ ἐξεφράζετο εὐγνωμοσύνη διὰ τὰς δαψιλευομένας εὐεργεσίας τοῦ ὑψηλοῦ θρόνου πρὸς τοὺς Ἰονίους. Οὐδόλως ὅμως ἠδύνατο, ἐπιστρέψας εἰς τὰς νήσους ὁ Μαι-

τλανὸ διὰ στρατοδικείων, φυγαδεύσεων, φυλακίσεων καὶ δημεύσεων τῆς ἰδιοκτησίας τῶν νησιωτῶν, νὰ κατακρατήσῃ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τῶν Ἰονίων, ὃ ἀκμαῖον καὶ ἀκαταμάχητον ἐξεδηλοῦτο κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ὅτε ὡς ἀδελφοὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ἔτρεχον ὁλοκαύτωμα φερόμενοι ὑπὲρ θρησκείας καὶ πατρίδος ὡς ἑξῆς ἱστοροῦμεν,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

Η ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩι.

Αἰτήσεις τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ ςρατιωτικῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Ρωσσίαν διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις.—Ἡ α΄. ἐπιτροπὴ ὑπὸ Περραιβοῦ Δούκα καὶ Τζαβέλα.—Ἀπάντησις Καποδιςρίου πρὸς αὐτοὺς ἐκ Βιέννης.—Σχέδιον τοῦ Περραιβοῦ ἐν Πετρουπόλει καὶ καταδιωγμός.—Βασίλειος Καραβίας καὶ Εὐαγγέλης Μαντσαράκης Ἑπταννήσιοι φιλικοὶ ἐν ταῖς ἡγεμονίαις.—Β΄. ἐπιτροπὴ ὑπὸ Χρυσοσπάθη Ἀναγνωσταρᾶ καὶ Δημητρακοπούλου μεταβαίνει εἰς Ὀδυσσὸν καὶ μυεῖται τὸ μυστήριον τῶν φιλικῶν.—Μετάδοσις τοῦ μυστηρίου ἐν Πελοποννήσῳ ὑπὸ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ, καὶ ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ τοῦ ἀπεσταλμένου Παγκάλου — Ὁ Κολοκοτρώνης, Νικήτας, Κ. Πετιμεζᾶς καὶ ὁ ἱερεὺς Ἄνθιμος Ἀργυρόπουλος πρῶτοι μυοῦνται τὸ μυστήριον.—Ἰωάν᾽Ασημακόπουλος, κόμης Διονύσιος Ρώμας, Νικόλαος Καλύβας πρῶτοι κατηχηταὶ ἐν Ζακύνθῳ.—Κ. Δραγῶνας,κόμης Ἰωάν.Δεσίλλας, κομ. Ἀντ.Διονύσιος καὶ Ἀναςάσιος Φλαμπουριάρης, Ἰωάννης Ἕλληνας, Ἀντ. Μαρτινέγγος,Π.Βοῦτος,οἱ Κολιόπουλοι, Ἡλίας Πομόνης, Ἰωάν. Πέτας, Ἰωάν. καὶ Ἀλέξιος Στέφανος.—Οἱ κατηχηθέντες προὔχοντες Ζακυνθιομωραῖται, πραγματευταὶ καὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ τάγματος.—Πρόοδος τῆς ἑταιρίας ἐν Κερκύρᾳ, Κεφαλληνίᾳ, Λευκάδι καὶ Ἰθάκῃ.—Βιάρος καὶ Αὐγουστῖνος οἱ Καποδίστριαι.—Οἱ ἔμποροι Γεροστάθης καὶ Κεφαλᾶς ἐν Κερκύρᾳ.—Ἰω. Ζαμπέλη, Ζαπραλῆ καὶ Σούνδια συνεννόησις ἐν Λευκάδι.—Μαρῖνος ὁ Μεταξᾶς ἐν Κεφαλληνίᾳ.—Οἱ Μεταξᾶδες Ἀνδρέας καὶ Κωνσταντῖνος.—Ἀποστολὴ Ἀριστείδου Παπᾶ ἐν ταῖς νήσοις.—Ἡ σύστασις ἐφοριῶν ἐν Ἑπτανήσῳ.—Διάβασις Πελοπίδου καὶ τοῦ ποιητοῦ Χριστοπούλου ἐκ Ζακύνθου.—Γράμματα τοῦ διδασκάλου Θεοδοσίου Δημάδου καὶ Διονυσίου Ρώμα.—Ἀφιερωτικὸν

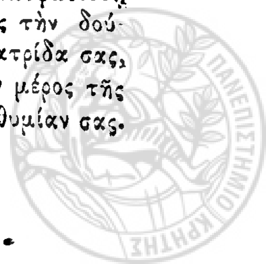
Νικολάου Πισκοποπούλου.—Προσφορὰ Μεταξᾶ καὶ Βαλιάνου ἐμποροπλοιάρχου.—Ἐπιστολαὶ Ὑψηλάντου περὶ ἐφοριῶν πρὸς Ἀνας. Φλαμπουριάρην, Μαρῖνον Μεταξᾶν, Κων. Γεροστάθην, Βιάρον Καποδίστριαν περὶ συνδέσμου ὁπλαρχηγῶν.—Ἐπίσημοι τῶν Ἑπτανησίων. Ρωσσικοὶ πράκτορες ὁ ἐν Σμύρνῃ Σπυρίδων Δεστούνης, ὁ ἐν Σάμῳ Γεράσιμος Σβορόνος, ὁ ἐν Χίῳ Μυλωνᾶς.—Ἀριστείδου Παπᾶ ἔκθεσις πρὸς τὸν Ὑψηλάντην περὶ τῶν γενομένων ἐν ταῖς ἐφορίαις κατὰ τὰς Ἰονίους νήσους.—Ὁ Γεώργιος Λασάνης φιλικὸς ἐν Ὀδυσσῷ.

ΗΔΗ ἡ Ἑλλὰς αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς ἀπεπειρᾶτο νὰ θραύσῃ τὰς ἁλύσεις, καὶ οἱ Ἑπτανήσιοι, ὡς τέκνα ταῖς αὐταῖς πατραγαθίαις φιλοτιμούμενοι, εὐχαρίστως συντρέχουσιν εἰς τὸν ἀγῶνα. Οἱ τὴν φιλικὴν ἑταιρίαν διοργανίσαντες συνέλαβον κατὰ νοῦν νὰ μυήσωσι τοὺς Ἑπτανησίους εἰς τὸ ἐθνοσωτήριον ἔργον. Ἐνῷ δὲ ἐξηπλοῦτο ἡ φιλικὴ ἑταιρία, τινὲς τῶν ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις διατριβόντων ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ τάγματος μετέβησαν εἰς Ὀδυσσόν, διευθυνόμενοι εἰς Πετρούπολιν, ἵνα ἐπικαλεσθῶσι μέσον τοῦ Καποδιστρίου παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἀντιμισθίαν τῶν κατὰ τὴν Ἑπτάνησον ἐκδουλεύσεων αὐτῶν ὑπὸ Ρωσσικὴν διοίκησιν τῶν 1806. Τοιαύτας αἰτήσεις καὶ ἄλλοτε διηύθυναν. Ἀπὸ τῆς ἐν Βιέννῃ συνόδου τῷ 1814, ὅτε ἐσκέπτοντο οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν συμμάχων Βασιλέων περὶ τῆς συστάσεως τοῦ Ἰονίου Κράτους, οἱ ἐν Ἑπτανήσῳ πλάνητες Σουλιῶται ἀπέστειλαν ἐκ Κορυφῶν εἰς Βιέννην τριμελῆ ἐπιτροπήν, τὸν χιλίαρχον Περραιβόν, Δοῦκαν, καὶ τὸν ἑκατόνταρχον Τζαβέλαν μὲ τὴν ἑξῆς ἀναφορὰν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον.—Κορφοὺς 30 Ἰουλίου 1814 ε. π. Εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ὅτι τὸ ἐδῶ Ἑλληνικὸν σῶμα συνήχθη ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ ὠργανίσθη ἀπὸ τὸ κραταιότατον καὶ αὐτοκρατορικὸν Ρωσσικὸν Κράτος, πρὸς τὸ ὁποῖον ἐδούλευσε μὲ ὅλον τὸν ζῆλον καὶ ἐμπιστοσύνην σχεδὸν χρόνους τρεῖς. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τότε περίστασις τὸ ἔφερε ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ἑπτάνησον Ἑλληνικὴν πολιτείαν ὅλη ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ρωσσικὴ ἐξουσία τῶν ἁρμάτων, οἱ τότε τυχόντες ἐξουσιασταὶ τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος Ἀλεξάνδρου

τοῦ Μεγάλου γνωρίσαντες, ὅτι ἡμεῖς δὲν ἠμποροῦμεν πλέον νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν μεγάλην ξηρὰν διὰ τὸν ἄφευκτον κίνδυνον ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὄχι μόνον τοὺς μισθούς μας σώους καὶ ἀνελλειπεῖς ἐπλήρωσαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐνέχυρον εἰς τὴν Γαλλικὴν ἐξουσίαν μᾶς ἐπαράδωσαν. Οἱ Γάλλοι ἐξηκολούθησαν τὴν ὑπόσχεσίν των καθ' ὅλον τὸ διάστημα, ὁποῦ ἐστάθησαν εἰς Κορφοὺς, καθὼς καὶ ἡμεῖς τὴν πιστὴν δούλευσιν. Ἐλθόντες δὲ οἱ Ἄγγλοι μᾶς ἀφῆκαν ἔξω ἀπὸ τὴν δούλευσιν, λέγοντες, ὅτι δὲν ἔχουσι χρείαν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Ἔκαμον μόνον μίαν χιλιαρχίαν ἀπὸ **833** στρατιώτας καὶ ἀξιωματικοὺς, τοὺς δὲ ἐπιλοίπους ἀφηκαν, οἱ ὁποῖοι συμποσοῦνται ὑπὲρ τοὺς χιλίους ἄνδρας, καὶ μετὰ τῶν φαμιλιῶν αὐτῶν εἰς πέντε σχεδὸν χιλιάδας ψυχάς. Βλέποντες δὲ μίαν τοιαύτην ἀνέλπιστον μεταβολὴν, (ἥτις προῆλθεν ἐξ αἰτίας τοῦ Χρηστάκη Καλογήρου) μὴ ἔχοντες καὶ τρόπους τοῦ ζῆν, ἀλλ' οὔτε δυνάμενοι εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις νὰ ἴδωμεν τὰ ὁσπήτιά μας, ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ αὐτὰ σχεδὸν τὰ ἀνήλικα βρέφη, ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ ἐρρίψαμεν (καθὼς καὶ πάντοτε) τὰς ἀσφαλεῖς μας ἐλπίδας πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἁπασῶν τῶν Ρωσσιῶν ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΚΑΙ ΠΑΤΕΡΑ τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους. Διὰ τοῦτο κοινῇ γνώμῃ καὶ θελήσει ὅλων ἡμῶν τῶν ἀξιωματικῶν, στρατιωτικῶν καὶ ἐπιλοίπων ψυχῶν, γνωρίσαντες δι' ἀξίους καὶ φιλογενεῖς τοὺς πανεκλαμπροτάτους χιλιάρχους Κύριον Χριστόφορον Περραιβὸν, καὶ κύριον Δῆμον Δοῦκα, καὶ τὸν κύριον ἑκατόνταρχον Κίτζον Τζαβέλλαν, τοὺς παρεκαλέσαμεν νὰ ἤθελον προσφέρωσι καὶ παρρησιάσωσι προσωπικῶς τὴν ἐλεεινὴν ἡμῶν κατάστασιν πρὸς τοὺς ἀκλονήτους πόδας τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ρωσσικοῦ θρόνου. Αὐτοὶ ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ πασχίσωσι διὰ τὸ ὄφελος καὶ σωτηρίαν τοῦ ῥηθέντος Ἑλληνικοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον ὑποφέρει πεῖναν, δίψαν, γυμνότητα, καταφρόνησιν. Ἀλλ' ἡ σταθερὰ ἐλπὶς τὸ νὰ ἴδωμεν τάχιστα τὰ ἱλαρὰ νεύματα τῆς Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ καὶ Πατρός μας, μᾶς κάμνει νὰ ὑποφέρωμεν γενναίως. Διὸ τὸ παρόν μας ἐνυπόγραφον καὶ βεβαιωτικὸν γράμμα δίδεται εἰς χεῖρας τῶν ῥηθέντων χιλιάρχων κυρίου Περραιβοῦ καὶ Δοῦκα καὶ τοῦ ἑκατοντάρχου Τζαβέλλα ὡς ἐκ μέρους ὅλου τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον θέλει ἔχει ὅλον τὸ κῦρος καὶ πίστιν ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπικρατείᾳ καὶ δεσποτείᾳ.—Ὑπογεγραμμένοι.—Χιλίαρχος Στρατῆς Γκίκας Χειμαρραῖος, χιλίαρχος Παναγιώτης Καλόγηρος ὁ Τράμανης, ἑκατόνταρχος Γεωργάκης Δράκος Σουλιώτης, ἑκατόνταρχος Ντοῦκα

Σπύρος Ἁγιοβασιλίτης, Τενέντες Στεφὰν Καίσαρης Λουκοβιώτης, Τενέντες Ἀλέξης Σοῦλος Ἁγιοβασιλίτης, ἑκατόνταρχος Θανάσης Πίπης Χειμαρραῖος, Τενέντης Νικολὸς Δαΐκας Ἁγιοβασιλίτης, ἑκατόνταρχος Γεώργιος Φωκᾶς Σπαρτάνος, ἑκατόνταρχος Γιαννάκης Ἀλεξης Καρνανία (ἤτοι ἐξ Ἀκαρνανίας), Ἀθανάσιος ἱερεὺς τοῦ σώματος Ἁγιοβασιλίτης, Τενέντης Χρῆστος Παλάσκας Σουλιώτης, Τενέντης Νασtούλης Πανομάρας Σουλιώτης, Τενέντες Νάση Γραμματικὸς Σουλιώτης, ἑκατόνταρχος Στέφανος Τζάκος Χειμαρραῖος, ἑκατόνταρχος Κωνσταντῆς Ἀκαρνανaῖος, ά. πενήνταρχος Γεωργάκης Χονδρὸς Ἀκαρνανaῖος, ά. πενήνταρχος Κωνσταντῆς Ἀκαρνανaῖος, πενήνταρχος Ἀναστάσιος Κότζη Παραμυθιώτης, πενήνταρχος Ζαφείρης Λάλικς Σουλιώτης, τενέντης Κίτζο Πάσκος Ζάρπας Σουλιώτης, καπετάνιος Πάνο Ζέχος Σουλιώτης, ἑκατόνταρχος Τζίμα Ζέρβος Σουλιώτης, ἑκατόνταρχος Ἀθανάσιος Ἀβαθιώτης, πενήνταρχος Ναστούλης Λέπης Σουλιώτης, ἑκατόνταρχος Ἀναστάσιος Τζέγιος Καρνανaῖος, πενήνταρχος Διώνας Παντούλη Σουλιώτης, Κίτσος Πανταζῆ τενέντες Σουλιώτης, τενέντες Λάμπρος Ζάρμπας Σουλιώτης, πενήνταρχος Βάλιος Καραπίνης Σουλιώτης (καὶ ἕτεροι τρεῖς.)»

Ἅμα ἔφθασεν ἡ τριμελὴς ἐπιτροπὴ εἰς Τριέστην, ἐνέκρινε νὰ προϊδεάσῃ τὸν Καποδίστριαν περὶ τῆς ἀποστολῆς της. Ἀποταθεῖσα λοιπὸν ἐκ Τεργέστης πρὸς αὐτὸν, ὑπέβαλε δι' αὐτοῦ τὴν ἀναφορὰν, καὶ ἱκέτευεν ἵνα παραδεχθῇ ἡ ἀναφορά των, καὶ παραχωρηθῇ αὐτοῖς τόπος νὰ μετοικήσωσιν ἐν Ἑπτανήσῳ, ἐὰν συστηθῇ ἡ Ἑπτάνησος Πολιτεία, ἐὰν δὲ ἀποτύχῃ ἡ τῆς Ἑπτανήσου σύστασις, καὶ ἀδύνατος ἀποβῇ ἡ περαιτέρω διαμονὴ τούτων ἐν ταῖς νήσοις, ὑπεχρεοῦντο νὰ παραδεχθῶσιν εἰς τὴν Ρωσσικὴν ὑπηρεσίαν, καὶ παραχωρηθῇ τόπος εἰς τὴν Ρωσσικὴν ἐπικράτειαν, ἵνα ἀποικήσωσιν. Ὁ Καποδίστριας ἀπεκρίνατο αὐτοῖς διὰ τῆς ἑξῆς ἐπιστολῆς.—«Κύριοι! Ἔλαβον τὸ ἀπὸ 16 σεπτεμβρίου γράμμά σας, καὶ εἶδον τὰ ἐν αὐτῷ. Ἔλαβον καὶ τὸ παρὰ τοῦ πατρός μου περικλειόμενον καὶ σᾶς εὐχαριστῶ. Ἕως τώρα δὲν ἀπεφασίσθη ἀκόμη τίποτε διὰ ἐκεῖνα τὰ μέρη, ὅπου ἀφήσατε (τὴν Ἑπτάνησον), καὶ, ἂν γίνῃ κανὲν αἴσιον, θέλει εἶναι χρεία καὶ τῆς δουλεύσεώς σας, καὶ μείνατε βέβαιοι ὅτι θέλετε ἔχει ἐκεῖ τὸν τόπον σας, καθὼς πρέπει. Ἂν ἐξ ἐναντίας δὲν ἀποφασισθῇ κατὰ τὴν ἀρέσκειάν μας, καὶ θελήσητε νὰ ἔμβητε εἰς τὴν δούλευσιν τῆς Ρωσσίας, ἕως νὰ ἐπιστρέψητε εἰς τὴν πατρίδα σας, πρέπει, νὰ μοὶ φανερώσητε μὲ γράμμά σας, εἰς ποῖον μέρος τῆς Ρωσσίας ἐπιθυμεῖτε, διὰ νὰ συνεργήσω κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας.

Κατὰ τὸ παρὸν σᾶς συμβουλεύω νὰ μείνετε αὐτοῦ ὅπου εἶσθε, προσμένοντες τὸ ἀποβησόμενον, ὅτι ὁ ἐδῶ ἐρχομός σας εἶναι ἀνωφελής· καὶ, ἂν ἐλπίζετε καμμίαν βοήθειαν, αὐτὴ δὲν θέλει ἀξίζει τὰ ἔξοδα, ὅπου θέλει κάμετε εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐδῶ. Ὑγιαίνετε. Ἐκ Βιέννης, 1814 ὀκτωβρίου 11 ε.ν. Τοῖς τιμιωτάτοις κυρίοις Χριστοφόρῳ Περραιβῷ, Δήμῳ Δούκα καὶ Κίτσῳ Τζαβέλλᾳ. Εἰς Τριέστι.»

Ἀκάθεκτος εἰς τὸ νὰ κινηθῇ ἡ Ἑλλὰς καὶ ἀνακτήσῃ τὴν πατρίδα του τὸ Σούλιον ὁ Περραιβὸς, ἀνέβη εἰς Πετρούπολιν κατὰ τὸ 1816. Κατὰ δὲ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1817 ὑπέβαλε διὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Στούρζα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον ἐγγράφως τὸ ἑξῆς σχέδιον περὶ τοῦ κινήματος.

—«Κραταιότατε, εὐλογημένε, χριστιανικώτατε, μέγιστε Ἀλέξανδρε Αὐτοκράτωρ Πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν κτλ. κτλ. κτλ. Ἀγκαλὰ καὶ κάθε δύσκολον πρᾶγμα, ἀφοῦ πέσῃ εἰς τὰ ἀποφασιστικὰ νεύματα τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, ἐφάπαξ χάνει ὅλην του τὴν δύναμιν, ὁ θερμὸς ὅμως ζῆλος, ὁποῦ ἔχω εἰς τὸ νὰ δουλεύσω μέχρι θανάτου τὸ Ὑμέτερον Αὐτοκρατορικὸν Κράτος, μὲ ἐνθαρρύνει νὰ παρρησιάσω ἐγγράφως μὲ ὅλην τὴν ὑπόκλισιν ἐκεῖνο ὅπου δύναμαι νὰ πράξω ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ πολέμου μετὰ τῆς Τουρκίας πρὸς δόξαν τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ρωσσικοῦ θρόνου καὶ ὄφελος τοῦ γένους μου. ά ον Εὑρισκόμενος εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ἐν καιρῷ εἰρήνης, δύναμαι νὰ βαστάξω, (ὄντας ὅμως ὑπὸ τὸ ἔλεος τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος.) εἰς καλὴν εὐταξίαν καὶ ὑποταγὴν ὅλους αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας, ὁποῦ τὴν σήμερον ἀφιεροῦνται εἰς τοὺς ἀκλονήτους πόδας τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ρωσσικοῦ θρόνου, οἱ ὁποῖοι συμποσοῦνται ἄνδρες ἄξιοι τῶν ἁρμάτων ὑπὲρ τὰς δύω χιλιάδας. Ὁμοίως νὰ ἔχω κάθε εἴδησιν βεβαίαν τῆς μεγάλης ξηρᾶς, καὶ νὰ τὴν ἀναφέρω, ὅπου ἀπαρθενεύει, ἢ καὶ εἰς ὅ,τι ἄλλο ἤθελε προσταχθῶ, ἁρμόζον μὲ τὴν δύναμίν μου. β΄. Ἐν καιρῷ δὲ πολέμου ὑπόσχομαι νὰ συνάξω ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ τὰς πέντε χιλιάδας ἄνδρῶν ἀξίων τοῦ πολέμου. Ἐκτὸς δὲ τούτων νὰ ὀργανίσω μὲ τοὺς πλέον ἡσύχους καὶ ἀκινδύνους τρόπους τὰς ἑπομένας ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, δηλαδὴ τοὺς Ἀκαρνᾶνας, τοὺς Αἰτωλοὺς, τοὺς Λοκροὺς, τοὺς Δωριεῖς, τοὺς Θηβαίους, τοὺς Ἀθαμᾶνας, τοὺς Λάπιθας, τοὺς Ὀλυμπίους, τοὺς Μάγνητας καὶ ὅλας τὰς ὀρεινὰς καὶ πεδινὰς ἐπαρχίας τῆς Θεσσαλίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας αὐτὰς δύνανται νὰ ὁπλισθοῦν ἄνδρες ἐκλεκτοὶ ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδας, μὴ συμπεριλαμβανομένη ἡ θεσσαλικὴ ἵππος. Ἐκτὸς τῆς ῥηθείσης ἑλληνικῆς δυνάμεως δύναμαι νὰ

αφετερίσω πολλούς Τούρκους Μπέϊδες καὶ Ἀγάδες, ὄντες ἐχθροὶ τοῦ Ἀλη-πασᾶ· φθάνει μόνον νὰ ἦναι ἀσφαλεῖς εἰς τὴν θρησκείαν τους καὶ ὑποστατικά τους. Ὑπόσχομαι, ὅτι νὰ ἐπαναλάβω τὸ Σοῦλι ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Ἀλη-πασσᾶ, ὄχι ὅμως μὲ πόλεμον, ἀλλὰ μὲ τὴν παράδοσιν ἄλλων Γραικῶν, οἵτινες τὴν σήμερον εὑρίσκονται μέσα εἰς τὸ κάστρον ὡς φύλακες. Τοῦτο πλέον παρὰ μίαν φορὰν τὸ εἶχα προβάλει ἐγγράφως εἰς τὸν ἐν Κερκύρᾳ τότε γοβερνάτορα γκενερὰλ Δονζελότ· οἱ Γάλλοι ὅμως ἢ διὰ τὴν στενὴν φιλίαν ὅπου ἐφύλαττον μὲ τοὺς Τούρκους, ἢ διὰ τὰ ὀλίγα ἔξοδα ὁποῦ ἠμποροῦσαν νὰ συνέβουν, ἢ διὰ νὰ μὴν ὀλιγοστεύσῃ ἡ δύναμίς τους ἀπὸ τοὺς Κορφούς, τὸ ἀμέλησαν. Τὸ παράσημον τοῦ Σουλίου διεγείρει εἰς τ' ἅρματα ὅλην τὴν Ἤπειρον καὶ Χαωνίαν, τόσον Γραικούς, ὅσον καὶ Τούρκους, κατὰ τοῦ Ἀλη-πασᾶ. Διὰ τὸν Αὐλῶνα, Σκόδραν, Βόσναν, Ἀλπασάνι, Μακεδονίαν, Βουλγαρίαν καὶ Θράκην, δὲν δύναμαι νὰ μεταχειρισθῶ κανενὸς εἴδους ὀργανισμόν, διότι τὸ διάστημα, τὰ ἤθη ἡ διάλεκτος καὶ τὸ ὑποδεδουλωμένον ἐκείνων τῶν Γραικῶν πνεῦμα προξενοῦν ὄχι μόνον δυσκολίαν τοῦ ὀργανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ κίνδυνον πρὸς αὐτούς. Διὰ τὴν Πελοπόννησον (ἐκτὸς τῶν Σπαρτιατῶν) δὲν εὑρίσκω καμίαν δυσκολίαν ὀργανισμοῦ. Ὁ μόνος ὅμως δισταγμός, ὅπου μ' ἐμποδίζει πρὸς ὥραν, εἶναι ἡ ὀλίγη χρῆσις ὅπου ἔχουν οἱ ἐντόπιοι εἰς τὰ ἅρματα, καὶ ἡ μεγάλη κλίσις εἰς τὸ ἐμπόριον, ὅτι ὁ κίνδυνος, τὸν ὁποῖον εἰς ἄλλας ἀπερασμένας περιστάσεις πολέμων ἐδοκίμασαν. Αὐτὴ ἡ περιέργεια ἐστάθη καὶ ἀπὸ τὸν ἐξοχώτατον πρίγκηπα Μιχαὴλ Δολγουρούκην (τὸν ὁποῖον ἴσως ἡ σκληρά μου τύχη ἀπεβίωσεν) ὁπόταν εἶχα λάβει τὴν τιμὴν νὰ τὸν συντροφεύσω εἰς τὴν περιήγησιν τῆς Ἑλλάδος, ἐνταὐτῷ νὰ τὸν μάθω καὶ τὴν ἁπλοελληνικὴν γλῶσσαν, δηλ. κατὰ τὸ 1815 ἕως 1806 ἔτος.

»Διὰ νὰ βάλω εἰς ἐνέργειαν εὐτυχῆ καὶ ἀκίνδυνον τὰ ὅσα ἄνωθεν ὑπεσχέθην, χρειάζονται τὰ κάτωθεν μέσα. ά. Σημεῖα παρὰ τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος πρὸς ἐμπιστοσύνην τῶν ὀργανισμένων. β'. Ἔξοδα διὰ τοὺς αἰτίους τῆς τοῦ Σουλίου ἀπολαύσεως, διὰ τοὺς ἀποστόλους ὅπου θέλει πέμπονται διὰ τὰς ἄνω ῥηθείσας ἐπαρχίας πρὸς τοὺς ἐκεῖ ἀρχιερεῖς, ἡγουμένους πνευματικούς, καπετανέους καὶ προεστούς, οἱ ὁποῖοι ἀπόστολοι θέλει τους ἐγχειρίζουν καὶ ἀπὸ μίαν πίστιν ἔγγραφον καὶ ἐντετυπωμένην ἐξ ὀνόματος τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος. γ'. Νὰ ἔχω πατένταις ἀρκεταῖς, ἡ ἐξουσίαν νὰ ὀνοματίσω ἀξιωματικούς, ὁπόταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, διὰ τὴν ἐνέρ-

γειαν τῶν ἁρμάτων καὶ ἀνδραγαθίαν μερικῶν, τὸ ὁποῖον ἐμψυχόνει τὸ στράτευμα. δ'. Νὰ ἔχω ἀρκετὸν βολῦμι καὶ μπαρούτην συναγμένα εἰς τὰ νησία, διὰ νὰ μοιράσω, εἰς ὅσους εὑρεθοῦν παρὸν, καὶ νὰ φέρω καὶ μαζή μου εἰς τὴν μεγάλην ξηράν. ε. Νὰ ἤθελε διορισθοῦν εἰς τὴν συντροφίαν μου δύο ἢ τρία ὑποκείμενα, ὅπου νὰ γνωρίζουν ἀρκετὰ τὴν Ρωσσικὴν καὶ Ἑλληνικὴν διάλεκτον. ϛ'. Εἰς τὰ νησία νὰ μὴν ἤθελε ἔχω κανένα ἐμπόδιον ἀπὸ τὴν ἐκεῖ τυχοῦσαν Διοίκησιν εἰς τὰ ἄνωθεν ἐπιχειρήματα. ζ'. Διὰ νὰ βάλω εἰς ἐνέργειαν ὅλα αὐτὰ, νὰ ἤθελε μοὶ διορισθῇ ἡ στάσις ἢ εἰς Πάργαν καὶ Ἀγυιὰν, ἢ εἰς τὰ νησία Κάλαμον καὶ Μεγανῆσι, τὰ ὁποῖα εἶναι πλησίον τῆς Ἀκαρνανίας. Καὶ μὲ ὅλον τὸ βαθύτατον σέβας ὑποσημειοῦμαι, ταπεινότατος δοῦλος Χιλίαρχος Χριστόφορος Περραιβὸς ὁ ἐκ Θεσσαλίας.»

Ὁ Περραιβὸς ὅμως οὐδὲν κατώρθωσεν, μάλιστα καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς ἐν Πετρουπόλει, καὶ ἐκινδύνευσε μετὰ τοῦ Ἰθακησίου Νικολάου Γαλάτου· διότι ὁ Γαλάτης ὡς Ἰόνιος, καὶ ἔχων Ἀγγλικὸν διαβατήριον, ἐστοχάσθη εὐκολώτερον νὰ πλησιάσῃ τὸν Καποδίστριαν ὡς συννησιώτην καὶ συγγενῆ, καὶ μετ' αὐτοῦ συνεργήσῃ εἰς τὸ μυστήριον τῶν φιλικῶν. Ὀξύνους δὲ καὶ δραστήριος ἀλλὰ παράτολμος καὶ ματαιόδοξος, αὐτοχειροτονήθη μὲ τὸν τίτλον κόμητος καὶ ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους πρὸς τὴν Ρωσσίαν. Ἀλλ' ἀνακαλυφθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀστυνόμου Γοργόλη, ἐξωρίσθη ὡς τυχοδιώκτης καὶ ταραξίας εἰς Μολδαυΐαν. Ὁ δὲ Περραιβὸς ἀπεφυλακίσθη μετ' ὀλίγον, καὶ ἐδόθησαν αὐτῷ 400 Ὀλλανδικὰ φλωρία. Διαδιδομένου τοῦ μυστηρίου ἐν ταῖς ἡγεμονείαις τῶν παραδουναβίων συνεταιρίσθησαν μετὰ τῶν φιλικῶν πολλοὶ τῶν ἐκεῖ διατριβόντων Ἑπτανησίων. Ταύτων οἱ Ἰθακήσιοι Βασίλειος Καραβίας καὶ ὁ Εὐαγγέλης Μαντσαράκης ἔγραψαν τὰ ἑξῆς ἀφιερωτικά.—«Ἀφιερωτικὸν Καραβία.—Σοφολιώτατε.Ψ. Τῷ Ἰωάννῃ Μαρῆ —Ἐσχάτως ἔλαβον τὸ ποθητόν μοι γράμμα της καὶ χαίρω, ὅτι συνηριθμήθην εἰς τὴν σειρὰν τῶν φίλων της. Βλέπω νὰ μοὶ ζητῇ πληροφορίαν τῆς ζωῆς μου πρὸς περιέργειαν τῆς μεταξὺ ἡμῶν ἀγάπης, περὶ οὗ δὲν λείπω νὰ τῇ εὐχαριστήσω τὴν φιλοπεριέργειαν.

»Ἐγὼ ἐγεννήθην εἰς τὴν Ἰθάκην τῆς Ἑπτανήσου· ἐξῆλθον ἐκεῖθεν ἐκ νεαρᾶς μου ἡλικίας, καὶ ζήσας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἱκανὸν καιρὸν, ἀπῆλθον ἐκεῖθεν εἰς τὴν Βλαχίαν, ὅπου διέτριψα ἐπέκεινα τῶν εἴκοσι χρόνων. Εἰς τοὺς ἐσχάτους πολέμους ἐδούλευσα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους εἰς τὰ στρατεύματα τῆς κραταιᾶς

Ρωσσίας, καὶ ἔλαβον τὸ ὀφφίκιον τοῦ Καπετάνου. Εἰς τὸν αὐθέντην Καραντζᾶν ἐστάθην Γκιουλέραγας, καὶ μετὰ τὴν ἀπέλευσίν του ἀπὸ Βλαχίαν παραιτήθην ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀνωφελὲς ὑποῦργημα, διατρίβων ἤδη ἡσύχως εἰς τὸ μουλκί μου, φθάσας πλέον τὸν τεσσαρακοστὸν ἕκτον χρόνον τῆς ἡλικίας μου.

»Ἔχω πόθον καὶ ζῆλον πυρκαῆ, ἀγαπητὲ, (καθότι ἔχω καὶ τοὺς τρόπους, δόξα τῷ Θεῷ!) διὰ νὰ συνδράμω εἰς τὸ πτωχὸν σχολεῖον τῆς πατρίδος της, καθὼς θέλει τῇ πληροφορήσῃ καὶ ὁ στενός μοι φίλος κύριος Στέργιος Πρασᾶς. Τῇ ὑπόσχομαι ὡς φιλογενὴς, διὰ νὰ θυσιάσω τὸ πλεῖστον μέρος τῆς καταστάσεώς μου, προμηθεύοντας τοῖς ἰδίοις μου ἐξόδοις ἕως εἰς τριακοσίους καὶ ἐπέκεινα μαθητὰς τὰ ἀναγκαῖά των βιβλία . . . καὶ νὰ τοὺς βαστάζω μὲ τὸ πρόθυμον τῆς ψυχῆς μου. Εἴθε ν' ἀξιωθῶ τὸ τέλος τοῦ σκοποῦ μου!

»Ἂς μὲ προστάξῃ, εἰς ὅ,τι μὲ κρίνῃ ἱκανὸν, διὰ νὰ δείξω τὴν ἀξιότατα καὶ προθυμίαν μου, καὶ, τῶν περιστάσεων εὐδοκούντων, νὰ βοηθήσω καὶ ἐγὼ, ὡς προεῖπον. Καὶ ὑγίαινε.—Γαλάτσι τῇ 1 μαρτίου 1819. Τῆς ὑμετέρας Σοφολογιότητος πρόθυμος ὡς ἀδελφὸς Βασίλης Καραβίας»—Ἀφιερωτικὸν Μαντσαράκη.—Φίλτατέ μοι καὶ περιπόθητε φίλε Ἰωάννη Γεωργίου. Τῇ 2 μαρτίου 1819.—Εἶναι χρόνος, ποῦ ἀπὸ καλὴν τύχην σὲ ἐγνώρισα διὰ μέσου Χριστοδούλου Λουριώτη, ὄντας εἰς Γαλάτσι. Ἡ εὐχαρίστησις τῆς ψυχῆς μου εἶναι ἀπερίγραπτος, καὶ ἀπὸ τὴν ἐνθύμησίν μου δὲν λείπεις οὔτε ἡμέρα, οὔτε νύκτα. Ἐδῶ ἦλθα ἀπὸ περίστασιν ὑποθέσεώς μου. Μ' εὐχαρίστησίν μου ἐγνώρισα πολλοὺς καλοὺς καὶ εἰλικρινεῖς φίλους σου καὶ ἐδικούς μου Σπυρίδων Παπαδόπουλον, Δημήτριον Καλαματιανὸν, Σπυρίδωνα Μυλωνᾶ καὶ λοιποὺς ἄλλους, ὡς στοχάζομαι νὰ σᾶς εἶναι γνωστοὶ, ὅλους ζηλωτάς. Ἐκεῖνο ὅμως ὁποῦ ἠμπόρεσα διὰ νὰ γνωρίσω ἐπεθύμουν νὰ λάβουν παρὰ σοῦ ἐπιστολὴν μὲ μεγάλον πόθον. Μάλιστα ἐγὼ σὲ λέγω ἐκεῖνο ποῦ ἠξεύρω· ἂν τὸ κρίνῃς εὔλογον ἔτι νὰ στείλῃς ἕνα σου φίλον μὲ καθενὸς μίαν ἐπιστολὴν, γλυκὰ γραμμένην, διὰ νὰ ἐπιστηριχθοῦν περισσότερον, τὸ ὁποῖον ἐκατάλαβα ὅτι εἶναι πολλὰ ἀναγκαῖον, χωρὶς νὰ τὸ ἀργοπορήσητε, διότι εἶναι ἱκανοὶ νὰ κάμουν καλοὺς καρποὺς, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ ταχύνῃς. Ἐγὼ ὅμως τοὺς ἀνάπαυσα λέγοντάς τους, ὅταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, θέλετε τοὺς γράψει· πλὴν αὐτοὶ μὲ πόθον ἄμετρον προσμένουν.—Σὲ εἰδοποιῶ καὶ τοῦτο, ὅτι ἀγροίκησα· εἰς τὸν Ὀδέσσα εὑρίσκονται μερικοὶ φίλοι σου καὶ ἐδικοί μου, ὁπ... ἄλλους φίλους μεταχειρίζονται δεσποτισμοὺς καὶ ὑψηλοφροσ...

οἱ ὁποῖοι κόβουν μεγάλως τὴν προθυμίαν τῶν ἀρχαρίων, τὸ ὁποῖον προξενεῖ δυσκολίας, καὶ σὲ παρακαλῶ, ἂν τὸ κρίνῃς εὔλογον, νά διορίσῃς, ὅθεν πρέπει ποῦ νὰ παύσουν αὐταῖς αἱ καταχρήσεις, καὶ νὰ ἦναι εὐπρόσδεκτοι καὶ βοηθητικοὶ, ὅσον δύνανται, διορίζοντάς τους αὐστηρῶς, διατί ἀκούοντάς τα πολὺ θλίβομαι.—Ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς ἄλλους φίλους. ὁποῦ ἐγνώρισα, εἶδα καὶ κάποιον Τσούνην. Τωόντι θερμὸς φίλος, εἰλικρινὴς καὶ ἄξιος διὰ τὸ ἐμπόριόν μας, ἱκανὸς νὰ κερδίσῃ τοὺς καλοὺς καὶ νὰ δώσῃ τὸ καλὸν παράδειγμα. Μὴν ἀμελήσῃς φίλε μου, νὰ ἐρευνήσῃς δι' αὐτὸν, ἐπειδήτοις καὶ οἱ τοιοῦτοι εἶναι σπάνιοι. Εἶναι μυστικὸς, μετριόφρων, γλυκὸς καὶ ὑπολήψεως. Ἐξέτασε καλῶς, διά νὰ μάθῃς. Αὐτὸς εὑρίσκεται εἰς τὴν Ὀδέσσα. Αὐτὸ μὴ τὸ στοχασθῇς αὐθάδειά μου, ἀλλὰ ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με. Ἐγὼ, φίλε μου, εὑρίσκομαι ἐδῶ χωρὶς δουλειὰ, ὡσὰν ὁποῦ τὰ νεγότσια εἶναι νεκρὰ, ζημιωμένος. Καὶ αἴτια, ὁποῦ δὲν εἶμαι εἰς τὴν Ἄσπρην Θάλλασσαν, εἶναι ὁποῦ χρεωστῶ δέκα χιλιάδας γρόσσια καὶ πάσχω νὰ δουλεύσω, διὰ νὰ τὰ πληρώσω. Ἐγὼ κατοικῶ εἰς τὴν Σαντορύνην, εἶμαι ὑπανδρευμένος· ἡ πατρίς μου εἶναι ἡ Ἰθάκη, ὅλον ὅμως εἶμουν πλοίαρχος, μ' ἰδικά μου καπιτάλλια νὰ πραγματεύωμαι. Μὲ κακοφαίνεται τώρα, ποῦ σὲ ἐγνώρισα, ποῦ δὲν εἶχον δουλειὰ εἰς χεῖρας, διὰ νὰ δείξω πρὸς σὲ τὴν δούλευσίν μου· ἐπειδὴ, ὅταν ἔχῃ τινας δουλιὰν εἰς χεῖρας. εἶναι πλέον ὑποληπτικὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰσακούεται καλήτερα. Ἐγὼ ἂν εἶχα δουλιὰ εἰς χεῖρας καὶ εὑρισκόμην εἰς τὴν Ἄσπρη Θάλασσαν, ἤθελε κερδήσω πολλοὺς καὶ καλοὺς φιλοπάτριδας ὠφελίμους εἰς κάθε ἐποχήν. Ἂν τὸ γνωρίσῃς λοιπὸν ἱκανὸν, καὶ θελήσῃς νὰ μοῦ δώσῃς τὴν εὐκολίαν νὰ δουλεύσω μόνον διὰ τὸ χρέος μου νὰ βγάλω, σὲ ὑπόσχομαι τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μου νὰ δουλεύσω διὰ ἐσὲ καὶ ἐμὲ, ἐπειδήτοις καὶ ἔχω μὲ τὸ νὰ ζήσῃ ἡ φαμελία μου. Δὲν ζητῶ κανένα μισθόν. Εἰ δὲ καὶ δὲν εὐκολυνθῇς, ὑπομονὴ· δουλεύω ὅπως ἠμπορέσω· ὑπόληψιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἔχω· τὸ ἐμπόριον τὸ γνωρίζω· καὶ, ὅσον ἠμπορῶ, δὲν θέλει λείψω νὰ σὲ δουλεύσω πρόθυμος, θυσιάζων καὶ τὴν ἰδίαν μου ζωήν. Ἄμποτε νὰ τύχῃ περίστασις! Ἀμήν! Ἀξιωσέ με, παρακαλῶ τιμίαν σας, ἡ ὁποία θέλει μοῦ φανῇ ἕνας θησαυρὸς καὶ μεγάλη παρηγορία. Ὅταν θελήσῃς νὰ μοῦ γράψῃς, περίκλεισέ μου το εἰς τὸν Κύριον Γεώργιον Παππαδόπουλον Κορφινὸν, ἀδελφὸν Σπυρίδωνος, διατὶ ἐνδέχεται νὰ ἀπεράσω ὄχι μακρὰν ἕως εἰς Γαλάτσι. Παρακαλῶ, μὴν κατακρίνῃς τὴν πα-

λυλογίαν μου. Τὴν βούλα μου δὲν ἔχω μαζή μου, διὰ νὰ βουλώσω τὸ γράμμα, καὶ βουλώνω μὲ ἄλλην. Μένω πρόθυμος τῆς προσταγῆς σας.—Γλυκούδης.—Εὐαγγέλης Μαντζαράκης.»

Ἀκολούθως ἄλλη ἐπιτροπὴ τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ τάγματος μετέβη εἰς Πετρούπολιν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ, αἰτήσουσα ἀποζημιώσεις. Συνέκειτο δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ, Ἡλία Χρυσοσπάθη καὶ Παναγιώτου Δημητρακοπούλου. Πρὸς αὐτοὺς οὖν ἐκ Πετρουπόλεως εἰς Ὀδυσσὸν ἐπανελθόντας ἐκοινοποιήθη τὸ μυστήριον τῶν Φιλικῶν παρὰ τῶν ἐκεῖ συνεταίρων. Καὶ προετράπησαν νὰ μυήσωσι τοὺς Πελοποννησίους καὶ Στεραιο-Ἑλλαδίτας καπιταννέους καὶ ἐξόχως τοὺς διατρίβοντας ἐν Ἑπτανήσῳ, καὶ τοὺς προύχοντας Ἑπτανησίους διὰ πλουσίας συνεισφορᾶς. Ὁ μὲν οὖν Χρυσοσπάθης μετέβη εἰς Ἤπειρον καὶ Ἀκαρνανίαν καὶ κατήχει τοὺς ἐνταῦθα. Ὁ δὲ Ἀναγνωσταρῆς ὁ διαδοὺς τὸ μυστήριον ἐν Πελοποννήσῳ, (1) ἀπέστειλε τὸν Πάγκαλον πρὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ τότε διατρίβοντα Θεόδωρον Κολοκοτρώνην. Οὗτος συνεπορεύθη μετὰ τοῦ Βασιλείου Πετιμεζᾶ, Νικήτα Σταματελοπούλου ἢ Νικηταρᾶ καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Πετιμεζᾶ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς οἰκογενείας Λατίνων, ἔνθα ἐφημέρευεν ὁ ἱερεὺς Ἄνθιμος Ἀργυρόπουλος. Αὐτὸς ἦτον Ἰωαννίτης καὶ φυγὰς ἐκ τῶν ἀλύσεων τοῦ Ἀλη πασᾶ· διότι ἔδωκεν ἄσυλον εἰς τοὺς καταφυγόντας ἐν τῷ μοναστηρίῳ του τῶν Θεοδωριανῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Σουλίου Γεώργιον Βότζαρην καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Κίτσον, Νότην καὶ Νικήσσαν. Ὁ Πάγκαλος λοιπὸν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Λατίνων ἀνέγνωσε ἐπιστολὴν τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ πρὸς τὸν Θ. Κολοκοτρώνην καὶ τοὺς συνοπαδούς του, ὅπως ὁρκισθῶσι πρότερον εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ Ἀργυροπούλου, καὶ εἶτα ἀνοίξωσι τὰς ἐπιστολὰς μιᾶς ἀρχῆς ἐργαζομένης ὑπὲρ τοῦ ἔθνους. Ἀφοῦ ὁ ὅρκος ἐδόθη περὶ τῆς ἐπιστολῆς καὶ τὰ λοιπὰ ἐπράχθησαν, ἐμυήθησαν ἅπαντες τὸ μυστήριον, καὶ ὡρκίσθησαν τὸν μέγαν καὶ φρικτὸν ὅρκον τῶν Φιλικῶν. (2) Ἀκολούθως οἱ τρεῖς οὗτοι ἐκατήχησαν τοὺς δύο ἀδελφοὺς Κολιόπουλον καὶ Πλαπούταν Γιωργάκην καὶ Δημήτριον ἀξιωματικοὺς εἰς τὰ Ἀλβανικὰ τάγματα, Ἰωάννην Ἀσημακόπουλον ἔμπορον, καὶ τὸν ἰατρὸν Νικόλαον Καλύβαν. Αὐτὸς δὲ ἔλαβε τὴν τάξιν τῶν ἱε-

(1) Φιλήμονος ἱστορικὸν δοκίμιον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας 19 καὶ 203,

(2) Π. Χιώτου σύμμικτα Ζακυνθίων ἐν τῷ ἄρθρῳ Ἄνθιμος Ἀργυρόπουλος τῆς φιλολογικῆς ἐφημερίδος τῆς Νεολαίας, Τεῦχ. Β'. Ἀπ. 23.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ρέων καὶ κατήχησε τὸν Κ. Δραγόναν, Ἰω· Δεσίλλαν, Ἀναστ. ιὶ Διον. Φλαμπουριάρην, Ἀντ. Μαρτινέγγον, τὸν ἰατρὸν Π. Βοῦτον, Ἰωάν. Λεονδαράκην, Ἡλίαν Πομόνην, Ἰωάν. Πέταν, τοὺς καπετανναίους Γκούστην καὶ Καβαδίαν, καὶ Ἰωάν. Βλαχόπουλον, τοὺς διδασκάλους Ἀεαστ. Καραβίαν, καὶ Θεοδῶσ. Δημάδην, Διον. Βαρβίαν, Ἀναστ. Κατσαΐτην, κόμητα Καίσαρα Λογοθέτην, Ἰωάν. καὶ Ἀλέξ. Στεφάνους, Φραγγ. Καρβελλᾶν, Νικόλ. Ἐπισκοπόπουλον, Σωμερίτην Ἀντώνιον, τὸν πρόξενον τῆς Ρωσσίας Ἀντώνιον Σανδρίνην, καὶ τοὺς ἱερεῖς Ἀναστ, Πολίτην, Ἀθαν. Καμινάρην, Διον. Ἄνινον, Νικόλ. Κανδούνην, καὶ Νικόλαον Γεώργιον Κοκκίνην τὸν ἔπειτα ἐπίσκοπον. Ὁ δὲ Θ. Κολοκοτρώνης κατήχησεν ἐν Ζακύνθῳ τὸν προηγούμενον τοῦ μεγάλου σπηλαίου Ἰωνᾶν Κανελόπουλον, καὶ ἀπέςειλεν αὐτὸν εἰς τὴν Πελοπόννησον ὡς κατηχητήν. Αὐτὸς δὲ συνεπιφέρων ἐπιστολὴν τοῦ Καποδιστρίου καὶ τὰ ᾄσματα τοῦ Ρήγα πρὸς τὸν Ἀσημάκην Σκαλτσᾶν καὶ ἄλλους πολλοὺς Πελοποννησίους διέδωκεν αὐτοῖς τὸ μυστήριον. Ἀκολούθως ἐν Ζακύνθῳ κατηχήθησαν οἱ Ζακυνθιομωραῖται Γεώρ. Λαδόπουλος, Πλαταν̣ιᾶς, Γεώρ. κα ὶ Ἰωάνν. ἀδελφ. Κρενδεροπούλου. Παναγ. Θεοδωρακόπουλος, Παναγ. Θεόδ. Λεονταρῖται, Διον. Παππγεωργόπουλος, Σπυρ. καὶ Ἀλέξ. Σακαλῆς, Χαρ· καὶ Ἰωάν. Μιλιάνης, Ἰωάν. Ἕλληνας φίλος τοῦ Περραιβοῦ, (1) καὶ οἱ προῦχοντες Ζακύνθου. Θεόδωρος καὶ Γεώργιος Συγοῦρος, Κανδιάνος Ρώμας, Διον. καὶ Ροβέρ. Σολωμός, Ἀντ. Κουερῖνος Μανιᾶς

(1) Ὡς δεῖγμα τῆς φιλίας Περραιβοῦ καὶ Ἰωάννου Ἕλληνα ἐπισυνάπτομεν τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν τοῦ Περραιβοῦ, ἣν ὁ υἱός τοῦ Ἰωάννου Ἕλληνα Διονύσιος μᾶς ἔδωκεν εὑρὼν εἰς τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ πατρός του.

Φίλτατέ μοι κύριε Ἰωάννη (Ἕλληνα) χαῖρε!

Τῇ 19 ἀπριλίου 1804 Κορφοί.

Προχθὲς τὴν Κυριακὴν τῶν Βαϊοφόρων μοὶ ἐνεχείρησεν ὁ ἐξάδελφός σου κύριος Κωνσταντῖνος Λογοθέτης μίαν σου ἐπιστολὴν ἐν ᾗ ἦν περικεκλεισμένη καὶ ἡ ἀπὸ Λιβόρνον. Ἐχάρην μὲν διὰ τὴν ὑγείαν σας· εὐχαριστῶ δὲ καὶ περὶ τῆς κεκλεισμένης, ἡ ὁποία εἶχε καὶ τὴν παροῦσαν, καὶ δὸς αὐτὴν κατὰ τὴν ἐπιγραφήν της.

Διὰ δευτέραν ἐπιστολὴν ὁποῦ γράφετε τῷ ἐδῶ κυρίῳ Κωνσταντίνῳ, ὅτι μοὶ ἐστείλετε ἐγὼ σᾶς βεβαιῶ, ὅτι δὲν ἔλαβον ἄλλην.

Τὰ πράγματα τοῦ κόσμου προσμένουν βροντάς, ἀστραπὰς καὶ λαίλαπας. Τί βροχὴν ὅμως θέλει κατεβάσουν αἱ βρονταὶ καὶ ποίους θέλει φέρουν ἡ ἀστραπὲς, καὶ ποίους θέλει σκοτίσουν οἱ λαίλαπες, δὲν εἶναι ἀκόμη γνωστόν·

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

καὶ Κων. Συρῖγος Διον. Δαμουλιάνος καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Ζακυνθίων καὶ Ζακυνθιομωραΐτῶν. Αὐτοὶ δὲ συναλλήλως κατηχούμενοι καὶ μυούμενοι ἐπηύξησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν συνεταίρων, καὶ πλουσίως συνεισέφερον. (1) Ταμίας δὲ τοῦ χρηματικοῦ προσωρινὸς κατέστη ὁ Θεόδωρος Λεονταρίτης καὶ γραμματεὺς ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης. Τριῶν δὲ ἡ συνεισφορὰ ἐξεῖχεν. Ἀτωνίου Μαρτινέγγου, Καίσαρος Λογοθέτου, καὶ Διονυσίου Ρώμα, ὃν ἐμύησεν ὁ γενναῖος Δαλόστρος, ἀφιχθεὶς πρότερον ἀπόστολος τῆς ἀρχῆς ἐκ Κωνςαντινουπόλεως. Ἐνετέλλετο δὲ ἐκ φόβου ἅπασι τοῖς ἱερεῦσι τῶν Φιλικῶν νὰ μὴ μυήσωσί τινα τῶν ὑπαλλήλων τῶν Ἰονίων ἀρχῶν καὶ τῶν συσχετιζομένων τοῖς ἐν ταῖς νήσοις Ἄγγλοις. Μετ' ὀλίγον ὁ Ρώμας κατήχησε τὸν Μαρῖνον Μεταξᾶν εἰς Κεφαλληνίαν, ὅστις πρῶτος διέδωκε τὸ μυστήριον ἐκεῖ, καὶ ἐμυήθησαν οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ Μεταξάδες Ἀνδρέας καὶ Κωνςαντῖνος Κώμ. Δέτσιμας καὶ λοιποί. Ἀκολούθως μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς προὔχοντας ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἐξαιρέτως πρὸς τὸν Κων. Γεροςάθην καὶ Ἰωάν. Κεφαλᾶν, (2) Καποδίστριαν, Αὐγουςῖνον καὶ Βιάρον καὶ τὸν Ἀρλιώτην.

Ἐν Λευκάδι περὶ τὸ 1817 Ἰωάν. Ζαπραλῆς συμπολίτης καὶ συμμαθητὴς ἐν Βολωνίᾳ τοῦ τραγῳδοῦ Ἰωάννου Ζαμπελίου, συνομιλῶν μετ' αὐτοῦ μίαν ἡμέραν, λέγει.—Εἰς ἀγῶνα ἐλευθερίας μέλλει νὰ ἔμβῃ τὸ γένος μας. Μὲ φιλικὰς ἁλύσεις εἶναι συνδεδεμένοι οἱ λογάδες αὐτοῦ. Δι' αὐτῶν ἀναζῇ ὁ μεγαλουργὸς Ρήγας. Εἶμαι εἷς τῶν ἀποστόλων τῆς παλιγγενεσίας, καὶ ἐπὶ τούτῳ κατέβην ἐδῶ.—Τότε παρακαλεῖ ὁ Ζαμπέλης τὸν Ζαπραλῆν νὰ τῷ ἀποκαλύψῃ τί τρέχει. Αὐτὸς δὲ ὁρκίσας τὸν Ζαμπέλην ἀποκαλύπτει

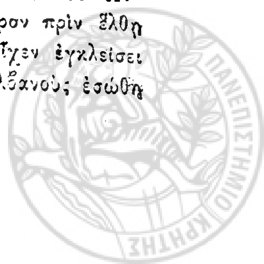
Ὅλους τοῦ ὁσπιτίου σου κατὰ τὸ προσῆκον σέβας χαιρετῶ καὶ ἀδελφόν σας, τὸν πενθερόν σου καὶ πενθεράν σου μὲ ὅλην τὴν ἀγάπην καὶ σέβας προσαγορεύω ὁμοίως καὶ ὅλους τοῦ ὁσπιτίου σου.

Ταῦτα ἀπὸ καρδίας καὶ εἶμαι

ὅλος σός
ΧΡΙΣ. Ο ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ

(1) Ὅρα ὄπισθεν ἐν τοῖς ἐνδεικτικοῖς τὸν πίνακα τῶν συνεισφορῶν.

(2) Ὁ Ἰωάννης Κεφαλᾶς ἦτο ἐκ Πρεβέζης ἐμυήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀνδριανοπολίτου Παυλίδου. Τὸν πατέρα αὐτοῦ παρέλαβεν ὅμηρον πρὶν ἔλθῃ ὁ Ἀριστείδης ὁ πολεμῶν τὸν Ἀλη-πασᾶν Χουρσίτης καὶ εἶχεν ἐγκλείσει μετὰ τῶν ἄλλων ὁμήρων· ἀλλ' αὐτὸς πληρώσας τοὺς Ἀλβανοὺς ἐσώθη εἰς Κέρκυραν, ὅπου διέτριβεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης.

τὸ μυστήριον. Ἀναγορεύσας δὲ αὐτὸν ἱερέα, ἐπιβάλλει τὸν ἑπόμενον ὅρκον, ὃν ὁ αὐτὸς Ζαμπέλης κατεχώρησεν ἐν τῇ βιογραφίᾳ του. — Ὁρκίζομαι ὡς τίμιος ἄνθρωπος καὶ ἐπιθυμῶν τὴν εὐτυχίαν τῶν συμπατριωτῶν μου, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐξήρτηται καὶ ἡ ἐδική μου εἰς ὅ,τι πιστεύω καὶ εἰς ὅ,τι ἀγαπῶ ἀκριβώτερον εἰς τὸν κόσμον, ἐπειδὴ αὐτοθελήτως ἐμβῆκα μέλος εἰς τὴν ἑταιρίαν καὶ ὑπεσχέθην μεθ' ὅρκου, θέλω μένει πιστὸς καθ' ὅλην μου τὴν ζωὴν εἰς τὴν ἑταιρίαν καὶ εἰς τὰ μέλη της· εἰς οἱανδήποτε περίστασιν τύχης εὑρεθῶ, θέλω ὁδηγεῖσθαι ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν, ἡ ὁποία ἐνεπιστεύθη εἰς ἐμέ. (1)— Ἐνῷ δὲ ἐσκέπτετο ὁ Ζαμπέλης πῶς νὰ διαδώσῃ τὸ μυστήριον πρὸς τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ, καὶ μάλιστα πρὸς πολλοὺς τῶν ἐν Λευκάδι καὶ Ἰθάκῃ καταδιωχθέντων ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ Ἀκαρνάνων καὶ Αἰτωλῶν (2) ἀπροσδοκήτως παρουσιάζεται πρὸς αὐτὸν ὁ συμπολίτης αὐτοῦ Ἄγγελος Σούνδιας μὲ ὁδηγίας τῆς ἐν Κερκύρᾳ ἐφορίας τῶν φιλικῶν. Ἀμφότεροι δὲ συνεννοηθέντες μυσταγωγοῦσι τοὺς θερμοτέρους καὶ πιστοτέρους συμπολίτας καὶ πολλοὺς τῶν προσφύγων. Συνιστῶνται αὐτοὶ εἰς ἐπιτροπὴν καὶ συγκοινωνοῦσι μετὰ τῶν ἄλλων ἐπιτροπῶν Κερκύρας, Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου 1818.

Μετ' ὀλίγον διαβαίνει εἰς τὴν Ἑπτάνησον ὁ Ἀριστείδης Παπᾶ, ἀπόστολος τῶν φιλικῶν. Οὗτος φέρει μαζύ του ἐγκύκλιον τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'. προτρεπτικὴν πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους καὶ Ἑπτανησίους, ὅπως συνεισφέρωσιν πρὸς σύστασιν σχολείου κεντρικοῦ ἐν Πελοποννήσῳ, ὃ προέτεινεν ἐν Ἰασίῳ ὁ Ἀναγνωστόπουλος εἷς τῶν πρωτίστων ἑταίρων, πρὸς τὸν Θεόδωρον Νέγρην ἐπὶ σκοπῷ νὰ συνάγωνται χρήματα πρὸς παρασκευὴν τοῦ ἀγῶνος. Ἔφερε δὲ ὁ Ἀριστείδης μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν ὀργανισμὸν τοῦ σχολείου, ὃν συνέταξαν ὁ Νέγρης καὶ οἱ διδάσκαλοι Δούγκας, Βενιαμὴν καὶ Δανιὴλ Φιλιππίδης. Ἡ συνάθροισις τῶν συνεισφορῶν προσδιωρίζετο εἰς Βασαραβίαν, Βουκουρέστιον, Ἰάσιον, Γαλάτσιον, Ὀδυσσὸν, Μόσχαν, Πετρούπολιν, Ταγαρὸκ, Κωνσταντινούπολιν, Σμύρνην, Ὕδραν, Ζάκυνθον, Λιβόρνον καὶ Τεργέστην. (3) Ἡ προκήρυξις τοῦ Πατριάρχου τοσοῦτο διεσκέδασε τὰ πνεύματα, καὶ ἐκάλυψε τὸ μυστήριον πρὸς τοὺς συσχετικοὺς τῶν Ἄγγλων ἐν ταῖς νήσοις, ὥστε ἐν Ζακύνθῳ ὁ τοσοῦτον ἀφοσιω-

(1) Βιογραφία Ἰωάννου Ζαμπέλη ας'.

(2) Ἐν Ἰθάκῃ ἐσώζοντο αἱ οἰκογένειαι Σακαρέλου, Βαρνακιώτη. Καραϊσκάκη, Διβουνιώτη.

(3) Φιλήμων ἀνωτ. 245.

μένος εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ Μαιτλὰνδ πρωτοπαπᾶς Γαρζώνης, ἐπρόσφερε γεῦμα πρὸς τὸν Ἀριστείδην, καὶ ὑπέγραψε καὶ αὐτὸς συνεισφορὰν διὰ τὰ χρειώδη τοῦ σχολείου καὶ ἔκδοσιν βιβλίων· Ὁ Ἀριστείδης λοιπὸν διωργάνισε τὰς ἐφορίας ἐν Ζακύνθῳ, Κεφαλληνίᾳ, Λευκάδι, Παξοῖς καὶ Κερκύρᾳ. Ὑπέγραψε πολλὰ ἐφοδιαστικὰ πρὸς κατηχητὰς, ἐξηγήθη πλατύτερον πρὸς τοὺς εταίρους περὶ ἀρχῆς καὶ σκοποῦ τῆς εταιρίας, καὶ ἔθηκε τοὺς ἐφόρους εἰς ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν ἐφοριῶν Πελοποννήσου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἰασίου. Συνθέμενος δὲ περὶ παντὸς ἀναγκαίου, ἀπέρχεται δωρησάμενος εἰς δεῖγμα ἀγάπης πρὸς τὸν Ζαμπέλην τὴν Ρητορικὴν τοῦ Βάμβα καὶ τὰ φιλολογικὰ τοῦ Οἰκονόμου. Ἐκ Κερκύρας δὲ ἔγραψεν ὁ Ἀριστείδης πρὸς τὸν Χριστόδουλον Πρηνάρην τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.—«Ἐν Κερκύρᾳ τῇ 10 Ἰανουαρίου 1819.—Πρὸ πολλοῦ σᾶς ἐφανέρωσα, ὅτι ἐνεχείρησα τὰ βιβλία τῷ κυρίῳ Ἀθανασίῳ Σγούρῳ, καὶ διὰ περισσοτέραν βεβαιότητα σᾶς ἔςειλα καὶ τὸν κατάλογον. Πρὸς τὸ παρὸν σᾶς εἰδοποιῶ, ὅτι ἐτελείωσα ὅλον ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον ἦλθον. Εἰς τὸ ἑξῆς θέλετε γνωρίσῃ ἐνταῦθα ἀντ' ἐμοῦ τὸν κόντε Βιάρον Καποδίστριαν καὶ Κωνςαντῖνον Γεροστάθην, μὲ τοὺς ὁποίους ἠμπορεῖτε νὰ ἀρχήσητε τὴν ἀλληλογραφίαν κατὰ τὸν ἐγνωρισμένον τρόπον. Διορίζονται ἐντεῦθεν δύο ἐπισημότεροι ἀπὸ τοὺς ἐνταῦθα εὑρισκομένους Ἀλβανίτας, διὰ νὰ ἀπεράσουν εἰς Μωρέαν, ἔνθα θὰ ἐνεργήσωσι περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων, καθὼς ἐδιωρίσθησαν καὶ καθὼς αἱ περιστάσεις ἀπαιτοῦν. Ἐγὼ ἀναχωρῶ εἰς Παξούς, ἐκεῖθεν εἰς Λευκάδα, καὶ ἀκολούθως εἰς Ζάκυνθον, ἐκεῖθεν κατ' εὐθεῖαν εἰς Πάτραν. Δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι θέλετε φροντίσει παντοίῳ τρόπῳ διὰ νὰ εἰςαχθῇ εἰς τὴν Ἑταιρίαν ὁ κύριος Κωνςαντῖνος Ἀδάμης, ἂν ἕως τῆς ὥρας δὲν κατηχήθη. Ὁ αὐτάδελφός σας κύριος Νικόλαος Πρηνάρης, ὁμοίως καὶ ὁ ἐξάδελφός σας κύριος Νικόλαος Δαβαρούκας, νομίζω, ὅτι εἶναι ἄξιοι· ὅθεν καὶ περὶ αὐτῶν θέλετε λάβει τὴν φροντίδα. Ἐγὼ ὅμως μένω μὲ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μάθω, ὅτι εἶναι συνάδελφοι ἡμῶν. Πέμψατε ἀσφαλῶς καὶ τὰς ἐγκλείστους πρὸς τοὺς συναδέλφους ἡμῶν Σὲ ἀσπάζομαι φιλικῶς.—Ὁ γνωστὸς καὶ φίλος εἰλικρινής—Ἀριστείδης Παπᾶ.»—Εἶτα δὲ ὁ διδάσκαλος Θεοδόσιος Δημάδης ἔγραψε περὶ Ἀριστείδου τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Χ. Πρηνάρην.—«Ζάκυνθος 15 Μαΐου 1819.—Κύριε!—Πληροφορηθεὶς παρὰ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν φίλου κυρίου Ἀριστείδου Παπᾶ περὶ τῆς ὑμετέρας εὐγενείας καὶ ἐγκαρδιωθεὶς, ἐτόλμησα νὰ λάβω τὸ θάρρος νὰ σᾶς γράψω καὶ νὰ σᾶς ζητήσω γνώμην εἰς τὰ περὶ ἐμέ.

»Ἔχω, φίλε ποσότητά τινα χρημάτων, ἀποκτηθεῖσαν ἐν ἱδρῶτι, ἡ ὁποία συμποσοῦται ἕως τέσσαρες χιλιάδες τάλληρα Ἱσπανίας. Εἶναι δὲ καιρὸς, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἐπιθυμοῦσα νὰ εἶμαι διασκορπισμένος ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὸν ἕνα καὶ ἄλλον, ἀλλὰ νὰ γνωρίζω ἓν μόνον ὑποκείμενον, ἄξιον γραικικοῦ ὀνόματος εἰς κάθε μου χρείαν, καὶ νὰ ἦμαι ὡς κατὰ τοῦτο ἀφρόντιστος.

»Βουλευομένου δέ μου περὶ τούτων μὲ τὸν κύριον Ἀριστείδην, αὐτὸς μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔκρινεν εὔλογον νὰ τ' ἀποθέσω εἰς τὰς χεῖράς σας, ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην. Ἀλλ' ὅμως τὸ νὰ ἀφήσω τὸ ἀνὰ χεῖρας ἐπάγγελμά μου, ἐν ᾧ εἶμαι δημόσιος διδάσκαλος τῶν ἐπιστημῶν ἐν Ζακύνθῳ, καὶ διὰ νὰ μὴν ἐνοχλῶ τὴν κοινότητα, εἶναι ἀνάγκη νὰ τρέφωμαι ἀπὸ τὸν καρπὸν κατὰ τὴν ἡλικίαν μου καὶ τὸ μάθημά μου. Ἐὰν λοιπὸν ἡ εὐγένειά σας θελήσῃς νὰ μὲ ἀναπαύσῃς κατὰ τοῦτο, μὴ βαρεθῇς νὰ μὲ γράψῃς ἐὰν συμφέρῃ νὰ σᾶς τὰ ἐμβάσω πρὸς δέκα τὰ ἑκατὸν, διότι τόσον ἠμπορεῖ νὰ μὲ φθάσῃ, καὶ μὲ ποῖον τρόπον νὰ τὰ ἐμβάσω διὰ νὰ ἤθελε ἠξεύρω πρὸς ὁδηγίαν, ἐπειδὴ πρέπει νὰ ἦμαι ἕτοιμος . . . νὰ ἠμπορῶ νὰ κινῶμαι, χρείας τυχούσης.

»Ὁ Ἀριστείδης ἀπέρασεν ἀπὸ Ζάκυνθον εἰς Παλαιάς Πάτρας, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κόρινθον. Ἐκεῖθεν δ' ἴσως ἀπεράσῃ εἰς Ὕδραν καὶ Σμύρνην. Τὰ λοιπὰ εἶναι κατ' εὐχήν. Ταῦτα καὶ μένω εἰς τοὺς ὁρισμούς σας.—Θεοδόσιος Δημάδης.»—

Μετ' ὀλίγον διέβη ἐκ τῶν νήσων ἀπόστολος καὶ ὁ Πελοπίδας καὶ εἶτα ὁ λῃρικὸς Χριστόπουλος ὁ διατρίψας μῆνας τινὰς εἰς Ζάκυνθον, συναναστρεφόμενος πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ ἐν εὐωχίαις ἐπευχόμενος τὰ αἴσια τοῦ ἔθνους· ὅτε δεικνύων αἴσθημα εὐνοίας πρὸς τὸν φίλον Βαρβιάννην ἐποίησε τὸν κερατωμένον Δία κάλλιστον τοῦ εἴδους ποίημα.

Ἄξια δὲ νὰ διαμνημονεύωμεν τινὰ ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τῶν συνεταίρων Ἑπτανησίων μετὰ τῶν ἐγκρίτων τῆς ἀρχῆς τῶν φιλικῶν, ὅπως ἀποδείξωμεν τὰ συνετὰ αὐτῶν μέτρα πρὸς κάλυψιν τοῦ μυστηρίου καὶ τὴν ἐκφυγὴν παντὸς κινδύνου διὰ πλείστης φιλοπατρίας καὶ αὐταπαρνήσεως. Καὶ δήπου ὁ διδάσκαλος Θεοδώσιος Δημάδης συνιστῶν ἐκ Κερκύρας τὸν Ἀριστείδην, ἔγραφε πρὸς τὸν Ρώμαν τάδε.—«Ἐκ Κερκύρας 1 ἀπριλίου 1819.—Κύριέ μου Κόμη.—Αὐτοῦ ἔρχεται κάποιος Ἀριστείδης Παπᾶ. Εἶναι περαστικὸς διὰ Σμύρνην. Ὁ σκοπός του εἶναι ἡ καλητέρευσις τοῦ γένους. Συνάζει συνδρομητὰς δι' ἔκδοσιν ἀναγκαίων βιβλίων καὶ ὠφελίμων εἰς ἀνατροφὴν τῶν νέων. Κάμε τρόπον νὰ τὸν ἀνταμώσῃς, καὶ εἰπές του πῶς εἶσαι φίλος μου, καὶ τίποτε περισσό-

τερον : . . Καὶ, ἂν θέλῃς νὰ γράψῃς κανένα σῶμα, καὶ μὴ ἀψυχήσῃς, διατὶ τωόντι, ἐὰν ἐμποδισθῶσι τὰ τοιαῦτα βιβλία, δὲν εἶναι ὠφέλιμον. Ἡ ὑπόθεσίς μου δὲν στέκει παρὰ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀρχιστρατήγου, διὰ νὰ κηρυχθῇ. Ὡς τόσον ἐγὼ, ἂν δὲν ἰδῶ τὸ τέλος, δὲν ἔρχομαι αὐτοῦ. Κάμε, καθὼς σοῦ προέγραψα. Συσταίνω τὸν Ἀριστείδην εἰς τὸν Θεόδωρον Λεονταρίτην. Εἰπές του, ὅτι ὁ κόντες Ρώμας, . . . Εἶμαι μὲ ὅλον τὸ σέβας εἰς τὰς προσταγάς σου.—Θεοδόσης Δημάδης.»—Ἀπήντα δὲ ὁ Ρώμας.—«Εὐγενὲς κύριε Ἀριστείδη Παπᾶ ἀδελφικῶς ἀσπάζομαι.— Ζάκυνθο τῇ 8 Μαΐου 1819.—Εἰδοποιημένος παρὰ τῆς ὑμῶν γνώσεως, ὅτι ἕνα ξενοδοχεῖον οἰκονομεῖται ἐν Ἀθήναις πρὸς καταφυγὴν τῶν ὁδοιπορούντων Ἑλλήνων, περὶ τοῦ ὁποίου ἡ εὐγένεία σας φροντίζει περισσῶς, καὶ ἐγὼ ὁ φθάσας εἰς τὸ τεσσαρακοστὸν ὄγδοον χρόνον τῆς ἡλικίας μου, ἀλλὰ μὴ φροντίσας τοῦ δοῦναι ἕως τοῦ νῦν ἀρκετὴν πρὸς τὸ ἔθνος βοήθειαν, διὰ τοῦτο δὲ ἠναγκάσθην ν' ἀφιερώσω τῇ ῥηθείσῃ ὠφελίμῳ οἰκοδομῇ φλωρία μαντσάρικα 300, τὰ ὁποῖα σᾶς τὰ πέμπω διὰ μέσου τοῦ κυρίου Νικολάου Καλύβα, διὰ νὰ τ' ἀπεράσετε τῶν ἐπιστατῶν της, νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν κατὰ καιρὸν διὰ τὴν ἐξάρτησιν τοιούτου εὐεργέτου ἐπιχειρήματος. Προσέτι δὲ σᾶς φανερώνω, ὅτι ἐγὼ δὲν θέλω λείψει μετὰ τοῦτο νὰ ἐκδώσω ἕνα ποιημάτιον περὶ τῆς πολιτικῆς ὅλων τῶν Διοικήσεων τῆς Εὐρώπης, θεμελιωμένο εἰς τὰς παλαιὰς καὶ νέας συνθήκας, καὶ πλουτισμένο παρὰ τῶν πλέον ὑψηλῶν παρατηρήσεων, ὅπου ἡ πολυχρόνιος πεῖρα καὶ γύμνασις εἰς αὐτὴν τὴν πολύπλοκον ἐπιστήμην μὲ ἑρμηνεύει· καὶ τοῦτο ποιήσει θέλω διὰ δαπάνης μου πρὸς ὠφέλειαν τῶν νέων τοῦ ἔθνους, ὁποῦ τὰ πολιτικὰ σπουδάζουν φρονήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκ νεαρᾶς μου ἡλικίας ἕως τοῦ νῦν καταγίνομαι. Ταῦτα καὶ ἕτοιμος πάντοτε εἰς τοὺς ὁρισμούς σας, ἀδελφικῶς μένω, ὡς ὑποσημειοῦμαι ἀγαπητὸς φίλος τῆς εὐγενείας σας.—Κόμης καὶ ἱππεὺς Διονύσιος ὁ Ρώμας.»—Ὁ δὲ Νικόλαος Ἐπισκοπόπουλος ἔγραψε τὸ ἑξῆς ἀφιερωτικὸν ἀποστέλλων τὴν συνεισφοράν του πρὸς τὸν Ἀριστείδην Παπᾶν.—«Ζάκυνθο, τῇ 23 Δεκεμβρίου 1819.—Εὐγενέστατε κύριε Ἀριστείδη Παπᾶ.—Ἔλαβα μεγάλην ἀγαλλίασιν μανθάνοντας, ὅτι τὸ εἰς Ὀδέσσα σχολεῖον τελεσφορεῖ, καὶ ὅτι πολλοὶ χριστιανοὶ δὲν παύουν εἰς τὸ νὰ βοηθοῦν ἀκαταπαύστως. Τώρα ἀρχίζω νὰ αἰσθάνωμαι χρηστὰς ἐλπίδας περὶ τῆς καλλιωτερεύσεως τοῦ ἔθνους, καὶ χαίρομαι ἀκόμη, ὅτι ὄντας ἐκ πατρίδος Ζακύνθου καὶ ἐτῶν εἴκοσι ὀκτὼ, ἠμπορῶ νὰ ἐλπίσω, ὅτι ἔχω καιρὸν νὰ ἰδῶ τοὺς καρποὺς του. Τὸ ἐπάγγελμά μου, ὡς ὑ-

πομισθοκάτορας τοῦ Ρωσσικοῦ ὑπάτου, μὲ ἀναγκάζει νὰ γράψω ἕνα ἐγχειρίδιο συγκριτικὸν ἐπάνω εἰς τὰς παλαιὰς συνθήκας τῶν θεσμοθετῶν, καὶ νὰ τὸ προσηλώσω τῇ κοινότητι. Ὡς τόσον σᾶς πέμπω φλωρία μαντσάρικα δέκα ἐκ μέσου τοῦ κυρίου Ἰωάννου Ἀσημακοπούλου, νὰ τὰ ἐγχειρίσητε τῶν κυβερνητῶν τοῦ ῥηθέντος σχολείου, διὰ ἕνα σημεῖον τοῦ πατριωτικοῦ μου αἰσθήματος.—Ἕτοιμος δὲ πάντοτε εἰς τοὺς ὁρισμούς σας μένω ὁ ἀγαπητὸς φίλος σας.—Νικόλαος Πισκοπόπουλος.»—Ὅμοιον ἔγραψε καὶ ὁ Ἀντώνιος Σανδρίνης Ρωσσικὸς πρόξενος ἐν Ζακύνθῳ. Ὅτε δὲ ἔπεμψεν ὁ Ὑψηλάντης εἰς τὴν ἐφορείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰς προσηκούσας διαταγάς, ὅπως ὀργανισθῶσιν ἐνόρκως οἱ ἐκεῖ Ἰόνιοι πλοίαρχοι, πρὸς ἕτοιμον ἐκτέλεσιν τῶν ὑπὲρ πατρίδος σχεδιαζομένων. Οἱ Ἑπτανήσιοι ἔγραψαν τὸ ἑξῆς ὑποσχετικόν.—«Ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος, ὑποσχόμεθα πάντες οἱ ὑπογεγραμμένοι Ἑπτανησιῶται καὶ λοιποί, νὰ φυλάξωμεν ἐν τῷ μεταξύ μας πίστιν, ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην· ἔτι δὲ νὰ συντρέχωμεν καὶ νὰ βοηθῶμεν ὅλους ἐκείνους, οἵτινες εἶναι τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος ἄξιοι, καὶ οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν νὰ προξενήσουν μέγα καλὸν εἰς ὅλον τὸ γένος, καὶ νὰ μετακομίσωσι τὰς μούσας εἰς τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος, καὶ ἐκείνην τὴν φιλοσοφίαν, ἥτις εἶναι ἡ μόνη κληρονομία τῶν παλαιῶν προγόνων μας καὶ ὁ καρπὸς τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Ἑπομένως ὑποσχόμεθα, ὅτι ἐν καιρῷ τῷ προσηκόντι, πρὸς καταρτισμὸν δηλ. καὶ βελτίωσιν τοῦ γενικοῦ καλοῦ, νὰ καταβάλωμεν πάντες καὶ κόπους καὶ ἀγῶνας καὶ ποσότητα χρηματικήν, ὁποίαν ὁ καθεὶς δύναται. Καὶ τελευταῖον ὑποσχόμεθα, ὅτι θέλει εἴμεθα πάντες συνδεδεμένοι μὲ τοὺς γλυκεῖς δεσμοὺς τῆς ἀδελφότητος, ἐμψυχωμένοι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, καὶ φλογισμένοι ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἔρωτος, νὰ συντρέχωμεν ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ γενικοῦ καλοῦ, εἰς τὴν στερέωσιν τῆς ἀληθοῦς σοφίας, εἰς τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἀρετῆς καὶ εἰς τὴν κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ νέου Ἰσραήλ.—Κωνσταντινούπολις 10 Αὐγούστου 1820.»—Ὁ δὲ ἔμπορος Βαλιάνος Μεταξᾶς ἔγραφε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν, δι' ἧς δεικνύεται ἡ μετ' αὐταπαρνήσεως εἰς τὴν πατρίδα ἀφοσίωσις.—«Ἐντιμότατε κύριε.—Μὲ τὸ νὰ μὴ μὲ ἠξίωσεν ἡ τύχη ποτὲ νὰ μὴ ἰδῶ προσωπικῶς τὸ ὑποκείμενόν σας, ἀγκαλά καὶ διὰ τὴν καλὴν φήμην μᾶς ἐθάρρυνε πάντοτε χρηστὰς ἐλπίδας, σήμερον ὅμως διὰ μέσου τοῦ κοινοῦ μας φίλου Καπ. Κωνσταντίνου Βαντόρου ἔλαβα καθαρὰν πιστοποίησιν καὶ ἐχάρην· ὅθεν ἔχοντες τὸ νεοσύστημένον σας ἐμπόριον, σᾶς ἀφιερόνω τὸν ἑαυτόν μου καὶ τὸ καράβι μου, νὰ τὸ μεταχειρισθῆτε κατὰ τὴν θέλησίν σας

ὅποτε καιρὸν μὲ ζητήσητε, ὑπόσχομαι νὰ ἦμαι ἕτοιμος νὰ ὑπακούσω κάθε σας προσταγὴν σωματικῶς καὶ χρηματικῶς τὸ κατὰ δύναμιν, καὶ δέκα καλοὺς μαρινάρους ἑτοιμασμένους μὲ ὅλα τους τ' ἀναγκαῖα μὲ ἰδιά μου ἔξοδα, ὡς μὲ τὸ ὑποσχετικόν μου γράμμα ὑπόσχομαι δοσμένον εἰς χεῖρας τοῦ κυρίου Κ. Βαντόρου, διὰ νὰ τὸ ἐγχειρίσῃ, ὅθεν ἀνήκει. Καὶ μὲ προθυμίαν μου προσμένω τὰς προσταγάς της — Κωνσταντινούπολις τῇ 14 Νοεμβρίου 1820. Ὁ ταπεινὸς δοῦλός σας Μεταξᾶς Βαλιάνος τοῦ Γερασίμου ἐκ νήσου Κεφαλληνίας. ἡλικίας χρόνων 40, καὶ μὴν ἠξεύρων νὰ γράψω κάνω τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ †.»

Ἀφοῦ δὲ ἐσυστήθησαν αἱ ἐφορίαι εἰς τὰς νήσους ὁ Ὑψηλάντης ἔγραψε τὰς ἑξῆς ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν νησιωτῶν.—«Εὐγενέστατε κύριε Ἀναστάσιε Φλαμπουριάρη.—Ἀπὸ 13 Μαρτίου 1819 ἐλάβομεν τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης σου ἐπιστολήν, καὶ ἐκροτήσαμεν χεῖρας, ἐπαινοῦντές σε διά τε τὸν ἔνθερμον ζῆλόν σου ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν, καὶ διὰ τὴν προθυμίαν σου ὑπὲρ εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος. Ἀποκρινόμενοι οὖν τῇ Εὐγενείᾳ σου, παρακαλοῦμεν πρῶτον νὰ δεχθῇ εὐχαρίστως τὰ αἰσθήματά μας ὡς ἀρραβῶνα τῶν ἑπομένων βραβείων. Εἶτα, ἐπειδὴ ἐνεκρίθη ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος νὰ συγκροτηθῶσιν ἐφορίαι εἰς προσεκτικωτέραν καὶ ἐπωφελεστέραν τῶν πραγμάτων διοίκησιν τῆς αὐτόθι ἐν Ζακύνθῳ ἐφορίας διωρίσθης μέλος καὶ ἡ εὐγενεία σου, καθὼς θέλεις ἰδῇ ἐν τῷ πρὸς Ζακυνθίους κοινῷ ἡμετέρῳ γράμματι, ὁμοῦ καὶ τὴν τωρινὴν τῶν πραγμάτων εὐτυχῆ πρόοδον. . . Τὰς δὲ συνεισφορὰς ἐμβάσετε εἰς Πάτρας πρὸς τοὺς κυρίους ἐκλαμπροτάτον γενικὸν κόνσολον Κύριον Ἰωάννην Βλασσόπουλον καὶ κύριον Ἰωάννην Παπαδιαμαντόπουλον, διὰ ν' ἀποταμιευθῶσιν εἰς τὴν ἐκεῖ διορισθεῖσαν κάσσαν. Εἰς τοὺς ἰδίους θέλετε διευθύνει καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς γράμματα καὶ λοιπὰ ἔγγραφά σας διὰ νὰ ἔρχωνται ἀσφαλῶς εἰς ἡμᾶς. Γινώσκετε ἤδη ὅτι γενικὸν ἔφορον τῶν πραγμάτων πάντων διωρίσαμεν τὸν σεβαστὸν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, καὶ τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας εἰς τὸ ἑξῆς πάντα τὰ μέλη ὀφείλουσι νὰ ὑπακούουν, καὶ εἰς τὴν Ἐκλαμπρότητά του διευθύνωνται. Τοῦτο ἔστω ἀπόρρητον, ἕως οὗ ἀκούσητε τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος ἡμῶν. Τότε θέλετε πράξει, καθὼς προσταχθῆτε, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἔρρωσθε.»

«Εὐγενέστατε κ. Μαρῆ Μεταξᾶ.—Ἡ ἀπὸ 14 αὐγούσ. 1819 γεγραμμένη ἐπιστολὴ τῆς εὐγενείας σου ἦλθεν εἰς χεῖράς μας, ἀναγγέλλουσα καὶ διαφημίζουσα τὰς ἐμφύτους ἀρετάς σου, καὶ μᾶλλον τὸ φιλογενὲς καὶ φιλόπατρι. Πόσον διὰ τὰ τοιαῦτα μᾶς ἐχαροποίησε

νὰ ἐκφράσωμεν διὰ λέξεων καὶ ἐκφράσεων δὲν ἔχομεν εὐκαιρίαν, ἀλλὰ παρακαλοῦμεν τὴν εὐγνώμονά σου διάθεσιν νὰ δεχθῇ τοὺς ἐπαίνους μας καὶ τὰ εὐχαριστήρια πάντων τῶν ὁμογενῶν. Εἰδοποιοῦμεν δὲ, ὅτι τὰ πράγματα τῇ τοῦ Θεοῦ ἀντιλήψει ἔφθασαν εἰς δεξιώτατον καὶ ἁρμοδιώτατον καιρὸν, καὶ πρέπει ἀφεύκτως νὰ κινηθῶσι καὶ ἀνυπερθέτως, ἐπειδὴ, ἂν ἡ τωρινὴ εὐκαιρία παρέλθῃ ἄκαρπος, δὲν μᾶς μένει λόγος εἰς ζήτησιν τῶν δικαιωμάτων μας, καὶ ἕπεται νὰ δυσφημισθῶμεν ὡς ἓν ἔθνος ἀδρανὲς καὶ κοῦφον, ὁποῦ ἠξεύρει νὰ καυχᾶται εἰς πατραγαθίας. Λοιπὸν ἀγαθὲ ἱππέα, ὡς ὠκύπους ἵππος, ἐπιτάχυνον καὶ ἐκ μέρους σου εἰς βοήθειαν τῶν πραγμάτων. Καὶ φιλοτιμήθητε, καθὼς οἱ λοιποὶ ὁμογενεῖς σου, νὰ καταβάλῃς τὴν ὑποσχεθεῖσαν παρὰ σοῦ χρηματικὴν καταβολὴν καὶ ὅλην τὴν δυνατήν σου βοήθειαν ὑπὲρ ἀγάπης τῆς πατρίδος. Οἶδας, ὅτι χωρὶς τῶν χρημάτων δὲν κατορθοῦται τίποτες, πολλῷ μᾶλλον νὰ κινηθῇ μία τοιαύτη φοβερὰ μηχανὴ χωρὶς αὐτῶν, ὁποία εἶναι τῶν ἱερῶν σκοπῶν μας. Ὅθεν καὶ ἡ εὐγενεία σου καὶ οἱ ἄλλοι φιλόκαλοι διὰ σοῦ παρακινούμενοι, βοηθήσατε μὲ γνώμην, χεῖρα καὶ ὅ,τι ἄλλο δυνηθῆτε, γινώσκοντες ὅτι ἡ πατρὶς ἀποδώσει ἀνθ' ἑνὸς χίλια, καὶ δόξαν πρὸς τούτοις καὶ ἀθανασίαν. Ἂν δι' ἐλευθερίαν ἑνὸς τυχόντος ἢ ἀπὸ θάνατον ἢ φυλακὴν φιλοτιμούμεθα νὰ δώσωμεν ἁδρᾶς ποσότητος, διὰ σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, τῶν τέκνων της, τῶν ναῶν της, τοὺς ὁποίους ἐβεβήλωσαν τῆς ἐρημώσεως τὰ βδελύγματα, δὲν χρεωστοῦμεν νὰ κενώσωμεν τὰ πλούτη μας, νὰ δώσωμεν τὰ τέκνα μας καὶ νὰ χύσωμεν τὴν ἐσχάτην ρανίδα τοῦ αἵματός μας; Ταύτας οὖν τὰς συνεισφορὰς καὶ βοηθείας θέλετε μάθει ἐκ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πρὸς Ζακυνθίους γράμματος, γινόμενοι ἕτοιμοι, ἵνα ὅταν ἀκούσητε τῆς σάλπιγγος, ν' ἀκολουθήσητε τὰς ὁδηγίας τοῦ γενικωτάτου ἐφόρου ὅλων τῶν ὑποθέσεων τῆς Ἑλλάδος σεβαστοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ὅστις ἐνεκρίθη παρ' ἡμῶν δι' ἀξιότητα καὶ ἐμπειρίαν εἰς τὰ πράγματα. Ἀκολούθως λοιπὸν ἀναφερόμενοι εἰς τὴν Ἐκλαμπρότητά του καὶ πειθόμενοι.—Ἔρρωσθε ἐλπίζοντες ἀδιστάκτως σωτήρια.»

Τὰ αὐτὰ γράμματα διηύθυνεν καὶ πρὸς τοὺς ἐν Ζακύνθῳ Θεόδωρον Λεονταρίτην καὶ πρὸς Λογοθέτην καὶ Διονύσιον Παπαγεωργόπουλον.

Ταυτοχρόνως ἔγραφε καὶ πρὸς τοὺς ἐν Κερκύρᾳ ἑταίρους ὁ Ὑψηλάντης.—«Ἐντιμότατε Κύριε Κωνσταντῖνε Γεροστάθη—Ἐλάβομεν γράμμα σου ἀπὸ δ Ἰανουαρίου 1819, καὶ ἔγνωμεν τὰ γραφόμενα· ὅθεν ἀποκρινόμενοι δὲν λείπομεν καὶ ἡμεῖς νὰ προσφέ-

ρωμεν τῇ ἐντιμότητί σου εὐχαριστήρια καὶ τοὺς προσήκοντας ἐπαίνους ἕνεκα τῶν καλῶν σου φρονημάτων καὶ τῆς πρὸς τὸ γένος σου εἰλικρινοῦς οἰκειώσεως, τὰ ὁποῖα καταδεξάμενος ὡς ἀρραβῶνα τῶν μελλόντων στεφάνων, φρόντισον, παρακαλοῦμεν, καθὸ μέλλος τῶν αὐτόθι ἐν Κερκύρᾳ Ἐφόρων κατὰ τὸ ἀποστελλόμενον παρ' ἡμῶν πρὸς τοὺς Κερκυραίους ἀδελφοὺς γράμμα, νὰ παρακινήσῃς ἅπαντας καὶ λοιπούς, ὅσους οἶδας εὐκαταστάτους εἰς τὸ νὰ συνεισφέρωσι, καταβάλλων καὶ ἡ ἐντιμότης σας τὸ ἐπιβάλλον μέρος καὶ ὑπὲρ δύναμιν, ἐπειδὴ τώρα ἡ πατρὶς ἔχει χρείαν βοηθείας· μετὰ ταῦτα ὅμως ἐλπίζομεν χωρὶς δισταγμοῦ, θέλει ἀντευεργετῇ τοὺς εὐεργέτας καὶ μὲ στεφάνους, δόξαν καὶ ἀθανασίαν. Εἰς ὅσα γράφομεν πρὸς τὸν ἀγαπητὸν ἡμῶν ἀδελφὸν Β. Καποδίστριαν, θέλετε συνεργήσει, ἐμβάζοντες τὰς συνεισφορὰς πρὸς τοὺς ἐν Πάτρᾳ κυρίους ἐκλαμπροτάτους γενικὸν Κόνσολον Ἰωάννην Βλασσόπουλον καὶ Ἰωάννην Παπανδρικόπουλον, ὡς μέλος ἡ ἐκλαμπρότης του τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἐφόρων, ἵνα κατατεθῶσιν εἰς τὴν ἐκεῖ διορισθεῖσαν κάσσαν. Ὡσαύτως καὶ τὰ γράμματα ἐκεῖθεν δι' αὐτῶν νὰ στέλλωνται πρὸς ἡμᾶς δι' ἀσφάλειαν. Δηλοποιοῦμεν ἔτι, εἰς τακτικωτέραν τῶν πραγμάτων ἐξακολούθησιν διωρίσαμεν γενικὸν ἔφορον παντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ τὸν σεβαστὸν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας πρέπει πάντα τὰ μέλη νὰ πείθωνται εἰς τὴν πρώτην φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας. Ἔρρωσο φιλοτιμούμενος καὶ ἀγωνιζόμενος.»

Πρὸς δὲ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάν. Καποδίστριαν Βιάρον ἔγραφεν ὁ Ὑψηλάντης.—«Ἀγαπητὲ ἡμῖν καὶ περιπόθητε Ἀδελφὲ Κόμητα Βιάρε Καποδίστρια —Ἀσπαζόμεθά σε ἐν Κυρίῳ τῷ θεῷ, καὶ διὰ τοῦ παρόντος δηλοποιοῦμέν σου, ὅτι ἀπὸ 5 Δεκεμβρίου 1819 ἀγαπητόν ἡμῖν γράμμα σου ἐλάβομεν καὶ ἐχάρημεν διὰ τὴν φίλην ὑγείαν σου· μάλιστα διὰ τὰ φιλογενῆ σου φρονήματα, δι' ὧν προσπαθεῖς ὅλαις δυνάμεσι ν' ἀνακαλέσῃς τὰ φῶτα τῆς παιδείας εἰς τὴν πατρίδα, καὶ τὴν προτέραν της δόξαν καὶ λαμπρότητα. Ζῆθι· ἔνδοξος καὶ εὐδαιμόνει μέχρι γήρους βαθυτάτου καὶ λιπαροῦ, τριπόθητε ὄντως ἀδελφέ! Ἡ Ἑλλὰς οὔτε ἦτον, οὔτε εἶναι οὔτε θέλει εἶναι ἀχάριστος· θέλει καταγράψει τὰ ἱερὰ ὀνόματα τῆς σεβαστῆς οἰκογενείας σας εἰς τοὺς ἱεροὺς πίνακας τῆς ἀοιδιότητος. Ἡμεῖς τῷ στέλλομεν τὸ παρόν μας εὐχαριστήριον ἅμα καὶ ἐξαγγελτικόν, καὶ εἰδοποιοῦμέν σοι, ὅτι τὰ πράγματα μὲ τὸ νὰ ἐπλησίασαν εἰς τὸ ποθούμενον τέλος διὰ τοῦ τρέχοντος δεξιωτάτου καιροῦ, διὰ τοῦτο ἐνεκρίθη νὰ

διορισθῶσι κατὰ τόπους ἔφοροι τῶν πραγμάτων τῆς φιλικῆς ἑταιρίας μας. Καὶ δὴ κατεστήσαμεν καὶ ἐν Κερκύρᾳ, ἐξ ὧν ὑπάρχεις εἷς καὶ ἡ ἀγάπη σου, καθὼς ἐκ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πρὸς Κερκυραίους γράμματος θέλεις πληροφορηθῆ πλατύτερον καὶ περιστατικώτερον. Κύριε, μὴ λείψῃς ἐν τοιαύτῃ δεξιᾷ φορᾷ τοῦ καιροῦ νὰ φανῇς ὠφελιμώτερος καὶ εὐεργετικώτερος, καὶ καταβάλλων καὶ ὑπὲρ δύναμιν διὰ τὴν τωρινὴν τῆς πατρίδος ἀνάγκην, παρακινῶν ὅσους οἶδας φιλογενεῖς, νὰ συνεισφέρωσι καὶ αὐτοί, ὁ μὲν πολύ, ὁ δὲ ὀλίγον, ἵνα διὰ τοῦ χρηματικοῦ μοχλοῦ κινήσωμεν τὴν μεγάλην καὶ φρικτὴν μηχανὴν τοῦ μεγάλου ἔργου μας. Ταύτας τὰς συνεισφορὰς ἐμβάσατε πρὸς τοὺς ἐν Πάτραις. . . Ἐπὶ τέλους λάβετε τὴν φροντίδα, τοὺς ἐκεῖ Σουλιώτας, μὲ οἵους τρόπους οἴδατε, διὰ νὰ μὴ γένῃ τὸ πρᾶγμα προφανές, νὰ μετοικήσητε εἰς Σπάρτην ὀλίγους κατ' ὀλίγους, ἀλλὰ χωρὶς ἀναβολῆς. Ἂν δὲ ὑστερῶνται ἐξόδων, θέλετε τοὺς μετρήσει ὡς πέντε χιλιάδων γρόσια. Ταῦτα πάντα ἐλπίζομεν διὰ τῆς ἐπιμελείας σας νὰ διορθωθοῦν μὲ τέλος αἴσιον, καὶ ὅτι θέλομεν λάβει ἀποκρίσεις σας διὰ τῶν εἰρημένων ἐφόρων τῆς Πελοποννήσου. Ἔρρωσο.»

Ὁ Ὑψηλάντης ἔγραφε καὶ πρὸς τὸν Μιχαὴλ Σικελιανὸν δικηγόρον ἐν Λευκάδι τὰ ἑξῆς.—«Εὐγενέστατε Κύριε Μιχαὴλ Σικελιανέ.—Ἐλάβομεν ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου 1819 γράμμα τῆς φιλίας σου, καὶ ὑπερεχάρημεν διὰ τῆς ψυχῆς σου τὸ φιλόκαλον καὶ φιλογενές· ὅθεν ἀποκρινόμενοι εἰς τὰ γραφόμενά σου, ἀντιπέμπομέν σοι τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῶν ὁμογενῶν σου καὶ τοὺς ἐπαίνους ἡμῶν, καταστήσαντές σε μέλος τῆς αὐτόθι ἐν Κερκύρᾳ Ἐφορείας τῶν πραγμάτων, καθὼς θέλεις πληροφορηθῆ ἐκ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πρὸς Κερκυραίους γράμματος. Δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι ὄχι μόνον εὐχάριστος θέλει δεχθῆ τὴν ἐφορείαν ταύτην, ὡς ἀποβλέπουσαν εἰς τὰ κοινὰ συμφέροντα, ἀλλ' ἔτι θέλεις ἐπιμεληθῆ ἐν τοιαύτῃ ἀγαθῇ φορᾷ νὰ φανῇς, ὅσον τὸ δυνατὸν ὠφέλιμος, ὀρέγων πλουσιοπάροχον βοηθείας χεῖρα, καὶ παρακινῶν εἰς αὐτὸ τοῦτο καὶ τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς· ἐπειδὴ ὅποιος τώρα δὲν βοηθήσῃ, πότε ἄλλοτε θέλει χρειασθῆ ἡ βοήθειά του; Περὶ τούτου μὴ ἐκτεινόμενοι, ὡς τοῦ κοινοῦ γράμματος διαλαμβάνοντος περιστατικώτερον, εἰδοποιοῦμεν καὶ τὴν εὐγενείαν σου, ὅτι ἐφ' ὅλων τῶν ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὑποθέσεων τῆς φιλικῆς ἑταιρίας μας ἀπεδείξαμεν γενικὸν ἔφορον τὸν σεβαστὸν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας ὀφείλουν πάντα τὰ μέλη νὰ ὑποταχθοῦν, ὡς ἀνδρὸς ἀξιωτάτου καὶ πεῖραν ἔχοντος

εἰς τὰ οὐσιωδέστερα τῆς πατρίδος συμφέροντα, ἐπειδὴ ἂν λείψῃ διόλου ἀπὸ τὰς πόλεις ἡ ὑπακοὴ, διαλύονται καὶ ἀφανίζονται. Λοιπὸν, ὅταν ἀκούσητε τὴν σάλπιγγα τῆς φωνῆς ἡμῶν, ἅπαντες συνακολουθήσατε. Τὰς ἰδίας καὶ μερικὰς συνεισφορὰς τῶν ἀδελφῶν θέλετε ἐμβάσει εἰς τοὺς ἐν παλαιᾷ Πάτρᾳ... Ἔρρωσο.

Ὁ Ὑψηλάντης διατηρῶν ἀλληλογραφίαν καὶ πρὸς τὸν ἐκ Ζακύνθῳ τότε Ἀναγνωσταρᾶν, ἔγραψε τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.—«Καπετὰν Ἀναγνώστη Παπαγεωργίου!—Ἐλάβομεν τὸ γράμμα τῆς φιλίας σου ἀπὸ ὀκτωβρίου 25 1817, καὶ ἐχάρημεν ἰδόντες ἐν αὐτῷ, ὁποίαν προθυμίαν ἔχεις ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων καὶ τοῦ φωτισμοῦ τῆς πατρίδος. Ὅθεν ἀποκρινόμενοι πρὸς τὴν φιλίαν σου, πρῶτον ἐπαινοῦμεν τὰ γενναῖά σου φρονήματα, ἀποδίδοντές σοι εὐχαριστίας ἐξ ὅλης ψυχῆς· εἶτα δὲν λείπομεν διὰ νὰ σὲ χαροποιήσωμεν μὲ ἀγαθὰς ἀγγελίας, ὁποίας ἐπιθυμεῖ ν' ἀκούσῃ ἡ ψυχή σου καὶ ὅλος ὁ εὐσεβὴς λαός. Ἐπειδὴ ἔφθασεν ἐκείνη ἡ εὐτυχὴς ἐποχὴ, τὴν ὁποίαν ἐπρόσμεναν καὶ οἱ πάπποι μας καὶ ἡμεῖς τοσούτους χρόνους, ἐκρίθη εὔλογον νὰ διορισθῶσι παρ' ἡμῶν ἔφοροι κατὰ τόπους εἰς τὸ νὰ ἐπαγρυπνῶσι καὶ νὰ φροντίζουν διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς φιλικῆς ἑταιρίας μας· ὅθεν καὶ διωρίσθησαν καὶ ἤδη ἐνεργοῦν θαυμάσια... Ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ὡς ἐμπειρότατος καὶ δεξιώτατος, διωρίσθη γενικὸς ἔφορος τῶν ὑποθέσεών μας, πρὸς τὸν ὁποῖον διωρίσθησαν νὰ πείθωνται οἱ κατὰ τόπους ἔφοροι καὶ ὅλα τὰ μέλη εἰς τακτικωτέραν κίνησιν τῶν πραγμάτων, καὶ ν' ἀναφέρωνται εἰς τὴν Ἐκλαμπρότητά του. Λοιπὸν, ἀγαπητὲ ἀδελφὲ, ὅταν ἀκούσῃς τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος, ἔχε προσοχὴν διὰ ν' ἀκολουθήσῃς τὰ ὄρδινα τῆς Ἐκλαπρότητός του, καὶ νὰ δείξῃς πραγματικῶς τὸν σπαρτιατικὸν ζῆλόν σου ὑπὲρ πατρίδος καὶ εὐσεβείας.—Ἔρρωσο.»

Ἔγραψε πρὸς τούτοις ὁ Ὑψηλάντης καὶ πρὸς τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην διαμένοντα τότε ἐν Ζακύνθῳ καὶ τὴν ἑξῆς προτρεπτικὴν ἐπιστολὴν διὰ νὰ συνδέσῃ ὅλους τοὺς ἐν ταῖς νήσοις ὁπλαρχηγούς.—«Φίλε καὶ ἀδελφὲ Θ. Κολοκοτρώνη!—Τὸ ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου 1818 γεγραμμένον γράμμα σου ἐλάβαμεν καὶ ὑπερήσθημεν ἀμέτρως διὰ τὸν Ἑλληνικὸν καὶ ἡρωϊκὸν χαρακτῆρά σου, διὰ τὸν ὁποῖον ὄχι μόνον ἀπολαμβάνεις τοὺς ἐπαίνους ἡμῶν, ἀλλὰ θέλεις συναριθμηθῇ ποτὲ εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἀνδρείων καὶ ἐνδόξων στρατηγῶν τῆς Ἑλλάδος. Τὸ παρὸν ἡμέτερον τοῦτο γράμμα στέλλεται πρὸς τὴν φιλίαν σου διὰ τοῦ σεβαστοῦ ἀρχηγοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, τὸν ὁποῖον κατ' ἐκλογὴν διωρίσαμεν γενικώτατον ἔφορον τῶν ὑποθέσεων τῆς φιλανθρώπου

εταιρίας μας. Ὁ καιρὸς, φίλε, μᾶς ἀναγκάζει νὰ ζητήσωμεν τὰ δικαιώματά μας· καὶ, διὰ νὰ μὴ καταισχυνθῶμεν ἀπὸ τὰ ἔθνη, καὶ μείνωμεν πάλιν ὡς οἱ βάτραχοι εἰς τὴν λάσπην, δὲν πρέπει ν' ἀφήσωμεν νὰ παρέλθῃ αὐτὸς ὁ χρυσοῦς καιρός. Λοιπὸν εὐθὺς ὅπου λάβεις τὸ παρόν μας, θέλεις φροντίσει νὰ προδιαθέσῃς καὶ νὰ συνδέσῃς μὲ τὸν ἱερὸν σύνδεσμον τῆς φιλικῆς ὁμονοίας τοὺς καπετανέους, ὁποῦ γνωρίζεις, τοὺς ὁποίους θέλεις συμβουλεύσῃ νὰ ἑτοιμασθοῦν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ὁμονοίᾳ, διὰ νὰ μὴν ἐννοήσουν παράκαιρα τὰ φρονήματά μας οἱ ἐχθροὶ τοῦ Σταυροῦ, καὶ εἰς τὴν πρώτην φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας ἀμέσως ν' ἀκολουθήσητε ὅλοι τὰ ὄρδινα τοῦ γενικοῦ ἐφόρου σεβαστοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας συμφέρει νὰ πείθησθε, ἐπειδὴ χωρὶς ὑπακοὴν κανένα καλὸν δὲν γίνεται καθὼς ἠξεύρετε. Τώρα νὰ ἴδωμεν τὴν ἀξιότητά σας· Τώρα νὰ ἴδωμεν, ἂν ἦσθε Ἕλληνες, ἀπόγονοι τοῦ Ἐπαμινώνδα, τοῦ Θεμιστοκλῆ, καὶ τοῦ ἥρωος Λεωνίδα.—Ἔρρωσο.»

Ὁ Ὑψηλάντης θέλων νὰ ἐνισχύσῃ τὰς ἐφορίας καὶ ἐξ ἀτομικῆς συνειδήσεως προσώπων Ἑπτανησίων πλήρους Ἑλληνικῶν αἰσθημάτων περιέλαβε καὶ τοὺς τότε Ῥώσσους προξένους τὸν ἐν Σμύρνῃ Σπυρίδωνα Δεστούνην Κεφαλλῆνα καὶ πρόεδρον τῆς ἐν Σμύρνῃ ἐπιτροπῆς τὸν ἐν Χίῳ Νικόλαον Μυλωνᾶ Ζακύνθιον, καὶ Γεράσιμον Σβορῶνον ἐν Σάμῳ, καὶ τὸν ἐν Πάτραις Ἰωάννην Βλασσόπουλον μεθ' οὗ συνεκοινώνει τὰ πλεῖστα ἡ ἐν Ζακύνθῳ ἐφορεία. Καὶ πρὸς μὲν τὸν Μυλωνᾶν ἔγραφε τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.

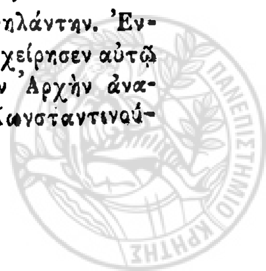
«Ἐκλαμπρότατε Κύριε Νικόλαε Μυλωνᾶ!—Ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1 1818 γεγραμμένην ἐλάβομεν ἐπιστολὴν παρὰ τῆς φίλης ἡμῖν Ἐκλαμπρότητος, καὶ ἔγνωμεν τὰ γραφόμενα, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ δὲν ἐλείψαμεν νὰ τὴν ἐπαινέσωμεν ἕνεκα τοῦ ζήλου καὶ προθυμίας της πρὸς τὰ κοινωφελῆ. Ἤδη δὲ ἀποκρινόμενοι, μὴ ἔχοντες καιρὸν νὰ ἐκφράσωμεν, ὅπως διετέθημεν ψυχικῶς ὑπὸ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, μεταβαίνομεν εἰς σπουδαῖα, καὶ εἰδοποιοῦμεν τῇ φιλίᾳ της, ὅτι μὲ τὸ νὰ προσήγγισεν ἡ ἀπὸ πολλῶν χρόνων ἐλπιζομένη ἐποχὴ, καθ' ἣν θέλει ἀναλάμψει ὁ λαμπρότατος ἥλιος, ὁ φωτίζων ποτὲ τὸν ὁρίζοντα τῆς πατρίδος ἡμῶν, κατὰ χρέος ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον κοινῶς καὶ ἰδίᾳ ἐξαγγέλλομεν πᾶσιν ὄχι μόνον τὴν ἀγαθὴν καὶ σωτηριώδην ἀγγελίαν, ἀλλὰ καὶ ὅσα πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν, ἐὰν πραγματικῶς ζητῶμεν σωτηρίαν. Λοιπὸν, κατὰ τὸ κοινὸν ἡμῶν προτρεπτικὸν πρὸς τοὺς Χίους γράμμα, τοῦ ὁποίου τὸν σκοπὸν θέλει στοχασθῇ ἡ Ἐκλαμπρότης της, συσκεφθέντες μετὰ τῶν ἐντιμοτέρων κυρίων Γε-

ωργίου Κάτζαρη καὶ Παντιᾶ Ροδοκανάκη, καθὼς πρὸς τὴν ἐντιμότητά των γράφομεν, παρρησιάσατε τὸ γράμμα ἡμῶν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ λοιπούς, ὅσους εὐκαταστάτους οἴδατε, συνδέσαντες μὲ τὸν ἱερὸν σύνδεσμον, καὶ ἀναγνώσατε αὐτὸν πρὸς αὐτούς, παρακινοῦντες νὰ ἐκτελέσωσι τὸ πρὸς τὴν πατρίδα ὀφειλόμενον παρ' ἑκάστου χρέος, καὶ νὰ καταβάλλωσιν ὑπὲρ δύναμιν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ τῆς πατρίδος, γινώσκοντες, ὅτι, ἂν ὁ καιρὸς παρέλθῃ, μένομεν εἰς τὸ ὄνειδος, τὴν κατάκρισιν καὶ τέλος τὴν ἀθλιότητά μας. Ἤρτηται λοιπὸν πρὸς ἡμᾶς ἡ σωτηρία, ἐὰν δὲν λυπηθῶμεν μέταλλα, μήτε τιμῶμεν αὐτὰ ὑπὲρ τὴν πατρίδα, ὑπὲρ τὴν Ἑλλάδα καὶ αὐτὴν τὴν ἱεράν ἡμῶν Θρησκείαν, τὰ ὁποῖα μέταλλα διὰ τοιούτας χρείας ἀποταμιεύονται εἰς ἀπώθησιν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. Πρὸς δὲ ἔχομεν πεποίθησιν εἰς τὴν φιλογένειαν καὶ γενναιότητα τῆς ψυχῆς της, ὅτι ἡ φιλία της, γινομένη εἰς τοὺς λοιποὺς παράδειγμα ἐλευθεριότητος, θέλει φιλοτιμηθῇ νὰ καταβάλῃ πρότερον τὴν συνεισφοράν της, καθὼς καὶ εἰς τὸ γράμμα της πρὸς ἡμᾶς ἔταξεν, οὖσα βεβαία, ὅτι ἡ πατρὶς εἶναι εὐγνώμων καὶ ἀποδίδει ἀνθ' ἑνὸς χίλια, καί, πρὸς τούτοις δόξαν καὶ ἀθανασίαν, τὸ ὁποῖον ἡ ἄκαιρος φιλοχρηματία, ἢ ὁ πλοῦτος, νὰ κατωρθώσῃ ποτὲ δὲν δύναται, ἀλλὰ μάλιστα τὰ ἐναντία. Ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐψηφίσθη παρ' ἡμῶν Γενικὸς Ἔφορος παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ· διὸ εἰς τὸ ἑξῆς πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά του ὀφείλουσι πάντα τὰ μέλη ν' ἀναφέρωνται κατ' εὐθεῖαν, πειθόμενοι εἰς τὰς ὁδηγίας του, ὁπότε φωνήσῃ ἡ σάλπιγξ τῆς φωνῆς ἡμῶν. Διορισθέντων δὲ κατὰ τόπους μερικῶν ἐφόρων, ὡς τὸ κοινὸν ἡμῶν διαλαμβάνει γράμμα, εἰς τοὺς ἐν Σμύρνῃ θέλετε ἐμβάσει τὰς χρηματικὰς συνεισφορὰς τῶν Χίων, διὰ νὰ σταλθῶσιν ἐκεῖθεν εἰς τὴν διορισθεῖσαν κάσσαν.—Ἔρρωσο τῶν φίλων καὶ ἀδελφῶν ὁ φίλτατος.»

«Εὐγενέστατε κύριε Γεράσιμε Σβορῶνε.—Ἐλάβομεν τὸ γράμμα τῆς φιλίας σου ἀπὸ 1 αὐγούστου 1819 γεγραμμένον, καὶ ἔγνωμεν τὰ γραφόμενα, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀποκρινόμενοι δὲν λείπομεν πρὸ πάντων ν' ἀποστείλωμεν καὶ τῇ Εὐγενείᾳ σου διὰ τὴν γενναιότητα τῶν φρονημάτων σου καὶ προθυμίαν ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν τοὺς κατ' ἀξίαν ἐπαίνους ἡμῶν καὶ τὰς εὐλογίας τῶν ὁμογενῶν σου, τὰ ὁποῖα δέχθητε μετ' εὐχαριστίας εἰς ἀρραβῶνα τῶν ἐσομένων στεφάνων. Εἰδοποιοῦμεν δὲ καὶ τῇ εὐγενείᾳ σου, ὅτι τὰ πράγματα προχωρήσαντα καλῶς, ἐπέτυχον ἤδη καὶ δεξιωτάτου καιροῦ, διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὸ ποθούμενον καὶ ἀπὸ

χρόνων πολλῶν ἐλπιζόμενον αἴσιον τέλος. Εἶναι εὐδοκία Θεοῦ, ὅπως πληρωθῶσιν αἱ προρρήσεις καὶ ἀποκαλύψεις τῶν ἁγίων. Ὅθεν ἐνεκρίθη καὶ παρ' ἡμῶν τὸ ν' ἀποκατασταθῶσιν ἔφοροι κατὰ τόπους εἰς εὐκολίαν καὶ ταχυτέραν ἐκτέλεσιν τῶν ὑποθέσεών μας, οἱ ὁποῖοι διορισθέντες ἤδη ἐνεργοῦν εὐτάκτως καὶ φρονίμως, καθὼς ἀπαιτεῖ τοῦ πράγματος ἡ μεγαλειότης. Ἡ αὐτόθι ἐν Σάμῳ ἀδελφότης διωρίσθη ν' ἀναφέρηται πρὸς τοὺς ἐν Σμύρνῃ ἐφόρους κυρίους ἐντιμότατον Γεώργιον Πασχάλη, ἐξοχώτατον Μιχαὴλ Ναύτην, λογιώτατον Μηκὲ καὶ ἐκλαμπρότατον Σπυρίδωνα Δεστούνην πρὸς τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ φέρῃ σέβας καὶ εὐπείθειαν, ἐπειδὴ χωρὶς ὑπακοῆς πόλεις καὶ βασίλεια ἐρημοῦνται καὶ εἰς οὐδὲν καθίσανται. Λοιπὸν πρέπει καὶ συμφέρει νὰ πείθεσθε καὶ ν' ἀκολουθήσητε, ὅταν ἀκούσητε τῆς σάλπιγγος ἡμῶν, πειθόμενοι εἰς τὰς ὁδηγίας τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου σεβαστοῦ ἀνδρός, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα θέλετε μάθει ἐν καιρῷ προσήκοντι. Ἤδη δὲ ἐπειδὴ χωρὶς χρηματικὰ νεῦρα εἶναι ἀδύνατον νὰ κινήσωμεν τὰς μηχανὰς τῶν ἱερῶν μας σκοπῶν, διὰ τὸ ὁποῖον πάντες φιλοτιμοῦνται καὶ γενναιότατα συνεισφέρουν οἱ πολλοὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματος, διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς οἱ Σάμιοι πρέπει νὰ ἀποδείξητε πραγματικῶς τὴν φιλογένειαν καὶ προθυμίαν σας, καὶ πρῶτος ἡ ἀγάπη σου, γενόμενος παράδειγμα γενναιότητος, κατάβαλε μίαν ἁδρὰν βοήθειαν. Συσκεφθεὶς δὲ καὶ μετὰ τῶν προὐχόντων λοιπῶν Σαμίων, παρακίνησον ἅπαντας νὰ μὴ λυπηθοῦν τὸ ἀργύριον ἐν τοιούτῳ καιρῷ καὶ ἀνάγκῃ τῆς πατρίδος, ἀλλὰ νὰ συνεισφέρουν ἁδρότατα, ἔχοντες ἐλπίδα, ὅτι ἐπαναλήψονται τὸ δάνειον πολλαπλασίως μετὰ δόξης αἰωνίου. Ἡμεῖς ἀπὸ τοὺς Σαμίους ἐλπίζομεν ὄχι μόνον χρηματικὴν βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πράγματα μεγαλήτερα, ἐπειδὴ ἀνέκαθεν οἱ προγόνοι σας ἐστάθησαν ἀνδρειόττατοι, καὶ σεῖς οἱ ἀπογόνοι των κατὰ κληρονομίαν ὡς πληροφορούμεθα, εἴσθε ἓν σῶμα καὶ μία ψυχὴ πάντες, ἀπὸ τὸ ὁποῖον τί ἄλλο ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ ἁγιώτερον καὶ ἀξιεπαινώτερον; Λοιπὸν φιλοτιμηθῆτε εἰς τὴν αἴτησιν τῆς πατρίδος νὰ ἐλευθεριάσητε, γινόμενοι ἕτοιμοι εἰς τὸ στάδιον τῆς δόξης, τὸ ὁποῖον σᾶς προσκαλεῖ ν' ἀγωνισθῆτε.—Ἔρρωσο καὶ εὐτύχει τριπόθητε ἀδελφέ.»

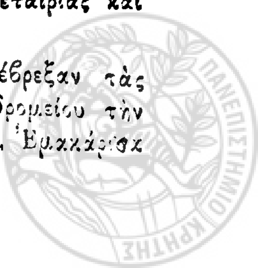
Ὁ δὲ Ἀριστείδης Παπᾶ ἐπισκεφθεὶς τὰς ἐφορίας ἐν Ἑπτανήσῳ ἐπανῆλθεν εἰς Ὀδυσσόν, συνέτυχε μὲ τὸν Ὑψηλάντην. Ἐνταῦθα ἔδωκε λόγον περὶ τῶν πράξεών του καὶ ἐνεχείρησεν αὐτῷ τὴν ἐξῆς ἔκθεσιν.—«Περί τινων ἀναγκαίων εἰς τὴν Ἀρχὴν ἀναφερομένων. 1.ον Πρὸ ἑνὸς χρόνου ἤδη ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινού-

πολιν ἐνεχείρησα, κατὰ τὸ ἀπαραίτητόν μου χρέος, πολλὰ γράμματα τῷ Κυρίῳ Παναγιώτῃ Σέκερη, ὅλα ὁμοῦ διαλαμβάνοντα περὶ συνδρομῆς εἰς τὸ ἐμπορικὸν σύστημα καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ἀναφερόμενα. 2.ον Ἐνεχείρησα προσέτι τῷ ἰδίῳ τρεῖς ἀναφορᾶς, δύο παρὰ τῶν ἐν Κερκύρᾳ Σουλιωτῶν, καὶ μίαν παρ' ἐμοῦ τοῦ ἰδίου ἐν ᾗ ἐσημειοῦντο κατὰ πλᾶτος, ὅ,τι ἄξιον σημειώσεως εἶδον κατὰ τὴν περιήγησίν μου, καὶ τίνες οἱ ἐπισημότεροι καὶ ὑποληπτικώτεροι ἐκ τῶν κατὰ τόπους ἀδελφῶν, δι' ὧν καὶ ἡ συλλογὴ τῆς ὑποσχεθείσης συνδρομῆς εὐκολώτερον γίγνεται καὶ ἀσφαλέστερον φυλαχθήσεται. 3.ον Σὺν τούτοις ἐνεχείρησα καί τινας ἰδιοχείρους ἀποδείξεις τῶν ἐν Κερκύρᾳ Σουλιωτῶν, ἐν αἷς ἐφαίνετο ἡ χρηματικὴ συνδρομὴ διά τινας πάντῃ ἀπόρους γενομένη, ὡς ὑπὸ τῶν ἐν Κερκύρᾳ ἀδελφῶν ἐνεκρίθη. Ἡ συνδρομὴ δὲ αὕτη ἐγένετο ἐξ ἰδίας μου περιουσίας κτλ. κτλ. 4.ον Ὁ κόμης Ρώμας ἐκ Ζακύνθου μὲ γράφει ὅτι ἐστάλησαν πρὸς τὸν ἐνταῦθα κύριον Ἀθανάσιον Σέκερην εἴκοσι πέντε ἐπιστολαί, εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ αὗται ἀναφερόμεναι· περὶ ὧν ἐρωτήσας τὸν κύριον Ἀθανάσιον Σέκερην μοὶ ἀπεκρίθη, ὅτι ἐστάλησαν καὶ ἐκεῖναι πρὸς οὓς ἀνήκει καὶ τὰ παρόμοια. Περὶ τούτων ἁπάντων ἕως τῆς ὥρας δὲν ἔχω καμμίαν εἴδησιν, ἂν ἔφθασαν ἀσφαλῶς, ἔνθα ἀνήκει.—Ἐν Ὀδησσῷ 22 Σεπτεμβρίου 1820.—Ἀριστείδης Παπᾶ.»—Ἐν ἄλλῃ δὲ ἐκθέσει πρὸς τὸν αὐτὸν Ὑψηλάντην, ἔνθα ὁ Ἀριστείδης τοὺς κατὰ τόπους ὑποληπτικωτέρους τῶν ἀδελφῶν ἐσημείου, ἐδηλοῦντο ἐκ τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ τοιοῦτοι Κόμης Βιάρος Καποδίστριας καὶ Κωνσταντῖνος Γεροστάθης ἐν Κερκύρᾳ. Γεώργιος Λουρόπουλος ἐν Παξοῖς. Κόμης Διονύσιος Ρώμας καὶ κόμης Ἀναστάσιος Φλαμπουριάρης ἐν Ζακύνθῳ. Νικόλαος Μυλωνᾶς Ρωσ. πρόξ. ἐν Χίῳ καὶ πρώην στρατεύων ὑπὸ τὸν μέγαν Ναπολέοντα. Γεράσιμος Σβορῶνος ἐν Σάμῳ, Σπυρίδων Δεστούνης Ρωσ. Πρόξ. ἐν Σμύρνῃ. Νικόλαος Βαλσαμάκης ἐν Κυδωνίαις.

Γεώργιος δὲ Λασσάνης Ἑπτανήσιος διδάσκαλος τοῦ ἀλληλοδιδακτικοῦ ἐν Ὀδυσσῷ εἷς τῶν θερμοτέρων κατηχητῶν καὶ σχετικὸς τοῦ Ὑψηλάντου καὶ συνεργὸς τοῦ Ἀριστείδου Παπᾶ, ὅτε ἀπεφασίσθη νὰ καταβῇ ἐκ Πετρουπόλεως ὁ Ὑψηλάντης εἰς Ὀδησσὸν δι' εὐκολωτέραν εὐθέτησιν τῶν ὑποθέσεων τῆς ἑταιρίας καὶ τοῦ πολεμικοῦ σχεδίου ἔγραφε πρὸς αὐτὸ.ν.

«Συμπολῖτα ἀξιοσέβαστε!—Δάκρυα χαρᾶς κατέβρεξαν τὰς παρειάς μου, ὅταν κατ' αὐτὰς ἔλαβα διὰ τοῦ ταχυδρομείου τὴν πρός με διευθυνομένην ἐπιστολήν σου ἀπὸ 10 μαρτίου. Εμακάρισα

τὴν φιλτάτην ἡμῶν πατρίδα, ὅτι τὰ τέκνα της, ἂν καὶ μακρὰν ἀπὸ αὐτήν, ἂν καὶ περικυκλωμένα ἀπὸ τῆς δόξης τὴν λαμπρότητα, δὲν πασχίζουσι τόσον διὰ τὴν ἰδιαιτέραν καὶ προσωπικὴν αὐτῶν εὐτυχίαν, ὅσον διὰ τὴν κοινὴν τοῦ γένους τῆς δυστυχοῦς πατρίδος εὐδαιμονίαν. Ἐμακάρισα καὶ τὴν σεβαστὴν σκιὰν τοῦ ἀειμνήστου πατρός σου, τοῦ φιλογενεστάτου ἐκείνου ἀνδρὸς, ὅτι ἄφησεν υἱοὺς μιμητὰς τῶν ἀρετῶν του καὶ ἀξίους κληρονόμους τῶν μεγάλων καὶ λαμπρῶν σχεδίων του. Ἡ προστασία, τὴν ὁποίαν ὑπόσχεσαι εἰς τὸ ἐν Σπάρτῃ μελετώμενον ἱερὸν κατάστημα, εἶναι μάρτυς ἀξιοπιστότατος τῆς καταφλεγούσης τὴν ψυχήν σου φιλοπατρίας. Ναὶ, σεβαστὲ Ἀλέξανδρε! τὸ στάδιον τῆς φιλοπατρίας εἶναι ὁ ἀσφαλέστατος ὁδηγὸς εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας. Ἄξιος δὲν εἶμαι νὰ σὲ παροτρύνω. Θεμιστοκλεῖς, Λεωνῖδαι, Θρασύβουλοι, Πελοπῖδαι καὶ πάμπολλα ἄλλα τῶν ἀειμνήστων προπατόρων μας σεβαστὰ ὀνόματα εἶναι ἱκανὰ νὰ σὲ παρακινήσωσι, διὰ ν' ἀποδυθῇς εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα. Ἐγὼ δὲ εὐδαιμονέστατος θὰ νομισθῶ, ἐὰν καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἀγαθοῦ πατριώτου δυνηθῶ ν' ἀκολουθήσω τὰ ἴχνη.

»Ὅσον διὰ τὴν ἀλληλοδιδακτικὴν ἢ λαγκαστρικὴν μέθοδον, δὲν εἶναι ἀναγκαία ἡ ἔλευσίς μου εἰς τὰ αὐτοῦ· διότι (καὶ δὲν ἀμφιβάλλω νὰ τὸ ἐπληροφορήθητε ἤδη διὰ τῶν ἐφημερίδων) τὸν δεκέμβριον ἔτι τοῦ παρελθόντος ἔτους μετερρύθμισα ἐγὼ τὸ ἐδῶ κοινὸν σχολεῖον τῶν ὁμογενῶν κατ' αὐτὴν καὶ κατὰ τὸ παρὸν διδάσκονται εἰς αὐτὸ ἑκατὸν σαράντα μαθηταὶ ἀπὸ δύο διδασκάλους, τοὺς ὁποίους ἐπαράδοσα τὴν μέθοδον. Ἄλλη ὅμως αἰτία ἀσυγκρίτως μεγαλητέρας προσοχῆς ἀξία, καὶ ἡ ὁποία διὰ γραμμάτων δὲν ἠμπορεῖ να κοινοποιηθῇ, θὰ μὲ ἐβίαζε κατὰ τὴν γνώμην καὶ πολλῶν ἄλλων ὁμογενῶν ἐχεφρόνων, νὰ ἔλθω αὐτοῦ τὸ γρηγορώτερον· ἀλλὰ τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμά μου μ' ἐμποδίζει μὲ λύπην ὑπερβολικὴν τῆς καρδίας μου. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ σεβαστὸς αὐτάδελφός σου ὁ φίλτατός μου Νικόλαος μ' ἔγραφέ ποτε, ὅτι ἐμελετούσατε τὴν ἄνοιξιν νὰ μεταβῆτε ἐνταῦθα, κρίνω ἀναγκαιότατον νὰ σᾶς μηνύσω, διὰ νὰ ταχύνετε ὅσον τάχιστα τὸν ἐρχομόν σας ἐδῶ· διότι εἰς τὰς παρούσας κρισίμους περιστάσεις τῆς σχολῆς!!! κρίνεται παρὰ πολλῶν ἡ παρουσία σας δι' ὀλίγας κἂν ἡμέρας ἐδῶ πολλὰ ἀναγκαία. Ὅθεν μὴ φείδεσθε, τὸν ὁποῖον μέλλετε νὰ χάσητε ὀλίγον καιρὸν, ἀλλὰ ἀποφασίσατε, καί. . . - ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει, ὅτι ἀπὸ μικρὰς αἰτίας ἔγιναν πολλάκις ἀποτελέσματα μεγάλα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

»Ταῦτα μοῦ ὑπαγορεύει ἡ εἰλικρίνεια τῆς καρδίας μου νὰ γράψω· δὲν φοβοῦμαι δὲ νὰ προσκρούσω, διότι γράφω πρὸς ὁμογενῆ αἰσθανόμενον τὰς πληγὰς τῶν ὁμογενῶν του. Διὸ καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ταχείας ἐνταμώσεως μένω διὰ βίου.—Ἀπὸ Ὀδησσὸν τὴν 12 μαΐου 1820.—Φίλος εἰλικρινέστατος καὶ προθυμότατος—Γ. Λασσάνης.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ

ΙΟΝΙΟΙ ΚΑΤΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟΝ ΤΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ.

Ἐχθροπάθειαι τῶν τριῶν ἡγεμονικῶν οἰκογενειῶν τῆς Σπάρτης Πετρόμπεη, Γρηγοράκη καὶ Κουμουνδουράκη. —Ὁ Μαγιὸρ Γρηγοράκης καὶ οἱ Κουμουνδουράκαι ἐν Ἑπτανήσῳ.—Συμφιλίωσις τῶν τριῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν διὰ τοῦ Ὑψηλάντου καὶ Περραιβοῦ.—Γράμμα τοῦ Ὑψηλάντου πρὸς τὸν Πετρόμπεην περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ Σουλιωτῶν, καὶ τῆς τοποθετήσεως διὰ τοῦ Βιάρου Καποδιςρίου.—Νικολάου Γαλάτου Ἰθακησίου κίνημα προδοσίας.—Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Εὐςάθιος ἀδελφός του ὡς ὕποπτος ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου ὑποβάλλεται πρὸς τὸν Ρώμαν.—Προδοσία τοῦ Διόγου Ζακυνθίου πρὸς τὸν Ἀλῆπασᾶν.—Ὁ Ἀλῆ πασᾶς καταμηνύει τὴν ἐν Ζακύνθῳ φιλικὴν ἑταιρίαν πρὸς τὸν Μαιτλάνδ.—Ἔρευνα ἀστυνομικὴ κατ' οἶκον τοῦ Κολοκοτρώνη, Ἰωάννου Ἕλληνα, καὶ ἄλλων περὶ ἀνακαλύψεως τῆς ἑταιρίας κατὰ διαταγὴν τοῦ Μαιτλάνδ.—Δημήτριος ὁ Σαρλῆς, ὁ ἀστυνόμος Πέτρος Τζέν, καὶ Διονύσιος Βαρβίας, περὶ τὴν ἔρευναν.—Διάσωσις τῆς ἑταιρίας ἐκ τοῦ καταδιωγμοῦ τοῦ Μαιτλὰνδ καὶ Ἀλῆ πασᾶ.—Φόνος τοῦ προδότου Διόγου.—Συνεννόησις τοῦ Μαιτλὰνδ μετὰ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ ἐν Πρεβέζῃ.—Τεχνάσματα Ἀλῆ-πασᾶ καὶ Μαιτλάνδ. —Ὁ ἐν Πάτραις Μπάϊμπων πράκτωρ τοῦ Μαιτλὰνδ ἐν Πελοποννήσῳ.—Καταδρομὴ Κουμουνδουράκη καὶ Καλκαντῆ ἐν Κωνςαντινουπόλει.—Ὀργὴ τοῦ Σουλτάνου κατὰ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ καὶ προβλέψεις αὐτοῦ περὶ τῶν ἐνεργουμένων ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ Μαιτλὰνδ ἐν Πελοποννήσῳ.—Μέτρα τῶν ἐν Πελοποννήσῳ φιλικῶν ὅπως ἀποφύγωσι τὰς καταμηνύσεις πρὸς τὸν Ἰβραὴμ Πασᾶ τῆς Πελοποννήσου καὶ τὸν Κεχαγιᾶν ἐν Τριπόλει Μεχμὲτ Σελήχ.—Πρόβλεψις τῶν ἐν Ζακύνθῳ φιλικῶν

περὶ ἀσφαλοῦς μετακομίσεως τῶν γραμμάτων τοῦ Καποδιςρίου.—Γεώργιος Ἀθανασιάδης ἢ Ἀθαναοόπουλος. —Ἔλευσις τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Φλαίσα εἰς Πελοπόννησον καὶ συνέλευσις τῶν φιλικῶν ἐν Βοστίτσᾳ.—Συνέντευξις Ἰωάννου Ζαμπέλη μετὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν ἐν Λευκάδι περὶ ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος ἐν Ἑλλάδι.—Ἔξοδος τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, Νικήτα, καὶ Πετιμεζαίων ἐκ Ζακύνθου εἰς Πελοπόννησον.—Πρόσκλησις τῶν ἀρχιερέων καὶ προεστώτων εἰς Τριπολιτσᾶν ὑπὸ τοῦ Καϊμακὰμ Μεχμὲτ Σελήμ.—Ἔξοδος Ἀλεξ. Ὑψηλάντου ἐν Μολδαυίᾳ καὶ ἡ προκήρυξις ὑπὸ Γ.Τυπάλδου Κωζάκη.—Ὁ Βασίλειος Καραβίας εἰς Φωξάνην.—Οἱ Ἑπτανήσιοι μάχονται τοὺς Τούρκους ἐν Γαλατσίῳ.—Γεώργιος Λασάνης διοργανίζει τὸν ἱερὸν λόχον.—Ἀριστεῖαι τῶν Ἑπτανησίων Εὐμορφοπούλου Δρακούλη καὶ Βαλσαμάκη.—Ὁ Ζακύνθιος Σπυρίδων Δαλόστρος καὶ οἱ Κεφαλλῆνες Μαγλέροι εἰς τὸ τάγμα τῶν ἑξακοσίων.—Μάχη ἐν Γαλατσίῳ.—Σφαέλου ἀνδραγαθήματα μὲ τὸν στολῖσκον εἰς τὸν Προῦτον.—Κατάληψις τοῦ Δραγασανίου ὑπὸ τῶν Ἑπτανησίων.—Ὁ Χρῖςος Ζαχαρόπουλος Ζακύνθιος ἀποςέλλεται εἰς κατοχὴν τοῦ χωρίου Νοτσέτου ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Κολοκοτρώνου.—Δρακούλης καὶ Γεώργιος Σοῦτσος οἱ ἱερολοχῖται.—Καθαίρεσις τοῦ Καραβίου ὑπὸ Ὑψηλάντου.—Μάχη ἐν Σκουλένῃ καὶ ἀριστεῖαι Σταύρακα Λευκαδίου, Δαλόστρου, Σφαέλλου, Βαλσαμάκη, καὶ Κοντογούρη.—Θάνατος μαρτυρικὸς τοῦ Εὐγενείου Καραβία Ἰθακησίου ἐπισκόπου Ἀγχιάλου.—Φυλάκισις τῶν ἐπισκόπων Λάζαρη καὶ Δενδρινοῦ Ἑπτανησίων.—Ὁ Πλοίαρχος Πεταλᾶς Μαράτος σώζει τὴν οἰκογένειαν τοῦ Μουρούζη.—Διονύσιος Βαμβάσης πλοίαρχος Ζακύνθιος μὲ τὸ πλοῖόν του ἐν Κωνςαντινουπόλει σώζει καταδιωκομένους.—Ὁ Κεφαλὴν Δεστούνης Ρῶσσος πρόξενος κατὰ τὰς σφαγὰς ἐν Σμύρνῃ καὶ οἱ Κυθήριοι.

ΚΙΝΔΥΝΟΝ διέτρεχεν ἡ ἑταιρία ἐν Πελοποννήσῳ, ἐὰν ὁ Ὑψηλάντης, γινώσκων τὰς ἔριδας τῶν τριῶν ἡγεμονικῶν οἰκιῶν τῆς Μάνης, μὴ ἐποιεῖτο τὴν συμφιλίωσιν αὐτῶν περὶ τοῦ κοινοῦ σκοποῦ τῆς πατρίδος. Αἱ οἰκογένειαι τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, τοῦ Ἀντονόμπεη Γρηγοράκη καὶ τοῦ καπετὰν Τρουπάκη ἤριζον περὶ τῆς ἡγεμονείας πρὸ πολλῶν χρόνων, καὶ ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ ἐξολοθρεύσωσιν ἀλλήλας. Τοῦτο ὠφέλει λίαν τὸ Τουρκικὸν Κράτος· διότι ἡ Μάνη ὑπὸ ἡγεμόνα ἐγχώριον Χριστιανὸν, ἀντετάχθη ἐπ' αἰῶνας εἰς τὴν τυραννίαν, καὶ δὲν ἤθελεν εὑρεθῇ εἰς κατάστασιν νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἐλευθερίαν, ἐὰν οἱ διέποντες ἡγεμόνες δι' ἰδιοπαθείας ἐθυσίαζον ἀντιζήλους συγγενεῖς εἰς φιλεκδικίαν. Ἐνῷ δμως τοσοῦτον ἀντεπεβουλεύοντο, δὲν ἔλειψαν ποτὲ τοῦ νὰ διατρέφωσι μῖσος πρὸς τὸν ἐχθρὸν τῆς πίστεως καὶ πατρίδος. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Γρηγοράκη καὶ μάλιστα ὁ κλάδος τοῦ Τσανέτμπεη πρὸ πολλοῦ εἶχε διακριθῇ ἀδιάλλακτος μὲ τοὺς Τούρκους. Ὁ Τσανέτμπεης Γρηγοράκης ὡς εἴπομεν ἀλλαχοῦ τῶν ἱστορουμένων (1) συνενοεῖτο μετὰ τοῦ Ναπολέοντος Βοναπάρτου, ὅπως πείσῃ τὴν Μάνην νὰ συνεπαναστατήσῃ μετὰ τῶν λοιπῶν καπιτανέων Πελοποννήσου καὶ Στερεᾶς. Τότε ἔγραφεν αὐτῷ ὁ Βοναπάρτης.—«Ὁ στρατηγὸς διοικητὴς τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ στρατοῦ πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐλευθέρου λαοῦ τῆς Μάνης.—Πολῖτα! Ἔλαβον ἐκ Τεργέστης τὴν ἐπιστολήν σας, δι' ἧς μοὶ ἐκφράζετε τὴν ἐπιθυμίαν σας νὰ φανῆτε ὠφέλιμος τῇ Γαλλικῇ Δημοκρατίᾳ δεχόμενος εἰς τοὺς λιμένας σας τὰ πλοῖά της. Πιστεύω ὅτι θέλετε τηρήσει τὴν ὑπόσχεσίν σας μὲ πίστιν ἁρμόζουσαν εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν Σπαρτιατῶν. Ἡ Γαλλικὴ Δημοκρατία δὲν θέλει φανῇ ἀχάριστος πρὸς τὸ ἔθνος σας· ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ θέλω δεχθῇ εὐμενῶς πάντα τὸν βουλόμενον ἐξ ὑμῶν νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ ἐκ μέρους σας· καὶ οὐδὲν ἐπιθυμητότερον εἰμὴ νὰ ὑπάρχῃ συμφωνία μεταξὺ δύο ἐθνῶν ἀγαπώντων ἐξ ἴσου τὴν ἐλευθερίαν. Σᾶς συνιστῶ τοὺς κομιστὰς τῆς παρούσης, οἵτινες εἶναι ἐπίσης ἀπόγονοι τῶν Σπαρτιατῶν. (2) Ἐὰν δὲν ἐξετέλεσαν μεγάλα πράγματα, αἰτία ἐστὶν,

(1) Π. Χιώτου ἱστορ. Ἀπομνημ. τομ. 3 σελ. 645.

(2) Οἱ κομίζοντες τὴν ἐπιστολὴν ἦσαν οἱ ἀδελφοὶ Στεφανόπουλοι ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας Κομνηνοῦ Στεφανοπούλου, οἵτινες ἐκ Μάνης μετῴκησαν εἰς Κορσικὴν περὶ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, καὶ ἀπεστάλησαν τότε ὡς πράκτορες τοῦ Βοναπάρτου εἰς τὰς νήσους, ὅπως ἐξεγείρωσι τοὺς Μανιάτας καὶ λοιποὺς Ἕλληνας κατὰ Τουρκίας (ὅρα ἀνωτ. ἱστορ. ἀπομν.)

ὅτι δὲν εὑρέθησαν εἰς μεγάλους κύκλους.—Ὑγεία καὶ ἀδελφότης. —Βοναπάρτης.»

Ἀκολούθως ὁ υἱὸς τοῦ Τζανέτμπεη Πιέρος Μπεηζαντὲς ἀπεστάλη παρὰ τοῦ πατρός του εἰς Ἰταλίαν, καὶ λαβὼν ὑπηρεσίαν ὑπὸ τὸν Βοναπάρτην, ἐπληγώθη εἰς τὰς μάχας. Πλοῖον δὲ πολεμικὸν Γαλλικὸν ἐξεφόρτωσε πολεμοφόδια ἐν Γυθείῳ, διὰ τὴν μελετωμένην ἐπανάστασιν. Ἀλλ' ἡ Τουρκικὴ ἐξουσία μαθοῦσα ταῦτα, ἀπέστειλε στόλον ὀκτὼ πλοίων τουρκικῶν τὸ 1803, οὗ ἐστολάρχει ὁ Ὀθωμανὸς Σερεμέτης, καὶ ἔφερε τὸν μπέην τῆς Ὕδρας Γεώργιον Βούλγαρην, καὶ προσέβαλε τὰς δυνάμεις τοῦ Τζανέτμπεη. Ἐπειδὴ δὲ ἀπεκρούσθησαν οἱ Τοῦρκοι, ὁ Βούλγαρης ἐσαγήνευσε τὸν Ἀντώνιον Γρηγοράκην ἐξάδελφον τοῦ Τζανέτμπεη, καὶ ἔδοσεν αὐτῷ τὴν ἡγεμονείαν, οὗτος δὲ ἐξῆλθε πρὸς ἐξόντωσιν τῆς οἰκογένειας ὅλης τοῦ Τζανέτμπεη, ἥτις κατέφυγεν εἰς ἄλλα ἰσχυρὰ μέρη τῆς Μάνης. Τὰς καταδιώξεις ταύτας μαθὼν ὁ ἐν Γαλλίᾳ πολεμῶν Πιέρος υἱὸς τοῦ Τζανέμπεη ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1805. Συνωμίλησεν εἰς Κέρκυραν μὲ τὸν στρατηγὸν τῶν Ρώσσων Παπαδόπουλον, ὅπως προστατευθῇ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, καταπολεμήσῃ τοὺς ἐχθρούς του καὶ ἀναλάβῃ τὴν πατρικὴν κληρονομίαν του. Τότε διετάχθη παρὰ τοῦ στρατηγοῦ νὰ στρατολογηθῶσιν 600 Μανιάται, ὅπως λάβωσιν ὑπηρεσίαν Ρωσσικὴν ἐν Ἑπτανήσῳ. Ὁ Πιέρος ἔγραψεν εἰς τὴν ἀδελφόν του Γεώργιον περὶ τῆς στρατολογίας, ὁ δὲ Γεώργιος Μπεηζαδὲς Γρηγοράκης στρατολογήσας αὐτούς, ἔφερεν εἰς Ζάκυνθον, καὶ διωργάνισε εἰς τακτικὸν σῶμα, οὗ μαγιόρος ἢ ταγματάρχης ὡρίσθη αὐτὸς ὁ Πιέρος μαγγιὸρ Γρηγοράκης. Πρὸς δὲ τὸν ἀδελφὸν Γεώργιον Μπεϊζαδὲν ἐπέτρεψε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Μάνην καὶ κτυπήσῃ τοὺς Τούρκους. Εἶτα παρεχώρησε τὴν ἑξῆς ἄδειαν.—

«Ἀτεστάτο. Ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν Γεωργάκης Μπεϊζαδὲς Γρηγοράκης ἑκατόνταρχος εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Ρωσσικὴν δούλευσιν εἰς τὴν ὑπεξουσίαν μου λεγεῶνα τῶν ἐλαφρῶν κυνηγετῶν, ὅστις ἐστάθη μαζή μου εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἰταλίας, φερόμενος πάντοτε μὲ ὅλον τὸν πρέποντα ζῆλον πρὸς τὴν δούλευσιν, ἄοκνος ἐκτελῶντας τὰς τῆς δουλεύσεως προσταγάς, μέλλοντας νὰ περάσῃ διὰ μερικὸν καιρὸν εἰς Μάνην, λαμβάνοντας πρῶτον τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὸν εἰς Ζάκυνθον Κομανδάντεν, ρεκομανδάρω εἰς ὅλους τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ ἐπιστάτας τῶν φιλικῶν ἐπικρατειῶν, ὅπου ἤθελεν εὑρεθῇ μὲ τὸ παρόν μου, νὰ τὸν γνωρίζουν διὰ τοιοῦτον σούδιτον Ρῶσσον· μὴν ἐνοχλῶντάς τον εἰς τὸ παραμικρὸν, ἀλλὰ μᾶλλον διδοντάς του κάθε ἀναγκαίαν βοήθειαν εἰς κάθε περίστασιν. Διὰ

καὶ εἰς ἔνδειξιν τοῦ ἐδόθη τὸ παρὸν ἰδιόχειρόν μου ἐπικυρωμένον τῇ ἐμῇ σφραγίδι ἐν ἔτει 1806 Μαΐου 21 Κορφοί... Τῆς Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος Πανελεημονεστάτου Αὐτοκράτορος τῆς Ἄρμας Γενερὰλ Μαγγιόρου τοῦ εἰς ὄνομά μου Μπαταλιωνίου καὶ τῆς λεγεῶνος τῶν ἐλαφρῶν κυνηγετῶν ἀρχηγὸς Γ. Σ. Παπαδόπουλος.» — Ἀλλ' ὁ Γεώργιος οὐδὲν ἔπραξεν κατὰ τῶν ἰσχυρῶν Τούρκων, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Ἑπτάνησον. Ὕστερον δὲ ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ἔδωκεν ἀμνηστείαν εἰς τὸν Τζανέτμπεη Γρηγοράκην, Παναγιώτην Τρουπάκην καὶ Κομουνδοῦρον. Τότε καὶ ὁ Μαγγιὸρ Πιέρος Γρηγοράκης εὑρισκόμενος εἰς Ζάκυνθον, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα, ἀφοῦ ἐφωδιάσθη ἐκ τῶν ἑξῆς συστατικῶν. — «Ἀτεστάτο. Ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν Πιέρος Γρηγοράκης Μπεϊζαδὲς ταξιάρχης τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ρωσσικῆς δουλεύσεως εἰς τὴν ὑπεξουσίαν μου Λεγεῶνα τῶν ἐλαφρῶν κυνηγετῶν, ἀρχηγὸς εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ὅστις μὲ τοὺς στρατιώτας του ἔδειξε κάθε προθυμίαν καὶ ζῆλον τῆς δουλεύσεώς του εἰς ὅλα τὰ περιστατικὰ, ὅπου ἔτυχον ἐπάνω εἰς τὸ νησὶ τῆς Ζακύνθου, ὅπου αὐτὸς εἶναι διωρισμένος, ἐκτελῶντας κάθε ἀνήκουσαν προσταγὴν πρὸς εὐταξίαν καὶ καλὴν κατάστασιν τοῦ τόπου, μὲ τὸ νὰ ἠμπορῇ κανένα καιρὸν νὰ τοῦ εἶναι χρειαζόμενον νὰ περάσῃ εἰς κανένα ἄλλο μέρος, ὅταν λάβῃ ἀπὸ τὸν εἰς Ζάκυνθον Κομανδάντε τὴν ἄδειαν, τοῦ δίδεται τὸ παρὸν πρὸς φανέρωσιν τοῦ καθενὸς εἰς ὅ,τι μέρος ἤθελεν εὑρεθῇ νὰ τὸν γνωρίζουν διὰ τοιοῦτον σούδιτον Ρῶσσον, μὴ ἐνοχλῶντάς τον εἰς τὸ παραμικρὸν, ἀλλὰ μᾶλλον βοηθόντας τον εἰς κάθε ἀναγκαίαν περίστασιν, ἐπιβεβαιοῦντες τὸ παρὸν τῇ ἐμῇ ὑπογραφῇ καὶ σφραγίδι. — Ἐν ἔτει 1806 Μαΐου 21 Κορφοί. — Τῆς Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν πανελεημονεστάτου Αὐτοκράτορός μου τῆς Ἄρμας Γενερὰλ Μαγκιόρος τοῦ εἰς ὄνομά μου Μπαταλιωνίου καὶ τῆς λεγεῶνός τῶν ἐλαφρῶν κυνηγετῶν ἀρχηγὸς Παπαδόπουλος Γ. Σ.» — Ὁ γενικὸς κόνσολος τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ρωσσικῆς Μεγαλειότητος πιστοποιεῖ ὅτι τὸ ὄπισθεν συστατικὸν ἐδόθη παρὰ τοῦ ἐξοχωτάτου Γενερὰλ Μαγκιόρου Παπαδοπούλου· καὶ κατ' αὐτὸ εὑρισκόμενος ὁ Μπεϊζαδὲς Γρηγοράκης Ταξιάρχης τοῦ Ρωσσικοῦ λεγεῶνος, συστένεται εἰς τὴν εὔνοιαν τῶν Κυρίων ἐπάρχων καὶ διοικητῶν εἰς τὰς πολιτείας, ὅπου ἤθελε παρασταθῇ μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ ἐκ Ζακύνθου ἀρχιστρατήγου, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ἀσφαλείας ἐπεκυρώθη μὲ τὴν ὑπογραφήν του καὶ μὲ τὴν κονσολικὴν σφραγίδα. — Εἰς τὰς 28 Μαΐου 1806 Κορφοί.»

Οἱ δύο ἀδελφοὶ δὲν ἔπαυον ὅμως καθημερινῶς νὰ ἐνεργῶσιν

ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἐπὶ τούτῳ ἀπευθύνοντο πρὸς τὸν στρατηγὸν Παπαδόπουλον, καὶ αὐτὸς ἔδιδεν αὐτοῖς τὰς ἑξῆς ἀπαντήσεις.

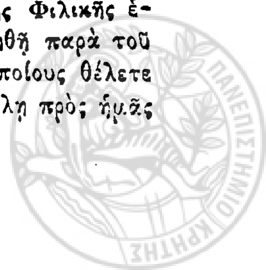
«Τῷ εὐγενεστάτῳ κυρίῳ Μαγιόρῳ Μπεϊζαδὲ Γρηγοράκη εἰς Ζάκυνθον. Σᾶς βεβαιόνω τὴν 18 σημειωμένην, εἰς τὴν ὁποίαν σᾶς φανερόνω τὰς ὁμιλίας, ὅπου μὲ τὸν Ἀρμηράλιον ἔκαμα ὑπὲρ τῆς φθορᾶς τῶν ἀγαθῶν σας. Μὲ τὴν παροῦσαν σᾶς σημειώνω εἰς ἀνταπόκρισιν, διὰ τὸ ζήτημα ὁποῦ κάνετε διὰ τὴν πατρίδα σας καὶ διὰ τῆν καλὴν προθυμίαν ὅπου παραστένει εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ἐπαινῶ τὸν στοχασμόν τους, καυχῶ τὴν ἀνδρίαν τους· Μὰ τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ δὲν κολεῖ νὰ εὐχαριστηθοῦμε μὲ τὸ ποθούμενον. Καὶ διὰ τὸ παρὸν δὲν τὸ εὑρίσκομεν εὔλογον, στοχάζομαι τὸ πρώην συμβεβηκὸς τὸν καιρὸν τοῦ Ὀρλὸφ. Διὰ τὸ μπαροῦτι ὁποῦ μοῦ σημειώνεις διὰ τὴν ὥραν εἶναι ὀλίγον, καὶ δὲν δύναται νὰ σᾶς παραδοθῇ ὡς τὸ ζήτημά σας. Ὅλα τὰ παληκάρια ἄς εἶναι πάντοτε ἕτοιμα διὰ κάθε μας χρείαν, τ' ἅρματά τους κατὰ τάξιν ὡς εἶναι τὸ πρέπον, καὶ μετὰ ταῦτα θέλω σᾶς διορίσει ὡς ἀκολουθήσει.—Γενερὰλ Μαγιὸρ Παπαδόπουλος.—Ἐσήμερης ἔλαβα καὶ ἄλλο σας γράμμα καὶ τὴν γραφὴν τοῦ πατρός σας καλῶς ἐκατάλαβα καὶ ἐπαινῶ τὴν προθυμίαν τῶν συμπατριωτῶν σας· ὡςτόσον πρέπει ὑπομονὴ καὶ κάθε πρᾶγμα ἔχει τὸν καιρόν του. Ἐμεῖς ἐδῶ ἔχομεν τὴν ὑγείαν.—Παπαδόπουλος.—Φεβρουαρίου 21 ἡμέρα 1808 ἔτος—Ἀπὸ Κορφούς.»—«Τὴν εὐγένειάν του ὁλοθύμως χαιρετῶ. Μετὰ τὴν χαράν, ὁποῦ αἰσθάνομαι διὰ τὴν ὑγείαν σας δοκιμάζω καὶ ἀρκετὴν εὐχαρίστησιν διὰ τὸν ζῆλον, ὁποῦ βλέπω νὰ τρέφητε ὅλοι κοινῶς πρὸς τὴν ἐλεεινήν σας πατρίδα, καὶ μὲ τοῦτο φαίνεσθε γνήσιά της τέκνα. Ἐγὼ σᾶς βεβαιόνω μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐγρήγορα θέλουν παύσει οἱ ἀναστεναγμοὶ της καὶ οἱ κοπετοί, ἐπειδὴ τ' ἀνίκητα ὅπλα τοῦ Τρισαυγούστου ἡμῶν Αὐτοκράτορος, θέλουν συντρίψει ἐν ὀλίγῳ τὸν βαρύν της ζυγόν, διότι πηγαίνουν προχωρῶντας κατὰ πάντων καὶ πανταχοῦ εὑρισκομένων. Κατὰ τὸ παρὸν ὅμως πρέπει νὰ ἔχητε ὀλίγην ὑπομονήν, ὁμοίως οἱ ἐν Σπάρτῃ καὶ πανταχοῦ ὁμογενεῖς, καὶ ἡ ὥρα θέλει ἔλθει ἐγρήγορα συνοδευομένη μὲ τὰς παντοδυνάμους εὐχὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ πατρικὰς βοηθείας τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν. Θέλει γράψητε τοὺς εἰλικρινεῖς χαιρετισμοὺς πρὸς τὸν εὐγενέστατον πατέρα σας καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν νὰ τῷ εἰπῆτε νὰ ἔχῃ ὑπομονήν, διότι τόσον τὰς ἐσωτερικάς, ὅσον καὶ τὰς ἐξωτερικὰς πληγὰς ἡ ἄνω ῥηθεῖσα ἄλυφὴ θέλει τὰς θεραπεύσει μίαν φορὰν διὰ πάντα καὶ ὑγειαίνετε.—Ὁ καλοθελητής σας Γενερὰλ Μαγκιὸρ Παπαδόπουλος.—Φεβρουαρίου 16 1807 ἀπὸ Κορ-

φούς,» — Τῷ εὐγενεστάτῳ ἄρχοντι Ταξιάρχῃ Πιέρῳ Γρηγοράκη Μπεϊζαδὲ εἰς Ζάκυνθον. — Ἐκλαμπρότατέ μοι Κύριε. — Ἐδῶ εἰς Ζάκυνθον ἔλαβον τὴν τιμὴν καὶ ἐγνωρίσθην μὲ τὸν ἀγαπητόν της υἱὸν, τοῦ ὁποίου ἀδιστάκτως ἐξηγήθην ὅλα τὰ παρόντα περιστατικὰ καὶ μέλλοντα καὶ μάλιστα ἐκεῖνα, ὅπου ἠμποροῦν νὰ τιμήσουν καὶ νὰ ὠφελήσουν τὸ ἔκλαμπρον ὑποκείμενόν της, τὸ ὁποῖον σέβομαι καὶ εὐλαβοῦμαι, καθὼς καὶ ὅλους ἐκείνους τοὺς ἀξίους ἀρχηγοὺς, ὅπου κλίνουν ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος. Ἡμεῖς θέλει προσπαθήσωμεν τὸ κατὰ δύναμιν νὰ φέρωμεν εἰς τὸν οἶκόν σας τὴν δόξαν καὶ εὐτυχίαν τὴν ἐκχυνομένην ἐκ τῶν πηγῶν τῶν χαρίτων τῆς Αὐτοκρατορικῆς Α. Μεγαλειότητος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν. Ὁ ἀγαπητός της υἱὸς θέλει τῆς ἐξηγηθῇ τὰ πάντα καὶ θέλετε κάμει καθὼς ὁ ἴδιος θέλει τῆς εἰπῇ. Μένω μὲ ὅλον τὸ βαθύτατον σέβας. — Ἐκ Ζακύνθου τῇ 8 Αὐγούστου 1808 τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος ταπεινὸς καὶ ὑποκλινὴς δοῦλος Νικόλαος Πάγκαλος, — Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον κ. κ. Μπεϊζαδὲ Γρηγοράκην.»

Ἀφοῦ οἱ Ἄγγλοι παρέλαβον τὰς νήσους, τὸ τάγμα τῶν Μανιατῶν μὲ τὸν Ταγματάρχην Πιέρον Γρηγοράκην παρηκολούθησε τὰ λοιπὰ Ἀλβανικὰ τάγματα εἰς Ἰταλίαν. Ἐκεῖ ἔφερον αὐτὰ οἱ Ἄγγλοι καὶ ἐπολέμησαν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βέτιγγ εἰς Γένοβαν, εἶτα δὲ ἐπανελθόντα διέλυσαν, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ αὐτοῦ Πιέρος καὶ λοιποὶ ἔλαβον μεγαλοδωρίαν καὶ ἀμοιβὴν χρηματικήν. Ἐπειδὴ δὲν ἔλειπον ὅμως αἱ διενέξεις μεταξὺ τῶν τριῶν οἰκογενειῶν, ὁ Ὑψηλάντης θέλων νὰ συμφιλιώσῃ αὐτοὺς τότε, ἔγραψε τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν. — «Ἐνδοξότατε, περίβλεπτε Κ. Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη καὶ γεραρὲ πρώην Αὐτονόμπεη κ. Γρηγοράκη, καὶ εὐγενέστατε καπετὰν Παναγιώτη Τρουπάκη, χαίρετε! Καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς ὅλον τὸ Πανελλήνιον εἶναι ἐγνωσμένον τῆς ψυχῆς ἡμῶν τὸ εὐγενὲς, ἐλεύθερον καὶ ἀγέρωχον, τὸ ὁποῖον καθὸ κτῆμα τῶν ἀθανάτων ἡμῶν προγόνων, σεῖς μόνοι διεσώσατε εὐτυχῶς τέσσαρας ἤδη σχεδὸν αἰῶνας. Δι' αὐτὸ οὖν τοῦτο θέλετε μείνῃ, καθὼς ἐστὲ, μακαριστοὶ καὶ ἀθάνατοι ἥρωες, φυλάξαντες ἀσβέστους τοὺς λαμπροὺς τούτους σπινθῆρας, τοὺς ὁποίους ἐλπίζομεν τόσον ἡμεῖς, ὅσον καὶ πᾶν τὸ Ἑλληνικὸν, ν' ἀναδείξητε ἐν καιρῷ φαεινοτάτους καὶ ἀκτινοβόλους πυρσοὺς, ἵνα δι' αὐτῶν ὁδηγήσητε τοὺς ἐν πελάγει δειλίας πλέοντας εἰς ὅρμον γενναιψυχίας, ἡρωϊσμοῦ καὶ σωτηρίας. Ἀλλ' ἰδοὺ καιρὸς εὐπρόσδεκτος ἀδελφοί! ἴδετε τὸν ἥλιον πλησιάζοντα εἰς τὸν γαλληνὸν ὁρίζοντα τῆς Ἑλλάδος! χαρῆτε! ἐπειδὴ τώρα διπλῇ, τετραπλῇ θέλετε

τρυγήσει τῶν τοσούτων πολυχρονίων καὶ αἱμοσταγῶν ἀγώνων τοὺς καρποὺς, ἀφοῦ φθάσωμεν εἰς τὸ τέρμα τῶν ἱερῶν σκοπῶν μας, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἄπταιστον ἐπιτυχίαν ποῖος ἀμφιβάλλει, ἐνῷ βλέπει τοὺς τωρινοὺς τρόπους τῶν Σπαρτιατῶν, τὴν ἐθνικὴν σύμπνοιαν, καὶ τῶν εὐεργετῶν μας τὰ ἐλέη; Τούτου οὕτως ἔχοντος, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, καὶ τοῦ σκοποῦ ἡμῶν ὄντος ἱεροῦ καὶ δεομένου Προμηθέως καὶ Ἀθηνᾶς προνοίας, δὲν λείπομεν νὰ προτρέψωμεν ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ, εἰς τὰ δοκοῦντα καὶ φαινόμενα κοινωφελῆ καὶ σωτήρια. Μολονότι ἐκ τῆς προλαβούσης συνθήκης τῶν τριῶν οἰκογενειῶν ὑμῶν ἐγνώσθη, πόσον ἐπροχωρήσατε εἰς τὰς ἀρετὰς, αἱ ὁποῖαι μέλλουν νὰ χρησιμεύσουν εἰς ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς· μολοντοῦτο καὶ τώρα διὰ τῶν αὐτῶν τούτων ἀρετῶν σας θέλετε παρακινήσει καὶ τὰς λοιπὰς οἰκογενείας νὰ συνδεθῶσι καὶ νὰ συσφίγξωσι τὰς σοφίας αὐτῶν, καὶ ὁπλιζόμενοι μὲ τῆς ἀγάπης καὶ πίστεως τὸν θώρακα καὶ μὲ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος ν' ἀντιπαραταχθῶσι κατὰ τῶν συμμάχων τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ παθῶν, ὥστε, ἐνηχηθείσης τῆς θείας σάλπιγγος, νὰ δράμωσιν ἀπνευστὶ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου. Βλέπετε δὲ, πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, ἐπειδὴ τὰ γραφόμενα ἔνορκα συμφωνητικά σας δὲν εἶναι κτύποι ὀδόντων διακενεῖς λεγόμενοι. Αὐτὰ θέλουσιν εἶναι πεφυλαγμένα εἰς τὰ ἀρχίβια διὰ νὰ στεφανώσωσι μίαν ἡμέραν τοὺς φυλάξαντας τὰς συμφωνίας των, ἢ νὰ τοὺς καταδικάσωσιν εἰς αἰώνιον ὄνειδος. Λοιπὸν φιλοτιμηθῆτε νὰ ἐμμείνητε εἰς τὰς ὑποσχέσεις ἀκλόνητοι, παρακινοῦντες καὶ τοὺς λοιποὺς, ὡς εἴπομεν εἰς τὸν αὐτὸν σύνδεσμον τῆς ἱερᾶς συμπνοίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἤρτηται ἢ ἡ εὐτυχία καὶ δόξα τοῦ ἔθνους, ἢ . . ., σιωπῶμεν δύσφημον, ὃ μὴ γένοιτο! καθὼς ἔχομεν πολλὰ παραδείγματα, καὶ πρὸ πάντων τὴν πτῶσιν τοῦ γένους ἡμῶν, ἥτις συνέβη ἐκ τῆς διχονοίας καὶ ἀσυμφωνίας μας.

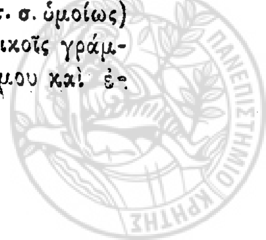
»Πρὸς εὐκολίαν ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν καὶ μερικῶς παντὸς μέλους τῆς ἑταιρίας, δηλοποιοῦμεν τῇ ἀδελφικῇ ὑμῶν ἀγάπῃ, ὅτι διωρίσθη ἐξ ἡμῶν γενικὸς ἔφορος εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Φιλικῆς ἑταιρίας ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς διαταγὰς ἅπαντες, προσέχοντες εἰς τὸ ἑξῆς θέλετε ἔχει ὑπακοὴν καὶ πίστιν, προτρέποντες καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς ταῦτα ἐξ ὑμῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους τὸ γράφειν ἰδίως δὲν συγχωρεῖ ὁ καιρός. Ἐν δὲ τῇ Πελοποννήσῳ διωρίσαμεν ἐφόρους τῆς Φιλικῆς ἑταιρίας, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα θέλετε πληροφορηθῇ παρὰ τοῦ ἁγίου Μονεμβασίας Κ. Χρυσάνθου, καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους θέλετε ἐγχειρίζει ἕκαστος ὑμῶν ὅ,τι ἔγγραφον θέλει νὰ στείλῃ πρὸς ἡμᾶς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

τὸ ὁποῖον θέλει στέλλεται διὰ τοῦ διορισθέντος μέσου ἀσφαλεστάτου· ἐπειδὴ ὁ καιρὸς τοιοῦτος, ὁποῖος δεῖται σκέψεως, μὲ τὸ νὰ ἔχωμεν πολλοὺς πολυομμάτους Ἄργους, ἐπιτηροῦντας τοῦ ἄλλου τὰς ἀφροσύνας, διὰ νὰ τοὺς βλάψουν. Ἄλλο τι δὲν ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὴν φιλίαν σας εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἱερῶν πραγμάτων μας, εἰμὴ ἡ μεταξύ σας ὁμόνοια, πίστις καὶ ὑπακοὴ, ἐκ τῶν ὁποίων, ὡς ἀπὸ τριῶν ἀγκύρων σαλεύει ἡ ἐλπὶς ἡμῶν. Ταύτας λοιπὸν ἐνστερνίσθητε, ἐμπνέοντες αὐτὰς καὶ εἰς τοὺς λοιπούς. Περὶ δὲ τῶν ἀναγκαίων μέσων ἀμεριμνήσετε, καὶ ἄλλοι θέλουν ἀναπληρώσει τὰς ἐλλείψεις καθὼς τῶν ἄλλων, οὕτω καὶ τὰς ἰδικάς σας. Πρὸς δὲ θέλει σᾶς παρρησιασθῆ καὶ ἓν ἄξιον ὑποκείμενον στελλόμενον παρ' ἡμῶν, τὸ ὁποῖον διὰ ζώσης φωνῆς θέλει σᾶς ὁδηγήσει εἰς κάθε κοινωφελὲς ἐπιχείρημα. Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ ψυχῆς εἰς τὴν ἀγάπην σας. Ἔχοντες δὲ πεποίθησιν εἰς τὴν φρόνησίν σας, καὶ μὴ ἀμφιβάλλοντες οὐδαμῶς περὶ τῆς πίστεως καὶ εὐπειθείας σας, καὶ ὅτι ἅπαντες φρονήσετε ἓν κατὰ τὴν ἡμετέραν εὐχὴν, εὐχόμεθα ὑμῖν τὰ εὐκταῖα καὶ βίου ἀκύμονα καὶ ἄνετον μένοντες εἰς τὸ διηνεκές.»

Αἱ προσπάθειαι τοῦ Ὑψηλάντου περὶ ἑνώσεως τῶν τριῶν ἡγεμονικῶν οἰκογενειῶν τῆς Σπάρτης εὐδοκίμησαν, ἀφοῦ ὁ Περραιβὸς ἔφερεν πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν τριῶν οἰκογενειῶν καὶ γράμμα προτρεπτικὸν τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου. Ὅθεν τῇ α΄. Ὀκτωβρίου **1819** ἐσυμφώνησαν αὐτοὶ, καὶ ἔκαμαν τὸ ἑξῆς συμφωνητικὸν ἑνώσεως. Ἔλεγε δὲ τάδε.—«Ἡμεῖς αἱ τρεῖς γενεαὶ, δηλαδὴ Μαυρομιχάλιδες, Γρηγοριανοὶ καὶ Τρουπάκιδες, ὡς δυνατώτεραι καὶ ἀξιώτεραι ἀπὸ τὰς ἄλλας γενεὰς τῆς πατρίδος μας Σπάρτης, ὑποσχόμεθα μὲ τὴν δύναμιν τῶν ῥηθέντων φοβερῶν ὅρκων, νὰ βασιλεύῃ εἰς τὸ ἑξῆς εἰς τὰ σώματά μας μία ψυχὴ, μία σύμπνοια, μία θέλησις καὶ νὰ μὴ δύναται ποτὲ κανένα ἐσωτερικὸν οὔτε ἐξωτερικὸν αἴτιον νὰ διασείσῃ καὶ ἀδυνατίσῃ ἕνα τοιοῦτον ἱερὸν δεσμόν. Ὁ κύριος καὶ καθολικός μας σκοπὸς ἑνὸς τοιούτου δεσμοῦ δὲν ἀποβλέπει οὔτε γίνεται δι' ἄλλο τι, εἰμὴ μόνον διὰ τὴν κοινὴν τῆς πατρίδος ὠφέλειαν καὶ διὰ νὰ εἴμεθα ἕτοιμοι συμφώνως καὶ προθύμως νὰ πράξωμεν, τὰ ὅσα ἤθελε προσταχθῶμεν ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους καὶ ἐγκρίτους τοῦ Γένους μας διὰ τὸ γενικὸν συμφέρον τῆς πατρίδος μας, Ἑλλάδος, ὡτὰν ὁποῦ εἴμεθα ὑπόχρεοι καὶ ἐνταυτῷ ὁρκωμένοι νὰ χύσωμεν καὶ τὴν ὑστερινὴν ῥανίδα τοῦ αἵματός μας, ὁπόταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ· ἐπειδὴ καὶ τοιοῦτοι ἱεροὶ δεσμοὶ συμβαίνει κάποτε νὰ διασείωνται καὶ ἀνατρέπωνται ἀπὸ ἐξωτερικὰς καὶ ἐσωτερικὰς καταδρομὰς καὶ δι-

χονοίας, καθὼς τινὲς πάσχουν ν' ἁρπάξουν τὴν ἡγεμονείαν, καὶ ἄλλοι νὰ ταράττουν τὴν κοινὴν ἡσυχίαν τῆς πατρίδος μας, παρακινούμενοι ἀπὸ φυσικήν τους κακίαν καὶ πλεονεξίαν, διὰ τοῦτο ἡμεῖς συμφώνως θέλει ἐπιμελούμεθα νὰ καταβάλωμεν τὰ τοιαῦτα ὅσον τὸ δυνατὸν μὲ τοὺς πλέον ἡσύχους, ἐπιτηδείους ἢ καὶ φοβεριστικοὺς τρόπους. Εἰ δὲ ὅλα αὐτὰ ἤθελε φανοῦν ἀδύνατα, τότε ἐκ συμφώνου μὲ τ'. ἅρματα εἰς τὰς χεῖρας πρέπει νὰ ἐκριζόνωμεν τὰ τοιαῦτα καὶ χρείας τυχούσης, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν Αὐλὴν ν' ἀντισταθῶμεν χωρὶς ποτὲ νὰ κλίνωμεν εἰς καμμίαν ἄλλην ἀλλαγὴν τῆς Ἡγεμονείας, ὁποῦ ἤθελεν ἀποφασίσει ἡ Πόρτα. Κάθε ἱερὸς δεσμὸς, καὶ μάλιστα ἐκεῖνος ὁποῦ γίνεται ὑπὲρ πίστεως, πατρίδος καὶ διὰ γένους, διὰ νὰ μείνῃ ἀκλόνητος καὶ ἄσειστος, πρέπει νὰ βάλῃ δι' ἀρχὴν καὶ θεμέλιον τὴν ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην, Ὅθεν ἡμεῖς ὑποσχόμεθα νὰ φυλάξωμεν αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ἀπαρασαλεύτους, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον τὰς ἐδικάς μας γενεὰς θέλει δοξάσουν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν μας πατρίδα θέλει εὐτυχήσουν καὶ στερεώσουν. Τέλος πάντων τὴν τιμὴν, καὶ ἀτιμίαν, καὶ κέρδος, καὶ ζημίαν τοῦ πλέον μικροτέρου συμπατριώτου μας, ἢ καὶ ὁμογενοῦς μας, θέλει νὰ στοχαζώμεθα ὡς ἴδια ἰδικά μας... ἐὰν δέ τινες ἐξ ἡμῶν (τὸ ὁποῖον δὲν τὸ πιστεύομεν ποτὲ) ἤθελε φθάσει εἰς τόσον βαθμὸν παρανομίας καὶ ἀσεβείας, νὰ φανῇ παραβάτης καὶ ἐπίορκος τῶν τοιούτων ὠφελίμων πράξεων τῆς πατρίδος μας, ἐκεῖνον τὸν παραδίδομεν πρῶτον εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος, δεύτερον εἰς τὰς ἀρὰς τῆς ἰδικῆς μας πατρίδος, τρίτον εἰς τοὺς δικαιοτάτους ἀπροσωπολήπτους νόμους τῆς γενικῆς ἡμῶν πατρίδος Ἑλλάδος, τὸ δὲ ὄνομα τῆς οἰκογενείας του νὰ μείνῃ αἰωνίως ἄτιμον, ὑβρισμένον, μισητὸν ἀπὸ ὅλην τὴν πατρίδα καὶ τὸ γένος. Διὸ γίνονται τέσσαρα ὅμοια καὶ ἀπαράλλακτα γράμματα, ὑπογεγραμμένα ἰδιοχείρως καὶ ἐσφραγισμένα μὲ τὰς ἰδίας μας σφραγίδας, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἓν κρατεῖ ὁ ἐνδοξότατος Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, τὸ ἄλλο ὁ ἐνδοξότατος πρώην Ἀντώνμπεης Γρηγοριάνος, τὸ τρίτον ὁ εὐγενὴς Καπετὰν Παναγιώτης Τρουπάκης, τὸ δὲ τέταρτον ὁ κύριος Χριστόφορος Περραιβὸς δι' ἀπόδειξιν καὶ παράστασιν πρὸς τὸ γένος μας· τὰ ὁποῖα αὐτὰ θέλουν ἔχῃ ὅλον τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἀναμεταξὺ ἡμῶν καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀπροσωπολήπτων νόμων τοῦ γένους μας.—**Κυτριαῖς ά. Ὀκτωβρίου 1819** (τ. σ. Τουρκικοῖς γράμμασι) —Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης βεβαιόνω τὰ ἄνωθεν.—(τ. σ. ὁμοίως) πρώην Ἀντώνπεης Γρηγοράκης ἐπιβεβαιῶ—(τ. σ. Ἑλληνικοῖς γράμμασι) Καπετὰν Παναγιώτης Τρουπάκης μὲ τὸν υἱόν μου καὶ ἐ-

δικούς μου βεβαιόνω τὰ ἄνωθεν—Καβαλιὲρ Δημήτριος Γρηγοράκης βεβαιόνω τὰ ἄνωθεν—(ὁμοίως) Μπασ. Καπιτ. Τζιγκούριος Γρηγοράκης βεβαιόνω μὲ τ' ἀδέλφιά μου τ' ἄνωθεν.»

Ἀφοῦ δὲ ὁ Ὑψηλάντης κατώρθωσεν οὕτω νὰ συμφιλιώσῃ αὐτούς, ὁδήγησεν ἰδίως τὸν Πετρόμπεην Μαυρομιχάλην, ὅπως ἐνεργήσῃ τὴν εἰς Λακωνίαν μετάβασιν τῶν Σουλιωτῶν, οἵτινες διέμενον εἰς Κέρκυραν, καὶ διοργανισθέντες αὐτοὶ εἰς Καπιτανάτα νὰ ἦναι ἕτοιμοι ν' ἀκολουθήσωσι τὸν Πεϊζαδὲν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, ἅμα ἤθελε παρουσιασθῇ εἰς Ἤπειρον. Ἔλεγε δὲ ἡ ἐπιστολὴ πρὸς αὐτὸν—«Ἐνδοξώτατε Πετρόμπεη.—Κρίνομεν εὔλογον διὰ τὴν παροῦσαν δεξιὰν περίστασιν νὰ ἐκλέξῃς ἕνα καπετάνιον ἀπὸ τοὺς αὐτοῦ νεοφερμένους Συυλιώτας τὸν ἐπιτηδειότερον ἢ τὸν Καλόγηρον Τζάμην, ἢ τὸν Νάσσον Φωτομάραν· νὰ τὸν στείλῃς εἰς Κέρκυραν διὰ νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τοὺς ἐκεῖ εὑρισκομένους Σουλιώτας, καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ ὅλους ὅσον τάχιον νὰ μετοικήσωσι πανοικὶ εἰς τὰ αὐτόθι, τοὺς ὁποίους ἐλθόντας θέλετε διαμερίσει εἰς τὰς Καπετανίας, καὶ ἡμεῖς, πρὶν φθάσωσι, θέλομεν στείλει τὰ ἀναγκαῖα ἔξοδα. Ὁ δὲ σταλεὶς Καπιτάνιος ἀμέσως ἀπὸ Κερκύρας νὰ μεταβῇ μυστικῷ τῷ τρόπῳ εἰς Ἤπειρον νὰ ἑνώσῃ ὅλους τοὺς Καπιτανέους εἰς ἓν μὲ φιλικὸν σύνδεσμον, καὶ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ ὅπου παρρησιαζομένου εἰς τὰ αὐτόθι τοῦ ἐκλαμπροτάτου Πεϊζαδὲ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὰ γραφόμενά του. Αὐτὸ ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ τὴν ἐνδοξότητά σου νὰ τὸ ἐνεργήσῃς δραστικὰ φρόνιμα καὶ τάχιστα ὅπου τὸ δυνατὸν, ἐπειδὴ οὕτως ἀπαιτεῖ ὁ παρὼν καιρός. Τὰ δὲ ἔξοδα διὰ τὴν μετακόμισιν τῶν μετοίκων γράφομεν τῷ κόμητι Βιάρῳ Καποδιστρίᾳ νὰ τοὺς προμηθεύσῃ τ' ἀναγκαῖα τῆς ὁδοιπορίας των. Ταῦτα δὲ πάντα πρεπει νὰ ἐνεργηθῶσι μὲ τρόπον φρόνιμον καὶ πολλὰ μυστικόν.»

Ἐνῷ δὲ τοιαῦτα σωτήρια μέτρα ἐλάμβανεν ὁ Ὑψηλάντης, εἰς νέους κινδύνους ἐμπίπτουσιν οἱ φιλικοὶ ἑταῖροι δι' αἰσχρὰς προδοσίας ἀτίμων ἀνδρῶν ἀπρονοήτως μυηθέντων τὸ μυστήριον τῆς ἐλευθερίας. Ὁ ὑπο τοῦ Σκουφᾶ κατηχηθεὶς ἐν Ὀδησσῷ Νικόλαος Γαλάτης Ἰθακήσιος, μετέβη εἰς Πετρούπολιν, ἵνα συνομιλήσῃ μὲ τὸν Καποδίστριαν, τὸν ὁποῖον ἔλεγε συγγενῆ, καὶ ἐτιτλοφορεῖτο κόμης. Διψῶν δὲ ὡς ὁ πολυμήχανος ἀρχαῖος αὐτοῦ συμπολίτης Ὀδυσσεὺς φιλαρχίας, ἀποπειρᾶται νὰ ἐξιχνιάσῃ παρὰ τοῦ Καποδιστρίου ποία ἦτον ἡ ἀρχὴ καὶ μετ' αὐτοῦ συμμελετήσῃ τὰ σχέδια τῆς ἐκτελέσεώς του μεγάλου σκοποῦ. Ὑποσχόμενος μεγάλα πράγματα κατὰ τὸ παράτολμον πνεῦμά του, καὶ δεικνύων κα-

τορθωτὰ καὶ τὰ φύσει ἀκατόρθωτα, κατηχεῖ ἐν Πετρουπόλει τὸν ἐνταῦθα ἡγεμόνα Μαυροκορδάτον τὸν Φεραρῆν καὶ ἄλλους μεγαλεμπόρους. Ἀλλὰ πλησιάσας τὸν Καποδίστριαν, ἀκούει παρ' αὐτοῦ. «Εἶσαι νέος ἐνθουσιασμένος καὶ παραπηδᾷς ὅπου δὲν πρέπει.» Ὁ τρόπος του ὅμως δίδει ὑποψίας εἰς τὴν Ρωσσικὴν Κυβέρνησιν, ὡς συνωμότης καὶ φυλακίζεται αὐτὸς καὶ ἄλλοι παρεπίδημοι Ἕλληνες. Ἡ σφραγισθεῖσα ὅμως αὐτῶν ἀλληλογραφία, ἀφοῦ ἠρευνήθη, διασκεδάζει τοὺς φόβους παντὸς πολιτικοῦ κινδύνου. Οἱ φυλακισθέντες Ἕλληνες ἀπολύονται, καὶ ὁ Νικόλαος Γαλάτης ἀποβάλλεται ἐκτὸς τῶν συνόρων καὶ μεταβαίνει εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐκεῖ ὡς ἀνήσυχος ὁ Γαλάτης τὸν νοῦν, ταραξίας, ἡδυπαθὴς, ἄπληστος ἀπὸ χρήματα ἐκτραχηλίζεται εἰς ἀτοπίας. Ἐρίζει καὶ διαπληκτίζεται πρὸς πολλοὺς ἑταίρους, καὶ ὑπὸ σφοδροῦ πάθους παρορμώμενος κατ' αὐτῶν, κινεῖ νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν Χαλὲτ ἐφένδην τὸν διαβόητον Βεζύρην τοῦ Σουλτάνου, διὰ νὰ προδώσῃ τὴν ἑταιρίαν τῶν φιλικῶν καὶ τοὺς ἀπεχθανομένους ἑταίρους. Καθ' ὁδὸν ὅμως ἐμποδίζεται ὑπὸ Ἰθακησίου φίλου του, πρὸς ὃν ἐξήγησε τὸ κίνημά του. Ταῦτα μαθόντες οἱ ἑταῖροι, καὶ ἰδόντες τὸ ριψοκίνδυνον τοῦ ἀνδρὸς διὰ παράτολμα ἀτοπήματα, ἀπεφάσισαν ν' ἀπαλλαχθῶσιν αὐτοῦ. Ἔπλασαν λοιπὸν γράμματά τινα πρὸς τοὺς Πελοποννησίους, ἃ παρέδωκαν αὐτῷ νὰ κομίσῃ εἰς Πελοπόννησον, ὅπως λάβῃ ἐξ αὐτῶν τὰ χρήματα, ὅσα ἀπῄτει ἐκ τῶν ἑταίρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Πλεύσας εἰς Σπέτσας μετὰ τοῦ Τσακάλωφ καὶ Δημητρακοπούλου,πορεύεται εἰς Τριπολιτσᾶν. Φθάσαντες δὲ οἱ τρεῖς εἰς Ἑρμιόνην προφασίζονται ὅτι ἔχουσι νὰ ὁμιλήσωσι εἰς ἀπόκρυπτον μέρος. Ἀλλ' ἐκεῖ ὁ Δημητρόπουλος κατὰ διαταγὴν τῶν ἑταίρων φονεύει τὸν Νικόλαον Γαλάτην.

Ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Εὐστάθιος Γαλάτης ὁ ἀρχιμανδρίτης καὶ χωλὸς τὸν πόδα, μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του, διψᾷ ἐκδίκησιν. Συνενοεῖται διὸ μετά τινος Θεοδώρου Ἀσημάκη νὰ προδώσῃ τὸ μυστήριον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀποτυχὼν δὲ ἐκεῖ τοῦ σκοποῦ του, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς νήσους καὶ διετάραττε τὰ πνεύματα. Τὰς κακοτροπίας τοῦ Ἀρχιμανδρίτου μαθόντες οἱ ἑταῖροι, ἐκοινοποίησαν πρὸς τὸν Ρώμαν τὰ περὶ αὐτοῦ, εἰδοποιηθέντες ὅτι μετέβη εἰς Ζάκυνθον. Ἔγραψε δὲ ὁ Ἀριστείδης Παπᾶ περὶ αὐτοῦ τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.—Ἐνδοξότατε καὶ φίλε εἰλικρινής! Ἐν Πάτρᾳ τὴν 5 Μαΐου 1819.—Ἔστω εἰς εἴδησίν σας καὶ δι' ὑμῶν τοῖς λοιποῖς, ὅτι περιφέρεται ἕνας ἄνθρωπος ὕποπτος, τὸ ἐπάγγελμα καλόγηρος, τὴν κατάστασιν χωλὸς, τὸ ἀνά-

στημα ὑψηλὸς καὶ εὔγλωττος. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὅστις εἶναι ὁ διαθρυλλούμενος Υη5ηβ3α...ωγ87ωγ.23, 8α908ψ863α63αΗψω 5γ8β3β8α 4ω ω937ο48α (Γαλάτις...ἐφονεύθι ος προδότις τισ ἀδελφότιτος και ἐπίορκος). Παρακαλῶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅσα γράμματα, ἀναφερόμενα εἰς ἐμὲ, ἔλθουν εἰς χεῖρας σας, θέλετε τὰ διευθύνει πρὸς τὸν ἐδῶ ἐκλαμ. Κ. Ἰω. Βλασσόπουλον, τὸν Κον. κ.λ π. ὃς καὶ ἀσπάζεται ὑμᾶς φιλικῶς. Ἐν βίᾳ. Ὁ γνωστὸς καὶ φίλος εἰλικρινὴς Ἀριστείδης Παπᾶ.»

Ἀκάθεκτος δὲ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν κατηχητῶν δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπιφέρῃ τὰς κακὰς συνεπείας. Οἱ τοιοῦτοι, ἵνα πολλαπλασιάσωσι τοὺς συνεταίρους, συμπεριελάμβανον οὐτιδανοὺς καὶ ἀναξίους, οἵτινες καὶ αὐτοὶ γενόμενοι ἱερεῖς κατήχουν τοὺς τυχόντας. Ὁ Ζακύνθιος Σκοπιώτης Διόγος κρεωπώλης κατηχήθη εἰς τὴν ἑταιρίαν ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη. Διενεχθεὶς δὲ αὐτῷ διά τινας λῃψοδοσίας, πρὸς ἐκδίκησιν μετέβη εἰς Ἰωάννινα πρὸς τὸν Ἀλη-πασᾶν, καὶ κατεμήνυσεν ὅτι ἑταιρία τις ὑπάρχει ἐν Ζακύνθῳ, ἵνα ἐπαναστατήσῃ τοὺς Ἕλληνας κατὰ τοῦ Δοβλετίου. Ἀρχηγὸς δὲ αὐτῶν εἶναι ὁ Κολοκοτρώνης, μεθ' οὗ συγκοινωνεῖ καὶ ὁ παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ Σατράπου Ἀλεξάκης Βλαχόπουλος. Ἐκπλήσσεται ἀκούσας παρὰ τοῦ Ἀλῆ ὁ Βλαχόπουλος ὅτι ὑπάρχει συνωμοσία κατὰ τοῦ Σουλτάνου, καὶ ἰδὼν νὰ ποιῇ ὁ Ἀλῆς ὅλα τὰ σύμβολα τῆς γνωριμίας τῶν ἑταίρων. Ἔντρομος δὲ εἰς τὰς ἀνακρίσεις τοῦ Ἀλῆ ὁμολογεῖ ἄγνοιαν αὐτῆς, καὶ ἀπολύεται παρὰ τοῦ Σατράπου, ὄχι ὡς πεισθέντος εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς ἑταιρίας, ἀλλὰ ὅπως χρησιμευθῇ παρ' αὐτοῦ κάλλιστα εἰς τὰ σατανικὰ σχέδια ὁ Σατράπης καὶ κατὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ κατὰ τῶν χριστιανῶν. Πέμπει λοιπὸν ὁ Ἀλῆς γράμματα πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλὰνδ διὰ τοῦ ἐν Πρεβέζῃ Ἄγγλου προξένου Μέγερ λέγων, νὰ ἐρευνήσῃ εἰς Ζάκυνθον, ἔνθα ὑπάρχει ἑταιρία κατὰ τοῦ Σουλτάνου, ἧς ἀρχηγετεῖ ὁ Κολοκοτρώνης, καὶ αὐτὸς γνωρίζει τινὰς τῶν συνωμοτῶν ἐν Ἰωαννίνοις. Ὁ Μαιτλὰνδ εὐθὺς παρακελεύει τὸν τοποτηρητὴν Ζακύνθου, ἵνα αὕτη ἡ συνωμοσία ἀνακαλυφθῇ. Ὁ δὲ προσκαλέσας εὐθὺς τὸν ἀστυνόμον Πέτρον Τζὲν Κερκυραῖον, ἐπιτάσσει νὰ πράξῃ τὰ δέοντα, ἐρευνῶν τὰς οἰκίας Κολοκοτρώνου καὶ ἄλλων ὅσων δυνηθῇ. Εὐτυχῶς δὲ τότε ὁ Δημήτριος Σαρλῆς ὁ ὑπάλληλος τῆς ἀστυνομίας, ὅστις διωρίσθη παρὰ τοῦ ἀστυνόμου νὰ ποιήσῃ τὴν κατ' οἶκον ἔρευναν τοῦ Κολοκοτρώνη, ἦτο φίλος αὐτῷ καὶ συνέταιρος τῶν φιλικῶν. Οὗτος λοιπὸν προειδοποιεῖ τὸν Κολοκοτρώνην, ὅπως κρύψῃ ὅλα τὰ ἔγγραφα· διότι ἐντὸς ὀλίγου θὰ μεταβῇ εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ τὰ ζητήσῃ.

Ὁ Κολοκοτρώνης προφθάσας τὰ ράπτει εἰς τὸ σάγος τοῦ ἐφιππίου του. Γίνεται ἀκολούθως ἡ ἔρευνα αὐστηρὰ παρὰ τῆς ἀστυνομίας, καὶ οὐδὲν ἀνακαλύπτεται. Ἡ αὐτὴ ἐπαναλαμβάνεται καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰωάννου Ἕλληνα καί τινων ἄλλων Ζακυνθιομωραΐτῶν. καὶ οὐδὲν ἀνακαλύπτεται.

Ἀμηχανῶν δὲ ὁ Ἀστυνόμος Τζὲν, ἐρωτᾷ ἐμπιστευτικῶς τὸν συμβολαιογράφον Διονύσιον Βαρβίαν μέλος ὄντα τῆς ἑταιρίας τῶν φιλικῶν, ἐὰν γινώσκῃ ἑταιρίαν τινὰ θέλουσαν νὰ χαλάσῃ τὸν Σουλτάνον. Ὁ Βαρβίας ἐξ ἑνὸς μὲν ὑποκρίνεται ἀπορίαν καὶ ἄγνοιαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετὰ θάρρους λέγει. «Γινώσκω μίαν ἑταιρίαν, ἥτις εἶναι τῶν φιλομούσων τῶν Ἀθηνῶν. Αὕτη εἶναι φανερὰ καὶ πρὸ χρόνων συστημένη· σκοπεύει δὲ τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων. Εἰς αὐτὴν μέλος εἶμαι καὶ ἐγὼ, καὶ μάλιστα Ἄγγλοι καὶ αὐτὸς ὁ Λόρδος Γυϊλφὸρδ, ἰδοὺ δὲ καὶ τὸ σημεῖον της (καὶ ἔδειξε τότε τὸ δακτύλιον τῆς φιλεκπαιδευτικῆς ἑταιρίας τῶν φιλομούσων). Περὶ αὐτῆς καθόλου δὲν πρέπει ν' ἀνησυχῆτε· διατι δὲν προτίθεται οὐδόλως νὰ ταράξῃ τὴν Τουρκίαν.» Ὁ ἀστυνόμος Τζὲν πείθεται εἰς τοὺς λόγους τοῦ Βαρβίου. Γράφει διὸ πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν ὁ τοποτηρητὴς, ὅτι ἀνεκαλύφθη ἡ ἑταιρία· ἀλλ' εἶναι ἡ τῆς Ἀθηνᾶς σκοπεύουσα νὰ ἔχῃ σχολεῖα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὄχι νὰ διαταράξῃ τὴν Τουρκίαν. Ὁ Ἁρμοστὴς πείθεται εἰς αὐτὰ, καὶ ἡσυχάζει τὸν Ἀλῆ. Ἀλλ' ὡς τὸν προδώσαντα τὴν ἑταιρίαν Νικόλαον Γαλάτην ὁ Τσακάλωφ ἐθανάτωσεν ἐν Ἑρμιόνῃ, οὕτω καὶ οἱ ἐν Ἰωαννίνοις ἑταῖροι ἐφόνευσαν τὸν Διόγον λαβόντες κρυπτόμενον ἐν τῷ Ἀρχιμανδρίῳ, ἔνθα ἐφημέρευεν ὁ Ζακύνθιος Διονύσιος Κλαυδιανὸς Κονδοράσης φιλικὸς καὶ αὐτός. Καὶ περὶ τούτων ἔγραψαν πρὸς τοὺς ἐν Ζακύνθῳ συνεταίρους τὸν διατρέξαντα κίνδυνον. Αἱ αὐταὶ ἔρευναι ἐνεργήθησαν καὶ ἐν Λευκάδι, ὅτε οἱ συνέταιροι Σπυρίδων Μεταξᾶς καὶ ὑπάλληλος τῆς ἀστυνομίας εἰδοποίησε τοὺς συνεταίρους, καὶ οὕτω δι' ἱκανῆς προφυλάξεως διῆλθεν ὁ κίνδυνος. Ὁ δὲ Ζαμπέλης διέδωσε φήμην ὅτι πάντα τὰ διαθρυλλούμενα περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἦσαν σκευωρίαι τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ.

Καίτοι ἀπεκρύπτοντο οὕτως ἐκ τῶν ὑπαλλήλων αὐστηρᾶς Κυβερνήσεως τοῦ Ἰονίου κινήματά τινα τῶν φιλικῶν, καὶ ἐξαιρέτως οἱ σκοποὶ τῶν ἐν ταῖς νήσοις ὁπλαρχηγῶν, δὲν ἀπέφευγον τὸ ὄμμα τοῦ Θωμᾶ Μαιτλάνδ. Ἡ τῆς Ἀγγλίας πολιτικὴ εὐηρεστεῖτο μὲν εἰς τὰς ἐσωτερικὰς στάσεις ἐν Ἀνατολῇ, διεκώλυε δὲ τὰ σχέδια τῆς Ρωσσίας· διότι ἐποφθαλμιοῦσα ἡ Ρωσσία τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὑπέθαλπε τοὺς Ἕλληνας ὁπλαρχηγοὺς ἀεὶ, διὰ προσδο-

κιῶν ἀνεγερθησομένης Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας ἐν Βυζαντίῳ. Τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς συνεπὴς ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλάνδ, τὸν μὲν σατράπην Ἀλῆ-πασᾶν ὑπεστήριζε καὶ παρώτρυνε κατὰ τοῦ κυριάρχου του Σουλτάνου. Ἅπαντα δὲ τὰ κινήματα τῶν χριστιανῶν ἀπεπειρᾶτο νὰ καταπνίξῃ. Κατὰ τοὺς συνδυασμοὺς λοιπὸν, οὓς ἐποιήσατο μετὰ τοῦ σατράπου ἐκείνου εἰς τὴν ἐν Πρεβέζῃ συνέντευξιν, ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς προηγηθεῖσι, συνεφώνησαν ὁ μὲν Ἀλῆς νὰ παραλάβῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν τὰ Ρουμελιώτικα παράλια τοῦ κόλπου τῆς Ναυπάκτου, οἱ δὲ Ἄγγλοι τὴν Πελοπόννησον. Ὡς μέσον τῆς παραδόσεως ἔμελλον νὰ μεταχειρισθῶσι τὸν Κουμουνδοῦρον καὶ Καλκαντζὴν, οἵτινες διέτριβον ἐν Κυθήροις καταδρεχθέντες ὑπὸ τοῦ Π. Μαυρομιχάλου, ἐπειδὴ ἤθελον νὰ λάβωσι αὐτοὶ τὴν ἡγεμονείαν τῆς Μάνης. Βουλομένους δὲ αὐτοὺς νὰ μεταβῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, συνέστησεν ὁ Ἀλη-πασᾶς πρὸς τὸν ἐκεῖ ἀντιπρόσωπον Ἑλμὰζ Μέτσιον, ὅπως εἷς ἐξ αὐτῶν διορισθῇ Βέης ἀρχηγὸς τῆς Μάνης· διότι οὕτως ἤθελον συνεργήσωσιν εἰς τῆς Πελοποννήσου τὴν παράδοσιν, ὡς ὑπεσχέθησαν τῷ Μαιτλάνδ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐκηρύχθη ὁ μὲν Ἀλῆς ἀποστάτης τοῦ Σουλτάνου. Ὁ δὲ Μαιτλάνδ, ἐνῷ ἐμεσίτευσεν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ὑπὲρ αὐτοῦ ὡς ἀναγκαίου νὰ καταβάλῃ τοὺς Ἕλληνας βουλομένους ν' ἀποστατήσωσιν, ἀφ' ἑτέρου ἐφρόντιζε νὰ στρατολογηθῶσι κατὰ τὰς Πάτρας Πελοποννήσιοι ὑπὸ μισθὸν τοῦ Ἀλῆ. Ταὐτοχρόνως δὲ ἔγραφε πρὸς τὸν ἐν Πάτραις Ἄγγλον πρόξενον Φίλιππον Γρὴν καὶ τὸν ἐκεῖ ἔμπορον Μπαΐμπουν νὰ τὸν πληροφορήσωσι περὶ τῶν Πελοποννησιακῶν φρουρίων καὶ τῆς διαθέσεως τῶν Πελοποννησίων πρὸς τοὺς Ἄγγλους.

Ἵνα δὲ ἐπὶ τῷ μᾶλλον ἐνοχοποιήσῃ τοὺς Ἕλληνας ὁ Μαιτλάνδ, διέταξε τὸν Μπάϊμπων ἐπὶ προφάσει ςρατολογίας να συλλέξῃ ὑπογραφὰς Ἑλλήνων ςρατιωτικῶν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Μπάϊμπων ἐνεργῶν, ἔδωκεν πρὸς τὸν Κουμανιώτην Πελοποννήσιον 1000 γρόσια ὅπως ςρατολογήσῃ, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ἀπόδειξιν σκοποῦ καὶ ποσότητος· Ἀλλ' ὁ Κυυμανιώτης προβαίνων εἰς καταγραφὴν τῶν ἀνδρῶν, ἐξεδήλωσεν τὰ τεκταινόμενα τοῦ Μαιτλάνδ πρὸς πολλούς. Τούτων δὲ οἱ συνετώτεροι, καὶ ἐξαιρέτως ὁ ἐπίσκοπος Γερμανὸς, ἰδόντες ὁποῖον κίνδυνον διέτρεχεν ἡ Πελοπόννησος ἐνώπιον τῆς Τουρκίας, ἐὰν ὁ ἴδιος Μαιτλάνδ τυχὼν τῶν ὑπογραφῶν, ἤθελε μεταχειρισθῇ αὐτὰς ὡς μέσον καταγγελίας τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Πύλην, ἔπεισαν τὸν Κουμανιώτην οὐ μόνον νὰ παύσῃ τὴν καταγραφὴν, ἀλλὰ καὶ νὰ μαρτυρήσῃ τὰ ἐνεργούμενα ὑπὸ τοῦ Μπάϊμπων πρὸς τὸν διοικοῦντα τὴν ἐπαρχίαν του Βοεβόνδα ἐὰν προς-

κληθῆ. Ἀπέστειλαν δὲ τὸν πρωεστῶτα τῆς ἐπαρχίας του Νικόλαον Λόντον νὰ καταμηνύσῃ πρὸς τὸν Βοϊβόνδα τὰ πάντα. Ὁ Βοϊβόνδας ἐδυσπήστησε κατ' ἀρχάς, πῶς οἱ Ἄγγλοι ἐνῷ εἶναι φίλοι του Σουλτάνου, ἐπιβουλεύονται καὶ ὑποκινῶσιν ἐπανάστασιν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἀλλ' ὁ Κουμανιώτης καὶ οἱ λοιποὶ βεβαιώσαντες αὐτόν, καὶ ἐκδηλώσαντες τὰς συνεννοήσεις τοῦ Μαιτλάνδ μὲ τὸν ἀποστατήσαντα Ἀλη-πασᾶν, ἔπεισαν αὐτόν. Καὶ οὗτος εὐθὺς ἀπέστειλε τάταρην (ἔφιππον ταχυδρόμον) πρὸς τὸν Πασσᾶν τῆς Τριπολιτσᾶς, ὅστις ἦτον ὁ γενικὸς διοικητὴς τῆς Πελοποννήσου, καὶ εἰδοποίησε τὰ πάντα. Ὁ δὲ Πασσᾶς ἀνήγγειλε τὰ ἐνεργούμενα ὑπὸ τῶν Ἄγγλων εἰς τὸν Βεζίρην τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ Σουλτάνος οὕτως ἀνεκάλυψε τὰς ῥᾳδιουργίας τοῦ Μαιτλάνδ καὶ τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀλη-πασᾶν, καὶ τὸν Κουμουντουράκην καὶ Καλκαντζήν. Διὸ κατὰ μὲν τοῦ Ἀλῆ ἡτοίμασε στρατὸν νὰ ἐκπέμψῃ, τὸν δὲ Κουμουντουράκην συλλαβὼν ἀπηγχόνισε, καὶ τοὺς Ἕλληνας ἐβουλεύετο νὰ ἐξολοθρεύσῃ, ἵνα ἀπαλλαχθῇ τῶν δι' αὐτῶν γενομένων ῥᾳδιουργιῶν παρὰ τῶν ξένων. Ἐπὶ τούτῳ διέταξε ν' ἀφοπλισθῶσιν ὅλοι οἱ ῥαγιάδες τῆς Πελοποννήσου, καὶ ὁ Ἰβραὴμ Πασᾶς τῆς Τριπολιτσᾶς νὰ ἐπισκεφθῇ ὅλα τὰ φρούρια διὰ νὰ ἴδῃ ἂν καλῶς ἐπεσκευάσθησαν ὑπὸ τοῦ διορισθέντος ἐπὶ τούτῳ Μπινᾶ Ἐμίνου καὶ ἐφωδιάσθησαν, ἀποσταλῇ δὲ στρατὸς Τούρκων εἰς τὰ φρούρια. Ἐπειδὴ δὲ μετ' ὀλίγον ὁ Ἰβραὴμ-πασᾶς διωρίσθη εἰς ἄλλην ἡγεμονείαν, διετάχθη ὁ Χουρσὴ πασᾶς ἀντ' αὐτοῦ, ὅστις ἔλαβε μυστικὰς ὁδηγίας παρὰ τοῦ Διβανίου νὰ ἐξετάσῃ πᾶν κίνημα τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ πληροφορήσῃ περὶ ὅσων ὁ Ἀλη-πασᾶς κατεμήνυσε τοὺς ῥαγιάδας, μαθὼν τὰ περὶ τῆς ἑταιρίας διὰ τῆς προδοσίας τοῦ Διόγου, ὅτι σκοπεύουσι νὰ κινηθῶσι μὲ τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ Δοβλετίου, καὶ συνεννοοῦνται μὲ τοὺς Ρώσσους καὶ Φράγγους (ξένους ἢ Ἄγγλους). Πληροφορηθέντες περὶ πάντων τούτων οἱ ἐν Πελοποννήσῳ φιλικοί, καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Παπαρηγοπούλου, ὃν εἶχον ἀποστείλει εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπανελθὼν δὲ εἰς Πελοπόννησον παρέδωκε πρὸς αὐτοὺς γράμματα ἐκ μέρους τῆς ἀρχῆς, δι' ὧν ἐπληροφορήθησαν τὴν μυστικὴν ἀποστολὴν τοῦ Χουρσὴτ, προέβλεψαν ὅπως μὴ ἀνακαλυφθῇ τι τῶν μελετωμένων καὶ βλαφθῶσιν οἱ χριστιανοί. Οὕτως ὁ Χουρσὴτ-πασᾶς ἐλθὼν εἰς Πελοπόννησον, καὶ ἐξετάσας τὰ πάντα, καὶ μὴ εὑρὼν ψηλαφητόν τι ἐκ τῶν καταγγελλομένων περὶ ἐπαναστάσεως, ἐπροσπάθησε νὰ ἡσυχάσῃ τὸ Διβάνιον ἐκ πάσης ὑποψίας, καὶ ἐξῆλθε μετὰ τοῦ νεωστὶ διορισθέντος Μεχμὲτ-πασᾶ, ἵνα πολεμήσῃ τὸν Ἀλη-πασᾶν, καὶ ἄφησαν καϊμακάμην (τοποτηρητὴν)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ἐν Τριπόλει τὸν Μεχμὲτ Σαλὴχ Ἀγὰν τὸν Κεχαγιὰν τοῦ Χουρσήτ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν πλοῖον Ἀγγλικὸν πολεμικὸν ἐλιμενίσθη εἰς Πάτρας, διορισθὲν δι' ἐπιστημονικὰς ἐργασίας νὰ καταμετρήσῃ τὰ ὕδατα τῆς Ἀχαΐας καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Ὁ πλοίαρχος αὐτοῦ ἐμίσθωσεν ἕνα Γαλαξειδιώτην ναυτικὸν νὰ ὁδηγῇ εἰς τὰς ἐργασίας, τὰς ὁποίας ὤφειλε νὰ πράξῃ κρυφίως χωρὶς νὰ δώσῃ ὑπόνοιαν εἰς τοὺς Τούρκους. Ὁ ἐν Πάτραις Ἰωάννης Παπαρηγόπουλος μανθάνει παρὰ τοῦ Γαλαξειδιώτου τὰ ἐνεργηθησόμενα ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ πλοίου, καὶ ἀναφέρει τὰ πάντα πρὸς τοὺς συνεταίρους ἐν Πάτραις. Αὐτοὶ ἐγνώριζαν ἤδη τὸν σκοπὸν τοῦ Σουλτάνου καὶ τὴν διαταγὴν περὶ ἀφοπλισμοῦ τῶν Πελοποννησίων. Εὐθὺς λοιπὸν ἵνα διασκεδάσωσι τὰς κατὰ τῶν Πελοποννησίων ὑποψίας τοῦ Σουλτάνου, καὶ ν' ἀποδείξωσι πρὸς τοὺς Τούρκους ὅτι ὁ τόπος ἐσυκοφαντεῖτο ὑπὸ τῶν ξένων, οὓς ἔλεγον κοινῶς Φράγγους, ἀνέφεραν δι' ἐπιτηδείου ἀπεσταλμένου πρὸς τὸν Βοϊβόνδαν ὅτι οἱ Ἄγγλοι μελετῶντες νὰ κτυπήσωσι τὴν Πελοπόννησον, καὶ κυριεύσαντες νὰ τὴν ἑνώσωσι μὲ τὴν Ἑπτάνησον, ἔστειλαν τὸ Ἀγγλικὸν πλοῖον εἰς Πάτρας νὰ καταμετρήσῃ τὰ ὕδατα. Ἀμαθὴς ὁ Τοῦρκος Βοϊβόδας εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν τῶν ναυτῶν, ἐπίστευσεν ὡς ὑποκίνησιν ἐπιθετικὴν τῶν Ἄγγλων. Δι' ἐμπίστου Τούρκου ἀποσταλέντος εἰς τὰ παράλια Ἁγίας, ὅπου ἤρχησαν οἱ Ἄγγλοι νὰ καταμετρῶσι τὰ ὕδατα, βεβαιωθείς, ἐκοινοποίησε πρὸς τὸν Καϊμακὰμ τῆς Τριπολιτσᾶς τὰ γενόμενα παρὰ τῶν Ἄγγλων, καὶ οὗτος αὖθις ἐπληροφόρησε τὸ Διβάνιον, ὥστε ἡ μὲν διαταγὴ περὶ τοῦ ἀφοπλισμοῦ τῶν Πελοποννησίων χριστιανῶν ἀνεστάλη καὶ δὲν ἐτελεσφόρησαν αἱ παραστάσεις τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας ἐν Κωνσταντινουπόλει. Διὰ ταῦτα ὁ Μαιτλὰνδ ἀποτυχὼν ἠθέλησε νὰ καλύψῃ τὰς ῥαδιουργίας του πρὸς τὸν Σουλτάνον. Ὅθεν ἐπὶ τούτου ἐνήργησε νὰ συκοφαντηθῇ αὖθις ὁ Π. Μαυρομιχάλης, ὅτι συνεννοεῖτο μὲ τὴν Ῥωσσίαν εἰς ἀποστασίαν, καὶ ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἀπεστάλησαν αὐτῷ πλοῖα μὲ τροφὰς καὶ πολεμοφόδια. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μουσταφάμπεης ὁ Καϊμακάμης ἐν Τριπόλει ἐζήτει πληροφορίας περὶ ταύτων διαταχθεὶς νὰ ἐνεργήσῃ, ὁ Μαυρομιχάλης διέψευδε τὰ γραφέντα περὶ τῶν Ῥωσσικῶν πλοίων, καὶ ὁ Καϊμακάμης ἐβεβαίου τὸ Διβάνιον τὴν ἀθωότητα τοῦ Μαυρομιχάλου. Ὁ Καπετανάμπεης ὅστις ἦτο εὐνοϊκὸς τοῦ Μαυρομιχάλου, λαβὼν τὰς ἀποδείξεις παρὰ τοῦ Καϊμακάμου, ἀφῄρεσεν ὅλας τὰς ὑποψίας κατὰ τοῦ Μαυρομιχάλου. Ὅθεν ὁ μὲν Μαυρομιχάλης διεσώθη τοῦ κινδύνου καὶ διετηρήθη εἰς τὴν ἡγεμονείαν, δοὺς ὅμηρον τὸν υἱόν του εἰς Κωνσταντινούπολιν, οἱ δὲ δύο Μανιάται

οἱ ἀντίπαλοί του διετάχθησαν νὰ φυλακισθῶσιν. Οὗτοι δὲ καταδιωκόμενοι κατέφυγον εἰς τὴν Ἀγγλικὴν πρεσβείαν.

Ταῦτα μαθόντες οἱ ἐν Ζακύνθῳ ἑταῖροι, καὶ φοβούμενοι τὴν καταδιώξεις καὶ πλεκτάνας τοῦ Μαιτλὰνδ ἐπρονόησαν, ὅπως μηδὲν τῶν πραττομένων δηλωθῇ. Διὸ τὰ γράμματα τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου πρὸς τὸν ἐν Κερκύρᾳ ἀδελφόν του Βιάρον, τὰ ὁποῖα ἔφερεν εἰς Ζάκυνθον ὑπάλληλός τις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσσικῆς πρεσβείας, ἔκρυψαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ρώσσου προξένου Ἀντωνίου Σανδρίνη, καὶ ἐνεπιστεύθησαν πρὸς τὸν Γεώργιον Ἀθανασιάδην ἢ Ἀθανασόπουλον. Οὗτος Σμυρναῖος μὲν τὴν γέννησιν, ἀλλὰ Πελοποννήσιος τὴν καταγωγὴν, ἐμπορεύετο πρώην εἰς Τεργέστην. Μετελθὼν δὲ τότε ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1820, κατηχήθη ὑπὸ τοῦ Ν, Καλύβα. Ἐγχειρίσας δὲ αὐτῷ ὁ Δραγώνας τὰ γράμματα, ἵνα μετακομίσῃ εἰς Κέρκυραν, ἐνετείλατο ὅτι, ἐὰν τυχὸν συλληφθῇ παρὰ τῆς Ἀστυνομίας, νὰ μὴ εἴπῃ τίς αὐτῷ ἐνεχείρησε. Ἀπάρας λοιπὸν ὁ Ἀθανασόπουλος εἰς Λευκάδα, συνωμίλησε μετὰ τοῦ Ζαμπελίου καὶ ἄλλων ἡταίρων. Εἶτα ἀφιχθεὶς εἰς Κέρκυραν, παρέδωκε τὰ γράμματα πρὸς τὸν Βιάρον. Ἀλλ' ἐκεῖ καταμηνυθεὶς πρὸς τὸν Μαιτλὰνδ ὑπὸ κατασκόπων, ὡς Ρῶσσος ἀπεσταλμένος πρὸς τοὺς Καποδιστρίας, ἐφυλακίσθη. Ὁ ἀστυνόμος Κερκύρας Κρούν ἀπέλυσεν αὐτὸν μετ' ὀλίγον τῆς φυλακῆς, καὶ ἐπορεύθη εἰς Τριέστην. Εἶτα ἐκραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως, μετέβη εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα, καὶ ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ Νικήτα

Προσήγγιζεν ἤδη καὶ ἡ στιγμὴ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος, καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφορία ἀποστέλλει εἰς μὲν τὴν Πελοπόννησον τὸν Ἀρχιμανδρίτην Δικαῖον ἢ Φλέσσαν, εἰς δὲ τὴν Ἤπειρον τὸν Χ, Περραιβὸν, ὅπως διοργανίσωσι καὶ ἀρχίσωσι τὴν ἐπανάστασιν. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Φλέσσας ἀφιχθεὶς εἰς Ὕδραν καὶ Σπέτσας περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου 1820, μετέβη εἰς τὴν Πελοπόννησον. Λαβὼν δὲ συνέντευξιν μετὰ τῶν προκρίτων φιλικῶν Ἀρχιερέων καὶ προεστώτων εἰς Βοστίτσαν τὰς 26 Ἰανουαρίου 1821, ἔλεγεν αὐτοῖς ἐκ μέρους τοῦ Ὑψηλάντου, ὅτι πρὶν τοῦ Μαρτίου μηνὸς θὰ κηρυχθῇ Ρωσσικὸς πόλεμος, θὰ κυριευθῇ ἡ Κωσταντινούπολις καὶ θὰ χαλασθῇ ὁ Σουλτάνος· διὸ πρέπει νὰ κινηθῇ εὐθὺς καὶ ἡ Μάνη καὶ ἡ λοιπὴ Πελοπόννησος. Ἐπειδὴ δέ τινες ἐδίσταζον, ὁ Ἀρχιμανδρίτης τοὺς ἐφοβέρισεν ὅτι αὐτὸς θὰ μισθώσῃ 1000 Πισινοχωρίτας Σαμπαζότας καὶ Μανιάτας, καὶ θὰ ἀρχίσῃ τὴν ἐπανάστασιν. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν ν' ἀπομακρύνωσι τὸν καιρὸν διὰ νὰ προετοιμάζωνται ἐν τοσούτῳ, καὶ νὰ παίξωσι τὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

πράγματα όπως ηθέλοντο καλλίτερον μέ τήν Τουρκικήν ἐξουσίαν(1)

Ὁ Ζαμπέλης λαμβάνει ἐπιστολὴν ὅτι μετὰ τὰ Θεοφάνεια(1821) θὰ ἔλθωσιν οἱ ὁπλαρχηγοὶ εἰς τὴν Λευκάδα, ἵνα συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν φιλικῶν περὶ τῆς ἐνάρξεως, Τῷ ὄντι συνέρχονται ἐνταῦθα Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος, Γ. Τσόγγας, Γ. Βαρνακιώτης Γ. Καραϊσκάκης, Δ. Μακρῆς, Στρουνάρης, Κατσικογιάννης, Δ. Μίτσος, ὁ Πανουργιᾶς ὡς ἀπεσταλμένος ἐκ Πατρῶν, καὶ Ἠλίας Μαυρομιχάλης, ὅστις, ἵνα μὴ δώσῃ ὑπόνοιαν εἰς τὰς Ἰονίους ἀρχὰς ἀφίχθη εἰς Λευκάδα, φέρων φορτίον ἀνθράκων εἰς πώλησιν. Κατέπλευσεν καὶ ἐν πλοῖον τοῦ Τομβάζ, οὗ ὁ πλοίαρχος μετά τινων ναυτῶν, καὶ ἅπαντες οἱ συνέταιροι ὁπλαρχηγοὶ Λευκάδιοι συνῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ζαμπέλη δώσαντος γεῦμα. Μετὰ τὸ τέρμα ἐκλείσθησαν αἱ θύραι καὶ συνεφώνησαν περὶ πάντων. Οἱ μὲν Λευκάδιοι ἔπρεπε νὰ ἑτοιμάσωσιν ὅπλα καὶ πολεμοφόδια, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Πανουργιᾶς νὰ πορευθῶσιν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ὅπου εἰσηκούετο, καὶ νὰ ὑψώσωσι καθ' ὡρισμένην ἡμέραν τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ, οἱ δὲ Βαρνακιώτης, Τσόγγας καὶ Καραϊσκάκης μεταβάντες εἰς τὴν δυτικὴν, νὰ ἐξέλθωσιν ἔνοπλοι ὑπὲρ Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, εἶτα μεταβάντες εἰς τὰ δύσβατα τοῦ Μακρινόρους, ἔμελλον νὰ κωλύσωσι τοὺς Τούρκους, ἐὰν ἐντεῦθεν προσδράμωσιν εἰς ἀπόσβεσιν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ζαμπέλη μετέβησαν εἰς ἓν ἐρημοκλήσιον, καὶ ἐκεῖ ὡρκίσθησαν ἐκ νέου πίστιν στερεὰν τῶν συμφωνηθέντων. Μετ' ὀλίγον δὲ, ὅτε ἔφθασαν καὶ αἱ ἡμέραι τῶν ἀποκρέων, τερπνότατον θέαμα ὤφθη συγκινῆσαν τὰς καρδίας ὅλων ἐν Λευκάδι. Τὴν κυριακὴν τῆς ἀποκρέω οἱ ὁπλαρχηγοὶ καὶ οἱ φίλοι Σούνδιας, Ζαμπέλης καὶ λοιποὶ ἔσυραν μέγαν Ἑλληνικὸν χορὸν ἀπὸ τῆς μεγάλης ὁδοῦ τῆς πόλεως μέχρι τῆς ἄκρας τῆς πλατείας τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος. Ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγαλλιάσεως ἐνεπλήσθησαν οἱ ἐγχώριοι, καὶ ἐλπίδας ἀνεπτέρωσαν περὶ αἰσίου Ἑλληνικοῦ κινήματος. (2)

Τὰ αὐτὰ μέτρα περὶ προπαρασκευῆς ἐφοδίων ἔλαβον καὶ οἱ ἐν Ζακύνθῳ συνέταιροι. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἦτο ἀκάθεκτος, καὶ τὸ μυστήριον διαδιδόμενον ἐστερέου τὰς ὑπονοίας τῆς ἀστυνομίας Ζακύνθου. Ὁ δὲ τοῦ Κολοκοτρώνου ὑπηρέτης διατρέχων τὰς ὁδοὺς καὶ οἰνοπωλεῖα τῆς πόλεως, ἐφώναζε «τοὺς Τούρκους ὀγρήγορα ἡ σπάθη τοῦ Καπετάνιου μας θὰ κόψῃ.» Οἱ ἐν Ζακύνθῳ λοιπὸν συνέταιροι, φο-

(1) Φωτάκος βίος τοῦ παπᾶ Φλέσσα σελ. 20.
(2) Βιογραφία Ἰωάννου Ζαμπέλη, ἀνωτ. 76.

θηθέντες τὰ ἄτοπα, ὑπεχρέωσαν τὸν Κολοκοτρώνην νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ Ζακύνθου. Οὗτος δὲ προσκληθεὶς πρότερον παρὰ τοῦ Υψηλάντου, ἐζήτησεν ἄδειαν παρὰ τῆς ἀστυνομίας Ζακύνθου προφάσει δῆθεν ἐμπορίου εἰς τὸ Αἰγαῖον, καὶ μετέβη εἰς Πελοπόννησον τὰς 16 Ἰανουαρίου 1821. Ἔλαβε διαβατήριον παρὰ τοῦ Ἄγγλου ὑγειονόμου Τώμας τῇ συςάσει τοῦ Κων, Δραγώνα, καὶ ἐκρύφθη εἰς τοῦ Μούρτσινου τὴν οἰκίαν. Κατὰ δὲ τὸν Φευρουάριον ἀνεχώρησαν ἐκ Ζακύνθου ὁ Νικήτας καὶ οἱ Πετιμεζέοι Κων. Νικολ. καὶ Βασίλειος. Οὗτοι ἐκρύφθησαν ὁ μὲν Νικήτας ἐν Μεσσήνῃ, οἱ δὲ Πετιμεζέοι ἐν Καλαβρύτοις κατὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Σωτήρη Χαραλάμπους. (1)

Ἐν τούτοις οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Τοῦρκοι δὲν ἡσύχαζον περὶ τῶν διαθρυλλουμένων ἐνεργειῶν τῆς ἑταιρίας, ἐθρυλλεῖτο ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης εἶχε μεταβῇ εἰς Μάνην, καὶ ὅτι ἔμελλον νὰ σφαγῶσιν οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Τοῦρκοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ὁ τότε Καϊμακάμης Μεχμὲτ Σελὴχ, λαβὼν πρόσχημα τοῦ νὰ θεραπεύσῃ τινὰς ἐντοπίους ἀνάγκας, συνεκάλεσεν εἰς Τριπολιτσὰν ἀρχιερεῖς καὶ προεστῶτας καὶ Βοϊβώνδας τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τὸν Πέτρον Μαυρομιχάλην. Ἱκανοὶ μὲν ἐξ αὐτῶν εἰσῆλθον, ἀλλ' εἷς τῶν τεσσάρων Ἀγάδων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐκοινοποίησεν ὁ Καϊμακάμης Σελὴχ, ὅτι εἶχε μυστικὰς διαταγὰς παρὰ τοῦ Σουλτάνου νὰ θανατώσῃ τοὺς προεστῶτας τούτους, εἰδοποίησε τοὺς προεστῶτας τῆς Ἀχαΐας. Ὁ Γερμανὸς καὶ ὁ Λόντος τὰς 27 Φεβρουαρίου 1821 κινήσαντες διὰ τὴν Τριπολιτσὰν, εἰς τὴν Γέφυραν τοῦ Ἀμημπαγῆ ἐδήλωσαν τὸν ἐπίβουλον σκοπὸν τοῦ Σελὴχ πρὸς τὸν Ἀρναούτουγλον τὸν Βοϊβώνδαν τῶν Καλαβρύτων, μεθ' οὗ συνεπορεύοντο. Ἔλεγον ὅτι, ἕως λάβωσιν ἀπάντησιν παρὰ τοῦ Σουλτάνου εἰς τὴν ἀναφορὰν, δι' ἧς ζητοῦσι θεραπείαν, κινδυνεύοντες καὶ ἐπιβουλευόμενοι παρὰ τοῦ Σελὴχ, ὀφείλουσι νὰ ἀσφαλισθῶσι. Διὰ ταῦτα αὐτοὶ μὲν ἀπῆλθον εἰς τὴν μονὴν τῆς Λαύρας ὁ δὲ Ἀρναούτουγλος εἰς Καλάβρυτα. Ἐνταῦθα, παρόντων τῶν Μαυρομιχάλη Ἠλία καὶ Κυριακούλη, Τρουπάκη καὶ ἄλλων ὁπλαρχηγῶν, συνεσκέφθησαν νὰ ἀρχίσωσι τὸν πόλεμον.

Ἑτοίμη ἦτον ἡ ἐπανάστασις νὰ ἐκραγῇ ἐν Μολδαυΐᾳ. Τότε ὁ Κεφαλλὴν Κωνςαντῖνος Τυπάλδος Κωζάκης ἰατρὸς καὶ ἀνὴρ τῶν μᾶλλον τότε πεπαιδευμένων Ἑλλήνων καὶ πατριωτῶν, συνέταξε κατὰ διαταγὴν τοῦ Ὑψηλάντου τὴν προκήρυξιν τῆς ἐνάρξεως ὑπογραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ὡς ἀρχηγοῦ καὶ

(1) Θεοδώρου Κολοκοτρώνη Ἀπομνημονεύματα 48

τυποθεῖσαν ἐν Ἰασίῳ τὰς 27 Φευρουαρίου 1821. Ἀποδεικνύεται ὅτι συνετάγη ὑπὸ τοῦ ἰδίου Τυπάλδου, ὡς λέγει ὁ Φιλήμων· διότι γράφων ὁ Τυπάλδος Κωζάκης, πρὸς τὸν φίλον του Ἠπίτην εἰς Παρισίους μεταβάντα, ὅτε κατέβαινε μετὰ τοῦ Δημητ. Ὑψηλάντου εἰς τὴν Ἑλλάδα λέγει «. . . Μάθε μὲ τρόπον, τί λέγουσιν ὁ Κοραῆς καὶ οἱ λοιποὶ πεπαιδευμένοι, περὶ τῆς διακηρύξεώς μου Μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ ὑπὲρ πατρίδος, εἶναι κατὰ κανόνας, τὴν Κριτικάρουν;» — Ἔλεγε δὲ ἡ προκήρυξις αὕτη οὕτω, — «ΜΑΧΟΥ ΥΠΕΡΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ. (1) — Ἡ ὥρα ἦλθεν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες! Πρὸ πολλοῦ οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης, πολεμοῦντες ὑπὲρ τῶν ἰδίων δικαιωμάτων καὶ ἐλευθερίας αὐτῶν, μᾶς ἐπροσκάλουν εἰς μίμησιν. Αὐτοί, καί τοι ὁπωσοῦν ἐλεύθεροι, ἐπροσπάθησαν ὅλαις δυνάμεσι ν' αὐξήσωσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ δι' αὐτῆς πᾶσαν αὐτῶν τὴν εὐδαιμονίαν

«Οἱ ἀδελφοί μας καὶ φίλοι εἶναι πανταχοῦ ἕτοιμοι. Οἱ Σέρβοι οἱ Σουλιῶται καὶ ὅλη ἡ Ἤπειρος ὁπλοφοροῦντες μᾶς περιμένουσι. Ἂς ἡνωθῶμεν λοιπὸν μὲ ἐνθουσιασμόν. Ἡ πατρὶς μᾶς προσκαλεῖ,

«Ἡ Εὐρώπη προσηλόνουσα τοὺς ὀφθαλμούς της εἰς „ἡμᾶς, ἀπορεῖ διὰ τὴν ἀκινησίαν μας. Ἂς ἀντηχήσωσι λοιπὸν ὅλα τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν ἦχον τῆς πολεμικῆς σάλπιγγος, καὶ αἱ κοιλάδες ἀπὸ τὴν τρομερὰν κλαγγὴν τῶν ἁρμάτων μας, Ἡ Εὐρώπη θέλει θαυμάσει τὰς ἀνδραγαθίας μας, οἱ δὲ τύραννοι ὑμῶν τρέμοντες καὶ ὠχροὶ θέλουσι φύγει ἀπ' ἔμπροσθέν μας,

«Οἱ φωτιζόμενοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐνασχολοῦνται εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἰδίας εὐδαιμονίας, καὶ πλήρεις εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς πρὸς αὐτοὺς τῶν προπατόρων μας εὐεργεσίας, ἐπιθυμοῦσι τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος.

«Ἡμεῖς φαινόμενοι ἄξιοι τῆς προπατορικῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ παρόντος αἰῶνος, εἴμεθα εὐέλπιδες νὰ ἐπιτύχωμνν τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν καὶ βοήθειαν. Πολλοὶ ἐκ τούτων φιλελεύθεροι θέλουν ἔλθει διὰ νὰ συγκινηθῶσι μὲ ἡμᾶς. Κινηθῆτε ὦ φίλοι καὶ θέλετε ἰδεῖ μίαν Κριτικὴν δύναμιν νὰ ὑπερασπισθῇ τὰ δικαιά μας. Θέλετε ἰδεῖ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν μας πολλούς, οἵτινες παρακινούμενοι ἀπὸ τὴν δικαίαν μας αἰτίαν νὰ στρέψωσι τὰ νῶτα πρὸς τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ ἑνωθῶσι μὲ ἡμᾶς. Ἂς παρρουσιασθῶσι μὲ εἰλικρινὲς φρόνημα· ἡ πατρὶς θέλει τοὺς ἐγκολπωθῇ. Ποῖος λοιπὸν ἐμποδίζει τοὺς ἀνδρικούς σας βραχίονας; Ὁ ἄνανδρος ἐχθρὸς

(1) Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως παρὰ Ἰωάννου Φιλήμονος. Τόμ. 2. σελ. 290.

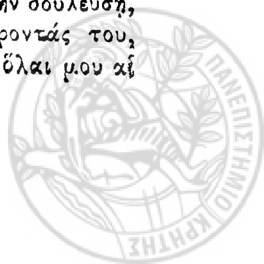
σας εἶναι ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος, οἱ στρατηγοί μας ἔμπειροι, καὶ ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς γέμουσιν ἐνθουσιασμοῦ. Ἑνωθῆτε λοιπὸν, ὦ ἀνδρεῖοι καὶ μεγαλόψυχοι Ἕλληνες· ἂς σχηματισθῶσι φάλαγγες ἐθνικαὶ, ἂς ἐμφανισθῶσι πατριωτικαὶ λεγεῶνες, καὶ θέλετε ἰδεῖ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους κολοσσοὺς τοῦ δεσποτισμοῦ νὰ πέσωσιν ἐξ ἰδίων ἀπέναντι τῶν θριαμβευτικῶν μας σημαιῶν. Εἰς τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας ὅλα τὰ παράλια τοῦ Ἰονίου καὶ Αἰγαίου πελάγους θέλουσιν ἀντηχήση. Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐν καιρῷ εἰρήνης ἤξευραν νὰ ἐμπορεύωνται καὶ νὰ πολεμῶσι, θέλουσι σπείρει εἰς ὅλους τοὺς λιμένας τοῦ τυράννου καὶ τὸ πῦρ καὶ τὴν μάχαιραν τὴν φρίκην καὶ τὸν θάνατον.

«Ποία Ἑλληνικὴ ψυχὴ θέλει ἀδιαφορήσει εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς πατρίδος; Εἰς τὴν Ρώμην ἕνας τοῦ Καίσαρος φίλος, σείων τὴν χλαμύδα τοῦ τυράννου ἐγείρει τὸν λαόν. Τί θέλετε κάμει σεῖς, ὦ Ἕλληνες, πρὸς τοὺς ὁποίους ἡ πατρὶς γυμνὴ μὲν δεικνύει τὰς πληγάς της, μὲ διακεκομμένην δὲ φωνὴν ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τῶν τέκνων της! Ἡ θεία πρόνοια, ὦ φίλοι συμπατριῶται, εὐσπλαγχνισθεῖσα πλέον τὰς δυστυχίας μας, ηὐδόκησεν οὕτω τὰ πράγματα, ὥστε μὲ μικρὸν κόπον θέλομεν ἀπολαύσει μὲ τὴν ἐλευθερίαν πᾶσαν εὐδαιμονίαν. Ἂν λοιπὸν ἀπὸ ἀξιόμεμπτον ἀβελτηρίαν ἀδιαφορήσωμεν, ὁ τύραννος, γενόμενος ἀγριώτερος θέλει πολλαπλασιάσει τὰ δεινά μας, καὶ θέλομεν καταντήσει διὰ παντὸς τὸ δυστυχέστερον πάντων τῶν ἐθνῶν.

«Στρέψετε τοὺς ὀφθαλμούς σας, ὦ συμπατριῶται, καὶ ἴδετε τὴν ἐλεεινήν μας κατάστασιν! Ἴδετε ἐδῶ τοὺς ναοὺς καταπατημένους, ἐκεῖ τὰ τέκνα μας ἁρπαζόμενα διὰ χρῆσιν ἀναιδεστάτην τῆς ἀσελγοῦς φιληδονίας τῶν βαρβάρων τυράννων μας, τοὺς οἴκους μας γεγυμνωμένους, τοὺς ἀγρούς μας λεηλατισμένους καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐλεεινὰ ἀνδράποδα.

«Εἶναι καιρὸς ν' ἀποτινάξωμεν τὸν ἀφόρητον τοῦτον ζυγὸν, νὰ ἐλευθερώσωμεν τὴν πατρίδα, νὰ κρημνίσωμεν ἀπὸ τὰ νέφη τὴν ἡμισέληνον, διὰ νὰ ὑψώσωμεν τὸ σημεῖον, δι' οὗ πάντοτε νικῶμεν, λέγω τὸν Σταυρὸν, καὶ οὕτω νὰ ἐκδικήσωμεν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν ἀπὸ τὴν ἀσεβῆ τῶν ἀσεβῶν καταφρόνησιν.

«Μεταξὺ ὑμῶν εὐγενέστερος, εἶναι ὅστις ἀνδρειοτέρως ὑπερασπισθῇ τὰ δίκαια, τῆς πατρίδος καὶ ὠφελιμωτέρως τὴν δουλεύσῃ, Τὸ ἔθνος συναθροιζόμενον θέλει ἐκλέξει τοὺς Δημογέροντάς του, καὶ εἰς τὴν ὕψιστον ταύτην βουλὴν θέλουσιν ὑπείκει ὅλαι μου αἱ πράξεις.

«Ἂς κινηθῶμεν λοιπὸν μὲ ἓν κοινὸν φρόνημα· οἱ πλούσιοι ἂς καταβάλλωσι μέρος τῆς ἰδίας περιουσίας, οἱ ἱεροὶ ποιμένες ἂς ἐμψυχώσωσι τὸν λαὸν μὲ τὸ ἰδικόν των παράδειγμα, καὶ οἱ πεπαιδευμένοι ἂς συμβουλεύσωσι τὰ ὠφέλιμα· οἱ δ' ἐν ξέναις Αὐλαῖς ὑπουργοῦντες ςρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ὁμογενεῖς, ἀποδίδοντες τὰς εὐχαριστίας, εἰς ἣν ἕκαστος ὑπουργεῖ δύναμιν, ἂς ὁρμήσωσιν ὅλοι εἰς τὸ ἀνοιγόμενον ἤδη μέγα καὶ λαμπρὸν στάδιον, καὶ ἂς συνεισφέρωσιν εἰς τὴν πατρίδα τὸν χρεωστούμενον φόρον, καὶ ὡς γενναῖοι, ἂς ἐνοπλισθῶμεν ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ μὲ τὸ ἀκαταμάχητον ὅπλον τῆς ἀνδρίας, καὶ ὑπόσχομαι ἐντὸς ὀλίγου τὴν νίκην καὶ μετ' αὐτὴν πᾶν ἀγαθόν. Ποῖοι μισθωτοὶ καὶ χαῦνοι δοῦλοι τολμοῦν ν' ἀντιπαραταχθῶσιν ἀπέναντι λαοῦ, πολεμοῦντος ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀνεξαρτησίας; Μάρτυρες οἱ ἡρωϊκοὶ ἀγῶνες τῶν προπατόρων μας, μάρτυς ἡ Ἱσπανία, ἥτις πρώτη κα μόνη κατετρόπωσε τὰς ἀηττήτους φάλαγκας ἑνὸς τυράννου.

«Μὲ τὴν ἕνωσιν, ὦ συμπολῖται, μὲ τὸ πρὸς τὴν ἱερὰν θρησκείαν σέβας, μὲ τὴν πρὸς τοὺς νόμους καὶ τοὺς στρατηγοὺς ὑποταγὴν, μὲ τὴν εὐτολμίαν καὶ σταθερότητα, ἡ νίκη μας εἶναι βεβαία καὶ ἀναπόφευκτος. Αὐτὴ θέλει στεφανώσει μὲ δάφνας ἀειθαλεῖς τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας μας· αὐτὴ μὲ χαρακτῆρας ἀνεξαλείπτους θέλει χαράξει τὰ ὀνόματα ἡμῶν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας διὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Ἡ πατρὶς θέλει ἀνταμείψει τὰ εὐπειθῆ καὶ γνήσιά της τέκνα μὲ τὰ βραβεῖα τῆς δόξης καὶ τιμῆς, τὰ δὲ ἀπειθῆ καὶ κωφεύοντα εἰς τὴν τωρινήν της πρόσκλησιν θέλει ἀποκηρύξει νόθα καὶ Ἀσιανὰ σπέρματα, καὶ θέλει παραδώσει τὰ ὀνόματά των, ὡς ἄλλων προδοτῶν, εἰς τὸν ἀναθεματισμὸν καὶ κατάραν τῶν μεταγενεστέρων.

«Ἂς καλέσωμεν λοιπὸν ἐκ νέου, ὦ ἀνδρεῖοι καὶ μεγαλόψυχοι Ἕλληνες, τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν κλασικὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος! Ἂς συγκροτήσωμεν μάχην μεταξὺ τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Θερμοπυλῶν! Ἂς πολεμήσωμεν εἰς τοὺς τάφους τῶν πατέρων μας, οἱ ὁποῖοι, διὰ νὰ μᾶς ἀφήσωσιν ἐλευθέρους, ἐπολέμησαν καὶ ἀπέθανον ἐκεῖ! Τὸ αἷμα τῶν τυράννων εἶναι δεκτὸν εἰς τὴν σκιὰν τοῦ Ἐπαμινώνδου Θηβαίου καὶ τοῦ Ἀθηναίου Θρασυβούλου, οἵτινες κατετρόπωσαν τοὺς τριάκοντα τυράννους· εἰς ἐκείνας τοῦ Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, οἱ ὁποῖοι συνέτριψαν τὸν Πεισιστρατικὸν ζυγόν· εἰς ἐκείνην τοῦ Τιμολέοντος, ὅστις ἀπεκατέστησε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν Κόρινθον καὶ τὰς Συρακούσας· μάλιστα εἰς ἐκείνας τοῦ Μιλτιάδου καὶ Θεμιστοκλέους, τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν τριακοσίων, οἵτινες κατέκοψαν τοσάκις τοὺς

ἀναριθμήτους στρατοὺς τῶν βαρβάρων Περσῶν, τῶν ὁποίων τοὺς βαρβαρωτέρους καὶ ἀνδρειοτέρους ἀπογόνους πρόκειται εἰς ἡμᾶς σήμερον μὲ πολλὰ μικρὸν κόπον νὰ ἐξαφανίσωμεν ἐξ ὁλοκλήρου.

«Εἰς τὰ ὅπλα λοιπόν, φίλοι, ἡ πατρίς μᾶς προσκαλεῖ!

«Τὴν 24 Φεβρουαρίου 1821—«Εἰς τὸ γενικὸν Στρατόπεδον τοῦ Ἰασίου—(Τ.Σ.) Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης.»

Ὁ Ὑψηλάντης ἀκολούθως διατάσσει τὸν συνέταιρον Βασίλειον Καραβίαν Τσεπέρην νὰ ὑψώσῃ τὴν σημαίαν. Οὗτος τὰς 17 Φευρουαρίου προσεκάλεσεν τοὺς πιστούς, ἀνέγνωσε τὸ γράμμα τοῦ Ὑψηλάντου, ἐν ᾧ πρὸς τοῖς ἄλλοις συμπεριείχετο ἡ ῥῆσις.—«Συναχθῆτε, ὦ ἀνδρεῖοι καὶ τολμηροὶ πολεμισταί. Ἑτοιμασθῆτε μὲ τὰς ἀνηκούσας ὑμῶν φάλαγγας, καὶ δείξατε ἑαυτοὺς ὡς πατριωτικοὺς λόγους. Κρημνίσατε αὐτὸν τὸν παλαιὸν τοῦ δεσποτισμοῦ κολοσσόν. Ἐνώπιόν σας προπορεύονται αἱ θριαμβευτικαὶ σημαῖαι. Εἰς τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος θέλουν ἀκολουθήσει ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν Ἰονικῶν καὶ Αἰγαιϊκῶν νήσων—"Απαντες λοιπὸν οἱ προσκληθέντες Ἑπτανήσιοι καὶ λοιποὶ ἐσυμφώνησαν τὴν 21 Φευρουαρίου νὰ ἐξέλθωσιν ἔνοπλοι, καὶ μὲ σημαίαν ἀνοικτὴν νὰ κτυπήσωσι τοὺς Τούρκους. Τὴν ὡρισθεῖσαν λοιπὸν ἡμέραν ὁ Καραβίας ἐπὶ κεφαλῆς Ἑλληνικοῦ σώματος, ὃ συνήρτιζον τὸ πλεῖστον Ἰθακήσιοι, Κεφαλλῆνες, Ζακύνθιοι καὶ Αἰγαιοπελαγῖται, καὶ φέρο τ.ς δύο κανόνια ἐκτύπησαν τοὺς Τούρκους τοῦ Γαλατσίου, καὶ ἐφόνευσαν ἕως 469 ἐντὸς τριῶν ὡρῶν. Μετὰ δὲ δύο ἡμέρας κατὰ διαταγὴν τοῦ Ὑψηλάντου ὁ Καραβίας μετὰ τῆς ταγματαρχίας του ἐκ 800 πολεμιστῶν μεταβαίνει εἰς Φωξάνην. Ἐκεῖ συνέρρεον νέοι Ἕλληνες ἐξ Ὀδησσοῦ καὶ ἄλλων πόλεων, καὶ πολλοὶ ἐξ Ἑπτανήσου, ὧν συνηριθμοῦντο οἱ Ζακύνθιοι Νικόλαος Κατάνης καὶ Γ. Ἀβραμιώτης ὁ παραστήσας πολλάκις μετὰ τοῦ Σπυρ. Δρακούλη ἄλλου Ταλμᾶ ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Ὀδησσοῦ τὸ Ἑλληνικώτατον δράμα «ἡ δουλωμένη Ἑλλάς» καὶ ἄλλα. "Απαντες ἐνθουσιῶντες ὑπὲρ ἐλευθερίας ἄφησαν ἐμπορικὰ γραφεῖα ἡδυπάθειαν καὶ πλούτη, καὶ συνέταξαν τὸν ἱερὸν λόχον. Αὐτοὶ ἔφερον στολὴν ἰδίαν κατὰ σχῆμα καὶ μορφὴν ἀναμὶξ Ἑλληνικὴν καὶ Εὐρωπαϊκὴν μαύρην, διὸ καὶ ἐλέγοντο μαυροφόροι. Ἐπὶ τοῦ στήθους ἔφερον σταυρὸν ἐκ ταινίας ἐρυθρᾶς. Ἡ δὲ περικεφαλαία κεφαλὴν νεκροῦ μετὰ δύο χιαστῶν κοκκάλων τὸ σύμβολον τοῦ θανάτου, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐγράφετο ἐλευθερία ἢ θάνατος. Τὸ ἐθνόσημον αὐτὸ ἦτο τρίχρωμον κόκκινον κυανοῦν καὶ λευκόν, ὅπλα δὲ ἡ λόγχη. Πρῶτος δὲ προεγύμναζε τὸν ἱερὸν λόχον Γεώργιος Κατακουζηνὸς διωρίσθησαν δὲ αὐτοῦ χιλίαρχος Ἀκατάνης, καὶ ἑκατόνταρχοι

Σπυρ. Δρακούλης Ἰθακήσιος, Δημήτριος Σοῦτσος Κεμπάπης Κωνσταντινουπολίτης, Λουκᾶς Βαλσαμάκης Κεφαλλὴν, Ἀνδρόνικος Πελοποννήσιος, Ρίζος Ἰωαννίτης καὶ Ἰωαν. Κρόκιας. Κατέστησαν δὲ καὶ ἄτακτον ἱππικὸν κατὰ τοὺς Κοζάκους, οὗ ἦρχον ὁ Καραβίας, Ἰωάν. Κολοκοτρώνης, Κ. Δοῦκας, Ἀναστ. καὶ Νικόλαος Ἰγγλέσης Κεφαλλῆνες, ὁ Εὐμορφόπουλος Ἰθακήσιος καὶ ἄλλοι ἀριστεύσαντες ἐν Σκουλένῃ.

Εἰς δὲ τὸ Βουκουρέστι ἐμβῆκεν ὁ Θεόδωρος Βλαδιμιρέσκος μὲ σχεδὸν 2000. Συνάξας δὲ τοὺς πολίτας, λέγει ὁ «Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος», ἐκοινοποίησεν αὐτοῖς τὸν σκοπὸν τοῦ κινήματος, καὶ ἐβεβαίωσεν ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν ἁρπαγῆς ἢ ἄλλου τινος κακοῦ. Τὰ πράγματα οὕτως ἔμειναν ἥσυχα, παρεκτὸς τῶν γινομένων νυκτὸς τυυφεκιῶν ἕως τὰς 4 Ἀπριλίου, ὅτε εἴδαμεν νέον θαῦμα (γράφει ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς ἐφημερίδος ἐκείνης.) «Μετὰ τὸ γεῦμα περιέφερον εἰς τὴν πόλιν Ἕλληνες καθωπλισμένοι δύο σημαίας τὴν μέν τρίβαφον ἐκ κοκκίνου μαύρου καὶ λευκοῦ, τὴν δὲ ὅλως λευκὴν, καὶ τὰς δύο ὅμως σημειωμένας μὲ σταυρὸν, καὶ εἰς τὴν πρώτην παριστάνετο ὁ Φοίνιξ καὶ ἡ γλαῦξ. Αὗται αἱ σημαῖαι περιεφέροντο εἰς τοὺς δρόμους τῆς πόλεως, ψαλλομένων ὕμνων ἐλευθερίας. Ἕλληνες ἱερεῖς συνώδευον αὐτὰς ἐνδεδυμένοι τὴν ἱεράτικὴν στολὴν. Καὶ ὅτε ἐστήθησαν ἔκαμαν πολὺν κρότον, καὶ ἔρριψαν πολλὰς τουφεκιὰς πρὸς τὰς οἰκίας τῶν ἀρχόντων, Καὶ ταῦτα μὲν ἕως τώρα. Ἀδύνατον εἶναι δὲ νὰ προειδῇ τις, ἕως ποῦ θὰ καταντήσῃ τὸ πρᾶγμα . . , Λέγουσιν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἑτοιμάζονται κατὰ πολλὰ καὶ θέλουσι νὰ περάσωσι κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας τὸν Δανούβιον. Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριάρχης ἔστειλε πρὸς τὸν ἐνταῦθα Μητροπολίτην ἀφορισμὸν μὲ παραγγελίαν νὰ τὸν ἀναγνώσῃ εἰς ὅλους τοὺς φίλους τοὺς ἀποστάτας κατὰ τῶν ὀθωμανῶν.»

Ταυτοχρόνως Ἀθανάσιος ὁ Καπερνισιώτης ἐν Γαλάτσι σχηματίζει σῶμα ἑξακοσίων, μεθ᾽ ὧν συγκατελέγοντο καὶ ὁ ἀνδρεῖος Σαλόστρος Ζακύνθιος, καὶ δύο Κεφαλλῆνες Μαγλέραι καὶ δύο Βουτσινάδες. Ὁ Καπερνησιώτης ὡς ἀρχηγὸς κατέλαβε τοὺς τρεῖς ἐνταῦθα προμαχῶνας καὶ ἔθεσεν εἰς τὰ 12 κανόνια αὐτῶν Ἑπτανησίους καὶ Σφακιώτας. Εἶτα, ἀποσταλέντος στρατοῦ Τουρκικοῦ εἰς Βλαχίαν ὑπὸ τὸν Περκόφτσαλην, ἐγένετο ἡ πρώτη μάχη ἐν Γαλατσίῳ. Ὁ Καπετὰν Ἀνδρέας Σφαέλλος Κεφαλλὴν ἐδιοίκει τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, ὅστις συνέκειτο ἐκ 13 πλοίων οὐχὶ εὐκαταφρονήτων. καὶ τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα εἶχον ἐπάρει ἀπὸ τοὺς Τούρκους, καὶ ἐμβάσει εἰς αὐτὸ Ἑπτανησίους. Ταῦτα ἦσαν ἀραγμένα εἰς

τὸν Προῦτον πλησίον τοῦ Ρενίου περίπου 5 ὥρας μακρὰν τοῦ Γαλατσίου. Ὁ ἐχθρὸς ἐκ μέρους τοῦ ποταμοῦ τὴν ά. Μαΐου ἔκαμεν ἐπίδειξιν ὄχι ὀλίγην. Δεκαεπτὰ βάρκαι κανονιέραι κατέβαινον τὸν Δούναβιν, καὶ διευθύνοντο πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν στολίσκον. Τὸ πεζὸν αὐτοῦ ἕως 8000 ἐπλησίαζε βολὴν κανονίου. Αἱ δύο πτέρυγες ἐξετάνθησαν νὰ περικυκλώσωσι τὰ Ἑλληνικὰ ὀχυρώματα καὶ τὴν πόλιν Γαλατσίου, ἥτις ἦτον ἔρημος. Οἱ Ἕλληνες ἰδόντες τὴν πολλὴν πληθὺν ἐμοιράσθησαν εἰς τὰ δύο ὀχυρώματα. Ὁ Καρτερόψυχος Δημήτριος Κοτήρας δὲν ἠθέλησε εἰς οὐδὲν τῶν ὀχυρωμάτων νὰ εἰσέλθῃ, ἀλλ᾽ ἐκλέξας ἕνα χάνδακα μεταξὺ τοῦ ὀχυρώματος χιλιάρχου Καπερνησιώτου καὶ ἐκείνου τῶν Σφακιωτῶν ὠχυρώθη μὲ 73 πολεμιστὰς καὶ τὰ 4 κανόνια. Προτρεπόμενος νὰ ἐξέλθῃ αὐτὸς ὡς ἀδύνατος ν᾽ ἀνθέξῃ, εἶπεν «δὲν φοβοῦμαι· μὲ τοὺς 73 πολεμιστάς μου καὶ τὰ 4 κανόνια, ἐπάνω εἰς τὸν δρόμον δύναμαι νὰ σκουπίσω τὰ βρωμόσκυλα.» Πῦρ ὡς ποταμὸς ἐξέρρεεν ἐκ τῶν Τουρκικῶν κανονίων· ὁ ἐχθρὸς περιεκύκλωσε τοὺς Ἕλληνας πανταχόθεν. Τὰ ὀχυρώματα οἱ Ἕλληνες ἐγκατέλειψαν καὶ ἀπεσύροντο. Μόνος ἔμεινεν ἐν τῷ χάνδακι ὁ χιλίαρχος μὲ 42, οἷς συνηριθμοῦντο, ὁ Δαλόστρος, Κοτήρας καὶ οἱ ἀδελφοὶ Μαγλιέροι. Ὁ ναύαρχος Ἀνδρέας Σφαέλλος καταπολεμημένος ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν Λιβουρνίδων (κανονοφόρων) διασχίζει αὐτὰς μὲ τέσσαρα πλοῖα, καὶ ἀποσύρεται εἰς τὸν Προῦτον. Περὶ τοῦ κατορθώματος τοῦ στολίσκου, ὃν ἐξῳκεῖ ὁ Σφαέλλος λέγει ὁ αὐτὸς ἐν τῇ ἐκθέσει του. «Εἰς τὴν Κοκῶνα Ταβλασῆ εἰς τὴν Κίλνα Σαυλινέτσι περῶντες μᾶς ἐκτύπησε μία δάπια, ὁποῦ διὰ νυκτὸς εἶχον κάμει οἱ Τοῦρκοι μὲ 6 κανόνια τῶν 24 λιτρῶν, τὴν ὁποίαν ἀντικτυποῦντες καὶ ἡμεῖς ἐφονεύσαμεν ἀρκετοὺς Τούρκους. Ἐξ ἡμῶν δὲ οὐδεὶς ἐφονεύθη. Ἐξοπίσω ἡμῶν ἔφθασαν καὶ τὰ ἄλλα παρτίδα, καὶ ἔκαμον καὶ αὐτὰ τὸ χρέος των, κτυπῶντα καὶ φονεύοντα τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἐμείναμεν ἀβλαβεῖς εἰς τὸν Προῦτον. Τέσσαρα ἦσαν τὰ πλοῖά μας, τὸ μὲν ἰδικόν μου μὲ κανόνια 3, τοῦ δὲ Ἰωάν. Κοντούρη μὲ κανόνια 4, τοῦ δὲ Παναγῆ Πανᾶ μὲ ἄλλα τόσα, καὶ τοῦ Σπυρ. Πεταλᾶ μὲ ἄλλα 4.—(1) Διαπλεύσας δὲ τὸ Ρυάκιον ὁ στολίσκος πρὸς τὸν ἐκεῖ προμαχῶνα, καὶ ἀντιτασσόμενος εἰς τὰς κανονοβολάς, ἐξολοθρεύει πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν. καὶ ἀγκυροβολεῖ εἰς Ρένιον Ρωσσικὴν πόλιν ἐν Βασσαραβίᾳ. Ὁ Καπερνησιώτης καὶ οἱ ἔγκλειστοι μετ᾽ αὐτοῦ ἐξέφυγον τοῦ

(1) Ραπόρτο τοῦ καπετὰν Σφαέλλου πρὸς τοὺς ἐφόρους τοῦ Ρένι παρὰ Φιλήμων 2 σελ. 391.

προμαχῶνος, ρίψαντες τὰς χλαίνας των ἐκ τοῦ ὕψους, ἃς ὑπολαβόντες οἱ Τοῦρκοι ὡς σκιὰν μοχομένων, ἐπυροβόλουν κατ αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ ἐξέφυγον ἀντικρὺ τῆς Τομάροβας, καὶ ἀκολούθως ἀνέβησαν εἰς Ῥέννιον. Μικρὸν δὲ ἀπόσπασμα Ἑλλήνων, ἐπιπεσὸν κατὰ τῶν προχωρησάντων Τούρκων εἰς τὴν Φωξάνην κώμην Ρουμανικὴν, ἐπολέμησε τοὺς Τούρκους· ἐνταῦθα ἐφονεύθη ὁ Κεφαλὴν Παναγιώτης.

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Γαλατσίου ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἵνα ἐνισχυθῇ ὁ Ὑψηλάντης, καὶ κατασκοπεύσῃ τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν, ἀπέστειλε τὸν ταγματάρχην Καραβίαν εἰς Βουκουρέστιον. Ἐπανελθὼν οὗτος, συνεννοήθη μετὰ τῶν ἐν Ρενίῳ καταφυγόντων συμπολιτῶν Ἰονίων. Οὗτοι ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Ὀλυμπίου νὰ καταλάβωσι τὸ Δραγασάνιον. Ἐπειδὴ δὲ τότε μία τῶν πτερύγων τοῦ Τούρκου Κεχαγιάμπεη προσέβαλε τὸ ἀπόσπασμα τῆς χιλιαρχίας Κολοκοτρώνου, διοικούμενον ὑπὸ τοῦ ἑκατοντάρχου Σαλώνη καὶ Γ. Σφῆκα ἐν τῷ μοναστηρίῳ Νοτσέτῳ, ἔδραμεν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ ὁ Κολοκοτρώνης. Ἀπειλούμενος δὲ ὑπὸ πολυαριθμοτέρων ἐχθρῶν, ἀπέστειλε τὸν ὑπασπιστήν του Χρίστον Ζαχαρόπουλον ἢ Ζαχαριάδην Ζακύνθιον, ὅστις ἀπεσπάσθη ἐκ τοῦ ἱεροῦ λόχου εἰς ὃν ἀνῆκε μετὰ τοῦ ἄλλου συμπολίτου Βαπτιστοῦ Πέτα, ἵνα αἰτήσητε βοήθειαν παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου. Ἅμα ἡ βοήθεια ἔφθασεν, οἱ Ἕλληνες ἅπαντες ἀπεδίωξαν τοὺς πρὸς τὸ μοναστήριον πολεμοῦντας ἐχθρούς. Οἱ ἀποσταλέντες νὰ καταλάβωσιν τὸ Δραγασάνιον, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τὸν Καραβίαν, Ὀλύμπιον καὶ Νικόλαον Ὑψηλάντην, προκατέλαβον τὰς διωρισμένας ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου θέσεις (3 Ἰουν. 1821). Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Καραβίας τοποθετηθεὶς πρὸ τοῦ Δραγασανίου παρὰ χαράδρᾳ τινὶ ἐπὶ γεφύρας, ἐνόμισεν ὅτι ἐφλογίζετο τὸ Δραγασάνι ὅλον, καιομένων τινῶν οἰκιῶν τῆς κώμης κατὰ διαταγὴν τοῦ Τούρκου ἀρχηγοῦ Καραφέηζ, ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐκεῖ Τούρκων ἄνευ γνώσεως τοῦ Ὑψηλάντου. Συμπολεμεῖ μετὰ τοῦ ἱεροῦ λόχου, οὗ ἡγεῖτο ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης, τοὺς κατὰ τὴν μονὴν Σερπανιστίου ἐχθρούς. Ἀλλ' οὗτοι βοηθούμενοι ὑπὸ ἐπικουρίας, ἐμπίπτουσι κατὰ τοῦ Καραβίου ἐν ἀταξίᾳ γενομένου, καὶ διασκορπισθέντων τῶν συμπολεμούντων εἰς τὰ ὄρη, ἐλλειποτάκτησεν αὐτὸς εἰς τὸ Αὐστριακὸν ἔδαφος. Ἐκ τοῦ ἱεροῦ λόχου κατὰ τὴν μάχην ἔπεσαν 140, οἷς συνηριθμοῦντο οἱ ἑκατόνταρχοι Δρακούλης καὶ Γ. Σοῦτσος, καὶ 40 ἐζωγρήθησαν, οἵτινες πεμφθέντες εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπεκεφαλίσθησαν. Ὀργισθεὶς διὸ ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐπροκήρυξεν ἐν Ριμνίκῳ τῇ 8 Ἰουνίου 1821.—ὅτι

καθαιρεῖ τὸν Βασίλειον Καραβίαν ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν συστρατιωτῶν δι' ἀπείθειαν καὶ ἀπρεπῆ πολίτευμα.

Ὁ Ἀθανάσιος Καπερνησιώτης μετὰ τὴν ἧτταν ἐν Δραγασανίῳ κατέλαβε τὸ Σχουλένι, καὶ ὠχύρωνε. Ὑπὸ τοῦ Κανταχουζηνοῦ προσκαλούμενοι αὐτοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχηγοὶ Σφαέλλος Βουτσινᾶς, Δαλόστρος καὶ Ἀπόστολος Σταύρακας ἐκ Καρυᾶς κώμης νήσου Λευκάδος νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ Σχουλένι ὡς ἀνωφελὲς, ὡρκίσθησαν ν' ἀποθάνωσι πολεμοῦντες κάλλιον ἐκεῖ, ἢ νὰ μιμηθῶσι τὴν ἀνανδρίαν τοῦ Καραβίου καὶ λειποταξίαν. Τούτοις συνηκολούθησαν καὶ ἄλλοι τετρακόσιοι, ὧν ἡγεῖτο ὁ Δουκᾶς Βαλσαμάκης, Σολομὸς, Μπαμπαλιάρης Κεφαλλὴν, ὅστις ἐγκαταλείψας τὸ πλοῖόν του ἐν Ὀδυσσῷ, μεθ' ὅλων τῶν ναυτῶν του ἔδραμεν ὑπὲρ πατρίδος. Οὗτοι ἅπαντες ἐποίησαν χάνδακα, καὶ ὠχυροῦντο, τὴν δὲ κώμην Σχουλένι ἔκαυσαν. Τριακόσιοι Τοῦρκοι ἐπεχείρησαν νὰ κυριεύσωσι τὸ Σχουλένι. Ἀλλ' ὁ Ἀπόστολος Σταύρακας ἡγούμενος 100 Κρητῶν καὶ Ἠπειρωτῶν, ἀντικρούσας ἀπεδίωξεν. Ἐπιτεθέντος δὲ τοῦ Κεχαγιᾶ μὲ ἓξ κανόνια κατὰ τοῦ ὀχυρώματος, ὁ Κόντος, Ἰγγλέσης, Σταύρακας. Δαλόστρος, Σφαέλλος, Βαλσαμάκης, Κοντογούρης, καὶ ἄλλοι τινὲς ἔφιπποι ἐξελθόντες τοῦ ὀχυρώματος, καὶ ῥιπτόμενοι ἐπὶ τοῦ πυρὸς τῶν Τούρκων, φονεύοντες καὶ καταστρέφοντες, ἔπιπτον θύματα θαυμασίου ἡρωϊσμοῦ. Ἐνταῦθα ἐφημίσθη ἡ καρτεροψυχία τοῦ Δαλόστρου, ὅστις ἐννέα πληγὰς λαβὼν, σχίσας τὸ ὑποκάμισόν του, καὶ κρατῶν μὲ τὴν μίαν χεῖρα τὸ ῥέον αἷμα, ἀνδρείως ἐμάχετο, καὶ πίπτων ἐφώναζεν· «εἴπατε εἰς τὴν μητέρα μου ὅτι ἀποθνήσκω ὑπὲρ τῆς πατρίδος.» Ὅλοι δὲ σχεδὸν ἐνθουσιάσθησαν· ὅσοι δὲ ἐζήτησαν σωτηρίαν διὰ τοῦ ποταμοῦ, οἱ μὲν ἐπνίγησαν, οἱ δὲ διεσπάρησαν κολυμβῶντες εἰς τὰ Ῥωσσικὰ χώματα. Τούτους φιλανθρώπως περιεποιήθησαν αἱ Ῥωσσικαὶ ἀρχαί. Αὕτη ἐγένετο ἡ περιώνυμος μάχη τοῦ Σχουλενίου, ἐφ' ἧς ἐτίμησαν τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα οἱ ἡρωϊκῶς μαχόμενοι Ἑπτανήσιοι. (1)

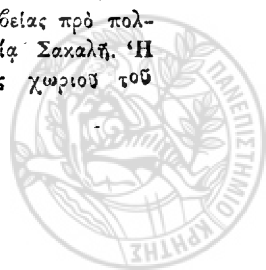
(1) Φιλήμονος Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Τόμος 2 μέρ. Β'. Τῷ 1871 ὁ Ζακύνθιος Δ. Χαριάτης πορευθεὶς εἰς τὰς ἡγεμονείας ἐκ πατριωτικοῦ ζήλου ὁρμώμενος, μετέβη εἰς Σχουλένην μετὰ τοῦ δημάρχου ἐπιτοπίως, ὅπου ἔγεινεν ἡ μάχη, καὶ ὁδηγηθεὶς ὑπό τινος γέροντος μετασχόντος τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου ἀνεῦρε τὸν τόπον καὶ τοὺς τάφους, ὅπου ἐτάφησαν οἱ ἥρωες ἐκεῖνοι. Ἔλαβε ἓν κρανίον αὐτῶν, καὶ ἰδεάσθη νὰ ἱδρυθῇ ἐν Ἀθήναις τῇ μητροπόλει τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου μνημεῖον ἐπίσημον τῶν ἱερολοχιτῶν, καὶ ὑπ' αὐτοῦ νὰ ταφῶσι τὰ ὀστᾶ τῶν ἡρώων μετακομισθέν.

Οἱ διασωθέντες ἱερολοχῖται ἐκ τῶν μαχῶν Δραγασανίου καὶ Σκουλενίου μετέβησαν μετὰ Γεωργίου Τυπάλδου Κωζάκη, ἀκολουθήσαντες τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην εἰς Ἑλλάδα ἐκ διαλειμάτων, εὑρόντες ἐκραγεῖσαν τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἐνταῦθα. Ὁ δὲ Γεράσιμος Ὀρφανὸς καὶ Λασσάνης παρεδόθησαν εἰς τὰς Αὐστριακὰς ἀρχὰς μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου. (1) Σφόδρα δὲ ἐδεινοπάθησαν οἱ διαμείναντες ἐν Τουρκίᾳ Ἑπτανήσιοι κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὀργῆς καὶ ἐκδικήσεως τῶν Τούρκων μαθόντων τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ὁ Εὐγένιος ἐπίσκοπος Καραβίας Τζεμπέρης Ἰθακήσιος Ἀρχιερεὺς Φιλιππουπόλεως πρώην, καὶ εἶτα Ἀγχιάλου καὶ διδάσκαλος τῶν ἡγεμόνων Ἰωάν. Καραντζᾶ καὶ Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχου, συνῃχμαλωτίσθη μετὰ Ἀνθίμου Φιλιππουπόλεως, καὶ ἐφέρθη ἐπὶ γυμνοῦ ἵππου εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐκεῖ ἐφυλακίσθη μετὰ τοῦ Δερκῶν Γρηγορίου, καὶ τοῦ Ἐφέσου Διονυσίου καὶ ἐκρεμάσθη εἰς Γαλατᾶν, καὶ ἐρρίφθη τὸ σῶμά τυυ εἰς τὴν θάλασταν ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἀπηγχονισθέντων καὶ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου. Τὸ δὲ ριφθὲν εἰς τὴν θάλασσαν σῶμα τοῦ Πατριάρχου ἀνέσυρεν εἰς τὸ πλοῖόν του ὁ Ἰωάννης Σκλάβος Κεφαλλὴν, πλοίαρχος ὑπὸ σημαίαν Ρωσσικήν. Περιτυλίξας δὲ μὲ καθαρὸν σινδόνιον, μετέφερε εἰς Ὀδησσὸν μετὰ διάπλουν 28 ἡμερῶν, ἔνθα ἐτάφη τὸ λείψανον γενομένης μεγάλης πομπῆς κατὰ διαταγὴν τοῦ Αὐτοκράτορος. Τὸν δὲ πλοίαρχον Σκλάβον ἐκόσμησε μὲ ἱπποτικὸν παράσημον ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἔδιδεν αὐτῷ σύνταξιν διὰ βίου. (2)

τα εἰς τὸν τάφον. Προέτρεψε δὲ τὸν φιλογενέστατον Ἀλέξανδρον Βουτσινᾶν Κεφαλλῆνα οὗ δύο θετοὶ ἔπεσαν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Σκουλένι νὰ δαπανήσῃ εἰς ἵδρυσιν τοῦ μνημείου. Εὐχαρίστως ὁ ἐλευθέριος οὗτος ἀνὴρ ἀνεδέξατο τὴν δαπάνην, καὶ τὸ ὑπουργεῖον Δεληγεώργη τῷ 1873 ἐνέκρινε τὴν πρότασιν.

(1) Οἱ τρεῖς οὗτοι Ἑπτανήσιοι διέμειναν ἐν φυλακαῖς τῆς Οὐγγαρίας ὁ δὲ Λασσάνης ἐπιστήθιος φίλος τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου καὶ μέλος τοῦ πολεμικοῦ βουλευτηρίου τοῦ συστηθέντος τῷ 1821, ἐδήλωσε δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὴν πριγγιπέσαν Ὑψηλάντου Ἐλισάβετ τὸν θάνατόν τοῦ ἀδελφοῦ της Ἀλεξάνδρου.

(2) Συλλογὴ ἐκ τῶν γραφέντων καὶ παραδοθέντων περὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε'. 265.—Ἡ ἀγγελία δὲ ἐδόθη παρὰ τοῦ Σκλάβου πρὸς τὸν διοικητὴν Ὀδυσσοῦ Λανζερῶνα. Τεμάχια ἐκ τοῦ σινδονίου τοῦ Πατριάρχου, ἃ διεμοίραζεν ὁ Σκλάβος χάριν εὐλαβείας πρὸ πολλοῦ, εἴδομεν καὶ ἡμεῖς ἓν διατηρούμενον παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ Σαχαλῆ. Ἡ δὲ λάρναξ αὐτοῦ ἐσώθη εἰς τὰ Σκλαβιὰ τῆς Κεφαλληνίας χωρίου τοῦ Σκλάβου.

Διονύσιος δὲ ὁ Λάζαρης ἐπίσκοπος Ἐδέσης Ζακύνθιος, συνεφυλακίσθη μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Εἶτα ἐσώθη δώσας τὸ ὡρολόγιόν του, καὶ μετέβη εἰς Πίζαν τῆς Ἰταλίας πρὸς τὸν Ἰγνάτιον. Ὡσαύτως Γρηγόριος ὁ Δενδρινὸς Ἰθακήσιος Ἀρχιερεὺς Εὐδοκιάδος, καὶ εἶτα παλαιῶν Πατρῶν, σταλεὶς ὑπὸ τῶν φιλικῶν κατὰ τὸ 1821 εἰς τὸ ὄρος Λίβανον, ἐνήργησε τὴν ἀποστασίαν τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν. Ἐκεῖθεν δὲ ἀναχωρήσας ἵνα ἐπιστρέψῃ εἰς Ἑλλάδα, ἠχμαλωτίσθη παρὰ τοῦ Ἰμπραῒμ πασᾶ καὶ ἐφέρθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἐλευθερωθεὶς παρὰ τοῦ Ἄγγλου προξένου, ἐπέμφθη εἰς Ζάκυνθον. Ἀντώνιος ὁ Πεταλᾶς Μαράτος Ἰθακήσιος, ριψοκινδύνως ἔσωσε τὴν Δομνίτσαν Εὐφροσύνην τὴν σύζυγον Δ. Μουρούζη, καὶ ἄλλας ἕως 70 ψυχάς, μεθ' ὧν καὶ Κ. Οἰκονόμον πρεσβύτερον εἰς τὸ πλοῖόν του Ρωσσικῆς σημαίας, καὶ ἔφερεν εἰς Ὀδησσόν. Ὡσαύτως διέσωσε τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει σφαγῶν πολλοὺς ὁμογενεῖς Κωνσταντινουπολίτας, ἐν οἷς καὶ τὴν σύζυγον Ραλοῦν καὶ Εὐφροσύνην θυγατέρα τοῦ ἀποκεφαλισθέντος πρίγγιπος Μουρούζη καὶ λοιπὴν οἰκογένειαν ὁ Διονύσιος Βαμβάσης πλοίαρχος Ζακύνθιος. Τούτους δὲ τῇ βοηθείᾳ καὶ συστάσει τοῦ Ρώσσου πρέσβεως καὶ προξένου μὲ τὸ πλοῖόν του ἔφεραν εἰς Ὀδησσόν. Διὸ καὶ ἠμείφθη παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας μὲ παράσημον Αὐτοκρατορικόν. Ὁ δὲ πλοίαρχος Παναγὴς Καληγᾶς Κεφαλὴν διέσωσε εἰς τὸ πλοῖόν του σημαίας Ρωσσικῆς τὴν Εὐφροσύνην Δημητρίου Μουρούζη καὶ ἄλλους. Ἀλλὰ προδοθεὶς ἐμποδίσθη νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἕως οὗ ἐπρόφθασεν ἡ μεσιτεία τοῦ μεγαλεμπόρου Κυριακοῦ Κούμπαρη, ὅστις ὡς ὑπὸ προστασίαν Αὐστριακῆς ἐθνικότητος, ἐμπόδισε τοῦ νὰ γείνῃ ἡ ἔρευνα εἰς τὸ πλοῖον, καὶ οὕτω διέφυγαν τὸν προφανέστατον κίνδυνον ὅ τε πλοίαρχος καὶ οἱ πρόσφυγες διασωθέντες εἰς Ὀδησσόν. Διὸ ἅπαντες οὗτοι ἐξέφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνην ἐγγράφως πρὸς τὸν ρηθέντα Κουμπάρην διὰ μαρτυρικοῦ γραφέντος ἐν Ὀδησσῷ τῇ 17 Ἰανουαρίου 1822, καὶ ὁμολογοῦντος τὰς περιποιήσεις τῶν πλοιάρχων Πεταλᾶ, Καληγᾶ καὶ Νικόλα Σκλαβούνου (1).

Ἐν δὲ τῇ Σμύρνῃ, ὅπου οἱ Τοῦρκοι μαθόντες τὴν ἐπανάστασιν τῶν γκιαούρων ἐξεμάνησαν, καὶ ὥρμησαν νὰ σφάξωσιν ἀδιακρίτως ὅλους τοὺς χριστιανοὺς πάσης ἐθνικότητος, ὁ Κεφαλλὴν Δεστούνης πρόξενος Ρῶσσος καὶ ἑταῖρος φιλικὸς μετὰ τοῦ Κ. Παπαρηγοπούλου ὑπαλλήλου προξενικοῦ, ἐκινδύνευσαν καὶ αὐτὴν τὴν

(1) Φιλήμονος δοκίμιον ἱστορ. σελ. 303.

ζωὴν ὑπερασπιζόμενοι τοὺς Χριστιανούς, ὡς καὶ ὁ ἐνταῦθα Γάλλος πρόξενος Δαβίδ. Διότι ἀνὰ χιλιάδες οἱ Σμυρναῖοι Χριστιανοὶ κατέβησαν οἱ μὲν εἰς τὴν θάλασσαν ἵνα σωθῶσιν εἰς τὰ πλοῖα, οἱ δὲ ἐκρύβησαν εἰς τὰ προξενεῖα. Ἀλλὰ τοὺς Κυθηρίους, Ἰθακησίους, Κεφαλλῆνας καὶ ἄλλους Ἰονίους προσφυγόντας εἰς τὸ Ἀγγλικὸν προξενεῖον δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ ὁ πρόξενος, λέγων τὰ αὐτὰ τοῦ ἐν Πάτραις προξένου Γκρὴν, ὅτι εἶναι συνεννοημένοι μετὰ τῶν ραγιάδων. Διὸ πεντήκοντα ἓξ αὐτῶν ἐσώθησαν εἰς τὸ πλοῖον τὸ ἐμπορικὸν τοῦ Ἰωάννου Γιαγκοβὶτσ ὑπὸ Ρωσσικὴν σημαίαν. Οἱ Τοῦρκοι ὑπωπτεύθησαν ὅτι μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ ραγιάδες καὶ ὅπλα καὶ πυρίτις διὰ νὰ μετακομισθῶσιν εἰς τὰ ἐπαναστατήσαντα μέρη· καὶ διὸ ἐζήτουν νὰ ἐρευνηθῇ τὸ πλοῖον, ἐνῷ εἶχε γείνῃ προλαβόντως ἡ ὡρισμένη τακτικὴ ἔρευνα. Ὁ Δεστούνης ἠναντιοῦτο εἰς τοιαύτην ἄτακτον ἀπαίτησιν τῶν Τούρκων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἠπείλουν οἱ φανατικοὶ Τοῦρκοι νὰ καύσωσι τὰ προξενεῖα καὶ ἐξαιρέτως τὸ Ρωσσικὸν, ὅτι διεκήρυσσον οἱ Φραγγοσμυρναῖοι, ὡς οἱ Ρῶσσοι συνενοήθησαν μὲ τοὺς Ραγιάδας διὰ νὰ χαλάσωσι τὸ Δοβλὲτ τῆς Τουρκίας, οἱ πρόξενοι οἱ ἄλλοι διεμαρτυρήθησαν κατὰ τοῦ Ρώσσου προξένου Δεστούνη, ὅτι ἔπρεπε νὰ δεχθῇ τὴν νέαν ἐπίσκεψιν, ἵνα μὴ κινδυνεύσωσι τὰ προξενεῖα, καὶ ἡ Σμύρνη ἅπασα κατακαῇ. Ἐνέκλινεν ὁ Δεστούνης καὶ ἠρευνήθη ἐκ νέου τὸ πλοῖον ὑπὸ Τούρκων καὶ τοῦ Παπαρρηγοπούλου. Εὗρον δὲ ἐν αὐτῷ τοὺς 50 Κυθηρίους καὶ ἄλλους Ἴονας ἔχοντας τὰ Ἀγγλικὰ διαβατήρια, καὶ τούτους ἀποχωρίσαντες, παρέδωκαν πρὸς τὸν Ἄγγλον πρόξενον Βερὴν καὶ τοὺς λοιποὺς ἔσφαξαν. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι μὴ εὐχαριστηθέντες, ὥρμησαν κατὰ τοῦ Ρωσσικοῦ Προξενείου καὶ τῆς οἰκίας τοῦ Δεστούνη. Ὁ μὲν Πρόξενος Δεστούνης καὶ ὁ Παπαρρηγόπουλος ἐκρύφθησαν εἰς τὰ ἐνδότερα. Οἱ εἰς φύλαξιν τοῦ προξενείου Γενίσταροι φοβηθέντες ἐγκατέλειψαν ἀφύλακτον τὸ προξενεῖον καὶ ἔφυγον. Καλῇ ὅμως τύχῃ ἐπρόφθασαν λέμβοι ἔνοπλοι εὐρωπαϊκῶν πλοίων Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι, ἐρρίφθη καὶ μία κανονέα ἐκ τῆς Γαλλικῆς φρεγάτας ἐκεῖ προσορμισμένη, καὶ τοιουτρόπως οἱ Τοῦρκοι διεσκορπίσθησαν. Ὁ πρόξενος Δεστούνης καὶ ὁ Παπαρρηγόπουλος καὶ οἱ λοιποὶ ἀκόλουθοι τοῦ προξενείου ἐσώθησαν εἰς τὰ πλοῖα. Ἔφυγαν ὡσαύτως ἄπρακτοι οἱ ἀγριωμένοι βάρβαροι οἱ πορευθέντες εἰς τὸ Γαλλικὸν προξενεῖον φωνάζοντες νὰ τοὺς παραδώσωσιν ἕως ἐκεῖ δύω χιλιάδας πρόσφυγας χριστιανούς. Ἀκολούθως μαθόντες ὅτι ἓν Σαρδινικὸν πλοῖον διέσωζε ραγιάδας, οἵτινες ἀπηγορεύοντο κατὰ δια-

ταγὴν τοῦ Σουλτάνου νὰ ἐξέρχωνται καὶ ἀναχωρήσωσι ἀπὸ τὰς Τουρκικὰς πόλεις, ἀπήτησαν νὰ παραλάβωσιν αὐτούς, οἵτινες μετεβιβάσθησαν ἐκ τοῦ Σαρδινικοῦ εἰς τὴν Γαλλικὴν φρεγάταν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πλοίαρχος αὐτῆς Δελεμερῆς εἶδεν εἰς ποῖον κίνδυνον ἐπέκειτο, ἀπέστειλε τοὺς φυγάδας εἰς τὸ Γαλλικὸν προξενεῖον μετὰ τοῦ πλοιάρχου καὶ τοῦ πληρώματος. Φοβερίζοντες ὅμως οἱ Τοῦρκοι τὸν πρόξενον νὰ κατακαύσωσι παρέλαβον ἅπαντας καὶ τοὺς μὲν ἐπιβάτας κατέσφαξαν, τῶν δὲ τοῦ πληρώματος τοὺς μὲν τρεῖς ἀπεκεφάλισαν, δύο κατεσπάραξαν, καὶ τὸν πλοίαρχον μεθ' ἑνὸς ναύτου ἐκρέμασαν, κτὶ τοὺς ἔβαλαν πρὸς ἐμπαιγμὸν τῶν Εὐρωπαίων σίγαρον εἰς τὸ στόμα. Ὁ δὲ Δεστούνης ἀναθέσας τὸ προξενεῖόν του εἰς τὸν Γάλλον πρόξενον, ἀπῆλθεν εἰς Κύθηρα, ὅπου περιεφρονεῖτο ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Ἐκεῖθεν μεταβὰς εἰς Ζάκυνθον δὲν ἐγένετο δεκτός, καὶ ἀπέρασεν εἰς Βενετίαν, ὅπου ἔζη ἐπὶ πολὺν χρόνον κατασκοπούμενος ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς ἀστυνομίας.

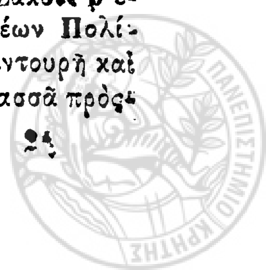

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

ΕΞΟΔΟΣ ΕΠΤΑΝΗΣΙΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ.

Ἔναρξις τοῦ ἀγῶνος ἐν Πελοποννήσῳ.—Ζακύνθιοι καὶ Κεφαλλῆνες παροικοῦντες ἐν Πάτραις κτυποῦσι τοὺς Τούρκους εἰς Τάσι Πατρῶν 23 Μαρτίου 1821.—Φόνος τοῦ Κεφαλλῆνος Ὀρκουλάτου.—Νικόλαος Γερακάρης καὶ Εὐαγγέλης Λιβαδᾶς ἀρχηγὸς τῶν ἐν Πάτραις Ἑπτανησίων.—Οἱ πρόξενοι Ἰωάν. Βλασσόπουλος, Λουδοβ. Στράνης, Κοντογούρης καὶ Γρήν.—Ἐνθουσιασμὸς τῶν ἐν Ζακύνθῳ καὶ Κεφαλληνίᾳ συνεταίρων,—Οἱ Πλατειαρουγιῶται καὶ ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις πρὸς τὸ κίνημα τοῦ ἀγῶνος.—Ὁ Μαστρ-Ἀνδρέας Ζακύνθιος ἀνακαλύπτει τὸ μολυβδοσκέπαστον Τσαμίον ἐν Πάτραις.—Ὁ πλοίαρχος Γεράσιμος Φωκᾶς καὶ Παναγῆς Παυλάτος Φωκᾶς.— Διασκόρπισις τῶν ἐν Πάτραις πολεμούντων Ἑπτανησίων.—Τὰ πλοῖα Ἰωάννου Ἕλληνα, Κρενδιροπούλου καὶ Ἀθανασίου Δημάκου.—Τὰ πρῶτα γυναικόπαιδα τῶν Πατραίων εἰς Ζάκυνθον.—Θεοδόσιος Δημάδης.—Ἐνθουσιασμὸς τῶν Κεφαλλήνων καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀγαθάγγελος Τυπάλδος Κωζάκης.—Ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις προκηρύττει οὐδετερότητα.—Ἔξοδος Ζακυνθίων εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα.—Οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Κολοκοτρώνου Πάνος καὶ Ἰωάννης ὑβρίζονται παρὰ τοῦ ἀστυνόμου Τζὲν, καὶ κρυφίως ἐξέρχονται τῆς Ζακύνθου.—Παύλου τοῦ Ἀντσιτήρη φυγή.—Τὸ ἐκ Ζακύνθου ἐφοδιασθὲν πλοῖον τοῦ Ὑδραίου Ὀρλόφ καταδιώκει τὸ διαπλέον Τουρκικὸν, καὶ πρώτη ναυμαχία περὶ τὰς νήσους Ὀξείας.—Δημητρίου Περιστιάνου Πεθαμένου ἔξοδος μετὰ Ζακυνθίων εἰς Ὀμπλόν.—Ἔξοδος Κατσιλίβα, Στρούζα, Ἀντιόχου, Κολοζονοῦ, Προβέντζα, Ζέζα καὶ Παπαδάτου εἰς Γλαρέντζαν.—Συνένωσις Ἀγιαποστολίτου, Μιχαὴλ Βικελάτου καὶ Νικολάου Τούρ-

κου.—Ὁ Φουρτούνης, ὁ Λόλος Πουλάκης καὶ ὁ Καρούμπας φέρουσι τὰ κανόνια τὰ δωρηθέντα ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος Ἰωάννου Βεναρδάκη.—Οἱ Καμπασαῖοι καὶ Ν. Μαντσούνης, Κωλυβᾶς, οἱ ἱερεῖς Πλαίσας καὶ Χαρδάκης ἐν Ἤλιδι,—Οἱ ἱερολοχῖται Βαπτιςὴς Πέτας καὶ Χ. Ζαχαρόπουλος καὶ Δ. Γουζέλης φέρουσι Ζακυνθίους εἰς Μεσσηνίαν.—Τὸ πλοῖον Δ. Γιανικέση μετακομίζει ζωοτροφίας.—Δημ. Κολαίτης τελωνειακὸς ὑπάλληλος κλείει τὸ ὄμμα πρὸς ἔκπεμψιν τῶν πολεμοφοδίων.—Ἔξοδοι Κεφαλλήνων.—Εὐαγγέλης Πανᾶς, κόμης Ἀνδρέας Μεταξᾶς, Κωνστ. Μεταξᾶς, Γεράσιμος Βίκτωρος Φωκᾶς καὶ Γεράσιμος Φωκᾶς Γεωργακάτος.—Τὸ πλοῖον τοῦ Ἀναςασίου Φωκᾶ ἀποβιβάζει τοὺς Κεφαλλῆνας εἰς Ἤλιδα.—Τὰ πλοῖα Ὀνουφρίου Πανᾶ καὶ Τσιμπούκη.—Διονύσιος Φωκᾶς Πετράτος. Παναγῆς Φωκᾶς Παυλάτος.—Οἱ Καμπασαῖοι μετὰ τοῦ Πάνου καὶ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη ἀποκρούουσι τοὺς Λαλιώτας εἰς Πύργον.—Ὁ Πασαμκρατζῆς καὶ Δ. Τσίντος μάχονται ἐν τῇ μονῇ Βλαχερνῶν.—Τοποθέτησις τῶν Ἑπτανησίων εἰς Σικιάν.—Μάχη εἰς Λαντσόϊ.—Τὰ προσφυγόντα γυναικόπαιδα εἰς Ζάκυνθον καὶ ἡ διὰ περίθαλψιν αὐτῶν συσταθεῖσα ἐπιτροπὴ τῆς Κυβερνήσεως.—Γενναιοδωρία τοῦ ἄρχοντος Ἰωάννου Βεναρδάκη.—Αἱ ψευδεῖς ἐπιστολαὶ πρὸς ἐνθάρρυσιν.—Κίνησις Κορίνθου καὶ ὁ Παναγιώτης Βαφιόπουλος κατὰ τὴν πολιορκίαν αὐτῆς—Οἱ Φωκάδες Γεωργακάτος καὶ ὁ Βαλσαμάκης εἰς τὴν πρώτην κανονοςοιχίαν κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν.—Ἡ διαμαρτύρησις τῶν Πατραίων κατὰ τοῦ προξένου Γρήν.—Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Ζακυνθίων καὶ ἡ ψευδοφήμη ὅτι ἐκυριεύθη ἡ Κωνςαντινούπολις.—Δυσμένεια τῆς Ἰονίου κυβερνήσεως κατὰ τοῦ κινήματος.—Φυλάκισις Ἰωάννου Λεονδαρίτη καὶ ἰατροῦ Καλύβα καὶ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις προσώπων φιλογενῶν.—Ὁ Λατῖνος ἐπίσκοπος Σκάκωτς ἐν Ζακύνθῳ ἐλέγχεται ὑπὸ τοῦ ςρατηγοῦ Ἀδάμ.—Τῶν ἱερέων Πολίτου καὶ Κανδούνη ἐξορία καὶ φυγάδευσις Βεντουρῆ καὶ Ἀννίνου.—Ὁ παραδοθεὶς θησαυρὸς τοῦ Βελῆ-πασσᾶ πρὸς

τοὺς Ἄγγλους ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Θεριανοῦ.—Οἱ ἐν Κερκύρᾳ Σουλιῶται καὶ Πάργιοι προτρέπονται ὑπὸ τῶν ἐφόρων Ἰωάννου Κεφαλᾶ καὶ Γεροστάθη εἰς τὸν ἀγῶνα.—Ἡ δ' ὑ Ρήγα ἀποστολὴ εἰς Ζάκυνθον διὰ χρήματα, ὅπως κινηθῇ ἡ Ἀκαρνανία καὶ τὸ Μεσολόγγιον.—Οἱ Λευκάδιοι κυριεύουσι τὸν Τεκέν.—Ὁ Στυλιανὸς Πάκμωρ, Σπυρ. Μεταξᾶς καὶ ὁ Σικελιανὸς ἀρχηγέται τῶν Λευκαδίων.—Ὁ Σικελιανὸς Κασάνος καὶ τὰ πλοῖα τοῦ Λαυρίνου καὶ Καβαδᾶ περὶ τὸν Ἀμβρακικόν.—Ὁ Χόρμωβας μετὰ Ἑπτανησίων πολεμεῖ τὴν Ναύπακτον.

ΑΣ 21 καὶ 22 Μαρτίου οἱ Δεληγιάνναι πρῶτοι μὲ τοὺς Κολιόπουλους Πλαπούτας ἐπανέστησαν τὰ ὀρεινὰ τῆς Καρυτάνης καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἐν Ραίνεσι, προσκαλέσαντες ἀρχηγὸν τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην. Ὁ δὲ Κανέλλος Δεληγιάννης εἰς Λαγκάδια ὑπεχρέωσε τοὺς ἐκεῖ Τούρκους, ἕως τεσσαράκοντα καὶ παρέδωκαν τὰ ὅπλα. Ὀλίγας δὲ ἡμέρας πρότερον Καλαβρυτινοὶ παραφυλάττοντες εἰς τὸ χωρίον Κατσάναις, ἐκτύπησαν τοὺς ἐκεῖθεν περαστικοὺς Τούρκους τὸν Σεΐτην Αχλιώτην καὶ τὸν Βοϊβόδαν τῶν Καλαβρύτων Ἀρναότουγλον διαβαίνοντα διὰ Τριπολιτσάν, καὶ αὐτοῦ ἐφόνευσαν δύο ἀνθρώπους. Διὸ οἱ Καλαβρυτινοὶ Τοῦρκοι φοβηθέντες, ἐκλείσθησαν εἰς δύο πύργους καὶ περιέμενον βοήθειαν. Ταῦτα μαθὼν ὁ ἐν Τριπόλει Καϊμακάμης Μεχμὲτ-Σελὴχ, ἐκδίδει τὴν ἑξῆς διαταγήν.—«Μεχμὲτ-Σελὴχ ἐλέῳ Θεοῦ, Καπιτσίμπασης καὶ Μόρας Καϊμακάμης.—«Πρὸς ἐσᾶς γέροντες καὶ λοιποὶ ραγιάδες τῶν χωρίων καζᾶ Καρύταινας, φανερόνομεν, ὅτι εἰς τὸν καζᾶ Καλαβρύτων ἐπάνω εἰς τὸν δρόμον Κατσάναις εὐγῆκαν μερικοὶ κλέπται, ὡς ἐπληροφορήθημεν, καὶ ἐβάρεσαν μερικοὺς περαστικούς(γ)καὶ τὸν Νικολῆν Ταμβακόπουλον, ἐδῶ ἐρχόμενον· καὶ ἐπειδὴ τοῦτο τὸ κάμωμα εἶναι πολλὰ ἐναντίον καὶ εἰς τὸ γενικὸν νιζάμι τοῦ τόπου καὶ εἰς τὰς ὑψηλὰς βασιλικὰς προσταγὰς καὶ εἰς τὸ σουροῦτι, ὁποῦ μὲ νέζρι χοτζέτια(α) εἶναι δεμένον εἰς ὅλους τοὺς καζάδες τοῦ Μωρέως, διὰ τοῦτο ἔχοντας ἄγρυπνον πρόνοιαν εἰς ὅλα αὐτά, ἐστείλαμεν κατὰ τὸ παρὸν μερικοὺς ἐδικούς μας ἀνθρώπους εἰς τὸν καζᾶν Καλαβρύτων, διὰ νὰ κτυπήσουν καὶ νὰ κυνηγήσουν αὐτοὺς τοὺς κακούργους κλέ-

πτας. Ἐπειδὴ ὅμως ἐνδέχεται αὐτοὶ οἱ κακότροποι νὰ καταντήσωσι καὶ εἰς τὸν ἐδικόν μας καζᾶν, ἢ νὰ φανῶσιν αὐτοῦ ἄλλοι τοιοῦτοι, κακοῦργοι, διὰ τοῦτο γράφοντες τὸ παρόν μας μπουγιουρδὶ σᾶς προστάζομεν σφοδρῶς, ὁποῦ ὡς πιστοὶ καὶ εὐπειθεῖς ραγιάδες, νὰ μὴν ὑποφέρεται τοὺς τοιούτους, μήτε νὰ δεχθῆτε τελείως κανένα ἀπὸ αὐτούς, μήτε κρυφά, μήτε φανερά, μήτε νὰ τοὺς δώσετε ψωμὶ ἢ ἄλλον ζαχιρέ, ἀλλ' ἀμέσως κατὰ τὸ κοινὸν σουροῦτι καὶ νιζάμι, ἅμα ὁποῦ φανῶσιν εἰς τὰ μέρη σας, καὶ εἰς τὸν Βοεβόδα τοῦ καζᾶ σας νὰ δίδητε εἴδησιν, καὶ ἐσεῖς οἱ ἴδιοι ἢ μαζῆ μὲ τοὺς ἐδικούς μας ἀνθρώπους, ἂν ἔλθωσιν αὐτοῦ, ἢ καὶ μόνοι σας, νὰ φιλοτιμηθῆτε ν' ἀποδείξητε τὸ ρεγιαλίκι καὶ τὸ σαδδακάτι σας, καὶ νὰ τοὺς κυνηγήσητε αὐτοὺς τοὺς ἀχρείους, ἢ νὰ τοὺς βαρέσητε, μὲ ὅποιον τρόπον ἠμπορεῖτε, νὰ τοὺς σκοτώσετε καὶ νὰ στείλετε τὰ μιαρὰ κεφάλια τους ἐδῶ εἰς τὸ Διβάνι τοῦ Μωρέως. Ἂν ὅμως αὐτοὶ οἱ ἀχρεῖοι θελήσωσι νὰ σᾶς γελάσουν καὶ σᾶς εἰποῦν, ὅτι εἶναι κάποιοι διωρισμένοι ἀπὸ κανένα καζᾶν, ἢ ἤθελαν σᾶς δείξουν καὶ μουρασελέδες, νὰ μὴ τοὺς ἀκούσητε τελείως· ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ κάποιοι καὶ βασιλικῶς εἶναι διόλου ἐμποδισμένοι, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μας δὲν εἶναι τελείως ριτσᾶς ἢ μεσολάβησις δι' αὐτούς. Ὅθεν ἔξω ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μας ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ τοὺς σεϊμένιδες τοῦ μπουλούκπαση τοῦ καζᾶ σας, ὁποῦ πρέπει νὰ γνωρίζετε διὰ ζαμαΐτας, τοὺς ἐπιλοίπους, εἴτε φανεροὶ κλέπται εἶναι, εἴτε ὡς κάποιοι καὶ πράβοι περιφέρονται, νὰ μὴ τοὺς δέχεσθε τελείως, ἀλλὰ μὲ κάθε προθυμίαν νὰ τοὺς κυνηγήσετε, μὲ ὅ,τι τρόπον ἠμπορεῖτε, καὶ νὰ πασχίσετε διόλου νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσετε, χωρὶς νὰ κάμετε παραμικρὸν κουσοῦρι εἰς τὸ χρέος τοῦ σαδδακατίου σας. Καὶ ἂν μὲ τὸ κυνήγημα καὶ τὴν προθυμίαν σας ἐξολοθρευθῶσιν αὐτοὶ οἱ κακότροποι, θέλετε εὐεργετηθῆ μὲ τὴν πρέπουσαν ἀνταμειβήν· ἂν ὅμως (ὃ μὴ γένοιτο!) δὲν κατορθωθῇ τοῦτο, καὶ ἐσεῖς θέλετε ὑποπέσει εἰς ὀργήν, καὶ ἄλλα περισσότερα ἀσκέρια, εἶναι ἀνάγκη νὰ κάμωμεν ταΐνι, καὶ θέλουν σᾶς προξενηθοῦν βαρειὰ ἔξοδα καὶ ζημίαι -. .—«1821 μαρτίου 20 Διβάνι Μωρέως.»

Τὰς 22 Μαρτίου ἐπανέστησε καὶ ἡ Μάνη. Ὁ Ἡλίας Μαυρομιχάλης καὶ οἱ θεῖοι αὐτοῦ Ἰωάννης καὶ Ἀντώνιος μὲ ὁπλοφόρους κατέβησαν εἰς Καλαμάταν, καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν Βοϊβόνδαν Καλαμάτας ὁ Πετρόμπεης ὅτι ἀποστέλλει τοὺς ἄνδρας ἵνα προφυλάττωσιν αὐτὸν καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν κινημάτων τῶν κλεπτῶν. Ὁ δὲ Κυριακούλης Μαυρομιχάλης ἡνώθη μετὰ τοῦ Τσανετάκη Γρηγοράκη εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μάνην, ὅπως βοηθῇ καὶ

τὰ κατὰ τὴν Μονεμβασίαν. Τὰς δὲ 23 προσωπικῶς ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης ἐξεστράτευσεν εἰς Καλάμας, καὶ ἠκολούθουν αὐτὸν οἱ Τρουπάκαι, ὁ Κολοκοτρώνης, οἱ Καπιτανάκαι, οἱ Κουμουνδουράκαι, καὶ λοιποί. Ἀμέσως πρὸς αὐτὸν ἔδραμον καὶ ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ ἀρχιμανδρίτης Φλέσσας, ὁ Νικήτας καὶ ὁ Κεφάλας. Τοῦτο μαθὼν ὁ Βοϊβόδας Ἀρναὄτουγλος ἀπέστειλε τὸν Βολλούμπασην Κοκκίνην πρὸς τὸν Μαυρομιχάλην, καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν «Τ' εἶναι ταῦτα.» Ἐπειδὴ δὲ ἀπεκρίθη ὁ Μαυρομιχάλης διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου, ὅτι θὰ πιάσουν τοὺς Τούρκους διὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν καὶ νὰ παραδοθῇ εἰς αὐτὸν, ἵνα μὴ κακοπάθῃ ὑπὸ τῶν Καλαματιανῶν Χριστιανῶν, ἀπελπίσθη ὁ Βοϊβόδας καὶ παρεδόθη εἰς τὸν Μαυρομιχλάην μὲ ἄλλους 150 Τούρκους, καὶ ἐμβῆκεν ἀνενοχλήτως ὁ Μαυρομιχάλης εἰς Καλαμάταν. Συμβουλίου δὲ γενομένου ὁ μὲν Ἀντώνιος Μαυρομιχάλης διευθύνθη μετὰ στρατοῦ εἰς Κορώνην, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης εἰς τὰ ἔνδον τῆς Πελοποννήσου. Ὁ δὲ Πέτρος Μαυρομιχάλης μείνας εἰς Καλαμάταν, ἐξέδοτο τὴν ἑξῆς χειρόγραφον προκήρυξιν διὰ τὰς Εὐρωπαϊκὰς Αὐλάς.

—«Ἐκ μέρους τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῶν Σπαρτιατικῶν στρατευμάτων Πέτρου Μαυρομιχάλου καὶ τῆς Μεσσηνιακῆς Γερουσίας τῆς ἐν Καλαμάτᾳ.—Ὁ ἀνυπόφορος ζυγὸς τῆς Ὀθωμανικῆς τυραννίας εἰς τὸ διάστημα ἑνὸς καὶ ἐπέκεινα αἰῶνος κατήντησεν εἰς μίαν ἀκμὴν, ὥστε νὰ μὴ μείνῃ ἄλλο εἰς τοὺς δυστυχεῖς Πελοποννησίους Γραικοὺς, εἰμὴ μόνον φωνὴ, καὶ αὐτὴ, διὰ νὰ ὤθῃ κυρίως τοὺς ἐγκαρδίους ἀναστεναγμούς των. Εἰς τοιαύτην ὄντες ἀθλίαν κατάστασιν, στερημένοι ἀπὸ ὅλα τὰ δίκαιά μας, μὲ μίαν γνώμην ὁμοφώνως ἀπεφασίσαμεν νὰ λάβωμεν τὰ ὅπλα καὶ νὰ ὁρμήσωμεν ἐναντίον τῶν τυράννων. Πᾶσα πρὸς ἀλλήλους φατρία καὶ διχόνοια, ὡς καρποὶ τῆς τυραννίας, ἀπερρίφθησαν εἰς τὸν βυθὸν τῆς λήθης, καὶ ἅπαντες πνέομεν πνοὴν ἐλευθερίας. Αἱ χεῖρές μας, αἵτινες ἦσαν δεδεμέναι μέχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τὰς σιδηρᾶς ἁλύσσους τῆς βαρβαρικῆς τυραννίας, ἐλύθησαν ἤδη καὶ ἔλαβον τὰ ὅπλα κατὰ τῶν τυράννων. Οἱ πόδες μας οἱ περιπατοῦντες ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ εἰς τὰς ἐγκαρεύσεις τῆς ἀσπλαγχνίας, τρέχουν εἰς ἀπόκτησιν τῶν δικαιωμάτων μας. Ἡ κεφαλή μας, ἡ κλίνουσα τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν σκληρὸν ζυγὸν, τὸν ἀπετείναξεν ἤδη, καὶ ἄλλο δὲν φρονεῖ, εἰμὴ τὴν ἐλευθερίαν της. Ἡ γλῶσσά μας, ἡ ἀδυνατοῦσα εἰς τὸ νὰ προφέρῃ λόγον ἐκτὸς τῶν ἀνωφελῶν παρακλήσεων πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν τυράννων, κράζει τώρα μεγαλοφώνως, καὶ κάμνει ν' ἀντηχῇ ὁ ἀὴρ τὸ γλυκύτατον ὄνομα τῆς ἐλευθερίας. Ἐν ἑνὶ λόγῳ ἀπεφασίσαμεν ἢ νὰ ἐλευθερωθῶμεν, ἢ ν' ἀποθάνωμεν.

«Διὸ παρακαλοῦμεν τὴν συνδρομὴν ὅλων τῶν ἐξευγενισμένων εὐρωπαϊκῶν γενῶν, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ φθάσωμεν ταχύτερον εἰς τὸν ἱερὸν καὶ δίκαιον σκοπόν μας, καὶ νὰ λάβωμεν τὰ δίκαιά μας, καὶ ν' ἀναστήσωμεν τὸ ταλαιπωρημένον Ἑλληνικὸν γένος μας. Δικαίῳ τῷ λόγῳ ἡ μήτηρ μας Ἑλλάς, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ σεῖς ἐφωτίσθητε, ἀπαιτεῖ ὅσον τάχιστα τὴν φιλάνθρωπον συνδρομήν σας, καὶ διὰ χρημάτων καὶ διὰ ὅπλων καὶ διὰ συμβουλῶν, τῶν ὁποίων εἴμεθα εὐέλπιδες, ὅτι θέλει ἀξιωθῶμεν, καὶ ἡμεῖς θέλομεν σᾶς ὁμολογήσει ἄκραν ὑποχρέωσιν, καὶ ἐν καιρῷ θέλομεν δείξει καὶ πραγματικῶς τὴν ὑπὲρ τῆς συνδρομῆς σας εὐγνωμοσύνην μας.—Ἐν τῷ Σπαρτιατικῷ στρατοπέδῳ τῆς Καλαμάτας, τῇ 25 μαρτίου 1821.—Πέτρος Μαυρομιχάλης—Ἡγεμὼν καὶ Ἀρχιστράτηγος, καὶ ἡ Μεσσηνιακὴ Γερουσία ἐν Καλαμάτᾳ.»

Τοῦρκοι ἐφονεύθησαν ὡσαύτως καὶ κατὰ τὰ χωρία τῶν Καλαβρίτων καὶ Ἤλιδος. Οἱ δὲ Πετιμεζαῖοι Βασίλειος καὶ Νικόλαος μὲ ἄλλους ὁπλαρχηγοὺς καὶ τὸν Χαράλαμπην Φωτήλαν ἐπὶ κεφαλῆς 600 ἐκτύπησαν τοὺς διαβαίνοντας μὲ τὸν Ἀρναούτογλον Τούρκους κατὰ τὴν Κακὴν Σκάλαν. Πολιορκήσαντες δὲ διὰ πέντε ἡμέρας ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ παραδοθῶσιν. Οἱ ἐν Πάτραις Τοῦρκοι μαθόντες ὅτι οἱ εἰς τὴν πόλιν καί τινα χωρία τῶν Καλαβρίτων ὁμοεθνεῖς των ἀπεσύροντο εἰς τὰ φρούρια, ἠθέλησαν καὶ αὐτοὶ νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὸ φρούριον τῶν Πατρῶν. Ἀλλά τινὲς τῶν ἐκ τοῦ Ρίου ἐλθόντων Τούρκων, ἐμβάντες εἰς τὸ πνευματοπωλεῖον τοῦ Κωνστ. Σταμπουλῆ, ἔκαυσαν τὸ πνευματοπωλεῖον, καὶ ἐφόνευσαν τὸν πνευματοπώλην. Εἶτα μεταβάντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰωάν. Παπαδιαμαντοπούλου, ἐτουφεκοβόλουν ἐκεῖσε καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ἐκανονοβόλουν (23 Μαρτίου 1821.) Τότε οἱ ἐν Πάτραις Κεφαλλῆνες καὶ Ζακύνθιοι φιλικοί, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου Εὐαγγέλη Λιβαδᾶ Κεφαλλῆνος καὶ Νικολάου Γερακάρη φαρμακοποιοῦ Ζακυνθίου (1) ὡπλίσθησαν καὶ ἔτρεξαν εἰς διάφορα μέρη. Παραλαβόντες δὲ Πατραίους τινὰς ἀγομένους ὑπὸ τοῦ τσαγκάρη (σανδαλοποιοῦ) Παναγιώτου Καραντζᾶ, ἐκτύπησαν πρῶτοι τοὺς Τούρκους εἰς Τάσι, ὅπου συνηθροίζοντο. Τότε ἐφονεύθη καὶ πρῶτος ὑπὲρ Ἑλλήνων ὁ Κεφαλλὴν Βασίλειος Ὀρκολάτος· εἶτα ἀπεσύρθησαν κατὰ τὴν χριστιανικὴν συνοικίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Τὰς δὲ 26 Μαρτίου σχηματίσαντες ἐπιτροπὴν διευθύνσεως ὁ Γερμανός, Ζαΐμης, Παπαδιαμαντόπου-

(1) Ὁ Φιλήμων λέγει τὸν Γερακάρην Κεφαλλῆνα, συμπολῖται μου ὅμως γέροντες γνωρίσαντες αὐτὸν μὲ ἐβεβαίωσαν ὅτι ἦτο Ζακύνθιος.

λοι Λόντος καὶ ἄλλοι πρόκριτοι χειρογράφως ἀπέτειλαν τὴν ἑξῆς ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς ἐν Πάτραις διαμένοντας προξένους Ἀγγλίας, Γαλλίας Αὐστρίας καὶ λοιπούς.—«Ἡμεῖς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος τῶν Χριστιανῶν, βλέποντες ὅτι μᾶς καταφρονεῖ τὸ Ὀθωμανικὸν γένος, καὶ σκοπεύει ὄλεθρον ἐναντίον μας, πότε μ' ἕνα πότε μ' ἄλλον τρόπον, ἀπεφασίσαμεν σταθερῶς, ἢ νὰ ἀποθάνωμεν ὅλοι, ἢ νὰ ἐλευθερωθῶμεν. Καὶ τούτου ἕνεκα βαστοῦμεν τὰ ὅπλα εἰς χεῖρας ζητοῦντες τὰ δικαιώματά μας. Ὄντες λοιπὸν βέβαιοι ὅτι ὅλα τὰ χριστιανικὰ Βασίλεια γνωρίζουν τὰ δίκαιά μας, καὶ ὄχι μόνον δὲν θέλουν μᾶς ἐναντιωθῆ, ἀλλὰ καὶ θέλουν μᾶς συνδράμει, καὶ ὅτι ἔχουν εἰς μνήμην, ὅτι οἱ ἔνδοξοι πρόγονοί μας ἐφάνησαν ὠφέλιμοι εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, διὰ τοῦτο εἰδοποιοῦμεν τὴν ἐκλαμπρότητά σας, καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ προσπαθήσητε νὰ εἴμεθα ὑπὸ τὴν εὔνοιαν καὶ προστασίαν τοῦ μεγάλου τούτου Κράτους.»—Οἱ πρόξενοι ἀπεκρίθησαν ὅτι θὰ ἀναφερθῶσιν ὅπου ἀνήκει, καὶ περιμένουσι διαταγάς.

Τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ πρόξενος τῆς Ρωσσίας Ἰωάννης Βλασσόπουλος Ἰθακήσιος καὶ φιλικὸς (1) καὶ ὁ τῆς Σουηδίας Λουδοβῖκος Στράνης Ζακύνθιος, ὁ τῆς Πρωσσίας Κοντογούρης Κεφαλὴν ὑποπτευόμενοι ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς συνωμόται, ἐφοβήθησαν καὶ ἐμβῆκαν εἰς τὰ πλοῖα, ὅθεν συνεννοοῦντο μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ἄγγλος πρόξενος Γρὴν ἐμπόδιζε τοὺς Ἰονίους ἀπὸ τὸ νὰ συμπλέκωνται. Νικόλαος δὲ ὁ Γερακάρης ὁ ῥηθεὶς φαρμακοπώλης ἀρχηγετῶν τῶν ἐν Πάτραις Ἑπτανησίων ἐνόπλων, διέσπειρεν ἀνθρώπους εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως, φωνάζοντες τὴν νύκτα ἀλέρτα, ἵνα ἐννοῶσι πλῆθος Ἑλλήνων ἐν τῇ πόλει οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ ἀποκλεισθέντες Τοῦρκοι, καὶ νὰ μὴ ἐπιχειρήσωσιν ἔξοδον διὰ νυκτός. Εἶχε δὲ ἀνοικτὸν καὶ τὸ φαρμακοπωλεῖόν του διὰ τοὺς πληγωθέντας. Τότε οἱ πρὸς βοήθειαν εἰσδραμόντες Ἕλληνες, συνενώθησαν μετὰ τῶν εἰς Ἅγιον Γεώργιον Ἑπτανησίων, ἔνθα κατὰ τὴν ἐκεῖ πλατεῖαν ὁ παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ἔστησεν σταυρόν, ἐφ' οὗ ὡρκίζοντο οἱ ὁπλισθέντες. Οἱ συμπολιορκοῦντες Ζακύνθιοι καὶ Κεφαλλῆνες ἔφεραν ἑπτὰ κανόνια ἐκ τῶν πλοίων των. Δύο δὲ ἐξ αὐτῶν ἔκβαλεν ἐκ τοῦ πλοίου του ὁ Διονύσιος Φωκᾶς Μετράτος καὶ ὁ Πανᾶς μὲ πολὺν κόπον, βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Βοστιτσάνων καὶ τοῦ Ἀνδρέου Λόντου, ἔστησαν πλησίον τοῦ τείχους, καὶ ἐκανονοβόλουν. Διεύθυνε

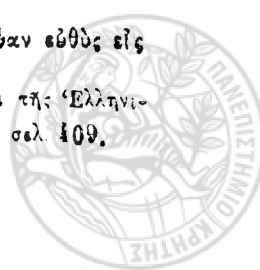
(1) Φιλήμων ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τόμος 3.—Καραβίου ἱστορία τῆς νήσου Ἰθάκης σελ. 155 καὶ 165.

δὲ αὐτοὺς ὁ Ἀγγλοαμερικανὸς Ἄγγελος, καὶ τὰ χρειώδη ἐδαπάνα ὁ Κεφαλλὴν Λιβαδᾶς. Οὗτος ἦτο τότε μεγαλέμπορος ἐν Πάτραις καὶ ἐδαπάνησε ὅλην τὴν μεγάλην του περιουσίαν διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους ἀγωνιζόμενος καὶ προσωπικῶς. (1)

Οἱ ἐν Ζακύνθῳ συνέταιροι, ἔμαθον τὰ ἐν Πάτραις γενόμενα, καὶ ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τὸν Πετρόμπεην, ἐπίασαν τοὺς προκρίτους Τούρκους εἰς τὴν Καλαμάταν (22 Μαρτίου), ἀκολουθούμενοι ἀπὸ τοὺς Μανιάτας, μεθ' ὧν συνηγωνίζετο καὶ ὁ Βασίλειος Σακκλῆς Ζακυνθιομωραΐτης. Εὐθὺς λοιπὸν οἱ ἐν Ζακύνθῳ φιλικοὶ ἐφόρεσαν οἱ μὲν ἐντόπιοι λευκὰ καππέλλα, οἱ δὲ Ζακυνθιομωραΐται πραγματευταὶ τῆς πλατείας ρούγας ἔκβαλαν τὰ μαῦρα καππέλλα, καὶ ἐφόρεσαν κόκκινα φέσια. Ἔχοντες δὲ εἰς τοὺς κόλπους τῶν μπενισίων των τὴν σφραγίδα τῆς ἑταιρίας ζωγραφισμένην εἰς χαρτίον, ἐδείκνυον πρὸς ἀλλήλους συναντώμενοι καὶ ἔδιδον εἰς τὸ στόμα τὸ φίλημα τῆς Ἀναστάσεως. Ἐβεβαίουν δὲ ἅπαντες ὅτι θὰ ἐλευθερωθῇ τὸ γένος τῶν Ρωμαίων, καὶ θὰ ἀπολαύσωσι τὸν θρόνον τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ κοινὸς λαὸς ἐνεθουσιάσθη. Οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ εὐκατάστατοι συνεισέφεραν χρήματα. Οἱ πλατειαρουγιῶται καὶ οἱ λοιποὶ ἑταιρισταὶ ἔκαμνον τραπέζια, τὰ ὁποῖα ἐτελείωναν μὲ πλουσίας συνεισφοράς. Οἱ ἱερεῖς ἐδοξολόγουν καὶ ἐδέοντο τοῦ Ὑψίστου ὑπὲρ εὐωδόσεως τοῦ κινήματος. Πάραυτα δὲ ἡ προσοχὴ τῶν ἑταίρων ἐτέθη εἰς ἀποστολὴν ἐφοδίων καὶ ἀνθρώπων. Ἠλίας ὁ Πομόνης, ὁ Τσιόλης, ὁ πατὴρ τοῦ Βαπτιστοῦ Πέτα Γεώργιος, ὁ Ἀλέξης Λουκόπουλος, συσχετιζόμενοι μὲ τοὺς χωρικούς, καὶ εἰσηγούμενοι ὑπὸ τῆς ἐφορίας, παρώτρυνον χωρικοὺς καὶ πολίτας τῆς Ζακύνθου νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἀνὰ ἑκατοντάδας οὗτοι ἀνεχώρουν ἐκ τῶν παραλίων τῆς νήσου, ἐπιβιβαζόμενοι εἰς πλοιάρια ἕτοιμα ἄνευ ἀστυνομικῆς ἀδείας. Τὰ αὐτὰ ἤρχισαν νὰ πράττωσι καὶ οἱ Κεφαλλῆνες. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ ἀστυνομία Ζακύνθου ἐξέλαβε τὸ ἑλληνικὸν κίνημα ὡς κλέπτικον καὶ ἠδιαφόρει. Ἅμα δὲ ἐπληροφορήθη ὅτι πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου ἐξήρθη ὁ πόλεμος κατὰ Τουρκίας, καὶ ὅτι οἱ νησιῶται ὑπέθαλπον τὸ κίνημα, εὐθὺς ἤρχισε νὰ ἐμποδίζῃ τοὺς μεταβαίνοντας νησιώτας, θέσασα φύλακας καὶ περιπλωτῆρας εἰς Ζάκυνθον καὶ Κεφαλληνίαν.

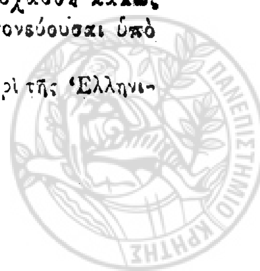
Οἱ ἐν Πάτραις ἀποκλείσαντες τοὺς Τούρκους ἔγραψαν εὐθὺς εἰς

(1) Γερμανοῦ παλαιῶν Πατρῶν ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.—Φιλήμονος Ἱστορικὸν δοκίμιον τόμ. 3 σελ. 109.

Ζάκυνθον, ὅπως ἀποσταλῇ πυρίτις καὶ μόλυβδος, ὧν ἐστεροῦντο. Μέχρι δὲ φθάσῃ αὕτη ἡ βοήθεια ἐκ Ζακύνθου, εὐτυχῶς Ζακύνθιός τις Μαστρ-Ἀνδρέας πάροικος τότε ἐν Πάτραις τέκτων, ἀνεκάλυψε τζαμίον μολυβδοσκέπαστον, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐλάμβανον τὸν χρειώδη μόλυβδον. Ὁ δὲ Ζακύνθιος οὗτος καίτοι προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, διὰ τοῦ τολμηροῦ καὶ ἀνδρείου παραδείγματός του, ἐνεθάρρυνε τοὺς πολεμοῦντας Ἕλληνας. (1) Ἀλλ' ὁ Ἰσοὺφπασᾶς, λαβὼν λάθρα εἴδησιν παρὰ τοῦ Ἄγγλου προξένου Φιλίππου Γρὴν, ὅτι ἐκινδύνευε τὸ φρούριον Πατρῶν νὰ πέσῃ, εἰσῆλθεν αἴφνης εἰς τὸ φρούριον μὲ 800 στρατιώτας (3 Ἀπριλίου). Διὸ φοβηθέντες οἱ ἀποκλείσαντες τοὺς Τούρκους Ἑπτανήσιοι, καὶ μάλιστα ὅτι ἐφημίζετο τὸ ἐν Ἀκαρνανίᾳ φθάσιμον 15,000 Ἀλβανῶν, (ἣν φήμην διέσπειρεν ὁ ῥηθεὶς Γρὴν) παρήτησαν τὰς θέσεις των, καὶ ἔφευγαν ἔξω τῆς πόλεως Πατρῶν. Οἱ δὲ ἑνωθέντες μετὰ τῶν εἰσελθόντων εἰς τὸ φρούριον Τοῦρκοι ἐπέπεσον εἰς τὴν πόλιν, ἔκαιον οἰκίας καὶ ἐφόνευον τοὺς προστυχόντας Χριστιανούς. Τότε τὸ πλοῖον τοῦ Ἰωάννου Ἕλληνα καὶ Κρενδιροπούλου, πλοιαρχούμενον ὑπὸ τῶν ἑταίρων Ζακύνθου μὲ πολεμοφόδια, κατ' αἴτησιν τῶν πολεμούντων τὸ φρούριον Ἑλλήνων, παρέλαβε τὰ καταδιωκόμενα γυναικόπαιδα τῶν Πατραίων, καὶ ἔφερεν εἰς Ζάκυνθον. Ταῦτα οἱ συνέταιροι τῇ συνεργείᾳ τοῦ Κ. Δραγῶνα μεσολαβήσαντες πρὸς τὸν Ἄγγλον τοποτηρητὴν Ρὼσ, ἔθεσαν εἰς καταλύματα, καὶ ἐφρόντισαν εἰς τὸ νὰ περιθάλπωνται. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πλοῖον τοῦ Δημάκου ὑπὸ Ρωσσικὴν σημαίαν δὲν ἐδέχετο παρὰ τοῦ λιμεναρχείου Ζακύνθου (10 Ἀπριλίου), ὁ πλοίαρχος ἐμβαλὼν κανόνια καὶ ἄνδρας ἐνόπλους, καὶ τὸν διδάσκαλον Θεοδόσιον Δημάδην ἱερέα ἑταιριστὴν καὶ ἐνθουσιῶντα, ἔπλευσεν ὑψώσας Ἑλληνικὴν σημαίαν πρὸς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον, καὶ ἠνώθη μὲ τὰ Ὑδριωτικά.—Ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις μαθοῦσα ὅτι οἱ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἄλλαις Τουρκικαῖς χώραις Ἰόνιοι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν ἐξέδωκε τὰς 9 Ἀπριλίου τὴν ἑξῆς προκήρυξιν.—«Βαρὼν Θεοτόκης ἐκ μέρους τῆς Α. Υ. τοῦ προέδρου καὶ τῶν προτιμωτάτων Γερουσιαστῶν τῶν Ἰονίων νήσων—Ἑνωμένα Κράτη τῶν Ἰονίων νήσων.—Κορφοί. 9 Ἀπριλίου 1821.—Ἀφοῦ ἡ ἐκτελεστικὴ διοίκησις τούτων τῶν πολιτειῶν ἔλαβεν εἴδησιν περὶ διαφόρων ἐκραγεισῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἐπαναστάσεων καὶ ἐστοχάσθη καλῶς τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται αἱ γειτονεύουσαι ὑπὸ

(1) Γερμανοῦ παλαιῶν Πατρῶν ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως σελ. 241.

τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν εὑρισκόμεναι ἐπαρχίαι, κρίνει ἀναγκαῖον, πρὸς κανόνα καὶ εἴδησιν ὅλων τῶν ὑπηκόων τῶν Ἰονικῶν νήσων, τῶν κατοικούντων εἰς οἱανδήποτε τῶν ἄνω μνημονευθεισῶν ἐπαρχιῶν νὰ κοινοποιήσῃ αὐτοῖς, ὅτι ἀνίσως αὐτοὶ συνεργήσωσιν εἰς πραγματικὰς ἐπαναστάσεις ἢ ἄλλην ἐχθρικὴν πρᾶξιν, θέλουσιν ὑστερηθῇ ὅλα τὰ δίκαια πρὸς ὑπεράσπισιν ἐκ μέρους τῆς διοικήσεως τούτων τῶν νήσων, τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν ἐντόπιοι ὑπήκοοι, καὶ ἐκ μέρους τῶν Βρεττανικῶν Κονσόλων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν παραγγελίαν νὰ ὑπερασπίζωνται τὰ δικαιώματά των εἰς τὰς ξένας χώρας, ὁποῦ διατρίβουσιν. Ἡ παροῦσα εἴδησις θέλει τυπωθῇ Ἑλληνιστὶ καὶ Ἰταλιστὶ καὶ κοινρποιηθῇ πανταχοῦ.— Κατ' ἀνωτέραν διαταγὴν Γισβὸρν ἐξ ἀπορρήτων.»(1)

Ἀκάθεκτος ἡ ὁρμὴ τῶν Κεφαλλήνων εἰς τὸ νὰ δράμωσιν εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης. Τὸ κίνημα ἐνομίζετο ἀγὼν θρησκευτικὸς καὶ ἐθνικός. Ἅπαντες ἱερωμένοι καὶ λαϊκοὶ ἤθελον νὰ συμμερισθῶσι τὸν κοινὸν ἀγῶνα. Ἔφευγον λάθρα μὲ τὰ πλοῖα καὶ ἄλλοι φανερά, λαμβάνοντες διαβατήρια παρὰ τῆς ἀστυνομίας ἐπ' ἄλλῃ προφάσει. Ἡ ἀστυνομία Κεφαλληνίας, ὡς καὶ ὁ Ἄγγλος τοποτηρητὴς Τράβελς ἐξελάμβανον τὸ κίνημα, ὡς μικροῦ λόγου ἄξιον καὶ ἐκ τῶν συνειθισμένων κλέπτικων. Ὅθεν ἔλεγον κλεφτομωραΐται ἐκτύπησαν Τούρκους καὶ Χριστιανοὺς διὰ νὰ ἁρπάσωσι, καὶ ὁ Κολοκοτρώνης ἔφυγεν ἀπὸ Ζάκυνθον μὲ τὸν Νικήταν διὰ δουλειαὶς κλεφτοκολοκοτρωνέϊκες. Διὸ ἠδιαφόρουν κατ' ἀρχὰς διὰ τοὺς δραπετεύοντας. Τότε ἐν Ἀργοστόλῃ διωργανίσθη τὸ ἑξῆς ἐπιχείρημα. Διεδόθη φήμη ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἔσφαξαν καὶ ἠχμαλώτισαν τοὺς εἰς Γλαρέντσαν καὶ ἄλλα μέρη μεταβάντας συμπατριώτας Κεφαλλῆνας, καὶ ὅτι ἓν πλοῖον Τουρκικὸν διαπλέει εἰς τὸν κόλπον φέρον αἰχμαλώτους ἐξ αὐτῶν. Φωναὶ καὶ κραυγαὶ ἠκούσθησαν εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν πόλιν καὶ τὰ πέριξ. Χιλιάδες ἀνθρώπων περιέτρεχον κραυγάζοντες, ὅτι θέλουσι εὐθὺς νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ ἀπέναντι τῆς Πελοποννήσου διὰ νὰ ἐκδικηθῶσι τὸ αἷμα τῶν συγγενῶν, καὶ νὰ ἐλευθερώσωσι τοὺς αἰχμαλώτους. Ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί, μικροὶ καὶ μεγάλοι τρέχουσιν εἰς τὸν ἀρχιερατεύοντα τότε Κεφαλληνίας Ἀγαθάγγελον Τυπάλδον Κωζάκην φιλικὸν καὶ διοργανιστὴν τοῦ ἐπιχειρήματος, βοῶντες νὰ τοὺς ἀφήσῃ ἡ Κυβέρνησις νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν των, καὶ νὰ σώ-

(1) Gazetta ionia num. 172 1821.—Ἡ προκήρυξις αὕτη μεταφρασθεῖσα ἑλληνιστί, ἐξεδόθη καὶ εἰς τὴν ἐφημερίδα τὴν τότε ἑλληνιστὶ ἐκδιδομένην ἐν Βιέννῃ «ὁ Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος» ἀρ. 39, Μαΐου 15 ἔτ. 1821.

σωσι τοὺς φερομένους αἰχμαλώτους ἐν τῷ Τουρκικῷ πλοίῳ. Ὁ Ἀρχιερεὺς πλήρης ἐνθουσιασμοῦ πορεύεται εἰς τοῦ τοποτηρητοῦ Γράβελ, παρακολουθούμενος ὑπὸ τῆς πληθύος ἐκείνης καὶ παρὰ πολλῶν ἱερωμένων. Φωνάζει ὅτι ἀπειλεῖται στάσις εἰς τὴν νῆσον, καὶ δὲν δύναται νὰ κρατήσῃ τὸν λαὸν θέλοντα νὰ ἐξέλθῃ τῆς νήσου διὰ νὰ σώσῃ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας. Ὁ τοποτηρητὴς ἀποκρίνεται νὰ τοὺς καθησυχάσῃ, καὶ ἂς ἀναχωρήσωσιν εἰς τὰς οἰκίας των. Ἀλλ' ὁ ἀρχιερεὺς φωνάξας ὑπάγετε καὶ ἀναχωρήσατε δίδει ἀμφίλογον ἀπάντησιν πρὸς τὸ πλῆθος. Ὁ δὲ λαὸς ἐκλαβὼν τὴν παρακέλευσιν ὡς ἄδειαν τοῦ νὰ πορευθῶσιν εἰς τὸν πόλεμον, ἔδραμον εὐθὺς εἰς τὰ πλοῖα, ἤνοιξαν πανία καὶ ἀνεχώρησαν ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς ἐξουσίας· Τοιαύτη ἔξοδος τοῦ πλήθους ἐξηγήθη πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν καὶ τὰς Ἰονίους ἀρχὰς ὡς τέχνασμα τοῦ Ἀρχιερέως Κωζάκη, ἵνα ἐξαπατήσῃ τὸν τοποτηρητὴν καὶ ὑποκλέψῃ ἄδειαν ἀναχωρήσεως καὶ συνδρομῆς τοῦ λαοῦ εἰς τὸν πόλεμον. Διὸ κατεδιώχθη ὁ Ἀρχιερεύς, κατέπλευσεν εἰς Κεφαλληνίαν κανονιοφόρος τις δημοσίᾳ, καὶ ἐπεβίβασεν αὐτὸν καὶ ἔφερεν εἰς Κέρκυραν. Ἐκεῖ ἐπωνειδίσθη ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ ὅτι ἠπάτησε τὴν Κυβέρνησιν, ἠπειλήθη νὰ ἐξορισθῇ καὶ κατεβιβάσθη τοῦ Ἀρχιερατικοῦ θρόνου Κεφαλληνίας. Σωθεὶς δὲ ἀκολούθως εἰς Βενετίαν, ἐσυστήθη παρὰ τοῦ ἐκεῖ διατρίβοντος τότε Διονυσίου κόμητος Ρώμα πρὸς τὸν Κόμητα Καποδίστριαν, καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον διαβάντα εἰς Βενετίαν διὰ τὴν σύνοδον τῆς Βερώνης, καὶ ἔτυχεν συστάσεως εἰς τὴν ἐν Πετρουπόλει Ἁγίαν σύνοδον, ἥτις ἀκολούθως διώρισεν αὐτὸν Ἀρχιεπίσκοπον Σεβαστουπόλεως.

Συνεπῶς ὅμως κατ' ἐκδοθείσας νεωτέρας διαταγὰς ἡ ἀστυνομία Ζακύνθου δραστηριώτερον ἀντενήργει κατὰ τῶν ἐνθουσιώντων νησιωτῶν. Οἱ ἐνθουσιῶντες ὅμως, ὡς ἱστὸν ἀράχνης διέθραυον ὅλα τὰ ἐμπόδια τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἀνὰ πᾶσαν νύκτα τὰ πλοιάρια ἐν Ζακύνθῳ Κοντοσιγούρου, Σέρρα, Βεντούζα, Σίντρη, Λαζαροπούλου καὶ ἄλλων μετεκόμιζον πληθὺν τῶν ἐξερχομένων εἰς τὸν ἀγῶνα. Τὸ πλοῖον τοῦ Φωκᾶ Παυλάτου Κεφαλλῆνος μετεκόμιζε γυναικόπαιδα προσφεύγοντα εἰς Ἰθάκην καὶ Κεφαλληνίαν. Τότε καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Κολοκοτρώνου Πάνος καὶ Ἰωάννης ὁ μετέπειτα μετονομασθεὶς Γενναῖος, ζητοῦντες ἄδειαν παρὰ τοῦ ἀστυνόμου Τζέν, ἵνα μεταβῶσιν εἰς Πελοπόννησον, ἤκουσαν παρ' αὐτοῦ. «Τί θέλετε ἄδειαν, ὅπως τρέξετε καὶ σεῖς εἰς ταῖς κλεφτουριαῖς ταῖς Κολοκοτρονέϊκαις τοῦ πατέρα σας ; Φύγετε ἀπ' ἐδῶ.» Ὅθεν αὐτοὶ μὴ λαβόντες ἀστυνομικὴν ἄδειαν ἠναγκάσθη-

σαν ν' ἀναχωρήσωσι κρυφίως μετ' ἄλλων Ζακυνθίων καὶ Πελοποννησίων, καὶ ὠχυρώθησαν εἰς τὴν μονὴν Σκαφιδίας καὶ διεφημίσθη, ὅτι καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Κολοκοτρώνου ἐκβῆκαν μὲ 560 Ζακυνθίους. Ἀξιομνημόνευτον δὲ καὶ τὸ πραχθέν. Ὁ Παῦλος Ἀντσιτήρης ἢ Κεφαλληνὸς μὲ ἕως τεσσαράκοντα ἀνδρείους, ἀφοῦ διήρπασαν πυρίτιδα καὶ σφαίρας τοῦ δημοσίου ἐκθεμένας εἰς τὴν προκυμαίαν τοῦ ὑγειονομείου παρὰ τῷ τότε καστελίῳ τοῦ λιμένος, ἐμβῆκαν ὡπλισμένοι εἰς τὸ ἐλλιμενισμένον ἐμπορικὸν πλοῖον τοῦ Ἄγγλου Οὐΐντερ. Ἠπείλησαν δὲ τοὺς ἐν αὐτῷ ὀλίγους Ἄγγλους ναύτας, ἐνώπιον τοῦ δημοσίου ἀκτοφύλακος Ἰωάννου Τζοπάνη. Οὗτος εἶχε λάβει διαταγὴν παρὰ τοῦ τότε ἐπιστάτου τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου Δραγώνα καὶ τοῦ γραμματέως τοῦ ὑγειονομείου Κομιώτου συνεταίρου τῶν φιλικῶν, νὰ παραβλέπῃ τοὺς ἐξερχομένους. Διὸ ἐπικληθέντες οἱ ναῦται, οὐδὲν εἶπον, ἀλλ' ἐσήκωσαν τὰς ἀγκύρας τοῦ πλοίου, καὶ ὁ Ἀτσιτήρης μετὰ τῶν λοιπῶν Ζακυνθίων ἀπέβησαν εἰς Πελοπόννησον. Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τὰς 17 Ἀπριλίου οἱ ἐνθουσιῶντες συνέταιροι εἶδον ἓν βρίκιον Ὀθωμανικὸν παραπλέον ἐκ Ζακύνθου μὲ στρατιώτας καὶ ζωοτροφίας, ὅπως ἐφοδιάσῃ τοὺς ἐν Πάτραις Τούρκους. Οἱ δὲ συνέμποροι Π. Λεονδαρίτης καὶ Δημ. Συρῖγος ἐνοπλίσαντες τὸ ἐν Ζακύνθῳ τυχὸν ἐλλιμενισμένον πλοῖον τοῦ Ὑδραίου Ὀρλὼφ, καὶ ἐφοδιάσαντες μὲ πυρίτιδα, πάλας καὶ δύω κανόνια, τὰ ὁποῖα παρέλαβνν παρὰ τοῦ Γαλαξιδιώτου Ντούση, ἐνήργησαν καὶ ἐσηκώθη τὸ πλοῖον εἰς τὰ πανιά. Λάθρα δὲ μὲ τὸ πλοιάριον τοῦ Κοντοσυγούρου ἐπεβιβάσθησαν ἐν αὐτῷ ἕως 30 Ζακύνθιοι. μεθ' ὧν μνημονεύεται καὶ ὁ Γραμματικόπουλος· Ἐκ τοῦ Κρυονερίου λοιπὸν τῆς Ζακύνθου ἐπιπλέον αὐτὸ κατὰ τοῦ Τούρκου, ἐκανονοβόλει, καὶ τὸ ἔφθασεν εἰς τὰς νήσους Ὀξείας. Ἐκεῖ ναυμαχῶν ἐζημίωσε σφόδρα αὐτὸ, καὶ ἐφονεύθησαν πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν (1)

Οἱ Ζακύνθιοι ταὐτοχρόνως ἔβλεπον τὰ Τουρκικὰ πλοῖα να παραπλέωσι τὸ πέλαγος Ναυπάκτου καὶ τῆς ἀπέναντι Ἠπείρου καὶ Πελοποννήσου καὶ νὰ ἐμποδίζωσι τοὺς πρόσφυγας, καὶ ὅτι εἰς διακώλυσιν τῶν καταδιωκόντων ἐχθρῶν ἀνάγκη ναυτικῆς δυνάμεως. Σκεφθέντες δὲ τοῦτο οἱ συνέταιροι, ἀπέστειλαν τὸν πλοίαρχον Δημήτριον Μιχαλόπουλον Ζακύνθιον μὲ ἐπιστολὴν, ὅπως παρακινηθῶσιν οἱ Αἰγαιοπελαγῖται νὰ συνεισφέρωσι χρήματα διὰ

(1) Γερμανοῦ ἀνωτ. σελ. 28—Π. Χιώτου ἡ μάχη τοῦ Δάλα παρὰ τῇ «Φωνῇ τοῦ Ἰονίου καὶ Ῥήγας» 1861 ἀρ. 44

τὰς τότε ἀνάγκας, καὶ πλεύσωσι πλοῖα τὸ Ἰόνιον πρὸς βοήθειαν τῶν ἐπαναστατησάντων. Εἶχε δὲ ἡ ἐπιστολὴ οὕτως·—«Φίλτατοι ὁμογενεῖς Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν.—Ἐν Ζακύνθῳ τῇ 26 Ἀπριλίου 1821—Ἀπὸ τὸ ἄφευκτον ἡμῶν χρέος πρὸς τὸ Γένος κινούμενοι, καὶ ἀπὸ τὰς δεινὰς περιστάσεις ἐκ τῶν ὁποίων βλέπομεν νὰ καταθλίβεται ὅλον σχεδὸν τὸ πρὸς τὸ Ἰόνιον πέλαγος ἀποβλέπον μέρος τῆς Πελοποννήσου, ὅλον τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν τοῦ κόλπου τῆς Ναυπάκτου, τόσον τὸ ἐπὶ τῆς Πάτρας, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς ἀπέναντι Ἠπείρου· ἔτι καὶ ἀπὸ τὴν ἀρειμάνιον διακήρυξιν πρὸς τὸ Γένος ἐκκαιόμενοι τοῦ κραταιοτάτου Πρίγκιπος Ὑψηλάντου, διὰ τῆς ὁποίας ὑποχρεώνεται πᾶς ὁμογενὴς νὰ συνεισφέρῃ τὸ κατὰ δύναμιν μὲ ἔργον, χρήματα, λόγον καὶ προτροπήν, ἥτις ὄντως δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἀνενέργητος· βλέποντες δὲ ὅσα δεινὰ συνέβησαν ἀπὸ ἔλλειψιν θαλασσίου δυνάμεως, καὶ γνωρίζοντες μὲ θλίψιν καρδίας, ὅτι ἀπὸ ἡμᾶς νὰ θεραπευθῇ εἶναι ἀδύνατον σχεδὸν διὰ τὴν σφαῖραν τῆς πολιτικῆς ἡμῶν καταστάσεως, ἀπεφασίσαμεν ὅλοι συμφώνως οἱ ἐνταῦθα ὁμογενεῖς, ἵνα ἀποσταλθῇ ὡς πρέσβυς ὁ ἐπιφερόμενος τὸ παρὸν φιλογενὴς Κ. Δημήτριος Μιχαλόπουλος, ὅστις ἀναχωρῶν ἐντεῦθεν μὲ τὸ πλοῖόν του, μέλλει νὰ ἔλθῃ αὐτοῦ εἰς τὰς φιλογενεστάτας Νήσους Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρρῶν δι' αἴτησιν θαλασσίου δυνάμεως. Γνωρίζοντες δὲ τὴν ματαιότητα καὶ ἔνθερμον ζῆλον τῶν νήσων τούτων, καὶ πόση εἶναι τῶν κατοίκων ἡ ἐπιθυμία εἰς τὸ νὰ δείχνῃ τοσούτους φιλοτίμους καρπούς, καὶ πόσον πάντοτε συνήργησαν εἰς τὰ τοῦ γένους καλὰ καὶ λαμπρότατα, ἔχομεν ἐλπίδας χρηστοτάτας νὰ συντρίψωσιν τὴν εὐαίσθητόν σας καρδίαν τὰ δάκρυα τῶν ὁμογενῶν μας, οἵτινες πάσχουσι κακῶς ὑπὸ τῶν ἀκορέστων τυράννων μας. Εἰς σᾶς κρέμαται τὴν σήμερον συνεισφέροντες τὰς ἀμάχους θαλασσίους σας δυνάμεις, νὰ συνελευθερώσητε τὸ γένος, νὰ τιμήσητε τὴν πατρίδα, νὰ ἀποθανατίσητε εἰς αἰῶνας μὲ δόξαν ἀνήκουστον τὰ ὀνόματα τοῦ γένους καὶ τῆς πατρίδος σας. Νομίζομεν φίλοι ὁμογενεῖς, ὅτι σᾶς βλέπομεν μὲ πόσα δάκρυα καὶ συντριβὴν καρδίας εὐθὺς νὰ πηδᾶτε εἰς τὰ ἀκατατρόπωτα πλοῖά σας, καὶ μὲ πόσην ἀγανάκτησιν κατὰ τῶν τυράννων θέλετε κινηθῇ κατ' αὐτῶν. Αἰσθανθῆτε ὅτι ἡ Πατρὶς ἐγχαράττουσα τὰ ἔνδοξα ὀνόματά σας μὲ τῶν λοιπῶν της ἐλευθερωτῶν, σᾶς φωνάζει δακρυρροοῦσα·

»Ἄνδρες φίλοι καὶ δημόται καὶ τῶν καλῶν ἐ-
»ρασταί, ἐγρηγορεῖτε σπεύδετ', ὡς καιρὸς
»οὐχὶ μέλλειν, ἀλλ' ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀκμῆς δεῖ παρόντες ἐμένειν».

Οἱ ὁμογενεῖς ἐνοικοῦντες Πελοποννήσιοι καὶ Ζακύνθιοι.—Παρασκευᾶ Κανακάρη.—Θεόδωρος Ν. Λεονταρίτης.—Ἰωάννης Θ. Στεφάνου.—Νικόλαος Καλύβας.—Ἰωάννης Ἕλληνας.—Γεώργιος Κρενδιρόπουλος.—Παναγιώτης Λεονταρίτης.—Πολυζώης Παχυγιάννης.— Διονύσιος Δαμουλιάνος.—Διονύσιος Παπαγιαννόπουλος.—Γεώργιος Μπάστας.—Πολυζώης Παχυγιάννης διὰ τὸν Ἰωάννην Σκουτέρην.»

Ἔχαιρον οἱ ὁμογενεῖς μαθόντες τὴν ἔξοδον τῶν Ζακυνθίων, καὶ παντοῦ εἰδοποίουν τὸ νὰ σηκωθῶσιν εἰς τὰ ὅπλα, φέροντες τὴν Ζακύνθιον φιλοτιμίαν εἰς παραδειγματισμόν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Πάνος Σαριγιάννης καὶ Γεώργιος Χαρίτος ἔγραφον τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Σπετσιώτας.—«Τὴν εὐγενείαν σας, Κύριοι ἀδελφοί, ἥρωες καὶ πρόμαχοι τοῦ γένους ἡμῶν, γέροντες καὶ προεστῶτες τοῦ γένους Σπετσῶν ἀδελφικῶς ἀσπάζομαι σὺν τῷ κοσμοσωτηρίῳ προσρήματι.

»Μετὰ τοὺς ἀδελφικούς μου ἀσπασμοὺς καὶ ἔρευναν τῆς μυριοποθήτου ὑγείας ὑμῶν, δηλοποιῶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐγενείᾳ, ὅτι μὲ τὸν ἐπιφέροντα θέλετε λάβει μερικὰ ἀρνία, τὰ ὁποῖα θέλετε τὰ δώσει εἰς τὰ ὀσπήτια τῶν καπεταναίων, οἱ ὁποῖοι ἐξεστράτευσαν μὲ τὰ καράβιά των διὰ νὰ πολεμήσουν τοὺς ἐχθροὺς τοῦ χριστιανικοῦ γένους. Ὁ ἐδικός σας κύριος Γεώργιος ἐπῆγε καὶ ἀντάμωσε τοὺς καπετανέους καὶ ἦλθεν ἐδῶ νὰ διατρίβῃ μαζύ μου κατὰ τὸ παρὸν, ἀναμένων διὰ νὰ λάβῃ τελείαν πληροφορίαν τῶν πραγμάτων τῆς Τριπολιτσᾶς, τὰ ὁποῖα χάριτι θείᾳ ὑπάγουν καλῶς κατὰ τὴν ἔφεσιν καὶ ἐπιθυμίαν ἡμῶν· ὅτι ὅσαις φοραῖς εὐγῆκαν οἱ Τοῦρκοι μὲ ἀρκετοὺς, καὶ ἔκαμον ἐφόδους εἰς τὰ χωρία Τριπολιτσᾶς, ἔλαβον ἀρκετὸν σκοτωμὸν, ἡ δὲ ἄργητα ὅπου ἕως ὥρας δὲν ἐκτυπήθη ἡ Τριπολιτσά, εἶναι διὰ νὰ συναχθῶσιν ὅλα τὰ στρατεύματα, καὶ νὰ φερθοῦν καὶ τὰ κανόνια. Μᾶς ἦλθε μία νέα εἴδησις ἀπὸ Πάτρας, ὅτι ἀπὸ Ρούμελη ἐστάλη μία γουλέτα μὲ τριακόσιους πρὸς βοήθειαν τῶν Πατραίων Ὀθωμανῶν, μία δὲ Ἐγγλέζικη φρεγάδα, εὑρισκομένη ἐκεῖ, τὴν ἐβύθισε. Φανερὸν εἶναι λοιπὸν ὅτι καὶ τοὺς λοιποὺς βασιλεῖς ἔχομεν βοηθοὺς καὶ ὑπερασπιστάς. Βλέπομεν καὶ ἀπὸ Ζάκυνθον, ὅτι τοὺς εὑρισκομένους ἐκεῖ Γραικοὺς ἄνδρας τοὺς ἔβαλαν ἔξω διὰ νὰ βοηθήσουν τὴν πατρίδα τους. Σᾶς θερμοπαρακαλῶ μὲ τὸν ἴδιον ἐπιφέροντα νὰ μᾶς προφθάσητε διακόσια ἢ τριακόσια κοιλὰ γέννημα ἀραβοσίτου ἢ σιτάρι, ἢ ὅτι εἶδος γεννήματος, καὶ κάμνετε μεγάλην βοήθειαν καὶ ψυχικὸν εἰς τὴν παροῦσαν ἐποχὴν, καὶ εἰς ἔνδειξιν καὶ εἰς ἀσφάλειαν βαστᾶτε τὸ γράμμά μου. Παρακαλῶ ὅ,τι νέα

ἔχετε ἀπὸ βασιλεύουσαν ἢ καὶ ἀπ' ἄλλο μέρος νὰ μὲ ἰδεάσητε. Εἴητε ὑγειαίνοντες, τῇ θείᾳ σκέπῃ περιφρουρούμενοι.—Ἀπριλίου 11 τῷ 1821 ἐξ ἁγίου Ἰωάννου.—Τῆς εὐγενείας σας ὅλοι πρόθυμοι καὶ εἰς τὰς προσταγάς σας, Πάνος Σαριγιάννης.—Γεώργιος Χαρίτος.»

Ὁ Γεώργιος Δενδρολίβανος λαβὼν τοὺς τρεῖς ἀδελφούς του καὶ τὸν θεῖόν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀρχιερέως τῶν παλαιῶν Πατρῶν καὶ τῶν λοιπῶν προκρίτων, οἵτινες ἐστρατοπέδευον εἰς Ὀμπλὸν, καὶ ἐπολέμουν τοὺς ἐν Πάτραις Τούρκους, διωρίσθη ταχύτερον νὰ φέρῃ βοήθειαν ἀνδρῶν ἐκ Ζακύνθου. Οὗτος ἐπάτησε τὴν κάθαρσιν Ζακύνθου, καὶ ἐμβῆκε διὰ νυκτὸς εἰς τὴν νῆσον. Συνομιλήσας δὲ μετὰ τῆς ἐφορίας, ἐπεβίβασεν εἰς τὸ πλοῖόν του τὸν Δημ. Πεθαμένον ἢ Περιστιάνον μὲ 150 ἄνδρας, οἵτινες ἀποβάντες εἰς Ἀχαΐαν, ἐπορεύθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ὀμπλοῦ. Ταυτοχρόνως ἄλλοι ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Κατσιλίβα ἢ Σεμπρικοῦ, Παναγιώτου Στρούζα, Ἀντιόχου, Κολοζονοῦ, Διονυσίου Προβέντσα, Διονυσίου Ζέζα, ἀπέβησαν εἰς Γλαρέντσαν, καὶ ἐκεῖθεν διευθύνθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Γεωργίου Σισίνη. Ἀκολούθως πληθὺς ἐκ διαλειμμάτων ἐν οἷς καὶ ὁ Δ. Τσίντος, ὁ Πασαμαραντσῆς, ὁ Γ. Κολάνος λιθακιώτης, Μπουκὴς, Πάτσαρης, Μπέλεσης, Παναγ. Σολομὸς, Νικόλ. Τοῦρκος, δύω ἀδελφοὶ Κολαράδες, Γεώργιος Χαρδάκης, Μιχαὴλ Βουκελάτος, ὁ Ἁγιαποστολίτης διευθύνθησαν πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην. Ὁ δὲ Φορτούνης, Λόλος Πουλάκης, Καρούμπας καὶ ἄλλοι, οἵτινες ἀπετέλουν μέρος τοῦ λόχου τῶν κανονοβόλων (πυροβολικοῦ) τοῦ ἀρχηγουμένου ὑπὸ Π. Λογοθέτου, καὶ διαλυθέντος ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τῷ 1819, ἔλαβον κρυφίως δύο κανόνια παρὰ τοῦ ἄρχοντος Ἰωάννου Βενεραδάκη. Οὗτος ἐπρόσφερε αὐτὰ δωρεὰν λέγων εἰς τὴν συνήθη του γλῶσσαν, ὅτι θέλει νὰ γένῃ νατσιὸν (ἔθνος), διὰ νὰ μὴ τοῦ λέγουν πλέον οἱ Φράγγοι κάνε γρέγο (σκύλε γραικέ). Ἅπαντες δὲ λάθρα ἀπέβησαν εἰς Ἤλιδα. Ἔτυχε δὲ, ἐνῷ οἱ ἀποβάντες εἰς Γλαρέντζαν διέμενον ἐκεῖ, πλοῖον Τουρκικὸν ἐμπορικὸν φορτωμένον μετάξια, ἐπέπεσεν εἰς Τέναγος παρὰ τὸ Ἀρκούδιον. Δραμόντες δὲ ἐκεῖσε οἱ Ζακύνθιοι ἐλήισαν τὰς ζωοτροφίας, καὶ παρέλαβον τὰ κανόνια, ἃ ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὸ στρατόπεδον. Μετ' αὐτῶν ἡνώθησαν ἀκολούθως καὶ οἱ διατρίβοντες ἐν Πελοποννήσῳ τότε Γεώργιος Σολωμὸς (Γερακαριώτης), Διονύσιος Ζέζας, Ν. Μαντζοβίνης, οἱ Καμπασαῖοι, ὁ Παναγιώτης Κωλυβᾶς καὶ οἱ ἱερεῖς Ἰωάννης Πλαίσσας καὶ Δανιὴλ Χαρδάκης ἢ Πεσιλίκης. Ἐνταῦθα ἦλθον ἐκ τῶν ἡγεμονειῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἱεροῦ λόχου, ὁ Πέτας, Χ. Ζαχαρόπουλος, (Ζαχαριάδης) καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Νικόλαος

Κατάνης μεταβὰς ἐκ Τριεστίου εἰς Ζάκυνθον κρυφίως. Δημήτριος Γουζέλης, παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ἕως 70 ἄνδρας, ἐν οἷς συνηριθμοῦντο ὁ Κόμης Δημήτριος Μερκάτης, ὃν εἴδομεν προλαβόντως εἰς ςρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, Ἰωάννης Μαμάκης ἢ Μπελίτσας, Γεώργιος Πυρῆς, Βασίλειος Μονδῖνος, ὁ Ἰωάννης Καλέντζας.(1) Σπυρίδων Καρτοῦτσος. ὁ Ἀνδρέας Μιχανὸς Κοκκίνης, Εὐςάθιος Χαριάτης καὶ ἄλλοι πολλοί. Τούτων οἱ μὲν διευθύνθησαν εἰς Μεσσηνίαν, οἱ δὲ εἰς ἄλλα στρατόπεδα.(2) Αὐτοῖς συνεσωματώθησαν ὁ Πουλάκης καὶ Διονύσιος Χαρακόπουλος ἐλθόντες ἐκ Κωνςαντινουπόλεως καὶ πορευθέντες εἰς Τριπολιτσάν. Ἀναστάσιος δὲ ὁ Γιανικέσης ἀφίχθη μὲ τὸ καράβιόν του, καὶ μετέφερε πολεμοφόδια καὶ ἄνδρας, καὶ εἶτα ἐτέθη περιπλωτὴρ κατὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ὅπου παρέπλει τὸ πλοῖόν τοῦ Παναγῆ Φωκᾶ Παυλάτου ὑψῶσαν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν. Ἐκεῖ εὑρέθη καὶ τὸ πλοῖον τοῦ Ἰωάν. Κεφαλᾶ πλοιαρχούμενον ὑπὸ Κατάσου. Ἠλίας δὲ ὁ Χέρμης ὁ ἀγωνισθεὶς εἰς Νεόκαστρον μὲ τὸ πλοῖόν του ἀπεβίβαζε πυρίτιδα καὶ σφαίρας καὶ γράμματα. Ταῦτα ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τοῦ τελωνοϋπαλλήλου Δαμιανοῦ Κολαΐτου ἐνθέρμου ἑταίρου, καὶ ἐνεργοῦντος ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Κομιώτου καὶ Δραγῶνα ὑγειονομικῶν ὑπαλλήλων, καὶ ἀπέφευγε τελωνειακὴν καὶ ἀστυνομικὴν ἔρευναν. Ἔφυγε καὶ ὁ Σουνιές, ὅστις ἦτο δεσμοφύλαξ Ζακύνθου, καὶ ὁ Ποταμιάνος Κεφαλλὴν περιπλωτὴρ δημόσιος ἐν Ζακύνθῳ, ἔχων μίαν περάντσαν. Οὗτος ἀπεσύρθη εἰς τοῦ Τσιλιβῆ τὴν ἀκτοφυφυλακὴν, καὶ μετεβίβασε τὸν Γουζέλην μετὰ τῆς βοηθείας ὡς πρότερον συνενοήθησαν. Ἐξῆλθε δὲ καὶ ὁ Δημήτριος Σαρλῆς, ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνου. Ἅπαντες οἱ ἐξελθόντες ἐκ Ζακύνθου ἠριθμοῦντο ὑπὲρ τοὺς 500.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου ἀπέβη πρῶτος ἐκ Κεφαλληνίας εἰς τὴν Γλαρέντζαν ὁ Εὐαγγέλης Πανᾶς μετὰ ὁπλοφόρων. Τὴν δὲ 9 Μαΐου ἔφθασαν εἰς τὸν ἴδιον λιμένα ὁ Κόμης Ἀνδρέας Μεταξᾶς, ὁ Κωνςαντῖνος Μεταξᾶς,(3) καὶ ὁ Γεράσιμος Βίκτωρος Φωκᾶς, ἐπὶ

(1) Ὅρα ὄπισθεν ἐν τοῖς ἐνδεικτικοῖς.

(2) Ἔκθεσις Βασιλείου Μονδίνου, ὅρα ὄπισθεν ἐν τοῖς ἐνδεικτικοῖς

(3) Ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς ἐγεννήθη τῷ 1790, εἶχε πατέρα τὸν Πέτρον πρεσβύτερον υἱὸν τοῦ Ἀνδρέου καὶ ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννου καὶ Σπυρίδωνος, οἵτινες συνδραμόντες μετὰ τῶν Κεφαλλήνων εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῷ 1778 κατεδιώχθησαν, καὶ μετέβησαν εἰς Ρωσσίαν. ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς Ἱστορικοῖς ἀπομνημονεύμασι περὶ Ἑπτανήσου ἐπὶ Βενετοκρατίας (Τόμ. 3.) Ὁ Πέτρος καὶ αὐτὸς θέλων νὰ συνδράμῃ μετὰ τῶν

τοῦ πλοίου τοῦ Ἀναστασίου Φωκᾶ Θεοδωράτου, φέροντος Τουρκικὴν σημαίαν, ἱκανὰ πολεμοφόδια, καὶ 350 ὁπλοφόρους. Ταὐτοχρόνως ἀπέβη εἰς Πελοπόννησον καὶ ὁ Γεράσιμος Φωκᾶς Γεωργακάτος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀναστασίου ὁ εἶτα διὰ τὰς ἀριστείας του ἀναδειχθεὶς στρατηγός. Ἀφοῦ δὲ ἐλλιμενίσθη τὸ πλοῖον, κατεβίβασε τὴν Τουρκικὴν σημαίαν, καὶ ὕψωσεν Ἑλληνικὴν καὶ ἐκκανονοβόλησε. Παρετάχθησαν ἐπὶ τοῦ πλοίου οἱ ὁπλοφόροι ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, καὶ ἐψάλη πρὸς Θεὸν δοξολογία ὑπὸ τριῶν Κεφαλλήνων ἱερέων ἀκολουθούντων τὸ στράτευμα τοῦ Μαρκέτη, Καλλικούδη καὶ Εὐαγγελινοῦ Μαρκοπούλου ἀπὸ Μαρκόπουλο Ἐλιό. Οὕτως ἀπέβησαν οἱ ῥηθέντες ἐπὶ τῆς ξηρᾶς μᾶλλον ὡς τακτικὸς στρατὸς ἢ ἄτακτος. Τὴν ἐπιοῦσαν ἐκίνησαν ἕως 280 διὰ Μανολάδαν, ὅπου εὗρον τὸν Γεώργιον Σισίνην καὶ τὸν Εὐαγγέλην Παπᾶν. Τὸ δὲ καράβιον τοῦ Φωκᾶ Θεοδωράτου, ἐν ᾧ ἐπεβιβάσθησαν ἕως 80 Ἰόνιοι, περιέπλεε τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν. Τὸ δὲ πλοῖον τοῦ Παναγῆ Φωκᾶ Παυλάτου παρηκολούθει τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα εἰσπλέοντα ἐκεῖσε. Μετ' αὐτοῦ ἡνώθησαν καὶ δύο ἄλλα Κεφαλληνιακὰ καράβια τὸ τοῦ πλοιάρχου Ὀνούφρη Πανᾶ καὶ τὸ τοῦ Τσιμπούκη. Ὁ δὲ πλοίαρχος Διονύσιος Φωκᾶς Πετράτος ὁ ἀποβιβάσας τὰ κανόνια εἰς Πάτρας, ἐφωδίασε τὸ πλοῖόν του μετὰ χρειώδη ὅπλα. Λαβὼν δὲ συντρόφους Κεφαλλῆνας, μετεβίβαζε τροφὰς καὶ πολεμοφόδια προσφερόμενα ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τῆς οἰκογενείας Φωκάδων καὶ μετεκόμιζε γυναικόπαιδα ἐκ Πατρῶν καὶ ἄλλων μερῶν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. Ἀλλὰ μετὰ χρόνον ἐνῷ μετέφερε πολεμοφόδια συνελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τὸ πλοῖόν του εἰς Πεταλᾶν. Ἀφοῦ τοῦ ἔκαυσαν τὸ πλοῖον οἱ Ἄγγλοι, παρέδωκαν αὐτὸν εἰς τὸν Πασᾶν, ὅστις τὸν ἔθεσεν εἰς τὰς ἀκαθαρσίας ἀπαιτῶν ὀκτακόσια δίστηλα ἢ νὰ τὸν φονεύσῃ. Ἡ δὲ σύζυγός του Στάμμα Φωκᾶ Ἀλεξανδράτου, ἥτις ἕως τότε διετήρει δέκα ἓξ γυναικόπαιδα, καὶ μετ' ἄλλων συγγενῶν ἐσύναζε περιφερομένη εἰς τὰ χωρία Κεφαλληνίας Φωκάτα, Καρανδινάτα καὶ Λακίθραν ἐνδύματα καὶ τροφὰς διὰ τοὺς πρόσφυγας, ἔμαθε τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ συζύγου Φωκᾶ Πετράτου. Πωλήσασα διὸ εὐθὺς τὰ πολύτιμα εἴδη καὶ συν-

ἀδελφῶν ἐφυλακίσθη, καὶ ἐφυγαδεύθη εἰς Βενετίαν ἐπὶ δέκα ἔτη, καὶ εἶτα ἀπολυθεὶς ἐνυμφεύθη τὴν Βιολέταν κόμητος Λοβέρδου, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ὁ Ἀνδρέας. Οὗτος δὲ ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν Βούρβαχην καὶ ἐξ αὐτῆς ἐτεκνοποίησε. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος υἱὸς τοῦ Νικολάου τοῦ συνδραμόντος καὶ αὐτοῦ τοὺς ἐξαδέλφους εἰς Πελοπόννησον, ἐγεννήθη τῷ 1793 καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ νομικὰ ἐν Ἰταλίᾳ ἦτο δὲ εἷς τῶν διακεκριμένων δικηγόρων;

ἀξασα ὅσα ἄλλα χρήματα εἶχεν, ἀπέστειλε τὰ λύτρα, καὶ ἠλευθέρωσεν αὐτόν. Αὐτὸς εἶτα ἐφονεύθη εἰς τὸ Αἰτωλικόν, ἀφήσας δύο ἀνήλικα τέκνα Ἀλέξανδρον καὶ Ἀγγελικήν. (1)

«Οὕτως οἱ Ἰόνιοι, λέγει ὁ ἱστορικὸς Φιλήμων,(2) θαυμαστοὶ πάντοτε ἐπὶ μεγαλοψυχίᾳ, κατέστησαν ἤδη θαυμαστότεροι διὰ τὸ ἐξαίρετον αἴσθημα καὶ τὸν ἀποφασιστικὸν χαρακτῆρα, ὃν ἔδειξαν. Εἰ καὶ μὴ διετέλουν ὑπὸ τὴν Τουρκοκρατίαν, αὐτοὶ συνεμερίσθησαν καὶ ἤδη, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ 1769 τοῦ πνεύματος τῆς ἐπαναστάσεως, ὡς ἄλλοι Τουρκοκρατούμενοι. Εἰ καὶ ἐπέβαλλεν αὐτοῖς ἡ Ἀγγλικὴ Προστασία τὴν οὐδετερότητα, καὶ ταύτην δι' ὅλων τῶν βιαίων μέτρων, αὐτοὶ ὑπερβαίνοντες πᾶν πρόσκομμα καὶ πάντα φραγμόν, τὰ πάντα δὲ ἀπαρνούμενοι ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνικοῦ καθήκοντος, ἐδραπέτευον εἰς τὸν ἀγῶνα· διότι ἐθεώρουν αὐτόν, ὡς καὶ ἦτο, οὐχὶ μερικὴν τῆς Πελοποννήσου ἀλλ' ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος ὑπόθεσιν. Ἐδραπέτευον ἀληθῶς πλῆθος πολὺ τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῶν ὑποκειμένων τῇ Τουρκίᾳ ἐπαρχιῶν· ἀλλὰ μετὰ τοῦ αἰσθήματος τούτων ἠνοῦτο καὶ ἡ ἀνάγκη. Τοὺς δὲ Ἰονίους ἐκίνει μόνον τὸ καθαρὸν αἴσθημα. Πρὸς ἀπόδειξιν ὅσων λέγομεν, ἀρκεῖ παρὰ πᾶν ἄλλο, ἂν παρατηρήσῃ τις, ὅτι καθὼς ἐν ταῖς ἡγεμονείαις μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου, οὕτω καὶ ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἑλλάδι λογίζονται αὐτοὶ ἐν πρώτοις, ὀλίγοι μὲν τὸν ἀριθμόν, ἀλλ' ἐκλεκτοὶ πρὸς τὸν πόλεμον.» — Καὶ ταῦτα μὲν ἀναφέρομεν ἵνα μὴ φανῶμεν τοῖς ἀλλοδαποῖς ἐπαινέται αὐτόκλητοι τῶν συμπολιτῶν Ἑπτανησίων

Ἐξελθόντες δὲ οἱ Ἑπτανήσιοι εἰς Πελοπόννησον, ἔδωσαν εἰς τοὺς Τούρκους νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι πλούσιοι ἄρχοντες ἐκ τῶν νήσων ἦλθον νὰ βοηθήσωσι τοὺς ραγιάδας. Ἐκ τούτου ἐπεφημίσθη, ὅτι οἱ ἐπισημότεροι ἄνδρες τῆς Κεφαλληνίας ἦλθον, φέροντες πολλὰ χρήματα καὶ ἐφόδια. Διὸ ἐκινήθησαν εὐχαρίστως κατὰ τῶν Τούρκων οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ ἐπαρχιῶν, τοὺς ὁποίους κατεφόβισαν οἱ Λαλιῶται ποιούμενοι ἐπιδρομάς. Τὴν φήμην ὑπεστήριξε

(1) Ὁ Ἀλέξανδρος οὗτος ἀπεστάλη εἰς Ρωσσίαν ὑπὸ τῆς μητρὸς καὶ ἐκεῖ πλουτίσας ἐκ τοῦ ἐμπορίου, ἀπεκατέστη εἰς Πάτρας. Τῷ δὲ 1870 ἡρπάγη ὑπὸ τῶν λῃστῶν τὸ τέκνον ὁ Διονύσιος, ὃν ἠλευθέρωσε πληρώσας 7,000 δίστηλα ὁ πατὴρ Ἀλέξανδρος, διὸ ἐδυστύχησεν. Ἡ δὲ μήτηρ τοῦ τέκνου Σταμμη ἡ σύζυγος τοῦ Διονυσίου Πετράτου ἔλαβε δεύτερον σύζυγον τὸν Ἠλίαν Ἀρσένην, καὶ ἐγέννησε τὸν Ἀνδρέαν καὶ Σπορίδωνα τὸν μαθητὴν τοῦ Εὐσεβείου Πανᾶ, τοῦ ὁποίου παιδείαν καὶ χριστιανικὴν εὐσέβειαν ζηλώσας, εὐδοκίμησε εἰς λόγους εὐφραδεῖς, καὶ εἰς τὰ τῆς ριζοσπαστείας κινήματα, ὡς θέλομεν ἀκολούθως ἴδει.

(2) Φιλήμων ἱστορικὸν δοκίμιον τόμος Γ. σελ. 302.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

καὶ ἡ πομπώδης προκήρυξις τῶν Ἑπτανησίων, ἣν ὑπέγραψαν οἱ προϊστάμενοι τῶν ἐξελθόντων, ἐπονομαζόμενοι ἀρχηγοὶ καὶ στρατηγοὶ τῶν ἡνωμένων δυνάμεων τῆς Ἑπτανήσου. Ἀλλ' οἱ Λαλιῶται Τοῦρκοι 1200 τὸν ἀριθμὸν ἐξώρμησαν εἰς Πύργον τῆς Ἤλιδος (3 Ἀπριλίου). Οἱ δύω υἱοὶ τοῦ Κολοκοτρώνου Πάνος καὶ Ἰωάννης ὠχυρώθησαν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως. Μετὰ τῶν Πυργιωτῶν καὶ τοῦ Χαραλάμπου Βιλαέτου συνεπολέμουν καὶ οἱ Ζακύνθιοι Καμπασαῖοι, οἵτινες ὡδήγουν ἕως 120 Ἑπτανησίους. Ἐνταῦθα ἀντέκρουσαν τοὺς Λαλιώτας ἐπὶ ὀκτὼ ὥρας πολεμοῦντες καὶ τοὺς ἀπεδίωξαν. Οὗτοι δὲ ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐξελθόντες τινὲς ἐξ αὐτῶν, καίοντες καὶ συλλαμβάνοντες ζῶα τῶν Γαστουναίων καὶ Πυργιωτῶν, ἔφθασαν μέχρι τοῦ μοναστηρίου Βλαχερνῶν, ὅπου ἐσώζοντο πλῆθος γυναικοπαίδων. Τυχόντες δὲ τότε οἱ Ζακύνθιοι Πασαμαραντζῆς, ὁ Φουρτούνης, ὁ Τσῖντος καὶ ἄλλοι ἕως 30, ἐκλείσθησαν καὶ ἐτουφεκοβόλουν τοὺς πλησιάζοντας Τούρκους, κραυγάζοντες ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον, ὡς νὰ ἦσαν πολλοί. Οἱ Τοῦρκοι ἐκλαβόντες, ὅτι οἱ τουφεκοβολοῦντες ἔσωθεν ἦσαν πάμπολλοι, ἔντρομοι ἀνεχώρησαν καὶ ἐγκατέλειψαν ὅσα ζῶα ἐλήϊσαν. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας (20 Ἀπριλίου) τρία σώματα Ἑλλήνων καὶ Ἑπτανησίων, τὸ μὲν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Πλαπούτα διευθύνθη εἰς Τριπολιτσᾶν, καὶ συνηνώθη μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνου, τὰ δὲ ἄλλα ὁδηγηθέντα ὑπὸ τοῦ Γεωργάκη Πλαπούτα καὶ Δ. Δεληγιάννη καὶ Γ. Συγούρου ἐτοποθετήθησαν εἰς τὴν Σικιάν, δύω ὥρας ἀπέχουσαν τοῦ Λάλα. Οἱ Λαλιῶται ἐποιοῦντο ἐξόδους ἐκ τῆς κωμοπόλεώς των, καὶ ἐπροσπάθουν νὰ τοὺς διασκορπίσωσιν.

Ὁ παλαιῶν Πατρῶν μαθὼν τὴν ἄφιξιν τῶν Κεφαλλήνων καὶ Ζακυνθίων εἰς Ἤλιδα, ἀπέστειλε τὸν Ν. Γερακάρην πρὸς τὸν Σισίνην, δοὺς γράμμα, ὅπως βαστάσῃ αὐτοὺς εἰς Γαστούνην· διότι ἐφοβεῖτο μὴ οἱ Λαλιῶται καταβαλόντες τοὺς Ἠλείους Ἕλληνας, ἑνωθῶσι μετὰ τοῦ Ἰσοὺφ-πασᾶ, καὶ ἐνδυναμώσωσι τοὺς ἐν Πάτραις ἐχθρούς. Ἀλλ' οἱ Λαλιῶται τὰς 10 Μαΐου πανστρατιᾷ διὰ νυκτὸς ἐξορμῶσιν εἰς Λαντσόϊ ὑπὲρ τοὺς χιλίους, ὅπου ἦσαν τοποθετημένοι πάλιν οἱ Καμπασαῖοι Δημήτριος καὶ Παναγιώτης μὲ ὀλίγους χωρικοὺς συνησιώτας Ζακυνθίους καὶ τοὺς ἱερεῖς Πλαῖσαν καὶ Κολυβᾶν. Περικυκλώσαντες δὲ αὐτοὺς εἰς τὰς οἰκίας ἐπολέμουν καταπονοῦντες. Ἀλλ' οἱ Πυργιῶται τοῦτο ἐν-
τεχ ... ἤσαντες, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Χαραλαμπάκη Βιλαέτη καί τι-
...το Ἀρκαδίων, σχεδὸν πεντακίσιοι ἅπαντες, ἔδραμον εἰς βοή-
... Τότε συνεκροτήθη μάχη πεισματώδης, καὶ οἱ Ἕλληνες

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

εὐδοκίμουν. Πλὴν κακῇ τύχῃ ὁ Χαραλαμπάκης Βιλαέτης πρώην λοχαγὸς εἰς τὰ ἐν Ἑπτανήσῳ Ἑλληνικὰ τάγματα ἐπὶ Γάλλων καὶ Ἄγγλων, καὶ εἷς Ἀρκάδιος Δημήτριος Κινὰς πρώην ὑπαξιωματικὸς εἰς τὸ Ἀλβανικὸν τάγμα ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ τὸν Βιλαέτην χρηματίσας, μὲ ὀλίγους στρατιώτας εὑρισκόμενος εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Σμίλα, περιεκυκλώθησαν ἀπὸ τὸ ἱππικὸν τῶν ἐχθρῶν, καὶ μὴ ἔχοντες τρόπον νὰ πάρωσι τὸ βουνὸν, ἐπίασαν μερικὰ χανδάκια εἰς τὸν κάμπον καὶ ἀντέκρουον τοὺς ἐχθρούς. Μετὰ δὲ δυνατὴν καὶ πολύωρον μάχην, μὴ λαβόντες βοήθειαν ἀπὸ κανὲν μέρος, ἔπεσον φονευμένοι οἵ τε δύω καπιτανέοι, καὶ 25 στρατιῶται, οἱ δὲ Καμπασαῖοι ἰσχυρῶς ἀντέχοντες, ἠδυνήθησαν νὰ τρέψωσιν εἰς φυγὴν τοὺς ἐν Λαντσόϊ ἐξορμήσαντας. (1) Ἐνταῦθα ἐπληγώθη καὶ ὁ ἀνδρεῖος Μπακοδιονύσιος Ζακύνθιος, ὅστις ἐσώθη, κρυβεὶς ἐν κοιλώματι δένδρου τινός· Ἀλλ' ἔκτοτε ἐγένετο ἀνίκανος καὶ ἀπέθανε τῷ 1853, λαμβάνων σύνταξιν 8 δραχμὰς, μὴ ἐπαρκούμενος δὲ, κατεσκεύαζε λύρας (ταμπουράδες).

Διέτρεχον ἐντοσούτῳ αἱ ἡμέραι τῆς ἐπαναστάσεως μὲ χαρὰν, ἐλπίδα καὶ ἀγαλλίασιν τῶν Ζακυνθίων. Περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἀπριλίου ἕως ἓξ χιλιάδες γυναικοπαίδων ἐκ Πελοποννήσου διὰ μιᾶς εἶχον καταφύγει εἰς Ζάκυνθον. Ἐπειδὴ δὲ τότε ἐγένοντο αἱ λοιμοκαθάρσεις, ὁ ὑγειονόμος Τόμας Ἄγγλος, ἰδὼν ὅτι τὸ μικρὸν λοιμοκαθαρτήριον τῆς νήσου δὲν ἦτο εὐρύχωρον πρὸς τοσαύτην πληθὺν, διώρισεν ἅπαντας ν' ἀναχωρήσωσιν. Ἀλλ' οἱ ἑταῖροι ἐμεσολάβησαν διὰ τοῦ Δραγῶνα πρὸς τὸν Ἄγγλον τοποτηρητὴν Ῥὼσ, ὅπως τεθῶσιν εἰς ἄλλο τι μέρος οἱ πρόσφυγες, καὶ λοιμοκαθαρισθῶσιν· διότι ἀναμφιβόλως, ἐὰν ἐπέστρεφον, ἤθελον σφαγῶσιν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Ἐνῷ δὲ αἱ ὑγειονομικαὶ μετὰ τῶν ἐπιτοπίων ἀρχαὶ ἐσκέπτοντο περὶ καταλλήλου μέρους, ὁ ἄρχων Ἰωάννης Βεναρδάκης, οὗ τὸ ἀνάστημα, καὶ ἡ μεγαλοπρεπὴς ἐνδυμασία, καὶ ἡ ἀρχοντικὴ συμπεριφορὰ ἐπιφανέστερον μεταξὺ τῶν εὐγενῶν προέφαινον, παρουσιασθεὶς πρὸς τὸν ἀστυνόμον, ἐπρόσφερεν ὅλην τὴν συνοικίαν τῆς νέας χώρας καλουμένην, ἣν ἐκέκτητο, ὅπως ἀμισθὶ οἱ πρόσφυγες καταλύσωσι καὶ λοιμοκαθαρισθῶσιν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ οἰκήματα ταῦτα δὲν ἔφθασαν, ἔθεσαν τοὺς λοιποὺς εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κρυονερίου, ποιηθέντων στεγασμάτων διὰ σανίδων. Ἐπειδὴ δὲ ἅπαντες σχεδὸν οἱ πρόσφυγες

(1) Γερμανοῦ ἀπομνημ. ἀνωτ. 39. Χρώμεθα ἐν συγγραφῇ τὰς λέξεις τὰς χυδαϊκὰς, ἵνα διατηρήσωμεν τὴν ἔκφρασιν τοῦ μαχητοῦ Ἕλληνος ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

ἠπόρουν ζωοτροφιῶν, μὴ δυνάμενοι ν' ἀγοράσωσιν, ἡ ἐφορία εὐθὺς ἐπρομήθευε τὰ χρειώδη δωρεάν. Ἡ δὲ Κυβέρνησις συνέστησεν ἐπιτροπὴν ὑπὸ Ἀντωνίου Κουερίνου, Διονυσίου Βαρβίου, Ἰουλίου Δομενεγίνη καὶ Δημητρίου Μακρῆ, ἥτις περιφέρουσα ἔγγραφον πρὸς τοὺς εὐποροῦντας Ζακυνθίους, χιλιάδας ταλλήρων συνήθροισε πρὸς διατροφὴν τῶν ἀπόρων. Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσεν ἡ κάθαρσις, ἡ πληθὺς μετ' ἄλλων ἐκ διαλειμμάτων προσερχομένων, οἵτινες ὑπερέβαινον τὰς 7,000 κατέλυσαν εἰς οἰκήματα τῶν ἐγκατοίκων ἄνευ ἐνοικίου. Μέρος δὲ κατῴκησεν εἰς καταλύματα ἑτοιμασθέντα παρὰ τῆς ἐφορίας, καὶ ἄλλοι μεταβάντες εἰς τὰς κώμας, εὗρον ἄσυλον γυμνότητος καὶ τροφῆς ἐπὶ ἔτη πολλά, βιοῦντες μέχρι τῆς ἀπολυτρώσεως. Τὴν γενναίαν ταύτην δεξίωσιν παρὰ τῶν Ζακυνθίων πρὸς τοὺς πρόσφυγας ὁ ἔξω κόσμος μαθών, λίαν ὑπερεπήνεσεν. Προσῆλθον μετ' οὐ πολὺ ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ εὐχαρίστουν τοὺς ἐφόρους καὶ Ζακυνθίους ὁ Ἰωάννης Παπαδιαμαντόπουλος, ὁ Λάμπρος Βεΐκος, ὁ Γεώργιος Βαλτινὸς καὶ ὁ Ζώης Πάνου. Ἡ δὲ τότε ἐφημερὶς τῆς Φλωρεντίας ὑπερεπαινοῦσα τὴν φιλογένειαν τῶν Ζακυνθίων, ἐδημοσίευεν τὰ ἑξῆς ὑποσημειούμενα (1)

(1) Giornale di Firenze 26 Giuglio 1821 N o 76. Secondo le ultime lettere di Zante, un numero considerabile di Greci della Morea, per la massime parte vechj, donne e fanciulli, si erano ricoverati in quella isola per mettersi in salvo dalle vicende della guerra, ed avevano ivi incontrata la più generosa accoglienza per parte degli abitanti, i quali si erano affrettati di apprire a questi infelici fuggiaschi un amorevole asilo con tutti i soccorsi, di cui volevano abbisognare: cioè i Sig. Giovanni Querrini, Demetrio Macrì, Cav. Ciuglio Domeneggini, e D. Barbiani, sotto gli auspicjl dell' egregio residente inglese, e colonello, Sir Patrick Ross, mediante una sottoserizione, (a cui tutte le classi dei cittadini hanno fatto a gara la contribuire). In pochi instanti raccolcero delle somms sufficienti per mantenere darante la quarantina l' anzidetto numero di Greci, che si fa ascendere a più di settemila. Finita la quarantina, una parte di essi trovò l' allogio gratis presso i cittadini, e l' altra fù acquartierata in città a spese del comitato, o fu mandata nei villaggi dell' isola, ove venne volentieri accolta, e mantenuta dagli abitanti. Questa non è già la prima volta che l' isola di Zante ha aperto un' asilo agli esuli di Morea nelle loro calamità—Anche 1760 allorchè ebbe luogo la guerra, e la rivoluzione che desolò i Zacintii accolsero, e mantennero di buon animo un nu-

Διὰ νὰ ἐμψυχῶνται δὲ οἱ πολεμοῦντες, καὶ ἐνθαρρύνωνται οἱ ἔξω ὁμογενεῖς, ἐπισύρωσι δὲ καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι τὴν προσοχήν των, κατεσκεύαζον ἐν Ζακύνθῳ καὶ Κερκύρᾳ ψευδεῖς ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας ἀπέστελλον εἰς τὰ στρατόπεδα καὶ εἰς τὰ ἔξω μέρη. Μία δὲ τῶν πολλῶν εἶναι καὶ αὕτη.—«Κορφοὶ 18 Ἀπριλίου, εἰς Τριέστι.—Ὁ Μωρίας εἰς τὰς ἀρχὰς ἰδίου ἐπανεστάτησε σχεδὸν ὅλος. Εἰς τὴν Πάτραν ὁ ἐκεῖ δεσπότης μὲ τὸν σταυρὸν εἰς τὰ χέρια ἔπραξεν ὁμοίως, καὶ οἱ Μανιᾶται ἐπῆραν τὴν Τριπολιτσᾶν καὶ ἄλλους τόπους. Ὁμοίως καὶ τ' Ἀνάπλι, ἔπειτα ἀπὸ 6 ὥρας πόλεμον. Σχεδὸν, σχεδὸν ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέρη εὑρίσκονται εἰς διοίκησιν Γραικῶν. Τσίρκα 270 καράβια Ὑδριοτοψαριανὰ ἐκτύπησαν τὴν φλότα Ὀθωμανικὴν εἰς τὰ Δαρδανέλλια καὶ τὴν ἐκαταχάλασαν, ἐπῆραν καὶ τρία κομάτια μεγάλα. Ὁ καπετὰν Ὀδυσσεὺς εὑρίσκεται μὲ 8 χιλιάδας εἰς τὴν Κρύα Βρύσι, καὶ τὸ Πάσχα ἔπρεπε νὰ καταιβοῦν εἰς τὸν κάμπον τῶν Ἰωαννίνων, νὰ κτυπήσουν τὸ ἐκεῖ στράτευμα καὶ νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὸν Ἀλη-πασᾶν. Ὁμοίως ἀπὸ τὰ μέρη Ξηρομερίου νὰ τὴν κλείσουν, καθὼς καὶ ἐζήτησαν τῶν Τουρκῶν νὰ παραδώσουν τὰ κλειδία. Τὰ ἁρμαδούρικα, ὅπου ἦτον εἰς τὸ Μπουτσιντρὸ, εἶχαν εὔγουν ἔξω, καὶ ματαεμβῆκαν ὀπίσω. Ὅλη ἡ Ἤπειρος ὅμως ἐπρόσμενε τὴν διωρισμένην ἡμέραν διὰ νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ζυγόν. Οἱ Σουλιῶταις κάμνουν θαύματα. Εἰς τὸ Σαλωνίκη λέγουν νὰ ἔγεινε μεγάλη αἱματοχυσία. Ὅλη ἡ Τουρκία εἶναι κατατρομασμένη, καὶ ἐλπίζομεν ὀγλήγορα νὰ παραδώσουν τ' ἅρματα. Ὅμως ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη μίαν φωνὴν ἀκοῦμε καὶ ὁ Θεὸς νὰ βάλῃ τὸ χέρι του, νὰ λάβουν τέλος ὀγλήγορα, νὰ ἡσυχάσωμεν μίαν φοράν. Ἐδῶ ἑτοιμάζονται πολλοὶ γραικοὶ νὰ πηγαίνουν νὰ πάρουν μέρος εἰς διαφέντευσιν πατρίδος.»—Ἅμα δὲ ἐσηκώθη ἡ Κόρινθος ἀνέδειξαν ἀρχηγὸν τοῦ ἐνταῦθα στρατοπέδου τὸν Ζακύνθιον Παναγιώτην Βαφιόπουλον (1) Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς ἔφερε ρωσσικὰς ἐπωμίδας, οἱ ἐκ Ζακύνθου ἀποστείλλαντες αὐτὸν, ἔκαμαν νὰ ἐννοήσουν πρὸς τοὺς ἐκεῖ πολεμοῦντας, ὅτι αὐτὸς εἶναι Ρῶσσος ἀπεσταλμένος ἐκ τῆς ὑπερτάτης ἀρχῆς. Ἐνῷ δὲ ἐπολιορκεῖτο ἡ Ἀκροκόρινθος, ἦτο κε-

mero di Emigrati infinitamente maggiore di quello che hanno attualmente riccovrato.

[S. de P. Mes. T. C. di V.]

(1) Τὸν Βαφιόπουλον λέγει Κεφαλλῆνα ὁ ἱστορικὸς Φιλήμων· ἀλλ' αὐτὸς ἦτο Ζακύνθιος υἱὸς τοῦ ζωγράφου Ἀντ. Βαφιοφούλου καὶ ἐπαίδευσεν εἰς τὸ λύκειον Ζακύνθου παρὰ τοῦ διδασκάλου Θεοδο-

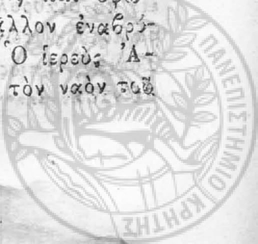
κλεισμένη μετὰ τῶν Τούρκων καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Κιαμήλπεη. Αὕτη ἰδοῦσα τὴν οἰκίαν της ἐν τῇ πόλει Κορίνθου καιομένην ὑπὸ τοῦ παπᾶ Φλέσσα, διέταξεν καὶ ἀπεκεφάλισαν τὸν ἄρχοντα Κορίνθου Ἀνδρέαν Νοταρᾶν, καὶ τὰ μέλη του κατακερματισθέντα, ἐῤῥίφθησαν ἔξω τῶν τειχῶν πρὸς τὴν πόλιν ἵνα τὰ ἴδωσιν οἱ Χριστιανοί. Ταὐτοχρόνως δὲ ἔσφαξαν καὶ ἄλλους τεσσαράκοντα Ἕλληνας εἰς τὸ Πεντεσκοῦφι ὑψηλὸν γεώλοφον κατὰ τὴν κανονοστοιχίαν. Τὰ δὲ κανόνια εἶχεν ἀποστείλῃ ὁ Κυθήριος Ἰωάννης Κλάδος πρὸ χρόνων πολλῶν καταστημένος ἐν Ὕδρᾳ ὡς Ῥῶσσος ὑποπρόξενος. Αὐτὸς συνέταιρος τῶν φιλικῶν καὶ ἀγαθὸς πατριώτης ἐπρομήθευε πρὸς τοὺς πολιορκοῦντας τὴν Ἀκροκόρινθον πολεμοφόδια, κανόνια καὶ διάφορα ἀναγκαῖα ἐξ ἰδίας του δαπάνης. Ὥπλισε καὶ τὸ πλοῖον ὁ Νέστωρ διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Μεθενίτου Ὑδραίου, καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν Σαρωνικὸν Κόλπον κατὰ τῆς Ἀκροκορίνθου πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκούντων. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ πολιορκία κακῶς διευθύνετο, διότι εἶχε ἀρχιστράτηγον τὸν ῥηθέντα Βαφιόπουλον καὶ ὑπαρχιστράτηγον τὸν Ἰάκωβον Θεοδωρίδην τὸν μετονομασθέντα Ἀχιλλέα. Ἀμφότεροι οὗτοι δὲν ἐσυμφώνουν καὶ ἤριζον φθονούμενοι. Ὁ δὲ Μέρτικας, τρίτος ἀρχηγὸς αὐτοχειροτονηθείς, διέταττεν αὐθαιρέτως. Ἐπειδὴ ἐφέροντο ἀτάκτως οἱ πολιορκοῦντες, καὶ οἱ μὲν ἐλειποτάκτουν, οἱ δὲ ἔκλεπτον, ὁ Βαφιόπουλος ἐξέδωκε τὴν ἑξῆς στρατιωτικὴν διάταξιν—«1.ον Ὅποιος κλέψει, ἢ δείρει, ἢ φονεύσῃ θέλει τιμωρεῖται κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον καὶ κατὰ πῶς φανῇ εὐλογώτερον εἰς τοὺς ἐφόρους. 2.ον Ὅποιος κτυπήσῃ ἄλλον κατὰ τὸ βάρεμα καὶ ἡ παιδεία, ἂν χωρὶς αἷμα, εἴκοσι ξυλιαῖς· ἂν μὲ αἷμα, καὶ κατὰ τὴν πληγὴν 100 καὶ 500. 4.ον Ὅποιος λαβωθῇ ἀπ' ἐμπρὸς θέλει τιμηθῇ καὶ χαρισθῇ χαρισμάτων ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ὅποιος λαβωθῇ ἀπ' ὀπίσω φεύγοντας, θέλει στερηθῇ κάθε τιμῆς ὡς ἄνανδρος καὶ φυγάς. Ὅταν δὲ ὁ Ἀρχιμανδρίτης Δικαῖος Φλέσσας ἦλθεν εἰς Κόρινθον διὰ νὰ τακτοποιήσῃ τὴν πολιορκίαν, καὶ ἐνταὐτῷ ν' ἀνακαλύψῃ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Κιαμήλπεη, μετεσχημάτισε τὸν Βαφιόπουλον ἀπὸ ἀρχιστράτηγον εἰς γενικὸν ἔφορον, καὶ διώρισε τὸν Μέρτικαν ἀρχιστράτηγον τῶν πολιορκούντων Καλαυρίων.

Ἐκινήθησαν καὶ αἱ Ἀθῆναι εἰς ἀπόλαυσιν ἐλευθερίας τὰς 28 Ἀπριλίου 1821 διὰ τοῦ ἐκ Χασίων τῆς Ἀττικῆς Μελέτη, καὶ εὐθὺς συνέδραμον μεταξὺ πολλῶν καὶ Ἰόνιοι. Οἱ δὲ Κεφαλλῆνες Σπυρίδων καὶ Γεράσιμος Φωκάδες Γεωργακάτος, Κωνσταντῖνος Χαλικιᾶς, Κωνσταντῖνος Βρεττός, Ἰωάννης Βαλσαμάκης

καὶ Γεώργιος Δημητρίου ἔφερχν καὶ κανόνια, τὰ ὁποῖα ἔστησαν παρὰ τὴν Πνύκα κατὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου. Παρὰ τῶν ἰδίων ἐστήθη εἰς προμαχῶν κατὰ τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Δυσμενῶς οἱ δὲ πολιορκοῦντες τὰς Πάτρας δεικνύοντο κατὰ τοῦ ἐν Πάτραις Ἄγγλου Προξένου Γρὴν, δι' ὅσας ἐπιβουλὰς καὶ ὁδηγίας ἐποιεῖτο πρὸς τοὺς Τούρκους κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Δι' αὐτὸν οἱ πρόκριτοι ἐσχεδίασαν τὴν ἑξῆς διαμαρτύρησιν—«Ἐξοχώτατε Κύριε Γρὶν, ἔφθασε τότε τὸ πακέτο τοῦ Καπετὰν Οὔντερ ἀπὸ Μάλταν, καὶ χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ τὸ ἀπέστειλες εἰς Πρέβεζαν, εἰδοποιῶν τὸν ἐκεῖ καπετανάμπεην, καὶ παρακινῶν νὰ ἀποστείλῃ βοήθειαν τοῖς ἐκεῖ Ὀθωμανοῖς, καθὼς καὶ ἔφθασαν εὐθὺς ἓν μπρίκι, ἓν κορβέτον καὶ μία γολέτα. Ἔγραψες εὐθὺς πρὸς τοὺς ἐν Ἰωαννίνοις Πασσιάδας, καὶ ἀμέσως ἔφθασεν ὁ Ἰσοὺφ-πασσᾶς καὶ ὁ Κεχαγιᾶς τοῦ Μεχμὲτ-πασσᾶ μὲ στρατιωτικὴν δύναμιν. Ἐντοσούτῳ δὲν ἔπαυες καθ' ἡμέραν νὰ στέλλῃς κρυφίως ἀνθρώπους σου εἰς τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ κλεισμένους Ὀθωμανοὺς, καὶ νὰ τοὺς ὁδηγῇς πάντα τὰ τρέχοντα, ἐνῷ πρὸς ἡμᾶς ἐδείκνυες πρὸς τὸ φαινόμενον ἀδιαφορίαν, καὶ ἐνόμιζες ὅτι μᾶς λανθάνουν τὰ φρονήματά σου, μᾶς ἐμπόδιζες πλαγίῳ τρόπῳ πάντα τὰ κινήματά μας. Σὲ ἐζητήσαμεν νὰ μᾶς πληρώσῃς τὰς σταφίδας τῶν ὁμογενῶν μας, ὅπου εἶχες προαγορασμένας καὶ μᾶς ἀπεκρίθης ὅτι δὲν πληρώνεις. Ἀπέστειλες διὰ νυκτὸς εἰς τὸ Καστέλιον τὸν ἀδελφόν σου (Βαρθολομαῖον) καὶ δραγομάνον σου, καὶ ἔφερες τὸν Ἰσοὺφ-πασσᾶν, δεικνύων εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς εἰσόδου . . . Νεζερᾶ 25 Ἀπριλίου 1821. Οἱ ἐν Πελοποννήσῳ πρόκριτοι τοῦ χριστιανικοῦ γένους Γερμανὸς Π. Πατρῶν.—Ἀνδρέας Ζαήμης.—Ἰωάννης Παππαδιαμαντόπουλος.—Νικόλαος Λόντος.—Βενιζέλος Ροῦφος.»—Τὴν διαμαρτύρησιν δὲ ταύτην ἀπέστειλαν οἱ ὑπογράψαντες πρὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ τότε ἐλθόντα ἐκ Πατρῶν Γάλλον πρόξενον Πουκεβὶλ, παρακαλοῦντες ν' ἀντιγράψῃ εἰς τὴν ἱερὰν (sacra) φίλτσαν του (χαρτοφυλάκιον). Οἱ δὲ ἐν Ζακύνθῳ ἔφοροι ἐπισήμως αὐτῷ ἐνεχείρισαν.

Ἀλλὰ ζωηρὸς ὁ Ζακύνθιος καὶ ἐξημμένος, ἐφαντασιοκόπει τὸ ἔργον τῆς ἐλευθερίας ὡς τετελεσμένον. Ὠνειροπόλει Ἑλληνικὴν παμβασιλείαν ἀπὸ Δανουβίου μέχρις Εὐφράτου. Οἱ χρησμοὶ τοῦ Λέοντος, αἱ προσρήσεις τοῦ Ἀγαθαγγέλου, καὶ τέλος ἡ εὐπιστία εἰς τὸ διαθρυλλούμενον ὅτι θ' ἀνοιχθῶσιν αἱ κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων κλεισθεῖσαι Πύλαι τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγ. Σοφίας, ὅπως τελειώσῃ ὁ ὀρθόδοξος ἱερεὺς τὴν ἀτελείωτον μείνασαν ἱερουργίαν, ἐστήριζον τὰ τότε ὀνειροπολήματα

Ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν περιέμενε να μάθῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τῶν ἑταιριστῶν. Κατ' αὐτὸ οἱ χριστιανοὶ Ἕλληνες οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς Τοῦρκοι ἐνδυμένοι καὶ ὡπλισμένοι ἔμελλον νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν Τούρκων, νὰ σφάξωσι τοὺς Γενιτσάρους, νὰ καύσωσι τὸν στόλον, νὰ θέσωσι πῦρ εἰς τὰς Τουρκικὰς συνοικίας. Εἰσελθόντες δὲ εἰς τὰ παλάτια τοῦ Σουλτάνου ὡς ἀποστάται Τοῦρκοι οἱ χριστιανοί, νὰ φονεύσωσιν αὐτὸν, νὰ κρημνίσωσι τὸν θρόνον, καὶ νὰ ὑψώσωσιν ἐκεῖνον τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων χριστιανῶν. Τὰς 19 Μαΐου πλοῖον ἀφίχθη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ζάκυνθον, καὶ ἐρωτᾷ εἷς ἐκ τοῦ καφφενέου τὰ νεώτερα τὰ παρὰ τοῦ πλοίου κομισθέντα. Ἵνα δὲ ἀστειευθῇ ὁ ἐρωτηθεὶς ἀπεκρίθη· ἐπάρθη ἡ Πόλις (ἡ Κωνσταντινούπολις), Ἀνεξετάστως διαδιδομένη ἡ ψευδολογία αὕτη, συνεκίνησε τὸν λαὸν εἰς ἀγαλλίασιν καὶ ἐπίδειξιν. Τὸ ἀλαλάζον πλῆθος ἀπαντῆσαν καθ' ὁδὸν τὸν ἀστυνομικὸν ὑπάλληλον Ἀνόρον, ὅστις ἐπορεύετο νὰ δημοσιεύσῃ προκήρυξίν τινα τῆς Κυβερνήσεως, ἐρωτᾷ, ἐὰν ἡ προκήρυξις εἶναι ὅτι ἐπάρθη ἡ Πόλις. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀνόρος εἰρωνευόμενος εἶπε «ναί», οἱ ἀκούσαντες ἐξέλαβον ὡς ἐπιβεβαίωσιν τῆς φήμης τὴν εἰρωνείαν τοῦ ὑπαλλήλου. Ἐκ τούτου τρέχουσιν ἐνθουσιωδέστερον ἐκ τοῦ φόρου εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους τὴν πρὸς τὰ ἄκρα τῆς πόλεως, καὶ λαμβάνουσι τὴν ἐκεῖ στημένην σημαίαν τῆς ἐκκλησίας. Περιφέρουσιν αὐτὴν στηθοστόλιστοι μὲ δάφνας καὶ σταυροφόρους σημαίας χαρτίνας, τουφεκοβολοῦντες, ζητωκραυγάζοντες, ἀσπαζόμενοι ἀλλήλους, καὶ φωνάζοντες «ἐπήραμεν τὴν Πόλιν. Οὔρα ! ἀνέστη τὸ γένος, Χριστὸς ἀνέστη.» Ἔκλεισαν ἅπαντες τὰ ἐργαστήριά των, ἡνώθησαν οἱ τεχνῖται μετ' αὐτῶν Διευθυνόμενοι δὲ κατὰ τὸν λιμένα, ἀπαντῶσι τὸ Ἀγγλικὸν τάγμα γυμναζόμενον κατὰ τὴν πλατεῖαν τοῦ Μόλου. Τὸ παραταθὲν στράτευμα κατὰ γραμμὴν διαχωρίζεται εἰς δύο κατὰ διαταγὴν τοῦ ταγματάρχου, καὶ διέρχονται ἐκ τοῦ μέσου τὸ ἀλαλάζον πλῆθος. Ὁ ταγματάρχης ἵνα ἀποφύγῃ τὰ ἄτοπα, ἐκβάλλει τὸν πῖλόν του, ἐνῷ περιήρχετο ὁ κρατῶν τὴν σημαίαν Μαστρο-παναγιώτης Μπελέτης κτίστης. Αὐτὸς δὲ ἐπικλίνει τὴν σημαίαν αὐτοῦ καὶ λέγει. «Προσκύνει καὶ σὺ τὸ γένος μας καὶ τὸν Χριστόν μας.» Προχωροῦσι μέχρι τῆς ἄκρας τῆς προκυμαίας καὶ σταίνουσι τὴν σημαίαν. Τότε ἓν Σπετσιωτικὸν πλοῖον ἐλλιμενισμένον κανονοβολεῖ διὰ χαρὰν, καὶ ὑψώνει ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ σταυροφόρον σημαίαν. Ὁ λαὸς μᾶλλον ἐναβρύνεται εἰς τὸ κατόρθωμα, καὶ ἔρχεται εἰς τὸν φόρον. Ὁ ἱερεὺς Ἀ[...]τιος Πολίτης, εἷς τῶν σφόδρα ἑταιριστῶν, ἀνοίγει τὸν ναὸν τοῦ

Παντοκράτορος, καὶ ψάλλει δοξολογίαν. Ἐξελθὸν τὸ πλῆθος εἰσέρχεται ζητωκραυγῶν εἰς τὴν Λατινικὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Μάρκου. Ὁ ἐκεῖ Λατῖνος ἐπίσκοπος Σκάκοτς βεβαιωθεὶς παρὰ τοῦ τότε κληρικοῦ Σέρα τὰ περὶ τῆς εἰδήσεως, καταβαίνει εἰς τὴν ἐπισκοπήν του, καὶ ψάλλει δοξολογίαν. Τὸ πλῆθος ἀκολούθως εἰσέρχεται θορυβοῦν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ζητοῦσι τὸν Πρωτοπαπᾶν Γαρζώνην, ἵνα ποιήσῃ καὶ αὐτὸς δοξολογίαν. Ἀλλ' οὗτος, χωρεπίσκοπος ὢν τότε, καὶ ἀεὶ προσκολλημένος τῇ Ἀγγλοϊονίῳ Κυβερνήσει, ἀποκρύπτεται εἰς τὴν οἰκίαν. Οἱ ἀλαλάζοντες ἁρπάζουσι τὴν εἰκόνα τῆς ἀναστάσεως, καὶ ἐν λιτανείᾳ ἐξέρχονται τοῦ ναοῦ, φωνάζοντες, «Χριστὸς ἀνέστη. Ἐπήραμεν τὴν Πόλιν.» Τζαγκάρης δέ τις κρατῶν τὴν εἰκόνα, ἀνὰ τρία βήματα ἔστρεφε πρὸς τὸ ἀκολουθοῦν πλῆθος, ϛαυρόνων αὐτοὺς διὰ τῆς εἰκόνος. Αὐτοὶ δὲ εὐθὺς πίπτοντες εἰς τὰ γόνατα, ἐφώναζον, «Χριϛὸς ἀνέστη, καὶ τὸ γένος ἡμῶν δόξασοι.» Ἀλλ' ἐπανελθόντες μετὰ θορύβου, ἐπειδὴ ἐφοβήθησαν τὸν Ἄγγλον φύλακα τὸν παρὰ τῷ ϛαθμῷ τοῦ φόρου, θέλουσι νὰ καταβιβάσωσι βιαίως ἐκ τῆς οἰκίας τὸν πρωτοπαππᾶν. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ εἰσέλθῃ, καίτοι ἐξύβριζον αὐτὸν, ἀνίερον καὶ Λούθηρον καὶ ἄπιστον λέγοντες. Τότε ὁ πρωτοπαππᾶς ἀπτόητος καὶ ὡς ἀγχίνους, παρουσιασθεὶς ἐκ τοῦ παραθύρου μὲ μίαν ἀνθοδέσμην, καὶ σείων τὸ λευκὸν μανδύλιόν του φωνάζει· «ζήτω παιδιὰ τὸ γένος μας. Εἰς ὀλίγον περιμένω γράμμα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ αὔριον θέλει κάμω λειτουργίαν καὶ δοξολογίαν.» Ἡ θορυβοῦσα καὶ ἐξυβρίζουσα πληθὺς κατεπραΰνθη, καὶ φωνάζει· «οὔρα! εἰς τὸν πρωτοπαππᾶν.» Ὁ δὲ διαμοιράζει εἰς αὐτοὺς κουλούρια καὶ κερνᾷ κρασίον. Ἀποχαιρετοῦσιν αὐτὸν οὗτοι καὶ ἐξέρχονται βεβακχευμένοι καὶ ἀγαλλόμενοι. Ἀκίνητος μένει εἰς τὰς φωνὰς καὶ παρεκτροπὰς τοῦ Ἀστυνόμου Τζὲν ὁ Ἄγγλος τοποτηρητὴς Ρὼς, ὅπως διαταχθῇ ὁ Ἀγγλικὸς στρατὸς, καὶ διαλύσῃ τοὺς θορυβοῦντας. Μᾶλλον οὗτος προαιρεῖται τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἰατροῦ Π. Στεφάνου τυχόντος τότε ἐν τῇ οἰκίᾳ πρὸς θεραπείαν τῆς θυγατρός του· διότι οὗτος ἅμα ἤκουσε τὴν προτροπὴν τοῦ ἀστυνόμου, παρετήρησε πρὸς τὸν Ρὼς ὅτι ἡ φήμη αὕτη εἶναι ψευδὴς, καὶ ὁ λαὸς εὔπιστος καὶ ἐνθουσιῶν οὐδὲν ἄλλο ποιεῖται, εἰμὴ νὰ δείξῃ ἀγαλλίασιν χωρὶς νὰ προσβάλῃ ἀρχὰς Ἀγγλικὰς ἢ Ἰονικάς. Ἅμα ὅμως ἴδῃ τοὺς Ἄγγλους κατ' αὐτῶν νὰ στραφῶσιν, εὐθὺς θέλει ἀντιταχθῇ ἐνόπλως καὶ τότε δειναὶ αἱ συνέπειαι. Ἡ συμβουλὴ τοῦ Ἰατροῦ Στεφάνου ἔσωσε τὴν Ζάκυνθον τοῦ ὀλέθρου, π...

Ρώς, δν ἠγάπων καὶ ἐσέβοντο οἱ Ζακύνθιοι διὰ τὴν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ καὶ φιλαγαθότητα. Ταύτην μάλιστα ἔδειξε κατὰ τὸν συμβάντα σεισμὸν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου (17 Δεκεμ. 1820). Διότι ἐνῷ ἐκλονίζετο ἡ γῆ πᾶσαν ἡμέραν ὑπὸ σεισμῶν ἐπὶ 4 μῆνας, ραγδαία βροχὴ καὶ χάλαζα κατέπεσε, καὶ ρήγματα γῆς πολλαχοῦ ἐγένοντο, καὶ ἄνθρωποι ἐπνίγησαν. Φόβος λοιπὸν πανικὸς κατέλαβε τοὺς Ζακυνθίους. Οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς τὰς ἐκκλησίας ἢ ἐν ὑπαίθρῳ ἐκοιμῶντο, καὶ τὰς ἱερὰς εἰκόνας ἔκαμνον λιτανείαν πᾶσαν ἑσπέραν. Τότε δὲ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου, δ ἔμελλον νὰ κάμωσι λιτανείαν, αὐτοχειρὶ ὁ τοποτηρητὴς Ρὼς, καίτοι Λουθηρανὸς, γονατίσας ἐκρέμασε χρυσοῦν μετάλλιον πολύτιμον. Ἀφοῦ δὲ ἔπαυσε ἡ ὀχλαγωγία τῆς ἐπιδείξεως πρὸς τὸ ἑσπέρας, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἐσυλλογίζοντο οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐξέταζον καλλίτερον τὴν φήμην, ἀνεγνώρισαν τὸ ψεῦδος, ἡ δὲ ἀστυνομία κατεδίωξε τινὰς τῶν ἀλαλαζόντων, ἐξαιρέτως τὸν σημαιοφόρον Μπελέτην (8).

Ἠγγέλθησαν τὰ γενόμενα ἐν Ζακύνθῳ πρὸς τὰς ἐν Κερκύρᾳ ἀρχὰς, καὶ ὡς θόρυβον καὶ κίνημα κατὰ τῶν καθεστώτων ὁ ἀλαλαγμὸς παρέστη. Ἡ Ἀγγλικὴ προστασία λοιπὸν δυσμενεστάτη προεκηρύχθη κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπερίσσευσε τοὺς περιπλωτῆρας καὶ ἀκτοφύλακας, κωλύουσα τοὺς ἐξερχομένους εἰς βοήθειαν. Ἐμπόδιζε πολεμοφόδια καὶ βοηθείας. Κατέγραψεν ὀνόματα ἑταιριστῶν εἰς τὸ μαῦρον βιβλίον τῆς ἐκδικήσεως καὶ ἐμπαθείας τῶν τότε Κυβερνητικῶν προσώπων. Κατεδιώχθη καὶ ἠπειλήθη φυλάκισιν ὁ Ἰωάννης Λεονδαρίτης καὶ ὁ ἰατρὸς Καλύβας ὡς πρωτουργοὶ τοῦ κινήματος,- καὶ ὑπεβλήθησαν εἰς ἀστυνομικὰς ἐπερωτήσεις καὶ ἐγγυήσεις· Οἱ δὲ ἱερεῖς Κανδούνης, Πολίτης, Ἄννινος, καὶ Βεντουρῆς κατηγορήθησαν ὡς συμμέτοχοι καὶ συγκινοῦντες διὰ τῶν πρὸς τὸν θεὸν δεήσεων ὑπὲρ ἐλευθερίας τοῦ γένους τὸν θρησκευτικὸν φανατισμὸν τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν πρὸς τὴν Ρωσσίαν ἀφοσίωσιν αὐτοῦ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ἐλθὼν δὲ τότε ἀμέσως εἰς Ζάκυνθον ὁ στρατηγὸς Ἀδὰμ, τόπον ἐπέχων τοῦ Μαιτλὰνδ, ὅστις διέτριβε κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας εἰς Μάλταν, δημοσίως ἐπέπληξε τὸν Λατῖνον Ἐπίσκοπον Σκάκοτς, ἀποδοκιμάζων ἐνώπιον ὅλων τῶν ἐγχωρίων ἀρχῶν τὴν πρᾶξίν του, ὡς ἀντιβαίνουσαν εἰς τὴν οὐδετερότητα τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, καὶ προσβάλλουσαν τὰς ἀρχάς. Ὁ

(8) Ὅρα τὰ γενόμενα ταῦτα ἐκτενέστερον ἐν τῇ ἐφημερίδι Φωνῇ καὶ Ρήγας 1861 ἀρ. 47.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ὁ Ἐπίσκοπος κρατῶν τὸν κρεμώμενον ἐκ τοῦ τραχείλου σταυρὸν, ἔλεγεν· ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ δεηθῇ τοῦ Ὑψίστου ὑπὲρ Χριστιανῶν, οἵτινες ἠγωνίζοντο κατὰ τῶν Ἀγαρινῶν ὑπὲρ τῆς νίκης τοῦ ςαυροῦ. Καίτοι δὲν ἐτιμωρήθη παρὰ τῆς ἐξουσίας, ἀπεμακρύνθη ὅμως ἐπὶ μῆνας τινὰς ἐκ Ζακύνθου, ἀποδημήσας εἰς Μάλταν προφάσει χειροτονίας τινος ἐκεῖσε. Ἐγκύκλιος δέ τις ἐξεδίδετο παρὰ τοῦ πρωτοπαππᾶ Γαρζώνη κατὰ διαταγὴν τῆς ὑψηλῆς ἐξουσίας, δι' ἧς ἀπηγορεύετο τοῖς ἐφημερίοις ἡ δέησις πρὸς τὸν Ὕψιςον ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων χριστιανῶν. Καὶ οἱ μὲν ἱερεῖς Κανδούνης καὶ Πολίτης μὴ ὑπογράψαντες, ἐφυλακίζοντο εἰς τὸ φρούριον, ὁ δὲ Ἄννινος καὶ Βεντουρῆς ἔφευγον κρυφίως εἰς Πελοπόννησον πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους.

Ἐντοσούτῳ ἐπολεμεῖτο ὡς ἀποστάτης ὁ Ἀλὴ πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων παρὰ τοῦ Σουλτάνου. Ὁ Χουρσὴτ πασᾶς, ὁ ἀποσταλεὶς κατ' αὐτοῦ κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου, ἐξώριζε τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ Βελῆ εἰς Ἰονίαν. Οὗτος δὲ παρέδωκε πρὸς τὸν Ζακύνθιον ἰατρὸν αὐτοῦ Γεώργιον Θεριανὸν, μὴ βουληθέντα νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, 12 κιβώτια μὲ πολυτίμους λίθους καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Θεριανὸς, περιπλέων διὰ Πρέβεζαν, ἀπήντησε τὸν πολιορκοῦντα στολίσκον τοῦ Σουλτάνου, τὰ κιβώτια παρέδωκεν ἐνώπιον τοῦ τότε Ἄγγλου προξένου Μέγερ πρὸς τὸν πλοίαρχον μιᾶς ἐκεῖ Ἀγγλικῆς φρεγάτας εἰς παρακαταθήκην. Ταὐτοχρόνως παρουσιάζει δήλωσιν πρὸς τὸν Μέγερ καὶ πλοίαρχον, ὅτι ἐκ τῆς παρακαταθήκης ἔμελλε νὰ λάβῃ 300,000 γρόσια ὀφειλόμενα αὐτῷ παρὰ τοῦ Βελῆ δι' ἐκδουλεύσεις. Ὁ πλοίαρχος παραλαβὼν τὸν θησαυρὸν ἔφερεν εἰς Ἀγγλίαν. Μάτην ὁ ἰατρὸς Θεριανὸς μετέβη εἰς Ἀγγλίαν ἀκολούθως, καὶ προσῆγεν αἴτησιν πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν Κοινοβούλιον, ὡς Ἰόνιος ὑπήκοος ἵνα λάβῃ τὰ προσοφειλόμενα. Οὔτε ἡ παρακαταθήκη, οὔτε τὰ προσοφειλόμενα χρήματα ἐδόθησαν πλέον εἰς τινά. Οἱ δὲ ἐν Κερκύρᾳ τότε διατρίβοντες Σουλιῶται συνενοήθησαν μετὰ τοῦ Χουρσὴτ-πασᾶ, νὰ παραλάβωσι τὴν πατρίδα των, ἐὰν ἑνωθῶσι μὲ τοὺς Βασιλικούς. Τριακόσιοι λοιπὸν ἐξ αὐτῶν ἐξῆλθον ἐκ Κερκύρας, ἀφήσαντες ἐκεῖ τὰ γυναικόπεδά των. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἠπατήθησαν, καὶ ὁ Χουρσὴτ ἐπεβουλεύετο αὐτοὺς νὰ φονεύσῃ, συνενοήθησαν μετὰ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ. Ἔφερον τὰ γυναικόπεδά των ἐκ Κερκύρας, καὶ λαβόντες τὴν χώραν των καί τινα ἐνέχυρα τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ, ἐμάχοντο ὑπὲρ αὐτοῦ εἰς τὰ Πέντε Πηγάδια καὶ τὴν Τζαμουρι... ἔχοντες ἀρχηγοὺς τὸν Νότην καὶ Μάρκον Βότσαρην καὶ ...έλαν. Προκατέλαβον δὲ καὶ τὸ κάστρον Ρινιάσαν ...

τὸν Περραιβὸν νὰ τὸ φυλάττῃ. Οἱ ἐν Κερκύρᾳ Πάργιοι ἐντοσούτῳ προετρέποντο ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ἐφόρων ἵνα λάβωσι τὰ ὅπλα καὶ ἐξέλθωσιν εἰς τὸν ὑπὲρ πατρίδος ἀγῶνα. Ὁ δὲ συνέφορος Ἰωάννης Κεφαλᾶς συνήργει μετὰ τοῦ Γεροστάθη, ὅπως οἱ εἰς Ρινιάσαν ἐξερχόμενοι Σουλιῶται τρέψωσι τὰ ὅπλα ὑπὲρ τῶν ὁμογενῶν. Τινὲς δὲ αὐτῶν ἦσαν πρόθυμοι, ἀλλὰ δὲν ἐκινοῦντο, καθότι οἱ Ἀκαρνάνες καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ἐμποδίζοντο ὑπὸ τῶν ὁπλαρχηγῶν καὶ ἐξαιρέτως ὑπὸ τοῦ Βαρνακιώτου καὶ Τζόγκα. Οὗτοι ἐπροφασίζοντο μὲν, ὅτι δὲν κατέβησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Ρῶσσοι νὰ βοηθήσωσιν, ὡς περιέμεναν. Ἀλλ' εἰς τὴν πρότασιν ταύτην ὁ Ἰωάννης Κεφαλᾶς ἀποσταλεὶς παρὰ τῆς ἐφορίας Κερκύρας νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ Βαρνακιώτου, ἀντέταξεν ὅτι ὁ Ὑψηλάντης καὶ οἱ ἐν Βλαχίᾳ πολεμοῦντες εἶναι Ρῶσσοι, καὶ οὐδὲν ἄλλο πρέπει νὰ περιμένωσιν. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν ὁ Βαρνακιώτης ἔλεγεν ὅτι δὲν ἔχει χρήματα, ἵνα πληρώσῃ ἄνδρας, νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν, διότι ὁ Τζόγγας θὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἐχθρούς του, ὁ Κεφαλᾶς καὶ ὁ Ἰωάννης Ζαμπέλης, ὅστις εἶχε μεταβῇ ἐκ Λευκάδος λάθρα μὲ τὸ μονόξυλον τοῦ Παρασκευᾶ, συνεφιλίωσαν τοὺς δύο ἐχθρευομένους.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ χρήματα δὲν ἐπήρκουν, ὁ ἐν Πάτραις πρόξενος Παπαρρηγόπουλος καὶ Βλαχόπουλος ἀπέστειλαν εἰς Ζάκυνθον τὸν Ἦβον Ρήγαν πρὸς τοὺς ἐν Ζακύνθῳ ἐφόρους, ἵνα συναχθῶσι χρήματα, καὶ δοθῶσι πρὸς τοὺς ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ Μεσολογγίῳ ὁπλαρχηγούς. Οἱ ἔφοροι τότε Καλύβας, Στέφανος καὶ Βοῦτος συσκεφθέντες μετὰ τοῦ Δραγῶνα, Π. Λεονδαρίτου καὶ λοιπῶν ἐν τῷ φαρμακοπολείῳ τοῦ Διονυσ. Δαμουλιάνου, συνεισέφερον κοινῶς, καὶ συνήχθησαν ὑπὲρ τὰς 3,000 τάλληρα, ἃ διὰ τοῦ Ἤβου Ρήγα καὶ τοῦ Δημητρίου Συρίγου παρεδόθησαν πρὸς τὸν Τζόγγαν, Μακρὴν, Βαρνακιώτην καὶ λοιποὺς ὁπλαρχηγούς. Τὰς 24 Μαΐου ἔλαβον τὰ ὅπλα οἱ Ἀκαρνᾶνες καὶ οἱ Αἰτωλοί. Ἐμβῆκ ν ὁ Μακρῆς εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ὅτε οἱ Μεσολογγῖται Τοῦρκοι κατέφυγον εἰς Βραχῶρι καὶ Ζαπάντι Ἐνταῦθα συναχθέντες οἱ ὁπλαρχηγοὶ καὶ ὁ Μακρῆς ὁ ἐλθὼν ἐκ Μεσολογγίου, ἔνθα ἄφησε φρουρὰν, ἐπολιόρκησαν τοὺς κεκλεισμένους Τούρκους καὶ ἐκυρίευσαν αὐτούς. Τριακοσίας δὲ ἐξ αὐτῶν ψυχὰς ἀνδρῶν καὶ γυναικοπαίδων ὁ Βαρνακιώτης ἐφύλαξεν εἰς Δραγαμέστον. Οἱ δὲ Ἀγάδες τῶν Ἀλβανῶν, ἔγραψαν πρὸς τοὺς Σουλιώτας νὰ ἑνωθῶσι κατὰ τῶν [illegible]λικῶν στρατευμάτων, ἵνα σώσωσι τὸν πολιορκούμενον Ἀλη-. Εὐθὺς λοιπὸν ὁ μὲν Τζόγγας ἐπολιόρκησε τὴν Βόνιτσαν, [illegible]ται τὴν Πρέβεζαν, καὶ μέρος αὐτῶν κατέλαβον τὰ

Πέντε Πηγάδια. Οἱ δὲ Λευκάδιοι τὸ κίνημα τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος μαθόντες, ἐξῆλθον τῆς νήσου των, ὁδηγούμενοι ὑπὸ Ψηλιανοῦ, τοῦ Πάκμωρος, τοῦ Σπυρίδ. Μεταξᾶ, Π. Σικελιανοῦ, τοῦ Μ. Γίλη καὶ τοῦ Βερίκιου. Ὥρμησαν εἰς Τεκὲν, ὅπου εἶχον ἐγκλεισθῆ Τοῦρκοι καὶ ἐκπορθήσαντες αὐτὸν, ἀπέρασαν ὅλους ἐν στόματι μαχαίρας. Οἱ ἀλαλαγμοὶ τῶν νικητῶν καὶ οἱ θρῆνοι τῶν σφαζομένων ἠκούοντο εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην τῆς νήσου Λευκάδος. Μετὰ τῶν ἐξελθόντων Λευκαδίων συνηνώθησαν καὶ οἱ ἐκ τῆς πρώτης ἐπαναστάσεως τῆς Λευκάδος. Τούτων διεκρίνετο ὁ παπᾶ Δραγανιώτης καὶ Σούνδιας καὶ οἱ Πανάδες καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἐγχωρίων Σφακιωτῶν καὶ Καριωτῶν, ἦσαν δὲ ἕως 853. Ὡπλίσθη δὲ καὶ διὰ τῶν προτροπῶν τοῦ Ι. Ζαμπέλη καὶ ἓν πλοιάριον Λευκάδιον, ἐφ' οὗ ἐπέβησαν ἕως 17 Λευκάδιοι. Οὗτοι δὲ ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Παύλου Λαμπρινοῦ καὶ Χρήστου Καβαδᾶ ἐπέπεσαν τῆς Ὀθωμανικῆς σαλούπας, ἥτις ἐφύλαττε τὴν Πρέβεζαν. Κυριεύσαντες δὲ αὐτὴν, καὶ σφάξαντες τὸ πλήρωμα, διέπλεον τὸν Ἀμβρακικὸν, καὶ συνελάμβανον ὅλα τὰ ἐχθρικὰ πλοιάρια. Ἓν δὲ ἕτερον πλοῖον τοῦ Κορσικανοῦ Κασάνου ἐχρησίμευε μετ' ἄλλων εἰς μετακόμισιν ζωοτροφιῶν καὶ καταδίωξιν ἐχθρῶν. Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας δέκα πλοῖα Ὑδριωτῶν καὶ Σπετσιωτῶν περιέπλεον τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, καὶ ἐβοήθουν τοὺς πολιορκοῦντας τὴν Ναύπακτον Ἕλληνας. Τέσσαρα δὲ αὐτῶν ἦσαν Γαλαξιδιώτικα, ὧν τὰ τοῦ Δεδούση καὶ Ἀναστάτου εὑρεθέντα ἐν Ζακύνθῳ περὶ τὸν Μάρτιον, ὡπλίσθησαν ὑπὸ τῶν ἑταίρων Ζακυνθίων κατὰ παρακίνησιν τοῦ Παναγιώτου Λεονδαρίτου, καὶ ἐπέμφθησαν πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκούντων τὰς Πάτρας Ἑλλήνων. Τούτοις παρηκολούθει καὶ τὸ Κεφαλληνιαῖον πλοῖον τοῦ Παναγῆ Φωκᾶ Παυλάτου, καὶ συνηγωνίζετο εἰς τὰς πολιορκίας Πατρῶν καὶ Ναυπάκτου. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πλοίαρχοι οἱ Ὑδροσπετσιῶται ἔμαθον περὶ τὸν Ἰούνιον ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος θὰ ἐκπλεύσῃ ἀπὸ τὰ Δαρδανέλια, καὶ θὰ ἑνωθῇ μὲ τὸν εὑρισκόμενον εἰς Πρέβεζαν, ἀπεφάσισαν νὰ φύγωσι. Προφασισθέντες λοιπὸν ὅτι δὲν εἶχον τὰς ἀναγκαίας ζωοτροφίας, ἀπέπλευσαν τὰς 15 Ἰουνίου. Ἔμειναν δὲ μόνα τὸ Σπετσιωτικὸν τῆς Μπουμπουλίνας πλοιαρχούμενον ὑπὸ τοῦ Δημητρ. Λαζάρου Ὀρλὼφ, τὰ τέσσαρα Γαλαξειδιώτικα καὶ δύο Κεφαλληναῖα τοῦ Φωκᾶ Παυλάτου καὶ τὸ τοῦ Πετράτου. Αὐτὰ δὲ περιεφέροντο ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο[ν] τοῦ Πάππα μέχρι τῆς Γλαρέντζας, καὶ ὑπηρέτουν διηνεκῶ[ς] ζῆλον καὶ προθυμίαν καὶ ἀνδρίαν εἰς τὰς πολιορκίας τ[...] λίων τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τὰ ὁποῖα πο[...]

ριψψονοῦντα τοὺς κανονοβολισμοὺς, καὶ ἐπολέμησαν ὑπὲρ τῶν πολιορκούντων τὰς Πάτρας τὰ ἐκεῖ ἐλλιμενισμένα ἐχθρικὰ πλοῖα. Ἐφόδου δὲ πρὸς τὸ φρούριον γενομένης, ὁ Καπετὰν Διαμαντῆς Χόρμοβας, ὅστις ἐχρημάτισεν ἐν Ζακύνθῳ εἷς τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Ἀλβανικοῦ τάγματος, ἠθέλησε μὲ τετρακοσίους, ὧν οἱ πλείονες ἦσαν Ρουμελιῶται Λευκάδιοι καὶ ἄλλοι Ἑπτανήσιοι νὰ πηδήσῃ πρῶτος. Ἀλλ' οἱ παρακολουθοῦντες αὐτὸν ἀποδειλιάσαντες, ἔμειναν ὀπίσω. Ὁ δὲ Χορμόβας καί τινες στρατιῶται κτυπηθέντες μόνοι ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν ἐφονεύθησαν. (1)

Ἐν τούτοις πολλοὶ Σουλιῶται διέμενον ἐν Κερκύρᾳ ἐμποδιζόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὴν Ἤπειρον καὶ συμμερισθῶσι τῶν ἀγώνων. Πολλοὶ δὲ ὅμως ἐξ αὐτῶν κρυφίως ἐδραπέτευον μὲ ὅλας τὰς ἀστυνομικὰς προφυλάξεις, μὴ δεχόμενοι ὅμως ἀπὸ τῶν βασιλικῶν Τούρκων. Ἐπειδὴ δὲν ἐμπιστεύοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν, συνενοήθησαν μὲ τὸν Ἀλῆ πασσᾶν νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Οἱ λοιποὶ ὅμως ἐκ τῶν διαμενόντων ἐν Κερκύρᾳ, ἐπεθύμουν νὰ προσδράμωσι τοὺς πολεμοῦντας ὑπὲρ πίστεως Ἕλληνας, ἀλλὰ δὲν εἶχον τὰ μέσα, καὶ ἐφοβοῦντο τὰς τιμωρίας τοῦ Μαιτλὰνδ. Ὁ Ἰωάννης Κεφαλᾶς ἔδωκεν ἑκάστου 10 τάλληρα καὶ ἑκατὸ φυσέκια, ὧν τὴν πυρίτιδα παρεμποδιζομένην ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἐν Κερκύρᾳ συνήγαγεν ἀπὸ τὰ πλοῖα λάθρα εἰς Κέρκυραν, καὶ μέσα εἰς Κρασομπότιδας ἀπεβίβαζεν εἰς Μανδοῦκι, πρὸς τοὺς ἐκεῖ οἰκοῦντας Παργίους καὶ Σουλιώτας. Οὕτω δὲ οἱ Σουλιῶται λαβόντες καὶ παρὰ τοῦ Κεφαλᾶ ἓν τάλληρον διὰ ναῦλον ἐκ Μεσολογγίου Κερκύρας καὶ τοῦ ὅρμου Τσάκης, τὴν νύκτα κρυφίως μὲ Μανδουκιώτικα πλοῖα, πλέοντες διευθύνοντο εἰς Φανάρι τὸ μεταξὺ Ρανιάσας καὶ Πάργας, καὶ ἐκεῖ ἠνοῦντο μὲ τοὺς ἄλλους Σουλιώτας τοὺς ὑπὲρ τοῦ Ἀλη-πασᾶ πολεμοῦντας. Εἶχον δὲ ἀρχηγοὺς τὸν Λάμπρον Γούσην, Νάσταν Καραμπίνην, Γεώργιον Καραμπίνην, καὶ Γεώργιον Μπλάμον. Αὐτοὶ δὲ ἐπολέμησαν εἰς Ἄρταν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἠπείρου. Ἀφοῦ δὲ κατὰ συνεννόησιν τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ, παρέλαβον τὸ Σοῦλι καὶ ἐφονεύθη ὁ Ἀλη πασᾶς, μέρος μὲν ἐπανῆλθον εἰς Κέρκυραν, μέρος δὲ ἐπορεύθησαν εἰς Κεφαλληνίαν, καὶ τούτους ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ ἵνα ἀποκλείσῃ πάσης συμμετοχῆς τοῦ ἀγῶνος, ἔθετε ὑπὸ ὑγειονομικὴν κάθαρσιν, ῆς ὁποίας τὸ χρονικὸν διάστημα ἀνεδιώριζε ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ μα-...ῳ προφάσει, ὡς θέλομεν ἴδει ἐν τοῖς ἑπομένοις κεφαλαίοις.

...ῥοῦ ἀπομνημ. πολεμικὰ τόμ. Β. Κεφ. Η καὶ Θ.—Γερ...απελίου βιογραφία σα:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ.'

ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΕΠΤΑΝΗΣΙΩΝ.

Οἱ Ἑπτανήσιοι ἀποκλείουσι τοὺς Λαλιώτας εἰς Κάπελην Μποδίνι καὶ Πoῦσι.—Στρατόπεδον τῶν Ἑπτανησίων. —Γράμμα τῶν Ἑπτανησίων καὶ ἀπαντήσεις τῶν Λαλιωτῶν.—Μάχη τοῦ Λάλα καὶ νίκη Ἑπτανησίων.—Ἡ νέα ἐφορία Ζακύνθου Διονύσιος Ρώμας, Ἀναστάσιος Φλαμπουριάρης καὶ Φραγγῖσκος Καρβελλᾶς.—Ὁ Δενδρολίβανος μὲ τὸ πλοῖόν του.—Σύλληψις μιᾶς λέμβου Γαλαξιδιώτικης ὡς πειρατικῆς ὑπὸ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως.—Μάχη Ζακυνθίων εἰς Τσουκαλᾶ. —Ὁ Τουρκικὸς στόλος ὑποδέχεται εἰς Ζάκυνθον.—Μάχη τῶν Πετιμεζαίων μετὰ τῆς βοηθείας τῶν Ζακυνθίων καὶ Κεφαλλήνων εἰς Σαραβάλι καὶ Λεβίδι.—Ψήφισμα τῆς Ἰονίου Βουλῆς περὶ ἀναγνωρίσεως τῆς οὐδετερότητος, καὶ τιμωρίας τῶν μετασχόντων Ἰονίων εἰς τὸν ἀγῶνα.—Προκήρυξις Βαρῶνος Θεοτόκη, προέδρου τῆς Ἰονίου Γερουσίας, περὶ ἀποκηρύξεως καὶ ἐκπτώσεως τῶν πολιτικῶν καὶ ἀστυκῶν δικαιωμάτων, ἐὰν μὴ ἐπανέλθωσιν οἱ ἀγωνιζόμενοι Ἰόνιοι.—Προκήρυξις τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ περὶ καταδιώξεως τῶν μεταβάντων Παργίων εἰς τὸν πόλεμον.—Παράδοσις Νεκάστρου πρὸς τὸν Γεώργιον Τυπάλδον Κωζάκην, τοποτηρητὴν τοῦ Ὑψηλάντου.—Ἑπτανήσιοι μαχόμενοι περὶ τὸν λινὸν τοῦ Χουσὶν-αγᾶ.—Μεσολάβησις Δραγώνα καὶ Κομιώτου πρὸς τὸν Τουρκικὸν στόλαρχον Ἰσμαὴλ Γιβεράλταν ἐπὶ ἐλευθερώσει ἑνὸς ἀρχιερέως καὶ ἄλλων Χριστιανῶν.—Ναυμαχία περὶ τὸ μεσημβρινὸν πέλαγος Ζακύνθου.—Τὰ ἐν Ὑψολίθρῳ Ζακύνθου γενόμενα.—Παροργίζεται ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις κατὰ τῶν Ζακυνθίων διὰ τὴν ἐν Ὑψολίθρῳ σφαγὴν τῶν Ἀγγλ[illegible] —Ἀφοπλισμὸς τῶν Ζακυνθίων.—Στρατοδικε[illegible] καγχονίσεις.—Κυφωνισμὸς τοῦ κόμ[illegible]

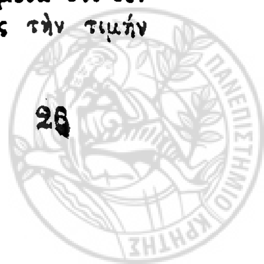
Η τρομοκρατια τῶν Ἄγγλων ἐν Ζακύνθῳ.—Οἱ Πεισινιᾶται καὶ Μουζακιῶται ἀπειθοῦσιν.—Οἱ φυλακισθέντες ὡς ἐνέχυρα.—Οἱ Ζακυνθιομωραῖται Λεονταρῖται, Μιλιάνης, Λόντος, Βενιζέλος Ροῦφος (Πατρινός), Παν. Στέφανος.—Οἱ ἰατροὶ Ταγιαπιέρας, Ν. Καλύβας, καὶ Δημ. Δαμουλιάνος.—Φυλάκισις τῶν ἀγωνιστῶν Διονυσίου Πεθαμένου καὶ ἄλλων.—Καταδιωγμὸς ἐν Κεφαλληνίᾳ.—Ὁ ἐπίσκοπος Τυπάλδος Κωζάκης.—Πύρρος ὁ Θετταλὸς ἰατροφιλόσοφος ἐν Κυθήροις.—Στρατοδικεῖον ἐν Κυθήροις διὰ τοὺς σφαγέντας Τούρκους ὑπὸ τῶν χωρικῶν Καραβιωτῶν. — Στρατοδικεῖον καὶ ἀφοπλισμὸς γενικὸς ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἡ τρομοκρατία.—Ἀποδιώκονται οἱ πρόσφυγες ἐκ τῶν νήσων.—Ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ δικαιολογεῖται τὰ αὐστηρὰ μέτρα ἐνώπιον τῆς Ἰονίου Βουλῆς.—Καταδιωγμὸς τοῦ Ρώσσου προξένου Παπαρρηγοπούλου ἐν Ζακύνθῳ.—Μομφαὶ τῆς Ρωσσίας ὑπὲρ τοῦ Παπαρρηγοπούλου πρὸς τὸ μυστικοσυμβούλιον τοῦ ἁγίου Ἰακώβου.

ΥΠΕΡ ἐλευθερίας ἐσηκώθη ἅπασα σχεδὸν ἡ Ἑλλὰς εἰς τὰ ὅπλα, καὶ οἱ ὑπὲρ αὐτῆς ὅπως μάχωνται ἀπέβησαν εἰς Πελοπόννησον Κεφαλλῆνες καὶ Ζακύνθιοι. Αὐτοὶ μετέβαινον ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον καὶ τὰς 26 Μαΐου 1821 ἔφθασαν εἰς Στρόφι καὶ Κούκουραν. Ἐνταῦθα διέτριψαν μέχρι τῆς 30 ἑτοιμαζόμενοι, ὅτι ἐπλησίαζεν ὁ ἐχθρός. Ἑνωθέντες δὲ μετ' αὐτων καὶ ἄλλοι Ἑπτανήσιοι καὶ πολλοὶ ἐντόπιοι χωρικοί, ἐξεστράτευσαν διὰ τὴν Κάπελην. Τὸ ἑσπέρας ἔφθασαν εἰς Γούνερδον. Τὴν δὲ πρωΐαν, ἀφοῦ ἔστειλαν σκοπιὰς εἰς παρατήρησιν τῶν κινημάτων τοῦ ἐχθροῦ, μέλλοντες νὰ διαβῶσι τὴν πεδιάδα, ἐξεστράτευσαν ἔχοντες ἐν τῷ κέντρῳ τέσσαρα κανόνια, τὰ πολεμοφόδια καὶ τὰς ἐπισκευάς. Φθάσαντες δὲ παρὰ τῷ λόφῳ Μποδίνι, ἀκούουσι τουφεκισμοὺς καὶ κραυγάς. «Οἱ Αλιῶται! οἱ Αλιῶται!» Καὶ οἱ χωρικοὶ ἔφυγαν· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ Ἑπτανήσιοι, τὰ κανόνια ἐκανονοβόλουν τοὺς Αλιώτας διὰ φόβον. ...ταν αὐτοὶ πρὸς τὰ κάτω τοῦ λόφου, οἱ Ε-

ντανήσιοι μετὰ τῶν Πελοποννησίων τουφεκοβολοῦντες ἄνωθεν, ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ φύγωσι διὰ Πυρναρίου εἰς τοῦ Λάλα. Τούτους δὲ οἱ Ἑπτανήσιοι καταδιώκοντες ἐσταμάτησαν, ἀπαντήσαντες ἄλλους τουφεκοβολοῦντας. Αὐτοὺς ἔπειτα γνωρίσαντες ὅτι ἦσαν Καλαβρυτινοὶ ἕως χίλιοι ὑπὸ τὸν Ἀσημάκην Φωτίλαν, συνεξεστράτευσαν ἅπαντες εἰς Ποῦσι, ὃ ἀπέχει μίαν ὥραν ἐκ τοῦ Λάλα. Ἡ εὐτυχὴς ἀπόκρουσις τῶν Λαλιωτῶν ὑπὸ τῶν Ἑπτανησίων κατήσχυνε τοὺς Λαλιώτας, οἵτινες πανταχοῦ ἐνέσπειρον τρόμον ὡς ἀνδρεῖοι. Εἰς Ποῦσι λοιπὸν ἦλθεν ὁ Διονύσιος Σεμπρικὸς μὲ 160 Ζακυνθίους, ὁ Ἀνδρέας καὶ Κωνστ. Μεταξάδες, ὁ Γεώργιος Σισίνης μὲ τοὺς Γαστουναίους καὶ Πυργιώτας καὶ ὁ Ἀσημάκης Φωτήλας μὲ τοὺς Καλαβρυτινούς. (1)

Οἱ Κεφαλλῆνες καὶ Ζακύνθιοι, ἔχοντες καί τινας ξένους ἀξιωματικούς, διετήρουν ἐν τῷ στρατοπέδῳ στρατιωτικήν τινα τάξιν. Αὕτη δὲ εἶχεν οὕτως. Τὰς τρεῖς ὥρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἔψαλλαν τὴν παράκλησιν, ἔπειτα ἐκτύπων τὰ τύμπανα, καὶ ἐτίθεντο νυκτερινοὶ φύλακες, φωνάζοντες ἐκ διαλειμμάτων τὸ ἀλέρτα. Ἅμα δὲ ἔπιπτεν ἡ κανονία, ἀπεσύροντο ὅλοι εἰς τὰς θέσεις των. Τὸ πρωΐ ἐψάλλετο πάλιν ἡ παράκλησις, ἐκτύπων τὰ τύμπανα καὶ ἔπιπτεν ἄλλη μία κανονία, οἱ δὲ σκοποὶ διετήρουν τάξιν καὶ εὐπείθειαν δεόντως, ὥστε τὸ σῶμα τῶν Ἑπτανησίων διεκρίνετο ὡς τὸ τακτικώτερον μεταξὺ τῶν ἄλλων σωμάτων. Εἰς Ποῦσι ὠχυρώθησαν καὶ ἐκεῖ ἔκαμαν καλύβας, οἱ δὲ Λαλιῶται ὡσαύτως ὠχυρώθησαν ἐκτὸς τῆς κωμοπόλεώς των. Τὴν ἐπιοῦσαν οἱ Ἕλληνες πλήρεις θάρρους κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ εἰς Μποδίνι ἀπόκρουσις τῶν Λαλιωτῶν ἐνομίζετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς καταβολὴ τῆς ἰσχύος τῶν Λαλιωτῶν, ἀπέστειλαν τὸν Παναγιώτην Μεσσάρην Κεφαλλῆνα εἰς τοὺς Λαλιώτας καὶ ἐζήτουν νὰ προσκυνήσουν. Οἱ μὲν Λαλιῶται τὸν ἀπεσταλμένον ἐδέχθησαν, αὐτὸς δὲ ἐνεχείρισε γράμμα (4 Ἰουνίου) τῶν ἀρχηγῶν τῶν Κεφαλλήνων καὶ τῶν Ζακυνθίων λέγων αὐτολεξεί.—«Διαταγμένοι ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ ἀπὸ τὸν γενικὸν ἐπίτροπον Πρίγγιπα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, ἤλθαμεν ἐνταῦθα νὰ σᾶς πολεμήσωμεν ὡς ἐχθροὺς τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος. Ἀλλ' ὡς παλαιόθεν καλοὶ φίλοι σας καὶ γείτονες, σᾶς προβάλλομεν, ὅτι ἂν θελήσητε νὰ παραδοθῆτε χωρὶς πόλεμον εἰς ἡμᾶς, σᾶς ὑποσχόμεθα ὅτι δὲν θέλει πειραχθῆτε, οὔτε εἰς τὴν ζωήν σας, οὔτε εἰς τὴν τιμήν

(1) Ἀμβροσίου Φραντζῆ ἀνωτ. Τόμ. 158.

σας καὶ τὸ ἔχειν σας. Ἀλλέως ἀφοῦ ἐκάμαμεν τὸ χρέος μας, τὸ κρῖμα ἂς ἦναι εἰς τὸν λαιμόν σας.»—Οἱ Λαλιῶται ἔδωκαν τὸ ἑξῆς γράμμα εἰς τὸν ἀπεσταλμένον.—«Πρὸς σᾶς Κὺρ Μεταξᾶ καὶ λοιποὶ φίλοι μου Καπεταναῖοι Κεφαλονῖτες καὶ Ζακυθινοί. Ἐλάβαμε τὸ γράμμα σας καὶ ἴδαμεν ὅσα μᾶς γράφετε. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Μπένδες καὶ οἱ Ἀγάδες εἶναι τριγύρω στοῦ Λάλα μὲ τὰ ἀσκέρια, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ σᾶς ἀποκριθοῦμε σήμερον μὲ τὸν ἰδικόν σας Κὺρ Παναγιώτην, ἀλλ' αὔριον μὲ ἐδικόν μας ξεμέτοχον Ἐλτσήν. Λάβετε ὡστόσον ὀλίγα κεράσια τοῦ Λάλα, καὶ δύο ρεβενιὰ δι' ἀγάπην καὶ μένομεν.»—Τὴν ἐπαύριον ἦλθεν ἄλλος τις ἱππεὺς κρατῶν πρασίνην σημαίαν, καὶ ὁδηγηθεὶς εἰς τὸ Ἑπτανησιακὸν στρατόπεδον, ἐνεχείρισε πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.—«Πρὸς τοὺς φίλους μας καπιτανέους καὶ Κεφαλονίτας καὶ Ζακυθινούς. Καθὼς ἐχθὲς σᾶς ἐγράψαμεν μὲ τὸν ἐδικόν σας Παναγιώτην, ἰδοὺ ἐξαποστέλομεν τὸν ἐδικόν μας Μπέϊκον Κεχαγιᾶν, ἄνθρωπον ὅπου χαίρει ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην, διὰ νὰ σᾶς μιλήσῃ καὶ στοματικῶς ὅσα δὲν ἔχομεν τὸν καιρὸν νὰ σᾶς γράψωμεν πλατύτερα. Εἶναι ἀλήθεια καθὼς λέγετε ὅτι ἐσταθήκαμεν φίλοι καὶ καλοὶ γείτονες. Ἀλλ' ἴσια ἴσια διὰ τοῦτο δὲν ἐλπίζομεν ποτὲ ὅτι πιστεύοντες τὰ ψεύματα τῶν Μωραΐτῶν, καὶ ξεχωριστὰ αὐτοῦ τοῦ ψευτογιώργη (δηλ. τοῦ Σισίνη) νὰ ἔλθετε νὰ μᾶς φορτωθῆτε μέσα εἰς τὰ σπήτια μας. Ὅ,τι ἔγεινεν ἔγεινεν. Ὅσα μᾶς λέτε εἶναι χάλτια, τὰ ὁποῖα δὲν στοχαζόμεθα πῶς καὶ σεῖς πιστεύετε. Διὰ τοῦτο λοιπὸν σᾶς λέγομεν νὰ ἔλθετε στοῦ Λάλα, ὅπου θέλει σᾶς δεχθοῦμεν ἕως τὸ Κατάκωλον ἢ τὴν Γλαρέντζαν, διὰ νὰ πᾶτε εἰς τὰ σπήτιά σας καὶ νὰ μένωμεν πάντα φίλοι. Ἀλλέως καὶ δὲν ἀκούστε αὐταῖς ταῖς φιλικαῖς συμβουλαῖς μας, τὸ κρῖμα ἂς ἦναι στὸν λαιμόν σας. . . Λάλα 5 Ἰουνίου 1821.»—Ἀφοῦ ἀνεγνώσθη ἡ ἐπιστολὴ ὁ ἀπεσταλμένος Τοῦρκος Μπέϊκος ἐπρόσθεσε προφορικῶς καὶ τὰ ἀκόλουθα.—«Ἂν ἔλθῆτε οἱ Κεφαλονίταις καὶ Ζακυθινοὶ στοῦ Λάλα, οἱ Βέϊδες καὶ οἱ Ἀγάδες, καθὼς σᾶς γράφουν, θέλουν σᾶς δώσουν καὶ μπαξίσια, γιὰ νὰ πᾶτε στὸ καλό. Ἂν δὲ θέλετε νὰ πολεμήσετε, τότε ἔπρεπε νὰ φέρετε τριάντα χιλιάδες καππέλλα.»—Λαβὼν δὲ τὸν λόγον ὁ Δ. Μεταξᾶς ὡς ἐπισημότερος ἀπεκρίθη ἐκ μέρους τῶν Ἑπτανησίων.—«Ἡμεῖς ὡς φίλοι ἠθελήσαμεν νὰ σᾶς προβάλλωμεν νὰ παραδοθῆτε χωρὶς πόλεμον, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ σᾶς προφυλάξωμεν ἀπὸ τὴν δικαίαν ὀργὴν καὶ ἀγανάκτησιν τῶν Ῥωμιῶν. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Μπένδες καὶ οἱ Ἀγάδες μᾶς ἐστοχάσθησαν ποταποὺς καὶ ἀνοήτους, τὸ κρῖμα ἂς ἦναι εἰς τὸν λαιμόν σας. Αὕτη εἶναι ἡ ἀ-

πάντησίς μας καὶ αὔριον ἔχομεν πόλεμον.» — Τὸν ἀπεσταλμένον ἀπέπεμψαν ἀπείρακτον οἱ Ἑπτανήσιοι, δόντες αὐτῷ τινὰ γλυκίσματα καὶ ροζόλια καὶ οἶνον τῆς πατρίδος των.

Πεντακισχίλιοι συναθροίσθησαν οἱ Ἕλληνες, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ προσβάλωσιν τὴν κωμόπολιν. Τὰς 6 λοιπὸν Ἰουνίου 300 ἐξ αὐτῶν κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ ἀκροβολίσαντες κατ' ὀλίγων ἱππέων, ἐπανῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον. Τὴν ἐπιοῦσαν δ Γεώργιος Πλαπούτας Κολιόπουλος μετὰ τῶν Καρυτινῶν καὶ Φαναριωτῶν ἐπέπεσον ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ Μπασταρᾶ. Ὁ δὲ Φωτίλας μετὰ τῶν Γαστουναίων καὶ ἄλλων Καλαβρυτινῶν ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ χωρίον Δοῦκα. Οἱ δὲ Ἑπτανήσιοι μετὰ τῶν Πυργιωτῶν καὶ ἄλλων Γαστουναίων ἐτοποθετήθησαν πρὸς τὸ κέντρον. Τὰς 9 Ἰουνίου μὲ τὸν ἦχον τῶν τυμπάνων καὶ σαλπίγγων ἐπλησίαζον κατὰ τοὺς ἔξω τῆς ἀκροπόλεως προμαχῶνας τῶν ἐχθρῶν. Ὁ δὲ ἐχθρὸς ἀπεσύρθη ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως, ὃ ἐνεθάρρυνε τοὺς Ἕλληνας στοχασθέντας ὅτι ἀπεδειλίων οἱ ἐχθροί. Ἀλλ' ἅμα ἐπλησίασαν, 200 περίπου ἱππεῖς Αλιῶται ἐξορμοῦσι κατὰ τῶν Καρυτινῶν καὶ Φαναριωτῶν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Μπασταρᾶ, καὶ τρέπουσιν αὐτοὺς εἰς φυγήν. Τὰ λοιπὰ σώματα ταράσσονται, καὶ τὸ σχέδιον τῆς ἐφόδου παραλύεται. Οἱ Ἑπτανήσιοι σημαίνουσιν τὴν πρὸς κέντρον ὑποχώρησιν, καὶ ἀβλαβεῖς κατὰ τοῦ χωρίου Δοῦκα ἀπομακρύνονται. Ὁ Πλαπούτας ὅμως ἀπομείνας τελευταῖος τῶν λειποτακτησάντων Καρυτινῶν, καὶ κινδυνεύων νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, ἔτρεξε τοσοῦτον λυπημένος, ὥστε ἔπεσεν ἡμιθανής, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀπέθανεν. Τὰ δύο τρίτα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου ἐλειποτάκτησαν, οἱ δὲ Ἑπτανήσιοι ἀκράδαντοι ἔμενον εἰς τὰς θέσεις των. Ὁ Δημήτριος Α. Πλαπούτας μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς, μὲ 300 φθάνει εἰς τοῦ Λάλα τὰς 12 Ἰουνίου καὶ ἐνθαρρύνει τοὺς δειλιῶντας. Οἱ πολιορκούμενοι ἐντοσούτῳ ἡσύχαζον, ἀλλὰ μαθόντες ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στόλος διέπλευσεν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, καὶ ὅτι ὁ Ἰσοὺφ-πασᾶς ἦτον εἰς Πάτρας, ἀπέστειλαν τὸν Κουτσοραΐπαγαν εἰς Πάτρας μὲ τέσσαρας ἱππεῖς, ζητοῦντες βοήθειαν, καὶ ἐνταυτῷ νὰ ἀποστείλωσι ἐπὶ ἀσφαλείᾳ εἰς Πάτρας τὰ γυναικόπαιδα καὶ τὴν περιουσίαν των. Ὁ Ἰσοὺφπασᾶς μετὰ 700 ἱππέων τὰς 20 Ἰουνίου εἰσέβη εἰς τοῦ Λάλα, χωρὶς νὰ ἀπαντήσῃ οὐδεμίαν ἀντίστασιν ἐκ μέρους τῶν πολιορκούντων τότε Ἑλλήνων τὰς Πάτρας. Οἱ δὲ πολιορκοῦντες Ἕλληνες εἰς Λάλα, ἅμα ἰδόντες τὴν ἔλευσιν τῆς ἐπικουρίας, ἀπέστειλαν εἰς Τριπολιτσᾶν τὸν Κωνσταντῖνον Μεταξᾶν καὶ Γεώργιον

Σολωμὸν ζητοῦντες καὶ αὐτοὶ βοήθειαν· διότι ἔμειναν μόνον ἕως 1500. Τὰς 24 Ἰουνίου πρωῒ οἱ Λαλιῶται ὥδευσαν εἰς Πάτρας μετὰ γυναικῶν καὶ παίδων φέροντες καὶ τὰ ψιλὰ πράγματά των.

Ὁ Ἀνδρέας λοιπὸν Μεταξᾶς καὶ Γεράσιμος Φωκᾶς παραλαβόντες ἕως 100 ἐπιλέκτους Ἑπτανησίους καὶ ἱκανοὺς Πελοποννησίους, ἔδραμαν εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς τῶν πλησίων λόφων, καὶ παρετήρουν τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν. Ἰδόντες δὲ ἐν μπαϊράκι Τουρκικὸν στημένον, καὶ περὶ αὐτὸ Τούρκους τινὰς, ἐτουφέκιζον. Καὶ κατ' ἀρχὰς οἱ μὲν τουφεκιζόμενοι δὲν ἐταράσσοντο. Αἴφνης ὅμως κινεῖται μία μεγάλη σημαία καὶ πλῆθος ἱππέων καὶ πεζῶν ἐξορμοῦσι κατὰ τῶν τουφεκιζόντων Ἑλλήνων. Οἱ ἐνταῦθα Ἕλληνες ἀμέσως ἔφυγον· καὶ οἱ μὲν Μεταξᾶς καὶ Φωκᾶς κατέφυγαν εἰς τὰ ὀχυρώματα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου, οἱ δὲ λοιποὶ ἔντρομοι ἐκρύβησαν, καὶ δύο ἡμέρας ἔμειναν ἄσιτοι. Οἱ τοὺς Ἕλληνας διώκοντες Τοῦρκοι ἔφθασαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον ἀνεμπόδιστοι. Τότε ἐφάνησαν καὶ οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι, οὓς ἐξέλαβον οἱ Ἕλληνες ὅτι ὥδευον εἰς Πάτρας. Οὗτοι ἤθελαν νὰ λάβωσι τὸ ὄπισθεν μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου, ἐνῷ οἱ ἄλλοι προσήρχοντο εἰς τὸ ἔμπροσθεν. Συνήφθη διὸ γενικὴ μάχη. Οἱ Φαναρῖται οἱ παρὰ τῷ Ἑπτανησιακῷ στρατοπέδῳ εὐθὺς ἐλειποτάκτησαν, καὶ ἔφευγαν πρὸς τὴν Κάπελην. Τεσσαράκοντα αὐτῶν συλληφθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐσφάγησαν παραυτά. Ὁ Ἰσοὺφ-πασσᾶς ἐνθαρρυνθεὶς διὰ τὴν λειποταξίαν, τρὶς εἰσπηδᾷ ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακώματος, καὶ τρὶς ἀποκρούεται. Ἡ μάχη διαρκεῖ μέχρις ἑσπέρας, καὶ ὁ Ἰσοὺφ-πασσᾶς ἀποσύρεται εἰς τὴν Κωμόπολιν, ἀφήσας μέρος ἀκροβολιστῶν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Μία τῶν φονικωτέρων εἶναι ἡ μάχη αὕτη τῶν κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας· 70 Ἕλληνες ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν, Τοῦρκοι δὲ ἐπέκεινα τῶν τριακοσίων. Ἐφονεύθη ὁ Σαλιχτάρης τοῦ Ἰσοὺφ-πασσᾶ. Ἐφονεύθη ὁ πυροβολιστὴς Καρούμπας ὑπό τινος Ἀράπου τουφεκίζοντος κατὰ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου Ἑλλήνων ἀπὸ δένδρου τινὸς, ὃν δὲν ἔβλεπον. Ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς ἐπληγώθη εἰς τὴν χεῖρα, ὡς καὶ ὁ Διονύσιος Σεμπρικός. Οὗτος ἐλθὼν εἰς Ζάκυνθον διὰ νὰ ἰατρευθῇ, ἐφυλακίσθη παρὰ τῆς ἀστυνομίας, καὶ εἶτα ἀπολυθεὶς ἐδραπέτευσεν· ὁ δὲ ἐγγυητὴς αὐτοῦ ἐπλήρωσεν 200 δίστηλα. Τοσαύτην δὲ πεποίθησιν οἱ Τοῦρκοι εἶχον περὶ τῆς νίκης, ὥστε ἔφερον καὶ σχοινία, ἵνα δεσμεύσωσι τοὺς αἰχμαλώτους. Λέγει δὲ περὶ τῆς μάχης ὁ ἱστορικὸς Ἀμβρόσιος Φραντζῆς, ὁ πρωτοσύγγελος.—«Δὲν εἶναι ἐπίσης δίκαιον νὰ σιωπήσωμεν, ὅτι ἐὰν δὲν ἤθελον παρευρεθῇ οἱ Κεφαλλῆνες καὶ οἱ Ζακύνθιοι εἰς

τὴν μάχην τοῦ Λάλα, προσωπικῶς φέροντες καὶ τὰ 6 κανόνια, ἀναμφιβόλως δὲν ἤθελε προοδεύσει ἡ μάχη, οὔτε ἤθελε γένη ἡ τοιαύτη τῶν Λαλαίων καταστροφή».—Ὁ Ἰσοὺφ πασᾶς ἐπιστρέψας εἰς Λάλα κακῶς ἔχων, ἐκάλεσεν εὐθὺς τοὺς Ἀγάδες, καὶ διέταξε τὴν ἀναχώρησίν του λέγων.—«Αὐτοὶ ἦσαν οἱ Βλάχοι, οἱ τσοπάνιδες καὶ παλιοχαϊμένοι Ραγιάδες, ὁποῦ μοῦ ἐγράφατε, ὅτι εἶναι ἐδῶ, καὶ πεισθεὶς εἰς τὰ γραφόμενά σας ἦλθα καὶ ἔγεινα ρεζίλι; (κατησχυμένος). Ἔχασα ἀκόμη καὶ τόσα παληκάρια ντὲν Ἰσλάμιδες. Ἐντροπιαστήκατε καὶ σεῖς οἱ παινεμένοι Λαλιῶτες. Καὶ ἐγὼ νὰ ἐδῶ βλέπω Βασιλικὸ ὀρδὶ, καὶ ὄχι καθὼς σεῖς τοὺς ἐλέγετε. Ἐὰν ἔχετε σκοπὸν νὰ μείνετε ἐδῶ, τοῦτοι οἱ παλιοτσοπάνιδες, καθὼς σεῖς τοὺς ὀνομάζετεε δὲν θὰ ἀφήσουν ποδάρι ἀπὸ σᾶς, καὶ ἐὰν θέλετε, ἐλᾶτε μαζή μου εἰς τὴν Πάτραν, καὶ ἑτοιμασθῆτε τὸ γρηγορώτερο νὰ φύγουμε. Κυτάχτε ὅμως καλὰ νὰ μὴ τὸ μάθουν οἱ Γκιαούριδες, γιατὶ μᾶς πιάνουνε τὰ στενὰ ἔμπρὸς καὶ μᾶς ἀφανίζουν.»—Οὕτω λοιπὸν οἱ Λαλιῶται καὶ ὁ Ἰσοὺφ-πασᾶς ἀνεχώρησαν εἰς Πάτρας. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἄφησαν τὰ κανόνιά των, ἀφοῦ ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς, καὶ ἐπορεύθησαν εἰς Δίβρην. Οἱ Ἑπτανήσιοι, ἄλλοι μὲν ὑπῆγαν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς, Νεοκάστρου, Μοθώνης καὶ Κορώνης, οἱ δὲ εἰς Γαστούνην, καὶ ἄλλοι εἰς τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον τῶν Πατρῶν.

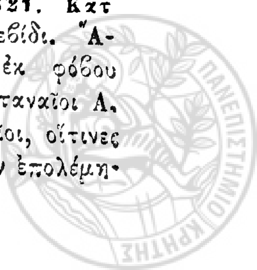
Ὁ παλαιῶν Πατρῶν ἐπίσκοπος Γερμανὸς εἶχε λάβει πολεμοφόδια καὶ ἄνδρας ἱκανοὺς ἀποσταλέντας παρὰ τῶν ἐφόρων Ζακύνθου Ἰωάν. Στεφάνου, Νικ. Καλύβα, καὶ Φραγκ. Καρβελλᾶ, οἵτινες διεύθυνον τὴν ἑταιρίαν, ἀναχωρησάντων τῶν πρώην ἐφόρων Διονυσίου Ρώμα καὶ Ἀναστασίου Φλαμπουριάρη. Μὲ τὰς βοηθείας αὐτὰς κατέστησε στρατόπεδον περὶ τὸ Ὀμπλὸν καὶ ἐπολιορκοῦντο αἱ Πάτραι, καὶ κατεπολεμοῦντο οἱ ἐξερχόμενοι Τοῦρκοι. Τὰ δὲ τέσσαρα Γαλαξιδιώτικα πλοῖα, καὶ τὰ δύο Κεφαλλονήτικα, καὶ τὸ Ζακύνθιον τοῦ Δενδρολιβάνου, περιπλέοντα τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Πάπα μέχρι τῆς Γλαρέντζας, ἐμπόδιζον τοὺς ἐχθροὺς νὰ λαμβάνωσι ζωοτροφίας ἀπὸ τὰς Ἰονίους νήσους, καὶ νὰ μεταβιβάζωνται εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀκαρνανίας. Μὲ αὐτὰ συνέπλεε καὶ τὸ τοῦ Καπανδρίτου. Ἐνταῦθα ὁ περιπλέων Δενδρολίβανος συνέλαβε πλοιάριον ἐρχόμενον ἀπὸ Μοῦρτον. Τοῦτο ἐρευνήσας, καὶ ὑπὸ μάστιγα θέσας πατέρα καὶ υἱὸν, τοὺς κυρίους τοῦ πλοίου, ἀνεκάλυψεν ἐντὸς χαράδρας κώπης φάκελον Τουρκιστὶ γραμμένον, ὃν ἔπεμψε πρὸς τὸν Παλαιῶν Πατρῶν καὶ Λόντον. Οὗτοι δὲ ἀνέγνωσαν ὅτι ὁ καπετὰν-πασᾶς ἔγραφε πρὸς ὅλα τὰ

φρούρια τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν, ὅτι νὰ μὴ παραδοθῶσι διότι μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἔμελλε νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν κόλπον, καὶ βυθίσας τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς πολιορκουμένους. Διὸ ἔγραψαν εἰς τὸν Δενδρολίβανον (2 Ἰουνίου) νὰ ἀναγγείλῃ εἰς τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα τὴν ἔλευσιν τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἐκ Μούρτου, ἔνθα ἐπολιόρκουν τὸν Ἀλῆ-πασᾶν, καὶ νὰ ἐξέλθῃ τοῦ κόλπου ταχύτερον. Μὲ μίαν λέμβον λοιπὸν ὁ Δενδρολίβανος, ἣν ὥπλισε μὲ ἓν κανόνιον, διὰ νυκτὸς διαπλέει τὸ φρούριον τοῦ Ρίου, Ἀλλ' ἐκεῖ κραυγάσας δυνατὰ, πρὸς τοὺς ἀνθρώπους του, διὰ νὰ λάβωσι λέμβους τινὰς Τουρκικὰς ἀραγμένας ἐκεῖ, πρὸς μετακόμισιν τῶν ἐχθρῶν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς φρουρίου εἰς τὸ ἄλλο, διήγειρε τὴν προσοχὴν τῶν ἐν τῷ Ρίῳ Τούρκων, καὶ ἐκανονοβολίσθη. Τέλος φθάσας εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Καπανδρίτου ἔδωκε τὸν φάκελον καὶ τὴν ἀγγελίαν. Οὕτω προέφθασαν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, καὶ ἐξῆλθον πρὶν εἰσπλεύσωσι τὰ Τουρκικὰ εἰς Πάτρας. Τὰ δὲ διαμείναντα Κεφαλλονήτικα καὶ Γαλαξειδιώτικα πλοῖα συνέλαβον δύο πλοῖα Ἰονικῆς σημαίας, διαπλέοντα τὸ Ἰόνιον. Ἐν αὐτοῖς ἦσαν Ἀλβανοὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες μεταβαίνοντες εἰς Πρέβεζαν, καὶ ἠχμαλώτισαν αὐτούς. Ἡ Ἰόνιος Κρβέρνησις διὸ, δυσαρεστηθεῖσα ἐπὶ τούτοις, ἀπέστειλεν ἓν λαντσόνι καὶ μίαν τράταν ἐναντίον μιᾶς φελούκας Γαλαξιδειώτικης ὡπλισμένης περιπλεούσης εἰς Γλαρέντζαν. Ἐπιπεσόντες δὲ κατ' αὐτῆς οἱ ὑπὸ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως ἀποσταλέντες, ἐκυρίευσαν, ἀφοῦ ἐφόνευσαν τρεῖς Γαλαξιδιώτας. Δύο δὲ αὐτῶν συλλαβόντες μετέφεραν εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ ἐφυλάκισαν ὡς πειρατάς. Ἔγραψεν ὅμως ὁ παλαιῶν Πατρῶν πρὸς τὸν Ἄγγλον τοποτηρητὴν Ζακύνθου, καὶ ἐμεσολάβησεν ὁ ἰατρὸς Στέφανος καὶ Δραγῶνας πρὸς τὸν γραμματέα Μιχλὴν, καὶ ἀπελύθησαν. Ὁ δὲ Γρὴν δὲν ἔπαυσε νὰ λαμβάνῃ ζωοτροφίας ἐκ Ζακύνθου καὶ πολεμοφόδια πρὸς χρῆσιν τῶν πολιορκουμένων Τούρκων. Διὸ ὁ παλαιῶν Πατρῶν ἔγραψε νέαν διαμαρτύρησιν κατ' αὐτοῦ, καὶ τὴν διεβίβασεν αὖθις πρὸς τὸν Γάλλον πρόξενον Πουκεβὶλ ἐλθόντα ἐξ Ἰωαννίνων εἰς Ζάκυνθον κατὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ. Ταύτην ἡ ἐφορία συνήργησε νὰ κοινοποιηθῇ πρὸς τὸν τοποτηρητὴν Ρὼς, δικαιολογοῦσα τὰς πράξεις της, ἃς κατεδίωκεν ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις, ὡς ἀντιφερομένας εἰς τὴν οὐδετερότητα.

Καίτοι ἀπηγορεύετο αὐστηρῶς καὶ κατεδιώκετο πᾶσα σύμπραξις ἐκ μέρους τῶν Ἰονίων πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, αὐτοὶ σφοδρότερον ἐνθουσιῶντες ἐξήρχοντο, καὶ κατετάσσοντο εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα. Ὑπὲρ τοὺς 300 Ζακυνθίους Κεφαλλῆνας

καὶ Ἰθακησίους ἐστρατοπέδευον ὑπὸ τὸν Καραντζᾶν εἰς τὴν Ζωητάδα. Τὰ πλοῖά των διέτρεχον ἀφόβως τὰς θαλάσσας καὶ ἐμάχοντο τοῖς ἐχθροῖς. Ὁ Δενδρολίβανος τὰς 8 Ἰουλίου μὲ μίαν φελοῦκα, ἣν ὥπλισεν μὲ ἓν κανόνιον, ἐβάσταξεν ἐπὶ ἓξ ὥρας πόλεμον εἰς Τσουκαλᾶ. Εἰς δὲ τὸ χωρίον ἐπάνω Κεχαγιᾶν ἀποβιβασθεὶς, ἐμπόδιζε τοὺς Τούρκους. Ἐκεῖ ὅμως περικυκλωθεὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἐβοηθήθη ὑπὸ τῶν Ζακυνθίων τῶν στρατοπεδευόντων εἰς Ὀμπλόν. Ἀπεκρούσθησαν οἱ Τοῦρκοι, καὶ κακῶς ἔχοντες μετὰ φόνον πολὺν καὶ αἱματοχυσίαν ἐκλείσθησαν εἰς τὸ φρούριον. Ὅθεν ἡ ἐν Καλτετσιαῖς πρῶτον συστηθεῖσα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἧς τὸ σῶμα τῶν παραστατῶν ἐκλήθη Γερουσία, ἔγραψε πρὸς τὴν Ζακύνθιον ἐφορίαν εὐχαριστῶσα διὰ τὴν βοήθειαν καὶ ζῆλον τῶν συμπολιτῶν. Συνίστα δὲ θερμῶς νὰ συνακούηται μετὰ τῶν ἄλλων ἐφοριῶν τῶν Ἰονίων νήσων, ὅπως ἀποστέλλωνται ἑτοίμως βοήθειαν καὶ ἄνδρας. Ἔγραφον δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι ἐκατέβη ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, καὶ ἔφθασεν εἰς Ὕδραν τὰς 12 Ἰουνίου καὶ ὅτι εἶχε εἰς τὴν συνοδίαν του τὸν Ἀλέξανδρον Κανταχουζινὸν, τὸν Ἀναγνωστόπουλον καὶ τοὺς Ἑπτανησίους Γεώργιον Τυπάλδον Κωζάκην καὶ τὸν Κανδιώτην ὡς μινίστρους. Ἐχάρησαν δὲ ἅπαντες, καὶ δεήσεις ἐγένοντο πρὸς Θεὸν ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ Ζακύνθῳ ὑπὲρ τοῦ Ὑψηλάντου. Ἅμα δὲ ἀνεχώρησαν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἐκ τοῦ Κορινθιακοῦ, ὡς ἀνεφέραμεν ἐν τῷ προτέρῳ κεφαλαίῳ, παρελύθη ἡ πολιορκία Πατρῶν. Τὰ δὲ Τουρκικὰ πλοῖα τὰ εἰς Ναύπακτον εἰσπλέοντα μετέβησαν εἰς Ζάκυνθον συνοδευόμενα μὲ 5 Ἀγγλικὰ, τὰ ὁποῖα ὑπῆγον εἰς Γαλαξίδι, καὶ παρήγγειλαν νὰ μὴ ἐνοχλῶσι Ἰονικὴν σημαίαν. Ἀφοῦ δὲ ἐφοδιάσθησαν μὲ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ἐκ Ζακύνθου ἐπέστρεψαν εἰς τὸν Κορινθιακὸν, καὶ περιέπλεον ἐκεῖ. Οἱ δὲ Πατραῖοι Ἕλληνες μὲ τοὺς Κεφαλλῆνας καὶ Ζακυνθίους ὑπὸ τὸν Θάνον καὶ τοὺς Πετιμεζαίους ἐπολέμησαν τοὺς Τούρκους εἰς Σαραβάλι καὶ Ρινόκαμπον καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς, διαρκεσάσης τῆς μάχης ἐπὶ τρία ἡμερόνυκτα. Ὡσαύτως ἐπολέμησαν καὶ εἰς Λεβίδι μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου Πετιμεζᾶ, καὶ ἠρίστευσαν νικηφόροι μετὰ τῶν συμπολεμούντων ὁμογενῶν.

Ἡ ἐν Λεβίδι μάχη ἐγένετο τὰς 14 Ἀπριλίου 1821. Κατ' αὐτὴν οἱ Τοῦρκοι ἕως ἓξ χιλιάδας ἐκινήθησαν εἰς τὸ Λεβίδι. Ἅμα δὲ οἱ Ἕλληνες τοὺς εἶδον νὰ ἔρχωνται ἔφευγον ἐκ φόβου εἰς τὰ ὑψηλὰ μέρη. Ἀλλ' ἀτρόμητοι οἱ γενναῖοι καπιταναῖοι Α. Στριφτόμπολας, Νικόλ. Χρίστου Σολιώτης, οἱ Πετιμεζαῖοι, οἵτινες ἐν Ζακύνθῳ πρώην λοχαγοὶ τῶν Ἀλβανικῶν ταγμάτων ἐπολέμη-

σαν εἰς Λευκάδα μὲ τοὺς Ἄγγλους, Γκολφῖνος, Γεώργιος ὁ κουτσὸς καὶ Ἰωάννης καὶ ὁ Κολοιὸς Ἀρειότης μὲ πενῆντα μόνον παλικάρια ἀνθίστανται εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου κτυπῶσιν αὐτοὺς καὶ φονεύουσι περὶ τοὺς εἴκοσι. Τοῦτο ἀπετέλεσεν, ὥστε φοβηθέντες οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐπροχώρησαν περισσότερον ἐντὸς τοῦ χωρίου. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἀναλαβόντες, πίπτουσι κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἡ μάχη διαρκεῖ τέσσαρας ὥρας, καὶ οἱ Ἕλληνες κινδυνεύουσι νὰ καῶσι ἐντὸς τῶν οἰκιῶν· διότι εἰς αὐτὰς ἔβαλον οἱ Τοῦρκοι πῦρ· ὁπότε τινὲς τῶν πολεμούντων Ἑλλήνων ἐξέρχονται τῶν οἰκιῶν, διαπερῶσι τὰς φλόγας ἀβλαβεῖς, καὶ εἰσορμῶσι κινδυνεύοντες νὰ καταφύγωσιν εἰς ἄλλας. Τότε προφθάνει ἐνταῦθα ὁ Νικόλαος Πετμεζᾶς ὅστις εἶχεν ἀποσταλῆ ἀπὸ τὸν Σ. Χαραλάμπους διὰ νὰ δώσῃ δέκα χιλιάδας γρόσια πρὸς τὸν Πέτρον Μαυρομιχάλην μὴ θέλοντα νὰ ἐκστρατεύσῃ ἂν μὴ ἐλάμβανε χρήματα. Οὗτος ἀπερχόμενος εἰς Καλαμάταν, διαβαίνει ἀπὸ τὴν Βιτύναν κωμόπολιν τῆς Καρυταίνης καὶ ἐκεῖ εὑρὼν τὸν Δημήτριον Κολοιόπουλον ἢ Πλαπούταν καὶ τὸν Τσαλαφατῖνον, λαμβάνει μαζῆ αὐτὸν καὶ τρέχουσιν ἅπαντες μὲ 200 στρατιώτας εἰς βοήθειαν τῶν μαχομένων εἰς Λεβίδι, ἀκούσαντες ἀπὸ τὴν ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους σκοπιὰν τὴν φωνὴν «Τοῦρκοι εἰς τὸ Λεβίδι.» Ἔφθασε μὲ ἄλλην βοήθειαν ἀπὸ τὸ Παγκράτι καὶ ὁ Ἀσημάκης Σκάλτσας καὶ ὁ Δαγρές. Οἱ δραμόντες οὗτοι βοηθοὶ ἤρχισαν μακρόθεν νὰ τουφεκίζωσι καὶ νὰ φωνάζωσιν «ἔφθασεν ὁ Κολοκοτρώνης μὲ πέντε χιλιάδας.» Τότε οἱ ἀποχωρήσαντες εἰς τὰ ὕψη Ἕλληνες, ἀκούσαντες τὰς φωνὰς καὶ τὸν τουφεκισμὸν ἐγκαρδιώθησαν. Στραφέντες δὲ καὶ ἑνωθέντες μὲ τοὺς ἄλλους, ἐπέπεσον κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγήν. Εὐθὺς ἐξῆλθον καὶ οἱ ἀποκλεισμένοι, καὶ ὅλοι ὁμοῦ τοὺς καταδιώκουσι φεύγοντας μὲ μεγάλην ἀταξίαν. Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν ἐφονεύθησαν Τοῦρκοι ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους καὶ περισσότεροι. Ἐπληγώθησαν δὲ Ἕλληνες ἕως 15· καὶ μετ' αὐτῶν ἐφονεύθησαν Σωτήριος Σολμενῖκος ἀπὸ Σόλον καὶ ὁ ἀνδρεῖος Στριφτόμπολας καὶ ἐπληγώθη ὁ Ἰωάννης Πετμεζᾶς. (1)

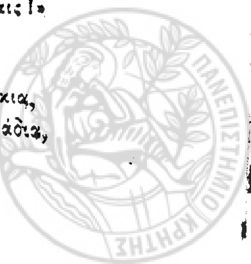
(1) Σπηλιάδου Ἱστορ. Τόμος Α. 88. Ἡ ἀνδρία τῶν Πετμεζαίων ἐφημίσθη μὲ τὸ ἑξῆς ᾆσμα.

Τρεῖς περδικούλαις κάθουνταν ψηλὰ 'στὸν Ἅϊ Θανάση
Κ' εἶχαν τὰ νύχια κόκκινα, καὶ τὰ φτερὰ βαμμένα,
Εἶχαν καὶ τὰ κεφάλιά τους 'στὸ αἷμα βουτισμένα,
Μυριολογοῦσαν κ' ἔλεγαν. μυριολογοῦν καὶ λένε,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Ἀλλὰ τὰς ἀριστείας τῶν Ἑπτανησίων, καὶ ἐξαιρέτως τὸ τρόπαιον τοῦ Λάλα, μαθοῦσα ἡ Ἀγγλοϊόνιος Κυβέρνησις, καὶ ἀγνοοῦσα πῶς νὰ παρεμποδίσῃ τὰς προόδους τῆς ἐπαναστάσεως, ἠθέλησε νὰ καταναγκάσῃ ὅλως διόλου τοὺς ἐξελθόντας Ἑπτανησίους εἰς ἐπιστροφήν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ πρόεδρος τῆς Γερουσίας Βαρὼν Θεοτόκης ἐξέδωκε προκήρυξιν περὶ διατηρήσεως οὐδετερότητος. Ἡ δὲ νομοθετικὴ συνέλευσις ἐπεκύρωνε τ' ἀποφασισθέντα διὰ τοῦ ἑξῆς ψηφίσματος.—«Τὴν πρᾶξιν τὴν περὶ οὐδετερότητος προκηρυχθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως διὰ τὰς ταλαιπωρίας τοῦ παρόντος πολέμου καὶ τῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις ἐξεῤῥάγη ἐν Ἠπείρῳ καὶ Πελοποννήσῳ· καὶ τὰς πέριξ χώρας ἐπεκύρωσεν εὐχαρίστως ἡ Α. Μ. ὁ τρισέβαστος καὶ ἀποκλειστικὸς Προστάτης τοῦ Ἰονίου Κράτους. Συνεπῶς δὲ ἀναγκαῖον καὶ ὠφέλιμον καθίσταται διὰ ὑψηλὰς καὶ ειδικὰς προβλέψεις τῆς Ἰονίου ἐπικρατείας τὸ νὰ εὑρίσκωσι δικαίαν τιμωρίαν προσήκουσαν εἰς τὴν ἐνοχὴν αὐτῶν, ἐκεῖνοι τῶν Ἰονίων ἀποικιῶν, οἵτινες καταχρώμενοι τὰς ἐπανειλημμένας δοθείσας αὐτῆς ἀνοχάς, ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεώς των, παρεβίασαν τοὺς νόμους τοῦ δικαιώματος τῶν ἐθνικοτήτων, ἐνοχοποιοῦνται εἰς ὑψηλὰ καθήκοντα τιμῆς καὶ πρώτιστα συμφέροντα πατρίδος. Διὰ τοῦτο τῇ συναινέσει τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τῆς Α. Υ. τοῦ προέδρου τῆς Γερουσίας καὶ τῇ ἐπικυρώσει τοῦ Ἁρμοστοῦ διατάσσονται τὰ ἑξῆς.—1.ον Οἱ ὑπήκοοι τῆς ἐπικρατείας ταύτης, οἵτινες κατὰ τὰς παρούσας πολεμικὰς περιστάσεις ἔλαβον, λαμβάνουν ἢ θὰ λάβωσι μέρος ἐνεργητικὸν καὶ πολέμιον ὑπὲρ ἢ κατὰ οἱουδήποτε τῶν πολεμούντων ἐν Ἠπείρῳ, Πελοποννήσῳ, νή-

—«Τ' εἶν' τὸ κακὸ ποῦ γένεται 'στὴ μέση 'στὸ Λεβίδη
Μήνα βουβάλια σφάζονται, μηνὰ θεριὰ μαλόνουν;
Μάϊτε βουβάλια σφάζονται, μάϊτε θεριὰ μαλόνουν,
Πετμεζάδες πολεμοῦν μ' ἐννιὰ χιλιάδες Τούρκους·
Μ' Ὀμέρπασα, μὲ Κούρπασα, μὲ τὸν Σμαήλη Πλιάσα.
Μαυραναγνώστης 'χούγιαξε μέσα ἀπ' τὸ ταμποῦρι,
—«Τὸ ποῦεισε μπάρμπα Κωνσταντή, καὶ ξάδελφε Βασίλη,
Κα. Νικολάκη, γλίγωρα κι' ἄξια μου παλλικάρια,
Ἐλάτε νὰ μὲ βγάλετε ἀπὸ τσ' ἄπιστους Λαλιῶταις!»
Σὰν ἔκαμαν καὶ 'κίνησαν, σὰν ἔκαμαν καὶ πάνε,
Πέτρα τὴν πέτρα περπατοῦν. λιθάρι τὸ λιθάρι·
Στὰ δόντια σέρνουν τὰ σπαθιά, 'στὰ χέρια τὰ τουφέκια,
Βάνουν τοὺς Τούρκους έμπροστὰ, σὰν τὰ παλιογελάδια,
Σὰν τὴ κοπὴ τὰ πρόβατα, 'σὰν τὴ κοπὴ τὰ γίδια

σοις χώραις, καὶ ταῖς πλησιοχώροις θαλάσσαις αὐτῶν ἐξορίζονται ἐκ τῆς περιχώρου τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ ἐξαρτημάτων αὐτῶν.— 2.ον Τὰ κτήματα αὐτῶν κινητὰ καὶ ἀκίνητα, πράξεις καὶ δικαιώματα παντοειδῆ, δημεύονται κατὰ τοὺς καθεστῶτας νόμους.— 3.ον Ὁσάκις ὑποπέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῆς κυβερνήσεως θέλει τιμωρῶνται κατὰ τὰ διωρισμένα ὑπὸ τοῦ νόμου. Προθεσμία δὲ, μεθ' ἧς θέλει ἐφαρμοσθῶσι τὰ ἀποφασισθέντα ταῦτα κατὰ τῶν παραβατῶν Ἰονίων διορίζεται, διὰ μὲν τοὺς ἐν Ἠπείρῳ, 20 ἡμέρας μετὰ τὴν προκηρυχθεῖσαν οὐδετερότητα τὰς 7 Ἰουνίου 1821, διὰ δὲ τοὺς Ἴονας τοὺς πολεμοῦντας ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἄλλαις χώραις καὶ θαλάσσαις 40 ἡμέρας.—4.ον Ἡ παροῦσα θὰ τυπωθῇ καὶ θὰ δημοσιευθῇ πρὸς ἐκτέλεσιν.»

Συνεπῶς λοιπὸν τοῦ ψηφίσματος τούτου ὁ πρόεδρος τῆς Γερουσίας Βαρὼν Θεοτόκης ἀπεκήρυττε τοὺς λαβόντας μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος Ἑπτανησίους διὰ τῆς ἑξῆς προκηρύξεως. —Βαρὼν Θεοτόκης—Ἐκ μέρους τῆς αὐτοῦ Ὑψηλότητος τοῦ προέδρου καὶ τῶν ἐκλαμπροτάτων Βουλευτῶν τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονικῶν νήσων. Ἐπειδὴ ἡ διοίκησις τοῦ Κράτους τούτου ἐπληροφορήθη ὅτι μερικὰ ὑποκείμενα ὑπήκοοι Ἰόνιοι ἐτόλμησαν μὲ ἕνα προκήρυγμα τῇ 1 Ἰουνίου 1821 σημειωμένον, (τὸ πρωτότυπον τοῦ ὁποίου σώζεται εἰς τὰς χεῖρας τῆς διοικήσεως) νὰ κηρυχθῶσιν ὡς ἀρχηγοὶ καὶ ὁδηγοὶ τῶν Κεφαλλήνων καὶ Ζακυνθίων, καὶ ἐνταυτῷ ἐκπληρωταὶ τῶν προσταγῶν ἑνὸς ξένου χαρακτηριστικοῦ ὑποκειμένου, καὶ ὅτι οἱ εἰρημένοι μὲ τέτοιον ψευδῆ καὶ ἐγκληματικὸν φέρσιμον γινόμενοι ὁδηγοὶ μερικῶν καθωπλισμένων ἀνθρώπων παρομοίως Ἰονικῶν ὑπηκόων, ἀπέρασαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, νὰ γίνωσι μὲ τὸ ἔργον συμμέτοχοι τοῦ ἐκεῖ πολέμου, πράττοντες οὕτω ἐναντίον τοῦ κοινοῦ δικαιώματος τῶν ἐθνῶν, καὶ φανερῶς παραβαίνοντες τὴν περὶ τῆς οὐδετερότητος πρᾶξιν τῆς διοικήσεως τοῦ Κράτους τούτου, ἡ ὁποία δὲν ἔχει πόλεμον, μήτε αὐτὴ, μήτε ὁ Αὔγουστος Βασιλεὺς, ὁποῦ τὴν προστατεύει, μὲ κανένα ἀπὸ τὰ δύο μέρη, ὁποῦ πολεμοῦν εἰς τὴν ἄνωθεν Χερσόννησον, διὰ τοῦτο ἡ τελεσιουργὸς ἐξουσία τοῦ Κράτους τούτου κάμνει γνωστὸν τοῖς πᾶσι διὰ τῆς παρούσης, ὅτι οἱ μὲν ἄνωθεν ὀνομαζόμενοι ἀρχηγοὶ, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα θὰ σημειωθοῦν, ὡς κάτωθεν πρὶν παραιτηθῶσιν ἀπὸ τὴν κακήν των ταύτην ἐπιχείρησιν εἰς τὸ διάστημα δεκαπέντε ἡμερῶν ἀπὸ τὴν δημοσίευσιν τῆς παρούσης, καὶ δὲν ἐπιστρέψουσιν εἰς τὰς νήσους διὰ νὰ κριθῶσιν, αὐτοὶ θὰ ἐννοοῦνται ὡς παντοτινὰ ἐξόριστοι ἀπὸ τὰ Ἰονικὰ χώματα τὰ ἀγαθά των θὰ γίνωσιν αὐθεντικὰ

καὶ εἰς κάθε καιρὸν, ὁποῦ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῆς διοικήσεως, θὰ τοὺς μεταχειρίζεται καθὼς ὁ νόμος διορίζει περὶ τῶν κεφαλικῶν ἐξορίστων. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων ὑποκειμένων ὅσοι εἶναι ὑπήκοοι τοῦ Κράτους τούτου, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὴν ὁδηγίαν τούτων τῶν Ἰονικῶν ψευδοαρχηγῶν καὶ μὲ τὸν χαρακτῆρα, ὁποῦ τοὺς δίδει ἡ αὐτὴ πολιτική των κατάστασις, φαίνεται ὅτι ἐπλανήθησαν ἀπὸ τοὺς ἄνωθεν ἀρχηγοὺς νὰ κάμωσι τὸν πόλεμον εἰς τὴν ἄνωθεν Χερσόνησον, καθὼς καὶ περὶ παντὸς ἄλλου Ἰονικοῦ ὑποκειμένου, τὸ ὁποῖον μὲ τοιούτους τρόπους παρεσύρθη καὶ ἐφέρθη ἐχθρικῶς εἰς κανένα ἀπὸ τὰ δύο μέρη, ὁποῦ πολεμοῦσιν εἰς τὴν ἄνωθεν χερσόνησον καὶ εἰς ἄλλο μέρος, προστάζεται ἀδιαφόρως πρὸς ὅλους αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψωσιν τὸ ὀγρηγορώτερον εἰς τὰς φαμελίας των, διὰ νὰ μὴν ὑποπέσωσιν εἰς τὴν αὐστηρότητα ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ φέρσιμόν τους, ὁποῦ ἐναντιοῦνται εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς οὐδετερότητος, ὅπου ἤδη ἡ διοίκησίς των ἐπροκήρυξε, πρέπει ἀφεύκτως νὰ τοὺς ὑποβάλῃ. Ἡ διοίκησις εἶναι πληροφορημένη καλῶς, ὅτι τὰ ἄνωθεν μέτρα θὰ ἦναι ἀρκετὰ ν' ἀνεύρωσι τὰ ἴχνη τοῦ φερσίματος καὶ κάθε ἄλλου ὑπηκόου, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ πῶς νὰ μιμηθῇ τὸ τολμηρὸν καὶ ἀξιοκατάκριτον παράδειγμα τῶν ἄνωθεν ὑπηκόων. Ἀκολουθεῖ ἡ σημείωσις τῶν ἄνω εἰρημένων ὀνομάτων Κ. Μεταξᾶς, Α. Φωκᾶς, Α. Μεταξᾶς, Μιχαὴλ Κουτουφᾶς, ἐξ ἀπορρήτων καὶ διερμηνεὺς Βαγγέλης Πανᾶς, Διονύσιος Σεμπρικὸς, Παναγιώτης Στρούζας.

Ἡ παροῦσα θὰ τυπωθῇ καὶ εἰς τὰς δύω γλώσσας τὴν ἁπλοελληνικὴν καὶ τὴν Ἰταλικὴν, καὶ θὰ δημοσιευθῇ ἀπανταχοῦ διὰ νὰ τὴν μάθωσι ὅλοι.—Κορφοὶ 28 Ἰουνίου 1821, ἐξ ἐπιταγῆς τῆς Βουλῆς ἐξ ἀπορρήτων Σίδνεης Γισβόρνης εἰς τὸ γενικὸν διαμέρισμα.»

Καὶ μὲ ὅλην τὴν αὐστηρότητα τοῦ ψηφίσματος καὶ τὰς βιαιοπραγίας τῶν ἐκτελεστῶν ὑπαλλήλων, ὀλίγιστοι τῶν ἀποκηρυχθέντων ἐπέστρεψαν. Ἡ περιουσία τοῦ κόμητος Α. Μεταξᾶ, Πανᾶ, Φωκᾶ καὶ ἄλλων Κεφαλλήνων καί τινων Ζακυνθίων ἐδημεύθη, καὶ ἤρξατο ἡ πώλησις. Κατεδιώκοντο αἱ οἰκογένειαι τῶν Παργίων ἐκ Κερκύρας. Διακόσιοι πεντήκοντα αὐτῶν παρακινηθέντες ὑπὸ τοῦ Γεροστάθη, καὶ τοῦ Νικολάου Κεφαλᾶ, ὅστις ἔδιδε 10 τάλληρα πρὸς χρῆσιν ἑκάστου, ἀρχηγετούμενοι ὑπὸ τοῦ Σπυρίδωνος Δημουλίτσα καὶ Χριστοδούλου Δεδίλα, καὶ Τσούκου ἀπέπλευσαν κρυφίως ἀπὸ Κέρκύρας, καὶ ἦλθον εἰς βοήθειαν τῶν ὑπὸ τὸν Περραιβὸν Σουλιωτῶν εἰς Ρινιάσαν, καὶ ἐμάχοντο κατὰ τῶν Τζάμιδων. Εἶτα, ἀφοῦ ἐπροσκάλεσαν δι' ἐπιστολῆς τοὺς λοιποὺς Σου-

λιώτας νὰ τοὺς βοηθήσωσιν, ἵνα ἐλευθερώσωσι τὴν Πάργαν, καὶ αὐτοὶ τὸ ἠρνήθησαν, διὰ πλοιαρίων ἀπέβησαν τὴν 24 Ἰουλίου εἰς Πωγωνίαν, λιμένα πλησίον τῆς Πάργας. Εἶτα ἀναβάντες τὸ ὄρος τῆς ἁγίας Ἑλένης, κατέβησαν εἰς τὴν πόλιν των, καὶ εἰσῆλθον ἀμαχητὶ μηδένα ἀπαντήσαντες. Οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ Ἀλβανοὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Σαήνβεη δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐξέλθωσιν κατ' αὐτῶν. Ἡ ἐν Κερκύρᾳ ὅμως κυβέρνησις μαθοῦσα τοῦτο, εἰδοποίησε τὸν εἰς τὰ Σύβοτα Τουρκικὸν στολίσκον, καὶ αὐτὸς ἀναχθεὶς εἰς Πάργαν, συνέλαβε τὰ ἐκεῖ πλοιάρια. Προσκαλέσας δὲ καὶ τοὺς εἰς Πρέβεζαν Ἀλβανοὺς, ἀπέκλεισε μὲ στρατιώτας κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν τοὺς Παργίους. Τοῦτο ἐννοήσαντες οἱ ἐν τῇ πόλει Πάργιοι, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνθέξωσι, διὰ νυκτὸς ἀνέβησαν πάλιν τὸ ὄρος εἰς βοήθειαν τῶν Σουλιωτῶν, ἀρχηγετουμένων ὑπὸ Δαγλῆ Ζέρβα καὶ Φωτομάρα, καὶ ἀπώλεσαν μόνον 20 ἄνδρας. Οὕτω δὲ ἀποτυχόντες οἱ μὲν αὐτῶν ἐπανέκαμψαν εἰς Κέρκυραν, οἱ δὲ εἰς Μεσολόγγιον καὶ ἀλλαχοῦ. Ἡ Ἰόνιος κυβέρνησις σφόδρα ἐρεθισθεῖσα διὰ τὴν ἀπόπειραν ταύτην τῶν Παργίων, ἀπεκήρυξε τοὺς ἐξελθόντας· καὶ ἐξέδωκεν ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ τὴν ἑξῆς προκήρυξιν τὰς 9 Ὀκτωβρίου 1821.—«Ἡ ἀρχὴ τῆς αὐστηρᾶς οὐδετερότητος παραδεχθεῖσα ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Βρεττανικῆς Μ. καὶ Προστάτου τῆς Ἰονίου Πολιτείας, καὶ ἀπὸ 7 Ἰουνίου κοινοποιηθεῖσα εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν τῆς Πολιτείας ταύτης, καθιερώθη ὡς νομοθετικὴ διάταξις κατὰ τὴν 13 Αὐγούστου, καὶ ἀνεγνωρίσθη καθ' ὁλοκληρίαν. Ἡ ῥηθεῖσα οὐδετερότης, θεωρουμένη ὡς ἱερὸς καὶ ἀπαραβίαστος κανὼν, ἀφορᾷ τὴν μὴ συμμετοχὴν εἰς τὴν παροῦσαν ταραχώδη κατάστασιν, τὴν ὑπάρχουσαν εἰς τὰ ὅμορα τῆς Ἰονίου Πολιτείας μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἠπείρου. Περὶ τούτου ὁ Ἁρμοστὴς, ὡς διοικητὴς τῶν κατὰ τὴν Μεσόγειον Βρεττανικῶν δυνάμεων, ἔλαβε παρὰ τοῦ κυρίου του ἰδιαιτέρας ὁδηγίας περὶ τῆς αὐστηρᾶς διατηρήσεως τῶν ὅρων τῆς ἀρχῆς ταύτης, καὶ τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ σκοποῦ της. Ἡ Α. Ε. συμφώνως μετὰ τοῦ προέδρου τῆς Γερουσίας σπεύδει νὰ γνωστοποιήσῃ τὰ ἀνωτέρω ἐπὶ τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον κατ' αὐτὰς συνέβησαν ἀτυχῶς περιστατικὰ, ἕνεκα τῶν ὁποίων οὐ μόνον ἡ μνησθεῖσα οὐδετερότης παρεβιάσθη, ἀλλὰ καὶ ἡ καθ' ὅλας τὰς εὐνομουμένας ἐπικρατείας ἐν χρήσει ἀρχὴ τῶν διεθνῶν νόμων παρεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς ἰδιοτροπίας ἀθλίων τινῶν κερδοσκόπων καὶ ἀπελπισμένων τυχοδιωκτῶν. Ὅθεν κατὰ συνέπειαν τῆς οὐδετερότητος, ἡ Α. Ε. ὁ Ἁρμοστὴς, μὴ ἀνεχόμενος τὴν ἄτιμον διαγωγὴν τῶν τυχοδιωκτῶν τούτων, ὡς καὶ ἐκείνων ἐπίσης τῶν ἀφρόνων θρησκευτικῶν λει-

τουργῶν, οἵτινες ἐναντίον τῶν καθαρῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ἀναπέμπουσιν ἐπὶ τῶν παρουσῶν περιστάσεων πρὸς τὸν Ὕψιστον, ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τῆς κυβερνήσεως, ἐνθέρμους παρακλήσεις ὑπὲρ τῆς καταστροφῆς τῆς Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, μεταχειριζόμενοι οὕτω μοχθηρῶς τὴν φωνὴν της θρησκείας, ὅπως ἀνάψωσιν ἀποτρόπαιον ἐνθουσιασμὸν, ὅστις ἀφ' ἑαυτοῦ ἤδη ἔλαβε μεγίστην ἔκτασιν· διακηρύττει ὅτι ἔλαβε δραστήρια μέτρα πρὸς θεραπείαν τῶν κακῶν τούτων καὶ τιμωρίαν αὐστηρὰν τῶν ἀξιοποίνων τυχοδιωκτῶν. Πρὸ παντὸς ἄλλου ἡ νέα διαγωγὴ τῶν ἰθαγενῶν Παργίων ἐπασχολεῖ κατὰ τὸ παρὸν τὸν Ἁρμοστήν. Οὗτοι ἐπιλήσμονες τῶν εὐεργεσιῶν, τὰς ὁποίας ἔλαβον παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις παρέχει αὐτοῖς τοσαύτην προστασίαν, καὶ τὰ καθήκοντά των παραγνωρίζοντες, ἐπετέθησαν ἐνόπλως κατὰ τῶν Ὀθωμανικῶν δυνάμεων πρὸς ἀνάκτησιν τῆς πατρίδος των. Ἀποτυχόντες δὲ ἐντελῶς τῆς ἐπιχειρήσεώς των, ἐπανῆλθον ἐνταῦθα ζητοῦντες νὰ γίνωσιν ὑπήκοοι, ἀφοῦ παρεβίασαν ἁπάσας τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς κυβερνήσεως, ἀφ' ὧν ἐξαρτᾶται ἡ δημόσιος ἀσφάλεια, καὶ ἀφοῦ οἱ ῥηθέντες Πάργιοι δὲν ἐνόμισαν καλὸν, ἵνα ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς εὐνοίας τῆς κυβερνήσεως, δεχόμενοι τὴν δωρηθεῖσαν αὐτοῖς πρό τινος ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως πολιτογράφησιν. Ἤδη κατ' ἀνάγκην οἱ ῥηθέντες Πάργιοι θεωροῦνται ξένοι καὶ ἕνεκα τῆς διαγωγῆς των διατάττονται κατ' αὐτῶν τὰ ἑξῆς. 1.ον Οἱ ῥηθέντες Πάργιοι οἱ παραβάντες τοὺς ἐν ἰσχύϊ καθ' ὅλας τὰς πεπολιτισμένας ἐπικρατείας νόμους, καὶ παρακούσαντες τὴν ἐξουσίαν τῆς κυβερνήσεως, ὑφ' ἣν ζῶσι δὲν γίνονται δεκτοὶ εἰς οὐδεμίαν νῆσον τῆς Ἰονίου Πολιτείας. 2.ον Τοῖς χορηγεῖται δεκαήμερος προθεσμία ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, ὅπως μετακομίσωσι τὰ πράγματά των καὶ τὰς οἰκογενείας των. 3.ον Ἐάν τινες ἐκ τῶν Παργίων ἤθελον τολμήσει νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς νήσους ταύτας, ἢ εὑρεθῇ ἔν τινι αὐτῶν μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ῥηθείσης προθεσμίας, ὁ τοιοῦτος ἢ τοιοῦτοι Πάργιοι, ὅπου καὶ ἂν ἦναι, θέλουσιν ὑποβληθῇ εἰς τὰς ποινὰς, τὰς ὁποίας ὁρίζει ὁ νόμος εἰς ὁμοίας περιστάσεις.—Κατὰ διαταγὴν τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὑπογ. Χάγκεϋ.»

Ἔπεσεν ἡ Μονεμβασία μετ' ὀλίγον, ἧς συνήργησαν τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου καὶ ἔξοδον ἀβλαβῆ τῶν Τούρκων οἱ προύχοντες Μονεμβασίας Ἰατρόπουλος καὶ Παναγιώτης Καλογερᾶς. Οὗτος ἐνήργησε νὰ μακρυνθῇ τὸ πλοῖον τὸ κομίζον σιτάρι εἰς τοὺς Τούρκους, ἐνῷ ἀπεστάλη ὑπ' αὐτῶν νὰ τὸ ἀγοράσῃ. Ἐπειδὴ δὲ ἐσυνθηκολογήθη οἱ Τοῦρκοι νὰ μεταβῶσιν εἰς Κήθυρα πρὸς ἀ-

σφάλειαν, ἐὰν ἦναι δεκτοὶ παρὰ τῶν Ἄγγλων, διακόσιοι πεντήκοντα ἓξ αὐτῶν ἀπεφάσισαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Κήθυρα. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου λοιπὸν ἔγραψεν ὁ Πληρεξούσιος Καντακουζηνὸς πρὸς τὸν ἔπαρχον τῆς νήσου ἐκείνης ἐπικαλούμενος τὴν ἄδειαν. Ὁ δὲ ἔπαρχος ἀπήντησε διὰ τῆς ἑξῆς ἐπιστολῆς.—Τσερῖγο 7 Αὐγούστου 1821.—«Ὑψηλότατε καὶ εὐγενέστατε Πρίγγιπα Καντακουζηνέ·—Ἐδέχθην τὰ δύο σας γράμματα μὲ τὸ πρῶτον, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔμαθον μὲ μεγάλην μου εὐχαρίστησιν τὴν ἐξόφλησιν, ὁποῦ διὰ μέσου σας ἔγεινε μὲ τοὺς ὑπηκόους μας, ὁποῦ ἐκλέφθησαν ἀπὸ κάποιους Μανιάτας· καὶ μὲ τὸ δεύτερον ἐγνώρισα τὴν ἐπιθυμίαν τῶν 250 ἀνθρώπων Ὀθωμανῶν τῆς Μονεμβασίας, διὰ νὰ ἔλθουν νὰ κατοικήσουν εἰς ταύτην τὴν νῆσον. Σκέπτοντας εἰς τὴν στενὴν οὐδετερότητα ὁποῦ διὰ τῆς ἑρμηνείας μᾶς πρέπει νὰ ὁδηγοῦν τὴν διαγωγήν μου, στοχάζομαι, ὅτι ὄντες κρατημένοι εἰς τὸν πόλεμον πριζονιέροι πολέμου, ἐπιτρέποντάς ταύτην των τὴν ζήτησιν, ἠμποροῦσε εἰς κάποιον τρόπον νὰ συγχίσῃ τὴν παρατήρησιν ταύτης τῆς οὐδετερότητος. Ἀλλ' ἀνίσως ἤθελε εἶναι διαφορετικὴ ἡ περίστασίς των, καὶ ἀνίσως ἤθελε μένει εἰς τὸν στοχασμόν μου ταύτην τὴν στιγμὴν διὰ ἀνθρώπους φυγάδες δὲν ἐναντιονόμουν. Στοχάζομαι ὅμως, ὅτι αἱ τωριναὶ δυσκολίαι διὰ τὴν ἐμβασίαν ξένων εἶναι μιᾶς φύσεως τόσον ἐκπληκτικῆς, ὅπου κάνουν κάθε ἕναν νὰ χάσῃ ψυχήν, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ εἰς τὸ νὰ ἰνκοντράρῃ. Πρῶτον ἐπειδὴ εἶναι ἔλλειψις σιταρίων, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐμβάσουν τὴν ζωοτροφίαν μηνῶν τριῶν. Δεύτερον ἐπειδὴ πρέπει νὰ ὑποφέρουν μίαν κουντουμάτσιαν ἀπὸ 23 ἡμέρας, καὶ ταύτας ὄντας ὑποκείμενοι καὶ ἔξω εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἥλιον διὰ τὴν ἔλλειψιν τόπου, διὰ τὸν ἀριθμὸν ἐκείνων ὁποῦ κατέφυγον, καὶ ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς τὴν κουντουμάτσιαν, τρίτον ἐπειδὴ καὶ τελειόνοντας τὴν κουντουμάντσιαν τους διὰ τὸ πλῆθος τῶν ξένων, δὲν εἶναι τόπος νὰ βαλθοῦν. Μένει παρακαλεστὴ ἡ Ὑψηλότης σας νὰ ἐξηγήσῃ μὲ ὅλην τὴν σαφήνειαν ταύτην μου τὴν γραφὴν πρὸς τοὺς ἄνωθεν Ὀθωμανοὺς μένοντάς σας μὲ ὅλην τὴν ὑπόληψιν. Τὰς 15 Ὀκτωβ. 1821.—»

Ὅτε δὲ ἐσυσταίνοντο τὰ κομητάτα ἔγραψε τὸ κομητάτον τῆς Ὀδησσοῦ πρὸς τὸν πανευγενέστατον καὶ φιλογενέστατον Διονύσιον Καπνίσην Ζακύνθιον οἰκοῦντα εἰς Εὐπατορίαν τῆς Ρωσσίας, καὶ καταγόμενον ἀπὸ τοὺς Καπνίσας τοὺς μεταβάντας εἰς Ρωσσίαν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τῶν 1770.—Ὅτι ἐπειδὴ ἔκρινεν εὔλογον τὸ ἐν Ὀδησσῷ κομητάτον νὰ στείλῃ δύο δεπουτάτους ἐκ μέρους τῶν ἐν Ρωσσίᾳ Ἑλλήνων εἰς Πετρούπολιν.

διὰ νὰ ἐκθέσωσιν ἐκεῖ, καὶ καθυποβάλωσι χρείας τυχούσης τὴν ἀξιοδάκρυτον κατάστασιν τοῦ γένους, καὶ τὴν σειρὰν τῶν αναριθμήτων καὶ ἀπαραδειγματίστων δεινῶν, τὰ ὁποῖα καταπιέζουν τὸ γένος καὶ τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν, ἄλλα δὲ νὰ συνομιλήσουν μὲ τοὺς διεσπαρμένους ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ ἀδελφοὺς καὶ φιλέλληνας ξένους, καὶ νὰ τοὺς προσκαλέσουν εἰς δεσμὸν μὲ τὴν ἀδελφότητα, διὰ νὰ δυνηθῇ αὕτη μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν ὅλων νὰ ἐκτελῇ τὸν σκοπὸν τῆς φιλανθρωπικῆς ἑταιρίας, ὡς εἰς τὸ ψήφισμα φαίνεται. Αὕτη λοιπὸν τὴν ἀποστολὴν τῶν δεπουτάτων, ὡς ὠφέλιμον καὶ ἀναγκαίαν, πολλοὶ πολλαχόθεν μᾶς ἐσυμβούλευσαν καὶ ἐπρόβαλαν· καὶ ἡμεῖς τοιαύτην κρίνομεν σὺν τοῖς λοιποῖς ἀδελφοῖς. Ἂν οὕτω κρίνητε καὶ ἡ εὐγένειά σας κράξετε ͅς αὐτόθι ἀδελφοὺς εἰς γενικὴν συνέλευσιν καὶ ψηφίσαντες ἐξοστείλατε ἡμῖν ἀναφέροντες.» Οἱ ἐν Εὐπατορίᾳ ἀδελφοὶ τῆς ͅανθρωπικῆς Γραικικῆς ἑταιρίας κρίνουσιν εὔλογον μίαν ἱκετήν ἐπιστολὴν δεπουτάτων εἰς Πετρούπολιν, ἢ εἰς ὁποιον ἄλλο ͅστιανικὸν βασίλειον. Ὅθεν καὶ παρακαλοῦσι τὴν γενικὴν τῆς ͅδυσσοῦ ἐφορίαν νὰ παράξῃ τὰ δέοντα πρὸς τὴν τοῦ συμφέροντος τούτου σκοποῦ ἐκτέλεσιν. Ἔρρωσθε. Οἱ ἔφοροι τῆς ἐν Ὀδυσσῷ Φιλ. Γραικ. κοινότητος. Μιχαὴλ Νάζος, Ἰωάννης Ἀμβρόσιος, Ἀλέξιος Μαῦρος, Β. Αἷνος ὁ Παλαιολόγος.»

Ἔπνεεν ἐντοσούτῳ τὰ λοίσθια τὸ φρούριον Νεοκάστρου. Κατ' αὐτοῦ ἐμάχοντο ὁ Βασίλειος Μονδῖνος καὶ κόμης Δημήτριος Μερκάτης, ὅστις διευθύνων ἓν κανόνιον ἐπληγώθη εἰς τὸν πόδα. Παρίστατο δὲ ἐκεῖ ὁ Γεώργιος Τυπάλδος Κωζάκης, ὡς τοποτηρητὴς τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου καταβάντος τότε εἰς Ἑλλάδα. Οἱ πολιορκοῦντες τοὺς ἐσωκλεισμένους ἐχθροὺς μετὰ τῶν καραβίων τοῦ Μπόταση Κολανδρούτσου καὶ Δενδρολιβάνου ἐστενοχώρουν εἰς πεῖναν. Διακόσιοι δὲ ἐνταῦθα Ἑπτανήσιοι ἀρχηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Ὀρφανοῦ, Δημητρίου Γουζέλη, Διονυσίου Κούπα, Εὐαγγέλου Πανᾶ, καὶ Σπυρίδωνος Ἀμπατιέλου ἀπεκώλυον τὰς ζωοτροφίας. Ὁ Τυπάλδος ἔμαθεν τότε ἐκ δύο γραμμάτων, τὰ ὁποῖα εὑρέθησαν εἰς δύο συλληφθέντας Τούρκους, οἵτινες διευθύνοντο ἐκ Μεθώνης εἰς Νεόκαστρον, ὅτι ἓν βρίκιον καὶ μία γολέττα Τουρκικὰ μετὰ δύο ἡμέρας μέλλουσι νὰ συνοδεύσωσι ἓν φορτηγόν, μὲ πλοῖα, πολεμοφόδια καὶ ἀνθρώπους ἐνόπλους πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων. Ἔγραψεν εὐθὺς τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πλοίαρχον Δενδρολίβανον.—«Φιλογενέστατε Καπετὰν Δενδρολίβανε σὲ χαιρετῶ.—Ἐμάθομεν ὅτι τὰ δύο καράβια τὰ εὑρισκόμενα εἰς Μεθώνην ἐξῆλθαν. Λοιπὸν ἅμα ὁποῦ λάβητε τὸ πα-

ρὸν νὰ σηκωθῆτε εἰς τὰ πανία ἐναντίον του, καὶ εὐθὺς ὁποῦ ὁ καιρὸς γίνει ἁρμόδιος, θέλουσι σηκωθῆ καὶ τὰ δύο Σπετσιώτικα. Ὡμίλησα τοῦ Δεσπότου περὶ τῆς τροφῆς, καὶ ὅλα θέλουσι σᾶς δοθῆ κατὰ τὴν αἴτησίν σας. Μὴ λείψετε λοιπὸν πατριῶται ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος ὄχι μόνον ὑποχρεόνεται ἡ Πατρὶς ἀλλὰ καὶ ἰδίως. —Στρατόπεδον Νεοκάστρου 1821 Ἰουλίου 24.—Ὁ πατριώτης Γ. Τυπάλδος.»—Εὐθὺς ὁ Δενδρολίβανος ἐπορεύθη εἰς τὸν λιμένα, ὅπου εὑρὼν τὰ δύο Σπετσιωτικὰ, ἔλαβε παρὰ τῶν πλοιάρχων Κολανδρούτσου καὶ Κολομπότατση δύο λέμβους ὡπλισμένας καὶ ἄνδρας. Ἀναχθεὶς δὲ, εἶδε τὰ ἐξερχόμενα πλοῖα ἐκ Μεθώνης, καὶ πάραυτα διέταξε τὸν ἀδελφόν του Διονύσιον νὰ λάβη τὰς λέμβους τῶν πλοιάρχων, καὶ νὰ σταθῆ ἔξωθεν τοῦ λιμένος τοῦ Νεοκάστρου. Ἀλλ᾽ αὐτὸς παρακούσας τὸν ἀδελφὸν, ἔπλευσεν ἀπέναντι τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, καὶ συνήφθη μάχη. Ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν ὁ Δενδρολίβανος μὲ τὸ πλοῖόν του, ἰδὼν κινδυνεύοντα τὸν ἀδελφὸν ὑπὸ τοῦ κανοβολισμοῦ τῶν Τούρκων. Καὶ προχωρήσας ἀντικανονοβόλει, καὶ ἀπέκρουε τὸν ἐχθρὸν τοσοῦτον, ὥστε ἠναγκάσθη αὐτὸς νὰ στρέψῃ πρῴραν καὶ σωθῆ πάλιν εἰς Μοθώνην. Ἀποτυχόντες οὕτω τῆς βοηθείας οἱ ἐν Νεοκάστρῳ πολιορκούμενοι, ἠναγκάσθησαν ἐκ τῆς πείνης, καὶ ἀνοίξαντες τὴν πύλην τοῦ φρουρίου, ἐξῆλθον ἕως 185, οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν ἀδυνάτων, καὶ παρεδόθησαν εἰς τοὺς πολιορκοῦντας. Οἱ δ᾽ ἐν Μοθώνῃ ἀκούσαντες τοῦτο ἔσπευσαν δρομαίως διὰ ξηρᾶς. Ἀλλ᾽ οἱ Ἕλληνες κατὰ διαταγὴν τοῦ Τυπάλδου ἀντιπαραταχθέντες εἰς τὰ στενὰ, ἀπεδίωξαν μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Μεθώνης, ὅτε κατὰ τὴν ἀπώθησιν ἐφονεύθησαν οἱ δύο περίδοξοι ἀθληταὶ τῆς ἐπαναστάσεως Πειράκος καὶ Μῆτρος Χαλαζωνέτης. Διὰ ταῦτα οἱ Τοῦρκοι ἔστειλαν ἀπεσταλμένον πρὸς τὸν Τυπάλδον, καὶ ὡμίλουν περὶ παραδόσεως. Συνεβιβάσθησαν λοιπὸν προφορικῶς νὰ παραδώσωσι τὸ φρούριον καὶ τὰ ὅπλα. Δέκα τρεῖς δὲ τῶν ἐγκρίτων ἐπιβιβασθέντες εἰς Ἑλληνικὰ πλοῖα μετὰ τῆς κινητῆς περιουσίας των, ἐξαιρουμένης τῆς πολυτίμου, νὰ μετακομισθῶσιν οἱ μὲν εἰς Τούνεζι, οἱ δὲ εἰς Αἴγυπτον. Ὁ Τυπάλδος διὸ διέβη εἰς Καλαμάταν, ὅπως ναυλώσῃ δύο ἐκεῖ ἐλλιμενιζόμενα Ἑπτανησιακὰ πλοῖα, καὶ παραλάβωσι τοὺς παραδοθησομένους. Ἀφοῦ δὲ ὑπεγράφη ἡ συνθήκη ἀμφοτέρωθεν, ὁ μὲν Τυπάλδος ἄφησε τὸν Δημήτριον Γουζέλην ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ εἰς τὴν παράδοσιν ἕως ἐπιστρέψῃ, τὰ δὲ δύο Σπετσιώτικα καράβια καὶ τὸ τοῦ Δενδρολιβάνου εἰσέπλευσαν ἵνα παραλάβωσιν ἐντὸς, ὅσους τῶν παραδιδομένων ἐχθρῶν ἤθελον χωρέσει. Ἀλλ᾽ αὐτοὶ ὅμως περιμένοντες ὥρᾳ τῇ ὥρᾳ τὸν

Τουρκικὸν στόλον νὰ καταπλεύσῃ ἀνέβαλον, ὅσον ἠδύναντο τὴν ἐπιβίβασιν εἰς τὰ πλοῖα, προφασιζόμενοι, ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ προπαρασκευασθῶσιν, ὅσον ἔπρεπε εἰς ἀναχώρησιν, ἀτονίσαντες ἐκ τῆς πείνης, καὶ ἀσθενοῦντες. Τὸν σκοπὸν τοῦτον οἱ πολιορκοῦντες παρατηρήσαντες, ἐσκέπτοντο νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν παράδοσιν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἀναστάσιος Πονηρόπουλος μὲ 100 Ἀρκαδίους εἰσέδυσεν εἰς τὸ φρούριον διά τινων κανονοπῶν ἀφρουρήτων τὰς 7 Αὐγούστου 1821, καὶ ἔστησε τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι τότε ἔκοντες ἄκοντες ἤνοιξαν τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν πυλίδα καὶ ἐπεβιβάσθησαν μὲ τὰ πράγματά των κατὰ τὴν συνθήκην εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα· οἱ δὲ λοιποὶ περιέμενον τὰ Ἑπτανησιακὰ τὰ ναυλωθέντα ὑπὸ τοῦ Τυπάλδου. Ὁ Γουζέλης κατέγραψε τὴν εὑρεθεῖσαν ἐν τῷ φρουρίῳ πολεμικὴν ἀποσκευήν, καὶ τὰ πολύτιμα τῶν παραδοθέντων. Ὁ δὲ κόμης Δημήτριος Μερκάτης, ὅστις ὡδήγει 150 Ζακυνθίους κατὰ τὴν πολιορκίαν, ἐτέθη φρούραρχος.

Περιέμενον δὲ οἱ Τοῦρκοι ἔξω τοῦ φρουρίου τὰ ναυλωθέντα πλοῖα, καὶ ἐτροφοδοτοῦντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ τινὲς τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες συνεσωρεύθησαν διὰ νὰ μερισθῶσι τὰ λάφυρα, ἤρχισαν νὰ ψηλαφῶσι τοὺς Τούρκους μὴ ἔχωσι πολύτιμα ἐπάνω των· καὶ ἐπειδὴ εὗρον, οἱ λοιποὶ ἠθέλησαν νὰ τοὺς μιμηθῶσι. Ἀλλ' ἄπληστοι καὶ βίαιοι ἤρχισαν παρὰ τὴν συνθήκην νὰ σφάζωσιν ἀνηλεῶς τοὺς παραδοθέντας καὶ φονεύωσιν. Οἱ ἐπιζήσαντες ἐδόθησαν εἰς φυγήν. Καὶ οἱ μὲν διηρπάγησαν ὡς λάφυρα, οἱ δὲ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ χωρία ὡς αἰχμάλωτοι. Ἐξωλοθρεύθησαν ὡσαύτως ὑπὸ πείνης καὶ δίψης οἱ ἐν Χελωνάκι ἑξήκοντα ἐκεῖνοι ἐγκαταλειφθέντες ἀπανθρώπως. Φοβηθεὶς δὲ ὁ πρωτοσύγγελος Ἀμβρόσιος μήπως ἡ ἀποφορὰ τῶν πτωμάτων τῶν φονευθέντων προξενήσῃ θάνατον, ἐπλήρωσεν, ὡς λέγει, 15 Βενετικὰ χρυσᾶ φλωρία εἴς τινας τῶν Κεφαλλήνων καὶ Ζακυνθίων, καὶ ἔθαψαν οὗτοι τὰ σώματα. Ἀλλ' ὁ Τυπάλδος σφόδρα ἠγανάκτησε μαθὼν τὴν παρὰ τῆς συνθήκης ἀνηλεῆ σφαγὴν τῶν παραδοθέντων. Ὑπερασπίσθη μετὰ τῶν ὀλίγων περὶ ἑαυτὸν Ἑπτανησίων μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς, ὅσους τῶν δυστυχῶν τούτων ἠδυνήθη. Ἡ τοσαύτη εὐσπλαγχνία αὐτοῦ, γνωσθεῖσα ἐν Εὐρώπῃ, ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν εἰς τοὺς φιλέλληνας. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας διέταξεν εἰς τὴν ἐν Μονάχῳ τοῦ βασιλικοῦ παλατίου του στοάν, καὶ ἐζωγραφήθη ἐν εἰκόνι τὸ ἐπεισόδειον τῆς γενναίας πράξεως τοῦ Τυπάλδου. Αὕτη μόνη ἀρκεῖ νὰ ἀποθανατίζῃ τὰ ἔργα τῆς Ἑλληνικῆς εὐσπλαγχνίας ἀπέναντι τοσούτων ἐκδικήσεων, ἃς ἐπεφυλάττετο ἡ Ἑλληνικὴ ἀνδρεία νὰ ποιήσῃ κατὰ τῶν τυράννων, ἐκδι-

κουμένη ἀδικήματα καὶ αἵματα πολυετοῦς δουλείας καὶ πολέμου.

Κατὰ δὲ τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν οἱ ἐχθροὶ ἐπιτεθέντες κατὰ τῶν στρατοπεδευομένων Ἑλλήνων, καὶ προσπαθήσαντες νὰ ἀποδιώξωσιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ λινοῦ τοῦ Χουσεΐναγα, ὅπου ὠχυρώθησαν, ἀπεκρούσθησαν. Ἐνταῦθα, ἐνῷ ἡ μάχη διήρκεσεν ἐπὶ τρία ἡμερόνυκτα, ἀνδρείως ἀντετάχθησαν οἱ Ἑπτανήσιοι Νικόλαος Γερακάρης, Γεράσιμος Φωκᾶς, Ἀναστάσιος Γεντιλίνης, Παῦλος Ἀντσιτίρης, Πεθαμμένος Δημήτριος καὶ Μώκιος Βερύκιος. Στενῶς δὲ ἐπολιορκεῖτο ἡ Τριπολιτσᾶ καὶ ὁ Κατσιλίβας ἢ Σεμπρικὸς μετὰ τῶν συμπολιτῶν Ζακυνθίων, τοῦ τε Λόλου Πουλάκη, Χαριάτου καὶ ἄλλων ἐλθόντων μετὰ τὸ τρόπαιον τοῦ Λάλα, συνέπραττον εἰς τὴν πολιορκίαν. Περὶ τὰ τέλη δὲ τοῦ Αὐγούστου ὁ Τουρκικὸς στόλος ναυαρχούμενος ὑπὸ τοῦ Καραλῆ ἐκ 35 πλοίων τῆς γραμμῆς, προσπλεύσας εἰς Ζάκυνθον, καὶ λαβὼν ζωοτροφίας, ἡνώθη περὶ τὸν Σεπτέμβριον μὲ ἐκεῖνον τοῦ Μούρτου εἰσπλεύσαντα εἰς Πάτρας καὶ τὸν Αἰγυπτιακόν. Ἐν Ζακύνθῳ λέμβος τις ἐκ τοῦ στόλου αὐτοῦ ἀπεβίβασεν ἄνδρας τινὰς εἰς τὴν ποδολάσαν διὰ ζωοτροφίας καὶ ἄλλα χρειώδη. Οἱ δὲ ὑγειονομοφύλακες παρὰ τῇ ποδολάσῃ γνωρίζονται μέ τινας τῶν ἐν τῇ λέμβῳ γραικῶν σκλάβων, καὶ παρ' αὐτῶν μανθάνουσιν, ὅτι πρὸς τοὺς ἄλλους αἰχμαλώτους ὑπάρχουσι καὶ εἷς ἀρχιερεύς, καί τινες ἱερεῖς ἐκ τῶν πολεμησάντων εἰς Κασάνδραν. Τοῦτο ἀναγγέλλουσι πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου Δραγώναν καὶ τὸν γραμματέα τοῦ ὑγειονομείου Κομιώτην. Εὐθὺς δὲ οὗτοι μεσολαβοῦσι πρὸς τὸν Γιβεράλταν διὰ τοῦ ὑγειονόμου Θωμᾶ, καὶ διὰ δώρων καὶ ἱκεσιῶν ἐλευθεροῦνται οἱ ἱερωμένοι καί τινες τῶν αἰχμαλώτων, οὓς παραλαβὼν ὁ Δρωγώνας εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον, περιέθαλψε τῇ συνδρομῇ τῶν Ζακυνθίων. Ἀλλ' εἶτα ὁ στόλος ὁ Τουρκικὸς περιπλεύσας τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, καὶ κατακαύσας διὰ βομβαρδισμοῦ τὰς οἰκίας τοῦ Γαλαξιδείου, συνέλαβε τὰ δύο Ἰονικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευσαν εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ Μεταξᾶ καὶ Μερκάτη, καὶ ἦτο τὸ τοῦ Παναγιώτου Φωκᾶ Παυλάτου καὶ τοῦ Κουβαρᾶ. Συνάμα ἔλαβε καὶ ὅλα τὰ Γαλαξειδιώτικα πλοῖα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴνκαταστροφὴν ἐκείνην ἐγκατέλειψαν οἱ Γαλαξιδιῶται, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ζάκυνθον. Ἐλλιμενισθεὶς ἐκεῖ, φιλοφρονεῖται παρὰ τῶν Ἀγγλοϊονίων ἀρχῶν. Ἐνταῦθα ἔμαθον οἱ ἐχθροὶ τὴν παράδοσιν τῆς Τριπολιτσᾶς, καὶ ὅτι ὁ καπετὰν Κεφάλας μὲ ἓν σῶμα στρατιωτῶν Ἑλλήνων ἐκυρίευσε τὴν λεγομένην Πόρταν τοῦ Ναυπλίου, καὶ εἰσήλασαν ὁ Κολοκοτρώνης ὁ Πετρόμπεης ὁ Δεληγιανόπουλος ὁ Κρεββατᾶς. Τὰ δὲ χαρέμια τοῦ Κεχαγιᾶ καὶ Καϊ-

ρ.ακάμη ἐφυλάσσοντο ὑπὸ τῶν Μανιατῶν, διηρπάσθησαν καὶ τὰ πράγματα τῶν Τούρκων. Πλῆθος γυναικοπαίδων Τούρκων διεσπάρησαν αἰχμάλωτοι εἰς Πελοπόννησον, ὅτε πολλὰς γυναῖκας ἔλαβον οἱ Ζακύνθιοι καὶ οἱ Κεφαλλῆνες, καὶ ὠφελήθησαν τῆς λαφυραγωγίας.

Ὁ καταπλεύσας Τουρκικὸς στόλος εἰς Ζάκυνθον ἀνεχώρει μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἵνα ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ δὲ Ἑλληνικὸς στόλος εἰς 30 πλοῖα συνιστάμενος, καὶ διευθυνόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου Βώκου Μιαούλη, ἐπέπλει εἰς συνάντησιν. Ἀφιχθεὶς εἰς Ζάκυνθον ἔστειλε μίαν λέμβον ἐκ τῆς γολέτας τοῦ Τομπάζη, ἥτις μόνη ἐπλησίασεν εἰς τὸν λιμένα, καὶ ἓν γράμμα πρὸς τὸν Ἄγγλον τοποτηρητὴν, ὅπως μάθωσι ποῦ πορεύεται ὁ ἐχθρός. Ὁ τοποτηρητὴς δι' ὕβρεων ἀπεδίωξε τὸν ἀπεσταλμένον, καὶ ἠπείλησεν ἡ ὑγειονομικὴ ἀρχὴ ἀπὸ τὸ ἑξῆς νὰ μὴ ἔχωσι καμμίαν συγκοινωνίαν οἱ πολεμοῦντες Ἕλληνες οὔτε διὰ ξηρᾶς, οὔτε διὰ θαλάσσης μὲ οὐδένα τῶν ἐντοπίων, ὡς καθόλου ἀπαράδεκτοι εἰς τὴν Ἰόνιον ἐπικράτειαν οἱ ἐπαναστατήσαντες. Ἡ ἀπειλὴ παρεβίαζε τὴν οὐδετερότητα· καθότι ὡς ἐδέχοντο φιλοφρόνως τοὺς Τούρκους ἐν τῷ Ἰονίῳ, ἔπρεπε καὶ τοὺς ἀντιπολεμοῦντας Ἕλληνας. Ἀλλὰ τὸ μῖσος τῶν Ἀγγλικῶν ἀρχῶν ἀπετύφλωνε πᾶν δίκαιον. Μὴ δυνηθεὶς λοιπὸν νὰ μάθῃ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος τι περὶ τοῦ διάπλου τῶν ἐχθρῶν, διευθύνθη κατὰ τὸ μεταξὺ Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας πέλαγος. Ἐνταῦθα ἔμαθον παρὰ τῶν διαπλεόντων πλοίων, ὅτι τὰ Τουρκικὰ πλοῖα διευθύνοντο κάτωθεν πρὸς μεσημβρίαν. Διὸ εὐθὺς ὁ Ἑλληνικὸς ἔστρεψεν πρῶραν πρὸς καταδίωξιν. Εἰς τὸ μεταξὺ δὲ Ζακύνθου καὶ νήσου Πρώτης πέλαγος συνήντησεν τὸν ἐχθρικὸν, ποδίζοντα εἰς Ζάκυνθον ὑπὸ ἀντιπνοίας νότου σφοδροῦ, ἐξ ἧς ὑπέφερε κατὰ τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια παραπλέων. Τὰς 30 Σεπτεμβρίου 1821, συναντηθέντα κατὰ τὸ μεσημβριανατολικὸν πέλαγος τῆς Ζακύνθου, ἤρξαντο νὰ κανονοβολῶνται τρεῖς ὥρας πρὶν ἐξημερώσῃ. Ὁ δὲ νότος ἄνεμος ἐβίαζε μᾶλλον νὰ πλησιάζωσι τὴν παραλίαν Ζακύνθου μαχόμενα. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, καίτοι δυσανάλογος εἰς ἀριθμὸν καὶ μέγεθος πλοίων καὶ δυνάμεων, ἐπετίθετο καὶ ἀπέκρουε τὰς προσβολὰς τῶν ἐχθρῶν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Οἱ ἐχθροὶ ἐζημιώθησαν ἱκανῶς τότε, ἐκ τῶν ἰδίων πυροβόλων κανονοβολούμενοι· διότι οἱ Ἕλληνες ἐμηχανεύθησαν καὶ ἀπέστειλαν ἓν πλοῖον ἀναμεταξὺ τῶν Τουρκικῶν, τὸ ὁποῖον διεσκόρπισε μηχανικὸν καπνὸν πυκνότατον καὶ ζοφερὸν, ὥστε οἱ ἐχθροὶ δὲν διέκρινον τὰ πλοῖά των, καὶ τὸ ἓν μὲ τὸ ἄλλο ἐκτυπᾶτο μὲ τὰ ἴδιά των κανόνια. Ἓν δὲ ἐκ δύο ἱστῶν

Ἀλγερινικὸν 20 κανονίων διὰ τὴν ἀνεμοζάλην ἐκβῆκε τῆς σειρᾶς τοῦ ἰδίου στόλου, καὶ ἐνέπεσε μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν. Καταδιωκόμενον δὲ ὑπὸ τῶν καραβίων τοῦ Γεωργίου Σαχίνη καὶ τοῦ Ἀντωνίου Ραφαλιᾶ, ἐρρίφθη κατὰ τὸ μέρος τῆς νοτίου παραλίας Ζακύνθου λεγομένης τοῦ Ὑψολίθρου σχεδὸν ἡμίκαυστον (3 Ὀκτωβρίου). Οἱ δὲ δραμόντες ἐκεῖσε ἐκ τῶν πλησιοχώρων χωρίων καὶ τῆς πόλεως Ζακύνθιοι, ἵνα θεωρῶσι τὴν ναυμαχίαν, ἰδόντες τὸ Ἀλγερινὸν πλοῖον νὰ πέσῃ εἰς τὴν παραλίαν, παρορμώμενοι ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ ἐτουφεκοβόλουν τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ Τούρκους. Ἀλλ' ὁ ἐκεῖ ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου Τόφελσ μηχανικὸς Ἄγγλος Ραΐτ, μὲ μικρὸν ἀπόσπασμα λόχου Ἄγγλων στρατιωτῶν, ὅπως διατηρῆται ἡσυχία, καὶ ἐπιφυλάττωνται ὑγειονομικὰ καὶ στρατιωτικὰ καθήκοντα, ἠθέλησε νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ὁρμῶντας κατὰ τῶν Τούρκων Ζακυνθίους. Μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ εἰσακουσθῇ διέταξε τοὺς Ἄγγλους, καὶ ἐτουφέκισαν ὑψηλά, ὅπως ἐκφοβήσῃ τοὺς παρορμοῦντας. Αὐτοὶ ὅμως νομίσαντες ὅτι οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται τουφεκοβολοῦσι κυρίως πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν εἰς ξηρὰν πεσόντων Τούρκων τοῦ πλοίου, ἀπονενοημένως ἔστρεψαν τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Ἄγγλων. Ὁ ἱερεὺς Νικόλαος Καψάσκης ἐφημερεύων κατὰ τὸ ἐκεῖσε ἐκκλησίδιον τῆς Σγουροπουλιᾶς φωνάζει· «κτυπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεώς μας τοὺς λήτουρους.» Εὐθὺς ὁ ἀρχηγὸς τῆς κώμης Μουζάκη Γλάρος ἐπὶ κεφαλῆς τῶν χωρικῶν τρέχει κατὰ τῶν Ἄγγλων, καὶ συμπλεχθέντες φονεύουσιν ἕνα στρατιώτην, καὶ πληγόνουσιν εἰς τὸν μηρὸν τὸν μηχανικὸν Ραΐτ Οἱ λοιποὶ Ἄγγλοι τότε, ἰδόντες τὸ ἀδύνατον νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τοσαύτην πληθύν, ἀποσύρονται καὶ κλείονται εἰς τὴν πλησίον οἰκίαν τοῦ κόμητος Κομούτου τουφεκοβολούμενοι ὑπὸ τῆς πληθύος. Πρὸς τὴν νύκτα ἑπτὰ πλοῖα Ἑλληνικὰ τῶν πολεμούντων, ἔπεσαν εἰς τὸ μέσον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου εἰς τὸ μεταξὺ Ζακύνθου καὶ Γλαρέντζας πέλαγος, καὶ ἐκινδύνευον νὰ χαθῶσιν. Ἀλλ' ὁ εὐφυέστατος Μιχούλης, εὑρεθεὶς μετὰ τῶν κινδυνευόντων, παρεκέλευσε νὰ φερθῶσιν εἰς τὴν πλησιεστέραν Πελοποννησιακὴν παραλίαν, ὅπου διὰ τὰ ἀβαθῆ ὕδατα δὲν ἠδύναντο νὰ πλέωσι τὰ Τουρκικὰ διὰ τὸ ὑπέρογκον μέγεθος. Οὕτω δὲ διεσώθησαν ἀβλαβῆ ἐκ τῶν Τουρκικῶν, ἅτινα ἐκανονοβόλουν μακρόθεν. Τότε τὸ πλοῖον τοῦ Ἰωάννου Μέξη, ἔπεσεν εἰς τὰ ἀβαθῆ ὕδατα τῆς παραλίας τοῦ Πύργου, καὶ οἱ μὲν ναῦται Ἕλληνες ἐκβῆκαν εἰς τὴν ξηράν. Οἱ δὲ ἐχθροὶ τρέξαντες μὲ πλῆθος λέμβους τὸ ἐκυρίευσαν. Οὕτω τελεσθείσης τῆς ναυμαχίας, ὁ Τουρκικὸς στόλος ἐπανῆλθεν εἰς τὸν λιμένα Ζακύνθου. Τότε ἐκ τοῦ φόβου ἤθελον προσκρούσῃ

εἰς τὸν Μόλον καὶ τὴν ξηρὰν, ἐὰν μὴ ἐφώναζον τινὲς ἐξ Αὐστριακοῦ πλοίου ἐλιμενισμένου τὸν κίνδυνον. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐν Ὑψολίθρῳ γενόμενα σφόδρα κατετάραξαν τὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου, ἥτις ἐφοβεῖτο μὴ ἀκολουθήσῃ τὸ ἀπευκταῖον κατὰ τῶν Τούρκων διὰ τὸν ἀναβρασμὸν τῶν Ζακυνθίων, ἀποσταλεὶς εἰς ἁπλοῦς χωροφύλαξ Μάρκος, ὅστις διὰ τὸ ρινόφωνον ἐκαλεῖτο «Μουχουμούχους» εἶπε πρὸς τὸν Καπετὰν Πασᾶν. — «Σήκω εἰς τὰ πανιά σου καὶ φεῦγα διὰ νὰ μὴ μᾶς κάμῃς μπερδέματα μὲ τοὺς ἐντοπίους, καὶ ἀμέτε εἰς τὴν διάβολον, ὅθεν ἤρθετε.» — Ὁ Τουρκικὸς στόλος εὐθὺς ἀνεχώρησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὰ Γαλαξειδιώτικα πλοῖα, ἐπὶ τῶν ἱστῶν τῶν ὁποίων ἐκρεμάσθησαν εἰς ἀγχόνην 30 ναῦται ὡς Γαλαξειδιῶται αἰχμάλωτοι, ἐνῷ ἦσαν Ἕλληνες ἐκ τῶν ὑπηρετούντων εἰς τὰ πληρώματα τοῦ στόλου.

Ἀκριβῶς δ' ἐπλήρωσαν τὸ ἐξ ἐνθουσιασμοῦ παράτολμημα ἐν Ὑψολίθρῳ οἱ Ζακύνθιοι, καὶ κακὰς τὰς συνεπείας αὐτοῦ συνησθάνθησαν ἐν ταῖς ἄλλαις νήσοις. Μόλις ἔμαθεν ἡ Κυβέρνησις τῆς Ζακύνθου ὅτι οἱ χωρικοὶ ἐφόνευσαν τοὺς Ἄγγλους ἐν τῷ Ὑψολίθρῳ, εὐθὺς ἐστάλησαν δρομαίως λόχοι πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ Ὑψολίθρου, ὅπως σώσωσι τοὺς ἀποκλεισμένους στρατιώτας. Ἐξῆλθε δὲ φωνὴ ὅτι πέριξ τοῦ Ὑψολίθρου χωρικοὶ Λιθακιῶται, Μουζακιῶται καὶ Πισινιᾶται, ἔχοντες ἀρχηγοὺς τὸν Γλάρον καὶ Στάγγον, σκέπτονται νὰ κτυπήσωσι τὸ μὲν ἀπορριμένον εἰς τὴν ξηρὰν Τουρκικὸν καράβιον, καὶ φονεύσωσι τοὺς ἐν αὐτῷ Ἀλγερινοὺς καὶ τὸ διαρπάσωσι, τοὺς δὲ ἀποκλεισμένους στρατιώτας περάσωσιν ἐν στόματι μαχαίρας. Διὸ ὁ ἀστυνόμος Τζὲν ἔστειλε πλῆθος χωροφύλακας καὶ ἐγχωρίους ἐνόπλους, ἵνα ἐμποδίσωσι τὸ κίνημα. Ἀλλ' ἡ φωνὴ αὕτη ἦτο ψευδὴς πρὸς ἐπίδειξιν κολακευτικοῦ ζήλου πρὸς τοὺς κρατοῦντας ὑπὸ τοῦ ἀστυνόμου· διότι μόλις ἐφάνησαν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα οἱ ἀποσταλέντες στρατιωτικοὶ λόχοι, οἱ μὲν πολῖται ἐκ φόβου ταχέως ἐπέστρεψαν εἰς τὰς οἰκίας των, οἱ δὲ χωρικοὶ ἔφυγον εἰς τὰς κώμας των. Οὐδεὶς δὲ τῶν ἀποκλεισθέντων στρατιωτῶν ἐπειράχθη, ἀλλ' ὅλοι ἐπανῆλθον σῶοι εἰς τὴν πόλιν. Πλὴν ἐκοινολογεῖτο ὅτι ἕως 30 αὐτῶν ἐφονεύθησαν, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν περιεφρονηθέντα ὑπὸ τῶν χωρικῶν, διὰ νυκτὸς μετεκομίσθησαν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐτάφησαν. Οὔτε ἀληθεύει ὅτι τὸ ἐκπεσὸν καράβιον διηρπάγη. Ἀλλ' ἐπειδὴ συνετρίβη εἰς τὰς πέτρας δερνόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ὅλα τὰ σκεύη καὶ κανόνια ἐτέθησαν μετὰ τῶν περισωθέντων 40 ἀνδρῶν εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον Ζακύνθου. Εἴκοσι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

δ' ἐκ τῶν 60 τοῦ ὅλου πληρώματος ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν ναυμαχίαν. Οἱ δὲ σωθέντες ἔπειτα ἐπέμφθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Τῶν ἐν Ζακύνθῳ γενομένων ἡ εἴδησις διεδόθη πάραυτα εἰς Πελοπόννησον. Ἐξ αὐτῆς ἔγραψεν ὁ Ἀναγνώστης Οἰκονόμου περὶ ναυμαχίας καὶ τῶν ταραχῶν τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.—«Φιλογενέστατοι Πρόκριτοι τῆς νήσου Σπετσῶν.—Χθὲς περὶ τὰς 10 ὥρας ἀριβάραμεν ἔνθα εἰς Τριπολιτσὰν, καὶ ἀμέσως ἐπαρουσιάσθηκα εἰς τὸν Πρίγγιπα καὶ Καπετὰν Θοδωράκην Κολοκοτρώνην, τῶν ὁποίων ἐδιηγήθην τὴν ἀνάγκην, ἣν ἔχει ἡ πατρίς μας ἀπὸ στρατιώτας. Ὅθεν ἀμέσως ἐδόθη προσταγὴ παρὰ τοῦ Πρίγγιπος καὶ Καπετὰν Θοδωράκη Κολοκοτρώνη, διὰ νὰ συναχθοῦν εἰς Ἄστρος, αὔριον ἀφεύκτως, χίλιοι στρατιῶται τοῦ Κολοκοτρώνου, μὲ τὸν ὁποῖον καὶ ἡμεῖς αὔριον εἴμεθα εἰς Ἄστρος, πλὴν παρακαλοῦμεν νὰ στείλητε δύο καράβια νὰ ἐμβαρκάρουν τοὺς στρατιώτας. Μὲ μεγάλην γενναιότητα μᾶς ἔρχεται εἰς τὴν πατρίδα μας ὁ Καπετὰν Θοδωράκης Κολοκοτρώνης. Πρέπει λοιπὸν καὶ ἡμεῖς νὰ φανῶμεν πρόκριτοι καὶ ἀνδρεῖοι εἰς τὴν ναυτικήν μας δύναμιν, καὶ θέλει νικήσωμεν τὸν ἐχθρὸν ἀναμφιβόλως, Θεοῦ θέλοντος, ἐπειδὴ ὁ Καπετὰν Θοδωράκης εἶπεν· «ὦ! αἱ Σπέτσαι μένουν ἐπάνω μου, νὰ τὰς διαφεντεύσω μὲ μόνον χιλίους στρατιώτας μου. Ἐν τοσούτῳ σᾶς προσκυνῶ μὲ ὅλον τὸ σέβας, καὶ μένω τῶν προσταγῶν σας ἑτοιμότατος.—Προχθὲς ἦλθεν ἄνθρωπος ἀπὸ Γαστούνην, ὅστις μᾶς διηγήθη ὅτι τὸ σάββατον, πλησίον εἰς Ζάκυνθον, συνεκροτήθη μάχη μεταξὺ τῶν ἐδικῶν μας πλοίων καὶ ἐχθρικῶν, ἥτις διήρκεσεν ἀπὸ τὰς δύο ὥρας τῆς ἡμέρας μέχρι εἰς τὰς δέκα· τὶ τέλος ἔλαβεν ὅμως δὲν εἶχε καμμίαν εἴδησιν. Τοῦτο μόνον μᾶς εἶπεν, ὅτι τὴν δευτέραν ἡμέραν ὑπῆγαν καὶ ἄραξαν εἰς Ζάκυνθον τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐβγῆκαν καὶ ἔξω οἱ Τοῦρκοι. Ἐσυγχίσθησαν οἱ Ζακύνθιοι καὶ ἐκτύπησαν τοὺς Τούρκους. Ἀμέσως οἱ Ἄγγλοι ἐσήκωσαν ἅρματα καὶ κανόνια πρὸς τοὺς Ζακυνθίους, καὶ οἱ Ζακύνθιοι πάλιν εἰς τοὺς Ἄγγλους, καὶ ἐσκοτώθησαν ἓξ Ζακύνθιοι καὶ δύο Ἄγγλοι, καὶ τέσσαρες ἐλαβώθησαν, τὶ ἠκολούθησε μετέπειτα δὲν μᾶς εἶπεν. Ἔρχεται ἐπὶ τούτου ὁ πεζοδρόμος νὰ σᾶς δώσῃ τὴν εἴδησιν πρὸς ἡσυχίαν σας.—Τρίπολις τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1821.—Ὁ δοῦλός σας Ἀναγνώστης Οἰκονόμου.»

Ἐντοσούτῳ ἡ διοίκησις Ζακύνθου εὐθὺς ἔγραψε τὸν ἀναβρασμὸν τῶν Ζακυνθίων κατὰ τῶν Ἄγγλων πρὸς τὴν ἐν Κερκύρᾳ Ἀγγλοϊόνιον Κυβέρνησιν. Ἐρεθισθεῖσα λοιπὸν αὕτη, ἀπέστειλε

τὸν Ἀνθαρμοστὴν Ἄδαμ, μὲ δύο φρεγάτας καὶ στρατιάν, ὅπως καταβάλῃ τὴν χαρακτηρισθεῖσαν ἐπανάστασιν τῶν Ζακυνθίων· Τὰς 20 Ὀκτωβρίου 1821 τὰ στρατεύματα ἀπεβιβάσθησαν. Αἱ φρεγάται προβαλοῦσαι τὰ κανόνια, κατὰ σκοπὸν τῆς πόλεως παρετέθησαν, ἡ μὲν κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἄμμου, ἡ δὲ κατ' ἐκείνην τῆς Ἁγίας Τριάδος. Προεκηρύχθη εὐθὺς ὁ στρατιωτικὸς ἀποκλεισμὸς τῆς νήσου· διετάγη ὁ ἀφοπλισμὸς τῶν κατοίκων, καὶ οἱ συλληφθέντες χωρικοὶ ὡς πυροβολίσαντες κατὰ τῶν Ἄγγλων εἰς Ὑψόλιθρον, ἀνήχθησαν εἰς τὸ στρατοδικεῖον. Ἐκλείσθησαν τὰ δικαστήρια καὶ τὸ τελωνεῖον. Ἔπαυσεν ἡ ἐμπορικὴ συγκοινωνία· ἐτέθησαν κανόνια εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως καὶ τὴν εἴσοδον κατὰ τὸν Ἅγιον Λάζαρον. Ἐκλείσθησαν ὅλα τὰ ἐργαστήρια, καὶ διετάχθησαν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου νὰ κλείωνται οἱ κάτοικοι εἰς τὰς οἰκίας, καὶ νὰ κρεμάσωσιν ἓν φανὸν ἐπὶ τῆς θύρας ἑκάστης. Ἔντρομοι ἦσαν οἱ πολῖται, πρῶτοι οἱ ἄρχοντες ἔφερον τὰ ὅπλα των εἰς τοὺς διορισθέντας τόπους, τὰ ὁποῖα παρελάμβανον ἐπιτροπαὶ σύμμικται ὑπὸ Ἄγγλων στρατιωτικῶν καὶ ὑπαλλήλων Ἰονίων. Ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα ἐπιφανεῖς ἄρχοντες καί τινες Ζακυνθιομωραῖται καὶ πρόσφυγες προσεκλήθησαν τῇ 22 Ὀκτωβρίου παρὰ τῆς ἀστυνομίας, ὅπως εὑρεθῶσιν εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὑπεραγίας τοῦ Πικρίδι, καὶ ἐκεῖ ἀκούσωσι λόγον παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἄδαμ. Ἀλλ' ἔκπληκτοι αὐτοὶ γίνονται, ὅτε ἀντὶ τοῦ στρατηγοῦ Ἄδαμ παρουσιάζεται πρὸς αὐτοὺς ὁ ἀστυνόμος ὑπάλληλος Δημήτριος Σαρλῆς, καὶ λέγει· «Πανευγενέστατοι ἀκολουθῆτέ με.» Ὁδηγεῖ δὲ αὐτοὺς ἐπ' εὐθείας εἰς τὸ φρούριον, καὶ κλείει εἰς τὰς φυλακὰς ὡς ἐχέγγυον τῆς ἀσφαλείας καὶ ἡσυχίας τοῦ τόπου, ἕως νὰ παραδώσωσι τὰ ὅπλα οἱ χωρικοί. Μεταξὺ δὲ τῶν φυλακισθέντων διεκρίνοντο σχεδὸν ἅπαντες οἱ ὑπογράψαντες τὴν ἀναφορὰν τοῦ Φλαμπουριάρη πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας ζητοῦντες μεταρρύθμισιν τοῦ συντάγματος τῶν 1817, οἱ κόμητες Ροβέρτος Σολωμός, Διονύσιος καὶ Ἀναστάσιος ἀδελφοὶ Βολτέρα, δόκτωρ Στυλιανὸς Μιχαλήτσης, κόμης Ἀντώνιος Κουερῖνος, ὁ Ν. Μεσάλας, καὶ Ν. Ψημάρης, Ἰωάννης Λεονταρίτης, Κ. Βαλιάνος, καὶ ὁ ἰατρὸς Βοῦτος, Διονύσιος Κεφαλληνός, Ταλιαπιέρας ἰατρός, Ἡλίας Πομόνης καὶ ὁ ἱερεὺς Ν. Κοκκίνης ὁ εἶτα ἐπίσκοπος. Οἱ Ζακυνθιομωραῖται Παπαγεωργόπουλος, Μηλιάνης, Ἕλληνας, Ἀν. Ἐπισκοπόπουλος ἔμπορος, ὁ Πρόξενος Λουδοβῖκος Στράνης ἐλθὼν ἐκ Πατρῶν, οἱ πρόσφυγες Μπενιζέλος Ροῦφος υἱὸς τοῦ Θάνου Κανακάρη στρατηγοῦ Πατραίου καὶ Μέξης, οἱ νομοθέται Ἰούλιος Δομενεγίνης,

καὶ Π Στέφανος. Αὐθημερὸν δὲ ἐφυλακίζοντο ὁ ἰατρὸς Καλύβας καὶ Διονύσιος Δαμουλιάνος. Ἐκ δὲ τοιούτων προσώπων φυλακισθέντων, ὧν τὰ πλείονα οὐδεμίαν ἐπιρροὴν εἶχον ἐπὶ τοῦ Ζακυνθίου λαοῦ, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι οὐχὶ ὡς ἁπλᾶ ἐχέγγυα ἀσφαλείας καὶ ἡσυχίας τοῦ λαοῦ ἐκρατήθησαν εἰς φυλακάς, ἀλλ' ἐσκόπευεν ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς ἀντιπολιτευομένουςκατὰ τῶν Ἀγγλοϊονίων καθεστώτων· διότι οἱ αὐθαίρετοι Ἁρμοσταὶ κατεπίεζον καθ' ἡμέραν τὸ ἐπιτεινόμενον ἐθνικὸν πνεῦμα τῶν Ζακυνθίων, οἵτινες ἔφερον εἰς μῖσος τοὺς Ἄγγλους, οὓς τυραννόφρονας καὶ πιεστὰς ἐστοχάζοντο. Ἀκολούθως ὁ στρατηγὸς Ἄδαμ μετὰ στρατοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὰς κώμας, ἵνα ἀφοπλίσῃ καὶ τοὺς χωρικούς, οὕστινας ἐσκέπτετο ὅτι δυσκόλως ἤθελον παραδώσει τὰ ὅπλα· Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν ἔλαβε τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς ἀπειλὴν καὶ τρόμον. Προεπορεύοντο τοῦ στρατοῦ κανόνια πεδινὰ μὲ τὰς δᾶδας ἀναμμένας. Ἐστάθμευσε σώματα στρατιωτικὰ καθ' ὁδὸν καὶ κώμας διὰ συγκοινωνίαν. Πυρόφλογα καὶ πύραυνοι (rochete) τὴν νύκτα ἐσημείωναν τοὺς σταθμοὺς καὶ τὰς χρείας. Διαταγὴ δ' αὐστηρὰ ἐξεδόθη, ὅτι οἱ μὴ βουλόμενοι χωρικοὶ νὰ παραδώσωσι τὰ ὅπλα, ἢ ὅσοι, εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν εὑρεθῶσιν ὅπλα. γενομένης ἐρεύνης, ἀμέσως θὰ δικάζωνται στρατιωτικῶς, καὶ μαστιγόνωνται δενομένοι ἐπὶ τοῦ κανονίου. Ὅλαι σχεδὸν αἱ κῶμαι ἀφωπλίσθησαν. Ἀλλ' οἱ Μουζακιῶται καὶ Πισινιάται οὐδόλως ἤθελον νὰ ὑπακούσωσι. Μάτην ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν ἱερέα Δ. Κλαυδιανὸν διδάσκαλον τότε εἰς τὴν μονὴν Νικολακάδου νὰ προτρέψῃ αὐτούς, ὅπως ἡσύχως παραδώσωσι τὰ ὅπλα. Οἱ χωρικοὶ οὔτε κἂν νὰ πλησιάσωσιν Ἄγγλον ἤθελον, ἢ νὰ δεχθῶσιν οὐδένα τῶν ἀποστελλομένων εἰς διαλλαγήν. Ἀπεσύροντο περὶ τὴν ῥάχην τοῦ βουνοῦ των, καὶ ἔκλειαν τοὺς οἴκους των. Τότε δύο στρατιῶται, οἵτινες βιαίως εἰσῆλθον εἰς τὰς οἰκίας, καὶ διήρπασαν ἄρτον καὶ ἄλλα τινά, αὐθωρεὶ ἐμαστιγώθησαν. Αἱ δὲ οἰκίαι τοῦ Γλάρου καὶ τινων ἄλλων ὡς πρωταιτίων καὶ ἐρεθιζόντων τοὺς χωρικοὺς εἰς τὴν ἀπείθειαν, κανονοβολισθεῖσαι κατεκρημνίσθησαν. Ἕως δὲ 200 χωροφύλακες καὶ χωρικοὶ ἐκ τῶν ἑκατοστύων τῶν κωμῶν (cernide) κατέλαβον τὰ ὀπίσθια τῶν ἀποσυρομένων εἰς τὴν ῥάχην ἀπειθῶν. Ὁ δὲ Ἀγγλικὸς στρατὸς κατέλαβε τὰ ἔμπροσθεν, καὶ οὕτως ἐτέθησαν εἰς τὸ μέσον οἱ Μουζακιῶται. Ἰδόντες δὲ αὐτοὶ τοῦτο, καὶ μὴ δυνάμενοι οὐδὲν πλέον νὰ πράξωσιν ἑκόντες ἄκοντες παρέδωκαν τὰ ὅπλα.

Πρόδηλος ἐφαίνετο ἡ ὀργὴ τοῦ στρατηγοῦ Ἀδάμ. Ὁ ἴδιος ἐ-

λάμβανε τὰ ὅπλα ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν χωρικῶν καὶ συνέτριβε. Στρατιῶται δὲ καὶ στρατιωτικοὶ ὑπάλληλοι διετάγησαν νὰ συλλέξωσι τὰ καλλίτερα ἐκ τῶν ἐκεῖ εὑρισκομένων σωρῶν, τὰ δὲ λοιπὰ νὰ συντρίψωσιν. Ὑπὲρ τὰς 50 χιλιάδας ὅπλα παντοίου εἴδους τότε συνηθροίσθησαν. Ταῦτα ἔφερον εἰς τὸ φρούριον καὶ ἐσώρευσαν εἰς ἀποθήκας. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν διεκρίνοντο πιστόλια, τουφέκια καὶ μαχαίρια μὲ ἀργυρᾶ καὶ ἀδαμαντοκόλλητα κοσμήματα. Ἐπανελθὼν ὡς ἐν θριάμβῳ ὁ στρατηγὸς Ἀδὰμ εἰς τὴν πόλιν, εὐθὺς ἀπήγαγεν εἰς στρατοδικεῖον τοὺς συλληφθέντας καὶ κατηγορηθέντας ὡς κτυπήσαντας τοὺς ἐν Ὑψολίθρῳ. Ἐπειδὴ δὲ κατήγγειλεν εἰς τὸ στρατοδικεῖον ὁ μηχανικὸς Ῥάϊτ, ὅτι ἱερεύς τις τὸν ἐτουφέκισε, καὶ ἐπλήγωσεν εἰς τὸν μηρὸν, συνήχθησαν οἱ ἱερεῖς εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Μόλου. Ἐκεῖ δὲ σταθεὶς ὁ μηχανικὸς, διέκρινε τὸν Κεφαληνὸν ἱερέα ἐκ κώμης Σκουλικάδων ὡς τὸν τουφεκίσαντα. Ἐπειδὴ δὲ κατ' αἴτησιν τοῦ πρωτοπαπᾶ Γαρζώνη ἀνεμίχθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ ἐπανελήφθη ἡ διάκρισις, καὶ πάλιν τὸν αὐτὸν ἱερέα ἐνέδειξεν ὁ μηχανικὸς, ἐφυλακίσθη καὶ αὐτὸς, καίτοι ἀθῶος· διότι ὁ αὐτουργὸς τοῦ τραύματος ἱερεὺς Καψάσκης ἐκρύφθη τότε τῇ προτροπῇ τοῦ πρωτοπαπᾶ Γαρζώνη. Ἐστήθη πάραυτα ἡ ἀγχόνη εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Μόλου, καὶ διωρίσθη ὅτι ὁ βουλόμενος νὰ παρευρίσκηται εἰς τὴν συνεδρίασιν τοῦ στρατοδικείου, καὶ νὰ βλέπῃ τὴν ἀμερόληπτον διαγωγὴν τοῦ δικαστηρίου. Μεταξὺ τῶν πολλῶν παρουσιάσθη εἰς τὴν ἀστυνομίαν καὶ ὁ ζητούμενος Στάγγος, ὅστις ἐκτύπησε μετὰ τοῦ Γλάρου εἰς τὸ Ὑψόλιθρον, καὶ ἐκρύβετο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος Γ. Δομενεγίνου, ὅστις ἐβούλετο νὰ ἀμείψῃ αὐτὸν ἔχοντα παληκάριον καὶ φύλακα κατὰ τὰς προλαβούσας στάσεις τῶν Δημοκρατικῶν ἐπὶ Γάλλων, καὶ τὴν ὑπὸ Μαρτινέγγου ἐπὶ Ῥωσσοτούρκων. Ἀλλ' ὁ Στάγγος ἅμα ἤκουσε παρὰ τοῦ ἀστυνόμου, ὅτι αὐτὸς παρευρέθη μετὰ τῶν δύο του παιδίων εἰς Ὑψόλιθρον, ἀφόβως εἶπεν ὅτι· —«ἐὰν ἦσαν τὰ παιδιά μου εἰς τὸν καυγᾶν, δῶσέμου χωροφύλακας νὰ σοῦ τὰ φέρω ἐγὼ ὁ ἴδιος νὰ τὰ φουρκίσῃς»—Εἰς τὸν λόγον τοῦτον ἐμπιστευθεὶς ὁ ἀστυνόμος, ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ πορευθῇ εἰς τὸ χωρίον του συνοδευόμενος ὑπὸ δύο χωροφυλάκων καὶ νὰ τὰ φέρῃ. Ἀλλ' ἅμα αὐτὸς ἐξῆλθε τῆς καμάρας τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἔξω τῆς πόλεως, ἔκβαλε τὴν ταμβακοθήκην του διὰ νὰ πάρωσιν οἱ χωροφύλακες λῆψιν ταμβάκου, καὶ ἀπετίναξε τὸν ταμβάκον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν χωροφυλάκων. Ἕως δὲ οὗτοι ἀναβλέψωσιν, ὁ Στάγγος ἔφυγε δρομαίως, καὶ κρυφθεὶς ἐσώθη εὐθὺς μετὰ τῶν δύο υἱῶν του εἰς Πελοπόννησον, καὶ ἐμάχετο

ὑπὲρ Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Διετάγη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ὅλοι οἱ χωρικοὶ νὰ ἐρευνηθῶσι, καὶ ὅσοι εὑρεθῶσι πληγωμένοι ἐξ ὅπλου νὰ ἐναχθῶσιν εἰς τὸ στρατοδικεῖον ὡς ἔνοχοι τῶν ἐν Ὑψολίθρῳ πυροβολισμῶν. Τότε νέος τις Φιολιταῖος εὑρέθη πληγωμένος, ἐρευνηθεὶς ὑπὸ Ἰταλοῦ τινος ἰατροῦ, καὶ ἐφυλακίσθη. Ἐνῷ δὲ ἔλεγεν ὅτι ἐρχόμενος ἔφιππος ἔπεσε τὸ φέρον εἰς τὴν ζώνην πιστόλιον καὶ ἐπλήγωσε, συνεδικάσθη μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ κατεδικάσθη. Ὅτε δὲ ἔμελλον νὰ ἐναχθῶσιν εἰς τὸ στρατοδικεῖον οἱ κατηγορούμενοι, ὁ στρατηγὸς ἀπέστελλεν συνήθως κλητῆρας εἰς τὰ καφφενεῖα καὶ τὰς συναθροίσεις, καὶ προσεκάλει ἅπαντας εἰς τὸ στρατοδικεῖον, ὅπως βλέπωσι καὶ ἀκούωσι τὴν ἀμερόληπτον ἀπόφασιν τοῦ συνεδρίου. Ἐν τῷ στρατοδικείῳ προέδρευεν ὁ στρατηγὸς Ἄδαμ, καὶ συνεδίκαζε μεθ' ἑνὸς ταγματάρχου, λοχαγοῦ, ἀνθυπολοχαγοῦ, δεκανέως καὶ ἁπλοῦ στρατιώτου. Διερμηνεὺς ἦν ὁ τότε εἰσαγγελεὺς καὶ νομοθέτης Γεννηματᾶς. Προσήχθησαν λοιπὸν καὶ κατεδικάσθησαν πέντε χωρικοὶ εἰς κρεμάθραν, ἀποδειχθέντες διὰ μαρτύρων Θεόδωρος Πέτας Γλάρος, Διονύσιος Κοντονής, Παναγιώτης Ρουμελιώτης, Ἀντώνιος Τζοῦκος καὶ Ἰωάννης Κλαδιανὸς ὁ Φιολιταῖος, ὁ ἀδίκως ἐνοχοποιηθεὶς, τῆς πληγῆς μόνον ἐξακριβωθείσης ὅτι ἐγένετο διὰ πυροβόλου. Ὁ δὲ ἱερεὺς Κεφαλληνὸς ἀπελύθη τῆς καταδίκης καὶ ἐνοχῆς, παραστήσαντος τοῦ πρωτοπαπᾶ Γαρζώνου πρὸς τὸν στρατηγὸν τὴν κακὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἤθελε κάμῃ εἰς τὸν λαὸν ἡ ἀπαγχόνισις ἱερωμένου προσώπου, καὶ ὅτι προετίμα μᾶλλον νὰ κρεμασθῇ αὐτὸς ἢ ἱερεὺς ἐκ τοῦ κλήρου του. Διὸ ὁ στρατηγὸς προσελκύθη εἰς τοὺς λόγους τοῦ Γαρζώνου, (διότι ἴσχυεν αὐτὸς σφόδρα πρὸς τοὺς Ἄγγλους). Ἐξ ἄλλου δὲ εἶδεν ὅτι αἱ μαρτυρίαι δύο στρατιωτῶν δὲν ἐσυμφώνουν, τοῦ μὲν ἀξιωματικοῦ Ῥάϊτ μαρτυρήσαντος ὅτι ὁμοιάζει ὁ ἱερεὺς μὲ τὸν πυροβολήσαντα, τοῦ δὲ στρατιώτου ὅτι τοῦ φαίνεται νὰ ἦναι ὁ ἴδιος, ἀλλὰ δὲν τὸν πέρνει εἰς τὴν ψυχήν του. Ὅθεν ἐκφωνῶν τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ἱερέως ὁ στρατηγὸς ἔλεγεν αὐτῷ, ὅτι οὐχὶ χάριν τοῦ πρωτοπαπᾶ Γαρζώνου, ἀλλὰ ἀπελύετο διὰ τὴν ἀσυμφωνίαν τῶν μαρτύρων. Τοῦτον λαβὼν ὁ Γαρζώνης εἰς τὴν οἰκίαν δι' ἰατρῶν καὶ θεραπείας ἐπανέφερεν εἰς ὑγιῆ κατάστασιν· διότι ὁ τρόμος παρέλυσεν αἰσθήσεις καὶ ἰσχὺν σώματος. Ὁ Παῦλος δὲ Παπαδάτος ἐκ κώμης Μαχαιράδου, ὅστις μετὰ τοῦ Γλάρου ἐπυροβόλησε κατὰ τῶν Ἄγγλων ἐσώθη διὰ πολλῶν μέσων καὶ μεσιτειῶν παρ' ἰσχυρῶν ἀρχόντων καὶ αὐτοῦ τοῦ Ῥώσσου προξένου, πρὸς τοὺς ἀστυνομικούς· διότι πεισθέντες τινὲς δὲν ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸ στρατοδικεῖον. Τὸν δὲ εὐγενῆ Καπνίσην ἄρχοντα ὡς ψευδομαρτυρήσαν-

τα ἐν στρατοδικείῳ κατεδίκασεν εἰς κυφωνισμὸν καὶ αὐγοβολήν.

Ἐπὶ 15 ἡμέρας τρόμου καὶ στεναγμοῦ διετέλουν οἱ Ζακύνθιοι εἰς τοσαύτην τρομοκρατίαν. Σιγὴ κατέλαβεν ὅλην τὴν πόλιν ἕως καὶ αὐταὶ αἱ ἐκκλησίαι ἐκλείσθησαν, καὶ δὲν ἐλειτούργουν. Μὲ ὑπόκωφον ψαλμῳδίαν τοῦ ἱερέως ἐφέρετο εἰς τὸν τάφον ὁ τυχὼν νεκρός, ἄνευ τινὸς συνοδίας ἢ πομπῆς· οὔτε ἐνταφιασμοῦ ἠξίωσαν τοὺς κρεμασθέντας. Τὰ σώματα αὐτῶν ἐπισώθησαν, καὶ εἰς κλωβία σιδηρᾶ τεθέντα ἐκρέμαντο ἐπὶ ἱστῶν, στηθέντων εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἁγίου Ἡλία ἐπὶ δεκαετίαν, γενόνα βορὰ κοράκων. Οἱ φυλακισθέντες ὅμηροι ὡς ἐχέγγυα ἡσυχίας ἐμποδίσθησαν τοῦ νὰ συγκοινωνῶσι μὲ συγγενῆ ἢ φίλον. Μόνον ὑπηρέται αὐτῶν καὶ σχετικοὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὑπηρετῶν, φέροντες τροφὰς ἠδύναντο νὰ προσεγγίσωσι, καὶ μακρόθεν νὰ τοὺς ἴδωσι. Τότε ὁ Διονύσιος Λαδόπουλος, καὶ Θοδωράκης Θοδωρακόπουλος Καρτερούλης, οἱ σφόδρα προθυμοποιούμενοι εἰς τὴν εὐόδωσιν πάσης ἀποστολῆς ἐκ μέρους τῆς ἑταιρίας πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους, ἵνα προσαγγέλωσι τὰ νέα τῆς ἐπαναστάσεως πρὸς τοὺς φυλακισθέντας, ἐμηχανεύθησαν τάδε. Ἔκαμνον φαγητά, καὶ πλησιάζοντες κατὰ τὴν φυλακὴν, μέρος ἔδιδον πρὸς τοὺς φυλακισμένους καὶ ἐτραγῴδουν τὰς εἰδήσεις τοῦ ἀγῶνος μακρόθεν. Οἱ δὲ Ἄγγλοι σκοποί, μὴ ἐννοοῦντες τὴν γλῶσσαν, οὐδένα ἐμπόδιζον. Εἶτα δὲ σιμὰ εἰς τὰ τείχη τοῦ φρουρίου καθήμενοι, καὶ τρώγοντες, ἐτραγῴδουν τὰ ἐν τῇ πόλει καὶ Πελοποννήσῳ συμβαίνοντα, ἃ ἀκούοντες οἱ φυλακισμένοι ἐχαίροντο, καὶ συνενοοῦν δι' ἄλλου τραγῳδίου. Μεθ' ἡμέρας ἐλθὼν ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ εἰς Ζάκυνθον διέταξε νὰ παύσῃ ἡ τρομοκρατία. Ἔβαλε λοιπὸν ἐκ τῆς φυλακῆς τοὺς νομοθέτας Ἰούλιον Δομενεγίνην καὶ ἰατρὸν Π. Στέφανον ὡς ἀντισυνταγματικῶς φυλακισθέντας. Μετ' ὀλίγον ἀπεφυλάκισε καὶ τὸν Βενιζέλον Ροῦφον, ἵνα διαπραγματευθῇ μετὰ τοῦ ἰατροῦ Στεφάνου τὴν ἀπόδοσιν τῶν Χαρεμίων τοῦ Χουρσὶτ-πασᾶ, καὶ τὸν Ἰωάν. Λεονδαράκην καὶ λοιποὺς τῶν προϋχόντων μετὰ καιρὸν ἀπέλυσεν. Ἀλλὰ τοὺς ἰατροὺς Ν. Καλύβαν, καὶ Α. Ταλιαπιέραν, καὶ τὸν φαρμακοποιὸν Διονύσιον Δαμουλιάνον ὡς ἑταιριστὰς καὶ πρωταιτίους ἐπὶ πολύμηνον φυλάκισιν ἐν τῷ φρουρίῳ κατεῖχεν. Μετ' αὐτῶν ἐκρατοῦντο εἰς τὰς φυλακὰς καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ Λεονδαρῖται Παναγιώτης καὶ Θεόδωρος, οἵτινες προεφυλακίσθησαν δῆθεν, ὅτι ἐλάμβανον κιβδηλα νομίσματα παρακαταθηκευμένα αὐτοῖς ὑπὸ τῶν ἐμποροπλοιάρχων Μιαούλη, Τσαμαδοῦ, καὶ Μέξη. Ὡσαύτως ἐφυλάκισαν ἐπὶ ἓν ἔτος καὶ τὸν Δημήτριον Πεθαμένον ἐλθόντα ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν Πα-

τρῶν καὶ τὸν Ἀνδρέαν Μηχανὸν Κοκκίνην, τὸν Εὐστάθιον Χαριάτην καὶ ἄλλους. Τοὺς δὲ δύο ἱερεῖς Ἀναστ. Πολίτην καὶ Ν. Καντούνην ἐφυγάδευσαν ἐπὶ ἕνδεκα μῆνας, τὸν μὲν εἰς Ἀντικήθυρα, τὸν δὲ εἰς τὸν σκόπελον τοῦ Διός. Ἀπεκήρυξε δὲ καὶ τοὺς δύο ἄλλους ἱερεῖς τὸν Διονύσιον Ἄννινον καὶ Κ. Βεντουρῆν, ὡς εὑρισκομένους εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα. Διέταξε τὸ στρατοδικεῖον νὰ ἑδρεύσῃ στερεῶς καθ' ἁπάσας τὰς νήσους, καὶ προσκήρυξε τὸν γενικὸν ἀφοπλισμὸν ὅλων τῶν Ἑπτανησίων. Ὁ ἔπαρχος τῶν Κηθύρων ἄνευ διαταγῆς τοῦ Ἁρμοστοῦ ἐκήρυξε τὸ στρατοδικεῖον ἐν τῇ περιχώρῳ τοῦ Καραβᾶ, τὰς αὐτὰς ποινὰς ἐπιθέσας· διότι οἱ Καραβιῶται παρασυρόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας, συνέλαβεν ἓν πλοῖον μὲ πενῆντα Τούρκους ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, οὕστινας πλέοντας εἰς Κρήτην, καὶ προσορμισθέντας εἰς τὸ ὄπισθεν μέρος τῆς νήσου Κηθύρων ἐξωλοθρεύσαν ἀνηλεῶς καὶ ἀναιτίως, τοὺς μὲν φονεύσαντες τοὺς δὲ ρίψαντες εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀντέστησαν δὲ οἱ Καραβιῶται καὶ πρὸς τοὺς χωροφύλακας τῆς ἀστυνομίας τοὺς σταλέντας ἵνα συλλάβωσιν τοὺς ἐνόχους. Πολλοὶ ὅθεν τῶν χωρικῶν ἐφυλακίσθησαν, καὶ δύο αὐτῶν ἐκρεμάσθησαν, καὶ ἐτέθησαν εἰς σιδηροῦν κλωβίον τὰ σώματά των. Οἱ δὲ πρωταίτιοι κατέφυγον εἰς τὴν ἄντικρυ τῆς Πελοποννήσου ξηράν. Τὸν δὲ ἰατροφιλόσοφον Πύρρον τὸν Θετταλὸν ἱερέα, καταφυγόντα μὲ πλῆθος γυναικοπαίδων Μανιατῶν εἰς Κήθυρα, καὶ διδάσκοντα τοὺς παῖδας τῶν Κηθυραίων, κατεδίωξεν ὁ τότε ἐπίσκοπος Καλονᾶς· διότι ἐδεήθη εἰς τὴν Ὑπεραγίαν τὴν Μυρτιδιώτισσαν ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως τῶν Χριστιανῶν Ἑλλήνων καὶ κατατροπώσεως τῶν Ἀγαρηνῶν (1).

Ὁμοιότροπος δὲ ἐτελεῖτο ὁ ἀφοπλισμὸς ἐν Κεφαλληνίᾳ. Φρεγάται καὶ στρατὸς συνώδευσαν τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλάνδ. Συνελήφθησαν ὡς ὅμηροι ἅπαντες οἱ προὔχοντες πόλεων καὶ χωρίων Κεφαλληνίας ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ. Κανόνια ἐστήθησαν εἰς διαφόρους θέσεις, καὶ περιέφερον τὰ πεδινὰ κανόνια οἱ πυροβολισταὶ μὲ τὰς δᾶδας ἀναμμένας. Προεκήρυξε στρατοδικεῖον καὶ ἐσύναξε τὰ ὅπλα ἐντὸς τῆς εἰρημένης προθεσμίας. Ποινὴ θανάτου ἐδίδετο τῷ ταραξίᾳ ἢ ἀπειθεῖ. Οἱ κατακρατηθέντες ὅμηροι ὤφειλον εν τῇ φυλακῇ ν' ἀκούωσι τὰ ὀνόματά των καθ' ἡ-

(1) Τρικούπης Κ. Κ. ἀνωτ.—Διονυσίου Πύρρου τοῦ Θετταλοῦ. Περιήγησις ἱστορικὴ καὶ βιογραφία σελ. 112.—Ὅρα δὲ ὄπισθεν ἐν τοῖς ἐνδεικτικοῖς τὰς εὐχὰς τῶν ἱερέων Ζακύνθου ὑπὲρ εὐοδώσεως τῆς ἐπαναστάσεως.

μέραν, καὶ ἀπολογῶνται ὡς ὑπεύθυνοι περὶ παντὸς συμβεβηκότος. Συγχρόνως ἐκηρύχθη ὁ στρατιωτικὸς νόμος καὶ ἐν ἁγίᾳ Μαύρᾳ καὶ ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Ἑπτανήσου τῶν Κορυφῶν. Ἔπειτα περιφερόμενοι στρατιῶται Ἄγγλοι ἵνα συλλέξωσι τὰ ὅπλα ἐν Κεφαλληνίᾳ, κατέλυσαν εἰς δύο ἐκκλησίας. Ἔλαβον ἀπὸ τὰς κανδήλας τὰ ὠὰ τῶν στρουθοκαμήλων καὶ ἔπεζον τὸν κηλίσκον καὶ ἐβεβήλουν τὰ ἱερά. Διὸ παρωξύνθη ὁ λαὸς διὰ τὴν ἀσέβειαν· καί τινες ἤθελον νὰ φονεύσωσι τὸν στρατηγὸν Ἀδαμ, ἐὰν μὴ ἐμποδίζοντο ὑπὸ τοῦ Νικολάου Φωκᾶ. Δύο ἱερεῖς ἐφυλακίσθησαν ἐκ Ληξουρίου ἀνήκοντες εἰς τὸ μοναστήριον Κηπουριῶν, καὶ ἐξωρίσθησαν, διότι κατηγγέλθησαν ὅτι ἔκρυψαν τὰ ὅπλα τῆς μονῆς. Συγγενεῖς δέ τινες τῶν μαχομένων ἐν τῷ ἀγῶνι Κεφαλλῆνες ἐτέθησαν ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν. Τὰς 27 Ὀκτωβρίου ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις προεκήρυξεν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης οὔτε Ὀθωμανικά, οὔτε Ἑλληνικὰ πλοῖα εἶναι πλέον δεκτὰ εἰς τοὺς λιμένας τοῦ Ἰονίου Κράτους. Ἀπηγορεύετο δὲ πᾶσα συγκοινωνία μετὰ τῶν ῥηθέντων πλοίων, καὶ ἐπετρέπετο μόνη ἡ διὰ τῶν ἁρμοδίων ἀρχῶν. Ὅστις δὲ τῶν κατοίκων ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει ἐδοκίμαζε νὰ κοινωνήσῃ μετὰ τῶν ἐπὶ τῶν ῥηθέντων πλοίων ἄνευ ἀδείας τῆς ἁρμοδίου ἀρχῆς συνελαμβάνετο, καὶ ἐτιμωρεῖτο αὐστηρῶς κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου διωρισμένα.

Τοσαύτην δὲ δυσμενῆ διαγωγὴν ἔδειξεν ἡ Ἀγγλοϊόνιος ἀρχὴ κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ὥστε ἐν Ζακύνθῳ Μανιάτην τινὰ ὑδροφόρον μὴ θελήσαντα νὰ φέρῃ ὕδωρ κατ᾽ ἐκείνας τὰς ἡμέρας τῆς τρομοκρατίας πρὸς Ἀγγλικὸν ἀπόσπασμα, ἐξευτελίζοντες αὐτὸν καθ᾽ ὅλην τὴν πόλιν ἐπὶ ὄνου ἐμαστίγωσαν. Πλοιάριον δὲ Ἑλληνικὸν ἐκ Πελοποννήσου εἰς Ζάκυνθον ἐρχόμενον, μὲ ἀνοικτὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, μακρόθεν ἡ λέμβος τοῦ ὑγειονομείου ἀπεδίωξεν, τὴν δὲ σημαίαν αὐτοῦ κατακόψασα ἔφερεν εἰς τὸν τότε τοποτηρητὴν Στόβενς, καὶ οὗτος ἀφοῦ ἐποδοπάτησε καὶ κατεφρόνησε, ἰδίαις χερσὶ τὴν ἐξέσχισε. Τὰς 5 Μαρτίου 1822 ὁ Μαιτλὰνδ κατὰ τὸν ἐναρκτήριον λόγον πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν ὑπολογίζων τὰς πράξεις του, ἐχαρακτήριζε τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν Ἑπτανησίων εἰς τὴν ἐθνεγερσίαν, ὡς στάσιν κατὰ τῶν νομίμων καθεστώτων, καὶ παράβασιν τοῦ δικαίου τῶν ἐθνικοτήτων πρὸς διατήρησιν καθαρᾶς καὶ δικαίας οὐδετερότητος. Δικαίως λοιπὸν ἔλαβε μέτρα πρὸς τελείαν ἐκρίζωσιν τῆς ἀντιδράσεως τῶν ἀπονενοημένων Ἰόνων, οἵτινες παρατρέπουσι τὸν λαὸν εἰς φανατισμὸν θρησκείας καὶ ἐθνικότητος ὑπὲρ μιᾶς ἐπαναστάσεως, τῆς ὁποίας ἡ νομιμότης ἀπεδοκιμάσθη

παρὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Ὁ στρατιωτικὸς νόμος (ἔλεγεν) ἐκηρύχθη εἰς Κεφαλληνίαν, ὄχι διότι ἔπραξαν οἱ κάτοικοί της ὅσα οἱ Ζακύνθιοι, ἀλλ' ὅτι ἦτον ἐνδεχόμενον νὰ πράξωσι, δοθείσης τῆς ἰδίας περιστάσεως. Εἰς δὲ τὴν Ἁγίαν Μαύραν εἰσήχθη, διότι ἡ νῆσος ἐκείνη χωριζομένη ἐκ τῆς ξηρᾶς διὰ στενοῦ καὶ διαβατοῦ πορθμοῦ, ὑπέκειτο εἰς ληστρικὰς ἐκεῖθεν ἐπιδρομὰς καὶ ὅτι πολλοὶ τῶν Λευκαδίων παραβάντες τὰς διαταγὰς τῆς κυβερνήσεως, λάθρα ἔφυγον καὶ ἔλαβον ὅπλα ὑπὲρ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ δὲ νῆσος τῶν Κορυφῶν ὑπεβλήθη καὶ αὐτὴ εἰς τὸν αὐτὸν νόμον τοῦ στρατοδικείου· διότι ἂν καὶ ὁ τόπος ἐκεῖνος διέμεινεν ἥσυχος καὶ εὐπειθής, δὲν ἦτον εὔλογον νὰ ἐξαιρεθῇ τοῦ γενικοῦ κανόνος. Διὰ τοιούτους λοιπὸν λόγους ἀφωπλίσθησαν τὰς ἡμέρας ἐκείνας συγχρόνως ὅλοι οἱ Ἑπτανήσιοι πταῖσαι, ἀθῶοι, φιλοτάραχοι καὶ φιλήσυχοι. Ἐπιφυλάσσεται ὅμως ἡ Κυβέρνησις, ὅπως δίδῃ ὅπλα εἰς μόνα τινὰ ὑποκείμενα τῆς ἐμπιστοσύνης της » (1)

Ἔλεγε δὲ ὁ Μαιτλὰνδ περὶ τῶν γενομένων ἐν Ὑψολίθρῳ Ζακύνθου.—«Κύριοι, ἐγὼ καλῶ τὸ ὀλέθριον ἐκεῖνο συμβὰν πρᾶξιν φανερᾶς καὶ ἀξιοποίνου ἐπαναστάσεως ἄνευ προκλήσεως, καὶ αἰτίας ἐλαχίστης. Τὸ στράτευμα τῷ ὄντι κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν μετεχειρίζετο πρὸς χρῆσιν ὑγειονομικῶν καθηκόντων, μήπως εἰσαχθῇ ἡ πανώλη εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην. Μὲ εἶπαν δέ τινες ὅτι ἦτο στιγμιαῖος ἀναβρασμὸς τοῦ λαοῦ ἐξ ἐθνικοῦ αἰσθήματος φιλογενείας πρὸς ὁμοεθνεῖς κατὰ τῶν ἀντιμάχων αὐτοῖς Τούρκων· καὶ ὅτι συνεπῶς τῶν ὅσα συνέβαινον μεταξὺ τῶν διαμαχομένων πλοίων ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ συναχθέντος λαοῦ ἡ ἔξαψις τῆς στιγμῆς ἐκείνης συνέτεινεν εἰς ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ μικροῦ Ἀγγλικοῦ λόχου. Ἀλλὰ πῶς τοιαύτην δικαιολογίαν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ἵνα ἐλαφρώσωμεν τὸ πταῖσμα καὶ τῆς ἄλλης ἐπιθέσεως κατὰ τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν τῆς γενομένης ἐν μεσονυκτίῳ ἢ ν' ἀπολογηθῶμεν εἰς ὅσα ἀνόσια ἐπράχθησαν ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀθλίου ἐκείνου στρατιώτου τοῦ σφαγέντος κατὰ τὴν συμπλοκὴν τῆς ἡμέρας καὶ πεσόντος εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐπιτιθέντων· ἐνῷ οὔτε Ἕλληνες, οὔτε Τοῦρκοι ὑπῆρχον πλέον διαμαχόμενοι ;. . . Διὰ ταῦτα ἡ ἐκτελεστικὴ Κυβέρνησις ἐπὶ ἀμέσῳ τιμωρίᾳ τῶν πταιόντων ἐπαναστατῶν, ἔθετο στρατοδικεῖον, ὅπως παρεμποδίζεται ὁ λαὸς νὰ συμμετέχῃ ῥιψοκινδυνεύων, ἐὰν καὶ πάλιν καταπλεύσωσι πλοῖα τῶν διαμαχομένων εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν μεσημ-

(1) Ionia gazzetta Marzo 1822.

βρινῶν νήσων ὡς συχνάκις γίνεται... Δὲν ἀμφιβάλλεται πλέον ὅτι τὸ σύστημα τῆς οὐδετερότητος ὑπὸ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως κατέθραυσεν ἐλπίδας καὶ σχέδια τῶν κακοβούλων, ἃ πολλάκις ἐπειράθησαν νὰ πράξωσιν οὗτοι ἀντενεργοῦντες κατὰ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως. Καὶ διὰ ταῦτα ἐσπερμολόγησαν αὐτοὶ ὅτι αἱ ταραχαὶ τοῦ λαοῦ κατὰ τὰς μεσημβρινὰς νήσους δὲν ἦσαν ἀποτέλεσμα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ κατὰ τοῦ πιεστικοῦ συστήματος τῆς Ὑμετέρας Κυβερνήσεως. Ἅπαντα δὲ τὰ μέσα ἐτεχνεύθησαν ὅπως μετατρέψωσι τὰς φυσικὰς εὐνοϊκὰς διαθέσεις τοῦ λαοῦ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως καὶ τῆς διαγωγῆς της ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ψεύδη καταστρέφονται, ἐὰν θεωρήσωμεν ὅτι ἡ ἀπείθεια τοῦ λαοῦ πρὸς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως ἐδείχθη, οὐχὶ δι' αἰτίας δυσαρεσκειῶν κατὰ τῆς Κυβερνήσεώς του, ἀλλὰ δι' αἰσθήματα καὶ περιπτώσεις συνδεόμενα μετὰ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τοῖς πλησιοχώροις μέρεσιν. Ἐλέχθη πρὸς τούτοις ὅτι ἡ οὐδετερότης δὲν διατηρεῖται ἐξίσου τοῖς διαμαχομένοις καὶ εὐνοοῦνται μᾶλλον οἱ Τοῦρκοι παρὰ τῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλὰ βέβαιον εἶναι ὅτι ὅμοιον παράπονον ἔκαμε πρὸς ἡμᾶς καὶ ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη. Οὐδόλως δὲ ἐκπλήττομαι εἰς τοιαύτας μεμψιμοιρίας, ἅστινας ἀμφότερα τὰ μέρη τῶν διαμαχομένων δύνανται νὰ ποιήσωσι. Διότι οὐδὲν αὐτῶν εὑρίσκεται εἰς θέσιν ἀρκοῦσαν νὰ σταθμίσῃ καὶ δικάσῃ αἴτια καὶ πράξεις τοῦ τρίτου μέρους, ὃ ἀναγκάζεται ἀμερολήπτως μὲν νὰ ἐνεργῇ ἐπὶ διατηρήσει τῆς οὐδετερότητος πρὸς ἀμφότερα ἐκεῖνα, δραστηρίως δὲ καὶ προφυλακτικῶς, ὅπως διασώζῃ εἰς ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν ἐκ παντὸς κινδύνου τοὺς ὑπ' αὐτῆς κυβερνωμένους λαούς.»

Ὑποκλινῶς ἤκουσεν ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις τὸν λόγον τοῦ μεγάλου Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ καὶ ἐπεδοκίμασε τὰς πράξεις του. Εἶτα ἐπειδὴ οἱ προσερχόμενοι πρόσφυγες ἐφώναζον, ἀκούοντες παρὰ τῆς ἀστυνομίας ὅτι ἀπεδιώκοντο διὰ λόγους φιλανθρωπίας, καὶ ὅπως μὴ ἐπακολουθήσῃ λοιμὸς ἤ τι ἄλλο ἀπευκταῖον διὰ τὰς διαδοθείσας νόσους ἐκ τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου εἰς Πελοπόννησον, διετάγη, ὥστε οἱ μὲν πρόσφυγες γέροντες, γυναικόπαιδα καὶ ἀνίκανοι τοῦ πολέμου ν' ἀποστέλλωνται εἰς Κάλαμον καὶ Καστὸν καὶ τὰ πέριξ νησίδρια. Οἱ δὲ ἔμπειροι τοῦ πολέμου νεήλυδες καὶ ἄνδρες νὰ μὴ ἦναι δεκτοὶ εἰς οὐδένα τόπον τοῦ Ἰονίου. Φιλανθρωπίᾳ δὲ κινουμένη ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις κατὰ προτροπὴν τοῦ τότε Γερουσιαστοῦ Φωσκάρδου καὶ τῇ ὑπαγορεύσει τοῦ φιλέλληνος Μικλῆν καὶ Νάπιερ ᾠκοδομήθησαν οἰκήματά τινα καὶ στεγάσματα καὶ σκηναὶ στρατιωτικαὶ ἐν ταῖς νήσοις ἐκείναις.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Ἐκ δὲ Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας ἀπεστέλλοντο ἀδιακόπως ζωοτροφίαι, διανεμόμεναι δωρεὰν διὰ πολλῶν συνεισφορῶν γενομένων παρὰ τῶν φιλογενεστάτων Ζακυνθίων καὶ Κεφαλλήνων. Οὐχ' ἧττον δὲ τῇ φιλογενείᾳ διεκρίθησαν καὶ οἱ μοναχοὶ τῆς νήσου Στροφάδων, οἵτινες ἐπὶ μῆνας ἐδεξιοῦντο καὶ ἐδέχοντο ἐκεῖ πολλοὺς τῶν προσφύγων ἐκ Μεσσηνίας καὶ Ἤλιδος, Ἀλλὰ μομφὰς καὶ παραστάσεις πρὸς τὸ ἐν Λονδίνῳ μυστυκοσυμβούλιον τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου παρὰ τῆς αὐλῆς τῆς Πετρουπόλεως ἐπέφερε τὸ πραχθὲν κατὰ τοῦ εἰς Ζάκυνθον προσφυγόντος Ρώσσου Προξένου Παπαρηγοπούλου. Αὐτοῦ ἐζητήθη ἡ σπάθη παρὰ τῆς ἀστυνομίας Ζακύνθου, ὅτε ἐγένετο ὁ ἀφοπλισμός. Ἀπαρνούμενος αὐτὸς τὴν παράδοσιν ὡς ἀξιωματικὸς Ρῶσσος, ἀφηρέθη βιαίως. Διὸ ἀνήγγειλε τὴν παραβίασιν καὶ τὴν ἀπόπεμψιν ἑαυτοῦ ἐκ Ζακύνθου πρὸς τὸ Αὐτοκρατορικὸν ὑπουργεῖον. Ὁ δὲ ἐπὶ τῶν ἀποικιῶν ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὰς Ρωσσικὰς ἐνστάσεις ἔγραφε πικρὰς παρατηρήσεις πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλάνδ, διὰ τὴν διαταγὴν τῆς ἀστυνομίας· καὶ ἀπεδίδετο ἡ σπάθη. Ἐλευθέρως λοιπὸν ἐπέστρεψεν ὁ Παπαρηγόπουλος, καὶ ἐδεξιοῦτο ὑπὸ τοῦ φίλου του καὶ συγγενοῦς Δ. Βαρβίου. Ἀπανθρώπως ἀπεδιώκοντο οἱ πρόσφυγες ἐκ Κεφαλληνίας. Κλαιοντες καὶ θρηνοῦντες αὐτοὶ ἐτέθησαν εἰς πλοῖα ἵνα ἀναχωρήσωσιν εἰς Μεσσολόγγιον καὶ Πελοπόννησον. Ἀλλ' ἐπειδὴ μεταβὰς τότε ὁ Μαιτλάνδ εἰς Κεφαλληνίαν, ἐκώλυσε τὴν ἀναχώρησιν τῶν πλοίων διὰ τὴν κωλυσιπλοΐαν, οἱ δὲ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι ὑπέφερον κακουχούμενοι ὑπὸ δυσχερείας καθ' ὅλον τὸν Νοέμβριον. Πολλαὶ δὲ γυναῖκες καὶ παῖδες ἀπέθανον. Εἶτα ἐπελθούσης διαταγῆς ν' ἀναχωρήσωσιν ἐν ὥρᾳ τρικυμίας, δεινῶς ἐταλαιπωρήθησαν αὐτοί. Ἓν δὲ πλοιάριον ἐναυάγησε παρὰ τῇ Κυλλήνῃ καὶ ἐπνίγησαν 18 γυναῖκες, 9 παῖδες, καὶ 10 ἄνδρες. Ἄλλο δὲ πλοῖον ἐξ Ἰθάκης ἀποπλεῦσαν μὲ διωχθέντας πρόσφυγας συνέλαβε κατὰ τὸν διάπλουν φρεγάτα Ἀλγερινή· ἡ δὲ Ἰόνιος Κυβέρνησις οὐδεμίαν ἱκανοποίησιν ἐζήτησε διὰ τὴν σημαίαν της. Τοσαῦται ἐγένοντο κακώσεις ἐν Ἑπτανήσῳ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

ΚΑΤΑΔΙΩΞΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΡΜΟΣΤΟΥ.

Ὁ πλοίαρχος Δενδρολίβανος καταδρομεύς.— Σύλληψις τοῦ προξένου Γκρὶν καὶ Ὀμέραγα καὶ αἱ περὶ αὐτῶν ἐκδικήσεις τοῦ Ἄγγλου τοποτηρητοῦ Ζακύνθου.— Παραπονεῖται ὁ Ἕλλην στόλαρχος πρὸς τὰς Ἀγγλικὰς ἀρχὰς ὅτι ἐν Ζακύνθῳ γίνεται δεκτὸς ὁ Τουρκικὸς στόλος κατὰ παραβίασιν τῆς οὐδετερότητος.—Μάχαι τῶν Ἑπτανησίων περὶ τὰς Πάτρας.—Συνενόησις τοῦ Ἰ. Ζαμπέλη μετὰ τοῦ Μάρκου Βότσαρη περὶ βοηθείας.—Ὁ ἰατρὸς Παναγιώτης Στέφανος διαπραγματεύεται μὲ τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν περὶ τῶν χαρεμίων τοῦ Χουρσὴτπασᾶ.—Ἀπαίτησις ἔγγραφος τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλάνδου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ὅτι κατεπατήθη τὸ Ἰόνιον ἔδαφος ἐν Λευκάδι.—Κατακρατεῖται τὸ ἀποσταλὲν πολεμικὸν πλοῖον «Τερψιχόρη» ἐν Κερκύρᾳ.—Ἀποστολὴ τοῦ Πλάτωνος Πετρίδου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν καὶ ἡ κομισθεῖσα ἀπάντησις διὰ τοῦ Σπανιολάκη εἰς Κέρκυραν.—Διαμαρτύρησις τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ κώλυσις τῶν πολεμικῶν πλοίων ἐκ τῆς Ἰονικῆς θαλάσσης.— Ὁ τοποτηρητὴς Λευκάδος Τέμπλες διώκτης τῆς ἐπαναστάσεως.—Στόβενς ὁ τοποτηρητὴς Ζακύνθου δυσμενὴς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν.—Ὁ Βλάκερ ἀπεσταλμένος ὑπὸ τοῦ ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικοῦ κομητάτου εἰς Ζάκυνθον συνομιλεῖ περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ δανείου.—Παναγιώτης Θεοδωρακόπουλος ἢ Καρτερούλης καὶ ὁ Λαδόπουλος μεσιτεύουσι πρὸς τὸν φιλέλληνα Μιχλῆν.— Συσχέτησις Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου πρὸς τοὺς συνεταίρους Ζακυνθίους.—Ἑπτανήσιοι ὑπὸ τὸν Πανᾶν, Πέταν καὶ Χτενᾶν ἐν Ἀθήναις.—Ὁ Σεμπρικὸς ἀπωθεῖ τοὺς Τούρκους εἰς Ναύπλιον.—Οἱ Λευκάδιοι συνεκστρατεύουσι μὲ τὸν Μαυροκορδάτον εἰς Κομπότι.—Βοήθεια τῶν Ἑπτα-

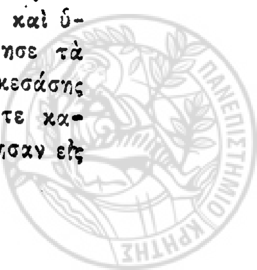

νησίων εἰς Πέτα, φόνος Ψιλιανοῦ καὶ Σικελιανοῦ καὶ ζώγρησις Πανᾶ.—Ναυμαχία τοῦ Πασάνου περὶ τὸν Ἀμβρακικὸν καὶ ζώγρησις.—Οἱ πολεμοῦντες Σουλιῶται μετοικίζουσιν εἰς Ἄσσον τῆς Κεφαλληνίας.—Ἀναφορὰ τῶν Σουλιωτῶν πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλὰνδ περὶ ἐπανόδου εἰς τὸν πόλεμον.—Καταδρομὴ τοῦ Κ. Δραγῶνα διὰ τὸ ἐφοδιαστικὸν τοῦ Ὑψηλάντου.

ΡΟΕΥΩΔΕΙΤΟ εὐτυχῶς ἡ ἐπανάστασις. Τριπολιτσᾶ καὶ Μεσσηνιακὰ φρούρια εὑρίσκοντο εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, καὶ οἱ Ἑπτανήσιοι ἤδη συμπαρίσταντο εἰς τὰς πολιορκίας Πατρῶν καὶ Ναυπλίου. Ἐπειδὴ δὲ ἀταξίαι τινὲς ἐγένοντο ἀπὸ τὰ ἐλλιμενιζόμενα παρὰ Νεοκάστρῳ πλοῖα, ὁ χιλίαρχος Μερκάτης ἔγραψε τὴν ἑξῆς διαταγὴν πρὸς τὸν περιπλωτῆρα Δενδρολίβανον.—«Φιλογενέστατε καπετὰν Γεωργάκη Δενδρολίβανε.—Νεόκαστρον 27 Ὀκτωβρίου 1821.—Σᾶς δίδομεν τὴν εἴδησιν ὅτι κάτω εἰς τὴν σκάλαν, ἀπὸ τὰ καράβια καὶ μαρτύγους γίνονται μεγάλαι καταχρήσεις, καὶ κατακρημνίζουν τὰ ὁσπίτια, τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ θὰ γίνουν ὅλα χριστιανικὰ, καὶ ἂν ἔχωμεν ὑγείαν πρέπει νὰ τὰ κομανδάρωμεν τὰ ὁσπίτια, ὁποῦ χωρὶς αὐτὰ τί μᾶς ἀξίζει ἡ σκάλα καὶ τὸ πόρτον; Καὶ ἐπειδὴ εὑρέθης εἰς τὸ πόρτο μας, νὰ διορίσῃς ὅλα αὐτὰ τὰ παρτίδα, νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὰ παρόμοια. Καὶ ἂν εἰς τὸ ἑξῆς αὐθαδιάσῃ τινὰς, θέλεις ἔχει τὴν ἀουτοριτὰ νὰ τὸν πιάσῃς καὶ νὰ παιδευθῇ κατὰ νόμον, καὶ ὡς φιλογενὴς ἀκολούθως ὡς ἄνωθεν μένομεν.—Ἀνδρέας Μερκάτης χιλίαρχος—Φρούραρχος Διονύσιος Δουκάδης.»—Τότε ὁ Δενδρολίβανος ἐλήϊσε δέκα πλοῖα ἐμπορικὰ, καὶ περιπλέων τὸν κόλπον τὸν Κορινθιακὸν, ἔχων τὸν Κωνσταντῖνον Μεταξᾶν μὲ πολλοὺς Ἑπτανησίους ἐνόπλους, συνέλαβε μίαν Ἀγγλικὴν γολέτταν, ἔνθα εὗρε τὸν Ἄγγλον πρόξενον Γκρὶν ἀναχωρήσαντα ἐκ Πατρῶν καὶ τὸν Ὀμέραγαν τῶν Πατρῶν καὶ δύο ἄλλους Τούρκους. Καὶ τὸν μὲν πρόξενον ἐρράπισαν διαμαρτυρούμενον ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Γεωργίου Δ΄., τὸν δὲ Ὀμέραγαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μετὰ τῶν χρημάτων καὶ σκευῶν ἠχμαλώτισαν. Μαθόντες δὲ παρ' αὐτοῦ ὅτι ὁ Ἄγγλος διοικητὴς Ζακύνθου παρήγγειλεν αὐτῷ, νὰ εἴπῃ πρὸς τοὺς ἐν Πάτραις πολιορκουμένους, νὰ μὴ ὑπενδώσωσιν, διότι θὰ ἐπανέλθῃ ὁ Τουρ-

κικὸς στόλος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὅτι θὰ φέρῃ τὰς ζωοτροφίας καὶ πολεμοφόδια, ἔπεμψαν τοὺς ζωγρηθέντας πρὸς τὸν Μαυροκορδάτον τὸν κυβερνῶντα τὸ Μεσολόγγιον. Τοὺς αἰχμαλώτους τούτους ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀντήλλαξε μὲ ἄλλους ἐπισήμους Ἕλληνας αἰχμαλώτους εἰς τὰ φρούρια τοῦ κόλπου. Ἀλλ' ὁ πρόξενος Γκρὶν, φθάσας εἰς Ζάκυνθον, κατηγόρησε τὸν Δενδρολίβανον ὡς πειρατὴν, καὶ συλλαβόντα τὸ Ἀγγλικὸν πλοῖον, καὶ ὅτι κατεπάτησε τὴν βασιλικὴν σημαίαν τῆς Ἀγγλίας. Εὐθὺς δὲ ὁ Ἄγγλος τοποτηρητὴς Ζακύνθου ἡτοίμασε ἓν βρίκιον 16 κανονίων, ἵνα συλλάβῃ καὶ καταβυθίσῃ τὸ πλοῖον τοῦ Δενδρολιβάνου. Ὁ ἐν Ζακύνθῳ Δραγώνας καὶ Κομιώτης εὐθὺς εἰδοποιοῦσι τοὺς συνεταίρους. Αὐτοὶ, διὰ τοῦ Λαδοπούλου καὶ Λεονδαρίτου, ἀποστέλλουσι μίαν γαΐταν μὲ γράμματα πρὸς τὸν Δενδρολίβανον, ἀναγγέλλοντες νὰ βυθίσῃ τὸ πλοῖόν του καὶ σωθῇ μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλ' ὁ Δενδρολίβανος ἀπτόητος ἐσηκώθη εὐθὺς εἰς τὰ πανιὰ, καὶ περιέπλεε τὰς Σκρόφας, εἰσορμήσας εἰς ἀβαθῆ τινα λιμένα καὶ ἀπόκρυφον τοῦ Καλάμου. Τὸ δὲ ἀποσταλὲν πλοῖον πρὸς καταδίωξιν ἐπανῆλθεν ἄπρακτον εἰς Ζάκυνθον. Τότε οἱ πολιορκοῦντες τὰς Πάτρας, ἰδόντες ὅτι μόνοι ἕως 3000 Αλιῶται εὑρίσκοντο εἰς τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν, τῶν λοιπῶν ἐχθρῶν ἀποχωρησάντων εἰς Ἀντίριον, ὥρμησαν διὰ νυκτὸς εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐπέπεσον κατ' αὐτῶν, φονεύσαντες πολλοὺς, καὶ κυριεύσαντες οἰκίας τινὰς Τουρκικάς. Ἀλλὰ δειλιάσαντες τὴν ἐπελθοῦσαν νύκτα, μήπως σφαλισθῶσιν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, ἔκαυσαν τὰς οἰκίας ἐκείνας, καὶ ἐξῆλθον τῆς πόλεως. Οἱ ἐν τῷ Γηροκομείῳ στρατοπεδεύοντες Ζαήμης καὶ Λόντος, μαθόντες τοῦτο μετὰ τοῦ Νικολάου Γερακάρη καὶ Νικηφόρου Νεζερίτου καὶ τῶν παρευρεθέντων Κεφαλληνοζακυνθίων, εἰσώρμησαν αὖθις εἰς τὴν πόλιν, καὶ κατέλαβον τὴν συνοικίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἐνταῦθα ἔφθασαν καὶ Γαστουναῖοι καὶ ὁ Ἀντσιτίρης μὲ τοὺς ἰδικούς του. Ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας ἐπυροβόλουν τοὺς εἰς τὸ φρούριον πολιορκουμένους, ἕως ὅτου ὁ Ἰσοὺφ-πασᾶς μετὰ πλήθους στρατοῦ ἐπέπεσεν αἰφνιδίως εἰς τὴν πόλιν Πατρῶν, καὶ ἠνάγκασε τοὺς Ἕλληνας νὰ φύγωσι.

Τὰς 22 Φεβρουαρίου ὁ Τουρκικὸς στόλος ἐπανῆλθεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, συνενωμένος μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ, ὅστις ἐστολαρχεῖτο ὑπὸ τοῦ Γιβραλτὰρ, ἐλλιμενίσθη ἐν Ζακύνθῳ καὶ ὑπεδέχθη φιλοφρόνως. Διαμείνας δὲ ἕως τὰς 13, κατεπολέμησε τὰ εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον Ἑλληνικὰ, ἐπὶ πέντε ὥρας διαρκεσάσης τῆς ναυμαχίας. Τοσοῦτο δὲ ἐτρόμαξεν ὁ Τουρκικὸς, ὥστε κατέφυγεν εἰς Ζάκυνθον ἀτάκτως, καὶ δύο πλοῖα αὐτοῦ ἐρρίφθησαν εἰς

τὰ ἀβαθῆ ὕδατα τὴν νύκτα παρὰ τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ. Τὰ λοιπὰ ἤθελον πέσει ἐπὶ τῆς προκυμαίας τῆς πόλεως ἕνεκα φόβου καὶ σκότους, ἐὰν μὴ τὰ τότε ἐλλιμενισμένα Ἀγγλικὰ καὶ Αὐστριακά, φοβηθέντα μὴ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν, δὲν ἤχουν αὐτοῖς τὴν θαλασσίαν σάλπιγγα, ὅπως ἀπομακρυνθῶσι, τινὰ δὲ αὐτῶν ἐκανονοβόλησαν ὡς ἐχθρικά. Τοσοῦτο δὲ ἐφοβήθησαν οἱ Τοῦρκοι τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα τὰ παραφυλάττοντα ἔξωθεν τοῦ λιμένος Ζακύνθου, ὥστε ἕτοιμοι ἦσαν νὰ κανονοβολήσωσι τὴν πόλιν, ἂν ἀπεδιώκοντο ὑπὸ τῶν Ἀγγλοϊονίων ἀρχῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἀπεκωλύετο τοῦ νὰ προσβάλῃ ἐντὸς βολῆς κανονίου τὰ προσφυγόντα ἐχθρικά, ἀφοῦ περιέπλευσαν δύο ἡμέρας ἔξω τῆς Ζακύνθου, κατέπλευσαν εἰς Κατάκωλον, καὶ ἔλαβον ὕδωρ. Τὴν δὲ 23 πλοῖον πολεμικὸν Ἀγγλικόν, ἔπλευσε πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, καὶ ἐδικαιολογήθη εἰς τὰ παράπονα τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὅτι ἐναντίον τῆς διακηρυχθείσης οὐδετερότητος περὶ διακωλύσεως τῶν διαμαχομένων ἐντὸς τῆς Ἰονίου θαλάσσης, τὰ μὲν Τουρκικὰ ἐδέχοντο ἐν τῇ Ἰονίῳ θαλάσσῃ, τὰ δὲ Ἑλληνικὰ οὐχί. Ἔλεγε δὲ ἐκ μέρους τοῦ Ἄγγλου τοποτηρητοῦ ὁ ἀπεσταλμένος Πέτρος Μερκάτης, ὅτι διὰ τὴν τρικυμίαν δὲν ἀπεδιώχθη ὁ Τουρκικὸς ἐκ τοῦ λιμένος Ζακύνθου. Ἀπαγορεύεται ὅμως αὐστηρῶς πᾶσα σύγκρουσις αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐντὸς τῆς Ἰονίου θαλάσσης. Διὰ ταῦτα ἐπανέπλευσεν ὁ μὲν Ἑλληνικὸς εἰς Μεσολόγγιον, ὁ δὲ Τουρκικὸς διεσώθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν.—Οἱ Ἕλληνες πάλιν συμπλακέντες μὲ τοὺς πολιορκουμένους ἐν Πάτραις οἵτινες ἔξοδον ἐποίησαν ὑπὸ τὸν Μεχμὲτ-πασᾶν καὶ μὲ τοὺς Καλλαμάνους Τούρκους ἢ Ἀνατολίτας, ὡς ἔλεγον οἱ Πελοποννήσιοι, ἔτρεψαν εἰς φυγήν. Τότε ἠρίστευσεν ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης, καὶ ἐφονεύθη ὁ Ἀποστόλης Κολοκοτρώνης, συνελήφθη εἷς Κεφαλλὴν καὶ ἐψήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ ἔπεσεν ὁ Ζακύνθιος Κολαρᾶς. Τὴν δὲ 4 Μαρτίου ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ὁδηγῶν τοὺς Ἕλληνας, ὁ Πλαπούτας καὶ οἱ Καλαβρυτινοὶ ὑπὸ τὸν Ζαήμην, ὁ Γερακάρης καὶ πολλοὶ Ἑπτανήσιοι, ἀπέκρουσαν καὶ κατετρόπωσαν τοὺς ἕως 2000 Τούρκους ἀποπειραθέντας νὰ καταλάβωσι τὸ Γηροκομεῖον. Ἐνδυναμωθεὶς ὅμως ὁ Μεχμέταγας ὑπὸ τοῦ Ἰσοὺφ πασᾶ μετὰ πλήθους 8,000 Τούρκων, καὶ ἐπιπεσὼν καθ' ὅλων τῶν ἀντιπαραταχθέντων Ἑλληνικῶν σωμάτων, ἀπεδίωξεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν, ἐκτὸς τοῦ Γενναίου καὶ ὀλίγων Τριπολιτσιωτῶν μετὰ τοῦ Σεκέρη εἰς τὸν ληνὸν τοῦ Σεήταγα. Τοῦτο μαθὼν ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ἔσπευσε, καὶ ἀναβὰς ἐφ' ὑψηλῆς θέσεως, ἐφώναξε «Βρὲ ἐτσάκισαν οἱ Τοῦρκοι, ἐτσάκισαν. Πάρτε τους Ρωμιοί. Πάρτε τους.» Οἱ Τοῦρκοι, οἵτινες ἕως τότε ἔμενον ἀκαταμάχητοι, πιστεύσαντες ὅτι οἱ ἰδικοί των ἔφευγον,

ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Διακόσιοι δὲ αὐτῶν ἐφονεύθησαν, καὶ ἕως 20 Ἕλληνες. Οὕτω τὸ στρατήγημα τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνου μετέβαλε κατὰ τὰς 7 Μαρτίου τὴν ἧτταν τῶν Ἑλλήνων εἰς νίκην. Καὶ μὲ ὅλας αὐτὰς τὰς ἀνδραγαθίας αἱ Πάτραι δὲν ἠδύναντο νὰ πέσωσιν, ἐὰν μὴ ἐπολιορκοῦντο στενῶς διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, καὶ κατήντων εἰς πεῖναν οἱ πολιορκούμενοι. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐπιτυγχάνετο, διότι πολλοὶ κερδοσκόποι ἀλλογενεῖς καὶ ὁμογενεῖς, οἷοι Γκρὶν, Μπαϊπὸν, Παγδατηλῆς, Μοντελάτιτσης καὶ ἄλλοι καθήμενοι ἐν Ζακύνθῳ ἀπέστελλον καθημερινῶς ζωοτροφίας καὶ ὅλα τὰ χρειώδη ἀφθόνως, καὶ συνωδεύοντο τὰ κομίζοντα αὐτὰ πλοῖα πάντοτε ὑπὸ Ἀγγλικοῦ πολεμικοῦ. Παρὰ τῶν αὐτῶν ἐφωδιάζοντο ἡ Μοθώνη καὶ ἡ Κορώνη, αἵτινες οὐδέποτε ἔπεσαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐπαναστάσεως.

Δεινῶς ἐντοσούτῳ εἶχεν ὁ Ἀλῆ πασᾶς, πολεμούμενος ὑπὸ τῶν Βασιλικῶν. Ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν Τουρκαλβανῶν, παρεδόθη εἰς τοὺς ἐχθροὺς του, καὶ ἀπεκεφαλίσθη κατὰ τὸν Ἰανουάριον τῶν 1822. Ὅλη ἡ Ἤπειρος ἐπροσκύνησε τὸν πολεμοῦντα αὐτοὺς Χουρσὴτ-πασᾶ. Μόνον τὸ Ἡρωϊκὸν Σούλιον ἀντεῖχεν εἰς τοὺς στρατοὺς τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀθλιεέστατα διέκειτο ἕνεκα πείνης. Ὁ Μάρκος Βότσαρης μεταβὰς εἰς Τεκὲν, συνομιλεῖ μετὰ τοῦ Ἰωάννου Ζαμπελίου λάθρα τῶν Ἄγγλων φυλάκων, ἐξελθόντος τῆς Λευκάδος διὰ τοῦ πλοίου τοῦ Γελαδούλη, καὶ ζητᾷ τροφάς. Ὁ Ζαμπέλης ἐπιστρέψας εἰς Λευκάδα, παρακινεῖ τοὺς συμπολίτας του Σούνδιαν, Χαμοσφακίδην, Βαφέαν καὶ ἄλλους τῶν συνεταίρων, καὶ καταβάλλουσι πλῆθος χρημάτων, ἐν οἷς συνεισφέρουσι καὶ πολλοὶ τῶν ἐπαγγελματικῶν Ἰονίων. Οὗτοι παρεμποδίζονται παρὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ νὰ συμμετέχωσι τοῦ Ἑλληνικοῦ κινήματος. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν διακρίνεται ὁ μακαρίτης Χαλικιόπουλος, ὃν οἱ συμπολῖται ἐνόμιζον φιλότουρκον. Συνάγονται λοιπὸν 700 δίστηλα, καὶ δι' αὐτῶν ἀγοράζονται ζωοτροφίαι, αἵτινες διὰ Μεσολογγίου διευθύνθησαν, καὶ τὰς ὁποίας παρέλαβεν ὁ Μάρκος Βότσαρης. Ἡ οἰκογένεια ὅμως τοῦ ἥρωος τούτου, ἤτοι γυνὴ καὶ τέκνα αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Κώστα, τοῦ Μάρκου Νταγλῆ, τοῦ Κώστα Τζαβέλλα, τοῦ Κήτσου Κολιοδημήτρου, καὶ τοῦ προεστῶτος τῆς Λεβαδίας Νικολάου Νάκου δομηρεύοντες πρώην παρὰ τῷ Ἀλῆ πασᾶ, ἤδη εὑρίσκονται ἀνὰ χεῖρας τοῦ καταβαλόντος αὐτὸν Χουρσὴτ πασᾶ. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἔχουσιν εἰς χεῖρας τοὺς ἐν Τριπολιτσᾷ αἰχμαλωτισθέντας τῶν ἐπιφανῶν Τούρκων, ἤτοι τὰ χαρέμια τοῦ Χουρσὴτ-πασᾶ καὶ Μεχμὲτ πασᾶ, τὸν Καϊμακάμην μπέην καὶ τὸν Κεχαγιάμπεην καὶ ἄλλους. Ἵνα δὲ

ἐλευθερώσῃ τὰ χαρέμιά του ὁ Χουρσὴτ-πασᾶς, ἀπέστειλεν Ἰωαννίτας τινὰς εἰς Κέρκυραν πρὸς τὸν Μαιτλὰνδ, αἰτούμενος τὴν μεσολάβησίν του πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, καὶ νὰ μετρήσῃ χρήματα, ὅσα ζητήσωσιν οἱ Ἕλληνες. Ἀλλ' οὗτος δὲν ἠθέλησε λέγων, ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Χουρσὴτ μετέβησαν εἰς Ζάκυνθον, θέλοντες νὰ ἀπέλθωσιν εἰς Πελοπόννησον, καὶ ἐκεῖ νὰ διαπραγματευθῶσιν ἀπ' εὐθείας μὲ τοὺς προὔχοντας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Τοῦτο μαθόντες οἱ ἐν Ζακύνθῳ συνέφοροι, τοὺς μὲν ἀφιχθέντας ἀπεσταλμένους τοῦ Χουρσὴτ ἐκράτησαν ἐνταῦθα, προφασιζόμενοι ὅτι δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς, ἐὰν μετέβαινον εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἔγραψαν δὲ περὶ τῆς ὑποθέσεως εὐθὺς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἥτις ἤθελε τότε καὶ αὐτὴ νὰ κάμῃ ἀνταλλαγὴν τῶν χαρεμίων τούτων μὲ ὅσους Ἕλληνας αἰχμαλώτους εἶχεν ὁ Χουρσὴτ καὶ ὁ Μεχμὲτ πασᾶς. καὶ νὰ λάβωσιν οἱ Ἕλληνες ἓν ἑκατομμύριον γροσίων παρὰ τοῦ Χουρσὴτ, δι' ἃ ἔπεμψεν ἡ Κυβέρνησις γράμματα πρὸς τὸν Μεχμὲτ-πασᾶν διατρίβοντα τότε εἰς Θήβας. Ὁ Παναγιώτης Στέφανος ἰατρὸς μέλος τῆς ἐφορίας Ζακύνθου καὶ νομοθέτης Ἰόνιος, συνεσχετίσθη πρὸς τὸν Μαιτλὰνδ, καὶ συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ, ὅπως διαπραγματευθῇ τὴν ὑπόθεσιν τῶν χαρεμίων μετὰ τοῦ Βενιζέλου Ρούφου συγγενοῦς του, ὅστις, ὡς εἴπομεν, ἀπεφυλακίσθη ἐπὶ τούτῳ ἐκ τοῦ φρουρίου Ζακύνθου, ὁμηρεύων ἐπὶ τοῦ ἀφοπλισμοῦ τῶν Ζακυνθίων. Οὗτος λοιπὸν λαβὼν συστατικὰ γράμματα παρὰ τοῦ Μαιτλὰνδ, μετέβη μετὰ τοῦ Βενιζέλου εἰς Ἄργος, ἔνθα καθήδρευεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τὰς 10 Νοεμβρίου, καὶ διεπραγματεύετο. Μετὰ πολλὰς συνδιαλέξεις κοινῶς καὶ κατὰ μέρος, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ παλαιῶν Πατρῶν, ὑπεσχέθη ὁ ἰατρὸς Στέφανος τοὺς Ἕλληνας αἰχμαλώτους καὶ τὰ ἐνέχυρα καὶ 100,000 τάλληρα διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν μόνον τῶν χαρεμίων. Ἔμελλε δὲ νὰ ἀποφασίσωσι τελειωτικῶς τὴν ἐπιοῦσαν ἐν πλήρει συνελεύσει τῆς Κυβερνήσεως. Προσεκλήθησαν λοιπὸν κατ' αὐτὴν ὅλοι οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου. Ἀλλ' οἱ πλείονες αὐτῶν ἀντέτεινον εἰς τὸ ὑπέρογκον τῆς ποσότητος, λέγοντες, ὅτι ἤθελε βαρυφανῇ ἡ ποσότης αὕτη εἰς τὸν Χουρσὴτ, καὶ ἴσως δὲν ἤθελεν εὐδοκιμήσῃ ἡ ἀνταλλαγή. Ἕνεκα τούτου ψηφοφορήσαντες περιώρισαν τὸ ποσὸν εἰς 80,000 δίστηλα, ἐνῷ ὁ παλαιῶν Πατρῶν καὶ ὁ Πανοῦτσος Νοταρᾶς ἐπέμενον εἰς τὰς 100,000. Ἔγραψαν λοιπὸν τὴν συμφωνίαν καὶ ἐνεχειρίσθησαν τὰ γράμματα πρὸς τὸν ἰατρὸν Στέφανον νὰ τὰ ἀποστείλῃ.

Οἱ ἐν Ζακύνθῳ διατρίβοντες ἀπεσταλμένοι τοῦ Χουρσὴτ-πα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

σὰ Ἰωαννῖται, μαθόντες ὅτι ὁ ἰατρὸς Στέφανος καὶ ὁ Μπενιζέλος μετέβησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ διεπραγματεύοντο περὶ τῶν χαρεμίων, ἐκίνησαν κατόπιν καὶ αὐτοὶ διὰ τὸ Ἄργος, φέροντες γράμματα τοῦ Χουρσὴτ καὶ τοῦ Ἰωαννίνων Γαβριὴλ πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς Πελοποννήσου. Παρουσιασθέντες λοιπὸν εἰς τὴν συνέλευσιν, παρεκάλουν νὰ μὴ ἐκπεραιώσωσι μὲ τὸν Στέφανον καὶ Βενιζέλον τὴν συμφωνίαν, ἀλλὰ δι' ἑαυτῶν· διότι τοῦτο ἤθελε δώσει παρρησίαν εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῶν ἄλλων ἐκεῖ μερῶν, οἵτινες θὰ εἶχον ἄνεσιν ἐκ τῶν συμφορῶν. Ἔλεγον δὲ ὅτι ὁ Χουρσὴτ-πασᾶς ἤθελε διπλασιάσει καὶ τὴν συμφωνηθεῖσαν μετὰ τοῦ Στεφάνου τιμὴν, ἐὰν δι' αὐτῶν ἐλάμβανε τὰ χαρέμιά του, τὰ ὁποῖα τοσοῦτον ἐπόθει. Καὶ ἐπρόσθετον, ὡς ἱστορεῖ ὁ παλαιῶν Πατρῶν ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν, ὅτι ὁ Στέφανος καὶ ὁ Μπενιζέλος ἠπάτησαν τὸ ἔθνος, καὶ τὰ ἐζημίωσαν, καθὼς ἠπάτησαν καὶ ἐκείνους, καὶ ἥρπασαν τὴν ὑπόθεσιν ἀπὸ τὰς χεῖράς των. Οὐδὲν ὅμως ἠδυνήθησαν νὰ τελεσφορήσωσιν· ἐπειδὴ οἱ Πελοποννήσιοι ἔλεγον, ὅτι ἔδωκαν τὸν λόγον των πρὸς τὸν Στέφανον, καὶ τὰς συμφωνίας μετ' αὐτοῦ δὲν ἠδύναντο ν' αναιρέσωσιν. Πέντε μῆνας διεξῆλθον εἰς διαπραγματεύσεις καὶ ἀπαντήσεις μεταξὺ Χουρσὴτ, Μαιτλὰνδ, Στεφάνου καὶ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Τὰ χαρέμια εὑρίσκοντο εἰς Τριπολιτσᾶν, καὶ ἐφυλάσσοντο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μαυρομιχάλη, ἔνθα περιεποιοῦντο. Ὁ ἰατρὸς Στέφανος ἐπορεύθη εἰς Τριπολιτσᾶν, καὶ ἐπεσκέφθη τὰ χαρέμια, καὶ εὗρεν αὐτὰ ἐν καλῇ καταστάσει. Φιλοφρόνως δὲ περιποιηθεὶς, προσέφερεν τὰς ὑπηρεσίας του. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἑπτάνησον, διὰ τοῦ Μαιτλὰνδ προσήγαγε τὰς συμφωνίας πρὸς τὸν Χουρσήτ. Οὗτος ἀσμένως ἐδέχθη τὴν διαπραγμάτευσιν, καὶ πλοῖον Ἀγγλικὸν ἔπλευσεν εἰς Κόρινθον φέρον τὰ χρήματα καὶ τοὺς ὁμήρους ἐκ μέρους τοῦ Χουρσὴτ Ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία στέλλει τὰ χαρέμια ἐκεῖ, συνωδευόμενα μὲ Γερουσιαστὰς καὶ μὲ τὸν Γεώργιον Μαυρομιχάλην. Αὐτὸς ὅμως ἀπήτει παρ' αὐτοῦ ἰδιαιτέρως 150,000 γρόσια δι' ἔξοδα εἰς περίθαλψιν τῆς οἰκογενείας τοῦ Χουρσὴτ, καὶ ἤθελε πρῶτον νὰ πληρωθῇ αὐτὸς, καὶ ἔπειτα νὰ παραδοθῶσι τὰ χαρέμια. «Ὁ ἰατρὸς Στέφανος δὲν ἠδύνατο βεβαίως, λέγει ὁ ἱστορικὸς Σπηλιάδης, νὰ διαπραγματευθῇ περὶ ἀντικειμένων ἀφορώντων τὸ ἔθνος ὅλον, εἰμὴ μὲ τὴν διοίκησιν τῆς Πελοποννήσου. Ὁ δὲ Μαυρομιχάλης δὲν ἠδύνατο νὰ ἀπαιτήσῃ τίποτε ἀπὸ τὰ χαρέμια, ὡς αἰχμάλωτα τοῦ πολέμου θεωρούμενα, καὶ ἀνήκοντα εἰς τὸ ἔθνος. Ἂν τῳόντι εἶχε δαπανήσει τίποτε δι' αὐτὰ, ἠδύνατο νὰ δικαιολογήσῃ τὸν λογαριασμόν του δι' ἀποδείξεων, καὶ νὰ

λάβη τὰ δαπανηθέντα ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν. Ἂν ζητῇ ἀνταμοιβὴν, ἐπειδὴ ἐνεπιστεύθη τὴν φυλακήν των, ἡ πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνη τῶν Ἑλλήνων, ἦτο λαμπρὸν βραβεῖον.»—Ὁ ἰατρὸς Στέφανος λοιπὸν ἵνα καταβάλῃ τὰς δυσκολίας παρὰ τοῦ Μαυρομιχάλη, ἠθέλησε νὰ τὸν ἀνταμείψῃ χρηματικῶς, καὶ ἔδωσεν αὐτῷ ὁμολογίαν διὰ τὰ χρήματα αὐτοῦ μὲ ὑπόσχεσιν, ὅτι τότε ἤθελε πληρώσει τὰ γρόσια τῶν ἐξόδων τοῦ Μαυρομιχάλη, ὅταν ἤθελε τὰ λάβει ἀπὸ τὸν Χουρσήτ. Καὶ διὰ ταῦτα ἡ γυνὴ τοῦ Χουρσὴτ (Πασίνα) παρέδωκεν ὅλους τοὺς πολυτίμους λίθους καὶ κοσμήματα, ὡς ἐνέχυρον πρὸς τὸν Στέφανον. Ἡ Κυβέρνησις διὸ ἐκτελοῦσα τὰς συμφωνίας τῆς Γερουσίας μὲ τὸν Στέφανον, παρέδωκε πρὸς αὐτὸν τὰ χαρέμια, ἄκοντος τοῦ Μαυρομιχάλη καὶ ἀντιτείνοντος καὶ εἰς τοῦτο τὸ δικαίωμα τῆς Κυβερνήσεως. Ἀμέσως ἐγχειρίζονται παρὰ τοῦ Στεφάνου οἱ ὁμηρεύοντες Σουλιῶται, καὶ μετροῦνται τὰ χρήματα 80,000 δίστηλα, τὰ ὁποῖα παρευθὺς ἐστάλησαν εἰς τὰς ναυτικὰς νήσους διὰ τὸν στόλον. Ὁμοῦ μὲ τὰ χαρέμια ἀπεδόθησαν ἄνευ λύτρων ὁ Καϊμακάμης καὶ Κεχαγιᾶς, καὶ ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὸ Ἀγγλικὸν πλοῖον μὴ κακοποιηθῶσιν. Ἔκτοτε ὁ Μαυρομιχάλης διετέθη ἐχθρικῶς κατὰ τῆς κυβερνήσεως, ὅτι δὲν ἀπέδωκεν αὐτῷ τὰ ὀφειλόμενα ἔξοδα ἐκ τῆς πληρωμῆς τῶν χαρεμίων. Τὸ Ἀγγλικὸν πλοῖον ἔσπευσεν εἰς Ζάκυνθον. Ἐνταῦθα, ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἡ λοιμοκάθαρσις, ἐδεξιώθησαν τὰ χαρέμια, καὶ περιεποιήθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰατροῦ Στεφάνου, καὶ εἶτα ἐπέμφθησαν πρὸς τὸν Χουρσήτ. Ἀλλ' αὐτὸς, ἀφοῦ παρέλαβε τα χαρέμιά του, οὐχὶ μόνον δὲν ἔδωκεν ὀβολὸν πρὸς τὸν Στέφανον, ἵνα πληρωθῇ ἡ ὁμολογία του πρὸς τὸν Μαυρομιχάλην, ἀλλὰ καὶ ἡτοίμασεν ἐκστρατείαν φοβερὰν δι' ἐκδίκησιν τῶν Πελοποννησίων. (1)

Περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀπρόβλεπτά τινα, ποιηθέντα ἐκ μέρους τῶν πολεμούντων Ἑλλήνων, περιπλέκουσι τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν μὲ τὴν Ἰόνιον, ὥστε ἡ τελευταία ὡς ἰσχυροτέρα ἠθέλησε νὰ κατατρέξῃ τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα ἰταμώτερον. Ἐνῷ ἔπλεον τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα εἰς Μεσολόγγιον, ἀπήντησαν δύο βρίκια Τουρκικὰ κατὰ τὴν Λευκάδα, ἅτινα ἀπεστέλλοντο εἰς παλαιὰς Πάτρας ἐκ Πρεβέζης. Ταῦτα πλέοντες οἱ Ἕλληνες προσεκάλεσαν νὰ πα-

(1) Σπηλιάδου ἀπομνημονεύματα διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν Τόμος ά. σελ. 235.—Ὑποσημείωσις.—Μετὰ χρόνους ὁ ἰατρὸς Στέφανος, πορευθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐζήτησε παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Χουρσὴτ τὴν πληρωμὴν τῆς ὁμολογίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἠρνήθη αὐ- ... ὀλίγα ἀπήλαυσεν ἐκ τῶν δημοπρατηθέντων ἐνεχύρων.

ραδοθῶσιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπήκουσαν, τὰ Ἑλληνικὰ κατεδίωκον κανονοβολοῦντα. Τὰ Τουρκικὰ κατέφυγον εἰς Λευκάδα, καὶ οἱ Τοῦρκοι τρομασμένοι, ἅμα ἐπλησίασαν εἰς τὴν ξηρὰν ἐξεπήδησαν ἐπί τινος βράχου τῆς Λευκάδος, καὶ ἐκεῖθεν ἀντέκρουον τοὺς Ἕλληνας. Οὗτοι τοὺς κατεδίωξαν εἰς τὴν ξηράν, ἐφόνευσαν τινὰς αὐτῶν, ἐκυρίευσαν τὰ πλοῖα, καὶ ἥρπασαν αἰγιδοπρόβατά τινα. Ὁ Ἄγγλος τοποτηρητὴς Λευκάδος, θεωρήσας τοῦτο, ἔγραψεν εὐθὺς πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν τὰ γινόμενα. Ὁ δὲ σφόδρα ἐρεθισθείς, ὅτι παρεβιάσθη τὸ οὐδέτερον ἔδαφος τοῦ Ἰονίου, ἀπέστειλε τὸν Ἄγγλον Πέσχελ, ζητῶν ἱκανοποίησιν μὲ τὸ νὰ παιδευθῶσιν οἱ ἔνοχοι, καὶ νὰ πληρώσωσιν οἱ Ἕλληνες διακοσίας χιλιάδας γρόσια, τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο νὰ ἦσαν ἐντὸς τῶν δύο Τουρκικῶν βρικίων, καὶ τὰ ὁποῖα οἱ Ἄγγλοι ἐπλήρωσαν πρὸς τὸν Σουλτάνον, ὡς ἔλεγον. Ἐντοσούτῳ κατέσχον δύο γολέττας Σπετσιώτικας καὶ μίαν Ὑδραϊκὴν ἐλλιμενιζομένας ἐνταῦθα ὡς ἐνέχυρα περὶ τῆς εἰρημένης ποσότητος. Τότε ὁ Μαιτλὰνδ διατάσσει τὸν γραμματέα Ἀγκεῦ, καὶ γράφει δήλωσιν κατηγορητήριον κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὅτι παρέβησαν τὸ δίκαιον τῶν ἐθνῶν, ἐπιβάντες εἰς γῆν οὐδετέραν, ποιήσαντες ἐχθροπραξίας καὶ λῃΐσαντες. Ἀξιοπαρατήρητος δὲ ἡ προσβολή, ἥτις ἐγένετο κατὰ τοῦ Μαυροκορδάτου ἐν τῷ ἐγγράφῳ.—«Τὰ πλοῖα ταῦτα, ἔλεγεν, ἦσαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἑνὸς ὑποκειμένου αὐτολεγομένου Πρίγγιψ Μαυροκορδάτος. Αὐτὰ πειρατικῶς φερόμενα κατεδίωξαν τὰ Τουρκικά, ἐπέπεσον αὐτῶν καταφυγόντων εἰς οὐδέτερον ἔδαφος, ἐφόνευσαν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἔλαβον χρήματα Ἀγγλικά, ἅτινα εὑρίσκοντο ἐντὸς τοῦ πλοίου. Διὰ ταῦτα ἀπαιτεῖται νὰ τιμωρηθῶσιν οἱ πειρᾶται ὅλοι, καὶ ἡ λεγομένη Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, τῆς ὁποίας αἱ πράξεις ὡς Κυβέρνησις ὑπ' οὐδεμιᾶς δυνάμεως Εὐρωπαϊκῆς ἀνεγνωρίσθησαν· ὀφείλει νὰ ἀποδώσῃ τὸ ποσὸν τῶν πειρατευθέντων χρημάτων. Ἕνεκα τούτου διακρατοῦνται τὰ ἐλλιμενισμένα πλοῖα μέχρι τῆς ἀποδόσεως τῶν χρημάτων.»—Ἐπειδὴ ὅμως ἐμεσολάβησεν ὁ Ἄγγλος μοίραρχος τὰ πλοῖα ἀπεδόθησαν. Τὸ μῖσος ὅμως τοῦ Ἁρμοστοῦ Μαιτλὰνδ δὲν ἔπαυε τοῦ νὰ φέρῃ νέας δυσχερείας εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Εὐδιάθετος μᾶλλον ὁ ἀνὴρ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀπολυτισμοῦ, ὃν ἐπρέσβευεν ἡ ἱερὰ συμμαχία, εἰς τὸ νὰ καταπνιγῇ πᾶν κίνημα τῶν ἀγωνιζομένων εἰς ἀνάκτησιν δικαιωμάτων λαῶν, δυσμενῶς ἐδεικνύετο εἰς πᾶσαν ἀφορμήν, ἣν προσέφερεν ὁ Ἑλληνικὸς ἀγών. Τοὺς Τούρκους φανερῶς εὐνόει, ἐνῷ διὰ προκηρύξεων καὶ εἰς τοὺς λόγους του πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν τοῦ Ἰονίου, ἐδήλου, ὅτι ὤφειλε νὰ

διατηρῆται ἡ οὐδετερότης αὐστηρῶς πρὸς ἀμφότερα τὰ μαχόμενα μέρη.

Ἀφοῦ δὲ κατεστράφη ὁ Ἀλῆ-πασᾶς, διέμενον ἐν Μούρτῳ ἐκ τῆς κατ' αὐτοῦ ναυτικῆς βασιλικῆς μοίρας, μία φρεγάτα, μία κορβέτα καὶ τέσσαρα δικάταρτα. Ὁ Μιαούλης θέλων νὰ κατακαύση αὐτά, ἀπέστειλεν ἑπτὰ πλοῖα εἰς τὴν ἄντικρυ τῆς Ἀντιπάξου Ρινιάσαν, ἵνα ἐπιβιβάσωσι 200 Σουλιώτας συναγωνιστὰς εἰς τὸν σκοπόν, καὶ αὐτὸς ἠκολούθησε κατόπιν μὲ τὸ ἴδιόν του. Ἀλλὰ δέκα μίλλια πρὶν φθάσῃ ὁ Ἑλληνικὸς στολίσκος εἰς Μοῦρτον, ἔπλευσε τὸ Ἀγγλικὸν πολεμικὸν «Ὀσαντικλὲρ», καὶ ἐμπόδισε τὰ Ἑλληνικὰ καράβια νὰ διαπλεύσωσι τὸν μεταξὺ Κορυφῶν καὶ τῆς Ἠπείρου πορθμόν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ νησίδριον τοῦ Μούρτου, πρὸς τὴν Ἠπειρωτικὴν παραλίαν. Ὁ Ναύαρχος Μιαούλης ἀπέστειλεν εὐθὺς τὸ πλοῖον «Τερψιχόρην» εἰς Κορυφοὺς πρὸς τὸν Ἁρμοστήν, παραπονούμενος ὅτι ἀπηγορεύθη ἡ εἴσπλευσις τῶν Ἑλληνικῶν καραβίων, καὶ ἕως οὗ λάβῃ ἀπάντησιν, ἀπέπλευσεν εἰς Μεσολόγγιον. Τὰς 9 Μαρτίου 1822 ἡ «Τερψιχόρη» ἔφθασεν εἰς Κορυφούς. Ὁ δὲ πλοίαρχος ἀφήσας τὸ καράβιον μετέωρον, εἰςῆλθεν εἰς τὴν λέμβον του, ὅπως φέρῃ τὰ γράμματα πρὸς τὸν Ἁρμοστήν. Ἐνῷ δὲ ὁ πλοίαρχος ἔλειπεν εἰς τὴν πόλιν Κορυφῶν, ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις ἔστειλε καὶ ἔφερε τὴν «Τερψιχόρην» ἐντὸς τοῦ λιμένος, καὶ κατεβίβασε τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν της. Ταὐτοχρόνως δὲ εἰδοποίησε τὸν πλοίαρχον ὅτι ἡ «Τερψιχόρη» ἐκρατεῖτο εἰς τὸν λιμένα Κορυφῶν, οὐχὶ ὡς αἰχμάλωτος ἐχθρική, ἀλλ' ἕως ὅτου δώσῃ ἱκανοποίησιν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πρὸς τὴν Ἰόνιον διὰ τὰ αἰγιδοπρόβατα, τὰ ὁποῖα ἥρπασαν τὰ πληρώματα Ἑλληνικῶν καραβίων, πατήσαντα τὴν Ἰόνιον γῆν τῆς Λευκάδος. Διωρίσθη δὲ ὁ πλοίαρχος νὰ λύσῃ τὰ πανία τοῦ καραβίου, καὶ καταβιβάσῃ τὰ ἐξάρτια. Ὁ δὲ πλοίαρχος ὀργισθεὶς ἤθελε νὰ βάλῃ πῦρ εἰς τὴν πυριταποθήκην τῆς «Τερψιχόρης» καὶ τὴν κατακαύσῃ. Περιμένων δὲ ἐκεῖ, τὰς 21 Μαρτίου ἀφίχθη εἰς Κορυφοὺς ὁ Ἀγγλικὸς ναύαρχος, ὅστις ἀπεδοκίμασε τὴν πρᾶξιν τοῦ Ἁρμοστοῦ, λέγων ὅτι ἐδικαιοῦτο μὲν ὁ Ἁρμοστὴς νὰ ζητήσῃ ἱκανοποίησιν διὰ τὴν καταπάτησιν τοῦ Ἰονίου ἐδάφους καὶ τὴν πληρωμὴν τῶν αἰγιδοπροβάτων, παρεβίαζε δὲ τοὺς νόμους τοῦ πολέμου οὐδετέρων μαχομένων, κρατῶν αὐτὸς πλοῖον, ὃ ἐν καλῇ πίστει, ἀφίχθη δι' ἁπλῆν ὑπηρεσίαν εἰς οὐδετέραν γῆν, ἐνῷ ἀπὸ τοὺς ἀντιμαχομένους τοῖς Ἕλλησι Τούρκους, οὐδέποτε ἐζήτησε ἱκανοποίησιν ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις διὰ τὸ Ἰονικὸν πλοῖον, οὗ πρὸ ὀλίγου κατεπάτησαν τὴν Ἰόνιον σημαίαν οἱ Τοῦρκοι διότι

ἐλήισαν αὐτὸ,καὶ ᾐχμαλώτισαν οἱ Τοῦρκοι τοὺς ἐνταῦθα ἐπιβάτας ἄνδρας, τὰ κοράσια καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Πατραίου Ἀποστόλου Περούκα. Αὐτοὺς δὲ ἀπηλευθέρωσεν ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων γυμνούς Οὕτως ἡ «Τερψιχόρη» ἀπολυθεῖσα εἰδοποίησε τὸν Μιαούλην, ὅτι ἀπηγορεύθη ἡ εἴσπλευσις τῶν Ἑλληνικῶν καραβίων, καὶ ἐματαιώθη πᾶσα ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἐν Μούρτῳ. Ὁ δὲ Ἁρμοστὴς ἀπέστειλεν εἰς Ὕδραν τὴν φρεγάταν «Κίμβρον» ὑπὸ τὸν Ἀμιλτῶνα, μὲ τὸν γραμματέα τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως Πλάτωνα Πετρίδην, φέροντα γράμματα καὶ ἐντολὰς τοῦ Ἁρμοστοῦ πρὸς τὴν ἐκεῖ Κυβέρνησιν. Ἀπήτει δὲ ὁ ἀποσταλεὶς ὅπως δώσῃ πρὸς τὴν Ἰόνιον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις 400 δίστηλα διὰ τὰ ἁρπαγέντα αἰγιδοπρόβατα, καὶ διετάχθη ἐκ μέρους τῶν Ἰονίων ἀρχῶν ἡ ἀπαγόρευσις πλοίων ὑπὸ Ἑλληνικὴν σημαίαν, πολεμικῶν καὶ ἰδιωτικῶν εἰς τὰ Ἰονικὰ παράλια, καὶ ὅτι ἐντὸς τεσσάρων μιλίων δύνανται νὰ εἰσπλεύσωσι τὸν πορθμὸν τῶν Κορυφῶν. Ἔλεγε δὲ πρὸς τούτοις, «Τὸ νησίον τοῦ Μούρτου ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἑπτάνησον, καὶ ὡς τοιοῦτον ἦτον ἀπρόσιτον, καὶ ὅτι ὁσάκις μέλλει νὰ εἰσπλεύσῃ Ἑλληνικὸς στόλος τὸ Ἰόνιον πέλαγος, τὸ μεταξὺ τῆς Ἰονίου καὶ Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας, ὀφείλει νὰ εἰδοποιῇ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τὸν μέγαν Ἁρμοστὴν, ὅπως προλαμβάνωνται τὰ ἀναγκαῖα ὑγειονομικὰ μέτρα καὶ τὰ περὶ ἀσφαλείας τοῦ Ἰονίου Κράτους.—»

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ταῦτα μαθοῦσα, ἀπέστειλε πρὸς τὸν μέγαν Ἁρμοστὴν τὸν Γεώργιον Σπανιολάκην μὲ γράμματα ἀπαντῶντα εἰς τὰ ζητήματα τοῦ Ἁρμοστοῦ. Ἀφιχθεὶς δ' αὐτὸς εἰς Κέρκυραν, δὲν τοῦ ἐπετράπη νὰ συγκοινωνήσῃ μετά τινος, ἀλλὰ τὸ μὲν πλοῖον διετάγη καὶ ἤραξεν εἰς ἀπομεμονωμένον τι μέρος τοῦ λιμένος Κορυφῶν, καὶ περιεκυκλώθη ὑπὸ χωροφυλάκων καὶ Ἄγγλων στρατιωτῶν, πᾶσα δὲ ὁμιλία καὶ συγκοινωνία ἀπηγορεύθη τοῖς ναύταις καὶ ἐπιβάταις μετὰ τῶν Κερκυραίων. Τὰ δὲ παραδοθέντα γράμματα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἔλεγον οὕτως. —«Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἦτον ἑτοίμη νὰ πληρώσῃ τὰ τετρακόσια δίστηλα, καὶ κατεγίνετο νὰ εὕρῃ τοὺς ἐνόχους τοὺς καταπατήσαντας τὸ Ἰόνιον ἔδαφος, καὶ νὰ τοὺς τιμωρήσῃ· ὅτι τὸ ἀπόστημα τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων εἰσπλεόντων τὸ Ἰόνιον ἑνὸς μιλλίου, ὡς πρὸς τὸν ὑγειονομικὸν σκοπὸν, ἰσοδυναμεῖ μὲ τὰ ἀπαιτούμενα τέσσαρα μίλια παρὰ τῆς Ἰονίου ἀρχῆς· ὅτι ἐν δικαιώματι τῆς οὐδετερότητος διακωλύῃ ὁ Ἁρμοστὴς τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, νὰ ἐπιτεθῇ τοῦ Τουρκικοῦ τοῦ παρορμοῦντος εἰς

Μοῦρτον ὡς νησίδριον Ἰονικὸν, ὀφείλει ἀμέσως διὰ τὸ αὐτὸ δικαίωμα νὰ ἀποδιώξῃ ἐκεῖθεν καὶ τὸν ἐλλιμενισμένον Τουρκικόν. Καὶ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, μολονότι γινώσκει ὅτι βλάπτονται τὰ συμφέροντά της, ἀνακαλύπτουσα οὕτω τοὺς σκοποὺς τῶν ἀγωνιζομένων πρὸς ξένην δύναμιν, συγκατατίθεται ὅμως νὰ εἰδοποιῇ τὸν Ἁρμοστὴν, ἀφοῦ τὰ μέλλοντα νὰ εἰσελεύσωσιν τὸ Ἰόνιον πέλαγος πλοῖά της φθάνωσιν εἰς Γλαρέντζαν.»—Τὰς 16 Ἀπριλίου ἀπήντα ὁ Ἁρμοστὴς διὰ τοῦ ἐξ ἀπορρήτων Φρεδερίκου Ἀγκεῦ ὧδε.—«Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ λόρδος μέγας Ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων ἔλαβε τὰς ἐπιστολὰς, αἱ ὁποῖαι λέγουσιν ὅτι τὰς ἔστειλαν πρὸς αὐτὸν τινὲς αὐτονομαζόμενοι Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος, καὶ μὲ ἕναν ἀπεσταλμένον αὐτῆς εὑρισκόμενον κατὰ τὸ παρὸν ἐν τούτῳ τῷ λιμένι, καὶ διαταγμένον ὑπὸ τῆς ἀνωειρημένης αὐτονομάστου Κυβερνήσεως νὰ ἔλθῃ εἰς ὁμιλίαν μὲ τὸν λόρδον μέγαν Ἁρμοστήν. Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ἀγνοεῖ παντελῶς ὅτι ὑπάρχει προσωρινὴ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ τοιοῦτον ἀπεσταλμένον. Μοναχὴ ἡ ἀνάγκη νὰ διατηρήσῃ, καθὼς πάντοτε ἔπραξε τὰς ἀρχὰς αὐστηροτάτης οὐδετερότητος, τὴν παρακινεῖ νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν κάποια πράγματα ἀπὸ τὰ γραμμένα εἰς τὰς ἐπιστολάς. Συγκαταβαίνει λοιπὸν νὰ διαδηλώσῃ, ὅτι καμμίαν δὲν θέλει νὰ ἔχῃ ἀνταπόκρισιν μὲ μίαν κατ' ὄνομα δύναμιν, τὴν ὁποίαν δὲν γνωρίζει, καὶ ὅτι ἡ ἀπόφασίς του εἶναι ἐν συνόψει ἡ ἀκόλουθος. Ἓν πλοῖον λεγόμενον Ἑλληνικὸν, ὑπὸ σημαίαν μὴ ἀναγνωριζομένην καὶ πουθενὰ δεκτὴν, δὲν εἶναι δεκτὸν ἐντὸς τῶν Ἰονίων λιμένων. Δὲν ὀφείλει ἡ Α. Ε. νὰ συζητήσῃ μὲ Δύναμιν ἡ ὁποία δὲν ἀναγνωρίζεται, οὔτε κρίνει εὔλογον νὰ πράξῃ. Λέγει ὅμως ὅτι τὸ νησίδριον τοῦ Μούρτου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ Ἰονικοῦ Κράτους, καὶ ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας εἶναι ὁ μόνος προστάτης του. Ἡ Α. Ε. θεωρεῖ πρὸς τούτοις ὅλον τὸ μεταξὺ Μούρτου καὶ Κασιωπίας πορθμὸν τῶν Κορυφῶν ὡς πραγματικῶς λιμένα τῶν Κορυφῶν. Ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις ὁρμωμένη ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς οὐδετερότητος, τὴν ὁποίαν πάντοτε διετήρησεν ὡς πρὸς τοὺς ἀλληλομαχοῦντας, ἐλεεινολογεῖ τὴν μωρὰν ἀλαζονείαν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔφεραν τὰ πράγματα εἰς τὴν τωρινὴν κατάστασιν. Ἡ Α. Ε. διατάσσει ὅτι ὁ εὑρισκόμενος ἄνθρωπος εἰς τὸν λιμένα τοῦτον νὰ ἀναχωρήσῃ ἀμέσως.»—Διὰ τῆς δηλώσεως ταύτης λοιπὸν, ἐμποδίσθησαν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα οὐ μόνον νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Τουρκικῶν τῶν ἀραγμένων εἰς Μοῦρτον, ἀλλὰ καὶ νὰ εἰσπλεύσωσι τοὺς Ἰονικοὺς λιμένας. Τὰ δὲ Τουρκικὰ ἀπεναντίας νὰ

ἐράξωσι καὶ σώζονται εἰς αὐτούς.—Ὁποία μεροληψία τοῦ Λόρδου Ἁρμοστοῦ! Τοῦτο ἀρκεῖ νὰ δηλώσῃ τὸ πάθος αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα. (1)

Διὰ ταῦτα ὁ Ἁρμοστὴς διέταξεν αὐστηρὸν ἀποκλεισμὸν πρὸς τὰ πλοῖα Ἑλληνικῆς σημαίας εἰς ὅλας τὰς νήσους καὶ ἐπηυξήθησαν ὅλα τὰ κωλύματα. Ὁ προσερχόμενος νὰ ὁμιλήσῃ ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἢ τῶν ἐπαναστατῶν εὐθὺς περιωρίζετο, τὰ γράμματα ἠνοίγοντο εἰς τὸ ταχυδρομεῖον. Ἐρευνῶντο τὰ πλοιάρια μήπως ἔχωσι πολεμοφόδια πρὸς τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἐψηλαφίζοντο οἱ ἐπιβάται μὴ φέρωσι γράμματα ἢ ὅπλα. Ἐμποδίζοντο τὰ διαβατήρια καὶ βαπτιστικὰ ἔγγραφα πρὸς τοὺς ζητοῦντας διαβατήρια διὰ τὴν Πελοπόννησον Ἴονας. Ἐν Λευκάδι ἡ δυσμένεια ἔφθασε μέχρις ἀπανθρωπίας. Τοποτηρητὴς αὐτῆς ἦτο ὁ δύστροπος, τραχὺς καὶ ἀγέρωχος στρατιωτικὸς Τέμπλες. Οὗτος ἐφάνη ὁ τρομερώτερος διώκτης τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Φρίττει ὁ ἄνθρωπος ὅσα κολαστήρια καὶ ἀπανθρωπίας ἔπραξεν, εἰς τοὺς δίδοντας αὐτῷ ἀφορμὴν διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Μὲ λέμβους περιέκλεισε τὰ μεταξὺ Ἀκαρνανίας καὶ Λευκάδος πελάγη. Στρατιῶται Ἄγγλοι ἔνοπλοι ἐφύλαττον τὸ πέραμα καὶ τὰ πρὸς τὴν πόλιν Ἁγίαν Μαύραν. Οἱ φύλακες ἐπυροβόλουν ἀμέσως πλοῖον ἢ ἄνθρωπον τὸν ἄνευ διαταγῆς περῶντα τὸν διαύλακα. Συνήθροιζεν ὁ Τέμπλες ὅλα τὰ πλοιάρια καὶ τὰς λέμβους ἀνὰ πᾶσαν νύκτα ἐντὸς τοῦ λιμεναρχικοῦ περιβόλου, καὶ ἐκλείδονεν αὐτὰ κρατῶν τὸ κλειδίον, μήπως τὴν νύκτα αὐτὰ μεταβιβάσωσι πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους πολεμοφόδια ἢ ἀνθρώπους. Ἔστελλε καὶ κατεβίβαζε μακρόθεν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν πλοίου θέλοντος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα, καὶ πολλάκις ἰδίαις χερσὶ τὰς διέσχιζεν ὡς μαινόμενος. Ἔστησε τὴν ἀγχόνην πλησίον τοῦ παραλίου Πλαγιᾶς, ἵνα ἀπαγχονίζῃ τοὺς Λευκαδίους, οἵτινες συνελαμβάνοντο διερχόμενοι τὸ πέραμα πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους, καὶ ἵνα βλέπωσιν αὐτοὺς οἱ ἀπέναντι πολεμοῦντες συμπολῖταί των, καὶ ἀποθαρρύνονται. Καί ποτε, κατὰ παραβίασιν τῶν νόμων τῆς οὐδετερότητος, διατάξας στρατιωτικὴν φρουράν, ἀπέβη εἰς τὴν ἀπέναντι στερεάν, ὅπου ἐστρατοπέδευον Ἕλληνές τινες· συγκρουσθεὶς δὲ ἐνταῦθα αὐτοῖς, συνέλαβε τὸ πρωτοπαλλήκαρον τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Τσόγγα, καὶ ἀπηγχόνισε ἵνα κορέσῃ τὸν μισελληνισμόν του. Τότε Καραβίας τις Λευκάδιος συνελήφθη, ἐπιστρέφων εἰς Λευκάδα ἐκ τοῦ ἀγῶνος μετὰ πολλὰς ἀριστείας. Εἶτα φερόμενος εἰς τὴν κατα-

(1) Τρικούπη, ἄνωτ. Τόμος Β'. Κεφ. Μ'.

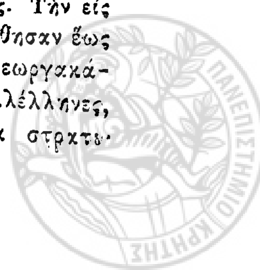
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

δίκην τοῦ θανάτου νὰ ἀπαγχονισθῇ ἀλυσσόδετος, ἔθραυσε τὰς ἀλύσεις, καὶ ἔφυγεν ἐκ τῆς λέμβου ἐνῷ διεπέρα τὸν διαύλακα φερόμενος εἰς τὴν ἀγχόνην, καὶ ἐκολύμβα θέλων νὰ σωθῇ εἰς τὴν στερεάν. Ἀλλ' ἐνῷ Ἀγγλοφυλακὴ ἐπυροβόλει αὐτὸν κατὰ διαταγὴν τοῦ Τέμπλε, αὐτὸς εἰσδύων εἰς τὸ ὕδωρ, ἀπέφευγε τὰς σφαίρας, καὶ ἐσώζετο εἰς τὴν ξηράν. Οἱ Ἄγγλοι ὅμως στρατιῶται, ἐπιβιβασθέντες ἀπὸ τὰς λέμβους, προφθάνουσι καὶ τὸν φονεύωσι. Τὸ δὲ πτῶμα αὐτοῦ ἀπηγχονίσθη, ὡς διέταξεν ὁ Τέμπλες, καὶ διέμεινε πολὺν χρόνον κρεμάμενον ἀναμέσον Ἀκαρνανίας καὶ Λευκάδος, ὅπως γίνῃ βορὰ τῶν κοράκων. Ἀναφανδὸν δὲ καὶ πρὸς χλεύην τῶν Χριστιανῶν ἐβοήθει ὁ τοποτηρητὴς Τέμπλες τοὺς Ὀθωμανούς. Ἔπεμπε ζωοτροφίας εἰς τὰ πολιορκούμενα φρούρια τῶν Τούρκων, καὶ συνενοεῖτο μετὰ τοῦ ἐν Πρεβέζῃ Ἄγγλου προξένου Μέγερ εἰς βοηθείας τῶν ἀπίστων καὶ κατασκοπείας τῶν Ἑλληνικῶν κινημάτων. Ἐφοβέριζε τοὺς δικαστὰς Λευκαδίους, ἐὰν μὴ τιμωρήσωσι μὲ θάνατον τοὺς κατηγορουμένους ὡς συνεργοὺς τῶν ἐπαναστατῶν Λευκαδίους. Ἐξεμάνη ὅτε ἔμαθεν ὅτι ὁ ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος Σ. Μεταξᾶς ἤνοιξε τὴν ὁπλοθήκην, ὅπου ἦσαν συνηγμένα τὰ ὅπλα τῶν Λευκαδίων, καὶ ὑπεξαιρέσας τὰ πλεῖστα, ὥπλισε Λευκαδίους μαχητάς, καὶ ἔφερε εἰς τὴν στερεὰν, ὁδηγῶν αὐτός. Κατηγόρησε τὸν Ἰωάννην Ζαμπέλην, ὅτι συνενοήθη μετὰ τοῦ Κεφαλλῆνος Μιχαὴλ Πανᾶ, ὅτε ἦλθε κρυφίως εἰς Λευκάδα, καὶ ἔλαβε πολεμοφόδια καὶ πεντήκοντα ἄνδρας, θέλων νὰ κτυπήσῃ τὴν Πρέβεζαν. Συνελήφθησαν δὲ καὶ γράμματα τοῦ αὐτοῦ Ζαμπελίου, δι' ὧν ἀπέτρεπε τοὺς Σουλιώτας πολιορκουμένους τοῦ νὰ πεισθῶσιν εἰς τὰς ὑποσχέσεις τῶν Ἄγγλων, οἵτινες ἤθελον νὰ συμβιβάσωσιν αὐτοὺς μὲ τοὺς πολιορκοῦντας. Διὰ ταῦτα ἐρρίφθη αὐτὸς εἰς τὴν φυλακὴν τῶν ὑπονόμων τοῦ φρουρίου Λευκάδος ὑπὸ τοῦ Τέμπλε, καὶ παρασταθεὶς εἶτα αὐτῷ, καὶ παρακινούμενος νὰ καταγγείλῃ ὅτι συνενοοῦντο οἱ συνέταιροι τῆς Λευκάδος μετὰ τοῦ Καποδιστρίου, ἀπήντησεν ἀξιοπρεπῶς καὶ ἀπελύθη τῇ συνεργίᾳ τοῦ τότε γραμματέως τοῦ Ἁρμοστοῦ Βάϋνες, ὅστις νυμφευθεὶς Παργίαν τινὰ, εὐνόει τοὺς ὑπηρετοῦντας τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα Ἰονίους.

Ὅμοια τοῦ Τέμπλε ἔπραττεν ὁ μισέλλην τοποτηρητὴς Ζακύνθιος Στόβενς. Οὗτος ἀπεδίωκεν αὐστηρῶς τοὺς πρόσφυγας Ἕλληνας. Ἐχλεύαζε τοὺς μαχητάς, ἔλεγεν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ὑπεκινεῖτο ὑπὸ τῆς Ρωσσίας διὰ τεχνάσματος τοῦ Καποδιστρίου, καὶ διέταξεν αὐστηρὰς ἐρεύνας ἐπὶ τοὺς μεταβαίνοντας εἰς Πελοπόννησον. Οὐδὲν πλοῖον ἄφινε μὲ σημαίαν Ἑλληνικὴν νὰ παραπλέῃ εἰς Ζάκυνθον. Ἡ ἀστυνομία αὐτοῦ κατεσκόπευσε τὰ

βήματα τῆς ἐφορίας καὶ τῶν συνεταίρων Ζακύνθου. Ἀντέπραττον ὅμως λάθρα οἱ συνέταιροι εἰς τὰς προσταγὰς τοῦ Στόβενς. Ἐβοηθοῦντο εἰς ἀντίδρασιν ὑπὸ τοῦ γραμματέως Μικλὴν ἀξιωματικοῦ τοῦ μηχανικοῦ, καὶ συμπαθοῦντος τοῖς Ἕλλησι. Πολλάκις ὁ Κ. Δραγῶνας καὶ ὁ Λαδόπουλος ἔπιπτον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἵνα συγχωρήσῃ τὴν ἀπόβασιν προσφύγων εἰς Ζάκυνθον, καὶ τὴν ἔκπεμψιν ζωοτροφειῶν πρὸς τοὺς πεινῶντας, ἢ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς Ἰταλούς, Γερμανούς, Γάλλους, τὴν εὐόδωσίν των εἰς Ἑλλάδα, καὶ ἵνα κλείσῃ τὸ ὄμμα εἰς Καρβονάρους ἀφιχθέντας εἰς Ζάκυνθον πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀγῶνος. Οἱ συνέταιροι λάθρα συνειργάζοντο εἰς ἐνίσχυσιν τῶν μαχομένων ὑπὲρ πατρίδος· ὁ Βλάκερ ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ κομητάτου τοῦ Λονδίνου συνωμίλει μετ' αὐτῶν ἀφιχθεὶς ἐν Ζακύνθῳ περὶ τοῦ πρώτου Ἑλληνικοῦ δανείου, καὶ συσταίνεται ἐκεῖ ἡ ἐξαργύρωσις τῶν τραπεζικῶν γραμματίων. Πολλὰ αὐτῶν ἠγόρασαν φιλογενείᾳ φερόμενοι ὁ Π. Στέφανος, Φ. Καρβελλᾶς, Ροβέρτος Σολωμός, Κουερῖνος, Δ. Πελεκάσης, Ρώμας, Ἄνθιμος Λεονταρίτης, Καῖσαρ Λογοθέτης καὶ ἄλλοι. Ὁ βαρὼν Δὲ Στὲτσ Γερμανὸς δι' αὐτῶν συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν φιλελλήνων Ἀλμέϊδα, Τουρὲτ, Ταρέλλα, Ρόζα, Δανία, Κνελίνν, Χαυενάμεν, Λὸρδ Κόχραν, Τρελώνου, Γόρδωνος καὶ ἄλλων. Τὰ πρὸς αὐτοὺς καὶ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς Ἕλληνας γράμματα ἐκπέμπονται ὑπὸ τοῦ Θεοδωρακοπούλου ἢ Καρτερούλη, βαλλόμενα ἐντὸς καλάμων καὶ συρρίγων. Πυρίτις καὶ σφαῖραι καταθέτονται εἰς δέματα ἐμπορευμάτων (κῶλα), καὶ σκεπάζονται μὲ πανικά, διερχόμενα τὴν τελωνειακὴν ἔρευναν ὡς ἐμπορεύματα. Ζωοτροφίαι μετακομίζονται εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα μὲ πλοῖα λαμβάνοντα διαβατήρια διὰ Τουρκικὰ μέρη. Πᾶσα ἀλληλογραφία καὶ κατασκόπευσις περὶ καταπτώσεως καὶ πολεμικῶν κινημάτων τῶν ἐχθρῶν, ἐνεργουμένη παρὰ τῶν εταίρων, κοινοποιεῖται πρὸς τοὺς ὁπλαρχηγοὺς καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διὰ μεγάλης προφυλάξεως ἐκ τῶν Ἀγγλικῶν ὑπαλλήλων τῶν διωκτῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας.

Τὴν μεγαλειτέραν δὲ σχέσιν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόντων ἔλαβον οἱ εταῖροι Ζακύνθου μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου. Αὐτὸς εἶχε διορισθῆ πολεμικὸς καὶ πολιτικὸς ἀρχηγὸς τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως. Τὴν εἰς Μεσολόγγιον ἄφιξίν του τὰς 23 Μαρτίου 1822 ἠκολούθησαν ἕως 200 Ἑπτανήσιοι ὑπὸ τὸν Σπύρον Πανᾶν, Φωκᾶν Γεωργακάτον, Διονύσιον Πομόνην Ζακύνθιον, πολλοὶ ἄλλοι φιλέλληνες, τετρακόσιοι τακτικοὶ ὑπὸ τὸν Ἰταλὸν Ταρέλαν καὶ τὰ στρατι-

ωτικὰ σώματα τοῦ Γιατράκου, Δεληγιάννη, Μαυρομιχάλη, Μάρκου Βότσαρη καὶ Γενναίου Κολοκοτρώνη. Ἄλλοι Ἑπτανήσιοι ἕως 50 ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ραυτοπούλου, τοῦ Πανᾶ, καὶ Πέτα μετέβησαν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἔκαμαν ταμβούρια, ἅτινα ἐπεφύλαξαν τὸ ὄνομα μέχρι τοῦ νῦν Πέτα Ζακυνθίου, καὶ Πανᾶ Κεφαλλῆνος. Ἐνταῦθα ὁ Χόρμοβας ὁ ὑπονομοποιὸς ἥναψεν ὑπόνομον, καὶ ἐκρημνίσθη μέρος τοῦ τείχους, καὶ ἐπὶ τὰ χείρω βαίνοντες οἱ πολιορκούμενοι, ὑπεχρεώθησαν καὶ παρέδωκαν τὴν ἀκρόπολιν Ἀθηνῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Τὸ Ἑλληνικὸν ςράτευμα, ὁδηγούμενον ὑπὸ τοῦ Ἑπτανησίου Παναγῆ Κτενᾶ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τὰς 10 Ἰουνίου 1822, καὶ διωρίσθη πρῶτος φρούραρχος ὁ γενναῖος πολεμιστὴς Κτενᾶς. Ἄλλα δὲ ἀνδραγαθήματα ἔπραξεν ὁ Ζακύνθιος Διονύσιος Σεμπρικὸς ἢ Κατσιλίβας. Διότι μετανοήσαντες οἱ Τοῦρκοι, ὅτι παρέδωκαν τὸ παράλιον φρούριον Ναυπλίου κατὰ τὴν συνθήκην τῶν 18 Ἰουλίου 1822, ὁ Ζακύνθιος Σεμπρικὸς Κατσιλίβας, ὁ ἐπιτραπεὶς τὴν φρουρὰν τοῦ παραθαλασσίου φρουρίου Ναυπλίου, μετὰ 50 ἐνόπλων Ἑπτανησίων καὶ Πελοποννησίων, ἀπώθησε τοὺς Τούρκους προσπαθήσαντας νὰ τὸ ἀναλάβωσιν. Ἓν δὲ πλοῖον Ἀγγλικὸν διέλαθε τοὺς ἀποκλειστὰς καὶ εἰσέπλευσε νὰ δώσῃ ζωοτροφίας εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς περὶ τὸν Σεπτέμβριον. Ἀλλ' οἱ φρουροῦντες ὑπὸ τὸν Σεμπρικὸν ἐκανονοβόλησαν ἐκ τοῦ φρουρίου, ἐσύντριψαν τά κατάρτιά του, ἐφόνευσαν δύο ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ, καὶ κυριεύσαντες τὸ ἐρημούλκησαν εἰς τοὺς Μύλους. Λαφυραγωγήσαντες δὲ αὐτὸ ἔφεραν τὰ τρόφιμα εἰς τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον τὸ περὶ τὸ Ναύπλιον.

Ὁ Σεμπρικὸς Κατσιλίβας ἔπεμψε τὴν ἑξῆς ἔκθεσιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν —«Τῇ ὑπερτάτῃ διοικήσει τῆς Ἑλλάδος. —Τῇ 5 Νοεμβρίου 1822, κατὰ τὴν δωδεκάτην ὥραν τῆς νυκτὸς ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἔφθασεν ἓν καράβι κατὰ τὸ Καστέλλι τίρο κανονίου, τὸ ὁποῖον βλέποντας ἡ βάρδια νὰ πλησιάσῃ, ἀμέσως ἐφώναξε τοῦ Κ. Διονυσίου Λαμπρινοῦ καὶ Κ. Ν. Καβαδία, καὶ ἐβγῆκαν ἔξω, καὶ βλέποντάς το, τοῦ ἐφώναξαν διὰ νὰ ποδίσῃ. Αὐτὸ δὲ ἐφώναξεν, ἂν ἦσθε Τοῦρκοι, εἶμαι Ἰγγλέζικο καράβι, καὶ πλησιάζοντας πρὸς τὸ Ναύπλιον, ἐπεχείρησε νὰ μπρουλιάρῃ τοὺς παπαφίγγους, καὶ τὰ μαΐστρα του, διὰ νὰ ἀράξῃ. Βλέποντας ἡμεῖς τέτοιας λογῆς, ἀμέσως τοὺς ἐρρίψαμεν τρεῖς κανονιαῖς, καὶ τότε αὐτὸ ἐπόδισε κατὰ τοὺς Μύλους. Ἐπροσμέναμεν νὰ ἴδωμεν τὰ ἰδικά μας καράβια, νὰ σηκωθοῦν καὶ νὰ πηγαίνουν ἐπάνω του, ἀλλ' ἦταν ἀραγμένα. Εὐθὺς ἀρμάτωσεν ὁ Κ. Διονύσιος τὸ ἐν Κα-

στελίῳ καΐκιον τοῦ Κωνστ, Κρανιδιώτου μὲ τοὺς ἀνθρώπους του, καὶ ἐπῆγεν ἐπάνω του νὰ τὸ τρακάρῃ· ἀλλὰ βλέπει τὸ καράβι ὅτι ἐπόδισε καὶ ἐπήγαινε κατὰ τὸ Ναύπλιον καὶ ἀμέσως ἐπόδισε καὶ ὁ κ. Διονύσιος μὲ τὸ καΐκι καὶ ἐπέστρεψεν ὀπίσω εἰς τὸ Καστέλλι. Τὸ καράβι λοιπὸν ἐπλησίασε κατὰ τὴν μπαταρίαν τοῦ Καστελλίου ἕως τίρο τουφεκιοῦ. Ἄρχισε λοιπὸν τὸ Καστέλλι μὲ κανόνια καὶ μὲ ὑψηλὴν μπαταρίαν ἀρκετὴν, καὶ εὐθὺς τὸ καράβι ἐσήκωσε παντιέραν Ἰγγλέζικην, μίαν εἰς τὸ ἄλμπουρο τῆς πρύμνης, καὶ ἄλλην μίαν εἰς τὴν ράνταν, καὶ ξαναφώναζεν, ὅτι ἂν ἦσθε Τοῦρκοι ἡμεῖς εἴμεθα Ἰγγλέζοι, καὶ ἔτσι ἐπόδισε κατὰ τοὺς Μύλους. Τότε εἴδομεν τὰ ἰδικά μας καράβια, ὅτι ἐβγῆκαν εἰς τὰ πανιὰ μὲ ταῖς βάρκαις των, καὶ ἐπήγαινον κατ' ἐπάνω τοῦ Ἀγγλικοῦ καραβίου. Τὸ Ναύπλιον μᾶς ἔρριψε κανόνια ἀρκετὰ καὶ ἐλάβωσε δύο στρατιώτας. Ἑπομένως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὁ κ. Διονύσιος μὲ δέκα στρατιώτας του, ἐπῆγαν εἰς τὸ Ἰγγλέζικον πλοῖον κατὰ τὴν τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας· ἐρώτησε καὶ τοῦ ἀπεκρίθησαν, ὅτι ἦσαν Ἰγγλέζοι, ὅτι ἦσαν ἐσταλμένοι ἀπὸ τὸν πασᾶν τῆς Σμύρνης. Ἠρώτησε τὰ εἴδη, καὶ τοῦ εἶπον, ὅτι ἔχει ἀλεύρια, καφφέδες, ζάχαριν, καπνοὺς κτλ. Τοὺς ἐζήτησε γράμματα, μετὰ τῆς παντιέρας. Πέντε κανονιαῖς ἔβλαψαν μεγάλως τὸ καράβι· ὁ πιλότος χάσας τὰ ἔντερα, πνέει τὰ λοίσθια· ἡ ὑψηλὴ μπαταρία κατηφάνισεν ὅλην του τὴν ἀρματωσίαν. Τὸ καράβι στέκει εἰς χεῖρας τῶν δύο Ἑλληνικῶν πλοίων τῆς πολιορκίας μας· ὁ ἴδιος ἄφησε δέκα στρατιώτας του διὰ φύλαξιν.—5 Νοεμβρίου, τῇ 5 ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἡμέρᾳ Κυριακῇ 1822, ἐν Καστελλίῳ.— Ὁ ὑποχιλίαρχος δοῦλός σας, Διονύσιος Ι. Σαμπρικός.—Ὁ δοῦλός σας, Νικόλαος Καβαδίας.»

Ἐπειδὴ ὁ Κολοκοτρώνης ἐγίνωσκεν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐδεινοπάθουν ἀπὸ ἔλλειψιν τροφῶν, καὶ ὅτι τὰ ἀποσταλέντα τρόφιμα καὶ οἱ ἐλθόντες πρὸς βοήθειαν ἐκ Κορίνθου Τοῦρκοι ἐμποδίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἔγραψεν ἀπὸ Μύλους τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἀποκλεισμένους Τούρκους διὰ τὴν παράδοσιν.—«Τὸ γράμμα ὁποὺ ἐστείλαμεν ἀπὸ Μύλους—Ἐνδοξότατοι Μπέϊδες καὶ Ἀγάδες τοῦ Ναυπλίου καὶ Παλαμιδίου, σᾶς ἀκριβοχαιρετῶ. Ἀπέρασα ταῖς ἄλλαις φοραῖς ἀπὸ τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἐστάθην διὰ τὸν μουχασερέ σας, πλὴν ποτὲ δὲν σᾶς ἔγραψα, καὶ ἴσως μὲ κατακρίνετε κατὰ τὴν ἰδέαν σας. Κρίνω διὰ τοῦτο χρέος μου νὰ σᾶς γράψω ταύτην τὴν φορὰν, ὁποῦ ἀπερνῶ ἀπὸ ἐδῶ, ὅτι ἂν θέλετε, νὰ τρατάρωμεν περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ φρουρίου κατὰ τὰς προτέρας συμφωνίας τιμημένα, ὅπου τώρα ἠμπορεῖ νὰ ἦναι μὲ ὄφελός σας

καὶ νὰ ἦναι προτιμημένον τὸ μίλημά σας, εἰδὲ μή, ἀφοῦ στενοχωρηθῆτε, τότε δὲν λέγεται ὅτι παραδίδεσθε, ἀλλὰ πέρνεσθε, καὶ στοχασθῆτε τὴν διαφοράν. Μὴν εἰπῆτε, ὅτι ἠμπορεῖ νὰ σᾶς ξαναέλθῃ ζωοτροφία, οὔτε σπυρί, ἀπὸ Κόρθο· κόψετε ταῖς ἐλπίδαις σας. Ἐκεῖνο ὅπου ἠμπόρεσαν νὰ σᾶς ἐμβάσουν, ἀπὸ περίστασιν ἔγινε διὰ νὰ μᾶς κάμῃ ν' ἀνοίξωμεν τὰ μάτιά μας, ὥστε μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πρῶτα, ὕστερα δὲν θὰ γλυτώσῃ τὸ κάστρον ἀπὸ τὰς χεῖράς μας. Εἰ δὲ καὶ τρέφητε κάμμίαν ἐλπίδα ἀκόμη, σᾶς συμβουλεύω, κατὰ χρέος τῆς ἀνθρωπότητος, μὴ θελήσητε μὲ μίαν ματαίαν ἐλπίδα νὰ καταντήσητε εἰς ἀφανισμὸν παντελῆ, καὶ πάρετε καὶ τόσων ἀθώων ψυχῶν τὸ κρίμα εἰς τὸν λαιμόν σας. Ἂν παραδοθῆτε τώρα, μὲ ὠφέλειάν σας θὰ ἦναι. Σᾶς κάμνω ὅρκον εἰς τὸν Θεόν, ὅρκον εἰς τὴν τιμήν μου, εἰς τὴν ζωήν μου καὶ τὴν ζωὴν τῶν παιδιῶν μου, ὅτι ἠμπορεῖτε εἰς ὅποιον μέρος θέλετε ν' ἀπεράσητε χωρὶς νὰ πειραχθῆτε οὔτε εἰς τὴν ζωήν, οὔτε εἰς τὴν τιμήν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ κερδεμένοι· εἰδὲ καὶ σᾶς πάρομεν μὲ στενοχωρίαν, ἡ εὐσπλαγχνία ὁποῦ θὰ κάμωμεν θὲ νὰ ἦναι εἰς τὴν ποσότητα τῆς ζωοτροφίας, ὁποῦ θὰ εὕρωμεν μέσα. Εἰς τρόπον ὅπου ἂν δὲν εὑρῶμεν τίποτε, στοχασθῆτε ὅτι δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν ἂν κρατήσωμεν τὸν κόσμον νὰ κάμῃ ἔλεος, καὶ τὸ κρίμα εἰς τὸν λαιμόν σας. Ἐγὼ νὰ ἦμαι ἀθῶος, καὶ εἶσθε οἰκοκυραῖοι. Ἂς ἔχω ἀπόκρισίν σας, ὅπου δὲν πειράζει τίποτε, ἢ καὶ ἂν θέλετε νὰ τρατάρωμεν τίποτε, τώρα ὅπου εἶμαι ἐδῶ. Τόσον.—19 Ὀκτωβρίου 1822. Μύλους.—Ὁ ἀρχιστράτηγος Θ. Κολοκοτρώνης.»

Τὰ φρούρια Ναυπλίου, ἀφοῦ ἐκυριεύθη τὸ Παλαμίδιον ὑπὸ τοῦ Σταΐκου Σταϊκόπουλου, ἀναβάντος τὰς 30 Νοεμβρίου τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου κατὰ συνενόησιν τοῦ φύλακος Τούρκου, παρεδόθησαν καὶ αὐτὰ εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ Ναυπλίου ἔγραψεν ὁ Θ. Κολοκοτρώνης τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν ἀναγγέλλων, τὴν παράδοσιν, ἐπισυνάψας καὶ τὴν συνθήκην μετὰ τῶν Τούρκων καὶ Ἑλλήνων περὶ παραδόσεως.—«Εὐγενέστατοι καὶ φιλογενέστατοι Κύριοι πρόκριτοι τῆς νήσου Σπετσῶν.—Ἔλαβον τὸ σεβαστόν μοι γράμμά σας, καὶ εἶδον ὅσα πατριωτικῶς μὲ συμβουλεύετε· αἱ συμβουλαὶ εἶναι ἄρισται καὶ ἀποδεκταί, καὶ σᾶς ὁμολογῶ διὰ ταῦτα εὐγνωμοσύνην. Ἐγὼ καὶ προλαβόντως σᾶς ἔγραφα δύο φοραῖς, καὶ ἀποκρίσεώς σας δὲν ἠξιώθην, διὰ τὸ ὁποῖον ἤμην καὶ εἰς κακοφανισμόν· ἤδη λαβὼν τὴν ἀνὰ χεῖρας γραφήν σας ἐχάρην ἀμέτρως. Τὰ περὶ Ναυπλίου ἴσως εἰδοποιήθητε μέχρι τοῦδε. Τὴν 30 Νοεμβρίου, καθ' ἣν πανηγυρίζεται ὁ Πρωτόκλητος Ἀνδρέας, διὰ

θαύματος παρελάβομεν αναιμωτὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν μας τὸ φρούριον Παλαμίδι, καὶ χθὲς ἐτελειώσαμεν συνθήκας μὲ τοὺς ἐν Ναυπλίῳ Τούρκους, νὰ τοὺς δώσωμεν καράβια σύγουρα ν' ἀπεράσουν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην μὲ μόνα τὰ φορέματά των, καὶ νὰ δώσωμεν τοῦ καθ' ἑνὸς ὀλίγον χαρτσιλίκι, ἀνάλογον μὲ τὸ πρᾶγμα ὁποῦ θὰ παραδώσῃ ἕκαστος καὶ νὰ τοὺς παραβλέψωμεν καὶ 50 τακίμια ἅρματα, τὰ πλέον κατώτερα. Καὶ οὕτω μᾶς παρέδωκαν τοῦ Ἰτσ-καλὲ τοῦ Βαρουσιοῦ, καὶ ἐβάλαμεν 50 στρατιώτας ἐδικούς μας μέσα χθὲς, καὶ ὑψώθη ἐκεῖ ἡ σημαία τοῦ ἀηττήτου Σταυροῦ. Εἰς τας συνθήκας ἐζήτησαν διὰ τὴν ἀσφάλειάν των καράβια ἐξ ὀνόματος, τόσον Πετσιώτικα, ὡς καὶ Ὑδραιώτικα, καὶ τοῦτο τὸ ἀναφέραμεν πρὸς τὴν διοίκησιν, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ τὸ γρήγορον φθάσιμόν των, διὰ νὰ γλυτώσωμεν μίαν ὥραν προτήτερα· ἐλπίζομεν ὅτι καὶ ἡ εὐγενεία σας ὡς στρατιῶται, θέλετε σπουδάσει διὰ τοῦτο. Ἀπ' ἀρχῆς ἐφυλάχθη καὶ ἐλπίζομεν νὰ φυλαχθῇ μέχρι τέλους εὐταξία εἰς ὅλα, μάλιστα εἰς τὰ πολεμοφόδια τοῦ φρουρίου, καὶ ἄμποτε ἡ Θεία βοήθεια νὰ μᾶς χαρίσῃ πρόοδον εἰς ὅλα τὰ πατριωτικά μας ἐπιχειρήματα πανταχοῦ. Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα τὰ πράγματά μας προοδεύουν ἄριστα· ὁ γενναῖος καὶ συνάδελφος Ὀδυσσεὺς κατώρθωσε ν' ἀποδιώξῃ τοὺς ἐχθροὺς ἕως τὸ Ζητοῦνι, καὶ ἐκαθάρισεν ἤδη τὴν Ἑλλάδα, εἰς τρόπον ὅπου ἂν ἡ Πατρὶς λάβῃ καλὴν κατάστασιν, ἴσως δὲν τοὺς ἀφήσῃ νὰ πατήσωσι πλέον τὸ ἔδαφός της. Εὐγενέστατοι καὶ φιλογενέστατοι πατριῶται! σᾶς ἔγραφον περὶ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως, νὰ τὴν συγκροτήσωμεν ἐφέτως μὲ ὅλην τὴν τελειότητα ἴσως βάλωμεν τὰ πράγματα τῆς Πατρίδος εἰς τάξιν καὶ διαλύσωμεν τόσα πάθη καὶ διχονοίας. Ἐνεργήσατε καὶ ἡ εὐγενεία σας, καθὼς καὶ οἱ φιλογενέστατοι πρόκριτοι τῆς Ὕδρας, ὅσον ἀνήκει καθ' ὅλας τὰς νήσους. Ἐν τοσούτῳ ἀσπαζόμενός σας πατριωτικῶς, μένω μὲ ἐπιθυμίαν συνεχῶν γραμμάτων σας.—3 Δεκεμβρίου 1822, ἐκ Παλαμηδίου.—Ὁ πατριώτης καὶ εἰλικρινὴς ἀδελφός σας Θ. Κολοκοτρώνης.»

»Λάβετε καὶ τὸ ἴσον τῶν συνθηκῶν διὰ περιέργειαν.—Συνθήκη μεταξὺ τῶν ἐν Ναυπλίῳ Τούρκων καὶ τῶν ἐν τῇ πολιορκίᾳ στρατηγῶν Ἑλλήνων.—Ἐπειδὴ ὡς φαίνεται ἦτο πεπρωμένον παρὰ τῆς Θείας Προνοίας διὰ νὰ παραδοθῇ καὶ τὸ φρούριον Ναυπλίου ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἑλληνικῆς διοικήσεως, τὸ ὁποῖον πολιορκούμενον ἱκανὸν καιρὸν ἀπὸ Ἑλληνικὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις, ἀφοῦ ὑπέφερεν ὅλας τὰς δυστυχίας ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ μεγαλωτάτης ἐλλείψεως τῶν ζωοτροφιῶν, ἥτις ἐπέφερεν εἰς τοὺς ἐν αὐτῷ κα-

τοίχους Ὀθωμανοὺς ἀδιάκοπον καὶ καθημερινὸν θάνατον, ὥστε μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνθέξωσι πλέον εἰς τὴν ἐνδεχομένην ἔφοδον τῶν πολιορκητῶν Ἑλλήνων, παρὰ τῶν ὁποίων καὶ ἐξουσιάσθη τῇ λ΄. τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου τὸ Παλαμήδιον τοῦ αὐτοῦ φρουρίου, καὶ βιασθέντες ἐκ τούτων ἁπάντων, ἐζήτησαν καὶ ἐπραγματεύσαντο σήμερον, εἰς τὰς γ΄. τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου ἔτους ͵αωκϐ΄. μετὰ τοῦ ἐξοχωτάτου ἀρχιστρατήγου καὶ λοιπῶν καπετανναίων τῶν ἁρμάτων τῆς Ἑλληνικῆς διοικήσεως, τὰς ἀκολούθως ἀπαρασαλεύτους κεφαλαιώδες συνθήκας.

»Α΄. Ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις ὑπόσχεται διὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ λοιπῶν καπετανναίων, εἰς τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ Ὀθωμανοὺς τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς των καὶ τὴν διατήρησιν τῆς τιμῆς των.

»Β΄. Ὑπόσχεται νὰ τοὺς ἐμβαρκάρῃ εἰς τὰ ἀκόλουθα Ἑλληνικὰ πλοῖα, τὸν ἀριθμὸν ἑπτά, τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ ἓν τοῦ κυρ. Λαζάρου Κατουριώτη, τὸ ἕτερον τοῦ κυρ. Ἐμμανουὴλ Τουμπάζη, τὸ ἕτερον τοῦ κυρ. Σταμάτη Βουδούρη, τὸ ἕτερον τοῦ κυρ. Ἰωάννου Ὀρλάνδου, τὸ ἕτερον τοῦ κυρ. Ἀναγνώστη Παπαμανώλη, τὸ ἕτερον τοῦ κυρ. Δημητρίου Βούλγαρη, καὶ τὸ ἕτερον τοῦ Χ. Ἰωάννου Μέξη, διὰ νὰ τοὺς μεταφέρωσιν ἀσφαλῶς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εὐνοούμενος ὁ ναῦλος τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, καθὼς καὶ αἱ ζωοτροφαὶ τοῦ ταξειδίου των, εἰς βάρος τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως.

»Γ΄. Ὅλη ἡ κινητὴ περιουσία τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ Ὀθωμανῶν θέλει μείνει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως, παραχωροῦσα εἰς αὐτούς, διὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ λοιπῶν καπετανναίων μόνον ἀπὸ μίαν φορεσίαν ροῦχα εἰς τὸν καθένα, τὸ ἀνάλογον χαρτσιλίκι τοῦ ταξειδίου των, κατὰ τὴν κατάστασιν ἑκάστου, καθὼς καὶ τὰ ἀφεύκτως ἀναγκαῖα διὰ τὸ ταξείδιόν των πράγματα.

»Δ΄. Ἐν ὅσῳ καιρῷ διατρίψωσιν ἐνταῦθα οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ Ὀθωμανοί, μέχρι τῆς ἀπολαύσεώς των, θέλει τοῖς δίδει ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις ἀπὸ μίαν ὀκᾶ ψωμὶ τὴν ἡμέραν εἰς τὸν καθένα.

»Ε΄. Ὑπόσχονται οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ Ὀθωμανοὶ νὰ παραδώσωσι σήμερον, μετὰ τὴν τελείωσιν τῶν συνθηκῶν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ καπετανναίων τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως τὸ ἐν τῷ φρουρίῳ λεγόμενον Ἰτσ καλὲ, ὁμοῦ μὲ ὅλα τὰ ἐν αὐτῷ ἅρματα καὶ πολεμοφόδια, οἵτινες νὰ βάλωσιν εἰς αὐτὸ Ἑλληνικὴν φρουράν, συνισταμένην ὑπὸ 50 στρατιωτῶν ὁπλοφόρων, μένοντες εἰς τὸν μύλον τοῦ αὐτοῦ Ἰτσ-καλὲ μόνον 10 ὁπλοφόροι Ὀθωμανοὶ διὰ βάρδιαν, οἵτινες εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐξέρχωνται εἰς τὸ διάστη-

μα 24 ὡρῶν, καὶ νὰ εἰσέρχωνται πάλιν ἕτεροι δέκα, τὸ ὁποῖον τοῦτο ν' ἀκολουθῇ ἕως τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν μέλλουσι νὰ ἐμβαρκαρισθῶσι.

»ς'. Μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ 'Ιτσ-καλὲ, εἶναι εἰς χρέος οἱ 'Οθωμανοὶ νὰ διορίσωσι δύο ἐξ αὐτῶν, οἵτινες νὰ καταγράψωσιν ὁμοῦ μὲ δύω διωρισμένους παρὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ λοιπῶν καπετανναίων ὅλα τὰ ἐν τῷ φρουρίῳ ἅρματα, τσεπχανέδες καὶ λοιπὰ πολεμοφόδια μὲ ἀκρίβειαν, τὰ ὁποῖα ἀμέσως νὰ βουλοθῶσι καὶ ἀπὸ τὰ δύω μέρη.

»Ζ'. Εἶναι εἰς χρέος, μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ 'Ιτσ-καλὲ, νὰ καταγράψῃ ὁ καθεὶς ἅπασαν τὴν κινητὴν περιουσίαν του, καὶ νὰ δώσῃ τὸ κατάστιχον αὐτῆς πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον καὶ λοιποὺς καπετανναίους.

»Η'. Εἶναι εἰς χρέος ἡ 'Ελληνικὴ Διοίκησις νὰ μετακομίσῃ εἰς τὸ Παλαμήδιον τὰ ἐν τῇ γολέττα εὑρισκόμενα 'Οθωμανικὰ ἐνέχυρα εὐθὺς μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ 'Ιτσ-καλὲ, τὰ ὁποῖα νὰ σταθῶσιν ἐκεῖ καλῶς φυλαγμένα μέχρι τῆς ἡμέρας. καθ' ἣν μέλλουσι νὰ ἐμβαρκαρισθῶσιν, ὅπου τότε ν' ἀλλαχθῶσι μετὰ τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ εὑρισκομένων 'Ελληνικῶν ἐνεχύρων.

»Ι'. 'Υπόσχονται προσέτι νὰ μὴ λάβωσι μεθ ἑαυτῶν κανὲν ἄξιον τιμῆς πρᾶγμα, μένοντες εἰς χρέος νὰ θεωρηθῶσιν ἅπαντες ἀκριβῶς, καθ' ἣν ὥραν ἐξερχόμενοι τῆς τοῦ φρουρίου θύρας καὶ ἀπερχόμενοι εἰς τὸ ἔξωθεν τοῦ φρουρίου λεγόμενον 'Αρβανιτιὰν ἀκροθαλάσσιον, θεωρούμενοι οἱ μὲν ἄνδρες ἀπὸ ἄνδρας Ἕλληνας, αἱ δὲ γυναῖκες παρομοίως ἀπὸ γυναῖκας.

»ΙΑ'. 'Υπόσχεται ἡ 'Ελληνικὴ Διοίκησις εἰς αὐτοὺς, διὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ λοιπῶν καπετανaίων, νὰ βάλῃ ἑπτὰ ἐνέχυρα εἰς τὰ πλοῖα σημαντικὰ, ἀνὰ ἓν δηλ. εἰς τὸ κάθε πλοῖον, πρὸς ἀσφάλειαν τῶν 'Οθωμανῶν.

»Εἰς διατήρησιν λοιπὸν ἁπάντων τῶν ἄνω ἀμοιβαίων συμφωνηθεισῶν συνθηκῶν ἐγένοντο δύο παρόμοια καὶ ἰσοδύναμα συμφωνητικὰ γράμματα, ἐνυπόγραφα παρὰ τοῦ ἐξοχωτάτου ἀρχιστρατήγου καὶ λοιπῶν καπετανaίων τῶν ἁρμάτων τῆς 'Ελληνικῆς Διοικήσεως, καὶ ἐσφραγισμένα παρὰ τῶν Βουτζούχιδων καὶ λοιπῶν 'Οθωμανῶν τοῦ φρουρίου, δι' ὧν νὰ μένωσιν καὶ ἀπαρασάλευτα τὰ ἀνωτέρω, ὅπως ἔχωσι τὴν ἰσχὺν καὶ κῦρος ἐν παντὶ κριτηρίῳ.—1822 Δεκεμβρίου 3, Ναύπλιον.—(τ. σ.) Καδῆς Ναυπλίου—Μουφτῆς Ναυπλίου—Μουφτῆς Ἄργους—Ἰσσούφμπεης—Γιαννιτσὰρ ἀγᾶς—Σοκὸλ ἀγᾶς—'Αζεποεβὲρ—Κασιούρης—Τοπτσίμπασης—Ντζιδάρης—Ντζιδὰρ Καστελὶ—Νουμὰν μπέης—

Πασσὶ γάγκαρος—Σαλὴμ ἐφέντης—Μεχμὲτ ἀγᾶς—Ἀσοὺμ ἀγᾶς—Ἀβοὺζ Ὀμέρης—Ζουβοτινόστας—Τσεσεντσᾶς—Ἰσὰκ ἀγᾶς—Δαβρᾶς—Δίολας—Μετούσης—Ἰπραΐμης — Καδοσαλῆς — Χουσεῒν ἀγᾶς, Τστουντζῆς—Χουσεῒν ἀγᾶς, Φεκαρίτης.»

Ἐκστρατεύσας ὁ Μαυροκορδάτος εἰς Κομπότι, παρέλαβε καὶ τοὺς Ἑπτανησίους ὑπὸ τὸν Πανᾶν Φωκᾶν καὶ Πομόνην μὲ τὰ λοιπὰ στρατιωτικὰ σώματα, καὶ αὐτὸν τὸν Δημοτσέλιον, καὶ τοὺς λοιποὺς Λευκαδίους ὑπὸ τὸν Ψηλιανὸν, τὸν Πάκμορα, καὶ τὸν Σικελιανόν. Μετεκόμισαν δύο κανόνια καὶ πολεμικὰ σκεύη διὰ τῶν δύο κανονοφόρων τοῦ Πασάνου κατὰ τὸν Κραβασαρᾶν. Συναφθείσης δὲ μάχης, οἱ Στρατιῶται τοῦ γενναίου Κολοκοτρώνη ἐφόνευσαν τοῦ Μωαμεθανοῦ Πληάσα τὸν Κεχαγιᾶν, καὶ ἐπῆραν πλούσια λάφυρα. Ἀπεδίωξε δὲ καὶ ὁ Ταρέλλας μὲ τοὺς τακτικοὺς Ἕλληνας τοὺς Τούρκους εἰς τὴν Ἄρταν. Μεταβάντες εἶτα οἱ Ἑπτανήσιοι εἰς Πέταν κατὰ πρόσκλησιν τῶν Σουλιωτῶν, συνῆψαν νέαν μάχην ἕως χίλιοι πεντακόσιοι, καὶ ὁ Στρατηγὸς Νόρμαν μὲ τοὺς τακτικοὺς Ἕλληνας καὶ φιλέλληνας. Ἐνταῦθα οἱ Ἑπτανήσιοι, οἵτινες ἐτάχθησαν μετὰ τὸ σῶμα τῶν τακτικῶν τοῦ Ταρέλα ἰσχυόμενον ὑπὸ κανονίων, ἀντέστησαν γενναίως εἰς τὰς πολλάκις ἐπαναληφθείσας ἐπιθέσεις τῶν Ἀλβανῶν ἕως 4,000. Ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ ὑπερβάντες τὴν θέσιν τῶν Ἑπτανησίων, ἐπροχώρησαν εἰς τὰ ἄνω τοῦ χωρίου, ὅπου μὴ ἀποκρουσθέντες ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ παρατεταγμένου Γόγου, ὅστις ἐτράπη εἰς φυγὴν μετὰ τῶν ἰδικῶν του, πίπτουσι κατὰ τῶν Ἑπτανησίων, ἐξ ὧν φονεύονται δέκα, μεθ' ὧν καὶ ὁ Σικελιανὸς καὶ Ψηλιανὸς, πληγόνεται ὁ Πανᾶς οἱ δὲ λοιποὶ διασκορπίζονται. Ὁ Βλαχόπουλος φεύγει μετὰ τῶν συστρατευόντων, φονεύονται οἱ πυροβολισταὶ καὶ ὁ Ἐλβετὸς Βρεδίλος. Ὁ δὲ Γαρέλης, ὁ Πολωνὸς Μερζίνσκης, ὁ Γάλλος Μινίκης, πωλοῦσι ἀκριβὰ τὴν ζωήν των εἰς τοὺς Τούρκους, φονεύσαντες πολλοὺς ἕκαστος αὐτοχειρί. Τότε ὁ στρατηγὸς Νορμὰν πληγωθεὶς, ἀπεσύρθη εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου μετ' ὀλίγον ἀπέθανε. Τοιοῦτον δυστυχὲς τέλος εὗρεν ἡ ἐκστρατεία τοῦ Μαυροκορδάτου κατὰ τὴν μάχην εἰς Πέτα. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐπανῆλθεν εἰς Μεσολόγγιον, παρακολουθούμενος ὑπὸ μόνου τοῦ Μάρκου Βότσαρη. Ταὐτοχρόνως δὲ ὁ Πασάνος, οὗ τὰς δύο κανονιοφόρους ἐφωδίαζον οἱ ἐκ Λευκάδος ἑταῖροι, κατέλαβε τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, καὶ ἐχρησίμευσεν εἰς τοὺς εἰσβαλόντας εἰς τὴν Ἤπειρον Ἕλληνας. Ὁρμήσαντα δὲ αὐτὸν μὲ τέσσαρα πλοιάρια Λευκαδίων καὶ Μεσολογγιτῶν, ἵνα ἀποκλείσῃ τὸ φρούριον τῆς Βονίτσης ἀπήντησαν τρεῖς μεγάλας κανονιοφόρους Τουρκικάς. Ὁ Πασάνος, ἰδὼν τὴν ὑπερ-

τεροῦσαν δύναμιν τῶν ἐχθρῶν, ἐπροσπάθησε νὰ ρίψῃ τὰς κανονοφόρους του εἰς τὴν ξηράν· ἀλλὰ νηνεμία ἐματαίωσε τὰς προσπαθείας του. Οἱ Τοῦρκοι κανονοβολοῦντες, ἐβύθισαν τὰ πλοιάριά του καὶ οἱ ναῦται ἐπνίγησαν καὶ αὐτὸς ἀπελπισθείς, ἐρρίφθη εἰς μίαν λέμβον, ἵνα σωθῇ· μία ὅμως κανονία ἐβύθισεν αὐτήν. Τὸν μὲν Πασάνον κολυμβῶντα ἐζώγρησαν οἱ Τοῦρκοι, καὶ σιδηροδέσμιον ἔφερον εἰς Ἄρταν, τοὺς δὲ ναύτας ἐσούβλισαν ἐν Πρεβέζῃ, Ὕστερον δὲ ὁ Πασάνος ἐσώθη ἀπὸ τὸν φίλον του Ὀμὲρ Βριόνην, λυτρωθεὶς καὶ ὑπὸ τῆς γυναικός του δι' 60,000 γροσίων, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του.

Τοιοῦτον δυστυχὲς τέλος ἔλαβον τὰ τῶν Ἑλλήνων πρεὶ τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα. Τὸ Σούλιον στενῶς ἐπολιόρκουν οἱ Πασάδες καὶ οἱ Ἀλβανοὶ Τσάμιδες, διὸ ἐπροτάνθη εἰρήνη, ἣν συνήργουν οἱ Τουρκαλβανοί, φθειρόμενοι ὑπὸ λοιμικῆς. Πρέσβεις ἐκ τῶν Τούρκων πεμφθέντες πρὸς τοὺς Σουλιώτας, εἶπον αὐτοῖς, ὅτι ἐὰν θέλωσι νὰ ἐξέλθωσι τοῦ Σουλίου, οἱ Τοῦρκοι παραχωροῦσιν αὐτοῖς ἄλλον τόπον μὲ οἰκήματα, ὑποστατικὰ καὶ προνόμια διὰ μετοίκησιν. Ἵνα δὲ βεβαιωθῶσιν ἐὰν τοὺς δέχωνται εἰς τὴν Ἑπτάνησον οἱ Ἄγγλοι, ἔστειλαν δύο ἀπεσταλμένους ἕκαστον μέρος πρὸς τὸν ἀνθαρμοστὴν Φρεδερῖκον Ἄδαμ. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς ἔλειπε τότε εἰς Ζάκυνθον, ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι ἐκ Κερκύρας. Ἐντοσούτῳ ἔκαμαν συμφωνίας, ἐν αἷς ἔλεγον νὰ στείλωσιν ἑκάτερα τὰ μέρη γράμματα πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν τῆς Ἑπτανήσου, ἐὰν δέχεται τοὺς Σουλιώτας εἰς Ἑπτάνησον, καὶ ἐὰν μὲν αὐτὸς συγκατατεθῇ, οἱ Τοῦρκοι νὰ ναυλώσωσι πλοῖα ὑπὸ Ἰονικὴν σημαίαν μὲ ἔξοδά των, καὶ νὰ μετακομίσωσι τοὺς Σουλιώτας. Ἐπειδὴ δὲ ἐνέδωκεν ὁ Ἁρμοστής, οἱ Σουλιῶται μετεκομίσθησαν εἰς τὴν Ἄσον τῆς Κεφαλληνίας μὲ 27 πλοῖα Ἰονικὰ συνοδευόμενα ὑπὸ δύο πολεμικῶν Ἀγγλικῶν, ἵνα διατηρηθῇ ἡ ἀμφοτέρωθεν πίστις εἰς τὰ συμφωνηθέντα· διότι ἔμαθεν ὁ Ἁρμοστὴς παρά τινος Σουλιώτου, ὅτι δὲν ἤθελον οἱ Σουλιῶται νὰ ἔλθωσιν εἰς Κεφαλληνίαν, ἀλλ' εἰς τὸ Μεσολόγγιον. Ἀφιχθέντες δὲ εἰς Κεφαλληνίαν, ὑπεβλήθησαν μὲν εἰς κάθαρσιν 32 ἡμερῶν, τὰ δὲ ὅπλα παρέδωκαν εἰς τὸν τοποτηρητὴν τῆς Κεφαλληνίας Νάπιερ, τὸν εἶτα διαπρέψαντα ἐπὶ στρατηγίᾳ εἰς Ἰνδίας. Ἀλλ' ἀφοῦ αὐτὰ μετεκομίσθησαν εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον τοῦ Ἀργοστολίου, οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται ἔκλεψαν τὰ πολυτιμότερα, τὰ δὲ ἀργυρωμένα συνέτριψαν ἵνα κλέψωσι τὸν ἄργυρον. Καὶ μολονότι οἱ κλέπται ἐτιμωρήθησαν, ὀλίγα τῶν κλαπέντων ἀνέλαβον οἱ Σουλιῶται, οἵτινες ἐκ λοιμικῆς καὶ εὐλογίας ἔπασχον. Διὸ ἐπηυξύνθη ἡ κάθαρσις αὐτῶν εἰς 72 ἡ-

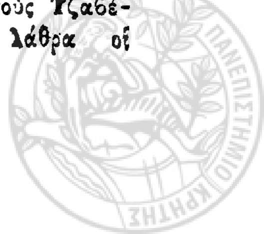
μέρας. Δὲν ἔλειπον δὲ ὁ Νάπιερ καὶ οἱ φιλόξενοι Κεφαλλῆνες νὰ δίδωσιν αὐτοῖς πᾶσαν περίθαλψιν ζωοτροφίας, ἰατρούς, ἰατρικὰ καὶ χρήματα.

Ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτῶν Περραιβὸς, ἐνῷ ἔκαμνε τὴν κάθαρσιν ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ Ἀργοστολίου, ἐξεπλάγη ἡμέραν τινὰ βλέπων τὸν Νάπιερ ἐνώπιόν του καὶ ἀκούων παρ᾽ αὐτοῦ—«Κύριε Περραιβέ! ἡ Α. Ἐξοχότης ὁ μέγας Ἁρμοστὴς τῆς Ἑπτανήσου Λόρδ Μαιτλάνδ μὲ γράφει νὰ σᾶς εἴπω μὲ βεβαιότητα, ὅτι ὄχι μόνον σὲ συγχωρεῖ νὰ κατοικήσῃς ἐλευθέρως εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἐπιθυμεῖς νὰ ζητήσῃς παρὰ τῆς Ἐξοχότητός του, καθὼς χρήματα, βαθμοὺς καὶ τὰ παρόμοια, ὑπόσχεται νὰ σᾶς τὰ δώσῃ κατὰ τὴν αἴτησίν σας. Ἀντὶ δὲ τούτων ὅλων ζητῇ νὰ λάβῃ παρὰ τῆς εὐγενείας σας ἓν μόνον μικρὸν γραμμάτιον διὰ τοῦ ὁποίου νὰ ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ αἴτιος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐχρημάτισεν ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας.»—Ἀτρόμητος μὲν, ὅσον ἀκολάκευτος ἀπήντα ὁ Περραιβός.—«Κύριε Διοικητά! Ὁ Περραιβὸς ὄχι μόνον δὲν γνωρίζει τὸν Καποδίστριαν, οὔτε ἄλλον τινὰ πρωταιτίους τῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλ᾽ ἐὰν ἦτο καὶ βέβαιος, ὅτι ἦσαν οἱ ἴδιοι πάλιν, ὁποιαδήποτε καὶ ὅσον σημαντικωτάτη ἤθελεν ἦτο ἡ πρὸς αὐτοὺς ὑπόσχεσις καὶ ἀνταμοιβή, δὲν ἠδύνατο ποτὲ νὰ τὸν καταστήσῃ προδότην, καὶ τίνων προδότην; τῆς πατρίδος του. Ἐνδύσου τὸ φόρεμα τοῦ Περραιβοῦ, καὶ δὲν θέλεις φανῆ ἄδικος κριτὴς ἂν ἦσαι τίμιος πατριώτης.» — Ἀπῆλθεν λοιπὸν ἄπρακτος ἐκ τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου ὁ Νάπιερ. Καὶ μὲ ὅλα ταῦτα δὲν ἔλειψεν ἀδιακόπως νὰ δεικνύῃ τὴν φιλανθρωπίαν του πρὸς τοὺς Σουλιώτας. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ διενέχθησαν κατὰ τὴν διανομὴν τῶν 150,000 γροσίων διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Χουσεῒν πασᾶ, τῶν ὁποίων ἱκανὴν ποσότητα πλεονέκται τινὲς ἤθελον νὰ σφετερισθῶσιν, οἱ μικρότεροι καὶ οἱ πλείονες ὕβρισαν αὐτοὺς ὡς προδότας τῆς πατρίδος, καὶ ὥρμησαν νὰ λιθοβολήσουν. Ὁ λαὸς τῆς Κεφαλληνίας μαθὼν τοῦτο ἤθελεν, ἅμα ἐξέλθωσι τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου, νὰ συλλάβῃ τοὺς κατηγορουμένους ὡς προδότας τοῦ Σουλίου καὶ νὰ φονεύσῃ. Ὁ Νάπιερ ταραχθεὶς εἰς ταῦτα, ἐπορεύθη εἰς τὴν Ἄσον, καὶ ἐζήτει πληροφορίας περὶ πάντων. Ὁ δὲ Περραιβὸς ἀπήντησεν ἐγγράφως καὶ ἐβεβαίωσε εἰς τὸν Νάπιερ ὅλην τὴν ἀλήθειαν, καὶ μετέτρεψεν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ εἰς φιλοξενίαν.

Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσεν ἡ κάθαρσις, οἱ πλεῖστοι τῶν Σουλιωτῶν μετὰ τῶν οἰκογενειῶν μετέβησαν εἰς Κέρκυραν. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἤρ-

χισαν νὰ πεινῶσι καὶ γυμνητεύωνται, ἐζήτησαν τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐπειδὴ ὅμως τοὺς ἐμπόδιζεν ὁ Ἁρμοστής, αὐτοὶ ἐξέθηκαν πρὸς αὐτὸν ἀναφοράν, ἐν ᾗ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔλεγεν.—«Ἡμεῖς ἐξοχώτατε, ἐν ὅσῳ χρόνῳ διετρίψαμεν εἰς τὴν πατρίδα μας, τὰ σκληρὰ περιστατικὰ δὲν μᾶς ἐσυγχώρησαν νὰ χορτάσωμεν οὔτε τὴν ποθητήν μας πατρίδα, οὔτε μικρόν τι εἰσόδημα νὰ ἀπολαύσωμεν ἀπὸ τὰ ὑποστατικά μας, ἀλλὰ καθὼς ἐπήγαμεν, τὸ δὴ λεγόμενον ἐπὶ ξύλου κρεμάμενου, οὕτω καὶ ἀναχωρήσαμεν ἐκεῖθεν. Ἐκ τούτου συμπεραίνεται ὅτι ἡμεῖς κατηντήσαμεν εἰς τὴν παντελῆ ἔνδειαν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. Ὅθεν καὶ ἀντιφάρμακον ἄλλο διὰ ταύτην τὴν νόσον δὲν ἔχομεν· οὔτε τέχνας ἐξεύρομεν, οὔτε πραγματείας ἰδέαν, οὔτε ὑποστατικὰ ἔχομεν διὰ νὰ ζήσωμεν ἐδῶ εἰς τὰς νήσους· παρὰ νὰ περάσωμεν εἰς τὴν ἄντικρυ ξηράν, ὅπου θέλομεν πασχίσει νὰ εὕρωμεν καμμίαν τοποθεσίαν, ἥτις νὰ ἦναι ἀσφαλὴς καὶ ἱκανὴ νὰ θρέψῃ καὶ ἡμᾶς καὶ τὰς ἀδυνάτους οἰκογενείας μας. Τούτου ἕνεκα παρακαλοῦμεν θερμῶς κατὰ τὴν ἔμφυτόν σας καλοκἀγαθίαν καὶ Βρεττανικὴν γενναιότητα καὶ φιλανθρωπίαν, τὰ ὁποῖα ἐξ ἀρχῆς ἐδείξατε πρὸς ἡμᾶς, νὰ συγκατανεύσητε διὰ νὰ μᾶς δοθῇ ἡ ἄδεια. Παρακαλοῦμεν ἀκόμη· ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀντίπεραν ξηρὰν τρέχουν πόλεμοι καὶ ἀκαταστασίαι, καὶ ἄοπλός τις ἐκεῖ νὰ περιέλθῃ κινδυνεύει, καὶ ἐπειδὴ ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ἄσο τῆς Κεφαλληνίας, ὁ ἐκεῖ Βρεττανικὸς διοικητὴς μᾶς ἐζήτησε τὰ ὅπλα, διδων ἡμῖν λόγον τιμῆς ὅτι μετὰ τὸ ἔκβαλμα ἀπὸ τὸ λοιμοκαθαρτήριον θὰ μᾶς τὰ ἐπιστρέψει (ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐκλέφθησαν μερικὰ ἀπὸ τὴν ὁπλοθήκην), νὰ διατάξετε νὰ μᾶς δοθῶσι. Πρὸς τούτοις δεόμεθα ἐπομένως νὰ εὐδοκίσετε νὰ μείνωσιν ἐνταῦθα κατὰ τὸ παρὸν αἱ ἀδύνατοι οἰκογένειαί μας, ἕως οὗ, ὡς προείπομεν, εὕρωμεν κανένα τόπον διὰ νὰ τὰς μετακομίσωμεν· διότι τώρα οὔτε τόπον ἔχομεν, οὔτε μαζῆ μας εἶναι δυνατὸν νὰ περιφέρωνται γυναῖκες καὶ ἀνήλικα βρέφη· καὶ οὕτω ὑπνσημειούμεθα.—1823 Ἰανουαρίου 16 ἐν Κερκύρᾳ —Τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος δοῦλος ὑποκλινεῖς Νότης Μπότσαρης, Γεώργιος Δράκος, Γιάννης Δαγλῆς, Δαμάντης Ζέρβας, Ζηγούρης Παβέλας, Τούσας Ζέρβας, Λάμπρος Ζάρμπας, Νάσης Φωτομάρας, καὶ λοιποὶ Σουλιῶται»—Δὲν ἐκάμφθη ὁ Ἁρμοστὴς εἰς τὸ αἴτημα, ἀλλ' αὐστηρῶς ἐμπόδιζεν αὐτούς, ὅθεν πολλοὶ τῶν Σουλιωτῶν ἐν Κερκύρᾳ ἠναγκάσθησαν νὰ γίνωσιν ὑδροφόροι, ξυλοφόροι καὶ ὑπηρέται. Ἀλλ' ὁ Περραιβὸς μεταβὰς εἰς Παξούς, ἔγραψε γράμμα πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς Τζαβέλαν, Δράκον, καὶ Ζάμπαν προτρεπτικόν, δι' οὗ λάθρα οἱ

πλείονες μετέβησαν εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου καὶ αὐτὸς μετέβη (1).

Ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ ἀποτυχὼν εἰς τὰς προτάσεις του πρὸς τὸν Περραιβὸν περὶ ἐνοχῆς τοῦ Καποδιστρίου, ὡς ὑποκινοῦντα τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα ἐκ μέρους τῆς Ρωσσίας, στρέφεται εἰς Ζάκυνθον, μήπως ἐντεῦθεν εὕρῃ τοιοῦτον ἔγγραφον παρὰ τῶν ἑταίρων. Ὑπόσχεται ἐπὶ τούτῳ πρὸς τοὺς οἰκείους δορυφόρους τὴν ἀμοιβὴν δύο χιλιάδων ταλλήρων, καὶ μίαν ἀπὸ τὰς ὑψηλοτέρας ἐπαγγελματικὰς θέσεις, ἐάν τις ἐξ αὐτῶν ἀνακαλύψῃ τοιοῦτον ἔγγραφον. Μανθάνει παρά τινος τούτων ὅτι ἐφοδιαστικὸν τοῦ Ὑψηλάντου εὑρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐλθόντος εἰς τὴν Ζάκυνθον τότε γραμματέως του Κανδιώτου. Ὁ Δραγῶνας ἀνακαλύπτει τὸν κίνδυνον, ἀπορρίπτει τὰς προσφορὰς καὶ τὰ ἐπαγγέλματα, καὶ λαβὼν τὸ ἔγγραφον ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Κανδιώτου τὸ πρυφυλάττει. Ἡ ἐξουσία μαθοῦσα τοῦτο, διὰ τοῦ Πέτρου Μερκάτου γραμματέως, ἀποστέλλει τὸν ὑπαστυνόμον Ἰωσὴφ Γέγλεν ὅστις φέρει δέσμιον τὸν Δραγῶναν εἰς τὸ φρούριον· γίνεται ἔρευνα κατ᾽ οἶκον, καὶ οὐδὲν ἀνακαλύπτεται. Ὁ Δραγώνας τὸ ἐφοδιαστικὸν, ὡς κειμήλιον μαργαρίτην στέλλει μὲ τὸν πιστὸν Μουζάκην, υἱὸν τοῦ ἱερέως Ἀγγελῆ, πρὸς τὴν ἡγουμένην τοῦ μοναστηρίου τοῦ Τιμίου Προδρόμου τοῦ ἐν τῷ φρουρίῳ, ἡ δὲ ἡγουμένη τὸ φυλάττει ἐκ πάσης ἐπιζητήσεως· ὁ δὲ Δραγώνας ἐκφυλακίζεται. (2)

(1) Περραιβοῦ ἀπομνημονεύματα πολεμικὰ Τόμ. ά. Σελ. 188.

(2) Π. Χιώτου λόγος ἐπιτάφιος εἰς Κ. Δραγῶνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

ΑΙΤΗΣΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.

Πρώτη ἐθνικὴ συνέλευσις καὶ ἡ κορωνὶς τοῦ προσωρινοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐπιδαύρου.—Ἐκτελεστικὸν καὶ Βουλευτικὸν σῶμα.—Νόμος περὶ προμηθείας χρημάτων πρὸς ἐνέργειαν τοῦ πολέμου.—Ἀναστάσιος Γραμματικόπουλος διορίζεται συνάκτης τῶν ἐκκλησιαστικῶν σκευῶν.—Σκεύη ἱερὰ περισωθέντα ἐν Ζακύνθῳ.—Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ Ἁρμοστὴς εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου—Προτάσεις τοῦ Ζαφειροπούλου πρὸς τὸν Μαιτλάνδ περὶ προστασίας τῶν Ἄγγλων εἰς τὴν Πελοπόννησον.—Ὁ πρωτοπαπᾶς Γαρζώνης.—Συνομιλία πρωτοπαπᾶ Γαρζώνη ἐν τῷ λοιμακαθαρτηρίῳ Ζακύνθου μὲ τὸν ἀπεσταλμένον παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Καλλίνικον Καστόρχην.—Ἡ ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Δράμαλη ἀποστολὴ Πονηροπούλου καὶ Ζαφειροπούλου εἰς Ζάκυνθον περὶ αἰτήσεως προστασίας.—Συνεκστρατεία τῶν Ἑπτανησίων εἰς Δερβενάκιν καὶ Ἀκαρνανίαν.—Τὰ ὑπὸ τοῦ Φασιώλη πραχθέντα ἐν Σύρῳ κατὰ τῶν Δυτικῶν.—Οἱ Ἰθακήσιοι ὑπὸ τὸν Δημήτριον Καραβίαν καὶ λοιποὶ Ἑπτανήσιοι ὑπὸ τὸν Γεωργακάτον ἐπὶ τῆς ά. πολιορκίας Μεσολογγίου.—Ἀποστολαὶ πολεμοφοδίων εἰς Μεσολόγγιον μὲ τὰ πλοῖα τοῦ Διγενῆ καὶ Σέρρα.—Ὁ Μαιτλάνδ ἀποδιώκει τοὺς ἐξ Ἀκαρνανίας πολεμιστὰς προσφυγόντας εἰς Κάλαμον.—Διωγμὸς τοῦ Βαρνακιώτου ἐκ Ζακύνθου.—Ἀποστολὴ τοῦ Κόμητος Ἀνδρέου Μεταξᾶ καὶ Ζουρδαὶν πρὸς τὴν σύνοδον τῆς Βερόνης.—Μετάβασις τοῦ Μεταξᾶ εἰς Ἀγκώνην καὶ ἡ ἱκετήριος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Πάπαν Πίον Ζ'.—Ἡ συνενόησις τοῦ Ἀνδρέου Μεταξᾶ μὲ τὸν Διονύσιον κόμηταν Ρώμαν ἐν Βενετίᾳ καὶ τὸν Καρδινάλιον Μπενβενούτην.—Δίπλωμα ἱππότου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλὴμ δοθὲν πρὸς τὸν κόμητα Ἀν-

δρέαν Μεταξᾶν.—Ἀναφορὰ τῶν ἀπεσταλμένων Ἀνδρέου Μεταξᾶ καὶ Ζουρδαὶν πρὸς τὸν Πάπαν.—Ὁ κόμης Διονύσιος Ρώμας διὰ τοῦ ἐν Βενετίᾳ Ρωσσικοῦ προξένου Νεράντση ἐγχειρίζει τὴν ἀναφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον.—Ἡ ἐπιστολὴ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον.—Πολιτικὴ τῆς Ρωσσίας πρὸς τὴν Τουρκίαν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.—Γεώργιος Κάνιγγ ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας καὶ φιλελληνισμὸς αὐτοῦ.—Ἔκθεσις τοῦ κόμητος Ἀνδρέου Μεταξᾶ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν περὶ τῆς ἀποστολῆς του.—Ὁ Ζουρδαὶν ἐνεργεῖ περὶ δανείου ἐν Παρισίοις κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀνδρέου Μεταξᾶ.—Συνθήκη τοῦ Ζουρδαὶν μετὰ τοῦ τάγματος τῶν ἱπποτῶν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου περὶ βοηθείας εἰς τὴν Ἑλλάδα.—Πραγματοποίησις τοῦ δανείου ἐν Λονδίνῳ.

ΣΥΝΗΛΘΟΝ ἐντούτοις οἱ Ἕλληνες εἰς Ἄργος διὰ τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν τῷ 1821. Ἐν αὐτῇ τὴν ά. Δεκεμβρίου ψηφίζεται ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης πρόεδρος τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, καὶ τιτλοφορεῖται ἐκλαμπρότατος Πρίγγιψ. Τὴν δὲ ά. Ἰανουαρίου 1822 ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἔθετο τοὺς θεμελιώδεις νόμους τοῦ Κράτους καὶ κορωνίδα τοῦ προσωρινοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐπιδαύρου τὴν ἑξῆς διακήρυξιν—«Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος.—Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ ὑπὸ τὴν φρικώδη Ὀθωμανικὴν δυναστείαν, μὴ δυνάμενον νὰ φέρῃ τὸν βαρύτατον καὶ ἀπαραδειγμάτιστον ζυγὸν τῆς τυραννίας, καὶ ἀποσεῖσαν αὐτὸν μὲ μεγάλας θυσίας, κηρύττει σήμερον διὰ τῶν νομίμων παραστάτων του, εἰς ἐθνικὴν συνηγμένων συνέλευσιν, ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὕπαρξιν καὶ ἀνεξαρτησίαν.»—Διήρεσε δὲ τὴν γενικὴν κυβέρνησιν κατὰ δύο σώματα, Βουλευτικὸν καὶ Ἐκτελεστικόν. Αὐτὰ δὲ μεταβάντα εἰς Κόρινθον ἐξέδοντο πέντε νόμους περὶ προμηθείας χρημάτων εἰς ἐνέργειαν τοῦ πολέμου 1.ον Περὶ ἐσωτερικοῦ δανείου. 2.ον Περὶ ἑκουσίου εἰσφορᾶς. 3.ον Περὶ δανείων εἰς μετρητὰ καὶ ὁμολογίας. 4.ον Περὶ ἐξωτερικοῦ δανείου. 5.ον Περὶ συλλογῆς ὅλων τῶν ἀργυρῶν καὶ

χρυσῶν σκευῶν, μονῶν καὶ ἐκκλησιῶν, πρὸς ἐφοδίασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου.

Μεταξὺ τῶν ὁρισθέντων ἀνδρῶν εἰς συλλογὴν τοιούτων ἐκκλησιαστικῶν σκευῶν, ἀξιομνημόνευτος ἐνταῦθα καὶ ὁ Ἀναστάσιος Γραμματικὸς Κορίνθιος ἀναγνώστης τὸ ἐπάγγελμα. Οὗτος ὑπῆρχε πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως γραμματεὺς τοῦ Κιαμὴλ βέη καὶ αὐτὸν παρηκολούθησεν εἰς Τριπολιτσᾶν (Τρίπολιν). Ἐνταῦθα διατρίβον, ἐνῷ κατεκρατοῦντο ὡς ὅμηροι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ προεστῶτες, ἐχρησίμευσεν ὠφελίμως αὐτοῖς ὡς εὐνοϊκὸς τοῦ Κιαμὴλ βέη. Μάλιστα τοὺς φυλακισθέντας συμπατριώτας Κύριλλον ἀρχιεπίσκοπον Κορίνθου καὶ Σωτηράκην Νοταρᾶν, πολιορκουμένης τῆς Τριπολιτσᾶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἀσθενοῦντας ἐβοήθησεν, ὅπως ἐξέλθωσι τῆς φυλακῆς, διὰ προστασίας τοῦ Κιαμὴλ βέη, καὶ ᾤκησαν εἰς τὸ χάνι, ὅπου ἐχορήγει αὐτοῖς καθαρὸν ἄρτον καὶ κρέας, τροφοδότης καὶ σκευοφύλαξ ὢν τοῦ Κιαμὴλ βέη ἐν Τριπολιτσᾷ. Ἀλλ' ἀσθενήσας αὐτὸς κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ κακουχούμενος διέφυγε τὴν φύλαξιν τῶν Ἀλβανῶν καὶ προσῆλθεν εἰς τὸ πολιορκοῦν Ἑλληνικὸν στρατόπεδον. Εἶτα μεταβὰς εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Κορίνθου ἐπολέμησεν ἐκεῖ καὶ ἀκολούθως ἠρίστευσεν εἰς Ἀμπλιανὴν, καὶ ἀνεδείχθη ταξίαρχος. Αὐτὸς ἔλαβε καὶ τὴν ἑξῆς διαταγὴν τοῦ Μινίστρου, καλουμένου τότε τῆς οἰκονομίας Πανούτσου Νοταρᾶ περὶ συλλογῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν σκευῶν.—«Προσωρινὴ διοίκησις τῆς Ἑλλάδος.—Μινιςέριον τῆς οἰκονομίας.—Ἀρ. 661 τοῦ πρωτοκόλλου.—Εἰς ἀπάντησιν ν' ἀναφέρεται ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ ἡμέρα.—Ὁ Μινίστρος τῆς Οἰκονομίας.—Πρὸς τὸν κύριον Ἀναγνώστην Ἀναστασίου Γραμματικοῦ.—Ἐν Κορίνθῳ τῇ 29 Ἀπριλίου 1822.—Ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἐκδοθέντα νόμον τῆς ὑπερτάτης διοικήσεως ὑπὸ ἀριθ. 9, τοῦ ὁποίου ἴσον σοὶ περικλείεται, ὁ κύριος ἱερομόναχος Παφνούτιος ἀποστέλλεται ἐκ μέρους τοῦ Μινίστρου τῆς Θρησκείας εἰς τὰς ἐπαρχίας Λακεδαιμονίας, Βρεσθένης, Ἕλους καὶ Μαλτζίνης διὰ τὴν συλλογὴν ἀσημίου καὶ χρυσαφίου τοῦ Μοναστηρίου καὶ Ἐκκλησιῶν, διὰ τοῦτο στηρίζεσαι καὶ ἡ φιλογένειά σου κατὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ αὐτοῦ νόμου ἠφ γ'. ὑπὸ τοῦ Μινιστερίου τῆς Οἰκονομίας διὰ νὰ συναπέλθῃς μετ' αὐτοῦ, καὶ νὰ συνεργήσετε ἀμφότεροι τὴν συλλογὴν ἐν τάξει αὐτῶν. Ἀπερχόμενοι λοιπὸν εἰς ἑκάστην τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, εἴς τε πόλεις, χωρία, μοναστήρια καὶ ἐκκλησίας, συνάζετε ἐν τάχει τὰ διαληφθέντα εἴδη. Καὶ ἀφοῦ ὁ παρὰ τοῦ Μινιστερίου τῆς Θρησκείας διορισθεὶς κύριος Παφνούτιος παραλάβει ἐξ ἑκάστου τῶν μοναστηρίων καὶ ἐκκλησιῶν τὸν εὑρεθέντα χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ

δώσει εἰς τοὺς Ἡγουμένους καὶ Ἐπιτρόπους τὴν ἀπόδειξιν τῆς παραλαβῆς, θέλει σοὶ τὰ δώσει ἐν καθαρῷ καταστίχῳ. Τοῦ λόγου σου δὲ παραλαμβάνοντας αὐτὰ κατὰ τὸ ἄρ. ς.ον τοῦ αὐτοῦ Νόμου, θέλεις δίδει πρὸς τὸν διαληφθέντα ὁμοίαν ἀπόδειξιν τῆς παραλαβῆς, βαστῶντας ἀκριβῆ καὶ λεπτομερῆ καταγραφὴν αὐτῶν διὰ νὰ τὴν παραστήσῃς ἐνταῦθα μετὰ τὴν τελείαν ἀποστολὴν ὅλων αὐτῶν. Τὰ συναχθησόμενα ἐξ ἑκάστης ἐπαρχίας εἴδη, ἀφοῦ φθάσουν εἰς μίαν ποσότητα μετρίαν, τὰ ἀποθέτετε εἰς κασσέλας ἢ σακιὰ καὶ ἐσφραγισμένα ἐξ ἀμφοτέρων ὑμῶν, τοῦ τε κυρίου Παφνουτίου καὶ τῆς φιλογενείας σου, τὰ παραδίδετε εἰς τοὺς αὐτῆς ἐφόρους, καὶ δι' αὐτῶν τὰ ἀποπέμπετε ἐνταῦθα εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ Μινιστερίου τῆς Οἰκονομίας, συνοδευμένα καὶ μὲ χωριστὸν γράμμα σου πρὸς αὐτό.

»Γνωρίζει, Κύριε, ὁ Μινίστρος τῆς Οἰκονομίας, ὅτι ἡ Ὑπουργία αὕτη σὲ ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μερικῶν ὑποθέσεών σου, ἕπεται ὅμως νὰ προτιμηθοῦν ἐκεῖνα τῆς φίλης Πατρίδος, καὶ μὴν ἀναβάλλῃς τὴν ἀναχώρησίν σου μετὰ τοῦ διαληφθέντος κυρίου Παφνουτίου καὶ μετὰ τὴν τελείωσιν αὐτῶν ὅλων ἡ Πατρὶς εὐγνωμονοῦσα θέλει σοὶ ἀνταμείψει ἀναλόγως τῶν κόπων σου, ὡς καλῷ πατριώτῃ.—Ὁ Μινίστρος τῆς Οἰκονομίας—(τ. σ.) Πανοῦτσος Νοταρᾶς. — Ὁ γενικὸς γραμματεὺς — Σπυρίδων Ἀλεξόπουλος.» — Τινὰ τῶν ἱερῶν σκευῶν ὡς δισκοπότηρα, χρυσοῦφαντα ἄμφια, καὶ ἱεραὶ εἰκόνες ἐκ τῶν συναχθέντων, καὶ αἱ εἰκόνες τῆς Παναγίας Βλαχερένης Σκαριδιωτίσσης, Χρυσοπεντανούσης καὶ Ἐσταυρωμένοι, τῶν παρὰ τῇ Ἤλιδι μοναστηρίων καὶ Ἀχαΐα ἐκκλησιῶν, ἐφυλάχθησαν ἐν Ζακύνθῳ παρακατατεθέντα εἰς τὸν ναὸν τῆς Μητροπόλεως, τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα καὶ τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου. Μετ' ὀλίγον προσέφυγον εἰς Ζάκυνθον καὶ οἱ Διονυσιάται μοναχοὶ τοῦ ἐν ἁγίῳ ὄρει μοναστηρίου τοῦ Διονυσίου, φέροντες καὶ ἱερὰ κειμήλεια, ἐν οἷς καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ τὴν παλαιὰν εἰκόνα τῆς Ὑπεραγίας τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου, ἣν εἶχον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Αὐτοὶ δὲ λαβόντες τὰ οἰκήματα τῆς Ἁγίας Τριάδος τοῦ Χαραλαμπάκη καὶ εἶτα τοῦ Κρυονεροῦ διῆγον κατὰ κανόνας τοῦ μοναχικοῦ τάγματος, εὐλαβούμενοι καὶ περιποιούμενοι ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν Ζακυνθίων.

Αἱ Κυκλάδες νῆσοι ἕως τότε οὐ μόνον δὲν ἤθελον νὰ ἐπαναστατήσωσιν, ἀλλὰ καὶ οἱ καθολικορωμαῖοι ἐγκάτοικοι αὐτῶν μισοῦντες τοὺς ἀνατολικορθοδόξους συμπολίτας, ἐπεβουλεύοντο καὶ ἐπρόδιδον εἰς τοὺς Τούρκους τὰ ὑπὲρ ἐλευθερίας κινήματα. Ἀλλ'

οἱ πρόκριτοι τῆς Ὕδρας εἰδοποιοῦσι κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τῶν 1822 τὴν κυβέρνησιν, ὅτι ἀπέστειλαν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου δύο ἐκ τῶν ἐγκρίτων Ὑδραίων καὶ προδιέθεσαν τοὺς Αἰγαιοπελαγίτας νὰ ἀποτελέσωσι μέρος τῆς ὁλομελείας τοῦ ἔθνους. Ὅθεν ἡ Κυβέρνησις διώρισε τὰς 1 Μαΐου Ἁρμοστὰς τὸν διδάσκαλον Βενιαμὶν Λέσβιον, τὸν Κωνσταντῖνον Μεταξᾶν τότε ὑπουργὸν τῆς δικαιοσύνης, τὸν Νικόλαον Οἰκονόμον Ὑδραῖον, τὸν Βασίλειον Γκίνην Σπετσιώτην καὶ τὸν Χ. Ἰωάννην Σκανδαλὴν Ψαριανόν. Ἔλεγε δὲ τὸ ἔνταλμα τῆς Κυβερνήσεως—«Προσωρινὴ διοίκησις τῆς Ἑλλάδος.—Ὁ Πρόεδρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ διακηρύττει. Α΄. Ὁ σοφολογιώτατος Βουλευτὴς κύριος Βενιαμὶν Λέσβιος, ὁ Μινίστρος τοῦ Δικαίου, κύριος Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς, ὁ κύριος Νικόλαος Οἰκονόμου ἐκ τῶν προὐχόντων τῆς Νήσου Ὕδρας καὶ ὁ κύριος Βασίλειος Νικολάου Γκίνης, διορίζονται Ἁρμοσταὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τὰς Σποράδας Β΄. Συνδιορίζεται ὁ κύριος Σάββας Ὀδυσεύς, ἐπιφορτισμένος νὰ κρατῇ τὸ γενικὸν πρωτόκολλον τῶν πράξεων αὐτῶν. Γ΄. Οἱ κύριοι Ἁρμοσταὶ θέλουν ἀκολουθήσῃ κατὰ τὰς ὁποίας θέλουν λάβει ἐγγράφους ὁδηγίας τοῦ Μινιστερίου τῶν ἐσωτερικῶν. Δ΄. Ὁ Μινίστρος τῶν ἐσωτερικῶν νὰ ἐνεργήσῃ τὴν παροῦσαν διαταγήν.—Ἐν Κορίνθῳ τῇ ά. Μαΐου 1822. —Ὁ Πρόεδρος Α. Μαυροκορδάτος.—Ὁ Μινίστρος ἀρχιγραμ. τῆς ἐπικρατείας καὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων, Θ. Νέγρης.» —Ἐφοδιασθέντες δὲ αὐτοὶ τῶν ὁδηγιῶν τῆς Κυβερνήσεως μετέβησαν εἰς τὸ Αἰγαῖον. Δραστηρίως δὲ ἐνήργησε μεταξὺ αὐτῶν ὁ Ὑπουργὸς Μεταξᾶς κατὰ τὴν διοργάνωσιν τῶν νήσων εἰς ἐπαρχίας καὶ ἀντεπαρχίας. Κατέταξε τοὺς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διορισθέντας ἐπάρχους καὶ ἀντεπάρχους. Ἐπεμελήθη ὅπως παντοῦ εἰσαχθῇ εὐνομία, καὶ τηρηθῇ ἡ ἡσυχία καὶ εὐταξία. Κατέστησε ἀστυνομικὴν ἀρχὴν ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ, εἰρηνοδικεῖα καὶ δημοσυμβούλια. Ἐνήργησε συνετῶς τοὺς νόμους περὶ δανείων καὶ συνεισφορᾶς ἑνὸς γροσίου ἀνὰ πᾶν ἄτομον. Ἐκανόνισε τὴν συνάθροισιν δεκατιῶν καὶ ἄλλων ἐθνικῶν δικαιωμάτων. Συνέλεξε διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἐπροσπάθησε νὰ καθησυχάσωσι τὰ πάθη μεταξὺ δυτικῶν, καὶ ἀνατολικῶν χριστιανῶν, προλαμβάνων νὰ ἐμποδίσῃ τὰς προδοσίας ἐκ μέρους τῶν δυτικῶν. «Ἀλλὰ πολλάκις διέτρεξε πλείστους κινδύνους (γράφεται ἐν τοῖς ἀνεκδότοις ὑπομνήμασιν αὐτοῦ) ἕνεκα τῶν μηχανορραφιῶν τῶν καθολικῶν νησιωτῶν, οἵτινες ἐπεβουλεύθησαν καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του» Εἰς Σαντορίνην ὀλίγου δεῖν ἐσυλλαμβάνετο ἵνα παραδοθῇ εἰς τὸν ναύαρχον τὸν Ὀθωμα-

νικοῦ στόλου Καπετὰν πασᾶ. Ἀλλ' εὐτυχῶς ἐσώθη διὰ στρατηγήματος καὶ τῆς ἀνδρίας εὐαρίθμων τινῶν Κεφαλλήνων οἵτινες συνώδευον αὐτὸν ἐν τῇ κατὰ τὰς νήσους περιοδείᾳ του. Αἱ δὲ διοργανισθεῖσαι νῆσοι ἦσαν Νάξος, Πάρος, Σίφνος, Μύλος, Τῆνος, Κέα, Σέριφος, Μύκωνος, Ἄνδρος, Ἴος, Φολέγανδρος, Σίκυνος, Ἀμοργὸς, Θήρα.

Μόλονότι δὲ κατεδίωκον οἱ Ἄγγλοι τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἀπεπειρᾶτο ἡ αἴτησις τῆς Προστασίας των. Οἱ Ζαφειρόπουλοι ἐξ Ἀνδριτσαίνης καὶ πολλοὶ τῶν προκρίτων τῆς Πελοποννήσου, εἶχον μετακομίσει τὰς οἰκογενείας εἰς τὴν Ἑπτάνησον διὰ φύλαξιν ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως. Τούτων ὁ Ἀνδρέας Ζαφειρόπουλος συνενοηθεὶς μὲ τὸν Π. Μαυρομιχάλην, ἦλθεν εἰς Ζάκυνθον. Συνωμίλησε μὲ τὸν Ἁρμοστὴν Μαιτλὰνδ διὰ τοῦ πρωτοπαπᾶ Γαρζώνου, ἰσχύοντος παρὰ τῷ Ἁρμοστῇ Μαιτλὰνδ, καὶ ἐζητεῖτο τὴν προστασίαν τῶν Ἄγγλων. Ὁ Μαιτλὰνδ ἀπήντησε πρὸς τὸν Ζαφειρόπουλον διὰ τοῦ γραμματέως τοῦ τοποτηρητοῦ Ζακύνθου Πέτρου Μερκάτου, ὅτι δέχεται τὴν αἴτησιν. Ἐπρότεινεν ὅμως ὅλα τὰ ἐλευθερωθέντα φρούρια νὰ καταληφθῶσιν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, τὰ δὲ ἐθνικὰ κτήματα νὰ μένωσιν εἰς τὴν κυριότητα τῶν Ἑλλήνων, καὶ νὰ πληρόνωσι μόνον τὸ δέκατον εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Πλὴν, ἔλεγεν, δὲν πιστεύει ὅτι ὅλοι οἱ Ἕλληνες θὰ δεχθῶσι τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν, μάλιστα ἀφοῦ ἐκυρίευσαν τὴν Τριπολιτσᾶν καὶ τὴν Ἀκροκόρινθον, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ὑπερηφανεύθησαν. Πρέπει ὅμως νὰ πληροφορηθῶσιν ὅτι ὁ Δράμαλης μὲ μέγα στρατὸν κινεῖται κατὰ τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἂν ἐπιτύχῃ, δὲν θὰ ἦναι πλέον καιρὸς ἡμεῖς νὰ τοὺς δώσωμεν καμμίαν βοήθειαν.—Εἰς τοὺς λόγους τοῦ Μαιτλὰνδ πεισθεὶς ὁ Ἀνδρέας Ζαφειρόπουλος, ἐκ Ζακύνθου περᾷ εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἀποτείνεται εἰς διαφόρους πολίτας τῆς Κυβερνήσεως ἐνεργῶν, ἵνα ζητηθῇ ἡ Ἀγγλικὴ προστασία καὶ βοήθεια.

Ἡ Γερουσία τῆς Πελοποννήσου ἀνακαλύπτει τὰς ἐνεργείας του, καὶ φυλακίζει τὸν ἀδελφόν του Παναγιωτάκην, λαβοῦσα τὰ ἔγγραφά του, ἃ ἐδήλωσαν τὰς μετὰ τοῦ Μαιτλὰνδ συνενοήσεις του. Ὁ Ἀνδρέας συλληφθεὶς καὶ αὐτὸς ἐφέρετο εἰς Τριπολιτσᾶν, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἔφυγε καὶ ἐκρύβη. Ὁ Μαυρομιχάλης προσηχθη εἰς τὴν Γερουσίαν, καὶ ἐμαρτύρησεν ὡς εἰλικρινῆ καὶ ἀναγκαίαν τὴν ἀπαιτουμένην προστασίαν καὶ βοήθειαν. Ἡ Κυβέρνησις πεισθεῖσα, ἔστειλεν εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸν ἀρχιερέα Ρέοντος καὶ Πραστοῦ Διονύσιον μὲ τὸν Καλλίνικον Καστόρχην, ἵνα λάβωσι

πληροφορίας βασιμωτέρας. Έφερον δὲ καὶ ἐπιστολὴν ὑπογεγραμμένην ὑπὸ τοῦ Π. Πατρῶν Γερμανοῦ, Σωτ. Χαραλάμπους, Ἀναγνώστου Δεληγιάννη, Γεωρ. Καραμάνου πρὸς τὸν πρωτοπαπᾶν Γαρζώνην. Ἐξελθόντες εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον, ἐζήτησαν τὸν πρωτοπαπᾶν. Ἕως δὲ ἔλθῃ αὐτὸς καὶ ὁμιλήσῃ, ὁ Δραγώνας τότε διευθυντὴς τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου, μαθὼν τὸ αἴτιον τῆς ἀποστολῆς, ἀπέτρεπεν αὐτούς, φέρων πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ δεσποτικὸν τῶν Ἄγγλων ἐν Ἑπτανήσῳ. Ἀφιχθεὶς λοιπὸν ὁ πρωτοπαπᾶς, ἤκουσε παρ' αὐτῶν, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ σταλῶσιν εἰς Ζάκυνθον καὶ ἀσφαλισθῶσιν ὅσα ἱερὰ σκεύη καὶ κειμήλια τοῦ ἁγίου ὄρους εὑρίσκοντο εἰς Ὕδραν, καὶ ἂν ἀληθεύῃ ὅτι βεβαίως οἱ Ἄγγλοι δίδουσι τὴν προστασίαν των ἢ ὄχι εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ὁ πρωτοπαπᾶς εἰπών, ὅτι θὰ συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ Ἄγγλου τοποτηρητοῦ περὶ πάντων, ἐπιστρέψας ἔδωκε τὴν ἀπάντησιν, ὅτι ὅσον μὲν διὰ τὰ ἱερὰ κειμήλια αὐτὸς τὰ παραλαμβάνει καὶ τὰ φυλάττει· ὅσον δὲ διὰ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν καὶ βοήθειαν ὀφείλουσιν οἱ Πελοποννήσιοι νὰ ζητήσωσιν αὐτὸ ἐγγράφως δι' ἀναφορᾶς των πρὸς τὸν Ἁρμοστήν, καὶ νὰ περιμένωσιν ἀπάντησιν ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν. Ἀλλ' ὅμως, ἐπρόσθεσεν ὁ πρωτοπαπᾶς Γαρζώνης, προσέξετε εἰς αὐτὰ τὰ ὁποῖα θὰ κάμετε. Ἀπελθόντες εἰς τὴν Πελοπόννησον οἱ ἀπεσταλμένοι, ἀνήγγειλαν τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὴν Γερουσίαν μὲ τὴν προσθήκην τοῦ πρωτοπαπᾶ «προσέξατε». Ἡ δὲ Γερουσία σκεφθεῖσα ὡρίμως τὰς περιστάσεις, μετρήσασα τὸ «προσέξατε» τοῦ πρωτοπαπᾶ Γαρζώνη, δι' οὗ ἐξηγεῖτο ὅτι, οἱ Ἄγγλοι ἐὰν ἔδιδον προστασίαν, ἐσκόπευον νὰ διευθύνωσι τὴν Ἑλλάδα πρὸς τὸ συμφέρον των, ὃ τότε συνεβιβάζετο μὲ τὴν πιστὴν φιλίαν των πρὸς τὸν Σουλτάνον, ἀπέβαλον τὸν σκοπόν, καὶ διέκοψαν τὰς διαπραγματεύσεις. Τοσοῦτον ὠφέλησε τὸ «προσέξατε» ἐκεῖνο τοῦ καλοῦ ἱερέως Γαρζώνη, λέγει ὁ ἱστορικὸς Σπηλιάδης. (1)

Ὁ Δράμαλης ἐντοσούτῳ κυριεύσας τὴν Ἀκροκόρινθον, καὶ εἶτα διαβὰς τὸν ἰσθμὸν μὲ 35,000 τὰς 6 Ἰουλίου, διασπείρει τὸν φόβον, καθ' ὅλην τὴν Πελοπόννησον. Ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς ἀποστέλλεται παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις εἶχε τότε καταφύγει εἰς ἓν πλοῖον, ὅπως πείσῃ τὸν ἀντιπολιτευόμενον Θ. Κολοκοτρώνην, νὰ διατηρηθῇ ἡ Κυβέρνησις, μήπως κυριεύσῃ τελεία ἀναρχία ἐξολοθρεύουσα τὴν πατρίδα. Ὁ Κολοκοτρώνης, ὅστις τότε ἐνησχολεῖτο μό-

(1) Σπηλιάδου Τόμ. ά, 377—Τρικούπη. Τόμ. β'. 261—Γερμανοῦ ἀνωτ. 120.

νον εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἔθνους, συναινεῖ καὶ δίδει σχέδιον πολεμικὸν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅπως καταστραφῇ αὐτὸς εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Ἄργους, μὲ τὸ ν' ἀποκλεισθῶσιν αἱ ζωοτροφίαι αὐτοῦ. Διὰ ταῦτα ἔκαυσαν ὅλας τὰς ἐκεῖσε τροφάς. Οἱ Μανιᾶται, οἱ υἱοὶ τοῦ Κολοκοτρώνου Πάνος καὶ Ἰωάννης, οἱ Μαυρομιχάλαι, ὁ Ὑψηλάντης, ὁ Κρεββατᾶς, ὁ Νικήτας Σταματελόπουλος, οἱ Πλαποῦται, ὁ Σισίνης καὶ ἄλλοι ὁπλαρχηγοὶ συγκεντρόνουσι τὰ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν των σώματα. Τὰς 12 Ἰουλίου ὁ ἐχθρὸς εἰσβάλλει εἰς τὴν Ἀργολίδα, καὶ προσβάλλει τοὺς Ἕλληνας, καὶ οὕτω μάχονται ἕως τὸ ἑσπέρας. Ἡ πληθὺς αὐτῶν ἐκπλήττει τοὺς μαχητάς, καὶ τοσοῦτον δειλιάζουσιν, ὥστε ὁ Γιατράκος καὶ ἄλλοι πολεμικοὶ λέγουσι πρὸς τὸν Μαυρομιχάλην, Κρεββατᾶν καὶ Καραμάνον νὰ μὴ ἐλπίζωσι πλέον εἰς τὰ ὅπλα τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ νὰ ζητήσωσι τὴν βοήθειαν τῶν Ἄγγλων. Ἤδη οὗτοι ἐσκόπευον νὰ προσλάβωσι τὴν Πελοπόννησον, φοβούμενοι μὴ διαμελισθῇ ἡ Τουρκία. Ἐπὶ τούτῳ ἐσχεδίασαν νὰ στήσωσι 200 πυροβόλα ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου ἦτον ἀνάγκη νὰ τὴν φυλάξωσι. Ὁ Μαιτλὰνδ ἐπροφήτευε τότε, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἕως τὸν Αὔγουστον μῆνα δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον. Καὶ ὁ Ἀμελτὼν ἐζήτει νὰ διαλυθῇ ἡ διὰ θαλάσσης πολιορκία, καθότι δὲν ὑπάρχει Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις. Ἀλλ' ὁ Κολοκοτρώνης, περιφερόμενος νύκτα καὶ ἡμέραν, συγκεντρόνει ἀξιόμαχον δύναμιν. Εἶτα ἐπιθεωρεῖ τοὺς στρατιώτας, καὶ ἐνθαρρύνει αὐτούς, συμποσουμένους ἕως 8,000. Μετ' αὐτῶν ἑνοῦνται καὶ ἅπαντες οἱ ἐν Πελοποννήσῳ πολεμοῦντες Ἑπτανήσιοι, ἡγούμενοι ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ Γεωργακάτου, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ὑπὸ τὸν Νικηταρᾶν στρατευόμενοι ἐλθόντες ἀπὸ τὴν Ρούμελην, καὶ καταλαβόντες τὸ Ἁγιόρι. Τὸ ἄδηλον ὅμως τοῦ μέλλοντος κατακλονίζει τὰς ἐλπίδας τῶν στρατιωτῶν. Ὁ Ἀνδρέας Ζαφειρόπουλος λέγει πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην, ὅτι ὅπως σωθῇ ἡ Πελοπόννησος κινδυνεύουσα, φρόνιμον εἶναι νὰ δεχθῶσι τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, καὶ νὰ δίδωσι μόνον ἓν δέκατον. Συνετάχθη ἀναφορά, καὶ ὁ Ν. Πονηρόπουλος καὶ ὁ Ν. Ζαφειρόπουλος ἀφίχθησαν εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ ἐζήτησαν τὸν πρωτοπαπᾶν Γαρζώνην. Εἰς τὸ ὑγειονομεῖον συνομιλεῖ ὁ Πονηρόπουλος μετὰ τοῦ Γαρζώνη, καὶ οὗτος μετὰ τοῦ Ἄγγλου τοποτηρητοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀναφορὰ ἐξετασθεῖσα δὲν ἐξέφραζεν ὅ,τι καὶ ὅπως ἀπητεῖτο, ὁ Πονηρόπουλος ὑπεσχέθη νὰ σταλῇ ἄλλη μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας. Ὁ Γαρζώνης μεσολαβεῖ πρὸς τὸν τοποτηρητὴν καὶ ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς Πελοποννησίους νὰ γίνωνται δεκτὰ τὰ γυναικόπαιδά των εἰς τὴν Ἑπτάνησον, καὶ οἱ ἐν τῷ πολέμῳ ἀνίκανοι

Τότε ὁ Πονηρόπουλος συμβουλεύεται ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνον Δραγώναν νὰ ἀπέχωσι τῆς Προστασίας, καὶ προσθέτει, «Ἂν δύνασθε ἢ δὲν δύνασθε, συλλογισθῆτε νὰ νικήσητε τοὺς Τούρκους, καὶ πράξατε κατὰ συνέπειαν». Ὑγειονομοφύλαξ δέ τις, παρὼν κατὰ τὴν συνέντευξιν, ἐπρόσθεσε «Κυττάξετε εἰς ἡμᾶς τοὺς νησιώτας τὰ καλὰ ὅπου μᾶς ἔκαμαν οἱ Ἄγγλοι καὶ ὁδηγηθῆτε. Ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν σώζει τοὺς ὀρθοδόξους Ἕλληνας καὶ ὄχι προστασία ἀνθρώπινος.» Αἱ δοθεῖσαι μάχαι ἀπὸ τὰς 19 Ἰουνίου μέχρι 24 Ἰουλίου εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Ἄργους, καὶ εἰς τοὺς Μύλους τοῦ Ναυπλίου ἀναγκάζουσι τὸν ἐχθρὸν νὰ ἀποσυρθῇ. Ἀλλὰ οἱ κατὰ τὰ Δερβενάκια στρατοπεδεύοντες Νικηταρᾶς, Ὑψηλάντης καὶ Δικαῖος, καταλαβόντες τὰ στενὰ, ἀποκωλύουσι τοὺς ἐχθρούς. Ἕως 8,000 χιλιάδες Τοῦρκοι φονεύονται, καὶ κατακρημνίζονται ἀπὸ τὸν διερχόμενον λόφον εἰς ἓν χάσμα. Οἱ Τοῦρκοι μὲ τὸν Δράμαλην ἐπιστρέφουσι κατὰ τὸ Ναύπλιον, καὶ τοποθετοῦνται εἰς τὴν Γλυκειὰν ἔντρομοι. Ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησαν οἱ Ναυπλιῶται Τοῦρκοι νὰ ἀνοίξωσι τὰς πύλας, ἵνα εἰσέλθωσιν, αὐτὸς σπεύδει νὰ ἐπανέλθῃ διὰ τῆς Κλεισούρας εἰς Κόρινθον. Καὶ αὖθις ὁ Νικηταρᾶς μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου προσπαθεῖ τρέχων ἐκεῖ νὰ τὸν ἀποκλείσῃ. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐτηρήθη ἡ θέσις αὕτη πρότερον, ὡς ἐσυμφωνήθη, ἐπρόφθασεν ὁ Δράμαλης, καὶ μετὰ μεγάλης ζημίας, ἐσώθη εἰς τὴν Ἀκροκόρινθον.

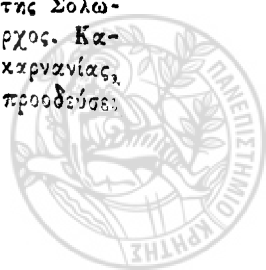
Τότε Θεόδωρος ὁ Κολοκοτρώνης γράφει τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Θαλασσινοὺς ἀναγγέλλων τὴν καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη.—«Πρὸς τοὺς πατριώτας, τοὺς θαλασσινοὺς Ὑδριώτας, Πετσιώτας καὶ Ψαριανούς. Εἰς Ὕδραν, Σπέτσας καὶ Ψαρά.—Ἀδελφοί μου θαλασσινοὶ, γενναῖοι Ναύαρχοι, καπεταναῖοι καὶ λοιποὶ πατριῶται Ὑδριῶται, Πετσῶται καὶ Ψαριανοὶ, σᾶς ἀσπάζομαι πατριωτικῶς.—Προχθὲς ἔστειλα εἰς Μύλους ἀντίγραφον γράμματος ἑνὸς ἀδελφοῦ, ἀπὸ Ζάκυνθον στελλόμενον πρὸς τὴν Γερουσίαν, ἐν ᾧ περιεγράφετο ἡ μὲ βεβαιότητα ἀδυναμία τῆς ἐχθρικῆς ἀρμάδας, καὶ ἐβεβαιόνετο ὅτι ἀνθρώπους δὲν ἔχει, οὔτε τὸ ἓν τρίτον τῶν ὅσων χρειάζονται ἀφεύκτως διὰ τὰς ναυτικάς της χρείας· καὶ ὅτι ἡ ἀπελπισία της μόνη καὶ ὁ φόβος τὴν κινεῖ. Ἐβεβαιώνετο ἡ διχόνοια καὶ ἀψυχία της, καὶ ὅτι ὁ μόνος σκοπὸς τοῦ ἐρχομοῦ της εἶναι τὸ νὰ πάρῃ τὸν εἰς Πάτρας Πασᾶν διότι ἐδιωρίσθη Καπετὰν-πασᾶς, ὅστις μᾶς πληροφοροῦν καὶ ὅτι ἐφοφολόγησεν· ὅτι κοντὰ εἰς τὰ πολεμικά της πλοῖα ἔχει καὶ πολὺν ὄχλον μικρῶν, καὶ τοῦτο θὰ βοηθήσῃ πολὺ εἰς τὴν καταστροφήν της. Αὐτὰ διαλαμβάνει ἡ φιλικὴ γραφὴ, καὶ ἐλπίζω νὰ σᾶς ἦλθεν ἕως τώρα.

Χθὲς πάλιν μὲ ἐγκύκλιον γράμμά μου ἐγνωστοποίουν πρὸς ὅλους τοὺς πατριώτας, καὶ ἐξόχως πρὸς σᾶς τοὺς θαλασσινοὺς ἀδελφούς μας, τὴν λαμπρὰν νίκην ὅπου ὁ Θεὸς καὶ ἡ χθὲς ἑορταζομένη ἁγία Παρασκευὴ μᾶς ἐχάρισεν εἰς τὴν ἡμέραν της. Οἱ ἐχθροὶ κινηθέντες ἀπὸ Ἄργος καὶ Ναύπλι παγκληρεὶ, ν' ἀπεράσουν εἰς Κόρινθον, ἐσυνάχθησαν εἰς τὸ Ντερβενάκι, καὶ δοκιμάσαντες νὰ διαβοῦν, ἀπαντήθησαν ἀπὸ ὀλίγους ὅμως γενναίους Ἕλληνάς μας, οἱ ὁποῖοι ὡς λύκοι ἢ λέοντες ἐπιπεσόντες εἰς τὸν ὄχλον τους, ἐδίωκον ὁ εἷς ἑκατὸ, καὶ οἱ ἑκατὸ μυριάδας. Ἐφόνευσαν ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας, ἐπῆραν ζῶα καὶ λάφυρα ἀπερίγραπτα, παντοίων εἰδῶν, μάλιστα τοὺς τσεπχνάδες των καὶ τὰ τζαντήριά των ὅλα· καὶ τὸ κάλλιστον, διήρεσαν τοὺς τρεῖς πασάδες ὀπίσω μὲ δύο ἐπέκεινα χιλιάδας, ἔχοντας μαζῆ των, καὶ τοὺς χασνέδες των, οἱ ὁποῖοι ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Ναύπλι καὶ δὲν τοὺς δέχονται καὶ εἶναι στενοχωρημένοι καὶ ἀπηλπισμένοι, καὶ ἐλπίζομεν εἰς τὸν Θεὸν νὰ μείνουν πριζονιέριδές μας. Οἱ αἰχμάλωτοι, τοὺς ὁποίους πιάνομεν, μᾶς πληροφοροῦν, ὅτι καὶ οἱ ἴδιοι πασάδες σχεδὸν σχεδὸν κλίνουν νὰ προσκυνήσουν, διὰ νὰ τοὺς δώσωμεν μπέσαν· τὰ ὁποῖα ὅλα ταῦτα ἐλπίζω νὰ τὰ ἐπληροφορήθητε ἀπὸ τὴν ἐγκύκλιόν μου, ὁποῦ ἐλπίζω νὰ σᾶς εἶναι καὶ αὐτὸ φερμένον. Οἱ Ἕλληνές μας λαβόντες διὰ ταῦτα τὴν προτέραν των ψυχὴν, ἠγριώθησαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἀνάθεμα ὅμως τὸ σκωλῆκι, ὁποῦ δάκνει τοὺς περισσοτέρους, τὴν ἐνθύμησιν λέγω, τῆς ἁρμάδας. Ποῦ τώρα ἡ γενναία, πρόθυμος καὶ ταχεῖα συνδρομὴ τῶν ἀδελφῶν μας θαλασσινῶν! ποῦ αἱ ἀνδραγαθίαι! ποῦ οἱ θρίαμβοι! νὰ καταθροήσουν διὰ θαλάσσης τὸν ἐχθρὸν, ἢ νὰ τὸν καταποντίσουν, νὰ τὸν στείλουν εἰς τὰ ὑποχθόνια, ἢ κὰν τώρα ὁποῦ πλησιάζει ὁ χειμὼν καὶ θὰ ἀναχωρήσῃ ἀφεύκτως, ἢ νὰ τὸν συντροφεύσουν μὲ τὸν ἀχώριστόν του φόβον καὶ τὴν ἀπελπισίαν. Ἀδελφοί! γνωρίζετέ με πατριώτην καὶ ἀδελφόν σας, ὅστις ἐνόρκως σᾶς προσφέρω τὴν εἰλικρίνειάν μου. Ἔχω τὴν ἐπιρροὴν καὶ γνωρίζω τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ τῆς πατρίδος μου. Σᾶς γίνομαι ἐγγυητὴς τῆς ἀποζημιώσεως καὶ τῶν κόπων σας· ὀμνύω εἰς τὴν τιμήν μου ὅτι θέλω εἶσθαι ὁ πρῶτος διαφθεντευτὴς τῶν δικαίων σας. Μὴ βραδύνετε ἀδελφοί! μὴ χάνετε καιρὸν ἐπὶ οἱαδήτινι προφάσει· οὔτε εἶναι καιρὸς, οὔτε εἶναι περιστάσεις, οὔτε εἶναι ἐποχὴ νὰ ἀπαιτῆτε τὶ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον· ἀλλ' οὔτε αὐτὴ εἶναι εἰς κατάστασιν ἂν καὶ ἤθελε νὰ φανῇ πρόθυμος καὶ ἕτοιμος. Δὲν ἐλπίζω νὰ φανῆτε πλέον ἀνάλγητοι τόσον εἰς τῆς Πατρίδος τὴν χρείαν. Ἂν ἡ πατρὶς δὲν βοηθηθῇ εἰς αὐτήν της τὴν περίστα-

σιν ἀπὸ τὰ θαλασσινὰ τέκνα της, ἂν αὐτὰ ἀναλόγως μὲ τὴν δεινότητα τῆς περιστάσεως δὲν ἐπαυξήσουν τὴν γενναιότητα καὶ προθυμίαν των εἰς τὸ νὰ τὴν βοηθήσουν καὶ ἐκδικήσουν, ἀναντίρρητον εἶναι ὅτι ἡ ἀναλγησία αὕτη θὰ ὑποβληθῇ εἰς αἰώνιον κατάκρισιν. Δὲν ἐλπίζω ὅμως ποτὲ ἓν τοιοῦτον! εἶμαι μὲ ἐλπίδας ν' ἀκούσω τὴν ταχεῖαν κίνησίν σας καὶ τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν Ἑλληνικὰς νίκας σας! Ἡ ἀδελφότης καὶ εἰλικρίνεια μ' ἔκαμε νὰ σᾶς γράψω μὲ θάρρος εἰς πλατυλογίαν. Μένω ἐντοσούτῳ μὲ ἐπιθυμίαν νὰ μὲ ἀξιώσητε ἀποκριτικῆς σας.—Τῇ 28 Ἰουλίου 1822, ἀπὸ Ἅγιον Γεώργιον τῆς Κορίνθου.—Ὁ πατριώτης καὶ ἀδελφός σας Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.»

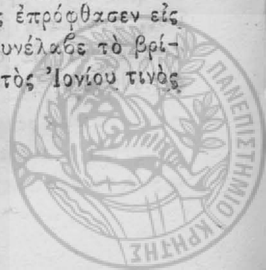
Εἰς Ἀκροκόρινθον κλεισθεὶς ὁ Δράμαλης, ἐστερεῖτο τροφῶν καὶ ἦτον ἀσθενής. Ἀπέστειλε διὸ εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸν οἰκειότερον καὶ ἐπιστήθειον γραμματέα του Παναγιώτην Μανοῦσον ἐκ Κυπαρισσίας διὰ νὰ τοῦ προμηθεύσῃ τρόφιμα. Ἀλλὰ καίτοι ἐπέμφθησαν αὐτά, ὑπὸ πείνης καὶ λοιμοῦ κακουχούμενοι ὁ σωθεὶς στρατὸς καὶ Δράμαλης ἀπέθανον ἐν Κορίνθῳ, ἣν μετ' ὀλίγον ἐγκαταλείψαντες οἱ Τοῦρκοι, ἄφησαν ἐλευθέραν εἰς τοὺς πολιορκοῦντας, καὶ παρεδόθη ἡ Ἀκροκόρινθος πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην τὰς 26 Ὀκτωβρίου 1823. Ἀγαλλόμενοι δὲ οἱ Ἕλληνες ἀνήγγειλαν πρὸς τοὺς Ζακυνθίους τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ δὲ Πονηρόπουλος ἔγραψε πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Δραγώναν περὶ τῆς φυγῆς τοῦ Δράμαλη, καὶ ἀπέστειλαν οἱ ὁπλαρχηγοὶ αὐτῷ μίαν βρακοζώνην τοῦ Δράμαλη εὑρεθεῖσαν εἰς τὰ λάφυρα. Ὁ δὲ Νικήτας ἐδώρησε πρὸς τὸν Δραγώναν ἓν βαϊράκιον σταυροφόρον ἀπὸ τὴν μάχην τοῦ Δερβενάκη τότε ἔχον τρύπας ἀπὸ τὰ βόλια τῶν ἐχθρῶν, ὅπερ διασώζουσιν οἱ υἱοί του.

Ἀλλὰ κακῶς εἶχεν ἡ Αἰτωλοακαρνανία, ἀφοῦ ἔχασε τὸ προπύργιόν της, παραδοθείσης τῆς Κιάφας. Ὁ Ὀμὲρ πασᾶς ἐπολιτεύετο μὲ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς Ἕλληνας ἐκείνων τῶν μερῶν, ἵνα κερδίσῃ αὐτούς. Ὁ δὲ Κιουταγῆς, ὁ φρούραρχος τῆς Ἄρτας, διέπλευσε τὸν Ἀμβρακικὸν, καὶ ἀπέβη εἰς Λουτράκι, ἐλπίζων νὰ ὑποτάξῃ τὴν Αἰτωλοακαρνανίαν. Ὁ Μαυροκορδάτος, ἵνα ἀσφαλίσῃ τὴν ἄκραν τοῦ Ἀμβρακικοῦ, ἐστρατοπέδευσεν μὲ τὰ απομεινάρια τοῦ τακτικοῦ εἰς Μαχαλᾶν. Μετ' αὐτοῦ συνεστράτευον οἱ αὐτοτιτλοφορηθέντες Ζακύνθιοι Μπουκῆς ταγματάρχης, Πάτσαρης ὑποταγματάρχης, Παῦλος Μήλεσης, Παναγιώτης Σολωμὸς, Νικόλαος Τοῦρκος, Διονύσιος Ἀντίοχος ἑκατόνταρχος. Καταλαβόντες δὲ οἱ τακτικοὶ τὸν Ἀετὸν, χωρίον τῆς Ἀκαρνανίας, ὀπισθοπόρησαν τὸν ἐχθρὸν εἰς Λουτράκι, οἵτινες εἶχον προοδεύσει

ἕως εἰς Παπαδάτα. Ἐνταῦθα ἠρίστευσαν ὁ περίφημος Θεοδωράκης Γρίβας, ὅστις ἐγεννήθη ἐν Ἰθάκῃ, ὁ Γιάννης Τσαούσης καὶ ὁ Στάθης Κατσαρὸς Ζακύνθιος. Ἐκ τοιούτου ἔργου ἐνθαρρυνθέντες πολλοὶ τῶν πέριξ Ἑλλήνων, συνέδραμον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Μαχαλᾶ, καὶ ἐπέπεσον κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' οὗτοι ἕτοιμοι ὄντες ἀπέκρουσαν αὐτοὺς καὶ ἐσκόρπισαν. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν ἐκείνων τοσοῦτον ἀπηλπίσθησαν, ὥστε ἔτρεξαν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀκαρνανίας, καὶ ἐσώζοντο εἰς τὸ νησίδριον τῆς Ἑπτανήσου Κάλαμον, μεταφέροντες ἐκεῖ καὶ τὴν περιουσίαν των. Αἱ ἐνταῦθα Ἰονικαὶ ἀρχαὶ εὐμενῶς ὑπεδέχθησαν αὐτούς, καὶ οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται παρεφύλαττον τὰ παράλια τοῦ νησιδρίου, ἵνα μὴ προσβληθῶσιν οἱ πρόσφυγες. Οἱ Τοῦρκοι ἐνθαρρυνθέντες, ἀνεκυρίευσαν τὰ ἀπέναντι τῆς Λευκάδος φρούρια Τεκὲν καὶ Πλαγιάν. Ὁ δὲ Μαυροκορδάτος, Μάρκος Βότσαρης καὶ Γ. Κίτσος καταδιωκόμενοι ἐπανῆλθον εἰς Μεσολόγγιον μὲ τοὺς ἐναπομείναντας.

Πλέων δὲ ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος περὶ τὸ Αἰγαῖον τὰς 8 Ὀκτωβρίου, ἠγκυροβόλησεν εἰς Σῦρον. Οἱ Φράγγοι αὐτῆς ἔπεμψαν εἰς τὴν ναυαρχίδα τοὺς προεστῶτάς των, καὶ ἐπροσκύνησαν τὸν Καπετὰν πασᾶν. Τότε ὁ Ἕκτωρ Φασιώλης Ζακύνθιος ὑπὸ θρησκευτικοῦ ζήλου κινούμενος, ἐσύναξε πολλοὺς πολλαχόθεν Ἕλληνας, καὶ ἔφερεν αὐτοὺς ἐπὶ δύο πλοίων εἰς Σῦρον, θέλων νὰ προσβάλῃ τοὺς Δυτικοὺς τῆς ἄνω Σύρου, ὡς συνενοουμένους μετὰ τῶν Τούρκων. Οὗτοι δὲ ἐνοήσαντες τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἀντέστησαν ἐκ συμφώνου πρὸς αὐτούς, καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ Αὐστριακοῦ πολεμικοῦ πλοίου ἐκεῖ ἐλλιμενιζομένου, τοὺς ἀπεδίωξαν. Ἐπιμένοντες δὲ οἱ περὶ τὸν Φασιώλην εἰς τὸν σκοπόν των, καὶ εὑρόντες ἄλλους ὁμόφρονας ἐπὶ ἁρπαγῇ, ἕως 2,000, τὰς 10 Φευρουαρίου 1823 ἐπανῆλθον εἰς Σῦρον ἐπὶ πολλῶν πλοιαρίων, καὶ ἔκαυσαν καὶ διήρπασαν ἀποθήκας τινὰς κατὰ τὴν παραλίαν. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἡτοιμάζοντο νὰ διαρπάσωσι τὴν πόλιν, τὸ Γαλλικὸν πλοῖον «Ἐσταφὲτ» φθάσαν ἐκεῖ, ἤρχισε τὸν κανονοβολισμὸν κατὰ τῶν παρακολουθούντων τὸν Φασιώλην, καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ φύγωσιν, οἱ δὲ Δυτικοὶ ὕψωσαν τὴν Γαλλικὴν σημαίαν, καὶ ἐπεκαλέσθησαν τὴν προστασίαν τοῦ Βασιλέως τῆς Γαλλίας. Ὁ ἀκούραστος Φασιώλης τὰς 4 Ἰουλίου ἐπανῆλθεν εἰς Σῦρον, ἐπὶ τινος βρικίου 12 κανονίων πλεύσας, καὶ διέδωκεν ὅτι ἀπεστάλη παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὡς ἀστυνόμος. Ἀλλ' ὁ ναύαρχος τῆς Γαλλίας Δεριγνὴς ἐπρόφθασεν εἰς Σῦρον ἐπὶ τῆς Μηδείας. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν συνέλαβε τὸ βρίκιον ὡς πειρατικόν, τὸν δὲ Φασιώλην, κρυβέντα ἐντὸς Ἰονίου τινὸς

πλοίου, συλλαβὼν ἀπέστειλε σιδηροδέσμιον εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. Ἐντοσούτῳ ὁ Μαιτλάνδ, λαβὼν τὰ γράμματα τοῦ ἐν Ζακύνθῳ τοποτηρητοῦ περὶ αἰτήσεως τῆς προστασίας τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, στέλλει τὸν ἐξ ἀπορρήτων Μπὲνς εἰς Μεσολόγγιον πρὸς τὸν Μαυροκορδάτον. Ἀνήγγειλε δὲ δι᾽ αὐτοῦ, ὅτι ὀφείλει ἡ ἔγγραφος αἴτησις νὰ σαφισθῇ καλλίτερον, καὶ ὅτι τὰ φρούρια τῆς Πελοποννήσου νὰ κατέχωνται ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Ὁ Μαυροκορδάτος καίτοι ἠσπάζετο τὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι αὐτὴ ἦτον ἡ μόνη δύναμις, ἥτις εὑρίσκει συμφέροντα, καὶ θέλει νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ὕπαρξιν τῆς Ἑλλάδος, ἀποκρίνεται, ὅτι ὁ Μαιτλὰνδ κυρίως πρέπει νὰ ἀποτανθῇ περὶ τούτου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. Ἀλλ᾽ ἄλλως πῶς ἐφρόνει αὐτὴ ἤδη, ἀφοῦ κατεστράφη ὁ Δράμαλης, τοῦ ὁποίου φοβουμένη τὴν ἐπιδρομήν, ἐζήτει τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν πρότερον.

Ἤδη ὁ Κουταγῆς, ὡς ἐρρέθη, νικητὴς εἰς Μαχαλᾶν, ἔτρεχεν νὰ κυριεύσῃ τὸ Μεσολόγγιον. Ἐντὸς αὐτοῦ ἔμειναν μόνον στρατιῶται 50 τοῦ Βότσαρη, 70 τοῦ Μακρῆ, 60 τοῦ Δημοτσέλιου, 20 τοῦ Γρίβα, 400 Μεσολογγῖται, καὶ οἱ ὀλίγοι Ἑπτανήσιοι μὲ τὸν Γεωργακάτον οἱ ἀπομείναντες ἀπὸ τὴν μάχην τοῦ Πέτα. Ὁ Μαυροκορδάτος μετὰ τοῦ Βότσαρη, συμβουλευόμενοι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ Μεσολόγγιον καὶ νὰ σωθῶσι, διὰ τὸ ἀδύνατον νὰ διατηρηθῇ αὐτὸ ἐπέκεινα τῆς ὁρμῆς 11,000 ἐχθρῶν εἶπεν.—«Ἂν τὸ ἐγκαταλείψωμεν, οἱ ἐχθροὶ ἀπερνοῦσιν εὐκόλως, καὶ κυριεύεται ἡ Πελοπόννησος, καὶ τότε τὸ πᾶν ἀπόλλυται. Ἐγὼ θ᾽ ἀποθάνω ἐδῶ.» «Καὶ ἐγὼ» ἀνεφώνησεν ὁ Βότσαρης. Ἀπεφάσισαν οὕτω νὰ προσκαρτερήσωσι, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὴν Ἑπτάνησον τοὺς πλείστους ἐκ τῶν γερόντων, γυναικῶν καὶ παίδων. Ἕως δὲ 360 ἔμειναν οἱ ἱκανοὶ νὰ φέρωσι τὰ ὅπλα. Μετὰ δυήμερον πυροβολισμὸν τῶν ἐχθρῶν, ὁ Ὀμὲρ πασᾶς ἔβαλε τὸν παρακολουθοῦντα αὐτῷ Βαρνακιώτην κηρυχθέντα μετὰ τῶν Τούρκων, καὶ ἔγραψεν εἰς τοὺς προκρίτους τοῦ Μεσολογγίου περὶ παραδόσεως κα᾽ ὑποταγῆς. Οὗτοι οὐδὲν ἀπήντησαν· ἐξ ἐναντίας ἔτρεχαν ἀπὸ τὸ ἓν μέρος εἰς τὸ ἄλλο καὶ ἔκρουον τύμπανα Εὐρωπαϊκά, ἵνα δεικνύωσιν ὅτι ἐντὸς ἦσαν πολυάριθμοι κεκλεισμένοι, καὶ ὅτι ἐβοηθοῦντο ὑπὸ Εὐρωπαίων. Ἐνῷ δὲ διεπραγματεύοντο ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὸν συμβιβασμόν, ἔφθασαν ἑπτὰ Ὑδραϊκὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἀπεδίωξαν τὰ Τουρκικὰ ἀπὸ τὰ ἐκεῖ πελάγη, καὶ ἠνάγκασαν ἓν αὐτῶν ἀνίκανον καὶ ἡμιπεπνιγμένον νὰ καταφύγῃ εἰς Ἰθάκην, καὶ ἀπεβίβασαν εἰς Μεσολόγγιον πολλὰς ζωοτροφίας, καὶ 700 Πελοποννησίους ὑπὸ τὸν Πετρόμπεην, Ζαΐμην καὶ Δεληγιάννην. Μόλις δὲ διελύθη ἡ

κατὰ θάλασσαν πολιορκία, οἱ φιλογενεῖς Ζακύνθιοι καὶ Κεφαλλῆνες ἔσπευσαν νὰ στείλωσιν τροφὰς καὶ πολεμοφόδια εἰς Μεσολόγγιον. Ὁ μπόδος τοῦ Διγενῆ καὶ ἄλλα ἐκ Κεφαλληνίας, καὶ τὰ πλοῖα τοῦ Σέρα, μετεκόμιζον καθημερινῶς, διὰ κοινῆς συνεισφορᾶς τῶν φιλογενῶν Ζακυνθίων, τροφὰς καὶ χρειώδη. Ἀποστολεῖς ἦσαν Λαδόπουλος, Θεοδωρακόπουλος καὶ Λεονδαρίτης μετὰ τοῦ Δ. Συρίγου. Ἀκολούθως ἔφθασαν καὶ ἄλλοι δυτικοελλαδῖται καὶ Λευκάδιοι ὑπὸ τὸν Τσόγκαν καὶ τὸν Μακρῆν, καὶ ἕως 1,000 Πελοποννήσιοι, ἐν οἷς Κεφαλλῆνες καὶ Ζακύνθιοι καὶ ὑπὲρ τοὺς 50 Ἰθακησίους ὑπὸ τὸν Δημήτριον Καραβίαν Μισόλιτρον, Παναγῆν Καραβίαν Τσεμπέρην, Εὐστάθιον Ἀρσένην, Ἀναστάσιον Μελιδόνην, οἵτινες μετὰ τῶν Καλαμησιανῶν Ν. Παπαϊωάννην καὶ Εὐςάθιον Νικηφόρον ἐπολέμησαν εἰς τὴν μάχην τοῦ Πέτα. Ἀλλ' ἅμα ὁ Ἁρμοστὴς Μαιτλὰνδ ἔμαθεν ὅτι κατέφυγαν εἰς Κάλαμον οἱ Αἰτωλοακαρνᾶνες, καὶ ὅτι τοὺς ἐδέχθησαν αἱ ἐκεῖ Ἰόνιαι ἀρχαὶ, τοὺς μὲν καταφυγόντας ἀπεδίωξε, τὰς δὲ Ἰονίους ἀρχὰς ἐπέπληξεν ὅτι διὰ τοιούτου κινήματος ἐδίδετο ἀφορμὴ εἰς παραβίασιν τῆς οὐδετερότητος. Οἱ ἀποδιωχθέντες λοιπὸν ὡς ἱκανοὶ νὰ φέρωσιν ὅπλα, συνεκρότησαν δύο τάγματα· τὸ μὲν κατὰ τὸ Ξηρόμερον, τὸ δὲ κατὰ τὸν Βάλτον, καὶ ταῦτα περιφερόμενα ἔβλαπτον τοὺς ἐχθρούς. Τοῦτο μαθόντες οἱ πολιορκοῦντες τὸ Μεσολόγγιον Τοῦρκοι καὶ τὰς ἄλλας ζημίας των, καὶ μάλιστα βλέποντες ὅτι δὲν ἔλειπον ζωοτροφίαι ἐν τῷ στρατοπέδῳ, διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν διὰ θαλάσσης τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, ἐγόγγυζον κατὰ τῶν Πασάδων. Προειδοποιηθέντες δὲ οἱ πολιορκούμενοι, ὅτι τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγεννῶν ἐμελέτων οἱ Τοῦρκοι νὰ ποιήσωσιν ἔφοδον, παρεσκευάσθησαν καὶ ἐτοποθετήθησαν καταλλήλως. Ἀπωθήσαντες δὲ αὐτοὺς ἀναβαίνοντας τὰ τείχη, καὶ ἐπὶ τρεῖς ὥρας μαχόμενοι, κατεκρήμνισαν αὐτοὺς καὶ τὰς κλίμακας. Οὕτως ἠνάγκασαν αὐτοὺς εἰς φυγὴν, οἵτινες ἐγκατέλιπον 12 σημαίας ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ διεσκορπίσθησαν. Κατὰ τὴν ἔνδοξον ταύτην ἡμέραν ἠγωνίσθη καὶ ὁ Ζακύνθιος Διονύσιος Πομόνης, ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἀποδεικτικόν του. (1) Ἀφοῦ δὲ εἰς διάφορα μέρη κατετροπώ-

(1) Ἰδοὺ τὸ ἀποδεικτικὸν Διονυσίου Πομόνη.

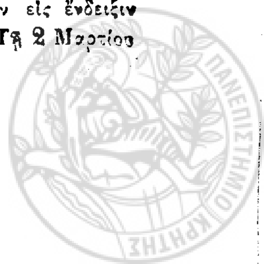
«Ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν κύριος Διονύσιος Πομόνης Ζακύνθιος, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνος ἐξελθὼν ἐκ τῆς Πατρίδος του μὲ ἱκανοὺς ἀνθρώπους, καὶ διαβὰς εἰς Πελοπόννησον περιέμενεν ἐκεῖ μαχόμενος ἱκανοὺς μῆνας, καὶ ἀναπληρῶν ἐξ ἰδίων ὅλα τῶν ἀνθρώπων τὰ ἔξοδα. Πολεμήσας δὲ γενναίως, καὶ ἀνδραγαθίσας εἰς διαφόρους μάχας καὶ

θησαν, ἐπειδὴ κατέλαβον τὰς ἐξόδους τοῦ Μακρινόρους οἱ Ἕλληνες, ὀλίγιστοι τῶν ἐχθρῶν κατέβησαν εἰς τὸν Καρβασαρᾶν, ἔνθα εὑρόντες πλοῖα, διέπλευσαν εἰς τὴν Πρέβεζαν τὰς 8 Φευρουαρίου 1823. Ὁ δὲ Βαρνακιώτης, διωκόμενος καὶ ὑβριζόμενος ὡς προδότης κατέφυγεν εἰς τὸν Κάλαμον τῆς Ἑπτανήσου· διότι δὲν ἐδέχοντο αὐτὸν εἰς Ζάκυνθον διὰ τὸν φιλορτουρκισμόν του.

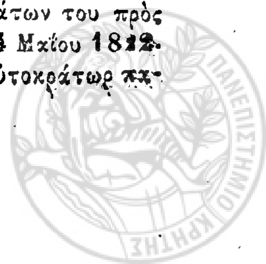
Ἐν Λαϊμβὰχ σύνοδον ἐποίησεν ἡ ἱερὰ συμμαχία διὰ τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα Ἰταλίας καὶ Ἱσπανίας. Ἐν τῇ συνόδῳ ἐγνωστοποιήθη καὶ ἡ κίνησις τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος εἶχε λάβει ἐπιστολὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου τὰς 24]12 Μαρτίου 1821 ἀπὸ αὐτὸν, ἐν ᾗ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔλεγε· «Θείᾳ ἐμπνεύσει ἐγείρονται καὶ οἱ Ἕλληνες ἵνα ἀποτινάξωσι »ζυγὸν τεσσάρων αἰώνων.»—Παρακαλεῖ ἐπὶ τέλους τὸν Αὐτοκράτορα νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ προστατεύσῃ τὴν οἰκογένειάν του, τῆς ὁποίας οὐδὲν μέλος ἐγνώριζε τὸ κίνημά του. Ἡ Ρωσσία προστάτις τῶν χριστιανῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἀνατολῇ, καί τοι ἀπεδοκίμασε κατ' ἀρχὰς τὰ ἐν Μολδαυΐᾳ γενόμενα ὑπὲρ Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ καθήρεσε τὸν Ὑψηλάντην ἐκ τῶν στρατιωτικῶν βαθμῶν του, δὲν ἠδιαφόρει εἰς τὴν ἀθλίαν κατάστασιν αὐτῶν. Διὰ τελεσιγράφου τῶν 16]28 Ἰουλίου 1821 τὸ Ρωσσικὸν ἀνακτοσυμβούλιον ἠπείλησε νὰ διαγράψῃ τὴν Πύλην ἐκ τῆς χορείας τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, καὶ ἐξήρτησε τὴν διατήρησίν της ἀπὸ τῆς ἀσφαλείας τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων της, τῶν ὁποίων τὴν ἐγγύησιν ὁ Αὐτοκράτωρ ὑπεχρεώθη ὑπὸ τῶν συνθηκῶν ν' ἀναδεχθῇ. Ἡ αὐλὴ τῆς Ρωσσίας εἰς τὰς διακοινώσεις τῶν 10]22 Ἰουνίου 1821, ἠρώτα τοὺς συμμάχους πρῶτον ὁποίαν θέσιν ἤθελον λάβει οὗτοι ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελε ἐκραγεῖ πόλεμος μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας, καὶ δεύτερον ὁποῖον σύστημα αἱ αὐλαὶ ἤθελον προτείνει εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους, καθ' ἣν αὐτὸ ἤθελε καταρεύσει συνεπείᾳ τοῦ πολέμου. Ὅλαι αἱ αὐλαὶ ἐταράχθησαν εἰς τοιοῦτο ζή-

πληγωθεὶς, μετέβη εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου ἰατρευθεὶς ἐκ τῆς πληγῆς, δὲν ὑπέφερε νὰ εὑρίσκεται μακρὰν τοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ καταφρονήσας καὶ ζημίας χρηματικὰς καὶ ἄλλας δυσκολίας, διέβη πάλιν εἰς Πελοπόννησον, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Μεσολόγγιον μὲ τοὺς ἀνθρώπους του, ἐνῷ ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ὅπου καὶ παρευρέθη εἰς τὴν ἔφοδον τῆς λαμπρᾶς ἡμέρας τῶν 25 Δεκεμβρίου καὶ ἀνδραγάθησε. Διὰ ταῦτα τῷ δίδεται τὸ παρὸν εἰς ἔνδειξιν καὶ μαρτυρίαν αὐτοῦ ἐν καιρῷ ἀξίας τῶν ἐκδουλεύσεών του.—Τῇ 2 Μαρτίου 1823.—Ἐν Μεσολογγίῳ.—Α. Μαυροκορδάτος.»

τημα. Τὸ διπλωματικὸν κίνημα τοῦ ἀνακτοβουλίου τῆς Ρωσσίας ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας τῶν ἐν Ἑλλάδι μαχομένων ὅτι ἡ Εὐρώπη θὰ συγκινηθῇ ὑπὲρ τοῦ δικαίου τοῦ ἀγῶνος. Ἡ ἐφημερὶς τοῦ Μεσολογγίου ἐδημοσίευσε τὴν ἑξῆς εἴδησιν κοινοποιηθεῖσαν ἐκ Λονδίνου, καὶ μεταφρασθεῖσαν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ.—«Λόνδρα τῇ 24 Ἀπριλίου 1822.—Ἠξεύρομεν μὲ βεβαιότητα ὅτι ἀπὸ τὰς συνδιαλέξεις ὅπου εἰς τὸ Μινιστέριον τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων ἀποβλέπουσι τὰ τῆς Τουρκίας, ἠσθάνθησαν καὶ ὁμοθυμαδὸν ὡμολόγησαν ὅλοι οἱ Μινίστροι, ὅτι διὰ τὴν κοινὴν τῆς Εὐρώπης ἡσυχίαν συμφέρει να γίνῃ εἴτε πόλεμος, εἴτε εἰρήνη. Μὲ τὴν γνώμην ὅλων τῶν δυνάμεων ἀπεφάσισαν καὶ συνήνεσαν εἰς τὰ προβλήματα τῆς Ρωσσίας. Ἡ ἱερὰ συμμαχία μετὰ τῆς Ἀγγλίας θέλουν κάμει τὴν τελευταίαν ἀπόπειραν πρὸς τὸν Σουλτάνον, εἰς διαφύλαξιν τῆς εἰρήνης. Ἐλπίδα πιθανωτάτην ἔχομεν, ὅτι τὸ Διβάνι ἔντρομον νὰ ἴδῃ τὴν Εὐρώπην ὅλην ἡνωμένην, θέλει δεχθῇ πὰς προτάσεις. Ἂν τὰς ἀπορρίψῃ, ὅλαι αἱ Δυνάμεις θέλουν κάμει μίαν διακήρυξιν, καὶ ὁ πόλεμος θέλει γενεῖ ἐκ μέρους τῆς ἱερᾶς συμμαχίας. Μόνη ἡ Ρωσσία θέλει ἐκστρατεύσει κατὰ τῆς Τουρκίας, ἡ δὲ Αὐστρία καὶ Πρωσσία θέλουν συστήσει δύο στρατόπεδα, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ διαφυλαχθῇ ἡ ἡσυχία εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἡ Ἀγγλία μὲ τοὺς στόλους της θέλει προστατεύσει τα κινήματα τῆς Αὐστρίας, ἡ ὁποία θέλει διατηρεῖ τὰ στρατεύματά της εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Πιεμόντε. Ἂν ὁ πόλεμος κηρυχθῇ, καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου ἀποδιώξουν τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, αἱ μεγάλαι δυνάμεις θέλουν συνέλθει πρὶν τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, διὰ νὰ σκεφθοῦν περὶ τοῦ σχήματος καὶ τῶν ὁρίων τῆς νέας τῶν Ἑλλήνων Αὐτοκρατορίας. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, τοῦ ὁποίου ἡ μετριότης καὶ ἡ καλοκἀγαθία ποτὲ δὲν ἐψεύσθησαν, δὲν ζητεῖ τίποτε αὐτός. Ὁ Γαλλικὸς πρέσβυς ἔμελλε σήμερον νὰ συνομιλήσῃ μὲ τὸν Λόρδον Καστελρὴν, μαρκέσιον τοῦ Λονδοδερῆ τοῦ Μινίστρου τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ δύναμις θέλει συγκινήσῃ εἰς ὅσα συνεφωνήθησαν διὰ τὴν μεταξὺ τῶν βασιλέων ἁρμονίαν, τὴν τόσον ἀναγκαίαν διὰ τὴν κοινὴν τῆς Εὐρώπης ἡσυχίαν.»

Ἐβεβαίου τὰς ἐκ τῶν εἰδήσεων ἐλπίδας τῶν Ἑλλήνων ἡ σχεδὸν συγχρόνως ἐκδοθεῖσα ἐγκύκλιος τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου πρὸς τὰς Αὐλὰς περὶ τῶν προβληθέντων ζητημάτων του πρὸς τὴν Πύλην. Ἔλεγε δὲ οὕτω.—«Πετρούπολις, τῇ 15 Μαΐου 1822.—Ἀλέξανδρος πρῶτος, διὰ τῆς θείας χάριτος, Αὐτοκράτωρ πα-

σῶν τῶν Ρωσσιῶν κτλ.—Ὁ Αὐτοκράτωρ χρεωστεῖ πρὸς τοὺς ὑψηλοτάτους αὐτοῦ συμμάχους του, πρὸς τὴν Εὐρώπην πρὸς τοὺς λαούς του καὶ ἑαυτὸν νὰ γνωστοποιήσῃ ποῖα ἀξιώματα συνεβουλεύθη καί τινας τρόπους ἐμεταχειρίσθη εἰς τὰς διαφόρους σχέσεις τοῦ γαπινέτου του μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐλῆς ἀπὸ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν πολλαὶ Ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι ἐκηρύχθησαν ἀνεξάρτητοι τῆς Ὀθωμανικῆς διοικήσεως. Ἡ Μεγαλειότης του, ἀφ' ἧς ὥρας ἡ θεία πρόνοια ἐκάθισεν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου, δὲν ἔλαβεν εἴτε εἰς τοὺς πολέμους, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεχρεώθη μὲ πόνον τῆς ψυχῆς του νὰ ἐμβῇ, εἴτε εἰς τὰς συμμαχίας του, εἴτε καθ' ὅλην τὴν διαμονὴν τῆς εἰρήνης, ἐπὶ τῆς διαγωγῆς του παρὰ μίαν σταθερὰν καὶ ἀναλλοίωτον ἐπιθυμίαν, ἤγουν τὴν εὐτυχίαν τῶν ὑπηκόων του καὶ τὴν σύστασιν τῆς ἐν Εὐρώπῃ εὐταξίας. Ὅταν ἡ φιλοδοξία ἑνὸς στρατιώτου, ὑψωθέντος διὰ τῆς βίας εἰς τὸν βαθμὸν τῶν βασιλέων, κατεπάτησε τὰ πλέον ὑψηλὰ καὶ ἱερὰ δικαιώματα, τὰ πλέον εὐγενῆ καὶ συντηρητικὰ δόγματα, καὶ μετὰ τούτων τ' ἀληθῆ συμφέροντα αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, κατὰ τοῦ ὁποίου ἐπεβάρυνεν ὁ ζυγός του, ἡ Μεγαλειότης του, ἑνωθεῖσα ἐκ καρδίας καὶ ὅλαις δυνάμεσι μὲ τοὺς ὑψηλοτάτους συμμάχους του, ἔλαβε τὴν εὐτυχίαν νὰ συντρέξῃ διὰ ταχίστης καὶ ἐνεργητικῆς ἀναπτύξεως τῶν δυνάμεών του εἰς τὴν γενικὴν εἰρήνην, ἥτις ταραχθεῖσα ὕστερον καὶ στιγμιαίως μόνον ἀπὸ μικρά τινα καὶ προσωρινὰ συμβάντα, κατεστήθη ἡ μέλλουσα βάσις τῶν εὐτυχιῶν τῆς Εὐρώπης. Ὅταν δὲ μετὰ ταῦτα καὶ πρὸ ὀλίγου καιροῦ ὀλέθρια φρονήματα παραδεδεγμένα ἀπὸ ὀλίγους τινὰς, ἢ διεφθαρμένους ἢ εὐαπατήτους, διήγειραν ἓν μέρος τῆς Ἰταλίας,, ὁ Αὐτοκράτωρ μένων πιστὸς εἰς τὰ ἀξιώματά του, ἔλαβε μετὰ ἐνδόξου αὐτοῦ συμμάχου, τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, τὰ πλέον ἐπιτήδεια μέτρα εἰς τὸ ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν καλὴν τάξιν, καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως τὴν τελευταίαν ἀπόλαυσιν τῶν κληρονομικῶν του δικαιωμάτων, καθὼς ἀπελάμβανεν ἤδη τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας τῶν λαῶν του. Μὲ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἤκουσε καὶ τὰ παράπονα τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων τῆς Ὀθωμανικῆς αὐλῆς, καὶ ἠκολούθησε τὰς πραγματείας, τῶν ὁποίων τὸ τέλος ἦτο ν' ἀποκαταστήσωσι καλλιτέραν τὴν τύχην αὐτῶν, καὶ νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν ὁμόνοιαν καὶ ἡσυχίαν εἰς τοὺς τόπους τούτους. Ἡ Μεγαλειότης του δὲν ἔλαβε ὀλιγώτερον οἶκτον διὰ τὰ δεινὰ τῶν Ἑλλήνων παρὰ διὰ τὰ δεινὰ τῶν δυτικῶν λαῶν.

»Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Μεγαλειότητός του,

σύμφωνος καθ' ὅλα του τὰ κινήματα μὲ τοὺς πρέσβεις τῶν ἄλλων αὐλῶν, ἔδωκε κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐλὴν ὅλους τοὺς ἀποδεικτικοὺς λόγους τοῦ ὅτι ἡ Ρωσσία, οὔτε ἀμέσως οὔτε ἐμμέσως δὲν ἐμέθεξε ποσῶς ἀπὸ τὰς πρώτας συμβάσας ταραχὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ μόλονότι ὁ προσωπικὸς χαρακτὴρ τῆς Μεγαλειότητός του κατέστησε περιττοὺς τοὺς λόγους τούτους, προήχθησαν ὅμως μέχρι τῆς πλέον ἐντελοῦς ἀποδείξεως, καὶ τὰ ζητήματα τὰ ὁποῖα ἐπρόβαλεν ἡ Μεγαλειότης του τέλος πάντων ἦσαν ἐντελῶς σύμφωνα μὲ ὅ,τι ἀπαιτοῦσεν ἡ ἐκτέλεσις τῶν συνθηκῶν, ἡ θρησκεία, ἡ ἀνθρωπότης καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος. Ὁ πρέσβυς τῆς Μεγαλειότητός του, ἐζήτησεν ἐν ὀνόματι Αὐτῆς ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν αὐλήν, πρῶτον ν' ἀνορθωθῶσιν αἱ κατακρημνισθεῖσαι ἐκκλησίαι, νὰ ἔχῃ τὸ ἐλεύθερόν της ἡ χριστιανικὴ πίστις, καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς χρισνιανοὺς ὑπηκόους τῆς Ὀθωμανικῆς αὐλῆς νὰ μὴν ἐνοχλῆται εἰς τὸ ἑξῆς εἰς τὴν λατρείαν τῆς πίστεώς του· δεύτερον, τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα ν' ἀδειάσωσι τὴν Μολδαυΐαν καὶ Βλαχίαν.

»Ἀλλὰ τὸ σταθερὸν σύστημα τῆς Ὀθωμανικῆς αὐλῆς ἐστάθη τὸ νὰ σύρῃ εἰς μάκρος τὰς πραγματείας, καὶ νὰ κερδίζῃ καιρόν, ἢ διὰ νὰ κουράσῃ τὴν ἐπιμονὴν τῶν Εὐρωπαϊκῶν αὐλῶν, ἢ διὰ νὰ προετοιμασθῇ ἀσφαλέστερα εἰς τὸν πόλεμον. Αἱ ἀργοπορίαι ἐστάθησαν τοσαῦται, ὥστε ἡνωμέναι μὲ διαφόρους ἄλλας περιστάσεις, τὰς ὁποίας ἦτον ἀδύνατον νὰ παραβλέψῃ ἡ Ρωσσικὴ αὐλή, ἔπρεπε νὰ βιάσωσι τὸν πρέσβυν τῆς Μεγαλειότητός του ν' ἀφήσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐφαίνετο ὅτι δὲν εἰσηκούοντο πλέον οἱ λόγοι τῆς μετριοφροσύνης, τῆς δικαιοσύνης, καὶ τῶν συνθηκῶν.

»Εἰς τὴν γενναίαν ὑπομονὴν τῶν ὑψηλοτάτων συμμάχων του, τῶν ὁποίων οἱ πρέσβεις κατέβαλον ὅλας των τὰς δυνάμεις διὰ νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν εἰρήνην, χρεωστεῖ ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν κοινοποίησιν τῶν παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς δοθεισῶν ἀποκρίσεων εἰς τὰς ἀποφασιστικὰς σημειώσεις τοῦ βαρόνου Στρογανόφ. Αἱ ἀποκρίσεις αὗται δοθεῖσαι ἕνα καὶ ἥμισυ μῆνα ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, παρασταίνουν μὲ διαφόρους λέξεις τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα τῆς Ὀθωμανικῆς ἐπιμονῆς, εἰς τὸ ν' ἀπορρίπτῃ τὰ δίκαια ζητήματα τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τῶν συμμάχων αὐτοῦ. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἀνορθώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, ἥτις ἦτο τὸ πρώτιστον ὑποκείμενον τῶν γενομένων ζητημάτων, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἄρνησις, καὶ ἂν ὅλα τὰ ἄλλα ἐδίδοντο, ἤθελεν εἶσθαι ἀρκετὴ νὰ καταστήσῃ ἀδύνατον πάντα συμβιβασμόν, ἡ Ὀθωμανικὴ αὐλή

περὶ ταύτης δὲν ἐγγυᾶται τίποτε βεβαιωτικῶς. Τὸ δὲ ἄδειασμα τῆς Μολδαυΐας καὶ Βλαχίας, τὸ ὁποῖον ἦτο δεύτερον μὲν ὑποκείμενον εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ Αὐτοκράτορος, νόμιμον δὲ καὶ ἀναγκαῖον ἑπόμενον πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν συνθηκῶν, ἢ ἀπερρίπτετο, ἢ συνεφωνεῖτο μὲ τοιαύτας τροπολογίας, ὥστε τὸ κατέσταινε φανταστικὸν, ἢ ἀνεβάλλετο εἰς μίαν ἄλλην ἐποχὴν ἀβέβαιον καὶ ὑποκειμένην εἰς περιστάσεις δυναμένας νὰ προξενήσωσιν ἀπεριόριστον βραδύτητα. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πάλιν ἡ Ὀθωμανικὴ αὐλὴ, ἀποποιουμένη, ἢ σοφιστικῶς ἀποφεύγουσα τὰ δίκαια ζητήματα τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τῶν συμμάχων αὐτοῦ, ἐζήτησε πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ τὸ δικαίωμα τῶν ἐθνῶν καὶ ἡ καρδία τῆς Μεγαλειότητός του ἀποστρέφονται ἐξ ἴσου. Τοῦτο εἶναι ἡ παράδοσις τῶν προσφύγων, πρᾶγμα ἀντιβαῖνον εἰς ὅλα τὰ αἰσθήματα τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς τιμῆς, ἀνωφελὲς εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Ὀθωμανικῆς αὐλῆς, καὶ ἀδιάφορον εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος· πλὴν ἀπερρίφθη παρρησίᾳ καὶ ἀποφαντικῶς, καθὼς ἔπρεπε.

»Τοιαῦτα ἐστάθησαν τὰ πλέον οὐσιώδη ὑποκείμενα τῶν μεταξὺ τῆς Ρωσσίας καὶ Ὀθωμανικῆς αὐλῆς πραγματειῶν. Ἡ Εὐρώπη θέλει κρίνει ποία ἐκ τῶν δύο ἐφύλαξε τὸ ὀρθὸν δικαίωμα, τὴν μετριοφροσύνην καὶ τὴν ὑπομονὴν, θέλει συγκρίνει τὴν ἀκριβῆ οὐδετερότητα τῶν Εὐρωπαϊκῶν αὐλῶν, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν πραγματειῶν τούτων μὲ τὰ αναρίθμητα κακὰ τὰ πραχθέντα κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ὑπηκόους τῆς Τουρκίας· θέλει παρατηρήσει ποίαν εἰλικρίνειαν ἔδειξεν εἰς εἰρηνοποιά της κηρύγματα μία Δύναμις, τῆς ὁποίας αἱ κατὰ τῶν δυστυχῶν Χριστιανῶν πράξεις ἐφάνησαν ὅτι ἔλαβον νέον βαθμὸν ὠμότητος, καθ' ἣν στιγμὴν αἱ πλέον ὑψηλαὶ μεσιτεῖαι ἐμεσολαβοῦσαν μεταξὺ τῶν θυμάτων καὶ τῶν βιαστῶν.

»Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν θέλει παρεκτραπῇ ἀπὸ τὸν σκοπόν του, ὅστις εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τῶν συνθηκῶν, ἥτις ἀπερρίφθη μὲ ὅλας τὰς συνδιαλακτικὰς φωνὰς, καὶ θέλει τὸν ἀπολαύσει μὲ τὴν δύναμιν τῆς Θείας προνοίας, μὲ τὰ πρέποντα μέσα εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ δικδήματός του, μὲ τὴν μεγαλοψυχίαν τῶν συμμάχων του καὶ μὲ τὴν ἀνδρίαν καὶ ζῆλον τῶν λαῶν του.»

Ἤδη ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ὅστις πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀκούσει ἐν τῇ συνόδῳ τῆς ἱερᾶς συμμαχίας εἰς Λαϊμπὰχ ὅτι ἡ ἐπανάστασις τῶν ὁμογενῶν, ἐχαρακτηρίσθη ὡς καρβοναρία, ἐπειδὴ ἤθελε τὸν πόλεμον τῆς Τουρκίας ἄφευκτον διὰ τὰς Ρωσσικὰς διαφορὰς καὶ τὴν αἴσιον πρόοδον τοῦ ἀγῶνος, ὑπερισχύσαντος τοῦ εἰρηνοφίλου Νελσερώδ, ἀποσύρεται εἰς Γενεύην τῆς Ἑλβετίας.

Ἀλλ' ἐνταῦθα προεῖδε ὅτι ἔμελλον νὰ συζητηθῶσιν εἰς τὴν εἰσερχομένην σύνοδον τῆς ἱερᾶς συμμαχίας εἰς Βερώνην καὶ αἱ Ρωσσοτουρκικαὶ διαφοραί, καὶ ἀφεύκτως ἔμελλε νὰ ἐπέλθῃ καὶ τὸ ζήτημα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Κοινοποιεῖ λοιπὸν πρὸς τὸν ἐν Ὀδυσσῷ φίλον του Ἀλέξανδρον Στούρζαν τοὺς στοχασμούς του περὶ τῶν δικαίων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ τὴν αἴσιον πορείαν, ἣν ἤθελε λάβῃ τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα, φερόμενον ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τοὺς συμμάχους βασιλεῖς κατὰ τὴν συγκροτηθησομένην σύνοδον τῆς Βερώνης. Ὁ Στούρζας λοιπὸν συντάττει σχέδια δηλοποιήσεως πρὸς τοὺς βασιλεῖς, καὶ ἀναφορὰν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας Ἀλέξανδρον, καὶ πρὸς τὸν Πάπαν Πῖον Ζ΄. Ταῦτα πέμπει διὰ τοῦ Γεωργίου Κανισκᾶ Μυκωνίου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, συστήσας πρός τε τὸν Μεταξᾶν καὶ ἄλλους φίλους του τὸ ὠφέλιμον τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ κυβέρνησις ἀσμένως τὰ ὑπογράφει, καὶ τὰ παραδίδει πρὸς τὸν κόμητα Ἀνδρέαν Μεταξᾶν Κεφαλλῆνα καὶ Νικόλαον Πίκολον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πίκολος δὲν ἠθέλησε νὰ παραδεχθῇ τὴν πρεσβείαν, διωρίσθη ὁ Φίλιππος Ζουρδαῖν, καὶ Ἀλέξανδρος Ραυτόπουλος, καὶ ἐπορεύθησαν εἰς Ἀγκώνην. Ὁ Μεταξᾶς φθάσας ἐκεῖ μετὰ τοῦ Ζουρδαῖν τὰς 12 Ὀκτωβρίου, διέτριβεν ἱκανὰς ἡμέρας, καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν φίλον του Ρώμαν τότε ἐν Βενετίᾳ διατρίβοντα. Ὁ δὲ Ζουρδαῖν κατὰ συνενόησιν μετ' αὐτοῦ ἔγραψε πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς τῶν δυνάμεων ἐπιστολὴν δηλοῦσαν τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς, καὶ ἐκοινοποίησεν ἓν ἀντίγραφον τῆς ἱκετηρίου τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως πρὸς τοὺς βασιλεῖς, ἐξαιτούμενος ἐνταυτῷ ἄδειαν τοῦ νὰ ἔλθωσιν οἱ ἀπεσταλμένοι εἰς Βερώνην, καὶ παρουσιασθῶσι πρὸς τὴν σύνοδον. Ταυτοχρόνως δὲ διεύθυνον καὶ τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ὑπουργὸν τοῦ Πάπα, Καρδινάλιον Κονσάλβην.—«Πανιερώτατε.—Καθ' ἣν στιγμὴν ἐναποθέτομεν παρὰ πόδας τῶν Αὐγούστων χριστιανικῶν βασιλέων συνελθόντων ἐν Βερώνῃ, δεύτερον ἀντίγραφον τῆς πράξεως τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος, νομίζομεν ὅτι ἐλλείπομεν τῶν ἱερῶν καθηκόντων ἡμῶν, ἐὰν μὴ διευθύνωμεν ὅμοιον ἀντίγραφον, ὅπως καθυποβληθῇ εἰς τὸ ὄμμα τῆς Αὐτοῦ Ἁγιότητος πατρὸς κοινοῦ τῶν πιστῶν, καὶ ἀρχηγοῦ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Διὰ τῆς πράξεως ταύτης θέλει ἴδῃ ὅτι ἅπαντες οἱ Ἕλληνες, ἐπειδὴ ἔλαβον σταθερὰν ἀπόφασιν τοῦ νὰ διατηρήσωσι τὰ δικαιώματά των καὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἄξιοι τῆς ὑμετέρας προστασίας καὶ ἀποστολικῆς εὐλογίας. Ἔχομεν τὴν τιμὴν τοῦ νὰ εἴμεθα κτλ.—Οἱ ἀπεσταλμένοι κτλ.—Ἀγκώνη 16 Δεκεμ. 1822.»

Συνεστήθη δὲ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Πάπαν Πῖον Ζ'., ὅπως μεσολαβήσῃ ὑπὲρ τῆς παραστάσεως πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς ἱερᾶς συμμαχίας. Ὁ Πάπας εἶχε δείξει μέγαν φιλελληνισμὸν πρὸς τοὺς ἐν Ἀγκώνῃ πρόσφυγας Ἕλληνας. οἵτινες ἐνῷ ἐδιώκοντο ἀφ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Αὐστρίας ὡς ἐπαναστάται, εὕρισκον κατάλυμα καὶ σιτηρέσιον δωρεὰν παρὰ τοῦ Πάπα ἐν Ἀγκώνῃ. Συνήργει δὲ εἰς τοῦτο καὶ ἰδέα τις ὅτι ἔμελλε νὰ γίνῃ αἴτησις τῆς ἑνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν, ἣν ἐνίσχυεν ὁ διαβόητος Νικόλαος Κεφαλᾶς Ζακύνθιος, παρουσιασθεὶς ἐπὶ τούτῳ πρὸς τὸν Καρδινάλιον Μπεμβενούτην ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὡς ἔλεγε, καὶ συνεργασθεὶς εἰς τὴν ἐπίδοσιν τῶν σιτηρεσίων (1) Τὴν πρόθεσιν ταύτην καὶ ἡ ἰδία Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μετ' ὀλίγον ὑπεστήριξεν ἀποστείλασα πρὸς τὸν Πάπαν τὸν Γερμανὸν παλαιῶν Πατρῶν καὶ Γεωργάκην Μαυρομιχάλην, εἰσηγήσασα αὐτούς, νὰ παρενείρωσι τὴν πρότασιν περὶ ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν πρὸς εὐόδωσιν τοῦ πολιτικοῦ σκοποῦ. Φθάσαντες δὲ οὗτοι εἰς Ἀγκώνην περιέμενον εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον μετὰ τοῦ Μεταξᾶ, καὶ ἀπέστειλαν τὴν ἐπιστολήν. Ἔλεγε δὲ ἡ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πάπαν τὰ ἑξῆς.—«Ἁγιώτατε Πάτερ!—Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μαρτυρεῖ πρὸς τὴν Υ. Ἁγιότητα τὴν εὐγνωμοσύνην της. διὰ τὴν ὁποίαν ἐδείξατε ἀγάπην εἰς τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος. Πολλοὶ συμπατριῶταί μας καταδιωγμένοι ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν, καὶ καταφυγόντες εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῆς Υ. Ἁγ. μᾶς ἐβεβαίωσαν ὅτι ἠξιώσατε, νὰ τοὺς ὑποδεχθῆτε μὲ εὐαγγελικὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ προστασίαν ὅλως πατρικήν. Αἱ ἀρεταὶ αὗται τῆς Υ. Ἁγιότητος εἶναι συνήθως ὁ ἀποστολικὸς χαρακτὴρ, τὸν ὁποῖον ἐδείξατε εἰς τοιαύτην δεινὴν περίστασιν, καὶ εἶναι γνωστὸς εἰς ὅλον τὸν Χριστιανικὸν κόσμον. Καὶ μολονότι τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης διαιροῦνται κατὰ διαφόρους λατρείας, ὅλα ἡνώθησαν διὰ νὰ θαυμάσωσι καὶ ἐκθειάσωσι τὰς ἀρετὰς ταύτας, αἱ ὁποῖαι προξενοῦσι δόξαν εἰς τὴν θρησκείαν, καὶ εἰς τὸν θεῖον αὐτῆς θεμελιωτήν. Ἐκ τούτων δὲ ἐνθαρρυνόμεθα νὰ διευθύνωμεν πρὸς τὴν Υ. Α. τὴν ταπεινήν μας ταύτην παρά-

(1) Ἐν τῇ ἐφημερίδι τοῦ Λουγάνου, πρωτευούσης τοῦ Ἑλβετικοῦ Καντωνίου Τικίνου, (gazzetta Ticinese) ἐδημοσιεύθη ἅπασα ἡ ἐπιστολὴ τοῦ καπετὰν Κεφαλᾶ· ἄρχεται δέ.—«Ἁγιώτατε Πάτερ!—Ἡ ἐξέγερσις τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοῦ τρομερωτέρου ἐχθροῦ τῆς λατρείας τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ ἀπέχεται παντάπασιν τῶν παραδόξων καὶ κινδυνωδῶν ἀρχῶν τῶν καινοτόμων αἱρεσιαρχῶν, οἵτινες κρυφίως συνεργάζονται διὰ βδελυρῶν ἑταιριῶν νὰ καταστρέψωσι τὴν Εὐρώπην.» (ὅρα ὄπισθεν ἐν τοῖς ἐνδεικτικοῖς.)

κλησιν. Ἐμάθομεν ὅτι οἱ Χριστιανοὶ Μονάρχαι, ἐξ ὧν οἱ πλειότεροι ὑπάγονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας ἡ Υ. Α. εἶσθε ἀρχηγός, θὰ συνέλθωσι, διὰ νὰ ἀποφασίσωσι περὶ τῶν συμφερόντων τῆς Εὐρώπης. Ἀξιώσατε, Ἁγιώτατε Πάτερ, νὰ μεσολαβήσητε ὑπὲρ ἡμῶν, διὰ νὰ ἀπαλλαγῶμεν τέλος πάντων ἀπὸ τὴν ἀθλίαν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς κατεβύθισαν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστιανικοῦ ὀνόματος, βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς Βασιλεῖς τῆς Χριστιανωσύνης, ὅτι ἀγωνιζόμεθα νὰ ἀποσείσωμεν τὸν βάρβαρον καὶ αἰσχρὸν ζυγὸν τοῦ ἀσεβοῦς. Ὑπηνέγκαμεν ἤδη πολὺν καιρὸν τὸ μαρτύριον διὰ τὴν πίστιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. τέσσαρας ἤδη αἰῶνας ἐβαπτίσθημεν εἰς δάκρυα καὶ εἰς ἀδικίας. Ἂς ἐπιλάμψῃ τέλος καὶ εἰς ἡμᾶς ἡ ἡμέρα τῆς εὐτυχίας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Υ. Α. Ἡ ἡμέρα αὕτη θὰ χαροποιήσῃ ὅλους τοὺς πιστοὺς καὶ θὰ ἐπισφραγίσῃ τὴν δόξαν τοῦ Πίου Ζ΄. Ἡ εὐαίσθητος καὶ γενναία ψυχή σας, Ἁγιώτατε Πάτερ, θὰ σᾶς ἐμπνεύσῃ φωνὰς πολὺ παραπονετικὰς ὑπὲρ ἡμῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ κατανύξωσι τὰς καρδίας τῶν Χριστιανῶν Βασιλέων, οἵτινες ἄλλως τε εἶναι διατεθειμένοι νὰ ἀνακουφίσωσι τὰ δεινά μας. Θαρροῦντες εἰς τὴν ἀγαθότητα καὶ τὰ φῶτα τῆς Υ. Α. σᾶς παρακαλοῦμεν, Ἁγιώτατε Πάτερ, νὰ δεχθῆτε τοὺς σεβασμοὺς καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μας καὶ νὰ μᾶς χαρίσητε τὴν εὐλογίαν σας.—Ἐν Ἄργει τῇ 29 Αὐγούστου 1822.—Εἰς ἀπουσίαν τοῦ Προέδρου τοῦ ἐκτελεστικοῦ.—Ἀντιπρόεδρος Ἀθ. Κανακάρης.—Ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας καὶ μινίστρος τῶν ἐξωτερικῶν, Θ. Νέγρης.»

Πρὸς τούτοις ἦσαν ἐπιτετραμμένοι οἱ δύο ἀπεσταλμένοι, ὅπως μᾶλλον προσελκύσωσι τὴν εὔνοιαν τῆς Α. Ἁγ. νὰ προτείνωσι πρὸς αὐτὸν ὅρους τινάς, καὶ ὅπως εἰς μίαν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἐγκαθιδρυθῇ τὸ τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀναπετάσῃ ἐκ νέου τὴν σημαίαν του τόσον χρήσιμον εἰς προστασίαν τῶν πειρατευομένων ὑπὸ τῶν Βαρβαρησίων κατὰ τὰ ἐκεῖσε πελάγη, καὶ συνδέουσαν οὕτω τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἀνατολῆς μετὰ τῆς Δύσεως, ἄνευ τινὸς φόβου πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς κυριάρχας. Ἐπὶ τούτῳ ἡ τοῦ τάγματος ἐπιτροπὴ τῶν Γαλλικῶν γλωσσῶν ἐξέδωκε πρὸς τὸν κόμητα Α Μεταξᾶν ὑπουργὸν τῆς ἀστυνομίας, καὶ τὸν Πρίγγιπα Α. Μαυροκορδάτον, τὸ ἑξῆς ἔνταλμα περιβολῆς τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου εἰς Ἱερουσαλήμ.—«Ἡμεῖς οἱ Βάϋλοι καὶ ταγματάρχαι, οἱ συνιστῶντες τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Γαλλικῶν γλωσσῶν τοῦ κυριάρχικοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερασουλήμ, διακρίνοντες τὸν διακαῆ ζῆλον ὑπὲρ τῆς ἁγιωτάτης χριστιανικῆς ἡμῶν θρησκείας, ὃν εὐσταθῶς

ἐδείξατε· ὁ εὐγενέστατος καὶ ἐκλαμπρότατος κόμης Μεταξᾶς ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, καὶ τὰς περικοσμούσας αὐτὸν ἰδιότητας κατὰ τὰς νομοθεσίας ἡμῶν, αἵτινες διατάττουσιν ἡμᾶς νὰ βοηθῶμεν παντοίᾳ δυνάμει ἅπαντα τὰ ἔθνη τὰ μαχόμενα κατὰ τοῦ Μουσουλμάνου καὶ κατὰ τὴν συνθήκην, ἥτις ἑνόνει τὸ τάγμα μὲ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀποφασίζομεν, ὅπως δώσωμεν ἀκριβὲς σημεῖον ἰδίας εὐνοίας πρὸς τὸν κόμητα Μεταξᾶν τὸ νὰ συναριθμήσωμεν τὸν κόμητα τοῦτον μεταξὺ τῶν συναδέλφων ἡμῶν. Συνεπῶς λοιπὸν ὁ εὐγενὴς κόμης Μεταξᾶς ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης συγκατατάσσεται τῷ δόγματι τῶν ἱπποτῶν τῆς ἐντίμου δικαιοδοσίας κατὰ τὴν σεβασμίαν γλῶσσαν τῆς Γαλλίας, ὡς μέγας Πρίωρος (προϊστάμενος) Ἕλλην καὶ Βαϋλάρχης τῆς Πελοποννήσου. Οὗτος δὲ θ' ἀπολαύσῃ τῶν τιμῶν καὶ προνομίων τῶν νενομισμένων εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἱππότου τῆς πανεντίμου δικαιοδοσίας τοῦ κυριαρχικοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὡς ἐπλήρωσε τὰ δικαιώματα τῆς παραδοχῆς αὐτοῦ διὰ 500 φλωρίων Βενετικῶν· καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐπισημοποιεῖται αὐτῷ νὰ φέρῃ τὸ παράσημον τοῦ τάγματος.—Ἐξεδόθη ἐκ τῆς ἐν Παρισίοις ἐπιτροπῆς τῷ 1823.—Ὁ Καγγελάριος Μαρκέσιος Σὰν κροὰ Μολάϋς.—Ὁ Βαϋλάρχης Λαστερίας, πρόεδρος καὶ μέγας Πρίωρος τῆς Βέρνης.—Κατεχωρήθη ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς σεβασμίου γλώσσης τῆς Γαλλίας.—Ἀρ 1374. Μέγα πριοράτον Ἑλλ. ἀρ. 138 Βαϋλαρχίας τῆς Πελοποννήσου Ἀρ. 3. Ὁ Des Essarts.» (1)

Ἡ εἴδησις ἐκ Βερώνης ἔφθασεν εἰς Ἀγκώνην, ὅτι οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς τὴν σύνοδον τῶν Βασιλέων, καὶ ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν συμμάχων ἔλαβον μέτρα νὰ μὴ τοῖς ἐμφανισθῇ μήτε ἡ ἀναφορά των. Τοῦτο προειδοποιηθέντες ὁ Διονύσιος Ρώμας καὶ ὁ συμπολίτης αὐτοῦ Ἀναστάσιος Φλαμπουριάρης ἐν Βενετίᾳ, κατορθόνουσι διὰ τοῦ φίλου των Καρδιναλίου Μπενβενούτου νὰ σταλῇ πρὸς τὸν Πάπαν Πῖον Ζ'. ἡ ἀναφορὰ, καὶ παρ' αὐτοῦ δι' ἱκετηρίου γράμματος διευθυνθῇ εἰς τὴν σύνοδον καὶ συσταθῇ παρ' αὐτῶν. (2) Ἔλεγε δὲ ἡ ἱκετήριος τῶν ἀπεσταλμένων πρὸς τὸν Πάπαν.—«Ἁγιώτατε Πάτερ! Ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὑποφέρει τὰ βάσανα τοῦ μαρ-

(1) Jourdain memoires historiques et militairs sur les evénements de la Grèce depuis 1822 is. p. 172.

(2) Σπηλιάδου ἀπομνημονεύματα τόμ. ά, σελ. 502.

τυρίου. Τὰ βαρβαρώτερα καὶ ἀπανθρωπότερα κολαστήρια ἐφεῦρον ἐπ' αὐτοῦ οἱ τύραννοί του. Τὸ ὄνομα Ραγιὰ ἐπιτίθεται αὐτοῖς ἀγοραζόμενον διὰ κεφαλικοῦ φόρου, ἀπαλλάττοντος αὐτοῖς τοῦ διωρισμένου ἀποκεφαλισμοῦ παρὰ τῆς σπάθης τῶν Τούρκων, οἵτινες ἔχουσιν αὐτοὺς σκλάβους. Τὰ γλυκὰ αἰσθήματα τῆς φύσεως ἐξέθεντο αὐτοὺς εἰς νέους κινδύνους. Ὁ καρπὸς τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν περιέθαλπε τοὺς δημίους τοῦ Σουλτάνου. Σύζυγοι καὶ τέκνα ὑπέκειντο εἰς τὰς ἀνοσιωτέρας ἰδιοτροπίας ἑνὸς Μουσουλμάνου. Ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπὶς πρὸς τὸν Θεὸν ὑποστηρίζουσιν αὐτούς, καὶ βοηθοῦσι νὰ ὑποφέρωσι μετὰ θάρρους τοσαύτην ἀθλίαν ὕπαρξιν. Αἱ εὐαγγελικαὶ ἀρεταὶ μεταδιδόμεναι ἐκ γενεᾶς εἰς γενεὰν κατέφερον τὴν Χριστιανικὴν ὑπομονὴν παρ' αὐτοῖς μέχρις ἡρωϊσμοῦ. Ἡ θρησκεία μόνη ἐνέπνευσεν αὐτοῖς τὴν σταθερότητα, ἥτις ποιεῖται προτιμητέον τὸν θάνατον ἢ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς θρησκείας τῶν πατέρων των. Κατηνάγκασαν οἱ τύραννοι εἰς τὴν σκληρὰν τύχην ἢ νὰ παραδεχθῶσι τὸν Μωαμεθανισμόν, ἢ νὰ ἀποθάνωσι σκλάβοι. Ἐπὶ τέλους δὲ μεταχειριζόμενοι ὅλα τὰ μέσα τῆς ὑποταγῆς, καὶ ἰδόντες τὸ ἀνωφελὲς πάσης θυσίας, ὅπως μετριάσωσι τοὺς δημίους των, ἡ ἰδία αὐτῶν ἀποθάρρυνσις ἀνέφυσε θάρρος. Ἡ τυφλὴ ὑπακοὴ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων Ἑλλήνων δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποτρέψῃ τὸ ἐπικείμενον τῆς κεφαλῆς των ξίφος. Ἡ ὑποταγὴ τῆς Χίου καὶ ἡ παραχωρηθεῖσα ἀμνηστεία εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Ὀλύμπου δὲν ἠδυνήθησαν νὰ σώσωσιν αὐτοὺς ἐκ τῆς σφαγῆς καὶ τῆς ἀπωλείας τῆς ὁλοκλήρου περιουσίας των. Ἡ μὲν καταχθόνιος ἀπόφασις θανάτου ἐφ' ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς ἀδιακρίτως ὑπεγράφη, ἡ δὲ ἐκτέλεσις αὐτοῦ ἐναπετέθη εἰς τοὺς στρατούς, οἵτινες φέρουσι παντοῦ ὄλεθρον καὶ σφαγήν. Ἅπαντα κατεστράφησαν ὑπὸ τῆς μανίας τούτων τῶν βαρβάρων. Ἀνάγκη λοιπὸν ἵνα σωθῶσιν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν δυναστευόντων. Ἀλλὰ στερούμενοι τῶν μέσων, ὅπλων καὶ ἐπιτηδείων ἀρχηγῶν ἀντὶ νὰ ἀποθαρρυνθῶσιν ὡς δειλοκάρδιοι αἰσθάνονταί πάλλουσαν τὴν καρδίαν εἰς τὸ γλυκὺ ὄνομα θρησκείας, φύσεως καὶ πατρίδος, καὶ ἔλαβον τὰ ὅπλα ἵνα ἀποτινάξωσι τὸν ἄτιμον ζυγὸν τῆς τυραννίας. Αἱ ἀμετάβλητοι βουλαὶ τῆς Θείας Προνοίας διώρισαν τὴν ὥραν τῆς ἀποσείσεως. Ὁ δυνατὸς βραχίων τοῦ Θεοῦ ἐκραταίωσε τὰ ὅπλα των, καὶ διέχυσε τὸν τρόμον εἰς τοὺς ἀσεβεῖς διὰ τοῦ μόνου βραχίονος τοῦ ἀδυνάτου καὶ τοῦ καταθλιμμένου. Τὰ θαυμαστὰ ἀποτελέσματα, ἅτινα μέχρι τοῦδε διέλαμψαν τὰ κατορθώματά των, καθ' ἕνα ἀγῶνα τοσοῦτον ἄνισον, δεικνύουσιν ὅτι ὁ Θεὸς ὁδηγεῖ τὰ βήματά των εἰς τὴν ὁδὸν τῆς

δόξης. Ἐπὶ ἀξιομνημονεύτων ἐποχῶν οἱ προκάτοχοι τῆς Υ. Ἁγ. ὥπλισαν τοὺς Χριστιανικοὺς λαοὺς ἐναντίον τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κορανίου. Ἀλλ' ὁ χρόνος ἐκεῖνος δὲν ἔφθασεν εἰσέτι. Ἡ Βοῦλα τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Πίου Β΄. τῶν 20 Ὀκτωβρίου 1463 ἐλησμονήθη διὰ τοῦ ἐπισυμβάντος θανάτου ἐκείνου τοῦ θαρραλέου ἀνδρὸς ἐν Ἀγκώνῃ, ἐνῷ συνήθροιζε τοὺς Χριστιανοὺς ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τοῦ Σταυροῦ. Τὰ αὐτὰ ἀπεπειράθη καὶ ὁ Πῖος Ε΄. καὶ ὁ Εὐγένιος, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ δράξωσι τὴν εὐκαιρίαν, ὅπως ἐπιπέσῃ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀπίστων. Ἐπεφυλάσσετο πρὸς τὸν δικαιότερον καὶ ἁγιώτερον τῶν ποιμένων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἐκ τοῦ Ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ. Ἡ πάλη, ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ Σωτῆρος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς καταπτύστου θρησκείας τῶν Μωαμεθανῶν, ἐπαξιοῦται τῆς συνεργείας τῆς Ὑμετέρας Ἁγιότητος. Ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων οὐδόλως συσχετιζομένη μὲ τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα ἔν τισιν ἄλλαις ἐπικρατείαις, μόνον σκοπεύει τὴν ἀνοικοδόμησιν θυσιαστηρίου καὶ θρόνου· διότι ὑπὸ τὴν ἔνδοξον σημαίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ἔθνος τούτων, χύνει τὸ αἷμά του διὰ θρησκείαν καὶ ἀνεξαρτησίαν· καὶ ἤδη ζητεῖ νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν προστασίαν Χριστιανικῆς τινος δυναστείας διὰ νόμων σοφῶν καὶ ἰσχυρῶν. Ἡ Ἑλλὰς τέλος διακηρύττει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ὑποφέρῃ τὸν ὄλεθρον αὐτῆς μᾶλλον, ἢ νὰ συνάψῃ ἐπαφήν τινα μετὰ τοῦ σκληροῦ τυράννου καὶ τοῦ ἐχθροῦ τῆς πίστεώς της. Ἐπὶ τῇ σπουδαίᾳ ἀποστολῇ ταύτῃ ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος ἔπεμψεν ἡμᾶς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ὡδήγησε τὰ βήματα ἡμῶν κατὰ τὴν χώραν τῆς Ὑμετέρας Ἁγιότητος, προβλέποντες ἡμεῖς ὅτι τὸ μάκρος τῆς καθάρσεως δὲν ἀφίνει χρόνον πρὸς ἡμᾶς τοῦ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν σύνοδον ἐγκαίρως πρὸ τῆς ἐνάρξεως, καὶ φοβούμενοι ἐξ ἄλλου τὰ προληφθέντα μέτρα, δι' ὧν δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ μεταβῶμεν εἰς Βερώνην, ἀποτολμῶμεν νὰ ἐπικαλεσθῶμεν μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ τὸ ἔλεος καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τῆς Ὑμετέρας Ἁγιότητος, ὅπως ἐπαξιώσῃ νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν κυριαρχῶν Βασιλέων τῶν συνελθόντων εἰς σύνοδον τὰ προσαρτώμενα ἔγγραφα, καὶ συσταθῇ ἡ ἰσχυρὰ Ὑμῶν μεσολάβησις. Εἰς τὴν φωνὴν αὐτὴν ἐλπίζομεν ὅτι οἱ Βασιλεῖς θὰ συγκινηθῶσι· διότι θὰ διακρίνωσι ἀθωότητα λαοῦ Χριστιανικοῦ ἀγωνιζομένου κατὰ τῶν τυράννων του, ὅπως ὑποστηρίξῃ θρησκείαν καὶ δικαιώματα. Ἔχομεν δὲ τὴν τιμὴν νὰ προσθέσωμεν καὶ ἐπιστολὴν διευθυνομένην πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἁγιότητα ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, δι' ἧς διακ-

κηρύττει τὴν εὐγνωμοσύνην της, καὶ ἱκετεύει τὴν Ἁγίαν Ὑμῶν μεσολάβησιν. Ἓν ἔθνος, τὸ ὁποῖον καυχᾶται ὑπὸ τὴν πολύτιμον ἐπωνυμίαν ἀδελφοῦ μεθ' ὅλων τῶν πιστῶν εἰς λατρείαν τοῦ Θεοῦ Σωτῆρος, οὐδόλως ἀπαξιοῦται προστασίας καὶ ἐκτιμήσεως παρὰ τῶν Χριστιανῶν ἡγεμόνων. Ὄργανα δὲ ἡμεῖς τῆς νομίμου καὶ γενικῆς θελήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐξεδηλώσαμεν τὴν δύσκολον ἀποστολήν, ἣν ἐπετράπημεν. Εἴθε δὲ ἀξιωθῶμεν τῆς τιμῆς τοῦ νὰ προσπέσωμεν εἰς τοὺς πόδας τῆς Ὑμετέρας Ἁγιότητος, ὅπως τύχωμεν τῆς Ἁγίας Ὑμῶν εὐλογίας. Ἐντιμοποιούμεθα Ὑμῖν. —Οἱ ἀπεσταλμένοι Α. Μεταξᾶς.—Ἰουρδαίν.—Ἐκ τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου Ἀγκώνης 3 Νοεμβρίου 1822.»

Ὁ Πάπας λαβὼν τὴν ἀναφορὰν διεύθυνε πρὸς τὸν ἐν τῇ συνόδῳ ἀντιπρόσωπον Καρδινάλιον Σπίναν. Τὴν δὲ ἀναφορὰν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον λαβὼν παρὰ τοῦ Μεταξᾶ ἐξ Ἀγκῶνος ὁ Ρώμας, παρέδωκεν εἰς Βενετίαν πρὸς τὸν ἐκεῖ πρόξενον τῆς Ρωσσίας Σπυρίδωνα Νεράντζην Ζακύνθιον. Οὗτος ἐνεχείρισεν αὐτὴν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον ἐλθόντα εἰς Βενετίαν. (1) Ἔλεγε δὲ ἡ ἀναφορὰ πρὸς τοὺς Βασιλεῖς.—«Δεκαοκτὼ μῆνες παρῆλθον, ἀφοῦ ἡ Ἑλλὰς μάχεται κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστιανικοῦ ὀνόματος. Ὅλαι αἱ δυνάμεις τῶν Μωαμεθανῶν κατευθύνθησαν ἐναντίον της, καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία καὶ ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρικὴ ἐξοπλίζονται ἁμιλλώμεναι πρὸς ἀλλήλας διὰ νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν σιδηρὰν χεῖρα, τὴν καταπιέσασαν τοσοῦτον χρόνον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ τείνουσαν ὅλας εἰς τὸ νὰ τὸ ἐξολοθρεύσῃ. Ἀφ' ἧς ἤρχισεν ὁ πόλεμος, ὕψωσε τὴν φωνὴν ἡ Ἑλλὰς διὰ τῶν νομίμων ἀντιπροσώπων της, ἐξαιτουμένη τὴν βοήθειαν, ἢ τοὐλάχιστον, τὴν οὐδετερότητα τῶν Χριστιανικῶν δυνάμεων. Τὴν σήμερον δὲ ὅτε συνέρχονται εἰς τὴν Ἰταλικὴν Χερσόνησον οἱ δυνατοὶ διὰ νὰ βάλωσιν εἰς τάξιν τὰ τῆς Εὐρώπης, καὶ συμβουλευθῶσι πασιφανῶς διὰ τὰ μεγάλα συμφέροντα τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ὅτε ὅλα τὰ ἔθνη προσμένουσιν ἀπ' αὐτοὺς τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης, τὴν ἐγγύησιν τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν καὶ τὴν διανομὴν τῆς δικαιοσύνης, ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἤθελε παραβῇ τὸ χρέος της, ἂν δὲν ἐξέθετο καὶ αὖθις εἰς τοὺς Αὐγούστους συμμάχους Μονάρχας τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, τὰ δίκαιά της καὶ τὰς νομίμους ἐπιθυμίας της, καθὼς καὶ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν ὅλων τῶν πολιτῶν της, τοῦ νὰ τύχωσι δικαιοσύνης ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνους

(1) Σπηλιάδου ἀπομνημονεύματα τόμ. ά. σελ. 502.

Δυνάμεις, καθὼς εὗρον χάριν ἐνώπιον τοῦ Οὐρανίου Βασιλέως τοῦ διέποντος τὰ βασίλεια τοῦ κόσμου, ἢ νὰ ἀποθάνωσιν ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἐλεύθεροι. Ἤδη ἐχύθησαν ποταμοὶ αἱμάτων· ἀλλ' ἡ σημαία τοῦ Σταυροῦ νικήτρια πανταχοῦ κυματίζει εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Εὔβοιαν, εἰς τὴν Βοιωτίαν, εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, εἰς τὴν Αἰτωλίαν εἰς τὸ μεγαλείτερον μέρος τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἠπείρου, εἰς τὴν Κρήτην καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Τοιαύτας προόδους ἔκαμε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ αὕτη εἶναι ἡ κατάστασίς του, ὥστε εἶναι πασίδηλον εἰς ὅλους τοὺς ἔχοντας γνῶσιν τῆς Τουρκίας, ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἠμποροῦσι νὰ ἀφήσωσι τὰ ὅπλα, πρὶν κατακτήσωσιν ἢ πρὶν ἀπολαύσωσι τὰς ἐγγυήσεις ὑπάρξεως χωριστῆς, ἀνεξαρτήτου καὶ ἐθνικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ μόνην θὰ εὕρωσι τὴν ἀσφάλειαν τῆς λατρείας, τῆς ζωῆς, τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς τιμῆς των. Καὶ ἂν ἡ Εὐρώπη διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν εἰρήνην, συγκατετέθη νὰ διαπραγματευθῇ μὲ τὴν Ὀθωμανικὴν Πόρταν ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ συμπαραλάβῃ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς τὸ αὐτὸ σύστημα τῆς γενικῆς εἰρηνοποιήσεως, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις σπεύδει νὰ δηλοποιήσῃ ἐπισήμως διὰ τῆς παρούσης, ὅτι δὲν θέλει στέρξῃ καμμίαν συνθήκην, ὅσον καὶ ἂν ἤθελεν ἦναι ὠφέλιμος κατ' ἐπιφάνειαν, εἰμὴ ἀφοῦ γίνωσι δεκτοὶ ἀντιπρόσωποι παρ' αὐτῆς ἀπεσταλμένοι, διὰ νὰ ὑπερασπισθῶσι τὴν ὑπόθεσίν του, νὰ ἐκθέσωσι τὰ δικαιολογήματά του καὶ νὰ καταδηλώσωσι τὰ δίκαιά του, τὰς ἀνάγκας του καὶ τὰ προσφιλέστερα συμφέροντά του. Ἂν δέ, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα, ἤθελεν ἀπορριφθῇ ἡ αἴτησίς του, ἡ παροῦσα δηλοποίησις θέλει ἐπέχῃ τόπον τακτικῆς διαμαρτυρήσεως, τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλὰς ἱκετεύουσα ὑποβάλλει σήμερον εἰς τοὺς πόδας τοῦ θρόνου τῆς οὐρανίου δικαιοσύνης, καὶ τὴν ὁποίαν Χριστιανικὸς λαὸς διευθύνει θαρρούντως εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῆς Χριστιανοσύνης. Ἂν δὲ ἐγκαταλειφθῶσιν οἱ Ἕλληνες ὄντες μὲν ἀδύνατοι, θὰ ἐλπίσωσιν εἰς τὸν Θεὸν τῶν δυνάμεων Ἀλλὰ καταρτιζόμενοι ἀπὸ τὴν παντοδύναμον χεῖρά του δὲν θέλουσι κλίνει τὸν αὐχένα ἐνώπιον τῆς τυραννίας ὄντες Χριστιανοὶ καὶ καταδιωκόμενοι, διότι ἐμείναμέν πιστοὶ εἰς τὸν Σωτῆρά μας τὸν Βασιλέα τὸν Κύριόν μας. Θέλομεν δὲ ὑπερασπίσει ἕως ἑνὸς τὴν ἐκκλησίαν του, τὰς ἑστίας μας καὶ τοὺς τάφους μας. Εἶναι εὐτυχία μας ἢ νὰ καταβῶμεν εἰς αὐτοὺς ἐλεύθεροι καὶ Χριστιανοί, ἢ νὰ νικήσωμεν, καθὼς ἄχρι τοῦδε ἐνικήσαμεν, διὰ μόνης τῆς θείας δυνάμεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς θείας του βοηθείας.—Ἐν Ἄργει

τὴν 29 Αὐγούστου ἔτους 1822 καὶ 2.ου τῆς ἀνεξαρτησίας.»

Ἡ δὲ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον ἐπιστολὴ εἶχεν οὕτω.—«Τολμᾷ ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος διὰ νὰ προσφέρῃ εἰς Αὐτὴν τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους διὰ τὰς εὐεργεσίας της. Βασιλεῦ! ἐδώκατε ἄσυλον εἰς τὸ Κράτος σας πρὸς τοὺς δυστυχεῖς ἀδελφούς μας, ἀπειλουμένους ἀπὸ τὴν ἐξολοθρευτικὴν μάχαιραν τοῦ ἀσεβοῦς. Ἡ ἀνεξάντλητος ἀγαθότης τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, ἀφοῦ τοὺς ἔσωσεν ἀπὸ τὸν θάνατον, παρατείνει καὶ διατηρεῖ τὴν ὕπαρξίν των. Τὸ ἔνδοξον τοῦτο παράδειγμα ἐμιμήθησαν οἱ ὑπήκοοί της, τοὺς ὁποίους οὐράνιος δεσμὸς συνάπτει μὲ ἡμᾶς. Ὄντες τέκνα τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἔσπευσαν νὰ βοηθήσωσι μὲ ζῆλον ἀπὸ τὴν μάχαιραν. Περιπλανῶνται, καταδιώκονται ἀπὸ φοβερὰς ἀναμνήσεις, καὶ φαίνονται ἐγκαταλελειμμένοι ὡς καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐλπίδα. Ἀλλ' ἐκάματε καὶ ἄλλο Βασιλεῦ!, ἀπερρίψατε μεγαλοψύχως, καταφρονήσαντες τὰς ἀξιώσεις τῶν ἐχθρῶν μας, οἵτινες, ἀφοῦ ἐμέθυσαν ἀπὸ Ἑλληνικὸν αἷμα, ἐτόλμησαν νὰ ἀπαιτήσωσιν ὅσα θύματα διέφυγαν τὸν θάνατον. Αἱ εὐλογίαι ἑνὸς ὁλοκλήρου ἔθνους, τὸ ὁποῖον εἶναι μὲν ἔμπροσθεν τοῦ θανάτου πάντοτε, ἀλλ' εἶναι πιστὸν εἰς τὴν ἀληθινὴν θρησκείαν, προσφέρονται εἰς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ἐξ ὀνόματός του. Τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἐνέσπειραν εἰς τοὺς Ἕλληνας, αἱ εὐεργεσίαι τῶν Αὐγούστων προκατόχων σας, καὶ τὰ ὁποῖα διεδόθησαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν κατὰ κληρονομίαν, ἔγιναν ζωηρότερα, καὶ μᾶς ἐμψύχωσαν ὅλους ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ προσώπου τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος. Ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους δὲν θὰ παύσῃ εἰμὴ μετ' αὐτοῦ. Καταδεχθῆτε Βασιλεῦ νὰ τὸ ἐνθυμηθῆτε εἰς τοιαύτην περίστασιν. Καὶ ἐνῷ σκέπτεσθε διὰ τὴν τύχην τόσων ἐθνῶν μετὰ τῶν συμμάχων σας, ἔχετε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας εἶσθε τὸ στήριγμα ὑπ' ὄψιν. Ἡ Ἑλλάς, ὁπλισθεῖσα ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ, ἔχει δικαίωμα να ἐλπίσῃ, ὅτι ὁ ἀπόγονος τόσων ὀρθοδόξων Μοναρχῶν, ὁ ἐλευθερωτὴς τῶν κατὰ πολὺν καιρὸν καταθλιβομένων, δὲν θὰ θελήσῃ ποτὲ τὴν ἐξόντωσιν καὶ τὴν ἀτιμίαν της. Παρακαλοῦμεν τὸν Θεόν, Βασιλεῦ, να φυλάττῃ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα ὑπὸ τὴν Ἁγίαν του σκέπην διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς Εὐρώπης, καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς Ἁγίας ἡμῶν πίστεως. —Ἐν Ἄργει τῇ 29 Αὐγούστου καὶ 2.ου τῆς ἀνεξαρτησίας.»

Καίτοι ὁ Πάπας ἐμεσολάβησεν, ὅπως δοθῇ ἡ ἀναφορὰ καὶ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν οἱ Βασιλεῖς εἰς Χριστιανοὺς δεομένους

περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ πίστεως καὶ ὑπὲρ πατρίδος, οὐδὲν ἠδύνατο νὰ μεταβάλῃ τὴν ἰδέαν τῆς ἱερᾶς συμμαχίας· διότι τὸ ἐπαναστατικὸν πνεῦμα κατὰ τῶν ἡγεμονευόντων ἐλέῳ Θεοῦ ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν ἐξηπλώθη καὶ εἰς τὴν ἀνατολήν. Ἡ ἐπιρροὴ τῆς Αὐστρίας καὶ ἐξαιρέτως ὁ ὑπουργὸς αὐτῆς Μετερνὶχ, ὅστις ὡς φιλότουρκος ὑπεστήριζε τὸν ἀπολυτισμὸν, ἔλεγεν ἐν τῷ συμβουλίῳ· «Δὲν ὑπάρχει πλέον ἔθνος Ἑλληνικὸν, ἀλλ' ἀποστάται ἐναντίον νομίμου ἡγεμόνος τοῦ Τούρκου.»—Ἡ φωνὴ ὅθεν δικαιοσύνης καὶ ἐλέους ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων Χριστιανῶν Ἑλλήνων κατέπαυσε. Καὶ οὐ μόνον τὰ δίκαιά των παρηγγονίσθησαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Πάπας ἠναγκάσθη παρὰ τῆς Αὐστριακῆς πολιτικῆς, πάντοτε ἰσχυούσης ἐν Ἰταλίᾳ, νὰ διακωλύσῃ τοὺς ἀπεσταλμένους τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως νὰ ἐξέλθωσι τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου Ἀγκώνης. Ὁ μὲν Μεταξᾶς εἰδοποιήθη παρὰ τῆς διοικήσεως τοῦ Ἀγκῶνος ν' ἀναχωρήσῃ, ὁ δὲ Παλαιῶν Πατρῶν ἔμαθεν ὅτι ὁ Πάπας δὲν δύναται νὰ δεχθῇ αὐτὸν ἐν τῇ καθέδρᾳ του. Διὸ καὶ αὐτὸς, ἐπειδὴ ἀπηγορεύθη ἡ ἀνάβασίς του εἰς Ῥώμην, οὐδὲν εἶπεν ἢ ἐνήργησεν περὶ τῆς ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἐπέστρεψεν ἄπρακτος. Ἡ δὲ σύνοδος τῶν Βασιλέων, κατὰ τὴν ἐκδοθεῖσαν ἐγκύκλιον τῶν 2 Δεκεμβρίου περὶ τοῦ ζητήματος τῆς Ἀνατολῆς, ἔλεγεν.—«Αἱ πολλαὶ καὶ φιλικαὶ μεταξὺ τῶν πέντε αὐλῶν διακοινώσεις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐκ μέρους μιᾶς τῶν σημαντικωτέρων τῆς συμμαχίας των ἔφεραν εἰς συμφωνίαν ὅλας ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Ἀνατολῆς. Ἀπέκειτο δὲ εἰς τὴν σύνοδον τῆς Βερώνης νὰ καθιερώσῃ καὶ ἐπιβεβαιώσῃ τὰ ὁρισθέντα. Αἱ δὲ σύμμαχοι τῆς Ῥωσσίας Αὐλαὶ ἐλπίζουν ὅτι διὰ τῶν κοινῶν προσπαθειῶν των θὰ ἐξομαλυνθοῦν τὰ μέχρι τοῦδε ἐμπόδια, ὅπως εὐοδωθῶσιν αἱ εὐχαί των.»

Γνώμη ὅμως ἐπεκράτει, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος προτίθετο νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν συνδρομὴν τῶν συμμάχων, ὅπως ἡ Πύλη ἀναγκασθῇ νὰ γνωρίσῃ τὸ ἡμιαυτόνομον τῆς Ἑλλάδος. Διὸ ἡ Ἀγγλία, θέλουσα νὰ προλάβῃ τὴν πρόθεσιν τῆς Ῥωσσίας, διέταξε τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν αὐτῆς Στραγγφόρδον, νὰ ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ Διβανίου τὴν εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος πρὸς καθησύχασιν τῆς Ῥωσσίας. Εἰρηνοποίησις δὲ ἐννοεῖτο ἀμνηστεία ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν ἢ ἐπίβλεψιν αὐτῶν. Ἀπήντα δὲ ἡ Πύλη —«Δὲν ἔπαυσα διατάττουσα τοὺς ὑπαλλήλους νὰ πολιτεύωνται φιλανθρώπως πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς παραβαίνοντας τοιαύτην διαταγὴν διοικητὰς σκληρῶς ἐτιμώρησα. Ἀλλὰ κακῶς ποιοῦσιν οἱ ξένοι πρέσβεις ἐπεμβαίνοντες εἰς τὰς μεταξὺ τῆς Πύλης καὶ τῶν

ὑπηκόων της διαφοράς. Ἀλλ' αἰτία πάντων τούτων εἶναι ἡ Ρωσσία, ἥτις πάντοτε ὑποκινεῖ τοὺς Ἕλληνας διὰ τὰ σχέδιά της εἰς ἀποστασίαν ἐναντίον τοῦ Βασιλέως των.»—Ἠγανάκτει ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος μαθὼν ταῦτα, καὶ ἔλεγεν ὅτι ἡ προταθεῖσα ἁπλῆ εἰρηνοποίησις τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς φιλικῆς μεσολαβήσεως καὶ τὴν ἐγγύησιν τῶν Αὐλῶν ἐγράφη ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς συνόδου ἐν Βερώνῃ, καὶ συναπεφασίσθη μετὰ τῶν ἄλλων ἐγκριθέντων ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἱερᾶς συμμαχίας. Ἔγραφε καὶ πρὸς τὸν λόρδον Στραγοφὸρδ ἐπανερχόμενον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπιφορτισθέντα τὴν ἐκπεραίωσιν τῶν ὑποθέσεων πρὸς τὴν Τουρκίαν.—«Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη τῆς Ἀγγλίας θὰ ἀναγκάσῃ τὴν κυβέρνησίν της νὰ ἐνασχοληθῇ σπουδαίως εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα θὰ θεωρηθῇ παρὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους, ὅπως καὶ τὸ τῆς ἀνθρωποεμπορίας, Ἕνεκα τούτου, ἀντὶ νὰ προβάλλω ἐγὼ πρὸς τοὺς συμμάχους μου σχέδιον εἰς βελτίωσιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, προτιμῶ νὰ ἀναμείνω τὸ τῆς Ἀγγλικῆς Αὐλῆς. Χιμαιρικὴ εἶναι ἡ ἰδέα περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἔσχατος ὅρος τῆς ἐπιθυμίας μου εἶναι νὰ ἀπολαύσῃ ὁ τόπος ἐκεῖνος κυβερνητικὸν σύστημα, ὁποῖον ἐπικρατεῖ ἐν Σερβίᾳ ἢ ἐν Μολδοβλαχίᾳ.»—Καλῇ τύχῃ ὅμως ἀφοῦ αὐτοχειριάσθη ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ ὑποστηρίζων τὰς ἀρχὰς τῆς ἱερᾶς συμμαχίας Λονδοδερὴς, ἀνέβη εἰς τὴν ὑπουργίαν τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Μ. Βρεττανίας ὁ Γεώργιος Κάνιγγ. Οὗτος ἐκ νεαρᾶς του ἡλικίας εὖ φρονῶν περὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸν ἀγῶνά της ἐξυμνήσας, διεύθυνε τὸ πολιτικὸν πνεῦμα τῆς Ἀγγλίας εὐνοϊκῶς πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἀνεγνώρισε πρῶτος ὅλους τοὺς θαλασσίους ἀποκλεισμοὺς τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἐνῷ αἱ ἄλλαι Δυνάμεις περιεφρόνησαν τὴν προκήρυξίν της, καὶ διεκήρυξε ὡς νόμιμον τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, καὶ ὅτι ἂν εὐοδωθῇ ὁ ἀγὼν τῆς Ἑλλάδος διὰ μόνων τῶν ὅπλων της, προθύμως ἤθελε προσφέρει πᾶσαν εἰρηνικὴν συνδρομὴν εἰς τὴν εὐόδωσίν του. Οὐδόλως ὅμως ἤθελεν ἀναμιχθῇ ἐνόπλως ὑπὲρ αὐτῆς, οὔτε ἡ πατρίς του οὔτε ἄλλη τις δύναμις. Οὕτως ἤλλαξε πολιτικὴν ἡ Ἀγγλία πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

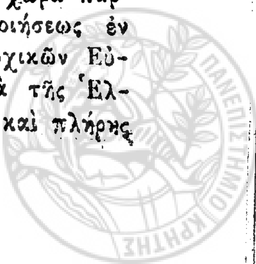
Ἐπανελθὼν δὲ ὁ κόμης Ἀνδρέας Μεταξᾶς ἐκ τῆς ἀποστολῆς του, προσήγαγεν ἔκθεσιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, περὶ τῆς πρεσβείας. Ἔλεγε δὲ ἐν αὐτῇ.—«Κύριοι! Καθ' ὅλην τὴν ἀλληλογραφίαν μου πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς τῶν Αὐγούστων Βασιλέων τῶν συνελθόντων ἐν Βερώνῃ, ἐν ᾗ ἀνέφερον περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ περὶ τῶν ἐ-

χειρήσεων τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ, ἀπέσχον πάσης ἐκφράσεως, ἣν ἡ ἐπίβουλος μοχθηρία ἤθελε παραμορφώσει ὡς στασιαστικὴν καὶ ὀχλαγωγικήν. Σεῖς μοὶ περιεκοσμήσατε μὲ τὴν τιμὴν ἀπεσταλμένου, ὅπως ἐκθέσω τὰ παράπονα καὶ τὰς αἰτίας τοῦ ἔθνους, καὶ νὰ ὑπερασπίσω τὰ δίκαιά του. Ὑπεστήριξά δὲ ταῦτα ὡς ἔπρεπε. Δυστυχὴς δὲ ἐγώ, ἐὰν ἤθελα διὰ τῶν ὅπλων τῆς ἐπιβουλῆς ποιήσω. Ἔπραξα εἴ τι ἠδυνάμην, καὶ οὔτε ἠδυνήθην ἄλλως νὰ πράξω, εἰμὴ ὅσον ἀπῃτεῖτο ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ ἀντικειμένου. Ἐπεθύμουν, ἂν δυνατόν, νὰ συνενώσω πᾶσαν εὐφυΐαν καὶ εὐγλωττίαν τῶν διακεκριμμένων ἐν τοιαύταις συζητήσεσιν, ὅπως, ἐκπληρώσας τὸ πολιτικόν μου χρέος, τύχω τῆς ἐπιδοκιμασίας ὑμῶν καὶ τῆς πατρίδος. Ἄνθρωποι, καλούμενοι Καρβονάροι, καὶ φαινόμενοι παντοῦ, ἐτόλμησαν νὰ παραστήσωσιν ἡμᾶς ὡς τοιούτους εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Μοναρχῶν, ἐνῷ ἡμεῖς μαχόμεθα, ὅπως ἀποτεινάξωμεν τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν τυράννων μας, ἄνευ τοῦ νὰ εἴμεθα συνένοχοι εἰς ὅ,τι γίνεται κατ' ἄλλων ἡγεμόνων. Ἡ δήλωσις, ἣν προσάγομεν πρὸς τοὺς ἐν συνόδῳ Βασιλεῖς, πρέπει νὰ ἐνδείξῃ πρὸς τοὺς Μονάρχας, ὅτι οὐδόλως εἴμεθα ἀποστάται· διότι οἱ ἀποστάται οὐδέποτε ἀποτείνονται πρὸς τὰς ἐστεμμένας κεφαλὰς ζητοῦντες ἡγεμόνα. Ἀφ' ἑτέρου δὲν εἶναι αὕτη κυβέρνησις νόμιμος, ἣν θέλομεν νὰ ἀνατρέψωμεν, ἀλλὰ κυβέρνησις ἁρπάξασα τὸν θρόνον τῶν Βασιλέων μας. Οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ἐπέτυχον διὰ τοιαύτης σκληρᾶς συκοφαντίας, καὶ ἐμπόδισαν τοὺς Βασιλεῖς τοῦ νὰ τείνωσιν ἡμῖν χεῖρα βοηθείας. Ἴσως θὰ κάμωσι καὶ ἄλλο τι περισσότερον. Ῥᾳδιουργοῦσι παρὰ τῷ ἀρχηγῷ τῶν τυράννων ἡμῶν, ὅπως παρωθήσωσιν αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν τελευταίαν πληγήν. Θέλει σᾶς προτανθῇ ἀναμφιβόλως ἀμνηστεία· γέαι καὶ χρήματα, καὶ ὑπόσχεσις ἀσφαλείας τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν Ἑλλήνων. Ἐὰν δεχθῆτε ταῦτα, ἀπωλέσθητε ἅπαντες. Διότι ἅμα οἱ τύραννοι ἡμῶν αὖθις ἐγκατασταθῶσι κύριοι ἡμῶν, εἴ τι ἀγαθὸν σᾶς παραχωρήσωσι, θὰ τὸ ἀφαιρέσωσι. Σεῖς θὰ δεσμευθῆτε μετὰ τῶν οἰκογενειῶν σας, καὶ μετακομισθῆτε ὡς δοῦλοι εἰς Ἀσίαν. Μόνα τὰ τέκνα σας θὰ ἀφήσωσιν, ὅπως ἀναθρέψωσιν εἰς τὴν βδελυκτοτέραν σκλαβίαν, ὡς τοὺς Μαύρους ἐν ταῖς ἀποικίαις. Τὰ τέκνα σας, ἅτινα θὰ γίνωσι νέα ἐλευθέρα γεννεά, θὰ κατασταθῶσιν ἡ ἰδιοκτησία τῶν βαρβάρων, ὡς τὸ ποίμνιον εἶναι τὸ κτῆμα τοῦ ποιμένος. Τοιοῦτον εἶναι τὸ σχέδιον τὸ ὁρισθὲν μεταξὺ τῶν ἡμετέρων τυράννων καὶ ἐχθρῶν. . . . Κύριοι, εἶπον πρὸς ἡμᾶς ὅ,τι ἠδυνήθην, ὅπως πείσω τοὺς Ἕλληνας περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ μὴ ὑποχωρήσωσι τὸ μηδὲν ἐξ ὧν τινων αὐ-

τοῖς προσφέρεται. Ἐνήργησα, ὅπως καθησυχάσω τὴν συνείδησίν μου. Ἐντιμοποιηθεὶς παρὰ τῆς ὑμετέρας ἐμπιστοσύνης, ἐπωφελήθην πάσης περιστάσεως, ἥτις μοὶ εὐκολύνεται πρὸς δημοσίαν ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ μὲ ἀξιώνῃ νὰ πολλαπλασιασθῇ ἡ ἀγχίνοιά μου, καὶ ἡμεῖς νὰ δυνηθῆτε νὰ ἀπαντήσητε εἰς τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας μου. Ἤθελον ὁμιλήσει στεντορείᾳ τῇ φωνῇ, ὅπως ἀκουσθῶ παρ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος καθ' ὅλην τὴν ἑκουσιότητά μου, δι' ἧς θὰ ἐκπληρώσω τὸ ἱερὸν καθῆκόν μου.— Ὁ κόμης Α. Μεταξᾶς.»

Ὁ δὲ Ἰουρδαὶν στραφεὶς εἰς Παρισίους ἐπησχολήθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολὴν περὶ δανείου, τὴν ὁποίαν ὁ κόμης Μεταξᾶς ἔδωκεν εἰς αὐτόν. Εἶχε δὲ τὸ πληρεξούσιον ἔγγραφον ὧδε.—«Κύριε συνταγματάρχα· κατὰ τὴν διατριβήν σας εἰς Παρισίους, προσπαθήσατε νὰ συνομολογήσητε δάνειον, καθ' ὅσον νομίζετε ὠφέλιμον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Σεῖς γινώσκετε τὰς ἀνάγκας της καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν θέσιν της, καὶ κατὰ συνέπειαν δύνασθε νὰ διαπραγματευθῆτε. Τὸ γράμμα σας θὰ διευθύνετε πρὸς τὸν πρόεδρον τῶν προεστώτων Ὕδρας, ὅπως ἡ κυβέρνησις δυνηθῇ νὰ πέμψῃ πληρεξουσίους, καὶ διαπραγματευθῇ νομίμως τὸ συνομολογηθησόμενον ὑφ' ὑμῶν. Πασχίσατε δὲ ταχύτερον νὰ ἐπιστρέψητε εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἀνάγκην ὑμῶν· διότι ἡ περαιτέρω ἀπουσία σας ἐξ Ἑλλάδος θὰ ἐπιφέρῃ πολλὰς δυσχερείας εἰς τὴν κυβέρνησιν. Δράττω δὲ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, Ἀγαπητέ μοι Συνταγματάρχα, ὅπως ἐπιβεβαιώσω εἰς ὑμᾶς τὴν φιλίαν μου.—Ὁ ὑπουργὸς τῆς ἀστυνομίας καὶ ἀντιπρόσωπος ἀπεσταλμένος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος Ἀνδρέας κόμης Μεταξᾶς.—Ἀγκώνῃ ά. Μαρτίου 1822 »—Ἐντούτοις μαθὼν ὁ Ἰουρδαὶν, ὅτι τὸ τάγμα τὸ ἱπποτικὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλὴμ, μὴ δυνάμενον ν' ἀνακτήσῃ τὴν νῆσον Μάλταν, κατεχομένην ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, διενοεῖτο ν' ἀναπετάσσῃ τὴν σημαίαν του εἰς τὸ Αἰγαῖον, ἀνακτώμενον, εἰ δυνατὸν, τὴν Ῥόδον· διεπραγματεύθη τὴν ἑξῆς συνθήκην μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ τάγματος ἐν Παρισίοις, μεσολαβοῦντος τοῦ κυρίου Ραοὺλ, συμβούλου καὶ ἱππότου τοῦ τάγματος τῆς Μάλτας.—«Δυνάμει τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τοῦ Ἁγιωτάτου ἡμῶν Πατρὸς Πάπα Πίου Ζ'. Ἡμεῖς οἱ Βάϋλοι, μεγάλοι πριῶροι (προϊστάμενοι), ταγματάρχαι, ἐπίτροποι γενικοὶ τῶν διαφόρων γλωσσῶν, οἱ συνιστῶντες τὸ κυριαρχικὸν τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλὴμ, παρόντες καὶ εἰς ὁμήγυριν συνελθόντες κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, καὶ παριστῶντες τὰ ἐπαρχιακὰ συμβούλια (chapitres) καὶ τοὺς

μεγάλους προϊσταμένους, ἐκδηλοῦμεν τοῖς μετέχουσιν, ὅτι ἡ παροῦσα συνθήκη ἐγένετο, συνετάχθη καὶ ἐκυρώθη ὑφ' ἡμῶν κατὰ τὰς δοθείσας ἐξουσίας τῶν ὑπογεγραμμένων πληρεξουσίων. Ἔχει δὲ αὕτη ὧδε.—«Ἐν ὀνόματι τῆς Παναγίας Τριάδος καὶ εἰς δόξαν τῆς θρησκείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, Σωτῆρος τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀθανάτου πηγῆς πάσης νομίμου ἐξουσίας, καθ' ἅπαντα τὰ πιστὰ αὐτῷ ἔθνη.—Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ ἤδη προθυμοποιούμενον ὡς μαχόμενον πρὸς ἀποτείναξιν τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ, καὶ ἤδη ἀποφασισμένον νὰ ἀναστήσῃ τὴν λατρείαν τοῦ θείου ἡμῶν Σωτῆρος καθ' ὅλην τὴν ἐλευθερίαν της καὶ λαμπρότητα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος, ἐνέκρινε ὀρθὸν καὶ ἐπάναγκες εἰς τὰ ἴδια ἑαυτοῦ συμφέροντα καὶ ἐκεῖνα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, τὸ νὰ ἑνωθῇ διὰ συνθήκης συμμαχίας μὲ τὸ κυριαρχικὸν τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐκ μέρους τοῦ δὲ τὸ κυρίαρχον τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλὴμ, τὸ θρησκευτικὸν στρατιωτικὸν καὶ ξενοδόχον, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεώς του, ἀφωσιώθη νὰ μάχεται διηνεκῶς ὑπὲρ τῆς πίστεως τοῦ Σταυροῦ, καὶ νὰ προστατεύῃ τοὺς Χριστιανοὺς κατὰ τῶν ὅπλων τῶν ἀπίστων, παραδέχεται εὐχαρίστως τὴν πρότασιν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, καὶ ἐκλέγει τὴν περίστασιν ταύτην, ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὸ πρῶτον αὐτοῦ στάδιον, ἐν ᾧ ἐπὶ ὀκτὼ αἰῶνας ἐδοξάσθη, συμμετέχον κινδύνων καὶ δόξης ἑνὸς ἔθνους, τὸ ὁποῖον μάχεται ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ, καὶ ἀνακτώμενον ὅσας ἰδιοκτησίας καὶ δικαιώματα τοῦ τάγματος ἀφήρπασαν οἱ Μουσουλμάνοι διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὅπλων. Ἐπὶ τούτῳ οἱ πληρεξούσιοι τοῦ τάγματος, ὅτε Μαρκέσιος Νικολογαβριὴλ Μασιοὺς μαρεσιάλος τῆς Α. Μ. τοῦ Χριστιανικωτάτου Βασιλέως τῆς Γαλλίας, καὶ ὁ Ἰωσὴφ Νικόλαος Μαρκέσιος Δελαπόρτας μαρεσιάλος ὁμοίως τῆς Α. Μ. καὶ ὁ πληρεξούσιος τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ταγματάρχης Ἰουρδαὶν ὁρίζουσι τὰ ἑξῆς. 1.ον Τὸ τάγμα ἀναγνωρίζει τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. 2ον Συμμαχεῖ μετὰ τῆς Ἑλλάδος διηνεκῶς, καὶ συμμετέχει εἰσερχόμενον εἰς πόλεμον μὲ τοὺς Μουσουλμάνους. 3.ον Ἀλληλεγγυοῦνται ἀμφότερα τὰ μέρη, ὅτι ἄνευ ἀμοιβαίας συνενοήσεως οὐδέποτε θὰ συνθηκολογήσωσι μετὰ τοῦ ἐχθροῦ. 4.ον Ἀλληλεγγυᾶται ἄθικτος ἡ κατακτηθησομένη χώρα παρ' ἑκάστου. 5.ον Τὸ τάγμα παραιτεῖται πάσης ἀντιποιήσεως ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἐξαιρέτως τῶν ἰδιοκτησιῶν τῶν Βαϋλαρχικῶν Εὐρίπου καὶ Πελοποννήσου. 6.ον Ἐπιφυλάττεται παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ ἀναγνωρίζεται ἡ κυριότης καὶ πλήρης

πρὸς τὸ τάγμα ἀνεξάρτητος κατοχὴ τῶν νήσων Ῥόδου, Καρπάθου καὶ Ἀστυπαλαίας. 7.ον Πρὸς ἀνάκτησιν τῶν νήσων αὐτῶν ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις παρέχεται συμμαχίας καὶ τὰς προσηκούσας βοηθείας. 8.ον Μέχρις οὗ ἀνακτηθῶσιν αἱ ῥηθεῖσαι νῆσοι ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις παραχωρεῖ πρὸς τὸ τάγμα τὰς παρὰ τῇ Πελοποννήσῳ νήσους Σαπιέντσας, Καβρέρας καὶ τὴν ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει Σκύρον, ὅπως ἐντεῦθεν ποιῆται τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις του. 9.ον Ἅπαντα τὰ ἐν αὐταῖς σωζόμενα ἔγγραφα καὶ τίτλοι παραδίδονται τῷ τάγματι. 10.ον Μέχρις οὗ οἱ ἱππόται διοργανίσωσι τὴν ἄμυναν τῶν νήσων, ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐπιφορτίζεται τὴν στρατιωτικὴν φύλαξιν αὐτῶν, τὸ δὲ τάγμα χορηγεῖ τοὺς μισθοὺς τῶν φυλάκων. 11.ον Ἐκτὸς δὲ τοῦ βοηθητικοῦ στρατοῦ, εἰς ὃν ὑποχρεοῦται τὸ τάγμα νὰ παρέχῃ ἐπὶ ἀνεξαρτησίᾳ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, θέλει προσφέρει συνδρομὴν 10,000,000 φράγκων διὰ κοινὰ συμφέροντα τῆς συμμαχίας. 12.ον Τίτλῳ βοηθείας ἀμέσου δίδει τὸ τάγμα 4,000,000 φράγκα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. 13.ον Ἐπὶ τῇ ἐγγυήσει τοῦ ὅλου, τὸ τάγμα ὑποθηκεύει εἰδικῶς ὅλας τὰς νήσους, ὅσας νῦν λαμβάνει, καὶ ὅσας θὰ κατακτήσῃ· τὸ δὲ δάνειον γίνεται διὰ λογαριασμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος μὴ ἐπιτρεπομένης ἐπὶ τοῦ νῦν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ τάγματος. 14.ον Ὑποκείμενον θὰ ἐγκριθῇ παρ' ἀμφοτέρων τῶν συμβαλλόντων μερῶν, ὅπως πραγματοποιήσῃ καὶ παραλάβῃ τὸ ἐν ὀνόματι τοῦ τάγματος συνομολογούμενον δάνειον. 15.ον Τῆς ἀμέσου χορηγήσεως τῶν 4,000,000 δίδεται ἀμέσως τὸ ά. μέρος ἢ τὸ 1,000 000 ἅμα ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐκστρατεύῃ πρὸς κατάκτησιν τῆς Ῥόδου, τὸ β'. τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἐκστρατείαν, τὸ γ'. τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν δόσιν τοῦ β'. Τὸ δ'. μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ῥόδου καὶ πλήρη κατοχὴν αὐτῆς παρὰ τοῦ τάγματος. 16.ον Ἐὰν κατακτηθῇ ἡ Ῥόδος καὶ αἱ λοιποὶ νῆσοι ἕως τῆς κυρώσεως τῆς παρούσης συνθήκης, δίδεται ἀμέσως ἡ χορήγησις τῶν 4,000,000 πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν παρὰ τοῦ τάγματος ἀπὸ δύο εἰς δύο μῆνας μετὰ τὴν κατοχήν. 17.ον Αἱ ἀπὸ κοινοῦ λῆαι, λάφυρα, καὶ αἰχμάλωτοι γενόμενα, ἀνήκουσι τῷ κυριεύσαντι στρατῷ. 18.ον Τὸ τάγμα θὰ ἔχῃ πράκτορα παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει καὶ ἀμοιβαίως. 19.ον Οἱ ὑπήκοοι τῶν συμβαλλόντων θ' ἀπολαύσωσι τῶν αὐτῶν εὐνοϊκωτέρων ὠφελημάτων ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐπικρατείαις. 20.ον Ἡ παροῦσα συνθήκη δηλωθήσεται καὶ πρὸς ἄλλα Κράτη. 21.ον Τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς παρούσης συνθήκης

μέτρα κανονίζονται ὑπὸ ἐπιτρόπων ἐκ κοινοῦ. 22.ον Ἡ παροῦσα συνθήκη ἀνταλάσσεται ἐντὸς δύο μηνῶν.—Ἐν πίστει καὶ ἀσφαλείᾳ τῶν συνθηκολογηθέντων ὑπογράφομεν, καὶ τίθεμεν τὴν σφραγίδα μας οἱ πληρεξούσιοι.—Ἐγένετο ἐν Παρισίοις τῇ 10 Ἰουλίου 1823 ὁ Μαρχήσιος Μαρσιούς.—Ὁ Μαρχήσιος Δελαπόρτας.—Ἰουρδαίν.—Ἐπεκυρώθη καὶ ἐπετέθη ἡ σφραγὶς τῆς θρησκείας ἐν τῷ παλατίῳ Ὠβερέης.—Παρισίοις 18 Ἰουλίου 1823.—Ὁ μέγας Πρίωρος Ὠβέρνης.—Ὁ Βάϋλος Λασταρίας πρόεδρος.—Ι. Μ. Βάλ. σύμβουλος τοῦ τάγματος.»

Τῇ 19 Ἰουλίου ἔγραψεν ἐπιστολὴν ὁ Ἰουρδαὶν περὶ τῆς συνθήκης καὶ τοῦ δανείου, καὶ ἀπέστειλεν αὐτὴν πρὸς τὸν κόμητα Α. Μεταξᾶν, ἐσωκλείσας τὴν συνθήκην. Ἀκολούθως προσετέθη εἰς τὴν συνθήκην ὅτι τὸ τάγμα, ὅπου ἐγκαθιδρυθῇ, θὰ ἐγγυᾶται τὰς ἰδιοκτησίας τῶν ἐγκατοίκων Χριστιανῶν, καὶ πλῆρες ἀνέχεται καὶ ἀνενόχλητον καὶ ἀσφαλὲς ἔσεται τὸ θρήσκευμα καὶ λατρεία αὐτῷ. Οἱ μὲν Γραικοὶ ἱερεῖς πανταχοῦ προστατεύονται καὶ σέβονται παρὰ τοῦ τάγματος, ἡ δὲ ἰδιοκτησία καὶ λατρεία αὐτῶν, καθ' ἅπαντα τὰ ἔθιμα καὶ νόμιμα τῆς ἱεραρχίας, ἔσονται ἀνενόχλητα. Τὸ τάγμα θὰ διαχειρίζεται κυριαρχικῶς ὅλας τὰς χώρας. Αἱ ἀστυκαὶ καὶ δικαστικαὶ ἀρχαὶ παρέχονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ τάγματος εἰς μόνους τοὺς ἐπισήμους τῶν ἐγχωρίων Ἑλλήνων. Ἕλληνες ἀνατολικοὶ καὶ δυτικοί, ἀδιακρίτως, συμμετέχουσι τῶν ἀρχῶν. Ἀκολούθως ὁ ἱππότης Καστελάνος γραμματεύς, διωρίσθη ἐπιτετραμμένος παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει παρὰ τοῦ τάγματος. Τὸ δὲ δάνειον ἤρχισε νὰ διαπραγματεύηται ἐν Λονδίνῳ εἰς 600,000 λίτρας στερλίνας· κατὰ διαταγὴν τοῦ τάγματος ἐπὶ 6 τοῖς 0]0 πληρωτέα ἀνὰ 6 μῆνας, πρὸς τὴν ἐμπορικὴν οἰκίαν Γούλετ καὶ συνεταίρων. Ἐπὶ τούτῳ ἐδημοσιεύθη δηλωτικὸν περὶ τῶν ὅρων τοῦ δανείου ἐπὶ χρεωλύτρου εἰς 20 ἔτη ἀρχομένου ἐκ τῆς ά. Σεπτεμβρίου 1825, καὶ ἂν ἡ πληρωμὴ τοῦ χρεωλύτρου ἤρχετο ἀπὸ ά. Σεπτεμβρίου 1829, τὸ τάγμα ἤθελε πληρώσει 80 τοῖς 0[0. Τὰ χρεώγραφα δὲ διῃροῦντο εἰς τρεῖς κλάσεις· ἡ ά. ἐκ 300 χρεογράφων πρὸς 300 φράγκα· ἡ β'. εἰς 600 πρὸς 200· ἡ γ'. εἰς 4,200 πρὸς 100. Τόκος δὲ αὐτῶν 10 τοῖς 0]0, ἀμέσως μέχρι τῆς 15 Δεκεμβρίου· 20 τοῖς 0]0 ἀπὸ Ἰανουαρίου 1824· καὶ 26 τοῖς 0/0 ἀπὸ 20 τὰ 0]0. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἔμαθεν ἡ ἐπιτροπὴ ἡ ὑπογράψασα ὅτι οἱ ἀπεσταλμένοι εἰς Λονδῖνον περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ δανείου εἰργάζοντο ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ ὄχι ὑπὲρ κοινῆς ὠφελείας τοῦ τάγματος καὶ Ἑλλάδος, καίτοι ἐνεθουσιάσθησαν οἱ παῖδες τῶν εὐγενῶν συνεισφέροντες καὶ ἀγοράζοντες χρεώγραφα, ὅπως

συγκαταριθμηθῶσιν εἰς τὸ τάγμα, διεματαιώθησαν τὰ περαιτέρω, καὶ ἔγραψε ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μαυροκορδάτον ὁ Μαρχήσιος Μόλαος περὶ τῆς τύχης τοῦ δανείου καὶ τῶν ὠφελημάτων τῆς συμμαχίας Ἑλλάδος μετὰ τοῦ τάγματος. (1)

(1) Κατεχωρήθη γαλλιστὶ ἡ ἐπιστολὴ ἐν τῷ Memoires Jourdain σελὶς 244.

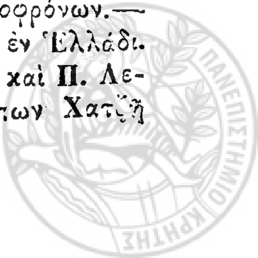

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ο ΑΡΜΟΣΤΗΣ ΑΔΑΜ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ.

Γράμμα τοῦ Πολυάδου πρὸς τὸν Κων. Δραγώναν περὶ τῶν τότε πολιτικῶν φατριῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ περὶ Ἀν. Μεταξᾶ.—Ὁ ἔπαρχος Κων. Μεταξᾶς μετὰ τοῦ Ἑπτανησιακοῦ τάγματος ἐν Μεσολογγίῳ.—Ὁ Σκοδρα-πασᾶς πολιορκεῖ τὸ Μεσολόγγιον.—Μομφαὶ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν, ὅτι κατεπατήθη τὸ ἔδαφος Ἰθάκης καὶ Λευκάδος.—Ἔλευσις τοῦ Λόρδ Μπάϋρων εἰς Κεφαλληνίαν, καὶ συνενόησις μετὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ κομητάτου ἐν Λονδίνῳ περὶ δανείου.—Ὁ Βλάκερ ἀπεσταλμένος περὶ τοῦ δανείου ἐν Ζακύνθῳ.—Ἡ πρὸς τὸν Α. Μαυροκορδάτον ἐπιστολὴ τοῦ Λόρδ Μπάϋρων καὶ ἀπόπλευσις εἰς Μεσολόγγιον.—Θάνατος αὐτοῦ καὶ μετακόμισις τοῦ νεκροῦ εἰς Ζάκυνθον καὶ ἀποστολὴ εἰς Ἀγγλίαν.—Σαμουὴλ Μπὰρφ καὶ κόμης Καῖσαρ Λογοθέτης παραλαμβάνουσι τὸ Ἑλληνικὸν δάνειον ἐν Ζακύνθῳ.—Ἐπιστολὴ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη πρὸς τὸν Κων. Δραγώναν περὶ ἀντιδράσεως εἰς τὸ πεμφθὲν δάνειον.—Ἐπιστολὴ Μαυροκορδάτου πρὸς τὸν αὐτὸν Δραγώναν εἰς ἀντενέργειαν ὑπὲρ τῶν ἀνταρτῶν.—Ὁ Ἁρμοστὴς Σὶρ Φρεδερῖκος Ἄδαμ ἐμποδίζει τὴν παρακαταθήκην τοῦ Ἑλληνικοῦ δανείου ἐν Ἑπτανήσῳ.—Ὁ Σαμουὴλ Μπὰρφ ἀντενεργεῖ ἐν Λονδίνῳ εἰς τὰ ἐμπόδια τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως.—Δυστυχήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος.—Πρόσφυγες εἰς Κύθηρα καὶ Ἀντικύθηρα.—Ὁ Ἁρμοστὴς Ἄδαμ ἀπαιτεῖ ἀναίρεσιν τῆς προκηρύξεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τοῦ νὰ μὴ θεωρῶνται ὡς πειρατικὰ τὰ ὑπὸ Ἀγγλικὴν σημαίαν καὶ Ἰόνιον πλοῖα ἐφοδιάζοντα τοὺς ἐχθρούς.—Συνεκστρατεία Δημοτσέλου μετὰ τῶν Λευκαδίων εἰς Βάλτον καὶ Ξηρόμερον.—Ὁ Εὐμορφόπουλος μὲ τοὺς Ἰθακησίους καὶ ἄλλους βοηθεῖ εἰς Μαραθῶνα

καὶ Μέγαρα.—Ὁ Παναγῆς Ὀρφανὸς Κεφαλλὴν φρούραρχος εἰς Νεόκαστρον κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ἰβραΐμου. —Ὁ Ἁρμοστὴς ἀναγνωρίζει ἐκ μέρους τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως τὸν ἀποκλεισμὸν Πατρῶν καὶ Ναυπάκτου.—Ὁ ὑπουργὸς Κάνιγγ διατάσσει τὰς Ἰονίους ἀρχὰς νὰ μὴ καταδιώκωσι τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.—Κοινοποίησις τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος —Ὁ Σουλτάνος ἐπιπλήττει τὸν Ἄγγλον ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν, ὅτι οἱ Ἰόνιοι εὐνοοῦσι καὶ ἐφοδιάζουσι τοὺς ἐπαναστάτας.—Διαμαρτυρεῖται ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον κατὰ τοῦ Ρωσσικοῦ σχεδίου, καὶ μεταβιβάζει τὸ ἔγγραφόν της διὰ τοῦ Φραγγίσκου Καρβελλᾶ πρὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ Ἄγγλον τοποτηρητήν.—Ἀπάντησις τοῦ ὑπουργοῦ Κάνιγγος εἰς τὴν διαμαρτύρησιν.—Ἰωάν. Βαρβάκης ἐν Ζακύνθῳ.—Πρότασις τοῦ Κερκυραίου Δρακάτου περὶ δανείου.—Φωσκόλου ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.—Κατάβασις κόμητος Θεοτόκη μετὰ τοῦ Σταγγὼπ εἰς Ἑλλάδα.—Ἀποστολὴ ἰατρικῶν ἐκ Ζακύνθου.—Τὸ ἐπὶ ἐμφυλίου πολέμου γράμμα τοῦ Κωλέτου πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Ἄδαμ.—Ζαήμης, Λόντος καὶ Σισίνης καταφυγόντες εἰς Ζάκυνθον, ἀποδιώκονται ὑπὸ τῶν ἀρχῶν καὶ διασώζονται εἰς Κάλαμον.—Γράμματα αὐτῶν πρὸς τὸν Μαυροκορδάτον.—Ἐξέγερσις τῶν Ζακυνθίων κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Νεοκάστρου ἐπὶ Ἰβραΐμου.—Ὁ Ζακύνθιος Ἰωσὴφ Ἀλμυράντης καὶ Πομόνης ἐπὶ τῆς πολιορκίας.—Σχέδιον τῶν φιλογάλλων περὶ παραδόσεως τῆς Πελοποννήσου εἰς τοὺς Γάλλους. —Ἐπιστολὴ τοῦ Σκάρπα πρὸς τὸν Ροζαρόν.—Κατασκοπία τοῦ Κ. Δραγώνα κατὰ τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰβραΐμου.—Ὁ στρατηγὸς Ρόσχης ἀπεσταλμένος τοῦ Γαλλικοῦ κομητάτου ἐνεργεῖ ἐν τῇ Ἑλλάδι ὑπὲρ τοῦ Δουκὸς Ὀρλεάνς.—Ἀντενέργειαι τῶν Ἀγγλοφρόνων διὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ εἰς τὰ σχέδια τῶν Γαλλοφρόνων.—Γεώργιος ὁ Βιτάλης πράκτωρ τῆς Ὀρλεὰνς ἐν Ἑλλάδι. —Ἀπόπειρα τοῦ Δραγώνα διὰ τοῦ Συρίγου καὶ Π. Λεονδαρίτου περὶ φυγῆς τῶν αἰχμαλωτισθέντων Χατζῆ

Χρίστου καὶ Μαυρομιχάλη.—Ὁ Ἐδουάρδος Τρελώνης, γαμβρὸς τοῦ Ὀδυσσέως, ἀσφαλίζει τὴν οἰκογένειαν ἐν Κεφαλληνίᾳ.—Ἡ ἐκ Κυθήρων εἴσπλευσις Κρητῶν καὶ Κυθηραίων εἰς Κραμβούσαν.—Χορήγησις τῆς Β΄. μερίδος τοῦ δανείου πρὸς τὸν Α. Μαυροκορδάτον παρὰ τοῦ κόμητος Καίσαρος Λογοθέτου.—Συνενόησις Α. Μαυροκορδάτου μὲ τὸν Ἄγγλον τοποτηρητὴν Κεφαλληνίας Νάπιερ περὶ διοργανώσεως τακτικοῦ.

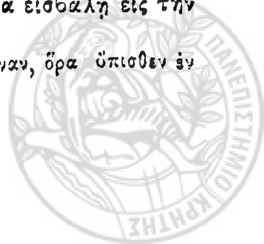
Τὰ ἔργα τῶν Ἑπτανησίων πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν οὕτως εἶχον προβῆ μέχρι τέλους τῶν 1823. Καίτοι δὲ ἐχαλαρώθησαν αἱ ἐλπίδες τῶν Ἑλλήνων πρὸς βοήθειαν ἐκ μέρους τῶν Δυνάμεων, αἵτινες συνῆλθον ἐν συνόδῳ εἰς Βερώνην, ὑπεστηρίζετο ἡ ἰδέα τοῦ Μεταξᾶ καὶ ἄλλων πολιτικῶν, ὅτι, ἐὰν ἐστηρίζετο κυβέρνησις νόμιμος καὶ τακτική, ἤθελε παρακινηθῶσιν αἱ Δυνάμεις, τοὐλάχιστον, ν' ἀναγνωρίσωσι τὰ πραττόμενα ὑπ' αὐτῆς πρὸς οὐδέτερα Κράτη καὶ τοὺς θαλασσίους ἀποκλεισμούς. Διὸ, κατὰ τὰ ἐν Ἐπιδαύρῳ νομοθετηθέντα, συνήρχοντο οἱ βουλευταὶ τῶν ἐπαρχιῶν εἰς συγκρότησιν δευτέρας ἐθνικῆς Συνελεύσεως εἰς Ἄστρος. Ἀλλὰ δυστυχῶς τότε ἐδιχογνώμουν καὶ ἐστασίαζον πολιτικοί τε καὶ στρατιωτικοί. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι, κατέβαλον τὰ Ἀγιανίτικα καλύβια· οἱ δὲ δεύτεροι, τὰ Μελιγγιώτικα. Ἐπειδὴ δὲ ὑπερίσχυσαν οἱ πολιτικοὶ, ἐξελέχθησαν μέλη τοῦ νομοτελεστικοῦ ὁ Σωτήρης Χαραλάμπης, ὁ Ἀνδρέας Ζαΐμης, ὁ κόμης Μεταξᾶς, ὁ Πετρόμπεης πρόεδρος, καὶ ὁ Μαυροκορδάτος ἀρχιγραμματεύς. Ἀλλ' ἀγανακτήσαντες διὰ ταῦτα οἱ στρατιωτικοὶ, συνῆλθον εἰς τὸ χωρίον Καρυταίνης Σελίμναν, καὶ συνεκρότησαν ἄλλην ἐθνικὴν Συνέλευσιν. Ἡ νέα κυβέρνησις, ψηφίσασα τὸν Κολοκοτρώνην μέλος καὶ ἀντιπρόεδρον τοῦ νομοτελεστικοῦ, ἀφήρεσε τὸν κομματάρχην τῶν. Περὶ τῶν διχονοιῶν τούτων ἔγραψεν ὁ Πολυάδης ἐκτεταμμένως πρὸς τὸν Κωνς. Δραγώναν. καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων λέγει.—«Ἔχομεν ὅμως ἐλπίδας μεγίστας, ὅτι θέλω σᾶς χαροποιήσει ὀγρήγορα μὲ μίαν κοινὴν καὶ ἕως κατά τι εἰλικρινὴν ἕνωσιν τῶν δύο φατριῶν, διὰ τοῦ ὁποίου τούτου μέσου νὰ δυνηθοῦν τὰ πράγματα τοῦ πολυπαθοῦς καὶ ἀμαθοῦς γένους μας νὰ εὐοδοθῶσι κατά τι ἐναντίον τῶν Τούρκων. Καὶ τὸν ἐρχόμενον χει-

μῶνα, ὁπόταν ἔχομεν καιρὸν περισσότερον πρὸς πολιτικὰς φιλονεικίας, ἠμποροῦμεν νὰ ἰσοσταθμίσωμεν πολὺ καλλίτερα ἀπὸ τώρα τὰς δύο φατρίας τήν τε Ἀριστοκρατικὴν καὶ τὴν λεγομένην Δημοκρατικήν. (1)»—Ἐπειδὴ δὲ ἐντοσούτῳ ὁ ἐχθρὸς ἠπείλει νέας εἰσβολάς, ἡ κυβέρνησις ἐσχημάτισε δύο στρατόπεδα, τὸ μὲν ἐν Μεγαρίδι, τὸ δὲ περὶ τὰς Πάτρας καὶ ἀνέθηκεν ἐκεῖνο τῶν Πατρῶν πρὸς τὸν Μεταξᾶν καὶ Ζαήμην, ὃ ἔμελλε νὰ βοηθῇ καὶ εἰς τὸ Μεσολόγγιον. Εἰς τὸν ψηφισθέντα ἔρανον περὶ διατηρήσεως αὐτῶν πολλὰ συνεισέφερον οἱ Ζακύνθιοι, καὶ ἐξαιρέτως Ἀνδρέας Κοκκίνης, Ἀντώνιος Κουερῖνος, Παῦλος Βοῦτος καὶ ἄλλοι. Ἀλλ' ὁ Μεταξᾶς φθάσας εἰς Καλάβρυτα, ἠκολούθησε τοὺς εἰς Μέγαρα ἀπερχομένους. Τοῦτο δυσηρέστησε τοὺς ἀντιπάλους τῆς Κυβερνήσεως, οἵτινες ἐφώναζον ὅτι ἡ κυβέρνησις συνεκροτεῖτο μόνον ὑπὸ τεσσάρων Πελοποννησίων καὶ ἑνὸς Ἑπτανησίου ἀσχέτου, ὡς πρὸς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του, εἰς τοπικὴν ἀντιπροσωπίαν.

Νέον πρόσκομμα ἡ κυβέρνησις εἶχε, καὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ βουλευτικοῦ προέδρου ἐν Τριπολιτσᾷ. Οἱ Σπετσιῶται καὶ Ψαριανοὶ πρόκριτοι διαμαρτύρονται ὅτι ἐκλέχθη ὁ πρόεδρος ἐν ἀπουσίᾳ τῶν παραστατῶν τῶν νήσων των. Πρὸς καθησύχασιν τῶν περισπασμῶν ἀποστέλλεται ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς εἰς Σπέτσας, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ἐφοδιάζει αὐτὸν μὲ τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.—«Πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους προκρίτους τῶν νήσων Σπετσῶν.—Ἐπειδὴ ἐξέρχεται ὁ ἐξοχώτατος κόμης κύριος Ἀνδρέας Μεταξᾶς, κρίνω περιττὸν νὰ σᾶς γράψω εἰς πλάτος. Εἶναι ἀρκετὸς νὰ σᾶς παραστήσῃ ὁ ἴδιος εἰς ὁποῖον κίνδυνον θέλει εὑρεθῆ ἡ Πατρίς, ἄν, ὃ μὴ γένοιτο, ἀνάψῃ ἡ φλόγα τῆς διχονοίας. Ἀκούσατε, διὰ τὸν Θεὸν καὶ διὰ τὴν ἀγάπην τῆς Πατρίδος, τὴν φωνὴν ἑνὸς πατριώτου, ὁ ὁποῖος καυχᾶται ἐνταυτῷ ὅτι εἶναι καὶ ἀδελφὸς καὶ φίλος σας ἰδιαίτερος. Θέλει σᾶς παραστήσει ὁμοίως ὁ κύριος κόμης ὅσα καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος σᾶς παρέστησα περὶ τοῦ τρόπου, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἡ ὑπόληψις τῆς νήσου σας καὶ τὸ συμφέρον τῆς Πατρίδος κατορθοῦται. Ἐλπίζω πολὺ εἰς τὴν γνωστήν μοι φιλογενειάν σας, καὶ εἶμαι σχεδὸν βέβαιος, ὅτι μὲ τὴν φρόνησίν σας θέλετε δείξει ἐκεῖνο ὅπου προσμένει ἡ Πατρὶς ἀπὸ τοιούτους πατριώτας.—Ἀπὸ Ἄστρος, 19 Ἀπριλίου 1823.—Ὁ πατριώτης καὶ ἀδελφός σας, Α. Μαυροκορδάτος.»

Ἤδη ὁ πασᾶς τῆς Σκόδρας Μουσταῆς ἠπείλει νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν

(1) Τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πολυζώου πρὸς τὸν Δραγώναν, ὅρα ὄπισθεν ἐν τοῖς ἐγγράφοις.

δυτικὴν Ἑλλάδα μὲ 10,000 Ἀλβανοὺς καὶ νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ Μεσολογγίου. Τότε ὁ Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς, ἀρχηγὸς τοῦ τάγματος τῶν Κεφαλλήνων ἢ Ἑπτανησιακοῦ, ὡς ἐλέγετο, διωρίσθη γενικὸς ἔπαρχος Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Οὗτος δὲ, διατρίβων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Πατρῶν, ἐδυσκολεύετο νὰ μεταβῇ μετὰ τοῦ τάγματος διὰ θαλάσσης εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ Μεσολογγίου. Ἀλλὰ δύο ἔνοπλα πλοιάρια Μεσολογγίτικα ἐπεβίβασαν αὐτὸν καὶ τοὺς συνοπαδούς του Ἑπτανησίους. Οὗτοι δὲ πλεύσαντες ἀφόβως τοῦ διασταυρουμένου πυρὸς τῶν πολιορκούντων πλοίων, εἰσῆλθον εἰς Μεσολόγγιον. Ἀθλία ἦτο ἐν γένει κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ κατάστασις τοῦ Μεσολογγίου, ὑπαρχούσης διχονοίας μεταξὺ τῶν ὁπλαρχηγῶν, τῶν στρατευμάτων καὶ τῶν κατοίκων τοῦ Μεσολογγίου. Καὶ οἱ μὲν ὁπλαρχηγοὶ ἤριζον ἀλλήλοις περὶ τῆς ἀρχηγίας· εἶχε δὲ συμβῆ ῥῆξις μεταξὺ Θεοδώρου Γρίβα καὶ ἄλλων ὁπλαρχηγῶν, οἵτινες δὲν ἀνείχοντο αὐτὸν διὰ τὸν φόνον τῶν Χασαπαίων. Τὰ πάντα λοιπὸν διετέλουν εἰς παραλυσίαν καὶ ἀποσύνθεσιν, ὅτε δύο ἐκστρατεῖαι ἵσταντο ἐπὶ θύραις ἡ τοῦ Μουσταῆ, πασᾶ τῆς Σκόδρας, καὶ ἡ τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη. Ὁ ἔπαρχος Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς προσεκάλεσεν ἀμέσως πάντας τοὺς ὁπλαρχηγοὺς νὰ συναχθῶσιν εἰς τὴν θέσιν Κεροσβύτικα Καλύβια, (τὸ χωρίον τοῦτο ἔκτοτε ἔλαβε τὸ ὄνομα Μεταξᾶ, ὅπερ διατηρεῖ καὶ μέχρι σήμερον). Ἐκεῖ πολλαὶ συνεντεύξεις ἔλαβον χώραν διαρκέσασαι δύο ἡμέρας, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς κατέβαλε πολλὰς καὶ ἀνυπερβλήτους δυσκολίας ἵνα ἐξομαλύνῃ τὰ αἴτια τῆς διαστάσεως τῶν ὁπλαρχηγῶν. Ἀποφασίσαντος δὲ τοῦ Θ. Γρίβα νὰ ἀπέλθῃ εἰς Πελοπόννησον καὶ τοῦ Μάρκου Βότσαρη καὶ λοιπῶν ἀρχηγῶν, ἀναγνωρισάντων ὡς στρατιωτικὸν ἀρχηγὸν τὸν παρὰ τῆς Διοικήσεως διορισθέντα Κωνσταντῖνον Μεταξᾶν, ἐσυμφιλιώθησαν, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεφασίσθη μεταξύ των ἡ τοποθέτησις τῶν στρατευμάτων καὶ ἡ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐκστρατεία. Μετὰ ταῦτα ἐνησχολήθη ὁ Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς εἰς τὴν ὀχύρωσιν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τὴν προμήθειαν πολεμοφοδίων, τῶν ὁποίων ἦτο μεγάλη ἔλλειψις.

Ἐν τούτοις, φθίνοντος τοῦ Ἰουλίου 1823, ὁ Τοπὰλ πασᾶς, ναύαρχος τοῦ ἐκεῖσε εὑρισκομένου Ὀθωμανικοῦ στόλου, ἀπεβίβασεν εἰς τὴν ξηρὰν ὑπὲρ τοὺς 300 ἄνδρας εἰς θέσιν Κρυονέρι, δύο ὥρας μακρὰν τοῦ Μεσολογγίου. Ὁ Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς φρουρᾶς του καὶ τινων Μεσολογγιτῶν ἐβάδισε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ προσέβαλεν αὐτὸν εἰς Κρυονέρι. Ἀλλὰ μόλις ἤρχισεν ἡ σύγκρουσις, τὰ Ὀθωμανικὰ πλοῖα ἐκανονοβόλησαν

κατὰ τῶν Ἑλλήνων, οἱ Τοῦρκοι ὅμως ἡττήθησαν καὶ κακῶς ἔχοντες εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖά των. Ἐκ νέου δὲ καὶ διὰ νυκτὸς ὁ Τοπὰλ πασᾶς ἀνεβίβασε περίπου τῶν 600 Τούρκων, οἵτινες διαιρεθέντες εἰς δύο σώματα, τὸ μὲν ἐξ αὐτῶν προέβη εἰς Νεοχῶρι, τὸ δὲ εἰς Γαλατᾶν, ὅπου ἦσαν τοποθετημένοι οἱ Ἕλληνες. Συγκρούσεως δὲ γενομένης, ἥτις διήρκεσε πλέον τῶν 3 ὡρῶν, ἡττήθησαν κατὰ κράτος οἱ Τοῦρκοι, καὶ κατεδιώχθησαν μέχρι τῆς παραλίας. Κατὰ τὰς δύο ταύτας συγκρούσεις ἐφονεύθησαν ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸ Τούρκους, ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων μόνον 14, καί τινες ἐπληγώθησαν· ἐφονεύθη δὲ καὶ ὁ ἵππος τοῦ Κωνσταντίνου Μεταξᾶ, ὅστις ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθη. Ἔκτοτε δὲν ἔγινε πλέον ἀποβίβασις Τούρκων παρὰ τὸ Μεσολόγγιον.

Ἐν τούτοις ἡ προφυλακὴ τοῦ Πασᾶ τῆς Σκόδρας, ὑπὸ τὸν Τσελιοπίτσαρην εἶχε στρατοπεδεύσει εἰς Καρπενῆσι, καὶ τὴν 9 Αὐγούστου ἔλαβε χώραν ἡ περίφημος ἐκείνη μάχη, καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ Μάρκος Βότσαρης, ἀποκτήσας τὴν ἀθανασίαν διὰ τοῦ πολεμικοῦ ἐκείνου κατορθώματος, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλλὰς εἵλκυσεν ὑπὲρ αὐτῆς τὴν συμπάθειαν ἁπάσης τῆς Εὐρώπης. Τῇ ἐπαύριον ἐγένετο δημοτελῶς ἡ κηδεία τοῦ Μάρκου εἰς Μεσολόγγιον, ὁ δὲ Κ. Μεταξᾶς, ἔρριψε πρῶτος γῆν ἵνα θάψῃ τὸν νεκρὸν τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός.

Μετὰ ταῦτα, φθίνοντος τοῦ Αὐγούστου, ὁ πασᾶς τῆς Σκόδρας, ἐξελθὼν εἰς Ἄγραφα, ἡνώθη μετὰ τοῦ Τσελιοπίτσαρη εἰς Καρπενῆσι, ἐκεῖθεν δὲ ἐβάδισαν κατὰ τοῦ εἰς Καλιακούδαν Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου, ἀλλὰ γενναίως ἀπεκρούσθησαν παρὰ τῶν Ἑλλήνων. Περίπου τῶν 200 Ἑλλήνων ἔπεσον κατὰ τὴν μάχην τῆς Καλιακούδας, ἐφονεύθησαν δὲ καὶ οἱ ὁπλαρχηγοὶ Ζυγούρης, Τζαβέλας καὶ Νικόλαος Κοντογιάννης καὶ ἠνοίχθη οὕτως ἡ ὁδὸς πρὸς τοὺς Τούρκους κατὰ τοῦ Μεσολογγίου.

Μετὰ τὰ συμβάντα ταῦτα ἑνωθεὶς ὁ πασᾶς τῆς Σκόδρας μετὰ τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη καὶ σχηματίσαντες πολυάριθμον σῶμα, ἐβάδισαν κατὰ τοῦ Μεσολογγίου. Προσεκάλεσέ τότε ὁ Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς πάντας τοὺς ὁπλαρχηγοὺς εἰς Μεσολόγγιον, καὶ ἐτοποθέτησεν αὐτοὺς εἰς διάφορα μέρη πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως. Διωργάνισε πρὸς τούτοις καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Αἰτωλικοῦ, ἀνεγείρας προμαχῶνας καὶ θέσας 6 κανόνια· ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φρουρᾶς συγκειμένης ἐκ Κεφαλλήνων καὶ Μεσολογγιτῶν, ἦτον ἕτοιμος νὰ δράμῃ καὶ αὐτὸς ὅπου ἦτον ἀνάγκη καὶ ὑπῆρχε κίνδυνος. Ἐκλείσθησαν δὲ ἕως 450 ὑπὸ τὸν Κίτσον καὶ Κουτσα-

ρῶν. Αὐτοὶ δὲ λαμβάνοντες ζωοτροφίας ἐκ Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας γενναίως ἀντεμάχοντο.

Κατὰ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου, ὁ πασᾶς τῆς Σκόδρας, ἐτοποθετήθη εἰς Παληοσάλτζεναν, ἀπέναντι τοῦ Αἰτωλικοῦ, συνενοεῖτο δὲ καὶ μετὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου, ὅστις ἦτο παρὰ τὰς Ἐχινάδας Νήσους. Ἤγειρον οἱ Τοῦρκοι κανονοστάσια καὶ μακρὰν τοῦ στρατοπέδου των παρὰ τὴν παραλίαν, ὁπόθεν ἐκανονοβόλουν τὸ Αἰτωλικὸν καὶ τὸ Μεσολόγγιον, ἀλλὰ καὶ ἐξ Αἰτωλικοῦ ἐκανονοβόλουν καὶ οἱ Ἕλληνες μετ᾽ ἐπιτυχίας.

Ἡ πολιορκία τοῦ Αἰτωλικοῦ διήρκεσεν 70 ἡμέρας καθ᾽ ὅλον δὲ τὸ διάστημα τοῦ βομβαρδισμοῦ καὶ κανονοβολισμοῦ οἱ Ἕλληνες μικρὰν ὑπέστησαν βλάβην, 20 ἐφονεύθησαν καὶ ὀλίγοι ἐπληγώθησαν, ἐκ δὲ τῶν Τούρκων ἀπωλέσθησαν ὑπὲρ τῶν χιλίων, διότι καὶ φθοροποιά τις νόσος ἐνέσκηψεν εἰς τὸ ςρατόπεδόν των. Ἐπὶ τέλους δὲ ἔπαθον ἕνεκα ἐλλείψεως τροφῶν· ὡς ἐκ τούτου κατὰ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου ὁ Σκόδρας ἔλυσε τὴν πολιορκίαν ἀπωλέσας 2,000.

Διαρκούσης δὲ τῆς πολιορκίας, σκευωρία τις ἐτεκταίνετο κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου Μεταξᾶ, ἐν ᾗ προεξῆρχεν ὁ Βαρνακιώτης, ὅστις εὑρίσκετο εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ πασᾶ τῆς Σκόδρας. Θῦμα τῆς σκευωρίας ταύτης ἔπεσεν ὁ ἀνδρεῖος Διονύσιος Φωκᾶς Κεφαλλὴν ὁ ἐν Αἰτωλικῷ τοποτηρητὴς τοῦ γενικοῦ Ἐπάρχου, δολοφονηθεὶς παρὰ τοῦ Σήψα καὶ Ντόβα. Ἐσώθη δὲ ὁ Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς, λαβὼν ἐγκαίρως προφυλακτικὰ μέτρα.

Ἐπὶ τῆς μακρᾶς ταύτης πολιορκίας, στερούμενος τροφῶν καὶ χρημάτων ὁ γενικὸς Ἔπαρχος, ἀπετάνθη πρὸς τοὺς ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀδελφούς του καί τινας φίλους του. Καὶ οἱ μὲν ἀδελφοὶ Κοριαλένια ἀπέστειλαν αὐτῷ μέγα ποσὸν ἀλεύρου, ὅπερ ἐχρησίμευσε διὰ τὰ πεινῶντα στρατεύματα, οἱ δὲ πρεσβύτεροι αὐτοῦ ἀδελφοὶ τῷ ἔπεμψαν ἀρκετὰ χρήματα, πρὸς θεραπείαν τῶν ἀπαιτήσεων τῶν ὁπλαρχηγῶν καὶ στρατιωτῶν.

Ὁ ζητηθεὶς ὑπὸ τῶν Αἰτωλοακαρνάνων Μαυροκορδάτος, ὡς διευθυντὴς ἐπὶ τῆς πολιορκίας, ἔφθασεν εὑρὼν αὐτὴν διαλυθεῖσαν. Ἀλλὰ τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἔφερον αὐτὸν πλέοντα μεταξὺ Σκροφῶν καὶ Ἰθάκης, ἀπήντησαν δικάταρτον πολεμικὸν ἐρχόμενον ἀπὸ Πρεβέζης εἰς Πάτρας, ὃ ἐκόμιζε χρήματα εἰς μισθοδοσίαν. Τὰ Ἑλληνικὰ λοιπὸν πλοῖα καταδιώκοντα αὐτὸ, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸ συλλάβωσιν. Ὁ δὲ πλοίαρχος αὐτοῦ τὰ ἔρριψεν ἐπί τινος βράχου τῆς Ἰθάκης, καὶ οἱ τοῦ πληρώματος Τοῦρκοι ἔφυγον εἰς τὴν ξηρὰν τῆς νήσου. Οἱ Ἕλληνες ὅμως διὰ λέμβων ἔπλευσαν νὰ τὸ ἐκδύσωσιν, Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οἱ εἰς τὴν ξηρὰν φυγόντες Τοῦρκοι, πυ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

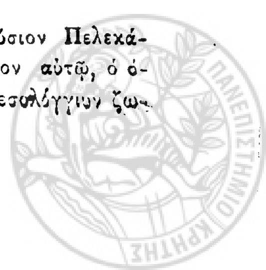
ροβολήσαντες ἐφόνευσαν ἕναν ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐπλήγωσαν δύο, οἱ Ἕλληνες ὀργισθέντες ὥρμησαν κατ' αὐτῶν εἰς τὴν ξηράν, καὶ κατέκοψαν ὅσους ἠδυνήθησαν, εἶτα δὲ ἁρπάσαντες τὰ ἐν τῷ πλοίῳ χρήματα, ἐπανῆλθον εἰς τὸ πλοῖόν των. Ὡσαύτως ἐπατήθη καὶ ἡ οὐδετέρα Ἰόνιος γῆ τῆς Λευκάδος ὑπ' ἄλλων Ἑλλήνων ναυτῶν, αἵτινες κατεδίωξαν ἐχθρικὸν πλοῖον πλησίον τῆς Λευκάδος, καὶ ἠνάγκασαν τοὺς ἐν αὐτῷ Τούρκους νὰ καταφύγωσι εἰς τὴν γῆν τῆς νήσου ἐκείνης, ὅπου ἀποβιβασθέντες, τοὺς μὲν ἐφόνευσαν, τοὺς δὲ ἠχμαλώτισαν. Διὰ ταῦτα πάλιν νέαι μομφαὶ παρὰ τῆς Ἰονίου κυβερνήσεως πρὸς τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος ἐγένοντο, ὅτι κατεπατήθη ἡ οὐδετέρα γῆ τοῦ Ἰονίου.

Ἐντοσούτῳ τὰ εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης συστηθέντα κομητάτα εὐδοκίμουν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ τῆς Ἀγγλίας συνήργησεν εἰς εὕρεσιν τῶν ζητουμένων δανείων. Ὁ ἐπὶ τούτῳ περιοδεύσας Ἀνδρέας Λουριώτης, ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα μετὰ τοῦ Ἄγγλου Ἐδουάρδου Βλάκερ. Οὗτος δὲ διαβὰς ἐκ Ζακύνθου, συνωμίλησε μετὰ τῶν ἐφόρων ὅτι ταχέως θ' ἀποσταλῇ τὸ δάνειον, ἅμα συνταχθῶσι διὰ πληρεξουσίων τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεώς οἱ ὅροι καὶ κυρωθῶσιν. Τὸ ἐν Λονδίνῳ κομητάτον μαθὸν ὅτι ὁ Λόρδος Μπάϋρων ἤθελε νὰ μεταβῇ εἰς Ἑλλάδα, προσφέρων ζωὴν καὶ περιουσίαν ὑπὲρ αὐτῆς, ἐξέλεξεν αὐτὸν ἀντιπρόσωπόν του. Οὗτος δ' ἔφθασε εἰς Ἀργοστόλιον τῆς Κεφαλληνίας τὴν 1. Ἰουλίου 1823 συνακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ κόμητος Γάμβα, καὶ τοῦ ἰατροῦ Βρούνου Ἰταλῶν καὶ τοῦ Τρελώνου καὶ Βράωνος Ἄγγλων. Ἐντεῦθεν δὲ ἀπέστειλε τοὺς δύο Ἄγγλους μὲ γράμματα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ἐκφράζων αὐτῇ τοὺς φιλελληνικοὺς σκοπούς του καὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ κομητάτου, καὶ παρήγγειλε νὰ περιοδεύσωσι τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ ἴδωσι τὴν κατάστασίν της. Διατρίψας δὲ ἓξ ἑβδομάδας εἰς τὸ πλοῖον, κατῴκησεν εἰς Μεταξάτα, 7 μίλλια μακρὰν τοῦ Ἀργοστολίου, ἕως πληροφορηθῇ παρὰ τοῦ ἀπεσταλμένων των. Ἐνταῦθα ὁ ἀποσταλεὶς παρὰ τοῦ κομητάτου Σταγχὼπ ἐπεσκέφθη τὸν Λόρδον, καὶ συνωμίλησε περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ὑποθέσεων· ὁ δὲ Μπάϋρων ἐπὶ συστάσει αὐτοῦ ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν Μεσολογγίῳ Μαυροκορδάτον τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.—«Κεφαλληνίᾳ 2 Δεκεμβρίου 1823.—Πρίγγιψ! Ἡ παροῦσα ἐπιστολὴ σᾶς ἐγχειρίζεται ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Σταγχὼπ, υἱοῦ τοῦ ταγματάρχου κόμητος Ἄριγκτον. Αὐτὸς ἔφθασεν ἐδῶ ἐκ Λονδίνου μετὰ 50 ἡμερῶν διάπλοον, ἀφοῦ ἐπεσκέφθη ὅλα τὰ κομητάτα τῆς Γερμανίας. Οὗτος ἐπεφορτίσθη παρὰ τοῦ ἡμετέρου κομητάτου νὰ ἐνεργήσῃ συμφώνως μὲ ἐμὲ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος.

Νομίζω ὅτι ὄνομα καὶ ἀποστολὴ συνιστῶσιν αὐτὸν ἀρκούντως ἄνευ ἀλλοτρίου συστάσεως· διότι μάλιστα εἶναι τὶς τῶν ἐν Εὐρώπῃ, ὅστις κοινῶς σέβεται καὶ θαυμάζει τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀφιλοκέρδειαν τοῦ Πρίγγιπος Μαυροκορδάτου. Λυποῦμαι ὅτι αἱ διχόνοιαι ἐν Ἑλλάδι ἐξακολουθοῦσιν εἰσέτι, καὶ μάλιστα ἐν τῇ ὁδῷ τῶν θριάμβων της, ὡς ἐφάνη μέχρι τοῦ νῦν. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι εἰς τὴν στιγμὴν ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν της, ἢ νὰ ἐξαρτᾶται παρ' ἄλλης δυνάμεως, ἢ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Τουρκικὸν δεσποτισμὸν ὡς Ἐπαρχία. Ἓν τῶν τριῶν τούτων πρόκειται νῦν νὰ ἐκλέξῃ· Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος βεβαίως θὰ τὴν καταντήσῃ εἰς τὸ τρίτον. Ἐὰν αὕτη ἀγωνίζεται ν' ἀπολαύσῃ τὴν τύχην τῆς Βλαχίας ἢ τῆς Κριμαίας, δύναται νὰ τὸ ἐπιτύχῃ αὔριον· ἐὰν ἐκείνην τῆς Ἰταλίας, ἀκολούθως. Ἀλλ' ἐὰν τῷ ὄντι ἐπιθυμῇ νὰ γίνῃ ἐλευθέρα ἡ Ἑλλὰς καὶ ἀνεξάρτητος, πρέπει ν' ἀποφασίσῃ τώρα, ἄλλως δὲν θὰ λάβῃ ἄλλην εὐκαιρίαν. Ἐγὼ δὲ μετὰ σεβασμοῦ εἶμι ὅλως τῇ ὑμετέρᾳ Ὑψηλότητι.—Μπάϋρων.» — Ἡ μὲν Κυβέρνησις εὐθὺς προσεκάλει αὐτὸν εἰς τὴν ἕδραν της ὡς ἀρωγὸν καὶ σωτῆρα, ἀλλ' οἱ ἐναντίοι αὐτῆς ἀπέτρεπον καὶ ἔγραφον εἰς αὐτὸν νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ, ὅπου αὐτοὶ εὑρίσκοντο διὰ νὰ τὸν διαθέσωσι κατὰ τῆς κυβερνήσεως. Ταλαντευόμενος δὲ αὐτὸς ποῦ ν' ἀπέλθῃ, ἀπεφάσισε τέλος νὰ πορευθῇ εἰς Μεσολόγγιον.

Τὰς 15 Δεκεμβρίου 1824 ἀπέπλευσεν ἐκ Κεφαλληνίας ἐπί τινος Σαμπέκου Ἰονικῆς σημαίας ὁ Μπάϋρων, καὶ ἀφίχθη εἰς Ζάκυνθον, τὰς 17 ὅπως λάβῃ χρήματα παρὰ τοῦ μεγαλεμπόρου Μπάρφ, ὡς τραπεζίτου αὐτοῦ. (1) Σταθεὶς δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐπὶ ἕνα ἡμερονύκτιον, τὰς 17 ἀνήχθη διὰ Μεσολόγγιον. Ἀλλὰ περὶ τὸ ἐξημέρωμα ἀπηντήθη ὑπὸ Τουρκικῆς φρεγάδος, καὶ ἀπέφυγε τοῦ νὰ συλληφθῇ, καταφυγὼν εἰς τὰς Σκρόφας. Ἐκεῖθεν δὲ ἐκπλεύσας ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἐθαλασσομάχει τρικυμιζόμενος. Ἕως οὗ μαθόντες οἱ ἐν Μεσολογγίῳ, ἔστειλαν ἔνοπλα πλοιάρια, καὶ τὸ δικάταρτον «ὁ Λεωνίδας» καὶ κατευοδώθη εἰς Μεσολόγγιον τὰς 24 Δεκεμβρίου καὶ ὑπεδέχθη ὑπὸ πάντων. Ἡ δὲ συμπλέουσα μετ' αὐτοῦ Βομβάρδα, ἐν ᾗ ἐπέβαινον ὁ Γάμβας, καὶ ὁ Ν. Κόκκινος Κεφαλλὴν ἀκολουθήσας αὐτόν, καὶ καταταχθεὶς εἶτα εἰς τὸ ἱππικὸν τῆς Ἑλλάδος, συνελήφθη ὑπὸ τῆς ἰδίας Τουρκικῆς φρε-

(1) Τότε ἐζήτησεν ὁ Μπάϋρων ἐκ Ζακύνθου τὸν Διονύσιον Πελεκάσαν, πατέρα τοῦ ἰατροῦ Δημητρίου, ἔμπορον καὶ συστημένον αὐτῷ, ὁ ὁποῖος, κατὰ διαταγὴν τοῦ Μπάϋρων, πολλάκις ἔστελλεν εἰς Μεσολόγγιον ζωοτροφίας καὶ σῖτον πρὸς χρῆσιν τῶν ἐκεῖ πολεμιστῶν.

γάδος, καὶ ἤθελε καταποντισθῆ αὔτανδρος κανονοβολιζομένη ὑπὸ τῶν Τούρκων, εἰσβαλόντων ὡς πυρπολικὸν, ἐὰν ὁ πλοίαρχος αὐτῆς Βαλσαμάκης μὴ ἐγνωρίζετο ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Τούρκου, ὅστις ἐσώθη ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν Μαύρην Θάλασσαν καὶ τὸν ἐφιλοξένησεν. Μετακομισθεῖσα δὲ ἡ Βομβάρδα εἰς Πάτρας, καὶ δηλωθέντος ἐκ τῶν ἐγγράφων της ὅτι ὁ κόμης Γάμβας ἀπήρχετο εἰς Κάλαμον, ἵνα ἐνταμώσῃ Ἄγγλους τινὰς, ἀπελύθη καὶ ἀφίχθη εἰς Μεσολόγγιον, κομίσασα 8,000 δίστηλα. Εὐθὺς δὲ ἀπήλαυσε τὴν ἐλευθερίαν 28 αἰχμαλώτων Τούρκων, οὓς ἐξ ἰδίων του ἀπέστειλεν εἰς Πάτρας καὶ Πρέβεζαν ὁ Μπάϋρων, καὶ ἐκράτησε μόνον μίαν Τουρκοποῦλαν 9 ἐτῶν ὡραιοτάτην, καλουμένην Ἀτταγῆν, καὶ 500 παλληκάρια Σουλιώτας ὑπομισθίους. Τότε συνήργησε μετὰ τοῦ Σταγγὼπ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐλβετοῦ Μέγερ ἔκδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Χρονικῶν, ἢ τὰς ἐφημερίδας τοῦ Μεσολογγίου, ὡς ἔλεγον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σταγγὼπ ἀντεφέρετο πρὸς τὸν λόρδον ὡς ἀντιδημοκρατικὸν καὶ τὸν Μαυροκορδάτον, μετέβη εἰς Ἀθήνας. Ὁ δὲ Μπάϋρων ἔγραψε πρὸς τὸν τραπεζίτην του τὸν κύριον Σαμουὴλ Μπὰρφ τὰ ἑξῆς—«Μεσολόγγιον 7 Ἀπριλίου.—Οἱ Ἕλληνες ἐδῶ τῆς Κυβερνήσεως μ' ἐνοχλοῦσιν, ἵνα λάβωσι πάλιν χρήματα. Ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ ἔχω τὴν φροντίδα νὰ διατρέφω τὸν μικρὸν λόχον, καὶ ἡ ἐκστρατεία ἤδη κατ' ἐπιφάνειαν ἤρξατο, καὶ ἐπειδὴ πρὸς τούτοις ἐξώδευσα ἐπέκεινα τῶν 30,000 ταλλήρων εἰς τρεῖς μῆνας δι' αὐτοὺς, ἀπηρνήθην τὴν αἴτησιν αὐτῶν. Ἀλλ' αὐτοὶ τώρα θέλουσι νὰ δοκιμάσωσιν ὅπως λάβωσι χρήματα ἐκ τῶν νήσων. Ἐὰν δὲ σεῖς δύνασθε τοὐλάχιστον νὰ τοὺς ὁδηγήσητε, κάμετε αὐτὸ, ἐὰν μὴ δυσαρεστῆσθε. Ὅλον τὸ πᾶν ὑφίσταται ἀπὸ φθάσιμον τῶν χρημάτων ἐκ Λονδίνου, ὅπως μείνωσιν ἀτάραχοι. Εἴτι δὲ ἄλλο ποιήσωμεν, οὐδὲν δύναται νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ.—Πρὸς τὸν κύριον Σαμουὴλ Μπὰρφ ἐν Ζακύνθῳ.—Ὁ σὸς Μπάϋρων»—Δὲν ὑπέφερεν ὅμως τὰς ἀταξίας τῶν Σουλιωτῶν, ὥστε εἶπεν αὐτοῖς παρρησίᾳ, ὅτι ἐὰν μὴ ἀνεχώρουν νὰ ἐκστρατεύσωσι πέραν τῆς Αἰτωλοακαρνανίας, αὐτὸς ἤθελεν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἑπτάνησον. Οἱ Σουλιῶται δὲν ἐπείθοντο, ἐζήτουν δὲ ἀδιακόπως μισθοὺς, καὶ ἐφοβέριζον τοὺς Μεσολογγίτας νὰ τοὺς κατασφάξωσι. Διὸ ἔντρομοι αὐτοὶ ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Μπάϋρων 3,000 δίστηλα πάλιν καὶ οὕτω παραλαβόντες αὐτὰ, ἀπεμακρύνθησαν εἰς τὸ Ξηρόμερον. Ἀλλὰ κακῇ μοίρᾳ τῆς Ἑλλάδος ὁ λόρδ Μπάϋρων βαρέως ἠσθένησε· καὶ μὴ θελήσας νὰ φλεβοτομηθῇ, ἀπέθανε τὴν νέαν δευτέραν τοῦ Πάσχα τὰς 7 Ἀπριλίου 1824. Ἀφοῦ τὸ σῶμά του ἐταριχεύθη, ἔγινεν ἐκφορὰ συγκινητικωτάτη, ὁ δὲ Σπυρίδων Τρικούπης

ἐξεφώνησε τὸν ἐπιτάφιον. Εἶτα τὸ σῶμα ἐπιβιβασθὲν εἰς πλοῖον, μετεκομίσθη εἰς Ζάκυνθον, καὶ μεταβιβασθὲν εἰς Ἀγγλικὸν ἐμπορικὸν πλοῖον, ὃ ἐκανονοβόλει ἐνόσῳ ἡ λέμβος τοῦ ἄλλου πλοίου ἐκόμιζεν αὐτὸ, ἀπεστάλη εἰς Ἀγγλίαν, τοῦ κυρίου Μπὰρφ ποιήσαντος ὅλην τὴν δαπάνην τῆς μετακομίσεως κατ' ἐντολήν.

Δεινῶς ἐκορυφώθησαν αἱ ἀντιπάθειαι μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Ῥῆξις ἐγένετο μεταξὺ αὐτῶν, καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τὸ αἷμα ἐμόλυνε τὸ ἐλεύθερον ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος. Μάτην ἐπιφανεῖς ἄνδρες φιλέλληνες ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπροσπάθουν νὰ συμβιβάσωσι τοὺς στασιάζοντας, συνάμα δὲ καὶ οἱ Ἑπτανήσιοι ἔγραφον μακρότατα γράμματα προτρεπτικὰ εἰς ὁμόνοιαν. Ὁ Κωνσταντῖνος Γεροστάθης, εἷς τῶν ἐφόρων Κερκύρας, ἔγραφε πρὸς τὸ νομοτελεστικὸν τοῦ Κουντουριώτου.—«Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἐκτελεστικοῦ ἔκαμεν ὅλην τὴν καλὴν ἐντύπωσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἔφερε καὶ ὕψωσιν εἰς τὸ χρέος τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ διάθεσις ἐκείνου τοῦ ἔθνους αὐξάνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἡ Κυβέρνησις δὲν δυσαρεστεῖται εἰς τοῦτο, ὅπερ δι' ἡμᾶς ἄξιον τῆς μεγάλης ἐλπίδος καὶ χαρᾶς. Ἀλλ' ἀφήσατε τὰς ἀντιπαθείας· τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος ἐχαλαρώθησαν δι' αὐτάς. Ἐὰν ἀγαπᾶτε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ παιδιά σας, ἑνωθῆτε μιᾷ ψυχῇ εἰς κοινὴν ὠφέλειαν.»—Τὰ αὐτὰ ἐπανελάμβανε καὶ ὁ κόμης Καμῖλος Δελαδέτσιμας ἐκ Κεφαλληνίας ἐνθουσιῶν μὲν καὶ συνεργῶν εἰς συνεισφορὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ, λυπούμενος δὲ καὶ ἀδημονῶν εἰς τὰς διχονοίας. Ὁ Σπυρίδων Τρικούπης ἀφιχθεὶς εἰς Ζάκυνθον λίαν δυσηρέστησε τοὺς Ζακυνθίους, ἐκθέσας εἰς αὐτοὺς τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς ἀνταρσίας καὶ ἀπειθίας τῶν ἀντιπραττόντων καὶ ἀπειθούντων εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως. Πολλοὶ τῶν ἐν Ζακύνθῳ φίλων ἔγραψαν ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην, ὅπως πείσωσιν αὐτὸν νὰ μὴ ἀντιφέρηται εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Ἠλπίζετο δὲ ἐν Ζακύνθῳ ὅτι, ἂν ἔφθανε τὸ δάνειον ἐκ Λονδίνου, ἤθελε φράξει ὁπωσοῦν τὴν ἀπληστίαν τῶν ἀνταρτῶν, καὶ ἐνισχύσει τὰς χαλαρωθείσας δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος. Διὸ καὶ αὐτὸς ὁ Τρικούπης ἔγραφε κατὰ τὰς 3 Ἀπριλίου πρὸς τὴν ἐν Λονδίνῳ ἐπιτροπήν.—«Ἐκτὸς τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν ἀπεκτήσαμεν ἤδη καὶ ἐσωτερικούς, τοὺς ἀντάρτας τῆς διοικήσεως, οἱ ὁποῖοι μὴ πειθόμενοι εἰς ὅσα τὸ ἔθνος διὰ τῶν νομίμων παραστατῶν του ἐθέσπισεν, ἐσύστησαν ἰδικήν των διοίκησιν εἰς Τριπολιτσᾶν. Τὰ δάνεια λοιπὸν θέλει νικήσωσι καὶ αὐτούς, καὶ ἄλλους θέλει φέρωσιν εἰς μετάνοιαν.»—Ἤδη δὲ κατὰ τὸν προστεθέντα ὅρον περὶ δανείου εἰς τὴν ἐν Λονδίνῳ συμφωνίαν τῶν 9 Φεβρουαρίου 1824, μεταξὺ Ἑλλη-

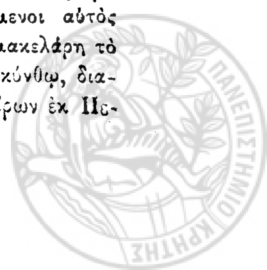
νικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῶν τραπεζιτῶν Λόχμαν καὶ Ὀβριὲν, τὰ χρήματα ἔπρεπε νὰ στέλλωνται εἰς Ζάκυνθον πρὸς τὸν κόμητα Καίσαρα Λογοθέτην καὶ τὸν Ἄγγλον ἔμπορον Σαμουὴλ Μπάρφ. Ἔφθασεν εἰς Ζάκυνθον ἡ πρώτη δόσις ἐκ 40,000 λιρῶν στερλινῶν καθαρῶν παντὸς προκατακρατηθέντος τόκου, ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ συνοδεύοντος αὐτὰ Βλάκερ. Διὰ τὰς δοθείσας ὅμως κακὰς εἰδήσεις περὶ τῶν διχονοιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἀνωμάλου καταστάσεως αὐτῆς, προσετέθη καὶ ἄλλος ὅρος.—«Τὰ χρήματα, παρὰ τῶν παραλαμβανόντων ἐν Ζακύνθῳ δύω ἐπιτετραμμένων, νὰ μὴ δίδωνται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν εἰμὴ ἐπὶ τῇ συναινέσει τοῦ Μπάϋρων, Στανχὼπ καὶ Λαζάρου Κουντουριώτου. Διὸ δὲν ἐνεχειρίσθησαν ἀμέσως πρὸς τοὺς ἀποσταλέντας εἰς Ζάκυνθον παρὰ τῆς Κυβερνήσεως Ἐμμανουὴλ Ξένον καὶ Νικόλαον Καλέργην, ὅπως παραλάβωσι αὐτά· διότι ὁ ἐλθὼν μετ' αὐτοὺς Στανχὼπ ἀντέστη, λέγων ὅτι ἀπέθανεν ὁ λόρδος Μπάϋρων, ὅστις κατὰ τὸν ὅρον τῆς συμφωνίας ἔπρεπε νὰ δίδῃ τὴν συναίνεσίν του. Ὅθεν ὁ Λογοθέτης καὶ Μπάρφ δὲν ἐμέτρησαν τὰ χρήματα, ἀλλ' ἔγραψαν πρὸς τὴν ἐν Λονδίνῳ ἐπιτροπὴν καὶ τοὺς τραπεζίτας τί νὰ πράξωσιν. Ἔφθασεν ἐντοσούτῳ καὶ ἡ δευτέρα δόσις εἰς Ζάκυνθον καὶ διετηρήθη ἀπείρακτος, ἕως ὅτου δοθῶσιν ὁδηγίαι παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ συνάμα φθάσῃ ὁ Γόρδων ἐξ Ἀγγλίας κομίζων τὰς ὁδηγίας.

Τὴν ἄφιξιν τοῦ δανείου εἰς Ζάκυνθον μαθόντες οἱ ἀντάρται τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἰδόντες ὅτι αὐτὸ ἔπρεπε νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν κυβερνητικῶν ἀντιπάλων, ἔσπευσαν ὅπως μὴ δοθῇ εἰς αὐτούς. Διὸ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ἔγραψε τὸ ἑξῆς γράμμα πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Δραγώναν.—«Σεβασμιώτατε ἡγούμενε! (οὕτως ἐκάλει τὸν Δραγώναν). Ἐδόθη πληροφορία ὅτι ἔφθασαν αὐτόσε 200 χιλιάδες τάλλαρα ἀπὸ τὸ δάνειον διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ὅθεν σπεύδω νὰ σοὶ εἴπω, ὅτι ἔργον σωτήριον θέλει εἶσθαι, ἂν σταθῇ δυνατὸν νὰ ἐμποδισθῇ αὐτοῦ, ἕως οἱ Ἕλληνες νὰ ὁμονοήσουν καὶ νὰ καταπαύσουν τὰς διχονοίας, εἰς τὰς ὁποίας εὑρίσκονται· διότι ἂν ἐπὶ τὸ παρὸν δοθοῦν, ποτὲ δὲν θέλει παύσῃ ἡ διχόνοια, καὶ θέλουν γίνει ὁ ἀφανισμὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ ἐκεῖνοι, εἰς ὧν τινων τὰς χεῖρας δοθοῦν, θέλει τὰ μεταχειρισθοῦν ὡς μέσον νὰ ἐκτελέσουν τὰ ὀλεθριώτατα πάθη καὶ τέλη των, νὰ αὐξήσουν τὰς διχονοίας, καὶ νὰ καταντήσουν εἰς πεῖσμα τοὺς χρησιμεύοντας εἰς τὸν κατὰ τῶν ἐχθρῶν πόλεμον. Ὁ Μπέης μὲ ὅλην τὴν Σπάρτην, ὁ Νικήτας καὶ ὅλη ἡ Ἀρκαδία, Ἀντροῦσα, καὶ τὸ ἥμισυ τῆς Λακεδαίμονος καὶ τῶν Καλαβρυτῶν, ἡ Γαστούνη, ὁ Πύργος καὶ ἀπὸ τὴν Χέρσον Ἑλλάδα πλέον παρὰ τὸ ἥμισυ, ὡς καὶ μέρος τῶν

νήσων ταῦτα συνιστῶσι τὴν μίαν μερίδα, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τὴν ἑτέραν, ἥτις καὶ βοηθουμένη μὲ τὸ μέσον τῶν χρημάτων, τὰ ὁποῖα διὰ μαγκανειῶν οἰκονεμεῖ, καὶ κρατεῖ εἰς κατάστασιν ἐλεεινὴν τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν, ὅστις ἀγαπᾷ, τοῦτο θέλει συντελέσει ἔργον ὠφέλιμον δι᾿ αὐτὴν, τὸ ν᾿ ἀναβάλῃ τὴν δόσιν τοῦ δανείου εἰς καιρὸν ὁμονοίας καὶ ἑνώσεως. Ὅσοι ἀγαποῦν Χριστὸν καὶ πατρίδα, ἂς λάβουν μέτρα περὶ τούτου.—Σᾶς δουλεύει ὁ εἰλικρινὴς φίλος σας. Θ. Μακελάρης. (1)—Τῇ 21 Ἀπριλίου 1824 Καρύταινα.»

Ὁ Στανχὼπ παραπεισθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνταρτῶν, ἀναχωρεῖ εἰς Ἀγγλίαν πρὸς τὸν Βασιλέα του, ἀφοῦ ἀπελογήθη διὰ τοῦ φίλου τοῦ νόμου, ὅτι κακῶς λέγουσιν ὅτι τὸ δάνειον εἶναι τέχνασμα τῆς Ἀγγλίας διὰ νὰ λάβῃ εἰς χεῖρας τὴν Πελοπόννησον. —«Οἱ συμπολῖταί μου, λέγει, θὰ ἦναι ἰντερεσάτοι. Αὐτοὶ ἐπιθυμοῦν νὰ ἴδουν τὴν Ἑλλάδα μεγάλην καὶ ἐλευθέραν· μεγάλην, ὥςε νὰ ἠμπορῇ νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τοὺς κόπους της καὶ ἀπὸ τὰ πλούτη της· καὶ ἐλευθέραν, ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐλευθερωμένων νὰ ἠμπορῇ νὰ αὐξήσῃ, καὶ νὰ δώσῃ μίαν ἀσφάλειαν μεγαλειτέραν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἀγγλίας. Αὐτὴ ἐξορίζει ἀπὸ ἐπάνω της ὅλους τοὺς ἄλλους ἰδιοτελεῖς σκοπούς.»—Ἀλλ᾿ ὁ Μαυροκορδάτος, ὅστις τότε ἐνομίζετο ὡς συνεργὸς τῆς Ἀγγλικῆς φατρίας, εἰς ἣν κατηγοροῦντο ἅπαντες οἱ κυβερνητικοὶ οἱ θέλοντες τὸ δάνειον, ἀνακαλύψας τὰς ἀντιδράσεις καὶ τὴν κράτησιν τοῦ δανείου ἐν Ζακύνθῳ, γράφει πρὸς τὸν Δραγώναν.—«Εὐγενέστατε Κύριε.—Ἀγαπητὲ Ἀδελφέ!—Ἔλαβον μίαν δουπλικάταν ἐπιστολήν σας χωρὶς δάταν, καὶ ἄλλην ἀπὸ 7[19 Μαΐου μὲ τὰ περιεχόμενα εἰς αὐτὰς διάφορα ἔγγραφα, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ εἰς ἄκρον. Διὰ τὸν Κύριον Σισίνην σᾶς προέγραψα, καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνω, ὅτι εἶμαι ἕτοιμος νὰ ἐμβῶ εἰς κάθε ἀφορῶσαν τὸ κοινὸν ὄφελος σχέσιν. Ἂν θέλετε καὶ ἄνθρωπον νὰ στείλω, ἠμπορῶ νὰ τὸ κάμω, καὶ πρὸς τὸν Κύριον Βλάκερ νὰ γράψω. Ὅσον δι᾿ ἄνθρωπον τοῦ Κολονέλου Σταγχὼπ ἠξεύρετε, ὅτι αἱ μετ᾿ αὐτοῦ σχέσεις μου δὲν εἶναι τόσον στεναὶ, καὶ ὅτι ὁ εὐαπάτητος οὗτος ἄνθρωπος νομίζει φρονήματα, τὰ ὁ-

(1) Οὕτως ὑπεγράφετο ὁ Θ. Κολοκοτρώνης πρὸς τοὺς ἐν Ζακύνθῳ φίλους του, μὲ τὴν ἐπωνυμίαν μακελάρης· διότι ἤθελον ἀστειευόμενοι αὐτὸς καὶ οἱ Ζακύνθιοι φίλοι του, ν᾿ ἀναμιμνήσκωσι τὸ ἔργον τοῦ μακελάρη τὸ ὁποῖον μετὰ τοῦ Νικήτα κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας του ἐν Ζακύνθῳ, διαλυθέντος τοῦ Ἀλβανικοῦ τάγματος, μετήρχετο ἐν Ζακύνθῳ, φέρων ἐκ Πελοποννήσου πρόβατα καὶ βόας διὰ σφαγὴν τῶν μακελείων.

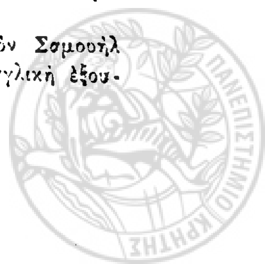
ποῖα δὲν ὑπάρχουν εἰς ἐμέ. Ὅθεν κρίνω συμφερώτερον τὸ νὰ μὴ τοῦ μεταγράψω. Ἔπειτα μὲ φαίνεται ὅτι καὶ ἀνεχώρησε μέχρι τοῦδε. Εἴθε, κατὰ τὰς ὁποίας μοὶ δίδετε ἐλπίδας, νὰ ἐχρησίμευσαν τὰ γράμματα, δι' ὧν ἀπεδεικνύοντο φανεροὶ οἱ σκοποὶ καὶ αἱ ἰδιοτέλειαι τῶν ἀντιπατριωτῶν εἰς τὸ νὰ ἐκβάλουν ἀπὸ τὴν ἀπάτην ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦτο δίκαιον ποτὲ νὰ κακοβάλουν, καὶ νὰ φθάσουν εἰς βαθμὸν, ὥστε νὰ βλάψουν τὰ μέγιστα τὰ κοινὰ συμφέροντα. Περὶ τοῦ φθασίματος τῶν 200 χιλιάδων ταλλήρων, εἶχα καὶ ἀπὸ τοὺς ἀπεσταλμένους γράμματα τῆς ά. Ἰουνίου, τὰ ὁποῖα μοὶ φανερόνουν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ποσότης εἶναι καθὼς καὶ ἡ πρώτη εἰς τοὺς ἰδίους ἐπιτρόπους, καὶ μὲ τὰς αὐτὰς συμφωνίας σταλμένη. Ἄμποτε νὰ φθάσῃ μία στιγμὴν ὁ Κύριος Γόρδων διὰ νὰ σηκωθοῦν αἱ ἀνοικονόμηταις ἀνάγκαις μου. Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον ἰατρὸν (ἐννοεῖται ὁ Π. Στέφανος) γράφω τὰ νέα ὁποῦ ἐδῶ ἔχομεν, ὁμοίως καὶ πρὸς τὸν κόντε Ρώμαν, καὶ παρ' αὐτῶν τὰ πληροφορεῖσθε. Σήμερον ἔχομεν εἴδησιν ὅτι οἱ Τοῦρκοι εὑρίσκονται εἰς τὰ σύνορα τοῦ Καρπενησίου καὶ ἑτοιμάζονται νὰ κτυπήσουν τοὺς ἰδικούς μας· ἀλλ' ἐλπίζομεν νὰ μετανοήσουν. Τὰ στρατεύματα, ὁποῦ ἐκινήθησαν διὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἄρτας, ἐμβῆκαν μέσα εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἐπαρχίας.—Δεχθῆτε, Κύριοι, τὴν βεβαίωσιν τῶν εἰλικρινῶν μου φρονημάτων καὶ τῆς ξεχωριστῆς ὑπολήψεως μὲ τὴν ὁποίαν μένω.—Τῇ 4[16 Ἰουνίου 1824, Μεσολόγγιον.—Ὁ εἰλικρινὴς ἀδελφὸς, Α. Μαυροκορδάτος.»

Νέαι δυσκολίαι πάλιν ἀναφύονται περὶ τοῦ δανείου. Ὁ Σὶρ Φριδερῖκος Ἄδαμ, μέγας Ἁρμοστὴς τῆς Ἑπτανήσου, διαδεχθεὶς τὸν ἀποθανόντα Μαιτλάνδ, ἐφοβήθη ὅτι ἡ ἐν Ζακύνθῳ κατάθεσις τῶν χρημάτων τοῦ δανείου ἤθελε πειράξει τὰς ἀρχὰς τῆς οὐδετερότητες τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως· διότι τὸ τοιοῦτον, ἔλεγεν, ἦτο πρὸς ὄφελος τῶν Ἑλλήνων, ἐνῷ ἐζημίου τὸ ἄλλο μέρος τὸ ἀντιμαχόμενον τοὺς Τούρκους. Διὸ προσκαλέσας τὴν Ἰόνιον Γερουσίαν, ἔλαβεν ἀπόφασιν αὐτῆς τὰς 7 Ἰουνίου, ἣν διὰ προκηρύξεως ἐδημοσίευσεν εἰς ὅλον τὸ Κράτος. Δι' αὐτῆς ἀπηγορεύετο, ἐπὶ ποινῇ ἐξορίας καὶ δημεύσεως τῶν ὑπαρχόντων τῶν Ἰονίων, ὅσοι ἤθελον παραδεχθῇ τὸ δάνειον, ἢ συνειργάζοντο εἰς τὴν παραλαβήν του. Ἀλλ' ὁ ἐν Ζακύνθῳ κ. Σαμουὴλ Μπάρφ ὡς Ἄγγλος, ἔγραψεν εἰς Ἀγγλίαν περὶ τούτου. Καὶ ἡ ἐν Λονδίνῳ ἐπιτροπὴ ἐπέτυχε νὰ παραλυθῇ ἡ ἀπόφασις τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως εἰς τὰ περὶ καταθέσεως τοῦ δανείου, ὡς ἀντιβαίνουσα εἰς τὰ Βρεττανικὰ κεφάλαια, ἅ, κατὰ τοὺς νόμους τῆς Ἀγγλίας, ἠδύναντο οἱ ὑπήκοοι αὐτῆς νὰ δανείζωσι καὶ κυκλοφορῶσι μὲ οἱονδήποτε ἐμπόλεμον Κρά-

τος. (1) Ὁ Βλάκερ έντούτοις, κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1823 ἔδωκε πρὸς τὸν Μαυροκορδάτον 11,500 δίστηλα εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ ἐλθὼν ἐκ Ζακύνθου δανείζει αὐτὸν καὶ ἄλλα, διὰ νὰ τὰ λάβῃ ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ δανείου. Ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τὸ ἐν Λονδίνῳ φιλελληνικὸν κομητάτον, ὡς ἔγραψαν συμφώνως καὶ οἱ ἐν Ζακύνθῳ Καῖσαρ Λογοθέτης καὶ Σαμουὴλ Μπάρφ, νὰ ἀρθῶσιν ἐκ μέσου ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅλα αὐτὰ τὰ χρήματα, ὡς ἔτι καὶ ἡ δευτέρα δόσις, ἥτις ἔφθασεν εἰς Ζάκυνθον μετὰ τοῦ πλοίου «Φλώρας.» Τὸ δάνειον αὐτὸ ἔμελλε νὰ θεραπεύσῃ τὰς πληγὰς τῆς Ἑλλάδος. Ἐπ' αὐτοῦ ἐβασίζετο καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἥτις ἀπὸ τὰς 15 Ἰανουαρίου ἐψήφιζε νὰ ληφθῇ δάνειον ἕτερον, ἐκ τῆς Ἑπτανήσου, 100,000 διστήλων, καὶ ἐγγυώμενον ἐπὶ τῶν χρημάτων τοῦ ἐξ Ἀγγλίας δανείου. Καὶ διὰ ταῦτα ἐπεφόρτισε τοὺς ἐν Ζακύνθῳ Φραγγῖσκον Καρβελλᾶν, Π. Στέφανον ἰατρὸν, καὶ Κωνστ. Δραγώναν, τὸν κόμητα Δελαδέτσιμαν ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ τὸν Γεροστάθην ἐν Κερκύρᾳ, ὅπως ἐνεργήσωσι τὰ περὶ τούτου. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ κατατεθέντα χρήματα ὅσον οὔπω ἔμελλον νὰ σταλλῶσιν, ὁ ἰατρὸς Φ. Καρβελλᾶς ἔγραψε τὰς 25 Ἀπριλίου, ὅτε τοῦτο δὲν ἐνηργήθη, ὅτι τὰ φθάσαντα χρήματα ἐντὸς ὀλίγου ἀποστέλλονται. Ἐν τοσούτῳ ἐκυκλοφόρησαν πολλὰ ἔντοκα γραμμάτια τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὑπογεγραμμένα παρὰ τοῦ Μαυροκορδάτου τῇ ἐγγυήσει κτημάτων δημοσίων τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 500 γρόσια ἕκαστον. Ταῦτα ἐπραγματοποιήθησαν, ἀγορασθέντα τὰ πλείονα ὑπὸ Περιστιάνου, Πελεκάση, Λεονδαρίτη, Καρβελλᾶ, Δραγώνα, καὶ ἄλλων πολλῶν Ζακυνθίων καὶ Ἑπτανησίων. Τέλος τὰ ἐμπόδια ἤρθησαν, καὶ τὰ χρήματα ἐπέμφθησαν ἐκ Ζακύνθου, ἃ μέχρι λεπτοῦ παρέλαβεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις.

Ἐντοσούτῳ ἤρχισαν αἱ συμφοραὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ αἱ διχόνοιαι ὑπερπλεονάσασαι διὰ τῆς καταχρήσεως τοῦ δανείου, ἀνοίγουσι μεγάλας πληγάς. Εὔβοια, τὰ φρούρια τῆς Μεσσηνίας, Πάτραι, Ναύπακτος, Πρέβεζα κατέχονται ὑπὸ Τούρκων. Ἡ Κρήτη, μετα τοσούτους ἀνταγωνισμοὺς καὶ σφαγὰς, ἐπανέρχεται εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες ἐξελθόντες τῶν φρουρίων, καὶ εἰσβαλόντες εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὰ Σφακιὰ, κατασφάζουσι καὶ αἰχμαλωτίζουσι τοὺς Χρι-

(1) Τότε ὁ τοποτηρητὴς Ζακύνθου Στόβενς εἶπε πρὸς τὸν Σαμουὴλ Μπάρφ πῶς νὰ ἐνεργῇ τὰ περὶ δανείου, καὶ κλείει ὄμμα ἡ Ἀγγλικὴ ἐξουσία εἰς τὰς νήσους.

στιανούς. Ἔντρομοι οἱ ἀπομένοντες, οἱ μὲν καταφεύγουσιν εἰς Κάσσον καὶ Κύθηρα, οἱ δὲ ὑποτάσσονται. Οἱ Κυθήριοι ὑποδέχονται καὶ περιθάλπουσιν αὐτούς. Τὰ νησίδρια αὐτῶν Ἀντικύθηρα καὶ ἄλλα, γέμουσι προσφύγων. Συνεισφορὰς ποιοῦσιν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑπτανήσου, καὶ στέλλονται ζωοτροφίαι εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς Κάλαμον. Τὰς 25 Μαΐου 1824 ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος ἐκπλεύσας, καταστρέφει Κάσσον, Ψαρρᾶ, καὶ Χῖον, καὶ ἀπειλεῖ Ὕδραν, Σπέτσας, καὶ τὰς λοιπὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀποστέλλει εἰς βοήθειαν Ὕδρας τὸν Νικηταρᾶν, τὸν Κωνστ. Λευκάδιον καὶ ἄλλους μὲ στρατόν. Ἀλλὰ 120,000 Αἰγύπτιοι καὶ Τουρκαλβανοὶ τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι ἐκπλέουσι μὲ τὸν Ἰβραὴμ πασᾶν καὶ τὸν υἱόν του Μεχμὲτ Ἀλῆ, πρὸς ὃν ἐσυνθηκολόγησεν ὁ Σουλτάνος νὰ παραδώσῃ τὴν Πελοπόννησον, ἂν καταστρέψῃ τοὺς ἐπαναστάτας Ἕλληνας. Μεταξὺ τῶν φορτηγῶν τῶν Χριστιανικῶν Εὐρωπαίων, ἅτινα διαβιβάζουσι τὸν στρατὸν, ναυλόνονται καὶ 26 πλοῖα Ἀγγλικά. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Κυβέρνησις προκηρύττει, ὅτι ὅσα πλοῖα Εὐρωπαϊκὰ ναυλόνονται πρὸς χρῆσιν μετακομίσεως στρατοῦ καὶ πολεμοφοδίων, θὰ πυρπολῶνται καὶ καταστρέφωνται, ὁ μέγας Ἁρμοστὴς τῆς Ἑπτανήσου Φρεδερῖκος Ἄδαμ, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου, ἔρχεται εἰς Ναύπλιον καὶ ἀπαιτεῖ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ν' ἀναιρέσῃ τὴν προκήρυξίν της διὰ τὰ Ἀγγλικὰ ὡς μὴ μετακομίζοντα χρειώδη πολέμου. Ἀλλ' ὁ Ἁρμοστὴς ἐπιστρέψας εἰς Κέρκυραν, καὶ μαθὼν ὅτι τὰ Ἀγγλικὰ κινδυνεύουσιν, ἐὰν συλληφθῶσι μὲ τὸν στρατὸν, δηλοποιεῖ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τὰς 25 Αὐγούστου, ὅτι διετάχθησαν αἱ Ἀγγλικαὶ ναυτικαὶ δυνάμεις ἐν Μεσογείῳ νὰ συλλαμβάνωσιν ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἀδιαφόρως, ἐὰν μὴ ἡ Κυβέρνησις ἀκυρώσῃ ὁλοκλήρως τὴν προκήρυξιν. Ἕνεκα τούτου ἐκδίδεται ἐκ Ναυπλίου νέα προκήρυξις, δι' ἧς ἀναιρεῖται ἡ καταστροφὴ πλοίων Ἀγγλικῶν, καὶ ἑτοιμάζεται νέα ἐκστρατεία τῶν Ἑλλήνων εἰς διάφορα μέρη. Ὁ Μαυροκορδάτος κινεῖ τοὺς δυτικοελλαδίτας εἰς ἐπιθετικὸν πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ Δημοτσέλιος μὲ τοὺς Λευκαδίους, ὁ Τζόγγας, ὁ Ἰάγγος καὶ ἄλλοι ὁπλαρχηγοὶ ἐκστρατεύουσιν εἰς τὴν Ἤπειρον καὶ ἀποδιώκουσι τοὺς ἐχθρούς, προχωρήσαντες εἰς Βάλτον καὶ Ξηρόμερον. Ὁ Ἰθακήσιος Εὐμορφόπουλος μὲ τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ καὶ ἄλλους Ἑπτανησίους, ἕως 450, βοηθήσας τοὺς μαχομένους εἰς Μαραθῶνα κατὰ τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ, ἐξελθόντος ἐξ Εὐβοίας, ὀπισθοδρομοῦσι τοὺς ἐχθροὺς, καὶ περικυκλόνουσιν εἰς Καπανδρίτην. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἔμαθον ὅτι ὁ Δερβὴς πασᾶς θὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ὁ μὲν Γούρας ἀποσύρεται

εἰς Ἀθήνας ἵνα τὰς φυλάξῃ, ὁ δὲ Εὐμορφόπουλος εἰς Μέγαρα.

Ὁ Ἰβραΐμης ἐντούτοις ἀπέβαινεν εἰς Πελοπόννησον· ἡ δὲ Κυβέρνησις προνοοῦσα διὰ τὴν ἀσφάλειαν Νεοκάστρου, ἀπέστειλε τὸν Παναγῆν Ὀρφανὸν Κεφαλλῆνα φρούραρχον καὶ ὅλους τοὺς ἐν Ναυπλίῳ πυροβολιστὰς Εὐρωπαίους δι' ὑπεράσπισιν. Τὸ ἐν Μεγάροις στρατόπεδον τοῦ Εὐμορφοπούλου καταλαμβάνει τὸν Ἰσθμὸν, καὶ αὐξάνεται εἰς 1,400 στρατιώτας Μεγαρεῖς, Κορινθίους, Σαλαμινίους, Ἀργείους, Αἰγινήτας καὶ Ἑπτανησίους. Ὁ δὲ Ἀναγνωσταρᾶς σχηματίζει ἄλλο στρατόπεδον εἰς Ἤλιδα, καὶ ἔμελλε νὰ φυλάττῃ ὡς ἐμπειροπόλεμος τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, πρὸς ἃ προσεπέλαζεν ὁ Ἰβραΐμης. Ἤδη ὁ Μαυροκορδάτος διωργάνιζε τοὺς περὶ τὴν Πρέβεζαν Ἕλληνας νὰ ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτῆς καὶ τὴν κυριεύσωσι βοηθούμενοι ὑπὸ Λευκαδίων. Ὁ Ἄγγλος Ἄστυγξ, ἐλθὼν εἰς Ἑλλάδα πρὸς βοήθειαν, προτείνει εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀγοράσῃ ἐξ Ἀγγλίας ἓν ἀτμόπλοιον, διὰ τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἔδιδε 100 λίρας δωρεάν. Ὀκτὼ δὲ πλοῖα Ἑλληνικὰ διωρίσθησαν νὰ ἀποκλείσωσι τὸν λιμένα Πατρῶν καὶ Ναυπάκτου, ἔστειλε δὲ τὴν προκήρυξιν εἰς τοὺς ναυάρχους τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἁρμοστὴν τῆς Ἑπτανήσου. Οὗτος δὲ ὁδηγηθεὶς παρὰ τῆς Κυβερνήσεώς του ἀναγνωρίζει ἐπισήμως τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦτον. Οὕτως ἐδόθη ἀρχὴ εἰς ἀναγνώρισιν τῶν πράξεων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καὶ αἱ Ἰόνιαι Ἀρχαὶ διετάχθησαν παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ Κάνιγγος νὰ μὴ καταδιώκωσι τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.

Ἤδη συνδιελέγοντο περὶ τῆς Ῥωσσοελληνικῆς διαφορᾶς πρὸς τοὺς Τούρκους ἐν Πετρουπόλει. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος δι' ὑπομνήματος αὐτοῦ πρὸς τὰς ἄλλας Αὐλὰς ἐκοινοποίει τῷ 1824 εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς συστάσεως τριῶν ἡγεμονιῶν ὑποτελῶν τῷ Σουλτάνῳ καὶ αὐτοκυβερνήτων, τῆς μὲν ἐκ τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἀττικῆς, τῆς δὲ ἐκ τῆς Ἠπείρου καὶ Ἀκαρνανίας, καὶ τῆς ἄλλης ἐκ Πελοποννήσου Κρήτης, καὶ τῶν Αἰγαιοπελαγικῶν νήσων· ἀντιπρόσωπος δὲ αὐτῶν ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριάρχης. Πρέσβυς τῆς Ῥωσσίας τότε διωρίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Ριβοπιέρος, ὑποσχεθείσης τῆς Πύλης τὴν ἐκκένωσιν τῶν Παραδουναβίων ἡγεμονειῶν. Κατὰ δὲ τὰς συνεδριάσεις ἐν Πετρουπόλει τῶν πρέσβεων τῶν Δυνάμεων, ἀπεφασίσθη ἵνα οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῶν Δυνάμεων, διὰ κοινοῦ ὑπομνήματος, προτείνωσι τὴν εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν διακοπὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ἀλλ' ἐκπλήσσεται ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας, ἐπιπληττόμενος τρόπον τινὰ παρὰ τοῦ

Σουλτάνου, ὅτι ἡ Ἀγγλία βοηθεῖ τοὺς Ἕλληνας διὰ δανείων, ἀνδρῶν καὶ πλοίων, καὶ ὅτι εὐνοοῦσα τοὺς Ἕλληνας ἀποστάτας διὰ τῶν Ἰονίων ἀρχῶν, πολεμεῖ τοὺς Μουσουλμάνους. Ἔλεγε δὲ πρὸς τούτοις —«Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἀπαιτεῖ ὅ,τι ἔχει δίκαιον νὰ ἀπαιτῇ, καὶ ὅτι ἡ Ἀγγλία δὲν ἔχει δίκαιον νὰ ἀρνῆται. Ἤγουν νὰ ἀπαγορευθῇ τοῦ νὰ πράττωσιν οἱ Ἄγγλοι κατὰ τοῦ Μουσουλμάνου ἔργα πολέμια, εἴτε διὰ τῆς προσωπικῆς συνδρομῆς, εἴτε διὰ τῆς ἀποστολῆς χρημάτων καὶ πολεμοφοδίων ὡς ἐπὶ τοῦ παρόντος. καὶ νὰ ἐπιβουλεύωνται τὰ συμφέροντα αὐτῶν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Ἰονικῆς Κυβερνήσεως. Φανερὸν εἶναι ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις δύναται νὰ ἐμποδίσῃ ὅλα ταῦτα, ἂν θελήσῃ.»— Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις σφόδρα ἐταράχθη περὶ τοῦ σχεδίου τῆς Ρωσσίας, ὡς ἀντικειμένου εἰς τὴν περὶ πλήρους ἀνεξαρτησίας ἰδέαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ τὴν ὑπὸ μοναρχικὸν σκῆπτρον ὑποβολήν του. Διό, γράψασα ἐπιστολὴν τὰς 12 Αὐγούστου 1824, διεμαρτύρετο εἰς τὸν προτεινόμενον συμβιβασμὸν, καὶ ἐπεκαλεῖτο ἀντίληψιν καὶ πλήρη ἀνεξαρτησίαν. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη διὰ τῶν ἐν Ζακύνθῳ πρακτόρων της Φ. Καρβελλᾶ, Κ. Δραγώνα, καὶ Π Λεονδαρίτου μετεβιβάσθη πρὸς τὸν τοποτηρητὴν Ζακύνθου, καὶ παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ. ἀπεστάλη εἰς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον. Δι' ἐπιστολῆς δὲ αὐτοῦ τῶν 7 Νοεμβρίου ἀπήντα ὁ ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας Κάνιγγ'—«Καίτοι ἐθεωρήσαμεν τὴν πολιτικὴν τῆς Ρωσσίας φιλελληνικὴν, δὲν θὰ ἀπεφασίζετο ὅμως οὐδὲν ἄνευ τῆς συναινέσεως τῶν διαμαχομένων. Ἂν δέ ποτε οἱ Ἕλληνες ζητήσωσι μεσιτείαν ἡμῶν (τῶν Ἄγγλων), τὴν προσφέρωμεν εἰς τὸν Σουλτάνον, καὶ ἂν αὐτὸς τὴν δεχθῇ, ἡ Ἀγγλία δὲν θὰ παραμελήσῃ τίποτε τῇ συνεργείᾳ τῶν ἄλλων Δυνάμεων, ὅπως καρποφορήσῃ ἡ μεσιτεία της. Ὡς δὲ πρὸς τὴν ἀντίληψίν της ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, (ἔλεγεν), ἡ Ἀγγλία οὔτε ἐμμέσως οὔτε ἀμέσως παρεκίνησε τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐπαναστατήσωσιν. Ὡς ἐκ τούτου οὐδεὶς δικαιοῦται νὰ ὑπολάβῃ ὅτι ἡ Ἀγγλία θέλει παραβιάσῃ τὰς παλαιὰς σχέσεις της, καὶ τὰς παλαιὰς συνθήκας, τὰς ὁποίας ἡ Πύλη δὲν παρέβη, ἀναδεχομένη πάλην διὰ διαφορὰν, τὴν ὁποίαν δὲν ὑπεκίνησεν.»—Ὁ Σουλτάνος σφόδρα ἠγανάκτησε διὰ τοιαύτας ἀλληλογραφίας, καὶ νέας μομφὰς παρέστησε κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς διαγωγῆς. Ἡ δὲ Ἀγγλία εἴτε ἐκδυσωπήσασα τὴν Πύλην, εἴτε καὶ ζηλοτυποῦσα δι' ὁποίαν ἐπιρροὴν ἤθελε λάβει ἡ Ρωσσία, ἐὰν ἔλυε τὸ ζήτημα κατ' ἰδίαν αὐτῆς βούλησιν, ἐνῷ Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες ἀπέβλεπον εἰς τὴν μεσολάβησιν τῆς Ἀγγλίας, ἀπεδοκίμασε τὴν διαγωγὴν τοῦ ἐν Πετρουπόλει πρέσβεώς της Πάγετ,

καὶ ἀντικατέστησεν εἰς τὴν πρεσβείαν αὐτοῦ τὸν Στράφορδ Κάνιγγα. Διεκοίνωσε πρὸς τούτοις εἰς τὰς ἄλλας Αὐλὰς, ὅτι προθεμένη ἑκούσιον συμβιβασμὸν, δὲν δύναται πλέον νὰ παρεμβῇ, ἐνῷ οἱ ἀντιφερόμενοι ἀποκρούουσι πάντα συμβιβασμόν.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἔφθασεν εἰς Ζάκυνθον ὁ προσκληθεὶς παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Ἰωάννης Βαρβάκης Ψαριανὸς, παρεπίδημος ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Αἰκατερίνης εἰς Ῥωσσίαν καὶ ἐν Ταϊγανίῳ μεγαλέμπορος. Ὠφελήσας τοὺς ὁμογενεῖς του ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως, ἀφιέρωσεν 1,100,000 ῥούβλια εἰς σύστασιν κοινωφελῶν καταστημάτων. Οὗτος δὲ συνωμίλησε μετὰ τῶν προϊσταμένων τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἐφορίας Δραγώναν, Στέφανον, καὶ Καρβελλᾶν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος ταρασσομένης καὶ διχονοούσης. Εἶτα μεταβὰς εἰς Μονεμβασίαν, εὐηργέτησε τοὺς ἐκεῖ μεταναστεύσαντας Ψαριανούς. Ἀκολούθως ἀπῆλθεν εἰς Κρανῆδι, ὅπου καθήδρευσεν ἡ Κυβέρνησις. Ἀφοῦ δὲ ἐσυμβούλευσε τὴν ὁμόνοιαν, ἔδωκεν εἰς τὴν Βουλὴν ἀναφορὰν, δι' ἧς προέτεινε τὴν σύστασιν σχολείου ναυτικοῦ ἐν Ἄργει, μὲ παρακαταθήκην 300,000 ῥουβλίων μὲ τόκον 5 τοῖς 0/0 ἐν τῇ βασιλικῇ τραπέζῃ τῆς Μόσχας. Τότε, ἢ κατὰ παραγγελίαν ἀλλοτρίου, ἢ ἐξ ἰδίας προαιρέσεως, προέτεινεν ὡς ἐθνάρχην τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη· διότι ἡ Ἀγγλικὴ φατρία μᾶλλον ὑπερίσχυσε τῆς Ῥωσσικῆς. Μετὰ τοῦ Βαρβάκη ἦλθεν εἰς Ναύπλιον καὶ ὁ Ζακύνθιος Γεώργιος Ἀβραμιώτης, υἱὸς τοῦ παλαιοῦ Γερουσιαστοῦ ἐπὶ Ἑπτανησίου Πολιτείας, νέος ἐκπαιδευθεὶς εἰς Ὀδησσὸν ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ σχολείῳ, καὶ πολλάκις ὑποκριθεὶς τραγικὰ πρόσωπα ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Ὀδησσοῦ. Τότε παρέστησε οὗτος καὶ τὸ δρᾶμα «Ἡ ἀλυσσωμένη Ἑλλὰς», ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅτε συμπαρέστησεν ὁ ἐν Δραγασάνῃ ἀριστεύσας καὶ φονευθεὶς Ἰθακήσιος Δρακούλης. Καὶ ὁ μὲν Ἀβραμιώτης μείνας ἐν Ναυπλίῳ, καὶ συγκαταλεχθεὶς εἰς τὸ τακτικὸν, καὶ πολεμήσας εἰς διαφόρους μάχας, ἀπέθανεν ὑπὸ λοιμικῆς· ὁ δὲ Βαρβάκης ἐπιστρέψας εἰς Ζάκυνθον ἠσθένησεν ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ, ὅπου ἀπέθανε τὰς 12 Ἰανουαρίου 1825. Ἐνταῦθα κατέγραψε διαθήκην, ἧς ἐκτελεστὰς καὶ ἐπιτρόπους διώρισε τὸν Παναγιώτην Στέφανον ἰατρὸν, Κ. Δραγώναν καὶ Φ. Καρβελλᾶν. Δι' αὐτῆς δὲ διέθετε 40,000 τάλληρα δι' ἀνέγερσιν νέας πόλεως τῶν Ψαριανῶν καὶ συνάμα, διὰ τοῦ ῥηθέντος ποσοῦ, τὴν σύστασιν τοῦ Βαρβακείου σχολείου, καὶ ἄλλα ψυχικὰ εἰς πτωχοὺς καὶ μοναστήρια. Οἱ ἐκτελεσταὶ ἐπίτροποι ἔπεμψαν ἀμέσως ἐκ Ζακύνθου ἀντίγραφον τῆς διαθήκης πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ψαριανῶν. Αὐ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

τη δὲ ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς.—«Εὐγενέστατοι κύριοι ἐπίτροποι τοῦ Ἰωάννου Βαρβάκη.—Πρὶν ἔτι φθάσῃ τὸ ἀπὸ τὰς 8 Φεβρουαρίου γράμμα τῆς εὐγενείας σας, καὶ ἡ ἐσώκλειστος διαθήκη, ἡ φήμη μεγαλοπτέρυξ διέδωκε γοερῶς τὴν θλιβερὰν εἴδησιν τοῦ θανάτου τοῦ φιλοστόργου τῶν Ψαριανῶν ὅλων πατρὸς, τοῦ ὁποίου τὸ πρὸς ἡμᾶς φίλτρον αὐτοῦ φαίνεται λαμπρῶς καὶ ἐν τῇ διαθήκῃ, εἰς τὴν ὁποίαν διορίζει ἐπιτρόπους καὶ ἐκτελεστὰς τοὺς τοιούτους, ὁποῖοι εἴσθε ἡ εὐγένεία σας. Εἰς τὴν εὐγένειαν σας λοιπὸν, ὡς ἐπιτρόπους τοῦ πατρὸς τῶν Ψαριανῶν, ἐλπίζοντες οἱ Ψαριανοὶ νὰ ἐπιτύχωσιν ἄλλους πατέρας, παρακαλοῦσι δι' ἡμῶν νὰ φυλάττεται παρὰ τῆς εὐγενείας σας, ὡς ἐν παρακαταθήκῃ, ἡ ἐν τῇ διαθήκῃ ποσότης διὰ βοήθειαν τῆς νέας τῶν Ψαριανῶν εἰς Πειραιᾶ ἢ ἄλλης πόλεως, ἕως οὗ μᾶς χρειασθῶσι δι' αὐτὸ τὸ τέλος, καὶ στείλῃ ἡ παριστάνουσα τὸ κοινὸν τῶν Ψαριανῶν ἐπιτροπὴ πρὸς τὴν οἰκογενείαν σας ἄνθρωπον διὰ νὰ τὰ παραλάβῃ.—Ἔρρωσθε.—Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 10 Ἀπριλίου 1825.—Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Ψαριανῶν Χ. Ἀναγνώστης Δημητρίου.—Χ. Ἰωάννης Ἀργύρης.» (1)

Ἀλλ' ὁ μὲν κατὰ τὴν ἐν Ρωσσίᾳ ποιηθεῖσαν πρώτην διαθήκην τοῦ Βαρβάκη χιλίαρχος Βῶζος, δὲν ἤθελε νὰ παραδώσῃ πρὸς τοὺς ἐν Ζακύνθῳ ἐκτελεστὰς τῆς διαθήκης τὰς 300,000 ρούβλια, λόγῳ ὅτι αὐτὸς ὀφείλει νὰ τὰ διαχειρίζεται. Ὁ δὲ ἐν Σύρῳ Σκαραμαγγᾶς, ἀνταποκριτὴς τοῦ Βαρβάκη, κατεῖχεν εἰς χεῖρας τὸ ποσὸν 10,000 ταλλήρων, ἐκ τῆς πωλήσεως φορτίων σιτηρῶν καὶ χαβιαρίου. Διὸ οἱ ἐκτελεσταὶ Δραγώνας, καὶ Στέφανος ἀνεφέρθησαν περὶ αὐτῶν, πρὸς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Καποδίστριαν, ζητήσαντα τὸ κληροδότημα. Οὗτος δὲ τὸν μὲν Σκαραμαγγᾶν ἠνάγκασε καὶ ἐπλήρωσε τὰ καθυστερούμενα, τὸν δὲ Βῶζον διέταξε καὶ παρεκατέθεσε τὰ χρήματα εἰς τὴν Ρωσσικὴν τράπεζαν. Ἐκ μὲν τῶν τόκων ἐπὶ βασιλείας Ὄθωνος συνέστη τὸ Βαρβάκειον Λύκειον ἐν Ἀθήναις· οἱ δὲ ἐκτελεσταὶ ποιήσαντες ἀνακομιδὴν τῶν ὀστῶν τοῦ Βαρβάκη ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ, μνημοσύνου τελεσθέντος, ἔκλεισαν εἰς μολύβδινον κιβώτιον, ἵνα κατατεθῶσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Λυκείου αὐτοῦ.

Τοσοῦτον γενναίως συνέτρεχον τὸν ἀγῶνα οἱ ἐν Ἑπτανήσῳ ὁμογενεῖς καὶ οἱ φιλέλληνες Εὐρωπαῖοι. Ὁ μὲν ἐν Λονδίνῳ ἐμπορικὸς οἶκος τοῦ Κερκυραίου Δρακάτου ἐπρότεινε δάνειον ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἠπείρου, ἐπὶ ἐγγυήσει τῶν ἐκεῖ ἐλευθερωθησομένων

(1) Κωνσταντίνου Νικοδήμου ὑπόμνημα τῆς νήσου Ψαρρῶν Τόμος Α. σελ. 604.

ἐθνικῶν γαιῶν, καὶ ἄλλος ἐκ Γαλλίας ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Κύπρου. Ὁ περικλεὴς Φώσκολος ἔγραφεν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, προσφέρων ὅπλον καὶ κάλαμον ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας. (1) Ὁ δὲ κόμης Θεοτόκης Κερκυραῖος κατέβη εἰς Ναύπλιόν μετὰ τοῦ Στανχὼπ, προθυμοποιούμενος ὑπὲρ τῆς συστηθείσης φιλανθρωπικῆς ἑταιρίας πρὸς περίθαλψιν πτωχῶν, ἀσθενῶν καὶ χηρῶν. Οἱ ἐκ Ζακύνθου συνέταιροι ἀπεφάσισαν νὰ συστήσωσι νοσοκομεῖον ἐν Ναυπλίῳ, διὰ τοὺς πληγωμένους καὶ ἀσθενοῦντας στρατιώτας. Συνήχθησαν τὰ ἰατρικὰ, ἃ ἐπρόσφερεν ὁ Διονύσιος Δαμουλιάνος καὶ οἱ ἰατροὶ Φ. Καρβελλᾶς καὶ Δ. Ταλιαπιέτρας ὡς ἐπιτηρηταὶ, ὁ δὲ ἰατρὸς Πέρουγλος, τότε διατρίβων ἐν Ζακύνθῳ, διωρίσθη ἰατρὸς τοῦ νοσοκομείου. Κατεσκεύασαν δὲ τὰς χρειώδεις κλίνας καὶ ἔπιπλα, καὶ παρεκατέθεσαν ταῦτα ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κόμητος Λούντση. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἐπικρατῶν ἐμφύλιος πόλεμος ἐν Ναυπλίῳ παρεμπόδιζε τὴν ἐντελῆ σύστασιν αὐτοῦ, ἀπέστελλον ἐπὶ πολλὰ ἔτη οἱ ἑταῖροι εἰς τὰ διάφορα στρατόπεδα καὶ πόλεις καὶμάλιστα εἰς Μεσολόγγιον τὰ χρειώδη ἰατρικὰ, καὶ ἐπρομήθευον τοὺς πάσχοντας τῶν προσφύγων ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ πρὸ πάντων ἐν Καλάμῳ. Καὶ πάλιν τὸ αἷμα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου κατεμόλυνεν τὸ ἐλευθερωθὲν ἔδαφος. Ὁ Εὐμορφόπουλος καὶ ὁ Μεταξᾶς συγκατεπολεμοῦντο ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων διὰ τῆς φατρίας τῶν Ρουμελιωτῶν. Ὁ Ζαήμης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ καταδιωκόμενοι ὑπὸ τοῦ Κωλέττου διαβάντος μὲ τοὺς Ρουμελιώτας εἰς Πελοπόννησον, καταφεύγει εἰς τὴν Ἑπτάνησον. Ἀλλ' ὁ Κωλέττης γράφει πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν τῆς Ἑπτανήσου Ἄδαμ νὰ μὴ δοθῇ ἄσυλον εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἐξορίσῃ εἰς ἀειφυγίαν, ἢ νὰ τοὺς δώσῃ προθεσμίαν νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὴν καθέδραν καὶ παραδοθῶσιν εἰς τὴν δικαιοσύνην τῶν νόμων. Ὁ Πάνος Κολοκοτρώνης φονεύεται· ὁ δὲ Ζαχαρόπουλος ζητεῖ τοῦ Κουντουριώτου τὴν μεσολάβησιν, ὅπως συγχωρηθῇ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ Γ. Σισίνης καταφυγὼν εἰς Ζάκυνθον δὲν παραδέχεται ἀπὸ τὰς Ἀρχὰς, καὶ οἱ Ζακύνθιοι δυσμενῶς ἐδείχθησαν αὐτῷ. Ἀποπλεύσας δὲ, γράφει ἐκ τοῦ Ἁλμυροῦ τὰς 24 Ἰανουαρίου πρὸς τὴν Κυβέρνησιν.—«Μὴ δυνάμενος νὰ οἰκονομήσω τὰ εἰς Γαστούνην ἐλθόντα στρατεύματα, ἀπεφάσισα νὰ ἔλθω αὐτόσε, διὰ νὰ παραστήσω τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ἔλθω διὰ ξηρᾶς διὰ τὰς ἀνωμαλίας, ἔπλευσα εἰς Ζάκυνθον, ὅπου ἐναύ-

(1) **Epistolario di Ugo Foscolo. Voll. III.** ὅρα αὐτὴν ὄπισθεν ἐν τοῖς ἐγγράφοις. Ἑλληνιστὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Lemonier Firenze 1832 ὅρα ἐν τοῖς ἐνδεικτικοῖς.

λωσα πλοῖον διὰ νὰ προφθάσω αὐτοῦ. Ἐκ τῶν ἐναντίων ἀνέμων ἐδοκίμασα μύρια δεινά, καὶ μετ' ὀλίγον εἶμαι εἰς Ναύπλιον. Διέταξα καὶ τὸν υἱόν μου Χρύσανθον νὰ ἔλθῃ αὐτοῦ διὰ νὰ λάβῃ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ γέρων Σισίνης δὲν ἐπῆρεν ὅπλα κατὰ τοῦ Νομοτελεστικοῦ καὶ τῆς παρανομούσης βουλῆς.»

Ὁ Ζαήμης καὶ Λόντος, οἱ ἀποδιωχθέντες ἐκ Ζακύνθου, ζητοῦσιν ἄσυλον πρὸς τὸν Μαυροκορδάτον ἐν Μεσολογγίῳ, καὶ γράφουσιν τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.—«Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον κύριον Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον, πρὸς τοὺς πανευγενεστάτους προκρίτους καὶ πρὸς τοὺς ἐξοχωτάτους στρατηγοὺς κυρίους Νότην Βότσαρην, Γ. Τσόγγαν, Ν. Στουρνάρην, Δ. Μακρῆν, Γ. Ράγγον, Ἀλ. Βλαχόπουλον καὶ Γρ. Διακατᾶν καὶ λοιπούς.—Ἀδελφοί!—Κατατρέχομαι μέχρι ζωῆς δι' αἰτίας τὰς ὁποίας θέλει δικάσει ἡ ἀδίκαστος ἱστορία, καὶ ἐγὼ θέλω σᾶς ἐκθέσει διὰ λόγου, ὅταν σᾶς ἐνταμώσω. Καταφεύγω λοιπὸν πρὸς ὑμᾶς, ζητῶν ἄσυλον, καὶ τοῦτο ἐπειδὴ ὡρκίσθην ν' ἀποθάνω εἰς τὴν φίλην μου πατρίδα μαχόμενος ὑπὲρ αὐτῆς. Καὶ ἐπειδὴ ἔχω πολλοὺς τῶν σημαντικωτέρων πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος φίλους, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν κάλλιστα τὸν χαρακτῆρά μου, δὲν ἔρχομαι μὲ σκοπὸν ἄλλον, παρὰ νὰ μένω παρ' ὑμῖν ὡς ἐνέχυρον, διὰ νὰ δώσω λόγον τῶν πράξεών μου εἰς τὸ ἀδέκαστον κριτήριον τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν ἂν τὸ ἔθνος θελήσῃ νὰ τὴν κάμῃ, εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ ὁποίου θέλει κλίνω ἄφωνος τὸν αὐχένα.—Ὁ ἀδελφός σας Ἀνδρέας Ζαήμης.—Κἀγὼ σᾶς ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς καὶ ἔρχομαι καὶ ἐγὼ ὁμοίως εἰς ἐντάμωσίν σας Νικήτας Σταματελόπουλος.»—Ἀπήντα αὐτοῖς ὁ Μαυροκόρδατος ὡς ἐκ μέρους τῆς συνελεύσεως.—«Ἂν ἔλθετε ἐδῶ, γνωρίζετε ὅτι πρέπει νὰ ὑπάγετε, ἂν ζητηθῆτε.»—Διατάσσει δὲ τὸν Τσόγγαν νὰ τοὺς λάβῃ καὶ φυλάξῃ εἰς κατοχήν. Ἀλλ' οὗτος ἀφῆσεν αὐτοὺς καθ' ὁδόν, καὶ οὗτοι ἐπιβάντες εἰς ἓν μύστιχον Κεφαλληναῖον ἐσώθησαν εἰς τὸν Κάλαμον τῆς Ἑπτανήσου. Ὁ μὲν τότε Ἄγγλος διοικητὴς Καλάμου λοχαγὸς Κρούμερ ὑπεδέχθη αὐτούς, ἀλλὰ διαταχθεὶς παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ, ἀποδιώκει αὐτοὺς κατ' αἴτησιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Οὗτοι λοιπὸν ἀπέρχονται, καὶ καθυποβάλλονται εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνου, ὅστις κατηγορεῖτο πρὸς τοὺς ἔξω ὁμογενεῖς, ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων του, ὡς Ρῶσσος λῃστὴς καὶ ἅρπαξ καὶ τοῦ ὁποίου τὸν θάνατον συμβουλεύουσι καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι. Διὸ τὸ ἐν Λονδίνῳ κομιτάτον ἔγραφε νὰ ἐξολοθρευθῇ ὁ Κολοκοτρώνης μὲ ὅλους τοὺς ἀντάρτας διὰ νὰ στερεώσῃ τὴν ὑπόληψίν της ἡ Κυβέρνησις. Τὴν ἐπιστολὴν ἔφερε πρὸς τὸν Κουντουριώτην ὁ ἐκ Λονδίνου τότε ἐλθὼν Νικόλκος

Μαυρομάτης, ὁ φέρων τὸ συμφωνητικὸν τοῦ δευτέρου δανείου.

Ἐντοσούτῳ ὁ μὲν Ἰβραΐμης ἀπεβιβάζετο εἰς Μοθώνην· ἡ δὲ μετακομίσασα αὐτὸν ναυτικὴ μοῖρα, πλεύσασα εἰς Ζάκυνθον, εὗρε δέκα πλοῖα ἱστιοφόρα ὑπ' οὐδετέραν σημαίαν ἕτοιμα νὰ πλεύσωσιν εἰς Πάτρας, καὶ συνοδεύσασα διέλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα. Ταῦτα μαθόντες οἱ Ζακύνθιοι, ἠρεθίσθησαν κατὰ τῶν ἐφοδιαζόντων τοὺς Τούρκους. Καὶ τοῦ μὲν Χίου Ἀβραάμου Χρόνη ἐμπορευομένου ἐν Ζακύνθῳ διήρπασαν τὴν οἰκίαν καὶ δύο ἄλλους, τὸν δὲ Μαυροκορδάτον καὶ Κοκκίνην ἐκακοποίησαν, καὶ τὸν Μπαγδατιλὴν, ἀνταποκριτὴν τοῦ Μοντελέτιτσε Ἰταλοῦ τινος τροφοδότου τοῦ Ἰβραΐμου, ὡς ἀποθηκεύοντα τὰς τροφοδοσίας ἐν Ζακύνθῳ, καθύβρισαν. Ἐλιθοβόλισαν δὲ καὶ τοὺς Ζακυνθίους πλοιάρχους Σίντρην καὶ Γαβριέλην ὡς μεταφέροντας καὶ τροφὰς καὶ γράμματα τῶν συνενοουμένων μὲ τοὺς Τούρκους εἰς τὰ φρούρια τοῦ Κορινθιακοῦ. Ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις κατεδίκασεν εἰς εἱρκτὴν τοὺς ἀτακτήσαντας, καὶ αὐστηρᾷ ποινῇ καθυπεβάλλετο εἰς τοὺς ἀποτολμῶντας τὰ τοιαῦτα. Ὁ Ἰβραΐμης ἐπολιόρκει τὸ Νεόκαστρον, καὶ οἱ πολιορκούμενοι δεινῶς εἶχον στερούμενοι τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων. Ὁ Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς ἐλθὼν εἰς Ζάκυνθον, ἐζήτει βοηθείας. Οἱ Ζακύνθιοι ἱκανῶς συνεισέφερον καὶ ὁλόκληρα φορτία σιτηρῶν καθ' ὅλην τὴν πολιορκίαν ἀπέστελλον. Τότε ὁ Δ Ρώμας, καὶ ὁ Α. Κουερῖνος ὁλόκληρον ἐτήσιον εἰσόδημα ἐθυσίασαν, στερήσαντας τὰς οἰκογενείας των ἐκ τῶν ἀναγκαίων. Μεταξὺ δὲ τῶν πολιορκουμένων μνημονεύονται οἱ ὑπὸ τὸν Παναν Κεφαλλῆνες καὶ Ζακύνθιοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἰωσὴφ Ἀλμυράντης καὶ ὁ Πομόνης. Ἀλλ' οἱ ἐν Ζακύνθῳ ὁμογενεῖς προτρέπουσιν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ των διατρίβοντας πολεμίους τόν τε Νεαπολίτην στρατηγὸν Ροζαρώλην, πρώην στρατιωτικῶς ὑπηρετοῦντα ἐν Ἑπτανήσῳ, καὶ τὸν λοχαγὸν Σκάρπαν, καὶ ἐφοδιάσαντες αὐτοὺς διὰ χρημάτων, στέλλουσιν εἰς Πελοπόννησον, ἐὰν ἐκυριεύετο ὑπὸ τοῦ Ἰβρ ΐμου. Περὶ τοῦ σχεδίου ἔγραφεν ὁ Ἰωσὴφ Σκάρπας πρὸς τὸν στρατηγὸν Ροζαρώλην τὰς 10 Ἰουνίου.—«Ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς ὑπόκειται εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Γάλλου Βιλιὲλ, καὶ θὰ θυσιάσῃ διὰ τὴν Γαλλίαν καὶ στόλους καὶ στρατεύματα . . . Τὸ σφάλμα ὅμως τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ πηγάζει ἀπὸ τὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας, ἥτις θέλει νὰ διώξῃ τοὺς Ἄγγλους ἀπὸ τὴν Ἑπτάνησον· διότι δὲν ἠμποροῦσιν οὗτοι νὰ διατηρηθῶσιν εἰς Κέρκυραν, ἂν ἐκεῖνος κατακτήσῃ τὴν Πελοπόννησον. Ἄλλως ὁ Βιλιὲλ, ὡς ὁ Σέβες αὐτὸς μ' ἐβεβαίωσεν ὑπ' ἄλλο ὄνομα καὶ ὑπογραφὴν προεδρεύει τῆς φιλελληνικῆς ἑταιρίας τῶν Παρισίων, βοηθῶν τοὺς Ἕλληνας. Εἰς τρόπον

ὥστε καὶ δάνειον προσέφεραν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν διὰ νὰ ἐλάφωσι τοὺς Ἄγγλους, καθ' ὅσον ἀποβλέπει τὴν ἐπιρροὴν των εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι, θεωροῦντες ὅτι οἱ Γάλλοι εἶναι φίλοι της, θὰ παύσωσι τοῦ ν' ἀγαπῶσι τοὺς Ἄγγλους... Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξοθῶσιν οἱ Γάλλοι ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, ἀνάγκη νὰ δαπανήσῃ ἡ Ἀγγλία χρήματα, καὶ νὰ βοηθήσῃ κρυφίως τοὺς Ἕλληνας, διὰ νὰ ἐναγκαλισθῶσι τὴν Εὐρωπαϊκὴν τάξιν τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ τότε σὺ μόνος εἶσαι ἐκεῖνος, ὅστις ἔχεις τὴν ἱκανότητα νὰ διοργανίσῃς τακτικῶς, καὶ μὲ αὐτοὺς ν' ἀντιπολεμήσῃς τοὺς Γαλλοαιγυπτίους, μὴ ὑπηρετῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμίαν ἄλλην Δύναμιν.»—Τῳόντι ὁ Σκάρπας προσελθὼν, διωρίσθη διοργανιστὴς τοῦ τακτικοῦ, ὁ δὲ Ροζαρώλης ἐπρόβαλεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἓν λογχοφόρον ὅπλον ἐφευρεθὲν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ νέαν τάξιν πολέμου, δι' ὧν ἤθελον νικηθῇ οἱ Αἰγύπτιοι, οἵτινες ὄντες πλειότεροι, καὶ ἐξησκημένοι κατὰ τὸ Γαλλικὸν σύστημα τοῦ πολέμου, ὑπερεῖχον τῶν Ἑλλήνων. Οἱ διοικοῦντες τοὺς Αἰγυπτίους Γάλλοι ὁρκισθέντες πίστιν μὲν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆ, μῖσος δὲ κατὰ τῶν Ἄγγλων ὡς πονηρὸν καὶ ὑπερήφανον γένος, ἐπλημμύριζον τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰβραΐμου. Ἀλλ' οἱ προϊστάμενοι τῶν ἐν Ζακύνθῳ φιλογενῶν συνενοοῦνται μὲ τοὺς πρωτίστους αὐτῶν, καὶ κατασκοπεύουσι τὰ κινήματα τοῦ Ἰβραΐμου. Ὁ Κωνσταντῖνος Δραγώνας προεξάρχων τῶν ἐν Ζακύνθῳ Φαρμασόνων, καὶ γνωστὸς πρὸς τὰς ἐκκλησίας τῆς εταιρίας ταύτης, ἔγραφεν ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Γάλλον ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Ἰβραΐμου, μανθάνων παρ' αὐτοῦ ὅλα τὰ σχέδια τῆς στρατιᾶς, ἃ ἐκοινοποίει ἀμέσως πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Τὰς ἐπιστολὰς μετεκόμιζον οἱ πλοίαρχοι Σέρας καὶ Κοντοσιγοῦρος, οἵτινες, ὑπὸ πρόφασιν ὅτι πωλοῦσιν ρακίον καὶ σῦκα, εἰσεχώρουν εἰς τὸ στρπτόπεδον τοῦ ἐχθροῦ, καὶ παρὰ τῶν ὑπηρετῶν ἐμάνθανον τοὺς ἀξιωματικοὺς, καὶ ἔδιδον καὶ ἐλάμβανον τὰ γράμματα. Τὸ ἐν Γαλλίᾳ ὅμως κομητάτον εἰλικρινῶς ἐβοήθει τοὺς Ἕλληνας, καίτοι ὁ Κόμης Γάμβας, ὡς πράκτωρ τοῦ ἐν Λονδίνῳ δανείου ἐλθὼν εἰς Ἑλλάδα, πολλὰ κατ' αὐτοῦ διέσπειρεν.

Ὁ στρατηγὸς Ρώσχης ἀποσταλεὶς παρὰ τοῦ Γαλλικοῦ κομητάτου, ὅπως βοηθήσῃ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν μὲ φῶτα, πεῖραν καὶ βραχίονα, ζητεῖ τὰ τέκνα τῶν πρωταγωνιστῶν, ἵνα ἀποστείλῃ εἰς Παρισίους, καὶ ἐκπαιδευθῶσι δαπάνῃ τῆς Γαλλικῆς ἑταιρίας τῶν φιλελλήνων. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὑπόσχεται ν' ἀποστείλῃ αὐτὰ, παρακαλεῖ δὲ ἐνταυτῷ ν' ἀποστείλῃ ὅπλα καὶ ὕλην πολεμικὴν ἡ ἑταιρία. Οὗτος δὲ πράττων ὑπὲρ τοῦ Δουκὸς

Ὀρλεὰνς, ὅστις κατὰ συγκατάθεσιν τοῦ Βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου τοῦ Ι΄. διενοεῖτο ν' ἀναγορευθῇ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, ὑποσχεθεὶς νὰ σταλῶσιν 6,000 Γάλλοι εἰς τὴν Κρήτην, καὶ 6,000 εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ χρηματικαὶ βοήθειαι, ἂν ἀνηγορεύετο Βασιλεύς. Οἱ Ἀγγλίζοντες ὅμως τῶν Ἑλλήνων, κοινοποιοῦντες ὅλα αὐτὰ πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Ἄδαμ, παρέλυον τὰς προτάσεις, ἀναβαλλομένου τοῦ καιροῦ τῆς ἀναγορεύσεως. Μάτην ἀποστέλλει φορτία ζωοτροφιῶν εἰς Ἑλλάδα μὲ χρήματα τοῦ Ὀρλεὰνς ὁ Γεώργιος Βιτάλης Ζακύνθιος, ἐκ τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας διατρίβων ἐν Παρισίοις, καὶ εἷς τῶν τροφοδοτῶν τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ. Τὴν πρόσκλησιν τῆς Κυβερνήσεως περὶ ἐκλογῆς Βασιλέως φέρουσιν εἰς ἀποτυχίαν αἱ πρόοδοι τοῦ Ἰβραῒμ, καὶ αἱ ἀντιδράσεις τῶν Ἀγγλιστῶν. Φονεύεται κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Σφακτηρίας ὁ εἰς τὸν Ἑπτανησιακὸν στρατὸν τῶν Ἀλβανῶν, καὶ τὸ μυστήριον τῶν φιλικῶν ἐν Ζακύνθῳ διαδώσας Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Ἰταλὸς κόμης Ρόζας, καὶ αἰχμαλωτίζεται ὁ Κατσαρὸς καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ζαφειρόπουλος, οἱ παρακόλουθοι τοῦ Μαυροκορδάτου, καὶ οἱ ἀλληλογραφοῦντες μετὰ τῶν ἐν Ζακύνθῳ φιλογενῶν. Οἱ παλαιοὶ Ναυαρῖνοι εἶναι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἰβραῒμ. Ἐξόδου διὰ νυκτὸς ποιηθείσης, αἰχμαλωτίζονται περὶ τοὺς 700, καὶ μετ' αὐτῶν ὁ Χατσῆ Χρίστος, ὁ ἐπίσκοπος Μεθώνης, ὁ Κανελόπουλος καὶ ἄλλοι. Ὁ Γεώργιος Μαυρομιχάλης γράφει πρὸς τὸν πατέρα του πολιορκούμενος.—«Εὑρισκόμεθα εἰς ἀπελπισίαν συνομιλήσατε μὲ τὸν πρόεδρον νὰ μᾶς δώσητε βοήθειαν, ἐπειδὴ εἰς τὸ κοινὸν γράμμα σᾶς λέγομεν, δὲν δυνάμεθα πλέον ν' ἀνθέξωμεν, ἀλλ' ἀφεύκτως χανόμεθα, καὶ θὰ βάλλωμεν φωτιὰν εἰς τὸ Τζεμπχανὲ διὰ νὰ χαθῶμεν. Ὅθεν, ἂν βλέπετε τὴν παραμικρὰν ἄργητα ἢ ἀμέλειαν, νὰ γράψητε εἰς Ζάκυνθον νὰ ἔλθουν Ἀγγλικὰ πλοῖα νὰ πάρουν ἡμᾶς μόνον. Εἰ δὲ μὴ τὸ αἷμα εἰς τὸν λαιμόν σας, καὶ ὄχι ἄλλου εἰμὴ τοῦ προέδρου καὶ τῆς ἐκλαμπρότητός σου. Σᾶς γράφω ἰδιαιτέρως μὲ τὴν γνώμην καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν, καὶ καίομεν τὸ γράμμα εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα διὰ νὰ αἰσθανθῆτε ὁποίαν στενοχωρίαν ἔχομεν.»—Ἀλλὰ μετὰ τριήμερον δεινὸν κανονοβολισμὸν παραδίδουσι τὸ Νεόκαστρον ὑπὸ συνθήκην, νὰ ἐξέλθωσιν ἀβλαβεῖς, καὶ μόνοι διαμένωσιν οἱ πρώην αἰχμάλωτοι. Ὁ Παναγιώτης Λεονταρίτης σύμφωνος μετὰ τοῦ Δραγώνα ἀποπειρᾶται τὴν φυγὴν τοῦ Χατσῆ Χρίστου, ἀποστείλας τὸν πλοίαρχον Κοντοσιγοῦρον, νὰ πωλήσῃ δῆθεν βακαλάον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰβραῒμ, καὶ πλησιάσας τὸν Χατσῆ Χρίστον νὰ τὸν διαρπάσῃ. Ἀλλὰ φωραθεῖσα ἡ ἀπόπειρα, ματαιοῦται καὶ ὁ γενναῖος ὁπλαρ-

χηγὸς ἔπειτα ἀπολύεται μετὰ τῶν συναιχμαλώτων εἰς ἀνταλλαγὴν τῶν ἐν Ναυπλίῳ πασάδων.

Ὁ Ἰβραῒμ κυριεύσας τὸ Νεόκαστρον, πῦρ καὶ μάχαιραν φέρει πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου. Εἰς Τρίκορρα τρέπει εἰς φυγὴν τοὺς μαχομένους, καὶ ἀπειλεῖ Ναύπλιον καὶ ὅλην τὴν Ἀργολίδα. Πίπτει ἡρωϊκῶς μαχόμενος ὁ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Φλαίσας, ἄλλοτε χρηματίσας ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἐφημερεύων τὸν πλησίον τῶν οἰκημάτων τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου τοῦ Κανέση. Ὁ Ἀμιλτὼν εὐνοῶν τοὺς Ἕλληνας, ἐπισπεύδει τὴν μοῖραν του εἰς βοήθειαν τοῦ Ναυπλίου. Ὁ Κιουταχῆς πολιορκεῖ τὸ Μεσολόγγιον· Κεφαλλῆνες, Ζακύνθιοι, Λευκάδιοι, Ἰθακήσιοι κακουχούμενοι συναριστεύουσι μὲ τοὺς μαχητὰς ἥρωας τοῦ Μεσολογγίου. Ἤδη ὁ Ὀδυσσεὺς διαβάλλεται ὡς Τουρκόφρων καὶ κινεῖται κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ οἱ ἐχθροί του προσκαλέσαντες τὸν Γοῦραν, πολεμοῦσιν αὐτὸν κλεισθέντα εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βελειδοῦ. Ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τῆς μάχης παραδίδεται εἰς τὸν Γοῦραν, καὶ παραδίδει τὸ Κωρύκειον ἄντρον, ἔνθα ὀχυρωθεὶς μὲ κανόνια ἔσωζε τὴν οἰκογένειαν καὶ τὸν Ἄγγλον Τρελλώνην, νυμφευθέντα τὴν ἀδελφήν του Τερσίτσαν, ἧς ὑπεσχέθη οὗτος 2 χιλιάδας λίρας εἰς ἀντίπροικον. Ὁ Τρελλώνης δὲ ἀκολούθως ἐπιβουλευθεὶς καὶ πληγωθεὶς ὑπὸ τοῦ Σκώτου Φέντωνος, ὁ ὁποῖος ὑπεσχέθη εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἐπὶ χρηματικῇ ἀμοιβῇ, νὰ δολοφονήσῃ τὸν Τρελλώνην καὶ νὰ παραδώσῃ τὸ σπήλαιον, ἐξέρχεται τοῦ σπηλαίου τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Ἀμιλτῶνος, καὶ μετὰ τῆς συζύγου του μεταβαίνει εἰς Κεφαλληνίαν καὶ συνεννοεῖται μετὰ τῶν Κεφαλλήνων ὑπὲρ ἀσφαλείας τῆς οἰκογενείας του. Ταὐτοχρόνως ὁ Δημήτριος Καλέργης ἐκστρατεύει μὲ τοὺς ἐν Μονεμβασίᾳ Κρῆτας ἵνα αναζωπυρήσῃ τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην. Τότε οἱ ἐν Κυθήροις πρόσφυγες Κρῆτες, μαθόντες παρὰ τοῦ συμπολίτου Ἀρέτα, ὅτι τὸ φρούριον Γραμβούσης ὀλιγαρίθμους εἶχε Τούρκους, ἔπλευσαν ἐκ Κυθήρων, καὶ, ἀπατήσαντες τοὺς φρουροὺς ὅτι ἦσαν Τοῦρκοι, εἰσῆλθον καὶ κατέλαβον, παραδόντων τὰς κλεῖς εἰς αὐτοὺς αὐθωρεί. Ἡ χρηματικὴ ἀνέχεια παρεκίνησε τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν νὰ παραδεχθῇ τὴν πρότασιν τοῦ ἐν Λονδίνῳ κομητάτου περὶ δευτέρου δανείου 15,000,000 Ἰσπανικῶν διστήλων, ἐπὶ ὑποθήκῃ τῶν ἐθνικῶν κτημάτων πρὸς 5 τοῖς 100. Ἡ ἐμπορικὴ οἰκία τῶν Ρικάρδων ἀνεδέχθη τὴν ἀποστολήν, καὶ διωρίσθη νὰ κατασκευάσῃ στολίσκον πολεμικόν, ὃν ἔμελλε νὰ διευθύνῃ ὁ λόρδ Κόχραν, καὶ νὰ παραλάβῃ ἓν τῶν ἀτμοπλοίων ὁ Ἄγγλος Ἄστυγξ. Ἀλλ' ὁ Μαυροκορδάτος εὑρισκόμενος εἰς ἀνάγκας ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ ἐν Μεσολογγίῳ, ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ ἐμπορευόμενον Κόμητα Καί-

σχρα Λογοθέτην, καὶ ἀνταποκριτὴν τῆς ἐμπορικῆς οἰκίας Μεσπινιώτου, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ 1,500 λίτρας Ἀγγλικάς, ἐξοφληθησομένας ἐκ τοῦ δευτέρου δανείου, δ ἔπρεπε νὰ ἐκπεραιώσῃ ὁ Σπανιολάκης ἀποσταλεὶς εἰς Λονδῖνον. Αἱ μὲν λίραι ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ κόμητος Καίσαρος, χρεωκοπηθείσης ὅμως τῆς ἐμπορικῆς οἰκίας, ἥτις ὑπεσχέθη τὴν προεξόφλησιν, ὁ Καῖσαρ Λογοθέτης δὲν ἐπληρώθη, καὶ ἔμεινεν εἰς αὐτὸν εἰς χρέος ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις 25,000 τάλληρα, προστεθέντων καὶ ἄλλων δανείων.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες εἶδον ὅτι ὁ Ἰβραΐμης εὐδοκίμει διὰ τοῦ τακτικοῦ στρατιωτικοῦ, ἐστοχάσθησαν καὶ αὐτοὶ νὰ διοργανίσωσι τοιαῦτα σώματα. Ἐπὶ τούτῳ ἀπεστάλη ὁ Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς καὶ ὁ Δημητρακόπουλος ὡς ἐπιτροπὴ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἵνα στρατολογήσωσιν. Οὕτως ὁ Ρόδιος συνέταξε 5 λόχους, οὓς παρέδωκεν εἰς τὸν Γάλλον στρατηγὸν Κάρολον Φαβιέρ, διορισθέντα διοργανιστὴν γενικὸν ὅλου τοῦ τακτικοῦ. Ὁ δὲ Μαυροκορδάτος τὰς 11 Ἰουνίου γράφει πρὸς τὴν ἐν Λονδίνῳ ἐπιτροπήν, ὅτι τὸ Νεόκαστρον, ἡ Καλαμάτα καὶ ἡ Τριπολιτσᾶ ἐκυριεύθησαν διὰ τὴν κακοήθειαν τῶν στρατιωτῶν, καὶ ὅτι μόνον ἰατρικὸν ἁρμόδιον εἶναι τὸ τακτικόν. Ἐπὶ τούτῳ δι' ἐπιστολῆς κατὰ τὸν Ἰούλιον προσκαλεῖ εἰς Μεσολόγγιον τὸν συνταγματάρχην Κάρολον Νάπιερ τὸν Ἄγγλον διοικητὴν Κεφαλληνίας, νὰ διοικήσῃ τακτικὰ στρατεύματα. Συνάμα δὲ ἀποστέλλει πρὸς αὐτὸν τὸν Σ. Τρικούπην νὰ τὸν ὁμιλήσῃ διὰ ζώσης φωνῆς. Ἔλεγε δὲ ὅτι, ἂν στερῆται ἡ ἐξοχότης του τῶν μέσων πρὸς ἐπωφελῆ ὑπηρεσίαν τοῦ ἔθνους, θέλει αὐτὸς τὰ ζητήσῃ ἀλλαχοῦ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ὡς θέλει τὸν ὁδηγήσει, καὶ ὅπου ἠδύνατο νὰ τὰ εὕρῃ. Ἔπρεπε διὸ νὰ μεταχειρισθῇ πᾶσαν δραστηριότητα καὶ ἐνέργειαν, ὅπως ἡ ὑπόληψίς του πρὸς τοὺς συμπατριώτας του καὶ ἡ συμπάθεια αὐτῶν πρὸς τὸ ἔθνος θὰ προμηθεύσωσιν ὅλα τὰ μέσα, διὰ νὰ σωθῇ τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Νάπιερ πεισθεὶς εἰς τοὺς λόγους τοῦ Τρικούπη, καὶ εὐαρεστηθεὶς εἰς τὴν προσκάλεσιν τοῦ Μαυροκορδάτου, μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, καὶ διεκοίνωσεν εἰς τὴν Κυβέρνησίν του τὰ διατρέξαντα. Ἀποταθεὶς δὲ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ δανείου ἐζήτησε νὰ κατατεθῶσιν 12,000 λίραι στερλίναι εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Τράπεζαν ὡς κεφάλαιον Ἑλληνικόν, καὶ τὸν τόκον νὰ λαμβάνῃ αὐτὸς διὰ τὰ ἀναγκαῖά του. Ὑπέσχετο δὲ νὰ διδάξῃ ἀλληλοδιδακτικῶς τὴν τακτικὴν εἰς 200 Ἕλληνας νέους, οἵτινες νὰ χρησιμεύωσιν ὡς ὁδηγοὶ εἰς τοὺς λοιποὺς στρατοσυλλέκτους. καὶ οὕτως εἰς πέντε μῆνας ἡ Ἑλλὰς ἤθελεν ἔχει στρατὸν 30,000 τακτικόν. Ἡ ἐπι-

τροπὴ ἀναφέρει τὴν πρότασιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, καὶ αὕτη μὲν συγκατετέθη, ἀλλὰ μαθοῦσα τὸν ἀρχηγὸν, καὶ δυσπιστοῦσα, ἀπέρριψε τὴν πρότασιν, ὁ δὲ Νάπιερ ἔστειλεν ὀπίσω τὴν πρόσκλησιν τοῦ Μαυροκορδάτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Η ΑΓΓΛΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΕΝ ΤΩι ΙΟΝΙΩι.

Συνενόησις τοῦ Καποδιστρίου μετὰ τοῦ Διονυσίου Ρώμα πρὸς ἐπίβλεψιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ τῶν ἐν Ἑπταννήσῳ φιλογενῶν.—Ὁ Σπανιολάκης ἐντέλλεται τὴν εἰς Λονδῖνον πρότασιν περὶ ἐκλογῆς Λεοπόλδου καθ' ὑποβολὴν τοῦ Καποδιστρίου.—Ἀπάντησις τοῦ Κάνιγγος.—Ἐνέργεια τῆς Ρωσσικῆς πολιτικῆς ὑπὲρ Ἑλλάδος καὶ ἀντενέργειαι τῆς Αὐστριακῆς διὰ τοῦ Μετερνίχ.—Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου πρὸς τὸν Κάνιγγα ὑπὲρ τῆς Ἀγγλικῆς μεσολαβήσεως περὶ Ἑλλάδος.—Ὁδηγίαι δοθεῖσαι πρὸς τὸν Σπανιολάκην παρὰ τῶν Ἀγγλιστῶν.—Ὁ Κόμης Διονύσιος Ρώμας συνιστᾷ ἐπιτροπὴν ἐν Ζακύνθῳ, ὅπως διὰ τῆς Μ. Βρεττανίας προαχθῶσι τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα.—Ἐπιστολὴ τοῦ Ρώμα ὅπως πείσῃ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην εἰς συναίνεσιν τῆς ἐξαιτήσεως τῆς Ἀγγλικῆς μεσολαβήσεως.—Ὁ Ζαχαρόπουλος ἐνεργεῖ πρὸς τὸν Θ. Κολοκοτρώνην.—Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη πρὸς τὸν Κάνιγγα διὰ τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπῆς.—Σχέδιον τοῦ Ρώμα περὶ παραστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν προκρίτων μαχητῶν ἕνεκα προστασίας τῆς Ἀγγλίας.—Τὸ πρακτικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κομίζεται πρὸς ὑπογραφὴν παρὰ Ζαχαροπούλου καὶ Παναγιώτου Λεονδαρίτου.—Ἀντενέργεια τῶν Γαλλιστῶν ὑπὲρ τοῦ δουκὸς Νεμούρ.—Γράμμα τοῦ Τουρτούρη ἐκ Ζακύνθου πρὸς τὸν Γαλλιστὴν Κωλέττην.—Ἀπάντησις Κωλέττου ἀποποιηθέντος τὴν ὑπογραφὴν τοῦ πρακτικοῦ.—Παράστασις τοῦ Νομοτελεστικοῦ καὶ Βουλευτικοῦ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ παραδοχὴ ἐν ἐκτάκτῳ συνόδῳ.—Διαμαρτύρησις τοῦ Ροσχὴλ καὶ Οὐασιγκτῶν κατὰ τῆς παραστάσεως.—Κίμων Μιαούλης παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐπιτρέπεται τὰ

νὰ μετακομίσῃ τὴν παράστασιν πρὸς τὴν Ζακύνθιον ἐπιτροπήν.—Ὁδηγίαι τῆς Ζακυνθίου ἐπιτροπῆς πρὸς τὸν Κίμωνα Μιαούλην καὶ σύστασις πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Ἄδαμ ὑπὲρ τῆς παραστάσεως πρὸς τὸν Κάνιγγα.—Ἐπιστολὴ τοῦ Δ. Ρώμα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅπως ἀνακαλεσθῇ ὁ Τρικούπης ἐκ τῆς ἐπιτροπῆς περὶ ἐγχειρήσεως τῆς παραστάσεως.—Διακήρυξις τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Γεωργίου Δ΄. καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Κάνιγγος ἐπὶ τῆς παραστάσεως. — Ἀποτέλεσμα τῆς ἀπαντήσεως πρὸς τὴν Ρωσσικὴν καὶ Γαλλικὴν πολιτικήν.—Καταδίωξις τοῦ Ἰωάννου Θεοτόκη Κερκυραίου ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης.—Ἀντενέργειαι Γαλλοφρόνων.—Διακοίνωσις τοῦ Γάλλου ὑπουργοῦ Σεβαστιανοῦ.

ΕΝΩ τὰ περὶ τακτικοῦ στρατοῦ διεπραγματεύοντο μετὰ τοῦ Νάπιερ. Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ἐν Γενεύῃ διατρίβων, εἶχε παρατηρήσει τὴν μετὰ τοῦ Αἰγυπτίου δολείαν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας, ὅτι ἔφερεν εἰς ὄλεθρον τὴν Ἑλλάδα. Συνεβούλευσε διὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ν' ἀποβλέπωσι οἱ Ἕλληνες μᾶλλον πρὸς τοὺς Ἄγγλους καὶ νὰ τοὺς περιποιῶνται εἰς τὴν πολιτικήν των, καὶ νὰ ζητῶσι βοήθειαν ἐξ αὐτῶν· διότι ἡ δύναμις αὕτη πρὸ καιροῦ φέρεται εὐνοϊκὴ πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἵνα δὲ εὐκολυνθῇ καὶ ταχύνῃ ὁ σκοπὸς οὗτος, ἐστοχάσθη νὰ συμπεριλάβῃ καὶ τοὺς Ἑπτανησίους, οἵτινες συσχετικοὶ μετὰ τῶν Ἄγγλων ἐν ταῖς νήσοις των, ἤθελε προτρέπωσι τὰ μέσα τῆς ἐνισχύσεως πρὸς τοιαύτην συνδρομήν. Ἐπὶ τούτῳ προδιέθηκε τὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν τότε διατρίβοντα Διονύσιον Ρωμαν εἰς τὸ νὰ συντελέσῃ εἰς τοιοῦτον σκοπόν, ἅμα δὲ καὶ συνεργασθῇ μετὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἑπτανήσῳ φίλων του, ὅπως ἀμέσως καὶ ἀπ' εὐθείας γίνῃ αὕτη ἡ πρότασις. Αὐτὴν δὲ ἐνόμιζεν ἁρμοδίαν εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἔθνους· διότι προστατεύοντες καὶ κατέχοντες οἱ Ἄγγλοι τὴν Ἑπτάνησον, εὕρισκον συμφέροντα νὰ προσέχωσι τὸν νοῦν εἰς τὴν γειτνιάζουσαν Πελοπόννησον, ὥστε νὰ τὴν βοηθήσωσι, καὶ νὰ μὴ τὴν ἀφήσωσιν εἰς τοὺς Γάλλους νὰ τὴν ἁρπάσωσι διὰ τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ. Ὑπεσχέθη δὲ ὁ Καποδίστριας πρὸς τὸν Λεοπόλδον, ἐλθόντα εἰς Βέρναν τῆς Ἑλβετίας, ὅτι ἐὰν ἐκλέγετο ἡγεμὼν τῆς Ἑλλάδος, ὡς τῷ ἐπροτεί-

νετο παρὰ τῶν προὐχόντων, ἤθελε τὸν ἀκολουθήσει ὡς σύμβουλος. Ἐξηκολούθει δὲ γράφων πρὸς τοὺς ἐν Παρισίοις καὶ Λονδίνῳ φίλους του καὶ ἔγραψεν ὑπόμνημα ἀνώνυμον ὑπὸ τὸ ἀρχικὸν στοιχεῖον Κ. ὑποστηρίζων τὸ δίκαιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, καὶ προσκαλῶν τὴν βοήθειαν τῶν ἡγεμόνων. (1) Ἤδη ἡ φιλελληνικὴ ἑταιρία τῶν Παρισίων κατώρθωνε νὰ προσφέρῃ βοηθήματα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Γάλλος Σατωβριάν, ὁ στρατηγὸς Σεβαστιάνος καὶ ἄλλοι ῥήτορες ἐν τῇ Βουλῇ τῆς Γαλλίας ἠγόρευσαν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, μεμφόμενοι τὴν πολιτικὴν τοῦ ὑπουργοῦ Βιλιέλου. Ὁ δὲ ῥηθεὶς Γεώργιος Βιτάλης Ζακύνθιος ἐλθὼν εἰς Μεσολόγγιον ἐκ Παρισίων, ἐπαρουσιάσθη πρὸς τὸν Μαυροκορδάτον, καὶ ἐνεχείρισε γράμματα τοῦ Βουλευτοῦ τῆς Γαλλίας Βιλεβίκου καὶ τοῦ συνταγματάρχου Ρουμινὶ ὑπασπιστοῦ καὶ ἐξ ἀπορρήτων τοῦ δουκὸς τοῦ Ὀρλεάνς. Ἐξ αὐτῶν ἀνηγγέλετο ὅτι ἐὰν ἐκλέγετο Βασιλεὺς ὁ δευτερότοκος υἱὸς τῆς Ὀρλεὰνς παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἡ αἰσία τύχη τῆς Ἑλλάδος καὶ εὐημερία ἠσφαλίζετο. Ὁ μὲν Μαυροκορδάτος ἀπήντησεν, ὅτι ἡ μὲν Ἑλλὰς ἦτο πρόθυμος νὰ κάμῃ τὴν ἐκλογήν, ἀλλ' ἡ ἀπέχθεια τῆς βασιλευούσης οἰκογενείας τῶν Βουρβόνων κατὰ τῆς Ὀρλεὰνς, ἠδύνατο νὰ παραλύσῃ τὴν ἐκλογήν. Ὁ Ρουμινὶ λοιπὸν ἔδειξεν εὐθὺς τὸ πρωτόκολλον τῆς συνεντεύξεως τοῦ δουκὸς τοῦ Ὀρλεὰνς καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ Βιλιέλου, δι' οὗ παρεχωρεῖτο ἡ ἄδεια τῷ Δουκὶ εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐκλογῆς, καὶ ὅτι ὡς ἀνῆλιξ ὁ προβαλλόμενος υἱὸς ἔμελλε νὰ ἐπιτροπεύηται παρὰ τοῦ πατρός. Ὁ δὲ Μαυροκορδάτος ἀνέφερε πάντα εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Ἐνῷ δὲ τὸ Νομοτελεστικὸν ἐσκέπτετο εἰς τὰς προτάσεις, ὁ Μαυροκορδάτος καὶ οἱ Ἀγγλίζοντες ἔλεγον ὅτι ὡς πρὸς τοῦτο πρέπει να ζητηθῇ καὶ ἡ συγκατάθεσις τῆς Ἀγγλίας. Διὸ ἀπεφασίσθη νὰ σταλῇ ἐπὶ τούτῳ ἀνὴρ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπως ἐξετάσῃ, ἐὰν ὁ Κάνιγγ ἐνέκρινε τοιαύτην ἐκλογήν. Τοιοῦτος δὲ ἀπεστάλη ὁ Σπανιολάκης, ὅστις πρὸς τοῖς ἄλλοις παρηγγέλθη νὰ ζητήσῃ ὡς Βασιλέα τὸν Λεοπόλδον Δοῦκα τοῦ Σαξκομβούργου. Ἀλλὰ πρὸς ταῦτα κατ' οὐδὲν ἐπείσθη ὁ Κάνιγγ, δικαιολογούμενος, ὅτι ἐνῷ διεκήρυξεν οὐδετερότητα ἡ Ἀγγλία, ἤθελε προσκόψει πολύ, ἐὰν παρενέβαινε εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἦτον ὅμως ἑτοίμη νὰ συνεργήσῃ, ἐὰν ἐπισήμως ἡ Ἑλλὰς ἐπεκαλεῖτο τὴν συνέργειάν της. Ἤδη καὶ κατὰ τὸ συμβούλιον τῶν συμμάχων πρέσβεων ἐν Πετρουπόλει προέτεινεν ἡ Ρωσσία νὰ ἀναγκασθῇ διὰ πολέμου ἡ Πύλη, καὶ νὰ ἀπειληθῇ, ἐὰν μὴ παρεδέχετο

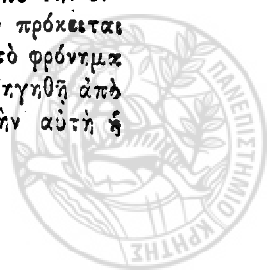
(1) Μέρος τοῦ ὑπομνήματος τοῦ Σατωβριὰν ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Σπηλιάδου τόμος β'. σελὶς 340.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

τεσσάρων μηνῶν ἀνακωχὴν, καθ' ἣν ἤθελε συμβιβασθῇ εἰρήνη μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ἥτις ὤφειλε νὰ ἀναγνωρίσῃ αὐτονόμως τοὺς Ἕλληνας. Ἡ πρότασις αὕτη τροπολογηθεῖσα κατὰ τὴν ἀπειλὴν πολέμου, ἐγένετο πρὸς τὴν Πύλην, καὶ ὁ Σουλτάνος ἀπέρριψεν αὐτήν. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος δυσηρεστήθη κατὰ τῶν συμμάχων του· διότι, ἐνῷ αὐτὸς ἐπέτρεψεν αὐτοῖς νὰ εἰσέλθωσι πολεμικῶς εἰς Νεάπολιν καὶ Ἱσπανίαν πρὸς καταβολὴν τῶν ἐπαναστάσεων, δὲν ἐσυγχώρουν αὐτῷ νὰ πράξῃ κατὰ τῆς Τουρκίας πρὸς ἐπίτευξιν τῆς Ἑλληνικῆς πάλης καὶ τῶν Ρωσσικῶν διαφορῶν πρὸς τὸν Σουλτάνον.

Ἡ Αὐστρία ἐξ ἄλλου, μαθοῦσα τὸν ἀπειλούμενον πόλεμον ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τῆς Τουρκίας, ἠθέλησε νὰ τὸν παραλύσῃ. Ὁ δὲ Μετερνὶχ, μεταβὰς εἰς Παρισίους, ἐπρότεινε τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἄνευ ἀνακωχῆς, ἵνα ἀναχαιτίσῃ τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰ κινήματα κατὰ Τουρκίας, καὶ ὅπως ἀποφασισθῇ αὐτὸς παρὰ τῶν συμμάχων, ὃ οὐδέποτε ὁ Σουλτάνος ἤθελε πράξει, ἤθελεν ἐπεκτείνεται ὁ καιρὸς τοῦ πολέμου ἐν Ἑλλάδι, καὶ ὁ Ἰβραΐμης ἤθελε κυριεύσῃ ὅλην τὴν ἐπανασταθεῖσαν Ἑλλάδα. Διὰ ταῦτα ὁ Μαυροκορδάτος ἔγραψε γράμμα πρὸς τὸν Κάνιγγα ἐγχειρισθὲν ὑπὸ τοῦ Σπανιολάκη τὰς 11 τοῦ Ἰουνίου.—«Μανθάνομεν ὅτι τὸ ταξείδιον τοῦ Μετερνὶχ εἰς Παρισίους ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς διαφόρους ὑπουργικὰς συνεντεύξεις, ὅπου ἔγινε λόγος καὶ περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Ἑλλάδος. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος φοβεῖται μὴ ἤθελεν ἀποφασισθῇ ἡ τύχη του, χωρὶς νὰ ἐρωτηθῇ· καὶ αὐτὸ τοῦτο ἴσως πρόκειται ἤδη. Ἀλλὰ θαρροῦν εἰς τὰς εὐνοϊκὰς διαθέσεις τοῦ μυστικοσυμβουλίου τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, εἰς τὴν εὐγενῆ καὶ γενναίαν πολιτικήν του, καὶ εἰς τὸν εὐτυχῆ συνδιασμὸν τῶν συμφερόντων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, προστρέχει κατὰ χρέος εἰς τὴν Υ. Ε. ἐξ ἧς περιμένει σωτηριώδεις συμβουλάς.»—Ἄλλο δὲ γράμμα ἔλεγεν ἐν τέλει.—«Εἰς ἕνα λόγον ἐγὼ φρονῶ, ὅτι ἡ σωτηρία τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ συμφέρον τῆς Ἀγγλίας ἀπαιτεῖ, νὰ συστηθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα Κράτος ἀνεξάρτητον καὶ ἰσχυρὰ διοίκησις.»—Ταὐτοχρόνως τὸ Νομοτελεστικὸν ἔγραφε πρὸς τὴν ἐν Λονδίνῳ ἐπιτροπήν.—«Ἀνεχώρησεν ὁ Σπανιολάκης. Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς του ἦτο νὰ φέρῃ τὴν πρὸς τὸν Κάνιγγα ἐπιστολὴν, τὴν ὁποίαν θὰ λάβετε ἀφορμὴν νὰ ἀναφέρετε πρὸς τὴν Α. Ε. τὰ διὰ τοῦ Σπανιολάκη μυνηθέντα, καὶ νὰ ζητήσητε τὰς συμβουλάς του.»—Ὁ Ἀμιλτὼν μαθὼν εἰς Μῆλον ὅτι ὁ Ἰβραΐμ ἐκυρίευσε τὴν Πελοπόννησον, ἐπρόφθασε νὰ βοηθήσῃ, ὅσον τὸ ἐπέτρεπεν ἡ οὐδετερότης. Ὅτε δὲ ὁ Ἰβραΐμ εἶχεν ἀναχωρήσει εἰς Τριπολιτσᾶν, ὁ

διοίκησις, ἐπειδὴ εἶδε τοῦτο, ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς διαφόρους ὁμιλίας μὲ τὸν Ἀμιλτὼν, καὶ εἶπεν αὐτῷ περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Σπανιολάκη. Ὁ Ἀμιλτὼν ἔδειξε μεγάλην προθυμίαν, καὶ ὑπεσχέθη νὰ γράψῃ καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὴν διοίκησίν του.—«Ἐμπιστευόμεθα, ἔγραφεν ἡ Κυβέρνησις, τὴν Ἀγγλίαν· διότι εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι μόνη αὕτη ἐπιθυμεῖ εἰλικρινῶς τὴν ἀνεξαρτησίαν μας. Αἱ συμβουλαὶ τοῦ Κάνιγγος θέλει μᾶς εἶναι σωστικαί· ἀλλ' ἀναβολὴν δὲν συγχωροῦν αἱ περιστάσεις, καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ φθάσῃ ἐν τάχει ἡ ἀπάντησις.»—Οἱ δὲ Πατριῶται, ἐν οἷς συμπεριελαμβάνοντο καὶ τὰ μέλη τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπῆς, ἔγραφον κατὰ τὰς δοθείσας ὁδηγίας πρὸς τὸν Σπανιολάκην.—«Ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξωμεν μὲ τὸ καθεστὼς σύστημα διὰ τὰς ἀντικρούσεις καὶ ἀντενεργείας, καὶ ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα τῆς ἀντεκδικήσεως ἠμπορεῖ νὰ φέρῃ τὸν ὄλεθρον τῆς Ἑλλάδος, ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ μοναρχηθῶμεν, ἀλλὰ συνταγματικῶς, διὰ νὰ ἐξασφαλισθοῦν τὰ δίκαια τοῦ ἔθνους καὶ νὰ ἐμποδισθῇ ὁ ἀπόλυτος δεσποτισμός. Τὰ πνεύματα ὅλων εἶχον ταραχθῆ, ὅταν ἔμαθον τὸ ἐκ μέρους τῆς Ρωσσίας γενόμενον πρόβλημα νὰ διαιρεθῇ ἡ Ἑλλὰς εἰς τόσας αὐθεντείας ὑποτελεῖς εἰς τὴν Πόρταν καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσσίας, ἢ τῆς ἱερᾶς συμμαχίας· τοῦτο, ὡς ἀσύμφωνον ἐξαιρέτως μὲ τὰ συμφέροντα τῆς Ἀγγλίας, ἐλπίζεται νὰ μὴ παραδεχθῇ. Περὶ τῶν ὅσα ἐσχεδιάσθησαν παρὰ τῶν Γάλλων ὁ Σπανιολάκης νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τὰς ὑπονοίας, καὶ τοὺς φόβους, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῶν πατριωτῶν. Μανθάνων δὲ ἀπὸ αὐτὴν ὅσα ἄγνωστα εἰς τοὺς πατριώτας περὶ τῆς διαθέσεως τῆς Ἀγγλίας, περὶ τῶν σκοπῶν της καὶ περὶ παντὸς ἄλλου, θέλουν ἐκ συμφώνου καὶ ὡρίμως συσκεφθῇ περὶ τῶν ὑπὲρ καὶ κατὰ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. Ἡ μετάβασις τοῦ Μετερνὶχ εἰς Παρισίους δὲν ἦτο (φαίνεται) ἄσκοπος καὶ ὡς πρὸς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος· λέγεται ὅτι ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ρωσσία ἐπιθυμοῦν ν' ἀναβῇ τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος ὁ Γουσιαβσὼν, ὄχι δὲ ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία. Ὁ σκοπὸς τῆς ἱερᾶς συμμαχίας εἶναι νὰ δώσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα μονάρχην τῆς ἐκλογῆς της, καὶ μὲ νόμους, οἵους αὐτὴ θέλει. Ἡ δὲ Ἀγγλία δὲν εἶναι τῆς αὐτῆς γνώμης· ἄρα τ' ἀληθῆ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος εἶναι σύμφωνα μετὰ τῆς Ἀγγλίας· ἄρα ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν ἠμπορεῖ νὰ ἐλπίζῃ βοήθειαν ἡ Ἑλλάς. Αὕτη ὑποπτεύεται ἀπὸ τὴν ἐνδεχομένην ἐκλογὴν ἑνὸς μονάρχου, ὅταν βλέπῃ ὅτι δὲν πρόκειται οὔτε κἂν νὰ ἐρωτηθῇ καὶ αὐτή. Ἀφ' ἑτέρου γνωρίζουσα τὸ φρόνημα καὶ τὰ συμφέροντα τῆς Ἀγγλίας, ἔχει ἀνάγκην νὰ ὁδηγηθῇ ἀπὸ τὰς συμβουλάς της εἰς τὴν ὁποίαν ἤθελε κάμει ἐκλογὴν αὐτὴ ἡ

ἰδία, ὅτε ἡ ἐκλογὴ αὕτη ἀπὸ μέρους τῆς Ἑλλάδος δὲν ἠμπορεῖ πλέον ν' ἀναβληθῇ, α.) διότι ὅλον τὸ ἔθνος ἐγνώρισε τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ καταργήσῃ τὸ δημοκρατικὸν σύστημα, μὲ τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ νὰ διοικηθῇ, καὶ ἀπειλεῖται ἄφευκτον ὄλεθρον, καὶ β΄) διότι δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ ἐκλελεγμένον ἢ καὶ μυστικῶς προεψηφισμένον μονάρχην τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν ἱερὰν συμμαχίαν, τὸν ὁποῖον ὕστερον ἴσως δὲν θέλει δυνηθῇ ν' ἀπορρίψῃ. Ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν Ἀγγλίαν διευθυνομένη περὶ μιᾶς τόσον οὐσιώδους ὑποθέσεως, δεικνύει τὴν σταθεράν της ἀπόφασιν τοῦ νὰ ἑνώσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν στενώτερα τὰς σχέσεις της μὲ τὴν Ἀγγλίαν· διότι αὐτὴν τὴν στενὴν ἕνωσιν θεωρεῖ ὡς μόνην ἀναγκαίαν καὶ ὠφέλιμον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα· ἀφ' ἑτέρου κρίνει δίκαιον νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τῆς Ἀγγλίας. Ἂν ἡ Ἀγγλία ἐπιθυμῇ, ἡ Ἑλλὰς ἀνεξάρτητος καὶ ἰσχυρὰ, νὰ δημοκρατῆται, λαμβάνουσα τὰ χρηματικὰ μέσα ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, τοῦτο εἶναι ἀδύνατον· εἰς δὲ τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν οἱ Ἕλληνες θὰ μεταβάλουν τὴν διοίκησίν των εἰς μοναρχίαν. Ἂν ἡ Ἀγγλία νομίζῃ δυνατὸν νὰ γενῇ ἐκλογὴ μονάρχου ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, ἂς πληροφορηθῇ ὅτι εἶναι ἀδύνατον τοῦτο, διότι δὲν συμφωνοῦν αἱ γνῶμαι· ὅθεν ἡ ἐκλογὴ πρέπει νὰ γενῇ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἂν μετὰ ταῦτα ὁ Κάνιγγ εἴπῃ ὅτι ἡ Ἀγγλία δὲν θὰ ἐναντιωθῇ εἰς ὁποιανδήποτε ἐκλογὴν ἤθελε κάμει ἡ Ἑλλὰς, τοῦτο μόνον ἀρκεῖ διὰ τὴν Ἑλλάδα· πλὴν ἡ ἐπιτροπὴ τότε πρέπει νὰ τὸν βεβαιώσῃ ὅτι, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ ἐκλογὴ, αἱ σχέσεις τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν Ἀγγλίαν δὲν θὰ λάβουν καμμίαν μεταβολὴν, ἐπειδὴ ἔχουν βάσιν τ' ἀληθῆ ἀμοιβαῖα συμφέροντα. Ἂν ὁ Κάνιγγ προτείνῃ ὅτι, ὅταν ἡ ἐκλογὴ πρόκειται να πέσῃ εἰς μὴ Ἕλληνα, ἡ Ἑλλὰς νὰ προσέξῃ μὴ προξενήσει σκάνδαλον εἰς τὰς μεγάλας Δυνάμεις, ἢ ἀντικρούσῃ εἰς τῆς Ἀγγλίας τὰ συμφέροντα μὲ τὴν ἐκλογήν της, τότε ἡ ἐπιτροπὴ νὰ παρατηρήσῃ τὸ φρόνημα τῆς Ἀγγλίας καὶ ποίους ἀποδοκιμάζει ὁ Κάνιγγ ἢ ποίους συσταίνει, καὶ ἂν οἱ συσταινόμενοι εἶναι τοιοῦτοι, ὥστε νὰ μὴν ἔχουν οἴκοθεν ἢ διὰ τῶν σχέσεών των τὰ μέσα διὰ τὸν μέγαν σκοπὸν, διὰ τὸν ὁποῖον προτείνονται, τότε ὁ Κάνιγγ πρέπει νὰ πληροφορηθῇ ὅτι, τότε μόνον θὰ πέσει ἡ ἐκλογὴ τῶν Ἑλλήνων εἴς τινα τῶν παρ' αὐτοῦ συσταινομένων, ὅταν ἡ Ἀγγλία ὑποσχεθῇ νὰ τὸν προμηθεύσῃ πλαγίως ἢ ἀπ' εὐθείας μὲ χρήματα πλοῖα πολεμικὰ, στρατεύματα καὶ πᾶν ἄλλο ἀναγκαῖον. Ὁ Σπανιολάκης πρέπει πρὸ πάντων νὰ παραστήσῃ τὴν ἀληθῆ κατάστασίν μας καὶ τὸν προφανῆ κίνδυνον τῆς πατρίδος εἰς τὴν ἐπιτροπήν.»

Πρὸς ἀσφαλῆ λοιπὸν ἐπιτυχίαν συνδρομῆς καὶ προστασίας παρὰ

τῆς Ἀγγλίας, ὁ κόμης Διονύσιος Ρώμας, ἀφιχθεὶς εἰς Ζάκυνθον ἐξ Ἰταλίας εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1825, συμφωνεῖ μὲ τὸν Κωνσ. Δραγώναν καὶ Π. Στέφανον, καὶ συσταίνουσιν ἐπιτροπὴν ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐνεργῇ διὰ τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος ὡς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν. Ἐπὶ τούτῳ συνεννοεῖται μὲ τὸν τότε Ἁρμοστὴν τῆς Ἑπτανήσου Φριδερῖκον Ἄδαμ. Καὶ οὗτος εἴτε παρακινούμενος ὑπὸ τοῦ φιλελληνικωτάτου Ἀμιλτῶν, εἴτε λαβὼν νέας ὁδηγίας ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου, συναινεῖ εἰς τὴν σύστασιν, καὶ ὑπόσχεται τὴν σύμπραξίν του εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς ἐπιτροπῆς. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Πελοποννήσιοι ἐνομίζοντο Ρωσσόφρονες, καὶ οἱ Ἄγγλοι ἐπομένως ἐδίσταζον ὡς πρὸς τὴν πίστιν τοῦ Κολοκοτρώνου καὶ τῶν προκρίτων, ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ βεβαιωθῶσιν ἐγγράφως πίστιν, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν Κολοκοτρώνην. Ὁ Ρώμας λοιπὸν ἵνα κατορθώσῃ τοῦτο, γράφει τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην.—«Γενναιώτατε, ἀνδριώτατε, καὶ ἀμετάβλητε ἠγαπητὲ φίλε, ἀδελφικῶς σᾶς ἀσπάζομαι.—«Ζακύνθῳ τῇ κή. Μαΐου αωκε.—Ἡ ἀγαθὴ καρδία σας ὁποῦ καλῶς γινώσκει τὴν καθαρότητα τῶν φρονημάτων μου καὶ τὴν ἄδολον καὶ ἀσύγχιστον φιλίαν, ὁποῦ πάντοτε σᾶς ἐπρόσφερνα, εἶμαι βέβαιος, πῶς θέλει καταλάβῃ μὲ ποίαν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν ἄκουσα τὸν ἔνδοξον γυρισμόν σας καὶ τὴν ἀναπόκτησιν τῆς προτέρας φήμης καὶ τιμῆς. Παρακαλῶ ἐξ ὅλης ψυχῆς τὸ ὑπέρτατον ὂν νὰ σᾶς ὁδηγῇ καὶ νὰ σᾶς διατηρῇ εἰς ὅλα σας τὰ βήματα, καὶ νὰ σᾶς ἀξιώσῃ νὰ τελιώσετε τὴν ἐκστρατείαν ταύτην μὲ θριάμβους καὶ τρόπαια καθὼς καὶ ἄλλοτε ἐπετύχετε. Τώρα ἀδελφὲ εἶναι καιρὸς νὰ ἀθανατίσετε τὸ ὄνομά σας, καὶ ἐπιστηρίξετε τὴν εὐτυχίαν τῆς πατρίδος. Ἡ παροῦσα θέσις σας καὶ ἡ κοινὴ γνώμη τῶν λαῶν ὡς ἐλευθερωτὴν τοῦ γένους σᾶς κατασταίνει· κάμετε νὰ γνωρίσῃ ὁ κόσμος ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς, ὅτι τὸ μόνον κοινὸν συμφέρον ἐστάθη, καὶ εἶναι πάντοτε ὁ σκοπός σας. Ἐδοκίμασαν οἱ Ἕλληνες πολλὰ ἄλλα μέσα, ἐμεταχειρίσθησαν πολλὰ ἄλλα ὑποκείμενα, ἀλλὰ ἡ πρᾶξις ἀπέδειξεν, ὅτι ποτὲ δὲν λαμβάνουν καλὴν πρόοδον τὰ πράγματα, ὁπόταν οἱ ὁδηγοὶ τῶν ὑποθέσεων ἀλληλομάχωνται διὰ ἰδιαιτέρους σκοπούς· ἡ φιλαρχία καὶ ἡ αἰσχροκέρδεια τὰ πλέον καλὰ συστήματα ματαιόνει. Ἄχ! ἀδελφὲ, πόσα ἔπραξα, πόσα ἐσυμβούλευσα, πόσα ἀκαταπαύστως ἐβοήθησα, ἀλλὰ ὅλα ματαίως! Ἦλθε τὸ πρᾶγμα εἰς τέτοιαν κατάστασιν, ὥστε ὁποῦ ἐκινδύνευσε τέλος νὰ ἐξαλειφθῶσιν ὀκτὼ χρόνων προετοιμασίαι, καὶ σχεδὸν πέντε θυσίαι ἀναρίθμητοι καὶ θρίαμβοι τῶν ἀνδρείων Ἑλλήνων. Φυλαχθῆτε τὸ λοιπὸν νὰ μὴ πέσετε εἰς τὰς παγίδας ἐκείνων, ὁποῦ σᾶς προσποιοῦνται φιλίαν,

ἀλλὰ ζηλοτυποῦσι τὴν παροῦσάν σας δόξαν· οἱ πλέον ἐπικίνδυνοι πάντοτε εἶναι οἱ οἰκιακοί· ἐνθυμηθῆτε τὰ ὅσα σᾶς ἐπροφήτευσα ἐγγράφως καὶ ἐκ μέσου συγγενῶν σας καὶ φίλων· προσέξετε νὰ τρέξετε τὸν ἔντιμον δρόμον σας, καὶ νὰ πάρετε ἐπάνω σας τὸ τιμόνι τοῦ ἔθνους· ὁπόταν βαστάξετε τὴν πολιτικὴν καὶ συνενωθῆτε μὲ τὴν θάλασσαν διὰ μέσον τοῦ ἀνδρειωτάτου Μιαούλη, καὶ μὲ τὴν στερεὰν διὰ μέσον ἄλλου εἰλικρινοῦς ἀνδρός, καθαρίζετε τὰς ὑποψίας των, αἵτινες τοὺς κάμνουσι νὰ πιστεύσουν ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι δὲν καταδέχονται τοὺς ἄλλους Ἕλληνας καὶ θέλουσι μόνοι τους νὰ βασιλεύσουν. Βάλλετε τοῦτο πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ βεβαιωθῆτε, ὅτι δὲν θέλει σφάλετε εἰς τὴν διαγωγήν σας. Μὴ δώσετε ἀκρόασιν εἰς τὰ διπλωματικὰ φερσίματα ἐκείνων τῶν παμμιάρων ἀτόμων, οἵτινες τώρα πάσχουσι νὰ σᾶς πλανέσουν, μὲ τὸ νὰ σᾶς κάμουν νὰ πιστεύσετε ὅτι αὐτοὶ εἶναι οἱ αἴτιοι τῆς ἐπιστροφῆς σας, διὰ νὰ κερδίσωσι τὴν εὐγνωμοσύνην σας. Αὐτοὶ δοκιμάζουσι εἰς τὴν παροῦσαν ἀδυναμίαν των νὰ σᾶς ἑλκύσουν πάλιν, διὰ νὰ ἀναλάβωσι τρόπους νὰ σᾶς ξαναεγκρεμνίσουν. Ἔχετε πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς ἐφημερίδας των τὸ τί ἐξέρασαν κατ' ἐσᾶς, καὶ αὐτὸ ἂς σᾶς ἑρμηνεύσῃ τί μέλλει νὰ προσμένετε ἐξ αὐτῶν. Ἂς πέσωσι παντάπασιν αὐταὶ αἱ δύω φατρίαι (1) ἄνευ ἐλπίδος ἀνορθώσεως. Προσέτι σᾶς μεταλέγω νὰ φυλαχθῆτε ἀκριβῶς καὶ συγχρόνως ἀπὸ τὰς παγίδας τῶν ἰδίων συντρόφων τῆς καταστροφῆς σας, ἐπειδὴ καὶ τώρα θεωροῦσιν ὅλοι ὅτι, ἂν ἡ αὐθεντία σας ἐπιτύχῃ εἰς τὰ πράγματα, ὅλοι πρέπει νὰ κλίνωσιν εἰς τὰ θελήματά σας. Ἡ πολιτική σας καὶ οὐχὶ τὸ πάθος νὰ σᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν. Μεταχειρισθῆτε τώρα τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ λαοῦ, καὶ ὁδηγήσατέ τον εἰς τὴν ἀληθινὴν δόξαν καὶ μὴ τὸν ἀφήσετε νὰ ψυχραθῇ, καὶ νὰ πέσῃ εἰς στοχασμούς, καὶ εἰς φατρίας. Θυσιάσατε τώρα ἀδελφὲ καὶ ἀπὸ τὰ μερικά σας χρήματα διὰ νὰ βαστάξετε τὴν ἐκστρατείαν ταύτην. Καὶ μετὰ ταῦτα ἠμπορεῖτε νὰ κράξετε εἰς λογαριασμὸν ἐκείνους, ὁποῦ ἅρπαξαν καὶ ἔκαμαν κατάχρησιν τῶν δανείων, καὶ τῆς περιουσίας τοῦ γένους· πάσχισε οὕτως πράττοντας νὰ κερδίσετε ὅλην τὴν ὑπόληψιν ὄχι μόνον τὴν ἐσωτερικήν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλλοφύλων, ὁποῦ πολλὰ συμφέρει. Τὰ ὅσα ἀδελφικῶς σᾶς συμβουλεύω μὴ τὰ ρίξετε ὀπίσω σας, ὡς καθὼς καὶ ἄλλοτε

(1) Φατρίας ἐννοεῖ τὸν Κωλέττην καὶ τὸν Μαυροκορδάτον· ἀλλὰ διατί καὶ τοῦτον; διὰ νὰ φανῇ ὅτι δὲν τὸν ἤθελεν αὐτόν, καὶ ὅτι τὰ πάντα ἀφιεροῦντο εἰς τὸν Κολοκοτρώνην· ὁ δὲ κύριος σκοπός του νὰ ἐνεργῇ μόνον αὐτός.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ἐκάμετε. Στοχασθῆτε ὅτι ἐγὼ γνωρίζω ὅλα σας τὰ πράγματα λεπτομερῶς, καὶ ἐσπούδαξα, ὅσα εἶναι ἐκεῖνα, ὁποῦ ἕως τώρα σᾶς ἔβλαψαν ἐσωτερικῶς. Πρέπει τώρα νὰ σᾶς ὁμιλήσω καὶ διὰ τὰς ἐξωτερικὰς βλέψεις ὁποῦ τυχαίνει νὰ ἔχετε πρὸ ὀφθαλμῶν. Ἡ γνωριμία τόσου καιροῦ ἐλπίζω νὰ σὲ ἔβαλεν εἰς κατάστασιν νὰ ἠξεύρῃς, ἂν καὶ ἐγὼ ἐστάθην εἰλικρινὴς πατριώτης καὶ ἐγκάρδιος φίλος σας. Ἐλάβετε εὐκαιρίαν ἀκόμη νὰ γνωρίσετε, ἐὰν καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα ἔχω ἀρκετὴν ἰδέαν καὶ προκοπήν· πρέπει νὰ στοχασθῆτε ὅτι ἐγὼ διατρίβων ὑπὲρ τοὺς τεσσάρους χρόνους ἐσχάτως ἐν Εὐρώπῃ, ἔλαβα αἰτίαν νὰ γνωρίσω λεπτομερῶς τοὺς στοχασμοὺς καὶ τὰ τέλη πάσης Βασιλικῆς Αὐλῆς. Τὸ τί ἐσυνέργησα διὰ τὰ πράγματα τοῦ ἔθνους ἡ ἱστορία κανένα καιρὸν θέλει τὰ φανερώσει. Ὡς τόσον σᾶς λέγω, ὅτι ἡ ἱερὰ συμμαχία δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ μᾶς εἶναι ὠφέλιμος. Οἱ σκοποὶ τοῦ δεσμοῦ της εἶναι ἀντικείμενοι παντὸς ἔθνους φιλελευθέρου, ἐὰν καὶ τὴν πάρωμεν κατὰ μέρος, ἐθεώρησα ὅτι ἡ Αὐστρία εἶναι καὶ θέλει εἶναι ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ ἐπιχειρήματος καὶ ὀνόματος τῶν Ἑλλήνων, καὶ εἰς τοῦτο εἶναι ἀμετάβλητος. Ἡ Ρωσσία ἐπειδὴ καὶ ἐλιθαργίσθη, καὶ ἔχασε καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὰ μέσα διὰ νὰ κυριεύσῃ τὸ βασίλειον τῶν Ἑλλήνων, ἐπιθυμᾷ τώρα νὰ ἀδυνατήσωσι καὶ οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Γραικοί, διὰ νὰ ἠμπορέσῃ ἕνα καιρὸν νὰ τοὺς ὑποτάξῃ καὶ τοὺς δύο ἀνεμποδίστως. Ἡ Γαλλία ὁποῦ θεωρεῖ τὴν Ἀγγλίαν νὰ φέρνεται εἰς τρόπον ὠφέλιμον πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐσυμφώνησε μὲ τὴν Αὐστρίαν νὰ τοὺς πλανέσῃ μὲ δῶρα (1) καὶ μὲ ἄλλα μέσα, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν νὰ βοηθᾷ καὶ τοὺς Τούρκους, διὰ νὰ φέρῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τέτοιον βαθμόν, ὁποῦ νὰ ἀναλάβῃ ἡ Τουρκία τὴν προτέραν της ἰσχὺν καὶ δύναμιν διὰ τὴν ἰσοσταθμίαν τῆς Εὐρώπης. Αὐτὴ στοχάζεται μὲ τὸ νὰ προσηλωθῶσιν οἱ Γραικοὶ κανενὸς Πρίγκιπος τῆς φαμελίας της, αὐτὴ νὰ λάβῃ δικαίωμα καὶ δύναμιν νὰ παραδώσῃ τὸ ἔθνος εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ Τούρκου, ἐπειδὴ γνωρίζει ὅτι ἐὰν καὶ θελήσῃ νὰ βασιλεύσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ ἄλλοι Βασιλεῖς δὲν θέλει τὴν ἀφήσουν. Ἐὰν σκεφθῶμεν ποῖα ἀπὸ τὰς Εὐρωπαϊκὰς Αὐλὰς ἐπιθυμᾷ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐγὼ ἔχω λόγον νὰ κρίνω τὴν μόνην Ἀγγλίαν, καὶ ἐτοῦτο διατὶ τῆς συμφέρει εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ οἰκονομικά της σχέδια, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἐμποδίζει τοὺς στεριανοὺς Βασιλεῖς νὰ μεγαλώσωσι μὲ τὴν ἀπόκτησιν τῆς Γραικίας. Ἡ προτινώτερη καταδρομή, ὁποῦ ἔκαμαν οἱ Ἄγγλοι τῶν Γραικῶν δὲν ἦτον ἄλλο, πάρεξ διατὶ

(1) Ἐννοεῖ τὰ χρυσᾶ ὡρολόγια καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ Ρώσου.

εἶδον ὅτι μὲ τὸ μέσον τῆς μεταβολῆς των ἡ Ρωσσία ἑτοιμάζετο νὰ ἐκτανθῇ καὶ νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἑλλάδα. Τώρα ὁποῦ ἡ ἄρνησις τῆς Ρωσσίας ἐψύχρανε τὰς ἐλπίδας τῶν Γραικῶν, τώρα ὁποῦ ἡ Ρωσσία ἔχασε τὸν πολύτιμον καιρὸν καὶ τὰ μέσα τοῦ παλαιοῦ σκοποῦ της, τώρα ὁποῦ εἴδασιν ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι ἔθνος ἀνδρεῖο καὶ ἱκανὸ νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν προτέραν του δόξαν ἀφ' ἑαυτοῦ του, στοχάζονται οἱ Ἄγγλοι, ὅτι οἱ Γραικοί, εἶναι ἀρκετοὶ νὰ βαστάξωσι μίαν ἁρμόδιον διὰ νὰ ἐμποδίσωσι πᾶσαν στεριανὴν ἐξουσίαν νὰ μὴν ἐκτανθῇ ἔξω τῶν ὁρίων της. Ἀπὸ ἐτούτας τὰς αἰτίας θεωρῶμεν καὶ τὰ δάνεια, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ποῦ μᾶς δίδουν νὰ σᾶς βοηθῶμεν, καὶ νὰ σᾶς συντρέχωμεν. Τώρα ἂν θελήσετε νὰ ἐπιτύχετε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, πρέπει νὰ προσέξετε ἀκριβῶς, καὶ νὰ φυλαχθῆτε μήπως καὶ σᾶς συκοφαντήσουν ἄλλην μίαν φορὰν οἱ ἐχθροί σας πῶς εἶσθε ἐνάντιος τῶν Ἄγγλων, νὰ πασχίσετε μὲ πᾶσάν σας σπουδὴν νὰ τοὺς πείσετε ὅτι τὴν στερεὰν ἀνεξαρτησίαν τοῦ γένους τὴν ἐλπίζετε ἀπὸ τὴν μεγαλοψυχίαν τῆς Ἀγγλικῆς ἀποφάσεως κατὰ τὸ ἐξωτερικόν. Μὴ πλανεθῆτε νὰ κλείετε εἰς σὲ προβλήματα νὰ ἐγκαλέσετε (1) κανέναν ὁδηγὸν, ὁποῦ νὰ εἶναι προσκολλημένος μὲ καμίαν στεριανὴν Αὐλήν· (2) διατὶ τότε ἡ ζηλοτυπία καὶ ἡ δικαία ὀργὴ τῶν Ἄγγλων· πρέπει νὰ προκρίνωμεν ἐτοῦτα ἀπὸ πᾶν ἄλλο πρᾶγμα. Σᾶς ἐπιορκῶ (3) εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν πατρίδα νὰ πάρετε τὰ λογιά μου ὡς τοῦ εὐαγγελίου ῥητὰ, καὶ νὰ ἐναντιωθῆτε μὲ ἀποφασιστικὴν ὀργὴν κατὰ παντὸς ἄλλου προβλήματος, ἐπειδὴ ἠξεύρω ὅτι πολλὰ ἀποφασίσθησαν ἀπὸ τὰς δύο φατρίας τῶν ἀνοήτων Κυβερνήτων σας, καὶ μᾶλλον τώρα ὁποῦ εἴδασιν ὅτι μὲ τὴν ἐπιστροφήν σας πηγαίνουν νὰ χάσουν πᾶσάν τους δύναμιν καὶ ἐλπίδα. Θεωρήσατε ὅτι πλέον σᾶς ἔβλάψασι αὐταὶ αἱ ἰδέαι ὁποῦ ἔδωσαν νὰ καταλάβουν πῶς ἔχετε παρὰ τὰ ἐσωτερικά των ἐργαλεῖα, ἐπειδὴ, καὶ μὲ ἐτοῦτο ἔλαβαν οἱ ἀντίπαλοι τὰ δάνεια καὶ τὰς βοηθείας τῶν Ἄγγλων. Τυχαίνει τὸ λοιπὸν αὐτὰ τὰ μέσα νὰ τὰ ἀναλάβετε ὁ ἴδιος, καὶ μὲ αὐτὰ νὰ ἐπιστηρίζετε τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἐδικήν σας καὶ τοῦ ἔθνους, καὶ ἂν οἱ ἐναντίοι σας κακῶς τὰ ἐμεταχειρίσθησαν, στοχασθῆτε νὰ τὰ μεταχειρισθῆτε εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον διὰ νὰ ἀποκτήσετε στερεὰν δύναμιν, δόξαν καὶ ὑπόληψιν ἐσωτερικήν τε καὶ αἰωνίαν. Μὴ λείψετε νὰ διαβάζετε μόνος σας τὴν παροῦσάν μου, διὰ νὰ ἔχετε πρὸ ὀφθαλμῶν εἰς ὅλας τὰς στιγμὰς ἐτούτας

(1) Προσκαλέσετε. (2) Ἐννοεῖ τὸν Καποδίστριαν ἢ καὶ τὸν Δουσμούρ. (3) Ὁρκίζομαι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

τὰς εἰλικρινὰς συμβουλάς μου, καὶ νὰ ὁδηγῆσθε ἐξ αὐτῶν εἰς πᾶσαν περίστασιν· καὶ ὡς καθὼς εἶμαι βέβαιος πῶς ὡς φρόνιμος ὅπου εἶσθε, θέλει συμφωνήσητε εἰς τὴν ἄδολην γνώμην μου, δὲν θέλει λείψετε νὰ μοῦ ἀποκριθῆτε εἰς ὅλα ἁπλῶς καὶ ἀναλόγως, διὰ νὰ ἠμπορέσω καὶ ἐγὼ μὲ τὴν ἀπόκρισίν σας νὰ σᾶς ἀποδείξω, ὡς καθὼς σᾶς ἐλπίζω, ἔμπροσθεν τῶν Βρεττανῶν, ὡς ἄξιον τῆς εὐνοίας καὶ βοηθείας των, καὶ οὐχὶ ὡς καθὼς σᾶς εἴχασι παραστήσει οἱ παμμίαροι ἐχθροί σας, καὶ τοῦτο θέλει ὠφελήσει ὑπέρμετρα τὴν πατρίδα. Ἀλησμονήσατε κάθε ἄλλον στοχασμόν, καὶ κάθε ἄλλην φιλίαν, καὶ ὑπόληψιν μερικήν, ἐπειδὴ καὶ πρόκειται λόγος περὶ σωτηρίας τοῦ γένους· καὶ τοῦτο πρέπει νὰ προκριθῇ παρά τινος ἄλλου δεσμοῦ. Ἐγὼ διὰ τὸ καλὸ τῆς πατρίδος ἤθελα ἀρνηθῶ τὴν ἰδίαν μου φαμηλίαν, καὶ οὕτως πρέπει νὰ αἰσθάνεται πᾶς καλὸς πατριώτης. Μὴ λείψετε νὰ μοῦ ἀποκριθῆτε εἰς ὅλα τῆς παρούσης μου τὰ μέρη, καὶ θέλει σᾶς κάμω ἐμπράκτως νὰ δοκιμάσετε πόσον ὠφέλιμαι ἐστάθησαν αἱ ἀπαθεῖς συμβουλαί μου.— Ταῦτα καὶ ἀσπάζοντάς σας ἀδελφικῶς μένω πρόθυμος τῶν ἐπιταγῶν σας, Διονύσιος ὁ δὲ Ρώμας.»

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Δραγώνας, προσκαλέσας εἰς Ζάκυνθον τὸν Χρῆστον Ζαχαρόπουλον ἢ Ζαχαριάδην Ζακυνθιομωραΐτην, ἱρολοχίτην ποτὲ καὶ ἐπιθεωρητὴν τότε τοῦ πολιορκοῦντος τὰς Πάτρας Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐγχειρίζει ἵνα μετακομίσῃ πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην, φέρων καὶ ἄλλο τι ἐπιστόλιον πρὸς αὐτὸν τοῦ Ρώμα, δι' οὗ ἐπροσκαλεῖτο ὁ Κολοκοτρώνης νὰ δώσῃ ἀκρόασιν εἰς ὅ,τι στοματικῶς ἤθελε τὸν εἰπεῖ ὁ Ζαχαρόπουλος. Παρηγγέλθη δὲ αὐτῷ ἐκ μέρους τῆς ἐπιτροπῆς νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην, ὅτι καμμία ἄλλη ἐκ τῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης δὲν δύναται νὰ βλάψῃ καὶ καμμία ἄλλη δὲν δύναται νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα εἰμὴ ἡ Ἀγγλία. Πλὴν διὰ νὰ σώσῃ αὐτὴν ἡ Ἀγγλία ἔπρεπε νὰ λάβῃ τὰ πιστὰ ἐκ μέρους του καὶ ἐκ μέρους τῶν προκρίτων τῆς Πελοποννήσου. Ἑπομένως ὁ Κολοκοτρώνης ὀφείλει νὰ γράψῃ πρὸς τὸν ὑπουργὸν Κάνιγγα αὐτόγραφον, διὰ τῆς ὁποίας νὰ ἐκφράσῃ ὅτι «θὰ εἶναι πιστὸς εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ αὐτὸς νὰ ἐγγυηθῇ καὶ διὰ τὴν πίστιν τῶν προκρίτων. Ἂν δὲ οὗτοι Ρωσσοφρονῶσιν, νὰ ἀποσπασθῇ ἐκεῖνος ἀπ' αὐτῶν· διότι οἱ Ἄγγλοι δὲν ἀρκοῦνται εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὸν Μαυροκορδάτον, ὅστις τοὺς παριστάνει τὴν Ἑλλάδα ὡς Ἀγγλοφρονοῦσαν. Θέλουσι νὰ βεβαιωθῶσιν αὐτοὶ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους Ἕλληνας, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς των καὶ τοὺς κινοῦντας τοὺς Ἕλληνας.» Ὁ Ζαχαρόπουλος λοιπὸν μεταβὰς εἰς Ἀλωνίσταιναν, ὅπου διέτριβεν ὁ Κο-

λοκοτρώνης, ἐγχειρίζει τὰ γράμματα τοῦ Ρώμα, καὶ πείθει αὐτὸν εἰς τοὺς λόγους τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπῆς. Ὁ γέρων Πελοποννήσιος στρατηγὸς μετὰ μεγάλης δυσκολίας, γράφει τὴν ἐπιστολήν. Ἔρρεε δὲ, ὡς ἱστορεῖ ὁ Σπηλιάδης, ψυχρὸν ἱδρῶτα διὰ τὴν ἀγωνίαν, ἣν ᾐσθάνετο πόσον ἡ ζητουμένη ἐξ αὐτοῦ ἔγγραφος πίστις πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ἥτις ἤθελεν ὠφελήσει ἢ βλάψει τὴν πατρίδα του, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ κατὰ μόνας ἔπρεπε νὰ τὴν γράψῃ, καὶ νὰ μὴ συμβουλευθῇ μὲ κανέναν ἄλλον· διότι ὁ Ζαχαρόπουλος τὸν ἀπηγόρευσεν ἐκ μέρους τῆς ἐπιτροπῆς τὸ νὰ γνωρίσῃ ἄλλος τὸ πρᾶγμα. Ὁ Κολοκοτρώνης ἔγραψε τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Κάνιγγα αὐτοχειρὶ, ὅτι δὲν ὁμοφρονεῖ μὲ οὐδεμίαν ἄλλην Δύναμιν ἐκτὸς μόνον μὲ ἐκείνην, ἥτις φρονεῖ τὰ ἀγαθὰ διὰ τὴν πατρίδα του. Καὶ τοῦτο αὐτὸ ἐγγυᾶται ἐκ μέρους ὅλων τῶν Πελοποννησίων προκρίτων καὶ μή· διότι δὲν φρονοῦσιν ἄλλο, ἢ ὅ,τι φρονεῖ αὐτὸς ὁ ἴδιος, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς Δυνάμεις τῆς Χριστιανωσύνης θεωρημένας ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ρώμας ἅμα ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κολοκοτρώνη παρέδωκε πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Ἄδαμ, καὶ οὗτος ἀνεγνώρισε τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Κολοκοτρώνη, συγκρίνας αὐτὴν μὲ ἐκείνην τὴν ὁποίαν εἶχε βάλει εἰς τὴν ἀναφορὰν, ἣν παρουσίασαν πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἑλληνοαλβανικοῦ τάγματος ἐν Ἑπτανήσῳ διὰ τοῦ συνταγματάρχου Ρικάρδου Τσούρτσ (1) Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἁρμοστὴς ἤξευρεν, ὅτι συνείθιζεν ὁ Κολοκυτρώνης τὰ ἔγγραφα νὰ τὰ σφραγίζῃ μὲ τὴν ἰδίαν σφραγίδα του, καὶ αὕτη ἔλλειπεν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἡ ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπὴ ἐχρησιμεύθη παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου Πελοπίδα, ὁ ὁποῖος ἀφίχθη εἰς Ζάκυνθον ἀποσταλεὶς παρὰ τοῦ Κολοκοτρώνη, ἵνα πληροφορηθῇ βεβαιώτερον παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς τὰ διατρέχοντα, καὶ ὁ Πελοπίδας κατεσκεύασε μολυβδίνην τινὰ ὁμοίαν μὲ τὰ σύμβολα τοῦ Κολοκοτρώνη, καὶ ἐσφραγίσθη ἡ ἐπιστολή του, ὡς ἤθελεν ὁ Ἁρμοστὴς, καὶ ἐστάλη εἰς τὸν Κάνιγγα.

Ὁ Ρώμας πάραυτα συννενοηθεὶς μετὰ τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπῆς συνέταξε Γαλλιστὶ τὴν ἑξῆς πρᾶξιν, ἣν μετέφρασεν ὁ ἰατρὸς Π. Στέφανος, καὶ ἀντέγραψε ὁ Παναγιώτης Δημητρακόπουλος, Καλάμιος.—«Ὁ κλῆρος, οἱ παρασταται, οἱ ἀρχηγοὶ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Α΄. Παρατηροῦντες ὅτι διὰ τὰ ἀνεξάλειπτα δικαιώματα τῆς ἰδιοκτησίας καὶ κυριότητος, διὰ τὰς ἐπικρατούσας ἀρχὰς τῆς Θρησκείας καὶ

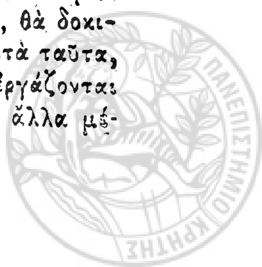
(1) Ὅρα τὰ περὶ τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς ἐν τῷ Α΄. μέρει τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑπτανήσου ὑπὸ Π. Χιώτου, Κεφ. Ζ.

ἐλευθερίας, καὶ διὰ τὸ ἐκ φύσεως ἔμφυτον τοῦ νὰ διατηρῇ καὶ ἀσφαλίζῃ ἕκαστος τὴν ἰδίαν ὕπαρξιν οἱ Ἕλληνες ἐνωπλίσθησαν μὲ τὰ ὅπλα τῆς δικαιοσύνης εἰς διάστημα πλέον τεσσάρων ἐτῶν, ὑπέστησαν ἀποφασιστικῶς καὶ σταθερῶς κατὰ τῶν δυνάμεων τῆς Ἀσίας Ἀφρικῆς καὶ Αἰγύπτου, πεζῶν τε καὶ ναυτικῶν, καὶ εἰς ὅλους τούτους τοὺς κινδύνους ἠφάνισαν, καὶ τώρα ἔμπωσαν τὰς κολοσσαίας δυνάμεις τῶν ἐχθρῶν, καὶ τελευταῖον στερημένοι παντὸς μέσου ἀνήκοντος εἰς τοιοῦτον ὑψηλὸν ἐγχείρημα, καθιέρωσαν οὗτοι διὰ τοῦ αἵματός των τὰ πολύτιμα αὐτῶν δικαιώματα, καὶ ἔδωκαν εἰς τὸν ἐκπεπληγμένον κόσμον ὄχι τόσον κοινὰς ἀποδείξεις, δι' ὅσον ἱκανὸς ἕνας λαὸς ἐκ φύσεως γεννημένος διὰ νὰ ζῇ ἐλεύθερος, καὶ ὅστις ἠδυνήθη νὰ διασπάσῃ τοὺς βρόχους μιᾶς ἱκανῶς πολυχρονίου καταθλιπτικῆς δουλείας. Β΄. Παρατηροῦντες ὅτι ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων μιᾶς πάλης οὕτως ἀνομοίου ἀπέκτησαν οἱ Ἕλληνες τὴν ἀπαράμιλλον ἀπόφασιν τῆς πολιτικῆς αὐτῶν καταστάσεως. Γ΄. Σκεπτόμενοι ὅτι πράκτορές τινῶν Ἠπειρωτικῶν Δυνάμεων, ἂν καὶ Χριστιανῶν, δὲν διεφύλαξαν ὁδηγίαν συνεχομένην μὲ τὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας αὐτοὶ ἐστερέωσαν, ἀλλ' ἀπὸ μέρους τῶν αὐτῶν δὲν ἔλλειψαν νὰ ἐκβῶσι συνεχῶς ἀντιρρήσεις πολιτικαὶ πολυμόρφου οὐσίας καὶ χαρακτῆρος. Δ΄. Παρατηροῦντες ὅτι τινὲς τῶν πρακτόρων τούτων παίζουν διὰ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, ὥστε νὰ εἰσχωρήσῃ εἴς τινας Ἕλληνας ἡ κλίσις τοῦ νὰ συστήσουν νέους σχηματισμοὺς πολιτικοὺς ἁρμοδίους πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὰ τέλη τῶν τοιούτων παρακινητῶν. Ε΄ Παρατηροῦντες ὅτι οὐ μόνον κατατρεγμοὺς καὶ παραβάσεις ὑποφέρει ἡ νόμιμος καὶ τακτικὴ κίνησις τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν θαλασσίων δυνάμεων τινῶν Βασιλειῶν, αἵτινες κατὰ πάντα τρόπον πειράζουν τὰ καθήκοντα τῆς διακηρυχθείσης οὐδετερότητος ἀπὸ τὰς αὐλάς των εἰς τὰς συνελεύσεις τοῦ Λάϊμπαχ καὶ τῆς Βερώνης ς΄. Παρατηροῦντες μὲ μεγάλην θλίψιν αὐτοὺς τοὺς Χριστιανοὺς ὁπλιζομένους ἐναντίον τῶν ὀπαδῶν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ εἰς βοήθειαν ἐκείνων τοῦ Ἀλκορανίου, εἰς τρόπον ὥςτε στρατιῶται Εὐρωπαῖοι ἐναντίον πάσης ἀρχῆς ἀληθοῦς πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς σπεύδουν νὰ διδάξουν, διωρίσουν καὶ ὁδηγήσουν τὰ στίφη τῶν βαρβάρων, διευθυνόμενα νὰ λεηλατήσουν τὴν ἱερὰν ἐκείνην γῆν, ἥτις σκεπάζει ἀνάμικτα καὶ συγκεχυμένα τ' ἀθάνατα κόκκαλα τῶν Κιμώνων, τῶν Τσαμαδῶν, τῶν Λεωνιδῶν, τῶν Μπότσαρῶν, τῶν Φιλοπουμένων, τῶν Νικηταραίων, τῶν Κολιαίρων, ὅπερ ἐμποδίζει τὰς προόδους τῆς ἱερᾶς ὑποθέσεως τῆς Ἑλλάδος. Ζ΄. Παρατηροῦντες ὅτι ἡ Διοίκησις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, εὐτυχὴς εἰς

τὸ νὰ διευθύνῃ λαὸν ἐλεύθερον, εἶναι ἡ μόνη, ἥτις διετήρησε μέχρι λεπτοῦ καθαρὰν τὴν οὐδετερότητα, περιφρονοῦσα τὸ νὰ μιμηθῇ τὰς ἀναφανδὸν βίας, ἤτοι νεφώδεις διαχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ ἄλλους ἀδιακόπως ἐπράχθησαν καὶ πράττονται εἰς τὴν Ἑλλάδα, Κωνσταντινούπολιν καὶ Αἴγυπτον. Σκεπτόμενοι ὅτι ἡ Βρεττανικὴ ἀδιαφορία δὲν ἀρκεῖ ν' ἀντιρροπήσῃ τὸν ἤδη ἐπηυξημένον ἐξωτερικὸν κατατρεγμὸν πρὸς βλάβην τῆς Ἑλλάδος. Η'. Παρατηροῦντες ὅτι ἡ Ἑλλὰς συνδυναμουμένη, ἢ ἀποδυνατευομένη οὐδὲν ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε νὰ προεπιχειρῇ, ἀλλὰ διὰ τὰ προρρηθέντα ἐμπόδια οὐδέποτε ἔλαβε διοίκησιν ὑπερτέραν τῶν παθῶν, καὶ σχέσεων. Θ'. Παρατηροῦντες ὅτι οἱ Ἕλληνες εἰς τοιαύτην γενναίαν μάχην, ἢ πρέπει νὰ ἐκβῶσιν ἀπὸ ταύτην νικηταὶ, ἢ θέλουσιν εἶσθαι τελείως ἀφανισμένοι, ἐπειδὴ οὐδὲν μέσον εἶναι, τὸ ὁποῖον νὰ δύναται νὰ τοὺς ἀποσπάσῃ ἀπὸ ταύτην τὴν ἀπόφασιν, ἥτις ἤδη κατεστήθη ἀπὸ τὴν φορὰν τοῦ πολέμου καὶ τοῦ χρόνου ἄφευκτος. Ι'. Παρατηροῦντες τελευταῖον ὅτι ἂν ἀπὸ ὑπερτάτην χάριν τῆς Προνοίας εὑρίσκωνται στερεωμέναι πλησίον μας αἱ Βρεττανικαὶ δυνάμεις, χρεωστεῖ ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν παροῦσαν αὐτῆς κατάστασιν νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τοῦτο ἐγκαίρως, ὡς καὶ νὰ ἐλπίσῃ ἀπὸ τὴν εὐθύτητα καὶ φιλανθρωπίαν τῆς ἰσχυρᾶς αὐτῆς Διοικήσεως. Ὅθεν πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἱερῶν δικαιωμάτων τῆς τοῦ Κράτους ἐλευθερίας καὶ ἱκανῶς στερεᾶς πολιτικῆς ὑπάρξεως, ἡ Ἑλλὰς διὰ τῆς παρούσης δημοσίας πράξεως προσδιορίζει, ἀποφασίζει, θεσπίζει καὶ βούλεται τὸν ἑπόμενον νόμον. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δυνάμει τῆς παρούσης πράξεως ἐκθέτει ἑκουσίως τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τῆς ἑαυτοῦ ἐλευθερίας, ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον ὑπεράσπισιν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ἡ παροῦσα αὕτη ὀργανικὴ πρᾶξις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους συνοδεύεται μὲ ἐπὶ τούτῳ διπλοῦν ὑπόμνημα πρὸς τὴν σεβασμίαν διοίκησιν τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος κατ' εὐθεῖαν εἰς Λονδῖνον, καὶ συγχρόνως, ἀποστέλλεται ἐμμέσως διὰ τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ Λόρδου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ τῆς Α. Μεγαλειότητος εἰς τὰς ἡνωμένας ἐπαρχίας τῶν Ἰονικῶν νήσων. Οἱ πρόεδροι τῶν ἐκτάκτων Βουλευτηρίων τοῦ Κράτους ξηρᾶς καὶ θαλάσσης θέλουν ἑτοίμως ἐκπληρώσει τὸν παρόντα νόμον.—Ἐν Πελοποννήσῳ τὴν δ'. Ἰουνίου ͵αωκε.»

Τὴν πρᾶξιν ταύτην λαβὼν παρὰ τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπῆς ὁ Χρῆστος Ζαχαρόπουλος ἐκόμισεν πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην εὑρισκόμενον εἰς Ἀλωνίτσιναν, ἵνα ὑπογράψῃ αὐτὸς πρῶτον ὡς ἀρχηγὸς τῶν κατὰ ξηρὰν δυνάμεων, εἶτα ἅπαντες οἱ ὁπλαρχηγοὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ Στερεᾶς. Ἄλλο δὲ ἀντίγραφον ἐκόμισεν εἰς Ὕδραν

πρὸς ὑπογραφὴν τοῦ Μιαούλη ὡς ἀρχηγοῦ τῶν κατὰ θάλασσαν δυνάμεων καὶ τῶν ἐγκρίτων πλοιάρχων ὁ Παναγιώτης Λεονταρίτης, ὑπηρετῶν ἐνθέρμως τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἐπιτροπὴν ἐν Ζακύνθῳ, καὶ συσχετισμένος μετὰ πολλῶν πλοιάρχων τοῦ Αἰγαίου δι' ἐμπορίαν. Παρηγγείλατο δὲ τοῖς ἀπεσταλμένοις ἡ ἐπιτροπὴ νὰ εἴπωσιν, ὅτι ὁ ἐπικείμενος κίνδυνος τῆς πατρίδος ἀναγκάζει τὴν ταχυτέραν ὑπογραφὴν καὶ ἀποστολὴν τῆς πράξεως εἰς Λονδῖνον. Ἀλλ' οἱ μὲν τῶν ὁπλαρχηγῶν τῆς ξηρᾶς δὲν ἤθελον νὰ ὑπογράψωσιν ἰσχυριζόμενοι, ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης ἀρχηγὸς ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς Στερεᾶς οὐδέποτε ἐτιτλοφορήθη· οἱ δὲ ἤθελον νὰ ὑπογράψωσιν, ἀλλ' ὤφειλε πρῶτον νὰ τροπολογηθῇ τὸ πρακτικόν. Ἀφοῦ ὅμως ὁ Ἰβραῒμ ἐπιτεθεὶς κατὰ τὰ Μαγούλιανα καὶ τὴν Ἀλωνίτσαιναν τοὺς ἀνεμοσκόρπισε, καὶ αὐτοὶ ἀπεχώρησαν εἰς Λαγγαδιαίς, παρακολουθοῦντος καὶ τοῦ Ζαχαροπούλου, ἐνόμισαν τὴν πρᾶξιν ὡς βοήθειαν πεμφθεῖσαν ἐξ οὐρανοῦ. Εὐθὺς δὲ ὑπέγραψαν Κολοκοτρώνης, Ζαΐμης, Κανέλλος, Δεληγιάννης, Πλαπούτας, Γενναῖος, Ἀποστόλης Κολοκοτρώνης, Ἀναγ. Παπασταθόπουλος καὶ ἄλλοι παρευρεθέντες, καὶ μάλιστα τινὲς αὐτῶν ἐμιμήθησαν ὑπογραφὰς πολλῶν ἀπόντων πολιτικῶν, πολεμικῶν καὶ κληρικῶν. Ἀξιομνημόνευτον δὲ τὸ τοῦ Ζαήμη, ὅστις, πρὶν ὑπογράψῃ, εἶπε πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην. «Διὰ τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος σὲ ὑπογράφω καὶ πρόεδρον τῶν κατὰ ξηρὰν βουλευτηρίων καὶ ἀρχηγὸν τῶν δυνάμεων τῆς ξηρᾶς.» Ὁ δὲ Ζαχαριάδης ἐπέστρεψε τὴν ἐνυπόγραφον πρᾶξιν πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν, ἥτις παρέδωκεν εἰς τὸν Ἁρμοστὴν Ἄδαμ, καὶ οὗτος ἔπεμψε πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Βρεττανίας. Ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Κωλέττης δὲν ὑπέγραψαν, διότι παρηγγέλθη τῷ ἀπεσταλμένῳ πρὸς αὐτοὺς νὰ μὴ ἐγχειρίσῃ· διότι ἐστοχάζετο ὁ Ρώμας ὅτι, ἐὰν ὑπέγραφον αὐτοὶ οἱ δύω, οἵτινες διεβάλλοντο ὁ μὲν ὡς Ἀγγλίζων καὶ θέλων νὰ παραδώσῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τοὺς Ἄγγλους, ὁ δὲ ὡς Γαλλίζων, καὶ θέλων νὰ φέρῃ Βασιλέα τὸν Νεμοὺρ, βεβαίως οὐδέποτε ἤθελε πεισθῇ ὁ Κολοκοτρώνης νὰ ὑπογράψῃ, βλέπων δύο τοὺς ἀσπονδοτέρους του ἐχθροὺς ὑπογεγραμμένους καὶ συνενοουμένους διὰ κακοβουλίαν, ὡς ἔλεγε, τῆς Ἑλλάδος. Διὸ ἐπὶ τούτῳ ὁ Ρώμας ἔγραφε πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην τὰς 23 Ἰουλίου.—«Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔφεραν τὰ πράγματα εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, σκέπτονται νὰ ἀναλάβωσι τὴν προτέραν των ὑπόληψιν καὶ μηχανεύονται. Καὶ ἂν ξεσκεπάσωσι τὴν πραγματείαν σας, θὰ δοκιμάσωσι νὰ προχωρέσωσιν εἰς αὐτὴν, διὰ νὰ καυχηθῶσι μετὰ ταῦτα, ὅτι αὐτοὶ μόνοι τὴν ἔπραξαν. Τώρα αὐτοὶ μυστικῶς ἐργάζονται νὰ ἐκλέξωσι πρεσβείας εἰς Λόνδραν καὶ Κορφοὺς καὶ εἰς ἄλλα μέ-

ρη. Προσέξατε ἀκριβῶς περὶ τούτου.»—Διὰ ταῦτα ὁ Μαυροκορδάτος ἦτο σύμφωνος μὲ τὸν Ζαήμην, Δεληγιάννην, Λόντον, Νοταρᾶν καὶ λοιποὺς ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς προστασίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Ἑνωθέντες δὲ ἅπαντες μὲ τὸν Κουντουριώτην ἀπεφάσισαν νὰ μὴ συνέλθωσι πληρεξούσιοι διὰ τὸν Νεμοὺρ, καὶ λάβωσι μέτρα ὅπως ματαιώσωσι τὰς ἀντενεργείας τοῦ Κωλέττου κατὰ τῆς αἰτουμένης προστασίας τῶν Ἄγγλων. Ἐπὶ τούτῳ συνεδέθη ὁ Γούρας καὶ ἄλλοι τῆς Στερεᾶς ὁπλαρχηγοὶ κατὰ τοῦ Κωλέττου.

Ἀγνοοῦντες ὅμως τινὲς τῶν ἐν Ζακύνθῳ φιλογενῶν τὸν σκοπὸν τοῦ Ρώμα διὰ τὴν μὴ ὑπογραφὴν τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ Κωλέττου, κατέψεγον τούτους ὡς ἀντάρτας καὶ προδότας. Καὶ δήπου Γεώργιος ὁ Τουρτούρης Καλαρίτης πρόσφυξ ἐν Ζακύνθῳ ἔγραφε πρὸς τὸν Κωλέττην, ἀνεψιὸν ὄντα αὐτοῦ, ἐπιστολὴν, δι' ἧς ἐμέμφετο αὐτὸν, ὅτι δὲν ὑπέγραψε καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τὰς ἀντιδράσεις αὐτοῦ κατηγόρει. Ὁ δὲ Κωλέττης τὰς 30 Δεκεμβρίου 1824 ἀπήντα αὐτῷ.—«Καὶ ἀπὸ τὰ γράμματά σου παρετήρησα πολλάκις, ἔτε ἠθέλησας νὰ μὲ πειράξῃς λέγωντάς μου, διατὶ νὰ σφάλλω πολιτικῶς, διότι δὲν ἠθέλησα νὰ ὑπογράψω τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐστάλη πρὸς τὴν Ἀγγλίαν· διότι μὲ ἐπείραξες λοιπὸν χωρὶς νὰ ἔχῃς σωστὴν πληροφορίαν τῶν φρονημάτων μου, καὶ μ' ἀδικῇς εἰς ἕνα τρόπον, ἀπεφάσισα νὰ σᾶς ἀποκριθῶ ἐξηγούμενος ὡς ἀκολούθως. Ἐγὼ ἀπ' ἀρχῆς ἔθρεψα σέβας εἰς τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος· διότι ἐφάνη πάντοτε καὶ παντοῦ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὑπερασπίσθη ἐκείνους τοὺς λαοὺς, οἵτινες ἀπεφάσισαν ν' ἀποτινάξουν τὸν ὁποῖον τοὺς κατέθλιβεν τυραννικὸν ζυγὸν, διὰ τὸ πρὸς αὐτὸ δὲ μάλιστα τοῦτό μου τὸ σέβας δὲν ἠθέλησα ποτὲ νὰ κάμω κανὲν ἐνάντιον μήνημα εἰς τοὺς σκοπούς του. Μερικοὶ πλὴν ἐνταῦθα πολιτικοὶ εἶχον ἐξακολουθοῦντες ἐν τῷ μεταξὺ πρὸ πολλοῦ τὴν ἀλληλογραφίαν μὲ ἄλλας ξένας Αὐλὰς, σκοπὸν ἔχοντες νὰ ἐνεργήσουν ὅτ' ἠδυνήθησαν νὰ γνωρίσουν καὶ εἰς τὸ ἔθνος γενικῶς, καὶ ἰδίως εἰς τὸν ἑαυτόν των ὠφέλιμον καὶ συμφέρον. Ἀλλ' ἀπ' αὐτὸ τούτων ἐγὼ τὸ σύστημα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς δηλότητός του, καμμίαν εἴδησιν καὶ μετοχὴν δὲν εἶχον, ὥστε ἡ ἔκβασις ταύτης τῆς ἐνεργείας μετὰ παρέλευσιν τινὸς καιροῦ ἀπεδείχθη πραγματικῶς ἐνταῦθα εἰς Ναύπλιον· τὸ ὁποῖον τοῦτο κ' ἐγὼ πληροφορηθεὶς, ἐπροσπάθησα καθ' ὅλους τοὺς τρόπους, παρακινῶν τοὺς πολιτικοὺς αὐτοὺς ἄνδρας νὰ καθησυχάσουν ὁπωσοῦν, καὶ νὰ παρατείνωσι τὸν καιρὸν τῆς ἐνεργείας των, μέχρις ὅτου νὰ ἴδωσι τὴν κρίσιμον ὑπαγόρευσιν τῶν ἰδίων πραγμάτων. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

φθάνει ἐνταῦθα καὶ ὁ Κ. Γιακουμάκης Τομπάζης, ὅστις ἔκαμεν αἴφνης γνωστὸν ἀντὶ τοῦ προσχεδιασμένου τούτου παρὰ τῶν εἰρημένων σκοποῦ, τὸ ἀπὸ μέρους τῆς Ὕδρας ἐλθὸν ἐνταῦθα πρὸς τὴν Ἀγγλίαν αὐτὸ ἔγγραφον. Ἀλλὰ δύο ἡμέρας πρὶν τῆς ἀνοίξεως τοῦ ἐγγράφου τούτου ἀπὸ τὸν ἴδιον Κ. Τομπάζην πληροφορηθέντες φίλοι μου τινὲς περὶ τούτου, μὲ λέγουν ὅτι ἐνηργήθη ἓν τοιοῦτον ἔγγραφον κτλ. Ἀλλ' εἶναι προσταγὴ νὰ μὴν ὑπογράψουν εἰς αὐτὸ δύο ἄνθρωποι ἐγώ τε καὶ ὁ Μαυροκορδάτος. Περὶ τοῦ δευτέρου τούτου λόγου ἐπροσπάθησαν καὶ οἱ φίλοι μου αὐτοί, καὶ ἐγὼ ἀφ' ἑτέρου μὲ ὅλας τὰς ἀκριβεῖς ἐξετάσεις, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξανοίξω οὔτε νὰ ἐννοήσω τὴν πηγήν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπήγασαν, καὶ ὅπως τέλος πάντων ἐφάνη παρουσιασθὲν ἐνταῦθα εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο τῆς Ἀγγλίας. Σκέψεις καὶ ἀνακρίσεις ἑκάστου εἴδους ἐγένοντο ἐπὶ τούτου. Συνελεύσεις καὶ ὁπωσοῦν γενικαὶ συνεκροτοῦντο, ἀφορῶσαι τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Ἀλλ' εἰς καμμίαν ἐγὼ δὲν ἐπροσεκλήθην, μήτε τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο ἠδυνήθην νὰ ἰδῶ, μέχρις ὅτου ἔτρεχεν ὑπὸ τὴν ἐπίκρισιν, καὶ σκέψιν τῶν ἐν μέρει πολιτικῶν τούτων. Τέλος δὲ ἐνεκρίθη ἡ ἀποστολή του, καὶ μίαν ἡμέραν μόνον μ' ἔτυχεν ὁ Κ. Κανακὸς εἰς ἕνα δρόμον καὶ μὲ λέγει «Κωλέττη! ὑπογράφεις αὐτὸ τὸ ἔγγραφον;» τοῦ εἶπον «τί;» καὶ μ' ἀπεκρίθη «τὸ τῆς Ἀγγλίας» τοῦ λέγω «ἀδελφὲ ἀκόμη δὲν τὸ εἶδον νὰ ἠξεύρω τὴν ἔννοιάν του· διὸ στείλετό μου εἰς τὸ σπῆτι, ἢ ἀντίγραφον τούτου νὰ τὰ θεωρήσω, καὶ νὰ κάμω καὶ ἐγὼ ὅτι ὁ πατριωτισμός μου μὲ ὑπαγορεύσει.» Μὲ ὑπεσχέθη, ἀλλὰ δὲν μοῦ τὸ ἔστειλε· δὲν ἠμπόρεσα δὲ νὰ τὸ ἴδω, εἰμὴ ἀντίγραφόν του μετὰ δύο ἡμέρας ὕστερον τῆς ἐντεῦθεν ἀναχωρήσεώς του. Πρὸς δὲ οἱ κακεντρεχεῖς ἐκεῖνοι οἵτινες κατώρθωσαν νὰ λεχθῇ ὅτ' εἶναι προσταγὴ νὰ μὴν ὑπογράψω ἐγὼ τὸ ἔγγραφον τοῦτο, καὶ ἐπροσπάθησαν μὲ τόσην αὐστηρότητα, νὰ μὴν ὑποπέσῃ πρὶν τῆς ἀποστολῆς του εἰς τὴν σκέψιν καὶ ἀπόκρισίν μου, οἱ αὐτοὶ λέγω κακονοοῦντες διέσπειραν ὅτι ὁ Κωλέττης δὲν συγκάμνει εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον, διότι δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπογράψῃ τὸ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἔγγραφον, καὶ ὅτι εἶναι Φραντζεζολάτρης κτλ. Βλέπεις λοιπὸν ὅτι οἱ ἐδῶ πολιτικοὶ πάντοτε φέρονται πρὸς ἐμὲ μὲ ἰντρίγες, ἐπιθυμοῦντες μόνον καὶ μόνον νὰ ἀμαυρώσουν τὴν ὑπόληψίν μου, καὶ νὰ βλάψουν τὴν ἐντιμότητά μου. Ἀλλ' ἐγὼ διότι ἐφέρθην πάντοτε, καὶ ἐκινήθην μὲ τὴν ἔμφυτόν μου ἀθωότητα, μ' ὅλας των τὰς τοσαύτας ἐμπαθεῖς ῥαδιουργίας, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μοῦ προξενήσουν τὴν ὁποίαν ἐπεθύμησαν βλάβην, μήτ' αὐτὰ τὰ βέλη τῆς ἀντενεργείας των διεπέρασαν τὴν αἰγίδα τῆς Ἀθηνᾶς,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Ἀλλὰ μένω πάλιν, δοξάζω τὸν Θεὸν, καλὰ καὶ παρ' ὅ,τι τοῦτο ὡς καλοὶ πατριῶται ἤλπιζον· διότι δὲν ἀμαυροῦται ἡ ὑπόληψις ἥτις ἀποκτᾶται μὲ τὴν ἀρετὴν, ὁ Θεὸς τοῦ δικαίου δὲν ἀφίνει ν' ἀδικηθῇ ὁ κλάδος τῆς ἀρετῆς ἡ ἀθωότης. Τοιαῦτα μοῦ κατεργάσθησαν ἐνταῦθα· ἀλλ' ἐγὼ σταθεὶς πάντοτε τοὐναντίον, ἐφάνην ἄλλος παρ' ὁποῖον ἐφαντάσθησαν οὗτοι νὰ μὲ ζωγραφήσουν εἰς τὰ ὄμματα τῶν λαῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Εὐρώπης. Σᾶς ἐγγυήθην ἐμπεριστατωμένως, διὰ νὰ μὲ στοχάζεσθε πλέον, ὡς πρότερον ἔχων καὶ σκοπὸν διὰ νὰ σᾶς κάμω νὰ μετανοήσητε, καὶ νὰ μὴ στοχάζεσθε ὅτι ὁ ἀνεψιός σας εὐκόλως δύναται ν' ἀπατηθῇ εἰς τοιαῦτα πράγματα. Διὰ ταῦτα πάντα λοιπὸν καὶ δι' ὅσα ἄλλα ἐπιθυμεῖτε, ὁ Ἀρχιδιάκονος θέλει σᾶς πληροφορήσει καὶ πλατύτερον ἐξηγούμενος· ἐγὼ δὲ μὲ σέβας ἀσπαζόμενός σας.—Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 30 Δεκεμβρίου 1824 ὁ προσφιλής ἀνεψιός σας Ἰωάννης Κωλέττης.»

»Υ. Γ. Τὰ πλοῖά μας σήμερον ἔπλεον ἀπὸ Ὕδραν καὶ ἐλπίζω νὰ προφθασθῇ τὸ Μεσολόγγιόν μας στεῖλε τὴν ἔσωθεν τῆς μητρός μου. Ἡ ἐπιγραφή. «Πρὸς τὸν Εὐγενέστατον Κύριον Γεώργιον Τουρτοῦρην. Εἰς Ζάκυνθον.»—Εἰς ἄλλο δὲ γράμμα πρὸς τὸν εὐγενέστατον κύριον Ραφτάνην ἔλεγε.—«Θέλεις ἀκόμη νὰ μάθῃς, ἂν ὁ Κωλέττης ὑπεγράφη εἰς τὸ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν διπλωματικώτατον κατὰ σὲ γράμμα ἢ ὄχι; καὶ ἂν ὄχι διατί; Ἐξέτασα ταύτην τὴν ὑπόθεσιν μὲ ὅλην τὴν ἀκρίβειαν καὶ ἐπληροφορήθην τ' ἀκόλουθα. Δύο ἡμέρας πρὶν φθάσῃ τὸ γράμμα αὐτὸ εἰς Ναύπλιον, ἦλθεν ἕνας ἄνθρωπος ἀπὸ Ὕδραν, ὅστις εἶπεν ὅτι ἔχει νὰ ἔλθῃ ἕνα τέτοιο γράμμα, ἀλλ' εἶναι προσταγὴ νὰ μὴ ὑπογραφῇ ὁ Κωλέττης καὶ ὁ Μαυροκορδάτος· καὶ τῷ ὄντι ἀφοῦ ἦλθαν τὰ γράμματα, ἐμεταχειρίσθησαν ὅλοι οἱ τρόποι, ὥστε τὸ γράμμα αὐτὸ νὰ μὴ τὸ ἰδῇ ὁ Κωλέττης. Ὁ Κωλέττης ὅμως ἐμεταχειρίσθη ὅλην τὴν ἀδιαφορίαν εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν. Μίαν τῶν ἡμερῶν οἱ παρασταται τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ἔκραξαν τὸν Κωλέττην εἰς συνέλευσιν, ὅστις, διότι εἶχε ἀναγκαίας ὑποθέσεις εἰς τὸ ἐκτελεστικὸν, δὲν ἠμπόρεσε νὰ πηγαίνῃ. Μετὰ δύω ἡμέρας τοῦ ἐπαρρησιάσθησαν τὰ ἔγγραφα ταῦτα παρὰ τοῦ Κυρίου Καναβοῦ εἰς τὸν δρόμον διὰ νὰ τὰ ὑπογράφῃ· ὁ Κωλέττης τοῦ εἶπε «δοσεμούτα διὰ νὰ τὰ διαβάσω, καὶ νὰ τὰ σκεφθῶ εἰς τὸ σπῆτί μου, καὶ τότε θέλει κάμει καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ συμφέρει.» Ὁ Κύριος Κανναβὸς τοῦ εἶπε, «ἔχουν νὰ τὰ ὑπογράψουν καὶ ἄλλοι», ὁ δὲ Κωλέττης τοῦ εἶπε «στειλεμοῦτα παρακαλῶ εἰς τὸ σπῆτι» ὁ Καναβὸς τοῦ ὑπεσχέθη, ἀλλ' ὁ Κωλέττης δὲν τὰ εἶδε τὰ ἔγγραφα πλέον. Τώρα θέλουν νὰ εἰποῦν ὅτι ὁ Κωλέττης δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπογραφῇ καὶ ὅτι εἶναι Φραντζεζολάτρης· ὁ Κω-

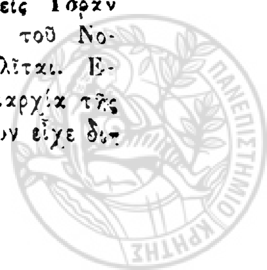
λέττης δμως ἀδιαφορεῖ εἰς δλας αὐτὰς τὰς ἰντρίγας, καὶ φροντίζει νὰ κάμῃ τὰ πρὸς τὴν πατρίδα χρέη του. Ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἀλάνθαστος ἱστορία θέλει ξεσκεπάσει τὴν ἀλήθειαν. Ἰδοὺ φίλε μου σ' εὐχαρίστησα εἰς τὰ ζητήματά σου, καὶ ὑγείαινε.—Τὴν 29 Φεβρουαρίου 1825 ἐν Ναυπλίῳ. Ὁ φίλος σου Ἰωάννης Νικολάου Δήμου.—Ἡ ἐπιγραφή. «Πρὸς τὸν εὐγενέστατον Κύριον Ραφτάνην. Εἰς Σάλωνα,»

Οὕτως ἐκακολογεῖτο ὁ Κωλέττης πρὸς συγγενεῖς καὶ φίλους, καθυστερήσας τὴν ὑπογραφήν του εἰς τὴν παράστασιν τῶν Ἑλλήνων αἰτουμένων τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν. Φανερὸν ὅμως ὅτι Γαλλόφρων, καὶ ἐργαζόμενος ὑπὲρ τοῦ Νεμοὺρ υἱοῦ τοῦ Ὀρλεὰνς, δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπογράψῃ ἔγγραφον, δ ἀνέτρεπε τὰ σχέδια τῶν Γαλλοφρόνων. Ἐντοσούτῳ ὁ ἀποσταλεὶς παρὰ τῆς Ζακυνθίας ἐπιτροπῆς Παναγιώτης Λεονδαρίτης μὲ τὸ ἔγγραφον, πορευθεὶς εἰς τὰς ναυτικὰς νήσους Σπέτσας καὶ Ὕδρας, ἔλαβε τὰς ὑπογραφὰς τοῦ Μιαούλη, ὡς ἀρχηγοῦ τῶν κατὰ θάλασσαν δυνάμεων καὶ τῶν ἄλλων προκρίτων θαλασσινῶν. Διώρισαν δὲ πληρεξουσίους, οἵτινες μετὰ τοῦ Παναγιώτου Λεονδαρίτου, διὰ νὰ πληροφορηθῶσιν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν περὶ τοῦ πράγματος τούτου, ἀμφιβάλλοντος, ἐὰν ἡ παροῦσα παράστασις ἦτο γνωστὴ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἐπειδὴ δὲν ἔβλεπον προσυπογεγραμμένον τὸν γενικὸν αὐτῆς γραμματέα Μαυροκορδάτον, ὅστις διηύθυνε τὰ ἐξωτερικά. Ἐπὶ τούτῳ τὰς 22 Ἰουλίου ἐγένετο συνεδρίασις κοινῇ Νομοτελεστῶν καὶ Βουλευτῶν περὶ τῆς παραστασεως. Μετὰ ἱκανὴν δὲ σύσκεψιν ἀπεφάσισαν νὰ τροπολογηθῇ μόνον τὸ λεκτικὸν τοῦ ἐγγράφου, φυλαττομένης ἀκριβῶς τῆς ἐννοίας τῆς παραστάσεως, καὶ νὰ ὑπογραφῶσιν ἅπαντα τὰ παρευρισκόμενα μέλη τῶν δύο Βουλευτηρίων, οὐχὶ ὡς μέλη δημόσια, ἀλλ' ὡς ἁπλοῖ πολῖται. Ἡ παράστασις δὲ τροπολογηθεῖσα κατὰ τὸ λεκτικὸν εἶχεν ὧδε.—«Α'. Ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες ἀντέσχον εἰς τὰς δυνάμεις τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης τῆς Ἀσίας, Αἰγύπτου καὶ Ἀφρικῆς τέσσαρα ἤδη ἔτη, καὶ ἀπέκτησαν δικαιώματα εἰς τὸ νὰ ὑπάρξουν πολιτικῶς. Β'. Ἐπειδὴ οἱ πράκτορες Δυνάμεών τινων τῆς Εὐρώπης ἔδειξαν πολιτικὴν ἀντιφατικὴν καὶ ἄδικον ὡς πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν προσπαθοῦν νὰ τὸ σύρουν διὰ τῶν ἀποστόλων των εἰς πολιτικὰς σχέσεις ἐναντίας εἰς τὰ συμφέροντα τῶν Δυνάμεων αὐτῶν Γ'. Ἐπειδὴ τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν καταδιώκεται καὶ ἀπαντᾷ ἐμπόδια ἀπὸ τοὺς ναυάρχους Δυνάμεών τινων προβάλλοντας τὴν παρ' αὐτῶν πραχθεῖσαν οὐδετερότητα εἰς τὰς ἐν Λάϊμπαχ καὶ ἐν Βερώνῃ συνόδους. Δ'. Ἐπειδὴ οἱ Χριστιανοὶ ὁπλίζονται κατὰ τῶν Τούρκων καὶ διευ-

θύουσι σμήνη βαρβάρων διωρισμένα νὰ καταστρέψωσι τὴν Ἑλλάδα, καὶ παραλύουν τὸν νόμιμον ἀγῶνά της. Ε΄. Ἐπειδὴ ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἐφύλαξεν ἀκριβῶς οὐδετερότητα, καὶ δὲν ἐμιμήθη τὰς μηχανορραφίας, ὅσας ἄλλοι φανερὰ μετεχειρίσθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ διὰ μόνης τῆς οὐδετερότητος νὰ ἀσφαλίσῃ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπὸ τὰς ἐπιδρομάς των. ς΄. Ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπέτυχον ἕως τώρα τὸν σκοπόν των κυρίως διὰ τὰς ἀνωτέρω αἰτίας, καὶ μάλιστα· διότι δὲν εἶχον ποτὲ Κυβέρνησιν ἀνωτέραν τῶν παθῶν καὶ ἱκανὴν νὰ προλάβῃ τὰς διχονοίας. Ζ΄. Ἐπειδὴ ἀνάγκη νὰ νικήσουν ἢ νὰ χαθοῦν. Η΄. Καὶ ἐπειδὴ εὐδοκίᾳ τῆς θείας Προνοίας αἱ δυνάμεις τῆς Α. Β. Μ. εὑρίσκονται πλησίον τῶν παραλίων μας, καὶ εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων μας κρίνομεν χρέος μας νὰ προσδράμωμεν εἰς αὐτάς, ὡς καὶ εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τῆς δυνατῆς Κυβερνήσεως αὐτῶν, διὰ νὰ ἀσφαλίσωμεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος σταθερὰν πολιτικὴν ὕπαρξιν καὶ τὰ ἱερὰ δικαιώματα δυνάμεως ἐλευθέρας ὁρίζομεν, ἀποφασίζομεν καὶ θέλομεν τὸν ἑπόμενον νόμον. Α΄. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος θέτει ἑκουσίως τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τῆς ἰδίας ἐλευθερίας, ἀνεξαρτησίας καὶ πολιτικῆς του ὑπάρξεως ὑπὸ τὴν μοναδικὴν ὑπεράσπισιν τῆς Α. Μ. τοῦ Γεωργίου Δ΄.—Ἡ παροῦσα πρᾶξις νὰ διευθυνθῇ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Αὐτοῦ Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος.»—Ὑπογράψαντες αὐτὴν οἱ συνεδριάσαντες, ὑπέγραψαν καὶ ὅλοι οἱ ἐν Ναυπλίῳ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ οἱ πολιτικοὶ καὶ πολεμικοὶ διαφόρων ἐπαρχιῶν. Ἄλλο δὲ ἀντίγραφον αὐτῆς ἐστάλη εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ ὑπεγράφη ἀπὸ τὸν κλῆρον, τοὺς προκρίτους τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοὺς ὁπλαρχηγούς.

Ἀλλ' ἐνῷ ὑπεγράφετο παρὰ πάντων ἡ παράστασις, ὁ Κωλέττης ὡς Γαλλόφρων ἐκ τοῦ φανεροῦ παρεμπόδιζε τοὺς Ναυπλιώτας νὰ ὑπογράφωσι, ὁ δὲ συνομόφρων αὐτοῦ Χρηστίδης παρεκίνει εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ναυπλίου τοὺς Ἕλληνας νὰ προτιμήσωσι τοὺς φιλανθρώπους Γάλλους, καὶ ὄχι τοὺς ἐγωϊστὰς Ἄγγλους. Ταῦτα μαθόντες οἱ ὑπὲρ τοῦ Νεμοὺρ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀρλεὰνς ἐνεργοῦντες ὁ Ρώσχη Γάλλος καὶ Β. Οὐασιγκτὼν, ἀνεψιὸς τοῦ μεγάλυο Οὐασιγκτῶνος πράκτορος τῆς Ἀμερικῆς ἐν Ἑλλάδι, ἐδημοσίευσαν ἀπὸ κοινοῦ τὴν ἑξῆς διαμαρτύρησιν.—«Οἱ ὑπογεγραμμένοι ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τὰς φιλελληνικὰς εταιρίας τῆς Γαλλίας καὶ τῶν ἡνωμένων ἐπαρχιῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἐπληροφορήθησαν ὅτι ἄτομά τινα μόνον ὡς ἁπλοῖ πολῖται ἔλαβον τὴν τόλμην νὰ γίνωσιν ἀρχηγοὶ μιᾶς φατρίας, καὶ ἐναντίον τῶν καθεστηκότων νόμων τῆς πατρίδος των

ὑπέγραψαν καὶ παρεκίνησαν καὶ ἄλλους νὰ ὑπογράψωσι μίαν ἀναφορὰν ὅλως διόλου ὑβριστικὴν εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν διοικήσεών των, τὰ ὁποῖα ἐξ ἀρχῆς ἔδειξαν τὸν μεγαλείτερον ζῆλον διὰ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ὑπογεγραμμένοι γνωρίζουσιν ὅτι τὸ Βουλευτικὸν καὶ τὸ Ἐκτελεστικὸν εἰς τὰς συνελεύσεις των τῶν 22 τοῦ παρόντος ἐψήφισαν νὰ ζητήσωσι βοήθειαν ἀπὸ τὴν διοίκησιν τῶν Ἑπτὰ νήσων διὰ τὴν διατήρησιν τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας των, ἐπαπειλουμένης ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰβραῒμ πασᾶ. Ἀγκαλὰ καὶ οἱ ὑπογεγραμμένοι νὰ εἶδον μὲ μεγάλην θλίψιν των, πόσην ὀλίγην πεποίθησιν ἔδειξεν εἰς τοιαύτην σπουδαίαν περίστασιν τὸ Βουλευτικὸν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ ἔθνη τῆς Γαλλίας καὶ Ἀμερικῆς, ἐσεβάσθησαν μόλοντοῦτο τὰς ἀποφάσεις του, καθὼς καὶ ὅλας τὰς ἄλλας κατὰ νόμους ἐργασίας του. Ἀλλὰ μὲ λύπην βλέπουσι ὅτι ἡ Βουλὴ ἀντὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ψήφισμά της, οὔτε κἂν μεταχειρίζεται ὅλα τὰ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν της αὐστηρὰ μέσα διὰ νὰ σωφρονήσῃ τοὺς πολίτας ἐκείνους τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες τολμῶσι νὰ ὑψωθῶσιν ὑπὲρ τοὺς νόμους, καὶ ζητοῦσι νὰ πράξωσι τὸ νῦν πολιτικὸν σύστημα τῆς Ἑλλάδος. Τούτου χάριν νομίζουσιν ὡς χρέος των νὰ προειδοποιήσωσι τὴν Ἑλληνικὴν διοίκησιν διὰ τὸ παράνομον αὐτὸ ἐπιχείρημα, πολλὰ ἐγκυκτικὸν εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν δύο ῥηθέντων ἐθνῶν, τ ἀόποῖα ἐξ ἀρχῆς ἔδειξαν τὸν μεγαλήτερον ζῆλον διὰ τὴν ἀννξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸ ὁποῖον μέλλει ἀναμφιβόλως εἰς τὸ ἑξῆς νὰ βλάψῃ τὰ συμφέροντά της. Ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις πρέπει νὰ γνωρίσῃ τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον τρέχει, ἀνεχομένη τοιαῦτα συμβούλια γεννήματα ἀναρχικοῦ πνεύματος, καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν διαμαρτυρούμεθα ἐπισήμως.Οἱ ὑπογεγραμμένοι παρακαλοῦσι τὸ Ἐκτελεστικὸν νὰ ἐξηγηθῇ εἰς τὴν παροῦσαν σπουδαίαν ὑπόθεσιν μὲ καθαρότητα καὶ βεβαιότητα. Καὶ ἀνυπομόνως περιμένουσι τὴν ταχεῖαν ἀπόκρισίν του, διὰ νὰ εἰδοποιήσωσι τὰς εταιρίας των, καὶ νὰ ἠξεύρωσι καὶ αὐτὸν νὰ ὁδηγηθῶσιν εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν.—Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 24 Ἰουλίου 1825.»—Τὴν πρώτην τοῦ Αὐγούστου διεμαρτυρήθη καὶ πάλιν ὁ Οὐασιγκτὼν κατὰ τῆς πράξεως λέγων.—«Συνεννοηθεῖσαι αἱ ἀρχαὶ τῆς Ἑπτανήσου πρὸς ἐπίτευξιν Ἀγγλικῶν σχεδίων, ἔγραψαν ἐν Κερκύρᾳ ἰταλιστὶ πρᾶξιν ὡς ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων. Ταύτην μεταφρασθεῖσαν εἰς Ὕδραν ὑπέγραψαν οἱ πρόκριτοι Ὕδρας καὶ Σπετσῶν δύο μέλη τοῦ Νομοτελεστικοῦ, καὶ ὅλα τοῦ Βουλευτικοῦ καὶ ἄλλοι πολῖται. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς πράξεως αὐτῆς παραχωρεῖται ἡ κυριαρχία τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ οὐδεὶς τῶν ὑπογραψάντων εἶχε δι-

καίωμα τοῦτο νὰ ποιήσῃ, διὰ τοῦτο αὐτὸς παραιτεῖται ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶχε σκοπὸν νὰ συναγωνισθῇ στρατιωτικῶς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.»

Τὴν ὑπογράφεῖσαν ὑπὸ τῶν θαλασσινῶν προκρίτων πρᾶξιν ἡ Κυβέρνησις παρέδωκεν εἰς τὸν Κίμωνα Μιαούλην, τὸν υἱὸν τοῦ Ναυάρχου, ἵνα τὴν ἀποκομίσῃ εἰς Ἀγγλίαν, καὶ τὴν ἐγχειρίσῃ πρὸς τὸν Κάνιγγα. Αὐτὸς δὲ πλεύσας μετὰ τοῦ Παναγιώτου Λεονδαρίτου καὶ τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη, ἀφίχθη εἰς Ζάκυνθον, ἔνθα συνομιλήσας μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Ζακυνθίων φιλογενῶν, ἔλαβεν ὁδηγίας παρ' αὐτῶν, πῶς ὤφειλε νὰ παρουσιασθῇ πρὸς τὸν Κάνιγγα. Συνεστήθη προσέτι παρὰ τοῦ Αρχγῶνα καὶ Ρώμα πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν καὶ τοὺς σχετικούς των καὶ φιλέλληνας ἐν Λονδίνῳ. Ὁ Ρώμας ὅμως ἐπίζηλος, ὅπως μὴ ἄλλος τις φανῇ συνεργὸς εἰς τὰ προταθέντα ὑπὲρ Ἑλλάδος, δὲν παρεδέχετο τὸν Τρικούπην ὡς ἀπεσταλμένον παρὰ τοῦ Μαυροκορδάτου. Διὸ πείσας τὰ μέλη τῆς Ζακυνθίου ἐπιτροπῆς, κατώρθωσε νὰ σταλῇ ἡ ἑξῆς ἐπιστολὴ ἐκ μέρους ἐκείνης πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.— «Ἐν Ζακύνθῳ 15 Αὐγούστου 1824.—Ἐπροσπαθήσαμεν τὸ κατὰ δύναμιν, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι ὁ Κύριος Τρικούπης, ἀφοῦ διαπραγματευθῇ τὸ ἐπιχείρημά του μὲ εἰλικρίνειαν, εἶναι πιθανὸν νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ τῆς Διοικήσεως. Ἡμεῖς νομίζομεν τὴν ἀποστολὴν ταύτην, καὶ ὅπως ἤθελε γίνῃ, ἑπομένως ἐπιβλαβεῖς καὶ εἰς τὰ μερικὰ συμφέροντα, καθ' ὅτι ἔχουσι συμφέρον τῶν γνωστῶν σας ὑποκειμένων, τὰ ὁποῖα ἄνω κάτω φέρουσι τὸ πᾶν, διὰ νὰ ἐπιτύχωσι τὰ προσχεδιασμένα διὰ τὰ τέλη των. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ λάβετε ὑπ' ὄψιν κατ' ἐξοχὴν ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, καὶ νὰ μεταχειρισθῆτε πάντα τρόπον, ὥστε νὰ ταχυνθῇ ἡ ἀνάκλησις τοῦ Τρικούπη, ἐπειδὴ δὲν συμφέρει διὰ τὰ ἐδικά σας συμφέροντα νὰ διαμείνῃ ἐκεῖ, καθὼς εἶναι διωρισμένος μὲ τὴν ἐν Λονδίνῳ ἐπιτροπὴν, μὲ τοὺς συνωμότας του.»—Μετ' ὀλίγον ὁ Μιαούλης φθάσας εἰς Λονδῖνον ἐδεξιώθη παρὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ, καὶ ἰδίως παρὰ τῶν φιλελλήνων καὶ τοῦ κομιτάτου, διότι ἐνομίζετο ὅτι διὰ τῆς παραστάσεως πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἀφεύκτως ἤθελε δοθῇ ἡ Βρεττανικὴ προστασία εἰς τὴν ἐπανάστασιν, καὶ τὸ Ἀγγλικὸν μυστικοσυμβούλιον ἤθελε σώσει τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ Ἰβραΐμου, καὶ γνωρίσει τὴν ἐλευθερίαν της. Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐξέδοτο τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1825 τὴν ἑπομένην διακήρυξιν.—«Ἡ Β. Δ. Μεγαλειότης διατάττει εἰς ὅλους τοὺς ὑπηκόους τῆς Α. Μ. νὰ φυλάττωσιν αὐστηρῶς τὰ χρέη τῆς οὐδετερότητος τόσον πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας,

καθὼς καὶ πρὸς ἄλλους διαμαχομένους λαοὺς εἰς εἰρήνην διάγοντας μετὰ τῆς Α. Μ. νὰ σέβωνται προσέτι ὅλων ἐν γένει καὶ ἑκάστου κατὰ μέρος τὰ πολεμικὰ δικαιώματα, τὴν ἐνέργειαν τῶν ὁποίων ἀπέκτησε πάντοτε δικαιωματικῶς ἡ Α. Μ. ὁσάκις εὑρέθη ἐμπεπλεγμένη εἰς πόλεμον.»—Οὕτως ἡ μὲν Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἀνεγνώρισε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὡς πολεμοῦν, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ συνεταύτισε ὡς πρὸς τὸν πόλεμον τῶν ἀντιπάλων του.

Ὁ ὑπουργὸς Κάνιγγ λαβὼν τὴν ὑπογραφεῖσαν παράστασιν τῶν Ἑλλήνων, εὐχαρίστησε μὲν τοὺς Ἕλληνας διὰ τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν, ἣν ἔδειξαν πρὸς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, ἀπέρριψε δὲ αὐτήν, εἰπὼν ὅτι· «παραδεχομένη ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις τὴν προστασίαν, ἤθελεν ὑποκινήσει τὴν Τουρκίαν εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Ἀγγλίας διὰ πρόφασιν ἀδικαιολόγητον, καὶ ἐνώπιον τῶν συμμάχων Δυνάμεων. Δὲν θέλει δὲ λείψει τῆς φιλικῆς μεσολαβήσεως, ὅπως ἐπέλθῃ τὶς συμβιβασμός.»—Διὸ ὁ Κάνιγγ τῇ 13 Ὀκτωβρίου 1825 ἔγραψε πρὸς τοὺς δύο προέδρους Κολοκοτρώνην καὶ Μιαούλην τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν πρὸς τὴν παράστασιν.—«Γραμματεία τῶν ἐξωτερικῶν. — Κύριοι! — Ἔλαβον διὰ χειρὸς τοῦ Κ. Μιαούλη τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν μοὶ ἐκάματε τὴν τιμὴν νὰ μὲ διευθύνετε χρονολογουμένην τὴν ἀπὸ 25 Ἰουλίου συνοδεύουσαν δηλοποίησιν, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖτε νὰ καθυποβάλω ὑπ' ὄψιν τοῦ Βασιλέως Κυρίου μου. Ἐπειδὴ ἀντίγραφον αὐτῆς τῆς δηλοποιήσεως, συνοδευμένον ἀπό τινα ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Κολοκοτρώνη, ἔλαβον πρό τινος καιροῦ διὰ τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἰονικῶν νήσων, καὶ ἡ ὑπόθεσις ἀνεπτύχθη ἐντελῶς διὰ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Μεγαλειότητός του πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κ. Μιαούλη, εἶμαι διὰ τοῦτο ἕτοιμος νὰ σᾶς ἀπαντήσω θετικῶς περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐξ ἀρχῆς τῶν ὑπαρχουσῶν ἐχθροπραξιῶν μεταξὺ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης καὶ τῶν Ἑλλήνων προεκήρυξε, καὶ διετήρησεν αὐστηρὰν καὶ ἀμερόληπτον οὐδετερότητα. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία πρὸ πολλοῦ εὑρίσκεται συνδεδεμένη διὰ συνθηκῶν μετὰ τῆς Υ. Πύλης. Τίποτε δὲν ἔχει νὰ παραπονεθῇ διά τινα παραβίασιν τῶν συνθηκῶν τούτων, ὡς ἐκ μέρους τῆς Πύλης. Καὶ ἀπὸ τὴν πίστιν αὐτῶν τὰ πρόσωπα, ἡ ἰδιοκτησία καὶ τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα μεγάλων ἑταιριῶν ὑπηκόων τῆς Α. Μ. ὑπερασπίζονται ἐντὸς τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων δὲν νομίζει ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις συνᾷδον μὲ τὴν καλὴν πίστιν ὡς ἐκ μέρους της, οὐδὲ μὲ τὰς ἀρχὰς τῶν νόμων, δι' ὧν πρὸς ἄλληλα τὰ ἔθνη σχέσεις κανονίζονται, καὶ διατηρεῖται ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου, νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τῆς Πύλης, ἐνῷ δὲν τὴν ἐ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

δωκεν αὕτη οὐδεμίαν δικαίαν ἀφορμὴν πάλης. Οὐδεὶς δὲ ἐχέφρων ἀμφιβάλλει, ὅτι νὰ παραδεχθῇ ἡ πρότασις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν δηλοποίησίν των ἤθελεν εἶναι πραγματικῶς κήρυξις πολέμου ἐναντίον τῆς Πύλης. Καὶ ἤθελεν εἶναι ἔργον τῆς μεγαλητέρας ποταπότητος καὶ μωρίας τὸ νὰ παραδεχθῇ ὁποιαδήποτε Κυβέρνησις νὰ τοὺς ὑπερασπίσῃ, καὶ ἐνταυτῷ νὰ μὴ τοὺς χορηγήσῃ οἰκονομικὴν, πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν βοήθειαν, καθ' ὅσον ἤθελε δυνηθῇ καὶ εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν. Ἡ δὲ γενομένη πρότασις εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν δὲν εἶναι μόνον τὸ νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τῆς Πύλης, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἀναδεχθῇ ὅλον τὸ βάρος τοῦ πολέμου, καὶ νὰ ὑποχρεωθῇ ἀφ' ἑαυτῆς νὰ μὴ καταθέσῃ τὰ ὅπλα, εἰμὴ ἀφοῦ ἡ Ἑλλὰς κατασταθῇ ἀνεξάρτητος. Δύναταί τις λοιπὸν εὐλόγως νὰ ἀπορρίψῃ πρότασιν ὅλως διόλου ἀσυλλόγιστον, καὶ ἔχουσαν ἐπὶ τοσοῦτον σημαντικὰς συνεπείας, ὅσον καὶ ἂν εἶναι κολακευτικὰ, τὰ ὁποῖα παρήγαγον αὐτὴν αἴτια, ὄχι μόνον χωρὶς νὰ προξενήσῃ ὑπονοίας ὡς πρὸς τὸ εἰλικρινὲς τῶν παραμυθιῶν ἐκείνων, τὰς ὁποίας εἰς προτέραν τινὰ περίστασιν διεύθυνα πρὸς Ἑλληνικὴν Ἐπαρχιακὴν Κυβέρνησιν. Ἀποφασισμένη ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις νὰ διατηρήσῃ ἀναλλοίωτον τὴν οὐδετερότητα, τὴν ὁποίαν ἐπανειλημμένως πολλάκις διεκήρυξεν, ἤθελε δράξει μετὰ χαρᾶς τὴν εὐκαιρίαν, τὰν ὁποίαν ἡ τύχη τοῦ πολέμου καὶ αἱ σχετικαὶ ἐχθροπραξίαι τῶν διαμαχομένων μερῶν δύνανται νὰ προσενέγκωσι διὰ νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ λάβῃ τέλος διὰ τῆς μεσολαβήσεώς της ἡ πάλη, καθ' ἣν τὰ συμφέροντα καὶ ἡ τιμὴ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν νὰ μείνωσιν ἀπρόσβλητα . . . Γ. Κάνιγγ.»

Διὰ τῆς παραστάσεως, ἣν ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις παρεσκεύασε διὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ παρὰ τοῖς Ἰονίοις Νήσοις, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀνέτρεψε τὸ σχέδιον τοῦ νὰ ἀναγορευθῇ ὁ υἱὸς τοῦ δουκὸς Ὀρλεὰνς Βασιλεὺς τῆς Ἑλλλάδος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπέτρεψε πᾶν κίνημα τῆς Ῥωσσίας ὑπὲρ Ἑλλάδος παρὰ γνώμην αὐτῆς γινόμενον κατὰ Τουρκίας· διότι ἐφοβεῖτο ἀεὶ ἡ Ἀγγλία μὴ ἡ Ῥωσσία ἐπέμβῃ ἐνόπλως εἰς τὴν Ἑλληνοτουρκικὴν πάλην, καὶ ἀπομονωθῶσιν αἱ ἄλλαι Δυνάμεις. Θέλουσα δὲ νὰ καταπραΰνῃ τὴν Υ. Πύλην, ἥτις ὑπερωργίσθη μαθοῦσα τὴν αἴτησιν προστασίας παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐξέδωκε διάταγμα ἀπαγορεῦον πᾶσαν στρατολογίαν τῶν ὑπηκόων της ἐπὶ ξένῃ ὑπηρεσίᾳ, καὶ ἐμπόδισε τὰ ἐξ Ἀγγλίας πεμπόμενα πολεμοφόδια εἰς χρῆσιν τῶν διαμαχομένων. Δὲν ἔπαυον ὅμως οἱ Ὀρλεανισταὶ καὶ οἱ ἀντίπαλοι τῶν Ἀγγλοφρόνων νὰ ταράττωσι τὰ καθεστῶτα ἕνεκα τῆς παραστάσεως. Ὁ Κερκυραῖος Ἰωάννης Θεοτόκης, ὑπουργὸς τότε τῆς δικαιοσύνης, ἐπαύθη παρὰ

τοῦ Νομοτελεστικοῦ, καὶ ἐφυλακίσθη μετὰ τοῦ Ζουρδὰν καὶ Πετράκη· διότι συνελήφθη ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀθηναῖον Πετράκην, ἐν ᾗ ἔλεγεν ὅτι τὸ ἔγγραφον τῆς παραστάσεως ἐπώλησε τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἐρωτώμενος δὲ ἐν ἀνακρίσει ὁ Θεοτόκης ποίους εἶχεν εἰς τὴν οἰκίαν του τὰς 21 Ἰουλίου, καὶ περί τινος ἐσκέπτοντο, ἀπεκρίθη. «Ὁ λόγος ἦτο περὶ ἀναφορᾶς νὰ δοθῇ ἀπὸ μέρους ἡμῶν εἰς τὴν Βουλὴν, διὰ νὰ λάβῃ μέτρα σωτήρια εἰς τὸν προκείμενον κίνδυνον. Ἡ δὲ ἀναφορὰ ἐγράφη καὶ δὲν ἐδόθη· διότι καὶ τὰ δύω σώματα εἰς ἔκτακτον συνέλευσιν ἀπεφάσισαν νὰ ζητηθῇ ἀπὸ τὰς Ἰονίους νήσους βοήθεια ἔμμεσος ἢ ἄμεσος.» — Παυσάσης δὲ τῆς ἀνακρίσεως ὁ μὲν Θεοτόκης ἐκρατήθη εἰς φυλακήν· ὁ δὲ Ζουρδὰν ἐξορίζετο ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος. Καίτοι δὲ ὁ Γάλλος ναύαρχος Δερινὴς ἐσυμβούλευε τοὺς Γαλλόφρονας τῶν Ἑλλήνων νὰ ἀναφερθῶσι πρὸς ὅλας τὰς Χριστιανικὰς Δυνάμεις καὶ αὐτὸν τὸν Πάπαν, αἰτούμενοι τὴν προστασίαν του, οἱ Ἄγγλοι συνεπῶς τῆς παραστάσεως τῶν ἐξαιτουμένων συνεβούλευσαν, ὅτι συγκροτηθείσης τακτικῆς ἐθνοσυνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων νὰ ζητήσωσιν ἐπισήμως τὴν μεσολάβησιν τῆς Ἀγγλίας πρὸς τὸν Σουλτάνον, ἵνα συμβιβασθῶσι, καὶ παύσῃ ὁ πόλεμος. Ἑπομένως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις προεκήρυττε τὴν συγκάλεσιν ἐθνοσυνελεύσεως τὰς 17 Μαρτίου 1825. Ἀναβληθείσης δὲ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον, ἀπεφασίσθη δι' ἄλλης προκηρύξεως τὸν Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὅπως συγκροτηθῇ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐλευσομένου Ἰανουαρίου 1826. Ἀλλ' οἱ Γαλλόφρονες ἐτάραττον τὴν Ἑλλάδα, ὅτι κατὰ τὴν ἐθνοσυνέλευσιν ἐκείνην ἔμελλε νὰ πωληθῇ ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Διὸ τοὺς ὑπογράψαντας αὖθις ἀναφορὰν καὶ αἰτουμένους τὸν Δοῦκα Νεμοὺρ Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος ἡ Κυβέρνησις κατεδίωξεν. Τότε ὁ Νικόλαος Κορπότης Γαλλόφρων καὶ συνενοούμενος μετὰ τοῦ Κωλέττου καὶ Θεοτόκη ἵνα μὴ φυλακισθῇ, ἀπέρασεν εἰς Κάλαμον τῆς Ἑπτανήσου, καὶ ἐκεῖ ἀσθενήσας ἀπέθανεν. Ἀπεστάλη δὲ ὑπὸ τῶν ὁμοφρόνων λάθρα ὁ Ἀξιώτης εἰς Παρισίους μὲ ἀναφορὰν ὑπογραφεῖσαν ὑπὸ τῶν Γαλλοφρόνων πρὸς τὸν Δοῦκα Ὀρλεάνς τὸν πατέρα τοῦ Νεμούρ. Ὁ δὲ Σεβαστιάνης διεκοίνωσεν αὐτοῖς τὰς 24 Νοεμβρίου, ὅτι αἱ Δυνάμεις δὲν θὰ συγχωρήσωσι ποτὲ εἰς τὴν Γαλλίαν νὰ δώσῃ Βασιλέα Γάλλον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἐὰν αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν δὲν προσκτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των, διευθύνοντες καλῶς τὰ οἰκονομικὰ καὶ στρατηγικά των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

ΙΟΝΙΟΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ.

Ἀνδρέα Μεταξᾶ προκήρυξις ἐπὶ τῶν προόδων τοῦ Ἰβραΐμου.—Ἡ ἀνδραγαθία τοῦ Προβέντζα εἰς Λιμποβίσι.—Οἱ ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ εἰς Βάλτον καὶ Ξηρόμερον καταδιωκόμενοι καταφεύγουσιν εἰς Κάλαμον.—Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Νικήτα πρὸς τὸν Κ. Δραγώναν ἐπὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ.—Γράμμα τῆς Διοικητικῆς ἐπιτροπῆς Μεσολογγίου πρὸς τὸν Δραγώνα περὶ ἀποστολῆς χρημάτων καὶ ἐφοδίων ἐκ Ζακύνθου.—Ὁ Μέγερ ἀποστέλλεται εἰς Ζάκυνθον διὰ τὰς βοηθείας.—Συνενόησις Βαρνακιώτη, Κιουταχῆ καὶ Νότη Βότσαρη.—Ὁ Βυζαντινὸς στόλος παρὰ τῷ Μεσολογγίῳ.—Τὸ Μεσολόγγιον ζωοτροφεῖται ἐκ Ζακύνθου.—Ναυμαχία μεταξὺ Κεφαλληνίας καὶ Πάπα.—Ἔξοδος ἐπιτυχὴς τῶν 20 Ἰουλίου.—Οἱ πολιορκούμενοι κλέπτουσι τὸ χῶμα ἐκ τῶν προχωμάτων τοῦ Κιουταχῆ.—Ἔξοδοι καὶ ὑπόνομοι κατὰ τῶν προχωμάτων.—Ὁ Γεώργιος Σολωμὸς καὶ ἱερεὺς Καριδάκης ἀποκρούωσι τοὺς ἐχθροὺς εἰς Χλουμοῦτσι.—Ἐκστρατεία τοῦ Ἰβραΐμου εἰς Μεσολόγγιον.—Ναυμαχίαι περὶ τὰς Σκρόφας Δραγαμέστον, καὶ Γλαρέντζαν.—Τὸ πλοῖον τοῦ Ζακυνθίου Μπουκῆ καίεται ὡς πειρατικόν.—Διαπραγμάτευσις τοῦ Ἰβραΐμου πρὸς τοὺς πολιορκημένους διὰ τοῦ Ἄγγλου πλοιάρχου Ἀμπὰτ περὶ παραδόσεως.—Ὑπερφιλοτιμία τῶν Ἑπτανησίων εἰς συνεισφορὰς χρημάτων καὶ ἐφοδίων ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου.—Ἡ γενναιότης Ἰω. Ζαμπέλη, Καμίλου Δελαδέτσιμα, Ἀνδρ. Κοκκίνη, καὶ Ἰω. Κεφαλᾶ.—Πτῶσις τοῦ Βασιλαδίου.—Γράμματα Γεωργίου Λαδοπούλου ἐκ Ζακύνθου καὶ Κηθυραίων πατριωτῶν πρὸς τοὺς Σπετσοῦδριώτας.—Ὁ Μιαούλης ναυμαχῶν περὶ τὰς Σκρόφας καίει μίαν Τουρκικὴν κορβέτταν.—Ἅλωσις τοῦ Βασιλαδίου, φόνος τοῦ Ζακυνθίου Ρουμελιώτου, καὶ πτῶσις τοῦ

Ἀνατολικοῦ.—Ἐνθουσιασμὸς τῶν Ζακυνθίων δι' ἐφοδίασιν τῶν πολιορκουμένων.—Γράμμα τοῦ Λάμπρου Βέϋκου ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου πρὸς τὴν ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπήν. Ἡ ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπὴ διαπραγματεύεται μὲ τὸν Ἁρμοστὴν Ἄδαμ περὶ συμβιβασμοῦ.—Ὁ καπεταν-πασᾶς ἀποβάλλλει τὰς προτάσεις τοῦ Ἁρμοστοῦ.—Ἐπιστολὴ τοῦ ναυάρχου τῶν Σπετσιωτῶν Ἀνδρούτσου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.—Ἡ ἐθνικὴ γ'. συνέλευσις ψηφίζει δάνειον 100,000 διστήλων ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων.—Ὁδηγίαι τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως πρὸς τὴν ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπὴν περὶ πραγματεύσεως τοῦ δανείου.—Ὁ Γόρδων ἐν Κερκύρᾳ προσκαλεῖται ὑπὸ τῆς συνελεύσεως.—Ἡρωϊκὴ πτῶσις τοῦ Μεσολογγίου, καὶ διαματαίωσις τοῦ δανείου.

ἘΝ τούτοις ὁ Ἰβραΐμης φέρει πῦρ καὶ μάχαιραν παντοῦ τῆς Πελοποννήσου. Ἀναγκάζεται ὁ γενναῖος Ι. Κολοκοτρώνης, μετὰ πεντάωρον μάχην εἰς Τρίκορφα περικυκλωθείς, νὰ τραπῇ εἰς φυγήν, καὶ σχεδὸν 270 ἐκ τῶν Ἑλλήνων νὰ πέσωσιν ἐνδόξως. Τότε ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης προφθάσας εἰς τὸ διάσελον τῆς Ἀλωνισταίνης μὲ ὀλίγα στρατεύματα, ἀποστέλλει τὸν Κολιόπουλον, Πετιμεζᾶν καὶ Λύκον. Οὗτοι δὲ προσβαλόντες περὶ τὰ ἐκεῖσε πεντακοσίους ἱππεῖς τοῦ ἐχθροῦ, τοὺς μὲν ζωγροῦσι, τοὺς δὲ φονεύουσι, καὶ τοὺς ἄλλους τρέπουσιν εἰς φυγήν. Πλείονες αὐτῶν ὁρμήσαντες κατὰ τοῦ Κολοκοτρώνη εἰς ἄλλην αὖθις σύγκρουσιν, φεύγουσι δρομαίως. Τότε ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, ὅστις εἶχε καταδιωχθῇ ἐπὶ τοῦ πρώτου ἐμφυλίου πολέμου καὶ τότε ὢν μέλος ἐπὶ τῶν πολεμικῶν, διακηρύττει πρὸς τοὺς Ἕλληνας.—«Ἰδοὺ ὁ ἐχθρὸς τὸν ὁποῖον ἕως τώρα ἐνομίζομεν τρομερόν, ὁποίαν ἔλαβε κατησχυμένην ἧτταν. Ἀπεφάσισαν οἱ Ἕλληνες νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν ὁρμήν του, καὶ ἀμέσως ἐνίκησαν νίκην λαμπράν. Ἐκδύσασθε λοιπὸν τὸν φόβον καὶ τὴν αἰσχίστην ἀδράνειαν . . .»—Ἀλλ' αὖθις ὁ Ἰβραΐμ διαιρέσας εἰς τρία τὸ στράτευμά του, εἰσβάλλει εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Καρυταίνης. Ὁ Κολοκοτρώνης διατάξας τὸν Κολιόπουλον νὰ μείνῃ εἰς Ἀλωνίτσαιναν μὲ 700, στρέφεται μὲ 2,500 εἰς Μαγούλιανα. Τύχῃ κακῇ τὸ στρατόπεδον τοῦ Κολιοπούλου,

προσβληθὲν ὑπὸ Μαμαλούκων ἱππέων, διασκορπίζεται. Ὁ Γενναῖος, ἀψιμαχήσας πρός τινας ἱππεῖς κατὰ τὴν Βιτύνην, κινδυνεύει νὰ ζωγρηθῇ. Ὁ Ἰβραῒμ περιφερόμενος ἀκωλύτως διέρχεται τὰ δυσβατώτερα τῶν χωρίων, καὶ ἐξαφανίζει τὰ πάντα ληΐζων καὶ αἰχμαλωτίζων ἄνδρας, γυναῖκας καὶ ποίμνια κατὰ τὸ Λιμποβίσι. Πολλαὶ γυναῖκες, ὅπως μὴ ἀτιμασθῶσι, ρίπτονται εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ πνίγονται, καὶ ἄλλαι κατακρημνίζονται ἐκ τῶν βράχων. Ὡραία δέ τις Ἑλληνὶς καταδιωκομένη καὶ τὸ βρέφος εἰς τὰς ἀγκάλας ἔχουσα, ἐφώναζε ἐκ τοῦ ὕψους βράχου τινός· «δὲν μὲ πιάνετε ἄπιστοι» καὶ ἐκρημνίσθη. Πίπτουσα δὲ ἐπιάσθη ὁ χιτὼν αὐτῆς ἀπὸ ἓν δένδρον καὶ οὕτω μένει κρεμαμένη, καὶ ἐπὶ πολὺ χρόνον ἐφαίνετο τὸ σῶμά της, ἕως ὅτου ἐκόπη ὁ χιτὼν καὶ ἔπεσε. Τινὲς τῶν γυναικῶν, τρέχουσαι ἵνα σωθῶσιν, ἐγκαταλίπουσι τὰ τέκνα των ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δρόμου· ἀλλ' ὁ ἀνδρεῖος Ζακύνθιος Προβέντζας, πολεμῶν τότε μετὰ τοῦ Γενναίου, λαβὼν ἐπ' ὤμου του πέντε ἐξ αὐτῶν, καὶ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας ἔχων, ἐκτύπα ὀπισθοπορῶν τοὺς διώκοντας αὐτὸν ἐχθρούς, καὶ οὕτως ἐσώθη μετὰ τῶν τέκνων εἰς τὸ ὀρδίον τῶν Ἑλλήνων. Ἐτραγῳδήθη δὲ καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἡ ἀνδραγαθία του. (1) Ὁ γέρων Κολοκοτρώνης, ἰδὼν ὅτι τὸ νὰ μάχωνται ἐκ τοῦ συστάδην οἱ Ἕλληνες δὲν ἠδύναντο διὰ τὸ πολυαριθμώτερον τῶν ἐχθρῶν, συνέλαβε σχέδιον νὰ πολεμῇ αὐτούς, φυλάττων στενὰς πορείας καὶ κορυφὰς ὀρέων. Ἐκτύπα δὲ ἀπὸ τὰ πλάγια καὶ ὀπίσθια, ὅπου καὶ ἂν ἐπορεύοντο, ὅπως παρενοχλούμενος ἀδιακόπως ὁ Ἰβραῒμ ἀηδιάσῃ, καὶ ἤθελεν ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ φρούρια, ἀφίνων ἀνενοχλήτους τοὺς Ἕλληνας εἰς τὰς πεδιάδας καὶ τὰ ὄρη. Τέλος ὁ υἱὸς τοῦ Κολοκοτρώνη Γενναῖος κατανικᾷ, καὶ τρέπει εἰς φυγὴν τοὺς Τούρκους αὖθις μαχόμενος εἰς Πιάναν καὶ Δαβίαν. Ὁ δὲ Ἰβραῒμ ἐξελθὼν ἀπὸ τὴν Τριπολιτσάν,

(1) Π. Χιώτου λόγος βιογραφικὸς εἰς τὸν κόμητα Διονύσιον δὲ Ρώμαν σελ. 27.—«Ὁ Φίλος τοῦ Νόμου» ἐφημερὶς Ἑλληνικὴ 1825.—Ἰδοὺ καὶ τὸ δημοτικὸν τραγούδιον·

Πέντε παιδία ἀσήκωσε στὴν γῆν ἀπορριμένα,
Ἀφ' τὰ χέρια τῆς μάννας του στὸν Τοῦρκο ἀφημένα,
Εἰς τὴν κοιλιάν του τἄζωσε δένωντας μὲ ζωνάρι,
Καὶ μὲ τοὺς Τούρκους πάλευε Προβέντζας σὰν λιοντάρι.
Ἡ φλόγα τὸν ἀκλούθαε ὀπίσω νὰ τὸν κάψῃ.
Μὰ ἡ ψυχαῖς π' ἀσήκωνε δὲν ἄφιναν ν' ἀνάψῃ,
Τέτοιο κορμὶ εὐσπλαγχνικό, ποῦ στὴν καρδιάν του σιῶνε.
Ἀνδρίαν καὶ συμπάθειαν τὸ γένος νὰ λυτρώνῃ.

ἀφοῦ περιῆλθεν ἱκανῶς τὴν Πελοπόννησον, καίων, καταστρέφων καὶ αἰχμαλωτίζων, ἐπανῆλθε τὰς 10 Σεπτεμβρίου εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια.

Ὁ Κιουταχῆς, κατακαύσας τὰ μέρη τοῦ Βάλτου καὶ Ξηρομέρου, διέβη, οἱ δὲ κάτοικοι διασκορπισθέντες, ἐσώθησαν εἰς Κάλαμον τῆς Ἑπτανήσου. Ἀφιχθεὶς εἰς Μεσολόγγιον ὁ Κιουταχῆς, στενῶς ἐπολιόρκει αὐτὸ (1825). Μεταξὺ δὲ τῶν πολιορκουμένων ἦν καὶ ὁ Νικήτας. Οὗτος θεωρῶν τὴν ἔλλειψιν τῶν πολεμοφοδίων, καὶ τὴν τακτικὴν πολιορκίαν τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες, ὁδηγούμενοι ὑπὸ ἀξίων μηχανικῶν, ἠδύναντο νὰ ἐπεκτείνωσι τὸν χρόνον, καὶ ἀναγκάσωσι τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου, ἔγραψε, σύμφωνος ὢν καὶ ὁ Μαυροκορδάτος, πρὸς τὸν Δραγῶνα τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν. —«Εὐγενέστατε Κύριε Κωνσταντῖνε Δραγώνα.—Προχθὲς σοῦ ἐπαράγγειλλα διὰ νὰ μοῦ στείλῃς ἑκατὸν ἢ καὶ περισσοτέρας πάλλας κανονίου. Ἰδοὺ καὶ τώρα τὸ ἴδιον, σὲ θερμοπαρακαλῶ, νὰ κάμῃς κάθε τρόπον, νὰ μοῦ στείλῃς κατὰ τὸ μέτρον, ὅπου ἔσωθεν σοῦ περικλείω, καὶ κάμποσας ὀλίγον μεγαλητέρας, ὅσας ἠμπορέσῃς, καὶ ὅσον τὸ ὀγληγορώτερον, μεγάλην δούλευσιν τῆς πατρίδος κάμνεις· διότι ἔχομεν κάμποσα κανόνια ὁποῦ στέκουν ἄνεργα. Ταῦτα καὶ ἀνυπομόνως προσμένοντάς τα διὰ νὰ ρίξω καὶ ἐγὼ κάμποσας κανονίας μὲ τὸ χέρι μου, σὲ ἀδελφικοασπάζομαι καὶ μένω. Ἐγὼ ἦτο χρεία νὰ ἀπεράσω εἰς Πελοπόννησον. Ὅμως μὲ τὸ νὰ ἦτο ἐδῶ μεγαλητέρα ἀνάγκη, μὲ ἐβάσταξαν οἱ ἐδῶ ὁπλαρχηγοὶ καὶ ἡ Σ. Διοίκησις μὲ ἐδιώρισε παρομοίως νὰ σταθῶ ἐδῶ, καὶ ὅσον τὸ ὀγληγορώτερον μοῦ στέλλει χιλίους στρατιώτας, ὁποῦ μὲ τὴν θείαν βοήθειαν τῶν συμπατριωτῶν μας νὰ κατατροπώσωμεν καὶ τούτην τὴν φορὰν τὸν ἐχθρόν. Βοήθεια διὰ τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν. Καμία στάλα βερδέα καὶ νεραντζολέϊμονα νὰ μοῦ στείλῃς.—Ὁ εἰλικρινὴς πατριώτης καὶ ἀδελφὸς, Νικήτας Σταματελόπουλος.—Κἀγὼ ὁ ἀδελφός σου ὁ Κουμπάρος Γεώργιος Καλόγερος ἀσπάζομαί σε ἀδελφικῶς, ὁμοίως καὶ εἰς ὅλην τὴν ἀρχοντικὴν φαμηλίαν σας, καὶ Νιόνιο.—Μεσολόγγι.»—Ἐν ἄλλῃ δὲ ἐπιστολῇ ὁ Νικήτας ἔγραφε πρὸς τὸν αὐτόν.—«Ἐπειδὴ δὲ καὶ εἰς τὰ περικλεισμένα μου δύο γράμματα ἐλησμονήσαμε νὰ γράψωμε διὰ ἑκατὸ σαμάνια, τὰ ὁποῖα θέλομεν μεταχειρισθῇ διὰ σινιάλα, διὰ τοῦτο παρακαλοῦμε νὰ μᾶς τὰ ἐξαποστείλετε μὲ τοὺς παρόντας Κύριον Μπεναρδάκην, καὶ ἐδικόν μας Κύριον Ἀναστάσην, τοὺς ὁποίους στέλνομεν μαζῆ, εἰς τοὺς αὐτόθι, καθὼς καὶ εἴτι ἄλλο θέλει σᾶς εἰποῦν ἐκ στόματος, παρακαλῶ, νὰ ἤθελε δώσητε πίστιν εἰς αὐτούς. Περιμένοντας λοιπὸν ἀνυπομόνως ἀπό-

χρισίν σας εἰς τὰ ὅσα σᾶς γράφω, ἀσπαζόμενος εἰλικρινῶς μένω. —Ὁ εἰλικρινὴς ἀδελφός, Νικήτας Σταματελόπουλος.—Μεσολόγγιον τῇ 2 Ἰουνίου 1825.»

Ὀλίγας δὲ ἡμέρας πρότερον θέλουσα ἡ ἐγχώριος Κυβέρνησις Μεσολογγίου νὰ προμηθευθῇ χρημάτων, μὴ εὐπορούσης τῆς γενικῆς Κυβερνήσεως, ἔγραφε πρὸς τὸν Δραγώναν ὧδε.—«Μεσολόγγιον 15]27 Μαΐου 1825.—Φιλογενέστατε κύριε.—Ἡ ἐνταῦθα τοπικὴ διοίκησις βλέπουσα, ὅτι ἡ Δυτικὴ Ἑλλὰς εὑρίσκεται εἰς τὴν μεγίστην ἀνάγκην διὰ χρηματικὴν ἔλλειψιν, καὶ ἐνθυμουμένη πάντοτε, ὅτι ὁσάκις τοῦτο τὸ μέρος ἐζήτησε τὴν γενναίαν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν τῶν αὐτόθι φιλογενῶν, ἐπέτυχε κατ' εὐχὴν πάντοτε καὶ ἐσώθη ἀπὸ τὸν ἐπαπειλούμενον αὐτὸν κίνδυνον, γράφει πρὸς τοὺς φιλογενεστάτους κυρίους Δοτόρον Βοῦτον, Ἀντώνιον Κ. Κουερῖνον, Διονύσιον κόντε Ρώμαν, κόντε Τζέσαρε Λογοθέτην, καὶ κυρίους ἀδελφοὺς Στεφάνου, παρακαλῶσα αὐτοὺς θερμῶς, νὰ δανείσουν τὸν αὐτοῦ εὑρισκόμενον Μ. Σεβαστὸν δέκα χιλιάδας κολονάτα, τὰ ὁποῖα νὰ τοὺς ἐπιστραφοῦν, ἀφοῦ φθάσουν αἱ συναλλαγματικαὶ τῆς Διοικήσεως, καὶ ἐξαργυρωθοῦν, διὰ νὰ προφθάσῃ ἡ εὐγενεία του, ὅσον δυνατὸν ὀγλήγωρα τὰς ἀναγκαίας τροφάς, καὶ νὰ οἰκονομηθοῦν τὰ πράγματα, ἐδῶ ὁπωσοῦν πρὸς τὸ παρόν. Παρακαλεῖσθε Κύριε καὶ ἡ εὐγενεία σας νὰ συνδράμετε ὅλαις δυνάμεσι εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ προσωρινοῦ τούτου δανείου, καθὼς ἀπ' ἀρχῆς τοῦ παρόντος ἱεροῦ ἀγῶνος τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐπαύσατε. Καὶ ἔστε βέβαιος ὅτι τὸ ὄνομά σας ἐκαταγράφη ἐπὶ πολλοῦ εἰς τὸν κατάλογον τῶν μεγίστων εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅλον τὸ ἔθνος διὰ ταύτας σοι τὰς εὐεργεσίας θέλει γνωρίζει διὰ παντὸς μεγίστην χάριν, καὶ εὐγνωμοσύνην εἰς τὸ ὑποκείμενόν σας. Μένομεν μὲ τὸ προσῆκον σέβας, εἰς τὴν ξεχωριστὴν ὑπόληψιν.—Πρὸς τὸν φιλογενέστατον Κυρ. Κων. Δραγώναν κτλ. κτλ.—Ἡ διευθύνουσα τὰ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος προσωρινὴ ἐπιτροπή.—Οἱ ἀδελφοί της Ἰωάννης Παπαδιαμαντόπουλος, Γεώργιος Καναβός, Δ. Θέμελης . . . Υ. Γ. Ἔρχεται αὐτοῦ εἰς Ζάκυνθον Εὐγ. Κυρ. Θεοδόσης Δημάδης, ἀποστελλόμενος ἐπίτηδες παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὴν προειρημένην ἀνάγκην, καὶ συνομιλεῖτε μετὰ τοῦ ἰδίου, ὅστις θὰ δώσῃ τὰς πληροφορίας καὶ διὰ ζώσης φωνῆς διὰ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Παρακαλεῖσθε νὰ συνεργήσητε εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀποστολῆς του καὶ εἰς τὴν ταχεῖαν ἐπιστροφήν του.»—Ὅλως ἐνθουσιῶντες οἱ Ζακύνθιοι ἀσμένως ἐδέχθησαν τὴν πρόσκλησιν, καὶ οἱ εὐποροῦντες κοινῶς συνεισέφερον τὸ αἰτηθὲν ποσόν. Μέρος δὲ τῶν συναχθέντων κατηναλώθη

εἰς ἀγορὰν φορτίου ἀλεύρου, καὶ ἄλλων χρειωδῶν. Ὁ δὲ Διονύσιος Δαμουλιάνος ἔδωκε πλῆθος ἰατρικῶν, ἃ παρέλαβον ὁ Λαδόπουλος καὶ ὁ Λεονδαρίτης, καὶ ἀπέστειλαν. Ἔφερε δὲ βοηθείας εἰς Μεσολόγγιον ὁ Ἀλεξάκης Βλαχόπουλος, καὶ ὁ Ράγγος καὶ ἄλλοι μετὰ τοῦ ἀρχιπυροβολιστοῦ Στιλτσιμβέρκου Πολωνοῦ. Οἱ ἐν τῇ πόλει, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ὁπλαρχηγούς, ἐποιήσαντο ἔξοδον τῇ 19 Ἰουνίου. Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν ἀνάψαντες ὑπόνομον, καὶ μυδροβολοῦντες ἐκ τῶν δύο πλευρῶν τῶν κανονίων, ἐφόνευσαν 100 τῶν εἰς τὰ χαρακώματα ἐχθρῶν, ἐζώγρησαν πολλοὺς καὶ ἐλαφυραγώγησαν πολλὰ ὅπλα καὶ σκεύη, καὶ διήρπασαν 7 σημαίας. Τὴν ἐπιοῦσαν δὲ ὁ Νικήτας ἵνα ἐμψυχώσῃ τοὺς ἐν Ζακύνθῳ πατριώτας ἔγραψε τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.—«Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἔγινεν ἔξοδος τῶν Ἑλλήνων, ἡ ὁποία καὶ ἔκαμε τὸ χρέος της. Καὶ μὴν ἔχων καιρὸν νὰ σᾶς ἐκθέτω τὸν πόλεμον, ἐλλὰ ἀφίνω νὰ σᾶς τὸν καθιστορήσῃ ὁ Κύριος Μέγερ, ὅστις στέλλεται εἰς τὴν νῆσόν σας παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς διὰ πολλὰ ἀναγκαῖα πράγματα. Ὅθεν, ἀδελφὲ Πατριῶτα, καθὼς πάντοτε δὲν ἔλειψες νὰ ἀγωνίζεσαι διὰ τὴν πατρίδα, οὕτω καὶ τώρα προσπάθησε μὲ ὅλα σου τὰ δυνατά, διὰ νὰ προφθασθῇ ἡ ζήτησις τῆς ἐπιτροπῆς διὰ μέσου τοῦ ἀδελφοῦ Μέγερ, ἵνα βασταχθῶμεν, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι θὰ ἔλθῃ μία ὥρα διὰ νὰ γνωρισθῇ ὁ κάθε καλὸς πατριώτης. Καιρὸν δὲν ἔχω νὰ σᾶς ἐκτανθῶ περισσότερον, ἀλλὰ τὰ πάντα πληροφορεῖσθε ἀπὸ τὸν ἐπιφέροντα. Μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀποκρίσεώς σας σᾶς ἀσπάζομαι καὶ μένω.—Τοὺς Πανευγενεστάτους ἀδελφοὺς Κόντε Ρώμαν καὶ Δόκτορα Στέφανον ἀσπάζομαι, καὶ δὲν ἔχω καιρὸν νὰ τοὺς γράψω καὶ μὲ συγχωροῦν.—Ἐκ Μεσολογγίου τῇ 20 Ἰουνίου 1825.—Ὁ εἰλικρινὴς ἀδελφός, Νικήτας Σταματελόπουλος.»

Ἐλθὼν ὁ Μέγερ εἰς Ζάκυνθον, ἐζήτει πολεμοφόδια, πτυάρια, ἀξίνας, πανία διὰ ξαντοὺς καὶ ζωοτροφίας, καὶ πρὸ πάντων χρήματα διὰ πληρωμὴν τῶν στρατιωτῶν. Προθύμως δὲ ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Ζακυνθίων πατριωτῶν, ἐπρόφθανε τὰς αἰτήσεις. Ἀπεστέλλετο δὲ ὁ μπόδος τοῦ Λεονδαρίτου πλήρης τῶν αἰτουμένων. Αὐτὸς πλεύσας εἰς Μεσολόγγιον ἀνεμποδίστως τῶν Τουρκικῶν πλοίων, ἀπεβίβασε τὰ χρειώδη. Ἐντοσούτῳ οἱ εἰς Κάλαμον καταφυγόντες ἔγραψαν πρὸς τὸν Βαρνακιώτην, ὅστις ἦτο μετὰ τῶν Τούρκων εἰς τὴν Κανδήλαν περὶ ὑποταγῆς. Ὁ δὲ Βαρνακιώτης ἀπεκρίνετο.—«Ἀδελφοὶ ὁ θεὸς νὰ σᾶς ἐλεήσῃ καὶ νὰ σᾶς δώσῃ τὴν γνῶσίν σας. Τὸ ζήτημα, ὁποῦ προβάλλετε διὰ νὰ εὐγῆτε ἀπὸ τὸν κίνδυνον γίνεται. Ὅμως θέλω νὰ μοῦ δώσετε ἕνα ἐγγυητὴν ἀσφαλῆ, ὥστε ὕστερον νὰ μὴ σᾶς μείνῃ λόγος.» Καρελιῶται δυτικο-

ελλαδῖται) χωρὶς παραμικρὰν ὑποψίαν εὐγᾶτε οἱ γερωντότεροι νὰ ὁμιλήσωμεν, καὶ ἂν δὲν σᾶς ἀρέσουν τὰ λόγιά μου πάλιν γυρίζετε εἰς τὸν Κάλαμον. Εἰ δὲ καὶ τρέχετε εἰς τὸ ἴδιον, ἄλλο γράμμα μὴ καρτερεῖτε, οὔτε λόγος μοῦ μένει νὰ εἴπω τοὺς αὐθέντας (τοὺς Πασάδες) διὰ σᾶς. Εἴπατε καὶ εἰς αὐτοὺς ὁποῦ σᾶς λὲν τὰ εναντία, ὅταν δὲν εἶναι Τοῦρκοι εἰς τὰ μέρη μας τότε δείχνουν τὴν φιγούραν τους. Τώρα δὲ ἐτρύπωσαν ὁμοῦ εἰς τὰ νησία· γιὰ ἐδῶ εἶναι οἱ Τοῦρκοι. Δὲν εὐγαίνουν νὰ τοὺς διώξουν ; Ὁ θεὸς νὰ τοὺς τὸ πλερώσῃ μὲ τὸ κακὸ ποῦ κάμνουν μὲ τὴν γλῶσσάν τους, καὶ ἔμειναν γυμνοὶ οἱ τόποι μας ἀπὸ μᾶς καὶ θὰ τὸν πλακώσουν ἡ Ἀρβανιτιά, καὶ νὰ τὸν χάσωμεν διὰ πάντα. Σᾶς λέγω καὶ τοῦτο ἀπὸ μέρους τοῦ Βεζύρη. Εἰς πέντε ἡμέρας ὅποιος εὔγῃ ἀπὸ σᾶς, ἔχει τὸ ἔλεος τῆς Βασιλείας καὶ τὸν τόπον του. Ἀπὸ τότε ὅμως καὶ ἔμπροστὰ ἂς κυβερνηθῇ ὅπως γνωρίζει ὁ καθεὶς διὰ τὸ συμφέρον του, Γιωργάκης Νικολοῦ.» — Ἀλλ' ὁ Κιουταχῆς μανθάνει ὅτι οἱ ἐν Μεσολογγίῳ στρατιῶται ἐζήτουν χρήματα, καὶ ὅτι ἦσαν ἕτοιμοι ν' ἀναχωρήσωσι. Διὸ ἔγραφε τὰς 18 Ἀπριλίου πρὸς τὸν Νότην Βότσαρην ἀπὸ τὰ περιχαρακώματά του εἰς τὸ Αἰτωλικόν, — «Καπετὰν Μπότσαρη, Κοτσαμπασίδες καὶ Ραγιάδες Αἰτωλικοῦ. τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ Βασιλέως μου εἶναι μεγαλώτατον· διὰ τοῦτο ἂν ἀγαπᾶτε νὰ προστρέξετε εἰς αὐτὸ, σᾶς ὀμνύω εἰς τὴν θρησκείαν του καὶ εἰς τὸ κεφάλι τοῦ Βασιλέως μου, ὅτι δὲν ἔχετε νὰ πειραχθῆτε εἰς τὸ παραμικρὸν, τόσον τῶν καπεταναίων τακίμι (τάξις), ὅσον καὶ Ραγιάδων πρὸς τὴν ζωήν των, εἰς τὸ ἔρζι των (τὴν τιμήν των) καὶ βίος των· καὶ θέλετε ἔχει μεγαλήτερον ραχάτι ἀπὸ πρῶτα· καὶ ὅ,τι ζημία ἤθελε σᾶς γίνει εἰς τὸ βελόνι, νὰ ἀπολογοῦμαι ἐγὼ εἰς τὸ Διβάνι τοῦ Θεοῦ.» — Ὁ Νότης ἐμβῆκεν εἰς συγκοινωνίαν μὲ τὸν Κιουταχὴν καὶ μὲ τὸν Γεωργάκην Βαρνακιώτην, καὶ ἐσκόπευεν εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ Αἰτωλικοῦ. Ἡ διευθυντικὴ ἐπιτροπὴ Μεσολογγίου ἀνακαλύπτει τὰ πάντα, καὶ γράφει πρὸς τὴν Κυβέρνησιν. — «Ὁ Καπετὰν Γεωργάκης ἔχει πρὸ πολλοῦ μυστικὴν ἀνταπόκρισιν μὲ τὸν Νότην Μπότσαρην, ὁ ὁποῖος ἐσυμφώνησε νὰ παραδώσῃ τὸ Αἰτωλικὸν εἰς τοὺς Τούρκους· διὰ τοῦτο παρήτησε τὸ ἔξω τοῦ Αἰτωλικοῦ εἰς τὸ Κεφαλόβρυσον προφυλακτήριον φρούριον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πολιορκητοῦ. Μελετοῦν δὲ νὰ φέρουν ἐφόλκια ἀπὸ Πρέβεζαν ἕως σαράντα νὰ τὰ συνδέσουν, καὶ νὰ κάμουν μὲ αὐτὰ ξυλογέφυραν, καὶ τὴν νύκτα νὰ ἔμβουν ἄφοβοι εἰς τὸ μέρος ὁποῦ φυλάττει ὁ προδότης, ὅστις νὰ τοὺς δεχθῇ, καὶ οὕτω νὰ κυριευθῇ τὸ Αἰτωλικὸν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν.» — Κατὰ δυστυχίαν τὰ χρήματα δὲν ἐπρόφθασαν ἐκ Ζακύνθου,

καὶ οἱ στρατιῶται ἠγανάκτουν. Ὁ δὲ ἔπαρχος Αἰτωλικοῦ Νικόλαος Κομπότης ἔγραφεν.—«Ὁ Νότης Βότσαρης συνάξας τοὺς στρατιώτας του ἠπείλησεν ὅτι θὰ πάρῃ τὰ σιτηρέσιά των μὲ τὴν βίαν ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ ἐξεφώνησαν ὅτι θὰ τὰ λάβωσιν ἀπὸ τὸν Κιουταχήν.»—Καὶ πραγματικῶς ὁ Νότης καὶ οἱ στρατιῶται ἀνεχώρησαν διὰ νυκτὸς ἀπὸ τὸ Αἰτωλικὸν, καὶ ἐγκατέλιπον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἔφυγον. Τὴν προδοσίαν ταύτην ἰδόντες οἱ νουνεχέστεροι, κατέστησαν εταιρίαν μυστικὴν συγκειμένην ἀπὸ τὴν ἐπίτροπὴν, πολλοὺς Μεσολογγῖτας, Ρουμελιώτας καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν Μέγερ, οἵτινες ἐπαγρύπνουν εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν προδοτῶν βουλομένων ἤδη νὰ προδώσωσι τὸ Μεσολόγγιον εἰς τὸν Κιουταχὴν, καὶ ἐκέρδισαν τοὺς στρατιώτας αὐτῶν, ὑποσχόμενοι ὅτι θὰ φθάσωσι τάχιστα τὰ χρήματα ἐκ Ζακύνθου. Περὶ αὐτῶν αὖθις ἔγραφε πρὸς τὴν ἐκεῖ ἐπιτροπὴν, καὶ αὕτη ὑπέσχετο νὰ ἀποστείλῃ μόλις συνάξει αὐτά. Ἔγραψαν δὲ συνάμα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν νὰ τοὺς προφθάσῃ μὲ χρήματα, καὶ στρατιώτας διὰ ξηρᾶς καὶ πλοῖα διὰ θαλάσσης, ἵνα ἀποδιώξωσι τὰ 4 Τουρκικὰ, ἅτινα περιπλέοντα τὸν Κορινθιακὸν, ἐμπόδιζον τὰς πεμπομένας πρὸς τοὺς πολιορκημένους ζωοτροφίας ἐκ Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας.

Τὰς 29 ἔφθασεν ἡ τρίτη μοῖρα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου. Προτοῦ δὲ φθάσῃ αὕτη, τὸ πλοῖον τοῦ Μπότασῃ «ὁ Λεωνίδας» εἶχε κομίσει τροφὰς ἐκ Ζακύνθου καὶ ἄλλων μερῶν, καὶ μόνον ἐπολέμει, ἀποδιώκων μέχρι Καλάμου τὰ Τουρκικὰ, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποπλεύσωσιν εἰς Πάτρας. Εἰσῆλθε δὲ καὶ βοήθεια ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ τὸν Κίτσον καὶ Βάγιαν, καὶ ἐκ τῆς στερεᾶς ὑπὸ τὸν Βλαχόπουλον, Ράγγον καὶ Βεΐκον, Ἠρίθμει οὕτως ἡ φρουρὰ 4,500 μέχρι τέλους Ἰουνίου 1825. Ἐντοσούτῳ τὸν Βυζαντινὸν στόλον ἐξ 80 πλοίων φέροντα 4,000 πεζοὺς, 600 ἱππεῖς καὶ 1,200 ἐργάτας εἰς Νεόκαστρον τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα κατεδίωκον μετὰ τὴν παρὰ Σούδῃ ναυμαχίαν. Συνήντησαν δὲ περὶ τὸ ἀκρωτήριον Μαλέαν τῆς Κρήτης, ἀλλὰ ζημιωθέντα κατὰ τὴν μικρὰν ἐκείνην ναυμαχίαν, διεσκορπίσθησαν εἰς Κήθυρα. Τότε οἱ Κηθύριοι ἠθέλησαν νὰ δώσωσι τροφὰς καὶ βοηθείας εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ ἀπεκωλύθησαν ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου διοικητοῦ. Ὁ δὲ Τουρκικὸς στόλος, εὐοδωθεὶς εἰς Νεόκαστρον ἀβλαβὴς, ἐφάνη τὰς 28 Ἰουλίου ἔξωθεν τοῦ Μεσολογγίου. Ἀφοῦ δὲ ἠνάγκασε τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα τὰ ἀποκλείοντα τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν νὰ ἀποπλεύσωσιν ἐκεῖθεν, ἐπεβίβασαν ἀκωλύτως πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦ Κιουταχῆ τροφὰς, πολεμοφόδια καὶ ἐπικουρίας. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οἱ πολιορκούμενοι, παραφυλάττοντες τοὺς ἀποβιβαζομένους, ἤναψαν ὑπόνομον, καὶ μυδροβολή-

σαντες ἐφόνευσαν ἀρκετούς, ὁ Κιουταχῆς ὀργισθεὶς ἐκανονοβόλει καὶ ἐβομβοβόλει ἡμέραν καὶ νύκτα τὴν πόλιν. Οἱ δὲ Ζακύνθιοι τὸν κρότον τοῦτον ἀκούοντες εἰς τὴν νῆσον, ἔτρεχον κατὰ τὰ προσβόρεια ὑψώματα τῆς νήσου, καὶ ἐμέτρων τὰς κανονίας. Τινὲς δὲ αὐτῶν ὀνειροπολοῦντες νίκας τῶν Χριστιανῶν, εἰς πάντα κρότον ἔλεγον ὅτι διέκρινον τὰς Τουρκικὰς κανονίας ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Τοῦρκοι ἐκυρίευσαν τὴν ἐντὸς λίμνην, καὶ ἡ νῆσος Προικοπάνιστος ἐκυριεύθη, τὸ Μεσολόγγιον στενῶς ἐπολιορκεῖτο καὶ ἐπρότειναν παράδοσιν πρὸς τοὺς πολιορκουμένους οἱ ἐχθροί. Γενναίως ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν οἱ Ἕλληνες, ὁ δὲ Κιουταχῆς ἐπανελάμβανε τὰς ἐφόδους. Ἡ ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπή, μαθοῦσα ταῦτα ἔγραφε πρὸς τοὺς πολιορκουμένους, ὅσον τὸ δυνατὸν νὰ κρατηθῶσι καὶ νὰ μὴ παραδώσωσι τοιοῦτον προπύργιον τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Ζωοτροφίας καὶ πολεμοφόδια διὰ τῶν πλοίων τοῦ Διγενῆ, Σέρρα καὶ Λεονδαρίτου ἀπέστειλαν, καὶ ἰατρικὰ καὶ ὁλόκληρα τεμάχια λινοῦ πανίου. Οἱ Πλατειαρουγιῶται Ζακύνθιοι ἔμποροι, καὶ αἱ γυναῖκες τὰ σινδόνια τῶν κραββατίων εὐχαρίστως ἔκδυσαν, καὶ παρέδιδαν, διὰ νὰ παρασκευάσωσιν ἐξαντοὺς πρὸς χρῆσιν τῶν πληγωμένων. Αἱ ἔφοδοι τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἡ ἐπιχείρησις αὐτῶν νὰ ἀναβῶσι τὰ τείχη, ὅτε ἔστησαν καὶ σημαίας, γενναίως ἀπεκρούσθησαν. Τοσοῦτον δὲ ἐμάνη ὁ Κιουταχῆς διὰ τὴν ἀποτυχίαν, ὥστε ἀπεκεφάλισε εὐθὺς τὸν Ροῦτσον καὶ ἅπαντας τοὺς ἀπταίστους αἰχμαλώτους. Ἐκπλέει ὁ Ἑλληνικὸς στόλος 40 πλοίων ἐξ Ὕδρας πρὸς βοήθειαν. Ὁ δὲ Σαχτούρης τὰς 17 Ἰουλίου, τὸν ἐκπλεύσαντα Τοπάλπασιαν ἀπαντήσας μεταξὺ Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας, ἤρχισε τὸν ἀκροβολισμόν. Τὰς 2 ἡνώθη μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Μιαούλης, καὶ καταδιώκουσι πέντε Τουρκικὰ καὶ ἓν Αὐστριακὸν διευθυνόμενα εἰς Πάτρας. Τὰ μὲν τέσσαρα προφθάνουσι τὸν κίνδυνον σωθέντα εἰς Ναύπακτον, τὸ δὲ ἄλλο, ἵνα μὴ πέσῃ εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ πληρώματος, ὃ ἐσώθη εἰς ἓν βρίκιον Ἀλγερινόν. Ὁ Τοπάλπασας ἐκπλέει μὲ ὅλον τὸν στόλον μέχρι Κεφαλληνίας. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἀνταναχθέντες, ἐναυμάχησαν μεταξὺ Μεσολογγίου καὶ Πάπα. Τρία δὲ πυρπολικά, ριφθέντα κατὰ τῆς ναυαρχίδος, ἠνάγκασαν τὸν Τοπάλπασαν νὰ τραπῇ εἰς φυγήν, καὶ τοῦτον ἰδόντες οἱ Τοῦρκοι φυγόμαχον, ἔστρεψαν πρώραν διὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Μία δὲ κορβέττα, τέσσαρα βρίκια, τέσσαρες γολέτται καὶ πέντε φορτηγά, κατέφυγον ἐκεῖσε, τὰ δὲ λοιπὰ καταδιώκοντο μέχρι Κεφαλληνίας. Πέντε δὲ αὐτῶν ἀποκοπέντα τοῦ Τουρκικοῦ στόλου καταδιωκόμενα ὑπὸ τοῦ Σαχτούρη ἠγκυροβόλησαν εἰς Μεσολόγγιον. Ἀλλ' ὁ στόλος ὁ

Ἑλληνικὸς πλησιάσας πρὸς τὴν ξηρὰν κατὰ τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν, καὶ συμβοηθούμενος ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Ἑλληνικῶν πλοιαρίων, ἐκανονοβόλισε τὸν ἐν τῇ λίμνῃ ἐχθρικὸν στολίσκον, καὶ διεύθυνε 20 πλοιάρια, ἃ ἐπιπεσόντα κατὰ τῶν ἐχθρικῶν, εἰς ἓν τέταρτον ὥρας ἐκυρίευσαν ἑπτὰ ἐξ αὐτῶν. Οὕτως ὁ Μιαούλης, ἀποβιβάσας ὅλας τὰς ζωοτροφίας, ὅσας ἔπεμψε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἰς Μεσολόγγιον, καὶ ἀφήσας ὀκτὼ πλοῖα εἰς διατήρησιν τῆς πολιορκίας, ἐξῆλθε τοῦ κόλπου περιπλέων μέχρι Συβώτων. Ἡ δὲ ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπὴ ἀπέστειλε πλοῖα, ἅτινα συνήντων αὐτῷ κατὰ τὸν περίπλουν. Ταῦτα διὰ σημείων αὐτῷ προσεγγίζοντα, μετεβίβαζον γράμματα καὶ κοινοποιήσεις τῆς ἐπιτροπῆς. Θέλουσα δὲ αὕτη νὰ εὐκολύνηται εἰς ἀποστολὰς ἐφοδίων, ἐκοινολόγει τὴν κατάστασιν τῶν πολιορκούντων ἐχθρῶν, ἥν τινα ἐμάνθανε ἐξ ἀνθρώπων, μισθοτοὺς ἔχουσα εἰς τὸ Τουρκικὸν στρατόπεδον.

Τὰς 20 Ἰουλίου ἕως δισχίλιοι Ἕλληνες ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκη, Τζαβέλλα, Φωτομάραν καὶ Βαλτινὸν, σπεύσαντες εἰς βοήθειαν τῶν ἐν Μεσολογγίῳ μετὰ τεσσάρων ἡμερονυκτίων ὁδοιπορίαν καὶ κακοπάθειαν, ἐπέπεσον τὴν νύκτα εἰς τὸ Τουρκικὸν στρατόπεδον, κατὰ τὰ νῶτα. Ἐξελθόντες συνάμα κατὰ συνενόησιν 1,500 ἐκ τοῦ Μεσολογγίου, αὐθωρεὶ κατέλαβον τὰ ἔμπροσθεν. Ἐγένετο δὲ μάχη πεισματώδης ἀμφοτέρωθεν καὶ ἀλλαλαγμός. Προχωροῦσι μέχρι τῆς σκηνῆς τοῦ Κιουταχῆ οἱ Ἕλληνες. Τὸ αἷμα χύνεται ποταμηδὸν, καὶ οἱ ἐχθροὶ καταπλαγέντες διὰ τὸ αἰφνίδιον, ἀλληλοκτονοῦνται. Οἱ ἐκ Μεσολογγίου ἐπιπίπτουσιν εἰς τὰ χαρακώματα, καὶ κυριεύουσι τέσσαρα πυροβολοστάσια. Ἀλλὰ μὴ δυνηθέντες νὰ προχωρήσωσι διὰ τὸ ὑπεράριθμον τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες συνεκεντρώθησαν βιαίως εἰς τὰ ἐνδότερα ὀχυρώματα, μετὰ 3 1[2 ωρῶν μάχην ἀπεσύρθησαν. Καὶ οἱ μὲν εἰσῆλθον εἰς Μεσολόγγιον, οἱ δὲ ὀλίγιστοι ἀνεχώρησαν εἰς Δερβέκισταν χωρίον τοῦ Ἀποκούρου, αἰχμαλωτίσαντες πολλοὺς ἐχθροὺς, καὶ κυριεύσαντες σημαίας. Τούτων μίαν εἰς δεῖγμα εὐγνωμοσύνης ἀπέστειλαν πρὸς τὴν ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπὴν, καὶ ἀνήγγειλαν ὅτι τινὲς τῶν ὁπλαρχηγῶν στασιάζοντες ἐβούλοντο νὰ παραδώσωσι τὴν πόλιν. Ἡ ἐπιτροπὴ πάλιν ἀπήντα, ὑποσχομένη συντήρησιν ἐφοδίων καὶ χρημάτων. Ὁ δὲ ἀντιστράτηγος Ζέρβας ἀντιταχθεὶς, ἀνέτρεψε τὰ σχέδια τῶν Τουρκοφίλων ἐκείνων. Τὰς 31 Ἰουλίου ὁ Τουρκικὸς στόλος ἐπεχειρίζετο αὖθις νὰ ἀποκλείσῃ τὸ Μεσολόγγιον, καὶ ὁ Μιαούλης γράφει εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ ἐφοδιάσῃ αὐτὸ μὲ τὰ χρειώδη ἐπὶ τέσσαρας μῆνας τοὐλάχιστον. Ὁ Κιουταχῆς ἐπολιόρκει αὐτὸ στενώτερα, ὑψόνων πρόχωμα τείχους στερεὸν, καὶ μηκύνων δι' ἐπι-

θέσεως σάκκων καὶ καλαθίων γεμάτων χῶμα. Οἱ δὲ πολιορκούμενοι ἵνα καταβάλωσι τὸ ἔργον τοῦ ἐχθροῦ, ἐποίησαν ὑπόνομον καὶ ὑπόγεια, φθάνοντες εἰς τὸ πρόχωμα. Ἡ δὲ σωρεία αὐτοῦ κατεβυθίζετο, καὶ τὸ ὕψος διεματαιοῦτο. Ὕψωσαν καὶ οἱ πολιορκούμενοι ἄλλο ἀντιτείχωμα, καὶ ἐπ' αὐτοῦ στήσαντες κανόνια ἐμυδροβόλουν, καὶ διεματαίωναν καὶ τὰς ἄλλας ἐργασίας τοῦ Κιουταχῆ, θέλοντος νὰ ὑψώσῃ καὶ ἄλλα προχώματα εἰς τὰ παράπλευρα, καὶ ἐντὸς τοῦ προτειχίσματος τοῦ προμαχῶνος Φραγγλίνου. Στήσαντες δὲ καὶ τρεῖς βομβοριπτῆρας ἐπ' αὐτῶν, ἀπέκρουσαν τοὺς ἐργαζομένους καὶ ἐκυρίευσαν ὅλα τὰ ἔσω τὰ πρὸ τοῦ προτειχίσματος τοῦ Φραγγλίνου ἐχθρικὰ χαρακώματα, καὶ ἐμάχοντο διὰ πετρῶν καὶ ξύλων, ἕως καὶ αὐτὰ τὰ παιδία, ἀφοῦ ἐπλησίασαν τοὺς πολιορκοῦντας. Ὁ δὲ Καραϊσκάκης, βουλόμενος νὰ διακόψῃ τὴν συγκοινωνίαν τῶν πολιορκούντων μετὰ τῶν ἔξω Τούρκων, εἶχε στείλει ἀποσπάσματα εἰς Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν, καὶ ἥρπαζαν συχνάκις τὰς στελλομένας εἰς χρῆσιν τῶν πολιορκούντων ἐπικουρίας καὶ ζωοτροφίας. Στρατόπεδον δὲ ἐνταῦθα ἀκολούθως ἐξ Ἑλλήνων ἐγένετο. Αὐτοῖς συγκατελέγοντο Λευκάδιοι, Ἰθακήσιοι, Ζακύνθιοι καὶ Κεφαλλῆνες, ἠρχηγέτει δὲ ὁ Καραϊσκάκης. Νέαν ὑπόνομον ἀνάψαντες οἱ πολιορκούμενοι τὰς 9 Σεπτεμβρίου, ἠνάγκασαν τοὺς Τούρκους νὰ συσωρευθῶσιν ἐπὶ τοῦ προχώματος. Ὁ Κιουταχῆς ἀφήσας τὴν σκηνήν του, κατέβη εἰς τὰ κανονοστάσια πλησίον τοῦ τείχους καὶ διατάσσει τὰ στρατεύματά του νὰ ἀναβῶσι τὰ τείχη. Οἱ ἐφορμήσαντες ἐπὶ τὸ τεῖχος Ἀλβανοὶ καὶ Γκέκαι, ἀποκρούονται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, τῶν ἐκεῖ καθημένων ἐν σιγῇ, καὶ ἀοράτων ὄντων εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἡ μεγάλη ὑπόνομος κατὰ τοῦ ὑψώματος τῆς Ἑνώσεως ἀνάπτεται, καὶ ὅσοι Τοῦρκοι ἵσταντο ἐπ' αὐτοῦ, ἀναστρέφονται φονευμένοι καὶ πληγωμένοι. Οἱ δὲ Ἕλληνες λαφυραγωγήσαντες αὐτούς, μὲ χαρὰν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸ φρούριον. Ἠθύμει μετὰ τὴν μάχην αὐτὴν τὸ Τουρκικὸν στρατόπεδον, καὶ ἤρξατο ἡ διάλυσίς αὐτοῦ. Ὁ Κιουταχῆς ἐμπόδιζε τὴν διάλυσιν, μεταφέρων τὸ στρατόπεδον μακρὰν τοῦ τείχους. Οἱ στρατοπεδεύοντες ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην ἐν Ἀκαρνανίᾳ προσέβαλον τοὺς ἐν Κραβασαρᾷ Τούρκους. Τριακόσιοι αὐτῶν ἐφονεύθησαν, καὶ 200 καμήλας φορτωμένας τὰ χρειώδη συνέλαβαν. Νέοι δὲ ὑπόνομοι ἀναφθέντες περὶ τὴν 1 Ὀκτωβρίου, ἠνάγκασαν τὸν ἐχθρὸν ν' ἀπομακρυνθῇ, ὥστε οἱ Ἕλληνες περιφερόμενοι ἔξω τοῦ τείχους, ἔβοσκον τὰ ζῶα των ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Κιουταχῆ.

Ἐντοσούτῳ τὰς 24 Ὀκτωβρίου, στόλος ἐξ 135 πλοίων Βυ-

ζαντινῶν, Αἰγυπτιακῶν καὶ Τριπολιτῶν ὑπὸ τὸν Καπεταν-πασᾶ, παρασκευασθεὶς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, κατευοδώθη ἀβλαβὴς εἰς Νεόκαστρον, καὶ ἀπεβίβασε τακτικὰ στρατεύματα Ἀράβων, ὀργανισθέντα ὑπὸ τῶν Γάλλων στρατηγῶν Βογέρου καὶ Διβόρνου. Ὁ Ἰβραΐμης ἐπιθαρρυνθεὶς ἐκ τούτου, ἐπιχειρίζεται αὐτὸς νὰ κυριεύσῃ τὸ Μεσολόγγιον, ὅπως εὐκλεϊσθῇ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ. Τὸ πλεῖον δὲ τοῦ στρατοῦ καὶ τὸ πυροβολικὸν διαβιβάσας εἰς τὸν στόλον, ἐπέστειλεν· αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ λοιποῦ ἠθέλησε διὰ ξηρᾶς νὰ μεταβῇ ἐκεῖσε. Σηκωθεὶς λοιπὸν διέβη εἰς Ἀγολινίτσαν, ἐκ Πελοποννήσου, καὶ ἐκεῖ αἰχμαλωτίσας γυναικόπαιδα, πολλὰ τῶν ὁποίων ἐπνίγησαν εἰς τὴν ἐκεῖ λίμνην, ἵνα μὴ μεταβάλωσι θρησκείαν ἀπέρασε τὸν Ἀλφειόν, καὶ κατέκαυσε τὸν Πύργον καὶ Γαστούνην. Οἱ ἀποκλεισθέντες τῶν Ἑλλήνων εἰς Βαρθολομεῖον ἠδυνήθησαν ν' ἀποκρούσωσι τοὺς ἐπιπεσόντας ἐχθρούς, οἱ δὲ ἐνταῦθα χωρικοὶ μετεκόμισαν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα εἰς Χλουμοῦτσι, καὶ ἐκλείσθησαν προστατευόμενοι ὑπὸ τοῦ Ζακυνθίου Γεωργίου Σολομοῦ, καὶ τοῦ συμπολίτου ἱερέως Καρδάκη, ὅστις μετ' ἄλλων Ζακυνθίων ἀπέκρουσαν τοὺς ἐπελθόντας εἰς πολιορκίαν καὶ ἅλωσιν τοῦ Χλουμουτσίου ἐχθρούς. Ὁ Ἰβραΐμης φθάσας εἰς τὸ μεταξὺ Ῥίου καὶ Ἀντιρίου, διέβη εἰς Ναύπακτον, καὶ ἐκεῖθεν ἀπέστειλε τὸν Χουσεήμπεην, ἵνα ὑποτάξῃ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαστούνης. Εἶτα ἐλθὼν εἰς Πάτρας, καὶ διαχειμάζων ἐνταῦθα, διεβίβασε εἰς Κρυονέρι τὸ στρατόπεδόν του, **12** Δεκεμβρίου, καὶ τὰς **26** ἀφίχθη εἰς Μεσολόγγιον, στήσας τὴν σκηνήν του μακρύτερον τοῦ Κιουταχῆ. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Μιαούλην φανεὶς, κατὰ τὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ περὶ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Πάπα ἐναυμάχησεν, ὅτε ἐκάθισε πρὸς τὰς Σκρόφας τὸ πλοῖον τοῦ Ζάκα. Μαθὼν δὲ τότε ὁ Μιαούλης παρὰ τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπῆς, ὅτι οἱ καταφυγόντες εἰς Χλουμοῦτσι ἐστενοχωροῦντο, καὶ ὅτι ὤφειλε νὰ ἐπισπεύσῃ εἰς βοήθειαν, ἀπέστειλε τὸ πλοῖον τοῦ Μπελεμπίνη νὰ μετακομίσῃ αὐτοὺς εἰς Κάλαμον. Συνήργησε δὲ ἡ ἐπιτροπὴ καὶ κυρίως ὁ Δραγώνας, παρακαλέσας τὸν Ἄγγλον γραμματέα Μιχλήν, καὶ ἐδόθησαν ζωοτροφίαι, πεμφθεῖσαι εἰς Κάλαμον ἀνενοχλήτως τῶν Ἀγγλικῶν ἀρχῶν. Νέα ναυμαχία περὶ τὰς Σκρόφας ἐπανελήφθη, ἀλλ' οὐδὲν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐπράχθη, μόνον ὅτι διὰ τοῦ Πεταλλᾶ εἰσήχθησαν ζωοτροφίαι εἰς Μεσολόγγιον, ὃ ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται ἀνάγκην. Τὰ Τουρκικὰ ἀνήχθησαν κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ περὶ τὸ Δραγαμέστον, καὶ ἐπειδὴ ἦτο στενὸν, διέπλευσαν κατὰ τὰ νησίδια καὶ ἤρχισαν τὴν ναυμαχίαν. Ἓν ἐχθρικὸν πυρπολικὸν κατέλαβον αἱ λέμβοι τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων ἐγκαταλειφθὲν ἀκαυ-

στον ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὰ δὲ Τουρκικὰ ζημιωθέντα ἀπεχώρησαν, ὅτε καὶ Ἕλληνες ναῦται ἐπληγώθησαν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μιαούλης ἤκουσε τουφεκισμοὺς ἐκ Γλαρέντζης, καὶ ἔμαθε ἐκ γραμμάτων τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπῆς, ὅτι πολλοὶ τῶν Γαστουναίων κατέβησαν εἰς Γλαρέντζαν, καὶ θέλοντες νὰ μεταβῶσιν εἰς Ζάκυνθον διὰ νὰ σωθῶσι, κινδυνεύουσι νὰ αἰχμαλωτισθῶσιν, ἔστειλε τὰς λέμβους τῶν πλοίων, καὶ ἔσωσε πολλοὺς αὐτῶν. Ἀλλ' ἐνῷ ἡτοιμάζοντο ν' ἀποδιώξωσι τοὺς Τούρκους ἐκ τῆς ξηρᾶς τῆς Γλαρέντζας, ἀνεφάνη ὁ Τουρκικὸς στόλος, καὶ περὶ τὴν ἑσπέραν ἤρχισε ναυμαχία καὶ κανονοβολισμὸς ἀπέναντι τῆς Ζακύνθου. Τὰ ἐχθρικὰ κακῶς ἀντέκρουον τὴν ἀξιοθαύμαστον εὐτολμίαν τῶν Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων οὐ μόνον τὰ πλοῖα, ἀλλὰ καὶ τὰ πλοιάρια κατεφρόνουν τὸν ἀλαζονευόμενον ἐχθρὸν ὡς πρὸς τὰ ἰδικά του τρίκροτα καὶ δίκροτα. Ἡ τρικυμία διεχώρισε τοὺς ναυμαχοῦντας, καὶ τὰ ἐχθρικὰ ἐστράφησαν εἰς Πάτρας. Ὁ δὲ Χουσεΐμης, ὁ διορισθεὶς νὰ κυριεύσῃ τὴν ἐπαρχίαν Γαστούνης, ἀπεκρούσθη αἰσχρῶς. Ἀλλ' οἱ ἐπιπεσόντες ὅμως τῶν ἐχθρῶν κατὰ τῶν ἀποκλεισμένων Πελοποννησίων καὶ Ζακυνθίων μαχητῶν εἰς Σκαφιδίαν τὰς 3 Δεκεμβρίου, καίτοι ἐβλάβησαν ὑπ' αὐτῶν διαβαίνοντες τὸ Φραγκοπήδημα, οἱ μὲν ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς ἐκεῖ συναντηθέντας Ἕλληνας, οἱ δὲ εὑρόντες εἰς τὸ Πυργὶ τὸ Ζακύνθιον πλοιάριον τοῦ Μπουκῆ, τοῦ ὁποίου οἱ ναῦται ἐπολέμουν μετὰ τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἔκαυσαν αὐτὸ καὶ ἐφόνευσαν τοὺς ναύτας. Ὁ Ζακύνθιος δὲ οὗτος Μπουκῆς πρώην εἶχε μέγα μπόβον, διὰ τοῦ ὁποίου κατέτρεχε τὰ Τουρκικά, ὑψώσας Ἰονικὴν σημαίαν. Ἀλλ' ὁ Ἁρμοστὴς Ἄδαμ, μαθὼν τοῦτο, διέταξε τὸ πολεμικὸν Ἀγγλικὸν «Σαντικλὲρ», καὶ καταδιῶξαν τὸν μπόβον, συνέλαβε καὶ κατέκαυσεν ὡς πειρατικόν.

Ἐνῷ δὲ ὁ Ἰβραΐμης κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ συστήσῃ τὰ πυροβολοστάσια, τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου 1826, ἐπρότεινεν εἰς τοὺς πολιορκουμένους νὰ παραδοθῶσιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπερρίφθησαν αἱ προτάσεις, ἐπανέλαβεν αὐτὰς ὡς ἐκ μέρους τοῦ Καπεταν-πασᾶ ὁ πλοίαρχος τοῦ Ἀγγλικοῦ πολεμικοῦ Ἀμπάτ. Πλὴν καὶ οὗτος ἰδίοις ὀφθαλμοῖς ἰδὼν τὴν εὐστάθειαν τῶν ἀνδρείων ἐκείνων, καὶ ἐρωτώμενος ὑπ' αὐτῶν νὰ εἴπῃ τὴν γνώμην του, ἔγραψε πρὸς τὰς ἀρχὰς Μεσολογγίου τὰς 15 Ἰανουαρίου.—«Δὲν δύναμαι νὰ γίνω ἐγγυητὴς τῶν συνθηκῶν, τὰς ὁποίας θὰ κάμετε, οὐδὲ θέλω νὰ δώσω καμίαν γνώμην, περὶ τοῦ ν' ἀποδεχθῆτε, ἢ ν' ἀπορρίψητε τὴν πρότασιν τοῦ Καπεταν-πασᾶ.»—Οἱ δὲ πολιορκούμενοι ἀπήντησαν, ὅτι χρεωστοῦσιν μόνον νὰ πολεμήσωσι καὶ ν' ἀποθάνωσι διὰ

τὴν πατρίδα των. Αὖθις δὲ ἀπέστειλε τὸν Λαμπροβέϋκον Σπύρον Μήλιον καὶ ἄλλους πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως προφθάσῃ ταχύτερον ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, καὶ ἐφοδιασθῇ τὸ Μεσολόγγιον μὲ πολεμοφόδια, τροφὰς, χρήματα, καὶ ἄνδρας. Ἡ δὲ Κυβέρνησις ἐξέδοτο διάταγμα νὰ ἐκποιηθῶσιν αἱ ἐθνικαὶ γέαι διὰ 800,000 δίστηλα Ἰσπανικὰ, καὶ νὰ ἐκδοθῶσιν ὁμολογίαι, ὅπως διὰ τῶν χρημάτων ἐφοδιασθῇ τὸ Μεσολόγγιον, καὶ παρασκευασθῇ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος. Κατέβαλον δὲ τότε ἐν Ναυπλίῳ ἅπαντες χρήματα δι' αὐτὸ, καὶ ἀνοίχθη συνεισφορὰ εἰς Ζάκυνθον, εἰς Λευκάδα, καὶ Κεφαλληνίαν, ἔνθα συνήργουν ὁ Ζαμπέλιος καὶ ὁ Κάμίλλος Δελαδέτσιμας. Τότε οἱ Ζακύνθιοι ὑπερεφιλοτιμήθησαν εἰς τὴν συνεισφορὰν, ὅτε ὁ Ἀνδρέας Κοκκίνης ἄρχων εὐγενὴς, μαθὼν ὅτι ἐκυκλοφόρει τὸ ἔγγραφον τῆς συνδρομῆς πρὸς ἄλλους καὶ δὲν ἐφέρθη πρὸς αὐτὸν, καλέσας τὸν Λαδόπουλον παρεπονέθη, ὅτι ἐλησμονήθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς. Εὐθὺς δὲ ἅμα ἔλαβε τὸ χαρτίον, ἔγραψε 300 τάλληρα, καὶ ἠγοράσθησαν πάλιν φορτία ἀλεύρου, καὶ ἀπεστάλησαν ἐξ ὅλης τῆς συνεισφορᾶς. Διότι τοσαύτην ἔλλειψιν ἔπασχαν τροφῶν οἱ πολιορκούμενοι, ὥστε, ἀφοῦ ἔφαγον ὅλα τὰ ζῶα καθαρὰ καὶ ἀκάθαρτα, ἐμοίραζον τὸ ψωμίον πρὸς 30 δράμια τὸν ἄνθρωπον. Πλέουσα δὲ ἡ Ἑλληνικὴ μοίρα ὑπὸ τὸν Μιαούλην ἔξωθεν τῆς Ζακύνθου, ἔπαθεν ὑπὸ τρικυμίαν, καὶ ἐβυθίσθη τὸ πυρπολικὸν τοῦ Πιπίνου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Τουρκικὸς στόλος ἐκινεῖτο νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Ἑλληνικὸν τοῦ νὰ εἰσπλεύσῃ καὶ νὰ ἐφοδιάσῃ μὲ τὰ ἀναγκαῖα τοὺς πολιορκουμένους, ὁ Μιαούλης ἀπεφάσισε νὰ ναυμαχήσῃ ἐπ' ἀγκύρας. Ἀλλ' ἐνῷ ἐσίμωσαν δύω Τουρκικαὶ φρεγάδαι, καὶ περιεκύκλωσαν τὴν ναυαρχίδα τοῦ Μιαούλη, πυρσοβολοῦντες οἱ ναῦται αὐτῆς ἔκοψαν τὰς ἀγκύρας, καὶ τὸ παράδειγμα τοῦτο ἠκολούθησε καὶ ὅλος ὁ λοιπὸς στόλος. Ἠνήχθησαν δὲ καὶ διαπλεύσαντες καθ' ὅλην τὴν ἐχθρικὴν γραμμὴν ὑπὸ τὸν σφοδρὸν κανονοβολισμὸν, ἔφθασαν εἰς Σκρόφας. Ἔκαυσαν καὶ μίαν Βυζαντινὴν κορβέταν 26 κανονίων, ἥτις ἐκάθησεν εἰς τὰ ἀβαθῆ ὕδατα τοῦ Προκοπανίσου, καὶ οἱ ἐν αὐτῇ Τοῦρκοι ἐπνίγησαν· Ἡ θέα τοῦ πυρποληθέντος πλοίου τοσοῦτον κατέπληξε τοὺς Τούρκους, ὥςε 20 μεγάλα πλοῖα τῶν ἐχθρῶν ἔφυγον ἐντὸς τοῦ κόλπου. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν ὅτε ἐξῆλθε πάλιν ὁ ἐχθρικὸς στόλος, οἱ Ἕλληνες ναῦται ἐμβάντες εἰς λέμβους ἔδραμον κατὰ δύο πυρπολικῶν, καὶ τὸ μὲν ἐπίασαν, τὸ δὲ ἐξέφυγε. Διὸ πάλιν τρομάξαντες οἱ Τοῦρκοι, διεχωρίσθησαν ἐκ τῆς καταδιώξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ, καὶ ἐπανέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τῶν Πατρῶν. Ὁ δὲ Ἑλληνικὸς ἠδυνήθη

νὰ εἰσπλεύσῃ κατὰ τὸ Μεσολόγγιον, καὶ ἐφοδιάσῃ αὐτὸ, καὶ εἶτα ἐπανέπλευσεν εἰς Ὕδραν.

Ἔφοδοι ἐπανειλημμένως ἐγένοντο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ οἱ πολιορκούμενοι γενναίως οὐ μόνον ἀπέκρουσαν τοὺς ἐπιτιθεμένους, εἰς ὑπονόμους πυροδοτοῦντες καὶ ἀναστρέφοντες, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς σπάθης ἀνδρείως εἰς τὰ ὀχυρώματα αὐτῶν εἰσπίπτοντες, ἐφόνευον πολλούς. Ὁ Κιουταχῆς καὶ ὁ Ἰβραΐμης μὲ τὴν μάστιγα εἰς τὰς χεῖρας, ἔδερνον τοὺς στρατιώτας των ν' ἀναλαμβάνωσι τὰς ἐπιθέσεις. Καὶ μόλον τοῦτο οὐδὲν ὠφελοῦντο. Τὰ ἐχθρικὰ περιχαρακώματα ἀνεστρέφοντο, καὶ ἄπειροι ἀπώλυντο, ἐνῷ μόνον ἓξ ἢ ἑπτὰ ἐφονεύοντο ἐκ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' ὁ ἐχθρικὸς στολίσκος, ὁ ἐντὸς τοῦ λιμένος, στενῶς ἀποκλείει τὴν πόλιν, ὥστε οὔτε πτηνὸν δύναται νὰ εἰσέλθῃ. Σχεδίας δὲ κατασκευάσας ὁ ἐχθρὸς, ἐπολιόρκει στενῶς τὸ Βασιλάδι, καὶ κατεπολέμει πανταχόθεν. Ὀγδοήκοντα ὑπερασπίζοντο αὐτὸ, ἐν οἷς καὶ ὁ Ζακύνθιος Ρουμελιώτης, ὁ Σπύρος Πεταλούδης καὶ ὁ Ἰατρὸς Ἰακουμίτσης. Ἐπετέθησαν οἱ ἐχθροὶ κατ' αὐτοῦ τὰς 26 Φευρουαρίου προσπελάσαντες διὰ λέμβων, σχεδιῶν καὶ μιᾶς σιαλούπας φερούσης βομβοριπτῆρας. Ἡ μάχη διήρκει μέχρις ἑσπέρας, ὅτε βόμβα τις πεσοῦσα ἐπὶ τοῦ Βασιλαδίου ἧναψε τὸν σάκκον τῶν φυσεκίων. Κατεταράχθη ἡ Ἑλληνικὴ φρουρὰ, καὶ οἱ Ἄραβες ὠφεληθέντες ἐκ τούτου ἐπάτησαν τὸ Βασιλάδιον καὶ τὸ ἐκυρίευσαν.

Ἡ πτῶσις τοῦ Βασιλαδίου ἐστενοχώρησε πολὺ τοὺς ἐν Μεσολογγίῳ πολεμοῦντας, οἵτινες ἔβλεπον ὅτι οἱ Τοῦρκοι κατέχοντες τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ἠδύναντο νὰ τοὺς ἀποκλείσωσι. Διὸ εὐθὺς ἀπέστειλε τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν ὁ Δημήτριος Σπανόπουλος πρὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ Γεώργιον Λαδόπουλον ὅπως προφθάσωσι πλοῖα. —«Τῷ τιμιωτάτῳ κυρίῳ Γεωργίῳ Λαδοπούλῳ εἰς Ζάκυνθον. Τὴν τιμιότητά σου κατασπάζομαι.—Ἀδελφὲ Λαδόπουλε.—Λάβε μέρος εἰς τὴν θλίψιν μας· χθὲς δύω ὥρας πρὶν βραδιάσῃ, οἱ ἐχθροὶ ἐπῆραν τὸ Βασιλάδιον ὕστερον ἀπὸ μίαν μεγάλην αἱματοχυσίαν. Ταύτην τὴν ὥραν ἔφθασεν ἐδῶ ἓν μονόξυλον, ὅπου ἔφυγε εἰς ἐκείνην τὴν στιγμήν. Ἔκβαλεν ὁ ἐχθρὸς 3,500 ἀνθρώπους θαλασσινούς· ἀντεστάθησαν γενναίως οἱ εὑρισκόμενοι, ἐσκότωσαν πλῆθος ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Δὲν ἔχω χέρια νὰ κουνήσω· ἡ θλίψις μου ἐσήκωσε τὰς αἰσθήσεις. Τὸ Μεσολόγγιον βαστᾷ ἀνδρείως· ἄλλο δὲν σᾶς λέγω. Συμβουλευθῆτε νὰ μᾶς προφθάσουν τὰ Ἑλληνικά μας καράβια, διατὶ ἂν δὲν φθάσουν τὸ ὀγρηγορώτερον, χάνομεν τὸ πᾶν.—Μένω ἐν βίᾳ.—Ὁ ἀγαπητός σας Δημήτριος Σπανόπουλος»

Ὁ δραστήριος Γεώργιος Λαδόπουλος, ὁ κόνσολος λεγόμενος

τῶν Γραικῶν ἐν Ζακύνθῳ, λαβὼν τὴν ἐπιστολήν, ἔγραψε τὸ ἑξῆς προτρεπτικὸν γράμμα πρὸς τοὺς Ὑδριώτας καὶ Σπετσιώτας.— «Εὐγενέστατοι πρόκριτοι τῶν νήσων Ὕδρας καὶ Σπετσῶν.— Χθὲς περὶ τὴν μεσημβρίαν μᾶς ἦλθεν ἐπίτηδες ἐσπρέσον ἀπὸ Πεταλᾶν, τὸ ὁποῖον μᾶς ἔφερε μίαν γραφήν, τῆς ὁποίας ἀντίγραφον σᾶς περικλείομεν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δέ, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Κορριέρας, ἐπληροφορήθημεν περιστατικῶς τὴν θλιβερὰν εἴδησιν τῆς τραγικῆς σκηνῆς ἥτις ἠκολούθησεν εἰς τὰς 25 τοῦ ἤδη παύοντος εἰς Βασιλάδι, καὶ ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀκόλουθος. Ὁ Ἰβραΐμης μὲ τοὺς Ἀραβογάλλους του, ἀφοῦ ἔρριψε κατὰ τοῦ Μεσολογγίου εἰς διάστημα τριῶν ἡμερῶν περίπου ἀπὸ ἑπτὰ χιλιάδας σφαίρας κανονίων καὶ βόμβας, ἐβλήθη τελευταῖον εἰς ταξὶν τὴν παρελθοῦσαν δευτέραν περὶ τὰ ξημερώματα διὰ γενικὴν ἔφοδον. Οἱ ἡμέτεροι τοὺς ἄφησαν καὶ ἐπλησίασαν ὅπου εἶχον μίαν ὑπόνομον, εἰς τὴν ὁποίαν ἔβαλον φωτίαν, καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἔκρηξις δὲν ἔκαμε κανὲν ἀποτέλεσμα. Βλέποντες αὐτὸ οἱ ἐδικοί μας, ἐξῆλθον τοῦ τείχους, καὶ ἔπειτα ἀπὸ μίαν πεισματώδη μάχην, ἔβαλον εἰς ἀταξίαν τοὺς ἐχθρούς, ἔσφαξαν χιλίους διακοσίους, τοὺς ὁποίους καὶ ἐλαφυραγώγησαν. Χίλια μουσκέτα ἔμβασαν εἰς Μεσολόγγι, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἑπτακόσια εἶναι μὲ τὰς μπαγιονέττας, καὶ νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι εἰσῆλθον εἰς τὸ φρούριον ἔπειτα ἀπὸ μίαν τοιαύτην λαμπρὰν νίκην. Ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος ἀδελφοί; Ὁ Ἰβραΐμης τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν δὲν ἐπολέμει τὸ Μεσολόγγι διὰ ξηρᾶς, ἀλλ' ἔρριψεν εἰς τὴν λίμνην τὰ εἰς Ἀλικὴν διορθωθέντα καὶ κατασκευασθέντα λαντσόνια, τὰ ὁποῖα ἦλθον καὶ ἔκοψαν τὴν ἀνταπόκρισιν τοῦ Μεσολογγίου μὲ τὸ Βασιλάδι· ἐπροσωρμίσθησαν καὶ ἀπὸ τὴν μποῦκαν 25 τῶν ἐχθρικῶν καραβίων μὲ τὸ ἀτμοκίνητον, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὰ σάλια καὶ ἀναρίθμητον πλῆθος λαντσονίων καὶ ἄλλων μικρῶν πλοιαρίων, ὥστε ἤρχισε νὰ πυροβολῇ τὸ Βασιλάδι τὴν τετράδην, 24 Φεβρουαρίου. Τὴν δὲ πέμπτην, περὶ τὰ βασιλεύματα τοῦ ἡλίου, μὲ μεγάλην ὁρμὴν ἐπλησίασεν εἰς τὸ Βασιλάδι, καὶ ἀπὸ τὰ δύω μέρη, καὶ ἔπειτα ἀπὸ ἕνα τρομερὸν πόλεμον, καὶ ἀπὸ μίαν μεγαλωτάτην αἱματοχυσίαν ἐχθρῶν, ἐκυρίευσαν τέλος πάντων ἐξ ἐφόδου οἱ ἐχθροὶ τὸ Βασιλάδι.

»Ἐχάθησαν ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους οἱ ἐν αὐτῷ ἑκατὸν ἥρωες· ὁ δὲ ἐχθρὸς ἀμέσως ἀπέρασεν εἰς τὴν λίμνην ὅλα τὰ λαντσόνια καὶ λοιπά, τὰ ὁποῖα εἶναι γεμάτα ἀπὸ στρατιώτας καὶ ναύτας τῶν ἐχθρικῶν καραβίων. Εὐγενέστατοι! Νὰ προφθάσῃ ὅσον τάχος ὁ στόλος μας διὰ νὰ λυτρώσῃ τὸ προπύργιον τῆς Πατρίδος μας τὸ ὁποῖον πολεμεῖται τώρα ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἀπὸ ἐχθρὸν δυνατὸν καὶ

μηχανικὸν, καὶ ἂν πάθῃ (ὃ μὴ γένοιτο) χάνεται ὅλη ἡ Ἑλλὰς, καὶ ἂν σωθῇ (ὅπου ἔχομεν τὰς ἐλπίδας μας πρῶτον εἰς τὸν Θεὸν καὶ δεύτερον εἰς τὴν ταχεῖαν ἄφιξιν τοῦ στόλου μας) ἐλευθεροῦται ὁλόκληρος ἡ Πατρίς μας. Διὰ τοῦτο, ἀδελφοὶ, μόλις λάβετε τὰ παρόντα γράμματά μας, νὰ ξεκινήσῃ ὁ στόλος μας χωρὶς ἀργοπορίαν καιροῦ, πέρνων μαζῆ του, ἐὰν ἦναι δυνατὸν, καὶ μικρὰ μύστικα διὰ τὸν εἰς τὴν λίμνην ἐχθρικὸν στολῖσκον. Δύω Γραικοὶ, τοὺς ὁποίους ὁ ἐχθρὸς εἶχεν αἰχμαλώτους, ἔφυγον ἀπὸ τὰ ἐχθρικὰ λαντσόνια καὶ ἦλθον εἰς Σκρόφας. Αὐτοὶ ὁμολόγησαν, ὅτι ὁ ἴδιος Ἰβραΐμης μὲ τὸν καπετᾶν Πασᾶν εὑρίσκονται εἰς τὴν λίμνην μέσα εἰς ἕνα λαντσόνι, καὶ ὅτι ἡτοιμάζοντο οἱ ἐχθροὶ δι' ἔφοδον καὶ κατὰ τῆς πόλεως. Οὔτε ὁ καιρὸς, οὔτε τὰ δάκρυα δὲν μὲ συγχωροῦν νὰ σᾶς γράψω περισσότερα, ἡ εὐγενεία σας δὲ εἶσθε ἀρκετοὶ καὶ βλέπετε τὸν κίνδυνον, καὶ βάλετε τὰ δυνατά σας, διὰ νὰ ξεκινήσῃ ὁ στόλος μας ὅσον τάχος διὰ τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος σας. Μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας μένω.—Ἐν Ζακύνθῳ τῇ 28 Φεβρουαρίου 1826.—Ὁ πατριώτης καὶ ἀδελφός σας, Γεώργιος Λαδόπουλος.»

Ταὐτοχρόνως οἱ πατριῶται Κυθήριοι ἔγραψαν καὶ αὐτοὶ τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Σπετσιώτας.—«Φιλογενέστατοι προῦχοντες τῆς νήσου Σπετσῶν.—Σπεύδομεν νὰ σᾶς κοινώσωμεν τὴν ἀπὸ Ζακύνθου αὐτὴν τὴν στιγμὴν θλιβερωτάτην ἀγγελίαν πτώσεως Βασιλαδίου, ὡς εἰς τὰς ἔσωθεν κόπιας σαφέστερον βεβαιεῖσθε. Ἡ ἐγκάρδιος λύπη, τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα καὶ πᾶσα Ἑλληνικὴ ψυχὴ δοκιμάζει εἰς ταύτην τὴν τρομερὰν δυστυχίαν, μᾶς κινεῖ τὰ δάκρυα καὶ τὴν δικαιωματικὴν τόλμην τοῦ νὰ σᾶς συστήσωμεν τὴν ταχυτέραν ἔκπλευσιν τῆς θαλασσίου δυνάμεως εἰς τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο προπύργιον τῆς Ἑλληνικῆς ἀσφαλείας, ἐξ οὗ προκύπτει ἡ μέλλουσα ὕπαρξίς μας. Συγχωρήσατε, κύριοι, ὡσὰν καὶ ἡμεῖς λέγομεν μετὰ τῶν πολλῶν τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος· «ἔξεστι τοῖς ἀδυνάτοις τοῦ ἐχθροῦ καταρᾶσθαι καὶ εὔχεσθαι ὑπὲρ τῆς τοῦ λαοῦ σωτηρίας.» Ἡ παροῦσά μας πέμπεται ἐξ ἐπίτηδες πληρωμένη παρ' ὑμῶν· εἶναι ἀπαράλλακτες μὲ τὴν τῆς Ὕδρας, διὰ νὰ προφθάσῃ ταὐτοχρόνως εἰς ἀμφοτέρας τὰς ναυτικὰς δυνάμεις· καὶ μὲ ὅλον τὸ σέβας σᾶς προσκυνοῦμεν καὶ μένομεν.—Τσερίγῳ τῇ 7 Μαρτίου 1826.—Οἱ ταπεινοὶ πατριῶται, Μαρῖνος Κλάδος ἰατρός.—Ἰωάννης Κλάδος ἰατρός.—Νικόλαος Σιδερικούρδης.—Βασίλειος Φώτιος.—Ἰωάννης Μεθεδανόπουλος.—Δημήτριος Β. Δοντᾶ.»

Ἀφοῦ ἔπεσε τὸ Βασιλάδιον, οἱ ἐχθροὶ εὐθὺς πολυαριθμότεροι στραφέντες κατὰ τοῦ Αἰτωλικοῦ, ἐκυρίευσαν καὶ αὐτὸ ἐξ ἐφόδου τὴν 1 Μαρτίου, καὶ οἱ πλείονες τῶν Ἑλλήνων μαχητῶν ἐφονεύ-

θησαν. Ἕως δὲ 4,000 γυναικόπαιδα ἠχμαλωτίσθησαν, καὶ ὀλίγοι ἐσώθησαν. Δὲν εὐδοκίμησεν ὅμως ἡ ἐπίθεσις ὀκτὼ χιλιάδων ἐχθρῶν εἰς Κλείσοβαν, ὅπου ὁ μὲν Κιουταχὴς ἐπληγώθη, ὁ δὲ Χουσεῒν Πασᾶς τρωθεὶς, ἀπέθνησκε μετ᾽ ὀλίγον εἰς Πάτρας, ἔνθα διέβη, καὶ Ἄραβες ὑπὲρ τοὺς τρισχιλίους ἐφονεύθησαν. Ἀλλ᾽ ὁ ἀποκλεισμὸς ἐπέτυχε σφοδρότερος, οἱ πολιορκοῦντες κατέλαβον ἁπάσας τὰς διόδους γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ οὐδεμία τροφὴ ἢ πολεμοφόδιον εἰσήγετο περὶ τὸν μῆνα Μάρτιον. Οἱ ἐν Ζακύνθῳ μαθόντες ταῦτα, αὐθημερὸν ἐνθουσιωδῶς κινοῦνται εἰς συναγωγὴν πολεμοφοδίων, τροφῶν, μολύβδου καὶ ἰατρικῶν. Τὰ παιδία περιεφέροντο εἰς τὰς ὁδοὺς μὲ τὰ κάνιστρα φωνάζοντες «ποῖος ἔχει σφαίρας διὰ τὸ Μεσολόγγι.» Ἐβλέποντο οἱ Ζακύνθιοι πρόθυμοι νὰ ἐξάγωσι ἐκ τῆς οἰκίας των σφαίρας, σφαιρίδια, μολύβδινα σταγόνια, (ἃ ἐχρησίμευον ὡς πινάκια φαγητοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἔκπαλαι) μολυβδίνους χελώνας ἐκ τῶν ἐργαστηρίων, αἱ δὲ γυναῖκες νὰ ἐκφέρωσι σινδόνια, λινὰ ὑποκάμισα, φορέματα, ἄρτους, ἄλευρα, καὶ νὰ παραδίδωσι ταῦτα εἰς τοὺς συνάγοντας Δημήτριον Συρῖγον, Λαδόπουλον, Θεοδωρακόπουλον, Π. Λεονδαρίτην. Οἱ πλούσιοι καὶ ἐξαιρέτως ὁ ἰατρὸς Βοῦτος ἔτρεχον εἰς ἅπαντα τὰ φαρμακοπωλεῖα, διὰ ἰατρικὰ, καὶ εἰς τὰς οἰκίας τῶν πλουσίων διὰ χρήματα καὶ ἄλλα εἴδη ἐφοδίων. Κατηρῶντο τοὺς συμπολίτας αὐτῶν Μπετίνην καὶ Γαβριέλην, τὸν ἔμπορον Οὖλον, τὸν Μοντελάτιτζην καὶ ἄλλους ἐφοδιάζοντας τοὺς Τούρκους καὶ κατασκοπεύοντας, προδίδοντας καὶ δυσκολεύοντας τοὺς πολιορκουμένους μὲ τὸ νὰ ἐφωδίαζον τοὺς ἐχθρούς. Τὰ συναχθέντα ἐφόδια τῶν Ζακυνθίων ἀποστέλλονται· ἀλλὰ πόθεν νὰ εἰσέλθωσιν; Ὁ Σπετσοϋδριωτικὸς στόλος ἐπαναπλέει εἰς Μεσολόγγιον, ἀλλὰ πανταχόθεν ἀποκωλύεται νὰ εἰσέλθῃ καὶ εὐοδώσῃ τὰς προμηθείας. Οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ ὠφελήσῃ ἡ ναυμαχία τοῦ στόλου τοὺς πολιορκουμένους.

Διὰ ταῦτα ὁ Λάμπρος Βέϊκος καὶ οἱ ἄλλοι, οἵτινες ἀποσταλέντες εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἐκ Μεσολογγίου, καὶ ἤδη ἐπὶ τοῦ στόλου πλέοντες, ἐπανήρχοντο καὶ ἔγραφον τὰ ἑξῆς πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν Ζακύνθου.—«Πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους Κύριον Δ. δὲ Ρώμαν. Π. Στέφανον, Κ. Δραγώνα κτλ.—Μὲ βαθυτάτην θλίψιν τῆς ψυχῆς μας σᾶς λέγομεν, ἀδελφοὶ, ὅτι μ᾽ὅλον ὁποῦ ἤλθαμεν μὲ τὸν στόλον μας, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐμβάσωμεν εἰς Μεσολόγγιον οὔτε δράμι τροφάς, ἀλλ᾽ οὔτε νὰ διαλύσωμεν τὴν στενὴν πολιορκίαν του. Τέλος πάντων δὲν ἠμπορέσαμεν οὔτε γράμμα νὰ τοὺς ἐμβάσωμεν, νὰ μάθουν κἂν ὅτι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τοὺς βοηθήσωμεν. Τὰ διωρισμένα μύστικα δὲν ἦλθαν, μὲ τὰ ὁποῖα ἠμπορούσαμεν

νὰ ἀνοίξωμεν τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ στολίσκου πολιορκίαν. Ἐμείναμεν λοιπὸν εἰς τὴν πλέον μεγάλην ἀπελπισίαν. Δὲν ἠξεύρωμεν τί νὰ κάμωμεν διόλου. Τὸ Μεσολόγγιον χάνεται ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἀφεύκτως. Ὁ Θεὸς νὰ δείξῃ κανένα θαῦμά του. Καὶ δὲν χάνεται μόνον τὸ Μεσολόγγιον, ἀλλὰ χάνονται τόσαις χιλιάδαις ψυχαῖς. Καὶ δὲν χάνεται διὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πεῖναν, ὁποῦ ἔχουν ἡμέραις νυστικοὶ διόλου· διότι ἔσωσαν καὶ τὰ ζῶα ὅλα, καὶ δὲν ἔμειναν ἄλλο εἰμὴ τὰ ποντίκια. Δὲν ἔχομεν λέξεις νὰ σᾶς ἐξηγηθῶμεν τὴν θλίψιν τῆς ψυχῆς μας. Ἀδελφοί, σᾶς γράφει καὶ ὁ Ναύαρχος· σᾶς παρακαλοῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἐνεργήσητε κάθε τρόπον παρὰ τῆς αὐτοῦ Διοικήσεως ἢ κανὲν σημαντικὸν ὑποκείμενον, ἢ ἕνα δύο πολεμικὰ πλοῖα νὰ μεσολαβήσουν νὰ γλυτώσωμεν τόσαις ψυχαῖς ἡρώων, ὁποῦ θυσιάζονται πρὸ περίπου ἑνὸς χρόνου. Ὁ γενναῖος ἀδελφός μας Κ. Σπῦρο Μήλιος σᾶς ὁμιλεῖ στοματικῶς, ὅστις ἐπὶ τούτου στέλνεται.—Μένομεν εὔελπεις εἰς τὴν φιλογένειάν σας τῇ 4 Ἀπριλίου 1826 ἐκ τοῦ στόλου.—Οἱ ἀδελφοὶ Νικόλαος Ζέρβας, Λάμπρος Βέϊκος.—Ὁ Γρίβας Ἀποστολάκης Κουσούρη.»—Ἡ ἐπιτροπὴ λαβοῦσα τὴν ἐπιστολήν, καὶ ὑπὸ τοῦ Σπύρου Μήλιου πληροφορηθεῖσα τὴν ἀθλίαν κατάστασιν, εὐθὺς ἐστράφη πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Ἄδαμ. Οὗτος ὑποθέτων ὅτι ὁ καπετὰν Πασᾶς εἶχε τὴν αὐτὴν διάθεσιν, οἵαν καὶ πρότερον ἔδειξεν, ὅτε κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα ἐπεκαλέσθη τὴν μεσιτείαν πλοιάρχου Ἄγγλου ἐπὶ συμβιβασμῷ, καὶ βέβαιος ὤν, ὅτι ἡ φρουρὰ Μεσολογγίου δὲν ἤθελεν ἀντισταθῇ εἰς τὸν συμβιβασμὸν τοῦτον, ἐφ' οὗ ἐβασίζετο ἡ σωτηρία της, κατέπλευσεν εἰς τὸ Κρυονέρι εὐθύς, καὶ ἐπρότεινεν αὐτῷ τοὺς ὅρους. Ἀλλ' ὁ καπετὰν Πασᾶς, ἰδὼν ὅτι διεκόπη πᾶσα συγκοινωνία τῆς πόλεως μετὰ τῆς λίμνης καὶ θαλάσσης, καὶ ὅτι ἐκ τούτου ἡ πτῶσις τῆς πόλεως ἦτον ἄφευκτος, οὐδὲν ἤθελε νὰ ἀκούσῃ τῶν προταθέντων παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων Ἄδαμ καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν ὁ Ἁρμοστὴς Ἄδαμ ἄπρακτος. Ὁ δὲ Κιουταχῆς καὶ Ἰβραΐμ, οἵτινες, ἵνα ἀποφύγωσι πᾶσαν συνέντευξιν μετὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ, διέδωκαν ὅτι ἔλειπον, ἐπρότεινον παράδοσιν πρὸς τοὺς πολιορκουμένους, καὶ οὗτοι γενναίως ἀπεκρίθησαν, ὅτι ὀκτὼ χιλιάδες ἅρματα αἱματωμένα δὲν παραδίδονται.

Ἡ ἐν Ναυπλίῳ συνέλευσις ἐντοσούτῳ λαμβάνει τὸ ἑξῆς γράμμα τοῦ ναυάρχου τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας Ἀνδρούτσου, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 5 Ἀπριλίου 1826.—«Εὐγενέστατοι κύριοι πρόκριτοι.—Μὲ μεγάλην ἀνυπομονησίαν περιμένομεν τὰ δύο πυρπολικά, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἐπιστολήν σας τῶν 26 τοῦ παρελθόντος μᾶς ἀ-

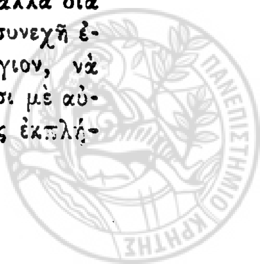
ναγγέλλετε ὅτι ἔρχονται. Ἡ ἀνάγκη εἶναι πολλὰ κατεπείγουσα, καὶ ἔπρεπε νὰ ἦναι φθασμένα. Ἐκπλεύσαντες μὲ τὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μας πλοῖα, ἠνώθημεν μετὰ τῶν ἀδελφῶν Ὑδραίων τὸν στόλον ἔξωθεν τῆς Κεφαλληνίας. Ὁ δὲ ἐχθρικὸς συνιστάμενος ἀπὸ 57 φρεγάτας, κορβέτας καὶ βρίκια εὑρίσκετο παραπλέων ἔξω τοῦ κάβου Πάπα. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ά. Ἀπριλίου συγκεντρωμένοι καὶ οἱ δύο στόλοι, ἀπεφασίσαμεν τὴν νύκτα νὰ προχωρήσωμεν εἰς Μεσολόγγιον, καὶ ἀπὸ ἕνα μπουγάζι κείμενον κατὰ τὸ μέρος τῆς Πάτρας νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ εἰσάξωμεν ζωοτροφίας, καὶ οὕτω νὰ ἐξακολουθήσωμεν διευθυνόμενοι πρὸς τὸ ῥηθὲν μπουγάζιον. Περὶ τὴν πρώτην τῆς νυκτὸς ἀντεκρούσθημεν μέ τινα ἐχθρικὰ πλοῖα. Ὁ κανονοβολισμὸς ἐστάθη ἐπὶ τὰς 3 ὥρας χωρὶς καμμίαν βλάβην ἐφ᾽ ἑκατέρων τῶν μερῶν. Ἑπομένως πάλιν ἐξακολουθήσαμεν, καὶ ἀποτυχόντες δι᾽ ἄγνοιαν τῆς θέσεως, ἐβιάσθημεν νὰ γυρίσωμεν ἄπρακτοι. Ἐντοσαύτῳ ὁ κανονοβολισμὸς καὶ πυροβολισμὸς ἦτον ἀδιάκοπος εἰς Μεσολόγγιον. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν εἰς τὰς 10 ὥρας μεταξὺ κάβο Πάπα καὶ Σκρόφας ἀρχίσαμεν πάλιν τὸν κανονοβολισμὸν ἕως τὰς 12. Ὁ ἄνεμος πολλὰ γαληνιαῖος, καὶ δὲν ἠμπορούσαμεν νὰ μεταχειρισθῶμεν πυρπολικόν, οὔτε βλάβην νὰ προξενήσωμεν τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ ἑσπέρας στέλλομεν ὅλας τὰς βάρκας ἁρματωμένας καὶ μὲ ζωοτροφίας ἀπὸ ἓν ἄλλο ποτάμι· ἀλλὰ τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα καὶ αἱ βάρκαι κανονιέραι τὰς ἀντέκρουσαν, καὶ τὰς ἔκαμαν νὰ γυρίσουν ἀπράκτους. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἔξω ἀπὸ τὰς Σκρόφας ἀρχίσαμεν πάλιν τὴν μάχην. Ὁ κανονοβολισμὸς ἐστάθη φρικτός, πολλὰ πλησίον καὶ ἀδιάκοπος ἀπὸ τὴν 1 ἕως τὰς 7. Τὰ πυρπολικὰ Πέτρου Σπήχου καὶ Ἰωάννου Καστελλιώτη ὥρμησαν μὲ ὅλην τὴν γενναιότητα, ἀλλ᾽ ἀπέτυχον ἐξ αἰτίας τῆς γαλήνης χωρὶς νὰ τὰ καύσουν. Κατηρανίσθησαν ὅμως, μάλιστα τὸ τοῦ Καστελλιώτη ἠρανίσθη τόσον, ὥστε μὴ ὂν πλέον εἰς κατάστασιν διὰ πλεύσιμον, βιαζόμεθα νὰ τὸ ἀποστείλωμεν συντροφευμένον ἀπὸ τὸν πλοίαρχον Ἀδριανὸν Σάντον διὰ νὰ ἐπιδιορθωθῇ, ἐπειδὴ καὶ ἐνταῦθα δὲν ἔχομεν τὰ ἀναγκαῖα. Συγχρόνως ἐκαύσαμεν καὶ ἕνα Ὑδραϊκὸν χωρὶς ἔκβασιν, Ναῦται μόλοντοῦτο δὲν ἐπειράχθησαν. Τὸ Μεσολόγγιον εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐσχάτην στενοχωρίαν. Ἔχει πέντε ἡμέρας σήμερον ἄσιτον. Ἄλογα, γαϊδάρους, τὰ πάντα τὰ ἐτελείωσαν. Ἐλπίδα διὰ νὰ εἰσέλθουν ἀπὸ κανὲν μέρος ζωοτροφίαι δὲν ὑπάρχει. Ὅλα τὰ μπουγάζια καὶ τὰ νησίδια τὰ ἔχουν καλὰ πιασμένα, ὥστε δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ οὔτε μονόξυλον. Πρὸ δύο ἡμερῶν μερικὰ μονόξυλα παγαινάμενα μὲ ζωοτροφίας διὰ νὰ εἰσέλθουν

ἀπὸ ἓν μυστικὸν μπουγάζιον, ἐπιάσθησαν. Ἐχάθησαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ μόλις διεσώθησαν ὀλίγοι τινὲς, οἱ ὁποῖοι μᾶς τὸ ἀνήγγειλαν. Ἡ ἀπόφασις ὅμως τῶν γενναίων Μεσολογγιτῶν, καθὼς πληροφορούμεθα, εἶναι σήμερον ἢ αὔριον νὰ ἐξέλθουν ὁρμῶντες μὲ τὴν σπάθην ἀνὰ χεῖρας· καὶ ὅσοι ἀποθάνουν, νὰ ἀποθάνουν ἐνδόξως καὶ ὑπὲρ Πατρίδος, ἢ νὰ παραδοθοῦν. Ἡμεῖς πρὸς τὸ παρὸν περιπλέομεν ἑνωμένοι ἔξω ἀπὸ τὰς Σκρόφας, περιμένοντες τὰ δύο πυρπολικὰ διὰ νὰ δώσωμεν καὶ ἄλλην μάχην.—Τῇ 5 Ἀπριλίου 1826 ἔξω ἀπὸ τὰς Σκρόφας.—Ἐκ τοῦ πλοίου Παγκρατίωνος.—Ὁ Πατριώτης σας Γ. Ἀνδρούτσου.»

Αὐθημερὸν καὶ μετὰ τὴν παραλαβὴν τῆς παρούσης ἐπιστολῆς ἡ ἐθνικὴ Γ΄. συνέλευσις, σκεφθεῖσα περὶ τῶν ἀναγκαίων τοῦ Μεσολογγίου, καὶ τῆς διαμονῆς ἐκεῖσε τοῦ στόλου, ἔγραψε δάνειον 100,000 διστήλων ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων. Διέτασσε δὲ τὴν ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπὴν νὰ εἰσπράξῃ αὐτό. Καὶ περὶ μὲν τῆς ζητήσεως τοῦ δανείου ἐξέδοτο τὸ ἑξῆς ψήφισμα.—«Ἡ ἐθνικὴ Γ΄. τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις, γνωρίζουσα τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ διαμένῃ εἰς κίνησιν ὁ Ἑλληνικὸς στόλος περὶ τὸ Μεσολόγγιον πρὸς ἀντίκρουσιν τῶν ἐχθρικῶν. Γνωρίζουσα ὅτι διὰ τὴν διάλυσιν τῆς πολιορκίας Μεσολογγίου εἶναι ἀνάγκη νὰ προμηθευθοῦν, ὅσον τάχος, καὶ ἡ ἐν αὐτῷ φρουρὰ, καὶ τὰ ἔξωθεν αὐτοῦ συστηθησόμενα στρατόπεδα μὲ ἱκανὰς τροφάς. Καὶ παρατηροῦσα ὅτι διὰ νὰ προφθασθῶσιν αὗται αἱ ἀνάγκαι ὅσον τάχος, χρειάζεται νὰ εὑρεθῇ πόρος πρόχειρος, καὶ ὡς τοιοῦτον αἱ ἐνεστῶσαι περιστάσεις ἄλλο δὲν παρουσιάζουν παρὰ ἓν δάνειον ἐξωτερικὸν, ψηφίζει. ά. Ν' ἀνοιχθῇ εἰς τὴν Ἰονικὴν Ἑπτάνησον δάνειον πραγματικὸν 100,000 ταλλήρων Ἰσπανικῶν. β΄. Τὸ δάνειον τοῦτο ν' ἀσφαλισθῇ δι' ὁμολογιῶν ἴσης ποσότητος ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν κτημάτων. γ΄. Ὅλη ἡ ποσότης τοῦ δανείου καὶ ὁ συμφωνηθησόμενος τόκος θέλουν ἐξοφληθῇ μετὰ ὁλόκληρα δύο ἔτη. δ΄. Τὰ ἐκ τοῦ δανείου χρήματα νὰ χρησιμεύσουν διὰ τὸ μελλον μόνον εἰς μισθοὺς καὶ τροφὰς τοῦ στόλου, εἰς ἐπισκευὴν καὶ τροφὰς τοῦ Μεσολογγίου, καὶ τῶν ἔξωθεν αὐτοῦ συστηθησομένων στρατοπέδων. έ. Τὸ ἐκτελεστικὸν σῶμα νὰ ἐνεργήσῃ τὸ παρὸν ψήφισμα.— Τὴν 7 Ἀπριλίου 1826 ἐξ Ἐπιδαύρου.—Ὁ πρόεδρος τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως Πανοῦτσος Νοταρᾶς.—Ὁ ἀρχιγραμματεὺς Παπαδόπουλος.»—Ἐγράφησαν δὲ καὶ αἱ ἑξῆς ὁδηγίαι πρὸς τοὺς κυρίους κόμητα Δὲ Ρώμαν, Παναγιώτην Στεφάνου, καὶ Κωνσταντῖνον Δραγώναν, διορισθέντας ἐπιτρόπους παρὰ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως. Α΄. Οἱ κύριοι κόμης Δὲ Ρώμας, Παναγιώτης Θ. Στεφάνου, καὶ Κωνσταντῖνος Δραγώνας,

ἔχουσι τὴν δύναμιν δυνάμει τοῦ ἐκδοθέντος ψηφίσματος ὑπ' ἀριθμὸν Α΄. νὰ πραγματευθῶσιν εἰς τὴν Ἰονικὴν Ἑπτάνησον δάνειον πραγματικὸν, ἑκατὸν χιλιάδων ταλλήρων Ἰσπανικῶν ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Β΄. Οἱ ῥηθέντες ἐπίτροποι ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ διαπραγματευθῶσι τὰς περὶ τόκων συμφωνίας μετὰ τῶν δανειστῶν μὲ τὸν πλέον ὠφέλιμον τρόπον διὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Γ΄. Ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ ἐκδίδωσιν ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ὁμολογίας ἀναλόγως μὲ τὴν δανειζομένης ποσότητα καὶ μετὰ τὴν καταμέτρησιν τῶν χρημάτων, αἱ ὁποῖαν ἔχουσι τὴν δύναμιν ἐθνικῶν ὁμολογιῶν πληρωτέων μετὰ διετίαν κατὰ τὸν παράγρ. γ΄. τοῦ ψηφίσματος τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως. Δ΄. Οἱ ῥηθέντες κύριοι ἐπίτροποι, ἅμα λάβωσι τὰ χρήματα, χωρὶς μεσολάβησιν τρίτου μέρους χρεωστοῦν ν' ἀκολουθήσωσι τὸν ἀκόλουθον προσδιορισμόν. 1.) Εἰς ἐφοδιασμὸν τοῦ Μεσολογγίου χρεωστοῦν νὰ ἐξοδεύσωσιν 25,000 τάλληρα, 2.) Εἰς ἐπισκευὴν τοῦ φρουρίου χρεωστοῦν νὰ ἐμβάσωσι εἰς τὴν ἐκεῖ ἐπιτροπὴν τῆς Διοικήσεως 5,000 τάλληρα. 3.) Εἰς στάρι καὶ καλαμπόκι, τὸ ὁποῖον θέλουν διευθύνει εἰς Ναύπλιον διὰ τροφὰς τῶν ἐκτὸς τοῦ Μεσολογγίου στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα θέλουν ὑπάγει πρὸς ὑπεράσπισίν του χρεωστοῦν νὰ ἐξοδεύσωσιν 10,000 τάλληρα· 4.) Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν χρημάτων νὰ δοθῇ ἓν μηνιαῖον εἰς ἑκάστην τῶν μοιρῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρρῶν μὲ τὰς ἀνηκούσας ἀποδείξεις τῶν μοιρῶν. 5.) Ἀμέσως μὲ τὴν ἀπόδοσιν τῶν μισθῶν καὶ τροφῶν νὰ εἰδοποιῶσι τὴν Διοίκησιν. 6.) Ἐν καιρῷ νὰ στείλωσιν εἰς τὴν Διοίκησιν τοὺς λογαριασμούς των μὲ τὰς ἀνηκούσας ἀποδείξεις διὰ νὰ ἐπεξεργασθῶσι.—Τῇ 8 Ἀπριλίου 1826.—Ἐν Ἐπιδαύρῳ.—Ὁ ἀρχιγραμματεὺς Α. Παπαδόπουλος.»

Ἐστάλησαν δὲ καὶ αἱ προσήκουσαι ἐπιστολαὶ, ἐν αἷς ἐσωκλείοντο τὸ ψήφισμα καὶ αἱ ὁδηγίαι πρὸς τὴν ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπήν. Ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κυρίους Κόμητα Διονύσιον Δὲ Ρώμαν, Παναγ. Στεφάνου, καὶ Κωνστ. Δραγώναν.—«Ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις μόλις ἤρχισε τὴν ἐργασίαν της, καὶ ἔρριψε τὴν προσοχήν της εἰς τὴν ἀσφάλειαν καὶ σωτηρίαν τοῦ Μεσολογγίου, ἐπειδὴ χωρὶς ταύτης μήτε αὐτὴ ἠμπορεῖ νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡσύχως τὰς πράξεις της, καὶ τὸ ἔθνος ὅλον τρέχει τὸν ἔσχατον κίνδυνον· ἀλλὰ διὰ νὰ φυλαχθῇ τὸ Μεσολόγγιον, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἦναι εἰς συνεχῆ ἐνέργειαν ὁ Ἑλληνικὸς στόλος μάλιστα περὶ τὸ Μεσολόγγιον, νὰ ἔμβουν εἰς αὐτὸ αἱ ἀναγκαῖαι τροφαὶ, καὶ νὰ προμηθευθῶσι μὲ αὐτὰς τὰ συστηθησόμενα ἔξωθεν τούτου στρατόπεδα. Εἰς ἐκπλή-

ρωσιν ὅμως τοῦ σκοπουμένου χρειάζονται χρήματα, καὶ τὰ χρήματα ἐλλείπουσιν, οὐδὲ εἶναι εὔκολον διὰ τὰς πολεμικὰς περιστάσεις νὰ πορισθῶσιν τὴν σήμερον μὲ τὴν ἀπαιτουμένην ταχύτητα, ἐντὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας, καὶ χρειάζεται περιπλέον, πορισθέντα νὰ δοθῶσιν εἰς τὰς ῥηθείσας ἀνάγκας χωρὶς βραδύτητα, καὶ μὲ τὴν ἀποφυγὴν τῶν καταχωρήσεων· ὅθεν ἔκρινεν εὔλογον νὰ ἐκδώσῃ ψήφισμα, (τοῦ ὁποίου ἀντίγραφον ἐπικυρωμένον ἐγκλείεται), δυνάμει τοῦ ὁποίου ν' ἀνοιχθῇ εἰς τὴν Ἰονικὴν Ἑπτάνησον δάνειον πραγματικὸν ἑκατὸ χιλιάδων ταλλήρων Ἰσπανικῶν. Ἔχουσα δὲ βάσιν τὴν τιμιότητα τοῦ χαρακτῆρός σας καὶ τὸν πατριωτισμόν σας, καὶ γνωρίζουσα, ὅτι ὑμεῖς παρὰ πάντα ἄλλον δύνασθε νὰ ἐνεργήσητε τὸ ῥηθὲν δάνειον, σᾶς δίδει τὴν δύναμιν, καὶ σᾶς ἐπιφόρτιζει τὸ χρέος τοῦτο νὰ φέρητε εἰς ἔκβασιν τὴν διαπραγμάτευσιν τοῦ δανείου (κατὰ τὸ ἐσώκλειστον ἐπικυρωμένον τοῦ ψηφίσματος ἀντίγραφον), ὅσον δυνατὸν ταχύτερον, τοὺς δὲ περὶ τόκων, καὶ λοιπῶν παρεπομένων κατὰ τοὺς περὶ δανείων κανόνας, προσδιορισμοὺς ἀφίνει εἰς τὴν ἀξιότητά σας, διὰ νὰ τοὺς κάμετε μὲ τὸν εὐκολώτερον καὶ ἐπωφελέστερον τρόπον διὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον θέλει ἀναγνωρίσει ὡς χρέος κοινὸν τῆς Ἑλλάδος τὸ δάνειον τοῦτο, καὶ θέλει ἐπικυρώσει τὰς μετὰ τῶν δανειστῶν συμφωνίας, τὰς ὁποίας ὑμεῖς ὡς ἐπίτροποι θέλετε κάμει. Ὅσον δὲ περὶ τῆς χρήσεως τοῦ δανείου, θέλετε ἀκολουθήσει τὰς ἐσωκλείστους ὁδηγίας ἐπικυρωμένας καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν χρημάτων νὰ εἰδοποιεῖτε τὴν Διοίκησιν, καὶ ἐν καιρῷ νὰ στείλετε εἰς αὐτὴν τοὺς λογαριασμούς σας, διὰ νὰ ἐπεξεργασθῶσι.—Τῇ 8 Ἀπριλίου 1826 ἐξ Ἐπιδαύρου.—Ὁ Πρόεδρος Πανοῦτσος Νοταρᾶς. Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς Α. Παππαδόπουλος.»—Ταὐτοχρόνως δὲ ἔγραψεν ἡ συνέλευσις ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Λόρδον Γέρδωνα ἀφιχθέντα εἰς Κέρκυραν· καὶ δι' αὐτῆς προέτρεπεν αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπιμεληθῇ τὴν τακτοποίησιν τοῦ στρατοῦ. Ἔλεγε δὲ πρὸς αὐτόν·—«Ἐπληροφορήθη ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις, ὅτι ἔφθασας ὑγειαίνων εἰς Κορφοὺς, καὶ περιμένει ἀνυπομόνως νὰ σὲ ἴδῃ καὶ δευτέραν φορὰν πατοῦντα τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος.»—Ἀλλὰ δυστυχῶς, ἕως οὗ φθάσωσιν αἱ ἐπιστολαὶ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν, καὶ ἐνεργηθῇ τὸ δάνειον εἰς τὴν Ἰόνιον Ἐπικράτειαν, τὸ Μεσολόγγιον τὰς 10 Ἀπριλίου ἔπεσεν ἡρωϊκῶς διὰ θυσίας καὶ αὐταπαρνήσεως τῶν πολιορκουμένων. Ὁ μὲν Καψάλης Μεσολογγίτης προσεκάλεσεν ἄνδρας καὶ γυναῖκας εἰς τὴν πυριταποθήκην, ὅπου εἶχε πλέον τῶν τριάκοντα κάδων πυρίτιδος καὶ βαλὼν πῦρ

συνετάφησαν εἰς τὴν κόνιν τῆς Πατρίδος των ἅπαντα, οἰκίαι καὶ ἄνθρωποι. Διερράγη τὸ ἔδαφος τῆς πόλεως καὶ ὁλόκληρον συνοικίαν ἐπλημμύρησεν ἡ θάλασσα. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος Ρωγῶν Ἰωσὴφ ἵνα μὴ παραδοθῇ, ἐρρίφθη εἰς φυσεκοφόρον πίθον, ὃν ἥναψεν αὐτοχειρὶ πυροδοτήσας δαυλὸν καὶ ἐκάη. Πολλοὶ τῶν ἐν αὐτῷ μαχητῶν ἐσώθησαν εἰς τὰς νήσους Ζάκυνθον καὶ Κεφαλληνίαν, καὶ θαυμαζόμενοι διὰ τὸν ἡρωϊσμόν των, περιεθάλποντο καὶ ἐτρέφοντο διὰ κοινῆς συνεισφορᾶς τῶν νησιωτῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ὁ δὲ Ἰωάννης Κεφαλᾶς ὁ ἐν Κερκύρᾳ, ἐξηγόρασε πολλοὺς τῶν αἰχμαλώτων πέμψας τὰ λύτρα εἰς τοὺς Τούρκους· ὅτε καὶ τὸ πλοῖόν του ὁ Κατάσας ἐπυρπόλησε. Ἐκ τούτων ἡ ἐπιτροπὴ ἠναγκάσθη νὰ μὴ ἐκτελέσῃ τὸ διορισθὲν δάνειον τῶν 100,000 διστήλων· διότι διεματαιώθη ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ. Μόνας δὲ 11,000 χιλιάδας στερλίνας ἔφερεν ὁ Γόρδων εἰς Ἑλλάδα λείψανα τοῦ δανείου, ἐξ ὧν εἶτα ἀνεκούφισεν ἡ κυβέρνησις τὰ ἔξοδά της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

ΕΠΤΑΝΗΣΙΟΙ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΣΧΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ.

Ἧττα Φαβιὲρ μετὰ τῶν Ἑπτανησίων εἰς Κάρυστον.—Ἡ Ἀγγλία καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος Α'. συνενοοῦνται ἵνα μεσολαβήσωσιν ὑπὲρ Ἑλλάδος.—Ὁ Σὶρ Στραγγφόρδ Κάνιγγ ἐν Κερκύρᾳ, καὶ ἡ σύστασις τῆς μεσολαβήσεως παρὰ τῆς Γ'. ἐθνικῆς συνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων.—Σπυρίδωνος Μεταξᾶ Ζακυνθίου ἀγυρτία ἐν Εὐρώπῃ ὡς ἀπεσταλμένου καὶ καταδίωξις παρὰ τῶν Ἰονίων ἀρχῶν.—Συμπάθειαι τῶν Εὐρωπαίων ὑπὲρ Ἑλλάδος·—Ἐϋνάρδου ἐπιστολαὶ περὶ βοηθιῶν πρὸς τὴν ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπὴν καὶ τὸν Γεροστάθην ἐν Κερκύρᾳ.—Ἰωάννης Καποδίστριας ἐν Παρισίοις.—Ἡ ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπὴ παρακινεῖ τὸν Γόρδον πρὸς ἀνακυρίευσιν τοῦ Μεσολογγίου.—Ὁ Ἑπτανήσιος Ἰγγλέσης, Γεράσιμος Φωκᾶς, Δ. Εὐμορφόπουλος, Ἰω. Κατσαρὸς, Κωνστ. Μεταξᾶς.—Οἱ Ἑπτανήσιοι εὐφημοῦνται ἐν τῇ μάχῃ περὶ Χαϊδάρι.—Ὁ Εὐμορφόπουλος ἐκστρατεύει μετὰ τοῦ Φαβιὲρ εἰς Μέγαρα.—Τὸ Ἑπτανησιακὸν σῶμα ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν.—Ἐκστρατεία τοῦ ἄλλου μέρους τοῦ Ἑπτανησιακοῦ σώματος ὑπὸ τὸν Δ. Πανᾶν εἰς Ἄστρος καὶ τ' Ἁγιανίτικα Καλύβια.—Τὰ ὀνόματα τῶν Ἑπτανησίων Ἰ. Καποδιστρίου καὶ Διονυσίου κόμητος Δὲ Ρώμα προτείνονται κατὰ τὴν συγκάλεσιν τῆς ἐν Ἑρμιόνῃ ἐθνοσυνελεύσεως.—Τὸ σῶμα τῶν Ἑπτανησίων κινεῖται πρὸς βοήθειαν τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν ἐκ Σαλαμῖνος.—Ὁ Λευκάδιος Στεφανίτσης, ὁ Ζακύνθιος Πέτας, καὶ ὁ Ἀνδρέας Κουταρὴς Παξινός.—Μάχη εἰς τοὺς τρεῖς Πύργους.—Ὁ Κερκυραῖος Ἰωάν. Ποφάντης ἀποπειρᾶται ἀνάβασιν εἰς Ἀκρόπολιν.—Ἐπιτυχία τοῦ Ἑπτανησιακοῦ σώματος.—Μάχαι τοῦ Καραϊσκάκη εἰς τὰ πέριξ τῆς Ἀττικῆς.—Ἡρωϊσμὸς τοῦ Εὐμορφοπούλου καὶ τῶν ἀποκλεισθέντων Ἑπτανησίων, εἰς τὸ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν

σπήλαιον.—Ὁ Κεφαλλὴν ταγματάρχης Δ. Μπούρμπαχης καὶ Μηλωνᾶς ἀντιστρατεύουσιν εἰς Ἀθήνας.—Μάχη εἰς τὸ Φάληρον καὶ φόνος τοῦ Μπούρμπαχη.—Ἡρωϊσμὸς τοῦ Ἰγγλέση κατὰ τοὺς τρεῖς Πύργους.—Ἐπιστολὴ τοῦ Κάνιγγος πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην παρουσιασθεῖσα ἐν τῇ Ἑρμιόνῃ συνελεύσει.—Ὁ Ἄμιλτων διαφωνεῖ μὲ τὸν Κολοκοτρώνην εἰς τὴν πρότασιν περὶ Καποδιστρίου.—Διαφωνίαι Ρωσσοφρόνων καὶ Ἀγγλοφρόνων.—Ὁ Θεόκλητος Φαρμακίδης ἐνεργεῖ ὑπὲρ τῶν Ἀγγλοφρόνων.—Ἔλευσις Γ. Τσοὺρτς καὶ Λόρδου Κόχραν εἰς Ἑλλάδα.—Ἀπόφασις συνελεύσεως εν Τροιζῆνι. Ἐκλογὴ τοῦ Καποδιστρίου ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελεύσεως, καὶ ψήφισμα περὶ ἐκλογῆς.—Πολιτογραφεῖται ὁ Διον. Ρώμας, Κωνστ. Δραγώνας, καὶ Π. Στέφανος ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζῆνι σννελεύσεως.—Συνενόησις Βιάρου Καποδιστρίου καὶ Εὐνάρδου.—Σύμπραξις Γεροστάθη καὶ Ἰωάν. Κεφαλᾶ ἵνα βασταχθῇ ἡ Ἤπειρος.—Ὁ Ἰω. Πέτας ἀνττιστρατεύει εἰς Εὔριπον.—Τὸ πλοῖον τοῦ Παπανικολῆ διασώζει τοὺς κινδυνεύοντας.—Καρτεροψυχία τῶν πολιορκουμένων ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν.—Συναγωνισμὸς Ἰγγλέση καὶ Πέτα εἰς Δαφνί.—Φόνος τοῦ Καραϊσκάκη καὶ Ἰγγλέση.—Παράδοσις Ἀθηνῶν.—Ὁ Ἰθακήσιος Παπουλάκης.—Ἄλωσις Χλουμούτση ὑπὸ Ἰβραΐμου καὶ ζώγρησις Γ. Σολωμοῦ.—Ἀποπειρᾶται ὁ Κολοκοτρώνης νὰ πιάσῃ τὸν Ἰβραΐμην.—Φόνος ἀπροσδόκητος τοῦ Παύλου υἱοῦ τοῦ Λουκιανοῦ Βοναπάρτου ἐντὸς τοῦ πλοίου «Ἑλλάς.»—Φραγγῖσκος Δομενεγίνης καὶ Δελαδέτσιμας.—Θάνατος Ἰωάν. Πέτα.

ΜΕΤΑ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου σφόδρα ἐδεινώθησαν τὰ Ἑλληνικὰ ἔργα. Ὁ Φαβιὲρ ἐξεστράτευσεν εἰς Κάρυστον μετὰ τοῦ τακτικοῦ, ὧν συνέστρατευον καὶ Ἑπτανήσιοι πολλοὶ τῶν ὁποίων ἀξιομνημόνευτοι ὁ Μικελέτης καὶ Λυκούδης οἱ Κερκυραῖοι καὶ ὁ Κεφαλλὴν Κόκκινος. Ἐποίησεν ἔφοδον εἰς τὰ ἐκτὸς τοῦ τεί-

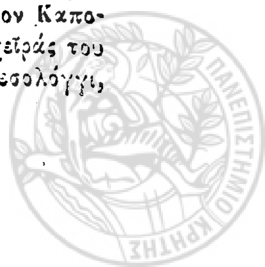
χους τῶν Τούρκων οἰκήματα, θελήσας νὰ διαρρήξῃ τὸ τεῖχος διὰ μικρᾶς ὑπονόμου, καὶ οὕτως εἰσβάλων νὰ κυριεύσῃ τὸ φρούριον. Ἀλλ' ὁ φιλέλλην Μπεραδιὲ Γάλλος πεσὼν κατὰ τὴν ἔφοδον ὑπὸ τὰ οἰκήματα τῶν Τούρκων ἐπληγώθη, καὶ ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ὁδηγουμένου λόχου Καραντσιᾶς πληγωθεὶς ἀπεσύρθη. Τότε οἱ δύο ἀντικαταστήταντες αὐτοὺς ἀξιωματικοὶ Ἰάκωβος Βάρφης καὶ ὁ Κερκυραῖος Μικελέτης ὑπὸ τοῦ σκότους τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἀνωμάλου θέσεως παρεκλίναντες, ἄφηκαν τὸν λόχον ἄνευ ὁδηγῶν, καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ λόχου διεσκορπίσθησαν. Μετὰ μάχην δὲ ἰσχυρὰν μαθὼν ὁ Φαβιὲρ ὅτι ὁ Ὀμὲρ πασᾶς ἤρχετο εἰς Χαλκίδα, ὅπως ἀποκλείσῃ αὐτούς, ἀπεσύρετο εἰς χαρακώματα. Προσβληθεὶς δὲ εἶτα ὑπὸ τοῦ ἀπείρου στρατοῦ τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ καὶ στερούμενος ζωοτροφιῶν, διέλυσε τὴν ἐκστρατείαν καὶ οἱ μὲν ἄτακτοι ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια, οἱ δὲ τακτικοί, ὧν καὶ οἱ Ἑπτανήσιοι, εἰς Ἀθήνας, καὶ ὁ Φαβιὲρ εἰς Ναύπλιον.

Ἀλλ' ὁ Θεὸς κήδεται τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας Νικόλαος, ἀναβὰς τὸν θρόνον, διεκήρυξεν ὅτι, ἐὰν ἐντὸς ἓξ ἑβδομάδων δὲν ἐπανήγαγεν ὁ Σουλτάνος τὰ τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας εἰς τὴν πρὸ τοῦ 1821 κατάστασιν, καὶ ἂν μὴ ἀπέλυε τοὺς φυλακισμένους ἀντιπροσώπους τῆς Σερβίας, καὶ μὴ ἀπέστελλεν ἀντιπροσώπους εἰς τὰ ὅρια ὅπως συμβιβάσωσι τὰς ἐκκρεμεῖς διαφοράς, ἐκήρυττε τὸν πόλεμον. Ἔντρομος ἡ Πύλη παρεδέχετο τὰ ζητήματα παραυτά· ἀλλ' ἡ Ἀγγλία προβλέπουσα τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου, καὶ βουλομένη νὰ ἀντιτάξῃ περισπασμόν τινα εἰς τὴν Ρωσσικὴν Δύναμιν, ἀνεδέχθη τὴν μεσιτείαν ὑπὲρ Ἑλλάδος, καὶ τὸ νὰ συμπράξῃ μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς, ὅπως μὴ ἀφήσῃ τὸν Αὐτοκράτορα μόνον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα, καὶ ἤθελεν ἐξασκῇ αὐτὸς ὅλην του τὴν ἐπιρροὴν εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ἐπὶ τούτῳ συνεφώνησαν αἱ δύω Αὐλαὶ νὰ μεσολαβήσωσιν ἀμφότεραι πρὸς τὴν Τουρκίαν, ὅπως ἡ Ἑλλὰς λάβῃ αὐτοκυβέρνησιν ἀνεξάρτητον καὶ αὐτόνομον, πληρόνουσα μόνον ἐτήσιον φόρον εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην, καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσιν οἱ Τοῦρκοι τὴν Ἑλληνικὴν γῆν πωλοῦντες τὰς ἰδιοκτησίας των· νὰ προσκαλέσωσι δὲ καὶ τὰς ἄλλας Δυνάμεις εἰς κοινὴν σύμπραξιν πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου. Ταὐτοχρόνως ἡ Ἀγγλία ἀπέστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν Σὶρ Στραφὼρδ Κάνιγγ πρέσβυν, ὅπως ἐπιτύχῃ εὐκολώτερον τοὺς σκοπούς της. Ὁ πρέσβυς οὗτος, διελθὼν ἐκ Κερκύρας, ἐπληροφορήθη παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ, καὶ συνεκινήθη εὐνοϊκῶς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες διὰ τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπῆς τοῦ Ρώμα καὶ Δραγώνα εἶχον συστήσῃ τὸ Ἑλληνικὸν

ζήτημα πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν, αἰτούμενοι τὴν μεσιτείαν τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Κάνιγγ διαπλέων εἰς Κωνσταντινούπολιν κατῆρεν εἰς Ὕδραν περὶ τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἀπελθόντος ἔτους 1825, ὅπως μάθῃ τί ἐβουλεύοντο οἱ Ἕλληνες. Ἐκεῖ συνομιλήσας μετὰ τοῦ Μιαούλη, Μαυροκορδάτου καὶ Ζωγράφου, τῶν ἀπεσταλμένων παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι βάσιν ἔχει τὸν συμβιβασμὸν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Πύλης, τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν ἁπλῆν ὑποτέλειαν τῆς Πύλης, ἀπέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἵνα δὲ ἐνισχύσῃ τὴν μεσολάβησιν τοῦ Κάνιγγος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ ἐθνικὴ Γ΄. συνέλευσις ἐν Ἐπιδαύρῳ τὰς 14 Ἀπριλίου 1826 ἔγραψε πρᾶξιν ἐνυπογραφεῖσαν παρ' ὅλων τῶν μελῶν, δι' ἧς ἀνετίθετο πρὸς τὸν Κάνιγγα ἡ διαπραγμάτευσις εἰρήνης, συμφώνου μὲ τὴν τιμὴν καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ ἀνάλογος μὲ τὰς μεγάλας ὑπὲρ ἐλευθερίας θυσίας του. Ἔπεμψαν δὲ αὐτῷ καὶ τὰς βάσεις τοῦ συμβιβασμοῦ. Τὰ πρακτικὰ ταῦτα κατωρθώθησαν, ὑπερισχυσάσης τῆς Ἀγγλικῆς φατρίας τῆς προϊσταμένης ὑπὸ τοῦ Μαυροκορδάτου κατὰ τῆς φατρίας τῶν Γαλλιστῶν, ἥτις ἐπανέλαβε τὴν πρότασιν Βασιλέως ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ὀρλεάνς. Ἀλλ' ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης Ρωσσόφρων ὤφειλε νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς συνελεύσεως. Καὶ πάλιν ἡ ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπὴ ἐπιχειρίζεται ὅπως πείσῃ αὐτὸν διὰ γραμμάτων, ὑποβαλλοῦσα αὐτῷ τὴν ἕνωσιν Ρωσσίας καὶ Ἀγγλίας διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῶν 6 Μαρτίου.

Ἐνῷ δὲ ἡτοιμάζετο νὰ ἀνέλθῃ ὁ Κολοκοτρώνης εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Ἐπιδαύρου, γράφει ὁ Σπηλιάδης ἐν τοῖς ἱστορικοῖς αὐτοῦ ὑπομνήμασιν. (1) «Ἔρχεται εἰς τὸ Ἄργος Ἑπτανήσιός τις, Σπῦρος Μεταξᾶς ὀνομαζόμενος, καὶ μετονομασθεὶς Σπηλιάδης Μεσθενόπουλος, καὶ τὸν ἐγχειρίζει ἐπιστολὴν ὡς ἐκ μέρους τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου ἀπὸ Πετρούπολιν, ὅστις τὸν συνίστη ὡς μαθητήν του τάχα νὰ τὸν διορίσῃ εἰς ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος. Τὸν ἐγχειρίζει καὶ μίαν γραμματικὴν, ὡς δῆθεν σταλεῖσαν ἀπὸ τὸν εἰρημένον Οἰκονόμον πρὸς τὸν υἱόν του Κωνσταντῖνον. Ἔπειτα ζητεῖ ἰδιαιτέραν συνέντευξιν, καὶ μένει μόνος μὲ τὸν Κολοκοτρώνην· ζητεῖ δὲ ἄνθρακα ἐξ ἐλάτης, τὸν κατασταίνει κόνιν, καὶ χύνει εἰς τὸ ἄγραφον μέρος τῆς συστατικῆς ἐπιστολῆς, καὶ ἐφάνησαν ἄλλα γράμματα γεγραμμένα τάχα ἀπὸ τὸν Βιάρον Καποδίστριαν, ὅστις ἔλεγε τὸν Κολοκοτρώνην ὅτι εἶχεν εἰς χεῖράς του σαράντα χιλιάδας δίστηλα, ἐξ ὧν μέρος εἶχε στείλει εἰς Μεσολόγγι,

(1) Σπηλιάδου ἀπομνημονεύματα τόμ. β΄. σελ. 513.

καὶ ἤθελε μεταχειρισθῇ τὰ λοιπὰ διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν· ὅτι νὰ δώσῃ πίστιν εἰς ὅσα τὸν εἶπεν ὁ ἐπιφέρων· ὅτι εἰς αὐτὸν ἀπέκειτο νὰ κάμῃ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος, ἂν ἤθελεν, εἰδεμή, ἤθελε τὸ κάμει ἄλλος ἐντὸς σαράντα ἡμερῶν. Μετὰ ταῦτα τὸν ἐπρόβαλε νὰ τὸν ὁρκίσῃ, διὰ νὰ τὸν ἐκμυστηρευθῇ τὸ καλὸν, περὶ οὗ ὁ λόγος. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Κολοκοτρώνης δὲν ἤθελε νὰ ὁρκισθῇ, τότε αὐτὸς ἀνοίγει τὸ χαρτοφυλάκιόν του, τὸν παρουσιάζει τέσσαρα ἐφοδιαστικὰ, ὡσὰν εταιριστικὰ φέροντα κύκλον μὲ πυροβόλα πέριξ καὶ ἄλλα σημεῖα, καὶ ἔγγραφα εἰς τὸ μέσον. Τὸν λέγει ὅτι ἓν ἐξ αὐτῶν εἶναι διωρισμένον δι' αὐτὸν, τὰ δ' ἄλλα νὰ δοθῶσιν εἰς ὁποίους ἂν θελήσῃ ὁ ἴδιος. Ἔπειτα παρουσιάζει πρωτόκολλόν τι χωρὶς ὑπογραφῶν, διαλαμβάνον ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Τοῦρκοι κατεπάτησαν τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ θρησκείαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, σκέψεως γενομένης μεταξὺ τοῦ μεγάλου δουκὸς Κωνσταντίνου, τοῦ ἀρχιερέως Ἰγνατίου, τοῦ Καποδίστρια, τοῦ Στούρζα καὶ ἄλλων, ἀπεφασίσθη νὰ ἀποστατήσῃ ἀπὸ τὴν Ρωσσίαν ὁ Κωνσταντῖνος μὲ σαράντα χιλιάδας Ρώσσους, νὰ ἀποστατήσῃ καί τις ναύαρχος εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν μὲ τὸν στόλον ἐκεῖνον, καὶ νὰ μετακομισθῇ διὰ τοῦ στόλου αὐτοῦ ὁ στρατὸς εἰς τὴν Χρυσούπολιν, ἄντικρυ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου νὰ ἀποβιβασθῇ. Ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ κινηθῶσιν οἱ Ἕλληνες πανταχόθεν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ νὰ τὸ κυριεύσωσι μαχόμενοι ὁμοῦ μὲ τοὺς Ρώσσους, καὶ νὰ ἀναγορεύσωσι τὸν Κωνσταντῖνον Αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τέλος παρουσιάζει ἀναφορὰν διὰ τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον νὰ τὴν ὑπογράψῃ τάχα ὁ Κολοκοτρώνης, ὅστις ἱκέτευε δι' αὐτῆς ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν Κωνσταντῖνον ὡς Αὐτοκράτορα τῶν Ἑλλήνων, ἀναγορευθέντα παρ' αὐτῶν, καὶ νὰ κηρύξῃ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν των. Παρουσιάζει ἑτέραν διὰ τὴν Αὐτοκρατόρισσαν, ἵνα μεσιτεύσῃ πρὸς τὴν Α. Α. Μεγαλειότητα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων.»

Ἀκούσας ὁ Κολοκοτρώνης ταῦτα πάντα, κρατεῖ ὅλα τὰ ἔγγραφα τοῦ Μεταξᾶ, ἀναχωρεῖ εἰς Ἐπίδαυρον, καὶ προσκαλεῖ καὶ αὐτὸν νὰ μεταβῇ ἐκεῖ εἰς τὴν συνέλευσιν. Ὁμοῦ μὲ τὰ εἰρημένα ἔγγραφα ἐκράτησε καὶ συστατικὸν γράμμα τοῦ Λονταρίτου ἀπὸ Ζάκυνθον πρὸς τὸν Π. Μαυρομιχάλην, διὰ τὸν φόβον μὴ ἤθελεν ὑπάγει πρὸς τοῦτον ὁ Μεταξᾶς, καὶ τὸν ἀπατήσῃ, ἐπειδὴ τὸν ἐθεώρει ἤδη ὡς ἀγύρτην ἢ ὡς κατάσκοπον. Ἀπελθόντα δὲ μετ' ὀλίγον καὶ αὐτὸς εἰς Ἐπίδαυρον, τὸν παρουσιάζει πρὸς τὸν Π. Πατρῶν καὶ πρὸς τὸν Ζαήμην, καὶ τὸν ὑποχρεώνει, καὶ ἄκοντα, νὰ διακοινώσῃ καὶ πρὸς τούτους ὅ,τι ἐξεμυστηρεύθη εἰς τὸν ἴδιον· καὶ ὡμολόγησε καὶ πρὸς αὐτοὺς αὐτὰ, πλὴν ἔδειξε πολλὴν δυσ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ἀρέσκειαν καὶ κατεθορυβήθη. Ὁ Κολοκοτρώνης ὑποπτεύσας ἐκ μέρους του καὶ σκοπὸν δολοφωνίας, τὸν ἀπέπεμψεν εἰς Πύργον, ὑποσχεθεὶς νὰ τὸν γράψῃ ἐκεῖ μετὰ τὸ τέλος τῆς συνελεύσεως περὶ τῶν ἀφορώντων τὴν ἀποστολήν του· τὸν ἔδωσε καὶ διαβατήριον, ἐπειδὴ τὸ ἐζήτησεν ὁ ἴδιός δι' ἀσφάλειάν του τάχα καθ' ὁδόν. Φεύγει λοιπὸν ὁ Μεταξᾶς ἀπὸ τὴν Ἐπίδαυρον, ἐννοήσας ἤδη ὅτι τὸν ἐγνώρισάν, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὴν Εὐρώπην μὲ συστατικὰ ἔγγραφα τοῦ Κολοκοτρώνη πρὸς διαφόρους, πλαστογραφημένα ἀπὸ τὸν ἴδιον, μιμηθέντα τὴν ὑπογραφήν του, καὶ κατασκευάσαντα τὴν σφραγῖδά του. Ἀφοῦ δὲ ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Ἐπίδαυρον ἔρχεται ὁ Χριστόφορος Ζαχαριάδης, σταλεὶς ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ζακύνθου ὑπὸ τοῦ Ρώμα καὶ Δραγώνα, καὶ ἐρωτᾷ τὸν Κολοκοτρώνην μὴ τυχὸν ἔδωκε γράμματα πρὸς ἐκεῖνον, διὰ νὰ ληφθῶσι μέτρα, ὥστε νὰ τὸν ἀφαιρεθῶσι, παραστήσας ὅτι ἦτο κατάσκοπος. Αὐτὸς δὲ ἔφθασεν εἰς Πίζαν, παρουσιάζεται ὡς Σπηλιάδης Μεσθενόπουλος, ἀπεσταλμένος τάχα ἀπὸ τὸν Κολοκοτρώνην πρὸς τὸν Καραντζᾶν καὶ τὸν Ἰγνάτιον, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ δῶρα πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην, ταμβακέρας λιθοκολλήτους, ὡς καὶ πρὸς τὸν Καραϊσκάκην, τοῦ ὁποίου ἐλέγετο ἀνεψιός. Διέβη δὲ καὶ ἐκ Βενετίας, καὶ ἔλαβεν 100 φλωρία παρὰ τοῦ Μουστοξύδου, παρουσιάσας τὸ ὄνομα τοῦ Καποδιστρίου. Ἔπειτα ἀπέρχεται πρὸς τὸν Καποδίστριαν εἰς Γενεύαν, καὶ τὸν ἀπατᾷ εἰς τρόπον ὥστε, τὸν δίδει καὶ ἀρκετὰ χρήματα, καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Καραϊσκάκην καὶ Κολοκοτρώνην διαλαμβάνουσαν, «νὰ μὴ δώσητε ἀκρόασιν ἂν σᾶς προτείνωσιν ὑποταγὴν εἰς τὸν Σουλτάνον, καὶ ν' ἀποκριθῆτε ὅτι μὲ τὸ σπαθί μας θὰ ὑπογράψωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας, καὶ ἀνεξαρτησίαν καὶ τὸν θάνατόν μας· νὰ μὴ φοβηθῆτε δὲ τίποτε, καὶ νὰ ἐπιμείνετε εἰς τὴν ἀπόφασίν σας, ἐπειδὴ δὲ ἠμποροῦσι νὰ πράξωσι τίποτε ἐναντίον τῶν δικαίων τῆς Ἑλλάδος, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἐνδώσητε σεῖς οἱ ἴδιοι εἰς τὴν ὑποταγήν.» Μεταβὰς εἰς Παρισίους, συνεισέφερε καὶ τὸ ἔγγραφον τοῦ Καποδιστρίου. Παρουσιάζεται δὲ εἰς τὸν Κοραῆν ὡς ἀνεψιὸς τοῦ Καραϊσκάκη καὶ εἰς τὸν Τερνώ, πρόεδρον τῆς φιλελληνικῆς ἑταιρίας, καὶ εἰς ἄλλους σημαντικούς. Ἐντοσούτῳ οἱ εἰς Παρισίους διατρίβοντες Ἕλληνες καὶ ὁ τότε σπουδαστὴς Ζακύνθιος Σπυρίδων Καρβελλᾶς τὸν ἐπισκέπτονται καὶ τὸν ὑποπτεύουσιν, ὡς προδοθέντα ἀπὸ τὰς ἰδίας ὁμιλίας του, ἐξ ὧν οἱ Ρουμελιῶται ἐννοήσαντες ὅτι αὐτὸς δὲν ἐγνώριζε αὐτοὺς ὡς τὸν Καραϊσκάκην καὶ Τζαβέλαν, περὶ τῶν ὁποίων συνδιελέγετο. Ἐγνωρίσθη μάλιστα παρά τινος ὅτι ἦτο Ζακύνθιος, ἄνθρωπος διεφθαρμένος. Ὁ δὲ Ν. Μαυρομμάτης, ὅστις εὐ-

χε χρηματίσει πολὺ καιρὸν εἰς τοῦ Καποδίστρια, ἔπεσε κατόπιν του νὰ τὸν ἀνακαλύψῃ, καὶ ἐκεῖνος ἐννοήσας τὸν σκοπόν του, τὸν δείχνει τὸ ἔγγραφον τοῦ Καποδιστρίου. Τότε ὁ Μαυρομμάτης ἔλαβεν ἄλλην ὑπόληψιν δι' αὐτὸν, καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸ ν' ἀναχωρήσῃ ἐντίμως ἀπὸ Παρισίους. Ἀφοῦ δὲ μετέβη εἰς Λονδῖνον, καὶ ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ δανείου, καὶ ὁ Γ. Σπανιολάκης ἐζήτησε περὶ αὐτοῦ πληροφορίας ἀπὸ τὸν Μαυρομάτην, τὸν ἀπεκρίθη οὗτος· «Πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα.»

Περὶ αὐτοῦ τούτου ἔγραφον ἐξ Ἀγκῶνος τὴν 29 Ἰουνίου 1827 πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τὰ ἐκτιθέμενα ἐν συνόψει ἐνταῦθα.—«Ἀρχὰς Ἀπριλίου ε. ε. Ζακύνθιός τις Σπῦρος Μεταξᾶς ὀνομαζόμενος, ἦλθεν ἐδῶ ἀπὸ τοὺς Παρισίους, διαβὰς ἀπὸ τὴν Ἐλβετίαν. Ἐφ' ὅσον διέτριψεν ἐνταῦθα, ἐλέγετο Σπηλιάδης Μεσθενόπουλος, καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Καραϊσκάκη· τ' ὄνομά του συγκείμενον ὑπὸ δύο πατρωνομικῶν ἐκίνει τὴν περιέργειαν. Ἔλεγε δὲ ὅτι ἦτον ἀπεσταλμένος εἰς ὅλας τὰς φιλελληνικὰς ἑταιρίας διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἔθνους, καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα. Ἔλεγε καὶ ὅτι ἦτον εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Μεσολογγίου καὶ αὐτὸς, καὶ ὅτι μετὰ ταῦτα ἐστάλη ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὰς εἰρημένας ἑταιρίας, νὰ συνάξῃ καὶ χρήματα διὰ λύτρα ἠχμαλωτισμένων συγγενῶν του, εἶχε μάλιστα διακηρύξει διὰ τῶν ἐφημερίδων εἴς τε τοὺς Παρισίους καὶ εἰς τὴν Ἐλβετίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Σπηλιάδης Μεσθενόπουλος, ὅτι ἦτον ἀνεψιὸς τοῦ Καραϊσκάκη. Ἔφερε δὲ καὶ γράμματα συστατικὰ ἐκ μέρους τοῦ Μιαούλη, τοῦ Κανάρη, τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ ἄλλων, τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευσε διὰ τῶν ἐφημερίδων, καὶ τὰ ὁποῖα πολλοὶ ἐξ ἡμῶν ἀνέγνωμεν. Πολλοὶ ὅμως ἐκ τῶν ἐνταῦθα Ἑλλήνων ἐγνώριζον τὴν οἰκογένειαν τοῦ Καραϊσκάκη, καὶ ὅλοι συνελάβομεν ὑπονοίας ὅτι αὐτὸς ἦτον ἀπαταιών. Ἀνεχώρησεν ἀπ' ἐδῶ τὴν 8 Ἀπριλίου διὰ τὴν Ζάκυνθον, καὶ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὲρ τὰς τέσσαρας χιλιάδας Ἱσπανικὰ δίστηλα, καὶ διέδωκεν ὅτι διευθύνετο εἰς τὸ Ναύπλιον. Τὴν 17 τοῦ αὐτοῦ ἔφθασεν εἰς Ζάκυνθον, καὶ ἐκοινολόγησε ὅτι ἐκληρονόμησε θεῖόν του τινα πλούσιον ἀποθανόντα εἰς Λονδῖνον. Πρὸ ὀκτὼ δὲ ἡμερῶν ἐπανῆλθεν ἐνταῦθα μὲ τὸ Ἰονικὸν ἀτμόπλοιον, μὲ τὸ ὁποῖον ἦλθον ὅ τε λόρδ Γιλφῶρδ, ὁ Ἀσώπιος, ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης Μεσθενεὺς, καὶ ἄλλοι εἰς προϋπάντησιν, τῶν ὁποίων ἀπήρχοντο ὁ Χρῆστος Ράγγος καὶ ὁ Ἰωάννης Βιτάλης, καὶ τοῦτον ἰδὼν ὁ λεγόμενος Μεσθενόπουλος, τὸν προσκαλεῖ κατὰ μέρος καὶ τὸν λέγει ὅτι ἦτον ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸ ἔθνος ὡς ταχυδρόμος εἰς Πετρούπολιν πρὸς τὸν Καποδίστριαν, πρὸς ὃν εἶχε πολλὰ μυστικὰ νὰ διακοινώσῃ, καὶ ὁ φίλος του Κωλέττης τὸν

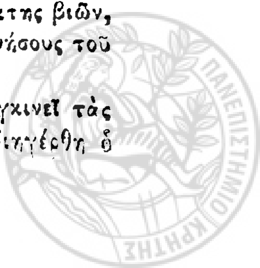
εἶπεν, ἅμα φθάσῃ εἰς Ἀγκῶνα νὰ τὸν δώσῃ πᾶσαν ὁδηγίαν περὶ τοῦ σκοπουμένου. Ὁ Βιτάλης ἔχων ἰδέαν περὶ αὐτοῦ τὸν ἠρώτησεν ὁποίαν συγγένειαν εἶχε μὲ τὸν Καραϊσκάκην, καὶ τότε αὐτὸς λέγει ὅτι εἶχε θεῖον τὸν Κατσικογιάννην. Τὸν ἠρώτησε πῶς ὠνομάζετο καὶ πόθεν ἦτο· καὶ αὐτὸς ἀπεκρίθη ὅτι τὸ ὄνομά του ἦτο Σπῦρος Μεταξᾶς καὶ πατρίς του ἡ Ζάκυνθος, ὅτι ἤρχετο κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὸν Πόρον, ὅθεν ἔλειπεν εἰκοσιτρεῖς ἡμέρας. Ἤλλαξε δὲ ἐνδύματα εἰς τὴν Ζάκυνθον, καὶ ἐπέβη εἰς τὸ ἀτμόπλοιον. Ἡμεῖς ὅλοι τὸ ἐγνωρίζομεν, καὶ τὸν ἐλέγομεν Σπηλιάδην Μεσθενόπουλον. Ἀπεφασίσαμεν λοιπὸν νὰ ἐξακριβώσωμεν τὸ πρᾶγμα, ἐπὶ σκοπῷ νὰ τὸν ἐμποδίσωμεν τοῦ νὰ βλάπτῃ τὸ ἔθνος ἀπατῶν τοὺς φιλέλληνας, πρὸς τοὺς ὁποίους ὀφείλομεν εὐγνωμοσύνην. Ἐρωτῶμεν τὸν Μεσθενέα (τυπογράφον τῶν Ἑλληνικῶν Χρονικῶν), ἂν εἶχε σχέσιν τινὰ συγγενείας μὲ αὐτὸν ὁ λεγόμενος Μεσθενόπουλος, καὶ μανθάνομεν ὅτι αὐτὸς ἦτο Ζακύνθιος ἐξ οὐτιδανῆς οἰκογενείας, ὅτι εἶχε φθάσει πρὸ τριῶν μηνῶν εἰς Ζάκυνθον ἐξ Ἀγκῶνος, καὶ ἐκεῖθεν δὲν ὕπηγε ἀλλοῦ ποῦ ποτὲ· ὅτι εἶχε φέρει γράμματα, καὶ πράγματα διὰ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Τουρτούρη, καὶ εἶχε λάβει οὗτος τὰ γράμματα, καὶ εἰδοποιεῖται ὅτι ἔμελλε νὰ λάβῃ τὰ πράγματα ἀπὸ τὸν Μεσθενόπουλον, ὅτι ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Τουρτούρη εἶχεν ὑπάγει πρὸς τὸν Μεσθενέα ὡς φίλον του, διὰ νὰ πληροφορηθῇ, ἂν ὁ Μεσθενόπουλος ἦτο συγγενής του, καὶ ἂν τὸν ἐγνώριζεν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μεσθενεὺς δὲν εἶχε κανένα συγγενῆ Μεσθενόπουλον, καὶ μόνον εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὴν φήμην περὶ αὐτοῦ, ἐρευνῶντες ἀμφότεροι εὗρον ἀντὶ Μεσθενοπούλου τὸν Μεταξᾶν, ἐξ οὗ ἔλαβεν ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Τουρτούρη τὰ πράγματά του, καὶ τοῦτον ἐρωτήσαντες περὶ τοῦ Μεσθενοπούλου, ἤκουσαν ὅτι ἀληθῶς ὁ Μεσθενόπουλος ἦτο μετ' αὐτοῦ συνοδοιπορῶν ἕως Ἀγκῶνος, ὅπου καὶ ἔμεινεν ἀσθενήσας, καὶ ὅτι ἀντ' ἐκείνου παραβὼν οὗτος ἐκόμισε τὰ πράγματα καὶ γράμματα περὶ ὧν ὁ λόγος. Κατὰ τύχην εὕρομεν καὶ εἰς τοῦ ἐμπόρου Μπαχαρᾶ Ἀρτηνοῦ γράμματα τῆς 5 Ἀπριλίου φέροντα τὴν ὑπογραφὴν Σπηλιάδης Μεσθενόπουλος, δοθέντα εἰς τὸν Δημήτριον Παπαβασιλόπουλον στελλόμενον ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν Ἑλβετίαν νὰ σπουδάσῃ, δι' ὧν τὸν συνίστη ὁ Μεσθενόπουλος πρὸς τὸν Ι. Χοϊδᾶν, πρὸς τὸν φιλέλληνα Φρανσουὰν Τερεμὶν, καὶ πρὸς τὸν ποιμένα Λόντσχερ, μέλος τῆς φιλελ. ἑταιρίας· καὶ ἐπειδὴ διελάμβανον ὅτι ὁ μαθητὴς ἐστέλλετο ἀπὸ τὸ ἔθνος, φοβηθεὶς οὗτος μὴ τὸν ἀκολουθήσωσι δυσκολίαι εἰς τ' Αὐστριακὰ σύνορα, δὲν τὰ ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἔμειναν εἰς τοῦ Μπαχαρᾶ. Παρετηρήσαμεν δὲ ὅτι, ἐν ὅσῳ ἦτον εἰς λοιμοκαθαρτήριον, ὁ ἔμπορος Σάρτης καὶ ὁ Θωμᾶς Πετρίνης τὸν

ἐπεσκέπτοντο καθ' ὥραν, καὶ τὸν περιεποιοῦντο. Καὶ σήμερον (τὴν 29 Ἰουνίου) ἀφοῦ ἐξῆλθεν ὁ λὸρδ Γιλφὼρδ καὶ οἱ λοιποί, καὶ κατέλυσαν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, καὶ ὁ Ράγγος μὲ τὸν Πιττακὸν Μιτυληναῖον ἀπῆλθον εἰς ἐπίσκεψίν του, καὶ ἐξελθόντες ἀπήντησαν τὸν γραμματέα τοῦ Σάρτη, καὶ αὐτός τοὺς ἠρώτησεν ἐὰν κατῴκει αὐτόθι καὶ ὁ Σπηλιάδης Μεσθενόπουλος. Τότε ἀπεφασίσαμεν νὰ ὑπάγωσιν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ῥηθέντος Μεταξᾶ ὁ Βιτάλης, ὁ Ράγγος καὶ ὁ Πιττακός, καὶ νὰ ἐξιχνιάσωσι τὴν ἀλήθειαν. Αὐτοὶ ἀπῆλθον καὶ τὸν εὗρον μὲ τὸν Πετρίνην, ὅστις ἔφυγε τότε· τὸν ἐρωτῶσι λοιπὸν διὰ τὴν πατρίδα καὶ τοὺς εἶπεν ὅτι, ὅτε αὐτὸς ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸν Πόρον, τὰ πράγματα ἦσαν συγκεχυμένα, πλὴν ἠλπίζετο θεραπεία. Τοὺς εἶπεν ὅτι ἔλειπεν τριάντα ἡμέρας ἀπὸ τὸν Πόρον, καὶ ὅτι ἀλλάξας ἐνδύματα εἰς Ζάκυνθον, (ἐνῷ τοῦτο ἦτο πρὸ πολλοῦ ἐμποδισμένον) ἀπέβη εἰς τὸ Ἰονικὸν ἀτμόπλοιον, τοὺς εἶπεν ὅτι εἶδε τὸν Ράγγον εἰς τὸν Κάλαμον, καθ' ὃν καιρὸν ἀπέρασε διὰ Μεσολόγγι, ὅτι ἦτο στενὰ πολιορκημένον, καὶ δὲν ἠμπόρεσε νὰ εἰσέλθῃ, καὶ ἐπομένως ἐπεβιβάσθη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στόλον μὲ τὸν Μιαούλην καὶ ἔφθασεν εἰς Ναύπλιον, καὶ ἔπειτα ὑπέστρεψε πάλιν ὁμοῦ μὲ τὸν Ἀνδρέαν Ἴσην. Ὑπῆγεν εἰς τὸν Κάλαμον διὰ ξηρᾶς, τότε συνομολογήσας εἶπεν ὅτι αὐτὸς ὑπῆγε διὰ θαλάσσης μὲ ὀγδοήντα στρατιώτας. Τότε τὸν εἶπεν καὶ πότε λοιπὸν ἐπέρασες εἰς τὴν Εὐρώπην, ἡμεῖς πληροφορούμεθα ὅτι πρὸ τριῶν μηνῶν ἦσο ἐνταῦθα, καὶ αὐτὸς εἶπε, ναί· καὶ ἐξακολούθησε λέγων ὅτι ἔπειτα ὑπῆγεν εἰς Τριέστι, Φραγκφὸρ, Λονδῖνον, Παρίσιον καὶ Ἐλβετίαν, ψευδόμενος καὶ καταφωρώμενος, εἶχεν ἐρωτήσει περὶ αὐτοῦ καὶ τινὰ συνοδοιπόρον του Ζακύνθιον Ζωΐτσην ὀνόματι, ὅστις εἶπεν ὅτι τὸν ἔλεγαν Σπυρίδωνα Μεταξᾶν, καὶ ὅτι τὸν εἶδεν εἰς τὴν Ζάκυνθον πολλάκις εἰς τοῦ Δραγώνα καὶ μάλιστα εἰς τοῦ Στεφάνου, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχε πολλὴν σχέσιν. Μετὰ ταῦτα ἐρωτῶσι τὸν ἴδιον, ἂν ἐγνώριζε κάποιον Σπηλιάδην Μεσθενόπουλον· διότι τοὺς ἔγραφαν τάχα ἐκ Ναυπλίου δι' ὑπόθεσιν ἀφορῶσαν τὸ ὑποκείμενόν του, καὶ δὲν ἤξευρον ποῦ εὑρίσκετο, καὶ ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν εἶχεν εἴδησιν περὶ αὐτοῦ. Πῶς; ἐπανέλαβον, ὅτε ἦσο εἰς Γενεύαν, ἦτο καὶ ἐκεῖνος ἐκεῖ, καὶ εἶναι ἄπορον ὅτι δὲν ἐγνώρισας τοιοῦτον σημαντικὸν ὑποκείμενον, ἀπεσταλμένον διὰ μεγάλας ὑποθέσεις τοῦ ἔθνους! Τότε δὰ ἔγινεν ἄλλος ἐξ ἄλλου, καὶ τότε τὸν λέγουσι· σὺ εἶσαι ὁ Μεσθενόπουλος, καὶ αὐτὰ τὰ γράμματα εἶναι ἰδικά σου. Ἀφοῦ δ' ἔλαβε καὶ ἐκύτταξε τὰ γράμματά του, ἐξηγριώθη καὶ ἐφώναξε ὅτι, εἶναι Σπῦρος Μεταξᾶς, καὶ ὅτι δὲν ἤξευρεν οὔτε νὰ ὁμιλήσῃ, μήτε νὰ γράψῃ ἰταλιστί, ἐνῷ τὰ γράμματα ἦσαν ἰτα-

λιστὶ γραμμένα, καὶ αὐτὸς ὡμίλει ὅλην τὴν ἡμέραν ἰταλιστὶ μὲ τὸν Σάρτην, ὅστις καὶ τὸν ὑπερασπίσθη καὶ τὸν εὐκόλυνε νὰ φύγῃ εὐθὺς ἐκεῖθεν, ἐνῷ ἡ ἀστυνομία λαβοῦσα ὀσμὴν περὶ τῶν διατρεχόντων, ἐδυσκολεύετο νὰ τὸν δώσῃ τὸ διαβατήριόν του. Αὐτὸς εἶχε λάβει διαβατήριον τὴν 15 τοῦ Ἰουνίου ἀπὸ Κέρκυραν, καὶ ἡ ἐξουσία τὸν ἐπέτρεπε νὰ ταξειδεύσῃ μόνον διὰ τὸ Λονδῖνον, καὶ εἰς ἓξ μηνῶν διάστημα νὰ ἦναι ὑπόχρεως νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἑπτάνησον. Εἰς αὐτὸ ὠνομάζετο Σπῦρος Μεταξᾶς Χρήστου Ζακύνθιος, ἡλικίας 25 ἐτῶν, καὶ ἐχαρακτηρίζετο ἔμπορος, ἐνῷ ἔμπορος δὲν ἐχρημάτισε πώποτε.»—Τέλος ἐλθὼν αὐτὸς εἰς Βολονίαν ἐξ Ἀγκῶνος κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας, ἐπεσκέπτετο παρ' ὅλων τῶν ἐνταῦθα Ἑλλήνων σπουδαστῶν, ὑπὸ τὸ ὄνομα Μεταξᾶς Ζακύνθιος. Τοῦτο μαθὼν ὁ Σπυρίδων Καρβελλᾶς ἐπορεύθη ἵνα ἐπισκεφθῇ αὐτὸν ὡς Ζακύνθιον συμπολίτην. Ἀλλ' ἐξεπλάγη ἰδὼν τὸ πρόσωπον ἐκείνου τοῦ ἰδίου, ὃν ἐν Παρισίοις ἐγνώρισεν ὡς Μεσθενόπουλον ἀπεσταλμένον καὶ συνάγοντα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ κοινολογούμενον ἀνεψιὸν τοῦ Καραϊσκάκη. Ἀνακαλύψας διὸ τὴν ἀπάτην ἔδραμεν εἰς Βενετίαν καὶ ἐκοινολόγησε τὸν ἀπαταιῶνα πρὸς τὸν Νεράντσην καὶ Μουστοξύδην.

Ὁ Καποδίστριας μαθὼν ταῦτα ἐξ ἐφημερίδων, καὶ ἐκ γραμμάτων τῶν ἐν Βενετίᾳ φίλων, καὶ τοῦ Καρβελλᾶ, ὠργίσθη διὰ τὰς ψευδεῖς ἐπιστολὰς τοῦ Σ. Μεταξᾶ, ἃς ἐποιήσατο ἐν ὀνόματι καὶ ὑπογραφῇ αὐτοῦ, καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν Ἄδαμ. Εὐθὺς δὲ αὐτὸς διέταξε καὶ κατεκρατήθη ἐν Ζακύνθῳ, ἐφυλακίσθη, καὶ εἶτα πεμφθεὶς εἰς Κέρκυραν, ἐδικάσθη ὑπὸ τοῦ ἐγκληματικοῦ δικαστηρίου ὡς ἀγύρτης, πλάνος καὶ κίβδηλος ὑπογραφῶν μεγάλων ἀνδρῶν, ὅτε ἐφέρθησαν εἰς μαρτυρίαν ἅπαντες οἱ Ζακύνθιοι οἱ ἐν Ἰταλίᾳ, Ἑλβετίᾳ καὶ Γαλλίᾳ γνωρίσαντες αὐτὸν καὶ τὰς ἀγυρτίας του, Σπυρίδων Καρβελλᾶς, Ἀντώνιος Στραβοπόδης, Κ. Δραγώνας, Π. Στέφανος καὶ ἄλλοι. Καταδικασθεὶς εἰς τετραετῆ εἱρκτὴν τὰς 24 Ἰουνίου 1820, ὕστερον ἐδραπέτευσεν τὰς 5 Δεκεμβρίου 1832 ἐκ τῶν φυλακῶν τῆς Κερκύρας ἁρπάσας τὴν κόρην τοῦ δεσμοφύλακος. Διὸ καὶ ἀπεκηρύχθη παρὰ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, καὶ ἐστερήθη παντὸς πολιτικοῦ καὶ ἀστυκοῦ δικαιώματος. Εἶτα μεταβὰς αὖτις εἰς Τουρκίαν καὶ αὖθις εἰς Ἑλλάδα μετὰ τὸ θάνατον τοῦ Καποδιστρίου, ἐγένετο στρατιωτικὸς καὶ ἐνταῦθα ὡς τυχοδιώκτης βιῶν, μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις, κατήντησεν ἰατρὸς εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

Ἐντούτοις ἡ ἡρωϊκὴ πτῶσις τοῦ Μεσολογγίου συγκινεῖ τὰς συμπαθείας τῶν φιλανθρώπων Εὐρωπαίων. Πανταχοῦ διηγέρθη ὁ

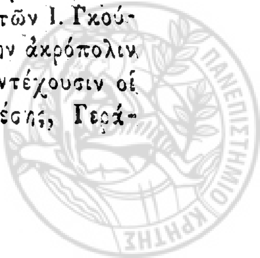

θαυμασμός, ὑψώθησαν φωναὶ ὑπὲρ τῆς πασχούσης Ἑλλάδος· συνεισέφεραν πλουσίως οὐ μόνον οἱ φιλάνθρωποι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἡγεμόνες καὶ Βασιλεῖς. Ὁ εὔσπλαγχνος Εὐνάρδος ἀλληλογραφεῖ μεθ' ὅλων τῶν φίλων του, καὶ συγκινεῖ αὐτοὺς εἰς χρηματικὰς βοηθείας καὶ ἀποστολὰς ἐφοδίων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἔγραφεν ἐκ Φλωρεντίας πρὸς τὸν Κουντουριώτην τὰς 18 Ἀπριλίου.—«Αἱ φιλελληνικαὶ ἑταιρίαι τῶν Παρισίων καὶ τῆς Γενεύης ἔθηκαν σημαντικὰς ποσότητας εἰς τὴν διάθεσίν μου, διὰ νὰ στείλω τροφὰς εἰς Μεσολόγγι, καὶ ἔδωκα διαταγὰς εἰς Κέρκυραν, εἰς Ζάκυνθον, καὶ εἰς Ἀγκῶναν διὰ ζωτροφίας μέχρι δέκα χιλιάδων διστήλων.» —Τὰς δὲ 20 τοῦ αὐτοῦ γράφων πρός τινα φίλον του εἰς Παρισίους ἔλεγεν.—«Τὴν στιγμὴν ταύτην ἔλαβον γράμμα ἐκ Ζακύνθου τῆς 6 Ἀπριλίου, καὶ μοῦ φανερώνουσιν ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι τῶν ἀνδρείων ἀνθίστανται πάντοτε εἰς Μεσολόγγι. Μὲ εἰδοποιοῦσι δὲ ὅτι ἐπέτυχον νὰ εἰσκομίσωσι ἀπὸ ὀλίγας ὀλίγας ἐκ τῶν τροφῶν, τὰς ὁποίας διέταξα τὸν Ἀλέξιον καὶ ἀνεψιὸν Στεφάνου νὰ στείλωσιν ὡσαύτως τροφάς. Δόξα τῷ Θεῷ οἱ ἀνδρεῖοι ἐκεῖνοι δὲν θὰ ἀποθάνωσι ἀπὸ τὴν πεῖναν, καὶ ἐλπίζω νὰ λάβωσι τὰς 2,400 δίστηλα, τῶν ὁποίων τὰ μὲν 1,200 τοὺς στέλλει ἡ ἑταιρία τῶν Παρισίων, τὰ δὲ 800 ἡ τῆς Γενεύης καὶ τὰ 400 τοὺς ἔστειλα ἐγώ.»—Τὰς δὲ 8 τοῦ Μαΐου γράφει ἐξ Ἀγκῶνος.—«Ἦλθον ἐδῶ, διὰ νὰ ἐπιταχύνω τὴν ἀποστολὴν τῶν τροφῶν καὶ νὰ ἑτοιμάσω καὶ ἄλλας. Αἴφνης ἤκουσα ὅτι τὰ παλλικάρια τοῦ Μεσολογγίου ἀπώλυντο ἡρωϊκῶς. Δὲν δύναμαι νὰ εὕρω ἐκφράσεις διὰ νὰ παραστήσω τὴν λύπην καὶ τὸν θαυμασμόν μου. Πρέπει ναὶ νὰ κλαύσωμεν δι' ἐκείνους τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ νὰ θαρρῶμεν· ἀλλὰ νὰ κινηθῶμεν εἰς βοήθειαν ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ἔγραψα τὸν Γεροστάθην (Κερκυραῖον) καὶ τὸν Στεφάνου (Ζακύνθιον) νὰ διαθέσωσιν ὅλα τὰ ὑπὲρ Μεσολογγίου σταλέντα γεννήματα καὶ χρήματα κατὰ τὰς ὁδηγίας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ ὁλοκαύτωσις τῶν ἡρώων τοῦ Μεσολογγίου θὰ γεννήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων μέγαν ἐνθουσιασμὸν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην ὅλην. Δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον λαός, ὅστις δείχνει τόσην ἀρετήν, ἀνδρείαν καὶ ἐπιμονήν. Αἱ χριστιανικαὶ Κυβερνήσεις δὲν θὰ δυνηθῶσιν ἐπὶ πλέον ν' ἀνθέξωσιν εἰς τὴν γενικὴν βοὴν ὑπὲρ ὑμῶν.»

Ἤδη ὁ Καποδίστριας, ἀφοῦ ἐβοήθησε ἐκ Γενεύης τὴν Ἑλλάδα χρηματικῶς, μετέβη αὐτοπροσώπως εἰς τοὺς Παρισίους, ὅπως διὰ τῆς διπλωματικῆς μεγαλοφυΐας του συνεργῇ καθ' ὅλα τὰ ἀναγκαῖα τοῦ ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸν ἐχθρὸν ἡ πατρίς, καὶ νὰ

παρακινήσῃ τὰς Δυνάμεις εἰς βοήθειάν της. Ὁ δὲ Γόρδων ἐκ Κερκύρας, πρὶν ἀφιχθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔρχεται εἰς Ζάκυνθον καὶ συνομιλῇ μὲ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ζακύνθου. Ἐνταῦθα λαμβάνει ἐπιστολὴν τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος, δι' ἧς ἔλεγεν ὅτι εὑρίσκοντο εἰς τὰς ἀποθήκας ὅλα τὰ ἀναγκαῖα, ὥστε δὲν ἐχρειάζετο τίποτε διὰ τὴν σύστασιν 5,000 τακτικοῦ στρατεύματος καὶ τὸν περιέμενε, στέλλει δὲ τὸν Καλέργην εἰς Ζάκυνθον νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ταὐτοχρόνως δὲ ἔγραφε καὶ ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις πρὸς αὐτὸν νὰ λάβῃ πρόνοιαν περὶ τοῦ Μεσολογγίου, ὅπως ἀνακτήσῃ αὐτό. Τότε ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Ζακύνθου ἀλληλογραφεῖ μετὰ τοῦ Γόρδωνος, ὁ ὁποῖος ἐκ Ζακύνθου μετέβη εἰς Κύθηρα, καὶ προτείνει νὰ ἀνακυριευθῇ τὸ Μεσολόγγι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων· διότι εἶχε μάθει ὅτι ἀνεχώρησεν αὐτόθεν ὁ Κιουταχῆς, ἀφήσας 500 ἀνθρώπους, καὶ ὅτι τώρα ἦτον εὐάλωτον τὸ φρούριον Διὸ προσεκάλεσεν ὁ Δραγώνας τὸν Χρῆστον Ζαχαριάδην (Ζαχαρόπουλον) ἐκ Πελοποννήσου εἰς Ζάκυνθον, καὶ τὸν ἔστειλε μὲ γράμματα εἰς Ναύπλιον πρὸς τὸν Μεταξᾶ, Μαυροκορδάτον καὶ Κωλέττην ἀναγγέλοντα, ὅτι εὐκόλως ἐκυριεύετο τὸ φρούριον ἐκεῖνο. Αὐτοὶ λοιπὸν ἔπρεπε νὰ στείλωσιν ἀνθρώπους, οἵτινες πληρονόμενοι καὶ διευθυνόμενοι ὑπὸ τοῦ Γόρδωνος, ἤθελε κυριεύσωσιν αὐτό. Ἀσμένως παρεδέχθησαν τὰ προτεινόμενα ὑπὸ τῆς Ζακυνθίου ἐπιτροπῆς οἱ τοῦ Ναυπλίου τρεῖς ἐκεῖνοι ἄνδρες. Ὅθεν ὁ Ζαχαριάδης ἐστάλη εἰς Κύθηρα πρὸς τὸν Γόρδωνα, ἔνθα αὐτὸς εἶχε τὴν ἀποθήκην τῶν τροφῶν, ἐξ ὧν ἔστελλεν, ὅπου ἦτον ἀνάγκη διὰ τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα καὶ φρούρια, ἕως ἀκόμη καὶ εἰς τὴν Γραμποῦσαν τῆς Κρήτης. Παραδεχθεὶς λοιπὸν ὁ Γόρδων τὰ σχέδια τῆς Ζακυνθίου ἐπιτροπῆς, καὶ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Μεταξᾶ καὶ Μαυροκορδάτου, ἔπλευσεν ἐπὶ Ἀγγλικοῦ πλοίου εἰς Μεσολόγγι, ὅπως γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον, ἐὰν ἠδύνατο νὰ κυριευθῇ τὸ φρούριον. Ἐπιστρέψας εἰς Κύθηρα, εἶπεν ὅτι δι' ὀλίγων στρεμμάτων γῆν δὲν ἔπρεπε νὰ δαπανηθῶσιν 15,000 δίστηλα. Καὶ ὁμοίως γράφει ὁ ἱστορικὸς Σπηλιάδης, «ἂν ἐκυριεύετο τὸ φρούριον ἐκεῖνο ὡς ἐπρότεινον οἱ Ζακύνθιοι, ὁποῖος ἀντιπερισπασμὸς διὰ τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ὁποῖα δόξα διὰ τοὺς Ἕλληνας, καὶ ὁποῖαι ἐλπίδες τοῦ νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν»

Ὁ Κιουταχῆς ἐγκαταλιπὼν τὸ Μεσολόγγιον, ἐκστρατεύει περὶ τὸν Ἰούνιον 1826 εἰς Ἀθήνας. Ὁ φρούραρχος αὐτῶν Ι. Γκούρας ἀντικρούει τοὺς πυροβολοῦντας τὴν πόλιν καὶ τὴν ἀκρόπολιν νυχθημερὸν ἐχθρούς. Ὑπὸ δὲ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἀντέχουσιν οἱ ἐγκλεισμένοι ἀρχηγοὶ τῶν Ἑπτανησίων, Π. Σ. Ἰγγλέσης, Γερά-

σιμος Φωκᾶς καὶ Δ. Εὐμορφόπουλος μετὰ τῶν Ἰθακησίων. Ἔρχονται εἰς βοήθειαν ὁ Καραϊσκάκης καὶ στρατεύουσιν ἐνταῦθα κατὰ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως τὸ σῶμα τῶν Θετταλομακεδονοθρᾳκῶν, καὶ τὸ σῶμα τῶν Ἑπτανησίων, τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἐκλέχθη ὁ πολιορκούμενος Δ. Εὐμορφόπουλος, καὶ προσωρινῶς ὁ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν τεθεὶς Ἰωάννης Κατσαρὸς Λευκάδιος. Ὁ Φαβιὲρ μετὰ τοῦ Νεαπολίτου Πίσα καὶ τῶν λοιπῶν φιλελλήνων Εὐρωπαίων καὶ ὅλου τοῦ τακτικοῦ ἔφθασεν εἰς Ἐλευσῖνα. Ἡ δὲ Διοικητικὴ ἐπιτροπὴ ἔστειλε τὸν Κωνστ. Μεταξᾶν καὶ προσεκάλεσε τοὺς Σουλιώτας καὶ Ρουμελιώτας νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ Ναύπλιον, διὰ νὰ συστήσωσι στρατόπεδον εἰς Πελοπόννησον, καὶ κινήσωσι εἰς Ἀττικήν. Ἀλλ' ὁ Κιουταχῆς φοβηθεὶς μὴ ἐπελθοῦσαι αἱ λοιπαὶ Ἑλληνικαὶ βοήθειαι ἀποκόψωσι τὴν συγκοινωνίαν, καὶ τὸν θέσωσι ἐντὸς δύο πυρῶν, σπεύδει νὰ κυριεύσῃ τὸ φρούριον ἐξ ἐφόδου. Οἱ Ἕλληνες μετὰ δυνατὴν ἀνθίστασιν ἐγκαταλείπουσι τὴν πόλιν καὶ κλείονται εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ἀλλ' αἱ μάχαι κατὰ τὰ πέριξ καὶ ἐξαιρέτως εἰς Χαϊδάρι μὲ τὰ ἐξωτερικὰ στρατεύματα διακρίνονται ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Τοῦρκοι φεύγουσι πανταχόθεν, καὶ ὁ Φαβιὲρ τοὺς καταδιώκει. Εἰς τὰς μάχας αὐτὰς ἀπώλυντο ἐκ μὲν τῶν τακτικῶν Ἑλλήνων 63, καὶ ἐπληγώθησαν 50. Ἐχθροὶ δὲ ὑπὲρ τοὺς 1,700. «Κατὰ τὰς γενομένας μάχας, γράφει ὁ Σπηλιάδης, ἠγωνίσθησαν ἀνδρείως οἱ Θετταλομακεδονοθρᾷκες, καὶ οἱ Ἑπτανήσιοι ἐξ ὧν ὁ Κεφαλλὴν Παρασκευᾶς Κωστόπουλος ἐφόνευσε τὸν Γιουροὺκ Μπαϊρακτάρην (τὸν πρῶτον σημαιοφόρον τοῦ Κιουταχῆ), καὶ ἐπῆρε τὴν σημαίαν του.» Ὁ δὲ Φαβιὲρ εἶτα μετέβη εἰς Σαλαμῖνα, ὅπου εὗρε καὶ τὸν Ἀλμεΐδαν.

Ἐντεῦθεν ἀφοῦ ἔλαβε βοηθείας παρὰ τοῦ Καραϊσκάκη, ἐκστρατεύει εἰς Μέγαρα, ὅπου ἀπῆλθεν ὁ Καλλέργης μετὰ τῶν Κρητῶν, ὁ Στέφος μετὰ τῶν στρατιωτῶν του, καὶ ὁ Εὐμορφόπουλος μὲ τοὺς Ἑπτανησίους. Ὁ Καραϊσκάκης μαθὼν ὅτι ἀπέθανεν ἡ σύζυγός του εἰς τὸν Κάλαμον τῆς Ἑπτανήσου, γράφει τὰς 19 Αὐγούστου πρὸς τὴν Κυβέρνησιν.—«Ἀπέθανεν ἡ σύζυγός μου, καὶ ἤθελον νὰ ὑπάγω ἐκεῖ νὰ οἰκονομήσω τὰ παιδία μου, ἀλλὰ δὲν ἀφίνω τὴν πατρίδα.»—Ἀλλ' ἀφοῦ ἀνεχώρησεν αὐτὸς εἰς Σαλαμῖνα, ὁ Κιουταχῆς σφοδρύνει τὸ πῦρ κατὰ τῆς ἀκροπόλεως, καὶ οἱ πολιορκούμενοι ἐν τῇ ἀκροπόλει δειλιάσαντες ἤρχισαν νὰ λειποτακτῶσι. Διὸ ὁ Γκούρας τὰς 16 Αὐγούστου ἔγραφε πρὸς τὴν Κυβέρνησιν.—«Ἡ φρουρά, ἂν καὶ ἐπληρώθη παρ' ἐμοῦ ἀνὰ γρόσια 200 ἕκαστος, διὰ νὰ ἀποθάνωσι μετ' ἐμοῦ, ἢ νὰ ἐλευθερωθῶσιν, ἀφοῦ ἐπληγώθησαν ἀπὸ τὰς σφαίρας τῶν πυροβόλων καὶ τὰς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

βόμβας ὡς διακόσιοι οἱ ἱκανώτεροι ἤρχισαν νὰ φεύγωσι λειποτακτοῦντες. Οἱ ἐντόπιοι ὡς ἀσυνείθιστοι εἰς τὰς πολιορκίας λειποτακτῶσιν ὡσαύτως. Οἱ πυροβολισταὶ δὲν εὐδοκίμησαν, οὐδὲ θὰ εὐδοκιμήσωσι. Τροφὰς ἔχομεν, φρουρὰν θέλομεν τριακοσίων στρατιωτῶν καὶ τούτων Ἑπτανησίων, οἵτινες συνήφθησαν εἰς σῶμα, θέλω καὶ ἀξίους παροβολιστάς.» — Ἵνα δὲ κρατῶνται εἰς εὐπείθειαν οἱ στρατιῶται, ὁ Γκούρας καὶ οἱ δημογέροντες Ἀθηνῶν γράφουσι πρὸς τὸν Καραϊσκάκην, νὰ ἀποσταλῇ ἄξιος στρατηγὸς καὶ στρατιῶται δοκιμασμένοι ν' ἀνθέξωσιν εἰς πολιορκίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο γνωστὴ ἡ αὐταπάρνησις, ἀκεραιότης καὶ καρτερία τῶν Ἑπτανησίων, ὁ Γκούρας γράφει καὶ πρὸς τὸ σῶμα τῶν Ἑπτανησίων, καὶ τοὺς προσκαλεῖ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ νὰ συναγωνισθῶσι μὲ τὸν ἀρχηγόν των Εὐμορφόπουλον. Καίτοι δὲ ὁ Κιουταχῆς ἔσκαπτεν ὑπονόμους, καὶ αὐτοὺς ἀνέστρεφον δι' ἀνθυπονόμων οἱ πολιορκούμενοι, καὶ ἐπιπίπτοντες οἱ Τοῦρκοι ἐφόνευον πολλοὺς τῶν πολιορκουμένων Ἑλλήνων, δὲν ἠδύνατο νὰ βασταχθῇ. Καὶ πάλιν ὁ Γκούρας ἀπέστειλε τὸν Μαμούρην πρὸς τοὺς ἔξω πολεμοῦντας, παρακαλῶν νὰ πέμψωσιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν Ἑπτανησίους ἢ τακτικούς. Τῷόντι ἀπεφάσισαν αὐτοὶ καὶ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν Κατζαρὸν, καὶ ἐτέθησαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Εὐμορφοπούλου.

Ἀλλ' ὁ Ἰβραΐμης ἐπανελθὼν εἰς Πελοπόννησον, ἐκστρατεύει κατὰ τῶν ἐπαρχιῶν Μιστρᾶ, Ἁγίου Πέτρου, καὶ Πραστοῦ, καὶ ἔφθασε λεηλατῶν εἰς τὰ Ἁγιαννίτικα Καλύβια καὶ εἰς τὸ Ἄστρος. Εὐθὺς δὲ ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Σταϊκόπουλος, καὶ ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης σπεύδουσιν ἐκεῖθεν, ἵνα σώσωσι τοὺς ἀποκλεισμένους εἰς φρουρίδιον ἐπὶ Χερρονήσου ἐγκατοίκους. Ἔφθασαν δὲ αὐτόθι ἀπὸ τὸ Ναύπλιον καὶ ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, ὁ Ζακύνθιος Ἰωάννης Πέτας, ὁ Δανιὴλ Πανᾶς μὲ τὸ ἄλλο σῶμα τῶν Ἑπτανησίων, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἕως 2,000. Προσβάλλουσιν ἅπαντες τὸν ἐχθρὸν, καὶ τὸν ἀποκρούωσι. Τὴν δὲ δευτέραν πτέρυγα τοῦ ἐχθροῦ, διαβάσαν τὰ Ὀλυμπιοχώρια καὶ θέλουσαν νὰ αἰχμαλωτίσῃ πολλοὺς ἀδυνάτους, ἀπεδίωξεν ὁ Θεόδωρος Ζαχαρόπουλος. Τὸ δὲ κύριον σῶμα τοῦ Ἰβραΐμου ἐκστρατεύσαντος εἰς Μάνην, γενναίως οἱ Μανιᾶται, ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Μαυρομιχάλης, ὁ Κατσάκος καὶ οἱ Γιατράκαι, ἐπιτιθέντες κατὰ διάφορα σώματα εἰς διάφορα μέρη, ἠνάγκασαν νὰ ὀπισθοπορήσῃ ἀπὸ τὸ Πολυτσάραβον, ἀφοῦ ἔκαυσε πολλὰ χωρία, καὶ ἔσυρε λείαν ἀξιόλογον ἀνθρώπων καὶ ζώων εἰς Τριπολιτσᾶν. Ὁ δὲ γενναῖος Κολοκοτρώνης εἰς Κόρινθον ἐλθὼν, νυμφεύεται τὴν ἀδελφὴν τοῦ Κίτσου

Τζαβέλα, καὶ ἐπιστρέψας εἰς Καρύταιναν, συνεννοεῖται μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν Πελοποννησίων καὶ πολιτικῶν, ὅπως συγκαλεσθῇ νέα συνέλευσις, καὶ τοιαύτη ἀπαφασίζεται ἡ ἐν Ἑρμιόνῃ. Εἰς αὐτὴν σκοπεύουσιν, ὡς ἐπρότεινεν ὁ Ρήγας Παλαμίδης καὶ ὁ Λύσανδρος Βιλαέτης νὰ ἐκλέξωσιν ἀρχηγὸν τοῦ ἔθνους ἄξιον νὰ τὸν ἐμπιστευθῶσι τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὴν τύχην τῶν Ἑλλήνων. Αὐτὸς δὲ νὰ μὴν ἦναι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες μέχρι τοῦδε ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος ἐχρημάτισαν εἰς τὰ πράγματα. Ἐπὶ τούτῳ εἶχον ορκισθῇ καὶ οἱ κορυφαῖοι ἤρχισαν νὰ κατέχωσι τοὺς λοιποὺς πληρεξουσίους. Δύο ὀνόματα Ἑπτανησίων ἐπιφανῶν ἐπὶ τούτῳ κοινολογοῦνται, ὅπως ἐκλεχθῶσι τὸ μὲν τοῦ κόμητος Ι. Καποδιστρίου ὑπὸ τῆς μερίδος τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη δι' ἀναφορᾶς ζητούμενον, τὸ δὲ τοῦ κόμητος Διονυσίου Ρώμα ὑπὸ τοῦ Ρήγα Παλαμίδου εἰς τὸ οὖς διαθρυλλούμενον. Ἐνῷ δὲ συνεκινοῦντο εἰς τοιαῦτα, καὶ ἐδιχονόουν περὶ τοῦ τόπου τῆς συνελεύσεως οἱ περὶ τὸν Κολοκοτρώνην, ὁ Ἀμιλτὼν τὰς 22 Σεπτεμβρίου 1826 ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ κόλπου κοινοποιεῖ πρὸς τὴν Διοικητικὴν ἐπιτροπὴν ὅτι—«Ὁ Πρέσβυς τῆς Μ. Βρεττανίας ἐδηλοποίησεν εἰς τὸν Ρεῒζ ἐφέντην, κατὰ ρητὴν διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεώς του, ὅτι περιμένῃ νὰ λάβῃ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ὁδηγίας ὁριστικὰς καὶ διαταγήν, ὅπως ὑποβάλῃ εἰς τὴν Πύλην προτάσεις, ἵνα καταπαύσῃ ὁ πόλεμος εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ συμβιβασμοῦ συμφώνου μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ τὴν τιμὴν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Ὁ Πρέσβυς ἐβεβαίωσε τὸν Ρεῒζ ἐφέντην ἐνταυτῷ, ὅτι ἡ Αὐλή του τὸν εἶπε νὰ θαρρῇ ἐν πεποιθήσει εἰς τὴν μετὰ ζήλου σύμπραξιν τῆς Ρωσσίας, ἐκτελῶν τὰς εἰρημένας ὁδηγίας.»—Ἀλλ' ἡ διχόνοια τὰ πάντα διαταράσσει, καὶ εἰς οὐδὲν ὁριστικὸν τὰ προτεινόμενα ἐπιφέρει. Ἡ ἐν Ἀκερμάνῳ συνθήκη τὰς 25 Σεπτεμβρίου μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας ἐπισπευθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἀφαιρεῖ τοὺς φόβους τοῦ Σουλτάνου ἐκ Ρωσσικοῦ πολέμου. Ἤδη ὁ Σουλτάνος στοχασθεὶς ὅτι, ἐὰν στείλῃ νέας δυνάμεις καὶ αὐταὶ ἑνωθῶσι μετὰ τοῦ Ἰβραΐμου, ὅστις εἶχε καταστρέψει τὸ πλεῖον τῆς Πελοποννήσου, ἐνῷ ὁ Κιουταχῆς ἐκεῖνο τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἤθελε καταβάλῃ κατὰ κράτος, μὴ θέλων ν' ἀκούσῃ τι παρὰ τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως περὶ τῆς Ἑλλάδος.

Διὸ κατὰ τὰς διακελεύσεις τοῦ Διβανίου ὁ Κιουταχῆς πολιορκεῖ μὲ ὅλην τὴν δραστηριότητα τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, οἱ δὲ πολιορκούμενοι ἀντιτάσσονται ὡς εἰς τὸ Μεσολόγγιον. Δυστυχῶς ὅμως, ἐνῷ ὁ Γκούρας νύκτα καὶ ἡμέραν παραφυλάττει τὰ Προπύλαια καὶ ἀντιμάχεται κατὰ τὸ τεῖχος Σερπεντσὲ τοὺς ἀποπειρω-

μένους νὰ ἀναβῶσιν ἐκεῖθεν, τὴν νύκτα τῆς ά. Ὀκτωβρίου 1826 σφαίρα ἐχθρικοῦ ὅπλου ῥίπτει αὐτὸν νεκρὸν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διοικεῖ ὁ Μακρυγιάννης. Τὸ σῶμα τῶν Ἑπτανησίων ὁ Καραϊσκάκης εἶχεν ἀποστείλει, ὡς προέγραψεν αὐτῷ ὁ Γκούρας. Ἐξεκίνησε δὲ αὐτὸ ἐκ Σαλαμῖνος τὰς 12 Σεπτεμβρίου συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Πέτρου Στεφανίτση Λευκαδίου, ὅστις κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου ὑπέφερεν ὅλων τῶν δεινῶν, μαχόμενος κατὰ τῶν ἐχθρῶν, θεραπεύων πληγωμένους καὶ ἀσθενεῖς, ἄχρι τῆς καταστροφῆς του. Παρηκολούθουν δὲ αὐτὸν ὁ Ἀξιώτης, ὁ Θεαγένης, ὁ Μαργαρίτης, ὁ φιλέλλην Σκάρπας, ὁ Ἰωάννης Πέτας ὁ Ζακύνθιος, καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι τῶν Ἑπτανησίων. Ἀποβὰς λοιπὸν, ἐκίνησε διὰ νυκτὸς ἵνα πλησιάσῃ τὴν ἀκρόπολιν, ἀλλ' ἐκ τῆς λάμψεως τῆς σελήνης οἱ Τοῦρκοι γνωρίσαντες τὸ στρατιωτικὸν τοῦτο σῶμα, τοὺς ἀποτρέπουσιν. Αὖθις τὰς 27 τοῦ αὐτοῦ πάλιν ἐκινήθησαν ἀπὸ τὰ Ἀμπελάκια τῆς Σαλαμῖνος 130 Ἑπτανήσιοι μετ' ἄλλων 140 Ἑλλήνων, καὶ ἅπαντες ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Κριεζώτου καὶ Μαμούρη, ἀπέβησαν εἰς τοὺς Τρεῖς Πύργους εἰς τὴν Μουνυχίαν. Φθάσαντες δὲ ἓν τέταρτον μακρὰν τῆς ἀκροπόλεως, βλέπουσιν ὅτι τὸ ἱππικὸν τῶν ἐχθρῶν κινεῖται, τοῦτο δὲ ἐννοήσαντες ὠπισθοδρόμησαν πρὸς τὸν τόπον τῆς ἀποβάσεως· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ὁρμήσαντες κατ' αὐτῶν, ἀποκρούονται καὶ ἀπόλυνται πολλοὶ ἐξ αὐτῶν. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἀντιμαχόμενοι ἀβλαβεῖς φθάνουσιν εἰς τὸ πλοῖον, ὃ αὐτοὺς μετεκόμισε καὶ εἰσέβησαν. Οἱ ἐχθροὶ εὗρον εἰς τοὺς Τρεῖς Πύργους τὸν Ἀνδρέαν Κόνταρην Παξινὸν Λευκάδιον καὶ τοὺς πολεμοῦσι μὲ δύω κανόνια. Οἱ μὲν πέντε ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν, ὁ δὲ Κόνταρης ἐσώθη ὡς διὰ θαύματος ῥιφθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ κολυμβῶν ἔφθασεν εἰς τὸ πλοῖον. Τρισχίλιοι ὅμως Τοῦρκοι μάχονται ἀπέναντι 42 Ἑλλήνων ὁδηγουμένων ὑπὸ Δελούδα καὶ κινδυνεύουσι. Φθάνει ὁ Κριεζώτης μὲ δύο πλοῖα εἰς βοήθειαν καὶ τοὺς διασώζει. Ἐκ νέου δὲ τὸ Ἑπτανησιακὸν σῶμα ὁδηγεῖται ὑπὸ Ἰωάννου Ποφάντου Κερκυραίου προσωρινοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ διὰ δυσβάτων τόπων ἐκ Σαλαμῖνος μεταβαίνει εἰς Ἐλευσῖνα, καὶ ἀποπειρᾶται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ὁ Καραϊσκάκης ἀποστείλας τρισχιλίους εἰς Μενύδιον, οἵτινες τουφεκοβολοῦσιν ἐκεῖθεν, ἀποσπᾷ τὴν προσοχὴν τῶν Τούρκων ἐκ τῶν θελόντων νὰ ἀναβῶσι. Φεύγουσιν οἱ ἀντίπαλοι, καὶ ἐγκαταλίπεται εὔκολος ἡ διάβασις τοῦ Ἑπτανησιακοῦ τούτου σώματος. Καίτοι ἐννοήσαντες οἱ Τοῦρκοι, ὅτι οἱ Ἑπτανήσιοι μετὰ τῶν λοιπῶν ἔφθασαν παρὰ τῷ μνημείῳ τοῦ Φιλοπάπου, θέλουσι νὰ εἰσέλθωσι καὶ τοὺς κτυποῦσιν. Ἀλλ' οἱ ἀτρόμητοι οὗτοι ἀλλαλάζοντες, ἐπέταξαν ὡς ἀετοὶ, περῶσι τὴν

τάφρον, δι' ἧς ἐμπόδιζον οἱ ἐχθροὶ τὴν εἴσοδον, διώκουσι τοὺς φύλακας, καὶ εἰσέρχονται ὅλοι ἀβλαβεῖς εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ἐνδυναμωθεῖσα οὕτως ἡ φρουρὰ ὑπὸ τῶν εἰσελθόντων Ἑπτανησίων, τοῦ Κριεζώτου καὶ τῶν λοιπῶν, ἀντιμάχεται ἡρωϊκῶς κατὰ τοῦ Σερπεντσὲ, ὃν ὁ Κιουταχὴς μὲ τρισχιλίους Γκέγκιδες προσπαθεῖ νὰ κυριεύσῃ. Ὁ Κριεζιώτης ἀποκρούει αὐτοὺς μὲ τὴν σπάθην ἀνὰ χεῖρας, κυριεύει ἓν ὀχύρωμα αὐτῶν, ἀνάπτει ὑπονόμους εἰς διάφορα μέρη, καταστρέφει τοὺς λάκκους καὶ τὰ ὀχυρώματα τῶν ἐχθρῶν καὶ διαματαιώνει οὕτω πᾶσαν ἐπίθεσιν ἢ προσβολήν.

Ὁ Καραϊσκάκης, ὅπως δώσῃ ἀνακούφισίν τινα πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους, ἀποφασίζει νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Ρούμελης κατὰ τὰ πλησιόχωρα τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἐκεῖ διὰ νέων μαχῶν νὰ ἐπασχολῇ τὸν ἐχθρόν. Κοινοποιεῖ λοιπὸν διὰ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο τὴν Διοικητικὴν ἐπιτροπὴν, ζητῶν βοηθείας, ἡ δὲ πράττει ὅ,τι δύναται νὰ τὸν βοηθήσῃ. Πρὸς τοῖς ἄλλοις διατάσσει τὸν Ἀνδρέαν Ἴσκον, Ἰωάννην Στάϊκον, Α. Κουσούρην, Κουταμάνην καὶ τοὺς λοιποὺς ὁπλαρχηγοὺς καὶ στρατιώτας, ὅσους εἶχον καταφύγει εἰς τὸν Κάλαμον τῆς Ἑπτανήσου νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, καὶ συνεργήσωσιν, ὅπως οἱ Στερεολλαδῖται λάβωσιν αὖθις τὰ ὅπλα, καὶ ἀπολαύσωσι τὰς οἰκίας των. Ἐβεβαίωνε δὲ αὐτοὺς εἰς τοῦτο ὅτι ὄχι μόνον ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσσία, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ Γαλλία ἔμελλον νὰ διαπραγματευθῶσι συμβιβασμὸν περὶ τῶν Ἑλλήνων. Εἰς δὲ τὸ κίνημα αὐτὸ συνεννοεῖτο μὲ τὸν Βιάρον Α. Καποδίστριαν, τὸν ἀδελφὸν τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ρωσσίας εὑρισκόμενον τότε εἰς Κέρκυραν, καὶ παρ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων Κερκυραίων ἐζήτει τροφὰς, πυριτόβολα καὶ χρήματα, ἵνα προμηθεύωνται τὰ ἐφόδια τῶν στρατευμάτων. Ἔρχεται δὲ καὶ ὁ Νικήτας μὲ τοὺς Πελοποννησίους καὶ Ἑπτανησίους εἰς τὸν Καραϊσκάκην. Οὗτος δὲ ἀφήσας τὸν Βάσσον καὶ τὸν Βούλγαρην εἰς τὸ ἐν Σαλαμῖνι στρατόπεδον, καὶ κινήσας καταπολεμεῖ τοὺς Τούρκους εἰς Δομπρέναν, καταστρέφει τὸν Μουστάμπεην κινήσαντα ἐκ Λεβαδείας, καὶ ζημιοῖ σφόδρα μὲ τὸν Χ. Μιχάλην τοὺς πολεμοῦντας εἰς Κακόσι. Κατὰ γενικὴν μάχην ἐπιτεθεὶς εἰς Ράχοβαν καταφθείρει καὶ διασκορπίζει τὰ ἐκεῖ συγκεντρωθέντα σώματα τῶν ἐχθρῶν, καὶ κερδίζει λαμπρὰν νίκην. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ πολιορκούμενοι ἐν Ἀθήναις ἔχουσιν ἔλλειψιν πυρίτιδος, καὶ γράφουσιν εἰς τὴν Διοικητικὴν ἐπιτροπὴν νὰ ἀποσταλῇ αὐτοῖς, ὁ Φαβιὲρ ἐπιφορτισθεὶς νὰ τὴν μετακομίσῃ, διῆλθεν μετὰ τῶν συνεπομένων ἀρίστων τὴν φυλακὴν τῶν ἐχθρῶν, ἥτις διεσκορπίσθη φοβηθεῖσα· διέβη τὰς πύλας τῆς ἀκροπόλεως, καὶ εἰσεκόμισεν αὐτήν. Ἀλλ' ἡ

ἔξοδος, ἣν ἐποίησεν αὐτὸς, παραλαβὼν συναγωνιστὰς καὶ τοὺς ἐγκλείστους Ἑπτανησίους ὑπὸ τὸν Εὐμορφόπουλον τὰς 6 Δεκεμβρίου, δὲν ηὐδοκίμησε· διότι οἱ ἄτακτοι, καὶ μάλιστα οἱ περὶ τὸν Κριεζώτην καὶ Εὐμορφόπουλον, μολονότι ἐκυρίευσαν πολλὰς οἰκίας, καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐχθροὺς, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὴν τάφρον, ἑπομένως ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Εὐμορφόπουλος ὅμως μὲ τοὺς ἰδικούς του μὴ προφθάσας νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἐμβῆκεν εἰς ἓν σπήλαιον ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ ἐκεῖθεν ἐμάχοντο. Ἀνθιστάμενοι δὲ ἐνταῦθα, ἀνδρείως κατέθραυσαν τοὺς ἄξονας τοῦ κανονίου, ὃ ἔστησαν οἱ ἐχθροὶ κατὰ τοῦ σπηλαίου, ἐκανονοβόλουν, καὶ ἐπιπεσόντες ξιφήρεις διεσκόρπισαν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Μεσοῦντος δὲ τοῦ Ἰανουαρίου 1827, ἔρχεται πρὸς βοήθειαν εἰς Ἐλευσῖνα ὁ Π. Κόνταρης μὲ 1500 Πελοποννησίους. Μετ' αὐτοῦ δὲ συνεκστρατεύει, φέρων ἰδίας δαπάνης 800 καὶ ὁ συνταγματάρχης Δ. Μπούρμπαχης Κεφαλλὴν, ὃν εἴδομεν εἰς τὸ Α'. μέρος τῆς παρούσης ἱστορίας, μεταβάντα εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Οὗτος δικαιούμενος ὑπὸ τῆς ἀγάπης τῆς πατρίδος, μετὰ 23 ἐτῶν ὑπηρεσίαν εἰς Γαλλίαν, ἦλθεν ἐκ Παρισίων εἰς Ἑλλάδα, αἴρων τὰ ὅπλα ὑπὲρ αὐτῆς. Οὗτοι μὲν τοποθετοῦνται εἰς Καματερὸν ἀπέναντι τοῦ στρατοπέδου τοῦ Κιουταχῆ. Οἱ δὲ ὡδηγοῦντο ὑπὸ τοῦ Νοταρᾶ, τοῦ Καλέργην, τοῦ Ἰωάννου Γ. Πέτα, καὶ τοῦ Χαραλάμπους Ἰγγλέση Κεφαλλῆνος, οἵτινες διοίκουν τὸ ἄλλο Ἑπτανησιακὸν σῶμα, συγκείμενον ἀπὸ 280 τακτικοὺς πεζοὺς, 60 ἱππεῖς καὶ φέροντας 6 πυροβόλα. Οὗτοιδὲ ἠρχηγετοῦντο ἅπαντες ὑπὸ τοῦ Γόρδωνος, καὶ συνωδεύοντο ὑπὸ τοῦ Εὐδὲν, ὃν εἶχε προαποστείλει κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ὁ φιλέλλην βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβῖκος, προτείνων τὰς βοηθείας του εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀποβαίνουσιν εἰς τὸ Φάληρον. Ἀποδιώξαντες δὲ τοὺς ἐκεῖσε ἐχθροὺς, περιχαρακόνονται βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Ἄστυγκος διοικοῦντος τὴν «Καρτερίαν.»

Ὁ Γόρδων ἐνόμιζε βεβαίαν τὴν ἐπιτυχίαν, ἀλλ' ἡ πρόοδος του ἀνεχαιτίσθη ὑπὸ τῆς γενναίας ἀντιστάσεως 700 Γκέκιδων ἐχυρωμένων ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ἥτις ἔκειτο κατὰ τὴν ὁδὸν ἐκ Μουνυχίας εἰς Πειραιᾶ. Ἀντεῖχον ὅμως εἰς πᾶσαν ἔφοδον. Διὸ αἱ σφαῖραι τῆς «Καρτερίας» δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐκτοπίσωσι τοὺς Ἀλβανοὺς, καὶ ὁ Ρεσὶτ γινώσκων τὴν ἀφοβίαν τῶν μαχητῶν του, δὲν ἤθελε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ. Ὁ Μπούρμπαχης δὲν τῷ ἔδιδεν εἰς τοῦτο καθόλου καιρὸν, ἐπειδὴ προέβη μετὰ θάρρους, μὲ τοὺς 800 πολεμιστὰς καὶ ἐπετίθετο αὐτῷ καθ' ὅλα τὰ μέρη. Τὰς 7

Φεβρουαρίου καταβὰς ὁ Μπούρμπαχης ἀπὸ Χασιὰ εἰς Καμάτερὸν ἔφθασε τὴν ἐπαύριον εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ ἤλπιζεν εἰς τὰς βοηθείας τοῦ Βάσσου καὶ τοῦ Νοταρᾶ, οἵτινες τῷ ὑπεσχέθησαν νὰ τὸν παρακολουθήσωσιν. Ἀλλὰ προσεγγίσας εἰς τὸ δάσος ἐκυκλώθη αἴφνης ὑπὸ τῶν δυνάμεων τοῦ Ρεσίτ. Οἱ ὑπὸ τὸν Βάσσον καὶ Νικήταν πολεμοῦντες Ἕλληνες καταφοβηθέντες ὑπ' ὀλιγαρίθμων Τούρκων ἱππέων, δὲν ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν, ἀλλ' ἔφυγον καταλιπόντες τροφάς, σκεύη καὶ ὅπλα. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μπούρμπαχη ἀπ' ἐναντίας ἀπεπειράθησαν γενναίως ν' ἀποκρούσωσιν ἄνισον ἐπίθεσιν. Περὶ τοὺς πεντακοσίους ἐξ αὐτῶν ἔπεσον ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης. Ὁ Μπούρμπαχης, οἱ Γάλλοι ἀξιωματικοὶ Γιβασιὲ καὶ Τάσκος καὶ ὁ Γερμανὸς ἰατρὸς Βὸν ἐζωγρήθησαν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν. Ὁ πλοίαρχος τῆς ἐν Σαλαμῖνι σταθμευούσης φρεγάτας Ησμόνης, διεπραγματεύετο μὲ τὸν Ρεσὶτ, ὅπως ἀνταλλαγῶσιν οἱ αἰχμάλωτοι ἢ τοὐλάχιστον φεισθῇ τὴν ζωὴν των ὑποσχόμενος ὅτι ἐὰν λυτρωθῶσιν οἱ αἰχμάλωτοι, δὲν θὰ ἀναφανῶσιν ἔνοπλοι εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων. Ἡ μανία τῶν Μουσουλμάνων ἦτον ἀδιάλλακτος πλεῖον κατὰ τῶν ξένων. Ὁ Γάλλος ναύαρχος Δὲ Ριγνὺ δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὴν ἀγανάκτησίν του· διὸ ἔγραφε.—«Πιστεύω ὅτι δὲν ἠθέτησα τὴν οὐδετερότητα, μηνύσας εἰς τὸν Σερασκέρην ὁποίαν φρίκην μοὶ ἐποίησεν ἡ σκληρὰ πρᾶξίς του. Τῷ ἔδωκα νὰ ἐννοήσῃ ὅτι αἱ παρεκτροπαὶ τῶν Δελίδων του ἔβλαπτον τὸν ἀγῶνα τῆς Πύλης, καὶ ἐπολλαπλασίαζον ἐν Εὐρώπῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν φίλων τῆς Ἑλλάδος.»—Ὁ Ρεσὶτ ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ Μπούρμπαχη καὶ ἀπέστειλεν αὐτὴν πρὸς τὸν Σουλτάνον εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῆς περικεφαλαίας αὐτοῦ καὶ μίαν τῶν σφαιρῶν τῶν 68 τῆς «Καρτερίας». Εἶτα στραφεὶς ὁ Κιουτάχης τὰς 10 Φεβρουαρίου κατὰ τῶν ἐχόντων τὸ Φάληρον καὶ Πειραιᾶ, εὑρίσκει τοὺς Ἕλληνας ἐνισχυθέντας ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Νοταρᾶ καὶ ἀποκρούεται, φεύγουσι δὲ ἀτάκτως οἱ ἰδικοί του. Ἀποκρούεται ὡσαύτως καὶ κατὰ τοὺς Τρεῖς Πύργους, ὅπου ὁ Ἰγγλέσης ὁδηγῶν τὸ τακτικὸν πέραν τῶν ἐχθρικῶν ὀχυρωμάτων ἄντικρυ τοῦ ἱππικοῦ τῶν ἐχθρῶν, ἀνοίγει συγκοινωνίαν μετὰ τῶν ἄλλων τῶν μαχομένων Ἑλλήνων. Ἐνταῦθα διαβὰς ἀναμέσον τοῦ πυρὸς τῶν ἐχθρῶν, φέρει εἰς αὐτοὺς τὰ ἀναγκαῖα, ὧν τότε ἐστεροῦντο. Ὁ Κιουταχὴς μὴ εὐδοκιμήσας οὕτω κατὰ τῶν ἔξω τῆς ἀκροπόλεως ἀντιστρατοπεδευμένων, πάλιν ἐπαναλαμβάνει τὴν προσοχήν του κατὰ τῶν πολιορκουμένων, καὶ οὗτοι ἐπικαλοῦνται τὸν Καραϊσκάκην, ὅστις νικήσας τοὺς ἐχθροὺς εἰς Δίστομον καὶ ἀλλαχοῦ, ἔρχεται εἰς Κερατσίνι. Ὁ δὲ Γόρδων παύει τῆς ἀρχηγίας τοῦ ἐν Πειραιεῖ στρατοπέδου καὶ ἀ-

πορεύεται ἐντὸς πλοίου, παρέχων μόνον τροφοδοσίας εἰς τὰ στρατεύματα.

Ἐνῷ οὕτω διετέλει ἡ πολιορκία τῶν Ἀθηνῶν, ἅπαντες οἱ Πληρεξούσιοι ἐπισπεύδουν εἰς τὴν ἐν Ἑρμιόνῃ συνέλευσιν. Ἀλλὰ διχονοοῦσιν αὐτοὶ περὶ τοῦ τόπου, οἱ μὲν περὶ τὸν Κολοκοτρώνην ἤθελον τὴν Ἑρμιόνην, οἱ δὲ τὸν Πόρον. Ὁ Κολοκοτρώνης τὰς 27 Ἰανουαρίου 1827, εἶχε λάβει ἐπιστολὰς παρὰ τοῦ Πρέσβεως Κάνιγγος, δι' ἧς προέτρεπεν αὐτὸν καὶ τὸ ἔθνος εἰς ὁμόνοιαν, ὅτι ἦλθεν ἡ στιγμή, καθ' ἣν ἡ Αὐλή του χαρίζει τὴν μεσιτείαν, καὶ ὅτι εἰς τοῦτο συνενοεῖται ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Γαλλία. Ἑπομένως ὀφείλουσιν οἱ Ἕλληνες νὰ ἦναι σταθεροὶ εἰς τὴν βάσιν τῆς αἰτήσεως. Ὁ Κολοκοτρώνης παρουσιάσας τὰς ἐπιστολὰς εἰς προκαταρκτικὴν συνέλευσιν τῶν Πληρεξουσίων, παραλαμβάνει τὴν βεβαιότητα αὐτῶν εἰς τὰ ἀποφασισθέντα. Ἡ ἐν Ἑρμιόνῃ συνέλευσις τῇ 18 Φεβρουαρίου 1827 ἀπαντᾷ πρὸς τὸν Κάνιγγα, ὅτι ὅλον τὸ ἔθνος ἔχει σταθερότητα εἰς τὴν βάσιν τῆς αἰτήσεως, καὶ ἐλπίζει εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, ἧς ἐζήτησε τὴν ὑπεράσπισιν, ὅτι θέλει διαπραγματευθῇ τὴν ὑπόθεσιν πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ἀμιλτὼν ὅμως ἤκουσεν, ὅτι σκοπεύουσιν οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν συνέλευσιν ἐκείνην νὰ προσκαλέσωσι τὸν Καποδίστριαν ἀντὶ τοῦ Ρώμα, καὶ συνενοεῖται μὲ τοὺς μὴ θέλοντας τὴν συνέλευσιν εἰς Ἑρμιόνην. Καίτοι δὲ ὁ Κολοκοτρώνης τὸν ἐβεβαίου ὅτι τοῦτο ποτὲ δὲν θέλει γίνει, ὁ Ἀμιλτὼν ἔλεγεν αὐτῷ νὰ προσέξωσιν οἱ Πληρεξούσιοι, μὴ ψηφίσωσι τὶ ἐναντίον τῶν ἀποφασισθέντων εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Ἐπιδαύρου. Ἔγραφε δὲ καὶ ἡ ἐπιτροπὴ Ζακύνθου, καὶ διὰ τοῦ Ζαχαροπούλου παρήγγειλε πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην ὁ Δραγώνας ἐκ μέρους ὅλης τῆς ἐπιτροπῆς νὰ ἑνωθῶσιν αἱ δύο συνελεύσεις, νὰ διατηρηθῇ τὸ αὐτὸ πολίτευμα τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ ψηφισθὲν, καὶ αὐτὸς νὰ ἑνωθῇ μὲ τὸν Ζαΐμην καὶ τὸν Μιαούλην, καὶ τότε θὰ σώσωσι τὸ ἔθνος. Ἀλλ' οἱ ἀντίφρονες καὶ μάλιστα οἱ ἐν Αἰγίνῃ συναχθέντες ἐρίζουσι καὶ ἀντιπράττουσι κατὰ τῆς ἐν Ἑρμιόνῃ συνελεύσεως. Διεδόθη δὲ τότε καὶ ἡ φήμη, ὅτι ἡ Ἀγγλία θέλει τὴν Ἑλλάδα περιωρισμένην καὶ διοικουμένην εἰς δύο αὐθεντίας τὴν τῆς Πελοποννήσου, καὶ τὴν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους μετὰ μικρᾶς στερεᾶς. Οἱ μὲν Ρωσσόφρονες ἠννόουν τοῦτο ὡς προδοσίαν τῆς Ἀγγλίας, ὁ δὲ Θεόκλητος Φαρμακίδης ἐκ Κερκύρας, τῆς ὁποίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ εἶχε καθέδραν θεολογίας ἐπὶ Γιλφὼρδ, μετέβη εἰς Ἑλλάδα, καὶ ἐνεργῶν ὑπὲρ τῶν Ἀγγλοφρόνων, διασκεδάζει τὰς ἀντιδράσεις τῶν Ρωσσοφρόνων, καὶ κραταιόνει τοὺς ἐν Αἰγίνῃ

ἀντιπάλους του. Τινὲς τότε λαμβάνουσι τὴν ἰδέαν τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπῆς, ὅπως ἑνωθῶσιν αἱ δύο φατρίαι ἐν μιᾷ συνελεύσει, καὶ ἀποφασίσωσι τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου προτείνουσι τρίτον τόπον συνελεύσεως. Τότε ἔρχεται ἐκ Νεαπόλεως εἰς Ἑλλάδα ὁ Ἄγγλος Τσοῦρτς, ὁ πρώην χρηματίσας ταγματάρχης τοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ Ἀλβανικοῦ τάγματος. Τοῦτον συναπαντῶσι οἱ γνώριμοί αὐτοῦ Θ. Κολοκοτρώνης, Νικήτας καὶ ἄλλοι Πελοποννήσιοι ὁπλαρχηγοί.

Μεταβαίνει εἰς Πόρον καὶ ὁ λορδ Κόχραν, ἀφοῦ διέτριψεν ἐπὶ ἓν ἥμισυ ἔτος εἰς τὴν Ἑπτάνησον, πρὸς ὃν ἡ ἐν Ἑρμιόνῃ συνέλευσις ἀποστέλλει μὲ ἔγγραφον συγχαρητήριον διὰ τὴν ἄφιξίν του τὸν Κολοκοτρώνην, τὸν Κανάρην καὶ τὸν Α. Μεταξᾶν. Ἀλλ' αὐτὸς ἀποκρίνεται ὅτι οὐδὲν θέλει πράξει ὑπὲρ Ἑλλάδος, ἐνόσῳ αὐτοὶ στασιάζουσιν. Ἀλλ' ὁ τρόπος οὗτος τοῦ Κόχραν καὶ ἐνταυτῷ ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ παραλάβωσιν 100,000 δίστηλα ἐκ τῶν κομητάτων τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ Γ'. δανείου, ἃ κατ' εἰσήγησιν τοῦ Δραγώνα οὐδέποτε ἤθελε δώσει ὁ Κόχραν πρὸς αὐτούς, ἐὰν μὴ ἑνώνοντο αἱ δύο φατρίαι εἰς μίαν συνέλευσιν, φέρουσιν αὐτοὺς εἰς ὁμόνοιαν καὶ ἕνωσιν, καὶ ἀπὸ κοινοῦ ἀποφασίζουσι τῇ 18 Μαρτίου 1827 τόπον συνελεύσεως τὴν Τροιζῆνα.

Πρὸς τὴν ἐν Τροιζῆνι συνέλευσιν ὁ Κολοκοτρώνης συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Καραϊσκάκη καὶ ὑπερισχύων τῶν ἀντιπάλων του νησιωτῶν γράφει ἀναφοράν. Δι' αὐτῆς προτείνει ἵνα ἡ συνέλευσις ψηφίσῃ τὸν μὲν Κόχραν πρῶτον στόλαρχον εἰς τὴν ξηράν, τὸν δὲ Ἰωάννην Καποδίστριαν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος. Περὶ δὲ τοῦ Καποδιστρίου ἔλεγεν ἐν τῇ ἀναφορᾷ. (1)—«Εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι ἡ πολυμέλεια τοῦ Νομοτελεστικοῦ τῆς Διοικήσεως μᾶς ἔβλαψε πολὺ καὶ ἐμπόδισε τὰς προόδους τοῦ ἔθνους μας, καὶ εἶναι γνώμη σοφὴ καὶ ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, «ὅτι οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη.» Ἕνας λοιπὸν πρέπει νὰ ἦναι καὶ ὁ Κυβερνήτης μας ὁ τῶν νόμων ἐκτελεστής, καὶ οὗτος ἀνὴρ εἰδήμων τῆς πολιτικῆς τοῦ φωτισμένου Κόσμου. Ἄνδρα τοιοῦτον κατ' εὐχήν, καὶ ἄνδρα μάλιστα Ἕλληνα, ἔμπειρον κατὰ καλὴν τύχην τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς ἐπιστήμης, ἔχομεν τὸν περίφημον Ἰωάννην Καποδίστριαν τοῦ ὁποίου τὰς εἰρημένας ὑπεροχικὰς ἀρετὰς κανεὶς δὲν ἀγνοεῖ. Δυνάμεθα λοιπὸν ἐπίσης νὰ τὸν μεταχειρισθῶμεν ἐπὶ τούτῳ. Ἰδοὺ ἡ γνώμη μου. Τὰ πρεσβεῖα, πάλιν λέγω καὶ ἡ προσήλωσίς μου εἰς τὰ συμ-

(1) Ἀνδρέου Μάμουκα. Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος. Τόμ. Ζ' σελ. 107.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

φέροντα τῆς πατρίδος, μοῦ ἐχάρισαν τὸ θάρρος νὰ συμβουλεύσω εἰς τὸ ἔθνος μου, καὶ τὴν συμβουλήν μου νὰ καθυποβάλω εἰς τὴν ἐπίκρισίν του.» — Ἐπὶ τῶν προτάσεων λοιπὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν ἀναφορὰν τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ἡ ἐν Τροιζῆνι συνέλευσις ψηφίζει τὸν μὲν Κόχραν πρῶτον στόλαρχον εἰς τὴν θάλασσαν, τὸν δὲ Τσοὺρτς ἀρχιστράτηγον εἰς τὴν ξηράν, τὸν δὲ Ἰωάννην Καποδίστριαν ἐκλέγει Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος. Ἔλεγε δὲ τὸ ψήφισμα — «Ἡ ἐθνικὴ Γ'. τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις, θεωροῦσα ὅτι ἡ ὑψηλὴ ἐπιστήμη τοῦ κυβερνᾷν τὴν πολιτείαν ἀεὶ φέρει πρὸς εὐδαιμονίαν τὰ ἔθνη, ἡ ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ πολιτική, ἀπαιτεῖ πολλὴν πεῖραν καὶ πολλὰ φῶτα, τὰ ὁποῖα ὁ βάρβαρος Ὀθωμανὸς δὲν ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Θεωροῦσα ὅτι ἀπαιτεῖται ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ὁ κατὰ πρᾶξιν καὶ θεωρίαν πολιτικὸς Ἕλλην διὰ νὰ κυβερνήσῃ κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας. Ψηφίζει Α'. Ὁ κόμης Καποδίστριας ἐκλέγεται παρὰ τῆς συνελεύσεως ταύτης ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐμπιστεύεται τὴν νομοτελεστικὴν αὐτῆς δύναμιν. Β'. Τοιοῦτος θέλει κυβερνήσει τὴν Ἑλληνικὴν πολιτείαν κατὰ τοὺς καθεστῶτας νόμους. Γ'. Ἡ διάρκεια τῆς ἐπιτραπείσης παρὰ τοῦ ἔθνους εἰς αὐτὸν ἐξουσίας προσδιορίζεται δι' ἑπτὰ χρόνους ἀρχομένους ἀπὸ τῆς σήμερον. Δ'. Νὰ εἰδοποιηθῇ δι' ἐγγράφου ἐνυπογράφου παρ' ὅλων τῶν πληρεξουσίων τοῦ ἔθνους, προσκαλούμενος νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πατρίδα διὰ νὰ λάβῃ τὰς ἡνίας τῆς Κυβερνήσεως. Ε'. Διορίζεται τριμελὴς ἐπιτροπή, γνωριζομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα ἡ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ νὰ κυβερνήσῃ τὴν Ἑλλάδα ἐν ἀπουσίᾳ του, καὶ θέλει πέσει, ἅμα φθάσῃ ὁ Κυβερνήτης εἰς τὴν πατρίδα. ς'. Τὸ παρὸν ψήφισμα νὰ καταχωρηθῇ εἰς τὸν κώδικα τῶν ψηφισμάτων, καὶ κοινοποιηθῇ διὰ τοῦ τύπου. — Ἐν Τροιζῆνι τὴν 3 Ἀπριλίου 1827. — Ὁ Πρόεδρος Γεώργιος Σισίνης. (ἕπονται αἱ ὑπογραφαὶ 115 πληρεξουσίων) — Ὁ γραμματεὺς τῆς συνελεύσεως Ν. Σπηλιάδης.»

Οἱ Ἀγγλόφρονες ἠθέλησαν διὰ τοῦ Γόρδωνος νὰ παραλύσωσι τὰς ἐργασίας τῆς συνελεύσεως, ὅπως μὴ προσκληθῇ ὁ Καποδίστριας συνεπῶς τοῦ ψηφίσματος. Ἔστειλε τὰ προσκλητήρια ἡ συνέλευσις πρὸς τὸν Καποδίστριαν. Ἵνα δὲ φθάσῃ ταχύτερον τὸ προσκλητήριον, καὶ δοθῇ ἀσφαλέστερον ἀντίγραφον τοῦ ψηφίσματος καὶ τὸ προσκλητήριον, ἐστάλησαν πρὸς τὸν ἐν Κερκύρᾳ ἀδελφὸν Βιάρον Καποδίστριαν, ὅπως ἀποστείλῃ ὅπου τυχὸν ὁ ἀδελφός του εὑρίσκεται. Ὁ Ἰ. Καποδίστριας ἐδέχετο τὴν πρόσκλησιν, καὶ μετέβη εἰς Παρισίους. Ταὐτοχρόνως ἡ συνέλευσις πρὶν διαλυθῇ, ἐνῷ

ἐξέφραζε τὰ εὐχαριστήρια πρὸς τοὺς Βασιλεῖς καὶ Ἡγεμόνας, τὸν πρόεδρον τῆς Ἀμερικῆς, τὸν Κάνιγγα, καὶ ἐπολιτογράφει τὸν Ἐϋνάρδον καὶ ἄλλους εὐεργέτας, ἐξέδωκε τὰς 5 Μαΐου 1827 ψηφίσματα περὶ Δ. Ῥώμα, Κ. Δραγώνα καὶ Π. Στεφάνου.—«Ὁ Πρόεδρος τῆς Γ΄. ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως πρὸς τὸν Ἐκλαμπρότατον κόμητα Διονύσιον Δὲ Ῥώμαν.—Τὸ ἔθνος συνηγμένον εἰς Γ΄. τῶν Ἑλλήνων συνέλευσιν χρέος του ἐλογίσατο ἱερὸν νὰ ἀποδείξῃ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς ἅπαντας ἐκείνους τοὺς ἐναρέτους ἄνδρας, ὅσοι τὸ ἐβοήθησαν. Ἐκ τῶν τοιούτων εἶσθε καὶ ἡ ἐκλαμπρότης σας. Διὰ τοῦτο ἡ πατρὶς σᾶς συγκαταριθμεῖ μὲ τὰ γνησιώτερα τέκνα της. Καὶ διὰ τοῦ παρόντος ἐπισήμως σᾶς ὁμολογεῖ ἀθανάτους χάριτας, ὄχι μόνον διὰ ὅσα ἐπράξατε ὑπὲρ αὐτῆς ἄχρι σήμερον, ἀλλὰ καὶ ὅσα θέλει πράξετε εἰς τὸ ἑξῆς, διὰ νὰ κερδίσητε τοὺς ἀγῶνάς σας, καὶ διὰ νὰ εὕρητε εἰς τὴν ἰδίαν ἡμῶν συνείδησιν ἀνεξάντλητον πηγὴν εὐχαριστήσεως. Δέξασθε, Κύριε, τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους, καὶ μὴ παύσητε τοῦ νὰ τὸ βοηθῆτε ἐφεξῆς διὰ τῶν εὐεργετικῶν καὶ μεγάλων προτερημάτων σας.—Ἐν Τροιζῆνι τῇ 5 Μαΐου 1827.—Ὁ Πρόεδρος Γεώργιος Σισίνης.—Ὁ Γραμματεὺς Ν. Σπηλιάδης.»—Τὸ δὲ πρὸς τὸν Κ. Δραγώναν εἶχεν οὕτως.—«Ὁ Πρόεδρος τῆς Γ΄. τῶν Ἑλλήνων ἐθνικῆς συνελεύσεως.—Πρὸς τὸν εὐγενέστατον Κωνσταντῖνον Δραγώναν.—Ἡ εὐγνωμονοῦσα πατρὶς σᾶς συγκαταλέγει μεταξὺ τῶν γνησιωτέρων τέκνων της καὶ σᾶς ὁμολογεῖ ἀθανάτους τὰς χάριτας, ὄχι μόνον δι' ὅσα ἐπράξατε ὑπὲρ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ δι' ὅσα θέλετε πράξει εἰς τὸ ἑξῆς, συντελοῦντες εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῶν δικαίων της. Ἐξαιτεῖται δὲ τὴν συνδρομήν σας, ἕως οὗ διανύσῃ τὸ στάδιον τοῦ ἀγῶνος αὐτῆς. Καὶ ἐλπίζει ἀπὸ τὸν ἀποδεδειγμένον πατριωτισμόν σας νὰ διπλασιάσητε τὸν ζῆλόν σας, ὑπηρετοῦντες τὸ ἔθνος ὅσῃ δυνάμει διὰ νὰ ἐπαυξήσητε τὴν εὐγνωμοσύνην του καὶ τὴν εὐχαρίστησιν τῆς ἰδίας ἡμῶν συνειδήσεως.—Ἐν Τροιζῆνι 5 Μαΐου 1827.—Ὁ Πρόεδρος Γ. Σισίνης.—Ὁ γραμματεὺς Ν. Σπηλιάδης.—Ὅμοιον ἐγράφη καὶ ἐστάλη πρὸς τὸν ἰατρὸν Π. Στέφανον.»—Τοιαῦτα λοιπὸν εὐχαριστήρια τοῦ ἔθνους ἐσύλλεξεν ἡ ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπή. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Καποδιστρίου ὡς Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος σφόδρα ἐφιλοτίμησε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς λοιποὺς Ἑπτανησίους εἰς τὰς εὐοδώσεις τοῦ ἀγῶνος. Ὁ Βιάρος Καποδίστριας προλαβόντως εἶχε συνεννοηθῇ μὲ τὸν Ἐϋνάρδον εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς Ῥούμελης. Συμπράττοντος τοῦ Κωνσταντίνου Γεροστάθη καὶ τοῦ Νικολάου Κεφαλᾶ ἐμπόρων ἐκ Κερκύρας, ἀποστέλλονται τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὸν ἐν Καλάμῳ Ζαφείριον Μαράτον

ὑπάλληλον τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, ὅπως ὁ Δημοτσέλιος, ὁ διορισθεὶς παρὰ τοῦ Καραϊσκάκη, βασταχθῇ εἰς τὸ ὀχυρωμένον νησίον Λετσίνι, τὸ διὰ πορθμοῦ τινος χωριζόμενον ἀπὸ τὸ ἄλλο νησίδιον Πεταλᾶν. Οἱ αὐτοὶ φιλογενεῖς Κερκυραῖοι ὑποστηρίζουσι τὸν Ράγγον, Ζέρβαν, καὶ Κουσιούρην, οἵτινες, καταλαβόντες τὰς θέσεις ἀπὸ τὸ τελωνεῖον τῆς Κατοχῆς ἕως Παλαιοκατούνας, μακρόθεν ἐπολιόρκουν τὸ Μεσολόγγι. Ἐπὶ τούτῳ ἐζήτουν πλοῖα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ἀποκλεισθῇ αὐτὸ καὶ διὰ θαλάσσης. Καίτοι δὲ ὁ Καραϊσκάκης ἐκστρατεύσας ἐκεῖσε, ἠλευθέρωσεν ὅλα τὰ παράλια τῆς Ἀκαρνανίας, ἀφοῦ ἐπέστρεφεν εἰς Ἀθήνας, οἱ Τοῦρκοι ἐπανέλαβον τὰς ἐπιδρομάς, πλὴν ἀπεκρούοντο.

Οἱ ἐν Ἀθήναις πολιορκούμενοι εἰς ἀθλιωτέραν κατάστασιν εὑρίσκοντο περὶ τὸν ἀπελθόντα Φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1827. Ἡ Διοικητικὴ ἐπιτροπὴ διέταξε καὶ ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὴν φρεγάταν «Ἑλλάδα» 500 στρατιῶται διοικούμενοι ὑπὸ τοῦ Ζακυνθίου Ἰωάννου Πέτα, ἵνα ἀποβιβασθῶσιν εἰς Ὠρωπόν, ἔνθα ὁ Κιουταχῆς εἶχε τὰς ἀποθήκας του, καὶ διαρπάσωσι τὰ φορτία του. Τρία πλοῖα ὑπὸ τὸν Μιαούλην, Ἄστιγγα καὶ Παπανικολῆν πλησιάζοντα ἐκανονοβόλουν. Τὰ δὲ πυροβόλα τῶν ἐχθρῶν ἀντικρουόμενα ἔγιναν ἄχρηστα, καὶ πυριταποθήκη τις ἀνάψασα, ἐφόνευσε πολλοὺς Τούρκους. Τότε ὁ Πέτας μὲ τοὺς στρατιώτας ἀποβιβασθείς, ἐμάχετο κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Καίτοι δὲ ὁ Μιαούλης ἀπεβίβασε καὶ ναύτας πρὸς βοήθειαν, οἱ περὶ τὸν Πέταν μαχόμενοι, πληροφορηθέντες ὅτι αἱ ἀποθῆκαι ἦσαν κεναί, καὶ ὅτι αἱ τροφαὶ εὑρίσκοντο εἰς τὰ ἐκεῖ Τουρκικὰ πλοῖα, καὶ ὅτι ἕως 600 Τοῦρκοι ἠμύνοντο εἰς ἐκεῖνα τὰ ὀχυρώματα, διέταξε ὀπισθοχώρησιν, καὶ ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὰ πλοῖα. Ἐφονεύθησαν εἰς τὴν ὁλοήμερον μάχην Τοῦρκοι 100 καὶ δύο ἐκ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἓξ ἐπληγώθησαν. Ὁ δὲ Παπανικολῆς ἐπανέφερεν τὸν στρατὸν μὲ τὸν Πέταν εἰς Πειραιᾶ, καὶ τὸν Ἄστυγγα καὶ τὸν Ἐϋδὲκ, ὅστις διεύθυνε τὴν μάχην εἰς Αἴγιναν καὶ τὴν λείαν. Εἰς Κερατσίνι τῆς Ἀττικῆς ἔφθασεν ὁ Γενναῖος μὲ 1,500 καὶ εἶτα ἀφίχθη ὁ Χρύσανθος Σισίνης, ὁ Πετιμεζᾶς καὶ ἄλλοι μὲ χιλίους Πελοποννησίους. Συνηριθμοῦντο δὲ ἅπαντες ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Καραϊσκάκη ἕως 6,000. Ἀλλ' οἱ ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως πολιορκούμενοι δεινῶς ἔπασχον ἕνεκα ἐλλείψεως ζωοτροφιῶν καὶ φορεμάτων· διότι οἱ εἰσαγαγόντες μετὰ τοῦ Φαβιὲρ τὴν πυρίτιδα, ἄφησαν ταῦτα εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἀποκλεισθέντες δὲν ἠδύναντο νὰ τὰ λάβωσι. Διὸ γυμνοὶ ἵσταντο τὰς νύκτας ὑποφέροντες τὸ ψῦχος. Ἔτρωγον τὰ ἀκάθαρτα ζῶα, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ὠλιγόστευσαν· ἄλεθον τὰς μερίδας των ἕκαστος γυρίζοντες τὸν μυλόλιθον μὲ τὰς χεῖράς των. Οἱ ἄτακτοι, ὡς εὐτολμώτεροι εἰς τὴν

ἀπείθειαν, ἥρπαζον τὰς περισσοτέρας τῶν μερίδων, καὶ ἤδη ἔχοντες τροφὰς, δὲν ἤθελον νὰ δίδωσι εἰς τοὺς εὐπειθέστερον καὶ ἡσυχώτερον φερομένους τακτικούς. Διὸ ἡ πεῖνα καὶ λοιμοφθορὰ τοὺς ἠνάγκαζε καὶ ὠλιγοψύχουν καταπονούμενοι. Διὰ ταῦτα ὁ Φαβιὲρ ἔγραφε πρὸς τὸν Κεφαλλῆνα ὁπλαρχηγὸν Ἰγγλέσην —«Οἱ Ἕλληνες ὅλοι θέλουσι νὰ ἀναχωρήσωσι καὶ εἰς ἐσᾶς ἐμπιστεύονται τὴν ἔξοδον, ἑτοιμασθῆτε νὰ κάμετε περιχαρακώματα νὰ ὑποδεχθῆτε αὐτούς.» —Ἐκ τῆς λοιμικῆς ἠσθένησαν πολλοὶ, καὶ οἱ ἐπισημότεροι Κριεζώτης, Μαμούρης καὶ οἱ Ἑπτανήσιοι Γεράσιμος Φωκᾶς καὶ Εὐμορφόπουλος. Ἀποφασίζει ὁ Φαβιὲρ νὰ ἐξέλθῃ. Ὁ δὲ Σταῦρος Βλαχόπουλος καὶ ὁ Διονύσιος Σουρμελὴς κατεσκεύασαν ὑπονόμους. Ἐντοσούτῳ ἐμάχετο ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὀχυρωμάτων ὁ Καραϊσκάκης, καὶ συνενοεῖτο μετὰ τῶν ἀποκλεισμένων εἰς τὴν ἔφοδον. Ἔρχεται καὶ ὁ Κόχραν, καὶ γίνονται διάφοραι μάχαι εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Κατ' ἐκείνην δὲ τοῦ Φαλήρου, ἔνθα ἀριστεύει ὁ Καραϊσκάκης καὶ ὁ Γενναῖος, συμπαρευρίσκεται καὶ ὁ Κόχραν, ὁ συγγενής του Οὐρηχὰλ καὶ ὁ Τσούρτσ. Νικοῦσι καὶ κυριεύουσι τῶν Τούρκων 13 ὀχυρώματα, καὶ συγκοινωνοῦσιν ἐλευθέρως ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα, καὶ παραδίδονται οἱ Τοῦρκοι οἱ ἀποκλεισμένοι εἰς τὸ μοναστήριον. Ὁ Ἰγγλέσης κατὰ διαταγὴν τοῦ Καραϊσκάκη κατασκευάζει ὀχύρωμα τετράπλευρον πλησίον τοῦ Ἐλαιῶνος, ὁ δὲ Μαυρογιάννης Βλαχόπουλος καὶ Γ. Πέτας εἰς Δαφνὶ, καὶ ἐτοποθετήθησαν. Τέλος γίνεται ἀπόβασις εἰς τὰς Ἁλικὰς κατὰ παρακέλευσιν τοῦ Κόχραν. Ἐνταῦθα ὁ Ἰγγλέσης ὁδηγεῖ τοὺς τακτικοὺς, ὁ δὲ Καραϊσκάκης μὲ τὰ σώματα τὰ ἐδικά του, τοῦ Γενναίου καὶ τοῦ Τζαβέλα ἐπιχειρίζουσι νὰ κυριεύσωσι τὰ κατὰ τὸ Δαφνὶ ὀχυρώματα τῶν ἐχθρῶν. Ἀλλὰ μάχη ἐξαφθεῖσα τὰς 22 Ἀπριλίου ἀπροσδοκήτως περὶ τὴν Μάνδραν, ἐξάγει ἐκ τῆς σκηνῆς του τὸν Καραϊσκάκην νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὴν, ὡς γενομένην ἄνευ τῆς διαταγῆς του. Οἱ Ἕλληνες κατὰ παρεννόησιν φεύγουσι καὶ διώκονται, ὁ δὲ Καραϊσκάκης περιφερόμενος ἔφιππος, ὅπως ἐμψυχώσῃ αὐτοὺς νὰ μένωσιν εἰς τὰς θέσεις των, κτυπᾶται ὑπὸ σφαίρας ἐχθρικῆς εἰς τὸ ὑπογάστριον. Παύει ἡ μάχη, καὶ φέρεται εἰς τὴν γολέταν τοῦ Τσοὺρτσ πληγωμένος, ἀπέθανε δὲ τὰς 23 Ἀπριλίου καὶ ἐτάφη εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Λίαν καταστρεπτικὴ ἀπέβη καὶ ἡ ἄλλη μάχη τὰς 24 Ἀπριλίου περὶ τὸν λόφον τοῦ Μουσείου κατὰ τὰ ὄπισθεν τῆς ἀκροπόλεως, ἐπιχειρισθεῖσα κατὰ σχέδιον τοῦ Κόχραν. Ἐν αὐτῇ, καθ' ἣν πρὸς ὅλους τοὺς ἀρχηγοὺς ὡδήγει τὸ τακτικὸν ὁ ταγματάρχης Ἰγγλέσης καὶ κατενικήθησαν οἱ Ἕλληνες, τῶν τακτικῶν μόνον ἀντισταθέντων ἀνδρείως εἰς τὴν φυγὴν, ἐζωγρήθησαν ὁ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Δράκος καὶ ὁ Καλλέργης, ὅτε ἀπέκοψαν τὰ ὠτία αὐτοῦ οἱ ἐχθροί· καὶ εἶτα ἠγοράσθη ὑπὸ τῶν συγγενῶν του, ἐφονεύθη δὲ ὁ Ἰγγλέσης καὶ ὁ Γ. Τζαβέλας. Τὰς καταστροφὰς τῶν ἔξω μαθόντες οἱ πολιορκούμενοι, ἀπεδειλίασαν· καὶ βλέποντες ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ ἀνθέξωσι, διὰ μεσιτείας τοῦ πλεύσαντος Γάλλου μοιράρχου Δεριντ, παρέδωκαν τὸ φρούριον εἰς τὸν Κιουταχὴν ὑπ' ὅρον νὰ ἐξέλθωσιν ἀβλαβεῖς. Οὕτως ἔπεσαν καὶ αἱ Ἀθῆναι τὰς 24 Μαΐου 1827 καὶ οἱ ἔγκλειστοι μετέβησαν ἐπὶ δύο πλοίων τοῦ μὲν Γαλλικοῦ, τοῦ δὲ Αὐστριακοῦ εἰς Σαλαμῖνα.

Ἐντούτοις ὁ Ἰβραΐμης, διαιρέσας τὸν στρατόν του εἰς Πελοπόννησον, κινεῖται νὰ μεταβῇ εἰς Πάτρας. Κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ταύτην τὰς 6 Ἀπριλίου 1827 ἐπιπεσὼν αἰφνιδίως εἰς Πύργον τῆς Ἤλιδος, σφάζει πολλοὺς καὶ αἰχμαλωτίζει. Τῶν λοιπῶν οἱ μὲν σώζονται εἰς τὰ ὄρη, οἱ δὲ εἰς τὴν Σκαφιδίαν, καὶ ἄλλοι κλείονται εἰς τὸ φρούριον Χλουμούτση, ὑπερασπιζόμενον ἀπὸ τὸν Μ. Σισίνην καὶ τοὺς παρακολουθοῦντας τὸν Γ. Σολωμὸν Ζακυνθίους, καὶ τὸν ἐκ Ζακύνθου ἱερέα Καριδάκην ἢ Πεσιλίκην. Μαθὼν δὲ ὁ Ἰβραΐμης, ὅτι κατὰ τὰ Τριπόταμα τῆς ἐπαρχίας Γαστούνης ἦτον ἡ μονὴ τοῦ Παπουλάκη, καὶ ἐκεῖ ἐσώζοντο θησαυροί, ἔστειλεν ἄνδρας νὰ τὴν διαρπάσωσιν. Ὁ Παπουλάκης οὗτος ἦτον Ἰθακήσιος· ἀνεφάνη πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους εἰς τὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου ὡς ἀσκητής, καὶ διὰ τὴν ἀρετήν του, ἣν διεκήρυττε ἀσκήτριά τις γυνή, ἐσέβετο ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ ὠνομάζετο Ἁγιοπατέρας. Πανταχόθεν οἱ θεοβλαβεῖς προσήρχοντο αὐτῷ, καὶ ἐλάμβανον τὴν εὐλογίαν του, προσκομίζοντες δωρήματα, ἃ παρεδέχετο ἡ ἀσκήτρια. Αὐτὸς δὲν ἔπαυε πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ παρηγορῇ τοὺς φοβουμένους τοὺς Τούρκους, λέγων ὅτι ὁ Ὕψιστος ἀπεφάσισε τὴν καταστροφὴν τῶν ἀσεβῶν, καὶ ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν πρέπει νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς Ἕλληνας κατὰ τῶν ἀπίστων, ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν θείαν βουλήν, κρατῶν τὴν καλογηρικὴν βακτηρίαν, μὲ τὰ θησαυρισθέντα ἔκτισε μονήν, καὶ οἱ ἁπλοῖ ἄνθρωποι, παρίσταντο αὐτῷ, καὶ ἤκουον τοὺς λόγους του ὡς θεοπνεύστους προφητείας. Ἀλλ' οἱ πεμφθέντες παρὰ τοῦ Ἰβραΐμ ἐπέπεσον αἴφνης, διήρπασαν τὰ ἀναθήματα, τοὺς θησαυροὺς καὶ ἔκαυσαν τὴν μονήν. Καὶ ἄλλους μὲν σφάξαντες, ἄλλους δὲ αἰχμαλωτίσαντες, καὶ μετ' αὐτῶν τὸν ἀσκητὴν Παπουλάκην καὶ τὴν ἀσκήτριαν προσήγαγον πρὸς τὸν Ἰβραΐμ, ὅστις ἐκάκωσεν αὐτὸν ταῖς βασάνοις καὶ ἀπώλεσεν.

Ἀνεμπόδιστος ὁ Ἰβραΐμ διέβη τὸ Κλειδί, καὶ ἀπέρασε τὸν Ἀλφειόν. Συνέλαβε δέ τινας τῶν καταφυγόντων εἰς τὰ νησίδια, καὶ πολλοὺς τῶν συσσωρευθέντων εἰς Κατάκωλον, ὅπως σωθῶσιν εἰς

Ζάκυνθον. Γυναικόπαιδα καταφυγόντα εἰς τὰ πλησίον δάση ἀνευρε, βαλὼν πῦρ καὶ ἀπολύσας κύνας κυνηγετικοὺς ἐντὸς πρὸς ἀνίχνευσιν. Τότε πολλαὶ γυναῖκες, ἵνα ἀποφύγωσι τὰ δεινὰ τῆς αἰχμαλωσίας, ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φλόγας τῆς πυρκαϊᾶς, ἣν ἤναπτον μὲ τὰς χεῖράς των. Τὰς 15 Ἀπριλίου προσωπικῶς ὁ Ἰβραΐμ, παρίσταται εἰς ἅλωσιν τοῦ Χλουμουτσίου. Τὸ φρούριον τοῦτο παρημελημένον ἔκπαλαι ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως, ὠχυρώθη μὲ 8 κανόνια τὰ ὁποῖα ἔλαβον ἔκ τινος Τουρκικοῦ πλοίου 18 κανονίων ναυαγήσαντος εἰς Γλαρέντζαν. Χίλιοι πεντακόσιοι ἄνθρωποι ἀδύνατοι ἦσαν ἐγκεκλεισμένοι, καὶ τριακόσιοι ὑπὸ τὸν Σισίνην καὶ Σωλομὸν μαχηταί. Ἀλλ' αἱ δεξαμεναὶ καὶ τὰ φρέατα μὴ καθαρισθέντα δὲν ἐκράτουν ὕδωρ, καὶ ἐδίψων οἱ ἔγκλειστοι. Ὁ Ἰβραΐμης τοὺς προσκαλεῖ εἰς παράδοσιν, καὶ αὐτοὶ ἀποβάλλουσι τὴν πρότασιν. Μὲ τρία ἐλαφρὰ κανόνια καὶ δύο βομβοριπτῆρας κτυπᾷ νύκτα καὶ ἡμέραν. Οἱ Ζακύνθιοι, ἐκ τῆς παραλίας θεώμενοι, τρέχουσι μὲ τὰ πλοῖα εἰς βοήθειαν. Ἀλλ' ὁ Ἰβραΐμ μὲ φύλακας ἀποδιώκει τοὺς ἐρχομένους. Ἀντεῖχον οἱ ἔγκλειστοι καὶ τρὶς ἐξῆλθον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Πλοῖα Τουρκικὰ ἀποκλείουσι τὸ Χλουμούτση διὰ θαλάσσης, καὶ ἀπομακρύνουσι τὰ μὲ Ἰονικὴν σημαίαν πλοῖα τῶν Ζακυνθίων, τὰ ὁποῖα ἐκόμιζον ἐκ τῆς ἀπέναντι νήσου των ἐφόδια καὶ ὕδωρ πρὸς τοὺς πολιορκουμένους. Ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας ἀντέχουσι καὶ καταπολεμοῦσιν ἐχθρόν, πεῖναν καὶ δεῖψαν. Ἀλλὰ τὰς 5 Μαΐου ἀνοίγουσι τὰς πύλας καὶ παραδίδονται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ. Τότε πολλὰ τῶν γυναικοπαίδων καὶ ἀνδρῶν, οἵτινες ἐβασανίζοντο ὑπὸ τῆς δείψης μόλις ἐξῆλθον ἔτρεξαν εἰς τὰ πλησίον φρέατα, καὶ ἔπιον ὕδωρ, ἀλλ' εὐθὺς ἐξεψύχησαν. Ἕως οὗ δὲ σταλῶσιν εἰς Αἴγυπτον οἱ αἰχμάλωτοι, τινὲς αὐτῶν ἀπελύθησαν τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Γεωργίου Κρενδιροπούλου Ζακυνθίου ἐμπόρου, ἀνταποκριτοῦ τοῦ τροφοδότου τοῦ Ἰβραΐμ Μοντελάτιτση. Δὲν ὠφέλησεν ὅμως ἡ παράκλησις τοῦ μεσίτου, ὅπως σωθῇ ὁ Γεώργιος Σολωμὸς καὶ ὁ ἱερεὺς Χαρδάκης. Αὐτούς, οὓς ὁ Ἰβραΐμ οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ συγχωρήσῃ, ἁλυσσοδέτους ἐπεβίβασαν εἰς πλοῖα Ἀλεξανδρινὰ μετ' ἄλλων αἰχμαλώτων καὶ ἔφεραν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου κακουχούμενοι καὶ βασανιζόμενοι εἰς φυλακὰς καὶ ἀγγαρίας, καὶ λιμοκτονοῦντες ἀπέθανον μετ' ὀλίγον. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Χλουμουτσίου ὁ Κόχραν μαθὼν παρὰ τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπῆς, ἥτις εἶχε πέμψει ἐπὶ τούτῳ ἀγγελιοφόρον τὸν Παναγιώτην Λεονδαρίτην, ὅτι ὁ Ἰβραΐμης διέμενεν ἐντός τινος βρικίου παρὰ τὸν λιμένα τῆς Γλαρέντζας, ἔπλευσεν εἰς Ζάκυνθον μὲ τὴν φρεγάταν «Ἑλλάδα», φέρων καὶ τὸ ἀτμόπλοιον «Καρτερίαν» Ἐνταῦθα συνεννοεῖται μετὰ τῶν Ζακυνθίων φιλογε-

νῶν, ὅπως διαρπάσῃ τὸν Ἰβραὶμ ἐκ τοῦ βρικίου. Ἐπὶ τούτῳ μεταλλάξας τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν εἰς Αὐστριακὴν, πλησιάζει εἰς τὴν Γλαρέντζαν. Ἀλλὰ δὲν εὑρίσκει τὸ θήραμα, διότι ὁ Ἰβραὶμ εἶχεν ἀποβῇ εἰς τὴν ξηράν. Ὀπισθοπλέων λοιπὸν προσβάλλει δύο Αἰγυπτιακὰς κορβέτας, καὶ κανονοβολῶν βλάπτει τὴν μίαν, καὶ φονεύει πολλοὺς τοῦ πληρώματος, μὴ δυνηθεὶς νὰ συλλάβῃ οὐδεμίαν· διότι ἡ «Καρτερία» ἡ ἐπιδιώκουσα μέχρι Πατρῶν ἐστράφη, βλαφθείσης τῆς μηχανῆς. Ἐπὶ δέκα ἡμέρας δὲ περιπλέων τὸν «Ἰόνιον», συλλαμβάνει πλοῖον Τουρκικὸν φέρον πολεμοφόδια καὶ αἰχμαλώτους Ἕλληνας εἰς Νεόκαστρον, ὅπως μετακομισθῶσιν εἰς Αἴγυπτον. Αὐτοὺς ἐλευθερόνει, δέκα δὲ Τούρκους ἀποβιβάζει εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον Ζακύνθου, οὓς ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις πέμπει πρὸς τὸν Ἰβραΐμην. Δὲν ἐπιτυγχάνει ὅμως ὁ Ἰβραΐμης ἐκστρατεύσας εἰς Μέγα Σπήλαιον, ὅπου ὁ κατηχηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη προηγούμενος Κανελόπουλος, ἀφοῦ ἐπολέμησεν εἰς Πάτρας, ἐγένετο φροντιστὴς τῶν ἐν Μεγάλῳ Σπηλαίῳ ἀμυνομένων στρατευμάτων.

Ἀκολούθως ὁ Κόχραν ἐκπλεύσας, ἀπαντᾷ τὸν Ἑλληνικὸν στολίσκον ἀπέναντι τῶν Κυθήρων. Τὰς 24 Ἰουνίου συμπλέει ὑπὸ Αὐστριακὴν σημαίαν, καὶ ὁρμίζει εἰς Ἀλεξάνδρειαν μὲ σκοπὸν νὰ καταχκαύσῃ τὸν ἐκεῖ ἐλλιμενιζόμενον ἐχθρικὸν στόλον. Τὰ πυρπολικὰ τῶν Ἑλλήνων εἰσελθόντα εἰς τὸν λιμένα, καίουσι μίαν προφυλακίδα 22 κανονίων. Ἀλλ' ἐκ τούτου εἰδοποιηθέντες οἱ Τοῦρκοι, προητοιμάσθησαν, καὶ ἐξέπλευσαν εἰς καταδίωξιν, 6 φρεγάται, 6 κορβέται καὶ δέκα βρίκια ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ. Τὰ Ἑλληνικὰ ὅμως προϊδόντα τὸν κίνδυνον, καὶ βοηθούμενα ὑπὸ οὐρίου ἀνέμου, ἔγιναν ἄφαντα, καὶ ἐπανῆλθον εἰς Πόρον. Τέλη δὲ Ἰουνίου ἐκ τοῦ Πόρου ἀπάρας ὁ Κόχραν, παραπλέει τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἀπαντᾷ μίαν κορβέταν, δύο βρίκια καὶ δύο γολέτας, ἅτινα ἀποκοπέντα ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου δι' ἀγτίπνοιαν, ἔπλεον κατὰ τὰ μεσημβρινὰ τῆς Ζακύνθου. Ἡ «Ἑλλὰς» καὶ ὁ «Σωτὴρ», στρέψαντα πρῴραν κατὰ τὴν Γλαρέντζαν, κατεδίωκαν, καὶ ἡ μὲν «Ἑλλὰς» ἐκυρίευσε τὴν κορβέταν 28 κανονίων, ἧς τὸ πλήρωμα συνεποσοῦτο εἰς 300, ὁ δὲ «Σωτὴρ» τὴν Τουνεζίνικην γολέταν 28 κανονίων, οἱ δὲ αἰχμάλωτοι ἐπέμφθησαν εἰς Κρήτην. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον δυστύχημα συνέβη ἐντὸς τῆς «Ἑλλάδος». Εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Λουκιανοῦ Βοναπάρτου ὁ Παῦλος, εἶχε μεταβῇ ἐξ Ἰταλίας εἰς Ἑλλάδα ἵνα συναγωνισθῇ. Τοῦτον παρηκολούθησαν καὶ ὁ Φραγκῖσκος Δομενεγίνης Ζακύνθιος, ὅστις κατετάχθη εἰς τὸ ἱππικὸν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν Καλέργην ἐπὶ Κυβερνήτου 1826, καὶ ὁ Ἄγγελος Δελαδέτσιμας Κεφαλλήν. Ὁ Βο-

ναπαρτίδης, καταταχθεὶς εἰς τὰ ναυτικά, ἔπλεεν ἐντὸς τῆς φρεγάδας «Ἑλλάς». Περὶ δὲ τὰς 24 Αὐγούστου, ἐνῷ κατεβίβαζε ἓν πιστόλιον, ἔπεσεν ὁ πυριόβολος, καὶ διαρρηχθὲν, ἐτρύπησε μὲ τὴν σφαίραν τὴν κοιλίαν του, καὶ ἀπέθανεν αὐθωρεί. Ὁ Κόχραν διέταξε, καὶ ἐβαλσάμωσαν τὸν νεκρὸν, καὶ ἀπεκόμισαν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Σπετσῶν. Ἕτερος δὲ ἀδελφὸς τοῦ φονευθέντος διέτριβεν εἰς Κέρκυραν. Εἶτα διέπλευσεν ὁ Κόχραν μὲ τὸν στολίσκον εἰς τὸν Κορινθιακὸν, καὶ ἡ «Καρτερία» προσελθοῦσα εἰς τὸν λιμένα τῶν Σαλώνων μετὰ τοῦ «Σωτῆρος», κατέστρεψεν ἑπτὰ ἐκ τῶν ἐννέα Τουρκικῶν, τὰ ὁποῖα ἐκεῖ προσώρμιζον, καὶ ἐπῆρε τρία Αὐστριακὰ εὑρεθέντα μετ' αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἰβραΐμης, ἀφοῦ προσείλκυσε τοὺς Ἀχαιοὺς διὰ τοῦ Ἕλληνος Νενέκου, ὅστις ἐπροσκύνησεν αὐτὸν, καὶ συνεπολέμει κατὰ τῶν ὁμοπίστων Χριστιανῶν, μετέβη εἰς τὴν κάτω Μεσσηνίαν, καίων τὰ δένδρα καὶ τοὺς ἐλαιῶνας, λεηλατῶν δὲ καὶ αἰχμαλωτίζων τοὺς ἐγκατοίκους. (20 Σεπτεμβρίου.)

Δυστυχῶς ὁ Ἰωάννης Πέτας, μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Ἀθηνῶν μεταβὰς εἰς Πελοπόννησον, ἐνεπλέχθη εἰς ἔριδα ἐν Πύργῳ τῆς Ἤλιδος, καὶ ἐπληγώθη. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν πατρίδα του Ζάκυνθον, ἵνα θεραπεύσῃ τὴν πληγήν του, δὲν ἐδέχετο παρὰ τῶν Ἀγγλικῶν ἀρχῶν. Ὁ πατήρ του Γεώργιος μεσολαβεῖ διὰ τοῦ Παναγιώτου Λεονδαρίτου πρὸς τὸν γραμματέα τοῦ τοποτηρητοῦ Στόβενς Μικλὴν, καὶ οὗτος δίδει τὴν ἄδειαν ν' ἀποβιβασθῇ εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον. Ἀλλ' ἀνόητος αἴτησις τοῦ πατρὸς, κατ' εὐήθη εἰσήγησιν Τσιώλη τινὸς φίλου του, ὅτι ὁ Τοποτηρητὴς Στόβενς ὤφειλε νὰ δώσῃ ἔγγραφον τὴν ἄδειαν, ἠνάγκασε τὸν τοποτηρητὴν ν' ἀποδιώξῃ ἐκ Ζακύνθου τὸν πληγωμένον Πέταν. Μεταβὰς διὸ εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον Κεφαλληνίας, αὐτὸς ἀπέθανεν ἐκ τῆς πληγῆς τῷ 1828, ὁ δὲ δυστυχὴς πατὴρ τραπεὶς εἰς Κεφαλληνίαν, καὶ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του, ἐζαλίσθη τὸν νοῦν καὶ παραφρονήσας, ἔλεγεν, ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἐφαρμάκωσαν τὴν πληγὴν τοῦ υἱοῦ του, καὶ ἀπέθανεν, ὅταν δὲ ἦλθεν ἀκολούθως ὁ Καποδίστριας, μετέβη ὁ πατὴρ εἰς Αἴγιναν, καὶ προσήγαγεν ἔγγραφον κατηγορίαν τῶν Ἄγγλων. Ὁ δὲ Καποδίστριας μετὰ τῆς συνήθους πραότητος παρεθάρρυνε τὸν ἄθλιον πατέρα, καὶ ἀνεγνώριζε τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας καὶ δαπάνας τοῦ υἱοῦ, ἀφ' ἧς ἐποχῆς κατετάχθη εἰς τὸν ἱερὸν λόγον μέχρι τοῦ θανάτου του.

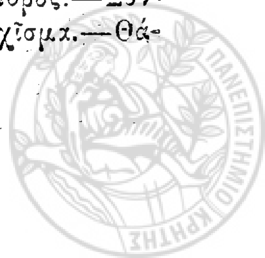

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Η ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.

Μεμψιμοιρίαι τῆς Ῥωσσίας κατὰ τῆς Τουρκίας.—Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις θεωρεῖται ἄδικος ὑπὸ τῆς διπλωματίας.—Συμπάθειαι τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου πρὸς τοὺς ὁμοθρήσκους Ἕλληνας ἐπαναστατήσαντας.—Ἡ Ἀγγλικὴ διπλωματία συνιστᾷ πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν Κάνιγγα τὴν ἀμνηστίαν τῆς ἐπαναστατησάσης Ἑλλάδος.—Ὁ Σουλτάνος ἀποβάλλει τὴν σύστασιν καὶ ἐνοχοποιεῖ τὴν Ῥωσσίαν ὡς ὑποκινήσασαν τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.—Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου δυσαρέσκεια κατὰ τῆς Πύλης.—Πρωτόκολλον ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Βερώνης περὶ τῶν Ῥωσσοτουρκικῶν διαφορῶν καὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος.—Ἐγκύκλιος τῆς συνόδου τῆς Βερώνης κατὰ τὴν διάλυσίν της.—Ὁ Λὸρδ Στραγγφὼρδ Κάνιγγ ἀνατίθεται ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τὴν λύσιν τῶν διαφορῶν του περὶ Ἀνατολῆς.—Ἡ Πύλη ἀκούει τὰς μεσιτείας τοῦ Κάνιγγος.—Ὁ Μετερνὶχ συμβουλεύει τὴν Πύλην εἰς τὸ νὰ μὴ εἰσακούῃ τὰ προτεινόμενα περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος.—Αἰτήσεις τῆς Πύλης καὶ πράξεις κατὰ τῆς Ῥωσσικῆς ναυτηλίας.—Διάρρηξις τῶν διπλωματικῶν σχέσεων Ῥωσσίας καὶ Πύλης.—Ὑποχώρησις τῆς Πύλης εἰς τὰ ζητήματα τῆς Ῥωσσίας.—Ἀποστολὴ Μιντσιάνσκου εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἐμπορικοῦ ἐπιτετραμμένου τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἡ ὑπογραφὴ συνθήκης ἐν Ἐρζερούμ τῷ 1823.—Ὑπόμνημα τῆς Ῥωσσίας πρὸς τοὺς συμμάχους περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ καταστάσει πολιτικῆς ἡμιαυτονομίας.—Ἡ ἐν Πετρουπόλει συνέντευξις τῶν συμμάχων περὶ ὑποστηρίξεως τοῦ ὑπομνήματος τῆς Ῥωσσίας τῶν 1824.—Πρότασις Παγὼτ πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας ἐν ταῖς συνεντεύξεσι τῆς Πετρουπόλεως.—Δυσαρέσκεια τῆς Πύλης κατὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ διακοίνωσις.—Διαμαρτύρησις τῆς

Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κατὰ τῆς σκοπουμένης διαμελίσεως τοῦ Κράτους τῆς εἰς ἡμιαυτονόμους ἡγεμονίας.—Ἀπάντησις τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν διαμαρτύρησιν τῆς Ἑλλάδος.—Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἀποδοκιμάζει τοῦ πρέσβεώς της Παγὼτ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὰς συνεντεύξεις.—Σχίσμα Ῥωσσίας καὶ Ἀγγλίας κατὰ τὰς συνεντεύξεις.—Μῖσος καὶ ἀντενέργειαι τῆς Αὐστρίας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.—Καταδίωξις τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως.—Ὁ στρατηγὸς Σεβαστιάνης κατηγορεῖ τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν ὡς φιλότουρκον ἐν τῇ Γαλλικῇ Βουλῇ.—Τὰ Γαλλικὰ κομητάτα, καὶ οἱ Βασιλικοὶ Πρίγγιπες τοῦ κλάδου τῶν Βουρβόνων Ὀρλεάνς.—Νέαι προτάσεις τῆς Ῥωσσίας περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν διπλωματικῶν συνεντεύξεων ἐν Πετρουπόλει.—Ἡ Πύλη ἀπορρίπτει τὰς νέας προτάσεις καὶ δυσαρεστεῖται.—Ἐγκύκλιος τοῦ Νελσερὼδ πρὸς τὰς συμμάχους Αὐλὰς ἐκδηλοῦσά τὴν δυσαρέσκειαν τῆς Ῥωσσίας κατὰ τῆς μὴ ὑποστηρίξεως τῶν συμμάχων εἰς τὰς προτάσεις της.—Ὁ πρέσβυς Στραγγφὼρδ Κάνιγγ δὲν παραδέχεται εἰς συνέντευξιν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἐν Πετρουπόλει.—Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ὀργίζεται κατὰ τῆς διπλωματικῆς πορείας τοῦ Μετερνὶχ εἰς τὰ περὶ Ἀνατολικά.—Δόλιος πρότασις τοῦ Μετερνὶχ περὶ ἀνεξαρτησίας πλήρους τῆς Ἑλλάδος.—Ἀντενέργειαι τῆς Ῥωσσικῆς διπλωματίας εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Μετερνὶχ καὶ νέον σχίσμα μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Αὐστρίας.—Ἡ Ἀγγλία ἀναδέχεται τὴν ἄμεσον προστασίαν τῶν Ἑλλήνων ἐνώπιον τῶν Δυνάμεων.—Πολεμικὴ διάθεσις τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου διὰ τὰς δυστροπίας τῆς Πύλης.—Ἀνησυχία τῶν μυστικοσυμβουλίων τῶν Δυνάμεων διὰ τὰς ἐμπολέμους διαθέσεις τοῦ Αὐτοκράτορος.—Συνδιαλλαγὴ Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας κατὰ τὸ σχίσμα.—Θάνατος τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου.

 Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἐζήτει τὴν συνδρομὴν τῶν συμμάχων ὅπως εἰρηνικῶς συμβιβάσωσι τὰς πρὸς τὴν Πύλην διαφοράς του. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐσχεδίασε καὶ πρωτόκολλον, ὅπως αἱ Δυνάμεις ἀπαιτήσωσι παρὰ τῆς Πύλης ἵνα παντελῶς ἐκκενώσῃ τὰς Ἡγεμονείας ἐκ τῶν στρατῶν αὐτῆς, νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ τῆς Διοικήσεως αὐτῶν, ἃ ὥριζεν ἡ προλαβοῦσα συνθήκη, νὰ εἰρηνοποιήσῃ τὴν ἐπαναστατήσασαν Ἑλλάδα, καὶ ν' ἀποστείλῃ εἰς Ῥωσσικήν τινα πόλιν πληρεξούσιον Τοῦρκον πρὸς συνδιάσκεψιν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ περὶ ἡγεμονειῶν ζητήματα ἔπρεπε νὰ λυθῶσι μεταξὺ πληρεξουσίων Ῥώσσου καὶ Τούρκου, τὰ δὲ περὶ Ἑλλάδος μεταξὺ ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ὡς ἐλέγετο ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ, τὸ Βλαχομολδαυϊκὸν ζήτημα ἐθεωρεῖτο ὡς Ῥωσσοτουρκικόν, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ὡς Εὐρωπαϊκόν. Διὸ καὶ ὤφειλον ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ νὰ λάβωσιν αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Αὐλαὶ παρὰ τῆς Πύλης πᾶσαν ἐγγύησιν, ὅτι ἀφεύκτως οὐ μόνον θὰ εἰρηνοποιήσῃ τὴν χώραν ἐκείνην διὰ προνομίων καὶ ἐλευθεριῶν προσηκουσῶν εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἐπαναστατήσαντος λαοῦ καὶ τῆς ἐπαναστάσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ Πύλη ἤθελε παρακούσῃ εἰς τὰς ἐνστάσεις τῶν Δυνάμεων περὶ τούτου, ἔπρεπεν αἱ Αὐλαὶ νὰ διακόψωσι τὰς σχέσεις των μὲ τὴν Τουρκίαν, ἢ νὰ κηρύξωσιν ὅτι ἡ Ῥωσσία ἐδικαιοῦτο ἐνόπλως νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν παραδοχὴν τῶν προτάσεών της. Ἡ μὲν Πρωσσία ὑπέγραψε τὸ πρωτόκολλον ἀνεπιφυλάκτως, ἡ δὲ Γαλλία μὲ τὸν ὅρον ἐὰν προσυπογράψωσιν καὶ αἱ ἄλλαι Δυνάμεις. Ἡ δὲ Αὐστρία καὶ ἡ Ἀγγλία δὲν προσυπέγραψαν, ἀλλὰ διέταξαν τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεις των νὰ συστήσωσι θερμῶς τῇ Πύλῃ καὶ πρὸς τὸ συμφέρον της τὰς Ῥωσσικὰς προτάσεις. Ἅπασαι αἱ Δυνάμεις ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ στείλωσι πληρεξουσίους εἰς Ῥωσσικὴν πόλιν πρὸς συνδιάσκεψιν, καὶ νὰ ἐνασχοληθῶσιν εἰς τὴν εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Μετερνίχος ὅμως ἵνα κατασιγάσῃ τὴν Ῥωσσίαν καὶ νὰ παραλύσῃ διὰ ἀναβολῶν καὶ μακροχρονιότητος τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος, ὅπως αὖθις ἐπανέλθῃ ἡ δουλεία της, ἐπρότεινε σχέδιον τῆς λύσεως τῶν δύο ζητημάτων. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἐνέκλινεν εἰς τὰς προθυμίας τῶν Αὐλῶν, καὶ ὥρισε τὴν Ῥωσσικὴν πόλιν Κάμενετς τῆς Ποδολίας, ὅπως συνέλθωσιν οἱ πληρεξούσιοι ἐκ Βιένης καὶ συσκεφθῶσι μετὰ τοῦ Τούρκου πληρεξουσίου. Διὸ καὶ οἱ ἐν Κων[πόλει Πρέσβεις τῶν τεσσάρων Δυνάμεων ἠγωνίζοντο νὰ καταφέρωσι τὴν Πύλην εἰς τὸ νὰ αἰσθανθῇ ὁπόσον ἐκινδύνευεν, ἐὰν μὴ παρεδέχετο τὰ ζητήματα τῆς Ῥωσσίας.

Ἀλλ' ἡ Πύλη δὲν ἤθελεν οὔτε νὰ κενώσῃ τὴν Βλαχομολδαυΐαν, οὔτε νὰ διορίσῃ τοὺς Αὐθέντας τῶν ἡγεμονειῶν ἐκείνων, οὔτε νὰ μὴν ἐνοχλῇ τὴν ἐμπορίαν τῆς Ρωσσίας. Ἀπ' ἐναντίας ἀπήτει νὰ τῆς δοθῶσιν οἱ ἐκ Βλαχομολδαυΐας πρόσφυγες εἰς Ρωσσίαν, καὶ νὰ λάβῃ ὀπίσω ὅσα φρούρια κατὰ τὰ Ἀσιανὰ ὁροθέσια μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας ἐκράτει ἐκ τοῦ πολέμου τῶν 1812 κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου. Τὰς 4 ὅμως Ἰουλίου ἐδήλωσεν ἐπισήμως ὅτι ἐπειδὴ ἦλθεν ἡ ὥρα, διώρισεν αὐθέντας τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας ὄχι ὅμως Ἕλληνας ὡς ἄλλοτε, ἀλλ' ἐντοπίους τὸν Ἰωάννην Στούρζαν τῆς Μολδαυΐας καὶ τὸν Γρηγόριον Γκίκαν τῆς Βλαχίας. Εἰς τοιοῦτον διορισμὸν ὑπήγετο ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἀνάγκην, ὅτι δὲν ἐνεπιστεύετο πλέον Ἕλληνας, οἵτινες φανερῶς ἐκηρύχθησαν ἀποστάται αὐτῆς. Μάλιστα δὲ ἀπήτει διὰ τῆς ἰδίας ταύτης δηλώσεως, ὅτι ἡ Ρωσσία ὤφειλε νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτὴν ὅλους τοὺς ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως πρόσφυγας εἰς Ρωσσίαν Ἕλληνας. Κατὰ δὲ τὸν διορισμὸν Βλαχομολδαύων ἡγεμόνων, οὔτε κἂν κατεδέχθη νὰ προειδοποιήσῃ τὴν Ρωσσίαν, ὡς ὤφειλε. Ἀνεκάλεσε δὲ μέρος μόνον τῶν στρατευμάτων της, τὰ ὁποῖα εἰσῆλθον εἰς τὰς Ἡγεμονείας ἐπὶ τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Οἱ δὲ Πασάδες οἱ διοικοῦντες τὰς πόλεις Γιούργεβον, Σιλιστρίαν, Βραΐλλαν ἐξουσίαζον ἀπηνῶς τυραννοῦντες τοὺς ἀτυχεῖς ἐγκατοίκους. Προσέτι ἡ Τουρκία ἐπισκέπτετο ἀδιαφόρως ὅλα τὰ Εὐρωπαϊκὰ πλοῖα τὰ διαπλέοντα τὴν Μαύρην Θάλασσαν, ὑποπτευομένη μήπως ὑπὸ Εὐρωπαϊκὴν ξένην σημαίαν διέρχωνται καὶ Ἑλληνικά. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐζημίου ἱκανῶς τὴν ἐμπορίαν, οἱ Πρέσβεις ἀπήτουν ἐλεύθερον τὸν διάπλουν. Πρὸς δὲ τοὺς Πρέσβεις, οἵτινες ἤθελον κατὰ τὸ πρωτόκολλον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς σύσκεψιν μετὰ Τουρκικοῦ πληρεξουσίου περὶ τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ ζητήματος, ὁ Σουλτάνος ἀγερώχως ἀπεκρίθη «Δὲν καταδέχομαι νὰ ὑποβάλλω τὰ μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τῶν ραγιάδων μου εἰς συζήτησιν καὶ ἀπόφασιν ξένων, οὔτε δίδω πληρεξουσιότητα νὰ συμβιβάσῃ ἄλλος τὰς μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας διαφοράς.» Τοιαύτη ἀπάντησις ἀνησύχει τοὺς Πρέσβεις, οἵτινες ἔβλεπον ἀναπόφευκτον πόλεμον ἐκ μέρους τῆς Ρωσσίας· διότι ἡ Δύναμις αὕτη δὲν ἤθελεν ὑποφέρει τὰς περιφρονήσεις τῆς Τουρκίας.

Ἀλλ' ὅσον δικαία ἦτον ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ὅσον νόμιμος καὶ ἂν ἐθεωρεῖτο, τοσοῦτον εἰς τὰ ὄμματα τῶν Μοναρχῶν τῆς ἱερᾶς συμμαχίας ἐφαίνετο ταραχώδης καὶ στασιαστική, ὡς γινομένη ἀπέναντι ἑνὸς νομίμου Κυριάρχου. Πᾶσα ἐπανάστασις ὑπὲρ ἐλευθερίας

καὶ νομίμων δικαιωμάτων οἱουδήποτε λαοῦ, ἐνομίζετο κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν πνεῦμα τῆς διπλωματίας ἀντίθετον εἰς τὸ σύστημα ἀπολύτου μοναρχίας, ἥτις ἐλέῳ Θεοῦ καὶ δικαιώματι δυναστείας ὤφειλε νὰ διέπῃ τὰς τύχας τῶν ὑπηκόων. Διπλωμάται καὶ ὑπουργοί, Μονάρχαι καὶ Ἡγεμόνες συνθηκολογοῦντες ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος ἐκήρυττον παρρησίᾳ, ὅτι αἱ φλόγες τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἧναψαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἑστίας τῶν Καρβονάρων καὶ ἄλλων μυστικοελευθεροφρόνων ἑταιριῶν. Αἱ ἑταιρίαι αὗται ἐξήγειραν στάσεις κατὰ νομίμων κυριαρχῶν ἐν Νεαπόλει, ἐν Πεδεμοντίῳ, ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ ἐν ἄλλοις μέρεσι τῆς Εὐρώπης. Συνελθόντες οἱ σύμμαχοι Μονάρχαι ἐν Λαϊμβὰχ ἀπεφάσισαν νὰ τὰς καταβάλωσι παντοίαις δυνάμεσιν. Ἡ μὲν Αὐστρία εἰσῆλθεν ἔνοπλος εἰς Ἰταλίαν, καὶ κατέστρεψε βοηθουμένη ὑπὸ τῶν Ἡγεμόνων της οἱονδήποτε κίνημα στασιαστικόν· ἡ δὲ Γαλλία, φοβουμένη μήπως τὸ ἐν Ἰσπανίᾳ ἐπικρατοῦν στασιῶδες πνεῦμα διαδοθῇ καὶ εἰς ἑαυτήν, διετέθη ἵνα κατασβέσῃ αὐτὸ διὰ τῶν ὅπλων της ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ. Αἱ αὐταὶ αἰτίαι ἀπεδίδοντο ὑπὸ τῶν διπλωματῶν τῶν ἀπολυτοφρόνων καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Μάτην ἐξακριβώσεις καὶ διαδηλώσεις ἐγένοντο ὅτι ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία οὐδόλως συνεσχετίζετο μὲ τοὺς Καρβονάρους καὶ Σανφεδιστάς, ὧν ὄνομα καὶ πρᾶγμα ἠγνοεῖτο παντάπασιν ἐν Ἑλλάδι. Ἐτρόμαζεν ἡ ἀπολυτόφρων διπλωματία μόνον, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔδραξεν ὅπλα κατὰ κυριάρχου, καὶ ἤθελε νὰ ὑπάρξῃ ἀνεξάρτητος καὶ ἐλευθέρα. Ἐκώφευον οἱ διπλωμάται εἰς τὴν φωνὴν τῆς δημοσιογραφίας, ὅτι ἔπρεπε νὰ προστατεύσωσι Χριστιανοὺς ἀγωνιζομένους κατ' ἀπίστων ἀθετούντων τὸν νόμον φιλανθρωπίας καὶ ἀγάπης τὸν ὑπὸ τοῦ εὐαγγελίου ἐντελλόμενον. Οὔτε ἐφιλοτιμοῦντο κἂν νὰ ἐκδικηθῶσι τὰς ὕβρεις εἰς τὴν ἐθνικήν των σημαίαν, περιφρονουμένην καθημερινῶς ὑπὸ τῶν ἀγερώχων Ὀσμανλίδων. Ἀπαθεῖς διέμενον εἰς φυλακίσεις, μαστιγώσεις καὶ φορολογίας τῶν ὑπηκόων των, οἷα ὁ φανατισμὸς βαρβάρου πλήθους ἀνοσίως ἔπραττε πρὸς τοὺς πορευομένους εἰς τὰς Ὀθωμανικὰς χώρας Χριστιανοὺς Εὐρωπαίους. Οὔτε συνεκινεῖτο ἡ καρδία των εἰς τὰ ποταμηδὸν χυνόμενα αἵματα ἀθώων Χριστιανικῶν λαῶν. Χάριν ἀπολυτοφροσύνης καὶ ἕνεκα φόβου παραλόγου καὶ δειλίας ἐθεώρουν τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ὡς παράτολμον, ἀσύνετον καὶ ἀξιόποινον. Ἐπὶ πᾶσιν, ὁ ἐπικρατῶν παρὰ ταῖς Δυτικαῖς Δυνάμεσι τῆς Εὐρώπης φόβος ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ὑπεκινήθη ὑπὸ τῆς Ρωσσίας πρὸς ἐξόντωσιν τῆς Τουρκίας, ὅπως δοθῇ ἀρχὴ εἰς λύσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος μὲ τὸ ὄφελος τῆς Ρωσσίας κατὰ τὴν Ἀνατολήν, ἐπηύξανε τοὺς δισταγμοὺς καὶ ἀνέβαλε τὰς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

συζητήσεις τῶν πληρεξουσίων ἐν ταῖς συνόδοις πρὸς σκέψιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος καὶ τὴν ἐπίληψιν τῶν Ρωσσοτουρκικῶν διαφορῶν.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ὅμως Ἀλέξανδρος μὲ ὅσας θυσίας καὶ ἂν ἐποίησε πρὸς διατήρησιν τῶν ἀρχῶν τῆς ἱερᾶς συμμαχίας, μὲ ὅσας ἐκδηλώσεις καὶ ἂν ἐποιεῖτο ὑπὲρ τῆς ἀπολυτοφροσύνης τῶν Μονάρχων, μὲ ὅσας θωπείας καὶ ἂν ἔπραξε κολακεύων τοὺς ἀπολυτόφρονας διπλωμάτας τῶν συμμάχων, δὲν ἠδυνήθη νὰ κρύψῃ τοὺς διαλογισμούς του καὶ συμπαθείας ὑπὲρ τῶν ὁμοθρήσκων του Ἑλλήνων. Καὶ δήπου διαβαίνων ἐκ Βιέννης, ὅτε ἐπορεύετο εἰς τὴν σύνοδον τῆς Βερώνης εἶπε πρὸς τὸν πληρεξούσιον τῆς Γαλλίας: «Οὔτ' ἄλλο ὠφελιμώτερον, οὔτε ἄλλο καθ' ὅλην τὴν Ρωσσίαν ἐπιθυμητότερον εἶναι ἢ ὁ πόλεμος ὁ θρησκευτικὸς κατὰ Τουρκίας. Ἡ ἐπανάστασις τῆς Ἑλλάδος παρέχει τὴν πᾶσαν εὐκαιρίαν τοῦ πολέμου τούτου. Παρῃτήθην ὅμως αὐτοῦ· διότι ἐνόμισα νὰ ἀναφαίνεται ἐν μέσῳ τῶν ταραχῶν τῆς Πελοποννήσου τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ὃ νῦν ἀνατρέπει τὰς κοινωνίας. Τί δὲν ἐνήργησαν τινές; ἵνα διαλύσωσι τὴν ἱερὰν συμμαχίαν; Ἐπροσπάθησαν νὰ πειράξωσι τὴν φιλοτιμίαν μου, μὲ ὕβρισαν παρρησίᾳ. Δὲν μὲ ἐγνώριζαν βεβαίως, ἂν ὑπέθεταν ὅτι κινοῦμαι ὑπὸ κενοδοξίας ἢ πάθους. Ὄχι· ποτὲ δὲν θ' ἀποχωρισθῶ τῶν Βασιλέων μετὰ τῶν ὁποίων συνεδέθην. Ἂς ἔχωσι καὶ οἱ Βασιλεῖς τὴν ἄδειαν νὰ συμμαχῶσι φανερὰ, ὑπερασπίζοντες ἑαυτοὺς κατὰ τῶν μυστικῶν ἑταιριῶν »—(1) Ἐκ τῶν λόγων τούτων σαφῶς ἐκδηλοῦται ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, καίτοι ὑπεστήριζε τὰς ἀρχὰς τῆς ἱερᾶς συμμαχίας, καὶ ἤθελε τοὺς Βασιλεῖς νὰ ἀντιμάχωνται τὰ κινήματα τῶν μυστικῶν ἑταιριῶν ὡς στασιαστικὰ καὶ ἀνατρεπτικὰ τῶν καθεστώτων πάσης εὐνόμου κοινωνίας, εἶχε πρόθεσιν κατὰ τὴν ἐρχομένην σύνοδον τῆς Βερώνης νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν συνδρομὴν τῶν συμμάχων Αὐλῶν, ὅπως ἡ Ἑλλὰς ἀποκατασταθῇ ὑπὸ τῆς Πύλης εἰς ἡμιαυτόνομον κυβέρνησιν. Τοιαύτην πρόθεσιν τοῦ Αὐτοκράτορος θέλουσα νὰ προλάβῃ ἡ Ἀγγλία, διέταξε τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν αὐτῆς λόρδον Στραγγφὼρδ Κάνιγγα νὰ ἐπασχοληθῇ ἐκ νέου εἰς εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος πρὸς καθησύχασιν τῆς Ρωσσίας Εἰρηνοποίησις δὲ ἐννοεῖτο ὑφ' ὅλων τῶν διπλωματικῶν τῶν Αὐλῶν τὸ νὰ δοθῇ τῇ Ἑλλάδι ἁπλῆ ἀμνηστεία ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν ἢ ἐπίβλεψιν αὐτῶν. Ἀπήντα ἡ Πύλη εἰς τοιαύτην πρότασιν τῆς διπλωματίας, ὅτι δὲν ἔπαυε τοῦ νὰ διατάσσῃ τοὺς κυβερνήτας της καὶ ἅπαντα ὑπάλληλον νὰ πολιτεύ-

(1) Τρικούπη ἱστορία τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως Τόμ. 3. σελ. 24.

φέρωνται φιλανθρώπως πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἐν διαστήματι δὲ τριῶν μηνῶν ἐξώρισε χιλιάδας Τούρκους Κωνσταντινουπολίτας, καὶ πεντακοσίους ἐθανάτωσεν ὡς παραβάτας τῆς διαταγῆς ταύτης. Ἀλλὰ κατ' οὐδένα ὅμως τρόπον ἢ τύπον ἐδέχετο ξένην παρέμβασιν εἰς τὰς διαφορὰς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ὑπηκόων της. Κατέκρινε δὲ ἐνώπιον τοῦ Πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας τὴν Ρωσσικὴν κυβέρνησιν ὡς πρωταίτιον τῶν ἐν Ἑλλάδι ταραχῶν, αἵτινες ἀνησύχουν ὅλην τὴν Εὐρώπην.»

Ὁ Ἀλέξανδρος μαθὼν τοιαύτην ἀπάντησιν τῆς Πύλης ἠγανάκτησεν ὅτι ἐνοχοποιεῖτο ἡ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, μολονότι ἐξ ἀρχῆς ἔδειξεν ἀποστροφὴν εἰς αὐτήν. Ἐμέμφθη δὲ καὶ τὸν πρέσβυν Στραγγφώρδ μεταβάντα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν σύνοδον τῆς Βερώνης, ὅτι δὲν ἀπέκρουσε ταύτην τὴν φανερὰν συκοφαντίαν. Τὰς 9 Νοεμβρίου ἐγένετο πρωτόκολλον ἐν τῇ συνόδῳ ἐκείνῃ. 1.ον περὶ τῆς παντελοῦς καὶ ἀνυπερθέτου ἐκκενώσεως τῶν ἡγεμονειῶν. 2.ον Περὶ τῆς ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Ρωσσίαν κοινοποιήσεως ὑπὸ τῆς Πύλης τοῦ διορισμοῦ πάσης ἐμπορικῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῶν δύο Κυβερνήσεων, καὶ τοῦ ἀκωλύτου πλοῦ τοῦ Βοσπόρου ὑπὸ πᾶσαν ἐμπορικὴν σημαίαν. 4.ον Ὡρίσθη ἐν τῷ αὐτῷ πρωτοκόλλῳ ἡ ἁπλῆ εἰρηνοποίησις τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῆς φιλικῆς μεσολαβήσεως ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν Αὐλῶν. Ἀπεφασίσθη δὲ ὅτι ἐὰν ἐκπληρωθῶσιν οἱ ὅροι οὗτοι, θὰ συνδεθῶσιν εὐθὺς ἐκ νέου αἱ ἕως τότε διαρρηχθεῖσαι διπλωματικαὶ σχέσεις μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας. Ἡ σύνοδος τῆς Βερώνης τελειώσασα τὰς ἐργασίας της, ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον περὶ πάντων ὅσα ἐβουλεύθη ἐν ταῖς συσκέψεσιν. Περὶ δὲ τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος ἐξηγεῖτο οὕτως ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ της—«Μέγα πολιτικὸν συμβὰν ἐξερράγη περὶ τὰ τέλη τῆς τελευταίας συνελεύσεως τῆς ἐν Λαϊμβάχῃ. Ὅ,τι τὸ ἀνατρεπτικὸν τῶν κοινωνιῶν πνεῦμα ἤρχισεν ἐν τῇ δυτικῇ χερσονήσῳ, ὅ,τι ἐδοκίμασε νὰ πράξῃ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, τὸ κατώρθωσεν ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς ἐσχατιαῖς τῆς Εὐρώπης. Καθ' ἣν ἐποχὴν κατευνάσθησαν αἱ ἐν τοῖς Βασιλείοις τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σαρδινίας στρατιωτικαὶ ἐπαναστάσεις διὰ τῆς δυνάμεως, ἐρρίφθη ὁ ἐπαναστατικὸς δαυλὸς ἐν μέσῳ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ σύμπτωσις τῶν συμβάντων ἀπέδειξεν ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἦτον ἡ ἀρχή των. Τὸ αὐτὸ κακὸν ἀναφαινόμενον πολλαχοῦ, ἀλλὰ πάντοτε ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς τύπους, ἂν καὶ ὑπὸ διάφορα προσχήματα, ἐπρόδιδε τὴν κοινὴν ἑστίαν ὅθεν προήχθη. Οἱ διευθύνοντες τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἤλπιζαν νὰ εὕρωσι τὴν εὐκαιρίαν νὰ διασπείρωσι τὴν διχόνοιαν εἰς τὰ συμβούλια τῶν Δυνάμεων, καὶ νὰ οὐδετερώσωσιν αὐτάς, τὰς ὁποίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

νέοι κίνδυνοι ἐκάλουν πρὸς ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' ἠπατήθησαν· οἱ Βασιλεῖς ἔχοντες σταθερὰν ἀπόφασιν ν' ἀποθήσωσι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως καθ' ὁποιονδήποτε μέρος, καὶ ἐν ὁποίᾳ μορφῇ καὶ ἂν ἐφαίνετο, ἔσπευσαν νὰ τὴν καταδικάσωσιν ἐκ συμφώνου. Ἐνασχολούμενοι δὲ ἀμεταθέτως εἰς τὸ ἔργον τῆς κοινῆς φροντίδος, των ἀντέκρουσαν πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ τοὺς παρεκτρέψῃ τῆς ὁδοῦ των. Ἀλλ' ἀκούοντες ἐνταὐτῷ καὶ τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς των καὶ τοῦ ἱεροῦ χρέους των, συνηγόρησαν ὑπὲρ τῶν θυμάτων ἀσυνέτου καὶ ἐγκληματικοῦ ἐπιχειρήματος. Αἱ πολλαὶ καὶ φιλικαὶ τῶν πέντε Αὐλῶν ἀλληλοδιακοινώσεις, διαρκούσης τῆς ἐποχῆς ταύτης, μιᾶς τῶν σημαντικῶν τῆς συμμαχίας των ἔφεραν εις συγκοινωνίαν ὅλας ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Ἀνατολῆς. Ἀπέκειτο δὲ εἰς τὴν ἐν Βερώνῃ συνέλευσιν νὰ καθιερώσῃ καὶ ἐπιβεβαιώσῃ τὰ ὁρισθέντα. Αἱ δὲ σύμμαχοι τῆς Ῥωσσίας Αὐλαὶ ἐλπίζουν ὅτι διὰ τῶν κοινῶν προσπαθειῶν των θὰ ἐξομαλυνθοῦν τὰ μέχρι τοῦδε ἐμπόδια εἰς εὐόδωσιν τῶν εὐχῶν των.» —Διὰ τοιαύτης ἐξηγήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος ἡ διπλωματία εἴτε διὰ καθησύχασιν τῆς Ῥωσσίας, εἴτε φοβουμένη μὴ ἐκραγῇ πόλεμος, καὶ ἀρχίσῃ ἡ λύσις τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, ἑκοῦσα καὶ ἄκουσα ἐνέγραψε καὶ ὑπεσχέθη ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς συνόδου τὴν μεσολάβησίν της ὑπὲρ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπέστρεψεν ὁ Λόρδος Στραγγφὼρδ Κάνιγγ ἐκ τῆς συνόδου εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ εὐθὺς ἐπεχειρίσθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἀνέθηκεν αὐτῷ τὸ νὰ ἐξισώσῃ τὰς Ῥωσσοτουρκικὰς διαφορὰς, καὶ τὸ νὰ ἐπισκευάσῃ τὴν προθυμοποιΐαν τοῦ Αὐτοκράτορος ὑπὲρ τῆς ὁρισθείσης ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ ἐιρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἡ Πύλη ἐκώφευε, καὶ μᾶλλον ἀπήτει ἢ παρεχώρει εἰς τὰς αἰτήσεις τῆς Ῥωσσίας. Η ἀποχὴ τῆς Διπλωματίας κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἱερᾶς συμμαχίας ἀπὸ πάσης σοβαρᾶς σκέψεως καὶ ἀναγκαστικοῦ μέτρου πρὸς τὴν Πύλην ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἡ γνωστοποιηθεῖσα τῷ Σουλτάνῳ ἀπόρριψις τῶν ἱκεσιῶν τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν ἐν Βερώνῃ σύνοδον ὑπερύψωσαν τὴν ὑπερηφάνειαν τῆς Πύλης, καὶ οὐδὲν ἤθελε νὰ παραδεχθῇ. Ἀλλ' ὁ Λορδ Στραγγφὼρδ ἐπανελάμβανε τὰς προθυμίας τῆς Αὐλῆς του εἰς τὸ ν' ἀνοίξῃ ἡ Πύλη ὀφθαλμοὺς καὶ ἐπιθεωρήσῃ τὸν κίνδυνόν της, ἐὰν ἡ Ῥωσσία ἀποκρουομένη εἰς τὰς δικαίας αἰτήσεις της ἤθελε κινηθῇ εἰς πόλεμον ἀφεύκτως, καὶ ὅτι οἱ σύμμαχοι ἅπαντες οὐδὲν ἄλλο συμφέρον ἔχουσι εἰς τοιαύτας προτροπὰς, εἰμὴ τὴν διάσωσίν της ἐκ τοιούτου κινδύνου. Τέλος ἡ Πύλη τὰς 23 Φεβρουαρίου 1823

ἐδηλοποίει εἰς τὴν Ρωσσίαν ὅτι ἤθελεν ἀποσύρει τοὺς στρατοὺς της ἐκ τῶν Ἡγεμονειῶν ἄνευ ἀναβολῆς καὶ νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς διπλωματικὰς σχέσεις τῆς μὲ τὴν Ρωσσίαν. Παρέλειψεν ὅμως τοῦ ν' ἀναφέρῃ ἐν τῇ δηλώσει τῆς ὅτι ἤθελε λάβει μέτρον περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος. Καὶ τοῦτο ἐπὶ τῇ προτάσει τῆς Αὐστρίας. Ὁ μέγας διπλωμάτης αὐτῆς Μετερνὶχ ἐστοχάζετο ὅτι ἅμα ἡ Πύλη ἤθελε συμβιβασθῇ μετὰ τῆς Ρωσσίας, ἤθελεν ἀδιαφορήσῃ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, ὁ μόνος τῶν συμμάχων εὐνοῶν τὴν ὁμόθρησκον Ἑλλάδα εἰς τὰ δικαιώματα αὐτῆς· καὶ ἡ Πύλη ἀποφεύγουσα πάντα κίνδυνον καὶ τὸ νὰ διακρατῇ στρατοὺς ἀπέναντι τῆς Ρωσσίας, ἤθελεν ἐνισχυθῇ καὶ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ καταδαμάσῃ τὴν ἐπανάστασιν, μὲ τὸ νὰ ἐξαντληθῶσιν ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος, παραλυόμεναι διὰ τῶν ἀνισχύρων πόρων τῆς καὶ μακροχρονίων ἀναβολῶν τοῦ νὰ ἐπιτευχθῇ ἀνεξαρτησία ἐπιδοκιμαζομένη ὑπὸ τῆς Πύλης καὶ τῶν συμμάχων. Ἀλλ' ἐνῷ ἐδηλοποίει πρὸς τὴν Ρωσσίαν τοιαύτας ὑποσχέσεις, ἡ Πύλη ἐκοινοποίει συγχρόνως πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπους Ἀγγλίας καὶ Αὐστρίας, ὅτι ἀπήτει ἀνενδότως παρὰ τῆς Ρωσσίας νὰ παραδώσῃ πρὸς αὐτὴν ὅλους τοὺς πρόσφυγας Ἕλληνας ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὰ φρούρια τὰ ἐπὶ τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς τῆς Ρωσσίας. Ὁ μὲν Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας ἰδὼν τὸ ἀπότομον ὕφος τῆς δηλώσεως, ἀνήγγειλε τῇ Πύλῃ ὅτι ἐθεώρει τὴν δήλωσιν ὡς μὴ γενομένην. Ἀλλ' ὁ τῆς Αὐστρίας ἐκοινοποίησε πρὸς τὴν Ρωσσίαν, καὶ αὕτη ὀργισθεῖσα ἀνέβαλε ἀπάντησιν. Δὲν ἔφθασεν ἕως ἐδῶ ἡ Πύλη, ἀνήρπασε καὶ ἐφυλάκισεν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Ἡγεμόνος τὸν εὐγενῆ Βηλλαρᾶν ἐπιστρέψαντα εἰς Σιλλήστριαν ἐπὶ τῇ προτροπῇ τῆς Αὐστρίας καὶ πρόσφυγα εἰς αὐτήν. Ἐχάρισε πρὸς μόνην τὴν Αὐστρίαν τὰ ἐξαιρετικὰ προνόμια τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταφορτώσεως ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἄλλων ἐμπορικῶν σημαιῶν καὶ εἰς καιρίαν βλάβην τῆς Ρωσσίας. Ἐκράτησε καὶ τέσσαρα πλοῖα Ρωσσικῆς σημαίας ὡς ἰδιοκτησίαν Ἑλληνικὴν μὴ θελήσασα νὰ ἐπαληθεύσῃ τὰς ὑποψίας της, προλαβόντως συνεννοουμένη μετὰ τῆς Δυνάμεως, τῆς ὁποίας ἡ σημαία τὰ ἐσκέπαζε.

Διὰ τοιαῦτα ἀτοπήματα τῆς Πύλης τοσοῦτον ἠρεθίσθη ὁ Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας, ὥστε τὰς **13** Μαΐου ἔγραψε πρὸς τὴν Πύλην, ὅτι ἂν τὸ Διβάνιον ἤθελε νὰ συνεργήσῃ ὠφελιμώτερον εἰς τὰ συμφέροντα τῶν ἐχθρῶν του, δὲν ἔπραξε καταλληλότερον εἰς τὸν σκοπὸν αὐτῶν μὲ ὅσ αἐποίησε κατὰ τῆς Ρωσσικῆς ναυτηλίας. Τεσσαράκοντα πλοῖα ἐὰν προσετίθεντο εἰς τὸν στόλον τῶν ἀποστατῶν Ἑλλήνων, θὰ ἔβλαπταν ὀλιγώτερον τὰ ἀληθινὰ συμφέροντα τοῦ

Ὀθωμανικοῦ κράτους παρὰ τὴν κράτησιν τεσσάρων πλοίων ὑπὸ τὴν Ρωσσικὴν σημαίαν· ἐν ἐξ αὐτῶν ἐναυπηγήθη ἐν Ἑπτανήσῳ, καὶ ἔφερε σημαίαν Ρωσσικὴν ὡς ἰδιοκτησίαν Ὀδησσινοῦ ἐμπόρου. Τὸν Ἰούλιον ἐδόθη ἀπάντησις παρὰ τῆς Ρωσσίας πλήρης ἀγανακτήσεως καὶ ὀργῆς. Ἀπῄτει δὲ δι' αὐτῆς ὅτι ἤθελεν ἐπανκλάβη τὰς διπλωματικὰς σχέσεις της μὲ τὴν Πόλην ἐὰν ἀφίνετο ἐλεύθερος ὁ πλοῦς τῆς Μαύρης Θαλάσσης, ἐὰν κατηργοῦντο τὰ ἐξαιρετικὰ προνόμια ὑπ' ὠφελείᾳ τῆς Ὀθωμανικῆς σημαίας, ἐὰν ἀπελύετο ὁ Βηλλαρᾶς, ἐὰν παντελῶς ἐκκενοῦντο αἱ Ἡγεμονεῖαι, ἐὰν ἀμέσως καὶ ταχέως εἰρηνοποιεῖτο ἡ Ἑλλάς.

Ἔντρομος ἡ Πύλη, καὶ ὑπενδοῦσα εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ Πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας, ἐξέδωκε ἐπίσημον πρᾶξιν, ἣν ὑπέγραψε καὶ ὁ ρηθεὶς Πρέσβυς. Δι' αὐτῆς μὲν παρεχώρει ὅσα ἡ Ρωσσία ἀπῄτει περὶ ναυτιλίας καὶ ἐμπορίας, ἀλλ' ἀφῆκεν ἐκκρεμῆ τὰ λοιπὰ ἄλλα ζητήματα, καὶ οὔτε ἀπέλυσε τὸν Βηλλαρᾶν, ἢ διετίθετο νὰ εἰρηνοποιήσῃ τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ οὐσιωδέστερον τῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων ἦτο τὸ τοῦ διάπλου καὶ τὸ τῆς μεταφορτώσεως, καὶ ταῦτα τὰ δύο ἐλύθησαν εὐτυχῶς, μετ' οὐ πολὺ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, καίτοι παρεκινεῖτο ὑπὸ τῶν συμμάχων νὰ ἀποστείλῃ Πρέσβυν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ἐπαναληφθῶσιν αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις, ἐγέκρινε μόνον νὰ στείλῃ τὸν σύμβουλον Μιντσιάκην εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὡς ἔφορον τῶν ἐμποροναυτικῶν ὑποθέσεων, ἕως οὗ λυθῶσιν αἱ λοιπαὶ διαφοραὶ καὶ ἐξαιρέτως ἡ Ἑλληνική. Περὶ αὐτῆς τότε συνδιελέγετο μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας ἐν Κερνοβίτς ὅπως εὑρεθῇ κατάλληλος τρόπος περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἣν εἶχε τώρα ἰδέαν ν' ἀναγνωρισθῇ ὡς ἡμιαυτόνομος πολιτεία ἡ Ἑλλὰς φόρου μόνον ὑποτελὴς ὡς ἡ Ἡγεμονεία Βλαχίας. Ἡ Τουρκία ὅμως εἰρηνεύσασα μὲ τὴν Περσίαν, καὶ ὑπογράψασα συνθήκην μετ' αὐτῆς εἰς Ἐρζεροὺμ τὰς 16 Ἰουλίου 1823, εὐκαίρει ἤδη νὰ ρίψῃ ὅλας τὰς δυνάμεις της κατὰ τῆς ἐγκαταλελειμμένης Ἑλλάδος. Οὕτω πάλιν ἐπέτυχον οἱ διπλωματικοὶ σκοποὶ τοῦ Μετερνὶχ πρὸς ὄλεθρον τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ἔπαυεν ὅμως ἡ Ρωσσία τοῦ νὰ προσηλώσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν συμμάχων, καὶ νὰ κερδίσῃ τὴν ἀναγκαίαν σύμπραξίν των εἰς εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος. Ἐβεβαίου ἀεὶ ὅτι ἂν καὶ ἐσυμβιβάζοντο αἱ Ρωσσοτουρκικαὶ διαφοραὶ καθ' ὁλοκληρίαν, ἡ εἰρήνη τῆς Εὐρώπης ἐκλονίζετο, ἐν ὅσῳ ὁ ἀγὼν διήρκει τῆς Ἑλλάδος. Ναὶ μὲν ἦτον ἐπαναστατικός, ἀλλὰ καὶ διόλου δὲν ἐστερεῖτο δικαιολογίας καὶ ὑποστηρίξεως δικαιωμάτων, ἃ δὲν εἶχον οὔτε καὶ αὐτοὶ οἱ μᾶλλον κατακτημένοι λαοὶ τῆς Εὐρώ-

πης. Κλῆρος καὶ λαὸς κοινὸς τῶν Ρώσσων ἐφώναζεν εἰς τὰς πόλεις ὅπως δοθῇ βοήθεια εἰς τοὺς ὁμοθρήσκους. Καὶ δὴ εἰς τὰς φωνὰς αὐτῶν ὑπακούων ὁ Αὐτοκράτωρ, τῷ 1824, ἐμπιστευτικῶς ἐκοινοποίει εἰς τὰς Αὐλὰς τὸ ἑξῆς ὑπόμνημα, πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ὅρων, οὓς ἐθεώρει ὀρθοὺς καὶ ἀναγκαίους εἰς εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος. Ἔλεγε δὲ τὸ ὑπόμνημα.—«Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπην ταραχῶν, αἱ ὁποῖαι τόσον ἐπικινδύνως προώδευσαν, ὁ Αὐτοκράτωρ φρονεῖ ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα καὶ τῆς εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἡ παῦσις τῶν ταραχῶν αὐτῆς εἶναι ἀναγκαιοτάτη, διότι ἐξ αἰτίας αὐτῶν βλάπτεται καιρίως τὸ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἐμπόριον τῆς Ρωσσίας, καὶ παραλύεται ἡ βιομηχανία μεγάλου μέρους τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ρωσσικοῦ κράτους.

»Χάρις εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ λόρδου Στραγγφώρδ ἡ Πύλη παρεδέχθη τὰ αἰτήματα τῆς Ρωσσίας, καὶ ἐπὶ τῇ παραδοχῇ αὐτῶν ἔστειλεν ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν σύμβουλον τῆς ἐπικρατείας Μιντσιάκην· ἂν δὲν ἔστειλε πρέσβυν εἶχε λόγους ἰσχυρούς· τὴν παρουσίαν τοῦ πρέσβεως θὰ ἐξελάμβανον οἱ Τοῦρκοι θρίαμβον κατὰ τῶν Ἑλλήνων· ἂν ἐνίκων οἱ Ἕλληνες, ἡ Πύλη θὰ ὑπώπτευε τὸν πρέσβυν, θὰ ὑπέθετε σχέσεις αὐτοῦ καὶ τῶν ἀποστατῶν, καὶ ἡ θέσις του θὰ ὡμοίαζε τὴν ἐπὶ τοῦ ἀξιοκατακρίτου κινήματος τοῦ πρίγγιπος Ὑψηλάντου θέσιν τοῦ Βαρώνου Στρογονόφου ἀναγκασθέντος ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, διότι δὲν εἰσηκούσθησαν οἱ λόγοι του. Ἂν δὲ ἐξ ἐναντίας ἐνίκων οἱ Τοῦρκοι, πῶς ἐδύνατο ὁ πρέσβυς τῆς Ρωσσίας νὰ μένῃ θεατὴς τῶν ἀναποφεύκτων κακουργημάτων βαρβάρου λαοῦ; Θὰ ἔδιδεν ἡ παρουσία του ἀφορμὴν εἰς συκοφαντίας κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ὡς σκοπεύοντος νὰ θέσῃ τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ ἐξουσίαν ἀναρχικὴν καὶ βάρβαρον, καὶ ὡς θεωροῦντος ἐξ ἴσου τοὺς Μωαμεθανοὺς καὶ τοὺς Χριστιανούς. Ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς τούτοις νὰ φροντίσωσιν αἱ καταπαύσασαι τὰς ταραχὰς τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἱσπανίας Δυνάμεις ἵνα μὴ ὑποστηρίζεται ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν ἀπὸ τῆς ἐπιρροῆς τῶν ταραχοποιῶν τῶν τόπων ἐκείνων ὅπου ἐπανῆλθεν ἡ εὐταξία· διὰ μόνης δὲ τῆς ἑτοίμου συμπράξεως τῶν συμμάχων εἶναι δυνατὸν νὰ προληφθῶσι νέα δυστυχήματα καὶ νὰ παύσῃ ἡ δι' ὅλης τριετίας ἐπικρατήσασα αἱματοχυσία. Καθ' ὅλας τὰς εἰκασίας καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ τετάρτου τούτου ἔτους ἐκστρατεία δὲν θὰ παύσῃ τὸν ἀγῶνα. Ἡ Πύλη ἀλαζονευομένη διὰ τὰς ἄλλοτε νίκας της θέλει νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν πεσοῦσαν ἀπόλυτον ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων ἐξουσίαν της. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο ἄκρων εὑρίσκεται ἡ λύσις τοῦ προβλήματος. Ἡ αὐλὴ τῆς Ρωσσίας προβάλλει ὡς μέσον ὅρον τὸν ἀ-

κόλουθον τρόπον τῆς εἰρηνοποιήσεως παρέχοντα τοῖς μὲν τὰς ἀναγκαίας ἐγγυήσεις, τοῖς δὲ ὠφελείας πραγματικὰς ἀντὶ κυριαρχίας σαλευούσης. Φρονεῖ λοιπὸν ἡ Ρωσσία ὅτι κατὰ τὰ παραδείγματα αὐτοῦ τοῦ Τουρκικοῦ κράτους συμφέρει νὰ συστηθῶσι τρεῖς ὑποτελεῖς τῇ Πύλῃ ἡγεμονεῖαι ἐπὶ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, ἡ μὲν ἐκ τῆς Θεσσαλίας, τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Ἀττικῆς, ὅ ἐστι τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ ἐκ τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἀκαρνανίας, ὅ ἐστι τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος τῆς ἄλλοτε Ἐνετικῆς παραλίας ἐξαιρουμένου τοῦ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Αὐστρίας μέρους· ἡ δὲ ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ Κρήτης, ὅ ἐστιν ἐκ τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος· αἱ δὲ νῆσοι νὰ διοικῶνται δημογεροντικῶς καθὼς καὶ μέχρι τοῦδε. Ἐν ἔτει 1465 οἱ Τοῦρκοι κυριεύσαντες τὴν Βλαχίαν τὴν κατέστησαν ἡγεμονείαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν των, καὶ ἀπηγόρευσαν τὴν εἴσοδον Τουρκικῶν στρατευμάτων. Ἐν ἔτει 1536 Σουλεϊμάνης ὁ ά, νικήσας τοὺς Μολδαυοὺς τοῖς ἐχάρισε τὰ αὐτὰ προνόμια. Τὰ προνόμια ταῦτα ἐτροποποιήθησαν τοῦ καιροῦ προϊόντος, ηὐξήθησαν, καὶ ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Ρωσσίας. Ἐν ἔτει 1774 Μουσταφᾶς ὁ γ΄. ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ τὴν Πελοπόννησον ἡγεμονείαν· ἀπέθανε κατὰ δυστυχίαν τὸ αὐτὸ ἔτος, καὶ τὸ σχέδιόν του δὲν ἐπραγματοποιήθη. Ἴσως ἀντείπουν αἱ Δυνάμεις ὅτι ἡ Πύλη ἐδείχθη πάντοτε ἐναντία πρὸς πᾶσαν ξένην μεσολάβησιν ἐπὶ τῶν τελευταίων διαπραγματεύσεων, ἀλλὰ κατὰ τὰ χρονικὰ τῶν παρελθουσῶν ἐποχῶν ἐδέχθη ἄλλοτε τὴν ξένην μεσολάβησιν καὶ ἐν ἔτει 1774 ἐπὶ τῆς εἰρήνης τοῦ Καϊναρτσίου, καὶ ἐν ἔτει 1779 καὶ 1802. Φρονεῖ δὲ ἡ Ρωσσία ὅτι καὶ αἱ ἐλπίδες τῶν Ἑλλήνων περιορίζονται εὐλόγως ἐντὸς τούτων τῶν ὅρων, διότι ὑπ' αὐτοὺς τοὺς ὅρους ἐλεύθεροι θὰ ἦναι καὶ αὐτοὶ καὶ ἐλεύθερον διόλου καὶ τὸ ἐμπόριόν των ὑπὸ τὴν ἐθνικὴν σημαίαν των. Ὁ δὲ πατριάρχης τῶν Ἑλλήνων, ὅστις θὰ ἑδρεύει καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, θ' ἀντιπροσωπεύει κατά τινα τρόπον τὸ ἔθνος. Φρουραὶ Τουρκικαὶ θὰ κάθωνται μόνον ἐντὸς τινων φρουρίων ἐν ὡρισμένῃ περιφερείᾳ, ἀλλ' οὔτε πασᾶς οὔτε διοικητὴς Τοῦρκος θὰ στέλλεται. Πᾶσα δὲ ἡγεμονεία θὰ δίδει φόρον ἀνάλογον ὡς πρὸς τὴν ἔκτασίν της καὶ τοὺς πόρους της· δευτέρα δὲ σύσκεψις τῶν Δυνάμεων θὰ κανονίσει τὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ διοργανισμοῦ τῶν ἡγεμονειῶν. Ἀληθῆ ὠφέλειαν παρέχει ὁ συμβιβασμὸς οὗτος· ἡ ἐπὶ τετάρτου τούτου ἔτους ἐκστρατεία δὲν θὰ ἦναι πιθανῶς εὐτυχεστέρα τῶν παρελθουσῶν, ἐνῷ ὁ προβαλλόμενος συμβιβασμὸς ἀσφαλίζει τὴν εἰρήνην, τὴν ἡσυχίαν καὶ τὰ τακτικὰ εἰσοδήματα τῆς Πύλης διὰ τῆς πληρωμῆς τῶν φόρων τῶν διαφόρων

ἡγεμονειῶν. Μέχρι τῆς σήμερον οἱ ἀπειθεῖς πασάδες ἐτάραττον ἀδιακόπως τὴν ἡσυχίαν τῆς Πύλης, καὶ ἰδιοποιοῦντο τὰ πλούτη τὰ ὁποῖα ἐσύναζαν· αἱ ἀνταρσίαι αὗται καὶ αἱ παρεισπράξεις τῶν ἀπλήστων καὶ φιλάρχων πασάδων θὰ παύσουν.

»Μωάμεθ ὁ Β΄, ἀνέδειξε τὰς νήσους ἁπλῶς ὑποφόρους· τὸ σχέδιον τοῦτο εἶναι τόσῳ μᾶλλον ἄξιον τῆς παραδοχῆς τῶν συμμάχων, καθ᾽ ὅσον ἐγγυούμενον τὴν λύτρωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐμμένει ἐντὸς τῶν ὅρων τῆς πολιτικῆς τῶν συμμάχων, καὶ δὲν φαίνεται ἐνισχύον τὰς περὶ πλήρους ἀνεξαρτησίας τῶν Ἑλλήνων.

»Προβάλλει λοιπὸν ἡ Ρωσσία, α. νὰ παραδεχθῶσιν αἱ Δυνάμεις τὰ ἐν τῷ ὑπομνήματι τούτῳ ἐνδιαλαμβανόμενα· β΄. νὰ δοθῶσιν ἀνάλογοι ὁδηγίαι τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώποις των· γ΄. νὰ δοθῇ αὐτοῖς ἡ περὶ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἐν αὐτῷ ὅρων ἀπαιτουμένη ἐξουσία· δ΄. νὰ κοινοποιήσωσιν ἐκ συμφώνου τῷ Σουλτάνῳ ἀλληλοδιαδόχως ὅλους τοὺς ὅρους τοῦ περὶ εἰρηνοποιήσεως τούτου σχεδίου· ε. νὰ εἰδοποιήσωσιν αἱ Αὐλαὶ τοὺς ἀντιπροσώπους των ὅτι περὶ πολλοῦ ποιοῦνται τὴν παρὰ τοῦ Σουλτάνου παραδοχὴν τῆς μεσολαβήσεως τῶν Αὐλῶν· ς΄. νὰ παραστήσωσι τῷ Σουλτάνῳ ὅτι ἡ σύστασις τριῶν ἡγεμονειῶν διαιρεῖ τὰς δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπειδὴ θ᾽ ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν ὁ διορισμὸς τῶν ἡγεμόνων, θ᾽ ἀποβλέπουν δι᾽ αὐτοῦ τοῦ τρόπου εἰς αὐτὸν αἱ ἐπισημότεραι οἰκογένειαι τῶν Ἑλλήνων.»

Καίτοι δὲ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἐθεώρει σχεδὸν αὐτόνομον τὴν Ἑλλάδα, ἡ ἐνταῦθα ὑπαγορευομένη διαίρεσις αὐτῆς εἰς τρεῖς ὑποτελεῖς Ἡγεμονείας, καὶ ὁ Πατριάρχης ὡς ἀντιπροσωπεύων τὸ Ἑλληνικὸν γένος ἀπέναντι τοῦ Σουλτάνου ἐξήγει τὴν πολιτικήν, ἣν πατροπαραδότως μετήρχετο ἡ Ρωσσία κατὰ τὴν Ἀνατολήν. Αὕτη δὲ ὑφίστατο εἰς τὸ νὰ ἐξασθενήσῃ καὶ μηδενίσῃ οὕτως εἰπεῖν τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ διὰ συστάσεως Ἡγεμονειῶν αὐτονόμων τῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν Χριστιανικῶν ἐθνῶν, ἀλλ᾽ οὐδεμία αὐτῶν νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς Κράτος μέγα, ἀνεξάρτητον καὶ ἰσχυρὸν κατέχον τὰς κλεῖς τῆς Μαύρης Θαλάσσης, καὶ ἐπιβάλλον μὲ ἰσχυρὰν δύναμιν εἰς τὰς φιλοδόξους καὶ κατακτητικὰς ἀξιώσεις τῆς γειτονευούσης Ρωσσίας. Διὸ καὶ ἀνάξιον τοῦ ἐθνισμοῦ καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ αἱμοσταγοῦς ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων ἐνομίζετο ἡ τοιαύτη διπλωματικὴ δοξασία τῆς Ρωσσίας. Κοινοποιήσασα δὲ τὸ ὑπόμνημα πρὸς τὰς συμμάχους Αὐλάς, ἐκάλεσεν αὐτὰς εἰς σύσκεψιν ἐν Πετρουπόλει πρὸς πραγματοποίησίν του. Οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν εὗρον τοὺς ὅρους τοῦ ὑπομνήματος ἐπιεικεῖς καὶ λίαν μεσάζοντας μεταξὺ τῆς τελείας ἀνεξαρτησίας

κατὰ τὰς ἀξιώσεις τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων, καὶ τῆς τελείας κυριαρχίας τοῦ Σουλτάνου. Διὸ νομίζοντες αὐτοὺς συμβιβαστικοὺς μεταξὺ τῶν δύο διαμαχομένων μερῶν, παρεδέχθησαν προθύμως καὶ ὑπεσχέθησαν ὑποστήριξιν, ἀλλ' οὐχὶ ὑπ' ἀπειλὴν πολέμου ἐν περιπτώσει ἀπορρίψεως παρὰ τοῦ Διβανίου. Ἐπειδὴ δὲ τότε ὁ Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας ἐπρότεινε νὰ προηγηθῇ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ἡ ἀποστολὴ Ῥώσσου Πρέσβεως ὡς ἀπόδειξις εἰρηνικῆς φιλίας πρὸς τὴν Πύλην, ἡ Ῥωσσικὴ Αὐλὴ ἀντεῖπε, καὶ προσέθετο ὅτι νὰ προηγηθῇ ἐκ τῶν οὐκ ἄνευ τῆς ἀποστολῆς Ῥώσσου Πρέσβεως εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ παντελὴς κένωσις τῶν Ἡγεμονειῶν. Ἡ Πύλη τέλος ἀναγκαζομένη ὑπεσχέθη ἐντὸς τοῦ Ἀπριλίου νὰ κενώσῃ τὰς Ἡγεμονείας καὶ ἀπέλυσε καὶ τὸν Βηλλάρξαν κατὰ παράκλησιν τοῦ Πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας. Οὕτως ἡ Ῥωσσία διώρισε Πρέσβυν τὸν Ριβωπιέρον, ἀλλὰ δὲν τὸν ἀπέστειλεν εὐθὺς, ἐὰν μὴν ἤθελεν ἴδει πάντῃ ἐντελῆ τὴν ἐκκένωσιν, καὶ ἀνέδειξεν ἐντοσούτῳ ἐπιτετραμμένον τὰ τῆς Πρεσβείας τὸν προρηθέντα Μιντσιάσκην. Τὰς 9 Ἰουνίου 1824 ἐπανέλαβον τὰς συσκέψεις των περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ ὑπόμνημα οὐχὶ ἐν Βιέννῃ, ὡς ἐπρότεινεν ὁ Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Κάρολος Παγὼτ, ἀλλ' ἐν Πετρουπόλει. Οἱ μὲν Πρέσβεις Αὐστρίας, Πρωσσίας καὶ Γαλλίας ἀνήγγειλαν ὅτι αἱ Αὐλαὶ των ἐνέκριναν ἅπαντα τὰ προτεινόμενα ἐν τῷ ὑπομνήματι, καὶ ὅτι ἦσαν ἕτοιμοι νὰ συστήσωσι πρὸς τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβείας, ὅ,τι ἀπῃτεῖτο εἰς πραγματοποίησιν τῶν προτεινομένων ὅρων τῆς εἰρηνοποιήσεως. Ὁ δὲ Παγὼτ ἀνήγγειλεν ὅτι καὶ ἡ Αὐλή του, ἂν καὶ διαφώνει κατά τι, ἐνέκρινε τὰς βάσεις τοῦ ὑπομνήματος, ἀλλὰ δὲν τῷ ἀπέστειλεν εἰσέτι ὁδηγίας, ὅπως συνεργήσῃ εἰς τὰ περαιτέρω. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς εἰδοποιήθη μετ' ὀλίγον ὅτι ἡ Πύλη ὑπεσχέθη νὰ κενώσῃ τὰς Ἡγεμονείας, καὶ ὅτι ἡ Ῥωσσία διώρισε Πρέσβυν της, ἐνόμισεν ὅτι ἐξεπληρώθησαν οἱ ὅροι τοῦ Ῥωσσοτουρκικοῦ ζητήματος, καὶ συμμετέσχε τῆς ἐν Πετρουπόλει συσκέψεως ἄνευ ῥητῆς διαταγῆς τῆς Αὐλῆς του.

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῶν 24 Ἰουνίου ὁ πληρεξούσιος τῆς Ἀγγλίας ἐπρόβαλλε πρὸς τοὺς ἄλλους σκεπτομένους πληρεξουσίους τῶν Δυνάμεων, ἵνα δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου, ὑπογεγραμμένου καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐπιτετραμμένου τῆς Ῥωσσίας, οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεις τῶν συσκεπτομένων Δυνάμεων προτείνωσι κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ὑπομνήματος τὸ νὰ μεσιτεύσωσιν αἱ Αὐλαὶ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ ὅπως διακόψῃ τὰς ἐχθροπραξίας μὲ τὴν Ἑλλάδα, καὶ αὐτὰ νὰ κοινοποιηθῶσι καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἅμα δὲ διακοπῶσιν αἱ ἐχθροπραξίαι μεταξὺ τῶν διαμαχομένων, Πρέσβεις τῶν

συμμάχων καὶ πληρεξούσιοι τῶν διαμαχομένων, συνελθόντες εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς συνδιάσκεψιν, νὰ ποιήσωσι τὸν κοινὸν συμβιβασμὸν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Οἱ συνδιασκεπτόμενοι αἰτήσαντες ὁδηγίας, παρὰ τῶν Αὐλῶν, ἐπέμφθησαν πρὸς αὐτούς. Ἀλλ' ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας, ἐπισπεύδων μᾶλλον εἰς τὸ αἴτημα, ἠρέθισε τὴν Πύλην, καὶ μάλιστα ὅτι ἡ Πύλη εἶχεν ἴδει ὀφθαλμοφανῶς τὰς συμπαθείας τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα καὶ τὰς βοηθείας αὐτῶν μὲ τὸ δάνειον, καὶ τὴν ἔλευσιν ἐξόχων προσώπων Ἄγγλων οἷα τοῦ Βύρωνος τοῦ λόρδου Κόχραν καὶ τοῦ Ἄστιγγος. Ἐπὶ πᾶσι δὲ παρώργισε τὴν Πύλην ἡ ἀναγνώρισις παρὰ τῆς Ἀγγλίας τοῦ ἀποκλεισμοῦ παρὰ τῆς Ἑλλάδος τῶν λιμένων τῆς Τουρκίας, καὶ καταδίωξις ὅλων τῶν ἐρχομένων ἐφοδίων ὑφ' οἱανδήποτε σημαίαν, καὶ σὺν τούτοις ὁ φιλελληνισμὸς τῆς πολιτικῆς τοῦ Κάνιγγος, ἥτις μετέβαλε καὶ αὐτὴν τὴν διαγωγὴν τῶν Ἰονίων ἀρχῶν, ὅπως φέρωνται πρὸς τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος οὐχὶ πλέον διῶκται καὶ καταστροφεῖς αὐτοῦ. Διὸ ἡ Πύλη ἔγραψε πρὸς τὸν Ἄγγλον Πρέσβυν τὰς 28 Μαρτίου τὴν ἑξῆς πικρὰν καὶ ἐπιπληκτικὴν διακοίνωσιν.—«Ὁ Πρέσβυς ὁ ἡμέτερος φίλος, δὲν παύει ἐπαναλαμβάνων πρὸς τὴν ὑψηλὴν Πύλην, ὅτι οἱ νόμοι τοῦ τόπου του ἀπαγορεύουν νὰ ἐμποδίσῃ ἡ Αὐλή του τοὺς Ἄγγλους τοῦ νὰ βοηθήσωσι τοὺς ἀποστάτας Ἕλληνας καὶ πολεμήσωσι τοὺς Μουσουλμάνους, καὶ ὅτι δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ παιδεύσῃ τόσον ἀδίκους πράξεις. Ἂν ἄλλος τις, ὄχι τόσον συνετὸς ὅσον ὁ Πρέσβυς ὁ ἡμέτερος φίλος, ἔλεγε τοιαῦτα, θὰ ἐνομίζαμεν ὅτι ἤθελε νὰ μάθῃ πόσον εἴμεθα εὔπειστοι. Ἀτοπώτατον εἶναι νὰ λέγῃ τις ὅτι μία κυβέρνησις, ὁποῖοι καὶ ἂν εἶναι οἱ περὶ τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως νόμοι της, δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ὑπηκόους της τοῦ νὰ πράττωσιν ἔργα πολέμου κατὰ τὴν ἀρέσκειάν των, καὶ νὰ παραβαίνωσι τὰς μεταξὺ τῆς κυβερνήσεώς των καὶ ἄλλης Δυνάμεως συνθήκας. Οἱ ἐσωτερικοὶ νόμοι τῆς Ἀγγλίας ἀφοροῦν μόνους τοὺς Ἄγγλους, καὶ δὲν δύναταί τις, ἐπὶ λόγῳ τῶν ἰδιαιτέρων διατάξεων τινὸς κράτους, νὰ δικαιώσῃ τὴν διαγωγὴν τῶν ὑπηκόων μιᾶς Δυνάμεως πρὸς ἄλλην. Ἡ διαγωγὴ αὕτη πρέπει νὰ κανονισθῇ κατὰ τὸ δημόσιον δίκαιον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ βάσις ὅλων τῶν σχέσεων κυβερνήσεως πρὸς κυβέρνησιν καὶ ἔθνους πρὸς ἔθνος, καὶ ὄχι κατὰ τοὺς ἰδιαιτέρους νόμους καὶ τὰ ἔθιμα ἑνὸς τόπου. Ἂς ὑποθέσωμεν, ὃ μὴ γένοιτο, ὅτι ὑπήκοοί τινες τῆς μεγάλης Βρεττανίας ἐπανίστανται κατὰ τοῦ βασιλέως των, καὶ ὅτι ὑπήκοοι ἄλλου βασιλέως ἔχοντος εἰρηνικὰς καὶ φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ὡς οἱ τῆς ὑψηλῆς, φέρ' εἰπεῖν, Πύλης,

ἔστελλαν ἀναφανδὸν πρὸς ἐκείνους παντὸς εἴδους βοηθήματα, ἤγουν πολεμοφόδια, τροφάς, χρήματα, προσέτι καὶ ἀξιωματικοὺς ἐν ὑπηρεσίᾳ τῆς Πύλης· ἱκανοποιεῖτο ἄρα ἡ Ἀγγλία, ἂν ἡ Πύλη τῇ ἔλεγεν ὅτι δὲν εἶχεν ἐξουσίαν νὰ ἐπαγρυπνῇ τὰς ἀξιοκατακρίτους ταύτας πράξεις τῶν ὑπηκόων της, διότι κατὰ τοὺς νόμους τοῦ τόπου πᾶς Μουσουλμάνος ἐδύνατο δικαιωματικῶς νὰ κινήσῃ πόλεμον καθ' οὗτινος ἡ θρησκεία δὲν ἦτον ἡ αὐτή;

»Ἂν ἐνεκρίνοντο τὰ τοιαῦτα, ποία θὰ ἦτον ἡ θέσις τῶν ἐθνῶν πρὸς ἄλληλα; Ἡ γενικὴ εἰρήνη περὶ τῆς ὁποίας ἡ Ἀγγλία, κατὰ τὸ λέγειν της, τόσον φροντίζει, δὲν θὰ ἐκρέματο πλέον ἀπὸ τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ δημοσίου δικαίου, ἀλλὰ θ' ἀφίνετο ὅλως διόλου εἰς τὰς ὀρέξεις καὶ τὰ πάθη τῶν λαῶν. Πᾶσα κυβέρνησις θὰ ἐνόμιζε τότε ὅτι ἔπραξε πᾶν ὅ,τι ἐκρέματο ἀπ' αὐτῆς, ἂν διετήρει τὴν φιλίαν κατὰ τὸ φαινόμενον, καὶ ὅτι ἔπραξε πᾶν ὅ,τι ἐκ τῶν καθηκόντων της, ἂν ἔλεγε πρὸς τὴν γείτονά της «εἶμαι ἀ»φιλοκερδὴς φίλος σου, εἶμαι ὅλη εἰς σὲ ἀφοσιωμένη, εὐχαρεστήσου »εἰς ταύτην μου τὴν ὁμολογίαν καὶ μὴ μὲ μεμφθῇς ἂν ἀφίνω τοὺς »ὑπηκόους μου νὰ κόπτωσι τὸ λάρυγμα τῶν ὑπηκόων σου.» Μᾶς νομίζει τάχα ὁ Πρέσβυς ὁ ἡμέτερος φίλος τόσον μωροὺς ὥστε νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ κυβέρνησίς του δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ ἐπαγρυπνῇ τὴν διαγωγὴν τῶν ὑπηκόων της; Εἶχε βεβαίως ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις τὴν δύναμιν καὶ ἐπροθυμήθη εἰς χρῆσιν αὐτῆς, ὅτ' ἐπρόκειτο νὰ ἐμποδίσῃ τὰ Ἀγγλικὰ πλοῖα τοῦ νὰ φέρωσιν ὀλίγα ἄλευρα εἰς τροφὴν τῶν Ὀθωμανικῶν φρουρῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπέθνησκον τῆς πείνας καὶ εἶχαν τοὐλάχιστον τὴν πεποίθησίν των εἰς τὴν φιλανθρωπίαν παλαιοῦ φίλου. Τοιαύτην δύναμιν εἶχε τότε ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις, καὶ ὁ ὀδυνηρὸς θάνατος τόσων Μουσουλμάνων εἶναι τρανὴ ἀπόδειξις τῆς ἀδιαφορίας της. Ἂν ἔχωμεν εἰρήνην μετὰ τῆς Ἀγγλίας, ἔχομεν ἀναμφιβόλως καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσωμεν παρὰ τῆς Αὐλῆς της νὰ μὴν ἀφίνῃ τοὺς ὑπηκόους της νὰ μᾶς πολεμῶσιν. Ἂν ἀποδοκιμάζῃ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐχθρὰν διαγωγὴν τῶν ὑπηκόων της, διατί δὲν τοῖς λέγει μίαν φορὰν διὰ πάντα. «Ἡ Πύλη εἶναι »φίλη μας πρὸ αἰώνων, δὲν ἔχομεν παράπονα κατ' αὐτῆς, εἶναι »λοιπὸν δίκαιον νὰ μὴ τῇ δώσωμεν αἰτίαν νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὴ πα»ράπονα καθ' ἡμῶν. Ἐκτελεῖ τὰς μεθ' ἡμῶν συνθήκας, δίκαιον »εἶναι νὰ τὰς ἐκτελῶμεν καὶ ἡμεῖς.» Διατί νὰ μὴ λαλήσῃ τοῖς ὑπηκόοις της αὐτὴν τὴν γλῶσσαν; διατί δὲν τοῖς εἶπε ποτὲ λόγον φιλικὸν ὁπωσοῦν ὑπὲρ ἡμῶν; Ὁ Πρέσβυς, ὁ ἡμέτερος φίλος, ἀπορεῖ διότι δὲν ἀκούομεν τὰς συμβουλάς του; διατί ν' ἀπορῇ; πάντοτε μᾶς λαλεῖ φιλικώτατα, ἀλλὰ νομίζει τάχα ὅτι δὲν ἠξεύρομεν πό-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

σον οἱ συμπατριῶταί του ἀγωνίζονται νὰ μᾶς βλάψωσι; πῶς συμβιβάζονται οἱ λόγοι αὐτοῦ πρὸς τὴν διαγωγὴν αὐτῶν; θεωροῦντες τὰς τοιαύτας ἀντιφάσεις δὲν καταλαμβάνομεν τῇ ἀληθείᾳ τί τρέχει. Ἡ ὑψηλὴ Πύλη ἀπαιτεῖ ὅ,τι ἔχει δίκαιον ν' ἀπαιτῇ, καὶ ὅ,τι ἡ Ἀγγλία δὲν ἔχει δίκαιον νὰ ἀρνῆται· ἤγουν ν' ἀπαγορευθῇ νὰ πράττωσιν οἱ Ἄγγλοι κατὰ τῶν Μουσουλμάνων ἔργα πολέμια εἴτε διὰ τῆς προσωπικῆς συνδρομῆς των, εἴτε δι' ἀποστολῆς χρημάτων καὶ πολεμοφοδίων ὡς ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ νὰ ἐπιβουλεύωνται τὰ συμφέροντα αὐτῶν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Ἰονικῆς κυβερνήσεως. Φανερὸν εἶναι ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις δύναται νὰ ἐμποδίσῃ ὅλα ταῦτα ἂν θελήσῃ, καὶ εἶναι καιρὸς νὰ θελήσῃ.»

Ἡ Πύλη, τοσοῦτον ὀργισθεῖσα ὅτι αὐθορμήτως αἱ Αὐλαὶ ἐπέμβαινον εἰς τὰς διαφορὰς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ἀποστατῶν ῥαγιάδων της, οὐδόλως ἤθελε νὰ ἀκούσῃ τὰς προτροπὰς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεων αὐτῶν. Ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ Ἑλλὰς μαθοῦσα τὰ ἀποφασισθέντα ὑπὸ τῆς ἐν Πετρουπόλει συνδιασκέψεως καὶ τὴν ἀπὸ τὸν προτεινόμενον συμβιβασμὸν διαμέλισιν τῆς χώρας εἰς τόσας Ἡγεμονείας, ἀπέστειλε τὰς 12 Αὐγούστου 1824 πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν τὴν ἑξῆς διαμαρτύρησιν.—«Οἱ Ἕλληνες πρὸ τεσσάρων ἐτῶν θαρροῦντες ἀδιασείτως εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν ὑπερασπίζονται μὲ καλὴν ἔκβασιν τὸ ἔδαφος τῶν προπατόρων των, λέγω ὅτι ὑπερασπίζονται τὸ ἔδαφος, ἐπειδὴ ὀλίγον φροντίζουν διὰ τὰς πόλεις καὶ χωρία, διὰ τὰς οἰκίας καὶ ἰδιοκτησίας των· τοῦτο ἱκανῶς ἀπεδείχθη εἰς τὰς διαφόρους λεηλασίας τῶν ἐχθρῶν των, καθ' ἃς οἱ Ἕλληνες ἐθυσίασαν μὲ μεγάλην γενναιότητα καὶ μεγαλοψυχίαν ὅσα εἶχαν ἀκριβώτερα καὶ πολυτιμότερα, ἐπροτίμησαν τὴν ἐλευθερίαν ὑπὸ τὰς σκηνάς των, εἰς τὰς κοιλάδας των, καὶ ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων των παρὰ τὰς λαμπρὰς κατοικίας τῆς δουλείας· αὕτη ἡ ἀξιοσημείωτος περίστασις τῆς ἱστορίας τοῦ ἐπιμαχικοῦ πολέμου τῶν Ἑλλήνων δὲν πρέπει νὰ γεννήσῃ εἰς ὅλας τὰς χριστιανικὰς ψυχὰς τὴν πεποίθησιν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀρχίζοντες τὴν πάλην διὰ νὰ ἀποκτήσουν τὰ δικαιώματά των, ἀποσείοντες τὸν ἀφόρητον ζυγὸν αὐτῶν, εἶχαν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν ἱερὸν σκοπὸν τοῦ νὰ σώσουν τὴν πίστιν των, τὴν πατρίδα των, τοὺς ἱεροὺς ναούς των, τὰ μνημεῖα τῶν προγόνων των, τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία των, καὶ ὄχι ἐκεῖνα τὰ πολιτικὰ τέλη, τὰ ὁποῖα ἐτάραττον τότε τὴν Εὐρώπην, ἀπέχοντες πολλὰ ἀπ' αὐτά. Ὁδηγούμενοι λοιπὸν ἀπὸ τοιαύτας ἀρχὰς εἰς τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθησαν πάλην, δὲν ἔλλειψαν ἐπικαλούμενοι τὴν συμπάθειαν τῶν χριστιανῶν ἀδελφῶν των. Ἀλλ' ἡ πολιτικὴ τῆς Εὐρώπης συλλαβοῦσα ἄλλας ἰ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

δέας περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς συμφορᾶς μας ἀπέφασισε νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν οὐδετερότητα. Οἱ Ἕλληνες δὲ μὴ βλέποντες τελειωμένην τὴν ἐπιθυμίαν των ἐβιάσθησαν νὰ ἀφοσιωθῶσι μόνοι των μὲ ἀμοιβαίαν πίστιν εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἱερῶν δικαιωμάτων των, ἀφίνοντες εἰς τὸν καιρὸν νὰ φανερώσῃ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας των.

»Μολοντοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ὡς καὶ ἡ διοίκησίς του, τῆς ὁποίας λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ γένω τὸ ὄργανον, παρρησιάζον τὴν ὑπόκλισιν τοῦ πρὸς τὴν Βρεττανικὴν μεγαλειότητά του σέβας των μέσον τῆς ἐξοχότητός σας, διακηρύττει πανδήμως ὅτι προτιμᾷ θάνατον ἔνδοξον παρὰ τὸν αἴσχιστον ζυγὸν εἰς τὸν ὁποῖον θέλουν νὰ τὸ κάμουν νὰ ὑποκύψῃ. Εἶναι ἀπίθανον ὅτι ἡ Βρεττανικὴ μεγαλειότης του, ἡ ὁποία ἔδειξε φιλανθρωποτάτην διάθεσιν πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, θέλει ἐπιτρέψει ὥστε οἱ Ἕλληνες νὰ ἐξαλειφθοῦν ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, ὡς ἦτον ἀνάξιοι διὰ νὰ ἐγκαταριθμηθοῦν προτοῦ νὰ συστηθοῦν ὡς ἔθνος. Οἱ Ἕλληνες ὅμως ὑπὸ τὴν ἀναφορὰν τῶν δικαιωμάτων εὑρίσκονται εἰς θέσιν εὐνοϊκωτέραν παρ᾽ ἐκείνην τῶν λαῶν τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς. Αὐτοὶ ἠτίμασαν καὶ ἐταπείνωσαν τὴν ἀδυναμίαν τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως, ἀπέδειξαν ὅτι ἦσαν ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας· δὲν πολεμοῦν τὴν μητέρα πατρίδα των, ἀλλ᾽ ἓν ἔθνος τὸ ὁποῖον ἥρπασε καὶ κατεξουσίασε τοὺς τόπους των μεταχειριζόμενον τὰ τέκνα των ὡς δούλους. Οἱ Ἕλληνες ἀπετίναξαν τὸν βαρβαρικὸν ζυγὸν μὲ μεγάλην ἔκπληξιν τῆς Εὐρώπης καὶ ὅλων τῶν ἐθνῶν· ἐπεχειρίσθησαν τὸν πόλεμον χωρὶς νὰ ἔχουν τοὺς τρόπους διὰ νὰ τὸν κάμουν, ὄντες πεπεισμένοι ὅτι ἄλλως δὲν ἐδύναντο νὰ ἀπολαύσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν των παρὰ μὲ πολυαρίθμους θυσίας· ἀπέκτησαν φρούρια, πόλεις καὶ μέγαν ἀριθμὸν θέσεων, αἵτινες εὑρίσκοντο εἰς χεῖρας βαρβάρων δεσποτῶν αὐτῶν· εἰς διαφόρους μάχας κατέστρεψαν μὲ μερικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα τὸν πολυάριθμον καὶ φοβερὸν στόλον τῶν Τούρκων· ἐσύστησαν νόμους ὁμοίους μὲ τοὺς τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν, ἐσχημάτισαν διοίκησιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς ὁποίας ἐτάχθησαν. Ἐμπορεῖ τις πλέον νὰ ἀμφιβάλλῃ τὴν σήμερον ἐὰν οἱ Ἕλληνες εἶναι ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας; Ἴσως ἡ Βρεττανικὴ μεγαλειότης του παρετήρησεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐλευθερωθεῖσα, διὰ τὸ τὸν λαὸν αὐτῆς ἐμψυχοῦν πνεῦμα, καὶ διὰ τὴν γεωγραφικήν της θέσιν ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ ὠφέλιμος εἰς τὰ συμφέροντα τῆς μεγάλης Βρεττανίας. Τὸ ἐμπόριον εἶναι ἡ ζωοδοτικὴ ἀρχὴ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν· καὶ ποῦ ἀλλοῦ ἐμπορεῖ νὰ λάβῃ μεγαλειτέραν ἀσφάλειαν, παρὰ εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα τῆς Εὐρώπης, ἥτις κατά τινα τρόπον σχηματίζεται ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος; Ποῖον ἄλλο σημεῖον ὠ-

φελιμωτέρας ὑποστηρίξεως διὰ τὴν διατήρησιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσοσταθμίας ἐμπορεῖ ἡ Ἀγγλία νὰ εὕρῃ παρὰ τὰ φυσικὰ ὀχυρώματα μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ Ἑλλὰς εἶναι θεμένη· αὗται εἶναι ἀλήθειαι ἀναντίρρητοι, τὰς ὁποίας ὁ καιρὸς θέλει ἀνακαλύψει.

»Ἡ Ἑλλὰς λοιπὸν δι' αὐτὰς τὰς αἰτίας ἔχει, νομίζω, ἠθικῶς καὶ πολιτικῶς τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐλπίσῃ πᾶν εἶδος βοηθείας καὶ ὑποστηρίξεως ἀπὸ τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος τὸ τόσον φιλοῦν τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἐξαιρέτως ἀπὸ τὴν Βρεττανικὴν μεγαλειότητά του, τῆς ὁποίας ὁ κόσμος ὅλος γνωρίζει τὰ ἀξιοσέβαστα φρονήματα. Ἐκ τούτου δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ἐὰν ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι σύμφωνος μὲ τὰ συμφέροντα τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν, αὐτὴ ἡ περίστασις εἶναι μία ἰσχυρὰ ἀφορμὴ διὰ νὰ μὴ στερηθῇ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος τὰ ἱερά του δικαιώματα· τὸ δὲ Ἀγγλικὸν, οὗτινος ἡ πρὸς τὴν τῆς Εὐρώπης πολιτικὴν ἰσοσταθμίαν ἐπιρροὴ εἶναι τόσον γενικῶς ἐγνωσμένη νὰ μὴ σταθῇ ἀδιάφορον εἰς τὸ οἰκτρὸν θέαμα τῆς τόσον ἀναξίως καὶ ἀδίκως ὑπὸ τῶν ποδῶν καταπατουμένης ἀνθρωπότητος.»

Ἀπήντα ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις πρὸς τὴν διαμαρτύρησιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰς 7 Νοεμβρίου 1824.—»Ἡ πρὸς ἐμὲ ὑμετέρα ἐπιστολὴ τῆς 24 Αὐγούστου δὲν ἔφθασεν εἰς χεῖράς μου εἰμὴ τὴν 23 Ὀκτωβρίου· περιέχει αὐτὴ παρατηρήσεις τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος περί τινος ἐγγράφου δημοσιευθέντος διὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων ὡς σχεδίου τῆς Αὐλῆς τῆς Ρωσσίας περὶ τῆς εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι ἡ δημοσίευσις αὐτὴ ἔγινεν ἄνευ ἀδείας, καὶ ἀγνοῶ ἂν ἔχῃ τινὰ ἐπισημότητα. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις φρονεῖ ὅτι πᾶν σχέδιον τῆς Ρωσσικῆς κυβερνήσεως τεῖνον εἰς τὴν εἰρηνοποίησιν τῆς Ἀνατολῆς δὲν ἠμπόρει νὰ μὴν ἦναι εὐνοϊκὸν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οὐδ' ἐπροτίθετο ἡ κυβέρνησις ἐκείνη νὰ δώσῃ τὸν νόμον αὐτοῖς ἢ τῇ Ὀθωμανικῇ κυβερνήσει. Ὁ δὲ μεγαλειότατος Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, ὅπως καὶ ἂν ἐθεώρει τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σχέδιον, θὰ ἔκρινε πρέπον νὰ τὸ κοινοποιήσῃ τοῖς συμμάχοις του πρὶν ἢ νὰ τὸ προβάλῃ τοῖς διαμαχομένοις. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκοινοποίησε τῷόντι τοῖς συμμάχοις του σχέδιόν τι, δι' οὗ ἐπρόκειτο νὰ προταθῇ συγχρόνως ἀνακωχὴ καὶ τῇ Ὀθωμανικῇ Πύλῃ καὶ τῇ προσωρινῇ κυβερνήσει τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ σκοπῷ νὰ δοθῇ καιρὸς εἰς μεσολάβησίν τινα φιλικήν, ἡ δὲ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις δὲν θὰ ἐναντιοῦτο, ἂν τὸ τοιοῦτον σχέδιον ἐπροτείνετο ἐν καιρῷ δέοντι. Δὲν πρέπει δὲ νὰ σᾶς κρύψω ὅτι τὸ ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἐκίνησεν εἰς τόσην ἀγανάκτησιν τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ἐκίνησεν εἰς ἄλλην τόσην καὶ

τὴν Ὀθωμανικήν. Ἐνῷ οἱ Ἕλληνες φαίνονται ἀνένδοτοι πρὸς πάντα συμβιβασμὸν μὴ στηριζόμενον ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς των ἀνεξαρτησίας, τὸ Διβάνιον ἀπορρίπτει ἐπίσης πάντα τρόπον συνδιαλλαγῆς μὴ χαρακτηρίζοντα τὸν Ἕλληνα ὡς Ραγιᾶν. Οὕτω διατεθειμένων τῶν πνευμάτων, ὀλίγη ἐλπὶς ἀναμφιβόλως ὑπάρχει μεσολαβήσεως δεκτῆς καὶ εὐτυχοῦς. Ἂν ἡ Ρωσσία ἐπρότεινε τοιοῦτον συμβιβασμὸν προτοῦ νὰ καταντήσωσιν αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου ὅπου κατήντησαν τὴν σήμερον, ἂν τὸν ἐπρότεινε, καθ' ὃν καιρὸν αἱ περιπέτειαι τοῦ πολέμου ἐφαίνοντο παρέχουσαι ἰσχυρὰς ἀφορμὰς συμβιβασμοῦ φιλικῷ τῷ τρόπῳ, οὔτε ἡ Ρωσσία οὔτε ἄλλη τις Δύναμις θεωροῦσαι τὸ σχέδιον τοῦτο ἄξιον τῆς σκέψεώς της θὰ ἐφαίνοντο μεμπτή. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο θεωρούμενον ὡς ὑπόμνημα Ρωσσικὸν περιέχει στοιχεῖα εἰρηνοποιήσεως, ἂν καὶ τὰ στοιχεῖα ταῦτα δὲν φέρουν τοὺς ἁρμοδίους εἰς τὸ νὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὰς ὄψεις τῶν διαμαχομένων τύπους. Ἂν ἡ κυριαρχία τῆς Πύλης ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος δὲν πρέπει ἀφεύκτως νὰ ἐπανέλθῃ, ἂν ἡ ἀνεξαρτησία τῶν Ἑλλήνων δὲν πρέπει ἀφεύκτως νὰ ἀναγνωρισθῇ (καὶ τὰ δύο ταῦτα ἀντίκεινται πρὸς τὸν συμβιβασμόν), ἂν οἱ μεσῖται δὲν δύνανται νὰ ἀποφασίσωσιν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν ἀντιφερομένων, δὲν μένει παρὰ νὰ τροπολογηθῇ καὶ ἡ κυριαρχία τῆς Πύλης καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος, καὶ τότε νὰ συζητηθῶσιν ὁ τύπος καὶ ὁ βαθμὸς τῶν τροπολογιῶν. Οἱ διαμαχόμενοι διαμαρτυρούμενοι ἐδύναντο ἀναντιρρήτως νὰ ματαιώσωσι πᾶν σχέδιον συμβιβασμοῦ, ὅσον εὔλογον καὶ ἂν ἦτο ὡς πρὸς τοὺς ὅρους του. Ἀλλ' ἡμεῖς ἠξεύρομεν ὅτι οἱ διαμαχόμενοι εἶναι ἐπίσης τῆς γνώμης νὰ ἀπορρίψωσιν ὁποιονδήποτε συμβιβασμόν, καὶ ματαία φαίνεται ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ ἐλπὶς πάσης εὐτυχοῦς μεσολαβήσεως.

»Περὶ δὲ τῆς Ἀγγλικῆς ἀντιλήψεως, τὴν ὁποίαν ἐπικαλεῖσθε ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων εἰς ἀνάκτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας των, παραλληλίζοντες τὰ δικαιώματά των πρὸς τὰ τῶν πολιτειῶν τῆς νοτείου Ἀμερικῆς, αἱ ὁποῖαι ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τῆς μητροπόλεώς των, ὀφείλω νὰ σᾶς παρατηρήσω ὅτι ἐν τῇ μεταξὺ τῶν πολιτειῶν τούτων καὶ τῆς Ἱσπανίας πάλῃ ἡ Ἀγγλία ἐκήρυξε καὶ διετήρησεν αὐστηρὰν οὐδετερότητα. Τὰ αὐτὰ ἔπραξε καὶ ὡς πρὸς τὸν καταστρεπτικὸν πόλεμον τῆς Ἑλλάδος, καὶ πάντοτε ἐσεβάσθη τὰ πολεμικὰ δικαιώματα τῶν Ἑλλήνων. Ἂν δὲ ἠναγκάσθη πρὸ ὀλίγου νὰ ἐμποδίσῃ τὰς καταχρήσεις τοῦ δικαιώματος τούτου, ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ εὑρεθῇ πλέον εἰς τὴν αὐτὴν ἀνάγκην. Ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος ἂς εἶναι βεβαία ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ θὰ διατηρήσῃ καὶ εἰς τὰ ἑξῆς τὴν αὐτὴν οὐδετερότητα καὶ δὲν θ' ἀποπειραθῇ νὰ βιάσῃ

τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ λόγῳ εἰρηνοποιήσεως εἰς παραδοχὴν σχεδίου συμβιβασμοῦ ἐναντίον τῶν εὐχῶν των ἄν ποτε, γενῇ λόγος περὶ τοιούτου. Ἀλλ' ἂν οἱ Ἕλληνες, ἢ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἢ μετὰ ταῦτα νομίσωσι πρέπον νὰ ζητήσωσι τὴν μεσιτείαν ἡμῶν, τὴν προσφέρομεν τῷ Σουλτάνῳ, καὶ ἂν τὴν δεχθῇ, οὐδὲν θὰ παραμελήσωμεν εἰς καρποφορίαν της διὰ τῆς συνεργείας καὶ τῶν ἄλλων Δυνάμεων, ἡ συνδρομὴ τῶν ὁποίων καὶ τὸν συμβιβασμὸν θὰ εὐκολύνει καὶ τὴν διατήρησιν αὐτοῦ θὰ ἀσφαλίσει. Ἰδοὺ ὅ,τι δύναται ἡ Ἑλλὰς, καθὼς ἡμεῖς κρίνομεν, νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν Ἄγγλων ὑπουργῶν. Οὔτε ἐμμέσως οὔτε ἀμέσως ἐρέθισαν οὗτοι τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνός των, ἀλλ' οὔτε διά τινος τρόπου παρενέβαλαν ἐμπόδια εἰς τὴν πρόοδόν του· οὐδεὶς ἔχει δίκαιον νὰ ὑπολάβῃ ὅτι ἡ Ἀγγλία ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὰς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Πύλης ἐνυπαρχούσας φιλικὰς σχέσεις καὶ τὰς παλαιὰς συνθήκας, τὰς ὁποίας ἡ Πύλη δὲν παρέβη, ἠμπορεῖ ν' ἀναδεχθῇ πάλην μηδόλως παρ' αὐτῆς προκαλεσθεῖσαν, καὶ νὰ οἰκειοποιηθῇ διαφορὰν ἀλλοτρίαν. Ἐλπίζω ὅτι οἱ λόγοι μου θὰ διασκεδάσουν πᾶσαν ἐξ ἀγνοίας ἢ ἐκ πνεύματος ῥαδιουργίας ὑπόνοιαν, καὶ πᾶσαν κατηγορίαν ὅτι δυσμενῶς διέκειτο ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες θὰ εἰδῶσιν ἐν αὐτοῖς τοῖς λόγοις μου τὴν καθαρότητα τῶν φρονημάτων ἡμῶν, τὰ ὁποῖα δὲν διστάζομεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ παρρησίᾳ.»

Ἐκ τῆς διαμαρτυρήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἐρεθισμοῦ τῆς Πύλης διὰ τὴν ἐπέμβασιν βλέπομεν ὅτι ἡ διπλωματία εἰργάζετο πρὸς εἰρηνοποίησιν τῶν διαμαχομένων Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἐπὶ τῇ προτάσει τῆς Ῥωσσίας, χωρὶς νὰ θέλωσιν οὔτε οἱ Τοῦρκοι οὔτε οἱ Ἕλληνες διαμαχόμενοι. Μόνη δὲ ἡ Ἀγγλία, ἐνῷ αἱ ἄλλαι εἰργάζοντο πρὸς καθησύχασιν τῆς Ῥωσσίας καὶ ἄνευ τῆς συναινέσεως τῶν Ἑλλήνων ἐδήλωσεν, ὅτι οὐδὲν θὰ ἀπεφασίζετο ἄνευ τῆς συναινέσεως τῶν διαμαχομένων. Καὶ ἐάν ποτε ἡ Ἑλλὰς ἤθελε ζητήσει τὴν μεσιτείαν τῆς Ἀγγλίας καὶ τὴν ἐδέχετο ἡ Πύλη, ἤθελε συντελέσῃ εὐχαρίστως εἰς ὁριστικὸν ἀποτέλεσμα συμβιβασμοῦ. Θέλουσα ὅμως ἡ Ἀγγλικὴ διπλωματία νὰ ἐκδυσωπήσῃ τὴν παρωργισμένην Πύλην, καὶ ζηλοτυποῦσα τὴν Ῥωσσίαν ὅτι ἐκίνει τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα ὅπως ἤθελε, φιλουμένη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, αἴφνης ἀποδοκίμασε τὴν διαγωγὴν τοῦ ἐν Πετρουπόλει Πρέσβεως της Παγὼτ, ὅτι ἄνευ ἀδείας καὶ ὁδηγιῶν αὐτῆς συμμετέσχε τοῦ ἐν Πετρουπόλει συνεδρίου τῶν συσκέψεων. Μετέθεσεν αὐτὸν εἰς ἄλλην Πρεσβείαν, καὶ ἀπέστειλε διάδοχον αὐτοῦ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Στραγγφῶρδ Κάνιγγα. Ἐκοινοποί-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ησε δὲ εὐθὺς πρὸς τὰς Αὐλὰς, ὅτι σκοπεύουσα ἀεὶ νὰ συμβιβασθῶσιν οἱ ἀλληλομαχοῦντες ἑκουσίως, καὶ ἡ περὶ συμβιβασμοῦ μεσιτεία ξένης Δυνάμεως νὰ γίνῃ τῇ συναινέσει καὶ οἰκείᾳ θελήσει τῶν διαμαχομένων, διατηροῦσα ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις αὐστηρὰν οὐδετερότητα, ἐθεώρει καθῆκον νὰ μὴ παρέμβῃ ἐνόσῳ ἀποποιοῦνται οἱ ἀντιφερόμενοι πάντα συμβιβασμὸν, καὶ ἂν ἡ Ῥωσσία εἰρήνευε μὲ τὴν Πύλην διὰ τὰς διαφορὰς της καὶ ἤθελεν ἀποστείλῃ Πρέσβυν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἐπανάληψιν φιλικῶν σχέσεων τῆς διπλωματίας της. Ἡ Ῥωσσία ὠργίσθη διὰ τοιαύτην παλινῳδίαν τῆς Ἀγγλίας. Ἀντιδιεκοίνωσε δὲ εὐθὺς ὅτι ἔπαυε πᾶσα συνδιάσκεψις περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Ῥωσσικοῦ ζητήματος μεταξὺ τῆς Ῥωσσικῆς καὶ Ἀγγλικῆς Αὐλῆς, ὅτι ἐνῷ ὑπεσχέθη ἡ Ἀγγλία καὶ ἐνέδωκε καὶ ὑπέγραψεν ὁ πληρεξούσιος αὐτῆς ὅλα τὰ ὑπομνήματα καὶ προτάσεις τῶν συσκέψεων, νῦν ἀποσχίζεται τοῦ συνεδρίου αὐτῶν. Ὁμοίας μομφὰς ἐποιήσαντο καὶ αἱ λοιπαὶ Δυνάμεις πρὸς τὰς τῆς Ἀγγλίας, ἕως καὶ αὐτὴ ἡ φιλότουρκος Αὐστρία, ἥτις ἔχαιρε τώρα σφόδρα βλέπουσα ἀναπόφευκτον παράλυσιν τῶν ἐν Πετρουπόλει συσκέψεων διὰ τοῦ σχίσματος τῆς Ἀγγλίας· καὶ ὡς ἐκ τούτου παρήρχετο καιρὸς εἰς Τουρκίαν, ἵνα ἐπιτεθῇ ἰταμώτερον καὶ καταδαμάσῃ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, καὶ ματαιωθῶσιν ὅλαι αἱ προσπάθειαι τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ὑπὲρ τῶν ὁμοθρήσκων Ἑλλήνων. Δὲν ἠδύνατο ἡ Αὐστρία νὰ βλέπῃ τοὺς Ἕλληνας ἀγωνιζομένους ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐνῷ τὸ παράδειγμα τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ δαφνοστεφομένη ἐλευθερία των ἐδύναντο νὰ ὑποκινήσωσι τοὺς τοσοῦτον μιγάδας διαφόρων ἐθνικοτήτων ὑπηκόους της εἰς ὅμοια ἐπαναστατικὰ κινήματα, ἅτινα ἀναποφεύκτως ἤθελον ἐπιφέρει τὴν διάλυσιν τῆς Αὐτοκρατορίας της. Διὰ ταῦτα μισέλλην ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος ἡ Αὐστρία, μισέλλην καὶ τώρα κατὰ τὰς διπλωματικὰς συνεντεύξεις αὐτῆς, πολιτευομένη τὴν Ῥωσσίαν συνήργει κατὰ τὸ φαινόμενον εἰς εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος. Ῥαγιάδας καὶ ἀποστάτας ἐπεκάλει τοὺς Ἕλληνας, καὶ τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν πρὸς τὸν Σουλτάνον ἐθεώρει νόμιμον καὶ ὀρθὴν ὑπὸ τὸ δικαίωμα κατακτήσεως. Οἱ Ἕλληνες ὑβρίζοντο, ἡ σημαία των περιεφρονεῖτο, ὁ ἀγὼν κατεδιώκετο, τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ὑπηκόων Αὐστριακῶν ἐκ τοῦ φανεροῦ μετεκόμιζον ζωοτροφίας, πολεμοφόδια, στρατοὺς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς σημαίας τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν πολεμικῶν ἀκατίων περὶ τὸ Ἀδριατικὸν καὶ Μεσόγειον. Ἐὰν συνελαμβάνετό τι αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καταδρομέων, εὐθὺς μομφαὶ, ἐξελέγξεις, καὶ ἀπειλαὶ ἐγίνοντο ὑπὸ τῶν προξένων της. Ὁ Ἀργένης, πλοίαρχος φρεγάτας

Αὐστριακῆς, διέλυσε βιαίως τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Χαλκίδος, καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὸν λιμένα της πλοῖα Αὐστριακὰ φέροντα τροφὰς εἰς τὰ ἐκεῖ φρούρια, ἐνῷ ἔμελλαν οἱ Τοῦρκοι νὰ τὰ παραδώσωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας δι' ἔλλειψιν τροφῶν. Τὰ αὐτὰ ἔπραττε καὶ ὁ πλοίαρχος Βουρατόβσκης καὶ ὁ μοίραρχος Βανδιέρας.

Ἀπεχθὴς καὶ καταστρεπτικὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἦτον καὶ ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις, ἐνῷ ἦτον ὑπαυργὸς ὁ Βιλιέλ. Φιλότουρκος αὕτη καὶ μισοῦσα πᾶσαν ἐπανάστασιν τῶν λαῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας κατὰ πνεῦμα ἀπολυτόφρονος διπλωματίας, ἐπροστάτευε τὰ ὑπὸ τὴν σημαίαν της πλοῖα τὰ μετακομίζοντα πολεμοφόδια εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος, καὶ συνεχώρει Γάλλους ἀξιωματικοὺς τοῦ στρατοῦ της νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ στρατόπεδα τοῦ Ἰβραΐμου, καὶ νὰ ἐξασκῶσι εἰς τὴν τακτικὴν τοὺς Ἄραβας καὶ συμπολεμῶσι μὲ αὐτούς. Δὲν ἠρνήθη ὁ ὑπουργὸς Βιλλιὲλ ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος βουλευτοῦ νὰ βεβαιώσῃ ἐν τῇ Γαλλικῇ βουλῇ ὅτι πλοῖον πολεμικὸν μετέφερεν ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς Νεόκαστρον τὸ ταμεῖον τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου, καὶ ὅτι ἐν τῷ λιμένι τῆς Μασσαλίας ἐναυπηγοῦντο φρεγάται καὶ κορβέται εἰς χρῆσιν τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ. Εὐμενὴς ὅμως ὁ Γαλλικὸς λαὸς ἅπας καὶ βοηθὸς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν καθ' ὅλην τὴν πάλην ἐδείχθη. Ἐνεθουσιάσθη εἰς τὴν ἐν Παρισίοις συσταθεῖσαν φιλελληνικὴν ἑταιρίαν. Κατεστήθησαν κομητάτα καὶ εἰς Μασσαλίαν καὶ Τουλὼν καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Γαλλίας συνάγοντα ἐράνους. Τινὲς τῶν βασιλικῶν πριγγίπων, ἀνήκοντες εἰς τὴν τοῦ Ὀρλεὰνς καὶ Βοναπάρτου, ἤθελον νὰ κοσμηθῶσι μὲ τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα, ἐὰν εὐδοκίμει ἡ ἀνεξαρτησία τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐθεμελιοῦτο Κράτος Ἑλληνικῆς Μοναρχίας ἐν τῇ ἀπελευθερωμένῃ Ἑλλάδι. Ὁ στρατηγὸς Σεβαστιάνης μέλος τῆς ἐν Παρισίοις φιλελληνικῆς ἑταιρίας ἐν Βουλευτικῇ συνεδριάσει ἐξήλεγχε τὸ Γαλλικὸν ὑπουργεῖον Βιλλιὲλ λέγων.—«Ὁ Θεὸς ἤκουσε τὰς κραυγὰς μυριάδων χριστιανῶν σφαζομένων ἐν τῇ Ἀνατολῇ· καὶ οἱ λογισμοὶ ἀσεβοῦς πολιτικῆς μυκτηρίζονται ἐνώπιον ἀτρομήτου λαοῦ φλεγομένου ὑπὸ τοῦ δυττοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ γεννῶντος τοὺς μάρτυρας καὶ τοὺς ἥρωας. Οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχαν πατρίδα, καὶ ἀγωνίζονται νὰ τὴν ἀνακτήσωσι· διότι πατρὶς δὲν εἶναι ὁ τόπος, ὅπου ἡ Κυβέρνησις δὲν ἐξασφαλίζει τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως τὴν τιμὴν, καὶ τὴν ἰδιοκτησίαν. Τινὲς τῶν Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης φοβούμεναι ἐπέκτασιν τῆς Ρωσσίας καὶ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄφιξίν της, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀνοίγει τὰς πύλας ἡ ἀκατάληπτος ἐγκατάλειψις τῶν Ἑλλήνων ματαίως ἐνγοοῦνται εἰς ὑποστήριξιν τοῦ κλονιζομένου καὶ πίπτοντος ἤδη

'Οθωμανικοῦ Κράτους. 'Εὰν μεγαλοφυεῖς ἄνδρες ἐκυβέρνουν τὴν πολιτικὴν τῶν μεγάλων Δυνάμεων, μεγάλη καὶ ἀνεξάρτητος ἐπικράτεια θὰ κατηρτίζετο κατὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν ὄχι ὑπὸ παρακμασάντων Μωαμεθανῶν, ἀλλὰ ὑπὸ νέου χριστιανικοῦ λαοῦ. Καὶ τοιουτρόπως θὰ ἐτίθεντο ὅρια καὶ κατὰ τῆς βαρβαρότητος καὶ κατὰ τοῦ Ρωσσικοῦ κολοσσοῦ, καὶ θὰ ἠσφαλίζετο διὰ παντὸς ἡ νῦν κινδυνεύουσα ἡσυχία τῆς Εὐρώπης. 'Αλλ' ἀντὶ τῶν μεγάλων τούτων σχεδίων ποῖα εἶναι τὰ σχέδια τῶν ὑπουργῶν τῆς Γαλλίας ; Ποταπαὶ σχέσεις πρὸς Πασᾶν, τοῦ ὁποίου ἡ ἐφήμερος ὕπαρξις ὁμοιάζει τὴν περικυκλοῦσαν αὐτὸν ἄστατον ἄμμον τῆς 'Ερήμου. —Τοιαύτη ἦτον ἡ συμπάθεια τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους καὶ ἡ δυσμένεια τῆς Κυβερνήσεως αὐτοῦ πρὸς τὸν 'Ελληνικὸν ἀγῶνα.» (1)

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1825 συνῆλθον ἐκ νέου οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Δυνάμεων πλὴν τῆς 'Αγγλίας εἰς συνδιάσκεψιν αὖθις ἐν Πετρουπόλει. 'Η Ρωσσία ἐν αὐτῇ ἐπρότεινε νὰ αἰτήσωσιν ἀπὸ κοινοῦ οἱ σύμμαχοι τετράμηνον ἀνακωχὴν, ὅπως διαπραχθῇ εἰρήνη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐσωτερικῆς αὐτονομίας τῆς 'Ελλάδος καὶ ὑποτελείας πρὸς τὸν Σουλτάνον. 'Εὰν δὲ ἡ Πύλη ἤθελεν ἀπορρίψῃ τὴν πρότασιν ὡς ἐπιθανολογεῖτο, οἱ σύμμαχοι νὰ λάβωσι μέτρα ἐνεργητικὰ, ὅπως εὐοδωθῇ ὁ σκοπός των καὶ ἱκανοποιηθῇ ἡ τιμὴ τῶν προσβαλλομένη διὰ τῆς ἀπορρίψεως. 'Επὶ τούτῳ ὤφειλον νὰ προειδοποιήσωσι τὴν Πύλην σκοπὸν καὶ διαθέσεις αὐτῶν· καὶ ἂν ἀπερρίπτετο ἡ εἰρηνικὴ πρότασίς των, τότε ν' ἀνακαλέσωσι τοὺς Πρέσβεις των ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ νὰ ὑποστηρίξωσι τὰς προτάσεις των δι' ἄλλων πειθαναγκαστικῶν τρόπων. Τὴν γνώμην ταύτην τῆς Ρωσσίας οὐδόλως ἤθελον νὰ ἀκούσωσιν οἱ ἄλλοι συσκεπτόμενοι διπλωμάται ἐν τῷ συμβουλίῳ, ὡς φανερὰν τείνουσαν εἰς πόλεμον. 'Επέμεναν μόνον νὰ ἐνεργηθῶσιν ὅσα μέτρα καὶ ἄλλοτε ὡρίσθησαν, καὶ ταῦτα νὰ ἐνεργήσωσιν ἄνευ ἁπλῆς ἢ ἄλλης ἐμπολέμου διαθέσεως. 'Ο Αὐτοκράτωρ 'Αλέξανδρος ἀκουσίως συγκατετέθη εἰς τὴν γνώμην τῶν ἑτεροδοξούντων. 'Η Πύλη τοιαύτας διαθέσεις τῶν συμμάχων γινώσκουσα αὖθις μὲ περιφρονητικὸν τρόπον ἀπέρριψε τὰς νεωστὶ ταύτας γενομένας προτάσεις. Πλήρης ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως ὁ Αὐτοκράτωρ 'Αλέξανδρος ἀπετάνθη εἰς τοὺς συμμάχους του θεωρήσας τὴν ἀπόρριψιν παρὰ τῆς Πύλης ὡς ὕβριν κατὰ τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς ἰσχύος του. 'Εξέφρασε πρὸς τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου τῶν συσκέψεων τὴν δυσαρέσκειάν

(1) Τὸ τεμάχιον τοῦτο τῆς ἀγορεύσεως τοῦ Σεβαστιάνου ἐξήχθη ὡς ἔχει ἐν τῇ Ἱστορίᾳ Τρικούπη, Τόμος 3 σελ. 265.

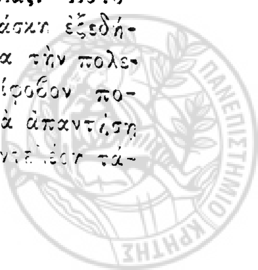
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

του ὅτι ἐνῷ προεῖδε τὴν ἀπόρριψιν τῆς Πύλης, καὶ προειδοποίησεν αὐτὰ ὅτι, ἐὰν μὴ προβῶσιν εἰς πειθαναγκαστικὰ μέτρα κατὰ τῆς Πύλης, κτίζωσιν οἱ σύμμαχοι ἐπὶ τῆς ἄμμου, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν Πύλην μὲ τὸν εἰρηνικόν των τρόπον, ὅπως ἐνθαρρύνηται αὕτη εἰς τὸ νὰ περιφρονῇ τὴν ἰσχύν του. Ἐμέμφετο δὲ αὐτοὺς ὅτι δὲν θέλουσιν· αἱ Αὐλαί των νὰ τὸν ὑποστηρίξωσιν εἰλικρινῶς εἰς τὰς διαφοράς του μὲ τὴν Τουρκίαν, καὶ δὲν ἐπιτρέπουσιν νὰ πράξῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐν Τουρκίᾳ ἐκεῖνο τὸ ἴδιον, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐπέτρεψεν εἰς τὰς συμμάχους Αὐλάς των, καὶ ἔπραξαν ἐν Νεαπόλει καὶ Ἰσπανίᾳ εὑρεθείσαις εἰς ἐπανάστασιν. Διὸ ἐπρότεινεν ἐκ νέου νὰ ἀναγκάσωσι τὴν παρήκοον Πύλην. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν δὲν εἰσηκούσθη ἐν τῇ συσκέψει, διέλυσε τὸ ἐν Πετρουπόλει συμβούλιον. Πρὸς δὲ τοὺς συσκεπτομένους διπλωμάτας μετὰ δυσαρεσκείας ἀνήγγειλεν ὅτι ὤφειλαν νὰ συλλογισθῶσιν, ὅτι δὲν διῄρει μόνον τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα Ρωσσίαν καὶ Τουρκίαν. Ἐὰν μὲν τὸ Ρωσσικὸν παρημελήθη ἕως τοῦ νῦν, τὸ Ἑλληνικὸν ὅμως δίδει νέαν ἀφορμὴν εἰς τὴν Ρωσσίαν, ἵνα ἐπιμένῃ σφοδρώτερον εἰς τὰς αἰτήσεις κατὰ τῆς Πύλης, ὅπως λυθῇ τὸ Ρωσσικὸν διὰ παντὸς τρόπου, καὶ ἄνευ τῆς συνεναίσεως ἢ συμβουλῶν ἢ ἄλλης μεσολαβήσεως ἐκείνων. Διότι τώρα ὁ περιφρονητικὸς τρόπος παρὰ τῆς Πύλης προσβάλλει τιμὴν καὶ ὑπόληψιν τῆς Δυνάμεως τῆς Αὐτοκρατορίας του καὶ τὰ συμφέροντα τῶν ὑπηκόων της. Διὸ ἀπαιτεῖ ἱκανοποίησιν, διὰ τὴν ὁποίαν οὐδένα δὲν θὰ συμβουλευθῇ ὁ Αὐτοκράτωρ, εἰμὴ τὰ ἰδιαίτερα συμφέροντα τῆς Αὐτοκρατορίας του, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ στέμματός του. Ἐγκύκλιος δὲ τοῦ Νελσερῶδ ἐδηλοποίει τὰς μεμψιμοιρίας αὐτὰς τῆς Ρωσσικῆς Αὐλῆς πρὸς ὅλους τοὺς Πρέσβεις τῆς Ρωσσίας, ὅπως ἕκαστος αὐτῶν διακοινώσῃ ταῦτα πρὸς τὴν Αὐλὴν εἰς ἣν παρίστατο. Τὸν δὲ Στραγγφῶρδ Κάνιγγα, μεταβάντα εἰς Πετρούπολιν ὡς διάδοχον τοῦ μετατεθέντος Πάγετ, δὲν ἤθελε νὰ ἀκροασθῇ ὁ Αὐτοκράτωρ. Καὶ προειδοποίει αὐτὸν ὁ Νελσερῶδ ὅτι τῷ ἀπαγορεύεται πᾶσα περὶ τῶν δύω ζητημάτων συνδιάλεξις Ἐπειδὴ δὲ ἀκολούθως ἐνέδωκεν ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς ἀκρόασιν ὁ Πρέσβυς Κάνιγγ ἔλεγεν ὅτι ἡ κυβέρνησις του ἀπέσυρε τὸν Πρέσβυν της ἐκ τῶν συνεντεύξεων· διότι Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι δὲν συνευδοκοῦσιν εἰς τοὺς ὅρους τῆς εἰρηνοποιήσεως, καὶ ἑπομένως δὲν ἐχρησίμευε πᾶσα μεσιτεία. Πρόθυμος ὅμως ἦτον αὐτὴ νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν εἰρηνοποίησιν, ἐὰν οἱ διαμαχόμενοι ἐζήτουν τὴν μεσιτείαν τῶν Αὐλῶν, ἀλλ' ἄνευ τινὸς βίας ἢ ἀναγκαστικοῦ μέτρου. Ὁ Νελσερῶδ δὲν ἔκρινε πάλιν μεσιτείαν ἄνευ βίας, καὶ ὁ Κάνιγγ ἐπανήρχετο εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ Αὐστριακὴ διπλωματία εἶδε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ ἔμαθεν ὅτι παρωργίσθη αὐτὸς ἀκούσας ὅτι ὁ Μετερνὶχ δὲν συνεστέλλετο νὰ καυχᾶται ἐνώπιον διπλωματῶν ὅτι παιδαγωγεῖ καὶ πολιτεύεται ἐπιτηδείως τὸν Ἀλέξανδρον, φέρων εἰς τὸν εὐθὺν δρόμον εἰρήνης. Σὺν τούτοις ἔβλεπεν ἀναπόφευκτον τὸν πόλεμον· διότι ὁ Αὐτοκράτωρ ἤδη περιφρονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου εἰς τὰς δικαίας αἰτήσεις του, ἔμελλε μὲ πόλεμον νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν προσβληθεῖσαν τιμήν του. Ἵνα λοιπὸν ἐκδυσωπήσῃ αὐτὸν, καὶ τρόπον τινὰ αὖθις ἀναβάλῃ πᾶν πολεμικὸν κίνημα ἐπρότεινε ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἄνευ τῆς θελήσεως τῆς Τουρκίας, ὡς ποτὲ ἡ Ἀγγλία ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἰσπανικῶν ἀποικιῶν καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ἡ Ἰσπανία. Ἐνόμιζεν οὕτω τὸ Αὐστριακὸν μυστικοσυμβούλιον ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἤθελεν εὐχαριστηθῇ ποτὲ εἰς πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος ὡς Κράτους ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου· διότι τοιοῦτον ἀντέβαινεν εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς Ῥωσσικῆς διπλωματίας, ἥτις εἰργάζετο πάντοτε τὴν ἐκμηδένισιν τῆς Τουρκίας μὲ τὸ νὰ ἀνεγείρωνται ὑπόφοροι ἀσθενεῖς ἡμιανεξάρτητοι ἐπικράτειαι, καὶ ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος στερεὸς μένων εἰς τὰς βάσεις τῆς ἱερᾶς συμμαχίας, ἥτις κατέκρινε τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ὡς ἀνατρέπουσαν τὰς Εὐρωπαϊκὰς κοινωνίας, ἀπεκάλει χίμαιραν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος. Τοιαύτη λοιπὸν ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος προτεινομένη ἐκ μέρους τῆς Αὐστρίας πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον οὐ μόνον ἤθελεν ἀπορριφθῇ, ἀλλὰ καὶ ἂν παρεδέχετο, ἕως οὗ συμφωνήσωσιν οἱ σύμμαχοι περὶ ἀναγκαστικῶν μέτρων κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ περὶ τῆς ὀφειλομένης προστασίας εἰς τὸ νέον Κράτος παρὰ τῶν Δυνάμεων κατὰ πάσης προσβολῆς αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ της, ὁ Ἰβραΐμης καθυπέταττε βεβαίως τὴν Πελοπόννησον· καὶ τότε οἱ Ἕλληνες οὔτε κἂν φωνὴν εἶχον νὰ ζητήσωσι μεσιτείαν παρὰ τῶν Αὐλῶν ὑπὲρ προστασίας. Ὅπως δὲ ἐπιτύχῃ ταχύτερον τὸ διπλωματικὸν τοῦτο σχέδιον τῆς Αὐστρίας, ὁ Μετερνὶχ μετέβη εἰς Παρισίους, καὶ ἀπέστειλε ἐπιτετραμμένον εἰς Ἑλλάδα, ὅπως οἱ Ἕλληνες ζητήσωσι τὴν μεσολάβησιν τῆς Αὐστρίας εἰς ἀνεξαρτησίαν. Ἐν Παρισίοις συνωμίλει μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ Βιλλιὲλ καὶ τῶν ἄλλων διπλωματῶν τῆς Γαλλίας, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἐπιποθῶν εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος διὰ κοινῆς συμπράξεως τῶν συμμάχων, ἤθελε βεβαίως ἀναβάλλει τὸν πόλεμον κατὰ Τουρκίας, ἅμα ἤκουεν ὅτι οἱ σύμμαχοι ἐκήρυττον τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς, καὶ ἀπούσης τῆς Τουρκίας· διότι οὕτως ἤθελε λείψει ἀφεύκτως ἡ ἀφορμὴ τῆς κυρίας αἰτίας τοῦ πολέμου, ἣν ὁ

Αὐτοκράτωρ ἤθελε νὰ ποιήσῃ κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος δὲν ἦτο καὶ τόσον ἀνόητος νὰ παραδεχθῇ ἀνεξαρτησίαν κούφην καὶ κενὴν ἄνευ τοῦ ἀναγκαστικοῦ μέτρου· καὶ ἐνῷ ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ Μετερνὶχ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, καίτοι ἐπρότεινεν ἐν Παρισίοις ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἔπαυε λέγων ὅτι ἐθεώρει τοὺς Ἕλληνας ἀξίους πάσης καταστροφῆς, ὅπως σωθῇ ἡ Εὐρώπη τῶν ἐπαναστάσεων καὶ στερεόνωνται αἱ ἀρχαὶ τῆς ἱερᾶς συμμαχίας. Ἐκ τούτου ἀντενήργει ἡ Ρωσσικὴ διπλωματία εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Μετερνίχ, καὶ ἐχαλαροῦντο τὰ σχέδια τῆς Αὐστριακῆς διὰ τοῦ νέου τούτου σχίσματος Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα. Καὶ μολοντοῦτο ὅ,τι ἐχάλκευεν ὁ Μετερνὶχ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐγένετο ἡ σωτηρία αὐτῆς, καὶ ἡ διάλυσις τοῦ συνδέσμου τῆς ἱερᾶς συμμαχίας ἐπὶ καταπιέσει τῶν λαῶν. Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις λαβοῦσα τὴν ἔγγραφον αἴτησιν τῶν Ἑλλήνων, δι' ἧς παρεκατέθεσαν αὐτοὶ τὴν ἐλευθερίαν των, ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ πολιτικὴν ὕπαρξιν εἰς τὴν μοναδικὴν ὑπεράσπισιν τῆς μεγάλης Βρεττανίας, καίτοι ἐδήλωσεν ὅτι ἀμέσως δὲν θὰ ἐνεργήσῃ, εὐθὺς ἔλαβεν αἰτίαν νὰ στραφῇ ἀπ' εὐθείας ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, καὶ νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὰ σχέδια τῆς Αὐστριακῆς διπλωματίας, καὶ νὰ παραλύσῃ τὰς ἐπιβουλάς της. Ἀμέσως ἀνεγνώρισε τοὺς ἀποκλεισμούς της, καὶ διεπραγματεύετο μετ' αὐτῆς ὡς κυβέρνησιν. Ἄρα ἐγνωρίσθη νόμιμος παρὰ μιᾶς Εὐρωπαϊκῆς δυνάμεως ἡ ἐπανάστασις ἑνὸς λαοῦ κατὰ τοῦ Κυρίου του, καὶ τοῦτο ἀντέβαινεν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἱερᾶς συμμαχίας. Ἡ δὲ Αὐστρία τοῦτο ἰδοῦσα, καὶ βουλομένη ν' ἀποσπάσῃ τοὺς Ἕλληνας ἐκ τῆς Ἀγγλίας, καὶ προσελκύσῃ εἰς ἑαυτήν, ἵνα ἀναθέσωσιν εἰς αὐτὴν τὴν μεσιτείαν των, ἀνεγνώρισε τοὺς ἀποκλεισμοὺς τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, καὶ ἔπαυσε τοῦ νὰ καταχραυγάζῃ κατὰ τῆς Ἀγγλίας ὅτι αὕτη βοηθεῖ καὶ ἐνθαρρύνει τὸ ἐπαναστατικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον μὲ τόσας θυσίας ἡ ἱερὰ συμμαχία κατέθλιψεν. Οὕτω πράξασα ἡ Αὐστρία διέλυσεν αὐτὴ ἰδίαις χερσὶ τὸν δεσμὸν τῆς ἱερᾶς συμμαχίας, χάριν τῶν ῥαδιουργιῶν καὶ ἐπιβουλῶν της.

Ἡ Πύλη ὅμως ὑπὸ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀντιζηλιῶν τῶν Δυνάμεων καὶ τῶν κατὰ τῆς Ρωσσίας ἀντιδράσεων, ἐνεθαρρύνετο ἐπὶ τὸ μᾶλλον εἰς ἀπόκρουσιν τῶν ἀπαιτήσεων τῆς Ρωσσίας. Ἐστοχάσθη ὅτι ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἄφιξις τοῦ Μηντσιάσκη ἐξεδήλου ὅτι ἡ Ρωσσία ἀπεκελεύετο ὑπὸ τῶν Δυνάμεων ἵνα τὴν πολεμήσῃ. Καταφρονοῦσα δὲ αὐτὴν ὡς φιλειρηνικὴν ἢ ἐπίφοβον πολέμου κατὰ τοῦ Κράτους της, δὲν ἠθέλησεν οὔτε κἂν νὰ ἀπαντήσῃ εἰς δήλωσιν τοῦ ἐπιτετραμμένου Μηντσιάκη, ὅπως συντελέσῃ τά-

χιστα εις το να συμβιβασθῶσιν αἱ Ῥωσσικαὶ διαφοραί. Ὁ Αὐτοκράτωρ αὖθις παρωργίσθη εἰς τοιαύτην δυστροπίαν τῆς Πύλης, καὶ ἐκοινοποίει πρὸς τὰς Αὐλὰς ὅτι διετίθετο εἰς πολιτικὴν πολεμιωτέραν κατὰ τῆς Πύλης. Παρήγγειλε πρὸς τοὺς ἐν Λονδίνῳ, Παρισίους Βιέννῃ καὶ Βερολίνῳ Πρέσβεις νὰ ἐξετάσωσι τὰς Αὐλὰς πῶς ἐθεώρουν τοιαύτην διαγωγὴν τῆς Πύλης, καὶ ἂν ὤφειλε νὰ μακροθυμῇ ἡ Ῥωσσία πλέον εἰς τὰς περιφρονήσεις τῆς Πύλης. Ὁ δὲ Μηντσιάσκης διεμαρτυρεῖτο κατὰ τῆς σιωπῆς τῆς Πύλης. Αἱ Αὐλαὶ ὅμως καὶ ἡ διπλωματία αὐτῶν ἐκώφευεν εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἡ Πύλη ἐξηκολούθει τὴν πορείαν της. Ὀργισθεὶς ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος κατὰ τῆς συμμαχίας, ὅτι δὲν τὸν ὑπεστήριξε, καὶ κατὰ τῆς Πύλης ὅτι τὸν παρήκουσε, κατέβη ἐκ Πετρουπόλεως εἰς τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας, ὅπως ἐπιθεωρήσῃ τὸν στρατόν του, ὅστις ἐπεθύμει νὰ πολεμήσῃ τὴν Τουρκίαν, καὶ τὰς χώρας τῶν μερῶν ἐκείνων, ὧν ἐζημιοῦτο ἱκανῶς ἡ ἐμπορία καὶ ναυτηλία διὰ τὰς νέας διατάξεις τῆς Πύλης, ἃς πρὸς βλάβην αὐτῶν ἔπραξεν αὕτη ἀπεχθανομένη τὴν Ῥωσσίαν. Μυστικοσυμβούλια Αὐλῶν καὶ διπλωματία τῶν συμμάχων καὶ λαὸς τῆς Εὐρώπης ἐθεώρησαν τὴν περιοδείαν ἐκείνην ὡς προετοιμασίαν βεβαίου πολέμου. Εἰς μεγάλην λοιπὸν ἀνωμαλίαν καὶ ταραχὴν ἡ διπλωματία εὑρέθη τότε. Δὲν ἐγνώριζε πῶς νὰ διατεθῇ, πῶς νὰ προλάβῃ καὶ συνάμα τί νὰ πράξῃ ἕκαστον μυστικοσυμβούλιον, ἵνα ἐπιτευχθῇ ὁ κατ' ἰδίαν σκοπός του. Ἡ Ῥωσσία ἐφιλοπολέμει καὶ διέτατε τοὺς Πρέσβεις της νὰ μὴ πολιτικολογῶσιν εἰς τὰς διπλωματικὰς συνεντεύξεις των. Ἡ Αὐστρία νῦν μᾶλλον ἀνησύχει, καὶ ἐμεθοδεύετο πῶς νὰ καταπραΰνῃ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ἀπομακρύνῃ αὐτὸν ἐκ παντὸς ἐνδιαφέροντος ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ὃν ἤθελεν αὕτη νὰ χαλαρώσῃ καὶ καταστρέψῃ. Καὶ ἕνεκεν τούτου ἐπρότεινε μόνον νέας ἀνωφελεῖς καὶ ἀπαραδέκτους διαπραγματεύσεις. Ἡ Γαλλία ἐπησχολεῖτο νὰ συνάψῃ τὰ διεστῶτα καὶ συνέλθωσιν εἰς συνδιαλλαγὴν οἱ ἀντιφερόμενοι. Ἡ Πρωσσία μόνη ῥωσσίζουσα καθαρῶς ἐμέμφετο τὰς ἄλλας Αὐλάς, ὅτι αὗται μὴ θέλουσαι νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν Ῥωσσίαν, ἀναγνωρίζουσαι τὴν Τουρκίαν εἰς συμβιβασμόν, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν Ῥωσσίαν νὰ διατεθῇ ἐμπολέμως, καὶ μόνη της νὰ διαλύσῃ τὰς διαφοράς. Ἡ Ἀγγλία ἤδη ἀπομεμονωμένη ἐταράσσετο ὑπέρ ποτε· διότι ἐκινεῖτο εἰς πόλεμον ἡ Ῥωσσία κατὰ τῆς Τουρκίας, ὃν παντοίοις τρόποις ἠθέλησε νὰ ἐμποδίσῃ. Ἐξ ἄλλου μέρους ἐπεθύμει νὰ ἤθελεν αὖθις ἐπανέλθῃ εἰς τὰ πράγματα ἀξιοπρεπῶς, καὶ νὰ συνεννοηθῇ μόνη της καὶ ἀκουσίως τῶν ἄλλων Δυνάμεων, εἰ δυνατόν, μετὰ τῆς Ῥωσσίας, εἰς

λύσιν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ ζητήματος· διότι ἐστοχάζετο ὅτι οὕτως ἤθελεν ἀρθῇ ἓν τῶν κυρίων αἰτιῶν τοῦ πολέμου, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ αἱ ἄλλαι Αὐλαὶ ἤθελαν βεβαίως τὴν παρακολουθήσῃ συνεργοῦσαι, ἢ τοὐλάχιστον δὲν θὰ ἀντέπραττον. Ἐκ τούτων ὁ πρωθυπουργὸς Κάνιγγ ἔσπευδε παντοιοτρόπως νὰ κερδίσῃ αὖθις εὔνοιαν τῆς Αὐλῆς τῆς Πετρουπόλεως. Ὁ Πρέσβυς τῆς Ρωσσίας ἐν Λονδίνῳ ἔκλινε τὸ οὖς εἰς τοὺς συνδιαλλακτικοὺς λόγους τοῦ Κάνιγγος, καὶ αἱ δύο δυσαρεστημέναι Αὐλαὶ οὕτω διηλλάγησαν. Διὸ ὁ Στραγγφὼρδ Κάνιγγ, ὁ τόσον ὑποληπτόμενος παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἀπεστάλη Πρέσβυς εἰς αὐτόν, καὶ ἐδείχθη πασιφανῶς ὅτι αἱ δύο ἀντίζηλαι Αὐλαὶ ἕως τοῦ νῦν συνδιηλλάγησαν. Ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν περιοδείαν του φθάσας εἰς Ταγανρὸκ ἠσθένησε, καὶ ἀπεβίωσε τὰς 19 Νοεμβρίου 1825. Οὕτω λοιπὸν εἶχον τὰ τῆς διπλωματίας πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν μέχρι τοῦ χρόνου τούτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

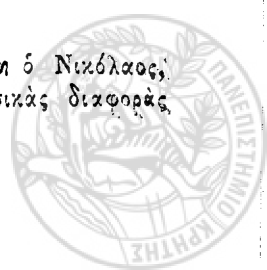
Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΩΝ 6 ΙΟΥΛΙΟΥ 1827.

Ἀνάβασις τοῦ Νικολάου εἰς τὸν θρόνον τῆς Ρωσσίας.— Προκήρυξις τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου καὶ φόβος τῆς Πύλης.—Ἡ ἐν Ἀκερμὰν συνθήκη.—Πολιτικὴ τοῦ Ἄγγλου πρωθυπουργοῦ Γεωρ. Κάνιγγος ἐπὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος.—Ἀποστολὴ τοῦ δουκὸς Οὐελιγκτῶν εἰς Πετρούπολιν περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος.—Δοξασίαι τοῦ «Χρόνου» ἐφημερίδος τῆς Ἀγγλίας περὶ τῆς ἀποστολῆς.—Πρωτόκολλον ἐν Πετρουπόλει 4 Ἀπριλίου 1826 περὶ πολιτικῆς ὑπάρξεως τῆς Ἑλλάδος.—Ὅροι δοθέντες παρὰ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἑλληνικῆς συνελεύσεως πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν περὶ συμβιβασμοῦ μεταξὺ τῆς Πύλης καὶ τῆς Ἑλλάδος.—Ἐπιτροπικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Πρέσβυν Κάνιγγα.—Ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη ἐπιμένει ἀποκρούουσα τὴν μεσιτείαν τῆς Ἀγγλίας.—Ὁ Ριβωπιὲρ πρέσβυς τῆς Ρωσσίας εἰς Κωνσταντινούπολιν προτείνει ἐγγράφως πρὸς τὴν Πύλην τὴν εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος.—Διακοίνωσις τῶν δύο Πρέσβεων ἀπὸ κοινοῦ πρὸς τὴν Πύλην περὶ καταπαύσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν.—Δήλωσις τοῦ Ρεῒζ ἐφέντη εἰς ἀπάντησιν τῆς διακοινώσεως.— Οἱ στόλοι τῆς Αὐστρίας κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς πειρατείας καὶ ὁ στόλαρχος Πασυλεύτσης.—Δηλοποίησις τοῦ ἀντιναυάρχου Δερινὺ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.—Συμμαχία τῶν τριῶν Δυνάμεων Ἀγγλίας, Ρωσσίας, καὶ Γαλλίας περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος.—Ἡ συνθήκη τῶν 6 Ἰουλίου 1826.— Τὰ ἐπιπρόσθετα μυστικὰ ἄρθρα.—Σχόλια τῆς συνθήκης ὑπὸ τῆς δημοσιογραφίας.—Ἀνησυχία τοῦ Μετερνὶχ διὰ τὴν συνθήκην τῶν 6 Ἰουλίου καὶ ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν Βαρῶνα Ὀτεφελς Πρέσβυν ἐν Κωνσταντινουπόλει.—Οἱ τόρεις ἐν Ἀγγλίᾳ δυσαρεστοῦνται εἰς τὰ πραχθέντα ὑπὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ Γεωργίου Κάνιγγος.—Ὁδηγίαι τοῦ λὸρδ Γκοντερὶχ ὑπουργοῦ τῶν ἐ-

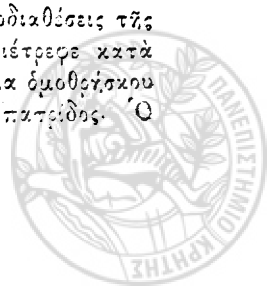
ξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβυν Κάνιγγα·—Διακοίνωσις τῶν Πρέσβεων τῶν τριῶν συμμάχων δυνάμεων πρὸς τὴν Πύλην περὶ τῆς συνθήκης τῶν 6 Ἰουλίου.—Πρόσκλησις τῶν δύο Πρέσβεων Αὐστρίας καὶ Πρωσίας πρὸς ὑποστήριξιν.—Ἔγγραφον τοῦ Μίλτς Πρέσβεως τῆς Πρωσίας.—Συνδιάλεξις ά. τῶν τριῶν διερμηνέων τῶν Πρεσβειῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Ρεῒζ ἐφέντου καὶ Περτέφ.—Ἀγανάκτησις τοῦ Διβανίου καὶ λόγος τοῦ Σουλτάνου πρὸς τοὺς Πρέσβεις καὶ τοὺς ὑπουργούς του.—Β'. συνδιάλεξις τῶν τριῶν διερμηνέων καὶ τοῦ Ρεῒζ ἐφέντου. καὶ ἄρνησις τῆς Πύλης.—Β'. διακοίνωσις τῶν Πρέσβεων πρὸς τὴν Πύλην.—Γ'. συνδιάλεξις τῶν τριῶν διερμηνέων μὲ τὸν Ρεῒζ ἐφέντην.—Δήλωσις τῶν τριῶν Πρέσβεων περὶ τῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἤθελε λάβωσιν αἱ Δυνάμεις, ἐὰν ἡ Πύλη ἀπέρριπτε τὰς προτάσεις.—Συνδιάλεξις τῶν τριῶν διερμηνέων καὶ Ρεῒζ ἐφέντη περὶ τῶν μέτρων.—Ὁριστικὴ ἀπάντησις τῆς Πύλης.—Οἱ Πρέσβεις διαδηλοῦσι τὰ διατρέχοντα πρὸς τοὺς ὑπηκόους καὶ λαμβάνουσι μέτρα ἐπ' ἀπειλῆς πολέμου.—Ἐνθάρρυνσις τῆς Πύλης εἰς ἄρνησιν διὰ τὸν θάνατον τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἀγγλίας Κάνιγγος καὶ τὴν μεσολάβησιν τῆς Αὐστρίας.—Ὁ Πατριάρχης φέρει πρὸς τὸν Σουλτάνον προσκυνοχάρτην ἐπαναστατημένων ἐπαρχιῶν.—Προτείνει ὁ Μετερνὶχ τὴν μεσιτείαν τῆς Αὐστρίας μεταξὺ Πύλης καὶ τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων.—Διακοίνωσις τῆς Αὐστρίας πρὸς τὴν Πύλην.—Ἐπιστολὴ τοῦ μεγάλου Βεζύρου Μεχμὲτ Σελὴμ Πασᾶ πρὸς τὸν ἀρχικαγγελάριον τῆς Αὐτοκρατορίας Μετερνὶχ καὶ ἡ ἰδιόχειρος τοῦ Σουλτάνου προσθήκη.—Ἀνακεφαλαίωσις τῆς ἐξιστορήσεως τῆς διπλωματικῆς πορείας ἀπέναντι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

ΤΟΝ Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον διεδέχθη ὁ Νικόλαος, καὶ τὴν φιλοπόλεμον πολιτικήν του εἰς τὰς Ρωσσικὰς διαφορὰς

ἠθέλησε νὰ ἀκολουθήσῃ. Δὲν ἠδύνατο οὗτος νὰ καθέξῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ὑπηκόων του Ρώσσων, καὶ κυρίως τῶν στρατιωτικῶν, οἵτινες ἤθελον νὰ πολεμηθῇ ἡ Τουρκία. Ἐκίνησε δὲ στρατεύματα κατὰ τὴν Βασαραβίαν καὶ ἐξέδωκε προκήρυξιν διαλαμβάνουσαν ὅτι, «ἂν ἡ Πύλη ἐντὸς ἓξ ἑβδομάδων δὲν ἐπαναφέρῃ τὰς Ἡγεμονείας Βλαχίας καὶ Μολδαυίας εἰς ἣν κατάστασιν εἶχον πρὸ τοῦ 1821· ἂν δὲν ἀπέλυε τοὺς φυλακισμένους ἀντιπροσώπους τῆς Σερβίας· καὶ ἂν εἰς τὰ ὅρια δὲν ἤρχοντο πληρεξούσιοι τῆς Πύλης, ἵνα συμβιβάσωσιν ὅλας τὰς ἐκκρεμεῖς διαφορὰς μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Πύλης, ἤρχιζε τὸν πόλεμον ἡ Ρωσσία κατὰ τῆς Τουρκίας. Ὁ Αὐτοκράτωρ πλέον δὲν ἀνέχεται τὰς δυστροπίας τῆς Πύλης· διότι ἐνῷ ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ὁ μακαρίτης ἀδελφὸς αὐτοῦ διὰ πάσης μεσολαβήσεως καὶ ἀνοχῆς προσεπάθει νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν τῆς Εὐρώπης διὰ πάσης ξένης ἐπεμβάσεως, ἡ Πύλη ἠδιαφόρει καὶ περιεφρόνει τὰς Ρωσσικὰς ἐνστάσεις. Διὸ διὰ τῆς σπάθης θέλει ὁ Αὐτοκράτωρ νὰ ἐκδικηθῇ, καὶ δὲν παραδέχεται πλέον ἐπεμβάσεις ξένων καὶ μεσολαβήσεις εἰς συμβίβασιν, ἐὰν ὁ Σουλτάνος ἀνυπερθέτως παρακούσῃ καὶ ἐντὸς τῆς ὡρισμένης προθεσμίας μὴ δώσῃ ἱκανοποίησιν εἰς τὰς αἰτήσεις.» — Ἐτρόμαξεν ἡ Πύλη, ἅμα παρέλαβεν διὰ τοῦ ἐπιτετραμμένου Μιντσιάσκη τὴν προκήρυξιν τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου. Ἔβλεπεν ὅτι πλέον δὲν ἀκούονται αἱ μεσολαβήσεις τῶν φίλων Δυνάμεων ὑπὸ τοῦ νέου Αὐτοκράτορος. Καὶ διὸ εὐθὺς ἀπέλυσε τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Σερβίας, ὑπεσχέθη νὰ ἐπαναφέρῃ τὰ τῶν Ἡγεμονειῶν εἰς ἣν κατάστασιν εἶχεν ἡ πολιτεία αὐτῶν περὶ τὸ 1821· καὶ ἀπέστειλεν πληρεξουσίους της εἰς Ἀκερμὰν πόλιν Ρωσσικήν, καὶ ὑπέγραψαν συνθήκην ὁποίαν ὑπηγόρευσεν ἡ ἐχθρά της Ρωσσία. Οὐδὲν ὅμως ἐγένετο περὶ συμβιβασμοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ ἄλλου ἐκκρεμοῦς ζητήματος, καίτοι ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἐπεθύμει νὰ βαδίσῃ καθ' ὁλοκληρίαν τὴν αὐτὴν ὁδὸν τοῦ ἀδελφοῦ του πρὸς τὴν Ἀνατολήν, καὶ τὴν Τουρκίαν νὰ χαλιναγωγήσῃ καθ' ὅσον ἀντήρετο εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀδελφοῦ. Ἐχάρη ἡ Αὐστριακὴ διπλωματία ἐπὶ τῷ συμβιβασμῷ, καὶ ἤδη ἐνόμιζεν ὅτι ἡ Τουρκία ἀπηλλάγη τοῦ κινδύνου, καὶ ὅτι ἰσχυροποιεῖτο νῦν ὅπως καταχαλάσῃ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, καὶ ἀποτελεσθῇ ὁ θάνατος πάσης ἐπαναστάσεως λαῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας.

Ἡ Ἀγγλία ὅμως ἐγνώριζε ὀξυδερκέστερον τὰς προδιαθέσεις τῆς Ρωσσίας, καὶ τὴν δυσμένειαν, ἣν ὁ Ρωσσικὸς λαὸς διέτρεφε κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν, χυνόντων τοσοῦτον ἀνθρώπινον αἷμα ὁμοθρήσκου Χριστιανικοῦ λαοῦ ἀγωνιζομένου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Ὁ

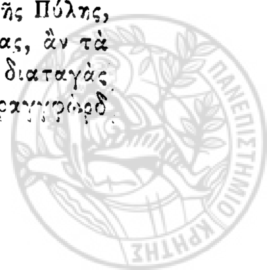
νέος Αὐτοκράτωρ βεβαίως ἤθελεν ὑπενδώσει εἰς τὰς ἐπιθυμίας τοῦ λαοῦ του καὶ ἀκούσει τὰς φωνάς του τοσοῦτον συμπαθοῦντος μετὰ τῶν ὁμοπίστων Ἑλλήνων. Ἀμφίβολον λοιπὸν δὲν εἶχεν ἡ Ἀγγλία ὅτι προστασία τῆς Ρωσσίας ἤθελε δοθῇ εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ ὅτι αὕτη ἠδύνατο νὰ πράξῃ μόνη της χωρὶς τὴν σύμπραξιν ἄλλου ὅ,τι ἤθελεν καὶ ἐπεθύμει ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Τὸ τοιοῦτον δὲν ἐσύμφερε τὴν Ἀγγλίαν οὔτε ἄλλην δυτικὴν Δύναμιν τῆς Εὐρώπης· διότι ἐὰν μὲν ἡ Τουρκία ἐνέδιδεν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ρωσσίας, τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα διελύετο, ὡς ἤθελεν ἐκείνη, καὶ ἡ ἐπιρροὴ καὶ ἡ δύναμις τῆς μὲν Ρωσσίας ἐν Ἀνατολῇ ἤθελεν ἐνισχυθῇ καὶ ἐπαυξήσῃ, τῆς δὲ Ἀγγλίας ἤθελε μειωθῇ. Ἐνῷ δὲ ἡ Ἀγγλία ἔλαβεν εἰς χεῖράς της τὴν προστασίαν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες αὐθορμήτως ἀνέθεσαν εἰς αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ὕπαρξίν των, καὶ ἔδιδον ἀρκετὸν μέσον δυνάμεως καὶ ἐπιρροῆς αὐτῶν κατὰ τὴν Ἀνατολήν, ἔχανεν αὐτήν, ἤδη ἀδιαφοροῦσα καὶ ἀπομεμονωμένη. Ἐὰν δὲ ἡ Τουρκία αὖθις παρήκουεν ὡς πρότερον, ἤθελεν ἐρεθισθῇ ἐπὶ τὸ μᾶλλον ὁ Ρωσσικὸς λαὸς κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ παρακινηθῇ ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος εἰς ἀναγκαστικὰ μέτρα πολέμου, ὅστις ἤθελεν ἐκμηδενήσῃ καὶ ἐξαλείψῃ τὴν Τουρκίαν ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, καὶ τοῦτο ἦν φοβερὸν δι' ὅλας τὰς δυτικὰς Δυνάμεις. Ὁ Κάνιγγ λοιπὸν ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας, καὶ ὡς Ἄγγλος καὶ ὡς φιλέλλην ἠθέλησε νὰ ἐνεργήσῃ ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ τόπου του, καὶ ἐκτελέσῃ τὰς δεήσεις τῶν Ἑλλήνων ἐπικαλεσθέντων τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας. Ἐπὶ τούτῳ μὴ θέλων νὰ ἀφήσῃ μόνην τὴν Ρωσσίαν νὰ ἐκτελέσῃ εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὅ,τι ἐσκόπευε, καὶ ἅμα μετριάσῃ τὴν φιλοδοξίαν της, ἐργαζομένης ἀφ' ἑαυτῆς τὰ ὑπὲρ Ἑλλάδος, ἀπέστειλε τὸν δοῦκα Οὐελιγκτῶν εἰς Πετρούπολιν, ὅπως συγχαρῇ τὸν νέον Αὐτοκράτορα Νικόλαον ἀναβάντα τὸν θρόνον καὶ συνδιαλεχθῇ μετ' αὐτοῦ. Πολλὰ ἤλπιζον οἱ Ἄγγλοι διπλωμάται ὅτι θὰ ἐπιτύχωσιν μὲ τὴν ἀποστολὴν τοῦ δουκὸς Οὐελιγκτῶν. Ὁ «Χρόνος», ἐφημερὶς τῆς Ἀγγλίας, ἔλεγεν —«Ἡ τόσον βεβαία ἀποστολὴ τοῦ δουκὸς Οὐελιγκτῶν εἰς Πετρούπολιν, γενομένη εἰς τοιοῦτον καιρὸν καὶ τοιαύτην ἄστατον τῆς ὑγείας του κατάστασιν εἶναι ἀναμφιβόλως ὡρίμων σκέψεων ἀποτέλεσμα, αἵτινες ἀφορῶσι τὸ νὰ ἐμποδίσωσι τὰς ἐπιδρομὰς εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ νὰ ἀσφαλίσωσι τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Πιστεύομεν εὐχαρίστως ὅτι τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα τῶν Ρώσσων ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ θρησκευτικὴν συμπάθειαν, πρὸς τούτους τοὺς Χριστιανοὺς ἀδελφούς των, καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ τοὺς ἴδωσιν ἠλευθερωμένους ἢ ἀπὸ σκοποὺς πολεμικούς

κατὰ τῆς Τουρκίας. Ὅθεν τὸ αἴσθημα τοῦτο δὲν θὰ ἐπιφέρει κανὲν ἐμπόδιον εἰς τὸ νὰ διευθετηθῶσι τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας. Τοῦτο ἐπιθυμοῦσι καὶ ὅλαι αἱ δυτικαὶ καὶ μεσημβριναὶ ἐπικράτειαι τῆς Χριστιανωσύνης, δηλαδὴ τὴν εἰρηνικὴν ἀποκατάστασιν διὰ φιλικῶν διαπραγματεύσεων τελειουμένην. Ἀλλ' ἡ Αὐλὴ τῆς Ρωσσίας ἠμπορεῖ νὰ κινῆται ἀπὸ φρονήματα πάντη διάφορα ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐμπνέουσι τὸν Ρωσσικὸν λαόν. Ἐνδεχόμενον ὁ λαὸς νὰ ἦναι εἰλικρινὴς εἰς τὸν ζῆλόν του, ἐνῷ ἡ Κυβέρνησις δύναται νὰ ἔχῃ ἰδιαιτέρους φιλοδοξίας σκοπούς, εἰς τρόπον ὥστε ὁ πόλεμος ν' ἀρχίσῃ μὲ ὑποκεκριμένην πρόφασιν τοῦ λαοῦ, καὶ νὰ τελειώσῃ ἐκ συμφώνου μὲ ἀποτελέσματα πάντη ξένα, ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον θὰ γίνῃ. Τοιαῦτα πράγματα δὲν εὐδοκιμοῦσιν. Ἀλλ' ἡ Εὐρώπη πρέπει νὰ προετοιμασθῇ δι' ὅλα τὰ ἐνδεχόμενα, καὶ νὰ μὴ ὑποφέρῃ νὰ ἴδῃ μὲ ἔκπληξίν της τὸν ζῆλον τοῦ Ρωσσικοῦ λαοῦ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος συντείνοντα εἰς ὠφέλειαν καὶ αὔξησιν τῆς Αὐλῆς τῆς Πετρουπόλεως μὲ ζημίαν τῆς Τουρκίας. Ἐὰν οἱ Ρῶσσοι ἤδη ἀπέρασαν τὸν Προῦτον καὶ ἤρχισαν τὰ ἐχθρικὰ κινήματα, ὁ δοὺξ Οὐελιγκτὼν θὰ εὑρεθῇ πολλὰ στενοχωρημένος πάντοτε ὅμως μὲ δυνατὸν κυνήγιον εἰς τὰς χεῖράς του. Ἐπιμένων εἰς τὸ νὰ παραιτήσῃ ἡ Ρωσσία τοιοῦτον ἐπιχείρημα, θὰ εὕρῃ σύμφωνον καὶ πάντα ἄλλον Πρέσβυν ἐξ ἑκάστης ἐπικρατείας τῆς Εὐρώπης, τὸ μόνον κεφάλαιον τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ὡς πρὸς τὸ ὁποῖον ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἠμποροῦσι νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς σκοποὺς τῆς αὐξήσεως, οἵτινες ἀνέδειξαν τόσον περίφοβον τὴν βασιλείαν τῆς Αἰκατερίνης Β'. καὶ τοῦ ἀποθανόντος ἐγγόνου της. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἠμποροῦμεν νὰ ἀφεθῶμεν μὲ ἐμπιστοσύνην, ἂν οἱ ὑπουργοί της γνωρίσωσι τὰ χρέη των. Ἡ Αὐστρία βλέπει ἤδη τοὺς Μοσκοβίτας εἰς τὰς θύρας της, τοὺς ὁποίους ἔχει γείτονας ὀλίγα μίλια ἀπέχοντας ἀπὸ Βιέννης, καὶ συνορεύοντας μὲ τὴν ἐπικράτειάν της εἰς πολλῶν ἑκατοντάδων λευγῶν διάστημα, ἕως ὅτου τὰ σύνορα ἀμφοτέρων συναπαντηθῶσιν ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς Τουρκίας. Δυσκόλως λοιπὸν θὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸν διαμελισμὸν τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης, τὸν ὁποῖον ὅλη ἡ Εὐρώπη θεωρεῖ μὲ λύπην της. Εἰς τὰς τρεῖς μεγάλας Δυνάμεις ὑποτιθεμένας συμφώνους νὰ μὴ κτυπήσωσι τὴν Τουρκίαν, ἡ Ρωσσία θὰ σκεφθῇ πολὺ νὰ ἀντιτάξῃ ὁποιανδήποτε ἀντίστασιν. Ἐὰν δὲ ὁ στρατὸς καὶ ὁ λαὸς τῆς Ρωσσίας ἐπιθυμῶσι τὴν ἐλευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων, ἰδοὺ δρόμος εὔκολος νὰ γίνῃ τὸ εὐκταῖον τοῦτο ἔργον πρὸς εὐχαριστεῖαν των. Ἡ Ἀγγλία χρειάζεται μόνον νὰ εἴπῃ θὰ σᾶς βοηθήσω νὰ στηρίξετε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Αὐ-

στρία θὰ συμπράξῃ, καὶ ἡ Γαλλία θὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀπόφασιν· Ἀποσύρατε τὰ στρατεύματά σας ἀπὸ τὸν Προῦτον καὶ τὸν Δούναβιν, καὶ θὰ ἐπιτύχετε τοῦ σκοποῦ μὲ ζημίαν ὀλιγωτέραν, ἢ ὅσην ἀπαιτεῖ ἡ πολυδάπανος καὶ αἱματώδης καὶ ἀμφίβολος κατὰ τῶν ἐχθρῶν σας ἐπιδρομή. Ποίαν ἀπόκρισιν θὰ δώσῃ ἡ Αὐλὴ τῆς Ρωσσίας; Ἂν ἀποκριθῇ ἀποφατικῶς εἰς τὰς προτάσεις τῆς Ἀγγλίας θὰ ἀνακαλυφθῶσι τὰ ὑπὸ τῆς γηραιᾶς Αἰκατερίνης χαραγμένα ἴχνη, καὶ ἡ Εὐρώπη ὁδηγουμένη ἀπὸ τὴν σειράν, θὰ βαδίσῃ τὸν πρέποντα δρόμον τοῦ λοιποῦ.»

Εἰς Πετρούπολιν μεταβὰς ὁ δοὺξ Οὐελιγκτών, πρόθυμον εὗρε τὸν Αὐτοκράτορα Νικόλαον εἰς συνδιαλλαγὴν τῶν δυσαρεσκειῶν ἕνεκα τοῦ ἀποσυρμοῦ τῆς Ἀγγλίας ἐκ τῶν συνεντεύξεων περὶ τῆς εἰρηνοποιήσεως, καὶ ὑπεσχέθη αὐτῷ ὁ δοὺξ πᾶσαν σύμπραξιν ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος συνδιαλεγόμενος μετ' αὐτοῦ περὶ τούτου, εἶπεν'—«ἂν ἀρχίσωμεν πρέπει καὶ νὰ τελειώσωμεν. Διὸ ὀφείλετε νὰ καταστρωθῇ πρωτόκολλον, ἐνῷ θὰ διασαφίζονται οἱ ὅροι περὶ τῆς εἰρηνοποιήσεως.»—Ὁ Οὐελιγκτὼν κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ πρωθυπουργοῦ Κάνιγγος ἀμέσως ἐνέδωκεν εἰς τὴν πρότασιν. Τὰς δὲ 4[16 Ἀπριλίου 1829 ἐν Πετρουπόλει ἐνεγράφη τὸ ἑξῆς πρωτόκολλον ὑπὸ τοῦ δουκὸς Οὐελιγκτὼν τοῦ Πρίγγιπος Νελσερὼδ καὶ τοῦ Πρίγγιπος Λιέβεν.—«α'.ον. Νὰ ἐξαρτᾶται ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ὑπὸ αἰτήσιον φόρον β'.ον. Νὰ διοικῆται ὑπὸ ἀρχῶν τῆς ἐκλογῆς της, καὶ νὰ συνευδοκῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτὴν καὶ ἡ Πύλη. γ'.ον. Νὰ ἀπολαμβάνῃ πᾶσαν θρησκευτικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἐλευθερίαν καὶ πλήρη ἐσωτερικὴν αὐτονομίαν. δ'.ον. Νὰ πωλήσωσιν οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος Τοῦρκοι τὰς ἰδιοκτησίας των, καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν γῆν ἐκείνην. ε'.ον. Ὡς δὲ τὸ ζήτημα τὸ Ἑλληνικὸν τοῦτο δὲν ἀποβλέπει ἰδιωφελείας τῶν δύω διαπραγματευομένων περὶ τούτων Δυνάμεων, ἀλλ' ἀποβλέπει τὴν εἰρήνευσιν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὴν κοινὴν ἡσυχίαν ὅλης τῆς Εὐρώπης, νὰ προσκληθῶσι καὶ αἱ λοιπαὶ Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης ὅσαι θέλουσιν νὰ συμπράξωσι μετ' αὐτῶν εἰς εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὅρων.»

Ὁ πρωθυπουργὸς ὅμως τῆς Ἀγγλίας Γεώργιος Κάνιγγ, καίτοι ἀπήντησεν εἰς τὴν ἱκετήριον τῆς Ἑλλάδος, ὅτι δὲν ἠδύνατο ἡ Ἀγγλία νὰ παραδεχθῇ τὴν προστασίαν τῆς Ἑλλάδος, διότι τοῦτο ἠδύνατο νὰ διασπάσῃ τόν πόλεμον μεταξὺ ἑαυτῆς καὶ τῆς Πύλης, ἔσπευδεν ὅμως ἤδη νὰ προσφέρῃ τὴν μεσιτείαν τῆς Ἀγγλίας, ἂν τὰ δύο διαμαχόμενα μέρη ἐδέχοντο αὐτήν. Ἐπὶ τούτῳ ἔδωκε διαταγὰς πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταβαίνοντα Πρέσβυν Στρατφόρδ

Κάνιγγ, νὰ ζητήσῃ ἐπισήμως παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐὰν θέλωσι νὰ δεχθῶσι τὴν μεσιτείαν τῆς Ἀγγλίας πρὸς εἰρηνοποίησιν ἐπὶ τῶν βάσεων τοῦ πρωτοκόλλου τῶν 4 Ἀπριλίου 1826. Ὁ Ἀμιλτὼν καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Δουκὸς Δεκλάρενς, ἐλθόντες εἰς Ἄργος, συνίστων εἰς τὸν Κολοκοτρώνην, Ζαήμην καὶ Λόντον, ὅσα ἔμελλον περὶ τούτων νὰ πράξωσιν οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει. Οἱ Ἀγγλίζοντες ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει τῆς Ἐπιδαύρου, ὑπερισχύσαντες τῶν Γαλλοφρόνων, κατέστησαν ἑνδεκαμελῆ ἐπιτροπὴν, ἥτις πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπεφορτίσθη, καὶ συνέταξε τοὺς ἑξῆς ὅρους καθ' οὓς ἠδύνατο ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεως νὰ διαπραγματευθῇ τὴν εἰρηνοποίησιν. Ἦσαν δὲ οἱ ὅροι οἱ ἑξῆς. «α'.ον Νὰ μὴν ἔχωσιν οἱ Τοῦρκοι μόνιμον κατοικίαν ἐν Ἑλλάδι. β'.ον Νὰ μὴ ἀναμιγνύηται ἡ Πύλη οὔτ' ἐκ πλαγίου οὔτε κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν ἢ ἐκκλησιαστικὴν κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος. γ'.ον Νὰ ἔχῃ ἡ Ἑλλὰς τὰ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν ἀσφάλειαν τοῦ Κράτους ἀναγκαῖα στρατεύματα καὶ τὴν διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἐμπορίου της ἀναγκαίαν ναυτικὴν δύναμιν. 4.ον Νὰ λάβωσιν ἀπαραλλάκτως τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ τὴν αὐτὴν τύχην ἡ Πελοπόννησος, ἡ Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ Ἑλλὰς, τὸ Αἰγαῖον καὶ ἡ Κρήτη. 5.ον Νὰ λάβωσι πρὸς τούτοις τὰ αὐτὰ δικαιώματα (καθ' ὅσον ὅμως τοῦτο ἦτο κατορθωτὸν) καὶ ὅσα ἄλλα μέρη ἔδραξαν τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ συνηνώθησαν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. 6.ον Νὰ ἔχωσιν οἱ Ἕλληνες σημαίαν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀποστέλλειν καὶ δέχεσθαι διπλωματικοὺς πράκτορας καὶ κόπτειν νόμισμα. 7.ον Νὰ ὑπόκηται ἡ Ἑλλὰς, ὡς ὑποτελὴς τῷ Σουλτάνῳ εἰς ἐτήσιον φόρον, ἢ νὰ πληρώσῃ ἅπαξ χρηματικήν τινα ποσότητα εἰς παντοτεινὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ. ,8.ον Νὰ γίνῃ ἀνακωχὴ ἀρξαμένης τῆς διαπραγματεύσεως. 9 ον Νὰ δύναται ἡ ἐπιτροπὴ νὰ τροπολογῇ τὰς ἀνωτέρω προτάσεις, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὴν πλειοτέραν ὠφέλειαν τῆς Ἑλλάδος, φυλαττομένων ὅμως πάντων ἀμετατρέπτων τῶν πέντε πρώτων ἄρθρων, καὶ νὰ ἐπικαλεσθῇ καὶ ἄλλην Αὐλὴν ἢ καὶ ὅλας, ἂν ἡ διὰ τοῦ Ἄγγλου Πρέσβεως διαπραγμάτευσις ἀπετύγχανεν.» (1)

Ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ συνέλευσις τῇ 12 Ἀπριλίου 1826 ὑπέγραψε τὸ ἔγγραφον τῶν βάσεων τῶν διαπραγματεύσεων. Τὰς δὲ 14 τοῦ αὐτοῦ ὑπέγραψαν οἱ πληρεξούσιοι τὸ πρὸς τὸν Πρέσβυν Κάνιγγα ἐπιτροπικὸν, δι' οὗ ἐπεφόρτιζον τὴν ὑπὸ τοὺς ὅρους ἐκείνου διαπραγμά-

(1) Τρικούπη Ἱστορία τόμος 4. σελ. 13,

τευσιν τῆς εἰρηνοποιήσεως. Ἔλεγε δὲ αὐτό.— «Οἱ νόμιμοι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους πληρεξούσιοι μετὰ τοῦ Κλήρου καὶ τῶν πολεμικῶν, συνελθόντες διὰ νὰ σκεφθῶσι καὶ ἀποφασίσωσι περὶ τῶν μεγάλων αὐτοῦ συμφερόντων, καὶ περὶ τῆς σταθερᾶς ἐξασφαλίσεως τῶν ἱερῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων των. Θεωροῦντες πόσον εἶναι ἐναντία εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἐπιζήμιος εἰς τὰ ἀληθινὰ συμφέροντα καὶ τῶν δύο διαμαχομένων ἐθνῶν, καὶ ταραχῆς καὶ σκανδάλου πρόξενος εἰς τὸν Χριστιανικὸν κόσμον, ἡ περαιτέρω παρέκτασις τοῦ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἐξολοθρευτικοῦ πολέμου. Ἐπιθυμοῦντες νὰ ἴδωσι τὴν κατάπαυσίν του, καὶ ἔχοντες ὅλην τὴν πεποίθησιν εἰς τοὺς φιλανθρώπους καὶ φιλελευθέρους ἀρχὰς τῆς διοικήσεως τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, καὶ εἰς τὰς διπλωματικὰς γνώσεις τῆς Υ. Ε. σᾶς παρακαλοῦν νὰ μεταχειρισθῆτε ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τὴν εὐνοϊκήν σας συνέργειαν. Δυνάμει δὲ τῆς παρούσης πράξεως σᾶς δίδουν τὴν δύναμιν νὰ διαπραγματευθῆτε καὶ φέρετε εἰς ἔκβασιν μίαν εἰρήνην σύμφωνον μὲ τὴν τιμὴν καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ ἀνάλογον μὲ τὰς μεγάλας ὑπὲρ ἐλευθερίας θυσίας του. Ἡ παροῦσα πρᾶξις θέλει σᾶς διευθυνθῇ ἀπὸ τὴν συσταθεῖσαν παρὰ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως ἐπιτροπήν, ἡ ὁποία θέλει λάβει τὴν τιμὴν να ἐξαποστείλῃ πρὸς τὴν ἐξοχότητά σας καὶ τὰς περὶ αὐτῆς τῆς διαπραγματεύσεως ὁδηγίας, ἔχουσα ἐνταυτῷ τὴν δύναμιν καὶ τὸ χρέος νὰ συναντα-ποκρίνεται μετὰ τῆς ἐξοχότητός σας περὶ ὅλων τῶν ὅσα ἀφορῶσι τὴν ἐκπεραίωσιν τῆς εἰρήνης.»

Ὁ Πρέσβυς Κάνιγγ λαβὼν τὸ πληρεξούσιον τῆς Ἑλλάδος ἤρχισεν εὐθὺς νὰ ἐνεργῇ τὴν μεσιτείαν του εἰς συμβιβασμὸν κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεώς του. Ἀλλ' οἱ λόγοι του οὐδὲν ἴσχυον ἐνώπιον τοῦ Διβανίου. Ἡ Πύλη μαθοῦσα τὴν κυρίευσιν τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ὅτι αἱ Ἀθῆναι στενῶς ἐπολιορκοῦντο, καὶ ὅτι ἐν τοῖς πράγμασι τῶν Ἑλλήνων ἐδιχονόουν, ἔβλεπε φανερὰν τὴν καταστροφὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ οὐδὲν ἤθελε νὰ ἀκούσῃ εἰς τὰ φιλικῶς προτεινόμενα ὑπὸ τοῦ Κάνιγγος. Ὁλόκληρον σχεδὸν δὲ ἔτος παρῆλθε καὶ οὐδὲν κατώρθου ἡ μεσιτεία τοῦ Κάνιγγος. Ἔχαιρεν ἡ Αὐστρία βλέπουσα ὅτι διεματαιοῦτο πᾶσα μεσιτεία τῆς Ἀγγλίας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Καίτοι δὲ κρυφίως ὁ Πρέσβυς αὐτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐβεβαίου τὸν Ρεῒζ ἐφέντην ὅτι ἐντὸς ὀλίγου Ἑλλὰς καὶ μεσιτεία τῆς Ἀγγλίας θὰ ἐξουδενωθῇ διὰ τὴν πλήρη ὑποταγὴν τῆς Ἑλλάδος, φανερῶς ἐφαίνετο φίλος τῆς Ἀγγλικῆς μεσιτείας, καὶ ἐμεσολάβει καὶ αὐτὸς εἰς τὰς διαπραγματεύσεις. Τὰς 24 Ἰανουαρίου 1827 ὁ Πρέσβυς Κάνιγγ παρουσίασεν

ἐγγράφως τὴν μεσιτείαν του καὶ τὸ πληρεξούσιον τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Πύλην, καὶ ὅτι κατὰ διαταγὴν τῆς Αὐλῆς του ὤφειλε νὰ ἐνεργήσῃ τὴν μεσιτείαν αὐτήν. Ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον φθάνει καὶ ὁ Ριβωπιὲρ Πρέσβυς τῆς Ρωσσίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, τακτικῶς δοθείσης τέλος πάσης διαφορᾶς εἰς τὰς αἰτήσεις τῆς Ρωσσίας. Οὗτος εἷς τῶν δύο Ρωσσικῶν πληρεξουσίων, οἵτινες ἐν Ἀκερμάνῃ ἐποίησαν τὴν τελευταίαν συνθήκην μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Πύλης κατὰ διαταγὴν τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐν Πετρουπόλει πρωτοκόλλου τῶν 4 Ἀπριλίου 1826, προτείνει ἐγγράφως πρὸς τὴν Πύλην τὴν εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος. Ἀμφότεροι οἱ δύο Πρέσβεις διεκοίνωσαν ἐπισήμως εἰς τὸν Ρεῒζ ἐφέντην, ὅτι ἔχουσιν ἐντολὴν παρὰ τῆς Αὐλῆς αὐτῶν ἕκαστος νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν μεσιτείαν των περὶ εἰρηνοποιήσεως. Αὕτη ἦτο ἐπάναγκες νὰ γίνῃ καὶ νὰ παραδεχθῇ παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ὅτι πολυετῶς παρατείνεται ἀγὼν αἱματοχυσίας καὶ καταστροφῆς, τὸν ὁποῖον ἡ Πύλη μέχρι τοῦδε δὲν ἠδυνήθη νὰ καταπαύσῃ· ὅτι ἐκ τοιούτου ἀγῶνος ἀνεφύη πειρατεία κατὰ τὴν Μεσόγειον καὶ Ἀνατολὴν, ἥτις βλάπτει τὸ Εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον· ὅτι πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἐμπορικῶν σημαιῶν των, ὅλαι αἱ Δυνάμεις εἶναι ὑποχρεωμέναι νὰ ἔχωσι στόλους εἰς τὴν Μεσόγειον, οἵτινες παντοειδῶς συμπλέκονται μὲ τοὺς διαμαχομένους, ὅπως σώζωσι τῶν κινδύνων πειρατείας καὶ πολέμου τοὺς ὑπηκόους· ὅτι ἐκ τῆς ἐξάψεως πνεύματος φιλοταράχου καὶ ἐπαναστατικοῦ, ὃ ἠθέλησαν διὰ πάσης θυσίας αἱ σύμμαχοι νὰ κατασβεσθῇ, ἀπειλεῖται αὖθις ἅπασα ἡ Εὐρώπη ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ἑλλάδος· ὅτι συμφέρει τῇ Πύλῃ νὰ ἀναδεχθῇ τὴν εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος τῇ βάσει τῶν ὅρων τοῦ πρωτοκόλλου, ὃ συνεφώνησαν Ἀγγλία καὶ Ρωσσία ἐν Πετρουπόλει· διότι θὰ ἔχῃ πάντοτε ὑποτελεῖς τοὺς Ἕλληνας, ἂν καὶ αὐτοκυβερνήτους, ἄνευ τοῦ νὰ ἐλπίζῃ ἐπὶ ματαίῳ τὴν πλήρη ὑποταγὴν αὐτοῦ διὰ βιαίας πολέμου καταστροφῆς· ὅτι ἐπὶ τῷ συμφέροντι τούτῳ ἔπρεπε νὰ δεχθῇ τὴν μεσιτείαν των, καὶ νὰ προοιμιάσῃ ὅτι ἐγκλίνει εἰς τὰς φιλικὰς προτροπὰς ἀμφοτέρων τῶν δύο μεσολαβουσῶν Δυνάμεων μὲ τὸ νὰ παύσῃ τὰς ἐχθροπραξίας, ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες βεβαίως θὰ παύσωσιν, ἅμα ἴδωσι τὴν Πύλην ὅτι παραδέχεται τὴν μεσιτείαν τῶν δύο Δυνάμεων, καὶ παύει τὰς ἐχθροπαθείας. Ἐπὶ τέλους δὲ ἔλεγεν ἡ διακοίνωσις, ὅτι ἂν ἡ Πύλη ἄλλως ἐπολιτεύετο, θὰ ἠναγκάζοντο αἱ Δυνάμεις νὰ σχετισθῶσι μὲ τοὺς Ἕλληνας.

Ἀνέβαλεν ἡ Πύλη τὴν ἀπάντησίν της εἰς τὴν διακοίνωσιν ταύτην, γινώσκουσα βεβαίως τὴν καταστροφὴν τῆς ἐπαναστάσεως διὰ

τὰς προόδους τοῦ Ἰβραΐμου. Μόλις δὲ τὰς 28 Μαΐου 1827 ἐκοινοποίει αὐτὴν ἐγγράφως πρὸς τοὺς δύο Πρέσβεις Ρωσσίας καὶ Γαλλίας. Ἔλεγε δὲ ὁ Ρεΐζ ἐφέντης ἐν τῇ διακοινώσει του.—«Ἅπασαι αἱ Μοναρχίαι κατὰ θείαν θέλησιν οὐ μόνον ἐθεμελειώθησαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὅσα οἱ Βασιλεῖς πράττουσιν ἐπὶ τῶν λαῶν, τοὺς ὁποίους ἡ θεία πρόνοια ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἐξουσίαν των, εἶναι φώτισις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, δύναμις καὶ βούλησις τοῦ Ὑψίστου. Ὁ Μέγας Κυριάρχης ὁ Σουλτάνος εὐπειθὴς εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ μεγάλου Προφήτου καὶ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, δεσπόζει καὶ κυβερνᾷ τοὺς κυριευομένους λαοὺς κατὰ ρητὰ καὶ νόμιμα τοῦ Προφήτου καὶ τῶν διαδόχων του. Ὅλαι αἱ διατάξεις αὐτοῦ θεμελιοῦνται ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου νόμου. Οὐδεμία ἄλλη Δύναμις ἢ ἄλλος Βασιλεὺς ἔχει δικαίωμα νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰ δικαιώματα τῆς ἐξουσίας του, καθὼς ὁ Πατισὰχ οὐδέποτε ἐπεμβῆκεν εἰς τὰ δικαιώματα ἄλλου Βασιλέως τῆς Ἀνατολῆς ἢ τῆς Δύσεως, ἢ ἐξήλεγξε τὸν τρόπον τῆς Κυβερνήσεως αὐτοῦ πρὸς τοὺς ὑπηκόους λαούς του. Καὶ διὰ τοῦτο ὅλαι αἱ διατάξεις τοῦ Μεγάλου Πατισὰχ ἐπὶ τῶν ἐξουσιαζομένων λαῶν του εἶναι δίκαιαι, ἀμετάτρεπτοι καὶ στερεαί. Οὐδεὶς ἄλλος ξένος ἔχει δικαίωμα νὰ ἐξετάσῃ τὸ τί κάμνει αὐτὸς εἰς τοὺς ὑπηκόους του. Ἡ γενναιότης, ὑπομονὴ καὶ εὐμένεια πρὸς τοὺς ραγιάδας Ρωμαίους ἦτον παραδειγματική, καὶ ἰδιαιτέρως δι' ὅσα καλὰ ἀπήλαυον οὗτοι ὑπὸ τὴν ἀγαθοποιὸν σκιὰν τοῦ θρόνου τοῦ τωρινοῦ Σουλτάνου. Διὸ ἐναντίον εἰς τόσα καλὰ οἱ ἀχάριστοι ραγιάδες ἀπεστάτησαν πρὸς τὴν μεγαλόδωρον Αὐθέντην των. Σκληροὶ καὶ ἀπάνθρωποι ἐδείχθησαν πρὸς πάντα Μουσουλμάνον καὶ αὐτὰ τὰ ἀθῶα βρέφη κατὰ τὴν ἐπανάστασίν των. Μεγάλη ἦτον ἡ ὑπομονὴ τῶν Μουσουλμάνων καὶ αὐτὴ ἡ μακροθυμία τοῦ μεγάλου Πατισὰχ εἰς τοιούτους ἀποστάτας. Ἐντὸς δὲ τοῦ νόμου καὶ ἐπιεικῶς προσεφέρθη μέχρι τοῦ νῦν πρὸς αὐτοὺς ὁ μέγας Κύριός των. Εὐσπλάγχνως δὲ θὰ δεχθῇ αὐτούς, ἐὰν τὸν προσκυνήσωσι καὶ ὑποκύψωσι εἰς τὴν ἐξουσίαν του, καὶ παύσωσιν ἀπὸ πᾶσαν αἱματοχυσίαν καὶ ἀδικίαν κατὰ τῶν πιστῶν Μωαμεθανῶν. Ἐνῷ δὲ ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη προσεπάθησε καὶ προσπαθεῖ ἐκ πολλοῦ νὰ ὑποτάξῃ τοὺς ραγιάδας, κτὶ ἀγωνίζεται νὰ καταστέλλῃ τὴν ἀποστασίαν, δυσμενῶς ἀκούει παρὰ τῶν Πρέσβεων τῶν Αὐλῶν, ὅτι εἶναι ἀνάξία νὰ καταβάλῃ τοὺς ἀποστάτας. Ἀπορεῖ ὅμως πῶς οἱ ξένοι Πρέσβεις κατηγοροῦσι τὴν Πύλην ἐπὶ ἀναξιότητι, ἐνῷ οἱ ξένοι οὗτοι ὑποθάλπουν καὶ βοηθοῦν τοὺς ἀποστάτας, καὶ διατηροῦν τὴν ἀποστασίαν των. Κυβέρνησις δὲ φανερὰ τῶν ξένων τούτων Δυνάμεων (ἐνόει δὲ τὴν Ἀγγλικὴν) ἐνῷ ἐπροσκαλεῖτο νὰ

ἐμποδίση τοὺς ὑπηκόους της ἐκ τοῦ νὰ συμπολεμῶσι μὲ τοὺς ἀποστάτας κατὰ Τούρκων, ἐπροφασίζετο ὅτι δὲν ἠμπόρει νὰ τοὺς ἐμποδίση, καὶ παραβαίνει τοιουτρόπως, ὅσα ὀφείλει πᾶσα Κυβέρνησις πρὸς φιλικὴν κυβέρνησιν. Νῦν δὲ μετ' ἀπορίας ἡ ὑψηλὴ Πύλη βλέπει πῶς ξέναι Δυνάμεις ἐσυνθηκολόγησαν παρὰ γνώμην καὶ ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῆς περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ὅλως διόλου ξένα εἰς τὰς πολιτικάς των ὑποθέσεις ἀποβλέπουσιν ὑπηκόους, οἵτινες ἀπεστάτησαν κατὰ τοῦ ἰδίου των Δεσπότου καὶ Κυρίου των. Ἐνῷ δὲ πολλάκις αὗται ἐζήτησαν νὰ μεσολαβήσωσιν καὶ μεσιτεύσωσιν ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ἡ Πύλη ἀπηρνήθη, καὶ ῥητῶς καὶ ἐγγράφως αὐταῖς ἐπανέλαβεν ὅτι ἀποκρούει τὴν ἐπέμβασιν αὐτῶν, πῶς τώρα πάλιν ἄνευ εἰδήσεώς τινος ἐπεμβαίνουσιν εἰς τὰ ἐσωτερικά της παρὰ τὸ δημόσιον δίκαιον. Ἔπρεπε νὰ ἐνθυμηθῶσιν ὅτι ὁ λόρδ Στραγγφῶρδ ἐπιστρέψας ἐκ Βερώνης μετὰ τὴν συνέλευσιν τῶν συμμάχων Δυνάμεων ἐβεβαίωσεν τὴν Πύλην ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν βασιλέων, ὅτι εἰς αὐτὴν καὶ μόνην ἀνῆκε νὰ πράξῃ ὅ,τι ἔκρινεν εὔλογον πρὸς τοὺς ἀνυποτάκτους ῥαγιάδας της. Εἰς δὲ τὴν προλαβοῦσαν ἀπεσταλμένων πληρεξουσίων Σουλτάνου καὶ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας σύνοδον τοῦ Ἀκερμὰν περὶ τῆς τελευταίας συνθήκης, οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ῥωσσίας εἶπαν ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ περιωρίζετο εἰς μόνην τὴν ἐξίσωσιν τῶν διαφορῶν του, καὶ δὲν σκοπεύει νὰ ἐπέλθῃ εἰς ἄλλα ξένα ζητήματα ἀποβλέποντα μὴ Ῥωσσικὰς ὑποθέσεις καὶ ἀφορώσας τὰς τῆς Ἑλλάδος. (1) Τώρα δὲ ἐνῷ τοσαῦτα ἔλεγον πρὸς τὴν ὑψηλὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην οἱ πληρεξούσιοι καὶ Πρέσβεις τῶν Δυνάμεων, βλέπει μετ' ἀπορίας αὐτὴ πῶς αἱ Δυνάμεις δὲν συστέλλωνται νὰ λέγωσιν ὅτι, ἐὰν μὴ παραδεχθῇ ἡ ὑψηλὴ Πύλη τὴν μεσιτείαν των, σκοπὸν ἔχουσι νὰ θεωρήσωσιν ὡς νόμιμον δύναμιν ἀποστατῶν ῥαγιάδων, ἥτις δὲν συντελῇ ἄλλο, εἰμὴ συμμορίαν τινὰ λῃστῶν. Ἐνῷ δὲ μόνος ὁ Πατισὰχ ὁ μόνος Κύριος τῶν ὑπηκόων του ἔχει ἀπόλυτον δύναμιν καὶ ἀνεξέταστον ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τῶν κτημάτων τῶν ἀποστατῶν ὑπηκόων του, αὗται τώρα θέλουσι νὰ προσφέρωσι μεσιτείαν ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ ἔγγραφα τῶν Πρέσβεών των γράφουσι λέξεις «μεσιτείαν, οὐδετερότητα, ἀνακωχὴν, εἰρηνοποίησιν», λέξεις τοιαύτας, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται μόνον εἰς τὰς σχέσεις Κράτους πρὸς Κράτος. Τὸ δὲ Εὐρωπαϊκὸν συμφέρον, ὃ προφασίζονται

(1) Ὁ Τρικούπης ἐν τῇ περιλήψει τῆς διακοινώσεως ταύτης σημειοῖ. «Ἀληθῆ ὅσα ἔλεγεν ἡ Πύλη πρὸς τὸν λόρδον Στραγγφῶρδ, ἀλλ' ὄχι καὶ ὡς πρὸς πληρεξουσίους τῆς Ῥωσσίας». Τρικούπης Τόμος 4. σελ. 391

αἱ διακοινοῦσαι Δυνάμεις ὅτι ἀφεύκτως πρέπει νὰ καθησυχάσῃ καὶ νὰ ἀποστῇ ἡ Πύλη πάσης καταδιώξεως τῶν ῥαγιάδων της, ἕνεκα τοῦ πάσχοντος ἐμπορίου κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ὑπὸ τῆς πειρατείας καὶ τῶν ἐχθροπαθειῶν, οὐδὲν ψευδέστερον τούτου· διότι αὐταὶ ἔχουσιν ἑτοίμους τοὺς στόλους των, καὶ συνοδεύουσι τὰ ἐμπορευόμενα πλοῖά των καθ' ὅλας τὰς θαλάσσας, ὥστε οὐδὲν ὑποφέρει ἡ ἐμπορία των καὶ θαλασσοπλοΐα. Μόνοι δὲ οἱ ὑπήκοοι τῆς Τουρκίας καὶ οἱ ἐμπορευόμενοι τῶν Μουσουλμάνων, καὶ ὅλα τὰ συμφέροντα τῆς Ὑψηλῆς Πύλης κατὰ τὴν Ἀνατολὴν πάσχουσιν ἐξ αἰχμαλωσίας, ἀπανθρωπίας, σκληρότητος καὶ διαρπαγῆς ὑπὸ τῶν ἀποστατῶν. Ἐὰν δὲ ἡ Πύλη ἐκινεῖτο καὶ κατεφέρετο κατὰ τῆς ἐπαναστατησάσης χώρας της διὰ πάσης ὁρμῆς καὶ ἰσχύος, ὅπως καταστρέψῃ τοὺς ἀποστάτας, δὲν προήρχετο τοῦτο ἐκ μίσους εἰς βλάβην καὶ εἰς ὕβριν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, οὐδὲ κατεφέρετο καθ' ὅλου τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ μόνον κατὰ τῶν ταραχοποιῶν καὶ ἀποστατῶν. Μετὰ δυσαρεσκείας της δὲ παρατηρεῖ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη τὴν ἄτακτον πολιτικὴν τῶν Δυνάμεων, αἵτινες διὰ χρημάτων, ἐφοδίων, ἀνδρῶν, λόγων, προτροπῶν καὶ ὁδηγιῶν ἐνεθάρρυναν τοὺς ἀποστάτας. Νῦν δὲ προφανῶς ἰσχυρίζονται αὐταὶ μετὰ πάσης ἐπισημότητος, καὶ ἀπαιτοῦσι νὰ παραιτηθῇ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ὅλων τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων της ἐκ τῆς Ἑλλάδος, καὶ νὰ ἀφήσῃ αὐτοὺς αὐτονόμους καὶ ἐλευθέρους καταφρονοῦντας τοὺς τοιούτους ἐχθροὺς τῆς πίστεως καὶ μεγάλης Δυνάμεως τοῦ Προφήτου. Τοιαύτη εἶναι μία παράβασις ἐκ μέρους παντὸς Μουσουλμάνου εἰς τὰς ἐντολὰς καὶ τὰς παραγγελίας τοῦ ἱεροῦ νόμου τοῦ μεγάλου Προφήτου. Καὶ οὐδέποτε θὰ ἐγκλίνῃ ἢ θὰ διατεθῇ εἰς ὁποιανδήποτε παράστασιν ἢ αἴτησιν οἱασδήποτε Δυνάμεως πρὸς μεσιτείαν τῶν ἀποστατησάντων Ῥαγιάδων. Οὔτε θέλει νὰ ἀκούσῃ λόγους, ἢ νὰ παραδεχθῇ τὰς αἰτήσεις καὶ ἱκεσίας ἀμφοτέρων τῶν Δυνάμεων, αἵτινες νῦν αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ ἄνευ συγκαταινέσεως ἢ αἰτίας τινὸς τῆς Πύλης προτείνουσι μεσιτείας, καὶ παρεμβαίνουσιν ἀτόπως εἰς τὰ ἐσωτερικά της. Εἰς τοῦτο δὲ ὁμόγνωμοι καὶ σύμφωνοι εἶναι καὶ ὁ μέγας κυριάρχης ὁ Πατισὰχ καὶ οἱ Βεζύραι του καὶ ὁλόκληρον τὸ ἔθνος τῶν Μουσουλμάνων. Διὸ ἐπιθυμεῖ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ὡς οὐδέποτε ἠνόχλησεν ἄλλην ξένην Δύναμιν ἐπεμβαίνουσαν εἰς τὰ ἐσωτερικά της, οὕτω καὶ αὐταὶ αἱ δύο ξέναι Δυνάμεις νὰ παύσωσι τοῦ νὰ τὴν ἐνοχλῶσι περὶ τούτου.»

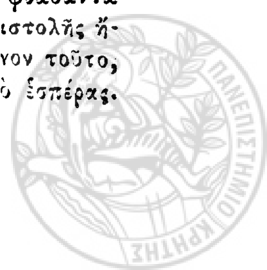
Αἱ δύο Δυνάμεις, Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας, λαβοῦσαι τοιαύτην ἀπάντησιν ἐκ τῆς Τουρκίας εἰς τὴν ὑπὲρ Ἑλλάδος μεσιτείαν των,

ἐπροσπάθουν νὰ παραλάβωσι καὶ τὰς ἄλλας τρεῖς μεγάλας Δυνάμεις, συνεργοῦσαι ὅπως ἡ Πύλη ἰδοῦσα ὁμοθυμίαν τῶν Δυνάμεων καὶ εἰς οὐδεμίαν διπλωματικὴν πλεκτάνην καὶ ἀντιζηλίαν αὐτῶν ἐλπίζουσα, ἤθελε ταχύτερον ἐπιδώσῃ, ἐὰν αὖθις ἐπανελάμβανον τὴν μεσιτείαν των. Ἀλλ' ἡ μὲν Πρωσσία ἀπεποιήθη τοῦ νὰ συμπράξῃ λέγουσα ὅτι δὲν εἶχε τὸ αὐτὸ συμφέρον, ὑπέσχετο μόνον νὰ συνεργήσῃ φιλικῶς πρὸς τὴν Πύλην, ὅπως αὕτη κλίνῃ εἰς τὰς προτάσεις τῶν δύω μεσιτριῶν Δυνάμεων. Ἡ δὲ Αὐστρία ἡ ὁποία πρώτη ἄλλοτε διεκήρυξε καὶ ἐπρότεινε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὴν συνήθη διπλωματικὴν γλῶσσάν της ἀπήντησεν, ὅτι χαίρεται διὰ τὴν ἕνωσιν τῶν δύω Αὐλῶν Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας, ὅπως καταπαύσωσι τὰς ἐχθροπαθείας μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ἀναδεχθῇ ἐπὶ αἰτήσει ἀποστατῶν μεσιτείαν, ἥτις προτίθεται νὰ ἀποσπάσῃ ἓν μέγα μέρος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ μεγάλου κυρίου της Σουλτάνου. Δὲν ἀποποιεῖται ὅμως καὶ τὴν συνδρομήν της καὶ τὴν φιλικὴν συνεργείαν, ὅπως καθησυχάσωσιν αἱ ταραχαὶ καὶ παύσωσι τὰ κακὰ τοῦ πολέμου. Ταὐτοχρόνως ὅμως ὁ Μετερνὶχ τὰς 24 Ἰουνίου 1826. προφασιζόμενος ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἠδυνήθη νὰ καταβάλλῃ τὴν πειρατείαν ἐν Μεσογείῳ διέταξε τοὺς Αὐστριακοὺς διοικητὰς τῶν πλοίων τῆς Αὐστρίας νὰ καταδιώκωσιν ἀνηλεῶς πᾶν πλοῖον ὑπὸ Ἑλληνικὴν σημαίαν πειρατικὸν, καὶ νὰ μεταχειρίζωνται ὡς συνενόχους τῆς πειρατείας τοὺς ἐγκατοίκους τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἐξ ἧς ἤθελε φανῇ πειρατὴς ἢ γίνῃ πειρατεία, καὶ ἐν περιπτώσει ἀπειθείας καὶ ἀποζημιώσεως νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσουν. Διὰ ταῦτα ὁ στόλαρχος αὐτῆς Παουλούτσης ἐκοινοποίει πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς Ὕδρας, ὅτι δὲν συγχωρεῖ εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ κρατήσωσιν Αὐστριακὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἐκτὸς ἂν ἐφοδιάσωσι τοὺς Τούρκους μὲ πολεμικὰς ὕλας, καὶ θελήσωσι νὰ εἰσπλεύσωσιν εἰς λιμένας ἀποκλεισμένους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Τὸ δὲ πλοῖον τοῦ πλοιάρχου Φωκᾶ Κεφαλλῆνος πλέον εἰς Σάμον, ἐνῷ μετέφερεν ἄνδρας διὰ πόλεμον, ἐμπόδισε ρίψας κατ' αὐτοῦ πυραύνους νὰ τὸ κατακαύσῃ. Ἐβίαζε δὲ καὶ τοὺς Μυκωνίους διὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως νὰ πληρώσωσιν εἰς αὐτὸν 1000 δίστηλα λόγῳ ἀποζημιώσεως πειρατείας. Πρὸς δὲ τοὺς προεστῶτας τῆς Τήνου ἐξέδωκε διαμαρτύρησιν καὶ φοβερισμόν, δι' οἱονδήποτε κακὸν πάθωσιν οἱ Τήνιοι καθολικοὶ ὑπὸ τῶν Ἀνατολικοορθοδόξων διαλαμβάνουσαν.—«Ἅμα ἐπιστρέψῃς θὰ λάβῃ ἐπίσημον ἐκδίκησιν διὰ τοῦτο, ὄχι μόνον κατὰ τῶν ὑπευθύνων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κτήσεων τῶν προκρίτων, οἵτινες ἔχουσιν

ἄμεσον χρέος νὰ διατηρῶσι τὴν εὐταξίαν. Ἐνταὐτῷ τοὺς ὑπόσχομαι πᾶσαν φιλανθρωπίαν, ἂν ἤθελον λάβει ἀνάγκην εἰς κρίσιμόν τινα περίστασιν, ὅταν διὰ τῆς διαγωγῆς των ἀποδείξωσιν ὅτι κατέστησαν ἄξιοι αὐτῆς.—Ἐν Τήνῳ 11[23 Ἰουλίου 1826.—Ὁ Μαρκέσιος Παυλούτσης.» (1)

Ὁ Μετερνὶχ ἐκοινοποίησε τὸν καταδιωγμὸν τῆς πειρατείας καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Αὐλάς. Καὶ ἡ μὲν Ἀγγλία καὶ Γαλλία ἠναντιώθησαν, ὁ δὲ ὑπουργὸς τῆς Γαλλίας Βιλλιὲλ, ἂν καὶ κατ' ἀρχὰς ἐσιώπησε πλὴν εἰς τὸ τέλος δὲν συγκατετέθη. Ἡ μὲν φωνὴ τοῦ λαοῦ τῆς Γαλλίας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἤρχισε νὰ ἀκούηται. Ἡ δημοσιογραφία αὐτῆς ὑπεστήριζε τὰ δίκαια τῶν Ἑλλήνων. Αἱ ἐνέργειαι τῆς ἐν Παρισίοις Φιλελληνικῆς Ἑταιρίας, ἅμα δὲ καὶ ἡ ἱκετήριος, ἣν οἱ ἐν Ἑλλάδι Γαλλόφρονες ἐποίησαν διὰ τοῦ Ρόσχη πρὸς τὴν Γαλλίαν, ὅπως μεσιτεύσῃ ὑπὲρ Ἑλλήνων, εἶχον μεταβάλλει τοὺς ὑπὲρ Τουρκίας σκοποὺς τοῦ διπλωμάτου τῆς Γαλλίας Βιλλιὲλ. Ὁ ἀντιναύαρχος τῆς Γαλλίας Δεριγὺ ἐκοινοποίει τὰς 4[16 Ἰουνίου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.—«Καθ' ἣν ἐνδεχόμενον νὰ εὑρεθῶσι τὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς κρίσιμον περίστασιν, οἱ φίλοι τῆς ἀνθρωπότητος ὀφείλουσι νὰ ἑνωθῶσι διὰ νὰ προκαταλάβωσι πᾶσαν καταστροφὴν, ἥτις ἤθελε παραδώσει δυστυχεῖς τινὰς ἐκ τῶν κατοίκων εἰς τὴν δουλείαν ἢ εἰς τὸν θάνατον, θύματα τῆς τύχης τοῦ πολέμου. Τὸ δὲ δραστηριώτερον πρὸς τοῦτο μέσον ἐναργῶς ἤθελεν εἶναι ἡ ἑτοίμη μεσολάβησις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων. Ἀλλ' ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὁποιαδήποτε διαπραγμάτευσις ἐμπορεῖ νὰ λάβῃ χώραν, μένει προσέτι νὰ προΐδῃ τις τὰ ἐνδεχόμενα τῆς ἐξακολουθήσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν, αἱ ὁποῖαι χωρὶς νὰ ἀποφασίσωσι τὶ περὶ τοῦ προκειμένου, ἤθελον πολλαπλασιάσει τὰ κακὰ τοῦ πολέμου. Ὅθεν δηλοποιῶ θαρρούντως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ὅτι εἶμαι βέβαιος διὰ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῆς Κυβερνήσεώς μου παντὸς κινήματος, δι' οὗ ἤθελον δυνηθῇ νὰ ἀποσοβήσω νέαν τινὰ συμφοράν. Καὶ ὅτι ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἤθελον εἶναι τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα ὁμολογουμένως ἤθελον εἶναι τὰ δραστηριώτερα, οἷον διαπραγμάτευσις, οὐδετέρωσις νήσου τινὸς κτλ. μὲ τὴν συνδρομὴν πάσης ἄλλης σημαίας, θὰ προθυμηθῶ νὰ διαπορθμεύσω ἀμέσως εἰς τὸν Πρέσβυν τοῦ Βασιλέως, ἅμα φθάσαντα ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος, πᾶν ὅ,τι εἰς εἶδος ἐπιστολῆς ἤθελε μὲ διακοινώσει ἡ Δ. ἐπιτροπὴ ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ὅπερ ἄλλως δὲν ἠμπορῶ νὰ περιμείνω εἰμὴ ὡς αὔριον τὸ ἑσπέρας.

(1) Σπηλιάδου ἱστορία τόμος γ. σελ. 45.

—Ὁ Ἀντιναύαρχος Δερινύ.»—Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κινήματα τοῦ Γαλλικοῦ ὑπουργείου καὶ τοῦ λαοῦ πασιφανῶς δεικνύουσιν ὅτι ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βιλλιὲλ διετέθη εἰς ὑπεράσπισιν τῶν Ἑλλήνων. Συμφωνήσασαι λοιπὸν εἰς εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος αἱ δύο Αὐλαὶ Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας, ἐπρότειναν εἰς τὴν Γαλλίαν νὰ συμμερισθῇ τὰς προσπαθείας τῶν εἰς εἰρηνοποίησιν. Τὸ ὑπουργεῖον Βιλλιὲλ οὐχὶ μόνον ἀσμένως παρεδέχθη τὸ ἐν Πετρουπόλει πρωτόκολλον, ἀλλὰ καὶ ἐζήτησεν ὅπως ἡ ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ πρᾶξις μεταβληθῇ εἰς συνθήκην μεταξὺ τῶν τριῶν Δυνάμεων. Οὕτως ἀπὸ κοινοῦ ἤθελε συνεργασθῶσι, καὶ ἐγγυηθῇ παρὰ τῶν τριῶν διὰ πᾶν μέτρον, ὃ ἤθελεν ἐγκριθῇ, ὅπως πειθαναγκασθῇ ἡ Πύλη εἰς παραδοχὴν εἰρηνοποιήσεως. Συνέντευξις λοιπὸν πληρεξουσίων τῶν τριῶν Δυνάμεων ἐγένετο ἐν Λονδίνῳ ἐπὶ τοιαύτῃ προτάσει τῆς Γαλλίας, καὶ κατεγράφη ἡ ἑξῆς συνθήκη τὰς 6 Ἰουλίου 1827.

«Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγιωτάτης καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος.—Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς τοῦ ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, ἡ Αὐτοῦ μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας καὶ Ναβάρας, καὶ ἡ Αὐτοῦ μεγαλειότης ὁ Αὐτοκράτωρ ὅλων τῶν Ρωσσιῶν διακρίναντες τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ θέσωσι τέλος εἰς τὸν αἱματηρὸν ἀγῶνα, ὅστις καταφέρων τὰς Ἑλληνικὰς χώρας καὶ τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους εἰς ὅλας τὰς αταξίας τῆς ἀναρχίας, ἐπάγει καθ' ἑκάστην νέα ἐμπόδια εἰς τὴν ἐμπορίαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐπικρατειῶν καὶ δίδει ἀφορμὴν εἰς πειρατείας, αἵτινες ὄχι μόνον ἐκθέτουσι τοὺς ὑπηκόους τῶν ὑψηλῶν συμβαλλομένων μερῶν εἰς ζημίας σημαντικάς, ἀλλ' ἀπαιτοῦσι πρὸς τούτοις μέτρα πολυέξοδα ἐπαγρυπνήσεως καὶ καταστολῆς. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας καὶ Ναβάρας, λαβόντες ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος πρόσκλησιν θερμὴν τοῦ νὰ θέσωσι τὴν μεσιτείαν των πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην· καὶ ἐπειδὴ ὡσαύτως καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ Πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, προτρεπόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ προβλέψῃ τὰ δεινὰ παντὸς εἴδους, ἅτινα δύνανται νὰ συμβαίνωσιν ἐκ τῆς παραστάσεως τοιαύτης καταστάσεως πραγμάτων, ἀπεφάσισαν νὰ συνδέσωσι τὰς προσπαθείας των, καὶ νὰ κανονίσωσι τὰς περὶ τούτου ἐργασίας των δι' ἐπισήμου συνθήκης, ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἀναστήσωσι τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν διαμαχομένων μερῶν διά τινος συμβιβασμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐπικαλεῖται τὸ αἴσθημα τῆς φιλανθρωπίας, ὡς ἔτι καὶ τὸ συμφέρον τῆς ἡσυχίας τῆς Εὐρώπης.

»Ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ καὶ οἱ τρεῖς Μονάρχαι διώρισαν πληρε-

ξουσίους των, ἵνα συζητήσωσι ἐγκρίνωσι καὶ ὑπογράψωσι τὴν ῥηθεῖσαν συνθήκην. Ἤτοι ἡ μὲν Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας τὸν κύριον Ἰωάννην Γουλιέλμον ὑποκόμητα Δούβλεην, ὁμότιμον τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μ. Β. καὶ Ἰρλανδίας, σύμβουλον τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ συμβουλίῳ, καὶ πρῶτιστον αὐτοῦ γραμματέα τῆς ἐπικρατείας, διευθύνοντα τὸ τμῆμα τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας καὶ Ναβάρας τὸν Κύριον Πρίγγιπα Ἰούλιον κόμητα Πολινιάκ, ὁμότιμον τῆς Γαλλίας, ἱππότην τῶν ταγμάτων τῆς Α. Χριστιανικωτάτης Μεγαλειότητος, στρατάρχην Μαρισιάλιον τῶν ὅπλων του, μεγαλόσταυρον τοῦ τάγματος τῆς Σαρδινίας κτλ. κτλ. ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν τὸν Κύριον Χριστόφορον Πρίγγιπα Λιέβεν, στρατηγὸν τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τῆς Α. Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, γενικὸν αὐτοῦ ὑπασπιστὴν, ἱππότην τῶν ταγμάτων τῆς Ρωσσίας, τοῦ Μαύρου Ἀετοῦ καὶ τοῦ Κοκκίνου τῆς Προυσίας, τῶν Γουέλφων τοῦ Ἀνόβερ, ταξιάρχην τοῦ Μεγάλου Σταυροῦ τοῦ τάγματος τῆς Σπάθης τῆς Σβεκίας, καὶ ἐκείνου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Ἱεροσολύμων, Πρέσβυν του δὲ ἔκτακτον καὶ πληρεξούσιον παρὰ τῇ Α. Β. Μ. Οὗτοι ἅπαντες κοινοποιήσαντες καὶ δειξάμενοι τὰ πληρεξούσιά των, καὶ εὑρόντες αὐτὰ ἐν καλῇ καὶ πρεπούσῃ τάξει ἐσυμφώνησαν τὰ ἑξῆς ἄρθρα.

α Ἄρθ. 1.ον Αἱ συνθηκολογοῦσαι Δυνάμεις θὰ προσφέρωσι τὴν μεσιτείαν των πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ κατορθώσωσι συμβιβασμὸν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν Ἑλλήνων. Αὕτη ἡ προσφορὰ τῆς μεσιτείας θὰ γίνῃ πρὸς ταύτην τὴν Δύναμιν πάραυτα μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς εἰρήνης δι' ὁμοθύμου διακηρύξεως ὑπογεγραμμένης ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πληρεξουσίων τῶν Ἄγγλων. Ταὐτοχρόνως δὲ θὰ ζητήσωσι παρὰ τῶν δύο διαμαχομένων μερῶν ἀνακωχὴν ἄμεσον μεταξὺ αὐτῶν, ὡς ὅρον προκαταρκτικὸν ἀναπόφευκτον περὶ πάσης ἐνάρξεως διαπραγματεύσεως.

β Ἄρθ. 2.ον. Ὁ προτεινόμενος συμβιβασμὸς πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην βασίζεται ἐπὶ τῶν ἑξῆς ὅρων. Οἱ Ἕλληνες θ' ἀναγνωρίζωσι τὸν Σουλτάνον ὡς ἀνώτατον Κυριάρχην. Συνεπῶς δὲ τῆς Κυριαρχίας ταύτης θὰ πληρώνωσιν ἐτήσιον τέλος πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, τοῦ ὁποίου τὸ ποσὸν θὰ προσδιορισθῇ ἅπαξ κατὰ πάντα διὰ κοινῆς συμφωνίας. Αὐτοὶ δὲ θὰ κυβερνῶνται ὑπὸ ἀρχῶν, ἅστινας θὰ ἐκλέγωσι καὶ ὀνοματίζωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ὀνοματίσεως αὐτῶν ἡ Πύλη θὰ λαμ-

βάνει μέρος ἀποφασιστικόν. Ἵνα ἐνεργήσωσι διαχώρισιν ἐξ ὁλοκλήρου τῶν προσώπων τῶν δύο ἐθνῶν, καὶ ἵνα προνοήσωσιν ὑπὲρ ἐνδεχομένων συγκρούσεων, οἱ Ἕλληνες θὰ εἰσέλθωσιν εἰς κατοχὴν τῶν Τουρκικῶν κτημάτων τῶν ἐν τῇ στερεᾷ καὶ ταῖς νήσοις τῆς Ἑλλάδος ἐμπεριεχομένων, δίδοντες ἀποζημίωσιν εἰς τοὺς ἀρχαίους ἰδιοκτήτας, καὶ χορηγοῦντες τὴν πληρωμὴν, ἢ κατ' ἐτησίας δόσεις, ἥτις θὰ προστεθῇ εἰς τὸ ἐτήσιον τέλος πρὸς τὴν Πύλην, ἢ κατ' ἄλλην τινὰ συμφωνίαν τῆς ἰδίας φύσεως.

»Ἄρθ. 3.ον. Τὰ καθέκαστα τοῦ συμβιβασμοῦ τούτου, ὡς καὶ τὰ ὅρια τῆς περιφερείας ἐπὶ τῆς Στερεᾶς, καὶ ὁ προσδιορισμὸς τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους, πρὸς τὰς ὁποίας θὰ ἐφαρμοσθῶσι τὸ ὅρια ταῦτα, θ' ἀποφασισθῶσιν ἐν διαπραγματεύσει μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν Δυνάμεων καὶ τῶν δύο διαμαχομένων μερῶν.

»Ἄρθ. 4 ον Αἱ συνθηκολογοῦσαι Δυνάμεις ὑποχρεοῦνται νὰ ἐξακολουθήσωσιν τὸ σωτήριον ἔργον τῆς εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν βάσεων τῶν τεθειμένων ἐπὶ τῶν προλαβόντων ἄρθρων, καὶ νὰ ἐφοδιάσωσιν ἀνυπερθέτως τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπους των μὲ ὅλας τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας ἐπὶ ἐκτελέσει τῆς παρούσης συνθήκης, τὴν ὁποίαν θὰ ὑπογράψωσιν.

»Ἄρθ. 5 ον Αἱ συνθηκολογοῦσαι Δυνάμεις δὲν θὰ ζητήσωσιν ἐπὶ τοῦ συμβιβασμοῦ τούτου οὐδεμίαν αὔξησιν χώρας, οὐδεμίαν ἀποκλειστικὴν ἐπιρροὴν, οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἐμπορικὴν ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων των, τὴν ὁποίαν οἱ ὑπήκοοι ἄλλου ἔθνους δὲν δύνανται νὰ ἀπολαύσωσιν.

»Ἄρθ. 6.ον Οἱ συμβιβασμοὶ εἰρήνης καὶ συμφιλιώσεως, οὕστινας ὁριστικῶς θὰ συμφωνήσωσιν ἀναμεταξύ των τὰ διαμαχόμενα μέρη, θὰ ἐγγυηθῶσιν ὑπὸ τῶν Δυνάμεων τῶν ὑπογραφομένων, αἵτινες κρίνουσιν ὠφέλιμον ἢ δυνατὸν τοῦ νὰ δεχθῶσιν αὐτὴν τὴν ὑποχρέωσιν. Ἡ πρᾶξις καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐγγυήσεως ταύτης θὰ τεθῶσιν ἀντικείμενον ἑπομένων συμφωνιῶν μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν Δυνάμεων.

»Ἄρθ. 7.ον Ἡ παροῦσα συνθήκη θὰ κυρωθῇ, καὶ αἱ κυρώσεις θ' ἀνταλλαχθῶσιν ἐν τῷ διαστήματι δύο μηνῶν, ἢ ταχύτερον, ἐὰν δυνατόν. Εἰς πίστωσιν δὲ τούτων οἱ ὁρισθέντες Πληρεξούσιοι ὑπέγραψαν καὶ ἔθεσαν τὰς σφραγῖδας των ἐπὶ τοῦ παρόντος.—Ἐν Λονδίνῳ τὰς 5 Ἰουλίου ἔτος τῆς χάριτος 1827.—(Γ. Σ) Δουδλεΰς.—(Γ. Σ) ὁ Πρίγγιψ Π. Πολινιάκ.—(Τ. Σ.) Σ. Λιέβεν.)»

«ΑΡΘΡΑ ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΚΑΙ ΜΥΣΤΙΚΑ.

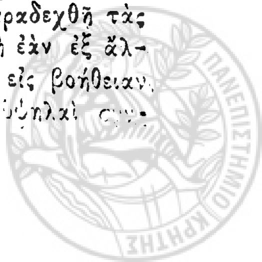
»Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη δὲν θὰ δεχθῇ ἐν

τῷ διαστήματι ἑνὸς μηνὸς τὴν μεσιτείαν τὴν προτεινομένην, τὰ ὑψηλὰ συνθηκολογοῦντα μέρη συμφωνοῦσιν εἰς τὰ ἑξῆς μέτρα.

»Β΄. Θὰ διακηρυχθῇ πρὸς τὴν Πύλην διὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπων ὅτι τὰ δυσάρεστα καὶ τὰ κακὰ τὰ ἐκδηλωθέντα ἐν τῇ φανερᾷ συνθήκῃ, ὡς ἀδιαχώριστα τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων, ἥτις ἐν τῇ Ἀνατολῇ διαρκεῖ ἐπὶ ἓξ ἔτη καὶ τῶν ὁποίων ἡ κατάπαυσις διὰ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα διαθέτει, ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη, δὲν ἔχουσι δύναμιν περιστολῆς, καὶ μᾶλλον ἐπεκτείνουσι τὴν διάρκειαν αὐτῶν, ἐπιβάλλουσι πρὸς τὰς ὑψηλὰς συνθηκολογησάσας Δυνάμεις τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ λάβωσι μέτρα ἄμεσα καὶ ταχέα, ὅπως προσεγγίσωσι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ προσέγγισις αὕτη θὰ ἐνεργηθῇ ἐπὶ συστάσει ἐμπορικῶν σχέσεων μετὰ τῶν Ἑλλήνων· καὶ ἐπὶ τούτῳ θὰ ἀποστέλλωσι Προξένους καὶ θὰ δέχωνται παρ' αὐτῶν, ἐν' ὅσῳ θὰ ὑπάρχουσι ἀρχαὶ ἱκαναὶ νὰ διατηρῶσιν τοιαύτας σχέσεις.

»Β΄. Ἐὰν κατ' αὐτὴν τὴν προθεσμίαν ἑνὸς μηνὸς ἡ Πύλη δὲν παραδεχθῇ τὴν ἀνακωχὴν τὴν ἀναφερομένην ἐν τῷ πρώτῳ ἄρθρῳ τῆς φανερᾶς συνθήκης, ἢ ἐὰν οἱ Ἕλληνες ἀποποιηθῶσι τὴν ἐκτέλεσίν της, αἱ ὑψηλαὶ συνθηκολογοῦσαι Δυνάμεις θὰ διαδηλώσωσι πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῶν δύο ἀντιμαχομένων, ὃ θέλει νὰ ἐξακολουθῇ τὰς ἐχθροπραξίας, ἢ καὶ εἰς τὰ δύο, ἐὰν εἶν ι ἀναγκαῖον ὅτι αἱ ῥηθεῖσαι ὑψηλαὶ Δυνάμεις θὰ προσπαθήσωσι μὲ ὅλα τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα αἱ περιστάσεις θὰ ὑπαγορεύσωσιν εἰς τὴν φρόνησίν των τὸ νὰ ἐπιτύχωσιν ὅλα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνακωχῆς, τῶν ὁποίων ἐπιθυμοῦσι τὴν ἐκτέλεσιν, καὶ θὰ προλάβωσι καθ' ὅσον ὑφίσταται εἰς τὴν δύναμίν των πᾶσαν σύγκρουσιν μεταξὺ τῶν διαμαχομένων μερῶν. Καὶ τῳόντι εὐθὺς μετὰ τὴν ῥηθεῖσαν δήλωσιν αἱ ὑψηλαὶ Δυνάμεις θὰ μεταχειρισθῶσιν ὁμοθύμως ὅλα τὰ μέσα των, ὅπως ἐπιτύχωσι τὸν σκοπόν των, ἄνευ τοῦ νὰ λάβωσιν ὅμως μέρος εἰς τὰς ἐχθροπραξίας τῶν δύο διαμαχομένων μερῶν. Συνεπῶς δὲ αἱ ὑψηλαὶ συνθηκολογοῦσαι Δυνάμεις, εὐθὺς μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ παρόντος ἄρθρου τοῦ ἐπιπροσθέτου, θὰ μεταβιβάσωσιν ὁδηγίας συμπτωματικάς, συναδούσας μὲ τὰς προρρηθείσας διατάξεις πρὸς τοὺς στολάρχους των, τοὺς ἀρχηγέτας τῶν θαλασσίων μοιρῶν κατὰ τὰς θαλάσσας τῆς Ἀνατολῆς.

»Γ΄. Τέλος, ἐὰν ἐναντίον πάσης ἀποπείρας τὰ μέτρα ταῦτα μὴ ἐξαρκέσωσιν εἰς τὸ νὰ κάμωσι τὴν Πύλην νὰ παραδεχθῇ τὰς προτάσεις τῶν ὑψηλῶν συνθηκολογησάντων μερῶν, ἢ ἐὰν ἐξ ἄλλου μέρους οἱ Ἕλληνες ἀπορρίψωσι τοὺς ὅρους των εἰς βοήθειαν αὐτῶν συμφωνηθέντας ἐν τῇ σημερινῇ συνθήκῃ, αἱ ὑψηλαὶ συν-

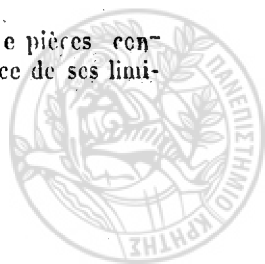

θηκολογοῦσαι Δυνάμεις δὲν θὰ ἐγκαταλείψωσιν ὅμως τὸ ἔργον τοῦ νὰ ἐπιτύχωσι τὴν εἰρηνοποίησιν ἐπὶ τῶν βάσεων, τὰς ὁποίας αὗται ἐνέθεσαν καὶ ἐσυμφώνησαν μεταξύ των. Συνεπῶς λοιπὸν αὗτοι ἐξουσιοδοτοῦσιν ἐκ τοῦ νῦν τοὺς ἐν Λονδίνῳ ἀντιπροσώπους των εἰς τὸ νὰ ζητήσωσι, καὶ προσδιορίσωσι τὰ περαιτέρω μέσα τὰ ὁποῖα ἤθελε ἐπὶ τούτῳ χρειασθῶσι.

»Τὸ παρὸν πρόσθετον ἄρθρον θὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν δύναμιν καὶ ἀξίαν, ὡς ἂν ἦτο καταχωρημένον λέξιν πρὸς λέξιν ἐν τῇ συνθήκῃ ταύτης τῆς ἡμέρας. Θὰ κυρωθῇ δὲ καὶ αἱ κυρώσεις θ'ἀνταλλαχθῶσι ταυτοχρόνως τῆς ῥηθείσης συνθήκης. Ὅθεν εἰς πίστωσιν τούτων οἱ προσήκοντες πληρεξούσιοι τὸ ὑπέγραψαν, καὶ ἐπέθεσαν τὰς σφραγίδας των.—Ἐγένετο ἐν Λονδίνῳ τὰς 6 Ἰουλίου ἔτει τῆς χάριτος 1827. (1) —(Τ. Σ) Δούδλεϋς.—(Τ. Σ.) ὁ Πρίγγιψ Πολινιάκ. —(Τ. Σ.) Λίεβεν».

Ἡ συνθήκη αὕτη τῶν 6 Ἰουλίου 1827 κατέστρεψε διὰ μιᾶς ὅσα ἡ διπλωματία εἰργάσθη κατὰ τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν καὶ ὑπὲρ τῆς πιέσεως αὐτῶν ἀπὸ συστάσεως τῆς ἱερᾶς συμμαχίας ἐν Βιέννῃ μέχρις αὐτῆς. Ἄρα ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις πρώτη ἤνοιξε τὴν θύραν, καὶ ἀνεκύλησε τὸν λίθον μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ἀπολιτισμὸς καὶ ἡ δεσποτεία τῶν Μοναρχῶν ἐκάλυπτε τὸν τάφον τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης. Ἐδημοσιεύετο αὕτη διὰ τῶν ἐφημερίδων τῆς Εὐρώπης, καὶ πολυτρόπως ἐσχολιάζετο ὑπὸ τῶν δημοσιογράφων, καθ' ὃ πνεῦμα ἕκαστος εἴτε εἰς τὴν πολιτικὴν, εἴτε εἰς τὰς ἰδέας τῆς διπλωματίας, εἴτε εἰς τὰς συμπαθείας ὑπὲρ τῶν λαῶν, καὶ μάλιστα ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐνεφυσᾶτο. Ὁ «Χρόνος» ἐφημερὶς τῶν Τορείων τῆς Ἀγγλίας συνεπῶς τοῦ ἀπολυτόφρονος πνεύματος τῆς Ἀριστοκρατείας κατέκρινεν αὐτὴν ὡς ματαιόσκοπον, καὶ μᾶλλον ὠθοῦσαν τὰς φιλοδοξίας τῆς Ῥωσσίας, ἢ κατασέλλουσαν διὰ τῆς Ἀγγλικῆς συνεργείας. Ἐν Γαλλίᾳ ἐχαρακτηρίσθη ὡς λίαν ἀόριστος καὶ οὐχὶ ἀρκούντως εὐμενὴς εἰς τὸν ἀγῶνα. Μικρὰ δὲ καὶ μηδαμινὴ ἐνομίσθη ἡ νέα συνθήκη ὡς πρὸς ἐκείνην, ἡ ὁποία εἰργάσθη προγενεστέρως ἐν Λονδίνῳ. Τὰ μέσα αὐτῆς ἄγνωστα καὶ τὰ ἐν τοῖς μυστικοῖς ἄρθροις ἄδηλα πρὸς τοὺς δημοσιογράφους ἐπηύξανον σφοδρότερον τὴν κατάκρισιν καὶ μηδαμινότητα πρὸς εὐμενὲς καὶ ἐντελὲς ἀποτέλεσμα ὑπὲρ μιᾶς ἐπαναστάσεως, ἥτις ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη ἐπλημμήρει τὴν Ἀνατολικὴν Εὐρώπην ἐξ αἱμάτων ἀν-

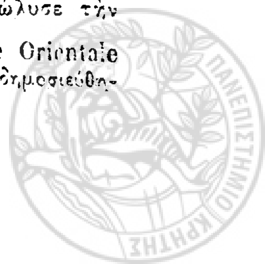
(1) Μετεφράσθη ἐκ τοῦ «Recuil des traitès actes e pièces concernant la fondation de la Royantè en Grèce et le trace de ses limites» a Nauplie de l' imprimairie Royal 1833.

θρωπίνων. Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἐν Γαλλίᾳ δημοσιογράφοι ἐνόμισαν περιφρονητικὴν αὐτὴν πρὸς τὴν Γαλλίαν, ὅτι ἐγίνετο μνεία τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας ἐν παρόδῳ, ἐνῷ ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐδηλοῦντο ἄμεσοι καὶ ἀπ' εὐθείας συνεργοὶ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλως ὅμως ἐν Γερμανίᾳ ἐκρίνετο, ἔνθα ἐνθουσιώδη αἰσθήματα ἐξήγειρον οἱ ἡρωϊσμοὶ γενναίου λαοῦ, οὗτινος ἡ πατρὶς ὑπῆρξεν κοιτὶς ἐλευθερίας καὶ φωτισμοῦ. Εἰς τὰ πανεπιστήμια, εἰς τοὺς φιλολογικοὺς συλλόγους, εἰς τὰς φιλανθρωπικὰς ἑταιρίας τῆς Γερμανίας ἡ κοινὴ γνώμη περὶ τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ ἐλευθερίας Ἑλλήνων ἐσχηματίσθη ὅλως ἀντίθετος εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὰς διπλωματικὰς τάσεις καὶ συμβουλὰς τῶν Γερμανικῶν Κυβερνήσεων. Ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου τῶν 6 Ἰουλίου ἐφάνη πρὸς ὅλους τοὺς φιλελευθέρους τῆς Γερμανίας συνετή, σπουδαία καὶ σωτηριώδης οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ παντὸς ἄλλου λαοῦ τῆς Εὐρώπης καταδικασμένου εἰς ἀπολυτισμὸν καὶ πιέσεις δυναστευόντων. Καίτοι δὲ οἱ ἐνταῦθα Ἀριστοκρατικοὶ ἠδιαφόρουν πρὸς ἀγῶνα, οὗτινος τὸ θέατρον ἀπεῖχε πολὺ ἐκ τῆς Γερμανίας, καὶ οὐδὲν διάφορον, σχεδὸν εἰπεῖν, εἰς τὰς σκηνάς του ἐξήγειρεν πρὸς τοὺς ἐκ Γερμανίας θεατὰς τῆς Πρωσσίας, τὸ μυστικοσυμβούλιον ἐπεδοκίμασεν εὐχαρίστως τὴν φιλόφρονα διαγωγὴν τῶν τριῶν συμμάχων πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Ἄλλως ὅμως ἡ Αὐστριακὴ διπλωματία διετίθετο πρὸς αὐτήν. Ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου ὑπὲρ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἀνατολῆς ἐτάραττε τὴν ἡσυχίαν τοῦ Μετερνίχ. Ἀφοῦ πολὺ ἐμελέτησε αὐτὸς τὰ καθέκαστα αὐτῆς ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις, ἔγραφε πρὸς τὸν Βαρῶνα Ὀτεμφελς Πρέσβυν τῆς Αὐστρίας ἐν Κωνσταντινουπόλει.— «Ἡ συνθήκη θὰ ἀπολήξῃ εἰς πᾶν ἄλλο ἢ εἰς ὅ,τι προτίθεται. Βεβαιότατον εἶναι ὅτι θ' ἀπολήξῃ εἰς τὸν πόλεμον τῆς Ρωσσίας ἐναντίον τῆς Πύλης· Ἡ Ἀγγλία θὰ χορηγήσῃ τὴν βοήθειάν της, ἀλλ' οὐδαμῶς θὰ συντελέσῃ εἰς τὸν πόλεμον. Ἡ Ἀγγλία θὰ καταστῇ παίγνιον τῶν συμμάχων της, καὶ τῶν ἰδίων της ἐσφαλμένων ὑπολογισμῶν.»—Συνομιλῶν δὲ μετὰ τοῦ Κυρίου Γένζ, ἐχλεύαζε τὴν συνθήκην ὡς οἰκοδόμημα πηλόκτιστον γεμάτον ἀπὸ ψευδολογίας καὶ ἀβεβαιότητας. Ἔβλεπε καθαρὰ ὁ διπλωματικὸς Μετερνίχ, λέγει ὁ κόμης Τρέπης Πρέσβυς τῆς Ἰταλίας ἐν Μονάχῳ.(1)—«Ὅτι ἐὰν τὸ ἐν Πετρουπόλει Πρωτόκολλον ἐκώλυσε τὴν

(1) Meditazioni sulla deplomatia intorno la questione Orientale da Conte G. Greppi. Αὗται μετεφράσθησαν Ἑλληνιστὶ καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ ἐφημερίδι «Κλειώ» 1872.

ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτικοῦ συστήματος τῆς Αὐστρίας, ἡ ἐν Λονδίνῳ συνθήκη τὸ ἀνέτρεψεν ἐκ θεμελίων. Διὸ ὁ Πρίγγιψ Μετερνὶχ ὑποπτευόμενος ἀεὶ ὅτι οἱ ὅροι τῆς Λονδινείου συνθήκης ἐκάλυπτον τοὺς σκοποὺς τῆς Ῥωσσίας, ἔστρεφεν ἀδιαλείπτως τὸ βλέμμα εἰς Πετρούπολιν, ἐπετήρει τὰ ἐλάχιστα τῶν κινημάτων τῆς Ῥωσσίας, κατεσκόπει τὴν διπλωματίαν της, καὶ διεύθυνε κατ' αὐτῆς τὴν Ὀθωμανικὴν διπλωματίαν μὲ ἀνένδοτον ἐπιμονὴν, ὁποίαν ἔχει ὁ ἐμπαθὴς κυβοπαίκτης.»—Δυστυχῶς ὅμως ὁ Γεώργιος Κάνιγγ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας ὁ φιλέλλην, ὁ τοσοῦτον δραστηρίως ἐνεργήσας εἰς τὴν σύνταξιν τῆς συνθήκης, ἀπέθνησκε τὰς 4 Αὐγούστου 1827. Ὁ διάδοχος του Λὸρδ Γκοντερὶχ, καίτοι ἤθελε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ φιλελεύθερον πνεῦμα τοῦ Κάνιγγ, ἠσθένει ν' ἀντιτάσηται εἰς τοὺς ἀριστοκράτας Τόρεις, οἵτινες κακῶς ἔβλεπον τὰ πραχθέντα ὑπὸ τοῦ Κάνιγγος. Εὐτυχῶς ὅμως αἱ ὁδηγίαι πρὸς τὸν Πρέσβυν Στραγγφὼρδ Κάνιγγα, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἄλλων Πρέσβεων τῶν δύο συμμάχων Δυνάμεων κοινοποιήσῃ τὴν συνθήκην, καὶ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς Πύλης εἰς τὰ ἀποφασισθέντα εἶχε δοθῇ πρὶν ἀποθάνῃ ὁ πρωθυπουργὸς Κάνιγγ.

Τὰς 12 Αὐγούστου οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεις τῶν τριῶν Δυνάμεων Γουλεμινὼ, Κάνιγγ, καὶ Ῥιπωπιὲρ, ἔδωκαν πρὸς τὸν Ῥεῒζ Ἐφέντην διὰ τῶν τριῶν διερμηνέων των τὴν ἑξῆς διακοίνωσιν.— «Οἱ ὑπογεγραμμένοι εἶναι διωρισμένοι παρὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν Κυβερνήσεων νὰ δηλοποιήσωσι πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Ῥεῒζ Ἐφέντην τὰ ἑξῆς.—«Ἀπὸ ἓξ ἐτῶν ἕως σήμερον αἱ μεγάλαι Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης ἐπροσπάθησαν νὰ καταπείσωσι τὴν ὑψηλὴν Πύλην νὰ εἰρηνοποιήσῃ τὴν Ἑλλάδα. Αἱ δὲ προσπάθειαί των ἔμειναν ἀτελεσφόρητοι, καὶ ἐξολοθρευτικὸς πόλεμος παραταθεὶς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν Ἑλλήνων, ἐπροξένησε τοῦτο μὲν φρικτὴν δυστυχίαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, τοῦτο δὲ ζημίας ἀνυποφόρους εἰς ὅλων τῶν ἐθνῶν τὸ ἐμπόριον. Ἐντεῦθεν δὲ ἦτο δυνατὸν νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος κρέμαται ἐξηρημένως ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην. Ἑπομένως αἱ Δυνάμεις ἐδιπλασίασαν τὸν ζῆλόν των, καὶ πάλιν ἐπροσπάθησαν νὰ τὴν καταπείσωσι νὰ τελειώσῃ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς μεσολαβήσεώς των καὶ μὲ συμβιβασμὸν ἁρμόδιον τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον τὸ ἴδιον συμφέρον αὐτῆς ἐπέταττε νὰ μὴ παρατείνῃ. Τόσον δὲ πλέον ἤλπισαν νὰ φθάσωσιν εἰς εὐτυχέστατον πέρας, ὅσον οἱ Ἕλληνες ἀπέδειξαν εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ συγκατανεύσωσιν. Ἀλλ' ἡ ὑψηλὴ Πύλη δὲν ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ ἕως τώρα συμβουλὰς προερχομένας ἀπὸ εὐνοίας καὶ φιλίας αἰσθήματα. Τούτων οὕτως ἐχόντων, αἱ Αὐλαὶ τῆς

Γαλλίας Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας ἔκριναν χρέος των νὰ διευθετήσω-
σι διὰ εἰδικῆς συνθήκης, τὴν ὁδὸν, ὁποίαν ἀπεφάσισαν νὰ βαδίσω-
σι διὰ νὰ φθάσωσι τὸ τέλος, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀποβλέπουσιν αἱ
εὐχαὶ καὶ τὰ συμφέροντα ὅλων τῶν χριστιανικῶν Δυνάμεων. Εἰς
ἐκτέλεσιν ἑνὸς τῶν κεφαλαίων τῆς συνθήκης ταύτης διώρισαν
τοὺς ὑπογεγραμμένους νὰ διακοινώσωσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς
ὑψηλῆς Πύλης, ὅτι αὐταὶ τῇ προτείνουσι ρητῶς τὴν μεσιτείαν
των μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν Ἑλλήνων, διὰ νὰ καταπαύσωσι τὸν
πόλεμον καὶ ρυθμίσωσι διὰ φιλικῆς διαπραγματεύσεώς της σχέ-
σεις, αἵτινες πρέπει εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ὑπάρχωσι μεταξὺ αὐτῶν. Ἔτι
δὲ ὅτι, διὰ νὰ εὐκολύνωσι τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆς τῆς μεσιτείας, αὐ-
ταὶ προτείνουσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς ὑψηλῆς Πύλης, ν' ἀναβά-
λῃ δι' ἀνακωχῆς πᾶσαν ἐχθροπραξίαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων πρὸς
τοὺς ὁποίους παρομοία πρότασις ἀπεστάλη ταύτην τὴν ὥραν. Ὅτι
τέλος πάντων αὐταὶ προσμένουσιν εἰς προθεσμίαν δεκαπέντε ἡ-
μερῶν νὰ γνωστοποιήσῃ ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις τὰς ὁριστικὰς
ἀποφάσεις της. Οἱ ὑπογεγραμμένοι ἐλπίζουσιν ὅτι αὗται θὰ εἶναι
σύμφωνοι μὲ τὰς εὐχὰς τῶν συμμάχων Αὐλῶν. Εἶναι ὅμως χρέ-
ος των νὰ μὴ κρύψωσι πρὸς τὸν Ρεῒζ Ἐφέντην ὅτι νέα ἄρνησις δι-
εκφυγῆς ἢ δυσάρεστος ἀπόκρισις, ὡς καὶ παντελὴς σιωπὴ ἐκ μέ-
ρους τῆς Κυβερνήσεώς του, θ' ἀναγκάσῃ τὰς συμμάχους Αὐλὰς νὰ
προσδράμωσιν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα θὰ κρίνωσιν δρα-
στικώτατα νὰ καταπαύσωσιν κατάστασιν πραγμάτων, καταντή-
σασαν ἤδη ἀνάρμοστον εἰς τ' ἀληθινὰ τῆς Πύλης συμφέροντα, εἰς
τὴν ἀσφάλειαν ἐν γένει τοῦ ἐμπορίου, καὶ εἰς τὴν παντελῆ ἡσυ-
χίαν τῆς Εὐρώπης.»

Ταὐτοχρόνως προσεκαλοῦντο ὑπὸ τῶν τριῶν Πρέσβεων τῶν συν-
διακοινωσάντων οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει δύο ἀντιπρόσωποι Αὐ-
στρίας καὶ Πρωσσίας νὰ ὑποστηρίξωσι παντοίᾳ δυνάμει τὸ διά-
βημα τοῦτο πρὸς τὴν Πύλην. Ὁ δὲ τῆς Αὐστρίας Βαρὼν Ὅτεμφελς
ἠρνήθη νὰ συνεργήσῃ, δικαιολογούμενος ὅτι ἕως τότε δὲν εἶχε λάβῃ
ὁδηγίας ἐκ τῆς Αὐλῆς του. Τοῦτο κατέπληξε τοὺς μεσιτεύοντας Πρέ-
σβεις, διότι εἶχον λάβῃ παρὰ τῶν Αὐλῶν των ἐπιστολὰς ἐν αἷς ἐ-
γράφετο — «Τὴν συνθήκην δὲν ἠθελήσαμεν νὰ ὑπογράψῃ ἡ Αὐστρία.
Διεβεβαίωσεν ὅμως τὰς Δυνάμεις ὅτι ἐκ παντὸς τρόπου θὰ προσπα-
θήσῃ νὰ πείσῃ τὸ Διβάνιον, ὅπως τὴν παραδεχθῇ. Τὴν αὐτὴν προ-
θυμίαν ἔδειξε καὶ ἡ Προυσία» — Πολὺ δὲ ἀργῶς ὁ Μετερνὶχ ἔστειλε
τὰς ὁδηγίας του πρὸς τὸν Ὅτεμφελς, ὅπως ὑποστηρίξῃ τὸ βῆ-
μα τῶν Δυνάμεων πρὸς τὴν Πύλην, ἀλλὰ συνήθως διὰ τῆς δι-
πλωματικῆς γλώσσης ἐπρόσθεσεν ἐν αὐτοῖς ὅτι, — «Ἡ Τουρκία

τότε μόνον πρέπει νὰ ἐνθαρρυνθῇ εἰς τὸ νὰ ἀρνηθῇ τὰ προτεινόμενα τῶν τριῶν μεσιτριῶν, ὁπόταν φανῇ ἀρκούντως ἰσχυρὰ διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ δικαίωμά της.»— Ἄλλως πῶς ὅμως ἐφέρθη ὁ τῆς Πρωσσίας Μίλτς. Οὗτος οὐ μόνον ἀπέστειλε τὸν διερμηνέα του εἰς τὸν Ρεΐζ Ἐφέντην νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς προτάσεις κατὰ τὴν θέλησιν τῶν Πρέσβεων, ἀλλὰ καὶ ἀντίγραφον μετεβίβασεν αὐτῶν πρός τοὺς Πρέσβεις, ὃ ἔλεγεν.—«Η Α. Εξ. ὁ Ρεΐζ Ἐφέντης κάλλιστα γινώσκει ὅτι ἡ Πρωσσία δὲν συνυπέγραψε τὴν ἀπὸ 6 Ἰουλίου συνθήκην τοῦ Λονδίνου. Ἡ τοιαύτη περίπτωσις ὀφείλει νὰ δώσῃ τῇ Α. Εξ. νέαν ἐγγύησιν περὶ τῆς ἀμεροληψίας καὶ τῆς ἀφιλοκερδίας τῆς συμβουλῆς, ἥν, ἑπόμενος εἰς τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Βασιλέως καὶ κυρίου μου, προσφέρω πρὸς αὐτὴν ἐν καιροῖς δεινοτάτοις. Ἡ Πρωσσία δὲν ἤλλαξε φρόνημα. Πάντοτε θὰ μείνῃ ἡ αὐτή, οἵα ἦτο καὶ πρότερον ἀπέναντι τῆς Πύλης. Θέλει ὅμως ὅ,τι θέλουσι καὶ οἱ σύμμαχοι θέλουν ἄνευ ἐπιφυλάξεως τὸ νὰ ἐπιτύχῃ ὁ σκοπὸς τὸν ὁποῖον προέθετο Γαλλία, Βρεττανία καὶ Ρωσσία, ὅπως ἐξασφαλίσωσι τὴν ἐσωτερικὴν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν εἰρήνην τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, καταπαύσωσι τὸ ἐλεεινῶς τοσοῦτον ρέον αἷμα, σώσωσι λαὸν Χριστιανικὸν ἀπὸ τὸν ὄλεθρον, καὶ καταστρέψωσι τὰ στοιχεῖα τῆς ταραχῆς καὶ διαφωνίας, τὰ ὁποῖα πρὸ πολλοῦ ἀπειλοῦσι τὴν ἡσυχίαν τῆς Εὐρώπης. Ἱκετεύω λοιπὸν δι' ἐσχάτην φορὰν τὸν Ὀθωμανὸν ὑπουργὸν νὰ μὴ παραγνωρίσῃ περισσότερον τὴν κινδυνώδη ταύτην περίστασιν. Σήμερον ἐννόησε βεβαίως τίνες εἶναι αἱ εὐχαὶ τῶν τριῶν συμμαχων Δυνάμεων Δὲν ἀγνοεῖ ὅμως ὅτι αὗται ἔχουσιν εἰς χεῖρας ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέσα, ὅπως μεταποιήσωσι τὰς εὐχάς των εἰς ἔργον πραγματικόν. Ὡσαύτως ἡ Πύλη πρέπει νὰ ἐννοήσῃ ὁποῖον μέλλον προετοιμάζει καθ' ἑαυτῆς, ἐὰν ἀπορρίψῃ τὰς συμβουλὰς καὶ αὐτὰς τὰς παρακλήσεις τῶν φίλων της.»

Ἀλλὰ τὸ Διβάνιον οὐδὲν ἤθελε νὰ ἀκούσῃ. Τὰ τῆς Ἑλλάδος κακῶς εἶχον τότε διὰ τὰς προόδους τοῦ Ἰβραΐμου. Ὁ Τουρκοαιγύπτιος στόλος προετοιμάζετο νὰ προσβάλλῃ τὴν Ὕδραν, καὶ ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ἦτον εἰς ἀκμὴν τοῦ νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Καὶ αὐτὴ ἡ Ρωσσία ἡ ὑποκινήσασα τὰ πάντα εἰς εἰρηνοποίησιν ἐνεπλέκετο τότε εἰς νέον πόλεμον κατὰ Περσίας. Ἡ διαγωγὴ τῆς διπλωματίας τῆς Αὐστρίας ἐνεθάρρυνε τὴν Τουρκίαν νὰ μὴ δειλιᾷ τόσον εἰς τας ἐπικειμένας ἀπειλὰς τῶν συμμάχων. Ταῦτα ἅπαντα συνετέλουν, ὥστε νὰ ἀδιαφορῶσιν οἱ διπλωμάται τῆς Τουρκίας εἰς τὰ νεωστὶ προτεινόμενα. Ὅτε δὲ παρουσιάσθησαν οἱ τρεῖς διερμηνεῖς τῶν Πρέσβεων πρὸς τὸ Διβάνιον

ἵνα ἐγχειρίσωσι τὴν διακήρυξιν, ὁ Ρεΐζ Ἐφέντης ἐδέχθη αὐτοὺς οὐχὶ φιλοφρόνως. Τοὺς ἠρώτα δὲ «διατί καὶ οἱ τρεῖς διερμηνεῖς προσήλθετε διὰ μιᾶς καὶ ἀπὸ κοινοῦ; Τί χαρτίον κρατεῖτε εἰς τὰς χεῖρας; ἐπιστολὴν ἢ διακοίνωσιν;» Οἱ διερμηνεῖς φέρουσι χαρακτῆρα διπλωματικὸν πρὸς τὴν Πύλην· διότι εἰς τὰς συνδιαλέξεις ἀντιπροσωπεύουσι τοὺς Πρέσβεις των, οἵτινες, ὅπως ἀποφεύγωσι τὸ τραχὺ τῆς ὁμιλίας τῶν Τούρκων διπλωματῶν, καὶ τὰ ἐκ τούτου σκάνδαλα, οὐδέποτε παρουσιάζονται αὐτοὶ πρὸς τὸν Ρεΐζ Ἐφέντην, ὅπως διπλωματικῶς συνομιλήσωσιν. Οἱ δὲ διερμηνεῖς των ἀπεκρίθησαν εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ Ρεΐζ Ἐφέντου. «Εἶναι ἔγγραφον τὸ ὁποῖον φέρει τὸ διπλωματικὸν ὄνομα τῆς διακοινώσεως καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ προϊσταμένου ἑκάστου ἡμῶν, οἵτινες διέταξαν ἡμᾶς νὰ τὸ παραδώσωμεν εἰς τὰς χεῖράς σας.» Ἀλλ' ὁ μὲν Ρεΐζ Ἐφέντης ἤθελε νὰ ἀκούσῃ πρῶτον τί περιεῖχε τὸ ἔγγραφον, οἱ δὲ διερμηνεῖς ἀπεκρίθησαν ὅτι μίαν ἐντολὴν εἶχον νὰ τὸ ἐγχειρίσωσιν εἰς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα. Κατέθεσαν λοιπὸν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ Διβανίου, ὅπου ἐκάθητο ὁ Περτὲρ Ἐφέντης, καὶ ἀνεχώρησαν. Αὐτὸς δὲ γινόμενος ἄλλος ἐξ ἄλλου εἶπε πρὸς τοὺς διερμηνεῖς ἀναχωροῦντας. «Ἐπειδὴ σεῖς δὲν θέλετε νὰ λαλήσετε, ἐγὼ προσκαλῶ τὸν διερμηνέα τῆς Πύλης. Προσκληθεὶς δὲ αὐτὸς ἐξήγησε πρὸς τοὺς παρεστῶτας τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου. Ὁ δὲ Ρεΐζ Ἐφέντης ἀκούσας εἶπεν· «οὐδεμίαν ἀπάντησιν καταδέχομαι νὰ δώσω.» Ὁ Σουλτάνος Μαχμοὺτ τότε εἶχε μάθῃ πρὶν τῆς διακοινώσεως τὰ διαθρυλλούμενα. Καὶ πρὸς ὅλους τοὺς Πρέσβεις τῶν Δυνάμεων, οἵτινες προσῆλθον αὐτῷ φιλοφρόνως καὶ ἐκοινοποίουν τὰ διατρέξαντα ἀπεκρίνατο.—«Ἡ πάνσοφος πρόνοια τοῦ Θεοῦ διήρεσε τὰ ἔθνη κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἐθίμων καὶ χαρακτήρων ὑπὸ διαφόρους ζυγούς. Οἱ Ἕλληνες κυριευθέντες ἀπ' αἰώνων, εὑρίσκονται κατὰ θείαν τοιαύτην μοῖραν εἰς τὴν ὑποταγὴν τῆς Πύλης, ἀπολαύοντες ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ ἄλλαι Δυνάμεις δὲν ἠμποροῦσι νὰ μεσολαβήσωσιν εἰς τὴν κατάπαυσιν τοῦ πολέμου, χωρὶς νὰ προσκρούσωσιν εἰς τὰς βουλὰς τῆς θείας προνοίας καὶ νὰ παραβιάσωσι τὰ ἱερὰ δικαιώματα τῆς Πύλης. Δὲν θὰ δεχθῇ διὸ καμμίαν πρότασιν περὶ τῶν ἀποστατῶν Ἑλλήνων.»—Μετὰ θυμοῦ δὲ εἶπεν πρὸς τοὺς ὑπουργούς του.—«Δὲν ἔπρεπε νὰ δεχθῆτε διόλου τοιαύτην δηλοποίησιν περὶ τῶν ἀποστατῶν Ἑλλήνων. Ἡμεῖς δὲν ἠμποροῦμεν ν' ἀποκριθῶμεν εἰς κανένα περὶ αἰτήσεως ἀνόμου καὶ ἀδίκου, καὶ περὶ πράγματος, τὸ ὁποῖον δὲν συγχωρεῖται ἀπὸ τὴν θρησκείαν μας καὶ ἀπὸ τὸν Μέγαν ἡμῶν Προφήτην. Ἡ Εὐρώπη δὲν θέλει νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸν κόσμον Μωαμεθισμὸς, καὶ μάλιστα τὸ

πονηρὸν καὶ δόλιον ἔθνος τῶν Ρώσσων, τὸ ὁποῖον δὲν ἔλειψεν ἀπὸ τοῦ νὰ φέρῃ σκάνδαλα καὶ ἀνησυχίαν εἰς τὴν Βασιλείαν μας, ἀφοῦ ἄχρι τῆς σήμερον ἥρπασε τόπους, πόλεις καὶ ἄλλα ἀδίκως καὶ παραλόγως, καὶ ἡμεῖς παρεβλέψαμεν πλὴν εἰς μάτην. Ἂν δὲ μᾶς ἀφήσῃ εἰς τὴν ἡσυχίαν μας, θὰ δώσωμεν τέλος εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἀποστατῶν ὅπως δυνηθῶμεν, ἐπειδὴ καὶ εὐσπλαγχνία μας εἶναι μεγάλη, καὶ εἶναι φυσικὴ εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν ἔθνος.» (1)

Παρῆλθεν ἡ προθεσμία τῶν 15 ἡμερῶν, ἥτις ἐδόθη πρὸς τὴν Πύλην, καὶ ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης οὐδὲν ἀπήντα ἐγγράφως. Τὰς 30 Αὐγούστου οἱ διερμηνεῖς προσῆλθον πάλιν πρὸς τὸν Ρεῒζ Ἐφέντην, καὶ ἀπήτουν νὰ λάβωσι θετικὴν ἀπάντησιν. Τότε ὁ Πετὲρ Ἐφέντης εἶπεν εἰς αὐτούς.—«Ἡ ἀπάντησις τῆς Πύλης ἐφανερώθη προηγουμένως εἰς τὴν προκήρυξιν, τὴν ὁποίαν ἐνεχείρισα εἰς καθένα ἀπὸ ἐσᾶς διὰ τὸν Πρέσβυν του, ὅπως γνωσθῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη οὔτε ὑποφέρει, οὔτε θὰ ὑποφέρῃ ποτὲ νὰ ἀκούῃ τινὰς νὰ ὁμιλῶσιν διὰ νὰ ὑπερασπίζωσι τοὺς Ραγιάδας. Αὕτη ἡ ἀπάντησις ὑπάρχει θετική, ἀπόλυτος, ὁριστική. Οὐδεμία λοιπὸν ἀνάγκη ἦτον οἱ προϊστάμενοί σας νὰ κάμωσι νέα βήματα. Ἀλλ' ὁπωςδήποτε σεῖς ἤλθετε ἐδῶ κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας. Ὁ Γάλλος διερμηνεὺς ἔφερεν ἓν χαρτίον. Τρεῖς φορὰς τὸν ἠρώτησα τί γράφει τὸ χαρτίον ἐκεῖνο, καὶ τρεῖς φορὰς μοῦ ἀπεκρίθη ὅτι μόνην ἐντολὴν εἴχετε νὰ μὲ τὸ δώσητε εἰς χεῖράς μου. Ὁ Δεγρὰνζ (Γάλλος διερμανεὺς) τὸ ἔβαλεν ἐπάνω τοῦ Διβανίου, ὅπου ἐκαθόμουν. Ἐγὼ δὲν τὸ ἐπίασα, οὔτε τὸ ἐδέχθην. Ἐὰν ἐγνώριζα ὅτι τὸ χαρτίον ἐκεῖνο ὡμίλει διὰ τοὺς Ἕλληνας πρὸς ὑπεράσπισιν, θὰ σᾶς ἐπροσκάλουν νὰ τὸ λάβητε ὀπίσω. Τέλος πάντων διέταξα νὰ ἔλθῃ ὁ διερμηνεὺς τῆς Πύλης, καὶ ἔμεινα ἐκστατικὸς ἀκούσας ἀπὸ τὸ στόμα του, ὅτι τὸ ἔγγραφον ἦτο νέα ἀπαίτησις χάριν ὑποθέσεως, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ Πύλη ἀπεφάσισε πρὸ πολλοῦ μὲ τρόπον θετικώτατον καὶ αὐτεξούσιον. Ἔκτοτε τὸ ἔγγραφόν σας ἔμεινεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ διερμηνέως τῆς Πύλης. Οὐδέποτε ὅμως ἐδέχθην αὐτό. Ἐὰν δὲ ἔμεινεν εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνου ἔμεινε χάριν σεβασμοῦ πρὸς τοὺς κυρίους Πρέσβεις.—«Ὅ,τι εἶπα τὴν ἀπερασμένην φορὰν λέγω καὶ τώρα πρὸς ἐσᾶς.»—Ὁ Φραγκύνης ὁ διερμηνεὺς τῆς Ρωσσίας παρετήρησεν ὅτι πρεπόντως θὰ συνεταράσσοντο οἱ Πρέσβεις, μανθάνοντες ὅτι ἐν διαστήματι προθεσμίας 15 ἡμερῶν δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν ἔγγραφον τοσοῦτον σπουδαῖον.»—Ἐὰν ἐταράσσοντο οἱ Πρέσβεις (ἀπεκρίθη ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης) εἴπατε πρὸς αὐτοὺς

(1) Σπηλιάδου τόμ. γ. 411.

ὅτι ὄχι ὀλιγώτερον ἐταράχθη καὶ δυσηρεστήθη ἡ Πύλη, ἥτις οὔτε εἰσήκουσεν οὔτε εἰσακούει προτάσεις ἢ συμβουλὰς ὑπὲρ Ἑλλάδος.» —Ὁ Κύριος Φραγκύνης ἤθελε νὰ δείξῃ ὅτι ἐὰν ἡ Πύλη πράττῃ τοιουτοτρόπως, ἠδίκει τὸν ἑαυτόν της. Ἀλλ' ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης διακόψας αὐτὸν εἶπεν. «Ἡμεῖς τοιαύτην ἀδικίαν δὲν γνωρίζομεν, μόνον πάσχουσι τὰ συμφέροντά μας, καὶ ἡμεῖς μόνοι πρέπει νὰ θεραπεύσωμεν τὸ πάθος, ὁποῦ μᾶς ἐνοχλεῖ. Δὲν στέργομεν τὰς προτάσεις σας· διότι κανὲν δικαίωμα ἔχετε σεῖς νὰ κάμνετε προτάσεις, καὶ διότι ἀντίκειται εἰς αὐτὰς ἡ δικαιοσύνη καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος.» —«Ἀπορρίπτετε λοιπὸν ὁριστικῶς πάσας τὰς γενομένας πρὸς ὑμᾶς προτάσεις;» ἐξεφώνησαν διὰ μιᾶς καὶ οἱ τρεῖς διερμηνεῖς, ὁ δὲ Ρεῒζ Ἐφέντης ἀπεκρίθη.—«Ἡ μόνη θετική, ἀπόλυτος, ὁριστική, ἀμετάτρεπτος καὶ αἰώνιος ἀπάντησις εἶναι ὅτι ἡ ὑψηλὴ Πύλη ἀποβάλλει ὁποιανδήποτε πρότασιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι θὰ μένῃ πάντοτε εἰς αὐτὴν τὴν γνώμην της ἕως τῆς ἐσχάτης κρίσεως καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν αἰώνων.»—Οἱ διερμηνεῖς ἐπρόσεξαν καλῶς εἰς τοὺς λόγους τούτους, ὅπως ἀναγγείλωσιν αὐτοὺς μὲ ἀκρίβειαν εἰς τοὺς προϊσταμένους των.

Οἱ τρεῖς Πρέβεις μαθόντες ταῦτα τὴν ἐπαύριον τῆς 21 Αὐγούστου ἀπέστειλαν μὲ τοὺς τρεῖς διερμηνεῖς νέαν διακοίνωσιν δριμυτέραν τῆς πρώτης. Ἐν αὐτῇ ἐγράφη ὅτι.—«Συνεπῶς τῆς ἐπισήμου ἀρνήσεως τῆς Πύλης θὰ ἐγένετο χρῆσις παντὸς μέτρου, τὸ ὁποῖον ὑπαγορεύει ἡ φρόνησις, ὅπως φανῶσι τὰ ἄμεσα ἀποτελέσματα τῆς ἀνακωχῆς. Ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλην τὴν χρῆσιν τοιούτων μέτρων, οὐδὲν προετίθετο νὰ παραβλέψῃ τὰς φιλικὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν συμμάχων Δυνάμεων καὶ τῆς Πύλης.»—Ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης, ἅμα ἤκουσε τοὺς πρώτους λόγους τοῦ Ἄγγλου διερμηνέως Χάβερτ ἀνέκραξεν.—«Οὐδεμίαν δέχομαι ἔγγραφον διακοίνωσιν.»—Ὁ Χάβερτ ἐξηκολούθησε νὰ ἀναγινώσκῃ τὴν διακοίνωσιν. Ὁ δὲ Τοῦρκος ὑπουργὸς ἤκουε, ποιῶν σχήματα καὶ στροφὰς προσώπου, ὡς νὰ μὴ ἐνόῃ μηδὲν τῶν ἀναγινωσκομένων. Τότε ὁ Ρῶσσος διερμηνεὺς Φραγκύνης ἐσημείωσε μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀναγνώσεως ὅτι ἡ διακοίνωσις συνετάχθη, ὥστε δὲν ἀφίνει οὐδεμίαν ἀμφισβήτησιν. Ὁ δὲ Γάλλος Δεγρὰνζ ἀνέγνω αὐτὴν αὖθις Τουρκιστί, ὅτε ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης τὸν ἔκαμνε νὰ διακόπτῃ τὴν ἀνάγνωσιν, ζητῶν διασαφήσεις. Ἀκούσας δὲ περὶ δραστηρίων μέτρων ὁ Τοῦρκος ἐζήτησεν.—«Τί ἐννοεῖτε λέγοντες ὅτι θὰ μετέλθωσιν ὅσα μέτρα αἱ περιστάσεις θὰ ὑπαγορεύσωσιν εἰς τὴν σύνεσίν των; Θὰ ἠναγκάζοντο; Καὶ πρὸς τί; Εἴπατέ μοι λοιπόν· ποῖαι εἶναι αἱ προσπάθειαι; τίνα τὰ μέτρα;»—Ὁ Δεγρὰνζ ἀπεκρίθη.—«Οἱ

διερμηνεῖς ἔλαβον διαταγὴν νὰ κοινοποιήσωσιν ἁπλῶς, ἀλλ' ὄχι νὰ συζητήσωσι τὰς φράσεις τῶν προϊσταμένων. Πρέπει ὅμως νὰ περιμείνητε, ὅπως τὸ μάθητε. Ἐὰν μ' ἐρωτᾶτε μὲ ποῖον βεγιαδὲν θὰ πλεύσω τὸν Βόσπορον αὔριον, ἐγὼ ἀποκρίνομαι αὔριον θὰ ἔλθωμεν κατὰ τὸν καιρόν. Ἐὰν ἦναι χειμὼν ἀντὶ τεσσάρων κωπηλατῶν θὰ λάβω ἓξ κωπηλάτας· καὶ ἐὰν ἡ τρικυμία θὰ μεγαλώσῃ θὰ λάβω δεκατέσσαρας. Ἰδοὺ τί θὰ μὲ ὑπαγορεύσωσιν οἱ καιροὶ καὶ ἡ φρόνησις χάριν μικροῦ τινος διάπλου.» — Ὁ Ρεΐζ Ἐφέντης ἀσυνέτως ἤρξατο νὰ ἐπικρίνῃ ὅλην τὴν διακοίνωσιν. Συχνάκις διέκοπτε τοὺς ἀπεσταλμένους θέλων νὰ τοῦ ἐξηγήσωσι τὴν ἔννοιαν ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς φράσεως, μάλιστα εἰς τὰς ἐκφράσεις «Ὅπως φανῶσι τὰ ἄμεσα ἀποτελέσματα τῆς ἀνακωχῆς — Νὰ ἀνασταλῶσι πρὸς τοῖς ἄλλοις τὰ ῥέοντα αἵματα» — ὅτε οἱ διερμηνεῖς ἠρωτήθησαν «Τίνων αἱμάτων;» «τῶν Τούρκων;» εἶπεν ὁ Ἐφέντης. «Καὶ τί μέλλει ἐσᾶς τοὺς Φράγκους διὰ τὸ αἷμα τὸ Τούρκικον; Δὲν σᾶς ἔχομεν χρείαν, οὔτε σᾶς κράζομεν εἰς βοήθειαν. Ἢ ἆρά γε ἐννοεῖτε τὸ αἷμα τοῦ Ῥαγιᾶ Ἕλληνος;» «Τὸ αἷμα ῥέει πανταχόθεν» ἀνέκραξαν ὁμοφώνως ὁ Χάβερτ καὶ ὁ Φραγκύνης. Ὁ δὲ Ρεΐζ ἐξηκολούθει. «Οἱ ἀντιπρόσωποι λαμβάνουσι τοιοῦτο μέτρον. — Ἰδοὺ ἡ ἰδία λέξις, ἥτις εἶναι κενὴ πάσης ἐννοίας· δὲν καταλαμβάνουσι τοῦτο ἆρά γε οἱ Πρέσβεις; — Στερεὰν ἔχουσι τὴν ἀπόφασιν αἱ σύμμαχοι Αὐλαὶ νὰ καταπαύσωσι τὰς ἐχθροπραξίας, δὲν προτίθενται νὰ παύσωσι τὰς φιλικὰς σχέσεις. — Τὸ ὕφος τοῦτο εἶναι σκοτεινότατον· περιέχει ἀντιφάσεις, αἵτινες μὲ ἐκπλήττουσι, καὶ τὰς ὁποίας δὲν δύναμαι νὰ ἐνοήσω. Πῶς δύνανται νὰ παύσωσι τὰς ἐχθροπραξίας χωρὶς νὰ βλάψωσι τὴν φιλίαν; Ἐχθροπραξίαι! φιλία! ὅλα αὐτὰ συγχέονται. Δύνασθε νὰ μὲ ἐξηγήσητε πῶς δύναται νὰ εὑρίσκωνται μαζῆ νερὸ καὶ φωτιὰ ἢ φωτιὰ καὶ βαμβάκι;» — «Ἡ Α. Μ. ὑπακούουσα εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τῆς ἰδίας φρονήσεως. — Ἡ ἐμὴ Ὑψηλότης πρὸ πολλοῦ ἐνέδωκεν εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τῆς φρονήσεώς μου, καὶ ἀπέκρουσε τὰς ἀδίκους σας προτάσεις, τὰς ὁποίας οὐδέποτε θὰ στέρξῃ.» — Αἱ ἀφιλοκερδεῖς συμβουλαί . . . — Ἐὰν ἦναι ἀφιλοκερδεῖς, διατί δίδετε αὐτάς; Σᾶς βεβαιῶ ὅτι αἱ Δυνάμεις ποτὲ δὲν δίδουσι συμβουλάς, οὐδὲ πράττουσι τίποτε, ἐὰν μὴ ἔχωσι συμφέρον.» — Δὲν καθιστᾷ περιττὴν τὴν χρῆσιν μέτρων . . . — Ἰδοὺ πάλιν ἡ ἰδία φράσις! (καὶ μὲ ὀργὴν φωνάζει τότε ὁ Ρεΐζ Ἐφέντης) Ἀνάγκη πᾶσα νὰ μάθωμεν τὴν ἀλήθειαν. Θὰ κηρύξετε τὸν πόλεμον; εἴπατέ το παρρησίᾳ.» — Ὁ Χάρβετ τότε καταθέτων τὴν διακοίνωσιν ἐπὶ τοῦ διβανίου λέγει. — «Ἐγὼ διακηρύττω ἐπισήμως ὅτι σᾶς καταθέτω τὴν δι-

κοίνωσιν.» — Ὁ δὲ Περτὲφ Ἐφέντης ἠθέλησε νὰ ἀντισταθῆ, καὶ διεμαρτύρετο ὅτι οὐδεμίαν δέχεται διακοίνωσιν — «Ἡ βεβαιότης σας θὰ ἦτο παιδαριώδης. Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ λησμονήσετε τὸ σέβας, τὸ ὁποῖον αἱ Αὐλαὶ ὀφείλουσιν ἀναμεταξύ των.» — Τότε ὁ Φραγκίνης ὑπέλαβε — «Τὸ ἴδιον σέβας σας ἐπιβάλλει καθῆκον νὰ μὴν ἀπορρίψητε διακοίνωσιν, ἥτις προσφέρεται πρὸς τὴν ἐξοχότητά σας ἐν ὀνόματι τῶν τριῶν πρώτων Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης.» — Καὶ εὐθὺς οἱ διερμηνεῖς ἀνεχώρησαν. Δύο φορὰς ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης, ἐνῷ κατέβαινον τὴν κλίμακα οἱ διερμηνεῖς, μετεκάλεσε τὸν Χάβερτ νὰ παραλάβη ὀπίσω τὴν διακοίνωσιν· ἀλλ' αὐτὸς ἠρνήθη καὶ ἡ διακοίνωσις ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ Διβανίου.

Οἱ διερμηνεῖς συνέταξαν πιστὴν ἔκθεσιν τῆς ὁμιλίας των πρὸς τὸν Ρεῒζ Ἐφέντην καὶ παρέδωκαν πρὸς τοὺς προϊσταμένους. Οὗτοι δὲ ἐποιήσαντο διασάφησιν περὶ τῶν μέτρων τὰ ὁποῖα ἤθελε μεταχειρισθῶσι κατὰ τὰς περιστάσεις, καὶ παρέδωκαν πρὸς τοὺς διερμηνεῖς. Τὰς δὲ 9 Σεπτεμβρίου ἦλθον οἱ διερμηνεῖς εἰς τὸ Κιόσιον τοῦ Ὀθωμανικοῦ πρωθυπουργοῦ, διότι ἦτον ἀσθενής, καὶ ἵνα ἐγχειρίσωσι τὴν διασάφησιν. Ἔλεγε δὲ αὕτη. — «Ἐὰν ἡ Πύλη μὴ ἔστεργε τὴν μεσολάβησιν, πάραυτα αἱ Δυνάμεις θὰ προσήγγιζον εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἡ προσέγγισις ἐσήμαινε τὴν σύστασιν ἐμπορικῶν σχέσεων πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ἐὰν ἡ Πύλη ὡσαύτως ἠρνεῖτο καὶ τὴν ανακωχήν, αἱ Δυνάμεις, οὐδαμῶς ἀφιστάμεναι τῶν ὑπαγορεύσεων τῆς φρονήσεως, θὰ ἐπροσπάθουν νὰ τύχωσι τὰ ἄμεσα ἀποτελέσματα τῆς ἀνακωχῆς, ἐμποδίζουσαι κατὰ τὸ δυνατὸν πᾶσαν σύγκρουσιν τῶν ἐμπολέμων μερῶν, ἀλλ' οὐδαμῶς συμμετέχουσαι τῶν ἐχθροπραξιῶν. Οἱ σύμμαχοι στόλοι θὰ προσταχθῶσι νὰ συνάψωσι φιλικὰς σχέσεις, καὶ νὰ ἐμποδίσωσι πᾶσαν κατὰ θάλασσαν ἀποστολὴν στρατοῦ ἢ ὅπλων ἐκ Τουρκίας ἢ Ἀφρικῆς ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ἡ τοιαύτη τῶν θαλασσίων δυνάμεων ἀνάπτυξις θὰ καθίστα σεβαστὴν τὴν θέλησιν τῶν Αὐλῶν. Οἱ ναύαρχοι θὰ ἐποιοῦντο χρῆσιν τῶν δυνάμεών των, ἐὰν οἱ Μουσουλμάνοι ἐζήτουν ἰσχυρογνώμως νὰ ἐκβιάσωσι τὸν ὑπὸ τὸν στόλον ἐμποδιζόμενον διάπλουν.» — Ἅμα ὁ Περτὲφ Ἐφέντης εἶδε τοὺς διερμηνεῖς, ἔσπευσε νὰ τοὺς ἐρωτήση, ἐὰν πάλιν ἦλθον νὰ τοῦ ἐγχειρίσωσιν ἔγγραφον οἱονδήποτε, διότι οὐδὲν θὰ δεχθῆ. Ὁ Δεγρὰνζ ἐδήλωσεν ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ συνάδελφοί του ἦλθον νὰ τοῦ δώσωσι τὰς ἑρμηνείας, τὰς ὁποίας αὐτὸς ἐζήτησε περὶ τῶν μέσων καὶ τῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ἡ διακοίνωσις 31 Αὐγούστου, ἐὰν ἡ Πύλη ἀπορρίψη τὴν μεσολάβησιν. Τότε ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης ἀπεκρίθη. — «Τὸ «ἐὰν» μὴ ἐκφράζετε ὡς ὑποθετικόν· διότι σᾶς βεβαιῶ ἡ ὑψηλὴ Πύλη ἀπορρί-

πτει τὴν μεσολάβησιν ἀναμφιβόλως.» — Τότε πάλιν ὁ Δεγρὰνζ ἐξηκολούθησε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐγγράφου τῶν ἑρμηνειῶν. Ὁ δὲ Ῥεῒζ Ἐφέντης ἀκούσας ἅπαντα εἶπεν. — «Ἡ Πύλη πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ ἐπιμένῃ εἰς ὅσας ἐπανειλημμένως ἐξεδήλωσεν ἀρχάς. Αἱ ἀρχαί της εἶναι αἰώνιαι. Κρατεῖ τὴν Ἑλλάδα δικαιώματι κατακτήσεως. Οἱ Ἕλληνες εἶναι ὑπήκοοί της. Οὐδεμία Κυβέρνησις ἔχει δικαίωμα ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὰς σχέσεις τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Μουσουλμάνων. Τί μᾶς σκοτίζουσιν αἱ Δυνάμεις; Ὅλαι ἔχουσι φιλίαν μὲ ἡμᾶς. Ἡμεῖς οὐδὲν παρ' αὐτῶν ἐζητήσαμεν. Τίνας ἀξιώσεις δύνανται νὰ ἔχωσιν; Ἡμεῖς πρὸς καθεμίαν τούτων συνωμολογήσαμεν συνθήκας, τὰς ὁποίας διατηροῦμεν ἀκριβῶς. Ἡ Πύλη διακηρύττει ὅτι φροντίζει περὶ διατηρήσεως τῆς εἰρήνης περισσότερον πάσης ἄλλης Δυνάμεως, Ἀλλὰ τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἀναφέρουσιν, οὐδαμῶς συμβιβάζονται μὲ τὰ φιλικὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα αἱ Κυβερνήσεις δεικνύουσι πρὸς τὴν Πύλην. Ἡ Πύλη θὰ κανονίζεται κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τὴν φρόνησιν κατὰ τὴν ὁποίαν πάντοτε διέπρεψεν. Ἐὰν λοιπὸν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν συμμαχικῶν στόλων ἐνεργήσωσι τὰ ἐννοούμενα μέτρα, αὐτοὶ πρῶτοι ἀρχίζουσι τὴν ἐπίθεσιν. Καὶ τότε οἱ Ὀθωμανοὶ πλοίαρχοι θὰ ἐνεργήσωσι καὶ αὐτοὶ κατὰ δοθείσας διαταγάς, καὶ ἡ Πύλη θὰ καταφύγῃ εἰς ὅσα μέτρα ἤθελε κρίνῃ καταλληλότερα. Διὰ τελευταίαν καὶ ὑστέραν φορὰν ἐπαναλαμβάνω καὶ διακηρύττω ὅτι ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ὑπὲρ πάντα ἄλλον ποθεῖ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν διατήρησιν τῶν φιλικωτάτων σχέσεων πρὸς τὰς Δυνάμεις. Οὐδέποτε αὕτη θὰ ἀθετήσῃ τὰς συνθήκας, ἀλλὰ θὰ τὰς διατηρήσῃ ἱερὰς καὶ ἀναλλοιώτους. Ἡ τιμωρία καὶ τὰ κατάβαρα ἂς πέσωσιν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον καὶ εἰς τὸν μέλλοντα ἐπὶ τῶν πρώτων χειρῶν, αἵτινες ἀρχίζουσι τὴν ἀδικίαν. Ἡ Πύλη ἀπ' ἐδῶ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς κηρύττει ὅτι αἱ Δυνάμεις εἶναι ἡ αἰτία τῆς καταλύσεως τῶν συνθηκῶν.»

Οἱ διερμηνεῖς ἐπιστρέψαντες εἰς τοὺς προϊσταμένους ἀνέφερον τὴν ἀπάντησιν τῆς Πύλης, ἥτις ἐθεωρήθη οὐ μόνον ὁριστικὴ ἄρνησις τῶν προτάσεων, ἀλλὰ καὶ ἀπειλή. Ἐξεπλάγησαν δὲ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν συμμάχων Δυνάμεων, ἀκούσαντες ὅτι ὁ Ῥεῒζ Ἐφέντης ἐχαρακτήριζεν ἐπίθεσιν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μέτρων, ἅτινα οἱ ναύαρχοί των ἔμελλον νὰ ἐκτελέσωσι κατὰ τὴν συνθήκην· διότι ἔβλεπον ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ Πύλη ἔπρεπε νὰ λάβῃ μέτρα, περὶ τῶν ὁποίων ἐτήρει ἄκραν σιωπήν. Ἀπήτησαν λοιπὸν διασαφήσεις περὶ τῶν μέτρων τούτων παρὰ τοῦ Ῥεῒζ Ἐφέντη. Προσεῖπον ὅτι τὴν σιωπήν του θὰ ἐξελάμβανον ὡς σημεῖον ἐχθρικῶν διαθέσεων

τοῦ Διβανίου. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν περίστασιν θὰ ἔσπευδον καὶ αἱ Δυνάμεις ἐκ παντὸς τρόπου νὰ ἐκτελέσωσιν, ὅσα καθήκοντα ἐπιβάλλει αὐταῖς ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη τῆς Τουρκίας. Σφόδρα ἐταράχθη ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης εἰς τὴν δευτέραν ταύτην ἐρώτησιν τῶν διερμηνέων καὶ ἀπεκρίθη.—«Τὰ ἴδια αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ὁρμοῦσι τὰς Κυβερνήσεις σας, τὰ ἴδια αἰσθήματα παρορμῶσι καὶ τὴν Πύλην. Ὑπὸ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἐδόθησαν εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου αἱ προσήκουσαι ὁδηγίαι, καὶ διετάχθησαν νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ τοὺς κανόνας τῆς φιλίας.»—Προσκληθεὶς δὲ νὰ ἀναπτύξῃ σαφέστερον τὴν διάνοιάν του, ἐβεβαίωσε τοὺς παρεστῶτας ὅτι.—«Οἱ Ὀθωμανικοὶ πλοίαρχοι ἐπροστάχθησαν νὰ μὴ ἐπιχειρήσωσιν οὐδὲν ἐναντίον εἰς τὴν φιλίαν, ἐὰν μὴ πρότερον εἰδοποιήσωσι τὴν Πύλην περὶ ἁπάντων τῶν συμβαινόντων. ἄλλως ἀδίκως ἠρώτων νὰ μάθωσι τί θὰ πράξῃ ἡ Πύλη, διότι καὶ αὐτὴ ἠγνόει τὸ μέλλον. Γνωστὸν δὲ εἶναι εἰς ὅλους ὅτι ἡ Πύλη δὲν ἐνησχολεῖτο νὰ ἐξιχνιάσῃ τὸ μέλλον τοῦτο, ὡς ἐποίουν αἱ ἄλλαι Δυνάμεις »—Τότε ὁ Γάλλος διερμηνεὺς Δεγρὰνζ ἀνέκραξεν —«Ἐδῶ δὲν πρόκειται περὶ ρητορικῆς θεωρίας, ἀλλὰ περὶ γεγονότος πραγματικοῦ. Ἰδοὺ οἱ στόλοι σου· ἰδοὺ καὶ οἱ ἰδικοί μας. Ἵστανται ἀπέναντι ὁ εἷς τοῦ ἄλλου. Αἱ τρεῖς γέφυραι κεῖνται ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς σου. Λέγεις θὰ διαπλεύσω. Ἐὰν δὲ οἱ Εὐρωπαῖοι ἀντισταθῶσιν εἰς τὸν διάπλουν μου, ἀρχίζουσιν αὐτοὶ τὴν ἐπίθεσιν. Ἡμεῖς λέγομεν ὅτι μᾶς διωρίσθη νὰ μὴ συγχωρήσωμεν εἰς κανένα τὴν διάβασιν, μήτε νὰ ἀφήσωμεν πυρπολικὰ κατὰ τῶν Τούρκων, μήτε πλοῖα πολεμικὰ κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Θέλομεν τὴν ἀνακωχήν. Ὅστις ἐπιχειρισθῇ νὰ τὴν ἀθετήσῃ, αὐτὸς εἶναι ὑπεύθυνος εἰς τὰς συνεπείας, αὐτὸς ἀρχίζει τὴν προσβολήν.»—Εἰς ταῦτα ἀντεπαρετήρησεν ὁ Περτέφ.—«Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη δὲν δέχεται συλλογισμὸν τοιουτοτρόπως. Εἶναι κυρία εἰς τὴν οἰκίαν της. Πρόκειται περὶ τῶν ὑπηκόων της, περὶ τῶν θαλασσῶν της, περὶ τῶν παραλίων της, περὶ τῶν στόλων της. Μὲ ὄχι ὀλιγωτέραν ἐπιμονὴν ἐρωτᾶτε ἡμᾶς τί θὰ πράξωμεν ; Ὁμολογήσατέ το Κύριε· δὲν εἶναι τὸ ἴδιον ὡς νὰ ἐλέγετε πρός τινα. Ἐὰν σὲ ραπίσω τί θὰ κάμῃς; Τοιαῦτα ἐρωτήματα προτείνετε. Ὅσον ἀπὸ μέρους ἡμῶν, θὰ διαμένωμεν εἰς τὴν φιλίαν.»—Ἐξηκολούθουν δὲ ὁ Δεγρὰνζ καὶ ὁ Χάβερτ νὰ ἐνοχλῶσι διὰ νέων ἐρωτήσεων τὸν Περτέφ. Αὐτὸς ἐρεθισθείς, ἀνεβόησε.—«Μάτην ἐνοχλεῖτε καὶ τὸν ἑαυτόν σας καὶ ἐμέ.» —Τότε ἐνόησεν ὁ Χάβερτ ὅτι ὁ Ὀθωμανὸς ὑπουργὸς ἦτον ἀμετάπειστος, καὶ εἶπε· πᾶσα αὐτοῦ σιωπὴ θὰ ἦτο σημεῖον τοῦ ὅτι ἡ Τουρκία διατίθεται εἰς πόλεμον· καὶ ἑπομένως θὰ ἠναγκάζοντο

καὶ αὐτοὶ οἱ Πρέσβεις νὰ λάβωσι μέτρα ὑπαγορευόμενα ὑπὸ ἐνδεχομένης διαρρήξεως πολέμου.» — «Πῶς εἴπατε ; ἠρώτησεν ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης, τί εἴπατε; ῥῆξιν πολέμου ; Πρὸς τί; Ἀπατᾶσθε μὰ τὴν ἀλήθειαν. Τοιαύτη λέξις βέβαια οὐδέποτε ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν οὐδενὸς τῶν φίλων μας Πρέσβεων. Τὴν λέξιν ταύτην διϊσχυρίζομαι ὅτι οὐδέποτε ἤκουσα.» — Ἐξηκολούθησε δὲ νὰ λέγῃ. — «Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἀμεταθέτως βούλεται νὰ διατηρήσῃ καὶ περιθάλψῃ τὰς φιλικὰς σχέσεις της πρὸς τὰς τρεῖς Δυνάμεις, καὶ τελευταῖον εἶπεν. — «Ἀναγγείλατε πρὸς τοὺς Πρέσβεις σας, ὅτι, ἐπειδὴ εἰλικρινῶς αὐτοὶ ἐπιποθοῦσι τὴν εἰρήνην, οὐδέποτε ἡ Πύλη θὰ παρεκτραπῇ τῆς εὐθυτάτης ὁδοῦ εἰς τὴν φιλίαν, μὲ τὴν ὁποίαν συνδέεται μὲ τὰς Αὐλάς. Οἱ δεσμοὶ τῆς φιλίας οὐδέποτε θὰ διακοπῶσιν. Ἰδοὺ ἡ ὁριστική μου ἀπάντησις.»

Τοιαύτη ὁριστικὴ ἀπάντησις τοῦ Ρεῒζ Ἐφέντου δὲν ἐφάνη εἰς τοὺς διερμηνεῖς παντάπασιν κατηγορητική· καὶ ἕνεκεν τούτου δὲν ἔκριναν εὔλογον νὰ διατρίψωσιν εἰς πλειοτέρας ἐρωτήσεις· διότι δὲν ἀμφίβαλλον περὶ τοῦ δεινοῦ κινδύνου, ὅστις ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἠδύνατο νὰ ἐπιπέσῃ μεθ' ὅλης τῆς ὁρμῆς του. Ἡ ῥῆξις πολέμου ἦτο καταφανὴς καὶ δυσκόλως ἀπεκρύπτετο. Ἀνεχώρησαν καὶ ἀνέφερον ἅπαντα εἰς τοὺς οἰκείους Πρέσβεις. Οἱ τρεῖς ἀντιπρόσωποι τῶν συμμάχων, βλέποντες ἀμετάθετον τὴν Πύλην εἰς τὸ νὰ παραδεχθῇ τὴν ἀνακωχὴν, εἰδοποίησαν τὰς Αὐλάς των καὶ ὅλους τοὺς ἐν Τουρκίᾳ προξένους των, ὅπως ἐκδηλώσωσι πρὸς τοὺς ἐκεῖ ἐμπορευομένους ὑπηκόους τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, καὶ συστήσωσιν αὐτοῖς μεγίστην φρόνησιν καὶ περίσκεψιν, διασκεδάζοντες ταὐτοχρόνως τοὺς φόβους των. Ὁ Ριπωπιὲρ μάλιστα ἔγραψε πρὸς τὸν ναύαρχον Γρεῒχ, τῆς ἐν τῇ Μαύρῃ Θαλάσσῃ Ρωσσικῆς μοίρας, ὅπως φροντίσῃ πρὸς ἀσφάλειαν τῆς οἰκογενείας του. Τῇ δὲ 19 Σεπτεμβρίου δύο πλοῖα Ρωσσικὰ ἐμπορικῆς σημαίας καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ συμφωνοῦντος εἰς τοὺς ὅρους τῶν συνθηκῶν περὶ τῶν διαπλεόντων τὸν Βόσπορον, καὶ ἄνευ οὐδενὸς στρατιωτικοῦ σημείου ἠγκυροβόλησαν εἰς Βουγιουκτερέ. Ἀλλ' ἡ Πύλη ὑποπτεύσασα ὡς πολεμικὰ, ἐζήτησεν ἐξηγήσεις παρὰ τοῦ Ριπωπιέρ. Ὁ Ρῶσσος διπλωμάτης ὡμολόγησεν εἰλικρινῶς ὅτι Αὐτοκρατορικὴν σημαίαν δὲν ἔφερον, καὶ ὅτι ἐὰν καὶ περισσότερα πολεμικὰ πλοῖα ἐνεφανίζοντο εἰς Βουγιουκτερὲν, ἡ ἔλευσίς των θὰ ἐδικαιολογεῖτο ἐκ τῆς διαγωγῆς τῆς Πύλης, ἥτις παντοίους φόβους ἐνέβαλεν εἰς τὴν Ρωσσικὴν ἀποικίαν. Τὸ Διβάνιον ἐταράχθη εἰς τοιαύτην ἀπάντησιν, καὶ ὁ Σουλτάνος διέταξε οὐδεὶς νὰ ἐξετάζῃ τοιαύτην ὑπόθεσιν. Μετ' ὀλίγον ἔμαθον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι Ρωσσικὰ στρα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

τεύματα συνεκεντροῦντο ἐν Τομαρκιάνῃ τῆς Βασαραβίας. Καὶ πάλιν ἡ Αὐστριακὴ διωλωματία ἐθορύβησε, καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐψιθύριζον ὅτι πόλεμον θὰ ἀρχίσῃ ἡ Ρωσσία. Ὁ Βαρὼν Ὀτεμφὲλς Πρέσβυς τῆς Αὐστρίας ἠρώτα τὸν Ριπωπιέρον, ἐὰν ἀληθεύωσι τὰ ᾀδόμενα. Ὁ δὲ Ριπωπιὲρ μετὰ εἰρωνείας ἀπεκρίνετο — «Ἀμφιβάλλω ἐὰν ἀληθεύῃ· διότι διὰ τοιαύτης ὁδοῦ ἤκουσα καὶ ἐγὼ ὅτι 30,000 Αὐστριακοὶ συγκεντροῦνται ἐν Τρανσιλβανίᾳ.» — Ἔδωκε δὲ αὐτῷ νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ἐγκύκλιον τοῦ Νελσερὼδ, ἐν ᾗ ἔλεγεν ὁ Ρῶσσος διπλωμάτης, ὅτι ἐὰν ἡ Πύλη μεταχειρισθῇ βίαν κατὰ τῶν τριῶν Πρέσβεων, ἀμέσως θὰ εἰσήρχετο Ρωσσικὸς στρατὸς εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν ἔδαφος. Ὅταν δὲ ἠρωτήθη παρὰ τῆς Πύλης ὁ Ριπωπιὲρ τί σημαίνει ἡ κίνησις τοῦ Ρωσσικοῦ στρατοῦ, ἀπεκρίνατο ὅτι ἦτον ἁπλῆ μετάβασις ἐξ ἑνὸς εἰς ἄλλον στρατῶνα.

Ἐντοσούτῳ ἡ Πύλη ὠχύρωνε τὰ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ Ἑλλησπόντου φρούρια, ἔφερε στρατεύματα ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ παρεσκευάζετο εἰς πόλεμον. Ἀλλ' ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας τας ὁ θάνατος τοῦ Κάνιγγος. Ἤλπιζεν ὅτι ἡ τελευτὴ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, τοῦ αἰτίου παντὸς κινήματος καθ' ἑαυτῆς, ἤθελε δώσῃ ἄλλην πολιτικὴν φορὰν εἰς τὸν ἀπειλούμενον κίνδυνον, καὶ ὅτι ἡ ἐπέλευσις τῶν Τορείων εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἀγγλικῆς διπλωματίας ἤθελε χαλαρώσῃ, ὅσα ὁ μέγας ταραξίας τῆς Ἀγγλίας προετοίμασε πρὸς ὄλεθρον τῆς δεσποτείας Ὅπως δὲ κατασιγάσῃ τὰς φωνὰς τῆς μεσιτευούσης συμμαχίας, καὶ ἐφελκύσῃ τοὺς ἀποστάτας, ἤνοιξε θύραν ἐλέους πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἀγαθάγγελον, καὶ διέταξεν αὐτὸν νὰ καλέσῃ ὅλους τοὺς ἀποπλανηθέντας εἰς ἀποστασίαν ραγιάδας εἰς μετάνοιαν καὶ προσκύνησιν τοῦ μεγάλου Κυρίου των, ὅπως λάβωσιν ἔλεος καὶ συγχώρησιν. Καὶ δὲν ἔλειψεν τότε ὁ Πατριάρχης νὰ λάβῃ ἐπισήμους ἀναφορὰς ὁπλαρχηγῶν τινῶν ἐκ τῶν ὑπὸ τὰ Ὀθωμανικὰ ὅπλα κατεχομένων ἐπαρχιῶν καὶ τῆς Εὐβοίας, διὰ τῶν ὁποίων ἐξεθείαζον τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κιουταχῆ, καὶ μετανοοῦντες δι' ὅσα ἔπραξαν ἐζήτουν τὸ ἔλεος τοῦ Σουλτάνου διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ Πατριάρχου, τὴν ἀπόδοσιν τῶν κτημάτων καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν φόρων, τοὺς ὁποίους ὤφειλον νὰ πληρώσωσιν ἐξ ἀρχῆς τῆς ἀποστασίας μέχρι τοῦ παρόντος ἔτους τοῦ προσκυνησμοῦ των. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο λαβὼν ὁ Σουλτάνος παρὰ τοῦ Πατριάρχου, ὅστις τὸ ἐπαρουσίασεν εἰς τὸ Διβάνιον προσελθὼν μετὰ δώδεκα Ἀρχιερέων, εὐθὺς ἀπέλυσε τέσσαρας ἐπισκόπους, οὓς ἐκράτει ὁμήρους καὶ ἄλλους ἐπὶ πολιτικῷ λόγῳ κρατουμένους Ἕλληνας, καὶ προσεκήρυξε πλήρη ἀμνηστίαν εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας, ὧν οἱ

ὑπλαρχηγοὶ ὑπέγραψαν τὴν ἀναφοράν. Τοιαῦτα πράξασα ἡ Πύλη ἐκοινοποίει εἰς τὰς Δυνάμεις καὶ ἐξαιρέτως πρὸς τὴν φίλην Αὐστρίαν, ὅτι μεσολάβησις εἰρηνοποιήσεως παρὰ ξένων δὲν ἔχει χώραν, καθότι οἱ Ἕλληνες προσκυνοῦσιν αὐτὴν καὶ ζητοῦσι τὸ ἔλεός της. Ἡ Αὐστρία εὐθὺς ἀνέλαβε θάρρος εἰς τὰς προσδοκίας της. Ἤλπιζεν ὅτι ἡ ἔλλειψις τοῦ Κάνιγγος ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ μυστικοσυμβουλίου, καὶ ἡ ἔκφρασις τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν εἰς τὴν πρωθυπουργίαν λόρδου Γκοντερὶχ πρὸς τὸν ἐν Λονδίνῳ Πρέσβυν τῆς Αὐστρίας πρίγγιπα Ἐστερχάζην, ὅτι ἐὰν μὴ ἐπίστευεν ὅτι τὰ ἐν Πετρουπόλει ἀποφασισθέντα δὲν ἤθελε ὑπερβῶσιν πέραν τοῦ δέοντος, βεβαίως δὲν ἤθελαν καταφέρει κίνδυνον τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας· ἀλλ' ἤθελον ἐπαναφέρει τὴν διπλωματίαν εἰς τὴν παλαιὰν πορείαν τῆς ἀπολυτοφροσύνης. Διὸ ὁ πρίγγιψ Μετερνὶχ κατὰ τὴν ἐν Τέπλιτσ συνέντευξιν, συνέσφιγξε περισσότερον τοὺς ἰσχυροὺς δεσμοὺς τῶν δύο μεγαλητέρων Δυνάμεων τῆς Γερμανίας, καὶ τὸ πνεῦμα τῶν διπλωματῶν ἐπανήρχετο εἰς τὰς παλαιάς του πλάνας. Ἐστοχάζετο ὅθεν ὁ Μετερνὶχ ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Τόρεις ἐπανῆλθον εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἐπείσθησαν οἱ διπλωμάται αὐτῆς περὶ τῆς ὁμοφροσύνης τῶν Γερμανικῶν Αὐλῶν εἰς τὴν προτέραν ἀποκατάστασιν τῆς πολιτικῆς διευθύνσεως τῶν μοναρχιῶν, ἤθελε στέρξωσι τὴν πολιτικήν του, καὶ ἐπομένως χαλαρωθῶσι τὰ προετοιμασθέντα σχέδια τοῦ φιλελευθέρου Κάνιγγος περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος δι' ἐπιβολῆς πρὸς τὸν Σουλτάνον. Πρὸς τούτοις δὲν ἤθελε πράξῃ διαφοροτρόπως καὶ ἡ Γαλλία, ἧς ἡ διπλωματία ἔσπευδε νὰ καταπνίξῃ οἱαδήποτε ἐπαναστατικὰ στοιχεῖα, ἡ ἀντίδρασις ἤθελεν ἀντιτάξῃ εἰς τὴν πολιτικὴν πορείαν τοῦ ἀπολυτόφρονος ὑπουργείου της, συμπαθοῦσα μετὰ λαοῦ περιδόξου τῆς ἀρχαιότητος ἀγωνισθέντος εἰς τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἐκλαμπρύνοντος μὲ νέα ἔνδοξα κατορθώματά του τὸν ἀγῶνα ἐλευθερίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ εὐερέθιστος Γαλλικὸς λαὸς ἐνεθουσιᾶτο.

Ἤλπιζε λοιπὸν ὁ Μετερνὶχ ὅτι εἰς τὸ νέον του πρόγραμμα ἤθελε παραδεχθῶσιν ὅλα τὰ μυστικοσυμβούλια, καὶ ἡ Ρωσσία ἤθελεν ἀπομονωθῇ εἰς τὰ περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος γινόμενα. Ἐποιήσατο διὸ προτάσεις πρὸς τὴν Πύλην, ὅτι ἡ Αὐστρία ὡς τρίτη Δύναμις ἐν τῷ παιγνιδίῳ τῷ φέροντι ὅλον τὸ κέρδος πρὸς τοὺς συμμάχους, καὶ οὐδὲν πρὸς τὴν Πύλην, ἦτον ἱκανὴ νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ὁμόνοιαν μεταξὺ Πύλης καὶ τῶν συμμάχων Δυνάμεων. Σπουδαίαν ἐπὶ τούτῳ διακοίνωσιν ἐποίησε πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆς Αὐστρίας Πρέσβυν Ὀτεμφὲλς τὰς 2 Ὀκτωβρίου 1827. Ἐν αὐτῇ διελάμβανεν ὅτι ἡ θέσις τῶν τριῶν Δυ-

λῶν ἀπέναντι τῆς Πύλης προκύπτει οὐχὶ ἐκ ζητήματος δικαίου, ἀλλὰ περὶ γεγονότος τετελεσμένου. Ἀπὸ τοῦδε οὐδὲν τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν δύναται νὰ ὀπισθοχωρήσῃ, χωρὶς νὰ ριψοκινδυνεύσῃ τὴν τιμήν του· διότι πρόκειται οὐχὶ τοσοῦτον περὶ Ἑλλάδος, ἀλλὰ περὶ μεσιτείας, ἥτις κατηγορητικῶς προσεφέρθη ὑπὸ τῆς Πύλης.»—Ἡ ὑπάρχουσα μεγάλη διαφορὰ (ἔγραφε) μεταξὺ τούτων τῶν δύο ζητημάτων ἠνάγκασε τὴν Αὐστρίαν νὰ τραπῇ νέαν ὁδὸν, ἣν ἐβάδισαν αἱ συγκυρώσασαι τὴν συνθήκην Δυνάμεις. Οὐδεὶς λοιπὸν λόγος περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ μόνον περὶ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθησαν αἱ Κυβερνήσεις, ὅπως βιάσωσι τὴν Ὀθωμανικήν. Ὁ τύπος ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει πρωτεύει τῆς οὐσίας τοῦ πράγματος. Τὰ συμφέροντα συνάμα τῶν τριῶν Δυνάμεων ἀποβλέπουσι εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ τέρμα νὰ διατηρήσωσι τὴν πολιτικὴν εἰρήνην. Ἀλλ' ὅμως τὰ συμφέροντα αὐτὰ ὑπ' ἄλλην ἔποψιν διασταυροῦνται, καὶ τοσοῦτον ἀντιφάσκουσιν, ὥστε ἐπηρεάζουσιν εἰς τὴν ἐνέργειαν ἀπὸ κοινοῦ. Ἡ Πύλη ἐνόησεν ὅτι οἱ δεσμοί, οἵτινες συνδέουσι τὰς τρεῖς Αὐλὰς, εἶναι ἀδιάρρηκτοι καὶ πλαστοί. Ἡ ἔλλειψις τοῦ ὁμοειδοῦς χαρακτῆρος καὶ δεσμοῦ συμφερόντων ἐμβάλλει τὴν ἐλπίδα εἰς αὐτὴν, ὅτι αἱ Αὐλαὶ ταχύτερον ἢ ἀργότερον θὰ χωρισθῶσιν ἀπ' ἀλλήλων. Διὸ ἀπέναντι τοιαύτης θέσεως ἡ Αὐστρία ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκφράζῃ εὐχὴν, ὅπως τελεσθῇ ἡ εἰρηνοποίησις διὰ τῆς μεγαθύμου πρωτοβουλίας τοῦ Σουλτάνου. Ἡ μὲν Αὐστρία ἀπεμονώθη εἰς ταύτην τὴν φιλονεικίαν, ἐπειδὴ οὐδαμῶς δύναται νὰ παραβιάσῃ ὅ,τι ὑπολαμβάνει ἀρχὴν δικαίου ἀναμφισβητήτου. Ἐνῷ δὲ αἱ τρεῖς Δυνάμεις καὶ αὐτὴ ἡ Πύλη, ἕνεκα τῶν κινημάτων των κατήντησαν εἰς τοιαύτην ὀδυνηρὰν θέσιν, ὥστε δὲν δύνανται νὰ ὑπάγωσιν ἐμπρὸς, οὔτε νὰ στραφῶσιν ὀπίσω, ἡ Αὐστρία μένει πάντῃ ἐλευθέρα καὶ ἀπόλυτος δύναμις τῶν πράξεών της. Ἐὰν ἀπεφάσιζεν ἡ Πύλη νὰ ἀπαντήσῃ πρὸς τὰς Δυνάμεις ὅτι ἡ ἄρνησις της ἀφορᾷ εἰς τὸν τρόπον, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν οὐσίαν τῶν προτάσεών των. Ἐὰν ἀπεφάσιζεν αὐτὴ νὰ ἐκφράσῃ τὴν λέξιν «Εἰρηνοποίησιν» καὶ νὰ δηλώσῃ συγχρόνως, ὅτι ἐὰν μετήρχοντο ἀπειλὴν αἱ Δυνάμεις, εὑρίσκετο ἴσως τρόπος τοῦ νὰ συνενοηθῶσι, θὰ ὑπερεξεπληροῦντο οἱ διακαέστατοι πόθοι τοῦ Βιενναίου μυστικοσυμβουλίου. Δυστυχῶς ὅμως οὐδεμία ἐλπὶς ὅτι ἡ Τουρκία θὰ ἐπιδείξῃ τοιαύτην φρόνησιν. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ εὑρεθῶσιν ἄλλοθι οἱ τρόποι εὐτυχοῦς λύσεως. Ὁ ἀρχικαγγελάριος τῆς Αὐστρίας ὁμολογεῖ ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπεχείρει τὴν ἔρευναν ταύτην, ἐὰν μὴ ῥητῶς προσκαλούμενος ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ μυστικοσυμβουλίου, εἶχε καθῆκον νὰ ἀπαν-

τήση. Ἡ κυβέρνησις τῆς Ἀγγλίας, κληρονομήσασα θέσιν ἀκανθώδη, εἶναι ἀξία νὰ τύχῃ βοηθείας. Αἱ διασαφήσεις της εἶναι εἰλικρινεῖς, ἐπειδὴ τείνουσι νὰ προλάβωσι ἀναρίθμητα δυστυχήματα, ἢ τοὐλάχιστον νὰ ἀναστείλωσι τὴν πορείαν των. Ὁ ὑποστηρίζων ταύτας θὰ ἐργασθῇ πρὸς παγίωσιν εἰρήνης. Δύσκολον ὅμως ὑπάρχει τὸ νὰ συνδιαλλαχθῶσι δύο ἀντίθετα ἀλλήλοις γεγονότα, δηλαδὴ τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα, τὸ ὁποῖον ἀπειλεῖ μεγάλην τινὰ μερίδα τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, καὶ ἡ ἠθικὴ ἐξάντλησις, καθ' ἣν διατελεῖ ἡ Τουρκία, μολονότι φαντάζεται ὅτι ἔχει ἀποκτημένην μεγάλην Δύναμιν ὑλικήν. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀντισταθῇ τις εἰς τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν κακῶν, τὰ ὁποῖα ἐξ ἀνάγκης θὰ προκύψωσιν ἐκ τῆς δεινῆς θέσεως τῶν ἀξιώσεων τῶν συμμάχων Αὐλῶν καὶ τῆς ἀπολύτου ἀρνήσεως τῆς Πύλης. Ἀνάγκη διὸ πᾶσα νὰ χωρισθῶσιν ἀπ' ἀλλήλων τὰ ἀμφισβητούμενα ἀντικείμενα, ὡς ἄλλοτε ἐχωρίσθη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἀπὸ τῶν Ρωσσικῶν διαφορῶν. Εἰς μὲν τὴν Πύλην μία μόνη ἀπολείπεται ὁδὸς σωτηρίας, νὰ παραιτηθῇ δηλαδὴ τὸ σύστημά της εἰς τὴν ἄρνησιν καὶ τὴν παθητικὴν ἀντίδρασιν· διότι αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις κατέλαβον ἤδη ὁριστικὴν θέσιν ἀπέναντι αὐτῆς. Ἂς ἀποτανθῇ πρὸς τὴν Αὐστρίαν, ἥτις εἶναι φίλη αὐτῆς καὶ τῶν Κυβερνήσεων, τὰς ὁποίας ἡ Πύλη νομίζει ἀντιπάλους. Ἂς ποιήσῃ πρὸς τὴν Αὐστρίαν προτάσεις ἐμπιστευτικῶς. Ἂς λαλήσῃ εἰς ἡμᾶς, ὅπως δώσῃ εἰς ἡμᾶς τὰ μέσα τοῦ νὰ λαλήσωμεν πρὸς τοὺς συμμάχους μας. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μυστικοσυμβούλιον Βιέννης προσεφέρθη πρὸς τὴν Πύλην μετὰ πληρεστάτης εἰλικρινείας, ὁποίαν ἐπιβάλλουσιν ὁ χαρακτὴρ τοῦ Αὐτοκράτορος Φραγγίσκου καὶ τὰ καθήκοντα πεφωτισμένης φιλίας, παραγγέλλεται ὁ Βαρῶν Ὀτεμφὲλς νὰ ποιήσῃ πρὸς τὸν Ρεῒζ Ἐφέντην τὰς ἑπομένας εἰσηγήσεις. Ἐν πρώτοις ὤφειλε νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἡ Πύλη ἐκινδύνευε νὰ περιέλθῃ εἰς προφανῆ ῥῆξιν πρὸς τὰς τρεῖς Δυνάμεις, καὶ νὰ ὑποστῇ ὅλα τὰ δεινὰ Ρωσσικοῦ πολέμου, ὅστις ἐγίνετο ὄχι βεβαίως χάριν κατακτήσεως, ἥτις ἀπᾴδει πρὸς τὸν τίμιον χαρακτῆρα τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου, ἀλλ' ἐπὶ σκοπῷ ἵνα καταβληθῇ ἡ ἰσχυρογνωμία ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Συμφέρει εἰς τὴν Τουρκίαν νὰ προλάβῃ τὴν ὀλεθρίαν κρίσιν μὲ τὸ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τοῦ Αὐστριακοῦ μυστικοσυμβουλίου. Ὁ σκοπὸς θὰ ἐπετυγχάνετο, ἐὰν ἔστεργεν ἡ Πύλη τὴν ἀνακωχήν. Ἐὰν δὲ καὶ ἠρνεῖτο ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης, δὲν ἔπρεπε ν' ἀποδειλιάσῃ διὰ τοῦτο ὁ Πρέσβυς τῆς Αὐστρίας. — Ἡ διακοίνωσις ἐτελείωνεν ὧδε. — «Δότε πρὸς τὸν Ρεῒζ Ἐφέντην νὰ νοήσῃ ὅτι αἱ συμβουλαί μας προέρχονται ἐκ τῶν ἡμετέρων μερῶν

μνῶν κατὰ τὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας ἐλάβομεν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 16 Σεπτεμβρίου, καὶ ἐκ τῶν ἐντεῦθεν γεννηθέντων σπουδαίων φόβων. Μὴ ἀφήσετε αὐτὸν νὰ συλλάβῃ μηδὲ τὴν ἐλαχίστην ὑπόνοιαν περὶ μυστικῶν διακοινώσεων ἄλλης τινὸς Κυβερνήσεως, ἐξ ὧν ἠρίσθημεν τὴν ἐλπίδα μέλλοντος αἰσιωτέρου. Ἡ γνῶσις τοιούτου γεγονότος θὰ ἐπιρρεάσῃ εἰς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Διβανίου ἀντιθέτως πρὸς τὰς εὐμενεῖς ἡμῶν καὶ φιλόφρονας ἀρχὰς, καὶ θὰ προσδοκᾷ τὸν προσεχῆ χωρισμὸν τῶν τριῶν Αὐλῶν, τοῦ ὁποίου ἡ προσδοκία μέγα συνεβάλετο εἰς τὰς ἀποφάσεις του. Ἐννοεῖτε, Κύριε Βαρῶν, ὅτι οὐδεὶς χρόνος πρέπει νὰ κατατρίβηται εἰς μάτην ἐν μιᾷ ὑποθέσει, εἰς τὴν ὁποίαν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐνδέχεται νὰ ἐπιφέρῃ ἀλλοίωσιν ἀνεπανόρθωτον.»

Ὁ Βαρῶν Ὀτεμφὲλς λαβὼν τὴν εἰσήγησιν ταύτην, παρευθεὶς τῇ 30 Ὀκτωβρίου ἐκοινοποίησε πρὸς τὴν Πύλην. Ἐχάρη τὸ Διβάνιον ἅπαν εἰς τὸ φιλικὸν τοῦτο ἔγγραφον τῆς Αὐστρίας, εἰς τὴν ἐπέμβασιν τῆς ὁποίας ἐνόμιζεν ὅτι ἤθελε διαφύγῃ τὸν κίνδυνον. Εὐθὺς ὁ Μεχμὲτ Σελὴμ-πασᾶς ὁ μέγας Βεζύρης ἔγραψεν ἐπιστολὴν (κάλαμος τοῦ Περτὲφ Ἐφέντη) πρὸς τὴν αὐτοῦ ὑψηλότητα τὸν Πρίγγιπα Μετερνὶχ τὰς 24 Ὀκτωβρίου 1827. Ἐν αὐτῇ ἐξέφραζεν.— «Ἐὰν καὶ αἱ ὑποθέσεις τοῦ Κράτους ἀπόκεινται εἰς τὴν προσωπικὴν ἀπόφασιν τοῦ Σουλτάνου, ἐὰν καὶ ἐκ μόνης τῆς ἀρχεβούλου εἰσηγήσεως τοῦ Σουλτάνου ἐξαρτῶνται ὅλα τὰ λαμβανόμενα μέτρα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας ἐν τῇ Αὐτοκρατορίᾳ, οὐχ' ἧττον ὅμως ὁ Ὀθωμανὸς ὑπουργὸς ἔχει ἐνδόμυχον πεποίθησιν ὅτι ἡ Αὐστρία εἶναι ἡ μόνη φίλη τῆς Πύλης. Διὸ ἀποτείνεται πρὸς τὸν ἀρχικαγκελάριον τὸν ἐν Βιέννῃ, ὅπως διὰ τῆς φιλόφρονος μεσιτείας του καταπαύσῃ τὴν παροῦσαν κρίσιν, καὶ διενεργήσῃ τὴν διακοπὴν παντὸς κινήματος ἐνδεχομένου νὰ προσβάλῃ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς Πύλης. Τότε λοιπὸν τὰ γενόμενα θὰ νομισθῶσιν ὡς γενόμενα θὰ ἀποκατασταθῇ δὲ καὶ ἡ ἀγαθὴ σύμπνοια μεταξὺ τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους καὶ τῶν συμμάχων Αὐλῶν.» — Αὐτὸς δὲ ὁ Σουλτάνος ἰδιοχείρως ἔγραψεν ἐν αὐτῇ τὴν ἑξῆς προσθήκην— «Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας εἶναι ὁ παλαιότατος ἡμῶν φίλος, καὶ κατὰ πάντα ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης μας, ἐπειδὴ πάντοτε ἔδωκεν εἰλικρινῆ δείγματα τῶν φιλικῶν αἰσθημάτων του. Πρὸ πολλοῦ ὡσαύτως ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ ἐκτιμήσω τὰ ἔξοχα προτερήματα τοῦ Πρίγγιπος Μετερνίχ. Ἔχων δὲ ὑπ' ὄψιν τὰς εἰσηγήσεις εἰς τὰς ἐμπιστευτικὰς διαβεβαιώσεις τοῦ Ἀρχικαγκελαρίου τῆς Αὐστρίας, ἐπιδοκιμάζω ἄνευ ἐπιφυλάξεως τὴν ἐπιστολὴν τοῦ μεγάλου Βε-

ζίρου.»—Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀπεστάλη εἰς Βιέννην τὰς 25 Ὀκτωβρίου 1827. Τοσαύτη δὲ ἦτον ἡ γενικὴ χαρὰ τῆς Πύλης, ὅτι ἀπροσδοκήτως ἠνεῴχθη ὁδὸς πρὸς ἐγκαινίασιν νέας εὐτυχίας, ὥστε δῶρα πολλὰ ἐδόθησαν εἰς τὸν πρῶτον διερμηνέα τῆς Αὐστριακῆς Πρεσβείας. Ὁ δὲ Ρεῒζ Ἐφέντης καὶ ὁ Βαρὼν Ὀτεμφὲλς ἀντήμειψαν ἀλλήλους μὲ διαβεβαιώσεις αἰωνίου φιλίας.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν κατέφερε τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα ἡ Εὐρωπαϊκὴ διπλωματία. Ἀνακεφαλαιοῦντες λοιπὸν τὴν ἐξιστόρησιν τῶν διαφόρων φάσεων αὐτοῦ, ἃς ἔλαβεν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῶν 1827 περὶ τὸν Οκτώβριον, βλέπομεν τὰ ἑξῆς. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἐξελήφθη ὑπὸ τῆς διπλωματίας οὐχὶ ὡς κίνησις λαοῦ θελήσαντος νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐθνικήν του ἀνεξαρτησίαν ἐκ Κυρίου ἀλλοφύλου, ὅστις εἶχε τὸ ἀθέμιτον δικαίωμα μόνον κατακτήσεως ἐπὶ τοῦ σκλαβωμένου, καὶ ἐδέσποζεν αὐτοῦ ὡς δορυαλώτου. Καίτοι σκλαβωμένος ὁ Ἕλλην Ραγιὰς, ὑπὸ πληρωμὴν κεφαλικοῦ φόρου ἐξηγόραζεν ἐτησίως τὴν ζωὴν, ἐθεώρει ἡ διπλωματία τὸν δίκαιόν του ἀγῶνα ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὡς κίνημα ἀποστασίας λαοῦ κατὰ νομίμου Κυριάρχου, καὶ κυβερνῶντος αὐτὸν διὰ πάσης νομιμότητος καὶ προόδου. Κατὰ μὲν τὰς πρώτας συνελεύσεις τῶν συμμάχων Βασιλέων, οὔτε ἱκετηρίας τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων ὑπὲρ τῆς νομιμότητος καὶ τοῦ δικαίου του ἀγῶνος ἡ ἱερὰ συμμαχία ἠθέλησε νὰ προσδεχθῇ, οὔτε τὰς φωνὰς αὐτῶν νὰ εἰσακούσῃ ὡς Χριστιανῶν, καὶ ἐνῷ ὁ Πάπας ὕψωσε εὐχὴν ὑπὲρ ἀγῶνος χριστιανικοῦ κατὰ ἀπίστων. Συνενόχους δὲ τοὺς Ἕλληνας μετὰ τῶν ἄλλων φιλοδημοκρατικῶν λαῶν, οἵτινες δι' ἐλευθεροφροσύνην ὑποσκάπτουσι θρόνους τῆς θείῳ δικαιώματι θεμελειωθείσης μοναρχίας, ἐνόμισεν ἡ διπλωματία τῆς ἀπολυτοφροσύνης. Διὸ κατεδίκασεν αὐτοὺς ὡς καρβονάρους μετὰ τῶν ἄλλων ἐπαναστατῶν τῆς Εὐρώπης τοὺς ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ ἐξεγερθέντας. Μόνη ἡ Ρωσσία ὡς συμπαθὴς πρὸς ὁμόθρησκον λαὸν δυσφορoῦντα κατὰ τυραννίας, ἧς τὴν καταστροφὴν καὶ ἐξάλειψιν ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης πρὸ χρόνων ἐσχεδίασεν, εὐνόησε τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Αὐτὴ προσεκάλεσε τὴν προσοχὴν τῶν συμμάχων, καὶ κατεκράτησε τὴν δυσμένειαν τῶν διπλωματῶν, οἵτινες ἤθελαν νὰ καταπνίξωσι τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ὅθεν συμπεριέλαβεν εἰς τὰς Τουρκορωσσικὰς διαφορὰς καὶ τὴν Ἑλληνικήν. Ἀπειλῶν πόλεμον κατὰ Τουρκίας, προσείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν συμμάχων, καὶ κυρίως τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κίνημα. Οἱ σύμμαχοι καὶ κυρίως αἱ δυτικαὶ Δυνάμεις ἐκλαβοῦσαι τὴν ἀ-

πειλὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς ὄλεθρον τῆς Τουρκίας, ἧς θέλουσι τὴν διατήρησιν ἐν Εὐρώπῃ, παρέσχον μεσιτείαν εἰς συμβιβασμὸν τῶν διαφορῶν αὐτῶν. Πρὸς καταστολὴν τοῦ ἀπειλουμένου κινδύνου τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ οἱ διπλωμάται συνενώσαντες καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα μὲ τὸ Ρωσσικὸν, ἀνεγνώρισαν εὐθὺς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ὡς ὑφισταμένην ἐν δικαίῳ, καὶ ποιουμένην κατὰ κυριάρχου οὐχὶ πλέον νομίμου καὶ ἐν δικαιώματι κατακτήσεως κατέχοντα τὸν ἐπαναστατήσαντα. Ἄρα διὰ τοῦ πρωτοκόλλου ἐν Πετρουπόλει ὑπὲρ εἰρηνεύσεως καὶ μεσιτείας τῶν Ἑλλήνων διεθραύσθησαν ὅλαι αἱ ἁλύσεις διπλωματικῆς ἀπολυτοφροσύνης τῆς ἱερᾶς συμμαχίας, δι' ὧν ἀλυσοδένετο πᾶν κίνημα λαοῦ τῆς Εὐρώπης σπεύδοντος εἰς ἐλευθερίαν. Ἡ συνθήκη τῶν 6 Ἰουλίου ἠσφάλισε τὴν Ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν, στερεώσασα τὴν μεσιτείαν τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων ὑπὲρ εἰρηνεύσεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ δώσασα θέσιν αὐτοῖς ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου προστατευτικὴν ἄμεσον κατὰ τὸν ἀγῶνά των εἰς ἀπόκτησιν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ ὑπάρξεως. Ἡ ἐπιμονὴ δὲ καὶ ἀπόρριψις τοῦ Διβανίου εἰς τὰ προτεινόμενα ὑπὲρ εἰρηνεύσεως τῆς Ἑλλάδος προσήγγισε τὰς Δυνάμεις μᾶλλον πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας Ἕλληνας, ἢ πρὸς τὸν μέγαν Κύριον αὐτῶν. Δυνάμεθα ὅθεν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ θεία πρόνοια παρεσκεύασε τὰ πάντα, καὶ ἠθέλησε νὰ διέλθῃ ὅλας τὰς δοκιμασίας ὁ Ἕλλην ὅσα δύσφορος τυραννία, καὶ κίνδυνοι καὶ αἵματα καὶ στερήσεις αἱματηροῦ ἀγῶνος ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας συντελοῦσιν. Ἡ δὲ καρτερία αὐτοῦ καὶ ἐπιμονὴ, ὡς ἔτι καὶ τὸ ἔλεος καὶ ἡ φωνὴ τοῦ δικαίου καὶ τὰ περιπλεχθέντα πολιτικὰ ζητήματα τῆς Ἀνατολῆς, καὶ αἱ ἀπρόβλεπτοι περιστάσεις, ἃς οἱ διπλωμάται ἔσπευσαν χωρὶς νὰ θέλωσι, μετέβαλον τὰς μέχρι τοῦ νῦν ἀπαιτήσεις τῶν Βασιλέων ὑπὲρ Ἑλλάδος περὶ ἀνακωχῆς καὶ ἁπλῶς αὐτονόμου πολιτείας ὑποτελοῦς τῷ Σουλτάνῳ, εἰς ἀνεξάρτητον Βασιλείαν. Καὶ διὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἄλλαι μὲν Βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει. Τίνι δὲ τρόπῳ ἐγένετο ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐπὶ τὸ κρεῖττον καὶ τὸ εὐτυχέστερον τῆς Ἑλλάδος τὰ ἑξῆς κεφάλαια ἐξιστοροῦσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΕΝ ΝΑΥΑΡΙΝΩ.

Σύλληψις τοῦ Ἀνδρέου Μεταξᾶ ἐπὶ ἀνταρσίας.—Διαπραγματεύσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ὑπὲρ Ἑλλάδος.—Ἐνέργειαι Ι. Καποδιστρίου ἐν Πετρουπόλει.—Ἔγγραφον διπλωματικὸν τοῦ Ριπωπιὲρ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.—Ὁδηγίαι πρὸς τοὺς ναυάρχους Κοδρικτὼν, Δερινὺν καὶ Εἵδὶν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μυστικοῦ ἄρθρου τῆς συνθήκης.—Ὁ Ἄγγλος ταγματάρχης Γαραντὼκ εἰς Ἀλεξάνδρειαν συνομιλεῖ μὲ τὸν Μεχμὲτ-Ἀλῆ.—Οἱ ναύαρχοι συνδιαλέγονται μὲ τὸν Ἰβραΐμην, καὶ ἐμποδίζουσι τὰς ἐχθροπραξίας.—Ὁ Κοδρικτὼν ἐν Ζακύνθῳ εἰδοποιεῖται τὴν ἔκπλευσιν Τουρκικῶν πλοίων.—Συνάντησις τῶν μοιρῶν τῶν τριῶν Δυνάμεων εἰς Ἐλαφονήσια.—Ἔκπλευσις αὐτῶν εἰς Ναυαρῖνον, καὶ συνομιλία πρὸς τὸν Καπετὰν-Πασᾶν.—Ἀποτυχία τῶν προτάσεων.—Ἡ ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχία.—Συνέντευξις τῶν τριῶν Πρέσβεων ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τὴν ναυμαχίαν.—Οἱ τρεῖς διερμηνεῖς καὶ ὁ Περὲφ Ρεΐζ Ἐφέντης.—Ὁ Βαρὼν Ὀτεμφὲλς προσπαθεῖ νὰ συνδιαλλάξῃ τοὺς ἀντιφερομένους.—Ἡ προσωπικὴ συνέντευξις τῶν τριῶν Πρέσβεων μετὰ τοῦ Ρεΐζ Ἐφέντου.—Ἡ τελευταία ἐπίσημος διακοίνωσις τῶν τριῶν Πρέσβεων.—Ἄρνησις τελειωτικὴ τῆς Πύλης εἰς τὰ ζητήματα τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων.—Τὸ μέγα συμβούλιον Οὐλεμάδων καὶ Πασάδων.—Ἀναχώρησις τῶν τριῶν Πρέσβεων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.—Ὁ Βαρὼν Ὀτεμφὲλς Πρέσβυς τῆς Αὐστρίας ἐν Κωνσταντινουπόλει.—Διαπραγμάτευσις Περτὲφ Ἐφέντου καὶ Κ. Ρικώρδου πράκτορος τῆς Ἀγγλοαμερικανῆς ὁμοσπονδίας.—Ὀργὴ τῆς Αὐστρίας διὰ τὴν ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχίαν.—Δόγμα Μετερνὶχ περὶ συνδέσεως τῶν δύο Αὐτοκρατοριῶν Αὐστρίας καὶ Τουρκίας.—Οἱ τρεῖς ναύαρχοι τῶν συμμάχων κοινοποιοῦσι πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν

Κυβέρνησιν τὴν καταστολὴν τῆς πειρατίας.—Ὁ Σωνιὲρ ἐκστρατεύει μὲ τὸν Φαβιὲρ εἰς Χίον.—Ὁ Δ. Εὐμορφόπουλος, Γ. Φωκᾶς καὶ ἄλλοι Ἑπτανήσιοι εἰς Δραγαμέστον.—Ἄλλαι ἐκστρατεῖαι εἰς Ἤπειρον καὶ Κρήτην.—Ἀπόπλους τῶν λειψάνων τοῦ ἡττημένου Τουρκικοῦ στόλου.—Ὁ Βιάρος Καποδίστριας δὲν δέχεται τὴν πρότασιν τῆς Κυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς.

ΠΑΘΗΜΑ δεινὸν ἔπαθεν ἡ Ἑλλάς, ἀφοῦ Μεσολόγγιον καὶ Ἀθῆναι ἔπεσον. Ἡ Στερεὰ ἅπασα σχεδὸν ἦν ὑπὸ τοὺς Τούρκους, καὶ τὰ στρατεύματα εἶχον ἀποσυρθῆ εἰς Πελοπόννησον. Ἐστασίαζον οἱ ὁπλαρχηγοὶ καὶ πολιτικοί, καὶ τὰ πάθη ἐκορυφώθησαν τοσοῦτον,ὥστε αἵματα ἐμφυλίου πολέμου ἐμόλυναν τὸ ἔδαφος τοῦ Ναυπλίου, καὶ αἱ καταδιώξεις καὶ ἀλληλοσφαγίαι ἐξωλόθρευον τοὺς ἐχθρευμένους.Οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Ναυπλίου ἔφυγαν ἀπὸ τὰς ἑστίας των διὰ νὰ ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τὸν Γρίβαν καὶ τοὺς ἄλλους Ρουμελιώτας. Κατὰ τὰς στάσεις αὐτὰς καὶ διαρπαγὰς τῶν ἀθλίων πολιτῶν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ἡ ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ διατάσσει τὸν πολίταρχον Βέραν, νὰ συλλάβῃ τὸν Ἀνδρέαν Μεταξᾶν, καὶ τούτου μὴ θελήσαντος, διατάσσεται ὁ Κόχραν τὴν καταδίωξιν. Ἀλλ' ὁ ἴδιος ναύαρχος ὁ Ἄγγλος Κοδρικτὼν φέρει εἰς κίνδυνον τὸν Μεταξᾶν· διότι Ρωσσοφρονεῖ αὐτός, καὶ στοχάζεται, ὅτι ὁ ἐκλεχθεὶς Καποδίστριας Κυβερνήτης μόνος θὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Μόλις ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου Α΄. ὁ Καποδίστριας, ἀμέσως ἀναχωρεῖ ἐκ Γενεύης τῆς Ἑλβετίας, ἔνθα διέτριβε, καὶ ἐπορεύετο εἰς Πετρούπολιν, ὅπως προσκυνήσῃ τὸν νεοαγορευθέντα Αὐτοκράτορα Νικόλαον καὶ τὸν τάφον τοῦ ἀποθανόντος. Καθ' ὁδὸν δὲ λαμβάνει τὰ προσκλητήρια τῆς συνελεύσεως. Ἀφιχθεὶς εἰς Πετρούπολιν, ἐπιτυγχάνει τὴν ἔγκρισιν τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς τὴν ἐκλογήν του. Τότε συνιστᾷ αὐτῷ τὴν Ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἐκφράζει τοὺς φόβους καὶ τὰς ἐλπίδας του ὑπὲρ αὐτῆς. Προλαβόντως ὅμως συνήργησε μὲ τὰ ἐν Γαλλίᾳ κομητάτα, ὅπως ὑπερισχύσῃ ἡ γνώμη εἰς τὰς δύο βουλὰς τῆς Γαλλίας, καὶ ἡ πρόθεσις τοῦ Βασιλέως Καρόλου ὑπὲρ Ἑλλήνων, καὶ οὕτως ἡ Γαλλία λάβῃ μέρος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διαφοράν, ὡς ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσσία. Ἐνῷ δὲ εἶχε φθάσει εἰς Πετρούπολιν, μανθάνει εὐχαρίστως ὅτι ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος ἐγένετο ἡ

συνθήκη τῶν 6 Ἰουλίου 1827 μεταξὺ Ἀγγλίας Ρωσσίας καὶ Γαλλίας. Πρὸ πολλοῦ, ὡς εἴδωμεν, ἐγένετο παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἡ αἴτησις τῆς μεσιτείας τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Ρόσχης, ὃν εἴδομεν ἀποσταλέντα παρὰ τῶν Γαλλικῶν κομητάτων εἰς Ἑλλάδα, ἐνήργησε καὶ ἐγένετο καὶ ἄλλη ἱκετήριος πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Γαλλίας πρὸς αἴτησιν τῆς προστασίας. Ταύτην ὑπέγραψαν ὅλοι οἱ ἐν Ἑλλάδι Γαλλόφρονες καὶ ἀνταγγλίζοντες. Καίτοι ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις κατέκρινε τὴν ἀναφορὰν, ὡς ἀπᾴδουσαν εἰς τὰ ψηφισθέντα παρὰ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ συνελεύσεως, ὁπωσδήποτε ὅμως ἐπράχθη. Ἡ συνθήκη ἔλεγεν ἐν προοιμίῳ ὅτι ἐγένετο τῇ αἰτήσει τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν.

Οἱ Ἕλληνες ἐχάρησαν σφόδρα, ἅμα ἐπέστρεψεν εἰς Ναύπλιον ὁ Ἀναγνωστόπουλος, ὃν εἶχον στείλῃ οἱ Ρωσσόφρονες εἰς Πετρούπολιν, αἰτούμενοι τὴν προστασίαν τοῦ Αὐτοκράτορος. Διαβαίνοντα αὐτὸν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἐκεῖ Πρέσβυς τῆς Ρωσσίας Ριπωπιὲρ ἐμπόδισε τοῦ νὰ προχωρήσῃ δοὺς αὐτῷ ἔγγραφον γαλλιστὶ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ἐν αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔλεγε.—«Συνθήκη ἔγεινεν εἰς Λονδῖνον τὴν 21 Ἰουνίου καὶ 6 Ἰουλίου μεταξὺ Ρωσσίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Δι' αὐτῆς οἱ Ἕλληνες ἀποχωρίζονται ἐντελῶς ἀπὸ τοὺς Τούρκους, καὶ ἀπολαύουσι πλήρη ἐλευθερίαν θρησκευτικὴν, ἐμπορικὴν καὶ πολιτικήν. Κατ' αὐτὴν τὴν συνθήκην ἐπροτάνθη εἰς τὸν Σουλτάνον ἀνακωχὴ ὅπλων, καὶ μεσιτεία τῶν συμμάχων Αὐλῶν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων. Τῷ ἐδόθη δὲ προθεσμία δεκαπενθήμερος διὰ νὰ ἀποκριθῇ ὁριστικῶς. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀπόκρισίς του εἶναι ὅλως ἀποφατικὴ, οἵ τε Πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας καὶ ἐγὼ ἐδηλοποιήσαμεν, ὅτι τὰ προητοιμασμένα μέτρα δι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ὑπὸ τῶν τριῶν μυστικοσυμβουλίων θέλουν βληθῇ ἀμέσως εἰς πρᾶξιν. Ἂν καὶ δὲν ἐφάνη ἀκόμη εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος ὁ Ρωσσικὸς στόλος (ὅστις μετ' ὀλίγον θὰ φανῇ), ἡ Ἤπειρος καὶ αἱ νῆσοι τῆς Ἑλλάδος θὰ φυλαχθῶσιν ἐκ μέρους τῆς θαλάσσης ἀπὸ νέας προσβολὰς ἤτοι τοῦ Σουλτάνου, ἢ τοῦ Μεχμὲτ-Ἀλῆ. Ἂς θαρρήσωσι λοιπὸν κατὰ πάντα οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς γενναίας φροντίδας τῶν συμμάχων. Ἂς ἦναι ἡνωμένοι μεταξύ των. Ἂς κατασιγάσωσι τὴν φιλοδοξίαν των, καὶ τὰς ἰδιαιτέρας ἀντιποιήσεις των, καὶ ἡ τύχη των εἶναι ἐφεξῆς ἠσφαλισμένη. Διὰ τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπέτρεψεν εἰς τὸν κόμητα Καποδίστριαν νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς εὐχὰς τῶν συμπατριωτῶν του· καὶ οὗτος εἶναι ἤδη ἐλεύθερος νὰ δεχθῇ τὴν προεδρείαν τὴν ὁποίαν προσήγαγον εἰς αὐτὸν οἱ Ἕλληνες. Καὶ ἤδη ἥ τε Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία συγκατετέθησαν εἰς τὸ νὰ δεχθῇ. Ἀφ' ἑ-

τέρου ὁ Αὐτοκράτωρ ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ στείλῃ τὸν κ. Βλασσόπουλον εἰς Σῦρον νὰ διατρίβῃ προσωρινῶς, καὶ δι' αὐτοῦ οἱ Ἕλληνες ἠμποροῦσιν νὰ κάμωσιν, ἂν ἔχωσι, καμμίαν διακοίνωσιν εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Αὐλὴν, ἢ εἰς τὴν Πρεσβείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐντοσούτῳ ὁ κ. Τιμώνης εὑρίσκεται εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος, καὶ ἔχει νὰ λάβῃ σχέσεις μὲ ἐκείνους τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ἑλλήνων, ὁποῦ ἔχουσιν εἰς τοῦτο διάθεσιν. Τὰ μέτρα ταῦτα ἀποδείχνουσιν ἀποχρόντως εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην τῆς Ρωσσίας, τὴν ὁποίαν καὶ τοὺς ἐφανέρωσεν εὐθὺς, ἀφοῦ ἠδυνήθη νὰ τὴν φανερώσῃ μετ' ὠφελείας, καὶ χωρὶς νὰ τοὺς ἐκθέσῃ εἰς κινδύνους ἑτέρας φύσεως. Ὁ δὲ Αὐτοκρατορικὸς στόλος θέλει τὸ δείξῃ τοῦτο καταφανῶς. Δικαίως οἱ Ἕλληνες εὐγνωμονοῦσι διὰ τὰς ἐνδελεχεῖς φροντίδας τῆς Ρωσσίας εἰς ἀφοπλισμὸν ὅλων τῶν ἐχθρικῶν σχεδίων κατ' αὐτῶν, πρὸς οὓς τὴν συνδέουσι σχέσεις συνδέσμου θρησκείας καὶ συμπαθείας ἀμέσως. Συμφέρει μ' ὅλον τοῦτο οἱ ἀρχηγοί των νὰ προσέχωσιν, ὥστε νὰ μὴ δεικνύωσι τὸ αἴσθημά των πρὸς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Αὐλὴν, διὰ νὰ μὴ διεγείρωσι ζηλοτυπίας καὶ ῥαδιουργίας, τὰς ὁποίας εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποφύγωσιν. Ἀλλ' οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων νὰ ἦναι πρὸ πάντων Ἕλληνες. Ἂς ὑποτάξωσιν ὅλα τὰ μερικὰ εἰς τὸ γενικὸν συμφέρον τῆς πατρίδος των, καὶ ἂς καταταχθῶσιν ὅλοι ὑπὸ τὴν αὐτὴν σημαίαν καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κόμητος Καποδίστρια. (1)»

Ἐπισήμως ἐκοινοποιήθη πρὸς τὴν ἐν Αἰγίνῃ τότε καθεδρεύουσαν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἡ συνθήκη, καὶ τὰς 5[17 Αὐγούστου ὁ Κοδρικτὼν καὶ ὁ Δεριν ὺπροσπλεύσαντες εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναυπλίου, προτείνουσι καὶ ἐκ μέρους τοῦ Ρώσσου ναυάρχου τὴν κατὰ συνθήκην ἀνακωχήν. Τὸ βουλευτικὸν διὰ ψηφίσματος τῶν 2 Σεπτεμβρίου ἀναγνωρίζουσιν αὐτήν. Ἀλλ' ἡ ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ, ἧς μέλη ἦσαν ὅλοι οἱ σπουδάρχαι, ἀντεστασίαζεν. Αὐτοὶ ἐπροφασίζοντο, ὅτι ὁ Σουλτάνος ἔμελλε νὰ φέρῃ ψῆφον εἰς τὸν ἐκλεγόμενον γενικὸν ἀρχηγὸν παρὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὅτι ἐπαρχίαι λαβοῦσαι τὰ ὅπλα, καὶ νῦν οὖσαι εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, ἤθελον στερηθῇ τὴν ἀνεξαρτησίαν. Διὸ ἐπροσπάθουν νὰ μὴ παραδεχθῇ ἡ συνθήκη, καὶ ὁ Καποδίστριας ἤθελεν ἀποτύχει οὕτω τὴν Κυβερνητικὴν ἐξουσίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὅλοι οἱ Ρωσσόφρονες, λαβόντες ὁδηγίας παρὰ τοῦ Καποδιστρίου νὰ εὐχαριστηθῶσιν εἰς τὰ συμφωνηθέντα, συνήργουν νὰ ἐκλεχθῶσι πληρεξούσιοι, οἵτινες ἔπρεπε νὰ ἀποφασίσωσιν, ἐὰν

(1) Ἐλήφθη ἐκ τῶν τοῦ Σπηλιάδου ἀπομν. Τόμος 3.ος σελ. 997.

πρέπει ναὶ ἢ ὄχι νὰ ἔχῃ ψῆφον ὁ Σουλτάνος εἰς τὸν διορισμὸν τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ πρὸς τούτοις νὰ ἐκφέρωσι τὸν πόλεμον εἰς τὰς χώρας, ὅσας ἔπεσον ἐκ νέου πρὸς τοὺς Τούρκους, ὅπως καταλάβωσιν αὐτὰς, πρὶν ἀποφασίσωσι τὰ ὅρια. Τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἀνακωχῆς παρὰ του Διβανίου οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεις ἔγραψαν πρὸς τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον τῶν τριῶν συμμαχικῶν Δυνάμεων ὅπως βληθῶσιν εἰς ἐκτέλεσιν ὅλα τὰ ἐν τῷ μυστικῷ ἄρθρῳ τῆς συνθήκης τῶν 6 Ἰουλίου ἀναφερόμενα μέσα. Τὸ συμβούλιον συνεδρίαζεν ἐν τῷ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείῳ τῆς Ἀγγλίας. Ἐνῷ δὲ συνδιεσκέπτοντο, ὁ Πρέσβυς τῆς Ρωσσίας Λιέβεν ὁρμηθεὶς ἐκ τῶν ἐσχάτων δεινῶν τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ διὰ τὰς ἐξοπλίσεις τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου, ἐπρότεινεν ἵνα οἱ ἡνωμένοι στόλοι τῶν τριῶν συμμάχων οἱ ἐν τῇ Μεσογείῳ, μεταβάλλωσι τὸν ἁπλοῦν περίπλουν κατὰ τὰς θαλάσσας Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, εἰς πραγματικὸν ἀποκλεισμόν. Οὕτως οἱ στόλοι ἤθελεν ἀποκλείσωσι τὰς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἢ ἀλλαχόθεν τῶν Τουρκικῶν παραλίων μετακομιζομένας τροφὰς ἐφόδια καὶ στρατοὺς, πρὸς τοὺς πολεμοῦντας ἐν Ἑλλάδι Τουρκοαιγυπτίους, καὶ ἐμποδίσωσι τὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν διαπεμπομένας ζωοτροφίας καὶ πολεμοφόδια δι' οὐδετέρας σημαίας, καὶ εἰς μόνην τὴν Ρωσσίαν ν' ἀνατεθῇ ὁ ἀποκλεισμὸς τοῦ Εὐξείνου. Ἀλλ' ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας τοιαύτας πρότασεις ἐν μέρει μὲν ἀπέρριπτε, λόγῳ ὅτι ἤρχιζον ἀμέσως αἱ ἐχθροπραξίαι. Παρεδέξατο μόνον ὅτι ἔπρεπε νὰ γνωσθῇ τὸ ἀποτέλεσμα, ὅπερ ἤθελεν ἐπιφέρῃ ἓν ἀπὸ κοινοῦ βῆμα τῶν συμμάχων εἰς δήλωσιν μέτρου τινὸς ἐπιθετικοῦ πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς ἀνακωχῆς. Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν ἐδόθησαν ὁδηγίαι ἀκριβέστεραι εἰς τοὺς ναυάρχους τῶν ἐν Μεσογείῳ στόλων. Ταὐτοχρόνως δὲ ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας Λόρδ Δούδλεϋς ἐνεκοίνωσε μυστικώτατα πρὸς τὸν Πρίγγιπα Ἐστερχάζην τὰς ἀρτίως διαβιβασθείσας ὁδηγίας πρὸς τὸν Πρέσβυν Κάνιγγα ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐν αὐταῖς δὲ ἔλεγεν ὅτι αὐτεπάγγελτος καὶ διὰ φιλικωτάτου τρόπου ἄλλην μίαν φορὰν ὁ Σὶρ Στραγγφὸρδ Κάνιγγ, νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν Πύλην, καὶ νὰ διακηρύξῃ ὅτι τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐσχάτως λαμβάνει ἡ Ἀγγλία, ἦσαν συνεπῶς τῶν ὑποχρεώσεων, ἃς ἀνέλαβεν ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις δυνάμει τοῦ πρωτοκόλλου τῶν 4 Ἀπριλίου 1826, καὶ τῆς συνθήκης τῶν 6 Ἰουλίου 1827. Ὅτι τὰ μέτρα ταῦτα ἐπροκάλεσεν ἡ ἰσχυρογνώμων ἀποποίησις τῆς Πύλης καὶ ἄρνησις τῆς ἀνακωχῆς. Ἀλλ' ἐνῷ ἡ Ἀγγλία ἐπιποθεῖ νὰ προλάβῃ τὴν βεβαίαν καταστροφὴν μιᾶς μερίδος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, και

θώς καὶ μίαν πολιτικὴν ὕπαρξιν εἰς αὐτὸν, ἐπεθύμει ὡσαύτως νὰ στερεώσῃ καὶ τὴν πολιτικὴν ὕπαρξιν τῆς Τουρκίας. Διὰ τοῦτο παρεκίνει, ὅσον ἠδύνατο καὶ τὴν ὑψηλὴν Πύλην νὰ παραδεχθῇ τὰς προτάσεις της. Ἤδη πρόκειται μόνον νὰ ἀσφαλισθῇ ἐντὸς τινων ὁρίων μία πολιτικὴ ὕπαρξις εἰς τὸν Ἕλληνα, χωρὶς ποσῶς νὰ κινδυνεύσῃ ἡ ὕπαρξις τῆς Τουρκίας. Ἡ Πύλη βεβαίως ἔχει εὐλόγους αἰτίας νὰ κακοβλέπῃ μίαν τῶν τριῶν συνθηκολογουσῶν Δυνάμεων. Οὐδόλως ὅμως πρέπει νὰ μεριμνᾷ περὶ αὐτῆς, ἐνῷ γινώσκει καλῶς τὰ πρὸς τὴν Τουρκίαν καλὰ αἰσθήματα τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Ἕνεκα τούτου ἡ Πύλη πρέπει νὰ λογισθῇ, ὅτι ἐὰν ἀναλάβῃ τὰς προτέρας σχέσεις της μὲ τὰς δύο Δυνάμεις, αὗται κοινῶς εἶναι πρόθυμοι νὰ τῆς ἀπομακρύνωσι ὁποιονδήποτε κίνδυνον ἀπὸ τὰς φιλοδόξους διαθέσεις ἄλλης Δυνάμεως, καὶ θὰ τὴν ὑπεράσπιζον ἀσφαλῶς καὶ διὰ πάσης ἐπιτυχίας. Πᾶσα ἄλλη ὅμως πορεία τῆς Πύλης θὰ ματαιώσῃ τὰς εὐμενεῖς διαθέσεις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας.»

Οὐδὲν ὅμως τῆς ἰσχυρογνωμίας τῆς Πύλης καὶ τῶν προτροπῶν τῆς Αὐστρίας πρὸς αὐτὴν ἡ διακήρυξις αὕτη, τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ Δούδλεϋ, μετέβαλεν. Ἀπ' ἐναντίας οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεις ἔμαθον τὰς φοβερὰς ἐξοπλίσεις τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ, τὰς ὁποίας ἀπέστελλε πρὸς βοήθειαν τοῦ ἐν Ἑλλάδι πολεμοῦντος υἱοῦ του Ἰβραΐμ. Ἐν τῷ λιμένι τῆς Ἀλεξανδρείας ἡτοιμάσθησαν ἐνενήκοντα δύο πλοῖα νὰ πλεύσωσιν εἰς Ναυαρῖνον, καὶ νὰ ἐνεργήσωσι κατὰ Σπετσῶν καὶ Ὕδρας. Ἐξ αὐτῶν τὰ πεντήκοντα ἓν ἦσαν πολεμικὰ, καὶ ἐκόμιζον στρατὸν, τροφὰς, πολεμοφόδια ἄφθονα καὶ ἓν ἑκατομμύριον ταλλήρων. Τὸν στόλον τοῦτον καὶ στρατὸν ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς ἀποστέλλων εἰς τὸν υἱόν του, ὅστις προετίθετο νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς Μεσσηνίαν, ἤλπιζεν ὅτι ἤθελε θέσει τέλος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, καὶ ἀποκαταστήσῃ ἄχρηστον τὴν συνθήκην τῶν συμμάχων ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Ἐπὶ τούτῳ συνεσκέφθησαν οἱ Πρέσβεις, ὅπως παρεκτρέψωσι τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν τοῦ σκοποῦ τούτου, καὶ ἔχωσιν αὐτὸν ὄργανον εἰς ἐξασθένησιν τοῦ Σουλτάνου. Ἀπέστειλαν λοιπὸν τὸν ἐπιτετραμμένον τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας ταγματάρχην Κραντὼκ μυστικῶς πρὸς τὸν Αἰγύπτιον Πασᾶν. Αὐτὸς ἐν πρώτοις παρηγγέλθη νὰ διακοινώσῃ τὴν συνθήκην τοῦ Ἰουλίου πρὸς τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν, ὅπως καταπείσῃ αὐτὸν νὰ ἀπέχῃ τοῦ νὰ ἀποστείλῃ τὰς νέας αὐτὰς βοηθείας, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ μὲ ὁποιονδήποτε τρόπον τὸ νὰ ἀποπλεύσῃ ὁ στόλος, ὅπως κατορθωθῇ ἡ ποθουμένη ὑπὸ τῶν Δυνάμεων διὰ θαλάσσης ἀνακωχή. Ἐνετέλλοντο δὲ οἱ δύο Πρέσβεις

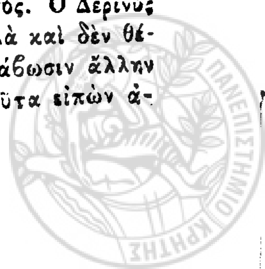
πρὸς τὸν μυστικὸν πράκτορα αὐτὸν νὰ ὑποσχεθῇ πρὸς τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν ὅτι, ἐὰν ἐπείθετο αὐτὸς νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν υἱόν του Ἰβραΐμην ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἀμέσως ἡ Ἀγγλία ἤθελεν ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Αἰγύπτου ἐκ τοῦ Σουλτάνου, ὡς ἐπεθύμει καὶ ἡ Ἀγγλία. Δυστυχῶς ὅμως ὁ ταγματάρχης Κραντὼκ ἔφθασεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὀλίγας ἡμέρας, ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ὁ στόλος· ἀλλ' ὅμως δὲν ἔλειψε τοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τὰς παραγγελίας του. Ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς ἀκούσας ταῦτα δὲν ἐπείθετο, διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἡ Αὐστρία εἶχε στρέψει τὸ βλέμμα ἐπ' αὐτοῦ, κατασκοπεύουσα ἐκ τοῦ πλησίον τὰ κινήματα τοῦ Πρόκεν Ὄστεν· καὶ ἀφοῦ ἀπέστειλε τὸν στόλον καὶ εἶχε προδηλωθῆ φανερὸς οὐ μόνον βοηθὸς, ἀλλὰ καὶ εὐπειθὴς τοῦ Σουλτάνου, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν στόλον καὶ τὸν υἱόν του, παραδεχόμενος τὰς ὑποσχέσεις τῶν δύο συμμάχων, ὅσον καὶ εὐνοοῦντο οἱ φιλόδοξοι σκοποί του. Ὅθεν ἀπέρριψε τὰς προτάσεις τοῦ Ἄγγλου πράκτορος Κραντὼκ, καὶ ἐκήρυξε τὴν ἀμετάθετον καὶ στερεὰν ἀπόφασιν, ὅτι ἔμενε πιστὸς ὑπήκοος καὶ δοῦλος τοῦ Σουλτάνου τῶν Ὀθωμανῶν, ὡς ἅπαντες οἱ στρατιῶταί του, ἀξιωματικοὶ καὶ ὑπηρέται ἦσαν καὶ αὐτοὶ δοῦλοι τοῦ Σουλτάνου. Ἑπομένως ἤθελε κινδυνεύσῃ, πλοῖα, στρατιώτας, χεῖρας καὶ αὐτὸν τὸν υἱόν του εἰς πᾶσαν ἀνάγκην πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ Μεγάλου Κυρίου του.

Ὁ Κραντὼκ ἀνήγγειλε τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποστολῆς του, πρὸς τοὺς Πρέσβεις. Ἀμφότεροι ἔγραψαν πρὸς τοὺς Ναυάρχους νὰ ἐμποδίσωσι τὸν προσπλέοντα Αἰγυπτιακὸν στόλον. Τότε ὁ Ἄγγλος Ναύαρχος Κοδρικτὼν προσωρμίζετο εἰς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ Ναυπλίου. Οἱ Ναύαρχοι εἶχον λάβῃ ἐκ τῶν Κυβερνήσεών των νέαν κοινὴν ὁδηγίαν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν μυστικῶν ἄρθρων τῆς συνθήκης, ἐὰν μὴ παρεδέχετο ἡ Πύλη τὴν ἀνακωχήν. Ἔλεγον δὲ αὐτοῖς ἐὰν μὴ παρεδέχετο τὴν ἀνακωχὴν, οἱ σύμμαχοι στόλοι, ὤφειλον νὰ συμμορφωθῶσι κατὰ γράμμα εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου, καὶ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν εἰς Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ἔκπλευσιν οἱασδήποτε βοηθείας ἐκ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, καὶ νὰ προσφερθῶσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας φιλικώτατα, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀναμιχθῶσιν εἰς τὰς ἐχθροπραξίας τῶν ἐμπολέμων. Ὅπως δὲ τελεσφορήσωσι τοιαῦτα μέτρα κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν, διετάσσοντο οἱ Ναύαρχοι νὰ ἐνεργήσωσιν ἐν πληρεστάτῃ συμφωνίᾳ, καὶ νὰ ἐκλέξωσιν ἕκαστος ἕνα σταθμὸν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἠδύναντο νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἀπόβασιν τῶν βοηθειῶν εἴτε εἰς τὴν Ἤπειρον εἴτε εἰς τὰς νήσους, καὶ νὰ σπεύδωσιν εὐκόλως εἰς ἀμοιβαίαν βοήθειαν. Οἱ σύμμαχοι ἐζήτουν οὐδὲν ἄλλο ἢ συνδιαλ-

λαγὴν τῶν ἐμπολέμων μερῶν. Οἱ στόλοι ἑπομένως ὤφειλον ἅμα μὲν νὰ ἀπέχωσι πάσης ἐχθροπραξίας συνάμα δὲ νὰ ἐγκαινιάσωσι ἐν ἔργῳ τὴν ἀνακωχὴν διὰ θαλάσσης, τὴν ὁποίαν ἡ Πύλη δὲν παρεχώρει ἐν δικαιώματι. Ἡ ἐνέργεια τῶν ναυτικῶν δυνάμεων ἐσκόπευε μόνον νὰ ἀποδείξῃ σεβαστὴν τὴν θέλησιν τῶν κυβερνήσεων. Χρῆσις δὲ αὐτῶν τότε μόλις ἔπρεπε νὰ γίνῃ, ὁπόταν οἱ Τοῦρκοι ἤθελον μεταχειρισθῆ βίαν, ὅπως διαπλεύσωσι τὴν ἀποκλεισμένην ὁδὸν ὑπὸ τῶν στόλων. Πρόδηλον ὅμως ὑπάρχει, Κύριε Ναύαρχε, ὅτι αἱ ὁδηγίαι αὗται δὲν δύνανται νὰ προνοήσωσι περὶ πασῶν τῶν ἐνδεχομένων περιστάσεων. Ἑπομένως ἔχετε ἀνάγκην μικρᾶς τινὸς εὐρύτητος, τὴν ὁποίαν ὁ Βασιλεὺς (Αὐτοκράτωρ) χορηγεῖ πρὸς ὑμᾶς πληρεστάτην.»—Ἠρώτα τὸν Πρέσβυν Κάνιγγα ὁ Κοδρικτὼν πῶς ἠδύναντο οἱ Ναύαρχοι νὰ προβῶσιν εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν, καὶ νὰ μεταχειρισθῶσιν ἐν περιπτώσει βιαίας ἀντιστάσεως ἐκ μέρους τῶν Τούρκων. Ἀπήντα δὲ αὐτῷ ὁ Κάνιγγ τὰς 30 Αὐγούστου. «Νὰ μὴ λάβῃ μέρος οὔτε ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς οὔτε ὑπὲρ τοῦ ἄλλου μέρους, ἀλλὰ νὰ μεσολαβήσῃ αὐτοῖς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης διὰ τῶν σαλπίγγων, καὶ ἐν ἀνάγκῃ διὰ τῶν τηλεβόλων»

Ἑλληνικὸν βρίκιον ἐκόμισε τὴν εἴδησιν πρὸς τὸν Κοδρικτὼν ὅτι ὁ Τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος διευθύνετο πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν πέλαγος. Αὐτὸς δὲ εὐθὺς χωρὶς νὰ ἀναμένῃ τὸν Ναύαρχον Δεριγνὺν, ἔπλευσεν τὰς 10 Σεπτεμβρίου εἰς τὸ ἀναμεταξὺ πέλαγος, ὅπως ἐμποδίσῃ τὸν διάπλουν. Ἀλλ' εἰς Νεόκαστρον ὁ στόλος εἶχεν ἀγκυροβολήσει τὰς 12. Εὑρισκόμενος πάλιν ὁ Κοδρικτὼν εἰς ἀμφιβολίαν, ἠρώτα τὸν Πρέσβυν Κάνιγγα, πῶς ἤθελον διακωλύσῃ τὴν μετάβασιν πλοίων Τουρκικῶν μεταφερόντων στρατιώτας καὶ πολεμοφόδια πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ Τούρκους ἐκ λιμένος εἰς λιμένα τῆς Ἑλλάδος, κατεχομένους ὑπὸ τῶν Τούρκων. Καὶ αὐτὸς ἀπεκρίνατο.—«Κατὰ τὸ πρωτόκολλον τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδιασκέψεων τῶν 23 Σεπτεμβρίου, ὤφειλον οἱ Ναύαρχοι νὰ διακωλύσωσι μὲν τὰς ἐχθρικὰς παραλίους τῶν Τούρκων ἐκστρατείας, νὰ προστατεύσωσι δὲ τὴν εἰς τὰ ἴδια ἐπιστροφὴν τῶν Τουρκοαιγυπτιακῶν πλοίων. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰ ἐν Μεθώνῃ καὶ Νεοκάστρῳ πλοῖα, τὰ ὁποῖα διϊσχυρίζονται νὰ εὑρίσκωνται πάντοτε ἐκεῖ, ὅπου ἐπὶ τοῦ νῦν διαμένωσι, ταῦτα πρέπει νὰ ὑπόκεινται εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου, ὡς τὰ φρούρια.»—Ταῖς ὁδηγίαις ταύταις ἑπόμενος ὁ Κοδρικτὼν, ἀπέστειλε τὸν Ἀμιλτὼν πλοίαρχον τῆς «Δαρμοὺθ» νὰ δώσῃ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μουχαρὲμ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου. Δι' αὐτῆς ὤφειλε νὰ σαφηνίσῃ τῷ Ἰβραΐμῃ τὴν θέσιν του κατὰ τοὺς ὅρους

τῆς ἐν Λονδίνῳ συνθήκης, καὶ ὅτι πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τῆς συνθήκης ἐκείνης θὰ ἐγένετο χρῆσις καὶ τῆς βίας. Οἱ ἐν τῇ Τουρκικῇ ναυαρχίδι ἠρνήθησαν νὰ παραλάβωσι τὴν ἐπιστολὴν, προφασιζόμενοι ὅτι ὁ Ἰβραῒμ Πασᾶς διέτριβεν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, στρατοπεδευμένος εἰς τὰ πέριξ τοῦ Νεοκάστρου, καὶ ὅτι μόνος αὐτὸς εἶχε τὴν ἐξουσίαν νὰ τὴν ἀποσφραγίσῃ. Τότε ὁ πλοίαρχος Ἀμιλτὼν ἐπορεύθη πρὸς τὸν Ἰβραῒμ Πασᾶν καὶ ἐνεχείρησε τὸ ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἡρμήνευσε ὁ ἴδιος Ἀμιλτὼν, ἐπειδὴ ἔλειπεν ὁ διερμηνεὺς τοῦ Πασᾶ. Ἐξεπλάγη ὁ Ἰβραΐμης ἀκούσας τὸ μέρος τῆς ἐπιστολῆς ὅτι δηλαδὴ οἱ σύμμαχοι συνήθροισαν μεγάλας Δυνάμεις εἰς τὴν Μεσόγειον, ἵνα καταστήσωσι σεβαστὴν τὴν θέλησίν των, καὶ ὤφειλεν ἐπὶ τούτῳ κατὰ τὴν συνθήκην νὰ παραδεχθῇ τὴν ἀνακωχὴν, καὶ νὰ μὴ κινήσῃ στρατεύματα ἢ πλοῖα πρὸς βλάβην τῶν Ἑλλήνων· καὶ ὅτι ἂν μία κανονία ἐρρίπτετο κατὰ τῆς Βρεττανικῆς σημαίας, εὐθὺς ἤθελε κατακαῇ ὅλος ὁ Τουρκικὸς στόλος. Ὁ Ἰβραΐμης, ἀμφιβάλλων περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς ἑρμηνείας τοῦ Ἄγγλου πλοιάρχου, εἶπεν ὅτι περιμένει νὰ ἀκούσῃ τὴν ἐξήγησιν παρὰ τοῦ ἰδικοῦ του ἑρμηνέως, καὶ νὰ ἀπαντήσῃ ἢ σήμερον ἢ αὔριον. Ὁ πλοίαρχος ἀπεκρίθη ὅτι καιρὸς δὲν ἐναπομένει πλέον. Μία μερὶς τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου ἤδη ἐξέπλευσε τοῦ κόλπου καὶ διευθύνεται κατὰ τῆς Ὕδρας, ὀφείλει αὐτὴν νὰ ἀνακαλέσῃ, καὶ ἀνεχώρει. Τὰς 22 Σεπτεμβρίου προσέπλευσεν ὁ Δερινὺς μὲ τὸν στόλον του εἰς Νεόκαστρον, καὶ συνηντήθη μὲ τὸν Ἀγγλικόν. Συσκέψεως δὲ γενομένης μεταξὺ τῶν δύο Ναυάρχων, ὁ Δερινὺς μετὰ τοῦ Κραντὼκ τὴν πρωΐαν τὰς 23 Σεπτεμβρίου ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν Ἰβραῒμ αὐτοπροσώπως, καὶ ἐνεχείρησαν ἐπιστολὴν κοινὴν τῶν δύο Ναυάρχων. Ταύτην ἠνέωξεν ὁ Ἰβραΐμης, ἀφοῦ παρεκέλευσε τὸν Ταχὴρ Πασᾶ, ὅστις τότε ἐκεῖ παρευρίσκετο, νὰ ἀπομακρυνθῇ. Τότε ὁ Ἰβραΐμης ὡμολόγησεν πρὸς τὸν Γάλλον Ναύαρχον τὴν ἀμηχανίαν του, καὶ ὅτι αὐτὸς ὡς ὁ πατήρ του κατεσκοπεύοντο ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τὰς πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους σχέσεις των. Ἐδήλωσε δὲ ἐνταὐτῷ ὅτι, ἐνῷ γινώσκει τὴν συνθήκην ἀπὸ τῆς 13 Αὐγούστου, ἤλπισεν ὅμως νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τῆς Ὕδρας, πρὶν ἀντισταθῶσιν αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις, καὶ ἕως λάβῃ ὁδηγίας ἐπὶ τούτῳ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, νὰ δυνηθῶσιν ἅπαντα τὰ ἐκτὸς τοῦ κόλπου σταθμεύοντα πλοῖα νὰ εἰσπλεύσωσιν ἐντός. Ὁ Δερινὺς ἀπεκρίθη ὅτι οὐδὲν δύναται νὰ εἴπῃ εἰς ταῦτα, ἀλλὰ καὶ δὲν θέλει συγχωρήσει ἐντοσούτῳ τὰ Τουρκικὰ πλοῖα νὰ λάβωσιν ἄλλην ὁδὸν, εἰμὴ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Ἀλεξάνδρειαν.» — Ταῦτα εἰπὼν ἀνεχώρησεν.

Τὰς 25 Σεπτεμβρίου ἀμφότεροι οἱ Ναύαρχοι Δερινὺς καὶ Κοδρικτὼν ἐπεσκέφθησαν τὸν Ἰβραΐμην, καὶ ἐπανέλαβον τὰ αὐτά. Ὁ Ἰβραΐμης ἀπεκρίθη ὅτι, διαταχθεὶς νὰ καταστρέψῃ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν μὲ τὸν ἀφανισμὸν τῆς Ὕδρας, θὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν τοῦ Κυριάρχου του. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνεδέχετο ὁ Κύριός του νὰ μὴ γνωρίζῃ τὴν νέαν φάσιν τῶν πραγμάτων, θὰ περιμείνῃ ἄπρακτος εἰς τὸ κίνημα κατὰ τῆς Ὕδρας, καὶ ἐφοδιασμοῦ ἄλλων μερῶν, ὅπως λάβῃ νέας διαταγάς, τὰς ὁποίας θέλει ζητήσει αὐτὸς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας. Ὑπέσχετο δὲ λόγῳ τιμῆς, ἐπὶ 20 ἡμέρας, ἕως λάβῃ τὰς ὁδηγίας ἐκ τῶν Κυριάρχων του, νὰ μὴ ἀφήσῃ τὰ πλοῖα νὰ ἐκπλεύσωσιν ἀπὸ τοῦ Νεοκάστρου διὰ κανὲν μέρος τῆς Ἑλλάδος. Παρεκάλεσεν ἐντοσούτῳ νὰ τῷ δοθῇ ἄδεια νὰ ἐμβάσῃ ἐντὸς τοῦ κόλπου τὰ σαθμεύοντα Τουρκικὰ πλοῖα· διότι ἐκ τῆς ἐπιστολῆς, τὴν ὁποίαν πρὸ ἡμερῶν εἶχε λάβει παρὰ τοῦ πλοιάρχου Ἀμιλτὼν, ἐσυμπέραινεν ὅτι τὰ πλοῖα αὐτὰ ἤθελον ἐμποδισθῶσιν ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν νὰ εἰσπλεύσωσιν. Ὁ Δερινὺς ἀπεκρίνατο ὅτι οὐδὲν δύναται νὰ εἴπῃ περὶ τοῦ προκειμένου. Πάντοτε ὅμως λέγει ὅτι τὰ πλοῖα τὰ Τουρκοαιγυπτιακὰ δὲν δύνανται ἄλλην ὁδὸν νὰ τραπῶσιν εἰμὴ τὴν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Διότι οἱονδήποτε πλοῖον εἰσπλεύσῃ, κινδυνεύει νὰ συλληφθῇ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Τοῦτο ἀκούσας ὁ Ἰβραΐμης, ἠρεθίσθη καὶ ἐκραύγασεν· «ἐνῷ λοιπὸν ἐμὲ κρατεῖτε αἰχμάλωτον, ἀφίνετε τοὺς Ἕλληνας ἔξω νὰ πράττωσιν ὅτι θέλωσιν; Διατί δὲν παρεμποδίζετε τοὐλάχιστον τὴν ἔκπλευσιν τοῦ στόλου, πρὶν ἀναχωρήσῃ αὐτὸς ἐξ Ἀλεξανδρείας;» Τότε ὁ Ναύαρχος Δερινὺς εἶπεν. «Σὺ διενεργῶν πραγματικῶς τὴν ἀνακωχὴν, δύνασαι νὰ σώσῃς τοὐλάχιστον τὸν πατέρα σου καὶ τὴν κληρονομίαν σου. Μὴ λησμονήσῃς ὅτι ἡ πλουσία Αἴγυπτος ὑπάρχει ἀσυγκρίτως προτιμητέα τῆς Πελοποννήσου, τὴν ὁποίαν ἠρήμωσες.» Κατὰ δὲ τὴν συνέντευξιν τῶν δύο Ναυάρχων καθ' ἣν παρῆσαν καὶ ὅλοι οἱ Τουρκοαιγύπτιοι ἀξιωματικοὶ, ἠρώτησεν ὁ Ἰβραΐμης, πῶς θὰ προσεφέροντο οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην· διότι εἶχε μάθει αὐτὸς, ὅτι ὁ Λὸρδ Κόχραν μὲ Ἑλληνικὴν μοῖραν 23 πλοίων ἐμελέτα νὰ ἐπιχειρήσῃ ἔκπλουν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀλβανίας. Ὁ Καδρικτὼν τὸν ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἤθελεν ἀντιστῇ εἰς πᾶσαν ἀπόπειραν ἐχθροπραξιῶν τῶν Ἑλλήνων, ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ πρόσκαιρος ἢ ὁριστικὴ ἀνακωχή. Οὕτως ἐδόθη λόγος τιμῆς παρὰ τοῦ Ἰβραΐμου ὅτι δὲν θὰ πράξῃ τι οὔτε διὰ ξηρᾶς οὔτε διὰ θαλάσσης κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ. Οἱ Ναύαρχοι εὐχαριστήθησαν εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Ἰβραΐμ. Καὶ ὁ μὲν Κορδικτὼν ἔπλευσεν εἰς Ζάκυνθον, ἵνα λάβῃ ζωοτροφίας,

ὁ δὲ Δερινὺς εἰς Ἐλαφόνησον, ἀφέντες τὴν φρεγάταν «Δυρμοὺθ» καὶ μίαν ἄλλην Γαλλικὴν ἐφόρμους ἐκεῖσε πρὸς ἐπιτήρησιν. Ἀλλὰ τὰς 2 Ὀκτωβρίου ἐλλιμενιζόμενος ὁ Κοδρικτὼν ἐν Ζακύνθῳ μὲ τὸ δίκροτον «Ἀσίαν» καὶ τὴν φρεγάταν «Ταλβὸτ» καὶ τὸ βρίκιον «Ζωρκάδα», εἰδοποιεῖται παρὰ τῆς ἐπιφανείσης φρεγάτας «Δαλμοὺθ» προφυλακίδος, διὰ σημείων, ὅτι 30 πλοῖα πολεμικὰ καὶ φορτηγὰ ἐξῆλθον τοῦ λιμένος Νεοκάστρου. Ὑπωπτεύθη διὸ ὁ Κοδρικτὼν ὅτι τὰ Τουρκικὰ ἐκπλέουσιν εἰς Πάτρας, ὅπως ἐφοδιάσωσι τὸν ἐκεῖ στρατὸν, καὶ τιμωρήσωσι τὸν Ἄστυγγα πλεύσαντα εἰς Ναύπακτον, καὶ μὲ ὀλιγώτερα πλοῖα καταποντίσαντα 11 πλοῖα Τουρκικά. Διὸ ὀργισθεὶς ὁ Ἰβραΐμης, ἐνόμισεν ὅτι παρεβιάσθη ἡ ἀνακωχὴ ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων. Ὅθεν διέταξε τὸν στόλον του νὰ καταστρέψῃ τὸν τοῦ Ἄστυγγος. Ὁ Κοδρικτὼν λοιπὸν ἐκ τοῦ λιμένος Ζακύνθου τηλεσκοπήσας τὰ εἰς Πάτρας πλέοντα Τουρκικὰ, ἀνήχθη εὐθὺς, καίτοι ἐν τρικυμίᾳ, μὲ τὴν Ναυαρχίδα «Ἀσίαν» καὶ τὰς δύο φρεγάτας, καὶ φθάνει αὐτὰ τὰς 2 Ὀκτωβρίου εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου κατὰ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Πάπα. Ἀποστείλας δὲ τὸ «Ταλβὸτ» εἰς τὸν στόλαρχον τῆς Τουρκικῆς μοίρας, ἐμποδίζει αὐτὸν νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν κόλπον, διότι παρέβη τὸν λόγον τῆς τιμῆς του ὁ Ἰβραΐμ, διατάξας νὰ ἐκπλεύσωσι πλοῖα ἐκ τοῦ Νεοκάστρου. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ὁ Τοῦρκος πλοίαρχος ἠναντιώθη λέγων, ὅτι ἔχει διαταγὰς νὰ εἰσπλεύσῃ, τῷ ἐπεβλήθη ὅτι ἤθελεν ἐμποδισθῇ διὰ τῆς βίας. Διὸ μετέβαλε γνώμην ὁ Τοῦρκος μοίραρχος, καὶ ἔστρεψεν ὁ Ναύαρχος εἰς Ζάκυνθον. (1) Ὁ Τουρκικὸς στόλος οὕτω ποδίζει καὶ πλέει εἰς Νεόκαστρον, Αὐτὸς ὅμως δὲν εἰσέπλευσεν ὁλοσχερῶς εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ναυαρίνου· μέρος μόνον ἐξ αὐτοῦ εἶχε μείνῃ ἔξωθεν, πολυτρόπως λοξοδρομῶν ὡς νὰ ἐβούλετο νὰ εἰσπλεύσῃ πάλιν εἰς Πάτρας. Τὴν ἑσπέραν ἄνεμος σφοδρὸς ἔβαλε τὰ Τουρκικὰ πλοῖα εἰς τοσαύτην ἀταξίαν, ὥστε ὁ Ἀγγλικὸς στολίσκος δὲν ἠδύνατο νὰ τὰ παρακολουθήσῃ. Τὴν πρωΐαν τῆς 6 Ὀκτωβρίου ὁ πλοίαρχος μιᾶς Τουρκικῆς φρεγάτας, ἐκ τῆς τρικυμίας ἀναγκασθεὶς νὰ ἀγκυροβολήσῃ πλησίον τῶν Ἀγγλικῶν, ἀνήγγειλεν ὅτι ἐνῷ ἔμελλε νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναυαρίνου, ὁ Ἰβραΐμης τῷ ἔδωκε σημεῖον νὰ ἀναπλεύσῃ εἰς Πάτρας, κομίζων πολεμοφόδια. Ὁ Ἄγγλος Ναύαρχος ἀκούσας τοῦτο, εὐθὺς τὸν ἀπηγόρευσε νὰ εἰσπλεύσῃ. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ὁ Ἰβραΐμης ἔλαβε διαταγὰς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῆς 21 Σεπτεμβρίου,

(1) Gazzetta delle Isole Ionie. Ottombre 1827. N. 511.

ὅτι ἡ Πύλη ἀποκρούει ὁριστικῶς πᾶσαν ἐπέμβασιν τῶν ξένων Δυνάμεων, καὶ ὅτι αὐτὸς ὤφειλε νὰ διπλασιάσῃ τὸν ζῆλόν τους ὅπως ὑποτάξῃ τὴν Πελοπόννησον. Διὰ ταῦτα εὐθὺς ὁ Ἰβραΐμης ἀπέστειλε στρατὸν εἰς Μεσσηνίαν καὶ Ἀρκαδίαν, ὅστις ἠρήμωσε τὰ πάντα. Ἀποσπάσματα δὲ ἄλλα κατέβησαν εἰς Καλαμάταν, καὶ τοσαύτην καταστροφὴν ἔφεραν, ὥστε ὁ Ἄγγλος Ἀμιλτὼν ἔγραψεν εἰς τὸν Κοδρικτὼν, ἐὰν μείνῃ ὁ Ἰβραΐμης ἀκόμη εἰς Ἑλλάδα, πλειότερον τοῦ τρίτου τῶν ἐγκατοίκων της θὰ ἀποθάνωσι ἀπὸ πεῖναν.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἀνήχθη ἡ «Ἀσία» ἐκ Ζακύνθου, καὶ ἔπλευσεν εἰς Ἐλαφόνησον, ἀφοῦ παρέλαβεν ὑγειονομοφύλακα τὸν Ζακύνθιον Νικόλαον Λιβαθηνὸν ἢ Κουτσουκέλην δι' ἐπιφύλαξιν ὑγειονομικὴν ἀπὸ τὰ Τουρκικά. Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας ὤρθη καὶ ὁ Ρωσσικὸς στόλος νὰ περᾷ ἐκ Ζακύνθου. Τὰ Ἀγγλικὰ φθάσαντα εἰς Ἐλαφονήσια ἀπαντῶσι τὰ Γαλλικά, καὶ τὴν ἐπαύριον ἔρχεται καὶ ἡ Ρωσσικὴ μοῖρα ὑπὸ τὸν Ἐϊδὴν, ὅπου οἱ τρεῖς Ναύαρχοι συνεννοοῦνται περὶ τῶν πρακτέων. Ἰδόντες ὀφθαλμοφανῶς, ὅτι ὁ Ἰβραΐμης ἐπανέλαβε τὰς ἐχθροπραξίας, τὰς 8 Ὀκτωβρίου ἡμέραν Σάββατον συμπλέουσιν εἰς Νεόκαστρον, καὶ ἀποστέλλεται εὐθὺς ἓν πλοῖον Ἀγγλικὸν πρὸς τὸν Καπετὰν Πασᾶν μὲ ἐπιστολὴν, λέγουσαν, ὅτι ἀπεφάσισαν νὰ εἰσπλεύσωσι φιλικῶς, κινδυνεύοντες νὰ θαλασσομαχῶσι κατὰ τὴν δυσπαράπλευστον ἐκείνην ἀκτήν. Συνάμα ἔστειλαν καὶ τοὺς διερμηνεῖς των πρὸς τὸν Ἰβραΐμην νὰ εἴπωσιν ὅτι, ἐπειδὴ παρέβη τὴν ὑπόσχεσιν, ὤφειλε νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἀλλ' ὁ μὲν Καπετὰν Πασᾶς ἦτον ἠρεθισμένος ὡς καὶ ὅλοι οἱ Τοῦρκοι κατὰ τῶν Δυνάμεων, ὅτι δὲν ἄφιναν αὐτοὺς πραγματικῶς νὰ τελειώσωσι τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς τῶν Γκιαούριδων, ὃ ἤρχισαν. Ὁ δὲ Ἰβραΐμ εἶχε μεταβῇ τότε εἰς Καλαμάταν, ἵνα ἀποφύγῃ πᾶσαν συνέντευξιν μετὰ τῶν συμμάχων. Τὸ πλοῖον τὸ Ἀγγλικὸν ἐξέπλευσεν ἄπρακτον, φέρον ἀπάντησιν παρὰ τοῦ Καπετὰν Πασᾶ, ὅτι ὁ Ἰβραΐμης ἔλειπε, καὶ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποφασίσῃ. Ὁ δὲ πλοίαρχος ὁ ἀποσταλεὶς ἀνήγγειλεν, ὅτι οἱ Τοῦρκοι προητοιμάσθησαν εἰς μάχην, καὶ παρετάχθη ὁ στόλος εἰς σχῆμα πετάλου ἐπὶ δύο γραμμῶν ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην ἄκραν τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος. Ἦσαν δὲ ἐξ αὐτῶν 3 δίκροτα, 19 φρεγάται, ὧν αἱ 4 Αἰγυπτιακαὶ δίφρακτοι (vasselli rasati), 26 κορβέται, 12 βρίκια, 6 πυρπολικά, καὶ ἔφερον ὅλα 1,994 κανόνια. Εὐθὺς δὲ ὁ συμμαχικὸς στόλος τὰς 2 ὥρας μ. μ. εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα, καὶ εἰσῆλθεν πρώτη ἡ Ἀγγλικὴ μοῖρα ἔχουσα 3 δίκροτα «Ἀσίαν» (τὴν ναυαρχίδα) «Γενούην» καὶ «Αλ-

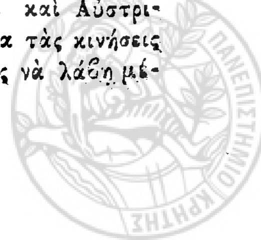
Ειώνην», 4 φρεγάτας «Γλασκόουν», «Καμβρίτσ», «Δαρμούθ» καὶ «Ταλβότ», 5 βρίκια καὶ γολέτας. Εἶτα ἡ Γαλλικὴ ἔχουσα 3 δίκροτα «Βρεσλαβίαν», «Σκηπιώνα», «Τρίαιναν» καὶ 2 γολέτας. Ἀκολούθως ἡ Ρωσσικὴ μὲ 4 δίκροτα τὴν ναυαρχίδα «Ἀζώφ», «Ἀλέξανδρον», «Νεβόσκην», Γαγγούτην» καὶ «Ἰεζεκιὴλ» καὶ 4 φρεγάτας «Κάστορα», «Κωνσταντῖνον», «Ἑλένην» καὶ «Προσβνόην». Ὅλα δὲ ἔφερον κανόνια 1276. Εἰσέπλεον αἱ μοῖραι ἡ μὲν Ἀγγλικὴ καὶ Ρωσσικὴ ὑπάνεμος, ἡ δὲ Γαλλικὴ ὑπεράνεμος. Ἅμα δὲ ἐσίμωσε τὸ στόμιον τοῦ λιμένος ὁ συμμαχικὸς στόλος, φοβηθεὶς ὁ Κοδρικτών, ὅστις ἦν ὁ ἀρχιναύαρχος τοῦ ὅλου, μὴ τὰ φρούρια καὶ αἱ κανονοστοιχεῖαι πυροβολήσωσι τὰ πλοῖα διαπλέοντα τὰ ἀκροστόμια, διέταξε τὴν μὲν Ρωσσικὴν νὰ ἀνακωχεύσῃ, τὰς δὲ δύο ἄλλας νὰ συμπλεύσωσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς διευθύνσεως, ὥστε διὰ τούτου καὶ αἱ τρεῖς νὰ εἰσέρχωνται ἐπὶ μιᾶς γραμμῆς. Ἀφοῦ δὲ ἐφάνη ἡ Ἀγγλικὴ ναυαρχίς, κανονοβολὴ ἐκ τοῦ φρουρίου ἔδαλε τὸν Τουρκικὸν στόλον εἰς σύνθημα μάχης. Εὐθὺς ἦλθε μία λέμβος Τουρκικὴ μὲ δύο ἀξιωματικοὺς εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ναυαρχίδα, καὶ εἶπε προφορικῶς ἐκ μέρους τοῦ Καπετὰν Πασᾶ, ὅτι δὲν ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ εἰσπλεύσωσιν. Ὁ δὲ Κοδρικτὼν τὴν ἀπεδίωξεν. Αὐτὴ δὲ ἐπλησίασε πρὸς τὴν στερεὰν, καὶ ὑπῆγε πρὸς τὸν Καπετὰν Πασᾶν. Πλησιάσασα δὲ εἰς τὴν στερεὰν ἡ Τουρκικὴ λέμβος, περιεκυκλώθη ἀπὸ ἄλλας λέμβους Τουρκικάς. Καὶ τότε ἄλλη κανονοβολὴ ἐκ τοῦ φρουρίου ριφθεῖσα, ἔκαμε ταύτας νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ πλοῖά των.

Ἀκολούθως τὸ «Δαρμοὺθ» ἔστειλε λέμβον πρὸς τὰ Τουρκικὰ τὰ πλησίον, νὰ εἴπῃ νὰ μετατοπίσωσιν. Ἀλλ' οἱ ἐκ τοῦ πυρπολικοῦ Τοῦρκοι πυροβολοῦσι καὶ φονεύουσι τὸν δόκιμον (μίτσιμαν) Φιτσιρόην καί τινας τῶν ναυτῶν τῆς ἀποσταλείσης λέμβου. Τότε ἀντετουφέκισαν καὶ οἱ ἐκ τῆς «Δαρμοὺθ» καὶ «Σειρῆνος». Ἐπειδὴ δὲ ἓν Αἰγυπτιακὸν εὐθὺς ἐκανονοβόλησε τὴν «Σειρῆνα», ἀντεκανονοβόλησε καὶ αὕτη. Ὡσαύτως ἐκανονοβολίσθη καὶ ἡ «Ἀσία» παρὰ τῆς Βυζαντινῆς ναυαρχίδος, καὶ ἀντεκανονοβόλησεν αὕτη. Ὁ δὲ Κοδρικτὼν μαθὼν τὸν φόνον τῶν ἀποσταλέντων μὲ τὴν λέμβον, ἀπέστειλε πρὸς τὸν Μουχαρέμπεην τὸν πρωρέα του (πιλότον) Πέτρον Μικέλην, Ἕλληνα Μήλιον, μὲ ἐπιστολὴν λέγουσαν, ὅτι οἱ σύμμαχοι εἰσέπλευσαν φιλικῶς, καὶ ὅτι δὲν ἐκανονοβόλουν, ἐὰν μὴ ἐκανονοβολοῦντο πρῶτον ἀπὸ τοὺς Τούρκους, καὶ ὅτι κακῶς ἐποίησαν νὰ φονεύσωσι τοὺς ἐν τῇ Ἀγγλικῇ λέμβῳ ἀνθρώπους. Ἀλλ' ἅμα ἔδωκε τὴν ἐπιστολὴν ὁ πρωρεὺς Μικέλης, οἱ Τοῦρκοι ἐπυροβόλησαν τοὺς ἐντὸς τῆς λέμβου, φονεύσαντες

τὸν δυστυχῆ πιλότον Μικέλην, συγχρόνως δὲ ἐκανονεβόλουν καὶ τὴν «Ἀσίαν». Διὸ ὁ Κοδρικτὼν εὐθὺς διέταξε διὰ σημείου τὸν γενικὸν κανονοβολισμόν. Καὶ ἡ μὲν «Ἀσία» κανονοβολοῦσα δεξιόθεν τὴν Βυζαντινὴν ναυαρχίδα, καὶ ἀριστερόθεν τὴν Αἰγυπτιακὴν κατέστρεφεν αὐτάς. Ὁ πολὺς ὅμως καπνὸς σκοταδιάσας τὰ πέριξ, καὶ αἱ ἐξερχόμεναι φλόγες τῶν Τουρκικῶν περιεκύκλωσαν τὴν ναυαρχίδα, ὥςτε οἱ συμπολεμοῦντες ἐσοχάζοντο ὅτι ἀπωλέσθη· ἀλλ' ἐξεπλάγησαν ὅτε, καταπαύσαντος τοῦ καπνοῦ καὶ τῆς φλογὸς, ἐφάνη σῶα ἡ Ἀγγλικὴ ναυαρχὶς, μόνον τὰ ἱστία ζημιωθεῖσα. Διεκρίθη ἡ «Γένουα» καταπολεμήσασα ἓν δίκροτον καὶ μίαν φρεγάταν. Ἐζημιώθη ὅμως ἀπὸ τὸν κανονοβολισμὸν τῆς Τουρκικῆς ναυαρχίδος, ἥτις ἐκκενώσασα διὰ μιᾶς ὅλην τὴν γραμμικὴν κανονοστοιχίαν της, καιρίως τὴν ἔβλαψεν. Οἱ τῆς «Ἀλβιόνος» ναῦται, ἐπιπεσόντες ξιφήρεις ἐπὶ μιᾶς φρεγάτας, τὴν ἐπάτησαν. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι βαλόντες πῦρ εἰς τὴν πυριταποθήκην, ἀνεπέταξαν αὐτὴν εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Δύο ὅμως δίκροτα καὶ μία φρεγάτα περιεκύκλωσαν εὐθὺς αὐτὴν, καὶ ἤθελεν ἀπωλεσθῆ, ἐὰν ἡ Γαλλικὴ ναυαρχὶς «Βρεσλάβη» δὲν ἔτρεχεν εἰς βοήθειαν καὶ ἀπαλλαγὴν αὐτῆς· διότι πάραυτα τὰ δύο ἐχθρικὰ πεσόντα εἰς τὴν ξηρὰν ἤναυσαν καὶ ἐκάησαν. Ἡ «Δαρμοὺθ», ἡ παραφυλάττουσα τὰ πυρπολικὰ ἐδεινοπάθησε· διότι ἓν ἐξ αὐτῶν μετέδωκε τὰς φλόγας του εἰς αὐτήν. Ἀλλ' οἱ ἀτρόμητοι ναῦται καὶ τὴν «Δαρμοὺθ» ἔσβυσαν, καὶ τὸ πυρπολικὸν καὶ ὅλα τὰ κατὰ τὴν πόλιν μικρὰ πλοῖα κατεβύθισαν, καὶ τὸ κανονοστάσιον τοῦ αἰγιαλοῦ κατεσίγασαν. Ταὐτοχρόνως συνηρίστευσαν καὶ ἡ «Ταλβὸτ» καὶ ἡ «Ἀρμίδα» μὲ ὅλα τὰ μικρὰ πλοῖα. Τρεῖς δὲ δίφρακτοι φρεγάται κατεπολέμουν τὴν «Σειρῆνα». Ἀλλ' ἡ «Τρίαινα» διήρεσεν αὐτὰς, καὶ ἀπέσυρεν ἐκ τοῦ κινδύνου τὴν «Σειρῆνα», ἥτις ἤθελε καῇ ὑπό τινος ἐχθρικῆς φρεγάτας καιομένης, καὶ ἑλκομένη διὰ σχοινίου ὑπὸ τῆς «Δαρμοὺθ», ἐσώθη τῆς πυρκαϊᾶς. Ὁ «Σκηπίων» κατέστρεψε τὸ πυρπολικὸν, τὸ ὁποῖον ἐκόλλησαν εἰς αὐτὸν, καὶ περιέσωσε τὰ πέριξ αὐτοῦ μαχόμενα συμμαχικά. Τέλος ἐξεπαιραίωσε τὴν ναυμαχίαν ἡ Ρωσσικὴ μοῖρα. Αὕτη, καίτοι ἀργῶς τῆς ναυμαχίας εἰσέπλευσε διὰ τὴν νηνεμίαν, ἀντιπαρετάχθη καθ' ὅλην τὴν δεξιὰν πλευρὰν τῶν ἐχθρῶν, ἥτις μέχρι τότε ἦν ἀπείρακτος. Βοηθουμένη δὲ ὑπὸ τῆς «Βρεσλαβίας», τῆς «Καμβρὶτς» καὶ τῆς «Γλασκώβης» καὶ τῆς «Ἀρμίδας», μετέδωκε τὸ πῦρ διὰ κανονοβολισμοῦ εἰς τὰς πυριταποθήκας τῶν ἀντιταγμένων ἐχθρικῶν, καὶ καιόμενα ἐβυθίζοντο. Εἶτα δὲ ὁ Ναύαρχος Ἐϋδὴν διέταξε τοὺς Ρώσσους νὰ ἀποβιβασθῶσιν εἰς τὴν

νῆσον Σφακτηρίαν, ἥτις ἐκ τῶν κανονοστασίων ῥίπτουσα σφαίρας πυρακτωμένας, ἔβλαπτε τοὺς ναυμαχοῦντας συμμάχους. Πολεμήσαντες δὲ οἱ ἀποβάντες ἀνδρείως, ἀπεδίωξαν τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῆς κανονοστηχίας. Τὸ πῦρ διεδόθη εἰς τοὺς θάμνους, καὶ οἱ ἐχθροὶ βλέποντες ὅτι ἔμελλον νὰ ὁλοκαυτωθῶσιν, ἐγκατέλειψαν τὴν κανονοστοιχίαν καὶ τὴν νῆσον, καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Τέσσαρας ὥρας διήρκεσεν ἡ ναυμαχία, καὶ μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς δεινὸν θέαμα παρίστα ἡ θάλασσα. Ὅλος ὁ ὑπερήφανος ἐκεῖνος στόλος διὰ μιᾶς ἐφάνη κατεστραμμένος. Δίκροτα, φρεγάται, κορβέται καὶ βρίκια, παρίσταντο ἄλλα μὲν κατασυντριμμένα, ἄλλα δὲ ξύλα κατακαϋμένα καὶ ἄλλα βυθισμένα, ἢ εἰς τὴν ξηρὰν ἐκβρασμένα, ὀλίγιστα δὲ ἀπέμειναν. Ὑπὲρ τὰς 5,000 ἐλογίζοντο οἱ ἀπωλεσθέντες, ἐκόπη ὁ ποῦς τοῦ Καπετὰν Πασᾶ. Πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν ἐσώθησαν κολυμβῶντες, καὶ ζωγρηθέντες ἀπὸ τὰς λέμβους τῶν συμμάχων. Οὗτοι δὲ ἀπώλεσαν 115 ἄνδρας, καὶ ἐπληγώθησαν 450, ἐν οἷς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Κοδρικτῶν. Οἱ Χριστιανοὶ αἰχμάλωτοι ἔλαβον τὰς λέμβους τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἔφυγον. Μία δὲ αὐτῶν κοκκινόχρωμος ἔφθασεν εἰς Ζάκυνθον. Καὶ οἱ μὲν ναῦται ἐπεριποιήθησαν εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, καὶ ἀπεστάλησαν εἰς τὴν πατρίδα των, ἡ δὲ λέμβος διετηρεῖτο ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ ὑγειονομεῖον. Πολλὰ πλοιάρια Ἰονικὰ καὶ ναῦται εὑρισκόμενοι δι' ἐμπόριον καὶ μετακόμισιν τροφῶν εἰς Νεόκαστρον διὰ τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰβραΐμου ἔπαθον. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ πλοίαρχος Νικόλαος Γαβριέλης Ζακύνθιος. Πρὸς τοῦτον ἔλεγον οἱ Τοῦρκοι «Μπελάδες μᾶς ἔφεραν οἱ Φράγγοι, ἀλλὰ κακὰ θὰ τὰ περιάσουν.» Τὴν ἐπιοῦσαν οἱ σύμμαχοι, ἀφοῦ ἔγραψαν εἰς τὸν Ἰβραΐμην, ὅτι ἀκουσίως ἐγένετο ἡ ναυμαχία· διότι ἠναγκάσθησαν κανονοβολισθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ ὅτι τοὺς θεωροῦσιν ὡς φίλους, ἐὰν ὑψώσωσι σημαίαν λευκήν, καὶ μὴ βλάψωσι τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ ἐπαναστάτας, ἀπέπλευσαν. Καὶ τὰ μὲν Ἀγγλικὰ ἐπορεύθησαν εἰς Μάλταν, τὰ δὲ Γαλλικὰ εἰς Τολώνην, καὶ τὸ Ρωσσικὸν ἡ «Ἕλενα» εἰς Ζάκυνθον, ὅπως ἐπισκευασθῶσι.

Τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου ἅμα ἔμαθον οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεις διά τινος Αὐστριακῆς Γολέτας, ἀπεφάσισαν νὰ τηρήσωσι σιωπήν, ἕως ὅτου ἴδωσι τὰ κινήματα τοῦ Διβανίου περὶ τούτου. Ἐκοινοποίησαν δὲ ταὐτοχρόνως πρὸς τὸν Πρέσβυν τῆς Αὐστρίας, ὅτι εἰς τὸν Τουρκικὸν στόλον εὑρίσκονται καὶ Αὐστριακὰ πλοῖα μετακομίζοντα στρατόν, καὶ βοηθοῦντα τὰς κινήσεις τῶν Τούρκων.· Διὸ ὤφειλεν ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις νὰ λάβῃ μέ-

τρα, ὅπως παύσῃ πᾶσα κατάχρησις ἀντιβαίνουσα εἰς τὰς ἐπισήμους διαδηλώσεις, τοῦ Βιενναίου μυστικοσυμβουλίου. Ἐπροσπάθουν ἐν τούτοις νὰ μάθωσι παρὰ τοῦ Διβανίου ποίας ὁδηγίας ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἰβραΐμην καὶ ἐπιταγὰς, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ σεβασθῇ ἢ μὴ τὰς περὶ ἀνακωχῆς ἐνστάσεις τῶν Ναυάρχων. Πληροφορηθέντες ὅμως ὅτι διετάχθη ὁ Ἰβραΐμης ν' ἀποκρούσῃ τὰς προτάσεις τῶν Ναυάρχων, ἀπέστειλαν τοὺς διερμηνεῖς, ὅπως ἐπισήμως ἀκούσωσι παρὰ τοῦ Ρεῒζ Ἐφέντου τὰς δοθείσας διαταγὰς τῷ Ἰβραΐμῃ, καὶ διακηρύξωσι ὅτι πᾶσα ἀπάντησις ἐναντία εἰς τὴν ἀνακωχὴν θὰ ἐβίαζε τοὺς Πρέσβεις νὰ πράξωσιν ὅ,τι ἤθελον νομίσει εὔλογον,ὅπως προστατεύσωσι τὰ εἰς αὐτοὺς ἐμπιστευμένα συμφέροντα. Ἀπεκρίνετο ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης ὅτι οὐδὲν δικαίωμα ἔχουσιν αἱ Δυνάμεις νὰ μάθωσι τίνας ἐπιταγὰς διεβίβασεν ἡ Πύλη πρὸς τὸν Ἰβραΐμην· διότι τοῦτο ἀποβλέπει ἑαυτὴν καὶ τὸν Ἰβραΐμην. Ἄλλως αὐτὸς δὲν ἐξουσιοδοτεῖται νὰ διαπραγματευθῇ τὰ τῆς Βασιλείας· μόνον διετάγη νὰ καθυποτάξῃ τοὺς ἐπαναστατήσαντας Ραγιάδας. Ἀγνοοῦμεν τὶ συνέβη μεταξὺ τῶν στόλων σας καὶ τοῦ ἰδικοῦ μας. ὅταν κοιλοπονῇ ἡ ἐγκαστρωμένη, κανεὶς δὲν ἠξεύρει τὶ παιδίον θὰ γεννήσῃ, ἢ ἀρσενικὸν ἢ θηλυκόν. Ἑπομένως οὐδὲν γινώσκομεν, καὶ οὐδὲν ἀπαντῶμεν. Ἐπαναλαμβάνω μόνον καὶ λέγω ὅτι ἡ Ὑψηλὴ Πύλη δὲν θέλει νὰ ἐπεμβαίνωσι ξένοι εἰς τὰ πράγματα μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ὑπηκόων της. Πάλιν λέγω, ὅτι ἀγνοῶ τὶ συνέβη μεταξὺ τῶν στόλων σας καὶ τοῦ ἰδικοῦ μας. Σεῖς ἐδώκατε διαβεβαιώσεις πρὸς ἡμᾶς εἰρηνικὰς, καὶ φιλικάς, καὶ αὐταὶ πιστεύω ὅτι θὰ διατηρηθῶσιν ἀπαραβίαστοι. Οἱ Πρέσβεις δύνανται νὰ κανονίσωσι τὰ συμφέροντά των, ὅπως καλλίτερον κρίνουσι. Σήμερον βεβαίως δὲν προτίθενται αὐτοὶ νὰ κάμωσι παράπονα ἢ κατηγορίας, ἐπειδὴ εὐλογώτερον τοιαῦτα θὰ ἐκάμνομεν ἡμεῖς. Καὶ ἀληθῶς πόσα καὶ ποῖα δὲν ἔχομεν καὶ ἡμεῖς νὰ εἴπωμεν ; Ἐξ ἀνάγκης ὅμως ἀκολουθοῦμεν τὸν ἴδιον δρόμον ὡς εἰς τὸ παρελθὸν, διεξάγοντες τὰς ὑποθέσεις τῶν Πρεσβειῶν κατὰ τὰς συνθήκας.» (1)

Τὴν ἐπαύριον ἔλαβεν ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης τὴν εἴδησιν τῆς καταστροφῆς τοῦ στόλου παρὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς Σμύρνης, ἐνῷ διελέγετο μετὰ τοῦ διερμηνέως τῆς Αὐστριακῆς Πρεσβείας, καὶ τὸ πρᾶγμα εὐθὺς ἤλλαξεν ὄψιν. Ὁ δὲ Ρεῒζ ἠρώτησε τοὺς προσελθόντας ἐκ νέου διερμηνεῖς ἵνα τελειώσωσι τὰς ἐκκρεμεῖς ὑποθέσεις των, ἐὰν γινώσκωσι τὰ γινόμενα. Αὐτοὶ ἀπεκρίθησαν ἄγνοιαν. Ἐπανελθόντας δὲ αὐτοὺς κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, ἵνα ἀπαντήσωσι πρὸς τὰς ἐ-

(1) Greppi la questione orientale VII.

ρωτήσεις τῆς Πύλης τὰς γενομένας τὸ πρωΐ, ὑπεδέξατο ὁ Ρεΐζ Ἐφέντης ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν μυστικῶν συνεντεύξεων ἐνώπιον τοῦ Ἀμέτση Ἐφέντη ἀνωτέρου ὑπαλλήλου. Ἅμα δὲ ἤρξατο ὁ Δεγρὰνζ νὰ ὁμιλήσῃ, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Ρεΐζ Ἐφέντης διατὶ εἰσῆλθον οἱ Ναύαρχοι εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναυαρίνου. Ὁ δὲ Δεγρὰνζ ἀπεκρίθη· «διὰ τὸ αὐτὸ δικαίωμα, ὃ ἔχουσι καὶ οἱ Τοῦρκοι νὰ καταπλέωσιν εἰς τοὺς ἰδικούς μας λιμένας.» Τότε ὁ Ρεΐζ εἶπε· «φαίνεται ὅτι οἱ Ὀθωμανικοὶ στόλοι κατεστράφησαν.» Ἀπήντα εὐθὺς ὁ Δεγρὰνζ ἡσύχως καὶ πρῶτος, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Ἰβραῒμ τὰς 26 Σεπτεμβρίου ὑπεσχέθη νὰ διακόψῃ πᾶσαν πολεμικὴν ἐργασίαν, ἕως λάβῃ νέας διαταγὰς παρὰ τοῦ Σουλτάνου, καὶ νὰ μὴ ἐκπλεύσῃ, αὐτὸς δὲ ἐξέπλευσε, ἠναγκάσθησαν οἱ σύμμαχοι, νὰ εἰσπλεύσωσιν εἰς Ναυαρῖνον χωρὶς πρόθεσιν ἐχθροπραξίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ Τουρκικὰ πλοῖα τοῦ στόλου ἐπετέθησαν κατὰ τῶν συμμαχικῶν, καὶ ἐφονεύθησαν οἱ ἄνθρωποί των, οἱ Ναύαρχοι ἔδωσαν εὐθὺς τὸ σύνθημα τῆς ναυμαχίας.» Ὁ Περτὲφ Ἐφέντης ἐπέμενεν ὅτι οἱ Ναύαρχοι εἰσέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα καταχρηστικῶς καὶ μὲ προδιάθεσιν καὶ σκοπὸν καὶ δι' αὐτῆς τῆς μόνης παρουσίας των εἰς τὸ νὰ ἐνεργήσωσιν ἐχθρικῶς, καὶ νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου· Ὁ Γάλλος διερμηνεὺς ἀπήντα ὅτι· «τὸ δικαίωμα δὲν εἶναι κατάχρησις, ὡς ἡμεῖς οἱ διερμηνεῖς δὲν πράττομεν κακούργημα, ὅταν ἐρχώμεθα εἰς τὸ Διβάνιον ἐνώπιον τῆς Υ. Ε. ἀφοῦ ἔχωμεν καθῆκον νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ Διβάνιον.» «Ἀλλ' οἱ Ναύαρχοι δὲν δύνανται νὰ ἔπραξαν, ἐὰν μὴ εἶχον ὁδηγίας. (ἀπήντα ὁ Περτὲφ) Ἐγίνωσκον οἱ Πρέσβεις σας ἆρά γε αὐτάς;» «Οὐδαμοῦ· (ἀπεκρίθη ὁ Δεγρὰνζ) ὁ στρατιώτης ἔχει ἀνάγκην εἰδικῶν ὁδηγιῶν ἵνα ἀποκρούσῃ, ὅταν ἐπιθέτωνται κατ' αὐτοῦ».—Ἀνεχώρησαν παρευθὺς οἱ διερμηνεῖς, ἅμα ἤκουσαν τὸν Ὀθωμανικὸν ὑπουργὸν ὅτι οὐδὲν νεώτερον ἔχει νὰ τοὺς διακοινώσῃ. Καὶ τοῦτο μαθόντες οἱ Πρέσβεις δυσηρεστήθησαν, ἐπειδὴ ἐσυμπέραναν ὅτι ἡ Πύλη ἐπιμένει εἰς τὴν ἀντίστασίν της. Ὅθεν, ὅπως προλάβωσι καὶ πᾶσαν ἄλλην νεωτέραν σκηνὴν ἐκ μέρους τῶν στρατηγῶν τῆς Πύλης, ἐὰν παρωθοῦντο ὑπ' ἀντεκδικήσεως πολεμίας, ἀπέστειλαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν τοὺς διερμηνεῖς εἰς τὸ Διβάνιον. Πρῶτος δὲ ὁ τῆς Ἀγγλίας διερμηνεὺς Κ. Πιζάνης ἐδήλωσε τὸν σκοπὸν τῆς ἐλεύσεώς των. Ὁ δὲ Ρεΐζ εἶπεν εὐθὺς, ὅτι ἐννοεῖ τὰ πάντα, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ προχωρήσῃ εἰς περαιτέρας συζητήσεις, διότι δὲν ἔχει ἄδειαν. Σεῖς δὲ παρίστασθε ὡς φίλοι καὶ εἰρηνικοὶ, ἐνῷ ἡ εἰρήνη ἠθετήθη. Ἀποτεινόμενος δὲ πρὸς τὸν Ρῶσσον διερμηνέα Φραγκίνην εἶπεν.—«Ἀλλ' ὑμεῖς, Κύριε Φραγκίνη, δὲν μὲ διαβεβαιώσατε ὅτι ὁ στόλος ὑμῶν κατέβη εἰς τὴν Μεσόγειον

ἵνα συνοδεύσῃ τὰ ἐμπορικὰ πλοῖά σας; Αὐτὰ εἰσέπλευσαν εἰς τὸ Ναυαρῖνον καὶ ἔκαυσαν τὰ Ὀθωμανικά.» —Ἀνεχώρησαν εὐθὺς οἱ διερμηνεῖς ἰδόντες τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Ρεΐζ Ἐφέντου.

Καθ᾽ ὅλα τὰ μέρη τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας ἡ εἴδησις τῆς καταστροφῆς τοῦ στόλου διαδοθεῖσα, διήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Μωαμεθανῶν. Οἱ Τοῦρκοι ἐφώναζον ἐκδίκησιν εἰς τοὺς ἀπίστους Φράγκους, καὶ σφαγὴν εἰς ὅλους τοὺς χριστιανοὺς Ἕλληνας καὶ ὑπηκόους. Ὁ Σουλτάνος Μαχμοὺτ τοσοῦτον ἐμάνη κατὰ τῶν Εὐρωπαίων συμμάχων, ὥστε μετὰ πολλὰς ἡμέρας κατώρθωσαν οἱ οἰκεῖοί του νὰ τὸν καταπραΰνωσι. Διέταξε παρευθὺς νὰ ὁπλισθῶσιν ἅπαντες οἱ ἐνήλικες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας, νὰ ἑτοιμασθῶσιν καὶ πληρωθῶσιν ὅλα τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοῖα· καὶ ἐκηρύχθη τὸ χείριστον ὅτι ἡ ἐν Ἀκερμὰν συνθήκη κατηργήθη. Φόβος καὶ τρόμος κατέλαβεν ἅπαντας τοὺς Εὐρωπαίους καὶ τοὺς ὑπηκόους Χριστιανοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει, περιμένοντας ἀπὸ στιγμὴν εἰς στιγμὴν τὴν κατασφαγὴν ἑαυτῶν. Ἡ Πύλη προδιετέθη νὰ δώσῃ τὰ διαβατήρια εἰς τοὺς Πρέσβεις. Αὐτοὶ περιέμεναν ὀλίγον, ἕως κοπάσῃ ὁ ἐρεθισμὸς τῶν Ὀθωμανῶν. Ἀλλ᾽ ἅμα ἔμαθον ὅτι διεκωλύθησαν τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα τῆς σημαίας των νὰ διαπλεύσωσι, καὶ αἱ τρεῖς Πρεσβεῖαι ἐμποδίσθησαν νὰ στείλωσι ταχυδρόμους ἢ ταττάρους, ἀπέστειλαν τοὺς διερμηνεῖς, ὅπως αἰτήσωσι διασαφήσεις. Ἤκουσαν εὐθὺς παρὰ τοῦ Ρεΐζ Ἐφέντου, ὅτι διαβατήρια δὲν δίδονται· διότι αὐτὰ στηρίζονται ἐπὶ συνθηκῶν· αὗται δὲ κατηργήθησαν εἰς Ναυαρῖνον. Πρὸς δὲ τὸν διερμηνέα τῆς Ρωσσίας εἶπεν. «Ἡμεῖς ἐκάμαμεν τὴν συνθήκην τοῦ Ἀκερμὰν, ἥτις ἀρκετὰ ἐπλήγωσεν ἡμᾶς, ἐλπίζοντες ὅτι ἡ Ρωσσία ἤθελε προσφέρεσθαι εἰς ἡμᾶς φιλοφρονέστερον. Ἀλλὰ μὲ ὅλας τὰς συγκαταβάσεις ἡμῶν καὶ τὰς θυσίας, θέλετε ἐκ νέου νὰ ἐπιβάλητε τὴν ἐπέμβασιν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων; Τοιαύτη ἀξίωσις ἀντίκειται εἰς τοὺς Ὀθωμανικοὺς νόμους. Ἤξευρε ὅτι ὁ ἔσχατος Μουσουλμάνος προτιμᾷ μᾶλλον νὰ ἐξολοθρευθῇ ἢ νὰ πλησιάσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας Γκιαούρους.» — Πρὸς δὲ τὸν διερμηνέα τῆς Ἀγγλίας παρρησίᾳ ἐλάλησεν ὅτι ἡ Πύλη ἀπαιτεῖ ἀποζημίωσιν τοῦ ἀδίκως καυθέντος στόλου της· Ἐπισήμως διακοινώνει ἡ Πύλη πρὸς τὸν Πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν εἶναι τὰ τρία ταῦτα ζητήματα τὰ ὁποῖα ἀπεφάσισεν ὁ Σουλτάνος μετὰ τοῦ Διβανίου, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα περιμένει κατηγορηματικὴν ἀπάντησιν. 1.ον Οἱ τρεῖς σύμμαχοι στοχάζονται νὰ ἀποστῶσι ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος; 2.ον Θὰ ἀποζημιώσωσι τὴν Πύλην διὰ τὸν στόλον της, ὃν ἔκαυσαν; 3.ον Θὰ δώσωσιν ἱ-

κανοποίησιν εἰς τὴν ὑψηλὴν Πύλην καὶ εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα τῶν Ὀθωμανῶν;»—Ἐπειδὴ δὲ ὁ Δεγρὰνζ ἠθέλησε νὰ γράψῃ τὰς ἐρωτήσεις ταύτας, ὁ Ῥεῒζ Ἐφέντης τὸν ἐμπόδισε λέγων. «Ματαιοπονεῖ νὰ σημειώσῃ τρία πράγματα, ἅτινα εὐκόλως διατηροῦνται ἐν τῇ μνήμῃ ἀποχὴν, ἀποζημίωσιν, καὶ ἱκανοποίησιν.» —Οὕτως ἀνεχώρησαν οἱ διερμηνεῖς.

Οἱ τρεῖς Πρέσβεις ἀπὸ κοινοῦ διεκοίνωσαν τὴν ἀπάντησιν εἰς τὰ τρία ζητήματα, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἀποστῶσιν ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, ἐπειδὴ αἱ τρεῖς Δυνάμεις ἀμετακλήτως ἀπεφάσισαν τὴν συνωμολογημένην συνθήκην περὶ εἰρηνεύσεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ νὰ ἐπιμένωσιν ἐφαρμόζοντες τὰ ὁρισθέντα μέτρα. Ἡ ἀποζημίωσις δὲν ἐπιστηρίζεται εἰς ῥητὸν δικαίωμα· διότι ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος ἤρχισε τὴν ἐπίθεσιν, ἐνῷ ἐπὶ τρία σχεδὸν ἔτη τὰ μυστικοσυμβούλια ἐπροσπάθησαν νὰ δεχθῇ ἡ Πύλη τὰς αἰτήσεις καὶ μεσολαβήσεις των μὲ πᾶσαν δυνατὴν ἀβροφροσύνην. Ἡ δὲ μακροθυμία των καὶ παῤῥησία, δι' ἧς ἐκοινοποίησαν τὰς ὁδηγίας των πρὸς τοὺς Ναυάρχους, ἦσαν λόγοι ἀποχρῶντες εἰς τὸ νὰ ἀποκρούσωσι τὴν ζητουμένην ἱκανοποίησιν. Ἀεὶ δὲ ἐσκόπευσαν αἱ τρεῖς Δυνάμεις ἵνα διενεργήσωσι πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους. Ἀλλ' ἀποροῦσιν οἱ Πρέσβεις περὶ τῆς ἐσχάτης διαγωγῆς τῆς Πύλης, ἥτις καθόλου δὲν συμβιβάζεται εἰς τὴν ποθουμένην παρὰ τῶν τριῶν Αὐλῶν διατήρησιν φιλίας καὶ σχέσεων, αἵτινες νῦν διαταράσσονται καὶ ἀποτελοῦσι παντοίους δισταγμοὺς περὶ τῶν εὐνοϊκῶν σκοπῶν τοῦ Διβανίου. Διὸ προσεκαλεῖτο ὁ Ῥεῒζ Ἐφέντης νὰ διαδηλώσῃ ἐπισήμως, ἐὰν ἡ Πύλη στέργῃ νὰ ἀνακαλέσῃ τὰ πολέμια εἰς τὰς ἐγκύρους συνθήκας μέτρα, καὶ νὰ διατρανώσῃ τὴν εἰρηνόφιλον πρόθεσίν της συγκατατιθεμένη εἰς τὰς γενομένας αὐτῇ προτάσεις.»—Τὴν διακοίνωσιν δεχθεὶς ὁ Πετὲρφ Ῥεῒζ Ἐφέντης, εἶπε πρὸς τοὺς διερμηνεῖς, ὅτι ἡ παραδοχὴ τοῦ χάρτου δὲν ἐννοεῖται ὡς παραδοχὴ καὶ τῶν ἐγγεγραμμένων. Ἀλλ' οἱ τρεῖς Πρέσβεις ἔπεσαν εἰς λαβύρινθον· διότι ἠναγκάζοντο ἢ νὰ κηρύξωσι τὸν πόλεμον (καὶ τοῦτο ἐπιζήμιον), ἢ νὰ κάμωσι παραχωρήσεις (καὶ τοῦτο ἐπέβλαπτε τὴν φιλοτιμίαν των). Ὁ Πρέσβυς τῆς Αὐστρίας Βαρὼν Ὀτεμφὲλς δράξας τῆς περιστάσεως ταύτης, ἔλαβεν αὖθις πρόσωπον διαλλακτοῦ καὶ προσήρχετο εἰς τοὺς Πρέσβεις. Καὶ ὁ μὲν τῆς Γαλλίας Βαρὼν Γουλεμινὼ προθυμώτατα παρεδέχετο τὰς θεωρίας τοῦ Ὀτεμφέλς· ἀλλ' ὁ τῆς Ἀγγλίας Στραγγφῶρδ Κάνιγγ τραχέως ἀπέκρουεν αὐτὰς, καὶ δυσκόλως προσήγετο. Ὁ Ῥιπωπιὲρ ὅμως εὐμενέστατα ὑπέκλινεν εἰς τὴν συνδιαλλαγὴν, ὃ καὶ ἐθαύμαζεν ὁ Ὀτεμφέλς. Ὁ δὲ Ῥεῒζ ἐ-

λεγεν αὐτῷ. «Μ' ἐγέλασαν διὰ μίαν φοράν, δύο φορὰς δὲν θὰ μὲ γελάσωσιν. Ὁ Κ. Φραγκίνης μὲ εἶπεν ἐπισήμως ὅτι ὁ Ρωσσικὸς στόλος ἔπλευσεν εἰς τὸ Αἰγαῖον διὰ νὰ κατατρέξῃ τοὺς πειρατὰς καὶ νὰ μὴ ἑνωθῇ ποτὲ μὲ τοὺς στόλους τῶν Εὐρωπαίων. Αὐτὸς δὲ ἅμα ἦλθεν, ἔδωκε τὸ σύνθημα νὰ καταστρέψωσι τὸν στόλον μας. Ἐγὼ εἶχον δίκαιον νὰ συμπεράνω καὶ νὰ ἀποδείξω εἰς τὸ Διβάνιον, ὅτι αἱ Δυνάμεις ἤθελον μόνον νὰ μᾶς φοβερίσωσι, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ μᾶς πολεμήσωσι καὶ καταστρέψωσιν. Δὲν ἔπρεπε νὰ πίωμεν ἕως τὴν τελευταίαν σταλαματίδα τὸ πικρὸν φαρμάκιον τοῦ Ἀκερμάν. Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑποφέρωμεν καὶ ἄλλην ταπείνωσιν; Ἀδύνατον.» Ἤκουσε δὲ ὁ Ὀτεμφὲλς τὸν Ρεῒζ λέγοντα τελευταῖον, ὅτι ὁ Σουλτάνος ἐμελέτα ν' ἀπομακρύνῃ τοὺς τρεῖς Πρέσβεις, καὶ τοὺς ὑπαγομένους εἰς τὴν δικαιοδοσίαν των, πλὴν τοὺς ἐξ αὐτῶν λαμβάνοντας τὴν προστασίαν τῆς Αὐστριακῆς Πρεσβείας. Προσετίθετο δὲ ὅτι ὁ Σουλτάνος αὐτὸς θὰ ἀνελάμβανε τὴν στρατηγίαν τοῦ πολέμου· καὶ κατὰ τὸ ρητὸν τοῦ Κουράνιου θ' ἀνοίξῃ τὴν σημαίαν τοῦ προφήτου, καὶ ὅτι δὲν περιμένει πλέον, ἐπειδὴ οἱ Εὐρωπαῖοι θὰ δώσωσιν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ τὴν τελευταίαν θανατηφόρον πληγήν. Ἐκ τούτων ὁ Ὀτεμφὲλς ἐγνώριζε τὸν πόλεμον ἀναπόφευκτον. Κατώρθωσε ν' ἀναβληθῇ ἡ ἀποπομπὴ τῶν τριῶν Πρέσβεων, ἐκθέτων πρὸς τὸν Περτέφ, ὁπόσον θὰ ἐβλάπτετο ἡ Τουρκία, ἐὰν ἐκηρύττετο ἀμέσως ὁ πόλεμος. Ἠθέλησε δὲ καὶ αὖθις νὰ εὕρῃ τινὰ στοιχεῖα συνδιασμοῦ πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης τοσοῦτον ἐπωφελοῦς εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Ἐπλησίασεν ἐπὶ τούτῳ ὁ Ὀτεμφὲλς, τοὺς τρεῖς Πρέσβεις, καὶ ἀπεκάλυπτε καὶ ἄλλας δυσπιστίας μεταξὺ αὐτῶν. Διότι ὁ Γουϊλεμινώ, ἅμα ἤκουσεν ὅτι ἡ Ρωσσία ἐπέτυχεν εἰς τὸ παιγνίδιόν της, ἐφώναξεν ὀργισθείς, ὅτι οὐδέποτε ἡ Γαλλία θὰ ὑποφέρῃ τὸν διαμελισμὸν τῆς Τουρκίας, ἐνῷ ὁ Πρέσβυς Κάνιγγ ἐγνωμάτευεν ἢ νὰ δεχθῇ ἡ Τουρκία τὴν μεσολάβησιν καὶ ἀνακωχήν, ἢ νὰ καταλυθῇ ἡ Τουρκικὴ Αὐτοκρατορία καὶ ἀντικατασταθῇ ἡ Ἑλληνικὴ Βασιλεία, ἐπειδὴ ἂν καὶ ἀπέθανεν ὁ θεῖός του ὑπουργὸς Ι'. Κάνιγγ, δὲν ἠλλοιώθη ἡ Ἀγγλικὴ πολιτική. Ὅσον δὲ ἠγανάκτει ὁ Γουϊλεμινώ, καὶ ἐφώναζε κατὰ Τουρκίας ὁ Κάνιγγ, τόσον εὐθύμει καὶ ἐχαίρετο ὁ Ριπωπιέρ, βλέπων πλησιάζοντα τὸν πόλεμον, ὃν ἤθελεν ἡ Ρωσσία. Διὸ ἐξηκολούθει ὁ Ὀτεμφὲλς νὰ προσφέρῃ συνδιαλλαγάς, καὶ ὑπεστήριζε τὴν ἀπὸ κοινοῦ διακοίνωσιν τῶν τριῶν συμμάχων εἰς τὸ Διβάνιον. Τὰ νέα του διαβήματα ἐγένοντο δεκτά, καὶ ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης ἐφάνη πρόθυμος νὰ δηλώσῃ εἰς τοὺς τρεῖς Πρέσβεις ἐπὶ τίνων ὅρων ἠδύνατο ἡ Τουρκία ν' ἀναλάβῃ τὰς φιλικὰς σχέ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

θεὶς μὲ αὐτούς. Ἐπὶ τούτῳ συνεφώνησε μὲ τὸν Ὀτεμφὲλς, ὅτι διὰ τοῦ Βιενναίου μυστικοσυμβουλίου ἤθελε διακοινωθῶσιν οἱ ὅροι πρὸς τὰς τρεῖς Αὐλὰς ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας. Τὸ δὲ σχέδιον τῆς διακοινώσεως τῶν ὅρων τῆς φιλίας ἤθελε συντάξει ὁ Ὀτεμφὲλς, βάσιν ἔχον ἀεὶ τοὺς δύο ὅρους ἀποζημίωσιν τοῦ στόλου, καὶ ἐπίσημον ἀποχὴν ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων. Ἐνῷ δὲ περὶ τούτων ἐπανῆλθε νὰ συνδιαλεχθῇ ὁ Αὐστριακὸς διερμηνεύς, ἤκουσε παρὰ τοῦ Περτὲφ νὰ λέγῃ μετ' ἀγανακτήσεως.—«Θέλουσι νὰ κερδίσωσι καιρὸν οἱ ἐχθροὶ τῆς Πύλης Πρέσβεις, ἵνα ἐνεργῶσι καὶ ἄλλας ἐκστρατείας οἱ ἐπαναστάται Γκιαούριδες. Αὐτοὶ τώρα ἔκαμαν ἔφοδον εἰς τὴν Χῖον, καὶ τοῦτο ἔγεινε συνεπῶς· διότι ἡ ἐν Κωνςαντινουπόλει παρουσία τῶν τριῶν Πρέσβεων ἐνθαρρύνει τοὺς Γκιαούριδες, καὶ ἀποθαρρύνει τοὺς Μουσουλμάνους. Ἄρα ἐὰν ἀπέλθωσιν ἐντεῦθεν οἱ τρεῖς οὗτοι ἐχθροί, θὰ ἐνθαρρυνθῶσιν οἱ Μουσουλμάνοι.»—Ὁ Ὀτεμφὲλς μαθὼν ταῦτα, ἐγνώρισεν ὅτι βεβαίως θ' ἀπετύγχανεν ἡ μεσιτεία του. Διὸ ἐστοχάσθη νὰ μεταχειρισθῇ τὸν Γουλεμινὼ ὄργανον εὐθὺ καλῆς ἐκβάσεως τῶν κλονιζομένων σκοπῶν του. Προέτρεψεν αὐτὸν ὡς ἠγανακτισμένον κατὰ τῆς Ρωσσίας, καὶ ἐμήνυσεν αὐτὸς πρὸς τὸν Ρεΐζ Ἐφέντην διὰ τοῦ διερμηνέως του, ὅτι αἱ παροῦσαι δυσχέρειαι ἦσαν ἁπλαῖ παρανοήσεις μεταξὺ τῆς Πύλης καὶ τῶν τριῶν Πρέσβεων, καὶ ὅτι ἠδύνατο νὰ συνομιλήσῃ ἐπ' εὐθείας μετὰ τοῦ Ρεΐζ. Ὁ Περτὲφ συγκατετέθη εἰς τὸ μήνυμα, καὶ ὁ Γουλεμινὼ μὴ ἀπαντήσας δυσκολίας οὔτ' ἐκ μέρους τοῦ Κάνιγγος, οὔτε ἐκ τοῦ Ριπωπιὲρ, προσῆλθε τὰς 11 Νοεμβρίου αὐτοπροσώπως εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Περτέφ. Ὁ Τοῦρκος ὑπουργὸς δεξιωθεὶς αὐτὸν διὰ πάσης ἁβροφροσύνης, ἐξέφρασε τὸν θαυμασμόν του πῶς ἡ Γαλλία ἡ ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας οὐδέποτε ἀσταθὴς σύμμαχος τῆς Τουρκίας, εὑρέθη ἀναμιγμένη εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τοὺς Ἕλληνας ἐπαναστάτας ἔλεγεν, ὅτι αὐτοὶ ἅμα ἐπλήρωναν τὸν φόρον, εἶχον τὰ αὐτὰ δικαιώματα τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ δὲν ἐθεωροῦντο διαφορετικοὶ τούτων ὑπὸ τῆς Πύλης. Ἀπορεῖ λοιπὸν διατί ἐπανεστάτησαν. Ἀπήντα ὁ Γουλεμινὼ—«Οἱ εὐημεροῦντες λαοὶ οὐδέποτε ἐπαναστατῶσι, καὶ βεβαίως, ἐὰν οἱ Ἕλληνες ἦσαν εὐτυχεῖς, δὲν θὰ ἐκινοῦντο εἰς ἐπανάστασιν. Αὕτη δὲ ἐπειδὴ ἔλαβε τοσαύτην ἔκτασιν, καὶ φέρει τοσαύτην καταστροφὴν εἰς τὰ Εὐρωπαϊκὰ συμφέροντα κατὰ τὴν Ἀνατολήν, ἔλαβον μέτρα αἱ τρεῖς Δυνάμεις διὰ συνθήκης νὰ φέρωσι τὴν θεραπείαν. Τὰ μέτρα αὐτὰ δὲν ἐφηρμόζοντο, ἐὰν ἡ Πύλη ἐνέδιδε προθύμως εἴς τινας προτάσεις των περὶ εἰρηνοποιήσεως τῶν ἀντιπολεμούντων μερῶν».—Τότε ὁ Περ-

τὲφ μὲ γλυκύτητα ἀπεκρίθη, ὅτι προθύμως ἡ Πύλη θὰ ἤκουσε τὴν μεσιτείαν τῶν δύο μόνων Δυνάμεων ὡς εἰλικρινῶς καὶ ἀδόλως προσφερομένων νῦν εἰς μεσιτείαν, ἐνῷ τῆς τρίτης, ὡς ὑποτρεφούσης ἀεὶ δολίους σκοπούς, καὶ πάντοτε πολεμίας δειχθείσης κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἡ μεσιτεία ἀποκρούεται. Ἐὰν δὲ ἡ τρίτη αὕτη Δύναμις ἤθελε νὰ ὠθήσῃ τὰ πράγματα εἰς νέον πόλεμον, ἡ Πύλη συναισθάνεται ἀρκούντως ἰσχυρὰ μόνη ν' ἀντιπολεμήσῃ αὐτήν. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν ὁ Περτὲφ κατὰ τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Ὀτεμφὲλς, σκοπεύων νὰ διαχωρίσῃ τοὺς συμμάχους καὶ ἀποκόψῃ ἐκ τῆς συμμαχίας τὴν Ρωσσίαν, ἥτις μόνη ἰσχυρογνωμοῦσα ὑπὲρ τῆς εἰρηνοποιήσεως, ἐζήτει ἀφορμὴν νὰ κρατῇ στερεῶς τοὺς δύο συμμάχους εἰς τὸ μέρος της, καὶ νὰ πολεμήσῃ τὴν Τουρκίαν. Ἀλλ' ὁ Γουλεμινὼ ἐννοήσας τὴν πλεκτάνην, διεκήρυξεν ἐπισήμως πρὸς τὸν Περτὲφ, ὅτι ἡ συμμαχία ἦτον ἀκλόνητος καὶ ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου ἀμετάβλητος. Διὸ ἀνοήτως πράττουσιν ὅσον φαντάζονται νὰ διαχωρίσωσι τοὺς συμμάχους, καὶ ἀποκωλύσωσιν αὐτοὺς παντὸς μέτρου πρὸς τελεσφόρησιν τῶν ἀποφασισθέντων. Ὁ Περτὲφ ἐνόησεν εὐθὺς τὴν σκολιὰν ταύτην ὁδὸν καὶ εἶπεν ὅτι, καὶ ἂν παρεδέχετο ἡ Πύλη τὴν μεσιτείαν, καὶ δι' ἓν μέρος μόνον τῆς Ἑλλάδος ἀπεφασίζετο ἡ εἰρηνοποίησις, αἱ λοιπαὶ ἐπαρχίαι θὰ ἔπραττον τὰ αὐτά, καὶ τοῦτο ἤθελε δείξει παντελῆ ἀδυναμίαν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως εἰς ὑποταγὴν αὐτῶν.—«Τὸ κράτος, εἶπεν, ὁμοιάζει ὡς ἀγγεῖον γεμάτον γάλα καὶ νερόν, ἐὰν χύσῃς ἐν αὐτῷ ἄλλο τι ῥευστὸν, ὅπως διαχωρίσῃς τὰ δύο ταῦτα εἴδη, τότε θὰ διαφθείρῃς τὸ ὅλον.»—Ἀπήντα εὐφυῶς δι' ἄλλης παραβολῆς ὁ Γάλλος Πρέσβυς.—«Τὸ Κράτος ὁμοιάζει ἀγγεῖον ἔχον πολλὰ καὶ διάφορα κομμάτια, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἔχει διάφορον ῥευστόν· ἐὰν ἐν αὐτῷ προσθέσῃς καὶ ἄλλο τι κομμάτιον ἔχον νέον ῥευστὸν πρὸς χάριν τινὸς ἄλλου ῥευστοῦ, οὔτε τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγγείου ἀλλάσσεις οὔτε τὴν μορφήν του.»—Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ πολὺ συνδιελέχθησαν ὑπὲρ καὶ κατὰ τῆς μεσιτείας, ἀναστὰς ὁ Ρεῒζ εἶπεν.—«Ἐλπίζω ὅτι ὁ Θεὸς θὰ δείξῃ πρὸς τὴν Πύλην κατάλληλα μέσα, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ τελειώσωσιν ὡς πρέπει αἱ ὀλέθριαι περιπλοκαί.» Ἀποχαιρετῶν δὲ αὐτὸν ὁ Γουλεμινὼ ἀπεκρίθη —«Τὸ μόνον μέσον, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς θὰ ἐμπνεύσῃ εἰς ἐσᾶς, ἐὰν μὴ ἀπεφάσισε τὸν ὄλεθρόν σας, εἶναι ἡ προτεινομένη μεσιτεία.»

Τὰ πράγματα οὕτως ἐτίθεντο εἰς ἀμφίβολον κατάστασιν. Οἱ τρεῖς Πρέσβεις δὲν ἐδέχοντο διαβατήρια τινὰ δοθέντα εἰς ἐμπορικὰ πλοῖα τῆς σημαίας των, ἅτινα ἔγραφον ὅτι χάριν τοῦ Πρέσβεως τῆς Αὐστρίας παραχωροῦνται αὐτά, ὡς παραδικασθέντος

44

τοῦ συνήθους τύπου. Ἐνῷ δὲ ἐζήτησαν οἱ Πρέσβεις παρὰ τῆς Πύλης, ὅπως δοθῶσι κατὰ τὸν συνήθη κανονικὸν τύπον, ἀπήντα ὁ Ρεΐζ Ἐφέντης, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀνακαλέσῃ τὰ μέτρα τὰ ἀντίθετα εἰς ἐλευθέραν θαλασσοπορίαν τοῦ Βοσπόρου, ἐνῷ μὲ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου ἠθετήθησαν αἱ συνθῆκαι. Πρὸς τούτοις οὐδὲν δύναται νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἀπὸ κοινοῦ διακοίνωσιν τῶν Πρέσβεων, ἐὰν μὴ λάβῃ πρότερον τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις τοῦ Ἰβραὴμ πασᾶ. Διὰ ταῦτα οἱ Πρέσβεις εὑρόντες ἀνεπαρκῆ κατ' οὐσίαν καὶ ἀπρεπῆ κατὰ τύπον, ὠργίσθησαν ἐπὶ τὸ μᾶλλον. Οὔτε ἤθελαν νὰ περιμείνωσι περισσότερον εἰς τὰς παραγγελθείσας πρὸς τὸν Γάλλον διερμηνέα πληροφορίας τοῦ Σερασκιὲρ Χουσὶρ Πασᾶ, ὅτι τὰ πάντα θὰ κανονισθῶσι μετ' ὀλίγον· πράττει δὲ οὕτως ἡ Πύλη, ἵνα βαστᾷ τὴν ὁρμὴν τῶν Μουσουλμάνων ὑπαλλήλων της, οἵτινες ἀμαθεῖς καὶ θεοβλαβεῖς κατὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα καὶ δοξασίας, ἐξέλαβον τὸ κίνημα τῶν Εὐρωπαίων ὡς περιφρόνησιν τοῦ Ἰσλάμ. Διὸ ἐκοινοποίησαν ἐκ νέου οἱ Πρέσβεις πρὸς τὸν Ρεΐζ Ἐφέντην ἐγγράφως τὰς ἑξῆς δύο προτάσεις.—«Ἐννοεῖ νὰ ὑπογράψῃ τὴν ἀνακωχὴν μεταξὺ Πύλης καὶ Ἑλλήνων;—2.ον ὑπογράφει καὶ τὴν μεσιτείαν τῶν τριῶν Δυνάμεων ὑπὲρ τῆς ἀμέσου εἰρηνεύσεως τῆς Ἑλλάδος;»—Ἐτελείωσε δὲ τὸ ἔγγραφον μὲ τὴν ἑξῆς ῥήτραν.—«Ἐὰν δοθῇ ἀνεπαρκὴς ἀπάντησις, οἱ ἀντιπρόσωποι δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ παρατείνωσι τὴν διατριβήν των ἐν Κωνσταντινουπόλει.» Ἀπήντα ὁ Περτὲφ ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀπαντήσῃ ἀμέσως, διότι ἐπὶ τοῦ νῦν ἐπασχολεῖται, ὅπως διενεργήσῃ τὸν πλοῦν τοῦ τριτημορίου τῶν πλοίων των· ἐλπίζει ὅμως εἰς ὀλίγας ἡμέρας νὰ σηκώσῃ καὶ τὰ λοιπὰ προσκόμματα τῆς ναυτιλίας. Ὅσον δὲ διὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Πρέσβεων εἶπεν·—«Οἱ Πρέσβεις εἶναι ξένοι ἡμέτεροι· ἐὰν θέλωσι νὰ ἀναχωρήσωσιν ἂς ἀναχωρήσωσιν. Ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι δύνανται ἀκόμη νὰ παρατείνωσιν τὴν διατριβὴν των ἐνταῦθα.»

Τὴν ἐπελθοῦσαν νύκτα τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν τελευταῖον συνδιελέχθησαν οἱ διερμηνεῖς, προσῆλθεν ὁ Κάνιγγ πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Περτὲφ, καὶ ἤκουσε παρ' αὐτοῦ ὅσα εἶπε καὶ πρὸς τὸν Γουλεμιξῶ· καὶ ὅτι ἀρνεῖται ἡ Πύλη νὰ δεχθῇ τὴν μεσιτείαν. Ὁ Κάνιγγ ἀπήντα μεθ' ἀπάσης ἀταραξίας· καὶ ἔλεγεν ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεσιτείαν ὑπὲρ Ἑλλήνων, Ἕλληνας ἐννοεῖ ὄχι ἅπαντας τοὺς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐθνικότητα ἀνήκοντας, ἀλλὰ μόνον τοὺς οἰκοῦντας τὴν κλασσικὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος· διότι οὗτοι μολονότι ἔχουσι κοινὴν τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ θρήσκευμα πρὸς τοὺς ἄλλους τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, διαφέρουσιν ὅμως οὐσιωδῶς. Ἡ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ἐπανάστασις διέρρηξε τοὺς δεσμοὺς μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Μουσουλμάνων. Συμφέρει λοιπὸν εἰς τὴν Πύλην νὰ τοὺς ἀποκαταστήσῃ διὰ νέου συμβιβασμοῦ μᾶλλον ἁρμοδίου εἰς τὰς περιστάσεις. Ἂς μὴ μεριμνᾷ ἡ πύλη περὶ τοῦ κινδύνου της, ἐὰν οἱ ξένοι φαίνεται ὅτι ἐπεμβαίνουσιν εἰς τὰς ἐξωτερικάς της ὑποθέσεις. Καλλίτερα θὰ ἔπραττεν, ἐὰν ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀναγκαίας καταπαύσεως ὀλεθρίου πολέμου. Πρὸς τοῦτο ἂς μὴ διστάζῃ εἰς τὸ παραμικρὸν νὰ στέρξῃ τὴν μεσολάβησιν τῶν Δυνάμεων, αἵτινες μόναι εἶναι ἱκαναὶ νὰ δώσωσιν αὐτῇ τὰς προσηκούσας ἐγγυήσεις. Ἡ Πύλη ἂς χάσῃ πᾶσαν ἰδέαν, ὅτι μία μόνη Δύναμις θὰ μεσιτεύσῃ, ἢ ὅτι ἡ Πύλη αὐτὴ μόνη της δύναται νὰ συμβιβασθῇ μὲ τοὺς Ἕλληνας. Ἡ συνθήκη τῶν τριῶν Αὐλῶν πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰλικρινῶς καὶ καλῇ τῇ πίστει. Ἐὰν ἡ Πύλη εὐαρεστῆται νὰ προετοιμάσῃ συμβιβασμοὺς προθυμοτάτους, θὰ εὕρῃ τοὺς τρεῖς Πρέσβεις νὰ φυλάξωσιν αὐτῆς τὰ συμφέροντα καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν. Τεκμήριον τῆς ἀγαθῆς των προαιρέσεως εὑρίσκεται εἰς τὰ ὅρια τῆς συμφωνίας, μὲ τὴν ὁποίαν συνδέονται πρὸς ἀλλήλας αἱ συμβαλλόμεναι Δυνάμεις.—Ταῦτα ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης ἀκούσας μετὰ προσοχῆς ἠρώτα νὰ μάθῃ, ἕως πόσον θὰ ἐπεκτείνωνται τὰ ὅρια τῆς Ἑλληνικῆς χώρας, ἣν ἤθελε περιλάβῃ ἡ εἰρηνοποίησις. καὶ κατὰ πόσον δύναται νὰ γίνῃ ἡ διάκρισις τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνικότητος μεταξὺ τῶν ἀπολυομένων ἐκ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν διαμενόντων ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν χειραφέτησιν, καὶ ἐὰν ἡ παραδεχομένη μεσιτεία ἐδείνωσε μᾶλλον τὴν θέσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβρενήσεως ἐπὶ τῶν ὑπηκόων Χριστιανῶν, ἢ μᾶλλον ὀφείλει αὐτήν. Τὰ τοιαῦτα ἐρωτήματα ἀνεπτέρωσαν τὰς ἐλπίδας τοῦ Κάνιγγος, ὅτι ἡ διαπραγμάτευσις ἠδύνατο νὰ τελεσφορήσῃ. Διὸ προσεκτικῶς καὶ ἐπειτηδείως ἀπήντα εἰς ταῦτα. Καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ἡ μεταξὺ Ἕλληνος τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Τουρκίας διάκρισις θὰ καθιεροῦτο ἀφ' ἑαυτῆς, ὡς πρότερον ἀνεκαινίσθη ἡ διάκρισις Ἑλλήνων τῆς Ἑπτανήσου καὶ Ἑλλήνων τῆς Τουρκίας. Δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ προΐδῃ τις ὅλας τὰς ἐνδεχομένας ἀνωμαλίας τῆς διαπραγματεύσεως, τὰς ὁποίας αἱ Δυνάμεις αἱ μεσίτριαι βεβαίως θὰ ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἐλαττώσωσι. Τὴν δὲ ὁροθεσίαν ἀκροθιγῶς ἐδήλωσεν διαμνημονεύων ἰδίως Πελοπόννησον καὶ Ἀττικὴν καὶ ὅσην χώραν τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος ἠρήμωσεν ὁ πόλεμος. Ἀναχωροῦντα δὲ τὸν Πρέσβυν Κάνιγγα ἱκέτευσε θερμῶς ὁ Περτὲφ νὰ παραιτηθῇ ἡ Ἀγγλία τὴν μεσιτείαν. Ἀλλ' ὁ Πρέσβυς ἀπέκρουσεν εὐθὺς λέγων, ὅτι ἡ μεσιτεία ἦτον ἀναγκαία καὶ ἀπὸ κοινοῦ πρὸς ἀποκατάστασιν

τῆς ἡσυχίας ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ. Οὕτως οἱ πολιτικοὶ ἀπεχωρίσθησαν μετὰ πάσης ἡσυχίας. Καὶ ὁ μὲν Περτὲφ ἐγνώρισεν ὅτι ἡ Ἀγγλία οὐδόλως ἀνέχετο τὴν δούλωσιν καὶ διαμέλισιν τῆς Τουρκίας. Ὁ δὲ Κάνιγγ ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Κυβέρνησίς του διελθοῦσα ὅλην τὴν διπλωματικὴν κλίμακα, ἵστατο νῦν ἀκριβῶς, ὅπου ἡ πίεσις πρὸς τὸ Διβάνιον ἔμελλε νὰ μεταποιηθῇ εἰς κήρυξιν πολέμου.

Τὰς 17 ἐπορεύθη εἰς τὴν Πύλην ὁ Πρέσβυς τῆς Ρωσσίας. Ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης εἶπεν εὐθύς, ὅτι μετὰ τὴν σύμβασιν τοῦ Ἀκερμὰν ἤλπιζεν ἡ Πύλη ὅτι ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν φιλίαν τῆς Ρωσσίας· τὰς ἐλπίδας της ὅμως ἔψευσεν ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου.— Ἀπήντα ὁ κόμης Ριπωπιὲρ ὅτι ἀληθῶς ἡ μὲν συνθήκη τοῦ Ἀκερμὰν ἐπήρκεσε μόνον εἰς τὰ ἰδιαίτερα συμφέροντα τῆς Ρωσσίας. Δὲν ἠδύνατο ὅμως ὁ Αὐτοκράτωρ ὡς μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας καὶ χριστιανὸς νὰ ἀδιαφορήσῃ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν χριστιανικὸν ἀγῶνα, ἐνῷ κινδυνεύει ἡσυχία καὶ ἀσφάλεια τῆς Ανατολῆς. Τότε ὑπολαβὼν ὁ Ρεῒζ εἶπε.—«Θέλετε νὰ διαχαράξητε μεγάλην γραμμὴν ὁροθεσίας εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν οἰκογένειαν, βάλλοντες ἀπὸ ἓν μὲν μέρος τοὺς Χριστιανοὺς ὅλους, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο ἅπαντας τοὺς Μουσουλμάνους.»—«Ὄχι (ἀπεκρίθη ὁ Ριπωπιὲρ) τοιαύτην πρόθεσιν δὲν ἔχομεν. Διὰ τοῦτο μάλιστα θέλομεν τὴν εἰρήνευσιν τῶν ἐπαρχιῶν σας· διότι ἐκλαμβάνομεν καὶ ἐσᾶς μέλος τῆς μεγάλης οἰκογενείας. Ἕως τοῦ νῦν οὐδέποτε ἠθελήσατε νὰ ἑνωθῆτε μὲ ἡμᾶς περὶ πράγματος τοσοῦτον ἐνδιαφέροντος εἰς ὅλους. Οὐδαμῶς ἠθελήσατε νὰ λάβητε γνῶσιν συνθήκης, ἥτις ἅπαντας ἡμᾶς συνδέει καὶ προώρισται νὰ ἐκτελεσθῇ. Φαῦλαι συμβουλαὶ καὶ ἄτοπος ὑπερηφάνεια σᾶς παρέσυραν ἀπὸ σφάλματος εἰς σφάλμα. Ἐν πρώτοις ἠρνήθητε τὴν ὕπαρξιν τῶν μεγίστων συμφερόντων τῆς Εὐρώπης. Ἔπειτα ἠρνήθητε τὴν ὕπαρξιν τῆς συνθήκης μας, ἥτις βασίζεται ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐκείνων συμφερόντων· τελευταῖον, ἀφοῦ ἐγνώσθη ἡ συνθήκη, ἠρνήθητε τὴν ἐφαρμογήν της. Διὸ τὰ πράγματα ἐχώρησαν ἐπὶ τὰ ἔμπρός, νῦν δὲ ἔγειναν φανερώταται αἱ συνέπειαι αὐτῶν. Τὸ κατ' ἐμέ, οὐδὲν μέσον ἠμέλησα, ὅπως ἐκ τῶν προτέρων δώσω εἰς ἡμᾶς νὰ νοήσητε καὶ ἀναγνωρίσητε τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Ἰσαὰκ Ἐφέντης ἡρμήνευσεν ἐνταῦθα τοὺς λόγους μου. Ὑπῆρξεν αὐτὸς μάρτυς τῆς πρώτης συνεντεύξεώς μου μετὰ τοῦ Σαῒδ Ἐφέντη· οὗτος ἐπανελάμβανεν ὅσα τότε ἐγὼ εἶπα. Ἡ δὲ Ὑμ. Ἐξ. θὰ γνωρίσῃ ὅτι οἱ λόγοι μου ἀπὸ Φεβρουαρίου μηνὸς εἶναι οἱ ἴδιοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους προσφέρω καὶ τώρα κατὰ τὴν παροῦσαν στιγμήν. Πιστεύσατέ με. Μὴ τυφλω-

θῆτε περισσότερον. Ἀποῤῥίψατε τὰς ὀλεθρίους προλήψεις. Ἐξετάσετε μετὰ προσοχῆς τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου, καὶ θὰ πεισθῆτε ὅτι αὐτὴ στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἑξῆς τριῶν βάσεων. Ἡ πρώτη εἶναι, ἡ ὁλικὴ ἄρνησις καὶ παραίτησις παντὸς ἰδιαιτέρου συμφέροντος τῶν συνθηκολογουσῶν Δυνάμεων. Δευτέρα, ἡ γνώρισις τῆς κυριαρχίας τῆς Πύλης καὶ τῶν δικαιωμάτων της ἐπὶ ῥητοῦ τινος φόρου. Τρίτη, ἡ ὁροθεσία τοῦ τόπου εἰς τὸν ὁποῖον προσκαλοῦμεν ὑμᾶς νὰ ἐπαναφέρητε τὴν εἰρήνην, τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν τὴν στηριζομένην ἐπὶ εὐλόγων προνομίων.»—Ἐπειδὴ δὲ ὁ Περτὲφ ἐξέφρασε κατὰ τὴν συζήτησιν ὑποψίας ὅτι ἡ Ῥωσσία διατρέφει κρυφίους σκοποὺς κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀντεῖπεν εἰς αὐτὰ ὁ Ριπωπιὲρ μὲ σφοδρότητα ὅτι ἡ τοιαύτη ὑποψία ἦτον ἄδικος· διότι ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος μόνον ποθεῖ ἐγκαρδίως νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν εἰρήνην κατὰ τὰς ἐπαναστατησάσας ἐπαρχίας. Ἀπέκρουσεν ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Ριπωπιὲρ, καὶ μετὰ τρίωρον συζήτησιν ἀτάραχον καὶ σχεδὸν εἰπεῖν εὐτράπελον (scherzosa) οἱ δύο διπλωμάται ἐχωρίσθησαν μὲ πεποίθησιν ὅτι ἡ προσέγγισις ἦτον ἀδύνατος.

Ἐκ τῶν συνδιαλέξεων τούτων ἐγνώρισαν οἱ τρεῖς Πρέσβεις, ὅσον καὶ ἂν ἦσαν μετριοπαθεῖς καὶ ἀβρόφρονες αἱ ἐκφράσεις τοῦ Ρεῒζ Ἐφέντου, ἡ τελευταία ὅμως ἄρνησίς του ἐδηλοῦτο ὁριστικὴ καὶ διακόπτουσα πᾶσαν ἐλπίδα προσεγγίσεως. Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Ταχὴρ πασᾶς, ἥναψεν ὅλα τὰ πάθη καὶ τὰ μίση ἐν τῷ Σουλτανικῷ παλατίῳ καὶ ταῖς δημοτικαῖς συναθροίσεσιν. Ὁ Τοῦρκος Ναύαρχος νικηθεὶς, ἐνέπνεε ἐκδίκησιν κατὰ τῶν Φράγγων, οἵτινες ἐνῷ διεκηρύσσοντο φίλοι τοῦ Σουλτάνου, ὑπερασπίζοντο τοὺς γκιαούριδας ῥωμιοὺς, καὶ ἀπώλεσαν τοσαῦτα πλούτη καὶ ψυχὰς τῶν Μουσουλμάνων. Μάτην ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης ἐπροσπάθει νὰ κατακρατῇ τὴν ἔξαψιν. Ἔλεγεν ἀδιακόπως πρὸς τοὺς διερμηνεῖς —«Οἱ Πρέσβεις ἂς ἀποδίδωσι δικαιοσύνην εἰς τὴν ὑπομονήν μου,καὶ ἂς μὴ τὴν ἀρνῶνται εἰς τὴν συγκατάβασίν μας. Ἐὰν ἤξευρον πάσα ὑποφέρω ἐγὼ, ὅστις διαπραγματεύομαι μὲ τοιοῦτον Σουλτάνον, ὁποῖος ὁ Μαχμοὺτ, καὶ μὲ τοιούτους νομικοὺς συμβούλους, ὁποῖοι εἶναι οἱ ἰδικοί μας, βεβαίως θὰ μὲ ὤκτειρον.» —Δὲν ἠδυνήθην ὅμως φανερὰ νὰ κρατηθῇ πρὸς τὸν Βαρῶνα Ὀτεμφὲλς, ὅστις ἐπρότεινε νὰ ἐξαλειφθῇ ἐκ τῆς διαπραγματεύσεως ἡ λέξις μεσιτεία, ἥτις τοσοῦτον ἐξηγρίωνε τοὺς Τούρκους καὶ νὰ ἀναπληρωθῇ διὰ τῆς μεσολαβήσεως. Ὁ Περτὲρ ἐφώναξεν εὐθὺς ἡ μόνη λέξις, τὴν ὁποίαν θέλομεν, εἶναι ὑποταγή. Ἅμα μᾶς παραχωρηθῇ αὕτη, ἡμεῖς θὰ πράξωμεν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων περισσό-

τερα ἀφ' ὅσα οἱ φανέντες προστάται των ἐπιθυμοῦσι. Τὸ κόμμα τῆς ἀντιστάσεως τῶν Τούρκων ὑπερίσχυεν εἰς τὰς εἰρηνικὰς προτάσεις καὶ συνδιαλλαγὰς τῶν Πρέσβεων. Ὁ καιρὸς ἦτο λίαν κατεπείγων. Τὰ πάντα προανήγγελον ὅτι νέαι περιπλοκαὶ θὰ ἐμπερδεύσωσι πλειότερον τὰς παρούσας. Ἐμήνυσαν λοιπὸν εἰς τὸν Ρεῒζ Ἐφέντην οἱ Πρέσβεις, ἐὰν ἐδέχοντο καὶ τοὺς τρεῖς συνάμα νὰ διατρανώσωσι τὰς εἰρηνοφίλους διαθέσεις των. Ὁ Ρεῒζ ἔστερξε καὶ ὥρισε τὰς 24 Νοεμβρίου ἡμέραν συνεντεύξεως. Ἀλλ' οἱ τρεῖς Πρέσβεις ἐπιθυμοῦντες νὰ γνωρίσωσι τὰς διαθέσεις τοῦ Περτὲφ, ὅπως προπαρασκευασθῶσι νὰ ἀναιρέσωσι τὰ ἐπιχειρήματά του, ἀπέστειλαν μυστικώτατα ἄνδρα ἀξιόπιστον, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἀγνοεῖται. Παρήγγειλαν αὐτῷ ὅτι οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦτον ἡ ἀφετηρία τῆς συνδιαλλαγῆς ἐκ μέρους τῆς Πύλης, δὲν ἠδύναντο ὅμως νὰ ὀπισθοπορήσωσι ἐκ τῶν τριῶν ὅρων 1.ον ἀπόλυτον ἀποκατάστασιν τῶν σχέσεων, 2.ον ἀνακωχὴν ὅπλων κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν καὶ 3.ον διακήρυξιν τῆς Πύλης ὅτι αὕτη θὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας προνόμια ἀναλογοῦντα μὲ τὰ δεικνυόμενα ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Λονδίνου. Ὁ ἔμπιστος ἐπορεύθη εἰς τοῦ Ρεῒζ Ἐφέντη, καὶ ἀνήγγειλεν ἅπαντα. Ὁ Περτὲφ μετὰ πολλῶν δισταγμῶν ὑπεσχέθη ὅτι θὰ προσεκάλει τοὺς τρεῖς ἀντιπροσώπους, νὰ γράψωσιν εἰς τὰς Αὐλάς των ὅτι δὲν ἀρνεῖται ἕνα συμβιβασμὸν, ὅστις μέλλει νὰ διακόψῃ τὰς ἐχθροπραξίας μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ἀλλ' ὅστις δὲν θὰ εἶχεν ἐπίσημον χαρακτῆρα ἀνακωχῆς, καὶ ὅτι ὁ Σουλτάνος προετίθετο νὰ χορηγήσῃ τὴν ἀμνηστείαν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἅπαντα τὰ κτήματα καὶ προνόμιά των· ἀφοῦ αὐτοὶ διακηρύξωσιν ἐπισήμως ὑποταγήν. Ἐκήρυξε δὲ μεθ' ὅρκου ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης, ὅτι τὰς ὑποσχέσεις ταύτας ἕτοιμος ἦτο νὰ ἐπικυρώσῃ, ἅμα αἱ τρεῖς Αὐλαὶ ἀνεκάλουν τὰς προτάσεις των πρὸς τὴν Πύλην, τὰς ὁποίας ὁ Σουλτάνος θὰ ἀπορρίψῃ.— Ἐπέστρεψεν ὁ ἔμπιστος Ἄγγλος, καὶ ἔδωκεν εἰς τοὺς Πρέσβεις νὰ ἐννοήσωσι πόσον ἐπροσπάθει ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν κίνδυνον τῆς Τουρκίας, ὅτε θ' ἀνεχώρουν οἱ τρεῖς Πρέσβεις.

Τὰς 24 Νοεμβρίου ἐνωρῆς τὴν αὐγὴν καὶ οἱ τρεῖς ἀντιπρόσωποι συνῆλθον εἰς τοῦ Ρεῒζ Ἐφέντη τὸ παλάτιον. Ὁ Κόμης Γουλεμινὼ πρῶτος ἀπήτησε νὰ δεχθῶσιν οἱ τρεῖς ὅροι παρὰ τῆς Πύλης, καὶ ἀποκαθίζωνται αἱ ἀμοιβαῖαι σχέσεις μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν Αὐλῶν. Ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης διέκοψεν εἰπὼν, ὅτι ἡ Πύλη ἐπιποθεῖ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν παλαιῶν σχέσεων, καὶ ὅτι κατὰ ταύτην τὴν ὥραν ἀπεκατεστάθησαν. Ἀλλὰ μετὰ δύο λεπτὰ ἐπρόσθεσεν, ἐὰν ἀλλάξῃ σχέδιον, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπ- ἔλαβεν ἀπεκατεστάθησαν. Εὐ-

θὺς δὲ ὁ Γουλεμινὼ ἤτησεν, ὅτι ἐὰν δεχθῇ κατ' ἀρχὴν ἡ ἀνακωχὴ καὶ ἡ μεσολάβησις, τότε οἱ Πρέσβεις θὰ ἔστεργον πᾶσαν τροποποίησιν κατάλληλον τῆς ἀξιοπρεπείας ἑαυτῶν, καὶ τῆς Πύλης, ἤρκει μόνον νὰ κατορθωθῇ ἡ εἰρήνευσις. Ὁ Ὀθωμανὸς ὑπουργὸς ἀπεκρίθη ὅτι ἡ εἰρήνευσις θὰ τελειώσῃ, ἅμα οἱ Ἕλληνες ἐπικαλεσθῶσι τὸ ἔλεος τοῦ Σουλτάνου. Τότε οἱ Πρέσβεις ἀπέδειξαν ὅτι ἡ Πύλη οὐδέποτε ἠδυνήθη μὲ ὅσα καὶ ἂν ἐπροσπάθησε νὰ φέρῃ εἰς ὑποταγὴν τὴν Ἑλλάδα. Ποῖα δὲ μέτρα,ἠρώτησαν τὸν Ῥεῒζ Ἐφένδην, θὰ μετήρχετο ἡ Πύλη πρὸς εἰρήνευσιν ; Τότε ὁ Περτὲφ, ὅστις πρὸ πολλοῦ ἐπροσπάθει νὰ καλύψῃ τὰ μέτρα ταῦτα, ἐβιάσθη νὰ δηλώσῃ ὅτι, ἐνῷ οὐδαμῶς ὑπεχρεοῦτο νὰ λαλήσῃ τὰς μυστικὰς προθέσεις τῆς Πύλης, πλὴν ἐπειδὴ πρόκειται περὶ φιλικῆς συνεντεύξεως, ἀποκρίνεται.—«1.ον Ἐὰν οἱ Ἕλληνες δι' ἀναφορᾶς των ἢ ἄλλου τινὸς μέσου δηλώσωσι ὑποταγὴν, θὰ ἐλάμβανον πλήρη ἀμνηστείαν παρὰ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως. Καίτοι δὲ ἡ ἀμνηστεία διακυροῖ τὰς συνεπείας τῆς δημεύσεως κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους, πρὸς χάριν ὅμως τῶν Δυνάμεων δύνανται οἱ Ἕλληνες νὰ ἀπολαύσωσι τὰ ἀγαθά των. 2.ον Ἡ Πύλη παραχωρεῖ τὸ ν' ἀκυρωθῇ τὸ ψήφισμα τῆς μετοικεσίας τῶν Ἑλλήνων εἰς ἄλλα μέρη τῆς Αὐτοκρατορίας. 3 ον Οἱ Ἕλληνες θὰ κυβερνῶνται ἀμέσως διὰ τῶν κοτσομπασίδων των (δημογερόντων), οἱ δὲ ναοί των θ' ἀπήλαυον τῆς αὐτῆς προστασίας ὡς πρότερον. Τοιουτοτρόπως οἱ Ἕλληνες θὰ ἐπανεφέροντο εἰς τὴν παλαιὰν κατάστασίν των Εἰς δὲ τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν ἐναπέκειτο ν' ἀπολαύσωσι πληρεστάτην εὐτυχίαν. Μία μόνη ἐξαίρεσις θὰ ἐγένετο, ὅτι ὅπλα καὶ φρούρια ἔπρεπε νὰ μὴ ἔχωσιν αὐτοὶ ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι· θὰ ἐλάμβανον ὅμως ἀγαθοὺς κυβερνήτας.»—Οἱ Πρέσβεις ἀκούσαντες ταῦτα, εἶπαν ὅτι τοιοῦτον σύστημα ἐπανέφερε πάλιν τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν παλαιάν των ἀθλίαν κατάστασιν,διὰ τὴν ὁποίαν ἐπανεστάτησαν αὐτοί. Ἐρωτηθεὶς δὲ αὖθις ὁ Περτὲφ πῶς ἠδύνατο ἡ Πύλη νὰ προλάβῃ νέας ταραχὰς καὶ ἐπαναστάσεις τῶν Ἑλλήνων, καὶ τίνας ἐγγυήσεις ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς περὶ τοῦ μέλλοντος, ἠπόρει πῶς ὁ ἀντάρτης, ὅστις ἀμνηστεύεται, ἠδύνατο νὰ ἀπαιτήσῃ νέας χάριτας καὶ ἄλλας ἐγγυήσεις.—Διῆλθεν ἐντεῦθεν ἡ βεβαιότης ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ συμφωνήσωσιν οἱ ἀντιπρόσωποι δύο πολιτισμῶν τοσοῦτον διαφερόντων ἀπ' ἀλλήλων. Καὶ τότε ἀνέκραξεν.—«Ὁ διάβολος ἐκίνησεν ἐπανάστασιν.»—Εὐθὺς δὲ ὁ Κάνιγγ μειδιῶν ἐφώναξε,«καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐξορκίσωμεν τὸν διάβολον.»—Ἔλεγε δὲ πρὸς τούτοις ὅτι ἦτον ἄσκοπον νὰ γράψωσιν εἰς τὰς Αὐλὰς των τίνος ἕνεκα ἡ Πύλη δὲν συγκατανεύει εἰς τὰς αἰτήσεις των, καὶ τί-

νας παραχωρήσεις ἠδύνατο νὰ κάμῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας· διότι τοῦτο θὰ ἦτον εἰς ἀντίφασιν πρὸς ἑαυτούς, καὶ θὰ ἐκοινοποιοῦντο παραχωρήσεις αἱ αὐταί, τὰς ὁποίας ἐγίνωσκον πρὶν ὑπογραφῇ ἡ συνθήκη. Προσέθετε δὲ ὅτι, ἐπειδὴ κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡρίζοντο εἰδικοὶ τόποι διαμονῆς εἰς Γάλλους, Ἀρμενίους, καὶ Ἰσραηλίτας, ἠδύνατο ἐπὶ τῆς διοργανώσεως τῆς Ἑλλάδος νὰ ὁρισθῇ τόπος ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν διὰ τοὺς Τούρκους χωριστά, καὶ τόπος διὰ τοὺς Ἕλληνας. Εἰς τοῦτο ἠναντιώθη ὁ Ρεΐζ Ἐφέντης, λέγων ὅτι «Θὰ ἀποδειχθῶσι κατὰ τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων οἱ νικημένοι νικηταί» — «Κανόνα (εἶπεν) ἔχω τὴν θρησκείαν, τὸ κυριαρχικὸν ἀξίωμα καὶ τοὺς νόμους. Πᾶσα πρότασις ἀντιβαίνουσα εἰς ταῦτα, εἶναι ἀπαράδεκτος, ὡς εἴπομεν μυριάκις.» — Ὁ Γουλεμινὼ ὑπολαβὼν εἶπεν. — «Ἡ συνθήκη τάσσει τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου. Ἓν μόνον αἰτοῦμεν, χωριστὴν διαχείρησιν. Οὐδὲν ἄλλο κυρίως σκοποῦμεν, εἰμὴ νὰ προσοικειώσωμεν τὰς ἀξιώσεις τοῦ νόμου καὶ τὴν θέλησιν τῶν Αὐλῶν.» — Ἠρώτα εὐθὺς ὁ Περτέφ. — «Ὁ ἡμέτερος νόμος στηρίζεται ἐπὶ δικαιωμάτων, ἀλλὰ ποῦ ἡ θέλησις τῶν Αὐλῶν; Ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς εἰρηνεύσεως καὶ ἐπὶ τῶν συμφερόντων τῆς Εὐρώπης.» — Οἱ Πρέσβεις ἅπαντες ἀνέκραξαν ἐν μιᾷ φωνῇ. — «Συμφέρει λοιπὸν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὑπέλαβεν ὁ Περτέφ, νὰ καταστήσῃ τοὺς Μουσουλμάνους δυστυχεῖς; Καὶ ἐὰν οἱ πολυτρόπως εὐεργετηθέντες καὶ ἐπαναστατήσαντες Ἕλληνες ἀπολαύσωσι προνόμια διὰ τὴν ἐπανάστασίν των, δὲν θὰ παρασυρθῶσι καὶ οἱ λοιποὶ λαοὶ διὰ ταῦτα εἰς ἀποστασίαν;» — Ἀπήντα ὁ Κάνιγγ ὅτι — «Ἡ θέσις τῶν Ἑλλήνων, ὑπὲρ ὧν μεσολαβῶσιν, εἶναι διαφορετικὴ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς Τουρκίας, διότι οἱ μὲν εἶχον ἐπαναστατήσει, οἱ δὲ μένουσιν ἥσυχοι.» — «Ἀλλὰ τότε (εἶπεν ὁ Ρεΐζ Ἐφέντης) τοιαῦται ἀξιώσεις τῶν Δυνάμεων, θὰ ἀπεδείκνυον τοὺς ῥαγιάδας ἀνωτέρους τῶν Μουσουλμάνων. Ἐνῷ θρησκεία καὶ πολιτικὴ τῶν Ὀθωμανῶν τοιοῦτον δὲν συγχωρεῖ συμβιβασμόν» — Ὁ Κάνιγγ ἀνατρέπων τὸν λόγον τοῦτον ἀπεδείκνυεν εἰς τὸν Ρεΐζ ὅτι, ἐπειδὴ μόνοι οἱ Χριστιανοὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Ἑλλάδα ἔλαβον τὰ ὅπλα, καὶ οἱ λοιποὶ ἡσυχάζουσιν, αἱ προτάσεις τῶν συμμάχων Δυνάμεων θὰ ἐφαρμοσθῶσιν εἰς τοὺς ἐπαναστάτας μόνον. Ἡ προσέγγισις τοῦ Αἰγαίου εἰς τὸ θέατρον τοῦ πολέμου ἔβλαπτε τὰ Εὐρωπαϊκὰ συμφέροντα, τὰ ὁποῖα οὐδαμῶς εἰς ἄλλα μέρη τῆς Αὐτοκρατορίας ἐκινδύνευον. Ἡ θρησκεία ἑπομένως οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς ζήτημα γεγονότων, καὶ περιστάσεων ὅλως ἰδιαιτέρων καὶ τοσούτων

άπλῶν, καὶ τὸ ὁποῖον ὤφειλε νὰ ἐπιλυθῇ ὑπὸ μόνης τῆς συναινέσεως καὶ τῆς πολιτικῆς. Ἀναμφιβόλως μεταξὺ τῶν γεγονότων τούτων ἔπρεπε νὰ διακριθῇ ἡ ὕπαρξις δύο θρησκειῶν τῆς Μωαμεθανικῆς καὶ τῆς Χριστιανικῆς. Ἀλλ' ἡ θρησκεία, ὡς ἀφορᾷ τὰ ἄτομα, εἶναι σχέσις μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πλάστου. Αἱ σχέσεις τῶν πολιτειῶν πρὸς ἀλλήλας, ἐπειδὴ οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι μὲ τὴν θρησκείαν, κανονίζονται κατ' ἄλλας ἀρχάς. Καὶ κατὰ τοὺς καιροὺς τοὺς μᾶλλον ταραχώδεις ἐγένετο ἀποχὴ πάσης θρησκευτικῆς ἀρχῆς. Δὲν ἔπρεπε λοιπὸν νὰ συγκρουσθῶσι στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα διεχώρισεν ἀπ' ἀλλήλων ἡ φρόνησις τοῦ αἰῶνος.» — Ὡρκίζετο δὲ ὁ Κάνιγγ δίδων λόγον ἀμετάβλητον ἐν ὀνόματι τῆς κυβερνήσεώς του, ὅτι οὐδεὶς μελετᾷ ἢ ἐστοχάσθη ποτὲ νὰ βλάψῃ τὸ Ὀθωμανικὸν θρήσκευμα. Τὰ αὐτὰ ὡρκίζοντο καὶ οἱ λοιποὶ δύο Πρέσβεις. Ἡ συζήτησις τότε ἐπεκτάνθη καὶ εἰς ἄλλα διάφορα ζητήματα τὰ ἐπουσιώδη. Ὁ Ριπωπιὲρ ἐζήτησε νὰ τὴν ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν ὀρθὴν ὁδὸν λέγων, ὅτι ἐπειδὴ αἱ σχέσεις κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ρεῒζ Ἐφέντου ἀποκατεστάθησαν, πρέπει νὰ συμφωνήσωσι πρῶτον περὶ τῆς διακοπῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν, καὶ ὕστερον θὰ συνδιεσκέπτοντο περὶ τῶν λοιπῶν πρακτέων. Συνεφώνει μὲν ἀμέσως εἰς ταῦτα ὁ Περτὲφ, ἀλλ' ἔθετο ἀπαραίτητον ὅρον προκαταρκτικὸν τελείαν ὑποταγὴν τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Πρέσβεις ἀντέστησαν, λέγοντες ὅτι, ἐπειδὴ θὰ γίνῃ εἰλικρινὴς συμβιβασμὸς, περιττὴ πᾶσα εὑρεσιλογία. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ὀθωμανὸς ὑπουργὸς αὖθις ἐπανέλαβε τὰς παραχωρήσεις τῆς Πύλης πρὸς τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἠρώτα τοὺς Πρέσβεις, ἐὰν δύνανται νὰ τὰς κοινοποιήσωσιν εἰς τὰς Αὐλάς των, καὶ ἐὰν ἤλπιζον νὰ τὰς παραδεχθῶσιν, ἀπήντα ὁ Ριπωπιὲρ ὅτι πρέπει νὰ ὁρισθῶσιν αὗται, καὶ πρὶν γράψωσιν εἰς τὰς Αὐλὰς νὰ παραδεχθῇ πάραυτα ἡ ἀνακωχή. Ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ Πετὲρφ ὀλίγον ἐκ τῆς αἰθούσης, ὅπως προσευχηθῇ, οἱ Πρέσβεις ἐσυμφώνησαν νὰ τελειώσωσι τὴν συζήτησιν, ζητοῦντες κατηγορητικὰς ἀπαντήσεις, καὶ νὰ κηρύξωσιν ὅτι, ἐὰν μὲ αὐτὰς ἀρνηθῇ ἡ Πύλη τὰς προτάσεις των, ἀναχωροῦσιν ἀφεύκτως.

Ἀφοῦ δὲ ἐπανῆλθεν ὁ Περτὲφ εἰς τὴν συζήτησιν ὁ Γουλεμινὼ ἐπανακεφαλαίωσεν ὅλας τὰς προτάσεις καὶ ἐπὶ τῶν δηλώσεων, ὅτι ἀπεκατεστάθησαν αἱ σχέσεις, ἐζήτησε νὰ λάβῃ ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης παρὰ τοῦ Σουλτάνου νέας διαταγὰς, ὅπως χορηγήσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας προνόμια βασιζόμενα εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Πύλης, εἰς φόρον ἐτήσιον, καὶ εἰς τοιαύτην διαχάραξιν ὁρίων, ὁποίαν διετύπωσεν ὁ Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Περτὲφ ἐδήλωσεν εὐθὺς, διαμαρτυρούμενος ὅτι ταῦτα ἅπαντα ἀντίκεινται εἰς τοὺς θρη-

σκευτικοὺς νόμους τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Οἱ Πρέσβεις ὀλίγον ἐφρόντισαν εἰς τὰς διαμαρτυρήσεις του. Ὁ δὲ Γουλεμινὼ εἶπεν ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας θὰ ἔστελλον νὰ λάβωσι θετικὴν ἀπάντησιν, καὶ ἐὰν αὐτὴ ἦτον ἀρνητικὴ, εὐθὺς ἐλάμβανον τὰ διαβατήριά των καὶ ἀνεχώρουν. Ὁ Περτὲφ ἔλεγεν ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἀπελεύσεως εἶναι προσωπικὸν εἰς αὐτούς, καὶ ὅτι καθ' ὅλην τὴν συζήτησιν οὐδὲν νέον προέκυψε, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ τροποποιήσῃ τὴν θέλησιν τοῦ Σαυλτάνου. Ἐπροσπάθει ὁ Ριπωπιὲρ νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Περτὲφ εἰς τὰς κακὰς συνεπείας τῆς ἀρνήσεώςτου, ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλει. Ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης ἐλυπεῖτο ὅτι ἐχαλᾶτο ἡ φιλία τῶν Δυνάμεων, ἀπέδιδεν ὅμως τὸ αἴτιον τῆς ῥήξεως ὄχι εἰς τὴν Πόλην. Ἀπήτει αὖθις διὰ τρίτην φορὰν νὰ γράψωσι πρὸς τὰς Αὐλάς των, καὶ θὰ ἐλάμβανον παραχωρήσεις μείζονας τῶν ἐλπιζομένων. Τότε ὁ Κάνιγγ διακόψας τὸν λόγον του, ἀπήτησε νὰ γίνῃ ἐπίσημος πρῶτον δήλωσις περὶ τούτων παρὰ τοῦ Ρεῒζ Ἐφέντου. Ὁ δὲ Γουλεμινὼ ὑποστηρίζων τὸν Κάνιγγα, ἐπρόσθετε ὅτι δίδεται τῷ Ρεῒζ Ἐφέντῃ δύο ἡμερῶν προθεσμία, ἕως λάβῃ τὰς ἀπαιτουμένας διαταγὰς τοῦ Σουλτάνου περὶ τούτου. Ἀλλ' ὁ Περτὲφ μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ἀποκαλύπτῃ τὰ μυστήρια, ἐξεφράσθη ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ πράξῃ ἡ Πόλη τὸ ἐναντίον τοῦ πνεύματος τῶν νόμων καὶ τῶν ἐθίμων. Ὁ Σουλτάνος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπαναγάγῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν παλαιάν των κατάστασιν· ἀλλ' ἀδύνατον ἐπίσης εἶναι νὰ ποιήσῃ νέας παραχωρήσεις. Βιαζόμενος δὲ ὁ Τοῦρκος ὑπουργὸς ὑπὸ τῶν Πρέσβεων εἶπεν· ὅτι ἔστεργε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Σουλτάνον, ἀλλ' ὕβριν ἐθεώρει τὴν διήμερον προθεσμίαν. Ἀνεσκεύασαν τὸ νέον τοῦτο ἐμπόδιον τῆς προθεσμίας οἱ Πρέσβεις. Ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης ἠρώτησεν, ἐὰν ἠδύναντο οἱ Πρέσβεις νὰ λάβωσι ὡς ἑρμητήριον εἰς τὰς πρὸς τὰς Αὐλὰς ἀγγελίας των, τὸ ἀναγνωρισθὲν δικαίωμα τοῦ Σουλτάνου, καθ' ὃ ἡ Αὐτοκρατορικὴ Αὐτοῦ Μεγαλειότης τῇ ἀρχεβούλῳ ἰδίᾳ του εἰσηγήσει θὰ ἐποίει τὰς παραχωρήσεις εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Γουλεμινὼ ἀπεκρίνατο.—«Εἴπατε λοιπὸν εἰς ἡμᾶς, ἐὰν δυνάμεθα νὰ ἀναγγείλωμεν εἰς τὰς κυβερνήσεις μας, ὅτι προθυμοποιεῖται ἡ Πόλη νὰ χορηγήσῃ αὐτεπαγγέλτως εἰς τοὺς Ἕλληνας προνόμια ἀ ν ά λ ο γ α πρὸς ὅσα ἡμεῖς ἀπητήσαμεν.» Ἀλλ' ἡ λέξις ἀνάλογα δὲν ἤρεσεν εἰς τὸν Ρεῒζ Ἐφέντην, καὶ εὐθὺς ἀνέκραξε.—«Δὲν δυνάμεθα νὰ παραχωρήσωμεν προνόμια ἀ ν ά λ ο γ α πρὸς ὅσα μᾶς ἀπαιτεῖτε. Ἡ γῆ ὅση κατοικεῖται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἶναι γῆ τῆς Αὐτοκρατορίας, ὡς ἐκείνη τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Ἀνδριανουπόλεως. Ἡ Πόλη δὲν παραδέχεται τοιαύτας διακρίσεις

ἐντὸς τοῦ Κράτους της, παράπολυ περιττὸν κρίνω νὰ μακρολογήσω περὶ τοῦ προκειμένου.» (1)—Οὕτως ἔληξεν ἡ συνδιάσκεψις μετὰ συζήτησιν πέντε ὡρῶν ἀληθοῦς διπλωματικῆς πάλης καὶ κοπιώδους, καθ' ἣν οἱ διαφερόμενοι ἀπεχωρίσθησαν χωρὶς ἄλλο τι ἀποτέλεσμα, εἰμὴ ὅτι διετράνωσαν τὸ ἀδύνατον τοῦ νὰ ὁμοφρονήσωσιν αναμεταξύ των, ὡς λέγει ὁ Ἰταλὸς κόμης Γρέππης.

Ἀφοῦ ἠρνήθη ἡ Πύλη, οἱ Πρέσβεις μετὰ δύο ἡμερῶν προθεσμίαν ἀπέστειλαν τὰς 27 Νοεμβρίου τοὺς διερμηνεῖς των πρὸς τὸν Ρεῖζ Ἐφέντην, ἵνα μάθωσι τὴν τελευταίαν ἀπόφασίν του. Ὁ Ὀθωμανὸς ὑπουργὸς, ἀφοῦ ἐπανέλαβεν αὐτοῖς τὰ αὐτὰ τῆς συνεντεύξεως τοῦ Σαββάτου, ἐπὶ τέλους εἶπεν.—«Εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ πράξω τὶ πλειότερον, ἀφ' ὅσα ἐδήλωσα. Πῶς καλλίτερον θὰ δυνηθῶ νὰ ἐκφράσω τὸν στοχασμόν μου;»—Εἶτα ἐξέβαλλεν ἐκ τοῦ χαρτοφυλακείου του λευκὸν χάρτην, καὶ ἐχάραξε μὲ τὸ μολυβδοκόνδυλον κάθετον γραμμὴν ἐν τῷ μέσῳ· καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον τμῆμα ἔγραψε ἄνωθεν αὐτῆς «γραμμὴ τῆς καταστάσεως τοῦ Ραγιᾶ» κάτωθεν δὲ κατὰ σειρὰν «δυνατὰ προνόμια, λόγου χάριν λησμοσύνη τοῦ παρελθόντος καὶ ἀμνηστεία» εἶτα «δυναταὶ παραχωρήσεις, ὅσαι ἐκοινοποιήθησαν εἰς τοὺς Πρέσβεις· τὸ δὲ στάδιον μένει ἀνοικτὸν εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Σουλτάνου ἐξ ἧς θὰ προήρχετο πᾶν ἀγαθὸν εἰς αὐτούς.»—Ἔπειτα εἶπε.—«Βλέπετε ὅτι τὰ δύο ταῦτα ἄρθρα περιλαμβάνουσιν ὅ,τι ἡ Πύλη ἠμπορεῖ νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς ὑπηκόους της. Ἡ κάθετος γραμμὴ εἶναι τὸ ὅριον, τὸ ὁποῖον δὲν δυνάμεθα νὰ ὑπερπηδήσωμεν. Πᾶσα ὑπέρβασις αὐτῆς τῆς γραμμῆς θὰ ἐσήμαινε τὴν καταστροφὴν τοῦ Μουσουλμανικοῦ ἔθνους»—Τοιαύτην λοιπὸν ἀπάντησιν λαβόντες οἱ Πρέσβεις, εὐθὺς ἐζήτησαν τὰ διαβατήριά των. Οἱ διερμηνεῖς πορευθέντες, διετύπωσαν αὐτὴν ἐπισήμως. Ὁ Ὀθωμανὸς ὑπουργὸς ἐκπλαγεὶς ἠρνήθη ὡς ἀναγκαίαν τὴν ἀναχώρησίν των. Ἔλεγε δὲ ὅτι ἓν ἐκ τῶν δύο· ἢ οἱ Πρέσβεις ἔλαβον ἐντολὴν ἀνωτέραν ν' ἀπέλθωσι, καὶ τότε πρέπει νὰ μᾶς δείξωσι τοὺς τοποτηρητάς των· ἢ ἀπέρχονται κατ' ἄλλον τρόπον, καὶ τότε ὡς ἐμπολέμιον τὸ κίνημά των, δίδει δίκαιον εἰς τὴν Πύλην νὰ μὴ τοῖς ἀποδώσῃ διαβατήρια. Ἐζήτησεν αὖθις νὰ συνομιλήσῃ πρὸς ἕκαστον τῶν διερμηνέων, ὅπως κοινοποιήσῃ αὐτοῖς ὅσας ἐξεβίασε παρὰ τοῦ Σουλτάνου παραχωρήσεις. Ὅπως δὲ λά-

(1) Πρωτόκολλον τῆς συνδιασκέψεως τοῦ σαββάτου 24 Νοεμβρίου 1827 παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ. (Documents publiqués sur la Grèce 1826—1830.)

βῇ καιρὸν, καὶ βαστάξῃ τοὺς Πρέσβεις νὰ μὴ ἀπέλθωσιν, ἐπροφασίσθη τὴν συνδιάλεξιν. Κατ' αὐτὴν δὲ εἶπαν ὅτι ἐὰν δώσῃ ἡ Πύλη φιρμάνια ἀναχωρήσεως, θὰ ἀποδείξῃ ὅτι εὐαρεστεῖται νὰ ἀναχωρήσωσι μᾶλλον οἱ Πρέσβεις, ἢ νὰ κάμῃ τὰς ἀπαιτουμένας παραχωρήσεις. Ἐνῷ ὁ Ρεΐζ ἐγονάτισεν εἰς τὸν Σουλτάνον καὶ ἐπεκαλέσατο τὸ ἔλεός του εἰς τοιαύτην δεινὴν θέσιν πραγμάτων, ὁ Σουλτάνος ὑπεσχέθη αὐτῷ ὅτι μετὰ τὴν παντελῆ ὑποταγὴν τῶν Ἑλλήνων πρὸς αὐτὸν, θὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ τοῦ χαρατσίου, τὸ ὁποῖον χρεωστοῦσι κατὰ τὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως, χωρὶς νὰ τὸν ἀποζημιώσωσι δι' ὅσας βλάβας καὶ ζημίας ἔλαβεν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἔπειτα πάλιν ὁ Ρεΐζ ἐγονάτισεν εἰς τὸν Σουλτάνον, καὶ ἐζήτησεν ὅτι αἱ παραχωρήσεις νὰ ἦναι τρεῖς, ὅσαι ἦσαν καὶ αἱ ἀξιώσεις τῶν Πρέσβεων. Ὁ δὲ Σουλτάνος τότε ἀπήλλαξε τὴν Πελοπόννησον ἐκ τοῦ χαρατσίου καὶ παντὸς ἄλλου δοσίματος ἐπὶ ἓν ἔτος. Εἶπε δὲ κυρίως πρὸς τὸν διερμηνέα τῆς Ρωσσίας Φραγκίνην, ὅτι ἐὰν οἱ Πρέσβεις καὶ μὲ ὅλας τὰς παραχωρήσεις ταύτας ἀναχωρήσωσιν, ὁ Σουλτάνος θὰ ἠναγκάζετο νὰ προσκαλέσῃ τοὺς Ὀλεμάδας, τὸν Σεϊσαλάμην, καὶ τοὺς μεγάλους Βεζίρας εἰς γενικὸν συμβούλιον, καὶ ἀνοίξας τὸ Σαντσάκ-Σερίφ, (ἱερὰν σημαίαν τοῦ μεγάλου Προφήτου) θὰ κηρύξει τὸν ἱερὸν πόλεμον. Ὁ Φραγκίνης τὸν διεβεβαίωσεν, ὅτι μὲ ὅλας αὐτὰς τὰς ἀπειλὰς, οἱ τρεῖς Πρέσβεις ἐπιμένουσιν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν ἐντολέων των, ἥτις οὐδόλως ἀλλοιοῦται καὶ μὲ ὅλας τὰς λεγομένας παραχωρήσεις τὰς ὁποίας ἔστερξεν ὁ Ρεΐζ Ἐφέντης. Ὅτε δὲ ἐπανελθὼν εἰς τοῦ Ρεΐζ Ἐφέντου ὁ Φραγκίνης, ἀνήγγειλε τὴν ἀναχώρησιν τῶν Πρέσβεων, καὶ ὅτι ἀνέθηκαν αὐτοὶ τὴν προστασίαν τῶν ὑπηκόων των εἰς τὸν Πρέσβυν τῆς Ὀλλανδίας, εἶπεν ὁ Περτέφ.—«Ἀνεκοίνωσα τὰς 2 Δεκεμβρίου εἰς μέγα συμβούλιον Οὐλεμάδων καὶ τῶν ἀνωτάτων ἀξιωματικῶν τοῦ Κράτους συνελθόντων νὰ παραχωρηθῶσι προνόμια εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀνάλογα τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου. Ἀλλ' οἱ Οὐλεμάδες πρῶτοι ἐσηκώθησαν, καὶ διεμαρτυρήθησαν, λέγοντες· ὅτι πᾶς συμβιβασμὸς εἶναι ἀδύνατον. Τὸ παράδειγμά των ἐμιμήθη ὅλη ἡ συνέλευσις. Ἔλαβον δὲ μέτρα νὰ ἀποδιώξωσιν ὅλους τοὺς ἐμπόρους τοὺς ὑπηκόους τῶν συμμάχων. Εἶπε δὲ πρὸς τούτοις ὁ Περτὲφ, ὅτι δυσαρεστεῖται, διότι ἀναχωροῦσιν οὕτως οἱ Πρέσβεις, πρὶν κοινοποιήσωσιν αὐτὰ ἐπισήμως καὶ ἐγγράφως ὅτι ἀπέρχονται ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ παραγγελίαν τῆς Κυβερνήσεώς των, χωρὶς ὅμως νὰ φανερώσωσι τὰ αἴτια τοιούτου διαβήματος αὐτῶν. Ἐπεφυλάσσετο δὲ νὰ τοὺς ἀναγγείλῃ, ἐὰν ἐδίδοντο εἰς αὐτοὺς

φιρμάνια, ἢ ἔμελλον νὰ συνοδευθῶσι μὲ ἀξιοπίστους ἀξιωματικοὺς Τούρκους εἰς τὴν ἀναχώρησίν των.

Ἐν τούτοις ἡ Πύλη ἠρνεῖτο ν'ἀναγνωρίση τὸν Πρέσβυν τῆς Ὁλλανδίας προστάτην τῶν ὑπηκόων τῶν τριῶν συμμάχων. Ἤθελε δὲ ὅτι,ὅσοι τούτων εἶχον ἄδειαν νὰ μένωσιν ἐν τῇ πρωτευούσῃ, νὰ βάλλωνται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ὀθωμανικῶν ἀρχῶν. Τα μὲν ἄδεια πλοῖα, ὅσα μόνον ἦσαν ἡρματισμένα,ἠδύναντο νὰ ἀποπλεύσωσι, τὰ δὲ φορτωμένα σιτάριον διετάχθησαν νὰ διαμένωσι, καὶ οἱ πλοίαρχοί των νὰ πωλήσωσι τὸν σῖτον εἰς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν, καὶ νὰ πληρωθῶσιν ἢ ἀμέσως, ἢ κατὰ ρητὴν προθεσμίαν. Πρὶν δὲ ἀναχωρήσωσιν οἱ τρεῖς Πρέσβεις, ἔγραψαν τὴν τελευταίαν διακοίνωσιν πρὸς τὴν Πύλην, μὲ τὴν ὁποίαν ἐξεδήλουν τοὺς λόγους τῆς ἀναχωρήσεώς των, καὶ ἐνταῦθα ἐκήρυττον τὴν Πύλην ὑπεύθυνον δι' ὅσας ζημίας ἢ κακοπαθείας ἤθελε λάβωσιν οἱ ὑπήκοοί των ἐπὶ τῆς ἀπουσίας των. Ταὐτοχρόνως ἔγραψαν καὶ ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς διαμείναντας Πρέσβεις τῶν ἄλλων Αὐλῶν ἐξηγοῦσαν τοὺς λόγους τῆς ἀπελεύσεώς των. Πρῶτος δὲ ὁ τῆς Ρωσσίας ἀντιπρόσωπος ἐχωρίσθη τῶν συναδέλφων του δηλώσας συγκατάθεσιν πλήρη καὶ προτροπὴν, ὅπως οἱ τρεῖς Ναύαρχοι ἀμέσως ἐνεργήσωσι τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν Δαρδανελίων κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συνεντεύξεως τῶν 15 Ὀκτωβρίου ἐν Λονδίνῳ. Μέλλων δὲ ἐπὶ Ρωσσικοῦ πλοίου νὰ πλεύσῃ διὰ τὴν Ὀδυσσὸν, ἔλαβε νέας ὁδηγίας ἐκ Πετρουπόλεως νὰ λάβῃ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ὅπου καὶ οἱ ἄλλοι. Πλεύσας δὲ εἰς Τεργέστην συνήντησε τοὺς συναδέλφους του. «Ἀδίκως, λέγει ὁ κόμης Γρέππης, θὰ κατηγόρει τὶς τοὺς ἀντιπροσώπους ὡς ἐνεργήσαντας κατευσπευσμένως· διότι αὐτοὶ ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου, ἔπραξαν ὅ,τι ἠδύναντο, ὅπως πείσωσι τὴν Πύλην νὰ στέρξῃ τὴν ἐν τῇ συνθήκῃ ἐκείνῃ ρητὴν θέλησιν τῶν συμμάχων, ὅπως ἐκβιασθῇ ἡ Πύλη νὰ κάμῃ παραχωρήσεις ὑπὲρ τῶν ἀποστατησάντων Ἑλλήνων. Καὶ μὄλον τοῦτο πολὺ ὀλίγας ὠφελείας ἐτόλμα τότε ἡ δειλὴ διπλωματία νὰ αἰτήσῃ ὑπὲρ λαοῦ γενναίου, ὅστις διαρκῶς ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη μὲ ἡρωϊκὸν θάρρος ἠγωνίζετο ἐναντίον ξένων καὶ βαρβάρων κατακτητῶν ἐν Εὐρώπῃ, τῶν ὁποίων ἡ δεσποτεία οὔτε πρὸς τὰ ἤθη του, οὔτε πρὸς τὰς παραδόσεις του, οὔτε πρὸς τὸ θρήσκευμά του συνεβιβάζετο. Οἱ διπλωμάται οὗτοι ὅμως οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσωποῦντες τοὺς τρεῖς συμμάχους καὶ προστάτας κηρυχθέντας τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων, κατώρθωσαν εἰς ἐκείνους τοὺς κρισίμους καιροὺς, ἐνῷ οἱ κυρίαρχοί των ἤγοντο ὑπὸ συμφερόντων πάντη διαφόρων, ν' ἀπαρνηθῶσι τὰς προσωπικὰς κλίσεις των, καὶ ν'ἀφι-

ρώσωσιν ὅλας τὰς προσπαθείας των, ὅπως πορίσωσιν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα πᾶν δυνατὸν προνόμιον συμβιβαζόμενον πρὸς τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποίαν τοσοῦτο δεινῶς εἶχε ριψοκινδυνεύσει ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου.»

Ὁ Βαρῶν Ὀτεμφὲλς Πρέσβυς τῆς Αὐστρίας, ἀφοῦ ἀνεχώρησαν οἱ Πρέσβεις, ἰδὼν ὅτι ὁ πόλεμος ἦτον ἄφευκτος, καὶ ὅτι ἐξ ἄλλου μέρους διὰ θαλάσσης ἄοπλος καὶ ἔκθετος εἰς τὰς δυσμενεῖς Δυνάμεις διὰ τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου καθίστατο ἡ Τουρκία, ἐπροσπάθησε νὰ εὕρῃ ναυτικήν τινα Δύναμιν ἕτοιμον εἰς βοήθειάν των. Ἡ Ἀγγλαμερικανικὴ ὁμοσπονδία ἐζήτει ἐκ τῶν 1823 νὰ συνάψῃ σχέσεις ἐμπορικὰς καὶ πολιτικὰς μὲ τὴν Τουρκίαν. Ἐπὶ τούτῳ εἶχεν ἀποστείλῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν μυστικὸν πράκτορα τὸν Κ. Ρικάρδον. Τῇ προτροπῇ λοιπὸν τοῦ Βαρῶνος Ὀτεμφὲλς, ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης διεπραγματεύετο μὲ τὸν Κ Ρικάρδον, ὅπως ἡ Ἀγγλαμερικανικὴ Κυβέρνησις ἐν περιπτώσει πολέμου μεταξὺ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων δώσῃ εἰς τὴν Τουρκίαν ἀριθμόν τινα πλοίων, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ πληρώσῃ αὐτὴ τὰς ζωοτροφίας, ἡ δὲ Τουρκία νὰ ποιήσῃ ὠφελιμωτέρας παραχωρήσεις εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν ἐμπόριον κατὰ τὴν Ἀνατολήν. Ἀλλ αἱ διαπραγματεύσεις δὲν ἐτελεσφόρησαν, ἐπειδὴ ὁ Κ. Ρικάρδος οὐδεμίαν ὁδηγίαν καὶ πληρεξουσιότητα ἔλαβεν ἐπὶ τούτῳ παρὰ τῆς Κυβερνήσεώς του. Ἀγανακτῶν διό, λαὸς, Πύλη καὶ Κυβέρνησις τῆς Αὐστρίας, κατηρῶντο τὴν ναυμαχίαν τοῦ Νεοκάστρου. Ὁ Αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος ἀπεκάλει τοὺς τρεῖς Ναυάρχους δολοφόνους. Ὁ Πρίγγιψ Μετερνὶχ θεωρῶν ὅτι τὸ ἐπὶ πολλοῦ χρόνου οἰκοδόμημα αὐτοῦ ἐπὶ ἀντιτάξει πολεμίων ταραχῶν, καὶ φιλελευθέρων ἐπανακάμψεων ἠπειλεῖτο, ἐθορύβει ὑπὲρ τῆς Τουρκίας, ὡς προδοθείσης καὶ δολοφονηθείσης ὑπ' ἀσυνέτου πολιτικῆς φιλοδόξων καὶ ταραχωδῶν ἀνδρῶν εἰς τὴν τάξιν καὶ εὐημερίαν τῆς Εὐρώπης. Ἡ Τουρκία, ἔλεγεν, ἔπρεπε μᾶλλον νὰ προστατευθῇ καὶ ἐνισχυθῇ, ἢ νὰ κινδυνεύῃ καὶ ἀπειλῆται. Αὕτη ὑπεστήριξε τοὺς συμμάχους κατὰ τοῦ Ναπολέοντος. Αὕτη ἀντέστη εἰς τὰς φιλοδόξους θελήσεις τοιούτου κατακτητοῦ. Αὕτη εἶναι ἡ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην χώραν ἥσυχος, καὶ φύσει εἰρηνόφιλος, καὶ ἥτις μὲ θρησκευτικωτέραν εὐσυνειδησίαν ἐτήρησε τὰς συνθήκας πρὸς ἅπαντα τὰ Κράτη τῆς Εὐρώπης. Αὕτη εἶναι ὁ ἄριστος γείτων τῆς Αὐστριακῆς Αὐτοκρατορίας. Αἱ δύο λοιπὸν αὗται Αὐτοκρατορίαι σφιγκτὰ συνδέονται ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος τῆς ὑπάρξεως. Πᾶσα ἁρπαγὴ Τουρκικῆς χώρας, πᾶσα ἐπίθεσις κατὰ Ὀθωμανικῶν δυνάμεων, βλάπτει καὶ ζημειόνει τὴν

Αὐστρίαν. Ἐντεῦθεν ἐξέφρασεν ὁ Μετερνὶχ πολιτικὸν δόγμα—: «Ὁ ἐπιτιθέμενος κατὰ Τουρκίας, ἐπιτίθεται συγχρόνως καὶ κατὰ τῆς Αὐστρίας.»—Ἔλεγε δὲ καὶ ὁ Γέντς.—«Δύο Αὐτοκρατορίαι Ὀθωμανικὴ καὶ Αὐστριακὴ συμφωνοῦσαι περὶ εἰρήνης καὶ πολέμου θ' ἀνεγείρωσι προμαχῶνα, τοῦ ὁποίου οὐδὲ ἡ τολμηροτάτη φιλοδοξία θὰ κατισχύσῃ εὐκόλως»

Ὁ μὲν Ἄγγλος καὶ Γάλλος Πρέσβυς ἔσπευσαν εἰς Ζάκυνθον, ὅπου συνωμίλησαν μετὰ τοῦ τοποτηρητοῦ καὶ τοῦ Κοδρικτῶνος τότε ἐπαναπλεύσαντος, καὶ εἶτα διὰ Κερκύρας μετέβησαν εἰς τὰς Αὐλάς των. Συνεπῶς δὲ τῶν συσκεφθέντων ἐν Ζακύνθῳ, ῥητὴ διαταγὴ ἐγράφη παρὰ τῶν τριῶν Ναυάρχων, ὅτι ἡ πειρατεία πλοίων ὑπὸ Ἑλληνικὴν σημαίαν μολύνει τὴν Μεσόγειον, καὶ ἐὰν μὴ λάβῃ μέτρα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, θὰ λάβωσιν αὐτοί. Ἀπαγορεύεται δὲ πᾶσα ἐκστρατεία καὶ ἀποκλεισμὸς ἀπὸ τοῦ Βώλου μέχρι Ναυπάκτου, καὶ τῶν ἐντὸς τῶν νήσων μέχρις Ὕδρας καὶ Σπετσῶν. Μαθὼν δὲ ὁ Φαβιὲρ ὅτι ἔμελλον ν' ἀπαγορεύσωσι καὶ τὰς ἐκστρατείας εἰς Χῖον καὶ Ἀλβανίαν, πρὶν δοθῇ ἡ διαταγὴ ἐκ Μωθώνης ἐξέπλευσε μὲ τρία τάγματα τακτικοὺς καὶ πολλοὺς ἀτάκτους. Τὰ σώματα ταῦτα ἦγεν ὁ Σκαρβέλης, Πέτας, καὶ Σωνιὲρ, καὶ δύο ἴλας ἱππικοῦ ὁ Ἀλμεΐδας. Ἀπεβιβάσθησαν δὲ εἰς Χῖον καὶ ἐπολέμουν. Πολιορκοῦντες δὲ τοὺς Τούρκους εἰς τὸ φρούριον, ἐπροσκαλοῦντο ὑπὸ τοῦ Δερινὺ νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς Χίου διὰ τὴν ἀνακωχήν. Περὶ δὲ τὸν Νοέμβριον ἐξεστράτευσεν ὁ μὲν Κριεζώτης εἰς Θετταλομαγνησίαν, ὁ δὲ Ἄστυγξ ἐκπλεύσας τοῦ Κορινθιακοῦ μὲ τὸν Πετιμεζᾶν, Δ. Εὐμορφόπουλον, Γ. Φωκᾶν, Ἀναστάσιον Χορμόβαν καὶ ἄλλους ὁπλαρχηγοὺς, ἀπεβίβασε τὸν Κολοκοτρώνην μὲ τοὺς Πελοποννησίους καὶ Ἑπτανησίους εἰς Δραγαμέστον, οἵτινες, διώξαντες τοὺς Τούρκους, κατέλαβον τὴν πόλιν καὶ τὸν Προφήτην Ἠλίαν. Ὁ δὲ Ἄστυγξ ἐκυρίευσε τὸ βασιλάδιον. Δὲν ἐπέτυχεν ὅμως ἡ ἐκστρατεία εἰς Κρήτην, καὶ ὁ Μιαούλης, ὅστις ἀπεβίβασε τὸν στρατὸν, ἐπανῆλθεν εἰς Γραμβοῦσαν. Τὴν δὲ 6 Δεκεμβρίου ἀπέπλευσαν ἐκ Νεοκάστρου 54 φορτηγὰ καράβια, συνοδευόμενα ὑφ' ἑνὸς δικρότου, δύο φρεγατῶν καὶ τεσσάρων κορβετῶν ἐπισκευασάντων τὰς ζημίας τῆς ναυμαχίας, καὶ αὐτὰ ἔφεραν 15,000 ἄνδρας τοὺς διασωθέντας ἐκ τῶν φθαρέντων πλοίων, τὰ χαρέμια τοῦ Ἰβραὴμ καὶ τῶν ἀγάδων, καὶ ἕως 1,000 αἰχμαλώτους γυναικόπαιδα καὶ ἄνδρας Ἕλληνας. Ὁ δὲ Ἰβραὴμ ἔμεινεν εἰς τὴν Πελοπόννησον μὲ τὰ στρατεύματά του, ἕως λάβῃ διαταγὰς παρὰ τοῦ πατρός του ἢ τοῦ Σουλτάνου ν' ἀναχωρήσῃ ἢ ὄχι. Ἡ δὲ Κυβέρνησις προσεκάλει τὸν Βιάρον Καποδίστριαν ἐκ

Κερκύρας, ὅπως συμβουλεύηται παρ' αὐτοῦ, μέχρις οὗ ἔλθῃ ὁ ἀδελφός του. Ἀλλ' οὗτος ἀπεκρίνατο ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ κινηθῇ, ἐὰν μὴ ἐλάμβανε διαταγὰς παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὑπεστήριξεν ὅμως τὴν πρότασιν τῶν Τουρκαλβανῶν, οἵτινες ἔλεγον νὰ ἑνωθῶσι μὲ τοὺς Ρουμελιώτας καὶ τινας ὁπλαρχηγούς, οἵτινες σύμφωνοι μὲ τὴν ἀντικυβερνητικὴν ἐπιτροπὴν ἐπρότεινον νὰ κινηθῶσι καὶ ν' ἀνακτήσωσι τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, καθισταμένου ἀρχηγοῦ καὶ διοικητοῦ τοῦ Κωλέτου. Ἀλλ' ἡ Κυβερνητικὴ ἐπιτροπή, ὑποπτευομένη τον Κωλέτην, δὲν ἐνέκρινε τὴν πρότασιν τῶν Ρουμελιωτῶν, καὶ ἀνέβαλεν ὁ κόμης Βιάρος τὰ προτεινόμενα τῶν Τουρκαλβανῶν, μέχρις οὗ ἔλθῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

I. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ ΠΑΡΑ ΤΑΙΣ ΑΥΛΑΙΣ.

Ἰωάννης Καποδίστριας ἐν Πετρουπόλει.—Ἐπιστολὴ Καποδιστρίου πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Βιάρον ἐκ Πετρουπόλεως.—Ἐνέργεια τοῦ Καποδιστρίου περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ δανείου.—Ἐπιστολὴ Καποδιστρίου πρὸς τὸν ἐν Ὀδησσῷ ἔμπορον Ἰγγλέσην περὶ δανείου.—Ἀλέξιος Στέφανος καὶ ἑταιρία ἐνεργεῖ περὶ δανείου ἐν Ζακύνθῳ κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἰγγλέση·—Συνεισφορὰ Ρώσσων περὶ λυτρώσεως αἰχμαλώτων Ἑλλήνων.—Ἐπιστολὴ Καποδιστρίου πρὸς Μηνιὲν περὶ συστάσεως Ἑλληνικοῦ παιδαγωγείου ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ.—Πρόσκλησις Τυπάλδου Κωζάκη ὡς διευθυντοῦ τοῦ παιδαγωγείου.—Διατάσσεται ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης περὶ προμυθίας ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων πρὸς θρησκευτικὰς τελετάς.—Μετάβασις τοῦ Κυβερνήτου Καποδιστρίου εἰς Λονδῖνον.—Ἐπίσκεψις Καποδιστρίου πρὸς τὸν βασιλέα Γεώργιον Δ'.—Σύστασις τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων πρὸς τὸν ὑπουργὸν Γκοντερὶν καὶ ἀρχιστράτηγον Οὐελιγκτών.—Ὑπόμνημα τοῦ Κυβερνήτου πρὸς τὰς τρεῖς συμμάχους Δυνάμεις.—Ἔλευσις αὐτοῦ εἰς Παρισίους καὶ συνομιλία μὲ τὸν Βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Ι'.—Ζητήματα τοῦ Καποδιστρίου πρὸς τὰς Δυνάμεις.—Ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν τοῦ Ἰονίου Κράτους Ἄδαμ ἐκ Παρισίων.—Μετάβασις τοῦ Κυβερνήτου εἰς Ἀγκώνην.—Συστάσεις πρὸς Μουστοξύδην, Νεράντζην καὶ Μοτσενῖγον.—Φροντὶς περὶ τῆς οἰκογενείας Βότσαρη καὶ Φραγγίσκου Δομενεγίνη.—Ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ δυσμενὴς πρὸς τὸν Κυβερνήτην Καποδίστριαν.—Συνομιλία τοῦ Πρέσβεως Κάνιγγος μὲ τὸν Βιάρον Καποδίστριαν ἐν Κερκύρᾳ.—Ὑπόμνημα τοῦ Καποδιστρίου πρὸς τὸν Κοδριγκτών.—Κατάπλους τοῦ Κυβερνήτου Καποδιστρίου εἰς Μάλ-

ταν.—Οἱ Ἄγγλοι πολιτικοὶ μέμφονται τὸν Καποδίστριαν ὡς Ρωσσόφρονα.—Ἀντιρρήσεις τοῦ Καποδιστρίου πρὸς τοιαύτας μομφὰς καθυποβληθεῖσαι εἰς γνῶσιν τοῦ Πρέσβεως Κάνιγγος —Κυβερνήτου ἔκπλευσις εἰς Ἑλλάδα.—Αἱ μέριμναι τοῦ Κυβερνήτου παρὰ ταῖς Αὐλαῖς τελεσφοροῦσι.—Ρωσσικαὶ προτάσεις περὶ νέων ἀναγκαστικῶν μέτρων κατὰ Τουρκίας.—Μετερνίχου ἐνέργειαι πρὸς παράλυσιν.—Δισταγμοὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου.—Τὸ Χὰτ σερίφιον τοῦ Σουλτάνου τῶν 8]20 Δεκεμβρίου 1827.—Μανιφέστον τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου συνεπῶς τοῦ Χὰτ Σεριφίου.—Ἀντενέργειαι Μετερνὶχ, καὶ διαφωνίαι τοῦ πρωθυπουργοῦ Οὐελιγκτῶνος διὰ τὸν ἀπειλούμενον πόλεμον.—Ὁ ὑπουργὸς τῆς Γαλλίας Λαφεροναῖς ὑποστηρίζει τὴν σύνδεσιν τῆς τριπλῆς συμμαχίας.—Συμβιβασμὸς τῶν τριῶν συμμάχων καὶ ἐπανάληψις τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου ὑπὲρ Ἑλλάδος.

Ὁ Κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας, ἐκλεχθεὶς Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελεύσεως, ἐπορεύθη εἰς Πετρούπολιν ἐκ Γενεύης, ὅπου διέτριβεν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ἅμα ἔλαβε τὸ ψήφισμα τῆς συνελεύσεως ἐκείνης, εὐθὺς ἔσπευσε νὰ ἐκφράσῃ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τὰ διανοήματα πῶς ἐδέχθη τὴν ἐκλογὴν αὐτὴν, καὶ εἰς ποίας ἐλπίδας ἐστηρίζετο, ὅπως ἐκτελεσθῇ ἡ ἐν Λονδίνῳ συνθήκη ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Ἐπὶ τούτῳ ἔγραψε πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.—«Πετρουπόλει 3 Ἰουλίου 1827.—Μεγαλειότατε, τὰ περὶ ἐμοῦ θεσπισθέντα παρὰ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, καὶ τὸ ἀνακτόρειον γράμμα δι' οὗ μὲ ἐτίμησε, κυροῦσι παρὰ κριταῖς τῇ τε Ρωσσίᾳ καὶ τῇ Εὐρώπῃ τὴν προγενομένην διαγωγήν μου, καὶ τιμαλφέστατον μὲ προσφέρουσιν ἀσφαλισμὸν τῆς εἰς τὸ μέλλον Αὐτῆς εὐμενείας.

»Ἔσται δὲ καὶ σκοπὸς καὶ ἀγὼν τοῦ μέλλοντος βίου μου τὸ νὰ ἀξιομισθήσω τὴν εὐμένειαν ταύτην, καὶ πάντως εὐδαίμων εἰς ἄκρον ἔσομαι ἀξιομισθήσας, ἅμα δὲ καὶ δικαιοποιήσας τὴν ἐμπιστοσύνην ἧς οἱ Ἕλληνες φθάσαντες μὲ ἔδωκαν μαρτύριον πάνδημον καὶ πανέορτον.

»Κατεδέχθη μὲν ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης εἰς τὰς μετ' ἐμοῦ ἐντεύξεις Αὐτῆς νὰ μὲ ἐκφράσῃ πᾶν ὅ,τι φρονεῖ περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων. Κατεδέχθη δὲ νὰ ἀκούσῃ μετ' εὐνοίας τὰς εὐλαβεῖς μου παρατηρήσεις, καὶ γράφουσά με, ἔτι εὐδοκιμεῖ νὰ μὲ ἀναμνήσῃ τὴν ἔννοιαν τῶν ἐξηγήσεων Αὐτῆς, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη ἀνεξάλειπτος παρ' ἐμοί. Ἤδη δὲ ἂς ἐπινεύσῃ νὰ ἀκροασθῇ τὴν ἐπανακεφαλαίωσιν αὐτῶν, ἵνα καὶ ἐγὼ δυνηθῶ κάλλιον νὰ διδάξω τοὺς ἄρχοντας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους τί ὀφείλουσι τοῦ λοιποῦ νὰ πράξωσι, διὰ νὰ λυτρώσωσι τὴν πατρίδα των ἀπὸ τὴν ἄβυσσον ὅπου τὴν ὠθοῦσιν ἡ απομόνωσις, ἡ ἀναρχία, ἡ ταλαιπωρία, καὶ αἱ ταύτας ἐπακολουθοῦσαι ἀνεπιλόγιστοι μεταστάσεις.

»Ἐπεξετάζουσα ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης καὶ τὰς αἰτίας τὰς οὕτω κακῶς διατιθείσας τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰ ἄθλια ἀποτελέσματά των, ἀνεγνώρισεν ὅτι ἡ πρώτη πηγὴ τῶν κακῶν εἶναι ἡ διὰ περιστάσεις ἐναντιοτρόπους μὴ ἄμεσος προσέγγισις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων μετὰ τῶν Ἑλλήνων· ὅτι πολλὰ παραδείγματα πιστοῦσι τὰς ἐκ τῆς τοιαύτης ἀπομονώσεως παραπλανήσεις τῶν ἐθνῶν, ἀγωνιζομένων πρὸς ἐπανάκτησιν τῆς αὐτονομίας. Καὶ ἄρα, ὅτι τὸ κράτιστον καὶ σπευστεώτατον ἰατρικὸν τῶν δεινῶν τῆς Ἑλλαδος, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ τὰ ἄλλα ὀξύτερα καὶ δραστικώτατα θέλουσιν εἶσθαι, ὑπάρχει αὐτὴ ἡ προσέγγισις περὶ ἧς ὁ λόγος. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὰς διομολογίας τῆς παρὰ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος κεκλεισμένης συνθήκης μετὰ τῶν Αὐλῶν Λονδίνου καὶ Παρισίων, τότε μόνον τοῦτο γίνεται, ὅσον αἱ ὑπάρχουσαι ἐν Ἑλλάδι ἀρχαὶ κριθῶσιν ἱκαναὶ νὰ διακρατήσωσι τὰς μετὰ τῆς Εὐρώπης σχέσεις, ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης ἐλογίσθη ὅτι δεχόμενος ἐγὼ τὴν προσφερομένην μοι θέσιν, ἐφ' ᾧ πάντως νὰ δεχθῶσιν εὐθὺς καὶ οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ αὐτῶν τῆς συνθήκης ἄρθρα, ἤθελα τοὺς ὠφελήσῃ μέγα ὠφέλιμα, καὶ εὐκολύνῃ τὸ ἔργον τῶν συνθεμένων Δυνάμεων.

»Καὶ τῷ ὄντι ἡ δοχή μου, καὶ τὸ παρακείμενον εἰς αὐτὴν, ἐφ' ᾧ, ἤθελαν ἀρκέσει νὰ προσεγγίσωσι τοὺς Ἕλληνας πρὸς τὰς πρώτας Εὐρωπαϊκὰς Αὐλὰς, καὶ εὐθὺς αὐτοὶ ἤθελαν ἀπολαύσῃ τὰς ἐκ τούτου ὠφελείας, καὶ αἱ συνθέμεναι Δυνάμεις ἠθικῶς ἀσφαλίζονται, ὅτι ὅσον τὸ ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος αἴρεται πλέον πᾶν ἐμπόδιον εἰς ἐκτέλεσιν τῶν συντεθειμένων.

»Ἡ δὲ Ὑμετέρα Μεγαλειότης διακριβοῦσα τὸ ζήτημα κατὰ τὴν διπλῆν αὐτοῦ σύνοψιν, ηὐδόκησε καὶ νὰ λεπτομερήσῃ τινὰ, ἐξ ὧν ἀγγέλλεται ὅτι ἡ βουλὴ Αὐτῆς καὶ τῶν συμμάχων εἶναι διὰ τῆς Λονδινείου συνθήκης τὸ νὰ κατακυρωθῶσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὅλα

τὰ πραγματικὰ ἀγαθὰ τῆς πάντη ἐλευθέρας καὶ ἐθνικῆς ὑπάρξεως, καὶ ὅτι τὸ ὑποτελὲς εἰς τὸν Σουλτάνον δὲν ἐπιβλάπτει οὐδὲν τῶν ἀγαθῶν τούτων, διότι στέκει, ἐντεῦθεν μὲν, εἴς τινα διατετυπωμένην ἀναγνώρισιν παρὰ τῶν Τούρκων τοῦ ἐν Ἑλλάδι πολιτεύματος, ἐκεῖθεν δὲ, εἰς τὴν πληρωμὴν φόρου τινὸς, ὅστις ὁμοῦ μὲ τὴν ἐν βάσει διομολογηθεῖσαν διὰ τῶν πράξεων Πετρουπόλεως καὶ Λονδίνου ἀποζημίωσιν ὑπὲρ τῶν Ὀθωμανικῶν γαιῶν, οὐδέποτε θέλει ὑπερβῆ κατὰ τὸ εἰκὸς τὰς δυνάμεις τοῦ τόπου. Καὶ ἐπὶ τοιαύτης καταστάσεως, οἱ Ἕλληνες μὴ φοβούμενοι πλέον τὴν παρουσίαν οὐδενὸς Μουσουλμάνου καθ' ὅλην τὴν αὐτῶν γῆν καὶ τὰς προστεθησομένας νήσους, ἐντελῶς αὐτεξούσιοι θέλουσιν εἶσθαι καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν, καὶ εἰς τὴν ἐπιδήμιον νομοθεσίαν, καὶ εἰς τὸν κανονισμὸν τῶν ἐμπορικῶν αὐτῶν σχέσεων· κατὰ δὲ τὴν συνθήκην, καὶ προξένους θέλουσι δέχεσθαι καὶ στέλλει. Τί λοιπὸν θέλει τοὺς λείπει ; Ἀντιπρόσωποι ἐνδεδυμένοι προσηγορίαν Πρέσβεων καὶ ἀγγελιοφόρων· τὸ μᾶλλον ἐπικίνδυνον παρὰ ἐπωφελὲς δικαίωμα τοῦ κλείειν πολιτικὰς συμμαχίας· καὶ ἡ λαμπρότης κυβερνήσεως ἀξιωματικωτέρας μὲν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον δαπανηρᾶς. Τέλος δὲ ἂν ἡ ἐπέμβασις δὲν εὐοδωθῇ, ἂν οἱ Τοῦρκοι ἐπιμόνως τὴν ἀποκρούσωσι κατὰ τῆς ἐπείξεως τῶν συνθεμένων τὰ τοῦ Λονδίνου Αὐλῶν· οἱ Ἕλληνες ὅμως διὰ τῆς εἰς αὐτὰ ἐνδόσεώς των θέλουσι κατασταθῇ περισσοτέρας σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας ἄξιοι, καὶ οὐδὲν οὐδέποτε θέλουσι πάθῃ ἐκ τῶν ἐνδεχομένων διὰ τὴν Ὀθωμανικὴν ἐναντίωσιν.

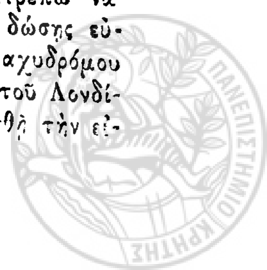
»Συλλέξας ἐγὼ μετὰ σεβαστικῆς προσοχῆς τοὺς λόγους τούτους τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, καὶ ἐκμελετήσας, καὶ ἐγκαταπεισθεὶς ὅτι ἡ Ῥωσσία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία δὲν δύνανται τό γε νῦν ἔχον ν' ἀποτραπῶσι τῆς εἰρημένης συνθήκης, ὅτι ἄρα ἡ τῆς Ἑλλάδος προσχώρησις εἰς αὐτὴν εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαία, καὶ ὅτι μόνον δι' αὐτῆς οἱ Ἕλληνες προσεγγίζοντες τὰς συνθεμένας Δυνάμεις, καὶ βοήθειάν τινα παρ' αὐτῶν θέλουσι λάβῃ, καὶ τὴν εὐδαίμονα τῆς ἐθνικῆς αὐθυπαρξίας σύστασιν· δὲν ἐδίστασα νὰ ἐξείπω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, οὐδὲ διστάζω νὰ ἐπαναλάβω πρὸς αὐτὴν καὶ διὰ τῆς παρούσης γραφῆς ὅτι τότε θέλω δεχθῇ τὰ χρέη εἰς ἃ καλοῦμαι, ἀφοῦ λάβω πλήρη πίστιν ὅτι θέλω ἔχει τὴν ἀναγκαίαν πληρεξουσιότητα, ἵνα διευθετήσω τὰ τῆς μελλούσης ὑπάρξεως τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν βάσεων τῆς ἐν Λονδίνῳ συνθήκης.

Διὰ νὰ εὐπορήσω δὲ ταύτης τῆς πίστεως ὥστε καὶ μᾶλλον νὰ εὐκολύνω τὰς μετὰ τῶν Ἑλλήνων διαπραγματείας μου, ἐθάρρησα

νὰ ἐκφωνήσω, Μεγαλειότατε, ὅτι ἠγγυώμην τὴν ἐπιτυχίαν τούτων, ἂν εἰς τὰς ἐκφάνσεις, ἃς θέλω φέρει παρὰ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος μὲ ἦτο δεδομένον νὰ συνάψω καὶ τὰς παρὰ τῆς Ἀγγλίας τε καὶ Γαλλίας, καὶ τὴν ῥητὴν προσβεβαίωσιν ὅτι ἅμα προσχωρήσαντες εἰς τὰς διανοήσεις τῶν Δυνάμεων οἱ Ἕλληνες, θέλουσι λάβῃ καί τινας βοηθείας, ἐξ ὧν σκεπάζοντες τὰς πικροτέρας ὑστερήσεις, θέλουσιν εἰσάξῃ τάξιν τινὰ καὶ εἰς τὴν διοίκησιν καὶ οἰκονομίαν των. Ἂν τοῦτο ὅμως στερηθῶ τὸ καταπειστικώτατον μέσον, καὶ ἅμα ἀσθενῶς ὑποκρατούμενος ἐπὶ τοῦ τόπου, ἴσως οἱ Ἕλληνες δὲν μὲ δώσωσιν ἣν θέλω τοὺς ζητήσω πληρεξουσιότητα, καὶ παρασυρόμενοι ἀπὸ ξένας παραινέσεις τῆς πολιτικῆς τῶν ἐπεμβαινουσῶν Αὐλῶν, ἴσως καὶ ἐπιμείνωσιν εἰς τὸ τῆς παντελοῦς ἀνεξαρτησίας των. Τούτου γενομένου, ἡ ἀπόφασίς μου θέλει εἶσθαι, ἢ μᾶλλον ἤδη καὶ εἶναι, νὰ μὴ λάβω κανὲν μέρος εἰς τὰ πράγματά των, ἀλλὰ νὰ ἀποτρέξω εἰς τὴν ἑστίαν μου κατὰ τὴν γενέθλιον γῆν, καὶ προβλέπων ἀναπολείπτους συμφοράς, νὰ ἀρκεσθῶ εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων τῆς θρησκείας καὶ τῆς φιλανθρωπίας περὶ τὸ ἐσόμενον πλῆθος τῶν δυστυχῶν.

»Καὶ ἱκετεύω τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα νὰ ἀποδεχθῇ τὴν παροῦσαν ἀνομολόγησιν, καὶ νὰ πιστεύσῃ ὅτι οὐδέποτε θέλω ἀποσχηθῇ ἀπὸ τὰ ἐν αὐτῇ. Ἐγὼ δὲ μετὰ τοῦ φόρου τῆς ἀϊδίου εὐγνωμοσύνης μου ἐπὶ ταῖς εὐεργεσίαις Αὐτῆς, συντάττω καὶ τὸν τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ, μεθ᾽ οὗ εἰμὶ κτλ.»

Τυχὼν ὁ Καποδίστριας ἐγκρίσεως εἰς τὰς σκέψεις του παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἔστρεψε τὴν προσοχήν του εἰς τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπροσπάθει οὐ μόνον τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν τύχην αὐτῆς νὰ βελτιώσῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν χρηματικὴν καὶ ἠθικήν. Ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἠπόρει στρατοῦ τακτικοῦ, ἵνα ἀντιπαρατάσσηται εἰς τὸν Ἰβραΐμην. Ἐπὶ τούτῳ ἔγραψεν ἐκ Πετρουπόλεως εὐθὺς πρὸς τὸν ἀδελφόν του Βιάρον εἰς Κέρκυραν τὰς 25 Ἰουνίου 1827.—«Βλέπω τοὺς Ἕλληνας πάντῃ ἐρήμους τροφῶν, χρημάτων καὶ πολεμικῶν ἀναγκαίων. Ἀναμφιβόλως ὁ Θεὸς θέλει οἰκτείρει τόσα θύματα, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ πράξωμεν πᾶν τὸ ἐφ᾽ ἡμῖν πρὸς βοήθειάν των. Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τοῦτον τὸν σκοπὸν ὁ λόρδος Γυλφὸρδ προάγει τὸ περὶ τῆς ἡμετέρας νήσου ἐνεργούμενον δάνειον, σὲ ἐπιτρέπω νὰ συμμεθέξῃς εἰς αὐτὸ διὰ 50,000 φράγκα, καὶ νὰ τὰ δώσῃς εὐθύς. Ὁ δὲ Λομπόλης θέλει σὲ τὰ ἐμβάσει διὰ τοῦ ταχυδρόμου τῆς ἐρχομένης ἑβδομάδος εἰς συναλλαγματικὰς ἐπὶ τοῦ Λονδίνου. Ἂν τὸ δάνειον δὲ κατορθωθῇ, θέλεις μεταχειρισθῇ τὴν εἰ-

ρισμένην ποσότητα, συντρέχων ἄνευ ἀναβολῆς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, εἰς τὸ νὰ ἐφοδιάσῃ ὅσα φρούρια τῇ μένουσιν, ἢ νὰ προφθάσῃ τὰς βιαιοτέρας χρείας. Αἱ 50,000 ὁποῦ σοῦ στέλλω, εἶναι τὰ λείψανα τῶν ὀλίγων μου ἐνταῦθα ἐπίπλων καὶ ἄλλων πραγμάτων, καὶ τὰ δίδω ἐξ ὅλης ψυχῆς, ἐλπίζων ὅτι τὸ παράδειγμά μου θὰ εὕρῃ μιμητάς. Δὲν τὰ χαρίζω δὲ εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ θέλουσι μὲ τὰ ἐπιστρέψει, ὅταν ὁ Θεὸς τοὺς χαρίσῃ τὰ δῶρα τῆς εἰρήνης.»

Τὸ δάνειον δὲ τοῦτο εἰς 50,000 λίρας εἶχε διορισθῇ νὰ ζητηθῇ εἰς τὰς Ἰονίους νήσους παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τῆς πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν, ὅτε διὰ τὴν πραγματοποίησιν αὐτοῦ ἡ ἐν Ζακύνθῳ ἐπιτροπὴ συνενοεῖτο μὲ ἄλλους κατὰ τὴν λοιπὴν Ἑπτάννησον, καὶ μάλιστα μὲ τὸν ἀοίδιμον λὸρδ Γυλφὼρδ τὸν ἄρχοντα τότε τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας. Διὸ πάλιν ὁ Καποδίστριας γράφων πρὸς τὸν ἐν Ὀδησσῷ μεγαλέμπορον Κεφαλλῆνα Δημήτριον Ἰγγλέσην ἐκ Πετρουπόλεως τὰς 28 Ἰουνίου 1827 ἔλεγεν.—«Τὰ γράμματα ὅσα ἀπὸ Κερκύρας ἔλαβον μὲ φέρουσι τὴν λυπηρὰν εἴδησιν, ὅτι τὸ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Τσῶρτς στράτευμα στερεῖται διόλου τροφὰς καὶ πολεμικὰ ἐφόδια.

«Ἡ πτῶσις τῆς τῶν Ἀθηνῶν ἀκροπόλεως εἶναι συμβεβηκὸς μεγάλης ῥοπῆς· καὶ διὰ νὰ κολοβωθῶσι τὰ αὐτῆς ἐπακόλουθα, ἐκρίθη νὰ φροντισθῶσιν αἱ τοῦ στρατοῦ ἀνάγκαι, ἀνοιγομένου εἰς τὰς Ἰονίους νήσους δάνειον πεντήκοντα χιλιάδων λιρῶν ἀγγλικῶν, διευθύνοντος τὴν πρᾶξιν τοῦ λόρδου Γυιλφὸρδ καὶ ἄλλων καλοπροαιρέτων ὑποκειμένων.

»Ὅλοι δὲ οἱ φίλοι τῆς ἐθνικῆς ἐνστάσεως, καὶ ἰδιαιτέρως οἱ Ἑπτανήσιοι καὶ τὸ σύμπαν τῶν Ἑλλήνων, προσκαλοῦνται νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὸ δάνειον τοῦτο.

»Ἄπειροι εἶναι αἱ ἀνάγκαι· αἱ δὲ πρόσοδοι τοῦ ἔθνους δὲν ἐξαρκοῦσι· καὶ μάλιστα καθ' ἑκάστην ὀλιγοστεύουσιν· ὀλιγοστεύουσι δὲ καὶ τὰ βοηθήματα τῶν φιλελληνικῶν συνδρομητηρίων. Ἡ Πόρτα πάλιν, καλῶς γνωρίζουσα τὴν ἀπόφασιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων εἰς τὸ νὰ ἐπέμβωσι διὰ νὰ ἐκπεράνωσι τὰ βεβουλευμένα, ἐμψυχωμένη προσέτι ἐκ τῶν προσφάτων ἀτυχημάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, παντοίως θέλει ἐργασθῇ διὰ νὰ προλάβῃ νέας δυσκολίας, ἀποτρεψούσας αὐτὴν ἀπὸ τοὺς ἐξολοθρευτικοὺς σκοπούς της.

»Εἶναι, νομίζω, περιττὸν νὰ σὲ ἀποδείξω τὸ κατεπεῖγον τοῦ προκειμένου δανείου, καθὸ προφανές· καὶ τὰ πράγματα λαλοῦσι πρότερον τῶν λόγων. Ὅσον τὰ κατ' ἐμὲ, καίτοι ὀλίγος τὴν πε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ρουσίαν, ἔγραψα ἤδη τὸν ἀδελφόν μου νὰ προσφέρῃ ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὸ ἔθνος πᾶν ὅ,τι μὲ εὑρίσκεται, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀναβαίνει κατ' ἀτυχίαν ἐπέκεινα τῶν πεντήκοντα χιλιάδων φράγκων.

»Τὸν λέγω συγχρόνως, ὅτι, ἂν τὸ δάνειον δὲν κατορθωθῇ, νὰ στείλῃ καὶ οὕτω κατ' εὐθεῖαν καὶ ἀνυπερθέτως τὴν εἰρημένην ποσότητα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, διὰ νὰ ἐφοδιάσῃ αὕτη τὰ φρούρια καὶ ἐπικουρήσῃ τὰς ὀξυτέρας χρείας λαμβάνων ἁπλῆν μόνον ἀπόδειξιν τῆς παραλαβῆς τῶν χρημάτων.

»Χρέος μου δὲν εἶναι νὰ γνωστοποιήσω ταῦτα πάντα εἰς τοὺς ὁμογενεῖς μου, καὶ κυρίως εἰς σὲ, καλὲ, καὶ εἰλικρινῆ φίλε, ἀείποτε πρὸς τὸ ἀγαθοεργεῖν εὖ διακείμενε· διὸ καὶ σπεύδω νὰ σὲ γράψω, προσκαλῶν σε εἰς μέθεξιν τῆς πατριωτικῆς ταύτης ἐπιχειρήσεως.

«Ἐπιστηριζομένου εἰς τὸν εὐγενῆ χαρακτῆρά σου, αἱ ἐλπίδες μου ἀναπτεροῦνται, καὶ ἀνασαίνω διαπαραμυθούμενος ὅτι ὄχι μόνον θέλεις ἐπὶ ταύτης τῆς περιστάσεως ἐκτείνῃ χεῖρα ἀντιληπτικὴν πρὸς τὸ ἔθνος, ἀλλὰ καὶ ἄλλους φιλοπάτριδας θέλεις καταπείσῃ, καὶ μάλιστα τοὺς Κ. Κ. Μαῦρον, Μαρασλῆν, Σεραφῖνον, Ἄγγελον καὶ Κουμπάρην, καὶ ἁπλῶς ὅλους τοὺς φίλους σου, νὰ προσφέρωσιν ἕκαστος τὴν κατὰ τὸ μέτρον τῆς εὐπορίας του βοήθειαν εἰς τὴν πατρίδα· σκοπούμενον ἄλλο μὴ ἐχούσης τῆς ἐνεστώσης συνεισφορᾶς εἰμὴ, καθὼς προεῖπα, νὰ εὐκολύνωμεν τὸν ἐφοδιασμὸν τῶν φρουρίων, καί πως νὰ γλυκάνωμεν τὰς πικροτάτας ταλαιπωρίας τοῦ ἔθνους.

»Καλὲ χριστιανὲ καὶ σεμνὲ φίλε, ὁ πρὸς σέ μου λόγος, πρὸς ὅλους τρέχει ὅσοι διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης των μὲ τιμῶσι.»

Πρόθυμοι δὲ ἐφάνησαν ἅπαντες εἰς τὴν αἰτουμένην συνεισφοράν. Ὁ Ἰγγλέσης ἔγραφε πρὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ ἀνταποκριτήν του Ἀλέξιον Στέφανον καὶ ἀνεψιοὺς, καὶ ἐμετρήθησαν ἐν ὀνόματι αὐτοῦ 300 τάλληρα καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ συνεισέφερον τὸ ἀνάλογον. Προσέτι ἐξῃτήσατο παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ ἐδόθησαν ὅλοι οἱ ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως συσσωρευθέντες τόκοι τῶν ὑφ' Ἑλλήνων παρακατατεθέντων ἐν τῇ Ρωσσικῇ τραπέζῃ χρηματικῶν κεφαλαίων, πρὸς διατήρησιν τῶν σχολείων τῶν Ἰωαννίνων. Ρούβλια δὲ 400 000 συνηθροίσθησαν ὑπὸ τῶν ὁμοθρήσκων Ρώσσων, ἵνα ἐξαγορασθῶσιν αἰχμάλωτοι Ἕλληνες. Ἀκολούθως ἐκ Πετρουπόλεως ἔγραφε πρὸς τοὺς φίλους του Οὐμβὲρ καὶ Μινιὲ, νὰ συνάξωσι τοὺς Ἑλληνόπαιδας τοὺς διεσπαρμένους εἰς Γερμανίαν Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν εἰς παιδαγωγικὸν οἰκοτροφεῖον ἐν Γενεύῃ, καὶ ἀντικαρπωθῶσι τὴν Ἑλληνικὴν ἐκδίδαξιν κατὰ τὴν

ὀρθόδοξον πίστιν τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Διευθυντὴν δὲ τοῦ παιδαγωγείου τούτου ἤθελε νὰ διορίσῃ τὸν Γεώργιον Τυπάλδον, Κεφαλλῆνα, πρὸς τὸν ὁποῖον γράφων ἐκ Βερολίνου τὰς 27 Ἰουλίου 1827, ἐπέτρεπε τὴν διεύθυνσιν. Ἄλλο δὲ κατάστημα παιδαγωγικὸν ἤθελε νὰ συστήσῃ συνενωμένον μετ' ἐκείνων τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων ἐν Τεργέστῃ καὶ Βενετίᾳ. Διὸ καὶ ἔγραφεν ἐκ Βερολίνου ταὐτοχρόνως πρὸς τὸν ἐν Βενετίᾳ ἱππότην Ἀνδρέαν Μουστοξύδην.—«Σπούδασον νὰ μὲ προμηθεύσῃς, ὅσον ἔνεστι τάχιον, κατάλογον ὅλων τῶν παιδίων, ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν, τὰ ὁποῖα αἱ περὶ τὴν Ἑλλάδα καταστροφαὶ μετὰ γονέων κατεταραγμένων ἢ ἄνευ γονέων εἰς τοὺς λιμένας τοῦ Ἀδριατικοῦ, Ἑνετίαν, Τεργέστην, Φιούμην καὶ Ἀγκώνην. Καὶ εἰπέ με πόσα χρειάζεται ἐν Ἑνετίᾳ ἢ Τεργέστῃ ἡ περιποίησις 12 παίδων τοποθετημένων εἰς σπουδαστήριον ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Αὐτὸ θέλει δίδει εἰς τὰ παιδία ἄνευ γονέων, ἢ ὅσα ἐνδεῶν γονέων τροφὴν, ἐνδυμασίαν καὶ διδασκαλίαν κατὰ τὴν πίστιν καὶ γλῶσσαν αὐτῶν. Καὶ ὅσα μὲν κλίνουσιν εἰς τέχνας καὶ ἐργόχειρα θέλουσιν ἔπειτα μαθητεύεσθαι εἰς τὰ ἐργαστήρια τοῦ τόπου· ὅσα δὲ μέτρον ἡλικίας ἔχοντα ὀργῶσι πρὸς τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐπιστήμας, θέλουσιν ὑπάγει εἰς τὰ δημόσια διδασκαλεῖα. Τὰ δὲ κοράσια θέλει βαλθῶσιν ὑπὸ τὴν μητρικὴν ἐπιστασίαν καλῆς τινος Ἑλληνικῆς οἰκογενείας ἐγκατοικούσης εἰς τὸν τόπον.»—Πρὸς τούτοις θεωρῶν τὴν δυστυχίαν, εἰς ἣν ἤθελεν εὕρῃ τοὺς Χριστιανικοὺς ναοὺς τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν καὶ τῶν ἱερέων ἐξ ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ἔγραφε πρὸς τὸν Μουστοξύδην νὰ τὸν προμηθεύσῃ ἱκανὸν ἀριθμὸν ἀντιτύπων Μηναίων, Ἀποστόλων, Εὐαγγελίων καὶ λειτουργικῶν διὰ τὰς ἀκολουθίας ὅλου τοῦ χρόνου, καὶ πρὸς τούτοις τὰ συγγράμματα τοῦ Μηνιάτου, τοῦ Θεοτόκη καὶ ἄλλων ἱεροκηρύκων. Ὤφειλε δὲ νὰ τὸν προμηθεύσῃ ἀπὸ τὰ παλαιὰ βιβλιοπωλεῖα Βενετίας Παταυίου καὶ Μιλάνου βιβλία Χρυσοστόμου, Βασιλείου καὶ Γρηγορίου. Ἐτελείωνε δὲ τὴν ἐπιστολὴν λέγων. «Σύναξον λοιπὸν, ἀγαπητέ μου Μουστοξύδη ὅλας τὰς περὶ τούτων πληροφορίας. Στεῖλόν μου τὴν ἔκθεσιν εἰς Παρισίους, ἢ γενοῦ αὐτοκομιστὴς, καὶ πληρώνω ἐγὼ τὰ ἔξοδα τοῦ ταξειδίου σου, καὶ συνηθίζεις νὰ ταξειδεύῃς οἰκονομικώτατα.» Ἐπειδὴ δὲ ἐθεώρει ὁ Καποδίστριας ὅτι μὲ μόνα τὰ ἄτακτα Ἑλληνικὰ στρατεύματα δὲν ἠδύνατο ἡ Ἑλλὰς νὰ καταμάχηται τὸν Ἰβραὴμ, εὐδοκιμήσαντα ἕως τότε διὰ τοῦ τακτικοῦ, καὶ ὅτι δύσκολον εἶναι οἱ γηράσαντες σχεδὸν εἰς τὸν ἄτακτον πόλεμον Ἕλληνες μαχηταὶ νὰ καθυποβληθῶσιν εἰς τέχνην καὶ πειθαρχίαν

Εὐρωπαίου στρατιώτου, ἐζήτει παρὰ τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ φίλων του, ὅπως ἀποσταλῶσιν Ἑλβετοὶ στρατιῶται τακτικοὶ εἰς Ἑλλάδα, καὶ ἑνωθέντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀτάκτων νὰ ἀντιμάχωνται τοὺς ἐχθρούς. Ἔλεγε δὲ πρὸς τὰς Δυνάμεις, ὅτι χωρὶς πόλεμον δὲν γίνεται εἰρήνη εἰς τὴν Ἀνατολὴν, καὶ ἂν θέλωσι τῷόντι νὰ σώσωσι τὴν Ἑλλάδα, νὰ στείλωσι στρατοὺς καὶ χρήματα εἰς δάνειον, ὅπως προφθάνωνται αἱ ἀνάγκαι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ἐκ Πετρουπόλεως τὰς 16 Ἰουλίου 1827 διαβὰς εἰς Βερολῖνον, ἐχαιρέτησε τὸν φίλον του Στάϊν, καὶ ἀφίχθη εἰς Λονδῖνον τὴν 1 Αὐγούστου. Ἀτυχῶς ὅμως ἔφθασε τὴν παραμονὴν τοῦ θανάτου τοῦ φίλου του Γεωργίου Κάνιγγ, πρὸς ὃν ἤλπιζε μεγάλα ὑπὲρ Ἑλλάδος. Ἄλλως τὰ πράγματα τότε διευθύνοντο. Ἐπειδὴ δὲ πιστῶς ὑπηρέτησε τὴν Ῥωσσίαν, ἀντεπολιτεύθη τὰς τότε ζηλοτύπους τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ῥωσσίας Αὐλάς. Μάλιστα ἐκ τοῦ φανεροῦ ἐπετέθη κατὰ τοῦ παρελθόντος ὑπουργείου τοῦ Λονδονδερὺ, ὅτε διὰ τὴν κακῶς ἐφαρμοσθεῖσαν περὶ τοῦ Ἰονίου Κράτους συνθήκην, ἐμεμψιμοιρήσατο αὐτῷ. Δὲν ἠδύνατο διὸ νὰ τύχῃ παρὰ τοῖς τότε διέπουσι τὴν Ἀγγλίαν τὴν πρέπουσαν ἐκείνην εὔνοιαν εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς πατρίδος του ὠφελείας, ἐργαζόμενος κατὰ τὴν ὑψηλὴν περιωπὴν τῆς θέσεως, ἣν τὸ ἔθνος αὐτῷ ἐνεπιστεύθη. Ὅσον δὲ καὶ ἐφαίνετο εἰλικρινὴς Ἕλλην καὶ ἀφιλόρωσσος τότε, δὲν ἴσχυε νὰ ἐξαλείψῃ τὴν περὶ ἑαυτοῦ ἀντιπαθῆ κοινὴν γνώμην τῆς Ἀγγλίας καὶ διὰ ταῦτα τὰ πολιτικά του σχέδια δὲν εὐδοκίμησαν. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται· διατί, ὅτε ἐπορεύθη εἰς Βιντσὼρ νὰ προσκυνήσῃ τὸν Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Γεώργιον Δ΄. λαβὼν τὴν ἄδειαν, εἰσήχθη εἰς τὴν πινακοθήκην τοῦ παλατίου. Μετὰ πολλὴν δὲ ὥραν ἤνοιξε μία θύρα τῆς πινακοθήκης, καὶ ἐξῆλθεν ἀνήρ τις ὑψηλὸς ἀμελῶς δὲ καὶ ἰδιωτικῶς ἐνδεδυμένος. Αὐτὸς περιήρχετο κατὰ τὸν τοῖχον πρὸς θεωρίαν δῆθεν τῶν εἰκόνων, καὶ συνήντησε τὸν Καποδίστριαν ὡς ἐκ τοῦ τυχόντος. Εἶπε δὲ μόνον πρὸς αὐτόν. — «Ὦ! σεῖς εἶσθε ἐδῶ, κύριε κόμη; ἔχω μεγάλην εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ σᾶς ἴδω.» (Ah! vous êtes ici, monsieur le comte? je suis bien aise de vous voir). Ἀνεχώρησεν ὁ Καποδίστριας, οὐδὲν ἀπαντήσας αὐτῷ ἢ ὑποκλίνας, καίτοι ἐγνώρισε καλῶς τὸν ἄνδρα, ὅτι ἦτον ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Δ΄. Ἐξελθόντος τοῦ Βασιλέως διὰ τῆς ἰδίας θύρας, εἰσῆλθεν ὑπηρέτης τις, ὅστις ὡδήγησε τὸν Καποδίστριαν εἰς τὴν ἅμαξάν του, καὶ οὕτως ἐτελείωσεν ἡ ἐπίσκεψίς του μὲ τὸν Βασιλέα, δι' ἧς ἐξηγήθη προηγουμένως ἡ διάθεσις τῆς Ἀγγλικῆς Κυ-

βερνήσεως πρὸς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος. Ἑβδομάδας ἕξ διατρίβων ἐν Λονδίνῳ ἐπεσκέφθη δὶς τὸν φίλον του στρατηγὸν Οὐελιγκτῶνα, τὸν μαρχίωνα Λανσδάουν, καὶ τὸν λόρδον Γράϋν, συστήσας τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος. Καίτοι δὲ ὁ διάδοχος τοῦ ἀποθανόντος Κάνιγγος Γκοντερίχ συνεχάρη αὐτῷ, διὰ τὴν ὁποίαν ἔδειξε τὸ ἔθνος αὐτῷ ἐμπιστοσύνην, καὶ τὸν ἐβεβαίωσε διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν συνδρομὴν τῆς Ἀγγλίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἡ ἀντιζηλεία τῶν Αὐλῶν ἐπεσκότιζε τὰς προσφιλεῖς ὑποσχέσεις. Ἀπήντα δὲ ἐκ Λονδίνου πρὸς τὰ γράμματα τοῦ Προέδρου τῆς συνελεύσεως ἐν Τροιζῆνι Σισίνου καὶ τῆς Κυβερνήσεως, ἀναγγέλων ὅτι ἐντὸς ὀλίγου φθάνει εἰς τὴν Ἑλλάδα Τὰς δὲ 31 Αὐγούστου διεύθυνε πρὸς τὰ μυστικοσυμβούλια τῶν τριῶν συμμάχων ὑπόμνημα, ἐν ᾧ ἔγραφε τὰς δεινὰς περιστάσεις τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἀνέχειαν καὶ ἀπορίαν αὐτῆς, τὸ δίκαιον τοῦ ἀγῶνος, καὶ ἐζήτει χρήματα διὰ νὰ διοργανίσῃ στρατὸν ἐξ Ἑλλήνων καὶ Ἑλβετῶν. Οὕτως ἤθελεν ἀντιταχθῇ εἰς τὸν Αἰγύπτιον, καὶ ἐνεργήσῃ τὸν μέγα σκοπὸν, ὃν ἡ φιλοδικαιοσύνη καὶ γενναιότης τῶν τριῶν Δυνάμεων ἐναπέθετο εἰς τὴν συνθήκην τῶν 6 Ἰουλίου, πρὸς εἰρήνευσιν τῆς Ἀνατολῆς.

Μεταβὰς δὲ εἰς Παρισίους, εὗρε τὸν Μουστοξύδην ἐλθόντα αὐτῷ εἰς ἐπίσκεψιν ὡς τοῦ ἔγραφε. Συνωμίλησε δὲ εὐθὺς μετὰ τοῦ προσφιλοῦς του Βασιλέως Καρόλου Ι΄. ἂν εἶχεν εὐνοϊκώτατον εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος, διὰ τὰς προσφερθείσας αὐτῷ ὑπηρεσίας κατὰ τὴν σύνοδον τοῦ 1815, ὅτε οἱ σύμμαχοι Βασιλεῖς ἤθελον νὰ τιμωρήσωσι τὴν Γαλλίαν, διὰ τὴν ἀνανεωθεῖσαν πρὸς τὸν Ναπολέοντα προσκόλλησιν μετὰ τῆς ἐξ Ἔλβας φυγήν του. Παρ᾿ αὐτοῦ δὲ ἤκουσεν, ὡς καὶ παρὰ τῶν ἄλλων συμμάχων Βασιλέων, ὅτι ἡ βοήθειά των καὶ διὰ χρημάτων καὶ δι᾿ ὅπλων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦτον ἄφευκτος, καὶ ὅτι ἤθελεν ὑποστηριχθῇ, ὅπως ἐκπληρώσῃ τὰ χρέη του. Ἀμφιβάλλων δὲ, ἐὰν τὸ δάνειον τῶν Βασιλέων ἤθελε χορηγηθῇ ἀμέσως, δὲν παρημέλησε τοῦ νὰ γράψῃ πρὸς τοὺς ἐν Τεργέστῃ ἐμπόρους καὶ τὸν ἐν Γενεύῃ φίλον του Εὐνάρδον τοὐλάχιστον, ἵνα πορισθῶσιν οὗτοι δανείου τινὸς ἰδιωτικοῦ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Εὐνάρδος ἀπεκρίνετο, ὅτι οἱ ἰδιῶται δανεισταὶ ἤθελον τὴν ὑπογραφήν του ὡς Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, ἔλεγεν ὅτι τοῦτο θὰ γίνῃ, ἅμα φθάσῃ εἰς Ἑλλάδα, καὶ λάβῃ τὴν ἔγκρισιν τῆς συνελεύσεως εἰς ὁμολογίαν τοιούτου δανείου. Ἐντοσούτῳ ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν Τεργέστῃ Καριτσιώτην, καὶ τὸν πατέρα Μισαὴλ τότε Ἀρχιμανδρίτην τῆς Γραικικῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸν Πατέρα Οἰκονόμον, καὶ τὸν Νικόλαον Ζωσιμᾶν εἰς Μόσχαν παρὰ

χρηματικῶν βοηθειῶν διὰ τὰς ἐθνικὰς ἀνάγκας. Μαθὼν δὲ τότε τὴν ἄφιξιν τοῦ Βυζαντινοαιγυπτιακοῦ στόλου εἰς Νεόκαστρον, ἔγραφεν ἐκ Παρισίων πρὸς τὸν Πρίγγιπα Λιέβεν εἰς Λονδῖνον τὰς 19 Σεπτεμβρίου, ὅπως σπεύσωσιν αἱ βοήθειαι, καὶ ἐμποδισθῶσι παρὰ τῶν συμμάχων αἱ ἀπειλούμεναι ἐχθρικαὶ σφαγαί. Τὰς δὲ 20 Σεπτεμβρίου ἔγραψεν ὑπόμνημα πρὸς τὰς Αὐλάς, δι' οὗ καταλογιζόμενος τὸν φοβερὸν κίνδυνον, εἰς ὃν εὑρίσκετο ἡ Ἑλλὰς διὰ τῆς ἀπελεύσεως τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, καὶ τὴν ὡς ἐκ τούτου ματαίωσιν τῆς διὰ τῆς συνθήκης μεσιτείας τῶν Δυνάμεων, παρώτρυνεν αὐτούς, ὅπως ἀμέσως ὁ ἐν Μεσογείῳ συμμαχικὸς στόλος ἐνεργήσῃ, ἵνα διακωλυθῇ πᾶν κίνημα ἐχθρικόν.

Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ ἔγραφε πρὸς τὸν Κόμητα Ποτσοδιβέργον εἰς τὸν Βαρῶνον Δαμάς, τὸν Κάρολον Δουπὲν, καὶ τὸν Ἄγγλον Οὐΐλμοντ Ὅρτον εἰς Λονδῖνον. Πρὸς τὸν ἔσχατον τοῦτον μάλιστα ἀπήντα εἰς τὰς προβληθείσας ἐρωτήσεις περὶ ὁρίων, ὧδε.—«Τί πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν λέγοντες Ἑλλάδα σήμερον;

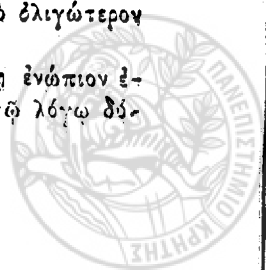
»Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος σύγκειται ἐκ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἀπὸ ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἔπαυσαν ὁμολογοῦντες τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν πατέρων αὐτῶν λαλοῦντες, καὶ διέμειναν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἢ κοσμικὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐκκλησίας των, ὅπου ποτὲ τῆς Τουρκίας καὶ ἂν κατοικῶσι.

»Ποῖα ὅρια ἡ Ἑλλὰς ἐπέβαλλεν εἰς τὴν γεωγραφικὴν ἔκτασίν της;

»Τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τεσσάρων μὲν αἰώνων διεγράφησαν ὑπὸ δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα οὔτε ὁ χρόνος, οὔτε αἱ πολύμορφοι συμφοραί, οὔτε ἡ δορυκτησία, οὐδέποτε ἴσχυσαν νὰ παραγράψωσι διεγράφησαν δὲ ἀπὸ τοῦ 1821 διὰ τοῦ αἵματος τοῦ χυθέντος εἰς τὰς σφαγὰς τῶν Κυδωνιῶν, τῆς Κύπρου, τῆς Χίου, τῆς Κρήτης, τῶν Ψαρρῶν, τοῦ Μεσσολογγίου, καὶ εἰς τὰς πολυαρίθμους ναυμαχίας τε καὶ πεζομαχίας ἐν αἷς ἐδοξάσθη τὸ γενναῖον τοῦτο ἔθνος.

»Ὁρμώμενοι ἐκ τούτων τῶν γεγονότων, ἅτινα ὑπερίστανται τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸν ἤδη ἑπταετῆ αὐτῆς ἀγῶνα ἐπιχαρακτηρίζουσιν, εὐκόλως καταπειθόμεθα ὅτι οὔτε περιφιλοδοξία, οὔτε κερδομανία, ἀλλὰ χρέος ἱερὸν καὶ ἀπαραβίαστον θέλει ἀνάξει διὰ παντὸς τὴν Ἑλλάδα νὰ συστείλῃ ὅσον τὸ ὀλιγώτερον τὰ ὅρια τῆς χώρας αὐτῆς.

»Καὶ ἂν δὲ τοῦ χρέους τούτου τὸ αἴσθημα σιγήσῃ ἐνώπιον ἐπικρατεστέρων ἀποθεωρήσεων, οἱ Ἕλληνες δικαίῳ τῷ λόγῳ δό-

νανται νὰ ἐρωτήσωσιν ἑαυτούς, ἄρά γε χάριν τῆς εἰρήνης αἱ μεσίτριαι Αὐλαὶ τοὺς ἀναγκάζουσι νὰ ἐγκαταλείψωσιν ἔτι πολλοὺς τῶν ὁμογενῶν των ὑπὸ τὸν Μωαμεθανικὸν ζυγὸν!

»Καὶ αἱ παρεμβαίνουσαι δὲ βασιλεῖαι, ὅσον ἀποθεωρήσωσι τὴν φύσιν τοῦ πολέμου, τὸν ὁποῖον θέλουσι νὰ καταπαύσωσι, τόσον θέλουσι κατανοήση ὅτι ἡ γεωγραφικὴ βάσις τῆς εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἀνατολῆς διὰ νὰ ἦναι στερεὰ καὶ ἐμμενής, οὔτε τῇ ὥρᾳ ταύτῃ νὰ προσδιορισθῇ δύναται, οὔτε καὶ διὰ μόνης τῆς ἰσχύος τῶν διαπραγματεύσεων.

»Ἂν ἔπειτα καὶ σύμβουλον θελήσωμεν νὰ λάβωμεν γνώμην ὁμολογουμένως ἀμερόληπτον, τὴν τῶν ἐνδοξοτάτων γεωγράφων τῆς ἀρχαιότητος ἔχομεν τὸν Στράβωνα λέγοντα·

«Ἡ Ἑλλάς, ἐγκοπτομένη διὰ πολλῶν κόλπων καὶ ἀκρωτηρί-
»ων,σχηματίζει πέντε χερσονήσους ἀλλεπαλλήλους, ἐξ ὧν ἑκά-
»στη περιέχει τὴν προηγουμένην. Καὶ πρώτη μὲν εἶναι ἡ Πελο-
»πόννησος, δευτέρα δὲ ἡ ἀπὸ γραμμῆς τῆς ἐκ Παγῶν (Μάζι)
»μέχρι Νισαίας (λιμένος Μεγάρων), τρίτη ἀπὸ τοῦ Κρισσαίου
»κόλπου (τοῦ τῶν Σαλώνων) μέχρι Θερμοπυλῶν, τῆς γραμμῆς
»περιλαμβανούσης τὴν Βοιωτίαν (Λεβαδίαν), καὶ κοπτούσης λο-
»ξῶς τὴν Φωκίδα καὶ τοὺς ἐπικνημιδίους Λοκροὺς (Βουδουνίτσαν)·
«ἡ τετάρτη ἀπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου (τοῦ τῆς Ἄρτας) μέ-
»χρι τοῦ Μαλιακοῦ (τοῦ κόλπου τοῦ Ζητουνίου) καὶ τῶν Θερ-
»μοπυλῶν, ἐπὶ γραμμῆς περώσης διὰ τοῦ ὄρους Οἴτης καὶ τῆς
»Τραχινίας· καὶ ἡ πέμπτη πάλιν ἀπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου
»μέχρι τοῦ Θερμαϊκοῦ (τῆς Θεσσαλονίκης) ἐπὶ γραμμῆς διαπερώ-
»σης τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Μακεδονίαν»

»Προστιθεμένων δὲ καὶ τῶν νήσων τοῦ τε Αἰγαίου καὶ τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας, ἔχομεν ἤδη τὰ ὅρια τῆς κυρίως λεγομένης Ἑλλάδος.»

Τὸν Ὄρτον ἀκολούθως δι' ἐπιστολῆς παρεκάλει, ὅπως ἐπιδοκιμάσῃ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, ἵνα καταβαίνων εἰς Ἑλλάδα ἐξ Ἀγκῶνος, νὰ μεταβῇ εἰς Κέρκυραν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ναύπλιον, καὶ ἐπὶ τούτῳ νὰ εἰδοποιηθῇ ὁ στρατηγὸς Ἄδαμ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον δὲν ἐνέκρινεν ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, καὶ ἐχρονοτρίβει περιμένων τὸ πλοῖον, ἔγραφε πρὸς τὸν στρατηγὸν Ἄδαμ τὸν Ἁρμοστὴν τῶν Ἰονίων.—«Στρατηγέ μου. τὸ αὔριον ἀναγόμενον ἐντεῦθεν ἀτμόπλοιον μὲ προσφέρει ἑτοίμην εὐκαιρίαν, νὰ εὐχαριστήσω τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα διὰ τὴν γραφήν σας τῆς 6, καὶ νὰ σᾶς ἐκφράσω καὶ πάλιν τὴν λύπην μου διὰ τὸν χρονισμὸν τοῦ πλοίου, ὁποῦ περιμένω ἀπὸ τριῶν ἑβδομάδων. Οὐδὲ

φαίνεται αὐτὸ, καὶ ὡσὰν ἐμοιάζει, ὅτι ἀπὸ αἰτίας ἐμποδίζεται πάντη ἀλήπτους κπὶ ἀπεριλογίστους ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην πρόβλεψιν Ἐγὼ δὲ ὑποφέρω καὶ τὸ ἐναντίωμα τοῦτο μετὰ γαλήνης ὡς καὶ τὰ ἄλλα, ἐξ ὧν συνεξυφάνθη ὁ βίος μου πρὸ πολλοῦ, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ μαΐου μηνός. Ἐὰν οἱ ὑπουργοὶ τοῦ Μεγαλειοτάτου Ἄνακτός σας σᾶς ἐγνωστοποίησαν μερικωτέρως τὰς ἐφέσεις μου, πρέπει νὰ γνωρίζετε στρατηγέ μου, ὅτι ἐγὼ διενοούμην νὰ περάσω πρῶτον εἰς Κέρκυραν, διὰ νὰ ἴδω τοὺς συγγενεῖς μου καὶ ὀλίγον τὰς οἰκιακάς μου ὑποθέσεις, καὶ ἔπειτα νὰ ὑπάγω εὐθὺς εἰς τὴν θέσιν μου. Πρὸς δὲ ταύτην μου τὴν ἐκδήλωσιν, μοὶ προσεφέρθη εὐμενῶς τὸ πλοῖον τοῦ βασιλικοῦ στόλου νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ ἐπάρῃ εἰς Ἀγκῶνα, καὶ νὰ μὲ διακομίσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, κρίναντος τοῦ Ἐξοχωτάτου κυρίου Οὐσκισσῶνος καλὸν νὰ μὴ περάσω διὰ Κερκύρας διά τινας ἀξιολογίστους ἐξωτερικὰς ἀποβλέψεις. Ἀλλὰ τὰ ἐπισυμβάντα, ἀλλοίως ἔκριναν, καὶ ἤδη μὲ φαίνεται ὅτι τὸ ἀξιομνημόνευτον καὶ μεγαλόδοξον τοῦ Νεοκάστρου ἔργον ἀκυροῖ πάντα λόγον, ἀπαγορεύοντα ἴσως κατὰ τὸν Σεπτέμβριον καὶ ἕως τῆς 20 Ὀκτωβρίου τὴν τοιαύτην προφύλαξιν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶναι ἐμὸν νὰ δικάσω τὰ περὶ τούτου, δὲν μὲ μένει, εἰμὴ νὰ προσμένω, ἐκτὸς ἂν ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης θελήσῃ, νὰ μὲ ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν στενοχωρίαν. Ἴσως, λέγω, δύναται νὰ μὲ δανείσῃ τὸ ἀτμόπλοιον δι' ὀλίγας ἡμέρας, ὄχι νὰ ἔλθω εἰς Κέρκυραν, ἀλλὰ νὰ ὑπάγω κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Ναύαρχον Κοδριγκτῶνα, καὶ ἂς προέβαινεν ἐν τῷ μεταξὺ καὶ τὸ δι' ἐμὲ διωρισμένον πλοῖον εἰς Ἀγκῶνα. Μετὰ τὴν εἰλικρινῆ μου ταύτην καὶ φιλοπειθῆ ἔκθεσιν, δὲν βλέπω τι ἀνατρέπον τὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς εἰς Ἑλλάδα μεταβάσεώς μου βεβουλευμένα παρὰ τοῦ Βρεττανικοῦ ὑπουργείου· διότι εἷς εἶναι ὁ σκοπὸς τούτων, τὸ νὰ ἑλληνίσω χωρὶς νὰ κερκυραΐσω, καὶ τοῦτο γίνεται. Καὶ πάλιν ἀφοῦ συνομιλήσω μετὰ τοῦ Ναυάρχου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, πρὶν καταντήσω εἰς Ἑλλάδα, παρὰ τῆς καλωσύνης τοῦ ἰδίου θέλει λάβω τὸ μέσον, ἐλπίζω νὰ ἐξακολουθήσω τὸν δρόμον μου. Μανθάνω δὲ ὅτι καὶ ὁ Ναύαρχος Κοδριγκτὼν, ἐν ᾧ μετὰ τῶν συναυάρχων διαμελετᾷ περὶ τῆς ἐκεῖσε θαλασσονομίας καὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς ἐμπορίας, πολλάκις εἶπεν ὅτι ἐπεθύμει τὴν παρουσίαν μου. Ἄρα δὲν θέλει ἀποδοκιμάσει οὔτε τὴν ἐμὴν συνεπιθύμησιν, οὔτε, στρατηγέ μου, τὴν Ὑμετέραν ἀντίληψιν εἰς τὸ νὰ φθάσω τάχιον πλησίον του. Ἂν ὅμως ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ἔχῃ λόγους νὰ μὴ δεχθῇ τὴν πρότασιν, ἣν κατὰ χρέος μου τῇ ὑποβάλλω, καὶ οὕτω θέλω νὰ σᾶς εὐγνωμονῇ

διὰ τὴν ἐξαγγελθεῖσάν μοι ἐπὶ τῶν τρεχόντων φίλιον διάθεσίν σας, εὔελπις ὤν, ὅτι θέλετε μὲ τὴν διατηρήσῃ ἀδιάπτωτον καὶ τρέψῃ μέρος αὐτῆς καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου. Παρακαλῶ δὲ νὰ παραθέσετε εἰς τὸν πρωτότοκον αὐτῶν ἐλευσόμενον ἐπὶ λήψει τῶν προσταγῶν σας τὴν ἀπόφασίν σας περὶ τῆς παρούσης αἰτήσεώς μου.»

Ἐκ Παρισίων δὲ ἀναχωρήσας, διῆλθε Γενέβραν Τορῖνον καὶ Βολωνίαν, ὅπου συναντήσας τοὺς φίλους του συνωμίλει ὑπὲρ Ἑλλάδος καὶ ὀρφανῶν αὐτῆς. Περὶ τὰ μέσα τοῦ Ὀκτωβρίου ἀφίχθη εἰς Ἀγκώναν. Ἐνταῦθα κατὰ πρῶτον ἐπεμελήθη, ὅπως ἀνασυστηθῇ τὸ παραμεληθὲν σχολεῖον τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων καὶ προστεθῶσι 40 ὀρφανά, τὰ ὁποῖα εὗρεν ἐκεῖ ἄπορα καὶ τρεφόμενα ἐκ τοῦ ἀνασυσταθέντος κεφαλαίου, τὸ ὁποῖον ἡ ἐκεῖ κοινότης εἶχε διορίσῃ κατὰ τὸ 1822 καταστατικὸν ἔκ τινων πόρων ὡρισμένων, καὶ διέταξεν ἐπιτρόπους πρὸς τὴν διεύθυνσίν του. Προσέθεσε δὲ εἰς αὐτὸ καὶ 300 τάλληρα ἐξ ἰδίων, καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν Μουστοξύδην νὰ ἀποστείλῃ βιβλία ἐκ τῶν προμηθευομένων εἰς τὰ σπουδάζοντα ἐν Τεργέστῃ, Βενετίᾳ καὶ Γενέβρῃ Ἑλληνικὰ σχολεῖα, ὡς εἶχε διατάξει αὐτῷ προλαβόντως. Ἔδωκε δὲ καὶ ὑπόμνημα πρὸς τὸν Λεγάτον τοῦ Πάπα Μαρούλην ἐν Ἀγκώνῃ, συνιστῶν τὸ καθίδρυμα αὐτῷ. Πρὸς δὲ τὸν ἁγιώτατον Πάπαν εἰς Ρώμην ἐξεφράζετο εὐγνωμοσύνην δι' ἄσυλον καὶ φιλοξένημα, ἃ ἐχάρισεν εἰς τοὺς πρόσφυγας Ἕλληνας, καὶ διὰ τὰς πρὸς ὀρφανὰ Ἑλλήνων καὶ χήρας παρ' αὐτοῦ ἐπιδαψιλευομένας περιθάλψεις. Τὰ αὐτὰ ἐπανέλαβε καὶ πρὸς τὸν Καρδινάλιον Σπίναν εἰς Ρώμην. Οὐδόλως δὲ ἀμελῶν τὰ πρὸς εὐνομίαν καὶ ἠθικὴν βελτίωσιν τῆς πατρίδος ἔγραφε πρὸς τὸν Μουστοξύδην εἰς Βολωνίαν, τὰς 6 Νοεμβρίου 1827.—«Τὸ πρώτιστον καὶ οὐσιωδέστατον τῶν χρεῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἶναι νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὸ ἔθνος τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως, ὑπάρχον αὐτὸ ἀφωσιωμένον μὲν ὁμολογουμένως εἰς τὴν ἐκκλησίαν του, ἀλλ' ἀπὸ αἰσθήματος ἁπλοῦ, καὶ εἰμὴ τολμηρὸν εἰπεῖν, ἀπὸ ἐμφύτου ροπῆς. Τὴν δὲ σήμερον χρειάζεται περισσότερον, νὰ ἦναι δηλαδὴ εὐσεβὲς καὶ διὰ τοῦ λογικοῦ, ἤτοι διὰ συμμέτρου μαθήσεως, ὅτι ἄνευ τῆς ἐπικουρίας ταύτης οὔτε ὁ κλῆρος θέλει δυνηθῇ νὰ καταπλαίσῃ τοὺς νεωτερίζοντας περὶ τὰ τῆς πίστεως, οὔτε ἡ νεολαία νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὰς καινάς των ἀπάτας. Διὰ τοῦτο τὸ τέλος νομίζω ὀφειλόμενον τὸ νὰ φροντίσω ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ φέρω εἰς χρῆσιν ὅλων τῶν Ἑλλήνων τὸ βιβλίον τῶν προσευχῶν τὸ ἐπιγραφόμενον Σύνοψις, ἀλλὰ πεφροντισμένον οὕτως, ὥστε ἕκαστος, παρακαλῶν τὸν

Θεὸν, νὰ καταλαμβάνῃ καὶ τὶ λέγει, καὶ ἐνταυτῷ νὰ γυμνάζεται νὰ διαβάζῃ καὶ νὰ λαλῇ ὀρθῶς τὴν γλῶσσάν του. Νὰ φυλαχθῶσιν εἰς τὴν Σύνοψιν ὅλαι αἱ προσευχαὶ αἱ καθιερωμέναι παρὰ τῆς ἐκκλησίας, ἀφαιρουμένων (ἴσως) τῶν, ὅσαι προσετέθησαν εἰς διαφόρους ἐκδόσεις, μὴ πολὺ τείνουσαι εἰς τὸν κύριον σκοπὸν τοῦ τιμιωτάτου βιβλίου. Ἀντ' αὐτῶν δὲ εὐχῆς ἔργον ἦτο νὰ εἰσαχθῶσιν εἰδικαὶ προσευχαὶ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὑπὲρ τῆς κυβερνήσεώς του, ὑπὲρ τῶν προστατῶν του καὶ ἄλλαι ἔτι εἰδικώτεραι εἰς χρῆσιν τῶν ἀρχόντων, τῶν στρατηγῶν καὶ στρατιωτῶν τῆς ξηρᾶς, τῶν ναυάρχων καὶ τῶν ναυτῶν, τῶν διδασκάλων καὶ μαθητῶν, τῶν ἐργαστηριάρχων καὶ ἐργατῶν, τῶν ἀγρονόμων καὶ γεωργῶν. Τὰ περιεχόμενα τοῦ βιβλίου νὰ ἦναι ὅπως καὶ σήμερον εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, καὶ ἀντικρὺ νὰ ἔχωσι τὴν παράφρασιν εἰς τὸ ἁπλούστερον· τὸ δὲ μέγεθος εἰς ὄγδοον, μὲ ζωγραφικὰ δαιδαλμάτια (vignettes), παρασυνημμένου καὶ μηνολογίου καὶ συντόμου κατηχήσεως. Καθ' ὅσα μὲ ἐπληροφορήσατε, καὶ ἐγὼ ἔμαθον περὶ τῆς εὐσεβείας καὶ ἀξιότητος τοῦ ἐν Ἑνετίᾳ ἐφημερίου Κ. Βαρθολομαίου. Πρὸς τοῦτον ἤθελα νὰ προβάλετε ἀπὸ μέρους μου νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ἔργον ἄνευ ἀναβολῆς, ἀλλὰ καὶ ἀθορύβως, ἵνα μὴ ἐφελκύσωμεν ἐν τῷ παρόντι οὐδεμίαν προσοχὴν ἐπὶ τὸ μελέτημά μας. Καθὼς δὲ τὸ τελειώσῃ, ἂς μὲ τὸ στείλῃ χειρόγραφον, προσθέτων καὶ ὑπολογισμὸν τῆς ἀναγκαίας δαπάνης εἰς ἔκδοσιν 10 ἢ 20,000 ἀντιτύπων, καὶ εἰς πόσον καιρὸν δύναται νὰ ἐκτυπωθῇ ἐν Ἑνετίᾳ. Γνώμην ἔχων νὰ μὴν ἔλθῃ εἰς ἔκδοσιν τῆς ἡμετέρας συνόψεως, εἰμὴ μετὰ τὴν ἐλευθέραν καὶ ἀνωτάτην ἔγκρισιν τῆς ἐκκλησίας· διὰ τοῦτο καὶ πάλιν παραγγέλλω, Κύριε, καὶ εἰς ὑμᾶς καὶ εἰς τὸν Κ. Βαρθολομαῖον αὐστηροτάτην ἐχεμυθίαν περὶ τοῦ προκειμένου. Γνωρίζων ὅτι ὁ διδάσκαλος Οἰκονόμος ἐξέδωκε ἄλλοτε ἐν Βιέννῃ κατήχησιν ἐγκεκριμένην, ὡς λέγουσι, παρὰ τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἤθελα νὰ πληροφορηθῇ καλῶς τὰ περὶ τούτου ὁ Κ. Βαρθολομαῖος. Καὶ ἂν βεβαιωθῶμεν, ὅτι ἡ ῥηθεῖσα κατήχησις ἐνεκρίθη, ταύτην νὰ λάβῃ ὡς βάσιν τῆς εἰδικῆς του, ἢ καὶ ἐπὶ λέξεως νὰ αὐτογράψῃ τὴν τοῦ διδασκάλου Οἰκονόμου. Ἂν ἡ σύνοψις ἀποβαίνῃ παραπολὺ ὀγκώδης ἐκ τῆς προσθήκης τῆς κατηχήσεως, ἂς γίνῃ αὐτὴ καὶ ἰδιαίτερον φυλλάδιον. Περιττὸν νομίζω νὰ προσθέσω τὸ πόσον εὐγνώμονα θέλει ἔχει τὴν πατρίδα ὁ Κ. Βαρθολομαῖος ἐκ τῆς τοιαύτης του ὑπουργίας· διότι ψυχὴ ἐνάρετος καὶ Χριστιανικὴ, εὐφραινομένη πρώτιστα ἐκ τοῦ διαθερμαίνοντος αὐτὴν παρηγόρου

ζήλου, οὐδὲ χρείαν ἔχει τοιούτων παρορμήσεων. Νῦν δὲ μεταβαίνων ἀπὸ τὰ πνευματικὰ εἰς τὰ κοσμικά, σᾶς παρακαλῶ νὰ καταβάλετε ὅλην σας τὴν δραστηριότητα διὰ νὰ συλλέξετε ἐν Ἑνετίᾳ πᾶν ὅ,τι δύνασθε πληροφόρημα περὶ τῆς Ἑλλάδος, ὄχι τῆς ἀρχαίας, ἀλλὰ τῆς τοῦ μεσαιῶνος καὶ τῆς Ἑνετιζούσης, καὶ νὰ μὲ προμηθεύσετε· Α΄. Ὅλας τὰς εἰδήσεις τὰς ἐκ συγγραμμάτων ἐντύπων ἢ χειρογράφων περὶ γεωγραφίας, ἱστορίας καὶ καταστατικῆς. Ἐρευνήσατε δὲ καὶ περὶ ἀρχαίων συμβόλων τῶν πόλεων καὶ περὶ ὅλων τῶν καταλοίπων τῆς ἀρχαιότητος τῶν καλῶν εἰς ἀνανέωσιν. Β΄. Ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς πρώην Ἑνετικῆς πολιτείας, ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἁγίου Μάρκου, καὶ ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν τῶν παλαιῶν πατρικίων τῆς Ἑνετίας, ὅπου πάντως περιέχονται θησαυροὶ ἱστορικῶν καὶ καταστατικῶν εἰδήσεων περὶ τόπων, σᾶς προσκαλῶ νὰ κάμετε ὅσον ἔνεστι πλούσιον καὶ ὠφέλιμον θερισμόν, καὶ νὰ μὲ τὸν στέλλετε ὅσῳ προχωρεῖ ἡ ἐργασία σας. Γ΄. Διὰ νὰ ὀλιγοστεύσετε δὲ ὅσον δυνατὸν τὸν ὑλικὸν κόπον σας, παρακαλῶ νὰ λάβετε ἀντιγραφέα ἀπὸ τῶν παρὰ τῷ Κ. Νικολαΐδη ὀλίγων χρημάτων διὰ μισθοῦ μετρίου, ἀλλὰ νὰ ἦναι ἐγκρατὴς καὶ διακριτικός. Δ΄. Μετὰ δὲ τοῦ ἀντιγραφέως θέλει σᾶς εἶσθαι δύσκολον νὰ κάμετε καλήν τινα συλλογὴν ὑπογραμμῶν δημοσίων πράξεων ἐκ τῶν εὐδοκιμωτέρων συγγραφέων Ἰταλῶν τε καὶ Γάλλων, περιλαμβανουσῶν ὁλόκληρον τὴν ζωὴν τοῦ πολίτου, ἀπὸ τῆς βαπτιστηρίου πράξεως μέχρι τῆς ἐπιθανατίου. Καὶ μικραὶ δὲ σημειώσεις προστιθέμεναι εἰς ἑρμηνείαν τῶν ὑπογραμμῶν τούτων θέλουσιν ἔχει πολὺ τὸ ὠφέλιμον. Ε΄. Ἔτι παρακαλῶ νὰ ἀθροίσετε καὶ μὲ πέμψετε ὅλους τοὺς ἐντύπους κανονισμοὺς περὶ διοικήσεως σχολείων καὶ ἄλλων κοινωφελῶν ἱδρυμάτων τῆς Ἰταλίας ὑπό τε τὴν ἐνεστῶσαν ἐξουσίαν καὶ ὑπὸ τὰς προλαβούσας. ϛ΄. Ἀναγκαῖον μὲ ἦτο νὰ ἔχω καὶ τὰ διατάγματα περὶ νομισματοποιίας καὶ πᾶν ὅτι διδακτικὸν περὶ τῆς δυσκόλου καὶ ἀξιοφροντίστου ταύτης ὕλης. Ζ΄. Τὰ αὐτὰ λέγω καὶ περὶ ὅλων τῶν κωδήκων τῶν περὶ ἐθνικῶν καὶ ἐμπορικῶν τραπεζῶν. Η΄. Τούτων δὲ ὅλων ἀθροισθέντων, ὅταν ἔλθωμεν εἰς τὴν ἐπιτόπιον μεταχείρισίν των, καὶ θέλομεν χρειασθῇ καὶ ξένους τινὰς ἀξίους, ἀλλὰ πρὸ πάντων πνέοντας τὸν ὑπὲρ Ἑλλάδος ζῆλον. Εἰς ὑμᾶς λοιπὸν ἡ μακρὰ ἐν Ἰταλίᾳ διατριβή, καὶ αἱ φιλίαι μετὰ τῶν εὐδοκιμωτάτων ἀνδρῶν, πολιτικῶν τε καὶ λογίων καὶ τεχνικῶν, παρέχουσιν πᾶσαν εὐκολίαν διὰ νὰ γνωρίσητε καλῶς τοὺς θέλοντας νὰ ὑπηρετήσωσι τὴν Ἑλλάδα νέους Ἰταλοὺς εἴτε εἰς τὰ τῆς διοικήσεως, εἴτε, τὸ χρειωδέστερον εἰς τὸ μηχανικὸν τὸ

τὸ στρατιωτικὸν καὶ ἀστικόν. Ἀφοῦ δὲ βεβαιωθῆτε περὶ τῆς χρηστοηθείας τινῶν, καὶ ὅτι ἀπὸ καθαρᾶς προαιρέσεως καὶ ἀφορμῆς ζητοῦσιν ἄλλην πατρίδα, ἢ προσωρινὴν ἐν Ἑλλάδι ὑπηρεσίαν, μὴ διστάσετε νὰ μὲ τοὺς συστήσητε συμπέμποντες καὶ τὴν αἴτησίν των, ἢ νά μὲ τοὺς στείλητε κατ' εὐθεῖαν χωρὶς ἄλλης ἐγκρίσεως. Πράττοντες ὅμως κατὰ τὸ δεύτερον, θέλετε περιορισθῇ εἰς τοὺς ἐπαγγελλομένους μηχανικὰ ἢ ὑπουργίαν ταξιαρχὴν, ἢ πυροβολικά. Θ΄. Ἐλπίζω δὲ νὰ ἔχω καὶ μίαν στέγην εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀρχηγὸς τῆς διοικήσεως, καλὸν νομίζω τὸ νὰ περιλαμβάνῃ καὶ ἓν μικρὸν παρεκκλήσιον. Διὸ βάλετε κἀνένα ἐπιτήδειον ἀρχιτέκτονα νὰ σχεδιάσῃ τὸ οἴκημα, διαφωτίζον τὸ ἐμβαδὸν μόνον τοῦ παρεκκλησίου ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. Σᾶς ἐξήγησα τὴν γνώμην μου· ἐν καιρῷ θέλει σᾶς στείλω καὶ τὰ μέτρα διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ παρεκκλησίου, καὶ γενόμενον τὸ σχέδιον, τὸ ἀκολουθοῦσιν εὔκολα οἱ ἐργάται. Ι΄. Τέλος ἴδετε καὶ περὶ μαστόρων, ἂν ἤθελαν νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ εἰσάξωσι τὰ ἐργόχειρά των, οἷον ξυλουργοί, πετροκόποι, χαλκεῖς, κλειδοποιοί· καὶ σημειώσατέ με ἐν καιρῷ καὶ μὲ πόσα κατασκευάζεται ἐν Ἑνετίᾳ ἓν μέγα ὡρολόγιον πόλεως. Σᾶς ἀφίνω λοιπὸν, ἀλλ' ἐλπίζων ὅτι συχνὰ θέλομεν κοινολογεῖσθαι διὰ γραμμάτων. Λυπούμενος δὲ ὅτι ἐπί τινα καιρὸν ἀκόμη θέλετε εἶσθαι μακρὰν ἐμοῦ, παρηγοροῦμαι μόνον, διότι θέλετε καταγίνεσθαι εἰς ἐκτέλεσιν τόσων ἀξιολόγων παραγγελειῶν, καὶ τούτων τοὺς καρποὺς θέλει βεβαίως ἀπολαύσῃ ἡ κοινὴ ἡμῶν πατρίς.»

Σπεύδων δὲ νὰ σταλῶσι ταχύτερον ζωοτροφίαι πρὸς τοὺς πεινῶντας ἐστράφη πρὸς ἅπαντας τοὺς φίλους του. Ἐπὶ τούτῳ ἔγραψε πρὸς τὸν φίλον του ἱππότην Νεράντσην πρόξενον Ρώσσον ἐν Βενετίᾳ —«Ἔλαβον ἀγαπητέ μου Νεράντση τὸ γράμμα σου τῆς 24 Νοεμβρίου καὶ εἰς ἀπόκρισιν σὲ στέλλω ἕνα παχὺν φάκελλον, φέροντά σοι παραγγελίαν τοῦ Βιάρου, τὴν ὁποίαν παρακαλῶ νὰ ἐπιμεληθῇς, καὶ νὰ παρακινήσῃς τὸν Κ. Κόντην νὰ κάμῃ ὀγλήγορα καὶ καλὰ, δίδων μοι νέαν ταύτην ἀπόδειξιν τῆς ἀρχαίας φιλίας του. Πρόκειται δὲ περὶ τροφῆς ἀνθρώπων λιμοκτονουμένων, καὶ οὐδὲ ἐχόντων πῶς νὰ ἀλέσωσι τὸν σῖτον καὶ ἑψήσωσι τὸ ἀλεύριον. Προχθὲς ἔφθασαν ἐντοῦθα διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τὰ ἀπὸ Κερκύρας γράμματα, καὶ ὁ Ἐξοχώτατος στρατηγὸς Ἀδὰμ μὲ μηνύει ἀπὸ τῆς 24 ὅτι τὸ περιμενόμενον πλοῖον ἐγγίζει πλέον. Ἐγὼ ὅμως δὲν τὸ βλέπω, καὶ ὑπομένω, διότι τὸ πρᾶγμα δὲν κρέμαται ἀπὸ ἐμέ.»—Πρὸς δὲ τὸν κόμητα Μοτσενίγον τὸν ἄλλοτε Πληρεξούσιον τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας

παρὰ τῇ Ἑπτανησίῳ Πολιτείᾳ, καὶ Πρέσβυν παρὰ τῇ Αὐλῇ τοῦ Τορίνου ἔλεγεν ἀντεπιστέλλων.—«Δι' αὐτὴν δὲ καὶ εὐφραίνομαι λαμβάνων νέα γνωρίσματα τῆς πατριωτικῆς εὐσεβείας σας, δι' ἃ οὐδὲ ἱκανῶς δύναμαι νὰ σᾶς εὐχαριστήσω. Μ' ἔγραψεν ὁ Νεράντσης τὴν εἰς αὐτὸν δοθεῖσαν παραγγελίαν τῆς Κυρίας Κομίσσης (ἐννοεῖται ἡ γυνὴ Μοτσενίγου Κόμισσα 'Αρμένη Κερκυραίου), καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ τῇ προσφέρηται τὴν ἐγκάρδιόν μου εὐγνωμοσύνην. Ἐγὼ δὲ κρατῶν τὸ πρὸς τὸν Κ. Δομενεγίνην γρᾶμμά σας, ἅμα φθάσας ἐκεῖσε, θέλω σπουδάσει νὰ διοικήσω τὸ πρᾶγμα οὕτως, ὥστε μετὰ πληρεστάτης ἀσφαλείας, νὰ ἀπολαύσωσι τὰ ὀρφανὰ τῆς εὐεργεσίας σας. Καὶ τὸ παράδειγμά σας θέλει εὑρεῖ μιμητάς. Ἂν δὲ οἱ βαθύπλουτοι τῆς Ζακύνθου φθάσωσι νὰ βάλωσι τὴν χεῖρα εἰς τὴν συνείδησιν, τότε εἰς τὸ ταμεῖόν μας δὲν θέλουν λείψῃ καὶ συνδρομαί. Καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἡ ἐπωνυμία σας τῶν ἑξήκοντα κάδων σίτου εἶναι καὶ εὐστοχωτάτη καὶ ἐπωφελῶν ἀποτελεσμάτων γεννητικὴ καθὼς ἐλπίζω τοὐλάχιστον.»

Δὲν παρημέλησεν ὁ μεγαλόφρων ἀνὴρ καὶ τὴν περίθαλψιν οἰκογενειῶν ἀγωνιστῶν. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Μάρκου Βότσαρη ἔζη δι' ἐλέους τῶν φιλογενῶν Ζακυνθίων. Ὁ Καποδίστριας μαθὼν τὰς ἀνάγκας της, διέταξε σιτηρέσιον 30 ταλλήρων τὸν μῆνα νὰ χορηγῆται πρὸς τὴν χήραν τοῦ Μάρκου Βότσαρη εἰς Ζάκυνθον· διὸ καὶ ἔγραφεν αὐτῇ ἐξ Ἀγκῶνος τὰς 15 Ἰουνίου 1827.—Ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς σας εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ὁ ἀδελφός μου Βιάρος δὲν ἔλειψε Κυρία, νὰ μὲ γράφῃ τὰ καθ' ὑμᾶς, καὶ σήμερον μετὰ χαρᾶς δέχομαι τὴν παρ' αὐτοῦ προσφερομένην εὐκαιρίαν, διὰ νὰ σᾶς ἀποστείλω τὸ παρόν. Γνωρίζων ἔνθεν μὲν τὰ φιλόστοργά σας καὶ δίκαια αἰσθήματα περὶ τοῦ υἱοῦ σας Δημητρίου, τὸ δὲ τὴν διαμερίμνησίν σας περὶ ἐξοικονομήσεως τῆς ὅλης οἰκογενείας σας, εὐδαιμονίαν μου νομίζω τὸ νὰ ἔχω νὰ σᾶς προσφέρω παρηγορήματά τινα περὶ ἀμφοτέρων. Ὁ μὲν υἱός σας λοιπὸν καὶ ὁ παιδαγωγὸς αὐτοῦ Χρῆστος Ἀνδρέου μ' ἔγραφαν πολλὰ προσφάτως, ζητοῦντές με συμβουλάς, καὶ κάποιον θάρρος πρὸς διαψυχαγώγησιν τῆς ἐπὶ ξένης διατριβῆς των. Ἐγὼ δὲ ἔσπευσα νὰ τοὺς παραινέσω οὕτως, ὥστε ἂν μὲ ἀκούσωσιν, ὁ μὲν υἱός σας θέλει προκόψει, ἐλπίζω, εἰς ἐπίδοσιν· ὁ δὲ Μέντωράς του πάντοτε καλὸς σύντροφος θέλει τοῦ εἶσθαι· καὶ οὕτω θέλουσι μὲ δώσει καιρὸν νὰ φροντίσω περὶ αὐτῶν τὰ εὐχαριστότερα, καὶ πρὸ πάντων νὰ σᾶς ἐξασφαλίσω τὸν υἱὸν κληρονόμον τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρός, τοῦ ὁποίου τὴν ἀπώλειαν ἔχει ἀξιοθρήνητον ἡ πατρίς. Περὶ δὲ τῆς οἰκογενείας σας, Κυρία, ὁ ἀδελφός μου παραγγέλλεται νὰ σᾶς ἐξ-

ακολουθῇ τὸ μικρὸν μηνιαῖον σιτηρέσιον τῶν 30 ταλλήρων, ἕως ὅτου τὸ γένος δυνηθῇ νὰ κατακυρώσῃ τὰ τῆς οἰκονομίας σας. Καὶ δὲν θέλει μὲ τοῦτο ἐξοφλίσῃ τοῦ Μάρκου Βότσαρη τὰ ὑπηρετήματα, ὡς ὄντα ἀνώτερα τῆς σημερινῆς ἀπορίας του, ἀλλὰ κἂν θέλει σᾶς προσφέρῃ μέτριόν τι ποσὸν τῆς εὐγνωμοσύνης του, καθιστῶν τὴν περίθαλψίν σας ἀναπαυτικὴν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς γενεθλίου ὑμῶν γῆς. Ἡσυχάσατε λοιπὸν, καὶ ἂν ὁ Θεὸς εὐδοκιμήσῃ νὰ μὲ στείλῃ ὑπὸ τὴν ἁγίαν του προστασίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, γράφετέ με παρακαλῶ κατ' εὐθεῖαν, ὁσάκις μὲ κρίνετε ἱκανὸν νὰ σᾶς ὑπηρετήσω. Καὶ εὑρήσετέ με προθυμότατον διὰ τὰ αἰσθήματα, ἅπερ μὲ προσκολλῶσιν εἰς τὸν οἶκόν σας, ἀναλλοίωτα εἰς τὸ σέμνημα τὸ εἰς ὑμᾶς καὶ πάλιν ἀπονεμόμενον.» — Θέλων δὲ νὰ ἔχῃ πρότυπα ὑποδείγματα γεωπονίας διὰ τὰς ἀκαλλιεργήτους γέας τῆς Ἑλλάδος, ἔγραφε πρὸς τὸν ἐν Μάσσᾳ Λομβάρδαν φίλον του Κροὺδ ἐξ Ἀγκῶνος τὰ ἑξῆς. — «Δὲν μὲ λανθάνουσιν ὅσα μὲ προσμένουσιν ἄχαρα, καὶ τὸ μεγαλείτερον πάντων, μήπως φανῶ κατώτερος τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν γενναίων καὶ ἀξιοθαυμάστων Ἑλλήνων, καὶ τῆς περὶ ἐμοῦ ὑπολήψεως τῶν ἀπὸ μακρᾶς πολιτείας προσγενομένων μοι φίλων. Ἀλλ' ὅμως κραταιούμενος ἀπὸ τὴν ἐπαίσθησιν τῶν χρεῶν μου, ἀπὸ τὴν εὐθύτητα τῆς προαιρέσεώς μου, καὶ ἀπὸ τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν θεόθεν ἀντίληψιν, οὐδὲ νὰ λείψω τὴν ειρηναίαν μονήν μου ἐδίστασα καὶ εἰς μακρὸν νὰ ἔμβω ταξείδιον, οὐδὲ διστάζων διψῶ νὰ εὑρεθῶ τάχιον ἐν μέσῳ τῶν παντοίων στερήσεων, τῆς τύρβης, τῆς ἀκαταστασίας, τῶν παντοειδῶν κακομηχανειῶν καὶ ἄλλων, ἐξ ὧν σύγκεινται σήμερον τὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα. Ὁ δὲ θεὸς θέλει μὲ ςείλῃ τὴν βοήθειάν του συγκεκλεισμένον εἰς τοιαύτας ἀνάγκας, καὶ αἱ εὐχαὶ τῶν κατὰ σὲ ἐναρέτων ἀνδρῶν θέλουσι μὲ προξενήσῃ τὴν παντοδύναμον προςασίαν του. Μὴ ἀμφιβάλῃς ὅτι χαρά μου θέλει εἶσθαι νὰ σὲ γράφω καὶ νὰ λαμβάνω γράμματά σου. Ἴσως δέ ποτε ζητήσω καὶ συμβουλάς σου καὶ ὁδηγίας καὶ ἀνθρώπους εἰδήμονας τοῦ πρωτίστου καὶ σπουδαιοτάτου ἔργου, τῆς εἰσαγωγῆς, λέγω, εἰς τὴν Ἑλλάδα γεωπονίας ὀρθῆς καὶ χρησιμωτέρας. Ἀλλ' ἀκόμη καιρὸν μὴ ἔχων τούτου, θέλω πρῶτον, ἀφοῦ φθάσω ἐκεῖσε, σὲ διακοινώσῃ ἀναγκαίας τινὰς πληροφορίας διὰ νὰ προμελετήσῃς. Ἐν τοσούτῳ ἰδὲ ἂν εὕρῃς μίαν ἢ δύω καλὰς οἰκογενείας Ἰταλῶν, θελόντων καὶ δυναμένων νὰ καλλιεργήσωσι καλλίστας γαίας, καὶ ἕλη, ἴσως καὶ χέρσους, τοὺς προσφέρομεν καλὰς συμφωνίας, καὶ ὅταν τοὺς εἴπω ἔ λ θ ε τ ε, νὰ ἦναι βέβαιοι ὅτι εὑρήσουσι δεξιὰν ὑποδοχὴν καὶ πόρον χρησίμου εὐζωΐας, Ἂν δὲ οἱ ἄνθρωποι σιμὰ τῆς ἐμπει-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ρίας περὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτοφόρων χωραφίων καὶ λειβαδίων, καὶ περὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν μεταξοσκωλήκων, εἶχον καί τινα τέχνην, τότε δὲν μ' ἔμενε πλέον τι νὰ ἐπιθυμήσω.

»Ἀλλ' ἀφίνω πλέον ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, τὸ ροδόχρουν μέρος τῶν ὀνειράτων μου, ὄχι ὅμοιον μὲ τὰ ἄλλα. Πλὴν καὶ περὶ τούτων ἔχει ὁ Θεός.»

Ἀφίχθη δὲ τὸ πλοῖον τοῦ Γιανούση εἰς Μάλταν, πεμφθὲν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο κατεσχέθη ὡς ἐθνικὸν κτῆμα παρά τινων ἐκεῖ ἐμπόρων, οἵτινες εἶχον νὰ λάβωσι παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐζήτησεν ὁ Καποδίστριας τὴν συνδρομὴν τῶν Γάλλων καὶ Ἄγγλων καὶ ἀπελύθη. Διετάγη μὲν παρὰ τοῦ Λόρδου Δούδλεη ὁ Κοδριγκτὼν νὰ σταλῇ πλοῖον πολεμικὸν εἰς Ἀγκώνην νὰ τὸν παραλάβῃ. Διέταξε δὲ καὶ ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἄλλο πλοῖον Γαλλικὸν νὰ τὸν συνοδεύσῃ. Μανθάνει ἐκεῖτε τὴν ναυμαχίαν τοῦ Νεοκάστρου. Ἡ ἐμπόλεμος διάθεσις τοῦ Σουλτάνου πρὸς τοὺς συμμάχους διὰ τὸν ἀφανισμὸν τοῦ στόλου ἀναπτερόνει τὰς ἐλπίδας του. Ἐρωτώμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Οὐίλμοτ Ὄρτονος, ποῖα τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος, ἀπεκρίνατο τὰ ὡρισμένα ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, καὶ μὲ τὴν προσθήκην τῶν Ἑλληνικῶν νήσων ὅλων τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Ἐδειλία ὅμως εἰς αὐτοῦ τὰ σχέδια ἡ Ἀγγλικὴ πολιτική, ὑποβαλοῦσα τὸν Κοδριγκτῶνα εἰς κατηγορίαν πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν παρλαμέντον Θέλουσα δὲ νὰ διατηρῆται μᾶλλον εὐμενὴς πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἢ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἐφοβεῖτο τὸν Ρωσσικὸν πόλεμον καὶ τὴν αὔξησιν τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Καποδιστρίου, ὡς πιστοῦ ὑπηρέτου τῆς Ρωσσίας, καὶ ἀνταιρομένου τῇ Ἀγγλικῇ πολιτικῇ. Διὸ καὶ ὁ Στραγφὼρδ Κάνιγγ, ἀναχωρήσας τότε ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ τὴν δυσμένειαν τοῦ Σουλτάνου, ὅτε ἦλθεν εἰς Κέρκυραν, καὶ συνωμίλησε μὲ τὸν Βιάρον Καποδίστριαν, ἐξέφρασεν ἀμφιβολίας περὶ τοῦ φρονήματος τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωάννου ἐπὶ τῆς Ἀγγλίας, καὶ τὸν ἐσυμβούλευε νὰ ἦναι εἰλικρινὴς μὲ τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν. Ἐνταυτῷ δὲ ὁ Πρέσβυς ἐδείκνυε ὅτι πᾶσα ἔκτασις τῶν Ἑλληνικῶν ὁρίων, ἐκινδύνευε τὴν Εὐρωπαϊκὴν πολιτικήν, ὡς ἀντικειμένη εἰς τὴν γενικὴν ἰσορροπίαν τῆς Εὐρώπης. Διὸ δὲν ἔπρεπε νὰ ἐμπιστεύεται καὶ νὰ παρακολουθῇ τοσοῦτον ὁ Κυβερνήτης ἀδελφός του τὴν πολιτικὴν τῆς Ρωσσίας, ἢ νὰ ἐλπίζῃ χρήματα ἐξ αὐτῆς ὡς ἐδημοσίευαν αἱ ἐφημερίδες. Ἀπήντα κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ ἀδελφοῦ του, ὁ Βιάρος, ἃς εἶχε λάβει παρ' αὐτοῦ (διότι ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰς ἐφημερίδας αἱ τοιαῦται Ρωσσοφοβίαι τῆς δυτικῆς Εὐρώπης περὶ Καποδιστρίου), ὅτι ψευδῶς ἐπί-

στευεν ὁ κόσμος, ὅτι ἡ Ῥωσσία μόνη ἀνεδέχθη τὴν δαπάνην διὰ τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος, ὅτι τὰ χρήματα συνεισέφεραν οἱ ὁμογενεῖς. Ἐπὶ τούτῳ δὲ μάλιστα παρήτησε πᾶσαν σύνταξιν καὶ ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, ἵνα μὴ ὑπόκηται εἰς τὰς ἐπινεύσεις τοῦ μυστικοσυμβουλίου τῆς Ῥωσσίας, καὶ διεγείρῃ τὴν ζηλοτυπίαν τῶν Δυνάμεων, καὶ στερηθῶσιν οἱ Ἕλληνες τῶν βοηθειῶν τῆς χριστιανικῆς φιλανθρωπίας.

Ἀφιχθεὶς δὲ εἰς Μάλταν τὰς 28 Δεκεμβρίου, ὅπου ἐπέπλευσε ἐξ Ἀγκῶνος ἐπὶ τῆς Ἀγγλικῆς κορβέτας «Λενώλφ», πλοιαρχουμένης ὑπὸ τοῦ Χίων, καὶ εἶτα ἐξ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ δικρότου «Οὐαρσπίτ» πλοιαρχουμένου ὑπὸ τοῦ Πάρκερ, ἔγραψεν ἐπιστολὴν, πρὸς τὸν ἀδελφὸν Βιάρον, ἐντελλόμενος νὰ καθυποβάλῃ αὐτὴν πρὸς τὸν ἐν Κερκύρᾳ διατρίβοντα τότε Πρέσβυν Κάνιγγα. Δι' αὐτῆς ἀπελογεῖτο πρὸς τὰ καθαπτόμενα αὐτῷ, ὡς Ῥωσσίζοντι, ἔλεγε δέ.— «Ἔλαβον ἐνταῦθα μὲ τὸν στόλαρχον Κοδριγκτὼν πολλὰς συνεντεύξεις αἰρούσας ὡς ἐλπίζω, πᾶσαν ἀμφιβολίαν ὡς πρὸς τὴν καθαρότητα τῶν σκοπῶν μου καὶ τὴν εὐθύτητα τῆς διαγωγῆς μου. Καὶ ἂν ὁ Κύριος Κάνιγγ ἦτο παρὼν εἰς τὰς συνεντεύξεις μας, θὰ κατεπείθετο ἐντελῶς, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν οὔτε νὰ φροντίσῃ τὶς, οὔτε νὰ πράξῃ πλέον ἀνυποκρίτως ἀπὸ ἐμέ. Ἂν ἠδυνάμην δὲ νὰ τὸν ἴδω, ἤθελον τὸν ἀποδείξει διὰ τῆς κατὰ τὴν τελευταίαν διαμονήν μου εἰς Λονδῖνον ἀλληλογραφίας μου μὲ τὰ πλέον διακεκριμμένα καὶ πλέον σεβαστὰ ὑποκείμενα τῆς πατρίδος του, ὅτι δὲν εἶμαι ἐγὼ ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ συμβουλεύσῃ νὰ εἶμαι εἰλικρινὴς πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν· διότι ἐγὼ τοιοῦτος ὑπῆρξα καθ' ὅλην μου τὴν ζωήν μ' ὅλον τὸν κόσμον εἴς τε τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ πράγματα, καὶ ὡς ἰδιώτης καὶ ὡς δημόσιος ἄνθρωπος. Τὴν ὁδὸν ταύτην πατῶν, πάντοτε ἐπέτυχον· καὶ ἀμφιβάλλω ἂν δυνηθῇ τις νὰ προχωρήσῃ περισσότερον, ἀφ' ὅσον ἐγὼ προὐχώρησα ἀπὸ τοῦ 1813 ἔτους, καθ' ὃ εἶχον συνοδὸν τὸν Κύριον Κάνιγγ εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Καὶ πεντηκοντούτης ἤδη, διατί θὰ θελήσω νὰ περιπατήσω ἄλλην ὁδὸν, καὶ ὅλως διόλου τὴν ἀντικειμένην; καὶ διὰ ποίαν ἀφορμὴν, καὶ πρὸς τί τέλος καὶ τίνος χάριν; Τάχα διὰ νὰ καταστήσω εὐμαρεστέραν καὶ ἀκινδυνωτέραν τὴν θέσιν μου εἰς τὴν Ἑλλάδα; Τάχα διὰ ν' ἀπατήσω τὰς συμμάχους Δυνάμεις καὶ μάλιστα τὴν Ἀγγλίαν; Ὁ Κύριος Κάνιγγ μὲ γνωρίζει καλῶς, καὶ δὲν ἐλπίζω νὰ μ' ἀδικήσῃ πιστεύων ὅτι ἔφθασα εἰς τόσην παραφροσύνην. Ἂν ὁ Κύριος Κάνιγγ θελήσῃ ν' ἀναπολήσῃ τὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα τὸ

1815 μὲ ὑπεχρέωσαν νὰ πραγματευθῶ αὐτὸς ἐγὼ τὴν συνθήκην, δι' ἧς ἡ Ἀγγλία ἐνεπιστεύθη τὴν ἀποκλειστικὴν προστασίαν τῶν Ἰονίων νήσων, δὲν θ' ἀμφιβάλλει πλέον διὰ τὸ μὴ ἀκριβὲς τῶν πληροφοριῶν, αἵτινες τὸν ἐβίασαν νὰ μὲ ὑπολάβῃ ἧττον διατεθειμένον σήμερον ἢ κατὰ τὸ 1815 νὰ αἰσθανθῶ ἀφ' ἑνὸς ὅλα τὰ χρέη μου πρὸς τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ μεταχειρισθῶ ὅλας τὰς δυνάμεις μου, νὰ τὰ ἐκπληρώσω. Περὶ τῶν ἄλλων δύο ζητημάτων, δηλαδὴ περὶ τοῦ μέρους ἐκείνου, ὅπου ἠμπορεῖ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸν δυστυχῆ αὐτὸν τόπον, τὸν ὁποῖον ὀνομάζουσιν Ἑλλάδα, καὶ περὶ τῶν ὁρίων, ἅτινα αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις κρίνωσιν εὔλογον νὰ δώσωσιν ἐν τῇ ἐπιεικείᾳ των, λέγω τοῦτο μόνον ὅτι, ἂν τὰ ζητήματα ταῦτα ἔγιναν κατὰ τὴν διάνοιαν τῆς συνθήκης, τότε λύονται ἀπὸ τὴν συνθήκην αὐτήν. Ἂν δ' ἐννοῶνται ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τὴν συνθήκην, τότε ἡ λύσις των δὲν εἶναι ἐκ τῶν ἀφ' ἡμῖν. Ἐντοσούτῳ δύνασαι νὰ βεβαιώσῃς τὸν Κύριον Κάνιγγ, ὅτι δὲν θέλω νὰ λάβω τὴν δόξαν τοῦ νὰ καταστήσω τὴν Ἑλλάδα ἐκτεταμένην Αὐτοκρατορίαν ὠθῶν τὴν Εὐρώπην εἰς πόλεμον πρὸς τὰ ἐνδότατα τῆς Ἀσίας, καὶ μόνον ἀποβλέπω εἰς τὴν συνθήκην. Οὔτε βλέπω τὴν σήμερον σωτηρίαν διὰ τὴν Ἑλλάδα, εἰμὴ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς αὐτῆς συνθήκης· εἴτε δὲ τὴν δεχθῶσιν οἱ Τοῦρκοι εἴτε μή, αὕτη ἠμπορεῖ νὰ ἐκτελεσθῇ, καὶ θὰ ἐκτελεσθῇ, ἅμ' ἀφ' οὗ θελήσωσιν οἱ σύμμαχοι νὰ χορηγήσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ ζητηθέντα βοηθήματα ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα. Διὰ δὲ τὰ περὶ χρημάτων ᾀδόμενα, εἰπὲ τὸν Κύριον Κάνιγγ ὅτι, δὲν φέρω μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰμὴ διακοσίας ἢ τριακοσίας χιλιάδας φράγκων, πηγαζόντων ἀπὸ συνεισφορὰς γενομένας εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης ἐπὶ ρητῇ ἐντολῇ συνεισενεγκόντων, νὰ τὰ μεταχειρισθῶ εἰς ἀπολύτρωσιν αἰχμαλώτων καὶ εἰς διατροφὴν γερόντων, γυναικῶν καὶ παιδίων. Ἐκτὸς δὲ τῶν χρημάτων τούτων οὔτε ἡ Ρωσσία, οὔτε καμμία ἄλλη Δύναμις μὲ ἔδωκε τίποτε· πλὴν καὶ ἂν καμμία τῶν Δυνάμεων θὰ μὲ προσέφερε μόνη ὁποιανδήποτε βοήθειαν χρημάτων δὲν θὰ τὴν ἐδεχόμην. Ἔρχομαι δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔχων τὴν ἐμπιστοσύνην μου ὅλην εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην τῶν συμμάχων Δυνάμεων. Ἂν δὲ ὁ Κύριος Κάνιγγ θέλῃ νὰ μᾶς κάμῃ πραγματικὴν ἐκδούλευσιν, ἂς ἐνεργήσῃ νὰ ἐπιταχυνθῶσιν αἱ ἀποφάσεις, περὶ ὧν ἐπικαλοῦμαι πρὸ πολλοῦ τὸ Ἀγγλικὸν Ὑπουργεῖον. Ἡ ἐν Λονδίνῳ σύνοδος ἀρκεῖ νὰ εἴπῃ μίαν μόνην λέξιν, καὶ ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος ἔγινε. Διὰ αὐτῆς δὲ τῆς λέξεως αἱ τρεῖς Δυνάμεις θὰ χορηγήσωσι τὴν βοήθειαν ὀλίγων χρημάτων, καὶ πρὸς

τούτοις, τὸ κυριώτερον, τὴν βοήθειαν τῆς ἠθικῆς δυνάμεως, συνάπτουσαι σχέσεις ἀμέσως μὲ τὴν Κυβέρνησίν της. Ἅμα δὲ λαβοῦσα αὕτη χρήματα, θά εὕρῃ Ἑλβετοὺς καὶ ἄλλους ἀγαθοὺς Γερμανούς, οἵ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦσι νὰ φέρωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὺς σπόρους τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ. Περιηγήθην τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἑλβετίαν, καὶ ἐβεβαιώθην περὶ τούτου. Ὁ δὲ κύριος Κάνιγγ ἠξεύρει ὅτι, διὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα Ἑλβετοὶ καὶ Γερμανοί, χρειάζονται χρήματα.»

Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ὁ Κάνιγγ οὐδόλως θέλει νὰ πιστεύσῃ τὰς ἀληθείας τοῦ Κυβερνήτου Καποδιστρίου, ὁ Κυβερνήτης διευθύνει πρὸς τὸν Κοδριγκτὼν εἰς Μάλταν τὸ ἑξῆς ὑπομνημάτιον.—«Ἡ ἐν Νεοκάστρῳ νίκη ἐξησφάλησε κατά τινα τρόπον ἔνδοξον ἐνταυτῷ καὶ ἀμετάβλητον τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σωτηριωδῶν σκοπῶν τῆς συνθήκης τῶν 6 Ἰουλίου. Εἶναι λοιπὸν καιρὸς νὰ συντελέσῃ πρὸς τοῦτο καὶ ἡ Ἑλλὰς τὸ μέρος της. Καὶ εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἂν οἱ στόλαρχοι τῶν συμμάχων Δυνάμεων θελήσωσι νὰ βοηθήσωσι τὴν Κυβέρνησίν της, θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ συντελέσῃ πρῶτον λαμβάνουσα δραστήρια μέτρα κατὰ τῆς πειρατείας. Δεύτερον συγκεντρώνουσα ὅλας τὰς δυνάμεις δι᾽ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὴν παρουσίαν τῶν Τούρκων. Καὶ τρίτον, δίδουσα ἀρχὴν ἐνεργείας νομίμου καὶ τακτικῆς εἰς τὸ ἐμπορικόν της ναυτικὸν καὶ εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις της. Ἡ δὲ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος ἐλπίζει, ὅτι οἱ διοικοῦντες τὰς ναυτικὰς δυνάμεις τῶν συμμάχων εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος θὰ διαταχθῶσιν νὰ λάβωσι σχέσιν μὲ αὐτήν, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ συνεννοηθῇ κατὰ τὰς περιστάσεις μετ᾽ αὐτῶν ἐπὶ τῶν σχεδίων, τὰ ὁποῖα θὰ βάλῃ εἰς ἐνέργειαν νὰ κατορθώσῃ, ὅσον τάχος, τὰ ἄνω εἰρημένα. Χρεωστεῖ ὅμως νὰ παρατηρήσῃ, περιττὸν κρίνουσα ν᾽ ἀναπτύξῃ καὶ αὖθις τὴν παρατήρησίν της, ὅτι χωρὶς χρηματικῶν τινων βοηθημάτων δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ εἰρημένα σχέδια Ἡ Ἑλλὰς ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριον τὰ τοιαῦτα βοηθήματα καὶ τὰ ζητεῖ πάλιν καὶ τὰ προσμένει, καὶ τὰ ἐλπίζει ἀπὸ τὴν μεγαλοδωρίαν τῶν συμμάχων Δυνάμεων.»—Ὅτε δὲ πάλιν ὁ στρατηγὸς διοικητὴς τῆς Μάλτας Πασώμβης ἐπρόσφερεν αὐτῷ οἰκίαν ἕτοιμον νὰ καταλύσῃ, ὁ Καποδίστριας δὲν ἠθέλησεν, ἀλλ᾽ ἐπροτίμησε τὴν ἰδιωτικὴν τοῦ Ἕλληνος Κοντοσταύλου. Ἐνήργησεν ὅμως αὐτὸς, καὶ ἀπέλυσεν ὁ διοικητὴς ἐκ τῆς φυλακῆς πολλοὺς ναύτας Ἕλληνας ὡς πειρατὰς συλληφθέντας, καὶ τὸ βρίκιον «Ἕκτωρ» τοῦ πλοιάρχου Γιαννίτση πρὸς χάριν τοῦ Καποδιστρίου. Διὸ ὁ Χάνκης ὁ γραμματεὺς τῆς διοικήσεως Μάλτας ἐξέφραζε πρός τινα τῶν ἐν Μελίτῃ Ἑλλήνων.

—«Τιμῶ καὶ θαυμάζω τὸν Καποδίστριαν ὡς ἰδιώτην, ἀλλὰ τὸν ἀποστρέφομαι ὡς δημόσιον ἄνθρωπον.»—Ἐν Ζακύνθῳ δὲ ἐνῷ συμπόσιον ἐδόθη παρὰ τῶν προυχόντων τοῦ τόπου πρὸς τὸν Ἄγγλον τοποτηρητὴν Στόβενς, ὅτε ἐπρότεινεν ὁ φιλοεθνέστατος ἰατρὸς Φραγκῖσκος Καρβελλᾶς πρόποσιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν συμμάχων, ὁ Στόβενς μὲ σαρδώνιον γέλωτα ἀπεκρίθη· «Ζήτω ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ τὸν Ρῶσσον Καποδίστριαν.» Τέλος τὸ Ἀγγλικὸν δίκροτον «Οὐάρσπιτ» ὃ ἐπλοιάρχει ὁ Πάρκερ, φθάνει τὰς 6 Ἰανουαρίου τὴν νύκταν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ναυπλίου, καὶ ἀποβιβάζει τὸν Καποδίστριαν. Ἡ ἐπιοῦσα ἡμέρα τὰς 7 Ἰανουαρίου πανηγυρίζεται καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὡς ἑορτὴ τῆς ὅλης ἀναστάσεως καὶ σωτηρίας τοῦ ἔθνους. Παροτρύνει ὁ Καποδίστριας ἅπαντας τοὺς ἀρχηγοὺς νὰ λάβωσιν ἡσυχίαν καὶ τάξιν. Τὴν δὲ 11 ἀποβιβάζεται εἰς Αἴγιναν τὴν ἕδραν τότε τῆς κυβερνήσεως μόνος του, καὶ ἀπὸ μηδενὸς συνοδευόμενος. Ἀσπάζεται ὅλους, καὶ εὐαγγελίζεται ὡς πατὴρ προσφιλῆ τέκνα, ἃ εὑρίσκονται εἰς ἄκραν ταλαιπωρίαν καὶ ἔνδειαν. Ἐντούτοις ὁ Μητροπολίτης Ἰγνάτιος ἐκ Πίζης τῆς Ἰταλίας καὶ πολλοὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ φίλων του ἔγραφον αὐτῷ τὰς στάσεις καὶ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ τὰς φατρίας πρὶν τῆς ἀφίξεώς του τῶν σπουδαρχῶν, οἵτινες ἐραδιούργουν, ὅπως μὴ ἔλθη, καὶ στερηθῶσι τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἐπεβούλευον καὶ τὴν ζωήν του. Διὰ τοῦτο δὲ ἔπρεπε νὰ ἔλθη μὲ στρατιωτικὴν βοήθειαν ἐξ Εὐρώπης. Ἀλλ' ἀπεκρίνετο αὐτοῖς τὰς 7 Δεκεμβρίου.—«Ὅλα τὰ γραφόμενα εἶναι καλὰ εἰς γνῶσίν μου· ἀλλὰ καθὼς καὶ πρὸ ὀλίγου τὸ εἶπον δὲν εἶναι ἐπ' ἐμοὶ νὰ φθάσω εἰς τὴν Ἑλλάδα, παραπεμπόμενος ἀπὸ πραιτωρικὴν φρουράν. Καὶ ἐπ' ἐμοὶ δ' ἂν ἦτο, πάλιν θὰ τὸ ἀπέφευγον. Καὶ ἴσως ἀπατῶμαι, ὅμως δὲν πταίω ἐγώ.»

Αἱ μέριμναι τοῦ Καποδιστρίου παρὰ ταῖς Αὐλαῖς ὑπὲρ Ἑλλάδος ἐτελεσφόρησαν. Ἡ Ρωσσία ἐπὶ ταῖς προτροπαῖς αὐτοῦ, ἅμα ἔμαθεν ὅτι ἡ Τουρκία οὐδόλως ἤθελε νὰ παραδεχθῇ τὴν μεσολάβησιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, καὶ νὰ εἰρηνοποιήσῃ τὴν Ἀνατολὴν κατὰ τὴν ἐν Λονδίνῳ συνθήκην, καὶ ὅτι ἤθελε τοὺς Ἕλληνας ὑποτεταγμένους ὡς εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, ἔδωκε διακοίνωσιν πρὸς τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον τῶν συμμάχων διὰ τοῦ Πρίγγιπος Λιέβεν τὰς 25 Ἰανουαρίου 1828. Ἔλεγε δὲ ὅτι.—«Βασιζόμενος ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας ἐπὶ τοῦ πρώτου ὅρου τῆς ἐν Λονδίνῳ συνθήκης ὅτι, ἅπαξ ἐπελήφθησαν αἱ Δυνάμεις τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος ὀφείλουσι νὰ τὸ λύσωσι, δικαιοῦται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πρώτου ὅρου. Ἡ Ρωσσία μηδόλως θέλουσα νὰ ἴδῃ

καταρρέουσαν τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιρροήν της, δὲν δύναται νὰ ἀνεχθῇ τὴν Πύλην νὰ ἀπορρίψῃ ἀδιακρίτως τὰς περὶ μεσολαβήσεως προτάσεις της, καὶ νὰ ματαιώσῃ τοὺς σκοποὺς ἐπισήμου συνθήκης πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὁποίας (ἀφοῦ ἀπεδείχθησαν ἀνίκανα τὰ μέχρι τοῦδε ληφθέντα μέτρα) εἶναι ἀπαραίτητα τὰ καταναγκαστικά. Διὸ ὁ Αὐτοκράτωρ προτείνει νὰ καταλάβῃ τὰς ἡγεμονείας ἐν ὀνόματι τῶν συμμάχων, καὶ νὰ μὴ ἡσυχάσῃ ἕως ἡ Πύλη ὑποχωρήσῃ. Συγχρόνως δὲ θὰ διατάξει τοὺς στόλους του νὰ συμπράξωσι καὶ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ πρὸ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Πρὸς τούτοις θὰ συνεργήσῃ μὲ ἀμφοτέρους τοὺς συμμάχους εἰς τακτοποίησιν τῆς Ἑλλάδος. τῆς χώραν ὅπου οἱ μυστικοὶ καὶ γνωστοὶ αὐτῆς ἀντίπαλοι διαμένουσι. Νὰ ὑποστηρίξῃ διὰ χρηματικῶν μέσων τὸν Κυβερνήτην Καποδίστριαν, καὶ νὰ διενεργήσῃ ἵνα οἱ τρεῖς πληρεξούσιοι ἑδρεύωσιν ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει ἢ ἐν Κερκύρᾳ, ὅπως συνεννοηθῶσι δι' αὐτῶν μετὰ τοῦ Καποδιστρίου περὶ τῶν κυρίων ζητημάτων τῆς μελλούσης διοργανώσεως τῆς Ἑλλάδος.»(1)—Τὰς προτάσεις αὐτὰς ὑπεστήριξεν ἐν τῇ συνδιασκέψει τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου τὸ Γαλλικὸν ὑπουργεῖον καὶ ἐπρότεινε ταὐτοχρόνως νὰ ἀποσταλῶσιν εἰς Πελοπόννησον Ἀγγλικὰ καὶ Γαλλικὰ στρατεύματα, ὅπως απομακρύνωσιν αὐτῆς τὸν Ἰβραΐμην. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις μὴ θεωροῦσα τὴν ἀναχώρησιν τῶν Πρέσβεων ὡς ρῆξιν πολέμου, ἐδυσκολεύετο νὰ συγκατατεθῇ εἰςτὴν κατάληψιν τῶν Ἡγεμονειῶν, φοβουμένη τὸν Ρωσσικὸν πόλεμον. Ὅθεν ἐπρόκρινε νὰ ἀπειλήσωσι μόνον τὴν Πύλην καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς συγκαταθέσεως τῆς Πύλης ἤθελον ἀναγνωρίσῃ τὴν Ἑλλάδα ὡς αὐτοδύναμον καὶ ἀνεξάρτητον Κράτος. Οὐδὲν ὅμως ὁριστικόν τι ἀπεφασίσθη, καὶ ἀνεβάλλετο ἡ ὑπόθεσις διὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου, ὁπότε ἔλαβον οἱ Τόρεις τὴν διεύθυνσιν τοῦ σκάφους τῆς Ἀγγλικῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ ὁ δοὺξ Οὐελιγκτὼν γινόμενος ὑπουργός, ἄφησε τὸν Γκοντερὶχ ἐκτὸς τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ διετήρησε τὸν Λόρδ Δούδλεϋν καίτοι θαυμαστὴν τοῦ Κάνιγγος. Διεβεβαίωσεν ὅμως ὁ Δοὺξ πρωθυπουργὸς τὸν πρίγγιπα Λιέβεν ὅτι ἡ ἐν Λονδίνῳ συνθήκη θὰ ἔχῃ ὅλον τὸ κῦρος. καὶ ἐνετείλατο τῷ ἐν Λονδίνῳ Πρέσβει τῆς Αὐστρίας, ὅπως γράψῃ τοῦτο πρὸς τὸν Μετερνὶχ, ἵνα σπεύσῃ καὶ ἡ Αὐστρία τὴν αὐτὴν ὁδόν. Ὁ Ἐστερχάζης δὲ γινώσκων τὴν πολιτικὴν τοῦ Μετερνὶχ τείνουσαν

(1) Gervinus histoire de la revolutione et do la rézeneratione de la Grèce.—T. II.

εἰς διάλυσιν τῆς συνθήκης μᾶλλον, καὶ ὑποστήριξιν τῆς ἀπειλουμένης Τουρκίας, ὑπεκρίθη ὅτι δὲν εἶναι συνετὸν ν' ἀποσπασθῇ ἡ Ἀγγλία ἀπὸ τῆς συνθήκης καὶ ν' ἀφεθῇ ἐλευθέρα ἡ Ρωσσία ἐνεργοῦσα ἀφ' ἑαυτῆς. Παρεκάλει διὸ τὸν Βουλὼφ, ὅπως δραστηρίως ἐνεργήσῃ παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι, ἵνα προσκολληθῶσιν εἰς τὴν συνθήκην ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία. Καὶ ὁ μὲν Δοὺξ Οὐελιγκτῶν ἐνέκλινεν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν πέντε Δυνάμεων. Ἀλλ' ἡ Ρωσσία, ὑποπτευομένη ὅτι ἡ Αὐςρία ἐζήτει νὰ συμμεθέξῃ τῆς συμμαχίας, ὅπως παρεμβάλῃ προσκόμματα εἰς τὴν πορείαν τῶν Δυνάμεων, καὶ διὰ τῶν συνήθων του ῥαδιουργιῶν ὁ Μετερνὶχ διαιρέσῃ τοὺς συμμάχους, δυσπίστως παρεδέχετο τὴν πρόσκλησιν ταύτην. Διὸ ὁ Νελσερὼδ, πρωθυπουργὸς τῆς Ρωσσίας, κατεδήλου φανερὰν τὴν δυσπιστίαν κατὰ τῆς Αὐστρίας ἐν τῇ ἐπιστολῇ του πρὸς τὸν ἐν Βερολίνῳ κόμητα Ἀλωπαῖον τὰς 9[21 Φεβρουαρίου 1828.

Ὁ Μετερνὶχ ὅμως, καίτοι ἐγίνωσκε τὰς πρὸς τὴν διπλωματικήν του τέχνην ἀντιθέσεις τῆς Ρωσσίας, ἐξέφρασε διὰ τοῦ Ὀτεμφὲλς πρὸς τὴν Πύλην τὴν νέαν εὐχὴν τῆς Αὐστρίας, τοῦ νὰ προκηρύξῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος Σουλτάνος κατὰ τὸ κυριαρχικόν του δικαίωμα τὴν μέλλουσαν διοργάνωσιν τῆς Πελοποννήσου μόνης, ἥτις θὰ διοικῆται ὑπὸ ἑνὸς ἢ καὶ πολλῶν ῥαγιάδων ἡγεμόνων, διαδοχικῶς ἢ προτάσει διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, καὶ τὰ φρούρια αὐτῆς θὰ κατέχωνται ὑπὸ τουρκικῶν φρουρῶν. Ἀλλ' ἡ Πύλη ἀπέκρουε τὰς προτάσεις αὐτὰς διὰ τῆς ἀπαντήσεως τῶν 8|20 Φεβρουαρίου 1828 πρὸς τὸν Πρέσβυν τῆς Αὐστρίας. Ἔλεγε δὲ ἐν αὐτῇ ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης, ὅτι ὁ μόνος τρόπος, δι' οὗ ἠδύνατο νὰ παραχωρήσῃ ἡ Πύλη ὑπὲρ ἐντίμου εἰρηνοποιήσεως ἦτον, ὅτι ἡ Πύλη ἠνάγκασε τὸν Πατριάρχην νὰ ὑποβάλῃ ἀναφορὰν ὑπὲρ τῶν ἐπαναστατῶν ῥαγιάδων, δι' ἧς ὤφειλον νὰ προσκυνήσωσιν αὐτὴν, καὶ καθυποβάλωσι τὴν ὑποταγὴν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Σουλτάνου, ἡ δὲ Πύλη ἔδιδεν αὐτοῖς προθεσμίαν τριῶν μηνῶν διὰ νὰ προσκυνήσωσι, καὶ ὑπέσχετο νὰ ἀναστείλῃ κατὰ τὸ τρίμηνον τοῦτο διάστημα τὰς ἐχθροπραξίας. Ἐπομένως οὐδέποτε θέλει δεχθῇ προτάσεις παρά τινος ξένης Δυνάμεως, αἵτινες σκοπεύουσιν εἰς τὴν διαπραγμάτευσιν μετ' ἀνταρτῶν. Ὅθεν καλὸν εἶναι διὰ χάριν τῶν φιλικῶν σχέσεων τῶν δύο Κρατῶν νὰ μὴ γένῃ πλέον λόγος περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης· διότι οὐδὲν ἄλλο εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ. Ἐὰν ἐκκραγῇ πόλεμος μεταξὺ τῆς Πύλης καὶ τῶν Δυνάμεων, ἡ Τουρκία ἔχει στερεὰν ἀπόφασιν νὰ πολεμήσῃ ἐπὶ ἡμισεῖαν ὅλην ἑκατονταετηρίδα, καὶ ἢ θὰ νικήσῃ ἢ θὰ πέσῃ ἐντίμως. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Μετερνὶχ ἐλάμβανε τοιαύτην ἀποτυχίαν εἰς τὰς πρὸς ἐκφυγὴν τοῦ

ἀπειλουμένου πολέμου καὶ διαματαίωσιν τῶν προσπαθειῶν τῶν Δυνάμεων ὑπὲρ Ἑλλήνων πλεκτάνας του παρὰ τῆς Πύλης, ἐμάνθανε καὶ παρὰ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως ὅτι αὐτὴ ἔμενε πιστὴ εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου. Ὁ Λαφεροναὶς, προϊστάμενος τότε τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου τῆς Γαλλίας, ἔχων συμπαθείας μὲ τὴν Ρωσσίαν δυσηρεστήθη σφόδρα, ὅτι ὁ Μετερνὶχ ἐνήργησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ὀνόματι τῶν Δυνάμεων ἄνευ προηγηθείσης συμφωνίας. Ἀπηύθυνε λοιπὸν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησιν τῆς Αὐστρίας τί ἤθελε πράξει ἡ Γαλλία, ἐὰν ἡ Ἀγγλία παραδεχθῇ τὰς προτάσεις τῆς Αὐστρίας, ὅτι δὲν ἐννοεῖ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ τις διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης εἰς τὸ ποθούμενον τέρμα. Ἐπὶ τούτῳ θὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν πορείαν τῶν προκατόχων του. Ἐὰν δὲ ἡ Ἀγγλία φθάσῃ νὰ ἀποχωρισθῇ τῆς συμμαχίας, ἡ Γαλλία δὲν θὰ ἐμποδισθῇ ποτὲ τοῦ νὰ μένῃ πιστὴ εἰς τὰς ὑποχρεώσεις της κατὰ τὴν συνθήκην. Λίαν δὲ κατεταράχθη ὁ Μετερνὶχ, ἅμα ἔμαθε παρὰ τοῦ Ἐστερχάζη ὅτι, ὅτε ἐπλησίασε τὸν λόρδον Δούδλεϋν, κρύψας τὰς ἀπαντήσεις τοῦ Ρεΐζ Ἐφέντου καὶ Λαφερονaὶ εἰς τὰς προτάσεις του περὶ τοῦ νέου τρόπου τῆς εἰρηνοποιήσεως, ἐκ μέρους τοῦ Σουλτάνου, καὶ καθυπέβαλε τὰ νέα σχέδια ἐφαρμογῆς τῆς συνθήκης, ἤκουσε παρὰ τοῦ Λόρδου αὐτοῦ ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ ἐφαρμοζομένην τὴν συνθήκην καὶ ὑπὸ τῶν πέντε Δυνάμεων δι' ἐκστρατείας κατὰ θάλασσαν καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν Δαρδανελλίων· διότι τοῦτο μόνον ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ πᾶν κίνημα τῆς Ρωσσίας διὰ ξηρᾶς, τῆς ὁποίας ἡ μέχρι τοῦδε μετριοφροσύνη εἶναι μεγάλη. Διὸ ὁ Μετερνὶχ ἀπαντῶν τὰς 21/12 Φεβρουαρίου 1828 εἰς τὰ περὶ τούτων γραφέντα παρὰ τοῦ Ἐστερχάζη, ἔγραφεν αὐτῷ.—«Ποῦ εἶναι αὕτη ἡ Ρωσσικὴ μετριοφροσύνη; Τὸ νὰ ἐπιτύχῃ τὶς μὲ μικρὰν δαπάνην καὶ ἄνευ ὑλικοῦ τινος κινδύνου τοσαύτας ὠφελείας καὶ ἐκτὸς τούτου καὶ τὴν φήμην μεγάλης μετριοφροσύνης, τοῦτο εἶναι κέρδος σημαντικόν. Ἡ Ρωσσία ὑπεκρίθη τὸ μέρος της λαμπρά. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸν πρακτικὸν ὅρον περὶ ἑνώσεως τῶν πέντε Δυνάμεων, ἡ Αὐστρία δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ τὰς ἀρχὰς, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ συνθήκη τῆς τριπλῆς συμμαχίας, καὶ δὲν δύναται νὰ παραιτηθῇ τῶν παραδόσεων τῆς ἀκραδάντου πολιτικῆς της· διότι τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ὑποσκάψῃ τὴν πρώτην βάσιν τῆς ὑπάρξεως ἑαυτῆς. Τὴν θυσίαν ταύτην ἠρνήθη νὰ προσφέρῃ ἡ Αὐστρία καὶ πρὸ τῆς συνθήκης· πολὺ δὲ ὀλιγώτερον δύναται νὰ προσφέρῃ νῦν, ὅτε ἡ συνθήκη ἐναυάγησεν, ὅτι ματαίως ἔγειναν τόσαι ἀπειλαὶ, καὶ τοσαῦτα ἀναγκαστικὰ

μέτρα, καὶ ὅτι θὰ ἀποβῇ ἄνευ σκοποῦ καὶ οὐσιώδους ἀποτελέσματος καὶ ὁ τώρα ἀποκλεισμὸς τῶν Δαρδανελλίων, ὡς πρότερον ἀπέβη ἡ ναυμαχία ἐν Νεοκάστρῳ. Ὅθεν σκοπιμώτερον εἶναι νὰ ἐμμένωσι στερεοὶ οἱ σύμμαχοι εἰς τὰς κυρίας βάσεις τῆς συνθήκης, ν' ἀφήσωσι κατὰ μέρος πάσας τὰς ἀρχὰς, καὶ οὐδαμῶς λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν περίπτωσιν πολέμου, νὰ συμφωνήσωσι μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσσίας περὶ τῶν μέσων, μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν νὰ συνεννοηθῶσι περὶ τῆς εἰρηνοποιήσεως αὐτῆς.

Ἀλλ' ἅμα κατὰ τὸν Ἰανουάριον 1828 ἐγνώσθη εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ φρικώδης πρόσκλησις τῆς Πύλης πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς διὰ τοῦ Χὰτ Σερὶφίου τῶν 8|20 Δεκεμβρίου, καὶ τὸ ὁποῖον περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διπλωματῶν κατὰ τὸν Ἰανουάριον 1828, ἡ Ρωσσία ἀνέπτυξε πᾶσαν δύναμιν ἀφ' ἑαυτῆς νὰ πράξῃ. Τὸ Χὰτ Σερίφιον ἔλεγε πρὸς τοῖς ἄλλοις. — «Ἐὰν εἶναι ἀληθὲς, ὅπως παραδέχεται πᾶς νουνεχὴς, ὅτι οἱ Μωαμεθανοὶ φύσει μισοῦσι τοὺς ἀπίστους, ἀναμφισβήτητον εἶναι ἀφ' ἑτέρου ὅτι οἱ ἄπιστοι εἶναι οἱ φυσικοὶ ἐχθροὶ τῶν Μωαμεθανῶν, καὶ μάλιστα οἱ Ρῶσσοι, τῶν ὁποίων τὸ κράτος εἶναι ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς τῆς Πύλης. Ἀπὸ πεντήκοντα ἢ ἑξήκοντα ἤδη ἐτῶν τὸ κράτος τοῦτο οὐδεμίαν ἀφορμὴν πολέμου παραλείπει. Καὶ πρῶτον μὲν ὠφελούμενον ἐκ τῆς ὀλίγης τῶν γενιτσάρων πειθαρχίας, ἀπέσπασεν ἐπαρχίας τινάς. Νεωστὶ δὲ πάλιν ἐπεκίνησε τὴν ἐπανάστασιν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἐλπίζον νὰ ἐξαλείψῃ οὕτω τὸ ὄνομα τῶν Μωαμεθανῶν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Ἡ Πύλη ἐζήτησε νὰ κερδίσῃ καιρὸν συνωμολόγησε σὺν τοῖς ἄλλοις, πιεζομένη ὑπὸ δεινῶν περιστάσεων τὴν ἐπιζήμιον συνθήκην τοῦ Ἀκερμὰν, (ἡ ὁποία λέγει τὸ ρητὸν ὅτι ἐνίοτε πρέπει νὰ θεωρήσῃ τις τὴν ἔλαφον λέοντα) Αὕτη δὲ εἶχεν ἐκτελεσθῇ ἐν μέρει, καθ' ὃν χρόνον οἱ μηδέποτε χορτάσαντες Ρῶσσοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ νέος διοργανισμὸς τοῦ στρατοῦ ἦτο καρφίον εἰς τὰ ὀμμάτια των, ἀπήτησαν ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ν' ἀπελευθερωθῶσιν οἱ Γκιαούριδες Ἕλληνες· καὶ ἐπέφεραν εἰς Νεόκαστρον μὲ βδελυρωτάτην προδοσίαν τρομερὰν καταστροφήν. Καὶ μετὰ τὴν φανερὰν ταύτην κήρυξιν τοῦ πολέμου, ἄφησεν ἡ Πύλη, διὰ νὰ φθάσῃ ἡ κατάλληλος ἐποχὴ, διὰ νὰ περάσωσιν ἑβδομάδες τινὲς ὑπὸ διαφόρους προφάσεις, ὑποσχομένη παραχωρήσεις νὰ δοθῶσι πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐὰν προσκυνήσωσι. Παρ' ἐλπίδα ὅμως ἐπιμένοντες οἱ Πρέσβεις εἰς τὰς ἀπαιτήσεις των ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἐγκατέλιπον τὴν πρωτεύουσαν. Πρέπει λοιπὸν ἡ ἰσχυρὰ Πύλη νὰ ἀτιμάσῃ τὴν ἱερὰν της θρησκείαν

φοβουμένη τὸν πόλεμον; Τοιαῦτα δὲν διδάσκουσι τοὺς Μωαμεθανοὺς αἱ ἱεραί των βίβλοι. Οἱ πρόγονοί των οὐδέποτε εἰς καμμίαν μάχην ἐμέτρουν ἐχθρούς, ἀλλὰ φονεύσαντες πολλὰς χιλιάδας ἀπίστων, ἐκυρίευσαν μὲ τὴν σπάθην των τοῦτο τὸ ἄμετρον Κράτος. Ἐὰν αἱ Δυνάμεις ἐπιμένωσιν εἰς τὰς συνθήκας των καὶ ἐγερθῶσιν ἅπασαι κατὰ τῶν πιστῶν, τότε καὶ οἱ πιστοὶ ἐνθυμούμενοι τὸν λόγον τοῦ Προφήτου, «ὅτι ὅλοι οἱ ἄπιστοι εἶναι ἓν »καὶ μόνον ἔθνος» θὰ ἐγερθῶσι σωρηδὸν νὰ ὑπερασπισθῶσι τὴν Πύλην.»

Ἐδικαιολόγει ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης τὴν σκληρὰν ταύτην γλῶσσαν, δι' ἧς τὸ ἔγγραφον ἐξεφράζετο οὕτω βαρβάρως κατὰ Χριστιανῶν καὶ ἰδίως κατὰ τῶν Ρώσσων. Ὡμολόγει αὐτὸς ὅτι ἡ Πύλη μὴ ἔχουσα παρ' οὐδενὸς νὰ ἐλπίσῃ, καὶ ἀναγκαζομένη νὰ μὴ φεισθῇ τι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, μετεχειρίσθη γλῶσσαν τραχεῖαν ἐξ ἐπίτηδες, τὴν ὁποίαν μόνην καταλαμβάνουσιν οἱ Μωαμεθανοί. Ἐπίτηδες ἠθέλησε, νὰ φανερώσῃ τοὺς πλαγίους σκοποὺς τῆς Ρωσσίας διὰ ν' ἀκυρώσῃ τὴν συνθήκην τοῦ Ἀκερμάν. Διὸ ὁ Σουλτάνος βαρυνθεὶς εἰς μίαν συνθήκην, ἥτις δὲν ἦτον ἄλλο εἰμὴ αἱ ἐπέκεινα 60 ἐτῶν συνομολογήσεις προσωρινῆς ἀνακωχῆς ὅπλων πρὸς ὄφελος τῆς Ρωσσίας διὰ νὰ δίδηται ἀφορμὴ εἰς νέας ῥήξεις πολέμου, ἠπατήθη καὶ τώρα ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς εἰρηνοποιήσεως. Διὸ δικαιοῦται καὶ αὐτὸς νὰ ἀναιρέσῃ τὴν ἀπάτην, ἢ κάλλιον νὰ μεταχειρισθῇ τὴν αὐτὴν ἀπάτην, ἐπειδὴ ὠφελιμώτερον εἰς αὐτὸν εἶναι νὰ ἐξοδεύσῃ πρὸς κατατρόπωσιν τοῦ ἐχθροῦ του τὰ μεγάλα ποσὰ τῆς ἀποζημιώσεως, παρὰ νὰ δώσῃ αὐτὰ ἐπὶ ἐνισχύσει τοῦ ἐχθροῦ καὶ βλάβῃ ἑαυτοῦ. Κατὰ τὰς διακηρύξεις ταύτας εὐθὺς ἀπηγορεύθησαν οἱ ῥαγιάδες τὸ νὰ μετοικῶσιν ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Διετάχθησαν ὅλοι οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρμενοκαθολικοὶ νὰ λάβωσι κατοικίαν εἰς τὰς Τουρκικὰς συνοικίας τῆς πόλεως, ἢ εἰς τὰ χωρία τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου. Τοῦτο δὲ ἐγένετο κατὰ συνέπειαν τοῦ Ρωσσοπερσικοῦ πολέμου, καθ' ὃν Ἀρμένιοι καὶ πατριάρχαι αὐτῶν ἐσυμπάθουν πρὸς τὴν Ρωσσίαν, καὶ ὁ Πατριάρχης Ἐτσιμιαζὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐριβὰν ἔμελλε κατὰ τὴν συνθήκην μὲ τὴν Περσίαν τῶν 9 Φεβρουαρίου 1828 νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν Ρωσσίαν. Προσεκαλοῦντο δὲ καὶ αἱ ἄγριαι φυλαὶ Κούρδων καὶ Δρούσων νὰ λάβωσιν ὅπλα κατὰ τῶν ἀπίστων Ρώσσων. Ἐρωτώμενος δὲ ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης παρὰ τοῦ Αὐστριακοῦ Πρέσβεως διὰ τὰ προληφθέντα περὶ τῶν Ἀρμενοκαθολικῶν μέτρα τῆς Πύλης, ἀπεκρίνατο εἰρωνικῶς, ἵνα ἀποδειχθῇ κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Γουλεμινὼτ κατὰ τὴν

συνέντευξιν τῶν 13 Νοεμβρίου, ὅτι ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ ῥα-γιάδων καὶ Ἀρμενοκαθολικῶν, οἵτινες δὲν γνωρίζουσι τὸν Ρωμιὸν Πατριάρχην, ἀλλὰ τὸν Πάπαν.

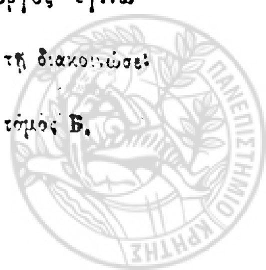
Ἀλλ' ἅμα ἐγνώσθη τὸ Χὰτ Σερίφιον τοῦ Σουλτάνου καὶ ἡ σκληρὰ γλῶσσα αὐτοῦ, δι' οὗ ἠκύρωνε ἡ Πύλη τὴν συνθήκην τοῦ Ἀκερμὰν, ἐκήρυττε φανερῶς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσσίας, ἐδίωκεν ἐξ ὅλης τῆς Τουρκίας τοὺς Ρώσσους ὑπηκόους καὶ ἐνεργοῦσεν εἰς Ἀσίαν κατὰ Ρωσσίας, ἐξάπτουσα τὸν θρησκευτικὸν φανατισμὸν τῶν ἀγρίων φυλῶν, εὐθὺς διὰ τοῦ Πρίγγιπος Λιέβεν ἐκοινοποίει πρὸς τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον τῶν τριῶν συμμάχων ἀμεταθέτους ἀποφάσεις. Ἔλεγε δὲ τὸ Ρωσσικὸν Μανιφέστον.—«Ἡ Πύλη ὑπερεπήδησεν ἐσχάτως τὰ ὅρια τῆς ὑπομονῆς τοῦ Κζάρου. Τὰ νέα ἐν Τουρκίᾳ προσκόμματα κατὰ τῆς ναυτηλίας, ἡ ἀποπομπὴ τῶν Ρώσσων ὑπηκόων, αἱ προτροπαὶ πρὸς τὴν Περσίαν νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσσίας, ταῦτα πάντα κατέστησαν βαρύτερον τὸ φορτίον τῶν προλαβουσῶν βλαβῶν. Ἡ τελευταῖα δὲ προκήρυξις πρὸς τοὺς Πασάδες, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Πύλη ἀκυρόνει τὴν συνομολογηθεῖσαν συνθήκην τοῦ Ἀκερμὰν, καὶ προσκαλεῖ ὅλους τοὺς Μωαμεθανοὺς νὰ λάβωσιν ὅπλα κατὰ τῆς Ρωσσίας τοῦ ἀσπόνδου ἐχθροῦ παντὸς πιστοῦ Μωαμεθανοῦ, εἶναι κήρυξις πολέμου, ἥτις οὐδὲν ἄλλο ἀφίνει εἰς τὴν Ρωσσίαν νὰ ἐκλέξῃ εἰμὴ τὸν πόλεμον. Ὡς πρὸς τοῦτο τὰ δίκαια τῆς Ρωσσίας εἶναι ἀναμφισβήτητα καὶ ἀνεξάρτητα πάσης διαπραγματεύσεως μεταξὺ τῶν συμμάχων. Τὰ Ρωσσικὰ στρατεύματα θὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰς Παραδουναβίους Ἡγεμονίας. Ὁ Αὐτοκράτωρ παραιτούμενος ὡς καὶ πρότερον ἀπὸ πᾶσαν κατάκτησιν, δὲν θὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα, πρὶν ἢ λάβῃ τὰς ἐγγυήσεις πάσας περὶ τῶν Ρωσσικῶν συμφερόντων, πάντα τὰ ὑποσχεθέντα προνόμια ὑπὲρ τῶν Χριστιανικῶν λαῶν τῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν του, καὶ τὰς ἀποζημιώσεις διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου καὶ διὰ τὰς συμβάσας ζημίας εἰς τοὺς ὑπηκόους του. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Ἰουλίου, ὁ Αὐτοκράτωρ θὰ διατηρήσῃ τὴν αὐτὴν διαγωγὴν, τὴν ὁποίαν ἤθελε τηρήσῃ ἐν περιπτώσει Ρωσσικοῦ πολέμου. Ἡ Ρωσσία δηλαδὴ θὰ μεταχειρισθῇ τὰ μέτρα της πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σκοπῶν τῆς συνθήκης, ὡς συναπεφασίσθησαν μὲ τοὺς συμμάχους. Πρὸς δὲ τούτοις ἡ εἰλικρίνεια ἀναγκάζει τὸν Αὐτοκράτορα νὰ κάμῃ τὴν παρατήρησιν, ὅτι, ἀφοῦ ἅπαξ ἀναγκασθεὶς νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα, θεωρεῖ ἑαυτοὺς ὑποχρεωμένους νὰ ἐφαρμῶσι τὴν συνθήκην. Οἱ σύμμαχοι ἔχουσι πρὸς τοῦτο πᾶσαν δυνατὴν ἐλευθερίαν. Ἐὰν μὲν παραδεχθῶσι τὰς 25]6 Ἰανουαρίου προτάσεις τοῦ Αὐτοκράτορος, τότε τὰ λη-

φθέντα μέτρα ὑπὸ τῆς Ρωσσίας αἰτιολογοῦνται διὰ τῆς κοινῆς συνθήκης. (1) Ἐὰν δὲ προτιμῶσι νὰ βοηθήσωσι τὴν Ρωσσίαν μόνον διὰ τῆς ἠθικῆς των συνδρομῆς, δύνανται νὰ πράξωσι καὶ τοῦτο. Ἐὰν δὲ τέλος οὔτε τὴν μίαν ἀπόφασιν λάβωσιν οὔτε τὴν ἄλλην, τότε ἡ Ρωσσία ἔχουσα ὑπ' ὄψιν μόνον τὰ ἰδικά της συμφέροντα θὰ ἐφαρμώσῃ μόνη τὴν συνθήκην.»(2)—Ταὐτοχρόνως δὲ ἔγραψεν ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Πρωσσίας 28|16 Φεβρ. ἐκφράσας ἐλπίδα ὅτι ὁ Βασιλεὺς δὲν θὰ διστάσῃ νὰ παραδεχθῇ τὸ δίκαιόν του καὶ νὰ ἐκφράσῃ πρὸς τὰς ἄλλας Αὐλὰς τὴν γνώμην του ταύτην, ἤθελε δὲ συνεργήσῃ πρὸς τὸν Βασιλέα ὁ πρίγγιψ Γουλιέλμος, ὅπως ἀλλάξῃ πολιτικὴν συντείνουσαν εἰς τοὺς ἀντιθέτους σκοποὺς τῆς Αὐστρίας. Ἀπήντα δὲ καὶ ὁ Νελσερὼδ εἰς τὸ ὑπόμνημα τῆς Αὐστρίας ἀπορρίπτων διὰ περιποιητικῶν μὲν, ἀλλ' ὁπωσοῦν δηκτικῶν ἐκφράσεων τὰς προτάσεις τῆς Αὐστρίας, ἥτις παρωργισμένη διὰ τὸν κηρυχθέντα πόλεμον κατὰ τῆς γείτονος Τουρκίας, ἐθεώρει ἀδιέξοδον πορείαν τὴν ἐπάνοδον τῶν ἀρχῶν τῆς ἱερᾶς συμμαχίας.

Διὰ ταῦτα ὁ Μετερνὶχ ἐπροσπάθησε νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐν Λονδίνῳ ἕρπουσαν δυσπιστίαν κατὰ τῆς Ρωσσίας, ἢ νὰ διαλύσῃ τὰς διακοπείσας συνδιασκέψεις τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου τῶν τριῶν συμμάχων, καὶ διασχίσῃ πράγματι τὴν συνθήκην τοῦ Ἰουλίου. Συνεπὴς ἐκτελεστὴς λοιπὸν ὁ Ἐστερχάζης τοιαύτης ῥαδιούργου πολιτικῆς, ἔλεγε πρὸς τὸν δοῦκα Οὐελιγκτῶνα πρωθυπουργὸν, ὅτι ἡ διαγωγὴ τῆς Ρωσσίας δὲν συνᾴδει πρὸς τοὺς ὡραίους αὐτῆς λόγους, δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον τῆς ἐπιβάλλει ἡ συνθήκη τοῦ Ἰουλίου· ἡ δὲ εἰρήνη τῆς Εὐρώπης ἐξαρτᾶται, ἐὰν παραδεχθῇ ἡ Ἀγγλία ὁλοσχερῶς τὴν γνώμην τῆς Ρωσσίας· διότι ἐκ τῆς ὑπερισχύσεως τῆς Ἀγγλικῆς γνώμης, ὁ πόλεμος ὑποστηρίζεται, ἢ ὄχι. Ὅθεν χρήσιμον νῦν τὸ ἀνακτοβούλιον τοῦ ἁγίου Ἰακώβου νὰ μεταχειρισθῇ γλῶσσαν ἔντονον κατὰ τῆς Ρωσσίας, νὰ προβῇ εἰς μέτρα δραστήρια, ὅπως θέσωσι φραγμὸν εἰς τὴν Ρωσσίαν, ἥτις ἔφθασεν ἤδη ἀκωλύτως νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς φιλοδόξους καὶ κατακτητικοὺς σκοπούς της, καὶ νὰ ὑπερισχύσῃ εἰς τὴν Εὐρώπην· ἡ δὲ Αὐστρία εἶναι πρόθυμος νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ διὰ τῆς ἠθικῆς καὶ στρατευτικῆς δυνάμεώς της, οἱονδήποτε κίνημα ἡ Ἀγγλία ποιήσῃ κατὰ τῆς Ρωσσίας. Ἀλλ' ὁ δοὺξ ὑπουργὸς ἐγίνω-

(1) Αἱ προτάσεις αὗται εἶναι αἱ ῥηθεῖσαι πρότερον ἐν τῇ διακοινώσει τῶν 25|6 Ἰανουαρίου, ἃς ὅρα ἀνωτέρω.

(2) Ἐξελήφθη τὸ μανιφέστον ἐκ τοῦ Gervinus ἀνωτ. τόμος Β.

σκεν ὅτι οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἤθελεν ἔχει ἡ Ἀγγλία ἐκ τῆς Αὐστριακῆς συμμαχίας,, τῆς ὁποίας ὁ στρατὸς ἔβλεπεν ὅτι ἐὰν ἡ Ἀγγλία ἀπεσπᾶτο τῆς Ρωσσίας, ἡ συνθήκη τοῦ Ἰουλίου, διεθραύετο, καὶ ἡ Γαλλία, ἣν διεύθυνε ἤδη τὸ ὑπουργεῖον Μαρτινιὰκ ὑποστηρίζον τὰς φιλελευθέρους ἀρχὰς καὶ φανερῶς ἐνδεικνύον τὸν φιλελληνισμόν του, βεβαίως ἤθελεν ἀποχωρισθῇ τῆς Ἀγγλίας καὶ ῥιφθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Ρωσσίας. Τοῦτο ἀναφανδὸν ἐκήρυττε ὁ Λαφερονaὶς, ὅστις ἀκολουθῶν τὰ ἴχνη τοῦ Σατοβριὰν ὑπεστήριζεν ἐν τῷ ἀνακτοβουλείῳ ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας εἶναι κλιμένη πρὸς τὸ μέρος τῆς Ρωσσίας. Καὶ διὰ ταῦτα ἡ Γαλλία παραδεχθεῖσα ἀδιστάκτως τὰς ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου Ρωσσικὰς προτάσεις τοῦ Λιέβεν ὑπὲρ Ἑλλάδος, ὡς ἱκέτευεν ὁ Κυβερνήτης Καποδίστριας, ἐκδηλῶν τὰς αἰτήσεις του πρὸς τὸν Λαφερονaὶς, ἐδείχθη προθυμοτάτη νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος διὰ σημαντικῶν χρηματικῶν μέσων καὶ στρατοῦ πρὸς ἐκδίωξιν τοῦ Ἰβραὴμ ἐκ τῆς Πελοποννήσου. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Λαφερονaὶς ἀπέστειλεν ἐμπορικὸν πράκτορα τὸν Ἰουσερὼ Σαινδενὴ εἰς Ἀγγλίαν, ἵνα προτρέψῃ αὐτὸν νὰ δεχθῇ τὰς Ρωσσικὰς προτάσεις τοῦ νὰ ἐπαναλάβωσιν ἐν Κερκύρᾳ τὰς συνδιασκέψεις των ὑπὲρ Ἑλλάδος, καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῆς συνθήκης τοῦ Ἰουλίου οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ διατρίβοντες τότε τρεῖς πληρεξούσιοι τῶν συμμάχων πρὸς τούτοις νὰ μὴ ἐμποδισθῇ ἡ Ρωσσία τοῦ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὰς Παραδουναβίους Ἡγεμονίας. Ἡ δὲ Γαλλία προσφέρεται ἑτοίμως μετὰ τῆς Ἀγγλίας διὰ στρατοῦ νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ ὅτι ἐπὶ τούτῳ προβαίνει εἰς ἐξοπλισμοὺς ἡ Γαλλία. Ἐβεβαίωνε δὲ καὶ τὸν Μετερνὶχ ὁ Λαφερονaὶς ὅτι ἡ Γαλλία, ἐὰν ἀποχωρισθῇ ἡ Ἀγγλία τῆς συνθήκης θὰ ἐνεργήσῃ μόνη της μετὰ τῆς Ρωσσίας κατὰ Τουρκίας ὑπὲρ Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς συνθήκης τοῦ Ἰουλίου.

Ὁ ὑπουργὸς λοιπὸν Οὐελιγκτὼν, βλέπων τοιαύτας προθέσεις τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Ρωσσίαν, ἔκρινε συμφερώτερον νὰ μὴ ἀναμιχθῇ μετὰ τῆς Αὐστρίας, ἀλλὰ συσχετίζων τὴν Ἀγγλίαν ἐπὶ τὸ πλεῖον πρὸς τὴν Γαλλίαν κατὰ τὴν λύσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος καὶ δεσμεύων αὐτὴν εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς Ἀγγλίας νὰ δεσμεύσῃ τὴν Ρωσσίαν μὲ τὴν δέσμευσιν τῆς συμμάχου ταύτης Δυνάμεως ἥτις τοσοῦτον δρομαίως παρηκολούθει τὴν Ρωσσίαν εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. Ἐπὶ τούτῳ ὁ λόρδ Δουδλεὺς, ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τότε, ἀπέστειλε διαδήλωσιν πρὸς τὸ Γαλλικὸν ἀνακτοβούλιον διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Πρίγγιπος Πολινιὰκ κατὰ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Γαλλικοῦ ὑπουργείου, εἰς τὸ νὰ

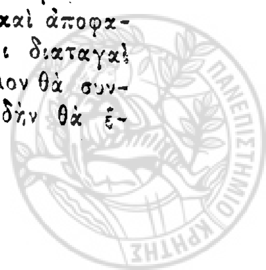
καθέξῃ ἡ Ρωσσία τὰς ἡγεμονείας. Ἐπρόσθετε δὲ εἰς τὴν δήλωσιν ὅτι τὸ ληφθὲν μέτρον τῆς Γαλλίας, ὅπως ἀποσταλῶσι στρατεύματα εἰς Πελοπόννησον τῶν δύο ἐθνῶν, καὶ ἐξώσωσι τὸν Ἰβραΐμην βιαίως ἐκ Πελοποννήσου, θὰ θεωρηθῇ παρ' ὅλων τῶν Δυνάμεων ὡς διακήρυξις πολέμου κατὰ τῆς Τουρκίας ἐκ μέρους τῶν τριῶν συμμάχων καὶ οὕτω θὰ ἐπισπεύσωσι τὸν πόλεμον καὶ τὰ φιλόδοξα σχέδια, ἃ διακαῶς ἐπιθυμεῖ ἡ Ρωσσία, ἐνῷ εἰς τοιαύτην περίστασιν ἡ Ἀγγλία θέλουσα νὰ διατηρήσῃ εἰρήνην καὶ φιλίαν πρὸς τὴν Πύλην θὰ ἀναγκασθῇ νὰ συνδράμῃ αὐτήν. Ἀλλ' ὁ Λαφεροναὶς ἀπήντα εἰς τὴν διαδήλωσιν τοῦ Δούδλεϋ, ὅτι ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις, οὐδόλως ἀπατᾶται εἰς τοὺς λόγους τῆς Ρωσσίας περὶ κατοχῆς. Οἱ ἐξοπλισμοὶ τῆς Γαλλίας ἀποβλέπουσι τὸν πόλεμον ἐν Ἀλγερίᾳ. Ἐλπίζει δὲ ὅτι αἱ δύο Δυνάμεις θὰ συμφωνήσωσιν ὅσον τάχιστα περὶ τῶν μέτρων, ὅσα θὰ ληφθῶσι περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος. Διὸ τὴν εὐστάθειαν τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Ρωσσίαν, ἰδὼν ὁ λόρδ Δούδλεϋ διεβίβασεν ἀπάντησιν πρὸς τὴν διακήρυξιν τῆς Ρωσσίας τῶν 26/14 Φεβρουαρίου καὶ ἔλεγεν.—«Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας δὲν θέλει νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας εἰς τὸ νὰ ἐξετάσῃ μόνος τὴν φύσιν τῶν παραπόνων του κατὰ τῆς Πύλης, καὶ νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον, ἂν καὶ λυπῆται ἐπὶ τούτῳ. Δὲν δύναται ὅμως καὶ ἐκ μέρους του, ὥστε νὰ παρακινηθῇ διὰ τὴν απόφασιν ταύτην τῆς Ρωσσίας εἰς τὸ νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὰς ἀρχάς του. Ἡ Ρωσσία καλῶς γνωρίζει τίνος ἕνεκα ἡ Ἀγγλία κηρύττεται ἐναντία πάσης ἐνόπλου ἐπεμβάσεως εἰς τὸ Τουρκικὸν Κράτος. Ἡ εὐεργετικὴ ἐπιρροή, τὴν ὁποίαν τὸ κίνημα τοῦτο τῆς Ρωσσίας ἤθελεν ἐπιφέρει εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν ἤθελεν εἶναι ἀνταξία τῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους θὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἡ Ἀγγλία μετέχουσα τοιαύτης ἐπεμβάσεως ἤθελεν βαδίσει πορείαν ἐναντίαν τῆς μέχρι τοῦδε περιεσκεμμένης πρὸς τὴν Δύναμιν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν δὲν ἠθέλησεν οὔτε νὰ ἐξολοθρεύσῃ, οὔτε νὰ ταπεινώσῃ, ἀλλὰ μόνον νὰ ὁδηγήσῃ. Πολλαὶ δυσχέρειαι διὸ ἤθελον πηγάσῃ ἐκ τοιαύτης διαγωγῆς τῆς Ρωσσίας ὡς πρὸς τὰς μελλούσας κοινὰς ἐνεργείας τῶν τριῶν Δυνάμεων. Αὗται ἤθελε καταστήσωσιν ἀδύνατον τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης κατὰ τὸ πνεῦμα, μὲ τὸ ὁποῖον συνωμολογήθη· ἡ δὲ ἐκλογὴ τῶν μέσων πρὸς κοινὰς ἐπιχειρήσεις ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τῶν συζητήσεων τῶν τριῶν Δυνάμεων· διότι ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία διὰ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου ἀναγκάζονται ἢ νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν Ρωσσίαν, ἢ νὰ παραιτηθῶσι τῆς κοινῆς συμπράξεως πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης τοῦ Λονδί-

νου. Ἡ Ρωσσία διὰ τῆς συνθήκης αὐτῆς εὑρίσκεται δεδεμένη μὲ τὰς ἄλλας Δυνάμεις ὡς πρὸς τὴν εἰρηνοποίησιν, ἣν κυρίως σκοπεύει ἡ συνθήκη, ὡς ἔτι καὶ πρὸς τὰς ἀφιλοκερδεῖς διασαφήσεις, ὅτι δὲν θὰ κινήσῃ τὸν πόλεμον σκοπεύουσα νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς χώρας της. Εὔχεται δὲ ἡ Ἀγγλία, ὥστε ὁ μετὰ τὸν πόλεμον ἀναφανεὶς ἰσχυρώτερος, νὰ μὴ ἐπεμβάλῃ εἰς τὸν ἀσθενέστερον καταντήσαντα διὰ τὰς θυσίας καὶ ἀποζημιώσεις, αἵτινες δυνατὸν νὰ ἀπειλήσωσι τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὕπαρξιν.»

Ἐκφρασθεὶς οὕτως ὁ Δούδλεϋς ἐδείκνυε πασιδήλως ὅτι, ἡ πολιτικὴ τοῦ δουκὸς Οὐελιγκτῶνος ἐθεώρει τὸν Ρωσσικὸν πόλεμον ἀντιδρῶντα εἰς τὰς κοινὰς ἐνεργείας τῶν τριῶν συμμάχων πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης· διότι ἐὰν ἡ Ρωσσία ἐπολέμει τὴν Πύλην ἐπ' οὐδενὶ αὐτῆς σκοπῷ καὶ διὰ τὴν κατάργησιν τῆς συνθήκης τοῦ Ἀκερμάνου, ἀπεμακρύνετο ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἀνατολῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου, ἐπειδὴ ἠνοίγετο πορεία πολέμιος καὶ οὐχὶ εἰρηνοποιός. Ὅθεν ἐνέκρινε νὰ παρακινήσῃ τὴν Γαλλίαν νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ συνθήκη τῆς εἰρηνοποιήσεως διὰ τῆς συμμαχίας μόνον Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, καὶ νὰ ἀφήσωσι τὴν Ρωσσίαν μεμονωμένην, ἐὰν ἐνήργει τὸν πόλεμον. Ὁ Μετερνὶχ θεωρήσας ταῦτα, ἐσκέφθη τὴν περίστασιν κατάλληλον εἰς τὴν πολιτικήν του, ὅπως διαρρήξῃ ταχύτερον τὴν συμμαχίαν μὲ τὸ νὰ προσκολληθῇ μὲ τὰς Δυτικὰς Δυνάμεις, καὶ νὰ ὑποδείξῃ εἰς τὴν Ρωσσίαν ὡς σφαλερὸν τὸ κίνημα τοῦ πολέμου. Ἐπὶ τούτῳ παρεκάλεσε τὸν Αὐτοκράτορα Φραγκῖσκον καὶ ἔγραψεν ἰδιόχειρον ἐπιστολὴν τὰς 24]5 Ἀπριλίου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Νικόλαον. Δι' αὐτῆς δὲ ἐπροσπάθει νὰ πείσῃ αὐτόν, ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὸ σωτήριον σύστημα τῆς γενικῆς συμμαχίας, πέραν τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἕτερον ὑπάρχει, εἰμὴ ὁ ἀναπόφευκτος ὄλεθρος. Ἠρνήθη δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Αὐστριακοῦ συναδέλφου του, συνδιαλεχθεὶς περὶ αὐτῆς μετὰ τοῦ Πρέσβεως τῆς Αὐστρίας ἐν Πετρουπόλει κόμητος Ζίχη. Στερεὰν ἀπόφασιν ἔδειξεν ἐπιχειρήσεως πολέμου ἡ Ρωσσία κατὰ τῆς Τουρκίας, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ Τουρκία κατὰ Ρωσσίας· διότι ἡ Πύλη παρακινουμένη ὑπὸ τοῦ Μετερνὶχ διὰ τοῦ Αὐστριακοῦ Πρέσβεως νὰ δώσῃ τὴν ρητὴν διασάφησιν, ὅτι θὰ μείνῃ πιστὴ εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ Ἀκερμάνου, ἀπήντα ὅτι· «θὰ μείνω πιστὴ εἰς τὰς ὑποχρεώσεις αὐτάς, ἐὰν ἡ Ρωσσία μὴ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα καὶ τὰς ὑποθέσεις τῶν ραγιάδων.» Δὲν προσήγετο πρὸς τούτοις εὐκόλως εἰς τὰς συναφείας τοῦ Μετερνὶχ ὁ δοὺξ Οὐελιγκτών, ὅστις, καίτοι διὰ τοῦ λὸρδ Ἀβερδὴν ἀντικατέστησε τὸν παραιτηθέντα Δούδλε-

ὢν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν, ὅπως καθαρίσῃ τὸ ἀνακτοβούλιον ἐκ τῶν Οὐΐγγων ἀπομακρύνων τὸν Οὐσκισσὸν, τὸν Γράντ, τὸν Παλμερστῶνα, περιεκυκλοῦτο καὶ ἐπηρεάζετο ὑπὸ μισορώσσων, τουρκοφίλων καὶ μισελλήνων ἀνδρῶν, οἵτινες παρώθουν τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν εἰς ὑποστηρίξεις τῆς Τουρκίας, καὶ χαλαρώσεις ἢ μᾶλλον ἐκμηδενίσεις τῶν σκοπευομένων παρὰ τῆς συνθήκης ὑπὲρ Ἑλλάδος. Ἀλλ' οὔτε ἠδύνατο πλέον νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὰς ἐνστάσεις τοῦ Γαλλικοῦ ἀνακτοβουλίου, τὸ ὁποῖον οὐδόλως ἔστεργε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης διὰ τῶν δύο μόνων Δυτικῶν Δυνάμεων τῆς συμμαχίας ὡς ἤθελεν ὁ Οὐελιγκτὼν, ἀλλ' ἐπιμόνως ἐζήτει τὴν ἀπὸ κοινῆς συνεργείας καὶ τῶν τριῶν συμμάχων ταχεῖαν διεξαγωγὴν πάσης ὑπὲρ Ἑλλάδος εἰρηνοποιήσεως, καὶ τὴν ἐπὶ τούτῳ ἀμέσως ἀποστολὴν τοῦ Στραγφὼρδ Κάνιγγ εἰς Κέρκυραν πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ἀπὸ πολλοῦ διακοπεισῶν συνεδριάσεων. Τοιαύτην διαγωγὴν τῆς Γαλλίας ὑπεστήριξε καὶ ἡ Πρωσσία διὰ τῆς ἐγκυκλίου της τῶν 29/10 Ἀπριλίου. Δι' αὐτῆς ἐδηλοῦτο ὅτι ἡ Πρωσσία συμμορφοῦται καθ' ὅλα μὲ τὰς εὐχὰς τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας, καὶ συνεβούλευε ρητῶς τὴν διατήρησιν τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου, καὶ τὴν ἐξακολούθησιν τῶν συνδιασκέψεων. Τοιαῦτα συμβάντα ἰδὼν ὁ Μετερνὶχ, ἃ ἤθελε νὰ ἐμποδίσῃ, ἐπληγώθη καιρίως.

Ἡ Ρωσσία ἐντούτοις κατὰ σχέδιον τοῦ Καποδιστρίου διὰ τοῦ πρίγγιπος Λιέβεν ἐκοινοποίει τῇ 29]10 Ἀπριλίου πρὸς τὰς δύω συμμάχους, ὅτι ἐπιμένει εἰς τὴν συνθήκην. Δι' αὐτῆς ἔλεγεν «Εἶναι ὑποχρεωμέναι ὅλαι αἱ ὑπογράψασαι Δυνάμεις νὰ ἐνεργήσωσι τὴν εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος. Ἑνώνει δὲ τὸν στόλον της ἐπὶ τούτῳ μὲ τὰς τῶν ἄλλων δύο συμμάχων ἐν τῇ Μεσογείῳ, ὡς θέλει καὶ ἡ Γαλλία, ἐν κοινῇ ἐνεργείᾳ. Ἐὰν δὲ ἡ Ἀγγλία εὑρίσκῃ προσκόμματα πρὸς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς κοινῆς τῶν τριῶν συμμάχων συμπράξεως, αἴρονται ταῦτα ὑπ' αὐτῆς τῆς συνθήκης· διότι αὕτη προβλέπει τὸν πόλεμον, καὶ προβλέπει ἐνταυτῷ τὴν μεμονωμένην θέσιν τῆς Ρωσσίας ἀπέναντι τῆς κοινῆς θέσεως τῶν τριῶν Δυνάμεων. Ὅθεν θέλει διαταχθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ ἐν Μεσογείῳ Ναύαρχος Ἀϋδὴν νὰ ἐξασκήσῃ τὰ δικαιώματα τοῦ πολέμου μετὰ μεγίστης μετριοπαθείας, καὶ νὰ συμμορφοῦται κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις του, ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν δύο ἄλλων Ναυάρχων. Ἅμα ὅμως οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Δυνάμεων ἐν τῇ συνδιασκέψει των συμφωνήσωσι καὶ ἀποφασίσωσιν ὡρισμένον τι σχέδιον, αἱ προσωριναὶ αὗται διαταγαὶ θὰ ἀντικατασταθῶσι μὲ ἄλλας διαταγὰς, αἵτινες μᾶλλον θὰ συνᾴδωσι πρὸς τὴν θέσιν τῶν συμμάχων. Ὁ Κόμης Ἀϋδὴν θὰ ἐ-

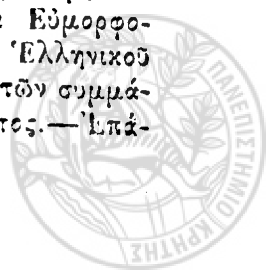
νώσῃ πάντα τὰ μέτρα του πρὸς ἐκεῖνα τῶν δύο συναδέλφων του, καὶ θὰ ὁρίσῃ τρόπον τινὰ τὰ δικαιώματα τῆς ἐμπολέμου δυνάμεως, ἐξαιρουμένης τῆς περιπτώσεως ἐπιθέσεως ἢ ἄλλης τινὸς κατεπειγούσης ἀνάγκης.» —Ἐκ τοιαύτης διακοινώσεως τῆς Ρωσσίας πεισθεὶς ἢ μᾶλλον ἀναγκαζόμενος ὁ δοὺξ Οὐεκιγκτὼν, ἐνεῖδεν ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐξέλθῃ τῆς κοινῆς συνεργείας τῶν τριῶν Δυνάμεων, οἵαν ὥριζεν ἡ συνθήκη, καὶ ὅτι ἡ κήρυξις τοῦ Ρωσσικοῦ πολέμου ἐκ μόνης τῆς Ρωσσίας δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τὴν συνθήκην τῶν 6 Ἰουλίου. Ἐντεῦθεν ὡμολόγησεν ὅτι ἐπιμένει εἰς αὐτὴν, καὶ ἀφίνεται ἐλευθέρα ἡ Ρωσσία μεμονωμένη νὰ ἐνεργήσῃ τὸν πόλεμον διὰ τὰ Ρωσσικὰ συμφέροντα, τὰ παραβιασθέντα ὑπὸ τῆς Πύλης καταλυσάσης τὴν συνθήκην τοῦ Ἀκερμάν. Διὸ ὁ λὸρδ Ἀβερδὴν, πρωθυπουργὸς, διεκοίνωσε πρὸς τὸν Πρίγγιπα Λιέβεν τὰς 25]6 Ἰουλίου, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἐδέχθη τὴν ρωσσικὴν πρότασιν τοῦ ν' ἀποβάλῃ ἡ Δύναμις ἐκείνη τὸν ἐμπόλεμον χαρακτῆρα Δυνάμεως κατὰ τὴν Μεσόγειον, ὅτι ὁ Πρίγκιψ Λιέβεν προσκαλεῖται ν' ἀναλάβῃ ἀμέσως τὴν ἐπιοῦσαν τὰς διακοπείσας συνεδριάσεις τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου τῶν τριῶν συμμάχων, ὁ δὲ Στραγφὼρδ Κάνιγγ, διετάχθη ν' ἀπέλθῃ εἰς Κέρκυραν. Ἀκολούθως ἡ ἐν Λονδίνῳ συνδιάσκεψις τῇ 20[2 Ιουλίου ἔγραψε πρωτόκολλον, καὶ διώρισε τὰς πεμφθησομένας ὁδηγίας πρὸς τοὺς ἐν Κερκύρᾳ πληρεξουσίους των καὶ πρὸς τοὺς Ναυάρχους. Κατὰ δὲ τὴν συνεδρίασιν αὐτῆς τῶν 7]19 Ἰουλίου ὁ δοὺξ Οὐελιγκτὼν ἀνεγνώρισε τὴν ἀνάγκην τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐκστρατείας, τὴν ὁποίαν ἡ Ἀγγλία ἐπροτίμησε νὰ ὑποστηρίξῃ μόνον διὰ τοῦ στόλου της. Οὕτω τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος εὐωδόθησαν κατὰ τὰς εὐχὰς τοῦ ἔθνους, καὶ ἐτελεσφόρουν κατὰ τὰς μερίμνας παρὰ ταῖς Αὐλαῖς καὶ προβλέψεις τοῦ μεγαλόνοος Κυβερνήτου Καποδιστρίου εἰς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΥΠΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ.

Κατάστασις τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Καποδιστρίου.—Προκήρυξις τοῦ Κυβερνήτου.—Σύστασις τοῦ «Πανελληνίου» καὶ μόρφωσις τῆς Κυβερνήσεως.—Ἀμοιβαῖαι προσαιτήσεις Κυβερνήτου καὶ Ἁρμοστοῦ τοῦ Ἰονίου Κράτους Ἄδαμ..—Κυβερνήτου ἀντιτάξεις εἰς τὰς ἐκστρατείας τοῦ Ἰβραΐμου καὶ τὰ κινήματα τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου.—Ἔλευσις εἰς Ἑλλάδα Βιάρου Καποδιστρίου καὶ Γενατᾶ καὶ διοργανισμὸς τῶν δικαστηρίων. —Προσπάθειαι Κυβερνήτου ὑπὲρ τῆς Σάμου.—Ὁ νέος Ρωσσικὸς πόλεμος καὶ τὰ ἀποφασισθέντα ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματας.—Δυσχέρειαι τοῦ Κυβερνήτου διὰ τὸν Ρωσσικὸν πόλεμον.—Πολιορκία ἐσχάτη Ἀθηνῶν καὶ Μεσολογγίου.—Θάνατος Ἄστυγγος.—Σύνοδος Κυβερνήτου καὶ τῶν τριῶν Ναυάρχων ἐν Ζακύνθῳ.—Συνθήκη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ περὶ ἀναχωρήσεως Ἰβραΐμου.—Ἔλευσις Γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ κένωσις Πελοποννήσου ἐκ Τούρκων.—Αἴτησις πληροφοριῶν παρὰ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ συνεδρίου τῶν πληρεξουσίων.—Τὸ ἐν Κερκύρᾳ συνέδριον μετατίθεται εἰς Πόρον.—Πρωτόκολλον τοῦ συνεδρίου κατὰ τὰς 4 Νοεμβρίου.—Ἐπιθέσεις Ἑλλήνων κατὰ Τούρκων εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα.—Αὐγουστῖνος Καποδίστριας τοποτηρητὴς εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα κατὰ τὴν Στερεάν.—Ὁ Ἁρμοστὴς Ἄδαμ παραπονεῖται κατὰ τῶν πραττομένων ἐν Στερεᾷ καὶ βλαπτόντων τὸ Ἰονικὸν ἐμπόριον.—Ἀποζημείωσις παρὰ τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἕνεκα τῆς διαλύσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ.—Ὁ στρατάρχης Ὑψηλάντης στρατεύει εἰς Ἀττικήν, καὶ συνέργειαι Εὐμορφοπούλου.—Μάχη ἐν Πέτρᾳ, ἡ τελευταία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, καὶ παράδοσις Ἀθηνῶν.—Διαφωνία τῶν συμμάχων ἐπὶ τῆς λύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος.—Ἐπά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

νοδος τῶν Πρέσβεων Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκ Πόρου.

Ο Κυβερνήτης πατήσας τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος, εὗρεν αὐτὴν ψυχορραγοῦσαν, τὴν Στερεὰν ὑποτεταγμένην, ὀλίγους στρατιώτας μόνον εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν, καὶ τούτους ἐν ἀταξίᾳ καὶ ἀπειθείᾳ. Ὁ Ἰβραῒμ ἀκόμη διέμεινεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ μόνα φρούρια κατείχοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Μονεμβασία, Ναύπλιον, Κόρινθος, Γραμβοῦσα, καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου. Τὰ φρούρια ἦσαν εἰς χεῖρας τῶν Ρουμελιωτῶν, οἵτινες κατεχρῶντο καὶ σώματα καὶ χρήματα τῶν ἐνταῦθα Ἑλλήνων. Πανταχοῦ κατεκράτει ἀναρχία, καὶ ἐξαιρέτως ἐν Ὕδρᾳ διὰ τὴν φιλαρχίαν τῶν προὐχόντων. Η Κυβέρνησις δὲν ὑπῆρχε εἰμὴ κατὰ τύπον· δολοφονίαι, κλοπαὶ, ἁρπαγαὶ, βίαι, καὶ ὅλα τὰ κακουργήματα ἐπράττοντο ἀναφανδὸν καὶ ἀτιμωρητί. Οὔτε ἰδιώτης, οὔτε ἀρχηγὸς μικρὸς ἢ μέγας ὑπήκουεν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς λεγομένης Κυβερνήσεως καὶ τοὺς ἐκδιδομένους νόμους. Πρὸ πάντων ἡ πειρατεία τῶν Ἑλλήνων κατεμάστιζε τὸ Αἰγαῖον, καὶ καθ' ἡμέραν ἕνεκα τούτου, πρόξενοι, πράκτορες καὶ Ναύαρχοι Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι κατηγόρουν, καὶ ἐμέμφοντο Ἕλληνας καὶ Κυβέρνησιν διὰ τὰς πειρατείας. Ὁ Γάλλος Λεμπλὰν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀμιλτὼν ἤθελον νὰ κατακαύσωσι τὴν Αἴγιναν, ἐὰν μὴ ἐλάμβανον χρήματα δι' ἀποζημιώσεις τῶν πειρατευθέντων ὑπηκόων. Ὁ Κυβερνήτης ἀναλαβὼν τὰς ἡνίας ἐξέδωκε τὴν ἑξῆς προκήρυξιν.—«Αἰγίνῃ 20 Ἰανουαρίου 1828.—Ἐὰν ὁ θεὸς μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν ;—Εὐχαριστῶ τὸν θεὸν ὅτι ἔφθασα τέλος ἐν μέσῳ ὑμῶν, καὶ εἰς ὑμᾶς εὐγνωμονῶ βαθύτατα διὰ τὴν χαρὰν, μεθ' ἧς με ἐδέχθητε καὶ τὴν ἀπεριόριστον ἐμπιστοσύνην, ἣν με δεικνύετε. Καὶ ἔτι μὲν δὲν ἦλθε καιρὸς νὰ σᾶς ἐμφανίσω ὁλοσχερῆ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀφοσιώσεως καὶ φιλοπατρίας μου. Ἀλλ' ὅταν οἱ ἀντιπρόσωποί σας, ἐννόμως συνεστῶτες εἰς ἐθνικὴν συνέλευσιν, γνωρίσωσι τὰς δοθησομένας εἰς αὐτοὺς ἐκθέσεις μου, τότε θέλετε βεβαιωθῆ, ἐλπίζω, ὅτι ὁ μόνος σκοπὸς τῶν περιηγήσεων καὶ τῶν κόπων μου ἀπὸ τοῦ Μαΐου μηνὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους ἦτο νὰ ἐκβάλω τὴν πατρίδα μας ἀπὸ τὴν ἀθλίαν μόνωσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται, καὶ νὰ τῆς προμηθεύσω τάχιον τὰς ὠφελείας, ὅσας τῇ ὑπόσχεται ἡ Λονδίνειος συνθήκη τὰς 5 Ἰουλίου, ἔτι δὲ καί τινα βοηθήματα χρη-

ματικὰ παρὰ τῶν ὑπογραψασῶν τὴν συνθήκην ταύτην τῶν Δυνάμεων.

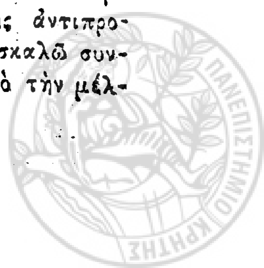
»Αἱ τιμαὶ δὲ αἱ ἀποδοθεῖσαι εἰς τὴν σημαίαν μας τῇ 12 τοῦ παρόντος μηνὸς, καὶ αἱ ἐκλάμψασαι περὶ τὴν καθίδρυσιν τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως, σᾶς γίνονται ἐχέγγυοι, ὅτι, ἂν ὁ ρηθεὶς σκοπὸς δὲν κατωρθώθη ἀκόμη, δὲν θέλει ὅμως ἐπιβραδύνῃ, ἀφ' οὗ ἡ ἐσωτερικὴ Κυβέρνησις, δυνατὴ γενομένη διὰ τῶν νόμων, σᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τὰς μάστιγας τῆς ἀναρχίας, καὶ σᾶς φέρῃ βαθμηδὸν εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν ἐπανάρρωσιν.

»Καὶ τότε μὲν θέλετε παρέξῃ εἰς τοὺς συμμάχους βασιλεῖς τὰ πιστὰ, ὥστε μηδὲ νὰ ἀμφιβάλλωσι περὶ τῆς προθυμίας σας εἰς τὸ νὰ δειχθῆτε ἄξιοι τῆς εὐεργετικῆς προαιρέσεως, ἥτις καὶ τὴν συνθήκην ὑπηγόρευσε τῆς 6 Ἰουλίου καὶ τὸ ἀειμνημόνευτον ἔργον τῆς 8 (20) Ὀκτωβρίου.

»Πρὶν ὅμως γείνῃ ἡ τοιαύτη μεταβολὴ, οὐδένα λόγον ἔχετε νὰ ἐλπίζητε μήτε τὰ βοηθήματα ὅσα ἐζήτησα διὰ σᾶς, οὔτε ἄλλο τι τῶν ἀναγκαίων εἰς σύστασιν τῆς ἐσωτερικῆς εὐταξίας καὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἀξιοπιστίας σας.

»Λυποῦμαι ὅτι ἡ συνέλευσις τῆς Τροιζῆνος δὲν ἔδωκε εἰς τὸ βουλευτικὸν σῶμα τὴν ἀναγκαίαν ἰσχὺν πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συγκαλεσθῇ νέα συνέλευσις πρὸ τοῦ ἀπριλίου μηνὸς, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μένουσα στάσις τῶν πραγμάτων παρατεινομένη κινδυνεύει νὰ ἐκλείψῃ τὸ πᾶν, καὶ νὰ σᾶς κάμῃ, νὰ χάσετε τὸν ἱερὸν καρπὸν τόσων ἀνδρειοψύχων ἀγώνων καὶ καρτερικῶν μόχθων καὶ θυσιασμῶν, πεπεισμένος ὅτι πρὸ πάντων ἐπιθυμεῖτε νὰ δρέψετε τὸν καρπὸν τοῦτον, καὶ πληροῦντες τὴν προσδοκίαν τῶν συμμάχων Δυνάμεων νὰ δικαιώσητε τὸ περὶ ἡμᾶς μέλημα τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης· διὰ ταῦτα, πράττων τὸ ἐπ' ἐμοὶ, τὴν συγκάλεσιν νέας ἐθνικῆς συνελεύσεως παρασκευάζω διὰ τὸν ἀπρίλιον μῆνα. Μέχρι δὲ τότε παραδέχομαι, καὶ συνιστῶ εἶδός τι προσωρινῆς Κυβερνήσεως σύμμορφον μὲ τὰς κειμένας ἀρχὰς παρὰ τῶν συνελεύσεων τῆς Ἐπιδαύρου, τοῦ Ἄστρους, καὶ τῆς Τροιζῆνος.

»Ἐκλέξας δὲ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς Κυβερνήσεως, ἀφοῦ συνεβουλεύθην τό τε βουλευτικὸν σῶμα καὶ τὴν γνώμην τῶν ἐμπειροτέρων ἐξ ὑμῶν, προσμένω τὴν ὑποστήριξιν καὶ παρ' αὐτῶν καὶ παρὰ πάντων, ὅσοι ποτὲ εἰς τὴν τιμὴν ὑψώθησαν τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας διὰ τῶν ψήφων τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τοὺς προσκαλῶ συνεταίρους καὶ εἰς τὰ ἔργα καὶ εἰς τὸ ὑπεύθυνόν μου ὑπὸ τὴν μέλλουσαν κρίσιν τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως.

»Ὁ δὲ βίος μου ὅλος, καὶ ἡ πολιτεία ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη, καὶ ἡ παρὰ πολλῶν τῆς Εὐρώπης τόπων ἐπιβραβευομένη μοι εὔνοια, σᾶς ἐγγυῶνται ὅτι σκοπὸν ἄλλον δὲν θέλουσιν ἔχει αἱ πράξεις μου, εἰμὴ νὰ σᾶς φυλάττω ἀπὸ τὰς καταχρήσεις αὐτεξουσίου Κυβερνήσεως, βάλλων ὑμᾶς ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν νόμων »

Ἀφοῦ ἔδωκε τὸν ὅρκον ὁ Κυβερνήτης, συνέστησε βουλὴν τὸ «Πανελλήνιον» ἐξ 26 μελῶν. Ταύτης διῄρεσε τὰς ἐργασίας εἰς τρία τμήματα διοικητικὸν, οἰκονομικὸν καὶ δικαστικὸν, καὶ ἐκανόνισε τὰς ἐργασίας ἑκάστου. Κατεγίνετο εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς διοικήσεως, διῄρεσε τὸ κράτος εἰς διοικήσεις, καὶ ταύτας εἰς δημογεροντίας. Κατέστρεψε τὴν πειρατείαν, ἐσύστησεν ἀστυνομίαν εἰς πάντα δῆμον, διωργάνισε τὸν στρατὸν κατὰ χιλιαρχίας, ἐπεμελήθη τὴν ἐφοδίασιν τῶν φρουρίων, διωργάνισε τὸν στόλον θέσας ἀρχιναύαρχον τὸν Μιαούλην. Συνήγαγεν ἀκολούθως τὰ ὀρφανὰ, καὶ κατέστησε τὸ ἐν Αἰγίνῃ ὀρφανοτροφεῖον· διωργάνισε σχολεῖα, ὑγειονομεῖα καὶ ταχυδρομεῖα. Ἐπεμελήθη τὴν ἀνάκτησιν ναῶν, καὶ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ κλήρου, προετοιμάσας συμφωνίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας μὲ τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Διὰ ταῦτα ἀπελάμβανε τὰς εὐφημίας καὶ τὰς εὐλογίας ὅλου τοῦ ἔθνους, εὐφημούμενος ἀγαθὸς πατὴρ, καλὸς κυβερνήτης καὶ ἐπωνυμούμενος μπαρμπαγιάννης, καὶ καπετὰν Γολέτας παρὰ τοῦ ἁπλοῦ λαοῦ, ὅστις παρ' αὐτοῦ εὗρεν ἄσυλον, ἑστίας τροφὴν, ἐνδυμασίαν, καὶ πᾶσαν θεραπείαν τῶν δεινῶν. Γράφων δὲ πρὸς τὸν Βιάρον εἰς Κέρκυραν, ἔλεγε.—«Τώρα καταγίνομαι εἰς τὴν αναμόρφωσιν τῆς Κυβερνήσεως. Δὲν σὲ λέγω τοὺς κόπους καὶ τὰς μεγάλας δυσκολίας, ἃς πρέπει νὰ νικήσω, διὰ νὰ ἐκβάλλω τὸ δυστυχὲς τοῦτο ἔθνος ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα καὶ ἀταξίαν, ὅπου τὸ ἐβύθισαν πόλεμος, ἀναρχία, καὶ ἀφροσύνη επταετής. Ἀλλ' ὅμως δὲν ἀπελπίζομαι καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἐμπιστοσύνη, ἃ μὲ δεικνύει ὁ λαὸς, μὲ προμηνύουσι καλλίστην ἔκβασιν, φθάνει νὰ μᾶς δοθῶσιν αἱ βοήθειαι, τὰς ὁποίας ἐζήτησα παρὰ τῶν συμμάχων Δυνάμεων ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός. Καὶ ἐπειδὴ μὲ τὰς ὑπεσχέθησαν ἐξαγορευτὰ, καὶ θέλουν ἐπιταχύνει τὴν πλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως, διὰ τοῦτο κυρίως κάμνω τὴν εἰς Μελίτην ἀποστολήν. Ἔγραψα τῷ στρατηγῷ Τζῶρτς, ἀποκρινόμενος εἰς τὰς ἐκθέσεις καὶ τὰ μερικὰ γράμματά του. Ἔκαμα, καὶ θέλω κάμει πᾶν ὅ,τι κρέμαται ἀπὸ ἐμὲ, διὰ νὰ τὸν καταστήσω οἷον, νὰ ἀποτελειώσῃ τάχιον τὰ καλῶς ἀρχινημένα διὰ τῆς κυριεύσεως τοῦ Βασιλαδίου, καὶ νὰ συμμαζευθῇ ἐπαναγωνιζόμενος ὅλως πρὸς τὴν κατόρθωσιν τούτων πρῶτον. Τοῦ πα-

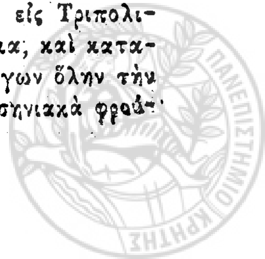
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ρέστησα δὲ ὡς καὶ σύ, ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς δὲν δύνασαι πλέον νὰ συντρέχῃς ὡς πρότερον εἰς καταρτισμὸν τῶν ἐπιχειρησεών του, ἀλλὰ πρέπει περὶ πάντων νὰ κοινολογῆτε μετὰ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἐδῶ ἔχομεν δεινὴν ἔλλειψιν νομικῶν, καὶ ὅμως θέλομεν χρειασθῆ νὰ συζητῶμεν συχνὰ μετὰ τῶν Ναυάρχων δημοσίου τε καὶ ἐμπορικοῦ δικαίου, καὶ τοῦτο διὰ νὰ γείνῃ μὲ ὄφελος καὶ τιμὴν τοῦ τόπου, πρέπει νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ δικαστήρια συνεστῶτα κατὰ τύπους μὴ Μουσουλμανικούς, καὶ φερέγγυα τῆς ἐννομότητος τῶν ἀποφάσεών της. Βλέπεις λοιπὸν ὅτι θέλεις προσκαλεσθῆ νὰ ἔλθῃς εἰς Ἑλλάδα, καὶ νὰ φέρῃς μετὰ σοῦ ἄνδρας ἱκανοὺς ν' ἀναλάβωσι καὶ διανύσωσι δικαστικὴν ὑπηρεσίαν, χωρὶς νὰ λογαριάσωμεν ἐπί τινα καιρὸν μισθοληψίαν ἀξίαν λόγου. Περὶ τούτων θέλω σὲ γράφει πλατύτερον διὰ τοῦ πλοιάρχου Γιαννίτση.—Ὑστερόγραφον. Τὸ γράμμα μου δὲν ἐκίνησε, ἐπειδὴ ἐπρόκρινα νὰ τὸ δώσω εἰς τὸ Ἀγγλικὸν βρίκιον, δι' οὗ γράφω τῷ στρατηγῷ Ἀδὰμ, καὶ παρὰ τῆς ἐξοχότητός του θέλεις τὸ λάβῃ μετὰ τοῦ παρόντος ὑστερογράφου. Καὶ ἐλπίζω πολὺ ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Ἀδὰμ, τὸν ὁποῖον αἰτῶ προσωρινῶς 10,000 τάλληρα, ὑποσχόμενος νὰ τὰ ἀποδώσω, λαβὼν τὰ παρὰ τῶν συμμάχων Δυνάμεων ἐπαγγελθέντα μοι βοηθήματα. Οὕτως ἐγὼ τὸ ὀφειλόμενον ἐκτελῶ, τὸ δὲ λοιπὸν ὁ θεὸς τελέσει. Θέλεις ἴδει ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς μου πρὸς τὸν Κ. Εὐνάρδον ποίαν χρῆσιν κάμνω τῶν 2, 000 φράγκων, ἃ μοὶ ἔστειλε διὰ τοὺς πτωχούς. Σπούδασον δὲ καὶ σὺ νὰ μὲ προμηθεύσῃς ἀπὸ Κερκύρας ἢ Ζακύνθου μίαν καλὴν ποσότητα γεωμήλων διὰ νὰ σπείρωσιν εἰς τὰ χωράφια, ὁποῦ ἑτοιμάζω. Προσμένω καὶ ἄλλο ἀπὸ Λιβερποὺλ, ἀλλ' ἴσως ἀργοπορήσῃ, καὶ δεν ἔχομεν καιρὸν νὰ χάνωμεν. Ὅθεν ἂν δυνηθῇς νὰ μοῦ εὕρῃς τὴν καλὴν ποσότητα στεῖλεμέ την τάχιον. Γράφω εἰς Σύραν διὰ νὰ μάθω πόση εἶναι ἡ χρηματικὴ ποσότης ἡ φερθεῖσα καὶ ἀποτεθεῖσα ἐκεῖ παρὰ τῶν δανειστῶν, καὶ ἀνυπομόνως ὁπωσοῦν περιμένω τὴν ἀπόκρισιν. Θέλω δὲ σὲ γράψει λεπτομερέστερον μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἢ διὰ τοῦ πλοιάρχου Γιαννίτση, ἢ διά τινος πολεμικοῦ πλοίου. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀνταπόκρισίς μας μὲ Κέρκυραν καὶ διὰ Κερκύρας μὲ Ἰταλίαν ἐμβαίνει ὅσον οὔπω εἰς τάξιν, διότι ὁ στρατηγὸς Ἀδὰμ τὸ θέλει ὅσον ἐγὼ, θέλει ἠμπορῇς νὰ μὲ γράφῃς εὐκολώτερα καὶ εὐτακτότερα.»

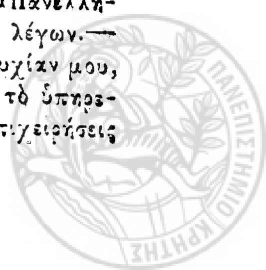
Ἐπειδὴ ὁ Ἁρμοστὴς Ἄδαμ τὸ δάνειον τῶν 10,000 ταλλήρων δὲν ἤθελε νὰ ψηφίσῃ ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις τοῦ Ἰονίου, ὁ Κυβερνήτης ἔχων ἀνάγκην τροφῶν, ἐπρομηθεύθη ἐκ Μάλτας διὰ τοῦ κυρίου Κοντοσταύλου δύο φορτία σίτου ἀξίας 25,000 ταλλήρων,

καὶ παρέδιδεν ὡς ἐνέχυρον, ὅλα τὰ ἐν Κερκύρᾳ κτήματα αὐτοῦ. Ἐπερίμενε δὲ ἀπὸ τῆς Κυβερνήτεως τὴν προμήθειαν· διότι ἤθελε διὰ μηνιαίαν δαπάνην 100,000 δίστηλα. Καὶ διὸ ἀναγκαζόμενος, πάλιν ἀπήτει παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ δάνειον 100,000 ταλλήρων ἐκ τοῦ Ἰονικοῦ ταμείου, ὃ ἔμελλε νὰ ἐξοφλήσῃ ἐκ χορηγημάτων τῶν Δυνάμεων. Ἀλλ' ὁ Ἁρμοστὴς οὐδὲν ἐκοινοποίει πρὸς τὴν Ἰόνιον Γερουσίαν. Ἔπεμψε δὲ πρὸς αὐτὸν εἰς Αἴγιναν τὸν γραμματέα τῆς Γερουσίας Μπαΐνς μὲ ἐπιστολὴν κοινοποιοῦσαν, ὅτι πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς συνθήκης τῶν 6 Ἰουλίου, καὶ κατάπαυσιν τοῦ πολέμου εἰς Ἀνατολὴν, μετέβη εἰς Μεθώνην, καὶ συνωμίλησε μὲ τὸν Ἰβραΐμην, ὅπως οὗτος παύσῃ τὸν πόλεμον, καὶ ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Πελοποννήσου. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἰβραΐμης ἀπεκρίνετο, ὅτι ὠφείλει νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Σουλτάνου, καὶ ν' ἀνακαλεσθῇ παρὰ τοῦ πατρός του, ἀπέστειλε τὸν κύριον Κράντωκ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, νὰ συνομιλήσῃ περὶ τῆς μεταβιβάσεως μὲ τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν. Ἐπεκαλεῖτο δὲ ὁ Ἁρμοστὴς τὴν προσοχήν του εἰς ἀτόπημά τι, ὃ ἔπραξαν Μανιᾶται τινὲς, πατήσαντες τὸ ἔδαφος τῶν Κυθήρων, καὶ ληστεύσαντες τοὺς ἐγκατοίκους, ὡς ἀνέφερεν ὁ ἔπαρχος Κυθήρων. Καὶ ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἔμελλε νὰ λάβῃ μέτρα, ὅπως διατηρῶνται αἱ φιλικαὶ σχέσεις τῶν δύο Κρατῶν, ἀπηγορευομένης πάσης ληστείας ἢ λαθρεμπορίας, καὶ διατηρουμένης τῆς ὑγειονομικῆς τάξεως. Ἀπήντα δὲ ὁ Καποδίστριας αὐτῷ. —«Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἀγωνίζεται, ἵνα ἐκβαλθῶσιν οἱ Τοῦρκοι ἐκ τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν ἐτελεσφόρησεν, ἔγραψε πρὸς τοὺς Ναυάρχους τῶν συμμάχων εἰς Μάλταν, καὶ παρακαλεῖ τὸν Ἁρμοστὴν νὰ διευθύνῃ τὰ πρὸς αὐτοὺς γράμματα. Συνωμίλησε πρὸς τούτοις μὲ τὸν ἀπεσταλμένον Μπαΐνς, ὅπως τακτοποιηθῇ ἡ ἀνταπόκρισις μεταξὺ Ἑλλάδος, Ἰονίων Νήσων, καὶ Ἰταλίας. Διέταξε νὰ γίνῃ αὐστηρὰ ἀνάκρισις, ὅπως τιμωρηθῶσιν οἱ ληστεύσαντες τοὺς Κυθηρίους Μανιάται πειράται, αἵτινες ἦσαν ἐντὸς μύστικου Ὑδραίου, τὸ ὁποῖον ἔπραξε αὐτὰς τὰς κακουργίας εἰς τὰ παράλια τῆς Μεσσηνίας, καὶ ἔγραψε πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Μάνης, ὅτι ὑποστηριζόμενος εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ πολεμικοῦ πλοίου, νὰ φέρωσιν ἀποτέλεσμα καλὸν πρὸς σύλληψιν καὶ κόλασιν τῶν κακούργων.

Ἐντούτοις ὁ Ἰβραΐμης ἀδιαφορῶν εἰς τὰς παρατηρήσεις τῶν Ναυάρχων καὶ τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ, ἐκστρατεύει εἰς Τριπολιτσᾶν μὲ 15,000 καὶ καταδαφίσας τὸ περιτείχισμα, καὶ κατακαύσας τὰ δημόσια καὶ τὰς οἰκίας, ἀνεχώρησεν ἐξάγων ὅλην τὴν ἐκεῖ φρουρὰν καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρού-

ρια, καὶ κατακόψας ὑπὲρ τὰς 60,000 ἐλαίας. Ὁ Κυβερνήτης τοῦτο μαθών, ἐπέβη εἰς τὸ δίκροτον «Οὐχρσπὶτ», καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ Γαλλικῆς φρεγάτας ἐχούσης τὸν Λεμπλὰν καὶ μὲ μίαν ἄλλην Ρωσσικήν, ἔρχεται εἰς Ναύπλιον, καὶ εὐθὺς διατάσσει τὸν μὲν Κολοκοτρώνην νὰ ἐκστρατεύσῃ, παραφυλλάτων τὰ κινήματα τοῦ Ἰβραΐμ, τὸν δὲ Γρίβαν μὲ 300 νὰ ἀγωνισθῇ ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Τσώρτσ εἰς Βόνιτσαν. Καὶ ἐπιθέσας στρατάρχην τὸν Ὑψηλάντην, διώρισε νὰ συγκοινωνῇ μὲ ὅλους τοὺς στρατηγοὺς καὶ ὁπλαρχηγοὺς πρὸς εὐόδωσιν τῶν ἐπιχειρημάτων εἰς Ἀκαρνανίαν. Κατέστησε δὲ φροντιστήριον εἰς Πόρον διὰ τροφάς, καὶ ἐπηγρύπνει αὐτός, μήπως συμβῶσιν αἱ αὐταὶ καταχρήσεις ἐπὶ τῆς πρώην πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου, ὅτε ἐπώλουν εἰς Ἰθάκην καὶ Ζάκυνθον τὰς τροφάς, αἱ ὁποῖαι τοῖς ἐστέλλοντο μὲ τόσας δυσκολίας, καὶ κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Κυβερνήτου, ὅτε καὶ οἱ ἰχθύες ἔγινον ἀντικείμενον τοιαύτης ἀνόμου κερδοσκοπίας. Ἐντεῦθεν ἐκανόνιζε τὴν ναυτιλίαν τῶν ἐμπορικῶν πλοίων, καὶ ἠσφάλισεν ἐμπορίαν καὶ ἰδιοκτησίαν ἐμπόρων καὶ πλοιάρχων. Κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ ὁ μὲν Μιαούλης πλέων μὲ τὸ δίκροτον «Ἑλλάς», ὃ ἐγκατέλειψεν ὁ Κόχραν καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Ἀγγλίαν, κατεδίωξεν ὅλα τὰ πειρατικὰ πλοῖα. Καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἐβύθισε, τὰ δὲ κατέκαυσεν. Ὁ δὲ ἀντιναύαρχος Σαχτούρης ἐμπόδισε τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα τοῦ νὰ ἐφοδιάσωσι τὴν Κρήτην, καὶ ἐνίσχυε τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν καὶ τῆς Ναυπάκτου. Ὑπὸ δὲ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιστρατήγου, διέθεσε πλοῖα ἐκ τῆς μοίρας, καὶ ἐμπόδιζαν τὴν εἰσαγωγὴν τροφῶν εἰς Πρέβεζαν. Τὸν ἀποκλεισμὸν δὲ τοῦτον ἀνεγνώρισεν ἡ Ἰονικὴ Κυβέρνησις, καὶ ἐξέδοτο προκήρυξιν εἰς τὸ Κράτος, ὅτι ἀπαγορεύεται τοῖς Ἰονίοις ὑπηκόοις πᾶσα πολεμικὴ ἐφοδίασις, καὶ ζωοτροφία πρὸς τὰ φρούρια Πρεβέζης, καὶ τοῦ κόλπου κατὰ τὸν παρόντα ἀποκλεισμόν, τὸν κηρυχθέντα ὑπὸ τῆς νομίμου Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Προσεκάλεσε δὲ ὁ Κυβερνήτης, καὶ ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα ὁ ἀδελφός του Βιάρος καὶ ὁ Ἰωάννης Γενατᾶς, θεωρούμενοι ὡς ἀναγκαῖοι διὰ τὰς νομικὰς γνώσεις των. Καὶ τούτους κατέστησε μέλη διαφόρων ἐπιτροπῶν, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὸν Γενατᾶν ἐπέτρεψε τὴν διοργάνωσιν δικαστηρίων κατὰ τύπον Εὐρωπαϊκόν. Ἐνῷ δὲ διωρίζοντο οἱ μισθοὶ τῶν ὑπαλλήλων, ὁ Κυβερνήτης παρῄτησε τὸν ὑπὸ τοῦ «Πανελληνίου» ψηφισθέντα μισθὸν ἐτήσιον εἰς 12,000 τάλληρα, λέγων.— «Ἐγὼ παραιτοῦμαι τὸν μισθὸν αὐτόν, καὶ νομίζω εὐτυχίαν μου, ἂν τὸ ἔθνος δυνηθῇ νὰ μὲ χορηγήσῃ τοὺς τρόπους νὰ τὸ ὑπηρετήσω ἀξίως τῶν εὐχῶν μου.»—Δὲν εὐδοκίμησαν αἱ ἐπιχειρήσεις

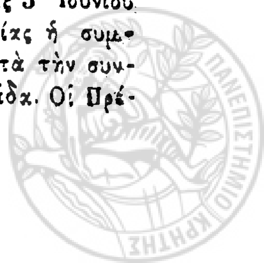
εἰς Χῖον καὶ Κρήτην. Ὁ Φαβιὲρ ἐπέστρεψεν εἰς Σῦρον, ἐκβιασθεὶς ἀπὸ τὰς προσκλήσεις τῶν συμμάχων, καίτοι ὁ Κυβερνήτης ἔπραξεν ὅ,τι ἠδύνατο ὑπὲρ τῶν ἐκστρατευσάντων. Κατηγορήθη δὲ ὁ Φαβιὲρ ὑπό τινων Χίων, ὡς αἴτιος τῆς ἀποτυχίας. Ἀλλ' ἐπιτροπὴ συγκειμένη ὑπὸ Χ. Κλονάρη, Ἐδουάρδου Μάσσωνος καὶ Γιαννατᾶ ἀπέλυσε τῶν κατηγοριῶν, καὶ διώρισε τὴν δημογεροντίαν νὰ πληρώσῃ ὅλα τὰ ἔξοδα. Καὶ τοῦτο ἔγεινε μία τῶν αἰτιῶν, δι' ἃς οἱ ἐν Σύρῳ ἔμποροι ἤρχισαν ν' ἀντιπολιτεύωνται τὸν Κυβερνήτην. Οἱ ἀποσταλέντες εἰς Κρήτην πρὸς ἐλευθέρωσιν αὐτῆς, οὐδὲν κατώρθωσαν. Ἐμποδίσθησαν ὅμως ὑπὸ τῆς μοίρας τοῦ Μιαούλη καὶ τοῦ Κανάρη θέλοντες νὰ ἀποβιβασθῶσιν εἰς Σάμον. Ἐνῷ δὲ οἱ Τοῦρκοι φοβηθέντες μὴ καύσωσι τὰ πλοῖά των οἱ Ἕλληνες, ἐπρότειναν διαλλαγήν, καὶ ἀπέστειλαν ἔξαρχον μὲ ἔγγραφα τοῦ Πατριάρχου, νὰ τοὺς προβάλῃ ὑποταγὴν μὲ ἀμνηστείαν, καὶ ὀκταετῆ ἀτέλειαν, οἱ Σάμιοι ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Δεριν̀ὺ ἔλεγε πρὸς τὸν Κυβερνήτην, ὅτι, θεωρῶ τὴν Σάμον ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος, συμβουλεύω νὰ ὑποχωρήσωσιν οἱ Σάμιοι εἰς τὰς προτάσεις του Διβανίου, καὶ νὰ ἀσφαλισθῶσιν, ὁ Κυβερνήτης ἀπήντα αὐτῷ 15 Ἀπριλίου 1828.

—«Θεωρεῖτε τὴν Σάμον κατά τινα πρᾶξιν διπλωματικήν, ἥτις τὴν ἀποκλείει ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἡ πρᾶξις αὕτη δὲν διεκοινώθη μέχρι τοῦδε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἑπομένως δὲν δύναμαι νὰ συναινέσω εἰς αὐτήν. Ἤθελον δὲ συναινέσει πραγματικῶς νὰ παρακινήσω τοὺς Σαμίους, νὰ κλείσωσι διὰ τῆς διοικήσεώς των εἰδικήν τινα σύμβασιν μὲ τὴν Πόλην, πλὴν αὕτη, καθὼς παρατηρεῖτε, δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ δεχθῇ τοιαύτην σύμβασιν. Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐπικινδυνεύσῃ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ μάλιστα, ὅτε ἡ παράγραφος Β τοῦ προσθέτου ἄρθρου τῆς συνθήκης τῶν 6 Ἰουλίου τὴν ἐπελπίζει ὅτι, αἱ ναυτικαὶ δυνάμεις τῶν συμμάχων, θὰ προφυλάξωσι, χρείας τυχούσης, τὴν Σάμον ἀπὸ πάντα κίνδυνον· διότι κατὰ τὴν εἰρημένην παράγραφον αἱ τρεῖς Αὐλαὶ θὰ συμπράξωσιν ὁμοῦ νὰ προκαταβάλωσι πᾶσαν σύγκρουσιν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων. Ὅθεν ἂν οὗτοι ἑτοιμάζωνται νὰ κατέλθωσιν εἰς Σάμον, διατί νὰ μὴ ἐλπίσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὅτι, ὑμεῖς, Κύριε Ναύαρχε, ὁ Κοδριγκτὼν καὶ ὁ Εὔδην θὰ θελήσητε δι' ὀλίγων πλοίων πολεμικῶν τὴν καταστροφήν της, καὶ νὰ τὴν προλάβετε δυνάμει τῆς πλέον ἀκριβοῦς ἐννοίας τῆς συνθήκης; Λαβὼν ἀναφορὰς ἀπὸ τὴν διοικητικὴν τῆς Σάμου καὶ ἀπὸ τὴν μικρὰν Ἑλληνικὴν δύναμιν, τὴν περιπλέουσαν τὰ παράλια τῆς

νήσου ἐκείνης, ἤθελον νὰ τὰς διακοινώσω πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς τοὺς συναδέλφους σας, ὅτι ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν σας. Συγχωρήσατέ με λοιπὸν νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μᾶς βοηθήσητε, καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω, δὲν ἐπικαλοῦμαι εἰμὴ τὰς βοηθείας, ὅσαι ὑπάρχουσιν εἰς τὴν πλέον ἀκριβῆ ἔννοιαν τῆς συνθήκης.»

Ἀλλ' ὁ Ρωσσικὸς πόλεμος εἰς δυσχερείας ἀπέρριψε τὰ ἔργα τοῦ Κυβερνήτου. Ἡ Ρωσσία τὰς 14 Ἀπριλίου 1828 ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ Τουρκίας. Ἔλεγε δὲ ἐν τῇ διακηρύξει ὅτι ἐξηντλήθη πᾶσα μετριοπάθεια τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅστις οὐδὲν ἄλλο ἐσκόπευσεν, εἰμὴ ν' ἀνανεώσῃ ἀποτελεσματικώτερον τὰς συνθήκας, καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἐπελθοῦσαν κρίσιν πρὸς εἰρηνοποίησιν τῆς Ἀνατολῆς. Θέλει δὲ ζητήσει ὁ Αὐτοκράτωρ ἀποζημιώσεις διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου καὶ διὰ τὰς ζημίας τῶν ὑπηκόων του. Τοῦτο δὲ γίνεται, ὅπως ἐλαττωθῇ τὸ θράσος καὶ ἡ ἀδικία τῆς Πύλης, ἥτις ἀεὶ βιαιοπραγεῖ ἐξάπτουσα τὸν φανατισμὸν τῶν Μωαμεθανῶν διὰ τοῦ Χὰτ Σερἰφίου της, τῶν 8 Δεκεμβρίου 1827, καὶ ἀθετοῦσα τὴν ἐν Ἀκερμάνῳ συνθήκην. Τὸν πόλεμον δὲ τοῦτον δὲν θὰ παύσῃ ἡ Ρωσσία, ἐὰν μὴ πραγματοποιηθῇ ἡ περὶ Ἑλλάδος συνθήκη. Ἡ Πύλη μόλις ἔμαθε τὴν διακήρυξιν, ἀνέστη αἴφνης ἐκ τῆς ἀπαθείας καὶ τοῦ φανατισμοῦ εἰς βῆμα, ὅπως δυνηθῇ νὰ διασκεδάσῃ τὴν πολεμικὴν θύελλαν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης εἶπεν ἐμπιστευτικῶς τὰς 25 Μαΐου πρὸς τὸν διερμηνέα τῆς Ρωσσικῆς Πρεσβείας ὅτι ἡ Πύλη ἀναγνωρίζει καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τὴν συνθήκην τοῦ Ἀκερμάνου. Ἵνα δὲ πλησιάσῃ πρὸς τοὺς δύο συμμάχους καὶ ἀποχωρίσῃ τὴν Ρωσσίαν ἐκ τῆς συνθήκης τοῦ Ἰουλίου ἔγραψε τὰς 14 Ἰουνίου πρὸς τοὺς Πρέσβεις τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, λέγων ὅτι καλὸν ἡ ἀποφασισθεῖσα ἐν Κερκύρᾳ συνδιάσκεψις περὶ εἰρηνοποιήσεως Ἑλλάδος νὰ μετατεθῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐκεῖ ἐπὶ παρουσίᾳ πληρεξουσίου τῆς Πύλης νὰ συζητήσωσι καὶ συναποφασίσωσι φιλικῶς καὶ εἰρηνικῶς ὅλα τὰ περὶ Ἑλληνικοῦ ζητήματος διαμφισβητούμενα ἄρθρα. Ἀλλ' ὁ Γουλεμινὼτ μόνος εὑρισκόμενος ἐν Κερκύρᾳ ἐννόησε τὸν σκοπὸν τοῦ Ρεῒζ Ἐφέντου πρὸς διαίρεσιν, καὶ ἠρνήθη δι' ἐπιστολῆς τῶν 2 Ἰουνίου. Τὸ δὲ ἐν Λονδίνῳ συνέδριον ἀπέρριψε τὴν μετάθεσιν τῆς ἐν Κερκύρᾳ συνδιασκέψεως εἰς Κωνσταντινούπολιν, συνεδριάσαν τὰς 20 Ἰουλίου.

Τὸ ἐν Λονδίνῳ συνέδριον τῶν τριῶν συμμάχων τὰς 3 Ἰουνίου ὑπέγραψε πρωτόκολλον, ὅτι ἀπεῖχε πάσης ἐχθροπραξίας ἡ συμμαχία ἐντὸς τῆς Μεσογείου. Οἱ δὲ τρεῖς σύμμαχοι κατὰ τὴν συνθήκην ὤφειλον νὰ στείλωσι πράκτορας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Πρέ-

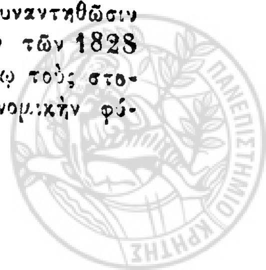
σβεις τῶν τριῶν Δυνάμεων νὰ συνέλθωσιν εἰς Κέρκυραν καὶ ἐκεῖ μένοντες ἢ μεταβαίνοντες ἀλλαχοῦ, νὰ συζητήσωσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων τὰ ὡρισμένα παρὰ τῆς συνθήκης, ἤτοι τὸν φόρον, τὴν ἀποζημίωσιν καὶ τὴν συμμέθεξιν τῆς Πύλης εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν. Συνῆλθον λοιπὸν οἱ Πρέσβεις ὁ Κάνιγγ, Ριπωπιὲρ καὶ Γουλεμινὼτ εἰς Κέρκυραν συσκεπτόμενοι, καὶ περιεμένετο ἐπιτροπὴ Τούρκων εἰς Κέρκυραν διὰ τὴν σύσκεψιν. Ἀλλ' ἐχρονοτρίβει αὐτή· καὶ ὁ μὲν πόλεμος ἐπροχώρει, ὁ δὲ Ἰβραΐμης κατέτρυχε τὴν Πελοπόννησον. Διὰ δὲ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ οἱ κάτοικοι μὴ δυνάμενοι ν' ἀναλάβωσι τὰ κτήματά των καὶ γεωργήσωσιν, ἐδεινοπάθουν ὑπὸ τῆς πείνης. Μολονότι ὁ Κυβερνήτης δὲν ἔπαυεν ἀδιακόπως τοῦ νὰ συνάγῃ ἐλεημοσύνας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐπρομηθεύετο φορτία σιταρίου καὶ γεώμηλα διὰ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Γεροστάθη καὶ Δήμα, καὶ ἐπρόφθανε τὰς τροφὰς τοῦ στρατοῦ τοῦ Τσῶρτς, καὶ διεμοίραζεν εἰς Ὕδραν, εἰς Ναύπλιον, Πόρον καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Πελοποννήσου, ὅπου ἐπίνων. Ἐξ ἄλλου μέρους ἔβλεπεν ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐκδιώξῃ τὸν Ἰβραΐμην ἐκ τῆς Πελοποννήσου, καθότι ἡ Πύλη ἀπέρριπτεν ἐκ νέου τὰς προτάσεις περὶ εἰρηνοποιήσεως, καὶ ἐπέμενεν εἰς τὸν πόλεμον μὲ τὴν Ρωσσίαν. Τὸ νὰ κινήσωσι δὲ τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα κατὰ τοῦ Ἰβραΐμου ἦτον ἀκατόρθωτον διὰ τὴν ἔλλειψιν χρημάτων. Διὸ ἔγραψε πρὸς τὸν Κόμητα Δελαφεροναί, καὶ ἐπέτυχε καὶ συνεκινήθη εἰς ἔλαιον ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Κάρολος Ι'. νὰ ἐπιχορηγῇ 500,000 φράγκων ἀνὰ μῆνα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, στρατὸς δὲ Γάλλων νὰ μεταβῇ εἰς Ἑλλάδα πρὸς ἀποκαθάρησιν αὐτονόμου Κράτους τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῶν Τούρκων Ἔκαμε δὲ καὶ τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας νὰ διορίσῃ 1,500,000 ρούβλια εἰς βοήθειαν. Ὁ ἐλθὼν Πρέσβυς τῆς Γαλλίας Δεσαινδενὺ ἐκόμισε τὴν πρώτην δόσιν 500,000 φράγκων τὴν χορηγηθεῖσαν ἀπὸ τοῦ χριστιανικωτάτου Βασιλέως. Δι' αὐτῆς ἐπρομήθευσε τὰ ἀναγκαῖα τοῦ στρατοῦ τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς Ἑλλάδος. Ἕως δὲ ὁ στρατὸς προφθάσῃ, ἔγραφε πρὸς τὸν ἱππότην Ἐϋνάρδον καὶ τὸν Κεφαλλῆνα κόμητα Λοβέρδον, στρατηγὸν ἐν Γαλλίᾳ, ὃν εἴδομεν εἰς τὸ πρῶτον μέρος συναναχωρήσαντα μὲ τοὺς Γάλλους ἐπὶ τῆς Ἰονίου Δημοκρατίας, νὰ ποιήσωσιν σύμβασιν στρατιωτικὴν μὲ Ἑλβετούς, Γάλλους καὶ Γερμανοὺς τακτικοὺς στρατιώτας καὶ ἀξιωματικούς, καὶ ἐφοδιάσωσιν αὐτοὺς μὲ τὰ χρειώδη ὅπλα καὶ σιτηρέσια μέχρι τῆς εὐοδώσεώς των εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ συμπολεμήσωσι μὲ τὸν Ἰβραΐμην.

Διὰ τῶν χρημάτων δὲ τούτων ἀνακαινισθέντα τὰ στρατεύ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

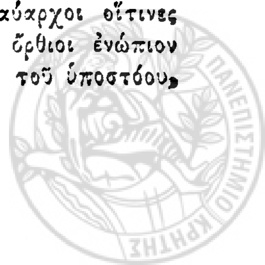
ματα, ἐξηκολούθησαν τοὺς πολέμους κατὰ τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν Ἑλλάδα. Ἐπολιορκοῦντο αὖθις Ἀθῆναι καὶ Μεσολόγγιον. Ὁ Ἄστυγξ κυριεύσας τὸ Βασιλάδι, ἐπιχειρίσθη καὶ τὸ Ἀνατολικόν. Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν τὰς 11 Μαΐου 1828 ἔστησαν τὰ πλοιάριά των ἀπέναντι τῆς πόλεως ἐντὸς βολῆς κανονίου, καὶ ἐπυροβόλουν ἀπροφύλακτοι. Ἀλλ' ἓν πλοιάριον φέρον πολεμοφόδια, ἥναψεν αἰφνιδίως· καὶ ἐκπυρσοκροτοῦντος, ἐπληγώθη εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ὁ Ἄστυγξ, καὶ ἐφονεύθη ὁ ἀρχηγὸς τῶν κανονοφόρων, Ἀνδρέας Παπάνου. Ἐκ τούτου ἀπεμακρύνθησαν τὰ πλοιάρια, καὶ ὁ Ἄστυξ δεινῶς πάσχων, μετεκομίσθη ὑπὸ τῆς «Καρτερίας» εἰς Ζάκυνθον χάριν θεραπείας, καὶ ἐτέθη εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον. Προσεκλήθησαν οἱ ἰατροὶ Στέφανος, οἱ ἀδελφοὶ Σπυρίδων καὶ Φραγκῖσκος Καρβελλᾶς, καὶ Βερέτας, ἀλλ' ἐνῷ συνεζητεῖτο ἐὰν ἔπρεπε νὰ τοῦ κόψωσι τὴν χεῖρα ἢ μή, κατελήφθη ὑπὸ τετάνου, καὶ ἀπέθανε τὰς 26 Μαΐου. Τὸ σῶμά του ἐβαλσαμώθη ὑπὸ τοῦ Σπυρ. Καρβελλᾶ, καὶ ἐκομίσθη εἰς Πόρον, ὅπου ὁ Κυβερνήτης ὕψωσεν αὐτῷ μνημεῖον. Περὶ δὲ τὰς 8 Ἰουνίου ἐλθὼν εἰς Ἑλλάδα ὁ ἕτερος ἀδελφὸς τοῦ Καποδιστρίου ὁ Αὐγουστῖνος, ἀπεστάλλη εἰς τοὺς Μύλους, καὶ συνέπραξε μὲ τὸν Κολοκοτρώνην, καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐξῆλθον οἱ Ἀλβανοὶ εἰς τὴν πατρίδα των, οἵτινες διχονοοῦντες μὲ τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ καθυστερούμενοι τοὺς μισθούς, ἀπεσκίρτησαν τοῦ Ἰβραΐμου. Τότε μόνον ἔμαθεν ὁ Κυβερνήτης, ὅτι οὐ μόνον ἐστερεῖτο ὁ Ἰβραΐμ χρημάτων, ἀλλὰ καὶ ζωοτροφιῶν· διότι ἀπεκώλυον τὰ συμμαχικὰ πλοῖα, καὶ τὰ Ἑλληνικὰ πᾶν πλοῖον ἐρχόμενον ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἀλλαχοῦ μὲ ζωοτροφίας καὶ πολεμοφόδια. Ὅσα δὲ σιτηρὰ καὶ ἐφόδια ἐπέμφθησαν πρὸς τὸν Ἰβραΐμ ἐκ Ζακύνθου εἰς Κατάκωλον, ὁ Σταχτούρης πέμψας ἓν πλοῖον, συνέλαβεν. Οἱ δὲ ἀποσταλέντες Αἰγύπτιοι νὰ λαφυραγωγήσωσι τὴν Πελοπόννησον, ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι. Οὕτω λοιπὸν ὁ Κυβερνήτης, ὅπως συνομιλήσῃ μετὰ τῶν παραπλεόντων Ναυάρχων, καὶ ἀναγκασθῇ ὁ Ἰβραΐμ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Πελοπόννησον, ἐκπλέει ἐπὶ τοῦ «Οὐάρσπιτ.» Ἡ πανώλης ἤδη διαδοθεῖσα ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἰβραΐμ εἶχεν ἐκτανθῇ εἰς Ὕδραν καὶ Σπέτσας καὶ Αἴγιναν. Πᾶν μέτρον ὑγειονομικὸν ἐλήφθη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐπὶ τούτῳ ὁ Κυβερνήτης παραπλέων, ἐπισκέπτεται τὰς παραλίας, καὶ συνεννοεῖται μετὰ τῶν Ναυάρχων, ὅπως συναντηθῶσιν εἰς Ζάκυνθον. Τὰς 13 λοιπὸν Ἰουλίου ἔτος Ἑλληνικὸν τῶν 1828 καταπλεύσας ἐπὶ τοῦ «Οὐάρσπιτ», εὑρίσκει ἐν Ζακύνθῳ τοὺς στολάρχους Δερινύ, Ἐϋδὺν, καὶ Κοδρικτών. Ὑπὸ ὑγειονομικὴν φύ-

λαξιν ἀποβιβάζεται εἰς τὴν προκυμαίαν τῆς οἰκίας Φορέστη, ἔνθα κατῴκει ὁ Ἄγγλος Τοποτηρητής. Ὑποκάτω δὲ ἑνὸς ξυλίνου ὑποστόου, ἐφ' οὗ ἵστατο ὁ σημαιοστάτης τῆς Ἀγγλικῆς σημαίας τοῦ τοποτηρητείου, συζητοῦσι καὶ ἀποφασίζουσι τὸν τρόπον, δι' οὗ ἤθελεν ἀναγκασθῇ ὁ Ἰβραῒμ νὰ φύγῃ μὲ τὰ στρατεύματά του ἐκ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸν τόπον εἰς ὃν ἤθελε καταπλεύσει συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν πλοίων. Ἐπὶ τούτῳ ἀπεφάσισαν ὁμοφώνως κατὰ τὴν σύνοδον ἐκείνην νὰ δοκιμάσωσι τελευταίαν διαπραγμάτευσιν, ὅπως ἐλευθερώσωσι τὰ Μεσσηνιακὰ τείχη ἀπὸ τῶν Αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων καὶ τοῦ Ἰβραῒμ. Ὁ ἀποκλεισμὸς δὲ θέλει μείνει αὐστηρότατος, ὡς καὶ πρότερον. Ὁ Ναύαρχος Κορδιγκτὼν θὰ ὑπάγῃ μὲ ὀλίγα πλοῖα τοῦ στόλου του πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, νὰ παρακινήσῃ τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν εἰς τὸ νὰ συναινέσῃ διὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν στρατευμάτων του, καὶ νὰ τοὺς στείλῃ πλοῖα καὶ τροφὰς εἰς Νεόκαστρον, ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς Αἴγυπτον. Καὶ ἂν μὲν ἡ ἀποστολὴ γείνῃ, ἔμελλε νὰ τὴν συνοδεύσῃ αὐτὸς ὁ στόλαρχος Κορδιγκτὼν μέχρι τοῦ Νεοκάστρου. Ὁ δὲ στόλαρχος Δερινὺς ἔπρεπε νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ Ἰβραῒμ, καὶ νὰ βεβαιωθῇ παρ' αὐτοῦ, ἐὰν παραδέχεται πιστῶς τ' ἀποφασισθέντα κατὰ τὴν ἐν Ζακύνθῳ συνέντευξιν τῶν Ναυάρχων μετὰ τοῦ Κυβερνήτου. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Κοδριγκτὼν ὑπέγραψε τὸ ἑξῆς πρωτόκολλον τῆς συνόδου ἐκείνης ἐν Ζακύνθῳ τῇ 25 Ἰουλίου 1828 — «Οἱ Ναύαρχοι λαβόντες ἐν ὄψει τὴν παράκλησιν τοῦ Καποδιστρίου νὰ σώσωσι τὴν Πελοπόννησον ἐκ τῆς παντελοῦς ἐρημώσεως, νοήσαντες τὴν ἄκραν ἀγανάκτησιν τῶν Αἰγυπτίων καὶ τὴν φυγήν, τὴν ὁποίαν μελετᾷ νὰ κάμῃ ὁ στρατός, ἐὰν μὴ ἀποφασίσῃ σπουδαίως ὁ Ἰβραῒμης νὰ τὸν ἀποστείλῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀκούσαντες παρὰ τοῦ κυρίου Δροβέτη, ὅτι ὁ Μεχμὲτ εἶναι πρόθυμος ν' ἀνακαλέσῃ τὰς Δυνάμεις του ἀλλ' ἀπιστοῦντες εἰς τὰς ὑποσχέσεις του, ἀπεφάσισαν νὰ διευκολύνωσι τὸν ἀπόπλουν τῶν πολεμικῶν πλοίων ἐξ Αἰγύπτου, τὰ ὁποῖα ὅμως πρέπει νὰ παρακολουθῶνται, καὶ νὰ ἐπιτηρῶνται αὐστηρῶς ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν. Συγχρόνως παρακαλεῖται ὁ Ναύαρχος Κορδιγκτὼν νὰ πλεύσῃ εἰς Αἴγυπτον, νὰ ἑνωθῇ μετὰ τῆς αὐτόθι πολιορκούσης τὸν λιμένα Ἀγγλικῆς μοίρας, καὶ νὰ πείσῃ τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν, ὅπως στέρξῃ τὴν εἰρηνικὴν καὶ ὁριστικὴν τοῦ ζητήματος λύσιν.»

Ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἡ σύνοδος ἐν Ζακύνθῳ, οἱ Ναύαρχοι οἵτινες καθ' ὅλην τὴν συνέντευξιν ἵσταντο ἀσκεπεῖς καὶ ὄρθιοι ἐνώπιον τοῦ Κυβερνήτου καθημένου μόνου εἰς τὸ θρανίον τοῦ ὑποστόου,

τοῦ σημαιοστάτου, καὶ καλύπτοντος τὴν κεφαλὴν μὲ τὸν λευκὸν πῖλόν του, καὶ φέροντος ἁπλουστάτου πολίτου ἐνδυμασίαν, ἀπεχαιρέτησαν αὐτὸν, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ πλοῖά των. Ὁ δὲ Κυβερνήτης ἐπροσκάλεσε νὰ ἴδῃ καὶ ἀσπασθῇ τινὰς τῶν Ζακυνθίων παλαιῶν γνωρίμων, ὡς καὶ τὸν Διονύσιον Ραφτόπουλον, φίλον του ἐν Κερκύρᾳ. Χαιρετήσας δὲ καὶ τὴν ἐν Ζακύνθῳ χήραν Βότσαρη, ἐπέβη τῆς Ρωσσικῆς λέμβου μετὰ τοῦ Ἑύδὴν, ἀφοῦ ἔλαβε τὰς ὀφειλομένας τῷ ὑψηλῷ αὐτοῦ βαθμῷ τιμὰς ὑπὸ στρατιωτικοῦ λόχου Ἄγγλων μετὰ τῆς Βασιλικῆς σημαίας τοῦ τάγματος ἐπικλινάσης πρὸς αὐτὸν ἀποκαλύψαντα τότε τὴν κεφαλὴν, ἐνῷ ὁ Ζακύνθιος λαὸς, ὅστις συνεσωρεύθη ἐπὶ τῆς παραλίας, ἐπευφήμει καὶ ἐζητωκραύγει αὐτὸν, καὶ πατέρα τοῦ ἔθνους, εὐεργέτην καὶ ἐλευθερωτὴν τῆς πατρίδος ἐφώναζον. Ἀλλ' ἐξεπλάγη ὁ λαὸς μαθὼν, ὅτι ἐπεβιβάσθη οὐχὶ ἐπὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ δικρότου, ἀλλ' εἰς τὴν Ρωσσικὴν ναυαρχίδα τοῦ Ἑύδὴν. Τὸ τοιοῦτον ἐξηγήθη ὡς ψυχρότης, ἣν οἱ Ἄγγλοι αὐτῷ ἐδείκνυον, νομίζοντες Ρῶσσον ὑποβολέα, ἐπιτετραμμένον, καὶ διαπράττοντα. τὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας συμφέροντα. Διὰ ταῦτα ἐν Ζακύνθῳ οὐδεὶς τῶν Ἄγγλων ἀξιωματικῶν, ἢ τῶν ἐν τέλει παρέστη· καὶ αὐτὸς ὁ τοποτηρητὴς Στάβενς διέμεινε κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ ἀγροκήπιον τοῦ Καψᾶ καλούμενον.

Ὁ στρατηγὸς Ἄδαμ τὰς 25,260 γρόσια, ἃς πορευθεὶς ὁ Κυβερνήτης κατὰ τὸν περίπλουν ἐκεῖνον εἰς Κάλαμον τῆς Ἑπτανήσου ἄφησε τῷ ἐπάρχῳ τοῦ νησιδίου ἐκείνου Μανδελέη, ὅπως διανέμῃ τοῖς ἀπόροις καὶ πρόσφυξιν, ἐμπόδισε νὰ διανεμηθῶσι. Καὶ μετ' ὀλίγον, παρὰ προσδοκίαν, διέταξεν αὐστηρῶς νὰ ἐξέλθωσιν ὅλοι οἱ πρόσφυγες ἐκεῖθεν, καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Πάτρας καὶ ἄλλα μέρη τῆς Πελοποννήσου ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, ὡς μὴ δυναμένου τοῦ Ἰονίου ταμείου νὰ τρέφῃ πλέον αὐτούς. Διὸ ὁ Καποδίστριας σφόδρα δυσηρεστήθη, καὶ παρεπονέθη πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἐπηύξανε τὴν πληθὺν τῶν πεινώντων ἐν Ἑλλάδι, καὶ τὴν ἀπορίαν τῆς Κυβερνήσεως. Κατὰ τ' ἀποφασισθέντα λοιπὸν ἐν τῇ συνεντεύξει Ζακύνθου ὁ Δερινὺς πλεύσας, συνωμίλησε τῷ Ἰβραΐμ· καὶ αὐτὸς ἀπήτησε μόνον νὰ ἐπιβιβάσῃ τὸν στρατόν του ἐπὶ πλοίων ὑπὸ Τουρκικὴν σημαίαν. Ἐπειδὴ δὲ τοιαῦτα πλοῖα δὲν ἦσαν πρόχειρα, ὁ Κοδριγκτὼν ἔπλευσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ κατέπεισε τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν ν' ἀνακαλέσῃ τὸν υἱόν του, καὶ πέμψῃ πλοῖα νὰ τὸν μετακομίσῃ καὶ ἀνταλλαχθῶσι καὶ ὅλοι οἱ αἰχμάλωτοι, καὶ ἐπιστρέψωσιν ἐξ Αἰγύπτου,* ὅσοι βούλονται τῶν Ἑλλήνων αἰχμάλωτοι· ὅσοι δὲ αὐτῶν θελήσωσι νὰ μείνωσιν εἰς Αἴγυπτον νὰ ἦναι

48

ὑπὸ τοὺς κυρίους των. Ἡ περὶ τούτων συνθήκη ὑπεγράφη τὰς 23 Ἰουλίου 1828. Προσετέθη δὲ τοῖς ὁμολογηθεῖσιν, ὅτι διὰ τοὺς βουλομένους νὰ ἐπιστρέψωσιν, οἵτινες ἠγοράσθησαν πρώην ὑπὸ κυρίων, θὰ ἀποζημιωθῶσιν οἱ κύριοι αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ. Ὤφειλε δὲ ν' ἀποδοθῇ καὶ τὸ πλήρωμα τῆς Αἰγυπτιακῆς κορβέτας, ἥτις ἡλώθη ὑπὸ τῶν Ρώσσων ἔξωθεν τῆς Μεθώνης, καὶ ν' ἀποστείλῃ πλοῖα ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς, τὰ ὁποῖα θὰ μετακομίσωσιν ὑπὸ σημαίαν Τουρκικὴν ὅλα τὰ στρατεύματα· ἀλλὰ νὰ μένωσι ὅλα τὰ ἐκκενούμενα φρούρια Πατρῶν, Ρίου, Χλουμουτσίου, Μεθώνης, Κορώνης καὶ Νεοκάστρου μὲ σημαίαν Τουρκικήν. Ἐνῷ δὲ διεπραγματεύετο ἡ συνθήκη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὑπογράφεται κατὰ πρότασιν τῆς Γαλλίας (μολονότι ἡ Ἀγγλία ἀντέτεινε κατὰ πρῶτον) νέον πρωτόκολλον τῶν 6 Ἰουλίου 1828, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Γαλλία ἀνεδέχθη νὰ στείλῃ στρατὸν ἐν ὀνόματι τῆς συμμαχίας, ἵνα ἀναγκασθῇ ὁ Ἰβραΐμης, καὶ ἀναχωρήσῃ ἑκὼν ἄκων, ὡς ἔλεγεν ὁ Καποδίστριας. Τὸ Γαλλικὸν λοιπὸν στράτευμα, ἐκ 13 000 καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ Μαιζῶνος, ἐκ Τουλῶνος ἐκπλεῦσαν ἀφίχθη εἰς Ἑλλάδα, καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς Πεταλίδι τὰς 4 Σεπτεμβρίου. Ἐνῷ δὲ ἐπεβιβάζοντο αἱ Γαλλικαὶ μοῖραι τοῦ στρατοῦ, ἐκοινοποιήθη τῷ Ἰβραΐμῃ ἡ συνθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ παρεδέχθη ὑπ' αὐτοῦ. Καίτοι δὲ κατ' ἀρχὰς παρέβαλεν ὁ Ἰβραΐμης δυσκολίας, ἵνα ἀποπλεύσῃ, τέλος ἰδὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ, διέταξε τὴν ἀναχώρησιν. Τὰς 4 Σεπτεμβρίου ἀνεχώρησεν ἡ πρώτη μοῖρα τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ· τὰς δὲ 23 ὁ Ἰβραΐμης καὶ ὅλος ὁ λοιπὸς στρατὸς συμποσούμενος εἰς 21,000, ἐνῷ οἱ κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐλθόντες ἦσαν 40,000. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐκκενωθέντα φρούρια ἔμειναν μὲ Τουρκικὴν σημαίαν, καὶ ἐθεωροῦντο ὑπεξούσια τοῦ Σουλτάνου, καὶ ὁ Σουλτάνος οὐδὲν ἐνέκρινε τῶν συνθηκολογηθέντων μετὰ τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ, θεωρήσας τὴν συνθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας ὡς συμφωνίαν μονομερῆ μεταξὺ συμμάχων καὶ Μεχμὲτ Ἀλῆ, ὁ ἀρχιστράτηγος Μαιζὼν κατὰ συνέναισιν τῆς συμμαχίας καὶ προτροπὴν τοῦ Κυβερνήτου, ἀπέστειλε στρατεύματα τὰς 24 Σεπτεμβρίου, τὰ μὲν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Δουρῶν, τὰ δὲ ὑπὸ τὸν Χιγονέτον, καὶ ἐκυρίευσαν τὰ φρούρια Μεθώνης καὶ Νεοκάστρου ἀμαχητί. Μετὰ μικρὰν δὲ ἀντίστασιν ὁ Σεβαστιάνης ἐκυρίευσε καὶ τὴν Κορώνην. Εἶτα δὲ παρεδόθησαν διὰ συνθήκης τῶν 7 Ὀκτωβρίου Πάτραι καὶ Ρίον διότι εἶδον οἱ Τοῦρκοι, ὅτι ἐματαιοπόνουν νὰ πολεμῶσι τοὺς Γάλλους ὑπὲρ τῶν φρουρίων, ὅτε κατὰ τὴν ἀντίστασιν αὐτῶν ἦσαν 25 οἱ παθόντες Γάλλοι. Οἱ εὑρεθέντες ὅλοι ἕως 2,800 Τοῦρκοι ἀπε-

στάλησαν ἀσφαλῶς εἰς τὰ ἴδια, καὶ ὑψώθησαν ἐφ' ὅλων τῶν φρουρίων αἱ τρεῖς σημαῖαι τῶν συμμάχων. Οὕτως ἐκκενώθη ὅλη ἡ Πελοπόννησος.

Τὸ ἐν Κερκύρᾳ συμβούλιον τῶν Πρέσβεων ἐζήτει παρὰ τοῦ Κυβερνήτου τὰς ἑξῆς πληροφορίας πρὸς λύσιν τῶν ἐκ τῆς συνθήκης τῶν 6 Ἰουλίου ὡρισμένων. Α΄ον Εἰς τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ὁ πόλεμος ἔτρεξε, ποία ἦτο ποτὲ, καὶ ποία εἶναι τώρα ἡ ἀναλογία τῶν ὑποστατικῶν τῶν Τούρκων πρὸς τὰ τῶν Ἑλλήνων; Πόσον νὰ ἐκτιμῶνται τὰ φθαρέντα κτήματα ὑπὸ τοῦ Ἰβραΐμ μετὰ τὴν συνθήκην τῶν 6 Ἰουλίου; Πόσος δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, καὶ τῶν καταφυγόντων εἰς Κάλαμον τῆς Ἑπτανήσου καὶ τὸ Αἰγαῖον; Ἀπήντα δὲ πρὸς ἅπαντα ὁ Κυβερνήτης λαβὼν τὰς καταλλήλους καταστιχογραφίας παρ' ἑκάστου τῶν ἐκτάκτων ἐπιτρόπων τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ προητοίμασε τὰ δέοντα. Ἔγραψε δὲ τὸ συμβούλιον πρὸς τὴν Πύλην ἐκ Κερκύρας νὰ στείλῃ καὶ αὐτὴ πληρεξουσίους εἰς τὸ Αἰγαῖον πρὸς ἐξίσωσιν τῶν διαφορῶν τῆς Ἑλλάδος, ὅτε θὰ παρευρίσκετο πληρεξούσιος Ἑλλάδος καὶ Ρωσσίας. Διότι ὁ Ρῶσσος καίτοι πολέμιος, παρίστατο εἰς τὸ συμβούλιον ὡς μεσίτης. Ἡ Πύλη ὅμως σκοπεύουσα ν' ἀποφύγῃ τὴν περὶ Ἑλλάδος συζήτησιν καὶ τὴν συμμαχίαν νὰ διαλύσῃ, ἀπέρριψε τὴν πρότασιν, λέγουσα ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἀποτελεῖ Κράτος ἀνεξάρτητον, ἀλλὰ ὑπόκειται αὐτῇ, ὁ δὲ Ρῶσσος πληρεξούσιος εἶναι πολέμιος. Εἶναι ὅμως ἑτοίμη νὰ παραδεχθῇ τοὺς Πρέσβεις Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, οὓς θεωρεῖ μὲν φίλους, ἀλλ' οὐχὶ μεσίτας εἰς τὴν διαφορὰν τῶν ὑπηκόων της· διὸ καὶ προσεκάλει αὐτοὺς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλὰ τὸ ἐν Κερκύρᾳ συμβούλιον, βλέπον ὅτι ἐπὶ ματαίῳ ἐχρονοτρίβει περιμένον παρὰ τῆς Πύλης, ἠθέλησε καὶ ἄνευ πληρεξουσίου της νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν συζήτησιν. Ἐζήτει δὲ παρὰ τοῦ συμβουλίου ὁ Κυβερνήτης, ὅπως ἀσφαλισθῇ ἡ Ἑλλὰς ἐξ ἐνδεχομένου μὲν δεινοῦ παρὰ τῶν συμμάχων, καὶ τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα νὰ ἐξέλθωσι τοῦ ἰσθμοῦ, καὶ ἀποδιώξωσι τοὺς Τούρκους ἐκ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς ἄλλης στερεᾶς, ὅθεν ὑπῆρχον, ὡς ἔπραξαν ἐν Πελοποννήσῳ. Τὸ δὲ συμβούλιον τῶν Πρέσβεων, ὅπως συζητήσῃ ταχύτερον καὶ συγκοινωνῇ εὐκολώτερον μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐζήτησεν νὰ μεταφέρωσι τὸ συνέδριον αὐτῶν εἰς Πόρον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Κυβερνήτης παρετήρησεν αὐτοῖς, ὅτι ἐὰν μὲν θέλωσιν ἐν Πόρῳ, ἐπειδὴ δὲν εὑρίσκουσι ἄλλην κατοικίαν, θὰ μένωσιν εἰς τὰ πλοῖα, ἐὰν δὲ θέλωσιν οἴκημα, προτείνει αὐτοῖς τὰς Σπέτσας ὡς καταλληλότερον, αὐτοὶ ἐπροτίμησαν τὸν Πόρον, ὅπου

ἔφθασαν τὰς 4 Σεπτεμβρίου, ἀφοῦ ἐκ Κερκύρας ἀπέπλευσαν τῆς 29 Αὐγούστου. Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας ἔφθασαν εἰς Ἑλλάδα οἱ πράκτορες καὶ ἀντιπρέσβεις τῶν συμμάχων ὁ κυρ. Καρτράϊτ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας, ὅστις ἀντικατέστη ὑπὸ τοῦ Δώκενς, καὶ ὁ κόμης Βούλγαρης ἀντιπρέσβυς τῆς Ῥωσσίας, ὁ δὲ προαφιχθεὶς Δεσκινδενὼ παρίστα τὴν Γαλλίαν.

Ἐλθὼν εἰς Πόρον τὸ συμβούλιον τῶν Πρέσβεων, ἐπελήφθη τῶν αἰτήσεων τοῦ Κυβερνήτου. Καὶ ὁ μὲν Γαλλίας ἐπρότεινε περὶ ἀσφαλείας τῆς Ἑλλάδος ἐξ ἐπιθέσεως τῆς Τουρκίας, ὅπως ἡ Πύλη κηρύξῃ ἀνακωχὴν, καὶ αἱ Δυνάμεις νὰ παραλάβωσι τὴν Πελοπόννησον ὑπὸ τὴν ἐγγύησίν των, ἢ ἡ Πελοπόννησος νὰ τεθῇ εἰς ἀσφαλῆ θέσιν, μὲ τὸ νὰ ἐκστρατεύσωσιν οἱ Γάλλοι πέραν τοῦ ἰσθμοῦ, καὶ διώξωσι τοὺς ἐπὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος Τούρκους. Ὁ Κάνιγγ ὅμως οὐδὲν τῶν τοιούτων παρεδέχετο· διότι ἔλεγεν ὅτι τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον θὰ θεωρήσῃ τοὺς Γάλλους ἐκστρατεύοντας πέραν τοῦ ἰσθμοῦ, ὡς πολεμίους τῆς Τουρκίας, καὶ ἐπομένως ἀμφότεραι αἱ δύο Δυνάμεις Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας γίνονται οὐχὶ μεσῖται φίλοι τῆς Τουρκίας, ἀλλὰ πολέμιοι. Τέλος μετὰ πολύωρον συζήτησιν ἀπεφασίσθη νὰ μένωσιν οἱ Γάλλοι ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου φύλακες ἐκ μέρους τῶν τριῶν συμμάχων, οἱ δὲ Ἕλληνες νὰ κυριεύσωσι μὲ στρατοὺς ἰδικούς των τὴν Ἀττικὴν καὶ λοιπὴν Στερεάν. Ἐπὶ τούτῳ τὰς 4 Νοεμβρίου συνέταξαν πρωτόκολλον, δι' οὗ ἐτίθεντο οἱ ὅροι ὅτι ἡ Πελοπόννησος τίθεται ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν συμμάχων. Ἡ Γαλλία δὲν ἐμποδίζεται ν' ἀνακαλέσῃ, ὅσον στρατὸν βούλεται ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἐὰν χρειάζηται ν' ἀφήσῃ μόνον τὸν ἀναγκαῖον εἰς φύλαξιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς ἐγγυήσεως. Οἱ Ἕλληνες δύνανται νὰ κυριεύσωσι τὰ κατεχόμενα ἐν τῇ στερεᾷ Ἑλλάδι ὑπὸ Τούρκων καὶ ν' ἀναγγελθῇ τῇ Πύλῃ ἐπισήμως ἡ προσφερομένη ἐγγύησις. Ὁ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβυς τῶν Κάτω Χωρῶν, δι' οὗ ἐνεργεῖτο ἡ τῶν τριῶν Αὐλῶν ἀνταπόκρισις πρὸς τὴν Πύλην νὰ δώσῃ ἔγγραφον τὴν ἀγγελίαν τῆς ἐγγυήσεως πρὸς τὸν Ρεῒζ Ἐφέντην.

Καίτοι ἐλυπήθη ὁ Κυβερνήτης ὅτι δὲν ἐπέτυχον αἱ αἰτήσεις του παρὰ τῷ συμβουλίῳ, ὡς ἤθελεν, καὶ μάλιστα τὸ νὰ ἐκστρατεύσωσιν οἱ Γάλλοι εἰς Στερεὰν, καὶ ἐκδιώξωσι τοὺς Τούρκους, εὐθὺς ὅμως ἔλαβε μέτρα ὅπως διὰ πολεμοφοδίων, τροφῶν καὶ ἀνδρῶν ἐνισχυθῶσιν οἱ ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι πολεμοῦντες Ἑλληνικοὶ στρατοί. Ἐπὶ τούτῳ διέβη εἰς Μύτικα, καὶ ἔλαβεν ἀκριβῆ γνῶσιν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐκεῖ πραγμάτων. Ἐσχεδίασε νὰ κυριευθῇ ὁ Ἀμβρακικὸς κόλπος, ὅπως ἀποκλεισθῇ τὸ Μεσολλόγγιον, καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

διακοπῇ ἡ ἐπισίτισις αὐτοῦ διὰ τῆς καταλήψεως τοῦ Μακρυνόρους. Ἐπὶ τούτῳ ἐκυριεύθη ἡ Πούντα (Ἄκτιον) ἢ Χελοδύβαρον τὸ ἀπέναντι Λευκάδος, καὶ κατεπολεμεῖτο ἡ Πρέβεζα. Ὁ δὲ Δενσόλος κατέλαβε τὸ Λουτράκι, καὶ ἐκόπη ἡ συγκοινωνία Πρεβέζης καὶ Καρβασαρᾶ. Τότε ἀνδρεῖοι τινες ναῦται τεσσάρων πλοιαρίων, διελθόντες τὸ διασταυρούμενον πῦρ τῶν ἐχθρικῶν κανονοστασίων τοῦ στομίου, ἔκαυσαν ὅλα τὰ ἐντὸς τοῦ κόλπου πλοιάρια. Ἐξῆλθον ἀναιμωτὶ σχεδόν, καὶ κατήσχυναν τὸν Πασσάνον, ὁ ὁποῖος ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου διορισθεὶς ἀρχηγὸς τοῦ στολίσκου, δὲν ἤθελε νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ αὐτοπροσώπως. Διὰ ταῦτα καὶ διὰ τὴν διαγωγήν του πρὸς τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν, συγχωρήσας τοὺς ὑπ' αὐτὸν νὰ πατήσωσι τὸ ἔδαφος Λευκάδος, καὶ λῃστῶσιν αἶγας καὶ πρόβατα, ὁ Κυβερνήτης ἀνεκάλεσεν αὐτὸν τῆς ἀρχηγίας, καὶ ἀντικατέστησε τὸν γενναῖον Κριεζῆν. Οὗτος ἐπιμένων εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν ἐκεῖσε μερῶν, ἐβοήθησε τοσούτῳ τοὺς ἐκεῖ πολεμοῦντας, ὥστε ἐκυριεύθη ἡ Βόνιτσα ἐξ ἐφόδου. Οἱ Τοῦρκοι κατέφυγον εἰς Πρέβεζαν, καὶ ὅλη ἡ Ἀκαρνανία οὕτως ἠλευθερώθη. Ταὐτοχρόνως ἐκυριεύθησαν τὰ Σάλωνα καὶ τὸ Λυδορίκιον ὑπὸ τῶν χιλιαρχιῶν τοῦ Τζαβέλα καὶ Στράτου, καὶ διεκόπη ἡ εἴσοδος τροφῶν εἰς Ναύπακτον. Τὸ δὲ γενικὸν στρατόπεδον ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην, ἐκστρατεῦσαν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ἠλευθέρωσεν ὅλα τὰ μέρη ἐκεῖνα μέχρι τοῦ Ζητουνίου ἐκτὸς Θηβῶν καὶ Ἀττικῆς. Ὁ δὲ μοίραρχος τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου Σαχίνης ἀποβιβάσας ἄνδρας εἰς Εὔβοιαν ἐκυρίευσε τὸ εἰς Λιθάδα ὀχύρωμα τῶν Τούρκων. Ὁ Αὐγουστῖνος Καποδίστριας ἐλθὼν ἐκ Κερκύρας εἰς Ἑλλάδα, ἐδιωρίσθη τοποτηρητὴς τοῦ Κυβερνήτου πολιτικὸς καὶ πολεμικὸς κατὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ στρατόπεδα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἐκ τῆς παρουσίας τούτου οἱ στρατιῶται, οἵτινες δὲν ἐφαίνοντο τοσοῦτο πρόθυμοι εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ Ὑψηλάντου, διὰ πολλὰς ἐλλείψεις, ὧν ἐμέμφετο τὸν Κυβερνήτην αὐτός, ἐνθουσιασθέντες ἀνδρείως ἐπολέμησαν εἰς ἅλωσιν Ναυπάκτου καὶ Ἀντιρρίου, τὰ ὁποῖα παρέδωσαν οἱ Τοῦρκοι διὰ συνθήκης τῶν 12 Μαρτίου 1829. Ἐν τοῖς φρουρίοις δὲ ὑψώθη ἡ Ἑλληνικὴ σημαία. Οἱ δὲ λοιποὶ Τοῦρκοι, ἤδη ἰδόντες ὅτι πραγματικῶς οἱ ὁμογενεῖς των ἐκ τῶν παραδοθέντων φρουρίων εὐωδόθησαν εἰς Πρέβεζαν διὰ τῆς συνθήκης, ὅλοι ἀπεσύρθησαν εἰς Πρέβεζαν. Καταπλεύσας δὲ ὁ τοποτηρητὴς Αὐγουστῖνος ἐπὶ τοῦ πλοιαρχουμένου ὑπὸ τοῦ Μιαούλη ἡμιδικρότου τῆς Ἑλλάδος εἰς Μεσολόγγιον, συνωμίλει μὲ τοὺς Τούρκους περὶ παραδόσεως τοῦ Αἰτωλικοῦ καὶ Μεσολογγίου διὰ συνθήκης. Ἀλλ' ἐνῷ υπεγράφετο ἡ συνθήκη, ὁ Ἄγγλος

μοίραρχος Σπένσερ, πλεύσας ἐπὶ τῆς φρεγάτας «Μαδαγάσκαρ», ἀπειλεῖ τὴν διάλυσιν τῆς πολιορκίας διὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἐν τῷ συμβουλίῳ τῶν Πρέσβεων κατὰ τὰς 10 Μαρτίου κατάπαυσιν τοῦ πολέμου, καὶ διάλυσιν τῆς πολιορκίας ὅλων τῶν διὰ θαλάσσης ἀποκλεισμῶν.

Περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ὅρου τούτου ὁ παρὰ τῷ Ἰονίῳ Κράτει Ἁρμοστὴς Ἄδαμ εἶχε δώσει ἀναφορὰν πρὸς τὸν Κάνιγγα, ὅτι ἔπασχε τὸ ἐμπόριον τῶν Ἰονίων ἐκ τοῦ ἀποκλεισμοῦ, καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον τὴν διάλυσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ κόλπου καὶ ὅλης τῆς παραλίας τῆς Ἰονίου θαλάσσης. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀρχιστράτηγος ἐκοινοποίησε τῷ τοποτηρητῇ Αὐγουστίνῳ τὰ ἐντελλόμενα παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ, ὁ τοποτηρητὴς ἐπισπεύδει τὴν συνομολογίαν μὲ τοὺς Τούρκους, καὶ ὑπογράφεται αὕτη μίαν ἡμέραν πρὶν καταπλεύσῃ ὁ μοίραρχος Σπένσερ, καὶ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν διὰ τῆς βίας. Ὁ δὲ Κυβερνήτης μαθὼν τὴν παράδοσιν τοῦ Μεσολογγίου, διέταξε πάραυτα νὰ ψαλῇ δοξολογία, νὰ συναχθῶσιν ὅλα τὰ ὀστᾶ τῶν ἡρώων, τὰ ἐν τῇ ἡρωϊκῇ πτώσει του, καὶ νὰ τεθῶσιν εἰς μνημεῖον, καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν νὰ τελεσθῇ μνημόσυνον κατὰ πάνδημον ἑορτήν, ἥτις ἤθελε γένῃ ἐπὶ τῆς πρώτης λειτουργίας τῆς πρωτοκτισθησομένης ἐκκλησίας. Πάντα δὲ ταῦτα ἐτελέσθησαν ἐν πλήρει ἀκριβείᾳ, παρευρεθέντος τοῦ Κυβερνήτου εἰς τὴν τελετήν, καὶ τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη ἐκφωνήσαντος λόγον ἐπὶ τοῦ μνημείου. Ἀλλ᾽ ὁ Κυβερνήτης ὠργίσθη ὅτι ὁ ἀποκλεισμὸς τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ὃν εἶχεν ἀναγνωρίσει ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις, διελύθη κατ᾽ αἴτησιν καὶ παρακέλευσιν τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου. Ἀναφερθεὶς δὲ ἐπὶ τούτῳ πρὸς αὐτὸν ἐζήτει ἀποζημίωσιν. Οἱ ἐν Λονδίνῳ Πρέσβεις Γαλλίας καὶ Ρωσσίας ἀπήντησαν, ὅτι ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ οὐδὲν περὶ ἀποκλεισμοῦ ἐγράφη, καὶ ὅτι ὁ Ναύαρχος Σπένσερ, ὡς ἠρευνήθη, ἔπραξε κατὰ διαταγὴν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, διατάξας τὴν διάλυσιν κατ᾽ αἴτησιν τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ. Διὸ παρεδέχθη ἡ περὶ ἀποζημιώσεως αἴτησις τοῦ Κυβερνήτου, καὶ ἐπλήρωσε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἡ Ἰόνιος 200,000 τάλληρα, τοῦ Βάϊνς μεταφέροντος αὐτά, καὶ λαβόντος διὰ τὴν ὑπηρεσίαν του 400 λίρας.

Μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Μεσολογγίου ὁ στρατάρχης Ὑψηλάντης ἐστράφη ν᾽ ἀποδιώξῃ τοὺς Τούρκους ἐκ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῶν Θηβῶν. Ἐπὶ τούτῳ καταλαβὼν τὸν Ἀνηφορίτην παρὰ τῷ Καραπαμπᾷ ἵνα διακόψῃ τὴν συγκοινωνίαν τῶν ἐν Θήβαις καὶ Εὐβοίᾳ ἐχθρῶν, ἀπέστειλε τὸν Βάσον εἰς τὴν Ἀττικήν. Αὐτὸς δὲ τὴν νύκτα τὰς 18 Μαΐου 1829 ἐπάτησε τὰ ἐρείπια τῶν Θηβῶν,

καὶ ἠκροβολίζοντο πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ὅτε συναφθείσα δίωρος μάχη μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ Πυρίου, διεχωρίσθησαν οἱ ἀντιμαχόμενοι. Ὁ δὲ Βάσος ἀπώθησε τοὺς ἐπελθόντας ἐξ Ἀθηνῶν Τούρκους εἰς Μενίδι. Ὁ ἐν Εὐβοίᾳ Ὁμὲρ πασᾶς, μαθὼν ὅτι οἱ Ἕλληνες κατέλαβον τὸν Ἀνηφορίτην, ἐκστρατεύσας κατ' αὐτῶν, ἀπεκρούσθη τὰς 27 Ἰουνίου. Κατέλαβον δὲ τὸν Ὠρωπὸν 200 Ἕλληνες, ὃν ἐγκατέλειψαν οἱ Τοῦρκοι ἀμαχητί. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες ἄφησαν τὸν Ἀνηφορίτην μετὰ τὴν μάχην τῆς 2 Ἰουνίου, οἱ Τοῦρκοι ἦλθον ἀνεμποδίστως εἰς βοήθειαν τῶν ἐν Θήβαις ὁμοεθνῶν. Ἀλλ' ὁ Εὐμορφόπουλος καὶ Σχουρτανιώτης, ἐπιπεσόντες μὲ τοὺς στρατιώτας των τὰς 10 Ἰουνίου κατὰ τῶν λεηλατούντων τὴν πεδιάδα, διέφθειραν αὐτούς, ὅτε καὶ οἱ ἐν Πυρίῳ ἐστρατοπεδευμένοι ἐχθροί, ἐπιδραμόντες εἰς βοήθειαν τῶν διαφθειρομένων, κατετροπώθησαν. Τὰ αὐτὰ ἔπαθον καὶ οἱ ἐκ Χαλκίδος ἐλθόντες Τοῦρκοι εἰς βοήθειαν τῶν ἐν Θήβαις, καὶ κατηφανίσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ, καὶ οἱ ἐπαναλαβόντες τὴν βοήθειαν τὴν ἐπιοῦσαν. Τὰς δὲ 6 Ἰουλίου ἀπεδιώχθησαν οἱ ἐξ Ἀθηνῶν αὖθις ἐπερχόμενοι ἕως 2,000, καὶ κατετροπώθησαν ὑπὸ τοῦ Βάσου. Ἀλλὰ οἱ ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην πολεμοῦντες, μὴ λαμβάνοντες τὸν μισθόν, ὡς οἱ ὑπὸ τοῦ Τοποτηρητοῦ Αὐγουστίνου ἀγόμενοι, ἠθέλησαν νὰ διαλυθῶσι, καὶ διεσκορπίσθησαν. Τότε 1500 ἐχθροὶ ὑπὸ τὸν Ἀσλάμπεην Μουχουρδάρην, εὑρόντες ἐλευθέραν τὴν δίοδον τῶν Θερμοπυλῶν, ἀπέρασαν εἰς τὴν Λεβαδείαν, καὶ εἰσῆλθον εἰς Ἀττικὴν ἀβλαβεῖς. Ἐπειδὴ δὲ τότε ὁ Σουλτάνος ἀναγκαζόμενος ἀπὸ τὸν Ρωσσικὸν πόλεμον, ἀνεκάλεσεν ὅλους τοὺς στρατοὺς ἐκ τῆς Ρούμελης, ἀνεχώρησαν ἅπαντες, πλὴν τῶν φρουρούντων τὴν Ἀττικήν. Ἀλλ' ὁ Ὑψηλάντης, κατέλαβε τὴν θέσιν Πέτρας, μεταξὺ Λειβαδείας καὶ Θηβῶν, μὲ 5,000 χιλιάδας τακτικοὺς καὶ ἀτάκτους τὰς 10 Σεπτεμβρίου 1829. Ἐπιβοηθοῦντα δὲ αὐτὸν κατὰ τὰ νῶτα ὅλα τὰ σώματα τοῦ τε Εὐμορφοπούλου Δ. Βουνιώτου, Κριεζιώτου, Σχουρτανιώτη καὶ Στράτου, ἀπώθουν τὴν δίοδον τῶν ἀναχωρούντων ἐκ τῆς Βοιωτίας καὶ Ἀττικῆς Τουρκικῶν στρατῶν, καὶ ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ ὀπισθοπορήσωσι μετὰ δίωρον μάχην. Τὴν ἐπιοῦσαν ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, καὶ ἐζήτησαν νὰ διαβῶσιν ἀπείρακτοι, καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσιν ὅλην τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα πλὴν τῆς Ἀττικῆς. Τότε ὁ Ὑψηλάντης παρεδέχθη τὴν πρότασιν, καὶ ὁ γραμματεὺς αὐτοῦ Φιλήμων, πορευθεὶς εἰς τὸ Τουρκικὸν στρατόπεδον, ἔγραψε σύμβασιν τὰς 13 Σεπτεμβρίου, δι' ἧς ἀφίνετο ἐλευθέρα ἡ διάβασις, ἀντηλλάσσοντο οἱ αἰχμάλωτοι, καὶ ἐκκενοῦντο ὅλαι αἱ ὑπὸ Τουρκικὴν

φρουρὰν θέσεις τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος μέχρι Θερμοπυλῶν. Ἡ ἐν Πέτρᾳ μάχη εἶναι ἡ τελευταία ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Οὐδεμία ἄλλη μάχη ἐγένετο κατὰ Τούρκων ἔκτοτε· διότι ἐλθὼν εἰς Αἴγιναν ὁ Ναύαρχος Μαλκὸλ, ἐπέβαλεν τῷ Κυβερνήτῃ οὐδὲν πολεμικὸν κίνημα νὰ πράξῃ, κατὰ τοὺς ὅρους τοὺς ὑπογραφέντας ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῶν 22 Μαρτίου, 1829 παρὰ τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου, καὶ τὰ παρασκευαζόμενα διὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ὁ Κυβερνήτης δυσαρέστως ἤκουσε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου, ἀλλ' αἱ προθέσεις τῶν συμμάχων πρὸς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὸν Ρωσσικὸν πόλεμον ἠλλοιώθησαν. Τὸ ἐν Πόρῳ συμβούλιον τῶν Πρέσβεων ἐκοινοποίησε πρὸς τὸν Κυβερνήτην 28 ἐρωτήματα ἀφορῶντα τὸν πληθυσμὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ Μωαμεθανῶν, τὸ ποσὸν καὶ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀκινήτου περιουσίας, τὰ μέρη τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ὅσα ἐπανεστάτησαν· ὁποίας ἀρχὰς εἶχον οἱ Τοῦρκοι πρὸς διαχείρησιν τοῦ δημοσίου, καὶ ὁπόσον συμμετεῖχον οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Κυβέρνησιν Τουρκίας, καὶ πῶς ἐκυβερνῶντο ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ Κυβερνήτης λαβὼν τὰς ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπῶν, καθ' ἃς διῃρέθη τὸ «Πανελλήνιον», ἵνα λύσῃ τὰ ζητήματα, καὶ συνομολογήσας κατὰ γενικὴν ἀπάντησιν, ἔπεμψε τὴν λύσιν. Ἀντίγραφον δι αὐτῆς ἀποσταλὲν εἰς τὸ «Πανελλήνιον», καὶ εὐχαριστῆσαν, κατέπαυσε τὴν καταβοὴν τινῶν μελῶν τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὤφειλε πρῶτον νὰ συζητηθῇ ἡ γενικὴ ἀπάντησις, καὶ εἶτα ν' ἀποσταλῇ Μετὰ δὲ πολλὰς παρατηρήσεις καὶ ἀντιθέσεις, οἱ Πρέσβεις συμφωνήσαντες, ὥρισαν τὴν ἐξήγησιν τῶν οὐσιωδῶν ἄρθρων τῆς συνθήκης, ἤτοι· τὰ ὅρια, τὸν φόρον, τὴν ἀποζημίωσιν τῆς Τουρκικῆς ἰδιοκτησίας, καὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς τοπικῆς ἀρχῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἐξετείνοντο δὲ τὰ ὅρια τῆς ὑπερισθμίου Ἑλλάδος εἰς τὰ μεταξὺ τῶν κόλπων Βώλου καὶ Ἄρτης καὶ τῶν βουνῶν Γούρας. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐπρότεινε τὰ μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ Πίνδου, ὅπως συμπεριληφθῇ Θεσσαλία καὶ Ἤπειρος καὶ ὅλα τὰ πελάγη Σάμου, Χίου καὶ Κρήτης, τὸν δὲ ἐτήσιον φόρον ὥρισαν εἰς 1,500,000 γρόσια βαθμηδὸν διδόμενον ἐτησίως, ἕως οὗ φθάσῃ εἰς ὅλον τὸ ποσόν. Καὶ τὴν μὲν γῆν τῶν Βακουφίων νὰ παραλάβῃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἄνευ ἀποζημιώσεως, τὴν δὲ ἰδιωτικὴν ν' ἀγοράζωσιν οἱ ἰδιῶται. Ἐσιώπησαν ὅμως τοῦ νὰ γράψωσι τὸν τρόπον, πῶς θὰ συμμετέχῃ ἡ Πύλη εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς τοπικῆς ἀρχῆς. Ἀπέστειλαν δὲ ἀντίγραφον τούτων πρὸς τὸν Κυβερνήτην, καὶ πρὸς τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον τῶν συμμάχων. Ὁ Κυβερνήτης διεύθυνε πολλὰς ἐπιστολὰς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

πρὸς τὰ μυστικοσυμβούλια, καὶ αὐτὸν τὸν λόρδον Ἀβερδῖνον καὶ τοὺς ἄλλους φίλους του, προτρέπων εἰς παραδοχὴν τελείαν τὴν ὁροθεσίαν τὴν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως· διότι ἡ τῶν Πρέσβεων διεμέλιζε τοὺς Ἑλληνικοὺς λαοὺς, καὶ μὴ ἔχουσα τὰ φυσικὰ ὅρια πρὸς περίληψιν ὅλων τῶν λαβόντων τὸ ξίφος εἰς χεῖρα Ἑλλήνων, ἤθελεν ἐπαγάγη πολλὰς καὶ ἀδιακόπους ἐπαναστάσεις, ἃς ἵνα καταβάλῃ ἡ Τουρκία, ἤθελε κρατεῖ στρατοὺς εἰς κίνησιν ἀενάως, καὶ τοῦτο θὰ ἐξησθένει τὴν Πύλην. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία ὑποπτεύουσα τὰς παρατηρήσεις καὶ τὸν Γαλλικὸν στρατὸν ἐν Ἑλλάδι, καὶ βλέπουσα τὴν ὑπερίσχυσιν τῆς Ρωσσίας διὰ τὸν πόλεμον, ἤθελε νὰ μένωσι τὰ Ἑλληνικὰ ὅρια ὅσον τὸ δυνατὸν μικρὰ, λόγῳ μὴ πλεῖον ἐξασθενήσῃ ἡ Τουρκία καὶ ἀπορροφηθῇ ὁλόκληρος ὑπὸ τῆς Ρωσσίας. Ἡ παρὰ τῶν τριῶν Πρέσβεων ὅμως ὁροθεσία ἦτον ἡ ἰδία ἡ πρώην προτανθεῖσα ὑπὸ τῶν τριῶν Πρέσβεων ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἀναγνωρισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου, ὅπερ διέταξε τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν Ἑλληνικῶν παραλίων. Αὕτη πρὸς τούτοις ὑπεστηρίζετο ὑπὸ Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, ὡς βάσις τῶν μετὰ τῆς Πύλης διαπραγματεύσεων. Ἀλλὰ τὸ Τουρικὸν τότε ὑπουργεῖον τῆς Ἀγγλίας, ἐπειδὴ ἐπεθύμει τὰ ὅρια μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Πελοποννήσου, τοσοῦτον ὠργίσθη, ὥστε ἔπαυσεν ἐκ τῆς Πρεσβείας τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸν ἐν Πόρῳ ὑπογράψαντα τὴν ἐξήγησιν τῆς συνθήκης Κάνιγγα. Ἐξέφρασε δὲ τὴν λύπην του πρὸς τὸ ἐν Λονδίνῳ συμμαχικὸν συμβούλιον διὰ τὰ ἐν Πόρῳ διαγραφέντα, καὶ ἐμέμφθη τοὺς τρεῖς Πρέσβεις, ὡς παρεξηγήσαντας τὰς ὁδηγίας των.

Ἐκινδύνευε τότε ἡ Τουρκία νὰ καταστραφῇ ὑπὸ τοῦ Ρωσσικοῦ πολέμου. Τὰ Ρωσσικὰ στρατεύματα διέβησαν τὰ Βαλκάμια, καὶ οἱ στόλοι τῆς Ρωσσίας κατέθραυον στόλους καὶ φρούρια τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου. Αἱ φίλαι τῆς Τουρκίας Αὐλαὶ, καὶ μάλιστα ἡ Αὐστρία καὶ Ἀγγλία, ἥτις δὲν ἤθελεν τὴν αὔξησιν τῆς Ρωσσίας, ἠγωνίζοντο νὰ στήσωσιν αἰγίδα τινὰ ὑπὲρ τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας. Πρόσφορον τούτων ἐστοχάσθησαν τὴν λύσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος· διότι ἅμα τοῦτο ἐλύετο, εὐθὺς ἔπαυεν ὁ πόλεμος, ὅστις ἐκινήθη διὰ τὴν μωρὰν πολιτικὴν τῆς Πύλης καὶ τὴν αὐθάδη γλῶσσάν της, ἥτις ἀντέλεγεν εἰς ὅσα ἐμπεριελαμβάνοντο εἰς τὰς συνθήκας της. Ἵνα δὲ ἔλθῃ ἡ λύσις τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος, ἡ Ἀγγλία, ἥτις ἐσπούδαζε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς φιλικὰς σχέσεις μὲ τὴν Τουρκίαν, καὶ συνεργεῖ μετ' αὐτῆς, ὅπως ἀναχαιτίζεται ὁ κίνδυνος, καὶ παύσῃ ταχύτερον ὁ ἐξεγερθεὶς πόλεμος, ἐπρότεινεν εἰς τὴν Γαλλίαν νὰ ἐπανέλθωσιν

οἱ Πρέσβεις των εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀπὸ κοινοῦ συνεργασθῶσιν εἰς τὴν λύσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος, διακρατουμένων τῶν ὡρισμένων ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν 6 Ἰουλίου, καὶ τῶν ἀποφασισθέντων τῇ 6 Μαρτίου ἐν τοῖς πρωτοκόλλοις τοῦ ἐν Πόρῳ συμβουλίου. Ἡ Γαλλία ἂν καὶ κατ' ἀρχὰς εἰς τοῦτο ἀντέτεινε, τέλος συνήνεσεν. Ἀλλ' ἡ Ρωσσία οὐδόλως ἤθελεν εἰς τοῦτο νὰ συγκατατεθῇ· διότι ἦτον ἀδύνατον, ὑπάρχοντος τοῦ πολέμου, νὰ ἀποστείλῃ Πρέσβυν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ συνεργάζηται μετὰ τῶν ἄλλων συμμάχων εἰς τὴν λύσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος. Τέλος μετὰ πολλὰς συζητήσεις, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπανέλθωσι μόνοι οἱ Πρέσβεις Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, καὶ αὐτοὶ νὰ συζητήσωσι καὶ λύσωσι τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα ἐν ὀνόματι τῶν τριῶν συμμάχων, ἀλλ' ὅμως ἐπὶ ὡρισμένων καὶ ἐξηγηθέντων ὅρων προηγουμένως, καὶ μάλιστα κατὰ τ' ἀφορῶντα τὴν ὁροθεσίαν. Ἐν τῷ συμβουλίῳ λοιπὸν τοῦ Λονδίνου τὰς 22 Μαρτίου διὰ πρωτοκόλλου ὡρίσθησαν καὶ κατεγράφησαν ταῦτα, καὶ μάλιστα παρεδέχθη ὁροθετικὴ γραμμὴ ἡ ἀποφασισθεῖσα ἐν Πόρῳ. Προσετέθη δὲ καὶ ἡ ἐξήγησις τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῆς ἀρχῆς, ἡ ἀμνηστεία καὶ ἡ μετανάστευσις, ἡ ἀμοιβαία ἀσφάλεια Πύλης καὶ Ἑλλάδος, ἡ κατάπαυσις τῶν ἐχθροπραξιῶν, καὶ ἡ ἀνάκλησις ὅλων τῶν ἐπὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος στρατευμάτων διὰ τὴν ἀνακωχήν. Ἐπανῆλθον οὕτως οἱ δύο Πρέσβεις Γουλεμινὼτ καὶ Γόρδων ἀδελφὸς τοῦ Ἀβερδίνου ἀντὶ τοῦ Κάνιγγος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅστις ἐπαύθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου, διότι συγκατετέθη εἰς τὰ δοθέντα ὅρια παρὰ τοῦ ἐν Πόρῳ συνεδρίου, ἃ δὲν ἤθελεν ἡ Ἀγγλία.

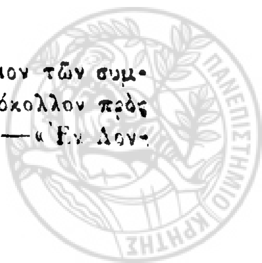

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ ΣΥΝΕΡΓΕΙΑΙ ΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΦΟΝΟΣ.

Πρωτόκολλον τοῦ ἐν Λονδίνῳ συνεδρίου τῶν συμμάχων κατὰ τὰς 22 Μαρτίου 1829,—Ἀντενέργειαι Καποδιστρίου εἰς τὸ πρωτόκολλον.—Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύσκεψις περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος ἀπαιτεῖ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος.—Ἐνέργεια Καποδιστρίου παρὰ ταῖς Αὐλαῖς περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀκουσίως τῆς Πύλης.—Τελεσφόρησις τοῦ Ρωσσικοῦ πολέμου.—Ἡ ἐν Ἀνδριανουπόλει συνθήκη καὶ εἰρήνη Ρωσσίας καὶ Τουρκίας —Ρωσσοφοβία τῆς Ἀγγλίας.—Συνδιασμοὶ περὶ διατηρήσεως τῆς Τουρκίας καὶ ἐγγυήσεις ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.—Ὁ δοὺξ Οὐελιγκτῶν καὶ ὁ λόρδ Ἀβερδῖνος περὶ ἐγγυήσεως καὶ ὁρίων Ἑλληνικῶν.—Πρωτόκολλον τῶν 4 Ἰανουαρίου καὶ 3 Φεβρουαρίου 1830.—Κηρυχθεῖσα ἀνεξαρτησία καὶ βασιλεία τῆς Ἑλλάδος.—Ἐκλογὴ τοῦ Πρίγγιπος Κοβούργου Λεοπόλδου Βασιλέως κυριάρχου τῆς Ἑλλάδος.—Συνδιάλεξις Κυβερνήτου Καποδιστρίου καὶ Βαρῶνος Καρόλου Στόκμαρ ἀπεσταλμένου τοῦ Λεοπόλδου.—Ἐπιστολὴ τοῦ Κυβερνήτου Καποδιστρίου πρὸς τὸν πρίγγιπα Λεοπόλδον. — Παραίτησις τοῦ πρίγγιπος Λεοπόλδου. — Πρόοδος πραγματικὴ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ Κυβερνήτου.—Ἀνταρσία κατὰ Κυβερνήτου.—Ὁ Μιαούλης ἐν Ὕδρᾳ καὶ οἱ ἀντάρται.—Δολοφονία Ἰωάννου Καποδιστρίου.—Ἐπίλογος ἱστορικὸς πρὸς τὰς παρούσας ἐκθέσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος πρὸς τὰς συμπράξεις τῶν Ἑπτανησίων.

Σ εἴπομεν ἀνωτέρω τὸ ἐν Λονδίνῳ συνέδριον τῶν συμμάχων εἶχε γράψει τὰς 22 Μαρτίου 1829 πρωτόκολλον πρὸς λύσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν.—«Ἐν Λον-

δίνῳ τὰς 22 Μαρτίου 1829.—Ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν.—Παρόντες οἱ πληρεξούσιοι τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας. Οἱ πληρεξούσιοι τῆς συμμαχίας, ἀναγνώσαντες τὰ προσαρτώμενα ἔγγραφα Α, Β, Γ, Δ καὶ σκεφθέντες ἀπεφάσισαν τὰ ἑξῆς. Οἱ Πρέσβεις Γαλλίας καὶ Μεγάλης Βρεττανίας οἱ παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ Πύλῃ θ' ἀνοίξωσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει ταχύτερον, ἅμα φθάσωσι, διαπραγμάτευσιν μὲ τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν ἐν ὀνόματι τῶν τριῶν Αὐλῶν, αἵτινες ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην τῶν 6 Ἰουλίου 1827 περὶ τῆς εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν σημειωθησομένων ἐνταῦθα βάσεων. Ἐννοεῖται ὅτι ἑκάστη τῶν συμμάχων Αὐλῶν ἐπιφυλάσσεται τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ σταθμίσῃ τὰς παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἤθελε ποιήσει ἡ Ὀθωμανικὴ εἰς τὰς προτάσεις τὰς ποιηθησομένας αὐτῇ. Ἐν δὲ τοιαύτῃ περιπτώσει ἀντιρρήσεων δύνανται αἱ τρεῖς Δυνάμεις νὰ συνάψωσιν ὁμοφώνως νέας προτάσεις, θεμελιουμένας ἐπὶ τῆς διαρκοῦς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἐκπεραιωθῇ τὸ ζήτημα ταχύτερον, ἐφ' οὗ ἐπασχολοῦνται.

»Ὁροθεσία κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν.

»Θὰ προτανθῇ πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ὅτι τὰ ὅρια τῆς Στερεᾶς θὰ διέρχωνται ἀπὸ τὸν κόλπον τοῦ Βώλου τὰς ὑπωρείας τοῦ Ὄθρυος, τὰ πρὸς δυσμὰς τῆς κορυφῆς τῶν Ἀγράφων, ὅπου συνάπτεται ἡ ἅλυσος τοῦ Πίνδου. Ἐκ τῆς κορυφῆς αὐτῆς τὸ ὅριον θὰ καταιβαίνῃ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀσπροποτάμου πρὸς μεσημβρίαν τῆς Λεοντίδος, ὃ θ' ἀφίεται πρὸς τὴν Τουρκίαν. Διαπερῶν τὴν κατωφέρειαν τοῦ Μακρυνόρους, θὰ περιλάβῃ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἐδάφει ὅλον τὸ πεδίον τῆς Ἄρτας, καὶ θ' ἀποτερματίζεται εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Ἀμβρακικοῦ. Ὅλαι δὲ αἱ χῶραι αἱ πρὸς μεσημβρίαν τῆς γραμμῆς ταύτης θέλει περιληφθῶσι εἰς τὸ νέον Ἑλληνικὸν Κράτος. Ἅπασαι αἱ παρὰ τῇ Πελοποννήσῳ νῆσοι Εὔβοια καὶ αἱ Κυκλάδες θὰ συντελῶσι μέρος τοῦ Κράτους τούτου.

»Φόρος.

»Θὰ προτανθῇ εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην ἐξ ὀνόματος τῶν τριῶν Αὐλῶν, ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ πληρόνωσιν ἐτήσιον φόρον τὸ ὅλον 1,500,000 Τουρκικὰ γρόσια. Ὅπως δὲ ἀποφεύγηται πᾶσα ἀντίρρησις τῆς ὡρισμένης τιμῆς τοῦ Τουρκικοῦ γροσίου, θὰ προσληφθῇ δι' ἅπαξ ἐκ συμφώνου τὸ ἰσότιμον τοῦ Ἰσπανικοῦ γροσίου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑλλὰς διὰ τὰς παρούσας περιστάσεις πένεται, θὰ συμφωνηθῇ ὅτι ὁ πληρωθησόμενος φόρος κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος θὰ εἶναι οὔτε ὀλιγώτερος τοῦ πέμπτου, οὔτε περισσότερος τοῦ τρίτου

τῆς ὅλης ποσότητος τοῦ φόρου. Τὸ ποσὸν αὐτὸ θὰ αὐξάνῃ ἐξ ἔτους εἰς ἔτος, ὥστε ἐν διαστήματι τεσσάρων ἐτῶν θὰ φθάσῃ τὸ ἐτήσιον ὅλον 1,500,000 γροσίων, ὃ τὸ Κράτος θὰ ἐξακολουθῇ νὰ πληρώνῃ ἐτησίως ἄνευ προσθήκης ἢ ἀφαιρέσεως.

»Ἀποζημίωσις.

»Θὰ προτανθῇ πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην ὅτι ἡ ἀποζημίωσις ἡ προτεινομένη ἐν τῷ ἄρθρῳ τε τῆς συνθήκης τῶν 6 Ἰουλίου 1827 θὰ κανονισθῇ κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον.—1.ον Θὰ διασαφίσωσιν ἀπαιτήσεις ἐπ' αὐτῶν οἱ ἰδιῶται κτηματίαι Ὀθωμανοὶ, ὅσοι θελήσωσι νὰ διαμείνωσιν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ περιχώρῳ. 2.ον Οἱ ἰδιῶται Ὀθωμανοὶ, οἵτινες εἴτε ἐπικαρπούμενοι, εἴτε ὡς διαχειριζόμενοι κληρονομίας, ἔχουσι συμφέροντα ἄμεσα ἐπὶ τῶν Βακουφίων τῶν ἀναφερομένων εἰς μοσχέας τῆς αὐτῆς περιχώρου καὶ αὐτοὶ δύνανται νὰ λάβωσιν ἀπαιτήσεις ἐπὶ τῶν Βακουφίων αὐτῶν. Οἱ ἰδιῶται Ὀθωμανοὶ, ὅσοι ἐπαληθεύσωσι τίτλους καὶ ἀξιώσεις ἐπὶ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν, δύνανται νὰ πωλήσωσι τὰς ἰδιοκτησίας των ἐν προθεσμίᾳ ἑνὸς ἔτους, ἐπιφυλαττομένου παντὸς δικαιώματος τῶν ἐχόντων πιστώματα ἐπ' αὐτῶν. Ἐὰν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ πώλησις δὲν πραγματοποιηθῇ, ἐπίτροποι θὰ ἐκτιμήσωσι τὰ μένοντα ἀπώλυτα κτήματα, τὴν δὲ ὁρισθεῖσαν πληρωμὴν τὴν ὀφειλομένην πρὸς τοὺς ἰδιοκτήτας ἢ διαδόχους αὐτῶν θὰ δίδῃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ ὁμολόγων τοῦ Κράτους ἐξοφλουμένων ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ. Ἡ ἐπαλήθευσις τίτλων καὶ ἐκτίμησις τῶν κτημάτων ἀνατίθεται εἰς μικτὴν ἐπιτροπὴν ἐξ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν ἰσαρίθμων. Αὕτη θὰ ἐξακριβώνῃ τὸ ταχύτερον ὅλας τὰς προσαιτήσεις, καὶ θ' ἀποφασίζῃ περὶ αὐτῶν τῶν προσαγομένων ἐγγράφων, καὶ θὰ βαδίζῃ εἰς τὰς κρίσεις της κατὰ τὰς γενικωτέρας ἀρχὰς τοῦ δικαίου, ὁσάκις τὰ ἔγγραφα ταῦτα δηλοῦνται ὅτι ἀπωλέσθησαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ἐν περιπτώσει δὲ ἰσογνωμίας καὶ ἀδιακρίτου ἀποφάσεως μεταξὺ Ὀθωμανικῶν καὶ Ἑλληνικῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, πρὸς διάλυσιν αὐτῆς καὶ ταχυτέραν ἐκπεραίωσιν πάσης διαφιλονεικήσεως καθίσταται ἐπιτροπὴ ἐφέσεως καὶ ἀποτελειωτικῆς ἢ ἔκκλητον δικαστήριον ἐξ ἐπιτετραμμένων παρὰ τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων, αἵτινες θ' ἀποφασίζωσι ἐπὶ πάσης διαφιλονεικήσεως καὶ διχογνωμίας τῶν κρινομένων ὑπὸ τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς.

»Κυριαρχία.

»Ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Πύλης θ' ἀπολαύῃ ἅπασαν

τὴν προσήκουσαν ἐσωτερικὴν διαχείρησιν, δι' ἧς ἐξασφαλίζεται ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἐμπορικὴ ἐλευθερία, ὡς ἔτι καὶ πᾶσα εὐτυχία καὶ ἡσυχία. Ἡ διαχείρισις αὕτη θὰ πλησιάζῃ κατὰ μᾶλλον τοὺς μοναρχικοὺς τύπους, καὶ θ' ἀνατεθῇ εἰς ἀρχηγὸν ἢ ἡγεμόνα Χριστιανὸν, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξουσία θὰ ἦναι κληρονομικὴ κατὰ τάξιν πρωτοτοκίας. Ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει ὁ ἡγεμὼν οὗτος θὰ προσλαμβάνεται ἐξ οὐδεμιᾶς τῶν ἡγεμονικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην τῶν 6 Ἰουλίου 1827. Ὁ πρῶτος δὲ ἐκλεχθησόμενος ἡγεμὼν θὰ ἦναι καθ' ὁμόφωνον συναίνεσιν τῶν τριῶν Αὐλῶν καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης. Ὅπως δὲ ἐπιστημοποιῶνται αἱ σχέσεις τῆς ὑποτελείας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, θὰ συμφωνηθῇ ὅτι ἐκτὸς τοῦ ἐτησίου φόρου πᾶς ἡγεμὼν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν μετάβασιν τῆς διαδοχικῆς ἐξουσίας θὰ δέχεται τὴν περιβολὴν παρὰ τῆς Πύλης, καὶ θὰ πληρώνῃ τότε δι' ἓν μόνον ἔτος ἐπιπρόσθετόν τινα φόρον. Ἐν περιπτώσει δὲ ἐξαλείψεως τοῦ δυναστεύοντος κλάδου τῆς Ἑλλάδος, ἡ Πύλη θὰ συμμετέχῃ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου ἡγεμόνος, ὡς ἐποιήθη ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ πρώτου ἀναδειχθέντος ἡγεμόνος.

»Ἀμνηστεία καὶ δικαίωμα μετανάστεύσεως.

»Ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη θὰ διακηρύξῃ ἀμνηστείαν πλήρη καὶ ὁλόκληρον, ὅπως ἕκαστος Ἕλλην διαμένων ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτῆς μὴ καταδιώκηται, ἂν καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος. Ὡσαύτως καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐκ μέρους της θὰ ἐξασφαλίσῃ εἰρήνην καὶ ἀπόλαυσιν παντὸς δικαιώματος πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς, οἵτινες ἔλαβον τὸ ἐναντίον μέρος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν αὐτῆς. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἐντὸς ἑνὸς ἔτους προθεσμίας θὰ δώσῃ ἄδειαν ἐλευθέραν πρὸς ὅσους τῶν Ἑλλήνων θελήσωσι, πωλήσαντες τὰ κτήματα αὐτῶν τὰ ἐν τῇ Τουρκίᾳ, νὰ μετακινήσωσιν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος. Ὡσαύτως καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, θὰ παρέχῃ τὴν αὐτὴν ἄδειαν εἰς ὅσους τῶν ἐγκατοίκων τῆς Ἑλλάδος προτιμήσωσι νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν περίχωρον. Αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων θὰ προσδιορισθῶσιν, ἅμα οἱ ὅροι τοῦ παρόντος πρωτοκόλλου κανονισθῶσι καὶ ἐκτελεσθῶσιν. Οἱ πρέσβεις Γαλλίας καὶ μεγάλης Βρεττανίας θὰ ἐπικαλεσθῶσι παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης τὴν διατήρησιν τῆς ἀνακωχῆς, ἣν ὁ Ρεῒζ Ἐφέντης δι' ἐπιστολῆς τῶν 10 Σεπτεμβρίου παρελθόντος πρὸς τοὺς ἐν τῷ Αἰγαίῳ Πελάγει ἀντιπροσώπους τῆς συμμαχίας διεκήρυξεν, ὅτι ὑπάρχει πράγματι ἐκ μέρους τῶν Τούρκων πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Αἱ τρεῖς Αὐλαὶ θὰ ἐπισπεύσωσιν ὡσαύτως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀνακωχῆς αὐτῆς, πάντα τὰ προσήκοντα ἐπὶ διατηρήσει τῆς ἀνακωχῆς αὐτῆς, καὶ θὰ προβῶσιν εἰς ὅλα τὰ μέτρα, ὅπως κατὰ τὰς ἀνοιχθησομένας διαπραγματεύσεις ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁρισθῇ μὲν ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος καὶ ὕπαρξις, οἱ δὲ Ἕλληνες παύσωσιν ἀμέσως τὰς ἐχθροπαθείας ἁπανταχοῦ, καὶ ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος διατάξῃ τοῦ νὰ ἐπανέλθωσιν εὐθὺς ἐντὸς τῶν ἀποφασισθέντων καὶ ἀσφαλισθέντων ὑπὸ τῆς συμμαχίας ὁρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ὅλοι οἱ ἐξελθόντες ἢ ἐξερχόμενοι Ἑλληνικοὶ στρατοί, ἄνευ τινὸς διαφιλονεικήσεως περὶ τῶν ὁρίων τῆς μελλούσης Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας.

»Πέρας.

»Αἱ ῥηθεῖσαι συμβάσεις ἅπαξ παραδεχθεῖσαι παρὰ τῆς Πύλης θὰ καθυποβληθῶσι κατὰ τὸ ϛ΄. ἄρθρον τῆς συνθήκης τῶν 6 Ἰουλίου ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν συνθηκολογησασῶν Δυνάμεων, ἥντινα ἐγκρίνωσιν χρήσιμον ἢ δυνατήν, ὅπως τὰ ἐξ αὐτῆς ἀποτελέσματα ἀποβῶσιν αἴσια καὶ τελειωτικὰ πρὸς τὸ ῥηθὲν ἄρθρον τῆς συνθήκης τῶν 6 Ἰουλίου Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἡ ἐννοουμένη ἐνταῦθα ἐγγύησις θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην ἐκ πάσης βλάβης ἢ ἐχθροπαθείας ἀπὸ μέρους τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοὺς Ἕλληνας ἐκ πάσης ἐχθρικῆς βλάβης ἀπὸ μέρους τῆς Πύλης. Οἱ Πρέσβεις Γαλλίας καὶ Μεγάλης Βρεττανίας δὲν δύνανται νὰ συνάψωσιν οὐδεμίαν σύμβασιν ἀντιτασσομένην εἰς τὰς βάσεις τὰς ἐνταῦθα συσταθείσας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ρωσσία ἐν τῇ διαπραγματεύσει ταύτῃ συγκατατίθεται εἰς τὸ νὰ μὴ παρίσταται ὑπὸ Ρώσσου πληρεξουσίου, ἐννοεῖται ὅτι ἡ διαπραγμάτευσις αὕτη θὰ διατελέσῃ ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Αὐλῶν Λονδίνου καὶ Παρισίων ἐν ὀνόματι τῆς Ρωσσίας, ὡς ποιεῖται ἐν ὀνόματι Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας. Ἑπομένως ὅλαι αἱ προτάσεις θὰ καταρτιθῶσιν ἐκ μέρους ὅλων τῶν συνομολογησασῶν Δυνάμεων τὴν συνθήκην τῶν 6 Ἰουλίου 1827. Οὐδεμία λοιπὸν αἴτησις τείνουσα νὰ ἐξαιρέσῃ τὴν Ρωσσίαν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐκ τῆς ἐνεργηθησομένης διαπραγματεύσεως καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς δύναται νὰ λάβῃ χώραν καὶ παραδοχήν. Οἱ ἀντιπρόσωποι Γαλλίας καὶ Μεγάλης Βρεττανίας θὰ προσπαθήσωσι διὰ παντὸς μέσου καὶ δυνάμεως νὰ ἐπιτύχωσι τὴν παραδοχὴν τῆς Πύλης εἰς τὰς προτάσεις τὰς ἀνατιθεμένας αὐτοῖς. Ἕνεκα τούτου ὀφείλουσι νὰ προσκαλέσωσιν ὅσον τάχιστα ἑτοίμως τὰς ἀπαντήσεις τῆς Πύλης εἰς τὰς προτάσεις. Τὰ πρακτικὰ ἅπαντα τῶν διαπραγματεύσεων θὰ συντάσσωνται, ἐπισῃ-

ρωποιῶνται καὶ κοινοποιῶνται ὁμοθύμως ὑπὸ τῶν δύο πληρεξουσίων κατὰ τριπλῆν ἀποστολὴν, ὅπως ἑκάστη τῶν συμβαλλομένων Δυνάμεων ἔχῃ τὸ προσῆκον ἔγγραφον.

»Τὸ παρὸν πρωτόκολλον, καθ᾽ ὅσα ἀφορῶσι τὰς βάσεις τῶν διαπραγματεύσεων, ἃς οἱ Πρέσβεις θ᾽ ἀνοίξωσι μὲ τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην, καὶ πρὸς τὸν τρόπον, ὃν θὰ μεταχειρισθῶσι κατὰ τὴν διέξοδον τῶν διαπραγματεύσεων, ἐξουσιοδοτεῖ πρὸς ἕκαστον τῶν συμβαλλομένων μερῶν τὰς προσηκούσας ὁδηγίας. Ὁ δὲ πληρεξούσιος τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας παρρησίᾳ διαδηλοῖ ὅτι ἐξουσιοδοτήθη παρὰ τοῦ Κυριάρχου του νὰ συναινέσῃ, ὅπως οἱ Πρέσβεις Γαλλίας καὶ Μεγάλης Βρεττανίας διαπραγματευθῶσι μὲ τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην ἐν ὀνόματι τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος, καὶ θὰ θεωρεῖ ἐκ ταύτης τῆς στιγμῆς τοὺς ῥηθέντας Πρέσβεις ὡς ἐξουσιοδοτηθέντας πληρέστατα διὰ πάσης νομιμότητος, ἵνα διαπραγματευθῶσιν ἐκ μέρους τῆς Ῥωσσίας κατὰ τὰς βάσεις αὐτὰς καὶ τὰς δοθησομένας ὁδηγίας ἐπὶ τῶν ἀκολούθων περιπτώσεων.

»Συνεπῶς δὲ τῆς διαδηλώσεως ταύτης οἱ πληρεξούσιοι Γαλλίας καὶ Μεγάλης Βρεττανίας, ὅπως ἐπιτύχῃ ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος πρωτοκόλλου, διακηρύττουσι τοὺς παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ Πύλῃ ἀντιπροσώπους τῶν Αὐλῶν των ἐν πλήρει ἐξουσιοδοτήσει, ὅτι ἄνευ ἄλλης τινὸς ἐπισημοποιήσεως δύνανται νὰ διαπραγματευθῶσιν ἐξ ὀνόματος τῶν ἰδίων Κυριαρχῶν αὐτῶν, ὡς καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας. Ἐπὶ τούτῳ θὰ λάβωσιν ἀμέσως διαταγὰς τοῦ νὰ ἐπιστρέψωσιν ἀνυπερθέτως εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ἀνοίξωσι διαπραγματεύσεις ἐν ὀνόματι συλλήβδην τῶν τριῶν συμμάχων Αὐλῶν συμμορφούμενοι ὁμοθύμως εἰς τὰς βάσεις καὶ εἰς τοὺς ὅρους τοὺς ῥηθέντας τῆς παρούσης συμφωνίας.—Οἱ ὑπογράψαντες. Ἀβερδίν.—Ὁ πρίγγιψ Πολλινιάκ.—Λιέβεν.»

Ὁ Κυβερνήτης Καποδίστριας μαθὼν τὰ ἐν Λονδίνῳ διαβουλευθέντα τῶν συμμάχων, ἐνήργησεν ἵνα μὴ ἐπισήμως τάχιον τὸ πρωτόκολλον κοινοποιηθῇ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει. Τοῦτο δὲ ἔπραξεν ἵνα κερδίσῃ καιρὸν, καὶ τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἀνακτήσωσιν ὅλην τὴν Στερεὰν, ἥτις ἀποφεύκτως ἤθελε μείνει ἐκτὸς τῶν ὁρίων, ἐὰν ἡ Ἀγγλία ἐπετύγχαινε τὴν περιεσταλμένην ὁροθεσίαν μέχρις Ἰσθμοῦ, ἣν τοσοῦτον ἐπεπόθει. Μὲ τὴν ἀνάκλησιν τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἐκ τῆς Στερεᾶς εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐσκόπευεν ἡ Ἀγγλία νὰ ἔχῃ ἀκώλυτον τὸν προσδιορισμὸν τῶν ὁρίων ἐντὸς Ἰσθμοῦ, ἐὰν ἦτο ἡ Στερεὰ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Τουρκίας. Διὰ ταῦτα προλαβόντως ἡ Ἀγγλία ἐμπόδισε καὶ τὰ Γαλλικὰ

στρατεύματα του να εκστρατεύσωσιν εις την Στερεάν, και συνεργήσωσι μετά των Ελληνικών εις ανάκτησιν των φρουρίων της Στερεάς. Και ου μόνον εποίησε τούτο, αλλ' όπως φέρη αντιπερισπασμούς πλείονας εις τα περί εκτάσεως ορίων ιδέας του Κυβερνήτου, ος ενομίζετο υπ' αυτής φιλόρωσσος, συνήργησε και ο αρχιστράτηγος Μαιζών ανεχώρησεν με τα Γαλλικά στρατεύματα εξ Ελλάδος τας 8 Μαΐου 1829, και επανήλθεν εις την Γαλλίαν. Ο Καποδίστριας, ιδών ότι εκ της αναχωρήσεως του Γαλλικού στρατού η Πελοπόννησος εξετίθετο πάλιν εις επιδρομήν της Τουρκίας, και ότι η μεν λοιπή Ελλάς ήθελε διακινδυνεύη, η δε Κυβέρνησίς του δεν ήθελεν ισχύη, διά παρακλήσεως προς τον Πρίγγιπα Πολινιάκ, Ποτσιδιβόργον και αυτόν τον βασιλέα της Γαλλίας επέτυχεν, το να αφεθώσι Γάλλων εφεδρίαι, φρουραί τινες, και πολλά στρατιωτικά εφόδια εις τα καταληφθέντα φρούρια της Μεσσήνης. Όσον δε τάχιον παρεκέλευσε να κατακτηθή η Στερεά διότι ήλπιζεν, έως ου κοινοποιηθή επισήμως το πρωτόκολλον των 10 Μαρτίου, άπασα η Στερεά ήθελεν έλθη εις την εξουσίαν της Ελληνικής Κυβερνήσεως. Η δε έκτασις των ορίων πέραν του Ισθμού, ην υπεστήριζεν η Γαλλία και Ρωσσία, και επεθύμει αυτός, ήθελεν ούτως ευοδωθή. Η Αγγλία όμως άμα έμαθεν, ότι κατώρθωνεν ο Κυβερνήτης να πέση όλη η Στερεά εις την εξουσίαν της Ελληνικής Κυβερνήσεως, και ότι ο αποκλεισμός διά θαλάσσης έφερε την τελείαν παράδοσιν όλων των φρουρίων, και τούτο δεν δυσαρέστει την Γαλλίαν και Ρωσσίαν, ευθύς απέστειλε τον Μακόλ. Αυτός δε εκοινοποίησε τας 10 Μαΐου το πρωτόκολλον των 22 Μαρτίου, δι' ου κατεπαύοντο αι εχθροπραξίαι, διελύετο ο θαλάσσιος αποκλεισμός, και ώφειλον να ανακληθώσι τα στρατεύματα εκ της Στερεάς. Ο Κυβερνήτης ευσχημόνως απεποιήθη την ανάκλησιν του στρατού, και επεδεξιώσεν ότι θέλει διακρατείται παρά της Κυβερνήσεως, ό,τι εκ της Στερεάς και της Πελοποννήσου ευρίσκετο έως τότε εις την κυριότητα αυτής, μέχρις εκπερατωθή το Ελληνικόν ζήτημα εν Κωνσταντινουπόλει.

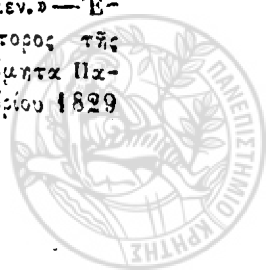
Παρεδέχθη ευχαρίστως ο Ρεΐζ Εφέντης το πρωτόκολλον των 22 Μαρτίου 1829, ο παρουσίασαν αμφότεροι οι Πρέσβεις Γουιλλεμινώ και Γόρδων εις Κωνσταντινούπολιν αφιχθέντες. Αλλ' εξεπλάγησαν ούτοι, ότι το έγγραφον ο τους ενεχείρησεν εκείνος, και έλεγεν ότι εμπεριείχεν, όσα ηύχοντο υπέρ των Ελλήνων οι σύμμαχοι, αντέκειντο όλως διόλου εις τ' αποφασισθέντα εν τω πρωτοκόλλω. Διό και αναφερόμενοι ευθύς εις τας Αυλάς των έγραφον. — «Ουδεμία ισχύς λόγου δύναται να καταπείση την Πύ-

λην νὰ παραδεχθῇ μηδὲ κἂν τὴν ὑποτελῆ αὐτονομίαν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἑλλήνων» Τόσον δὲ ἀμετάθετος ἦν ἡ γνώμη τῆς Πύλης, ὥστε οἱ Πρέσβεις ἀγανακτήσαντες, ἐπρότειναν εἰς τὰ μυστικοσυμβούλια Λονδίνου καὶ Παρισίων καὶ τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον τῶν συμμάχων, ν' ἀναγορευθῇ παρὰ τῶν τριῶν Δυνάμεων ἀνεξάρτητος ἡ Ἑλλὰς παρὰ γνώμην τῆς Πύλης, καὶ νὰ καταγράψωσι τὰ ὅρια τοῦ νέου Κράτους χωρὶς τὴν συναίνεσιν ἐκείνης, ὡς ἐπράχθη ἄλλοτε περὶ τῶν πολιτειῶν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ἀκούσης τῆς Ἰσπανίας, ἥτις ἐθεώρει τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν της. Ἐχάρη ὁ Καποδίστριας μαθὼν ταῦτα· διότι ἔβλεπεν, ὅτι ὅσον ὁ Ρωσσικὸς πόλεμος ἐπροχώρει, καὶ ἡ Τουρκία ἰσχυρογνώμει, τοσούτῳ τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα ἐκραταιοῦτο, καὶ τὰ πράγματα συνέτεινον πρὸς ὠφέλειαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐστήριζε δὲ πρὸς τὴν Ρωσσικὴν Αὐλὴν διὰ τῶν ἐν αὐτῇ φίλων του τὸ ζήτημα τῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν ὁρίων, λέγων πάντοτε, ὅτι ἡ λῃστεία, πειρατία καὶ ἐπανάστασις θ' ἀναφύεται ἀδιακόπως ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐὰν Κράτος ἰσχυρὸν καὶ ἐκτενὲς, καὶ γευόμενον τὰ καλὰ τοῦ πολιτισμοῦ, μὴ ἤθελε περιστέλλῃ τὰ κακὰ ταῦτα διὰ νόμων καὶ ἰσχύος. Αἱ εὐχαὶ τοῦ Κυβερνήτου εὐωδόθησαν μᾶλλον ὑπὸ τοῦ Ρωσσικοῦ πολέμου. Ἅμα ὁ Σουλτάνος εἶδε τὰς νίκας τῶν Ρώσσων τῶν διαβάντων τὸν Αἶμον, ἀνήγγελεν ὅτι ἐδέχετο τὴν συνθήκην τῶν συμμάχων, ἀλλὰ μὲ ὁροθεσίαν μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ, ἀφοπλισμὸν ὅλων τῶν φρουρίων τῆς Πελοποννήσου, ὡρισμένον ἀριθμὸν στρατευμάτων τοῦ ὑποτελοῦς Κράτους τῆς Ἑλλάδος, τὴν μηδόλως ἀπόκτησιν πολεμικῶν πλοίων, καὶ τὴν μετοίκησιν τῶν ἐκτὸς τοῦ Ἰσθμοῦ κατοικούντων ἐπαναστατῶν. Ἡ Ἀγγλία εὐχαρίστως ἤθελε δεχθῇ τὸ περιεσταλμένον καὶ ὑποτελὲς τοῦτο Κράτος· διότι ἡ περιωρισμένη αὕτη ὁροθεσία μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ εὐώδει τοὺς σκοπούς της. Ὁ Κυβερνήτης ὅμως οὐδόλως ἤθελε τὸ τοιοῦτον νὰ γίνῃ. Τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος εἰς Κράτος ἀνεξάρτητον καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν ὁρίων ἤλπισεν εἰς τὴν ἔκβασιν τοῦ Ρωσσικοῦ πολέμου. Κατὰ τὴν διακήρυξιν τοῦ πολέμου ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα καὶ ὁ Ρωσσικὸς πόλεμος ἦσαν ἀλληλένδετα. Διὸ ἐστοχάζετο ὁ Κυβερνήτης, ὅτι ὅσῳ πολεμεῖται καὶ νικᾶται ἡ Τουρκία ὑπὸ τῆς Ρωσσίας, τοσοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα ἐνισχύεται εἰς ἐντέλειαν.

Ἔγραφε διὸ πρὸς τὸν στρατάρχην Ὑψηλάντην τὰς 6 Αὐγούστου 1829—«Ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐλπίζομεν νὰ λάβωμεν εἰδήσεις ἢ εἰρήνης ἢ μεγάλης πτώσεως. Καὶ ἂν μὲν τὸ πρῶτον, δὲν

μᾶς συμφέρει πρὸς τὸ παρὸν νὰ ἐνεργήσωμεν αὐτομάτως, κινδυνεύοντες νὰ κακοσταθῶμεν, καὶ νὰ βλάψωμεν ὅλα τὰ περὶ ἡμᾶς· εἰ δὲ τὸ δεύτερον, τότε οὐδεμίαν στερεὰν δυσκολίαν δὲν ἔχουσι νὰ φοβῶνται αἱ ἐπιχειρήσεις μας.» — Ἀλλ' ἅμα οἱ Ρῶσσοι ἐκυρίευσαν τὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ προσήγγιζον εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ συνομωσία Τούρκων ἠπείλει τὴν ζωὴν τοῦ Σουλτάνου, εὐθὺς ἡ Πύλη ἐννόησε τὸν κίνδυνον τοῦ ν' ἀντιτάσσηται πλέον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα· διότι ὅσον διὰ τὰς Ρωσσικὰς διαφορὰς ἡ Πύλη ἐνέδιδεν εἰς ὅλα, καὶ ἐπαύετο ἀμέσως ὁ πόλεμος. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντέτεινεν εἰς τὸ περὶ Ἑλλάδος ζήτημα, ὁ Ρωσσικὸς πόλεμος ἐξηκολούθει. Ἵνα δὲ σώσῃ τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν ὁ Σουλτάνος ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς Ρωσσίας, εὐθὺς τὰς 28 Αὐγούστου, ἐπὶ αἰτήσει τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεων, ἐξέδοτο τὴν ἑξῆς διακήρυξιν—«Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη παραδεχθεῖσα ἤδη τὴν συμμαχικὴν συνθήκην, ὑπόσχεται σήμερον ἐνώπιον τῶν ἀντιπροσώπων τῆς συμμαχίας νὰ ὑπογράφῃ ἀνελλειπῶς ὅλας τὰς ἀκολούθους ἀποφάσεις τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσίν της.» — Εὐθὺς δὲ ἀπέστειλεν ὁ Σουλτάνος πληρεξουσίους εἰς Ἀδριανούπολιν ζητῶν εἰρήνην. Ἐκεῖ οἱ ἐπὶ τούτῳ παρευρισκόμενοι πρὸς διαπραγμάτευσιν Κόμητες Ὀρλὸφ καὶ Πανὶν ὑπηγόρευσαν τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅροις, δι' ὧν ἱκανοποιεῖτο πληρέστατα ὡς ἤθελεν ἡ Ρωσσία, ἐγράφη «ὅτι ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη ὑποδέχεται τὴν περὶ τῆς Ἑλλάδος συνθήκην τῶν 6 Ἰουλίου 1827, καὶ τὴν ἐπιγινομένην συμβίβασιν τῶν 22 Μαρτίου 1829 μεταξὺ τῶν τριῶν συμμάχων Ρωσσίας Ἀγγλίας.» — Ετάραττεν ὅμως τὸν Καποδίστριαν ἡ εἰρήνευσις διὰ τοιαύτης συνθήκης, ἧς οἱ περὶ Ἑλλάδος ὅροι βασιζόμενοι εἰς τ' ἀποφασισθέντα ἐν τῷ συμβουλίῳ Λονδίνου, ἔμελλαν μᾶλλον νὰ ὑποστηρίξωσι τὸν περιορισμὸν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος. Διὸ ἔγραφε πρὸς τὸν στρατηγὸν Μαιζῶνα εἰς Παρισίους. — «Ὅ,τι ἤρχισε νὰ γίνεται δὲν δύναται πλέον ν' ἀπογείνῃ, ἀλλὰ πρέπει νὰ τελειώσῃ· διότι νικᾷ πάντοτε ἡ δυναμις τῶν πραγμάτων τὰς γνώμας τινῶν . . . Ὁ Σουλτάνος ἔστειλε πληρεξουσίους εἰς Ραιδεστὸν νὰ ζητήσῃ εἰρήνην, τὰς δὲ περαιτέρω εἰδήσεις περιμένομεν. Λυπηρὰ ὥρα ἤθελεν εἶσθαι, οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, τὸ νὰ μὴ μᾶς δώσωσι τρόπους νὰ καταστηθῶμεν εἰς τὴν μεθόριον γραμμὴν ὑμῶν, καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς καταλλήλως νὰ διοργανώσωμεν.» — Ἐθαρρύνετο δὲ ἀεὶ εἰς τὰς αἰσίους ἐφέσεις τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας ὑπὲρ Ἑλλάδος. Γράφων δὲ πάλιν πρὸς τὸν κόμητα Πανίν, Πάρεδρον τῆς Ρωσσίας ἐν Ἀθήναις, τὰς 13 Σεπτεβρίου 1829

ἔλεγε.—«Προθύμως θὰ παρευρεθῶ τὴν αὔριον εἰς τὴν ἐν μητροπόλει ψαλλομένην δοξολογίαν ὑπὲρ τῆς γενομένης εἰρήνης...» Ἰδοὺ δὲ καὶ ἡ Ἑλλὰς ρίπτει θαῤῥαλεώτερον ἤδη τὸ βλέμμα ἐπὶ τὸ μέλλον, καὶ εἴη τοῦτο ἐκ τῆς δικαιοσύνης καὶ μεγαλοψυχίας τοῦ Ἄνακτος. οἷον ἐνδίκως ἐφίενται τοσοῦτοι Χριστιανοί, ἐπὶ τῇ ἰσχυρᾷ αὐτοῦ προστασίᾳ ἐλπίζοντες»

Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Ρωσσίας ἐπήροντο τῇ συνθήκῃ τῆς Ἀδριανουπόλεως τῆς 14 Σεπτεμβρίου 1829. Αὕτη ἠσφάλιζε τὰ ὅρια τῆς Ρωσσίας, ἀπελευθέρωνε τὸ ἐμπόριον, καὶ ἐγγυᾶτο τὰ δικαιώματα καὶ συμφέροντά της. Οὕτως ἱκανοποιοῦντο αἱ προθυμίαι τοῦ Ρωσσικοῦ λαοῦ ὑπὲρ τῶν ὁμοδόξων Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ παρείχοντο ὑπὲρ αὐτῶν ἐκ τῆς Πύλης, ὅ,τι δὲν ἠδυνήθησαν αἱ δυτικαὶ Δυνάμεις. Ἐκ τούτων ἐτίθετο ἔτι ἡ Ρωσσία εἰς ἔξοχον καὶ περιφανῆ θέσιν, ὅπως ἐξασκῇ ἐν τῇ Ἀνατολῇ δύναμιν καὶ ὑπερίσχυσιν, ἄνευ τοῦ νὰ βλάψῃ τὴν ὑπόληψίν της διὰ γενναιότητος καὶ μετριοφροσύνης. Ἐξ ἄλλου μέρους ἐπεσκότιζε τὸν Ἄγγλον Πρέσβυν Γόρδων ἡ ἀδυναμία τῆς Τουρκίας μετὰ τὸν πόλεμον, ἡ διαφορὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ταραχὴ τῶν Ἐπαρχιῶν, αἱ ἀναφυεῖσαι ἀξιώσεις τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ, ἡ ἐπανάστασις τοῦ Σκόδρα Πασσᾶ, ἡ κυρίευσις τῆς Ἀλγέρης ὑπὸ τῶν Γάλλων, καὶ τέλος ἡ διαχώρισις τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τούτῳ παρεκίνει ὁ Γόρδων καὶ προέτρεπεν τὴν Αὐλήν του, ὅπως εὑρεθῇ μέσον τι νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν ὑπερίσχυσιν τῆς Ρωσσίας. καὶ νὰ διατηρηθῇ τοὐλάχιστον τὸ πτῶμα τοῦτο τῆς Τουρκικῆς Βασιλείας ἐπὶ χρόνον. Ὁ Κόβδετ ἐν τῇ κάτω βουλῇ τῆς Ἀγγλίας ἐκραύγαζεν, ὅτι ἡ συνθήκη τῆς Ἀδριανουπόλεως ἦτο πρᾶξις ἐχθρικὴ κατὰ τῆς Αγγλίας, ἥτις ἐβιάζετο ν' ἀρχίσῃ τὸν πόλεμον, ἢ νὰ ὁμολογήσῃ μὲ ἐντροπὴν ὅ,τι δὲν ἔχει θάρρος. Ὁ λόρδ Ἀβερδὶν τότε πρωθυπουργὸς τοσαύτην Ρωσσοφοβίαν ἔπαθεν, ὥστε ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἐν Πετρουπόλει Πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας, ἐν ᾗ ἔλεγεν, ὅτι ὁ Σουλτάνος θὰ ἐκάθητο εἰς τὸ ἑξῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου του ἐλέῳ τοῦ νικητοῦ του. Ἄτοπον δὲ ἦτο νὰ ἐγγραφῇ ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὡς ὑπαγόρευσις ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, ἡ ἀναγνώρισις τῆς συνθήκης τῶν 6 Ἰουλίου, ὡς καὶ ὑπαγόρευσις καὶ ἐπιταγὴ Ρωσσικὴ ἡ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἀναγνώρισις τῶν 6 Ἰουλίου, καὶ τῶν πρωτοκόλλων ὑπὲρ Ἑλλάδος, καὶ ὅτι ὑπέσχετο ὁ Σουλτάνος νὰ ἐπασχοληθῇ μετὰ τῆς συμμαχίας εἰς ἐφαρμογὴν αὐτῶν διότι ἐξήρκει μόνον ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Σουλτάνου, ἡ δοθεῖσα εἰς τὴν διακήρυξιν τὴν κατ' αἴτησιν τῶν δύο Δυνάμεων ὑπαγορευθεῖσαν πρὶν τῆς ὑπαγορεύσεως τῆς συνθήκης. Ἀλλ' ὁ Πο-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

τσοδιβόργος έλεγεν, ότι αυτός ο όρος αναγκαίως να τεθή, καθ' ότι ο Ρωσσικός πόλεμος ήτο αλληλένδετος με το Ελληνικόν ζήτημα· εξ άλλου μέρους η συμμαχία δεν εβλάπτετο διά τούτου του όρου, αλλά μάλιστα ενισχύετο εις αποτέλεσμα των αποφασισθέντων. Ενήργει όμως ο Καποδίστριας, καθυποβάλλων αυτοίς, ότι η Ελλάς κατασταθείσα εις μόνον ισχυρόν Κράτος εκτεταμένον καθ' όρια και ανεξάρτητον, ηδύνατο να τελεσφορήση κατά τας επιθυμίας των Χριστιανικών Δυνάμεων. Αποσβαίνουσα δε τας επαναστάσεις των εν Ανατολή Χριστιανών, ήθελεν ενισχύσει την Οθωμανικήν επικράτειαν. Την ιδέαν του Κυβερνήτου δεν απώθει το Γαλλικόν μυστικοσυμβούλιον, αλλά κοινοποιούν ως ιδέαν εαυτού προς το Αγγλικόν, ευηρέστει τας πολιτικάς δοξασίας εκείνου. Εβούλετο δε το Αγγλικόν υπουργείον, εάν ηδύνατο, να τροποποιήση τ' Ανατολικά εις κατάστασιν τοιαύτην, ώστε άπασα η δυτική Ευρώπη ακριβώς να ενδιαφέρηται εις την συντήρησιν της Τουρκίας. Έσπευσε διό η Αγγλία να καθυποβάλη όλας τας χώρας της Τουρκίας εις την προστασίαν όλων των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων, αίτινες υπέγραψαν τας εν Βιέννη συνθήκας, και ούτω διατηρηθή το κενόν, ό ήθελεν επιφέρει η εξάλειψις της Τουρκικής Δυνάμεως εκ του πολιτικού χάρτου της Ευρώπης. Η Ρωσσία ενέδιδε και εις τοιούτο σχέδιον περί Τουρκίας, αλλ' επανελάμβανεν εις την εγγύησιν της, ότι εγγυάτο συνάμα Ελλάδα και Τουρκίαν, και ότι ήτον ετοίμη να ακούση πάσαν άλλην πρότασιν επί τούτω αναφερομένην υπό της Αγγλίας. Αλλ' η εγγύησις της Ελλάδος υπό της Ρωσσίας ενομίσθη υπό της Δυτικής διπλωματίας ως η αυτή, διά της συνθήκης της Αδριανουπόλεως Ρωσσική επικράτησις της Τουρκίας, προς ήν κατά τα προηγούμενα πρωτόκολλα έπρεπεν η Ελλάς να υποτελή. Ο Ουελιγκτών, προστάτης ήδη της ανεξαρτησίας της Ελλάδος, εθεώρει, ότι η προστασία της Ελλάδος παρά της Τουρκίας, ήτις είχε μάλλον ανάγκην προστασίας διά την εξουδένωσίν της, ήτο φαινομενική. Επέμεινε διό εις την ιδέαν, ότι η οροθεσία της Ελλάδος μάλλον περιωρισμένη μεν κατά την Ήπειρον, επεκτεινομένη δε κατά θάλασσαν, περιλαμβανομένης Σάμου και Κρήτης, προς ωφέλειαν της θαλασσοπλοΐας, ήθελεν είσθαι χρήσιμος προς στερέωσιν ανεξαρτήτου Κράτους, ατελούς και ασχέτου προς την Τουρκίαν, και υπό ίδιον ηγεμόνα κυριαρχην. Ούτω δε ηδύνατο να καταβληθή πάσα Ρωσσική υπερίσχυσις διά της προστασίας των τριών Δυνάμεων. Δεν ήθελεν ο Ουελιγκτών καθόλου να δοθή η Ακαρνανία εις την Ελλάδα· διότι το πλησιόχωρον αυτής ήτο επικίνδυνον διά τας Ιονίους νήσους. Η

Ρωσσία παρεδέχθη καὶ τὰς δύω ταύτας προτάσεις τῶν δυτικῶν συνόρων ἐκφερομένων μέχρι τοῦ Ἀχελώου. (1) Ἐνέδωκε καὶ εἰς ταῦτα ἡ Ρωσσία, νομίζουσα ἱκανῶς ἀσφαλισμένην ἑαυτὴν διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς βουλῆς τῶν λόρδων 14 Ἰουνίου ὁ λόρδος Ἀβερδὶν, ὑπουργὸς τότε τῶν ἐξωτερικῶν, ἔλεγε.—«Τόσον φόβον διήγειρε παρ' ἡμῖν ἡ τῆς Ἀδριανουπόλεως συνθήκη, δι' οὓς ὑπεθέσαμεν κινδύνους ὡς πρὸς τὴν ὕπαρξιν τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους, ὥστε ὅλη ἡ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως μετεβλήθη ὡς πρὸς οὐσιωδέστατόν τι ζήτημα. Ἀνέφερα ἄλλοτε, ὅτι ἀρξαμένου καὶ προκόπτοντος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, οὐδέποτε ἔβαλε κατὰ νοῦν ὁ Κάνιγγ τὴν ἀνέγερσιν τῆς Ἑλλάδος ὡς ἀνεξάρτητον Βασίλειον. Οὐδ' ἐγὼ, οὐδ' ὁ δοὺξ τοῦ Οὐελιγκτῶνος ἀνεξάρτητον τὴν ἀνεγειρομένην Ἑλληνικὴν πολιτείαν, ἀλλ' ὑποτελῆ καὶ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου, παρομοίαν σχεδὸν τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας. Ἀλλ' ὑπογραφείσης τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συνθήκης, μοὶ ἐφάνη καὶ ὡμογνωμόνησε καὶ ὁ δοὺξ τοῦ Οὐελιγκτῶνος, ὅτι ἡ ὕπαρξις τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἦτο τόσον ἀκροσφαλὴς, ὥστε ἀσυνετώτατον ἦτο νὰ δημιουργηθῇ πολιτεία, καὶ νὰ τεθῇ ὑπὸ προστασίαν καὶ κυριαρχίαν Αὐτοκρατορίας, ἥτις οὐδεμίαν ἀσφάλειαν τοῦ μέλλοντος παρεῖχε. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἐπροβάλαμεν τοῖς συμμάχοις νὰ μεταβάλωμεν τὴν ὑποτελῆ ἐκείνην πολιτείαν εἰς ἀνεξάρτητον. Συνήνεσαν οἱ σύμμαχοι· συγκατετέθη καὶ ἡ Πύλη· καὶ τοιουτοτρόπως ἡ ὕπαρξις τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτήτου πολιτείας ὀφείλεται, εἰς ἣν μᾶς ἐπροξένησαν ἐντύπωσιν οἱ ὅροι τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκης.» (2)

Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύσκεψις διεύθυνε πρὸς τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον τὴν ἑξῆς διακήρυξιν τῆς Πύλης, ἣν ἐξέθετεν ἐν ἐπιστολῇ.—«Κωνσταντινούπολις 9 Σεπτεμβρίου 1829.—Μιλόρδε! Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἐπιθυμοῦσα πληρέστατα ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰς εὐχὰς τῶν τριῶν Αὐλῶν, αἵτινες ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην τῶν 6 Ἰουλίου 1827, καὶ συμμορφουμένη καθ' ὁλοκληρίαν διὰ τὴν πλήρη ἐκτέλεσιν τῆς ῥηθείσης συνθήκης, ἡμῖν ἐνεχείρισε τὴν ἑξῆς διακήρυξιν, ἧς κάτωθεν καταχωροῦμεν ἀκριβῆ καὶ αὐθεντικὴν μετάφρασιν. Αὕτη ὑπόσχεται πανδήμως νὰ ὑπογράψῃ εἰς ὅ,τι ἤθελεν ἀποφασίσῃ ἡ ἐν Λονδίνῳ συνέντευξις. Οὕτω δὲ θὰ ἐκπληρωθῇ ὁ

(1) Observation on an eligible line of frontier of Greece brillentenant general Sir R. Church London 1840.

(2) Τρικούπη ἀνώτ. Τόμος Δ'. σελὶς 379.

κύριος σκοπὸς τῆς ἐντολῆς, ἣν ἐλάβομεν παρὰ τῶν τριῶν Αὐλῶν. Προσθέττομεν δὲ ὅτι εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον νὰ ἐφοδιάσωμεν τὸν στρατάρχην Διεβὺς Ζαβάλκασκυ ἐν ὅμοιον αὐθεντικὸν ἀντίγραφον τῆς διακηρύξεως τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ὅστις διὰ τῶν πληρεξουσίων ἐν Ἀδριανουπόλει θὰ διαβιβάσῃ αὐτὴν πρὸς τὴν Α. Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα εἰς Πετρούπολιν. Ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειωθῶμεν.—Ρ. Γόρδων.—Κ. Γουλεμινώτ.—Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη διαδηλοῖ ὅτι ὑπενδίδει εἰς τὴν ἐν Λονδίνῳ συνθήκην, καὶ ὑποχρεοῦται ἐκ τοῦ ἑξῆς ἀπέναντι τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Δυνάμεων, αἵτινες ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην, ὅτι ὑπογράφει ὅλας τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐν Λονδίνῳ συνελεύσεως τὰς ἀφορώσας τὴν ἐκτέλεσίν της.—Κωνσταντινούπολις 9 Σεπτεμβρίου 1829.»

Συνεπῶς λοιπὸν τῆς διαδηλώσεως ταύτης τὰς 3 Φεβρουαρίου 1830 τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον ὑπέγραψε πρωτόκολλον, τὸ ἑξῆς

«Συνέντευξις ἐν τῷ ἀρχείῳ τῶν ἐξωτερικῶν.—3 Φεβρ. 1830.—Παρόντες οἱ πληρεξούσιοι Ρωσσίας, Γαλλίας καὶ Μεγάλης Βρεττανίας.—Οἱ πληρεξούσιοι τῶν τριῶν Αὐλῶν συνῆλθον ἐν τῷ τμήματι τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων. Ἠνοίχθη ἡ συνεδρίασις τῶν συνεντεύξεων καὶ ὁ πληρεξούσιος τῆς Α. Β. Μ. καὶ ὁ τῆς Α. Γ. Μ. ἐνέδειξαν προθυμίαν πρὸς τὸν πληρεξούσιον τῆς Α. Αὐτοκρατορικῆς Μ. τοῦ νὰ μάθωσιν ὑπὸ ποίαν ἔποψιν ἐννοεῖ τὸ ἄρθρον 10.ον τῆς ἐσχάτως ἐν Ἀδριανουπόλει ὑπογραφείσης συνθήκης μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἄρθρον συσχετιζόμενον πρὸς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδος. Ὁ πληρεξούσιος τῆς Α. Α. Μ. διαδηλοῖ ὅτι τὸ ἄρθρον 10.ον τῆς συνθήκης μὴ παραβλάπτον τὰ δικαιώματα τῶν συμμάχων τοῦ Αὐτοκράτορος, δὲν ἀποκωλύει τὰς ἀποφάσεις τῶν ἡνωμένων λειτουργῶν εἰς συνέντευξιν ἐν Λονδίνῳ, καὶ οὔτε παρεμποδίζει τοὺς συμβιβασμοὺς, οὓς τινας ἤθελον ἐγκρίνει αἱ τρεῖς Αὐλαὶ ὁμοθύμως ὡς ὠφελιμωτέρους καὶ ἁρμοδιωτέρους εἰς τὰς περιστάσεις. Ἕνεκα τοιαύτης λοιπὸν διαδηλώσεως ὁ πληρεξούσιος τῆς Α. Β. Μ. ἐκοινοποίησε πρὸς τὴν συνέντευξιν ἓν ἐπίσημον ὑπὸ σημεῖον Α. δι οὗ ὁμοθύμως ἀμφότεροι οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεις Γαλλίας καὶ Βρεττανίας διαβιβάζουσι δήλωσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης ἡμερολογουμένην τὰς 9 Σεπτεμβρίου ὑποφαινομένην ὑπὸ σημεῖον Β, καὶ ἥτις ἀναγγέλλει «ὅτι ἡ Πύλη ἐπειδὴ ὑπενδίδει εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου, ὑπόσχεται καὶ ὑποχρεοῦται ἀπὸ τοῦ ἑξῆς ἀπέναντι τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν Δυνάμεων, αἵτινες ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην, ὅτι θὰ ὑπογράψῃ ὁλοκλήρως ὅλας τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐν

Λονδίνῳ συνεντεύξεως τὰς ἀφορώσας τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης αὐτῆς. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἐπισήμου τούτου ἔκαμε ὁμοθύμως τὴν συμμαχίαν ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ να προδιατάξῃ παντὸς ἄλλου μέτρου τὴν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ἀνακωχὴν μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων. Συνεπῶς δὲ τοῦ μέτρου τούτου ἀποφασίζουσιν ἵνα οἱ πληρεξούσιοι τῶν τριῶν Αὐλῶν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ οἱ τοποτηρηταὶ αὐτῶν ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει λάβωσι διαταγὴν, ὅπως προσκαλέσωσι καὶ ἀπολαύσωσι παρὰ τῶν ἀντιμαχομένων μερῶν ἄμεσον καὶ ὁλόκληρον κατάπαυσιν ἐχθροπαθειῶν. Εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον θὰ συνεργήσῃ μετὰ τῶν δύο συναδέλφων στολάρχων Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καὶ ὁ στόλαρχος τῆς Ρωσσίας, συσταθείσης τῆς εἰρήνης μεταξὺ Τουρκίας καὶ Πύλης.»

Συμφωνήσαντα ἐπὶ τοῦ πρώτου τούτου μέτρου τὰ μέλη τῆς συνεντεύξεως εὗρον, ὅτι αἱ Ὀθωμανικαὶ διαδηλώσεις θέτουσιν αὐτὰς εἰς ἁρμοδιότητα τοῦ νὰ συμφωνήσωσι καὶ τὰ λοιπὰ μέτρα, ἅτινα ἐγκρίνουσι πρὸς διευθέτισιν τῆς παρούσης καταστάσεως πραγμάτων. Ἐπιθυμοῦντα δὲ νὰ βελτιώσωσι τὰς ἐκ τῶν προτέρων διαθέσεις τῆς συμμαχίας καὶ ν ἀσφαλίσωσιν ἐκ πάσης ἐνδεχομένης ἀβεβαιότητος τὸ ἔργον τῆς ποθουμένης εἰρήνης, ὁμοθύμως ἀποφασίζουσι καὶ διορίζουσι τὰς ἑξῆς ῥήτρας. 1.ον Ἡ Ἑλλὰς καθίσταται Κράτος ἀνεξάρτητον, καὶ ἀπολαῦον ὅλα τὰ πολιτικὰ δικαιώματα Κυβερνήσεως καὶ ἐμπορίας τὰ προσήκοντα εἰς πλήρη καὶ παντελῆ ἀνεξαρτησίαν. 2.ον Πρὸς ὄφελος δὲ τοῦ νεοσυστάτου Κράτους, καὶ ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς Πύλης εἰς διαστολὴν τῶν ὡρισμένων ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῶν 22 Μαρτίου ὁρίων, ἡ γραμμὴ τῆς ὁροθεσίας αὐτῆς τῆς Ἑλλάδος θ' αναχωρῇ ἐκ τοῦ στομίου τοῦ ποταμοῦ Ἀσπροποτάμου (Ἀχελώου), καὶ ἀκολουθοῦσα τὰ παρόχθια αὐτοῦ μέχρι τῆς λίμνης Ἀγγελοκάστρου καὶ διαπερῶσα τὴν λίμνην αὐτὴν καὶ τὰς Βραχωρίου καὶ Σαβονίτσας, θὰ ἐξέλθῃ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἀρτοτίνης, ὅθεν θὰ διατρέχῃ τὸ ὄρος Ὄσης, τὴν κοιλάδα Καλούρης καὶ τὴν ὑπώρειαν τῆς Οἴτης μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Ζητουνίου ἀποπερατουμένη εἰς τὸ στόμιον τοῦ Σπερχιοῦ. Ὅλαι αἱ χῶραι αἱ πρὸς νότον τῆς διαγραφομένης γραμμῆς ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, αἱ νῆσοι Εὔριπος μετὰ τῶν Διαβόλων, Σκῦρος καὶ Κυκλάδες μέχρι τῆς Ἀμοργοῦ αἱ κείμεναι περὶ τὴν 38.ο καὶ 39.ο μήκους κατὰ τὸν μεσημβρινὸν τοῦ Γρηνουίτς. 3.ον Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος θὰ ἦναι μοναρχικὸν διαδοχικὸν κατὰ τάξιν πρωτοτοκίας. Θὰ δοθῇ τὸ στέμμα εἰς ἡγεμόνα, ὅστις δὲν θὰ ἐκλεχθῇ ἐξ οἰκογενείας τῶν

Βασιλικῶν δυναστειῶν, αἵτινες ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην τῶν 6 Ἰουλίου 1827. Αὐτὸς δὲ θὰ ἔχῃ τίτλον Βασιλεὺς Ἡγεμὼν Κυριάρχης τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἡγεμόνος τούτου θὰ ὁρισθῇ καὶ συνομολογηθῇ ἀκολούθως. 4.ον Ἅμα οἱ ὅροι τοῦ παρόντος πρωτοκόλλου κοινοποιηθῶσιν εἰς τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη, ἡ εἰρήνη μεταξὺ Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ Ἑλλάδος ἀποκαθίσταται πραγματικὴ καὶ τελειοτικὴ ἀφ' ἑαυτῆς πράγματι. οἱ δὲ ὑπήκοοι τῶν δύο Κρατῶν ἀμοιβαίως θ' ἀπολαύσωσι σχέσεις καὶ δικαιώματα ἐμπορίου καὶ ναυτιλίας ἀκωλύτως ὡς καὶ οἱ τῶν ἄλλων Κρατῶν τῶν εἰρηνευόντων μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἀμνηστεία πλήρης καὶ ἐντελὴς θὰ κηρυχθῇ ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Αὕτη δὲ θὰ διακηρύξῃ ὅτι οὐδεὶς Ἕλλην ζῶν ἐν Τουρκίᾳ καὶ οὐδεὶς Ὀθωμανὸς ζῶν ἐν Ἑλλάδι θὰ στερῆται ἰδιοκτησίας καὶ προσωπικῆς ἀσφαλείας καὶ θὰ ὑπόκηται εἰς καταδίωξιν λαβὼν μέρος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ὑπὲρ ἢ κατὰ αὐτῆς. 6.ον Ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη θὰ παραχωρῇ ἄδειαν ἀκωλύτως πρὸς τοὺς Τούρκους τοὺς βουλομένους νὰ ἐγκαταλείψωσι Τουρκικὰ χώματα καὶ νὰ πωλήσωσι τὰ κτήματά των, ὅπως μεταναστεύσωσιν εἰς Ἑλλάδα. Ὡσαύτως καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θ' ἀφίνῃ ἀκωλύτως τοὺς Ἕλληνας τοὺς βουλομένους νὰ πωλήσωσι τὰς ἐν Ἑλλάδι ἰδιοκτησίας των καὶ μετοικήσωσιν εἰς Τουρκικὰς χώρας. 7.ον Ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ πολεμικαὶ δυνάμεις ξηρᾶς καὶ θαλάσσης αἱ κατέχουσαι περιχώρους καὶ φρούρια προσήκοντα ἐκτὸς τῆς ὁροθεσίας τῆς γραφομένης ἐν τῷ 2 ἄρθρῳ, ὡς καὶ ἐκεῖναι τῆς Τουρκίας αἱ κατέχουσαι ἐπὶ τοῦ νῦν χώρας καὶ φρούρια χέρσου καὶ νήσων Ἑλλάδος ἐντὸς τῆς ῥηθείσης ὁροθεσίας τοῦ νέου Κράτους, θὰ κενώσωσιν αὐτά, καὶ ἀποσυρθῶσιν ἕκασται ἐν τῇ οἰκείᾳ χώρᾳ ἐν βραχυτέρῳ χρόνῳ. 8.ον Ἑκάστη τῶν τριῶν Αὐλῶν θὰ διατηρῇ τὴν δύναμιν, ἣν παραχωρεῖ αὐτῇ τὸ 4.ον ἄρθρον τῆς συνθήκης τῶν 6 Ἰουλίου 1827 εἰς τὸ νὰ ἐγγυῆται τὸ σύνολον τῶν ἀποτελεσθησομένων συμβιβασμῶν καὶ ῥητρῶν. Τοιαῦτα μὲν πρακτικὰ ἐγγυήσεως θὰ εὐθύνωνται κατ' ἰδίαν· ἡ δὲ ἐνέργεια καὶ τ' ἀποτελέσματα τῶν διαφόρων τούτων πρακτικῶν, θὰ συντελέσωσι κατὰ τὸ ῥηθὲν ἄρθρον ἀντικείμενον νέων συνομολογιῶν τῶν ὑψηλῶν Δυνάμεων. Οὐδεὶς στρατὸς προσῆκον ἑκάστῃ τῶν τριῶν συνθηκολογησασῶν Δυνάμεων, δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἄνευ συναινέσεως τῶν δύο ἄλλων Αὐλῶν, αἵτινες ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην. 9.ον Ὅπως ἀποφεύγηται πᾶσα ἐνδεχομένη μεμψιμοιρία καὶ φιλονεικία κατὰ τὴν διαχείρησιν τῆς

ὁροθεσίας τοῦ νέου Κράτους ἀπεφασίσθη, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο θ' ἀνατεθῇ εἰς ἐπιτροπὴν τριμελῆ ἐκ Βρεττανοῦ, Γάλλου καὶ Ρώσσου, ὧν τὸ ἀνῆκον πρόσωπον θὰ ὀνοματίσῃ ἑκάστη τῶν τριῶν Αὐλῶν. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἐφοδιασθεῖσα τῆς προσδεούσης ὁδηγίας τῆς συναπτομένης ἐν στοιχείῳ Γ. θὰ χαράξῃ τὰ ὁροθέσια, ἀκολουθοῦσα ἀκριβέστατα τὴν ἐν τῷ 2 ἄρθρῳ ἰχνηλατουμένην γραμμὴν, καὶ θὰ καταγράψωσιν ἐν ὁροθετικῷ χάρτῃ κατὰ τὰ ἐντόπια ὀνόματα ἐντὸς ἑξαμήνου ἐργασίας. Δύο δὲ ἀντίγραφα τοῦ χάρτου αὐτοῦ ποιήσαντες τὸ μὲν θὰ μεταβιβάσωσιν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν, τὸ δὲ εἰς τὴν Ἑλληνικήν. Ἡ δὲ πλειοψηφία θὰ ὑπερισχύει ἐν περιπτώσει διαφωνίας τῶν ὁροθετῶν. 10 ον Αἱ διατάξεις τοῦ παρόντος πρωτοκόλλου θὰ παραπεμφθῶσιν ἀμέσως εἰς γνῶσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως διὰ τῶν πληρεξουσίων τῶν τριῶν Αὐλῶν, πρὸς οὓς θὰ πεμφθῶσιν αἱ προσδέουσαι ὁδηγίαι ἐπὶ ὁμοθύμῳ συμπράξει, ὡς καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διὰ τῶν τριῶν παρ' αὐτῇ τοποτηρητῶν. Αἱ τρεῖς Αὐλαὶ ἐπιφυλάττονται νὰ γράψωσι συνθήκην ὁλοσχερῆ ὑπογραφομένην ἐν Λονδίνῳ καὶ θεωρουμένην ὡς ἐκτελεστικὴν τῆς συνθήκης τῶν 6 Ἰουλίου 1827, καὶ ἥτις θὰ κοινοποιηθῇ πρὸς τὰς ἄλλας Αὐλὰς τῆς Εὐρώπης προσκληθησομένας εἰς παραδοχὴν αὐτῆς, ἐὰν ἐγκρίνωσιν.

»Πέρας.

»Φθάσασαι οὕτως εἰς πέρας μακρᾶς τοσοῦτον καὶ δυσκόλου διαπραγματεύσεως αἱ τρεῖς Αὐλαὶ συγχαίρονται εἰλικρινῶς πρὸς ἀλλήλας, ὅτι διεξῆλθον τοσοῦτον ἐπιτυχῶς ἐν μέσῳ δεινῶν καὶ ἀκροσφαλεστάτων περιπτώσεων. Ἡ διατήρησις τῆς συνενώσεως αὐτῶν ἐν τοιαύταις στιγμαῖς χρόνου προσφέρει τὴν μεγαλητέραν ἐγγύησιν διαρκείας ἑνώσεως τριῶν Δυνάμεων, ἥτις εὐσταθὴς ἐξ ἑνὸς, ὅσον ἐνεργητικὴ ἐξ ἄλλου θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου.—Ὑπογεγραμμένοι. — Λιέβεν. — Μοντμορενσὺ Λαβάλ. — Ἀβερδίν.»

Τὰς 3 Φεβρουαρίου 1830 ὑπεγράφη δεύτερον πρωτόκολλον, δι' οὗ ἀπεφασίζετο Κυριάρχης τῆς Ἑλλάδος ὁ Πρίγγιψ Λεοπόλδος Κοβοῦργος. Οὗτος ἦτο σύζυγος τῆς Καρλότης, θυγατρὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Γεωργίου Δ', ἀποθανούσης πρὸ δεκατετραετίας. Ἐνεκρίθη δὲ ἡ ἐκλογή του ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἀναγκασθέντος ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν του. Τὸν Πρίγγιπα Λεοπόλδον ἐνθουσιῶντα εἰς τὸ ἀρχαῖον κλέος τῆς σοφίας καὶ τῶν νεωτέρων ἡρωϊσμῶν τῆς Ἑλλάδος, ὁ Καποδίστριας ὑπεστήριζε κατὰ τὴν ἔφεσίν του εἰς τὴν ἡγεμονείαν τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῶν 1825.

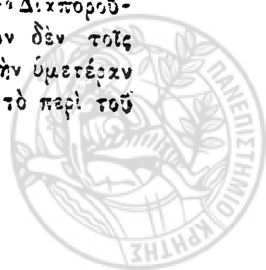
Δύο Ἕλληνες εἶχον διορισθῆ παρὰ τοῦ Καποδιστρίου νὰ συνομιλήσωσι μετ' αὐτοῦ. Τοῖς ἀνέφερε τὴν βουλήν του καὶ πρὸς τὸν Κάνιγγα. Οὗτος δὲ τὸν ἐσυμβούλευσεν ὅτι τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος ἦσαν ἀκροσφαλῆ καὶ συγκεχυμένα· διὸ κάλλιον νὰ καταστάθῃ ὠφελιμώτερος εἰς Ἀγγλίαν. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1829, οἱ Πρέσβεις ἐν Πόρῳ ἠρώτησαν τὸν Κυβερνήτην Καποδίστριαν τίνα πρίγγιπα ἔχει κατὰ νοῦν νὰ τοῖς συστήσῃ ὡς ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος, καὶ αὐτὸς ἐσύστησε τὸν Λεοπόλδον. Διατρίβων δὲ ὁ Πρίγγιψ ἐν Νεαπόλει συνωμίλησε μὲ τοὺς ἐκεῖ Πρέσβεις τῶν Δυνάμεων περὶ τῆς προτάσεως τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἔκλινεν εὐμενῶς εἰς τὴν πρότασιν. Ὁ Πρίγγιψ ἀπέστειλε τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἐπιστηθείου φίλου του Στόκμαρ Κάρολον πρὸς τὸν Κυβερνήτην μὲ ἐπιστολὴν ἰδιόχειρον. Ταύτην παραλαβὼν ὁ Κυβερνήτης ἐξέφρασεν εὐθὺς πρὸς τὸν Στόκμαρ. «Ὅ,τι ὑπεσχέθην θὰ διατηρήσω τὸν λόγον μου. Οἱ Πρέσβεις ἐθαύμασαν ὅτε ἐγὼ τοῖς προέτεινα τὸν Πρίγγιπα. Ἴσως ἐπίστευον ὅτι θὰ προέτεινα ἄλλον. Ἀπήτησαν ἔγγραφον τὴν διασάφησίν μου, ἀλλ ἐγὼ δὲν τὴν ἔδωκα. Προαιροῦμαι νὰ χορηγήσω εἰς τὸν τόπον μου θεσμοὺς διαρκεῖς.» — Ὁ Στόκμαρ ἀπήντα. — «Ὁ Πρίγγιψ δέχεται τὴν πρότασιν μὲ δύο ὅρους· μὲ ἔκτασιν ὁρίων χρησίμων εἰς θέσιν κατάλληλον τῆς Ἑλλάδος ἀσφαλῆ καὶ διακεκριμμένην ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ κοινωνίᾳ, καὶ μέσα, ὅπως ὑψωθῇ ὑλικῶς καὶ διανοητικῶς ὁ ὑπὸ δουλείας μακροχρονίου ἐξηχρειωμένος λαὸς αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πρίγγιψ δὲν δύναται ἐπὶ τῇ ἁπλῇ δηλώσει τῶν Πρέσβεων νὰ εἴπῃ αὐτοῖς, ἰδοὺ ἐγὼ εἶμαι ἕτοιμος καὶ πορεύομαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, χρήσιμον εἶναι ἡ ἰδία Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος νὰ συνενωθῇ μὲ αὐτόν, καὶ ἀπαιτοῦσα τὸν Πρίγγιπα ὡς ἡγεμόνα νὰ παρακινήσῃ τὰς Δυνάμεις νὰ στέρξωσι τοὺς δύο ὅρους τοῦ Πρίγγιπος.» — Εἰς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Καποδίστριας, ὅτι ἤθελε συνεργασθῇ ἀμέσως εἰς τὰς ἐπιθυμίας τοῦ Πρίγγιπος· ἀλλὰ τὸ ἀπὸ 3 Φεβρουαρίου πρωτόκολλον περὶ τῶν ὁρίων δεσμεύει τὰς χεῖράς του· διότι κατὰ τοῦτο ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει φωνὴν οὔτε περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἡγεμόνος της, οὔτε περὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν ἀναγκαίων ὁρίων εἰς ἄμυναν ἑαυτῆς. Ἡ Ἑλλὰς ἄνευ Σάμου καὶ Κρήτης δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Προτιμῶ μᾶλλον νὰ παραιτηθῶ, ἢ νὰ ὑπογράψω τὴν συνθήκην, ἥτις φέρει εἰς τὴν ἀθλιωτέραν ἐλεεινότητα τὴν πατρίδα μου. Ἀλλ' ἡ Πύλη δὲν θὰ στέρξῃ ἑκουσίως εἰς ταῦτα, καὶ ἐλπίζω ὅτι ἡ ἄρνησίς της θὰ ἐρεθίσῃ τὰς Δυνάμεις νὰ κάμωσι δικαιοτέραν καὶ ἀξιοπρεπεστέραν ἀπόφασιν. Παρακαλῶ τὸν Πρίγγιπα Λεοπόλδον νὰ πράξῃ ὅ,τι δύναται ἵνα συμπαραληφθῶσι Σάμος καὶ Κρήτη εἰς τὸ πρω-

τόκολλον τῶν 22 μαρτίου. Ἀντὶ τοιαύτης παραχωρήσεως στέργει ἡ Ἑλλὰς νὰ λάβῃ τὸ Μοναρχικὸν πολίτευμα, καὶ ἐκλέγει ἔπειτα Βασιλέα κατὰ συναίνεσιν τῶν Δυνάμεων.—Ὁ Στόκμαρ ὑπέσχετο ὅτι θὰ συνεργήσῃ ὁ Πρίγγιψ πάσῃ δυνάμει περὶ πάντων ἀλλ' ἐπέμενε νὰ προσκληθῇ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ὁ Πρίγγιψ. Ἀλλ' ὁ Καποδίστριας ἔλεγεν ὅτι ἠδύνατο μὲν νὰ προτρέψῃ τὴν ἐν Ἄργει συνέλευσιν εἰς τὴν πρόσκλησιν ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ κομίσῃ αὐτοῖς Σάμον καὶ Κρήτην. «Ἀλλ' ἡ πρᾶξίς μου αὕτη θὰ ἀντέκειτο εἰς τὰ ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ ἀποφασισθέντα, καὶ θὰ συνεπέφερε ὀδυνηρὰς συνεπείας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Παραπολὺ περιπλέκομαι, ὁπόταν χωρὶς κατεπείγουσαν ἀνάγκην πράττω ἐναντία εἰς τὴν θέλησιν τῶν Δυνάμεων.» Παρεκάλεσε δὲ τότε ὁ Στόκμαρ αὐτὸν νὰ ἐκδηλώσῃ τὰς ζημίας, καὶ ὁ Κυβερνήτης ἐξέφρασεν «ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐὰν μὴ ἴδωσι τὸν ἡγεμόνα των νὰ κομίσῃ τὰς δύο νήσους αὐτάς, ἀλλ' ἐπὶ ἄλλοις ὅροις νὰ καταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ εὐχαριστηθῶσι· καὶ διὸ δὲν συμβουλεύω τὸν Πρίγγιπα νὰ δεχθῇ τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα ἄνευ τούτων. Ἐὰν ἡ Σάμος ἀποδοθῇ εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ Σάμιοι θὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, θὰ ζῶσι διὰ τῆς πειρατείας, καὶ θὰ ἐνεργῶσι πόλεμον ἀτελεύτητον. Ἐὰν ἡ Πρόνοια προώρισε τὸν Πρίγγιπα Λεοπόλδον ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος, ἐπιθυμῶ νὰ μὴ δοθῇ ἀμέσως σύνταγμα, ἀλλὰ νὰ τὸ ὑποσχεθῇ μόνον. Ἐπὶ τοῦ παρόντος οἱ Ἕλληνες δὲν ὑπάρχουσι τούτου δεκτικοί. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅμως ὅτι μετὰ πέντε ἢ δέκα ἔτη θὰ δυνηθῇ νὰ λαλήσῃ περὶ τούτου σπουδαίως πρὸς τὸ ἔθνος.» Ἐσημείωσεν ἅπαντα τὰ διατρέξαντα ἐν τῇ συνδιαλέξει ὁ Βαρῶν Στόκμαρ καὶ ἀνεχώρησεν.

Ὁ ἐκλεχθεὶς Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Λεοπόλδος, κατὰ τὰς ληφθείσας εἰσηγήσεις τοῦ Καποδιστρίου, ἀπεκρίνετο εἰς τὴν κατὰ τὸ πρωτόκολλον τῶν 3 Φεβρουαρίου πρόσκλησιν τῶν τριῶν συμμάχων, ὅτι παρεδέχετο μὲν τὴν ἡγεμονείαν, ἀλλὰ νὰ μεσιτεύσωσι πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην, ὅπως συναφθῶσι μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἀμφότεραι αἱ νῆσοι Σάμος καὶ Κρήτη μὲ πληρωμὴν φόρου τινὸς δι' αὐτὰς μόνον, νὰ ἐπεκτανθῶσι τὰ ὅρια κατὰ τὴν Στερεάν, νὰ μὴ λείψωσι τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα, ἕως διοργανισθῇ ὁ ἐγχώριος στρατός, νὰ ἐγγυηθῶσιν αἱ τρεῖς Δυνάμεις τὴν ἀσφάλειαν τοῦ νέου Κράτους, καὶ νὰ δανείσωσιν 60,000,000 φράγκα πρὸς ἀνάκτησιν τῶν κατεδαφισθέντων, καὶ εἰσαγωγὴν τῶν ἀναγκαιοτέρων μέσων τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅλα μὲν τὰ ζητήματα τοῦ νέου Μονάρχου παρεδέχετο τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον, ἀλλὰ τὸ περὶ ἐκτάσεως ὁρίων ἀπεποιοῦντο, ὡς ἐναντίον εἰς τ' ἀποφα-

σισθέντα ὑπὸ τῶν μονάρχων. Τὰς 8 Ἀπριλίου ἐκοινοποιήθη πρὸς τὴν Πύλην καὶ πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἡ ἀποκατάστασις τῆς Ἑλληνικῆς Βασιλείας, καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Πρίγγιπος Κοβούργου. Καὶ ὁ μὲν Ρεῒζ Ἐφέντης ἀπεκρίθη, ὅτι στέργει εἰς ὅλα καὶ καθ' ὅλα ἡ Ὑψηλὴ Πύλη τ' ἀποφασισθέντα διὰ τὸ κοινὸν καλόν. Ὁ δὲ Κυβερνήτης διὰ τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ 16 Ἀπριλίου πρὸς τοὺς προέδρους τῶν τριῶν συμμάχων Αὐλῶν ἔλεγεν.—«Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐσπούδασε μὲν νὰ διακριβώσῃ τὴν μεγάλην καὶ γενναίαν εὔνοιαν τῶν θεμελιωτῶν τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας. ἐσκέφθη δὲ καὶ περὶ τοῦ πῶς θέλει συνεργήσει εἰς ἀποτέλεσιν αὐτῆς, συναρμοζομένης κατὰ τὴν πρόσκλησιν πρός τε τὰς συνθεσίας τοῦ Λονδινείου συνεδρίου, καὶ πρὸς τὰς εἰδικωτέρας ἀποφάσεις, ἃς οἱ κύριοι πρόεδροι τῇ διεκοίνωσαν. Αἱ συμμαχοῦσαι Δυνάμεις ἀναγορεύουσαι τὴν Ἑλλάδα αὐτόνομον ἐπικράτειαν, ὑπερεπλήρωσαν τάς τε δικαίας αὐτῆς ἐφέσεις καὶ τὰς εἰς αὐτὴν προεπελεχθείσας παμπόλλας αὐτῶν εὐεργεσίας.... Περὶ δὲ τῆς ὁλότητος τῶν πράξεων τοῦ Λονδινείου συνεδρίου καὶ τῶν εἰδικωτέρων ἀποφάσεων, ἃς ἀναφέρει ἡ δήλωσις τῶν κυρίων προέδρων, ἡ κυβέρνησις θέλει βάλλει ὑπ' ὄψιν τοῦ Ὑψηλοτάτου Ἄνακτος τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ ἀντιγράφου τῆς ἀπαντήσεως τὰς χρειωδεστάτας περιστάσεις· οὐδὲ προδώσει τὸ χρέος αὐτῆς πρός τε τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τὴν Βασιλικὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα.»

Συνεκάλεσε δὲ ὁ Κυβερνήτης τὴν Γερουσίαν καὶ τοὺς προέδρους τῶν προστατίδων Αὐλῶν, καὶ ἐξέθετε εἰς ἐπίγνωσιν αὐτοῖς τὴν ἐπιστολήν, ἣν ἔμελλε νὰ στείλῃ πρὸς τὸν Πρίγγιπα Λεοπόλδον, καὶ τὰς ἐφέσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὡς πρὸς τὴν περιστολὴν τῶν ὁρίων, τας ἀξιώσεις περὶ τοῦ θρησκεύματος, τὰς χρηματικὰς ἀνάγκας, καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν κακοπαθούντων ἐπὶ τῷ Ἑλληνικῷ ἀγῶνι. Ἔλεγε δὲ πρὸς τὴν Γερουσίαν—«Ἐλπίζω, Κύριοι, ὅτι θέλετε γείνῃ καὶ κοινωνὸς τῶν ἀγώνων καὶ τῆς εὐθύνης μου, καὶ τοὺς μὲν θέλετε ἐνισχύσει, τῶν δὲ θέλετε ἐλαφρύνει, κομίζοντες καὶ ὑμεῖς ἐνώπιον τοῦ Ὑψηλοτάτου Ἄνακτος Λεοπόλδου τὰς νομίμους τοῦ ἔθνους ἐφέσεις, ὑπὲρ ὧν μόνη εἰς τὸ ἑξῆς ἡ Βασιλικὴ Αὐτοῦ Ὑψηλότης δύναται εὐτυχῶς νὰ πρεσβεύσῃ πρὸς τὰς συμμάχους Αὐλάς.»—Ἀπαντῶν εἶτα εἰς τὴν ἐπιστολὴν τῶν 28 Φεβρουαρίου τοῦ Πρίγγιπος Λεοπόλδου, διὰ τοῦ γράμματος αὐτοῦ τῶν 24 Ἀπριλίου 1830 πρὸς τὸν Πρίγγιπα, ἔλεγε.—«Διαποροῦσιν ἄρα οἱ Ἕλληνες, διατί τὸ ἐν Λονδίνῳ συνέδριον δὲν τοῖς φανεροῖ καὶ τὸ πρωτόκολλον, δι' οὗ προσφέρεται εἰς τὴν ὑμετέραν Βασιλικὴν Ὑψηλότητα ἡ τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονία, καὶ τὸ περὶ τοῦ

δανείου, καὶ τὸ ἄλλο, δι᾽ οὗ κυροῦνται μὲν τὰ ἐπὶ Τουρκίας προνόμια τῶν Κατολίκων, χαρίζεται δὲ πλήρης ἰσονομία εἰς ὅλους τοὺς ὑπηκόους τῆς νέας ἐπικρατείας ὁποιασδήποτε θρησκείας.

»Οἱ Ἕλληνες ὑποστάντες τὴν Ὀθωμανικὴν δυναστείαν, ὑπὸ μόνην τὴν σκέπην τῆς ἐκκλησίας των διεσώθησαν. Ἅμα δὲ τὸ ἀνεγερθῆναι εἰς σῶμα ἔθνους, οἱ αὐτῶν ἀντιπρόσωποι ἀνεκήρυξαν τὴν Ἑλληνικὴν θρησκείαν, θρησκείαν τῆς ἐπικρατείας, προλαμβάνοντες δηλονότι καὶ τὴν ἀνοχὴν τῶν ἄλλων θρησκευμάτων. Σήμερον δὲ τῶν Λονδινείων δικαιολογημάτων μηδεμίαν ἄμεσον μνείαν ποιουμένων τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας, ἀφίνω νὰ νοήσῃ ἡ Ὑμετέρα Βασιλικὴ Ὑψηλότης εἰς ποίους λογισμοὺς ἔρριψε τοὺς Ἕλληνας ἡ τοιαύτη σιωπὴ πλησίον τῶν εἰδικωτέρων περὶ τῶν ἄλλων λατρειῶν ὁρισμῶν.

«Εἰς ὑμᾶς λοιπὸν, Πρίγγιψ, ὑπόκειται νὰ θαρρύνητε τὴν Ἑλλάδα, ἐξαγγέλλοντες αὐτῇ ὅτι ἡ Ὑμετέρα Βασιλικὴ Ὑψηλότης θέλει δεχθῇ καὶ θρησκεύσῃ πρώτιστα πάντων τὸ δόγμα τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς. Εἰς ὑμᾶς προσέτι ἀνήκει νὰ τῇ δώσητε καὶ ἄλλο τεκμήριον τῆς πατρικῆς ὑμῶν προαιρέσεως, μαρτυρόμενος ὅτι τὸ δάνειον δὲν θέλει χρησιμεύσῃ ἐξῃρημένως εἰς συλλογὴν καὶ διατροφὴν στρατιωτῶν ξένων, ἀλλα θέλει ἀναπαύσει καὶ τὰς ἀπαραιτήτους τοῦ Ἔθνους χρείας, ἀνταμείβον μὲν καὶ θεραπεῦον δεόντως τὸ ἐθνικὸν στράτευμα καὶ τὸ ναυτικὸν, βοηθοῦν δὲ καὶ ἀναψυχὸν τὴν γεωργίαν, τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν. Τρίτον βεβαίωμα οἱ Ἕλληνες παρὰ τῆς συναίσεως, ἅμα καὶ δικαιότητος τῆς Ὑμετέρας Ὑψηλότητος προσδοκῶσιν, ὅπερ καὶ ἤδη εὑρίσκουσιν, Ἄναξ, ἐν τῇ ἐφέσει ἣν ἀπηγγείλατε, ἵνα δηλ. λάβωσι μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν. Ἐν τούτῳ δὲ πληρώσει ἡ Ὑμετέρα Βασιλικὴ Ὑψηλότης τέλειον τὴν εὐχὴν αὐτῶν, ἀναγράφουσα ὅτι κυροῦται αὐτοῖς ὁλοσχερῶς ἡ τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων ἀπόλαυσις, κατὰ τὰς βάσεις τοῦ δευτέρου ψηφίσματος τῆς ἐν Ἄργει ἐθνικῆς συνελεύσεως. Ταῦτα, Ἄναξ, σᾶς φέρει καὶ ἡ τῆς Γερουσίας προσκύνησις, ἅμα καὶ τὰς ἱκετηρίους διερμηνεύουσα τῶν δυστυχῶν κατοίκων τῆς τε δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων Κρήτης, Σάμου, καὶ Ψαρρῶν.

»Οἴδαμεν ὅτι ὑπὲρ τούτων συνηγόρησεν ἤδη ἡ Ὑμετέρα Βασιλικὴ Ὑψηλότης· ἀλλὰ καὶ πάλιν συνηγορήσει, καὶ ὁ Θεὸς προστατεύσει αὐτούς. Ἐὰν ἡ σύστασις τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας σκοπούμενον ἔχῃ νὰ στήσῃ τὴν ἀνατολικὴν εἰρήνην ἐπὶ βάσεων στερεῶν, διατί αἱ Δυνάμεις ν᾽ ἀφήσωσι τὸ ἔργον αὐτῆς ἀτελὲς, παραδίδουσαι εἰς κινδυνώδεις ῥοπὰς καὶ τὴν ναυτηλίαν τὴν κερὲ

τὸ Αἰγαῖον, καὶ τὰς σχέσεις τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας πρὸς τὰς ὁμόρους Ὀθωμανικὰς ἐπαρχίας; Καὶ αὐτοὶ οἱ ὁροθέται, ὅταν ἐπὶ τοὺς τόπους φθάσωσιν, ἀδύνατον νὰ μὴ ἀναμαρτυρήσωσιν. ὅτι ἡ κατὰ τὸ 2 ἄρθρον τοῦ πρωτοκόλλου σημειωθησομένη γραμμὴ, νὰ συστήσῃ ὅριον, εἶναι τῶν ἀδυνάτων. Θέλουσι δὲ βεβαιωθῇ καὶ τοῦτο, ὅτι τὰ μέρη τὰ σημειούμενα παρὰ τοῦ Λονδινείου συνεδρίου, καθ' οὓς αὐτὸ ἔδλεπε χάρτας, πολὺ διαφορώτερα κεῖνται κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν θέσιν. Ὅσον δὲ περὶ τῶν θαλασσίων ὁρίων, δὲν θέλω νὰ καταχρασθῇ τὸν καιρὸν τῆς Ὑμετέρας Βασιλικῆς Ὑψηλότητος, ἵνα τῇ ἀποδείξω ὅτι ἡ Κρήτη εἶναι ἡ κλεὶς τοῦ Αἰγαίου.»

Ὁ δοὺξ Κοδοῦργος λαδὼν τὴν ἀνυπόκριτον ταύτην ἔκθεσιν τοῦ Καποδιστρίου, καὶ βουλόμενος νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους, αὖθις ἐπανέλαβε πρὸς τὰς συμμάχους Αὐλὰς τὴν ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων. Ἡ μὲν Ρωσσία συγκατετίθετο εἰς τὰς αἰτήσεις τοῦ Πρίγγιπος· καὶ τὴν 20 Νοεμβρίου 1829 ἔλαβε τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Βασιλέως τῆς Γαλλίας. Ἀλλ' ἐν Ἀγγλίᾳ ἀντέπραττον κατὰ τῶν ἐπιθυμιῶν του ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Δ'. ὃς παρωθεῖτο ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του δουκὸς Κουδερλὰν Ἐρνέστου, τοῦ εἶτα βασιλεύσαντος ἐν Ἀνόβερ. Οὗτος ἀντεπολιτεύετο τῷ πρωθυπουργῷ Οὐελιγκτῶνι, καὶ παρεκίνει τὸν ἀδελφόν του νὰ προτιμήσῃ ὡς ὑποψήφιον τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου τὸν ὑπ' αὐτοῦ προστατευόμενον δοῦκα Κάρολον τοῦ Μεκλεμδούργου, καὶ ἀδελφὸν τῆς δουκίσσης Κουδερλὰνδ, συζύγου τοῦ δουκὸς Ἐρνέστου· τὸ δὲ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον ἔκρινεν ὡς ὑποψήφιον τὸν Πρίγγιπα τῆς Ὀράντζης τῶν Κάτω Χωρῶν. Ἐπανέλαβεν ὅμως τὸ ἐν Λονδίνῳ συνέδριον τὴν ὑποψηφιότητα πρὸς τὸν Πρίγγιπα Λεοπόλδον. Ἀλλ' αὖθις ὁ Λεοπόλδος ἐπαναλαβὼν τὰς προτάσεις περὶ ὁρίων ἤκουσε παρὰ τοῦ λόρδου Ἀβερδὶν τὴν ἀπότομον ἀπόκρισιν. «Περὶ Κρήτης οὐδέποτε οὐδαμοῦ ἔγεινε λόγος. Μεθ' ὅλας τὰς γενομένας διαπραγματεύσεις ἐλεύθερος εἶσθε νὰ παραιτηθῆτε. Ἀλλ' ἐὰν σᾶς ἀπαρνῆται νὰ δοθῇ ἡ Κρήτη, ἡ παραίτησίς σας δὲν δικαιολογεῖται πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς συνεπείας. Αἱ Δυνάμεις οὐδέποτε διανοοῦνται νὰ διαπραγματευθῶσι περὶ ὁρίων μὲ ὑμᾶς ἢ ἄλλων. Ἁπλῶς μόνον θὰ ἐκδηλώσητε ὅτι παραδέχεσθε τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἄρνησιν θὰ ἐκλάβωσιν, ἐὰν δηλώσητε ὅρους οἱουσδήποτε περὶ παραδοχῆς τοῦ στέμματος.» — Ἀλλ' ὁ Πρίγγιψ συνενοούμενος μὲ τοὺς ἀντιπολιτευομένους τοῦ ὑπουργείου λόρδους Δούρχαμ, Δόδερ, Παλμεστρῶνα καὶ ἄλλους, οἵτινες ἔκαμνον νὰ ἐλπίζῃ ὅτι πλεῖστα ἀγαθὰ κατὰ τὴν παραδοχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ

στέμματος, έγραψε πρὸς τὸ ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον τὰς 11 Φεβρουαρίου ὅτι ἔσπευδε νὰ παραδεχθῇ τὸ ὠφέλιμον καὶ ἔντιμον στάδιον τὸ προσφερθὲν παρὰ τῶν συμμάχων. Ἤθελε φανῇ ὅμως ἔνοχος εἰς ἀποτυχίαν τοῦ σταδίου του, ἐὰν παρεδέχετο τὸ στέμμα ἄνευ τῶν ὅρων. Προτείνει λοιπὸν ὡς ἀπόλυτον ὅρον νὰ προστεθῇ εἰς τὴν συνθήκην. 1.ον πλήρη ἐγγύησιν περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ ὑπόσχεσιν προστασίας ἐν περιπτώσει πολεμίας ἐπιθέσεως. 2.ον Ἀσφάλειαν τῶν κατοίκων τῆς Σάμου καὶ τῆς Κρήτης ἐκ τῆς πιέσεως τῶν Τούρκων, ἐὰν ἐπανήρχοντο ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Πύλης. 3.ον Καλλίτερα ὅρια πρὸς Βοῤῥᾶν. 4.ον Διαβεβαίωσιν ὅτι θὰ δοθῶσιν χρηματικαὶ βοήθειαι, ἕως ἀναπτυχθῶσιν οἱ πόροι τῆς Ἑλλάδος. 5.ον Βοήθειαν συμμάχων στρατῶν, ἕως οὗ δυνηθῇ αὐτὸς νὰ καταρτίσῃ στρατόν. Ἔλεγε δὲ πρὸς τούτοις νὰ δοθῇ ἄδεια εἰς τοὺς Ἕλληνας ν' ἀντιστῶσι πρὸς τὴν ἐκλογήν του ἐὰν τὸ κρίνωσιν εὔλογον. Ἡ συνδιάσκεψις ὅμως τοῦ Λονδίνου οὐδὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ περὶ τούτων καὶ μάλιστα περὶ ὁρίων καὶ νὰ δοθῇ ἄδεια εἰς τοὺς Ἕλληνας ν' ἀποφανθῶσιν εἰς τὴν ἐκλογήν του ἐλευθέρως. Ἔλεγε δὲ ῥητῶς ὅτι ἡ συνδιάσκεψις ἀνεγνώρισεν ὅτι ἀνυπέρβλητα ὑπάρχουσι προσκόμματα εἰς τὰς ἀποφάσεις περὶ διαχαράξεως ὁρίων τοῦ νέου Κράτους. Εἰς δὲ τὸ ἀπαιτούμενον δάνειον 60,000.000 φράγκα ἡ Ἀγγλία ἔθεσε πολλὰ ἐμπόδια καὶ μόνον ἤθελε νὰ ἐγγυηθῇ τὰ 12 1|2 ἑκατομμύρια. Τὰς 25 Μαρτίου ἐδήλωσεν ὁ Πρίγγιψ Λεοπόλδος ὅτι ἐὰν ἀπεῤῥίπτοντο οἱ ὅροι του θὰ παρῃτεῖτο. Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Καποδιστρίου καὶ εἶδε τὰ παράπονα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ πρωτοκόλλου, καὶ ὅτι ἠπειλεῖτο ἐπανάστασις, ἐὰν μὴ δοθῇ ἄδεια εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἀποφανθῶσι περὶ τῆς τύχης των καὶ ἂν μὴ ἐπεκτείνοντο τὰ ὅρια. Οὕτω λοιπὸν ὁ πρίγγιψ Λεοπόλδος βλέπων παντοῦ ἀνεπιτυχίαν εἰς τὰς ἐφέσεις του, καὶ ὅτι δυσκόλως ἐθεραπεύοντο αἱ αἰτήσεις, ἐγνώρισεν ὅτι μὲ ὀλίγα χρήματα δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξοικονομηθῇ τοσαύτη ἐθνικὴ ἀπορία πρὸς διατήρησιν Βασιλικῆς μεγαλοπρεπείας, καὶ χορήγησιν μέσων εἰς τὰς ἐνδείας τοσούτων χιλιάδων πενομένων ἀγωνιστῶν. Διὰ ταῦτα στοχασθεὶς ὅτι ἔπρεπε νὰ θυσιάσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα μεγάλην κατάστασιν, παρῄτησε τὸ προσφερθὲν στέμμα. Ὁ Καποδίστριας ὅμως δὲν ἐῤῥίφθη εἰς ἀμηχανίαν ἕνεκα τούτου ἐλυπήθη μὲν ὅτι ἀνὴρ συνετὸς καὶ πεῖρας, οἷος ἦν ὁ Δοὺξ Κοβοῦργος, καὶ μεθ' οὗ συνεσχετίζετο τοσοῦτο καὶ κατὰ τὰς ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Γερμανίᾳ συνεντεύξεις των, ὅτε ὡμίλησαν ὑπὲρ εὐοδώσεως τοῦ ἀγῶνος, καὶ ἀνέπτυξεν

ὁ Καποδίστριας τὴν πρόθεσιν τοῦ Πρίγγιπος εἰς τὴν ἡγεμονείαν τοῦ νεωστὶ ἐλευθερωθέντος λαοῦ. Ἀλλὰ δὲν εὐκολύνετο ὁ Πρίγγιψ ἐκ τῶν περιστάσεων ν' ἀναδεχθῇ τὸ βάρος τῆς Βασιλείας, καὶ συγκυβερνήσῃ μετ' αὐτοῦ, ὅπως ἀνακουφισθῶσιν οἱ ἀθλιότητες τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη δεδουλωμένος, ἀνέκτησε μὲν τὴν ἐλευθερίαν, ἐστερεῖτο ὅμως οἰκίας, τροφῆς, ἐνδυμασίας καὶ παντὸς πόρου· διότι τὸ μὲν ἔδαφος ἔγεμεν ἐρειπίων, ἡ δὲ γῆ ἐπὶ πολυετίᾳ ἐχερσώθη, καὶ ἡ ναυτιλία του διὰ τὸν ἀγῶνα κατεστράφη. Τούτων ἕνεκα ἐδόξαζεν ὁ Καποδίστριας ὅτι τὸ μᾶλλον συμφέρον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὃ καὶ ὁ λαὸς ἐπεθύμει, ἦτον ἡ ἐκλογὴ βασιλόπαιδός τινος, ὃς ἐμπιστευθεὶς εἰς τὴν κηδεμονίαν του, καὶ ἀνατρεφόμενος μὲ ἀγωγὴν ὅλως Ἑλληνικήν, καὶ συμμορφούμενος πρὸς τὰ ἔθιμα καὶ περιστάσεις τοῦ Ἕλληνος, δὲν ἤθελε δυσανασχετεῖ εἰς τὰς δυσχερεῖς ἐκείνας περιπτώσεις, βασιλεύων, κυβερνῶν καὶ προάγων τὴν εὐημερίαν του κατὰ τὰ ἔθη, τὰς ἀνάγκας, καὶ θρησκευτικὰς καὶ πολιτικὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις καὶ δοξασίας. Καὶ τοιαύτην πρόθεσιν ἐξέφραζεν ὁ Κυβερνήτης πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην καὶ τὸν Εὐνάρδον. Ἐπροτίμα δὲ τὸν Πρίγγιπα Φριδερίκον τῆς Ὀράντζης, δευτερότοκον υἱὸν τοῦ Βασιλέως τῆς Ὀλλανδίας. (1) Οὐχὶ λοιπὸν φιλοδοξία καὶ φιληγεμονεία παρεκίνησαν τὸν Καποδίστριαν, ὅπως δημιουργήσας μικροτάτην ἡγεμονείαν, τὴν Ἑλλάδα, περιστείλῃ τὰ ὅρια, ἡγεμονεύσῃ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του μὲ τοὺς συμπολίτας του Ἑπτανησίους, καὶ πείσῃ τὸν Πρίγγιπα Λεοπόλδον νὰ παραιτήσῃ τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα, ὡς ἐσυκοφάντουν αὐτὸν οἱ ἐν Ἑλλάδι ἐχθροὶ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος. Τοὐναντίον μάλιστα εἴδομεν πόσον ἀντηγωνίζετο αὐτὸς εἰς τὸ Ἀγγλικὸν σχέδιον περὶ τοῦ περιορισμοῦ τῶν ὁρίων, πόσον ἤθελε προθύμως νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν νέον ἡγεμόνα, ἀφιερωθεὶς ψυχῇ καὶ καρδίᾳ καὶ χρήμασιν εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους, καὶ πόσον συνηγόρησεν ὑπὲρ τῶν δικαίων τῶν Σαμίων, Κρητῶν, Χίων καὶ Ψαρριανῶν, οἵτινες ἐγκατελείποντο ὑπὸ τῶν συμμάχων κατὰ τὴν ἀποφασισθεῖσαν ὁροθεσίαν.

Ἀλλ' οἱ φιλόδοξοι, οἱ ἀρχολίπαροι, οἱ φίλαρχοι, οἵτινες ἤθελον νὰ διαχειρίζωνται τὴν πολιτείαν τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον, καὶ ἁρπάσαντες τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κυβερνήτου Καποδιστρίου ἀπὸ τὰς χεῖράς του, νὰ δυναστεύσωσι τὸν πτωχὸν λαόν, θυσιάζοντες αὐτὸν κατ' ἰδιοπάθειαν, ἠγανάκτουν ἐμαίνοντο

(1) Στούρζα βιογραφικὴ ἀφήγησις Ι. Καποδιστρίου ἐν Α'. τόμῳ τῶν ἐπιστολῶν σελὶς 73.

καὶ ἐστασίαζον, βλέποντες τὴν ἀφιλοκέρδειαν αὐτοῦ, τὸν ἁγνὸν ἔρωτα, τὸν ζῆλον ὑπὲρ πατρίδος καὶ θρησκείας, τὴν πρόοδον καὶ εὐημερίαν, ἣν προητοίμαζεν ἡ πατρικὴ αὐτοῦ Κυβέρνησις. Ἀνεγείροντο αἱ πόλεις τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων των. Ἡ γεωργία ηὐτύχει, αἱ πρόσοδοί της ἐτετραπλασιάσθησαν, οἱ αἰχμάλωτοι ἠλευθερώθησαν, καὶ ἐπανελθόντες εἰς τὰς πατρίδας των ἐδόξαζον τὸν Θεὸν καὶ εὐγνωμόνουν τὸν Κυβερνήτην. Οὕτως ἐπολιανθρώπουν αἱ πόλεις καὶ κῶμαι· ηὐξήθησαν οἱ ἐθνικοὶ πόροι. Ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος, ὁ χριστιανικώτατος Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ὁ φιλελεύθερος λαὸς τῆς Ἀμερικῆς, τὰ ἐλέη τῶν φιλελλήνων καὶ φιλοκαποδιστρίων, καὶ τὸ δάνειον τοῦ Εὐνάρδου ἐπιτευχθὲν ἐχορήγουν πρὸς τὸν Κυβερνήτην τὰ μέσα εἰς διατροφὴν στρατιωτῶν καὶ ναυτῶν, εἰς διατήρησιν στρατοπέδου, στόλου καὶ πολεμοφοδίων, εἰς ἀγορὰν βοῶν, σπόρων, ἀρότρων καὶ ἄλλων ἀγροτικῶν ἐργαλείων διὰ νεογεννωμένας συνοικίας ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ εἰς Πόρον καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Πελοποννήσου. Διετήρει ὁ Κυβερνήτης στρατὸν 20,000 καὶ πλοῖα ὡπλισμένα 20 μικρὰ καὶ μεγάλα· ἀνήγειρεν οἰκοδομὰς πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν διοικήσεων καὶ δικαστηρίων· ᾠκοδόμησεν ὑπὲρ τὰ 150 σχολεῖα ἀλληλοδιδακτικά, καὶ ἄλλας τόσας ἐκκλησίας ἐκ θεμελίων ἢ καὶ δι᾽ ἐπισκευῆς. Κατεσκεύασε τὸ ἐπίνειον τοῦ Πόρου καὶ ὅλας τοῦ ναυτικοῦ τὰς ἀποθήκας. Ὠκοδόμησε στρατῶνας εἰς Ναύπλιον, Ἄργος, Κόρινθον, Πάτρας καὶ Ναύπακτον χωρητικότητος 500 στρατιωτῶν τακτικῶν, ἐπορίσθη 4 πεδινὰς κανονοστοιχίας, 12,000 ὅπλα καὶ 300,000 λίτρας πυρίτιδος. Διὰ δωρημάτων τῶν φίλων του ἀνήγειρε τὸ ὀρφανοτροφεῖον ἐν Αἰγίνῃ, ὃ διηύθυνεν ὁ Δοῦκας. Προσεκάλεσε τὸν Μουστοξύδην, ὅστις τοῦ ἠγόρασε δύο μεγάλα ὡρολόγια πρὸς χρῆσιν τοῦ κοινοῦ, στερουμένου δημόσιον σημαντῆρα ὡρῶν πρὸς διεύθυνσιν τῶν ἰδιωτικῶν. Οὗτος διωργάνισε τὴν παιδείαν, κατεστήθησαν σχολεῖα Ἑλληνικὰ εἰς Αἴγιναν, στρατιωτικὸν εἰς Ναύπλιον, γεωργικὸν εἰς Τίρυνθα, ναυτικὸν εἰς Ὕδραν καὶ θεολογικὸν εἰς Πόρον. Ἐσύστησε κυβερνητικὸν τυπογραφεῖον, ἐν ᾧ ἐξεδίδετο ἡ γενικὴ ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος. Διωργανίσθησαν τὰ δικαστήρια, καὶ συνετάχθη δικονομία, καὶ κατεστήθησαν αἱ γραμματεῖαι τῆς Κυβερνήσεως. Φιλόθρησκος ὁ ἀνήρ, φιλοδίκαιος, φιλόπατρις, ἀφιλοκερδής, λιτόβιος καὶ δραστήριος ἤθελε καὶ τὴν κυβέρνησιν τοιαύτην νὰ καταστήσῃ καὶ τὴν νεολαίαν καὶ τὴν μέλλουσαν γενεάν, εἰς ἣν ἤλπιζε τὸ πᾶν τῆς ἀναγεννήσεως, καὶ νὰ μορφώσῃ διὰ τοῦ ἑαυτοῦ θρησκευτικοῦ καὶ πατριωτικοῦ παραδείγματος. Καὶ μὲ ὅλα ταῦτα οἱ ἀντιπολιτευόμενοι αὐτῷ, καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

φθονοῦντες δόξαν καὶ σεβασμὸν, ἃ ἐπέφερεν αὐτῷ ὁ κοινὸς λαὸς τῆς Ἑλλάδος, ὁ διακηρύττων παντοῦ αὐτὸν πατέρα καὶ εὐεργέτην, διέβαλλον καὶ ἐσυκοφάντουν καὶ πρὸς λαὸν, καὶ πρὸς ἡγεμόνας πᾶσαν πρᾶξίν του καὶ διοίκησιν. Κατηγόρουν αὐτὸν ὡς φιλοδεσποτικὸν καὶ ἀφιλόμουσον, ὅτι παρεβίαζε τὸ Ἑλληνικὸν σύνταγμα, ὅτι διέφθειρε τὰς ἐκλογὰς εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς συνελεύσεως, ὅτι αὐτοδεσπότως καὶ διὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ ἄλλων Ἑπτανησίων ἐβούλετο νὰ στηρίξῃ δυναστείαν καὶ τυραννίαν ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου λαοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἔκδοτος εἰς τὰ Ρωσσικὰ συμφέροντα, παραγγώνιζε τοὺς ἐπισήμους φίλους καὶ σχετικοὺς ἀγωνιστὰς τῶν ἄλλων Δυνάμεων, ὅτι ἀπεστρέφετο τὰς εἰσηγήσεις τῶν Πρέσβεων καὶ τῶν συμβουλίων, ὅτι ὁ Βιάρος καὶ ὁ Γιαννατᾶς διωργάνωσαν δικαστήρια, ἵνα ἁρπάσωσι τὴν περιουσίαν, καὶ πτωχύνουσι τοὺς εὐποροῦντας, καὶ ἐξευτελίσαντες αὐτοὺς, νὰ ἔχωσιν ὑποχειρίους εἰς τὸν δεσποτισμὸν τοῦ Ρώσσου Καποδιστρίου. Ἐν τοσαύταις δὲ ἀναιδείαις καὶ ὕβρεσιν ἔφθασαν, ὥστε ἐκάλουν διὰ τῆς ἐφημερίδος αὐτὸν μὲν Ἡλιογάβαλον, τύραννον, διαφθορέα χρηστοηθείας, καὶ ὑποκριτὴν ἅρπαγας δὲ, καὶ καταχρηστὰς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ καὶ οἰκείους ἐκ τῶν Ἑπτανησίων.

Ἡ εὐθύτης ὅμως τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἡ ἐπιδοκιμασία πάσης διοικητικῆς πράξεως παρὰ τῆς συνελεύσεως, καὶ ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ὑπόληψις ἐν γένει παρ' ὅλου τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐν ἀλλοδαπῇ ὁμογενῶν, κατέβαλον ὡς ἱστὸν ἀράχνης πᾶσαν κατηγορίαν τῶν ἀντιπολιτευομένων καὶ ἀντίδρασιν. Διὸ ἐξεμάνησαν οὗτοι, οἵτινες, ἐνῷ ἐπερίμενον νὰ ἴδωσι τὸν Κυβερνήτην ἀποδιωγμένον ἐκ τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τῆς συνελεύσεως, καὶ ἐπωνειδιζόμενον διὰ πολιτικὴν πορείαν παρὰ ταῖς συμμάχοις Αὐλαῖς, εἶδον αὐτὸν εὐφημούμενον ὡς σωτῆρα καὶ ὑποστηριζόμενον ὡς κηδεμόνα νέου ἡγεμόνος. Ἐνῷ δὲ ἐστοχάζετο ὁ Κυβερνήτης νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως εἰς Λονδῖνον, καὶ συνομιλήσῃ πρὸς τὸ ἐκεῖ συμβούλιον, ἵνα ἐκπεραιωθῶσι ταχύτερον αἱ ἀγαθαὶ βουλαὶ τῶν Δυνάμεων ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόντων, οἱ κορυφαῖοι τῶν ἀντιπολιτευομένων Μαυρομιχάλης, Μαυροκορδάτος, Ζαΐμης, προσκαλούμενοι νὰ λάβωσι Γερουσιαστοῦ θέσιν, παρητοῦντο, καὶ ἐπορεύοντο εἰς Ὕδραν, ἵνα συνεργῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν συναθροισθέντων ἀντιπάλων τοῦ Κυβερνήτου. Καταβάλλει μὲν ὁ Κυβερνήτης

(1) Παράβαλε Gervinus insurection et regeneration della Grece. Tom. II 676 etc.

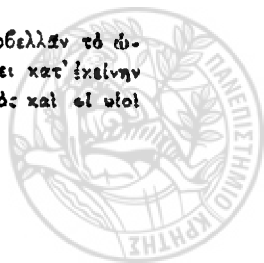

ἐπιδεξίως τὴν ἐνεργηθεῖσαν ἐπανάστασιν εἰς Μάνην ὑπὲρ τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, καὶ τὴν ἀνταρσίαν τοῦ Καρατάσσου, ἀλλὰ δυσανασχετεῖ εἰς τὸ κίνημα τοῦ Μιαούλη, ὅστις συμφωνήσας μετὰ τῶν ἐν Ὕδρᾳ ἀντιπάλων, καταπλέει εἰς Πόρον, καὶ λαμβάνει τὰ ἐκεῖ ἐλλιμενισμένα πολεμικὰ πλοῖα. Ὁ Ρῶσσος Ναύαρχος Ρικόρδ πολιορκεῖ κατὰ διαταγὴν τοῦ Κυβερνήτου τοὺς ἀποστάτας εἰς Ὕδραν, καὶ ἀπαιτεῖ τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν καὶ τὴν παράδοσιν τῶν ληφθέντων ὑπὸ τοῦ Μιαούλη πλοίων. Ὁ Γάλλος πλοίαρχος Λαλάνδ ἀφίσταται τῆς διαφορᾶς. Ἐκ τούτου ἐνθαρρυνόμενοι οἱ φατριασταί, ῥίπτουσι πῦρ κατὰ τοῦ Ρωσσικοῦ Βρικίου «Τηλεμάχου», καὶ ὁ Μιαούλης καίει τὴν φρεγάταν «Ἑλλάδα», εἰς πεῖσμα τοῦ νὰ μὴ τὴν παραδώσῃ εἰς Ρώσσους. Ἐπαυξάνει δὲ μᾶλλον τας δυσχερείας τοῦ Κυβερνήτου ἡ Ἰουλιανὴ ἐπανάστασις 1829, ἡ ἀποδίωξις τοῦ βασιλέως Καρόλου ἐκ τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας, καὶ ἡ ἐπανάστασις τῆς Πολωνίας. Τὸ μὲν ἐν Λονδίνῳ συμβούλιον διακόπτει τὰς ἐργασίας του ὡς ἐκ τῶν συμβάντων τούτων, ὁ δὲ Κυβερνήτης οὐδεμίαν βοήθειαν χρηματικὴν πλέον λαμβάνει, ὡς ὑπεσχέθησαν αὐτῷ οἱ βασιλεῖς. Ἀλλ' ὁ Κυβερνήτης αὖθις ἐπικάλει ἐθνικὴν συνέλευσιν, καὶ ἀπορίας χρηματικὰς ἤλπιζε νὰ ἐξαλείψῃ καὶ τοὺς στασιαστὰς να καταβάλῃ· διότι καίτοι ἀνεχώρησαν ὁ Βιάρος καὶ ὁ Γιανατᾶς ἐξ Ἑλλάδος, καὶ ἔφθασαν εἰς Ζάκυνθον, δεινῶς φοβηθέντες την ὀχλαγωγίαν, ὅλον τὸ Πανελλήνιον καὶ αἱ λοιπαι κοινότητες Ἑλλάδος, καὶ οἱ ἐνδοξότεροι τῶν στρατηγῶν Κολοκοτρώνης, Μεταξᾶς, Πλαπούτας, καὶ λοιποί, καὶ οἱ λογιώτεροι τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ὁ κλῆρος σύμπας ἠγανάκτουν κατὰ τῶν πράξεων τῶν ἀνταρτῶν, καὶ ἐδικαίουν τὰ ἔργα τοῦ Κυβερνήτου, καὶ ἀνεμίμνησκον τας ἀγαθοεργίας.

Τὰς συμπράξεις καὶ ῥαδιουργίας τῶν συμπρακτόρων Ἄγγλων καὶ Γάλλων μετ' ἀνταρτῶν τοῦ Καποδιστρίου, ἰδίοις ὀφθαλμοῖς βλέποντες οἱ Ἑπτανήσιοι, κατεβόων. Ἐν Κερκύρᾳ δὲ τοσοῦτον ἐξήφθησαν κατα τῶν κολάκων τοῦ Ἁρμοστοῦ Ἄδαμ, ὅστις ἐκ τοῦ φανεροῦ συνεκοινώνει μὲ τοὺ ἀντικαποδιστριακούς, ὥστε τινὰς αὐτῶν ἐλιθοβόλησαν, καὶ τὸ φαρμακεῖον ὅπου συνηθροίζοντο, ἠθέλησαν νὰ καύσωσι. Τὸν δὲ Ζαΐμην, Μπενιζέλον Ροῦφον, καὶ Μαυρομιχάλην ἐκ Πελοποννήσου ἐλθόντας εἰς Ζάκυνθον, ὁ κοινὸς λαὸς ἐλιθοβόλησεν, καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς ν' ἀναχωρήσωσι ταχύτερον, καὶ σωθῶσιν εἰς Ὕδραν. Τὴν πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐξέγερσιν καθ' ἑαυτῶν ἰδόντες οἱ ἀντικαποδιστριακοὶ καὶ τὴν ὑπερίσχυσιν τοῦ Κυβερνήτου κατα τὴν συγκαλουμένην συνέλευσιν γνωρίσαντες, ἐσχεδίασαν νὰ τὸν δολοφονήσωσι. Καὶ τοιαύτην δο-

λοφονίαν ἔπραξαν οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἔθνους. Οὗτοι ἐκτελεσταὶ τῆς μιαιφονίας ἔλαβον τὸν Γεώργιον τὸν υἱὸν τοῦ Πετρόμπεη, ὃς ἐκρατεῖτο εἰς Ναύπλιον, ἕως οὗ δικασθῇ διὰ τὸ κίνημα τῆς Μάνης, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον. Εἰσερχόμενος λοιπὸν ὁ Κυβερνήτης, ἵνα ἀκούσῃ τὴν λειτουργίαν κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν 26 Σεπτεμβρίου 1829, ἐδολοφονεῖτο ὑπὸ τῶν δύο τούτων μιαιφόνων, καὶ ἀπέθνησκεν ὁ δίκαιος παθὼν τὸν θάνατον τοῦ ἀδίκου. Ἔρριψεν εἰς τὸ ἀνάθεμα ἡ Ἑλλὰς ἅπαντας τοὺς δολοφόνους, κατηράσθη τοὺς συνωμότας ἅπαντας. Τοῦ Κυβερνήτου τὸ σῶμα ἐβαλσάμωσεν ὁ ἰατρὸς Σπυρίδων Καρβελλᾶς, ὃν ἐπροσκάλεσεν (1) ὁ Καποδίστριας ἐκ Ζακύνθου ὡς ἰατρὸν αὐτοῦ ἰδιαίτερον, γνωρίσας αὐτὸν, διελθόντα τὴν Γενεύην, καὶ πολλάκις συμβουλεύσας ἐν Παρισίοις σπουδάζοντα. Μὲ περιφανῆ παράταξιν ἐγένετο ἡ ἐπικήδειος πομπή. Τὸ σῶμά του ἔκειτο ἐκθεμένον ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἔτρεχον ἀφ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα νὰ τὸ ἀσπασθῶσι ὡς ἁγίου. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Καποδιστρίου ἐκλέχθη Κυβερνήτης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Αὐγουστῖνος. Αὐτὸς συνεκάλεσε τὴν Βουλὴν, καὶ ἀπελογεῖτο ὡς γραμματεὺς τῆς δικαιοσύνης ὁ Μιχαὴλ Σικελιανὸς Λευκάδιος, καθ' ὅσα ἐμέμφετο τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Καποδιστρίου. Ἀλλὰ ἡ ἀντικαποδίστριος φατρία τῶν ταραξιῶν τοῦ ἔθνους, ἐπὶ ἓξ μῆνας ῥᾳδιουργοῦσα, τέλος ἐξερράγη ἀναφανδὸν κατὰ τοῦ νέου Κυβερνήτου. Οὗτος ἰδὼν ματαίαν πᾶσαν ἀντίδρασιν καὶ καταβολὴν τῆς φατρίας, παρῄτησε τὴν ἀρχὴν, καὶ λαβὼν τὸ λείψανον τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐκόμισεν εἰς Κέρκυραν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1832. Ὁ Ἁρμοστὴς Ἄδαμ θέλων νὰ ἀποφύγῃ τοῦ λαοῦ τὰς συγκινήσεις, καὶ μάλιστα ὑπὲρ τοῦ Καποδιστρίου τοσοῦτον λαοφιλοῦς ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι καὶ τῇ λοιπῇ Ἑπτανήσῳ, ἐδήλωσε πρὸς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀποβιβασθῇ ἡ λάρναξ διὰ νυκτὸς, καὶ ἄνευ τινὸς πομπῆς νὰ ἐνταφιασθῇ. Τὸ μεσονύκτιον λοιπὸν ἡ λάρναξ εἰς παράλιόν τι ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀποβιβασθεῖσα, ἐφέρθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Πλατυτέρας, καὶ ἐτάφη παρὰ τῷ πατρικῷ μνήματι ἄνευ τινὸς τιμῆς ἢ κλαυθμοῦ, ἢ παρακολουθίας συγγενῶν, ἢ φίλων. Τὸ ἁπλοῦν δὲ μνῆμα ἔχει ἐπιγραφήν.—«Ἰωάννης Ἀντωνίου Καποδίστριας Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος.»

(1) Τότε ὁ Αὐγουστῖνος ἐχάριζε πρὸς τὸν ἰατρὸν Καρβελλᾶν τὸ ὡρολόγιον καὶ τὰ χειρόκτια τοῦ Κυβερνήτου, τὰ ὁποῖα ἐφόρει κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ταῦτα δὲ αἱματωμένα ἐν θήκῃ διατηρεῖ ὁ ἰατρὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ

Τοιαῦται ἐσχηματίσαν αἱ συνεργειαι, ἡ αὐταπάρνησις, ὁ ζῆλος, καὶ ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία τῶν Ἑπτανησίων καθ' ὅλον τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα. Δυνατὸν δὲ νὰ παρελείφθησαν γενναιότητες καὶ καρτεροψυχίαι, καὶ χρηματικαὶ δόσεις τῶν Ἑπτανησίων, ἄξιαι μνήμης ἐν τῷ παρόντι συγγράμματι τῆς Ἑπτανησίου ἱςορίας. Ἀλλ' ἀδύνατον ἅπαντα νὰ φθάσωσιν εἰς πλήρη γνῶσιν ἡμῶν, ὡς ἀδύνατα ὅλα τὰ ἀτομικὰ ἔργα ἑκάστου τῶν ἐθναγωνισθέντων νὰ ἐξιστορηθῶσιν ὑπὸ τοῦ καλάμου ἑνὸς μόνου ἱστορικοῦ. Ἀφίνομεν τοὺς ἀπογόνους ἢ τοὺς ἔχοντας γνῶσιν τῶν ὅσων παραλείπομεν ἡμεῖς, ν' ἀναπληρώσωσι τὰς ἐλλείψεις. Αὐτοὶ εἰδικῶς μνημονεύοντες τῶν ἀνδρῶν, οὓς ἡμεῖς δὲν ἀνεφέραμεν, θέλουσι πληροφορήσει τοὺς ἱστορικοὺς, οἵτινες θ' ἀναδεχθῶσι τὸ μέγα καὶ ἐπίπονον ἔργον, τοῦ νὰ διαλάβωσι σαφέστερον τὴν ἐν γένει ἐξιστόρησιν τῶν ὅλων κατορθωμάτων τῆς ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως. Σκοπεύοντες δὲ ἡμεῖς νὰ γράψωμεν τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑπταννήσου, περιωρίσθημεν εἰς τὰ ἔργα τοῦ ἀγῶνος, ὅσα συνεσχετίσθησαν πρὸς τὴν συνέργειαν τῶν Ἑπτανησίων. Βουλόμενος λοιπὸν ὁ ἀναγνώστης νὰ ἔχῃ ὅλον τὸ συνεχὲς τῶν συμπράξεων τούτων, ἀπὸ ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς ἀμοιβῆς αὐτοῦ ὑπὸ θεοῦ καὶ βασιλέων, δι' ὅσα ὑπέστησαν κατὰ τὴν πάλην τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀγωνισθέντες ὑπὲρ ἐλευθερίας οἱ Ἑπτανήσιοι, ἀνεφέραμεν μόνον τὰ κυριώτερα τοῦ ἀγῶνος εἰς ὅσα πολιτικῶς ἢ στρατιωτικῶς ἢ χρηματικῶς συνειργάσθη ὁ Ἑπτανήσιος. Δὲν ἀφήσαμεν ἀμνημόνευτον τὴν διπλωματικὴν πορείαν τῶν πολιτικῶν τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ὅπως κραταιώσωμεν τὴν συνάφειαν τῆς ἐξιστορήσεως τῶν συντεινάντων εἰς τὴν ἑδραίωσιν τῆς Ἑλληνικῆς βασιλείας. Συγγνώμην ὅμως αἰτοῦμεν ἐκ τοῦ εἰδήμονος τῆς ἱστορίας τοῦ ἀγῶνος, ἐὰν ἐν τῇ ἀφηγήσει ἡμῶν παρελείψαμεν καὶ μάχας καὶ συνεργείας καὶ δεινοπαθείας καὶ ἐκστρατείας καὶ ἐμφυλίους διενέξεις, καὶ ἄλλας λεπτομερείας. Διότι εἰδικῶς ἐξιστοροῦντες τὰ ἔργα τῶν Ἑπτανησίων ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος, δὲν ἠδυνάμεθα νὰ συμπεριλαμβάνωμεν ὅλα τὰ γεγονότα ἐπὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος. Νῦν δὲ ἀποτερματίσαντες τὰς ἐπὶ ἀνεξαρτησίας συμπράξεις τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν, ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἐν τῷ Ἰονίῳ Κράτει γινομένων, μέχρις ἑνώσεως μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, περὶ ὧν θὰ διαλάβωμεν ἐν τῷ ἀκολούθῳ τόμῳ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ.

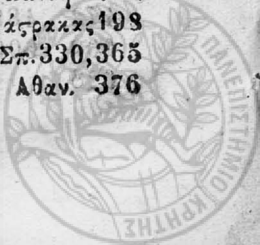

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α

Β

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

———

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ εἰς σελίδα 319.—Πλουσία ἦτον ἡ συνεισφορὰ τῶν Ἑπτανησίων φιλικῶν. Ὁ ἑξῆς πίναξ σημειοῖ τὰς συνεισφορὰς αὐτῶν.—Ἀρβανιτάκης Σπυρ. γρόσ. 360—Ἀσημακόπουλος φλωρ. 160.—Ἄννινος Διον. ἱερεὺς φλωρ. 10.—Ἀμπατιέλος τὸ πλοῖόν του.—Ἀντωνίου Γεράσιμος ρούβ. 600.—Βαλιέρης Παναγῆς ταλ. 20.—Βουλισμᾶς Γ. Ν. φλωρ. 2.—Βλασσόπουλος Ἰωάν.—Βαρβίας Διον. νοτάριος φλωρ. 10.—Βιλαέτης Χαράλ. φλωρ. 10.—Βιλαέτης Ἰωάν. φλωρ. 10.—Βαλσαμάκης Νικ. ἰατρός.—Γερακάρης Νικ.—Γεροστάθης Κωνσταντ.—Γαλάτης Νικ.—Γρυπάρης Ι. φλωρ. 10.—Γραμματικόπουλος Ἰωάν. φλωρ. 50.—Εὐαγγέλης Μαντζαράκης Γλυκούδης φλωρ. 50.—Γκούστης Νικ. Β. ρούβ. 400.—Δεστούνης Σπυρ.—Δαμουλιάνος Διον. φαρμακοπ. φλωρ. 20.—Δούσμανης Ἰωάν. φλωρ. 500.—Δρακούλης Ἰάκ. φλωρ. 80.—Δρακούλης Σπυρ. ρούβ. 100.—Ἕλληνας Διονύσιος φλωρ. 60.—Ἐπισκοπόπουλος Νικ. φλωρ. 10.—Ζαχαρόπουλος Χρῖς. ρούβ. 100.—Καβουρόπουλος Δημ. φλωρ. 19.—Καλογερᾶς Παν. ἐκ Μονεμβασίας γρόσ. 300.—Καλύβας Νικ. φλωρ. 20.—Καντιώτης Ἀλυβίζος (Κερκυραῖος)—Καντιώτης Κωνστ. φλωρ. 2.—Καντούνης Νικ. ἱερεὺς φλωρ. 10.—Καμινάρης Ἀθαν. ἱερεὺς φλωρ. 10.—Καμπίτσης Ἀνας. Πανᾶς τάλ. 60.—Καποδίστριας Βιάρος συνήγορος.—Καραμπάτος Ἀναστ. γρόσ. 100.—Κασιμάτης Σαράντ. (Κυθήριος) γρόσια 100.—Κοκκίνης Ἀνδ. φλωρ. 20.—Κοκκίνης Νικ. ἐπίσκοπος φλ. 5.—Κουτσογιαννόπουλος Γεώρ. φλωρ. 20.—Κορνήλιος Ἀναστ. φλ. 10.—Κορνήλιος Χριστόφ. φλωρ. 10.—Κορνήλ. Ἰάκ. φλωρ. 10.—Κουβαρᾶς Ἀνδ. γρόσ. 300.—Κοντούρης Διον. καὶ Νικ. τὸ πλοῖον «Ἅγιος Ἀντώνιος».—Κούρτσουλας Νικ. φλωρ. 20.—Κρενδιρόπουλος Γεώρ. γρόσ. 100.—Κρενδιρόπουλος Ἰωάν. γρόσ. 100.—Καρβελᾶς Φραγκῖσκος φλωρ. 50.—Καρβελᾶς Ἰωάν. φλωρ 10.—Λικιαρδόπουλος Νικ. τὸ πλοῖόν του «Λυκοῦργος»—Λιμπεράκης Ἰω. (Κερκυραῖος) ἰατρὸς φλωρ. 3.—Λισγαρᾶς Εὐστ. φλωρ. 3.—Λοΐζος Ἠλίας Πανᾶς.—Μακρῆς Νικ. (Κεφαλλὴν) ρούβ. 500.—Μαμουνᾶς Ἰωάν. (Κερκυραῖος) ρούβ. 50—Μαντσαράκης Εὐάγ.—Μαρούλης Εὐάγ. (Ἰθακήσιος) γρόσ. 100—Μαρτινέγγος Ἀντ. φλωρ. 500. Μαρτινέγγος Διον. καὶ Κωνστ. ἀδελ. φλωρ. 100.—Μερκάτης Πέτρος (Ζάκύνθιος) φλωρ. 50.—Μυλωνᾶς Νικ. γρόσ. 150.—Μυλωνᾶς Σπυρ. γρόσ 150.—Ὀρφανὸς Γερ.—Παλέρμος Ἀντών. (Ζακύνθιος) φλωρ. 100.—Πανᾶς Σπυρ. Λοΐζος τάλ. 150.—Πανᾶς Παναγ. τὸ πλοῖον ὁ «Τηλέμαχος».—Πανᾶς Νικ. τὸ πλοῖον «Πλατώφ».—Πανᾶς Εὐάγγ. γρόσ 200.—Πανᾶς Ἀθαν. τάλ. 50.—Παπαλίνωφ Σπ. Βασ. Κερκυραῖος ρούβ. 10—Πατρίκιος Α. Γ. Ἰ-

θακήσιος γρόσ. 25.—Παχυγιάννης Πολυζώης (Ζακύνθιος) φλωρ. 50 —Πέτας Ἰωάν. καὶ Γεώρ. φλωρ. 50.—Πετμεζᾶς Βασίλ. καὶ Νικ. —Πετρίδης Πλάτων πολιτικὸς (Κερκυραῖος) φλωρ. 100.—Πλαΐσας Δημήτριος συνήγορος (Ζακύνθιος) φλωρ. 15.—Πολίτης Ἀνας. ἱερ. (Ζακύνθιος) φλωρ. 10.—Πονηρόπουλος Νικ. (Πελοπον.) γρόσ. 100. —Ροδοθεάτος Ἄγγελ. (Ἰθακ.)ὑπισχνεῖτο—Ρωμανὸς Σταμάτ. (Πάξιος) γρόσ. 400.—Ρωσσόλυμος Γεράσ.—Ρωσσόλυμος Παναγ. γρόσ. 150.—Ρώμας Διον. φλωρ. 300.—Σαγιαδινὸς Στυλ. (Κερκυραῖος) γρόσ. 160.—Σβορῶνος Γεράσ.—Στανέλος Σπυρ. (Πάργιος) ρούβ. 10.—Στραβοπόδης Στέλλιος φλωρ. 100.—Συγοῦρος Γεώργιος φλ. 6.—Συγοῦρος Θεόδωρος συνήγορος φλωρ. 50.—Σταματελόπουλος Νικήτας (Πελοπον.) φλωρ. 3.—Ζαβὸς Φιόρος Ἰθακήσιος γροσ. 150.—Τσιώλης Σπυρ. φλωρ. 6.—Τυπάλδος Γ. Κωζάκης ρούβ. 200.—Φλαμπουριάρης Ἀναστ. συνήγορος φλωρ. 100.—Φλαμπουριάρης Διονύσ. φλωρ. 50.—Φωσκάρδης Δημ. πολιτικὸς φλωρ. 100.—Στέφανος Ἀλέξ. καὶ Ἰωάν. φλωρ. 100 —Χαλικιᾶς Νικ. συνήγορος φλωρ. 10.—Χαλικιόπουλος Παναγ. (Ἰθακήσιος).—Χωραφὰς Γεράσ. Σ. τὸ πλοῖον του ὁ «Λεωνίδας».—Λεονδαρῖται Παναγ. Θεοδ. καὶ Ἰωάν. φλωρ. 100.—Κατσαΐτης Ἀναστάσ. καὶ Ἰωσὴφ φλωρ. 20.

Αἱ σημειώσεις (Α.) καὶ (Β.) θέλουσι καταχωρηθῇ ἐν τῷ τόμῳ τῶν ἐνδεικτικῶν.

ΑΝΑΚΡΙΒΕΙΑΙ.

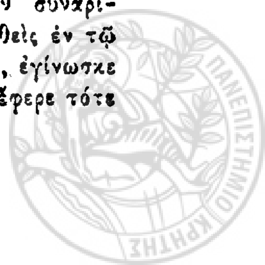
ΣΕΛΙΣ 95 — Ἡ πρώτη Νομοθετικὴ Συνέλευσις ἢ Συνταχτικὴ ἐκλέχθη ὑπὸ τῶν συγκλήτων εὐγενῶν διὰ ψήφων κρυπτῆς ψηφοφορίας, ὡς ἐπράττετο προηγουμένως, μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι ἐδόθη διπλοῦς κατάλογος ὑποψηφίων παρὰ τοῦ Προκαταρκτικοῦ Συμβουλίου.

Περὶ Μασέλου.

ΣΕΛΙΣ 95.—Ὁ Μασέλος ἦτον ἄνθρωπος πραγμάτων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἄγγλου Πρέσβεως. Αὐτὸς ὑπογράψας τὸ σύνταγμα, δὲν ἐγένετο ἔπαρχος Κυθήρων, ἀλλ' ὁ συμπλῃρεξούσιος Βαλέριος Στάϋς κατὰ τὴν πρώτην Νομοθετικὴν Συνέλευσιν. Διωρίσθη μέλος τοῦ Προκαταρκτικοῦ Συμβουλίου τὰς 12 Ἰανουαρίου 1818. Ἀπεβίωσε δὲ κατὰ τὴν gazzetta ionia τῶν 9]21 Μαρτίου 1818 ἀριθμὸς 12 τὰς 3 Μαρτίου 1818 μετὰ ἐννεαήμερον ὀξεῖαν ἀσθένειαν, φθάσας νὰ γράψῃ καὶ τὴν διαθήκην του τρεῖς ἡμέρας προτοῦ ἀποβιώσῃ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῦ συμβολαιογράφου Κερκύρας Παναγιώτου Πιέρη. Οὐχὶ λοιπὸν ἀπεβίωσεν αἴφνης ἀπόπληκτος τρομάξας ὑπὸ τοῦ Μαιτλὰνδ ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπογράψῃ τὸ σύνταγμα, ὡς λέγει ὁ Βερύκιος ἐν τοῖς Ἱστορικοῖς Ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ περὶ τῆς πρώην Ἰονίου πολιτείας, σελὶς 62. Ὅρα περὶ Μασέλου ἐκτενέστερον Λομβάρδου Ἀπομνημονεύματα περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑπτανήσου, σελὶς 236.

ΣΕΛΙΣ 349.— Μετὰ τῶν ὁμήρων, οὓς ἔλαβεν ὁ Ἀλῆς πασᾶς, ἦτο καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Παύλου Λάμπρου τοῦ νομισματολόγου. Τοῦτον δὲ ἐκαρατόμησε ὁ Ἀλῆ πασᾶς.

ΣΕΛΙΣ 401. Μεταξὺ τῶν φονευθέντων 70 Ἑλλήνων συναριθμεῖται καὶ ὁ Γεώργιος Διγενὴς Ζακύνθιος, ὅστις γυμνασθεὶς ἐν τῷ πυροβολικῷ εἰς τὸν λόχον τῶν Ἑπτανησίων ἐπὶ Ῥώσσων, ἐγίνωσκε καλῶς τὸν κανονοβολισμόν, καὶ διεύθυνεν ἓν κανόνιον, ὃ ἔφερε τότε εἰς τὴν μάχην τοῦ Δέλα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΕΛΙΣ 471.—Ὁ Φαζιώλης, φυλακισθεὶς ἐν Ζακύνθῳ κατὰ διαταγὴν τοῦ Μαιτλάνδ, ἐδραπέτευσεν ἐκ τῶν φυλακῶν. Κρύφα δὲ πορευθεὶς εἰς τὸν ἐν τῷ Ἀκρωτηρίῳ οἶκον τοῦ Διονυσίου Κεφαλληνοῦ συγγενοῦς, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐξηκολούθει πολεμῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν χρόνων τοῦ Κυβερνήτου, τιμηθεὶς ὡς ταγματάρχης ἀπεβίωσεν ἐν Σύρῳ κατὰ τὸ 1832.

ΣΕΛΙΣ 519.—Εἰς τὸ σχέδιον τοῦ νὰ διαρπαγῇ ὁ αἰχμαλωτισθεὶς Γεώργιος Μαυρομιχάλης, συνήργησε καὶ ὁ τότε συνέμπορος τοῦ Παναγιώτου Λεονδαρίτου Δημήτριος Συρῖγος. Αὐτὸς τότε ἐμβῆκεν εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Κοντοσιγούρου, καὶ εἶχεν ὁδηγηθῇ παρὰ τοῦ Δραγῶνα πῶς ἔπρεπε νὰ συνοδεύηται ὑπὸ τοῦ Κοντοσιγούρου εἰς τὸ στροτόπεδον τοῦ Ἰβραΐμου, ἵνα διαρπάσωσι τὸν Μαυρομιχάλην. Ἀκολούθως ἐνήργησε μετὰ τοῦ Λεονδαρίτου, ὅπως ὑπογράψωσιν οἱ θαλασσινοὶ τὴν αἴτησιν περὶ προστασίας παρὰ τοῦ Κάνιγγος. Ἀπέθανε δὲ ὁ Συρῖγος γηραιότατος τῷ 1873, καὶ ἔλαβε μόνον τὸ ἐθνόσημον τοῦ ἀγῶνος, τὰ δὲ ἔγγραφα αὐτοῦ, δι' ὧν δηλοῦνται αἱ πολλαὶ ἐκδουλεύσεις του κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας ὡς καὶ τὸ δίπλωμα, διαμένουσιν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἐπιτροπὴν περὶ ἀποζημιώσεως καὶ ἀμοιβῆς τῶν ἀγωνιστῶν.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

ΑΘΗΝΩΝ.

Ἡ Βουλὴ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος σώμ. 100
Ὁ σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλ. γραμμάτων 15
Πετιμεζᾶς Θεόδωρος 1
Πετιμεζᾶς Γρηγόριος 1
Πετιμεζᾶς Ἀθανάσιος Γ. 1
Χαραμῆς Κωνσταντῖνος. 1
Καλύβας Ἀνδρέας 1
Καλύβας Σπυρίδων 1
Κοντολέων Ἰωάννης ἐπ Εμ. 1
Σκαρπαλέτσας Ἀρ. 1
Κομνηνὸς Δ. 1
Στέφανος Διον. δικ. 1
Τυπάλδος Γ. Κοζάκης 1
Τυπάλδος Ἰωάννης Ἐφ. 1
Κόκκινος Νικόλαος Ταγ. 1
Κολοκοτρώνης Ι Θεόδωρος 1
Ζαΐμης Θρασύβουλος 1
Δεληγιάννης Θεόδωρος 1
Τρικούπης Χαρίλαος 1
Τυπάλδος Χαρ. καθηγ. 1
Ρενιέρης Μάρκος 1
Σκαρτσούνης Ἰωάννης 1
Ηλαρινὸς Φ. καθηγ. 1
Λάτας Διονύσιος ἀρχιμανδρ. 1
Ἰγγλέσης Δ. ἀρχιμανδρίτης 1
Ζώνης Ἠλίας 1
Μαυροκορδάτος Νικ. Α. 1

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Γεράσιμος Ε. Τυπάλδος (διευθυντὴς τοῦ πρακτορείου ναυτικὴ ἀσφάλεια Ἀρχάγγελος). 1
Π. Ι. Βεργοτὴς (εἰς τὸ κατάστημα Βαλιάνου) 1
Δημήτρ Σπυρ Καροῦσος. 1
Π. Δ. Τρωϊανὸς (εἰς τὸ κατάστημα (du Marchand M e Laurie Pera). 1
Γ. Δαλλαπόρτας ἰατρὸς (υἱὸς τοῦ Δόκτ. Διαμαντῆ). 1
Γ. Ἀπολλωνάτος (ἰατρὸς καὶ φαρμακοπώλης Pharmacie d' Europe Pera). 1
Ἀναστάσιος Κοντομίχαλος (υἱὸς τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ Ρώσσου προξένου Νικολάου). 1
Ζωγράφος ἔμπορος Πολίτης 1
Δ. Ν. Π. Ματσούκης (ἰατρὸς υἱὸς τοῦ ποτὲ ἐν Τεργέστῃ ἐφημερίου 1
Γεράσιμος Δάνδολος (ἔμπορος Κεφαλλὴν) 1
Γ. Λεοντίδης (ἔμπορος Ἕλλην κατοικῶν εἰς Ἀρναούκιοϊ) 1
Ἰωάννης Ἀναστασιάδης Παπᾶς Καμπίτσης (ἰατρὸς) 1
Βαγγέλης Βαλιάνος (μεγαλέμπορος) 1
Α. Ρωσσόλυμος (συνέταιρος καὶ διευθυντὴς τοῦ μεγάλου καταστήματος Βαλιάνου) 2